הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · ביאור הגר״א

# ביאור הגר"א על שולחן ערוך יורה דעה

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# ביאור הגר"א על שולחן ערוך יורה דעה

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ביאור-הגרא-על-שולחן-ערוך-יורה-דעה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

# תוכן העניינים


**סימן א** ..... 10
**סימן ב** ..... 15
**סימן ג** ..... 19
**סימן ד** ..... 19
**סימן ה** ..... 20
**סימן ו** ..... 20
**סימן ז** ..... 21
**סימן ח** ..... 22
**סימן ט** ..... 22
**סימן י** ..... 22
**סימן יא** ..... 23
**סימן יב** ..... 23
**סימן יג** ..... 24
**סימן יד** ..... 25
**סימן טו** ..... 25
**סימן טז** ..... 26
**סימן יז** ..... 27
**סימן יח** ..... 28
**סימן יט** ..... 30
**סימן כ** ..... 31
**סימן כא** ..... 32
**סימן כב** ..... 33
**סימן כג** ..... 34
**סימן כד** ..... 35
**סימן כה** ..... 38
**סימן כו** ..... 38
**סימן כח** ..... 39
**סימן כט** ..... 42
**סימן ל** ..... 43
**סימן לא** ..... 44
**סימן לב** ..... 45
**סימן לג** ..... 46
**סימן לד** ..... 48
**סימן לה** ..... 48
**סימן לו** ..... 50
**סימן לז** ..... 51
**סימן לח** ..... 52
**סימן לט** ..... 52
**סימן מ** ..... 56
**סימן מא** ..... 56
**סימן מב** ..... 57
**סימן מג** ..... 58
**סימן מד** ..... 58
**סימן מה** ..... 59
**סימן מו** ..... 60
**סימן מז** ..... 60
**סימן מח** ..... 61
**סימן מט** ..... 63
**סימן נ** ..... 63
**סימן נא** ..... 64
**סימן נב** ..... 64
**סימן נג** ..... 65
**סימן נד** ..... 66
**סימן נה** ..... 67
**סימן נו** ..... 69
**סימן נז** ..... 69
**סימן נח** ..... 72
**סימן נט** ..... 74
**סימן ס** ..... 74
**סימן סא** ..... 75
**סימן סב** ..... 77
**סימן סג** ..... 77

**סימן סד** ..... 78
**סימן סה** ..... 81
**סימן סו** ..... 84
**סימן סז** ..... 85
**סימן סח** ..... 85
**סימן סט** ..... 88
**סימן ע** ..... 94
**סימן עא** ..... 97
**סימן עב** ..... 98
**סימן עג** ..... 99
**סימן עד** ..... 101
**סימן עה** ..... 101
**סימן עו** ..... 102
**סימן עז** ..... 104
**סימן עח** ..... 105
**סימן עט** ..... 105
**סימן פ** ..... 106
**סימן פא** ..... 107
**סימן פב** ..... 110
**סימן פג** ..... 113
**סימן פד** ..... 117
**סימן פה** ..... 120
**סימן פו** ..... 120
**סימן פז** ..... 122
**סימן פח** ..... 124
**סימן פט** ..... 125
**סימן צ** ..... 126
**סימן צא** ..... 128
**סימן צב** ..... 131
**סימן צג** ..... 136
**סימן צד** ..... 137
**סימן צה** ..... 139
**סימן צו** ..... 141
**סימן צז** ..... 143
**סימן צח** ..... 143
**סימן צט** ..... 148
**סימן ק** ..... 154
**סימן קא** ..... 156
**סימן קב** ..... 158
**סימן קג** ..... 160
**סימן קד** ..... 164
**סימן קה** ..... 165
**סימן קו** ..... 175
**סימן קז** ..... 176
**סימן קח** ..... 177
**סימן קט** ..... 181
**סימן קי** ..... 183
**סימן קיא** ..... 194
**סימן קיב** ..... 197
**סימן קיג** ..... 200
**סימן קיד** ..... 203
**סימן קטו** ..... 205
**סימן קטז** ..... 208
**סימן קיז** ..... 210
**סימן קיח** ..... 210
**סימן קיט** ..... 215
**סימן קכ** ..... 219
**סימן קכא** ..... 225
**סימן קכב** ..... 228
**סימן קכג** ..... 233
**סימן קכד** ..... 239
**סימן קכה** ..... 246
**סימן קכו** ..... 248
**סימן קכז** ..... 250

**סימן קכח** ..... 254
**סימן קכט** ..... 256
**סימן קל** ..... 259
**סימן קלא** ..... 261
**סימן קלב** ..... 263
**סימן קלג** ..... 266
**סימן קלד** ..... 267
**סימן קלה** ..... 270
**סימן קלו** ..... 274
**סימן קלז** ..... 275
**סימן קלח** ..... 276
**סימן קלט** ..... 280
**סימן קמ** ..... 282
**סימן קמא** ..... 282
**סימן קמב** ..... 286
**סימן קמג** ..... 290
**סימן קמד** ..... 291
**סימן קמה** ..... 291
**סימן קמו** ..... 293
**סימן קמז** ..... 295
**סימן קמח** ..... 296
**סימן קמט** ..... 298
**סימן קנ** ..... 299
**סימן קנא** ..... 300
**סימן קנב** ..... 303
**סימן קנג** ..... 303
**סימן קנד** ..... 303
**סימן קנה** ..... 304
**סימן קנו** ..... 307
**סימן קנז** ..... 308
**סימן קנח** ..... 311
**סימן קנט** ..... 312
**סימן קס** ..... 313
**סימן קסא** ..... 318
**סימן קסב** ..... 320
**סימן קסג** ..... 321
**סימן קסד** ..... 322
**סימן קסה** ..... 323
**סימן קסו** ..... 323
**סימן קסז** ..... 324
**סימן קסח** ..... 325
**סימן קע** ..... 332
**סימן קעב** ..... 333
**סימן קעג** ..... 336
**סימן קעד** ..... 339
**סימן קעה** ..... 340
**סימן קעו** ..... 342
**סימן קעז** ..... 343
**סימן קעח** ..... 354
**סימן קעט** ..... 356
**סימן קפ** ..... 359
**סימן קפא** ..... 360
**סימן קפב** ..... 362
**סימן קפג** ..... 363
**סימן קפד** ..... 364
**סימן קפה** ..... 365
**סימן קפו** ..... 366
**סימן קפז** ..... 367
**סימן קפח** ..... 370
**סימן קפט** ..... 371
**סימן קצ** ..... 376
**סימן קצא** ..... 379
**סימן קצב** ..... 379
**סימן קצג** ..... 380

**סימן קצד** ..... 380
**סימן קצה** ..... 382
**סימן קצו** ..... 383
**סימן קצז** ..... 385
**סימן קצח** ..... 386
**סימן קצט** ..... 391
**סימן ר** ..... 395
**סימן רא** ..... 395
**סימן רב** ..... 406
**סימן רג** ..... 407
**סימן רד** ..... 408
**סימן רה** ..... 408
**סימן רו** ..... 409
**סימן רז** ..... 411
**סימן רח** ..... 411
**סימן רט** ..... 412
**סימן רי** ..... 412
**סימן ריא** ..... 413
**סימן ריב** ..... 413
**סימן ריג** ..... 414
**סימן ריד** ..... 414
**סימן רטו** ..... 415
**סימן רטז** ..... 416
**סימן ריז** ..... 418
**סימן ריח** ..... 420
**סימן ריט** ..... 421
**סימן רכ** ..... 421
**סימן רכא** ..... 423
**סימן רכב** ..... 426
**סימן רכג** ..... 426
**סימן רכד** ..... 427
**סימן רכה** ..... 427
**סימן רכו** ..... 427
**סימן רכז** ..... 428
**סימן רכח** ..... 429
**סימן רכט** ..... 440
**סימן רל** ..... 442
**סימן רלא** ..... 442
**סימן רלב** ..... 443
**סימן רלג** ..... 447
**סימן רלד** ..... 448
**סימן רלה** ..... 457
**סימן רלו** ..... 459
**סימן רלז** ..... 461
**סימן רלח** ..... 463
**סימן רלט** ..... 464
**סימן רמ** ..... 471
**סימן רמא** ..... 474
**סימן רמב** ..... 474
**סימן רמג** ..... 481
**סימן רמד** ..... 482
**סימן רמה** ..... 483
**סימן רמו** ..... 486
**סימן רמז** ..... 491
**סימן רמח** ..... 491
**סימן רמט** ..... 491
**סימן רנ** ..... 493
**סימן רנא** ..... 493
**סימן רנב** ..... 496
**סימן רנג** ..... 496
**סימן רנד** ..... 498
**סימן רנה** ..... 498
**סימן רנו** ..... 498
**סימן רנז** ..... 500

**סימן רנח** ..... 502
**סימן רנט** ..... 504
**סימן רס** ..... 505
**סימן רסא** ..... 506
**סימן רסב** ..... 506
**סימן רסג** ..... 508
**סימן רסד** ..... 509
**סימן רסה** ..... 510
**סימן רסו** ..... 514
**סימן רסז** ..... 518
**סימן רסח** ..... 528
**סימן רסט** ..... 531
**סימן רע** ..... 534
**סימן רעא** ..... 535
**סימן רעב** ..... 537
**סימן רעג** ..... 537
**סימן רעד** ..... 538
**סימן רעה** ..... 538
**סימן רעו** ..... 539
**סימן רעח** ..... 542
**סימן רעט** ..... 542
**סימן רפ** ..... 542
**סימן רפא** ..... 543
**סימן רפב** ..... 543
**סימן רפג** ..... 545
**סימן רפד** ..... 546
**סימן רפה** ..... 546
**סימן רפו** ..... 546
**סימן רפז** ..... 548
**סימן רפח** ..... 548
**סימן רפט** ..... 549
**סימן רצ** ..... 550
**סימן רצא** ..... 550
**סימן רצב** ..... 550
**סימן רצג** ..... 552
**סימן רצד** ..... 553
**סימן רצה** ..... 566
**סימן רצו** ..... 568
**סימן רצז** ..... 578
**סימן רצח** ..... 584
**סימן רצט** ..... 585
**סימן ש** ..... 585
**סימן שא** ..... 588
**סימן שב** ..... 590
**סימן שג** ..... 590
**סימן שה** ..... 591
**סימן שו** ..... 597
**סימן שז** ..... 598
**סימן שח** ..... 598
**סימן שט** ..... 599
**סימן שי** ..... 600
**סימן שיא** ..... 601
**סימן שיב** ..... 601
**סימן שיג** ..... 601
**סימן שיד** ..... 602
**סימן שטו** ..... 603
**סימן שטז** ..... 605
**סימן שיח** ..... 606
**סימן שיט** ..... 606
**סימן שכ** ..... 606
**סימן שכא** ..... 608
**סימן שכב** ..... 609
**סימן שכג** ..... 611
**סימן שכד** ..... 612

**סימן שכה** ..... 614
**סימן שכו** ..... 616
**סימן שכז** ..... 619
**סימן שכח** ..... 620
**סימן שכט** ..... 621
**סימן של** ..... 622
**סימן שלא** ..... 624
**סימן שלב** ..... 652
**סימן שלג** ..... 652
**סימן שלד** ..... 653
**סימן שלה** ..... 657
**סימן שלו** ..... 658
**סימן שלז** ..... 659
**סימן שלח** ..... 659
**סימן שלט** ..... 660
**סימן שמ** ..... 660
**סימן שמא** ..... 664
**סימן שמב** ..... 665
**סימן שמד** ..... 666
**סימן שמה** ..... 667
**סימן שמו** ..... 667
**סימן שמז** ..... 667
**סימן שמח** ..... 667
**סימן שמט** ..... 668
**סימן שנ** ..... 669
**סימן שנא** ..... 669
**סימן שנב** ..... 669
**סימן שנג** ..... 670
**סימן שנד** ..... 670
**סימן שנה** ..... 670
**סימן שנז** ..... 670
**סימן שנח** ..... 670
**סימן שס** ..... 670
**סימן שסא** ..... 671
**סימן שסב** ..... 671
**סימן שסג** ..... 672
**סימן שסד** ..... 672
**סימן שסה** ..... 673
**סימן שסו** ..... 673
**סימן שסז** ..... 673
**סימן שסח** ..... 674
**סימן שסט** ..... 674
**סימן שע** ..... 675
**סימן שעא** ..... 675
**סימן שעב** ..... 676
**סימן שעג** ..... 676
**סימן שעד** ..... 678
**סימן שעה** ..... 679
**סימן שעו** ..... 681
**סימן שעז** ..... 681
**סימן שעח** ..... 681
**סימן שעט** ..... 682
**סימן שפ** ..... 683
**סימן שפא** ..... 684
**סימן שפב** ..... 685
**סימן שפג** ..... 685
**סימן שפד** ..... 685
**סימן שפה** ..... 685
**סימן שפו** ..... 685
**סימן שפז** ..... 686
**סימן שפח** ..... 686
**סימן שפט** ..... 686
**סימן שצ** ..... 688
**סימן שצא** ..... 689

**סימן שצב** ..... 689
**סימן שצג** ..... 690
**סימן שצד** ..... 691
**סימן שצה** ..... 691
**סימן שצו** ..... 692
**סימן שצז** ..... 692
**סימן שצח** ..... 692
**סימן שצט** ..... 692
**סימן ת** ..... 694
**סימן תא** ..... 694
**סימן תב** ..... 695
**סימן תג** ..... 696

## סימן א

א **י"א שאין כו'**. עי' תוס' דקדושין ע"ו ב' ד"ה אין כו' וי"ל דלכתחילה אין מניחין אע"ג דכשרין. וה"ה בחולין משום פשיעותא:

ב (**ליקוט**) **אפי' אין כו' וגם כו'**. דאין הלכה כרבינא אע"ג דהוא בתראה משום דמסקנא דגמ' שם י"ב א' דרוב מצויין כו'. הרי"ף. וגם כלישנא בתרא אין הלכה מאותו סוגיא שם הרי שאבדו כו' אלמא דלא חיישי' לשניהם. הרא"ש (ע"כ):

ג **מותר כו'**. ר"ל מותר לכתחילה על סמך שיבדקנו אח"כ דרבינא אסר אף בכה"ג וס"ל דלא אמרינן רוב מצויין כו' ואפי' ליתיה קמן אסור כמ"ש שם דליתיה קמן דליבדקיה וחיישינן דילמא משתלי כו' וכמ"ש תוס' שם בכותי ומומר ג' ב' בד"ה בודק. וא"ל כו'. אבל לדידן מותר בכה"ג:

ד **אבל אם כו'**. כמ"ש בפ"ק דפסחים ד' א' חזקתו בדוק או לא למנ"מ לישייליה כו' אלמא היכא דאיתיה לא סמכינן והטעם משום דהוי מיעוט המצוי טובא וכמו בטריפות הריאה וע"ל סימן ל"ט ס"א וס"ב וז"ש בגמ' רוב מצויין כו' לעלופי לא חיישינן ולא אמר ג"כ לשאין מומחין לא חיישינן אלמא לאו כי הדדי נינהו דשם אפילו איתיה לא חיישינן וז"ש כאן אבל א"צ כו':

(**ליקוט**) **בד"א כו'**. ודלא כרא"ה שכתב דלאו דוקא רוב מצויין אלא כל המצויין משום דקשיא ליה קושית הרי"ף ורא"ש שהקשו מהא דר"ה דאמרינן בהמה בחייה בחזקת כו' ואף שתירצו הרי"ף ורא"ש כיון דרוב מצויין הוי כמאן דאתיידע במה נשחטה לא ניחא ליה משום דאמרינן בר"פ בתרא דיבמות ואייתי מיעוטא כו' וסמיך לחזקה כו'. וליתא דדוקא לר"מ אמרי' ועי' בקידושין פ' א' ועיין תוס' שם ושם וראיה מדאמרינן בחולין י"א מנלן דאזלינן בתר רובא כו' ואע"ג דבהמה בחייה כו' ושם דאלת"ה לר"מ כו' לר"מ דוקא. (ע"כ):

(**ליקוט**) **בד"א כו'**. כיון שהוא מיעוט המצוי אבל הרא"ש כתב בסט"ז בשם ר"ת (וכ"ה בתוס' בכורות כ' ב') דלהכי לא אמרינן סמכינן מיעוטא לחזקה משום דהוי מיעוטי שאינו מצוי ואף ר"מ מודה דלא חיישינן למיעוטא וס"ל דההיא סוגיא דיבמות הוא אף לרבנן (וע"ל סי' שט"ז ס"ק ה') ותוס' אזלי לשיטתייהו דלא ס"ל הא דר"ת (ע"כ):

ה **וי"א כו'**. שיטתם דאם שחט בדיעבד אפי' איתיה קמן א"צ למבדקיה אבל לכתחילה ליתן אסור בכל ענין. ואף שהסוגיא דשם לא משמע כן כמ"ש תוס' שם ד"ה רוב מצויין כו'. פסקו כסוגיא דשם י"ב א' בעא מיניה כו' דתניא הרי כו' דמשמע שם דוקא דיעבד וכן משמע שם דאפי' איתיה קמן שאמרו שם ואלא דלא ידע כו'. ולא פסקו דלא כרבינא

משום דאינך אמוראי לא ס"ל כוותיה דהא הוא בתרא אלא משום ההיא סוגיא דגמ' דלא כוותיה:

(**ליקוט**) **וי"א שאין כו'**. וקושית תוס' ד"ה רוב כו' ורא"ש נ"ל דל"ק כלל דהא י"ל ל"ל לאביי ורבא לומר בכותי תקנתא בדיעבד בחותך וכן לר"א במומר וכן לכל אוקימתות דשם וכן ל"ל לרבינא לומר הכל מומחין שוחטין ל"ל להזכיר מומחין דא"צ אלא בסיפא וכן בכל האוקימתות אלא משום דמשמע דהכל שוחטין ושחיטתן כשירה מיירי בחד עניינא וזה שפריך הכל לכתחילה כו' ואל"כ הי"ל רישא בכותי וסיפא במומר או חד מהנך וע' רש"י שם ד"ה ושחיטתן כשרה דיעבד כו' ואילו סיפא כו' ולכן הוצרך רבינא לומר בדיעבד דוקא בבודקין דהוי בחדא עניינא דמרבינן מומחין אע"פ שאין מוחזקין דדוקא בבדקו תחלה או סוף והכל מומחין פעם לכתחילה אם בדקו בתחילה ודיעבד שבדקו בסוף וכן בכל האוקימתות כגון בכותי לכתחילה ודיעבד שיהא ברי ששחט שפיר או ע"י אחרים רואין או ע"י חותך וכן במומר וכן במומחה שידעו שהוא מומחה וכן במוחזקין משא"כ למסקנא דרוב מצויין כו' (ע"כ):

י **אבל השוחט עצמו כו'**. כ"כ הרמב"ם וכמ"ש שם היודע הלכות שחיטה ושחט בפני חכם עד שנעשה רגיל הוא הנקרא מומחה ואמרינן רוב מצויין כו' מומחין הן אלמא דבעינן מומחין רק דרוב כו':

יא **ולכן נוהגין שכל כו'**. דטעמא דאיתיה קמן צריך לבודקו משום דמיעוט המצוי הוא כנ"ל משא"כ בכה"ג דהוי מיעוט שאינו מצוי. ד"מ:

יב **ובקצת מקומות כו'**. כדי שלא יצטרך לבודקו לכל חד כדאית ליה:

יג **וכל שוחט כו'**. כמ"ש לקמן דאף בדיעבד אסור:

יד **ואם בדקו כו'**. באגודה למד ממ"ש שם יו"ד א' סכין אתרעאי כו' וה"נ אדם אתרעאי בהמה לא אתרעאי ואמרינן נשחטה הותרה וברשב"א סימן רי"ח כתב בכה"ג א"א רוב מצויין כו' כיון שנבדק ואינו יודע וכן א"א העמד על חזקתו אלא במי שהוחזק מתחילתו כסכין שבדקוהו מתחילה ושחט בו ואח"כ נמצא פגום וכן במקוה שנמדד ואפ"ה איפלגו בה וחילק בד"מ כמ"ש כאן אם כו' אבל אם כו' כמ"ש הרשב"א וכן א"א העמד כו'. וצ"ע הא תי' זה סכין כו' הוא לרב הסדא ואנן קי"ל כרב הונא והרשב"א שכתב וכן א"א כו' לרווחא דמילתא כתב אף לר"ח כמ"ש ואפ"ה איפלגו בה. וגם מ"ש האגודה נשחטה הותרה אדרבה בהמה בחייה כו' וכ"כ הרשב"א בסי' תרי"ט דהכל אסור למפרע ואף הכלים שבשל בהן דבהמה בחייה בחזקת כו' וכדרב הונא ואפילו בדק סכינו מתחלה

ונמצאת פגומה כו' ע"ש ועט"ז שהאריך עוד להקשות מדברי תוס' שם ד"ה סכין תימה כו' וכאן לא שייך ג' התירוצים דשם וכ"כ פר"ח והשיג על הש"ך:

יא **א"צ שידע כו'**. עט"ז:

(**ליקוט**) **א"צ שידע כו'**. ממ"ש ס' א' ואלו הן הלכות שחיטה כו' משמע דוקא אלו שמצוין כל עת ועהג"א שם ד"ה כיון שאין כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **א"צ כו'**. מדקאמר שם ט' א' ואלו הן הלכות שחיטה ועהג"א שם ד"ה כיון כו' ונראה כו'. ר"ל כל דבר הרגיל וז"ש בהג"ה ובודקין כו' ר"ל שצריך לידע בכל אלו ולכן בודקין ג"כ כו' ועהג"א שם ד"ה ור"א ממיץ כו' (ע"כ):

יב **ובודקין אותו כו'**. שם ט' א' כל טבח כו' ואלו כו' וכמש"ל בס"א דלכתחילה צריך לבודקו:

יג **ובדין בדיקת הסכין**. עי' תוס' שם ד"ה כולהו. וי"ל דאיירי כו' ועמ"ש למטה.

יד **ובדין כו'**. כמש"ש הטבח צריך שיבדוק כו' ועי' רש"י שם ד"ה כולהו תננהי כו':

טו **ואם שחט כו' דכל כו'**. כמ"ש בס"א בש"ע דכל היכא דאפשר לא סמכינן ארוב מצויין כו':

טז **אפילו שאלו ואפי' כו'**. עבה"ג ס"ק י"ב וכמ"ש בפ"ג דסנהדרין (כ"ט ב' כל מילי דכדי כו'. ואולי צ"ל "בפ"ג דב"ב" ל"ט א') ופ"ד ופ"ו דשבועות וראיה ממ"ש בחולין ג' ב' לרבינא בלישנא קמא ואם שחט בודקין אותו ובלישנא בתרא ואמר ברי לי כו' ולדידן דין ודאי כמו ספק לרבינא וז"ש בהג"ה ומי שדרכו כו':

(**ליקוט**) **ואפי' אמר ברי כו'**. ממש"ש כולהו כרבינא כו ואם איתא לימא הכל שוחטין ואע"פ שאין יודעין כו' אבל יודעין שא"י לא ישחוט ואם שחט ואמר ברי לי כו' וכולן כו' ובדליתיה לקמן דנישייליה. ת"ה (ע"כ):

יז **ויש מחמירין כו'**. מדפריך שם בבודקין אותו סגי ולא פריך אפילו לכתחילה נמי וכן דמשני דליתיה קמן כו' מ"מ נשארה הקושיא הנ"ל. וסברא ראשונה הוא ת"ה והטור וס"ל דבלא"ה לא קי"ל כאותו סוגיא דהא שם משמע דאם איתיה קמן ולא ידע לא מהני אחרים רואין אותו ועי' תוס' שם ד"ה דליתיה כו'. ובספ"ג דסוכה יודע לאמן כו' ופירש"י שם אף שאינו מומחה ומותר אף לכתחילה כמ"ש הר"ן שם וא"ת ול"ל יודע לאמן והא תנן וכולן ששחטו כו' י"ל דהתם דיעבד והכא אף לכתחילה וכ"כ הרא"ש בריש חולין דמותר לכתחילה משמע ואף שכתב קטן מומחה כתב ב"י דל"ד אלא לדיוקא דאף שהוא מומחה צריך עע"ג וכמש"ל בס"ה ודלא כתוס' שם בסוכה וסוגיא דריש חולין דחקו לתוס' שם לפרש דיעבד דווקא דלכתחילה אף בגדול אסור כנ"ל והם מדחים הסוגיא

כנ"ל והא דקאמר ר"נ ראה אחד כו' ופריך ה"ד כו' פשיטא ולא פריך אפילו לכתחילה נמי [וכן דייק המרדכי שם וש"פ] משום דקמ"ל דאם לא ראה מתחלה אף דיעבד אסור:

יח **או שנגנבו**. תוס' שם ובב"מ כ"ד ב' בשם תוספתא:

יט **במקום כו'**. גמ' ב"מ שם:

כ **וגם רוב כו'**. הרא"ש וקאי אנגנבו וכמ"ש בע"ז ע' א' ועי' ב"ב כ"ד א' שאני התם דרובא כו' וכאן רוב ישראל לא מעלה ולא מוריד:

כא **בין שמצאם בשוק**. ב"מ שם ועי' תוס' שם ובחולין שם.

(**ליקוט**) **בין שמצאן בשוק**. וכ"ה בתוספתא נגנבה לו תרנגולת ומצאה שחוטה בשוק לר' יהודה כנמצא באשפה לר' חנינא כנמצא בבית וכן ההיא ברייתא דלעיל הרי שמצא תרנגולת שחוטה בשוק. והלכה כר' חנינא מדאקשינן מינה לעיל ועוד דמעשה רב. ת"ה (ע"כ):

כב **בין כו'**. כר' חנינא דבב"מ שם אורי כוותיה דלא כהרמב"ם:

כג (**סעיף ה'**) **שאינו שומע כו'**. גמ' ריש חגיגה:

כד **אין מוסרין כו'**. כמ"ש וכולן ששחטו דיעבד כו':

כה **ואין מוסרין כו'**. כמש"ש י"ב ב' וכפי' תוס' שם ב' א' ד"ה שמא:

כו **לכתחילה**. הרא"ש ור"ן וכנ"ל ואף שאינו מומחה. דלא כדעת ההג"ה ס"ג דלדידיה מומחה דווקא וכ"כ בד"מ:

כז **אבל אם כו'**. בתי' דרבינא הכל שוחטין ושחיטתן כו' מומחין דוקא ואפ"ה חוץ מחש"ו וערש"י שם ד"ה דאפי' כו' וכמ"ש בפ"ק דפסחים (ד' ב') ובספ"ב דכתובות דלא מהימנינן לקטן אלא בדרבנן (ע"ל סי' ק"כ ס"ק ל"ו ובסימן קכ"ז ס"ק כ"ט ובס"ק ל"ב):

כח **ומקרי כו'**. עפ"ט דב"ב קנ"ה ב' אלא מעתה כו':

כט **ויש כו'**. עבח"מ סימן ז' ס"ג:

ל (**ליקוט**) **חרש כו'**. חשיב כאן חמשה שאסורין בתרומה בפ"א דתרומות ושם חשיב ששה חרש המדבר ואינו שומע כו' חמשה לא כו' אלא שאין דין בעל קרי האידנא ושיכור כאן שוחט לכתחילה דשם משום שא"י לתרום מן היפה (ע"כ):

לא **ואם שחט כו'**. כמ"ש בפ"א דתרומות שם ובברכות שם דאין ברכה מעכב. אבל תרומה משום כו' ולאו כו' וע"ל סימן י"ט ס"א:

לב **אם הוא מומחה**. דבכה"ג ל"ל רוב מצויין כו' דהא ס"ד בריש חגיגה דאי אפשר דגמר עד דפריך מהני אילמי כו':

לג **שוחט אף כו'**. אף דבתרומות שם אמרינן דלכתחילה לא וכמ"ש בירושלמי שם יש מהן מפני הברכה כו' האלם וערום ובעל קרי מפני הברכה והיינו בשאין אחר לברך

וכמ"ש בספ"ג דד"ה ומשום שחיטה אין קפידא בשניהם כמש"ש זה וזה ה"ה כפקחים לכ"ד:

(**ליקוט**) **השומע כו'**. ובא"ז והג"א אוסרין לכתחלה דאין אחר יכול לברך בשבילו הואיל והוא א"י לברך (נראה מדברי רבינו דברכת השחיטה דומה לברכת המצות להכי הוצרך לה"ט אבל בא"ז והג"א ליתא לה"ט אלא בסוף דבריהם אם אחר ג"כ שוחט) וראיה מתרומה דתנן האלם כו' ומפרש בירושלמי משום ברכה (ודוחק לומר בשאין אחר כלל לברך) ומסופקים שם אם אחר ג"כ שוחט אם יכול לברך בשבילו (ועמ"ש בא"ח סימן תקפ"ט ס"ק ג' בליקוט):

לד **אא"כ כו'**. עי' רש"י שם ד"ה לכתחילה כו':

לה **ערום כו'**. מהא דתרומות ופ"ב (כ"ג א') ופכ"ג (ק"נ א') דשבת וכאן אי אפשר להוציאו אחר:

לו **אם הטילו כו'**. כיון שהקהל אסרו זולתו הוי כאוכל בלא שחיטה והוי כמומר לאותו דבר:

(**ליקוט**) **אם כו'**. כי שויוהו חתיכה דאיסורא אנפשייהו ועי' סי"ב ועש"ך (ע"כ):

לז **ואם נתבטלה כו'**. וא"צ להכשירם כמ"ש בעבודת כוכבים ל"ט א' וכן חצר שמוכרין כו'. שם:

לח (**סעיף י"ב**) **השוחט כו'**. כמ"ש בפ"ו דב"מ (פ"א ב') ופ"ג דב"ב דמגו במקום עדים לא אמרינן וה"נ כאן אף שיכול לומר לא שחטתיה כראוי והיינו כשעומד בדיבורו אבל אם מתרץ דיבורו ואמר לא שחטתיה כראוי נאמן. רשב"א שם ועתוס' בב"מ נ' ב' ד"ה מה כו' ובכריתות י"ב א' ד"ה א"ד:

לט **ומיהו כו'**. כמ"ש ביבמות מ"ז א' ועתוס' שם ד"ה נאמן וד"ה ואין עדות כו':

(**ליקוט**) **ומיהו כו'**. כמ"ש בכתובות כ"נ ב' איהי שויא לנפשה כו' (ע"כ).

מ (**סעיף י"ג**) **טבח כו'**. ע"ל סימן קכ"ז ס"א בהג"ה (שכתב שם דין זה בשם י"מ שאומר) וסי' קפ"ה ס"ג (עט"ז ופר"ה):

מא (**סעיף י"ד**) (**ליקוט**) **שוחט כו'**. שם (בכתובות) כ"ג ב' איהי כיון דאיכא עדים כו' אבל משום ע"א דאפיך לא (ע"כ):

מב **ע"א בהכחשה כו'**. כמ"ש ברפ"י דיבמות ופ"ג דקדושין (ס"ה ב') ורפ"ג דכריתות:

מג **והעד עצמו כו'**. דאף בודאי שחט שלא כהוגן לא אמרינן אלא דמעבירין אותו אבל שחיטתו אינה נפסלת כמ"ש בסימן ב' ס"ב בהג"ה והוא מדברי מהרי"ק כאן ואף שמהרי"ק לא כ"כ אלא שמא עשה תשובה אין נראין דבריו (עפר"ח):

## סימן ב

א **אפילו כו' ואפילו אונו כו'**. דהא סתמא קתני. וכ"ז לשון הרמב"ם והוצרך לזה לשיטתו שכתב הטעם שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו ש"מ שזבחו אסור ולא נלמד משם אלא לעובד עבודת כוכבים לפיכך הוצרך לזה שאסרוהו בכ"ע אבל ר"י כ' משום שנא' וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחו וכן הוא בתוספתא ריש מכילתין להדיא וא"צ לכ"ז ועס"ה בהג"ה ששם כ' כדברי ר"י:

(ליקוט) אפילו כו' ואפילו כו'. כמו ביי"נ כמש"ל סימן קכ"ד ס"א וס"ב ועבע"ז כ"ט ב' ולהרמב"ם משום ואכלת מזבחו וה"ה כאן כמו בסתם יינם ולר"י א"צ לכל זה (ע"כ):

ב **ואפילו אחרים כו'**. כנ"ל לשני הטעמים וגם מדקתני במתני' וכולן ששחטו כו' ואח"כ תני שחיטת עובד כוכבים כו' משמע בכל ענין:

(**ליקוט**) **ואפילו אחרים כו'**. ג' ב' ועתוס' שם ד"ה קסבר כו' (ע"כ):

ג (**סעיף ב'**) (**ליקוט**) **מומר כו'**. כרבא ואע"ג דאביי פליג עליה הלכה כרבא וגם רב אשי ס"ל כוותיה ותניא דמסייע ליה וגם ברייתא דהכל שוחטין ע"כ כוותיה דרב ענן איתותב. ת"ה (ע"כ):

ד **אפילו ישחוט כו'**. תוס' שם ד"ה בודק מדאמר האי שריותא גבי כותי ולא במומר ע"ש ובגמ' שם וכולן ששחטו כו' אלא דלא בדק כו' וערש"י ד"ה ליבדקיה וד"ה שוחט לכתחילה כו':

ה **והוא שיודעין כו'. דביה ל"ל רוב מצויין כו'**. ר"ן ומרדכי ות"ה ובד"ה:

(**ליקוט**) **והוא שיודעין כו'**. דהא דאמרינן רוב מצויין כו' ר"ל דאי לאו הכי לא הוי שחיט אלא נותן לאחר משא"כ זה שאוכל נבילות לתיאבון (ע"כ):

ו **ואין ליתן כו' על סמך כו'**. תוס' שם בא"ד ובגמ' שם אבל לא בדק לא ישחוט ואם כו' דוקא דיעבד:

ז **אפי' כשר כו'**. תוס' בא"ד ובגמ' שם ואי דליתיה לסכין כו' והמחבר הרכיב ביחד ואין כו' אפילו כו' ובטור כתב כ"א לבד כדברי התוס' אלא שהמחבר למד מדברי תוס' ורא"ש שם שכתבו הטעם כיון דבדיעבד אסור אין ליתן כו' וה"ה בכה"ג דכשר עע"ג כיון דאסור בדיעבד כמש"ש ואי דליתיה לסכין כו':

ח (**ליקוט**) **מי ששחט כו'**. ממש"ש י"ח א' האי טבחא כו' ול"פ כאן כו' ומשמע דלא מעבירין אותו אלא משום שלא הראה לחכם כמו בנמצא יפה (ע"כ):

ט (**סעיף ג'**) (**ליקוט**) **מומר כו'**. ערשב"א שהכריח בראיות דחוקות (ע"ל סי' קי"ט סס"ק כ"ב) וצ"ע הלא גמ' ערוכה היא בפ"ג דסנהדרין (כ"ז א') דמומר אוכל נבילות לתיאבון

לד"ה פסול ופליגי במומר אוכל נבילות להכעיס ואף בזו קי"ל כאביי ובריש ב"מ מספקא להו אי אמרינן מיגו דחשיד כו' והיינו על אותו ממון דאמרינן שיפרוש ע"י השבועה כמ"ש הר"י חסיד בכתובות י"ח ב' בד"ה ובכולי (ובתוס' דב"מ שם ה' ב') ועוד דאמרינן שמא מלוה כו' (ע"כ):

י **אפילו נשבע כו'**. דהוי כחשוד על השבועה לאותו דבר שהרי מושבע ועומד כו' וכמו דאסקינן בפ"ק דב"מ (ו' א') דאמרינן מיגו דחשיד על ממונא כו' בענין אותו הממון אלא משום מלוה ישנה.

(**ליקוט**) **אפילו ושבע כו'**. דהא פסול הוא לשבועה כמ"ש בח"מ סימן צ"ב ואפי' בדיעבד כמ"ש בסי' פ"ז שם (ע"כ):

יא (**סעיף ד'**) **ויש כו'**. כמ"ש דלא שביק כו'.

יב **ואפילו אם כו'**. דבכה"ג טרח כמש"ש תניא דמסייע לך חמצן כו':

(**ליקוט**) **ואפילו אם כו'**. כתב במה"ב דוקא שאמר פלוני מומחה וכמש"ל סימן קי"ט סי"ט דהליכה למומחה לא טרח בסתם (ע"כ):

(**ליקוט**) **ואפילו אם כו'**. ת"ה דלא כבד"ה ומה"ב שכתבו דוקא באומר מומחה פלוני כו' כמ"ש בפ"ד דדמאי וליתא דבמעשר אינו אוכל לתיאבון שאינו חושש כלל דאל"כ היה מותר לאכול אצלו כמו בחמצן וה"נ מחליף עם העובד כוכבי' שמירחן ואפי' מ"ר ומ"ע שמותר לזרים אינו מפריש ולכן אינו נאמן וכמ"ש בס"ה בהג"ה ומי כו' (ע"כ):

יג (**סעיף ה'**) **מומר להכעיס**. שם י"ג דמין אפי' ישראל גרע מעובד כוכבים ושחיטתו אסורה ובע"ז כ"ו ב' ולישני ליה כו' קסבר כו' אתמר כו' ופסק הרמב"ם ברפי"א מהלכות אבידה ובספ"ד מהל' רוצח כמ"ד שהוא מין משום דר' אבהו ור' יוחנן ס"ל כוותיה וכ"פ בש"ע לקמן סימן קנ"ח ס"ב:

יד **אפילו לר"א**. ע"ז שם מיתבי אכל כו':

טו **או שהוא כו' אפילו כו'**. חולין שם מיתבי כו' רישא כו' אלמא כו' מומר לכל כו' וע"כ חוץ משתים אלו וכן בכל הסוגיא שם:

טז **ומי שאינו כו'**. כן העלה הב"י מדברי הרא"ש שכ' ומומר להכעיס פי' ר"י כיון דאינו חושש לזבוח הוי כעובד כוכבים דאינו בר זביחה והוא כשיטתו כמ"ש בס"א דיליף מוזבחת ועבפ"ד דגיטין מ"ה ב' וברש"י שם ד"ה מומר ומסור כו' אבל לדעת הרמב"ם בס"א דוקא להכעיס שנקרא מין כנ"ל:

(**ליקוט**) **ומי שאינו כו'**. והרא"ה מכשיר אלא שמפרש ההיא דב"פ דע"ז מומר להכעיס היינו בכה"ג אבל להכעיס ממש לכ"ע מין הוא וכתב ופסקו רבוואתא לקולא כמ"ד מומר

הוא. ולפ"ז להרמב"ם שפסק לחומרא היה אסור בה"ג. אבל במה"ב השיג עליו דהא אמר שם אכל פרעוש כו' דא"א לומר כה"ג. והרשב"א בת"ה דעתו להתיר באחרים רואין בדיעבד אפילו להכעיס אלא שנסתפק בזה ממש"ש מע"ה פרט למומר כו' מאי בינייהו כו' ומפרש במומר להכעיס ודעת הרז"ה להתיר באחרים רואין אף לכתחילה והוא חלק עליו ע"ש (ע"כ):

יז (**סעיף ו'**) **מומר לאחד כו'**. כמש"ש מומר לדבר אחד לא כו' ודוקא לאותו דבר כמש"ש כיון דדש ביה כו':

(**ליקוט**) **מומר כו'**. וכן עיקר דהא קי"ל מומר לד"א לא הוי מומר לדבר אחר וכמש"ש מומר לאכול הלב כו' ובהוריות י"א א' פרכינן עלה והא רבא אמר דכ"ע כו' ומשמע אפילו במומר להכעיס לחלב לא הוי לדם אפילו לתיאבון דקאמר אלא הכא באוכל נבילה לתיאבון כו' אלמא אפי' לתיאבון ואפ"ה דוקא לאותו דבר ולא אוקים כבתחילה במומר לחלב כו' ואפילו לשחיטה היה כשר במומר להכעיס לדבר אחר בלא שום בדיקה אלא משום דכעובד כוכבים הוא. וכן מדקאמר ר"א מומר למאי כו' ולדברי הרמב"ם מאי פריך למאי הל"ל לתיאבון סתמא בשלמא בדברי רבא י"ל דלרבותא קאמר. וכן גבי אבדו גדייו קתני בתוספתא נגנבו ודוחק גדול לומר שידוע שלא גנב אלא פ"א ואינו מומר לגניבה [ועראש"ש פ"א דחולין סי"ז וההוא דאבדו כו' דרוב גנבי העיר ישראל נינהו וכ"כ לעיל בש"ע סימן א' ס"ד] ואע"פ שי"ל בדוחק כ"ז (ועט"ז וש"ך) מ"מ האמת יורה דרכו (ע"כ):

(**ליקוט**) **מומר כו'**. וראיה ממש"ש ג' ב' אבייי לא אמר כר"א כו' ואם איתא לוקמי במומר לשאר עבירות דבזה ודאי ל"פ עליה דברייתא ערוכה היא ואפילו ערל ואפילו ישראל מומר. וכן מדקאמר רב אשי מומר למאי לאכול נבילות לתיאבון ול"ק סתם מומר לתיאבון ול"צ לדרבא ול"ל דלרבותא נקטה דלישנא מומר למאי לא משמע כן ובזה נ"ל לתרץ קושית תוס' נ' ב' ד"ה מ"ט כו' ותירוצם צ"ע דמאי נ"מ (עברז"ה) ועוד דאכתי מאי קאמר לדבריו כו' וליה לא ס"ל הא ע"כ ס"ל דהדא בכותי אלא ודאי דגם מש"ש הדא בכותי הכל לדבריו הראשונים ואליבא דאביי דמתני' דשם ל"ק ושחיטתן כשרה דיעבד ובמומר לעבירה אחרת דמותר לכתחילה בלא שום תיקון וקמייתא בכותי ופריך לוקמיה גם לקמייתא במומר ולאותו דבר כשמעתיה וכמ"ש בברייתא שניהם ואפילו ערל כו' ואפי' כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **מומר כו'**. וכ"מ בתוספתא וכמש"ל סימן א' ס"ד או שנגנבו כו' וגם רוב גנבי כו' אלמא אף שמומר לגנוב (ע"כ):

יח **ולהרמב"ם צריך**. דסובר דרבא נקט לאותו דבר לרבותא דל"ת כיון דדש כו' והכריחו לזה מדכייל בברייתא הכל שוחטין כו' מומר לערלות עם מומר לאותו דבר וקאמר לימא מסייע ליה כו' משמע דכולם צריך לתקנתא וכן כותי דתני שם:

יט **ודוקא כו'**. כ"כ הרמב"ם ולמד מדאמר מומר משמע דוקא דמומר לכך וצ"ע על הב"י והג"ה שכתבו מיהו כו' דהא להרמב"ם אין חילוק והרמב"ם לא הזכיר כלל מומר לאותו דבר וכללו במומר לעבירה א' ואם איתא ה"ל לחלק אלא דאין חילוק ובזה צדקו דברי ההג"ה לעיל בס"ב (עש"ך ס"ק י"א):

(**ליקוט**) **ודוקא כו'**. עתוס' י"ב א' ד"ה הרי כו' (ר"ל דלפ"ד הרמב"ם ע"כ צ"ל דשם באינו מומר לגנוב וע"ל בס"ק י"ז) (ע"כ):

(**ליקוט**) **מיהו כו'**. זה אין לו שחר (ע"כ):

כ (**סעיף ט'**) **צדוקי כו'**. שדינם השתא כמו כותים קודם שגזרו עליהם כמ"ש בכמה מקומות דצדוקי לא חייש למדרש חכמים וכן כותים וערש"י בספ"א דע"ז כ"א ב' ד"ה כותי וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מה' עבדים הלכה ו' וש"ע לקמן סימן רס"ז סמ"ז:

כא ואחרים עע"ג. רמב"ם ור"ל אבל חותך כזית בשר לא מהני דתנאי היא ואנן קי"ל כת"ק שם ד' א'. ת"ה וטור. אבל הרמב"ם בה' עבדים שם וש"ע בסי' רס"ז שם פסקו כר"א ועבפ"א דגיטין י' א' ואף שי"ל דאתי גם כרשב"ג ודלא אחזוק אף בגיטין ומ"ש שם לעולם ר"א לרווחא דמילתא נקט דאף כר"א אתי מ"מ כת"ק א"א לאוקמיה וערש"י ותוס' שם:

(**ליקוט**) ] **ואחרים עע"ג**. אינו מדוקדק דאפי' יוצא ונכנס סגי דקי"ל כרבא וכ"כ בסימן ס"ט ס"י (ע"כ):

כב **וגם בדקו**. דעת עצמו. וכבר תמהו עליו כל האחרונים ועתוס' שם ד"ה בודק וכ"כ כל הפוסקים דא"צ אלא עע"ג (עבריטב"א שמפרש דצריך גם בדיקת סכין בכותי. ויחידאה הוא):

כג **מסור כו'**. כמ"ש בגיטין מ"ה ב' מסור כו' שנאמר וקשרתם כו' וה"ה כאן לטעם ר"י שנאמר וזבחת:

כד **ויש מכשירין**. דלא דמי לשם דכאן אף אשה ועבד וכל הפסולין נאמנין משא"כ שם כמש"ש ואשה ועבד כו'. וצ"ע דשם אין מצווים על התפילין וכמ"ש רש"י שם ד"ה עבד. אלא דלדעת הרמב"ם יש להכשיר דיליף מקרא וקרא לך כו' וע"ל סי' קי"ט ס"י:

כה (**סעיף י'**) **התחיל כו' בד"א כו'**. עבה"ג וגמ' שם קכ"א ב' שחט עובד כוכבים במקום כו'. ובתוספתא ריש מכילתין ישראל ששחט ומירק עובד כוכבים שחיטה על ידו שחיטתו פסולה שחט ישראל שנים או רוב שנים שחיטתו כשרה עובד כוכבים

ששחט ומירק ישראל שחיטה על ידו שחיטתו כשירה שחט בה דבר שאינו עושה טריפה וישראל בא וגמרה מותרת באכילה:

כו (**סעיף י"א**) **היו כו' ואצ"ל כו'**. עבה"ג אבל בתוספתא שם ישראל ועובד כוכבים שהיו אוחזין בסכין ושוחטין אפילו אחד למעלה ואחד למטה שחיטתן כשרה וכ"פ האחרונים עיין בדבריהם:

(**ליקוט**) **היו כו'**. ליתא דא"כ הא דאמרינן מ"א א' ת"ש ב' כו' הב"ע בישראל מומר ל"ל לשום א' (עבתוס' י"ד א' ד"ה השוחט. ועי"ל כו' ועוד אמרינן כו'. אבל מקור דין זה שבש"ע הוא מהרשב"א ודעתו דלא כהתוס' כמש"ל בסימן ד' ס"ק ג' ועביש"ש) וכ"ה בתוספתא וכתבה הג"א בס"ה בד"ה ותניא כו' (ע"כ):

כז **שחיטת כו'**. תוספתא שם שחיטת הקוף ה"ז פסולה שנאמר וזבחת ולא שזבח העובד כוכבים ולא שזבח הקוף ולא שנזבחה מאליה:

## סימן ג

א **אפילו מתעסק כו'**. שם ל"א ב' מדגלי רחמנא מתעסק כו':

ב **או שזרק כו'**. ברייתא שם ושם ובדרך לא זו אף זו דבמתעסק אפילו רבנן מודו כמ"ש שם ורבנן נהי דלא כו':

ג **בין כו' או כו'**. ע"ש ל' ב':

ד (**ליקוט**) **ואפי' כו'**. שזהו רבותא יותר כמש"ש וצריכא דאי כו' ועתוס' י"ב ב' ד"ה זרק כו' ובבא ראשונה אפילו לרבנן כמש"ש ב' ורבנן נהי כו' (ע"כ):

ה **וכן כו'**. ג"כ מטעם הנ"ל דבעינן כח גברא וכמ"ש בתוספתא ולא כו' כנ"ל (ס"ס ב'):

(**ליקוט**) **וכן אם כו'**. ול"ד למש"ש ב' לר"ג שנפלה מן הגשר וכן בספ"ב דב"ק בנזקין היתה אבן מנחת כו' ונפלה בנזקין חייב דכאן בעינן כח גברא כנ"ל וכמ"ש בסי' ז'. הרא"ה דלא כת"ה (ע"כ):

## סימן ד

א **ואסורה בהנאה**. שם מ' א' ועבפ"ב דע"ז כ"ט ב' ובפ"ק דחולין י"ג א' ב':

ב (**סעיף ג'**) **אפי' חשב כו'**. שם פ' הלכה כר"י:

ג **ואם ישראל כו'**. כ"כ בת"ה אפלוגתא דר"י ור"ל שם ל"ט א' דבכה"ג מיירי דאם לא כן בלא"ה הא הוא מומר לעבודת כוכבים. ודעת התוספות אינו כן וע"ש י"ד א' ד"ה השוחט כו':

ד (**ליקוט**) **ואסורה בהנאה**. דפלוגתייהו אף לענין הנאה וכמ"ש בעבודת כוכבים ל"ד ב' ובחולין שם ב' תניא כוותיה דר"י כו' זבחי מתים כמ"ש בס"א (ע"כ):

ה (**סעיף ד'**) (**ליקוט**) **ישראל כו'**. מדבעיא רב אחא מר"א התרו כו' ש"מ כר"נ ס"ל ואע"ג דבע"ז נ"ט ב' משמע דרב אשי כריב"ב וריב"ב ס"ל וא"כ אין חילוק בין ישראל לישראל מומר כבר פי' תוס' ורש"י שם דלא ס"ל כן ע"ש דלא כרא"ה שכתב דקי"ל כריב"ב וריב"ב משום ההיא דע"ז הנ"ל (ע"כ):

ו **י"א כו' וי"א כו'**. ערש"י שם ד"ה בישראל כו' ותוס' שם ד"ה בישראל כו':

ז **ואם התרו כו'**. גמ' שם:

ח (**סעיף ה'**) **לשם המה כו'**. עתוס' שם ד"ה הא. והא דקתני הכא כו':

ט (**ליקוט**) **אע"פ שלא כו'**. עבה"ג וכ"כ בת"ה. ול"נ כנ"ל דאי במתכוין לעובדה בלא"ה אסור משום מומר (ע"כ):

י (**סעיף ז'**) **אינו דומה כו'**. כמש"ש ל"ה ב' זה מחשב וזה עובד כו':

יא **ומ"מ כו'**. דדומה קצת לשוחט לתוך ימים ולתוך גומא דאיכא משום מראית העין:

יב **הואיל כו'**. אבל בלא"ה אמרינן מקום הוא דלא אתרמי ליה כמש"ש י"ג א'.

## סימן ה

א **ויש פוסלין כו'**. כר"א דסתם מתני' כוותיה ומעשה רב דבבא בן בוטא עבד כוותיה (כריתות כ"ה א') . והרמב"ם וש"ע פסקו כחכמים דיחיד ורבים כו' ובגמ' שם הקשו בפשיטות אשם תלוי בר כו' ואוקמוה כיחידאה:

ב (**סעיף ב'**) **שחט כו'**. **כמ"ש שם זה הכלל כו'**. ובת"כ יכול כל העוף כלו כשר ת"ל והקריב מן התורים כו' אין לך כו':

ג **וה"ה כו'**. כמ"ש שם כ"ב א' ב':

ד (**סעיף ג**) (**ליקוט**) **בין** (**שכל**) **כו'**. כ"ש הוא ונקט אוחזין בסכין לרבותא. ת"ה (ע"כ):

ה **וכן כו'**. כמש"ל סי' ב' ס"י

ו **ויש אוסרין כו'**. כ"כ ב"י לדעת תוס' מ"א א' ד"ה בישראל כנ"ל:

## סימן ו

א **בכל כו' בין כו'**. ברייתא שם ומוקמינן בדבר התלוש:

ב האגם שם ט"ז ב':

ג **ושן** וצפורן יחידי. שם י"ח א':

ד **וכיוצא כו'**. שם בכל שוחטין כו'.

ה **והוא כו'**. ע"ל סימן כ"ג ס"ד:

ו **ולא כו'**. כמ"ש שם במתני':

ז **ואסור כו'**. שם מ"ז ב':

ח **או זכוכית**. עבה"ג:

ט **וה"ה כו'**. ערש"י שם ד"ה דלמא:

י ואם כו' אפילו כו'. כמו במגל יד ובתוספתא פ"א סכין שיש בה פגימות פגימות ה"ז כמגירה אם יש בין פגימה לחבירתה כמלא שנים בצואר שחיטתו כשרה. וה"ה בשהוליך והביא אפי' כ"ש כמ"ש במתני' ל' ב':

יא (**סעיף ב**) **ואפילו אם בטלו**. עבה"ג וכמ"ש שם ת"ש נעץ כו' שאני סכין כו' אלמא דאיבעיא שלו בבטלו וכתב בת"ה כיון דסוגיא דגמ' איפשיטא להו שאמרו שם ומנא תימרא כו' לא שבקינן פשיטותא דגמ' ותפסינן איבעיא דרבא:

(**ליקוט**) **ואפילו אם כו'**. כמש"ש ת"ש היה כו' הב"ע בכותל כו' אלמא הבעיא בכותל בית וכמש"ש לענין ע"ז וזרעים ושם ת"ש נעץ כו' וכ' בת"ה אע"ג דלרבא איבעיא ליה מ"מ סוניא דגמ' שלמעלה ל"ק כאן במחובר כו' פשיטא להו דכשר בכ"ע דלא פסיל אלא מחובר מעיקרו. והרא"ה כתב דלא איבעיא לרבא אלא משום דס"ד בזרעים תנאי היא אבל לר"פ ה"ה כאן (ע"כ):

יב **והוא כו'**. עתוס' שם ד"ה או שהיה כו' וד"ה לענין כו' דלא כרש"י שם ד"ה צור:

(**ליקוט**) **והוא שלא כו'**. עתוס' שם ד"ה לענין כו' ודלא כרש"י שם ד"ה צור כו' שלא נטעו כו' ורש"י אזיל לשיטתו שמפרש פלוגתא דרבנן וריב"י בנטעו גרעין כמ"ש בע"ז מ"ו א' ד"ה ומאילן יבש כו' אבל תוס' שם מ"ה ב' ד"ה והכא כו' חולקין עליו ומפרשים אפי' בנטעו ייחור ואפ"ה מתירין רבנן ואע"ג שמשתחוה לבית אסרו כמש"ש מ"ז ב' ובחולין שם. הר"נ בע"ז שם (ע"כ):

יג **אחר שבטלו. ל"ד**. אחרונים:

יד (**סעיף ג'**) **הקבוע כו'**. ערש"י שם ד"ה שן תלושה וד"ה הא בתרתי:

טו (**סעיף ד'**) **או בדבר התלוש**. ר"ל דאף בזה אסור אף בדיעבד בצואר הבהמה למעלה דהא לענין דרסה אין חילוק אבל צואר בהמה למטה או עוף בכה"ג אף לכתחלה מותר:

טז (**ליקוט**) **ואפילו אמר כו' פסולה**. עתוס' שם ד"ה אמר כו' וכ"כ ש"פ (ע"כ):

## סימן ז

**יכול כו'**. כלישנא בתרא (דלא כמ"ש בה"נ ועב"י בשם הרשב"א) דלא איירי בדפחרא ואף לכתחלה מותר דבדרבנן קי"ל להקל:

## סימן ח

א **והוא שלא כו'**. שם באזמל שאין כו' ומפרש הרמב"ם בכה"ג:

ב **ובמחט**. שם:

ג **ומי שלא כו'**. דזה שיעורו אפי' הוליך או הביא בלבד כמ"ש שם:

ד **וי"א לשער כו'**. מ"ד ס"פ קדושים ופ' נשא פ"י קע"ז ד' רבנין אמרין סכין הראה להן כמה היה צריך להיות שיעור ארכו מנין בז"ה ב' תרין כו' א"ל כסדר הזה תחיו שוחטים ואוכלים:

## סימן ט

א (**ליקוט**) **אם כו'**. דלא כר"ז ממש"ש בסכין של ע"ג ותיפוק ליה כו' וכן בסכין ש"נ (ברשב"א מביא מסכין ש"נ וטריפה ע"ש) קולף או מדיח. ויש מכשירין. ממש"ש י"ז ב' מי לא אר"ז כו' אלמא הלכה פסוקה והן לא השיבו דל"צ דיש לדחות כמ"ש הרא"ש בשם הראב"ד וכ"כ ת"ה (ומדחה ג"כ הראיה מסכין ש"נ וטריפה) ומ"מ כתב להחמיר (ע"כ):

ב **ויש מכשירין**. כדעת הראב"ד דר"ז ל"ק אלא בדיעבד ומה דאסיקנא שם דצריכה בדיקה אתלת רוחתא הוא לכתחלה:

ג **אם ידע כו'**. כתי' ה"ר יונה [וכן. הראב"ד] דשאני התם דלא ידע להזהר ואף בדיעבד אסור:

## סימן י

א **חדש או כו'**. שם:

ב **שאין בו כו'**. כמ"ש שם ותיפוק כו' ול"ד שליבגה דה"ה שאר הכשר וכמ"ש למטה שהשחיזה כו' וסמך כאן על מ"ש למטה:

ג **שהשחיזה כו' או כו'**. סוף ע"ז הסכין שפה כו' ונועצה כו' ובסכין כו' וכפי' הרא"ש שם דאו או קתני ואע"ג דאמרו שם דוקא לאכול בה צונן הא מסקינן כאן דבה"ש צונן וערש"י כאן ד"ה בצונן וד"ה והלכתא כו' וליכא משום דוחקא דסכינא דומיא דלחתוך בה צונן:

ד **ואם שחט כו' ואם כו'**. כרבב"ח משום דדבריו נאמרו באחרונה כשיטתם לפסוק (עברמב"ם בפירושו לפ"ב דסוטה) אלא משום דרב גדול ממנו נטה דעת הרמב"ם אחריו קצת. אבל רש"י וכל הפוסקים פסקו לגמרי כרב וכ"פ בד"מ וז"ש בהג"ה וע"כ כו' ור"ל מדינא:

ה **ובמקום כו'**. קאי אמ"ש בש"ע שהשחיזה כו' מותר. בדיעבד דוקא משום די"א דבה"ש רותח ולא מהני נעיצה ולדעת י"א אף השחזה וכמש"ל בסי' קכ"א ס"ז בהג"ה:

ו **אבל לא כו'**. כוון דקליפה אסור מדינא לדעת ההג"ה וכמש"ל סי' ב' ס"א וע"ל סי' ס"ט סט"ז בהג"ה ואם נשתמש כו' ואם כו':

ז (**סעיף ב'**) **סכין כו'**. כמ"ש שם דהתירא נמי כו' ועתוס' שם ד"ה סכין. אע"פ דמלוכלך כו':

ח **שידיחנו תחלה**. עתוס' שם ד"ה והלכתא. פי' הסכין כו':

ט **ואם כו'**. עתוס' דשבת מ"ב ב' ד"ה אבל. ונראה דעירוי לא כו' וכלי שתשמישו כו'. וכן כ"ד שאינו בולע אלא כדי קליפה וה"ה כאן אף לרב וכ"ש לענין בליעת הסכין מהבשר כמ"ש רש"י שם ד"ה והלכתא כו':

י (**סעיף ג'**) **ידיח בה"ש**. ערש"י ד"ה בצונן כו' ואמרינן שם ק"ז ב' וכי נוגע כו' נהי כו':

## סימן יא

א **או ביום כו'**. ערש"י שם ד"ה לכתחלה כו'.

ב **וב' נרות כו'**. כ"מ בפ"ב דשבת (כ"ג ב'):

ג (**סעיף ב'**) **אע"פ כו'**. לשון מתני' וגמ' שם ט"ו א' ה"ק כו' אבל באמת ה"ה במזיד לאחרים כמ"ש שם:

ד (**ליקוט**) **ולוקה בי"כ**. מתני' רפ"ג דמכות וכר"ע בגמ' שם וז"ש בשבת כו' ולוקה כו' (ע"כ):

ה (**סעיף ג'**) **שלא כו'**. גמ':

ו **שלא כו'**. רש"י שם:

ז **ואם יש כו'**. כגירסת הרי"ף והרמב"ם ורשב"א לתוך האוגן של מים:

ח **אם הם צלולים כו'**. גמ' שם לגירסת הרמב"ם ורשב"א כנ"ל:

ט **וכן אם כו'**. רשב"א ומה"ט:

## סימן יב

א **אפי' בבית**. רש"י ד"ה כל עיקר:

ב (**סעיף ב'**) **י"א כו'**. הרמב"ם וכמ"ש בגמ' שם ואם עשה כן כו':

ג **וי"א כו'**. מדתני במתני' ברישא השוחט לשם הרים כו' פסולה ובסיפא השוחט לשם עולה כו' פסולה ובמציעתא תני אין שוחטין כו' ול"ק פסולה משמע דלכתחלה דוקא

וערש"י ד"ה בדיקה אחריו כו' שמפרש דאין הבדיקה להכשירו אלא לפסלו מכאן ואילך אחר הבדיקה. רשב"א (ובבה"ג ס"ק כ"ג מצויין בטעות):

## סימן יג

א **חיה ועוף כו'**. עברפ"ב אר"י משום ר"י ב"פ כו' עד שנים בבהמה:

ב **דגים**. שם וברפ"ה דכריתות.

ג **וחגבים**. כריתות שם וספ"ב דע"ז ת"ר החגבים כו' שם ל"ה א' עובד כוכבים שהציל כו' וספ"ט דשבת:

ד **ומותר כו'**. תוספתא פ"ט דתרומות אוכל אדם דגים וחגבים בין חיים בין מתים ואינו חושש:

ה **אבל אסור כו'**. גמ' ספ"ט דשבת ועתוס' שם ד"ה דלא ותוס' דעבודת כוכבים ל"ח א' ד"ה לעולם:

ו (**סעיף ב'**) **אבל שאר כו'**. עתוס' שם ד"ה דנפל כו':

ז (**ליקוט**) **ויש מגמגמין בדבר**. משום דקי"ל בכ"מ כלישנא בתרא אבל בת"ה כתב דרוב ספרים ל"ג לישנא בתרא כלל ואף לספרים דגרסי הלכה כלישנא קמא דבדרבנן הולכין אחר המיקל ובפרט בזה דאינו אלא משום מראית העין והרז"ה ל"ג איכא דאמרי אלא אמר אביי כו' ומפרש דשני הלשונות לא פליגי דלישנא קמא אמר הכל מודים ר"ל רבנן דר"ש שזורי ולישנא בתרא קאי אבנו של בן פקועה לר' יוחנן דאמר מודה ר"ש שזורי בבנו שהוא אסור אבל אם הבן פקועה הוא קלוט ובנו ג"כ קלוט הבנו ג"כ מותר אבל בבן פקועה עצמו לד"ה מותר בחד שהוא קלוט וכן היה הגירסא בספרים שלפני רש"י שרש"י כתב ה"ג א"ד אמר אביי כו' שלפניו לא היה כתוב א"ד (ע"כ):

ח (**סעיף ג'**) **ונתנבלה כו'**. כ"ש מטריפה דנתנבלה הוי כמו קרעה כמ"ש בפ"ה (פ"א ב') ובפ"ו (פ"ה א') שם:

ט **ואם הוא כו'**. כמ"ש שם לדברי המתיר אוסר וכאן ל"ל ד' סימנים כו':

י (**סעיף ד'**) **ואם בא כו'**. כמש"ש וכן היה רש"ש כו' וכ"ש לרבנן דאף ר' יוחנן דקאמר ובנו אסור לא קאי אלא אמלתיה דרש"ש וכמש"ש א"ל האמר זעירי כו' ואפי' ר' יוחנן ל"ק כו':

יא (**סעיף ה'**) **וי"א כו'**. דלהכי נקט דמות יונה דהכל תליא בדמות שבמינו יש לו פרסה ועתוס' שם ד"ה אלמה כו' ובירושלמי פ"ח דתרומות השוחט בהמה ומצא בה חזיר מותר באכילה יונה אסור באכילה שנאמר בהמה בבהמה תאכלו ולא עוף בבהמה:

יב **דאפילו פרסותיו כו'**. לא דק דזה ליכא מאן דפליג דהוא גמ' ערוכה שם אלא מעתה קלוט כו' הא תנא כו' פרסה כו' וכן שם ס"ח ב' פרסה אכול כו' חד כו' וז"ש הרמב"ם וש"ע מה שיש לו פרסה ולא הוסיף תוס' אלא דאפילו אין לו פרסה כלל ועש"ך:

יג (**ליקוט**) **דק כו'**. דאיבעיא להו בנדה כ"ג ב' בנמצא דמות אדם ולא איפשיטא ולחומרא. ת"ה (ע"כ):

## סימן יד

א (**סעיף ב'**) **הוציא ידו כו'**. כרב ושמואל דר"י איתותב וכ"ש ללישנא בתרא דגם ר"י מודה וכפי' הרי"ף ורא"ש:

ב **אבל מה** (**שבפנים**) **כו'**. גמ' שם אי אעובר כו' וכן שם בסוגיא כמה פעמים:

ג **אפי' כו'**. עבה"ג וכפי' רי"ף ורא"ש:

ד **וכ"ז לא כו'**. מדקאמר שם ס"ט א' מהו לחוש לזרעו כו' אפי' בן פקועה דעלמא נמי כו' משמע דבבן פקועה קמיירי דאל"כ מאי פריך דאשמעינן בולד גמור ואמר שם ל"צ דאזיל אבן פקועה דכוותיה וערש"י שם ד"ה אבן פקועה כו':

ה (**סעיף ג'**) **או שיצא רובו כו'**. פשיטותא דגמ' שם:

ו (**סעיף ו'**) **ואם שחט עובר כו'**. שם ע"ד א':

## סימן טו

א (**ליקוט**) **אפרוח כו'**. בחולין ס"ד דתניא כל השרץ כו' דברי ראב"י (עבמה"ב) וע"כ לא פליגי רבנן עליה אלא היכא דיצא לאויר העולם אבל לא יצא לאויר העולם לא כצ"ל וכ"ה בכל ספרי הפוסקים (ואף להגי' שלפנינו מ"מ זה מבואר בפ"ק די"ט ד' א'. דלא כהב"י בס"ס פ"ו שהוצרך לדייק מדברי רי"ף ורשב"א): ולאחר כו'. כרבנן ואף שאמרו משנת ראב"י קב ונקי דוקא במתני' אבל בברייתא לא. ת"ה נ"ד א' אבל הרא"ש בפ"ק די"ט פסק כראב"י וכתב דאף בברייתא קי"ל כראב"י כמ"ש ביבמות (ל"ז) ס' א' ועוד כ' בת"ה והר"נ דרב ושמואל ס"ל כוותייהו דרבנן מדפליגי בפ"ק די"ט שם בי"ט ש"מ דבחול לר"ה מותר וסתמא בשלא נתפתחו עיניו מדקאמר ראב"י אף בחול כו' לפי כו' אבל תוס' שם ד"ה אפרוח כ' דאתרמי כו' (ע"כ):

ב (**סעיף ב'**) **דהיינו כו'**. בכורות ה' א' ונדה כ"ד א' יש בעוברין כו' ותוספתא פ"ג דחולין וכל פרקין דבהמה המקשה בגסה הוא:

ג **עד תחלת כו'**. שבת שם:

ד (**סעיף ג'**) **אין סומכין כו'**. שהעובד כוכבים אינו נאמן רק בעדות אשה במסל"ת וכן בדרבנן אבל בדאורייתא לא ועבא"ה סי' תקי"ג ס"ו בהג"ה וע"ל סי' ס"ז סי"א וכ"ש בדבר שהוא להשביח מקחו דאפי' להחמיר ומ"ש תחת ידו אינו נאמן כמ"ש שם:

## סימן טז

א **או הבת**. שם בסוגיא בכמה מקומות:

ב **ל"ש כו'**. שם פ"ב א' מתני' וגם':

ג (**סעיף ב'**) **ואם נודע כו'**. דמן הספק אין חוששין דלהכי נקט שם פ"ג א' אמה מכרתי כו'. הרא"ש ועס"ה:

(**ליקוט**) **ואם נודע ודאי כו'**. דוקא כה"ג וז"ש ס"פ אמה מכרתי ול"ק אביה וכן בכולי פרקין משום דלא שכיח שיהא נודע. רא"ש ס"ב (ע"כ):

ד **שהדבר ספק כו'**. כמ"ש בסוף כתובות דהלכה כר"י בפרדות ואמרינן בחולין שם ע"ט א' דספוקי מספקא ליה וכן ס"ל לר"א ורבנן שם:

ה (**סעיף ג'**) **עבר כו'**. כמ"ש בר"פ שניהם כשרים והשני כשר ושם קט"ו א' אותו ואת בנו ליתסר כו':

ו **ויש כו'**. מדקאמר שם פ"ב א' תנא אם קדם כו' משמע דאל"כ עבד תרתי איסורא ולא אכיל בישרא. ומ"ש במתני' כשר היינו מדינא דאורייתא ואף מדרבנן לאחר אותו יום אבל ליומא אסור כמו מעשה שבת וכמ"ש י"ד א' שחיטתו כשרה ואמרו בגמ' ואסורה באכילה ליומא וכן מ"ש שם קמ"ו א' היינו ג"כ מדאורייתא לעולם כמ"ש שם ג"כ על מעשה שבת אלא מעתה כו':

ז (**סעיף ד'**) **כיצד כו'**. לשון התוספתא שם:

ח (**סעיף ה'**) (**ליקוט**) **אם הוא כו'**. לאיסורא דבעיא ולא איפשיטא היא בבכורות כ"ד א' וכן היה רשבג"א הנכנס כו' זכרים תלויות כו' איבעיא להו כו' ושם א"ר יוחנן ראה כו' עד יבא כו' וכ"כ הרא"ש שם דלא איפשיטא (ע"כ):

ט (**סעיף ו'**) **על המוכר כו'**. טור וס"ל דבכל השנה צריך להזהיר אלא דבד' פרקים אף אם מכר הראשונה סתם צריך להודיעו ועוד שהוא מקח טעות משא"כ בשאר ימות השנה די"ל לא מכרתי לך לשחוט היום:

י **ואם** (**לא**) **כו'**. מדקאמר צריך להודיעו על המוכר ולא על הלוקח ויותר יש להזהיר העושה מאותו שמכשילו אלא ודאי אין הקונה צריך לחוש דלא מחזקינן איסורא והוא ס"ס אם יש לה אם והיא קיימת ומכרה והיום מכרה וז"ש בין קנה מעובד כוכבים ואל"כ

ה"ל לאסור ליקח מן העובד כוכבים לעולם ואף בכל השנה שמא מכר היום לשחוט ואין עדות לעובד כוכבים:

יא בד"א כו'. ערש"י שם ד"ה לענין דינא כו':

יב (**סעיף ז'**) **אין איסור כו'**. שם ע"ט ב' ובת"כ והביאו הרי"ף והרא"ש שור ולא חיה שה ולא עופות:

יג (סעיף ח') אבל העז כו'. כבר צווחו ביה כל הפוסקים וסוגית הגמ' הוא דבבא שניה אף לכתחלה מותר וסיפא אסור ואינו לוקה ובת עז דרישא עם בנה לוקה:

יד (**סעיף ט'**) **ואם אחרים כו'**. מתני' שם:

טו (**סעיף י'**) **אחר כו'**. שם ע"ד א' וכחכמים ובתוספתא פ"ד השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי כו' וחייב משום אותו ואת בנו דר"מ וחכ"א אין אסור משום אותו ואת בנו שנאמר אותו ואת בנו לא תשחטו את שטעון שחיטה אסור משום או"ב ואת שאינו טעון שחיטה מותר משום או"ב:

טז (**סעיף י"א**) **עובד כוכבים כו'**. שאין עדות לעובד כוכבים כמ"ש בפ"ד דיבמות (מ"ז א') לדבריך עובד כוכבים אתה כו' ומ"ש בסוף יבמות דדוקא להשביה מקחו אינו נאמן הלא"ה נאמן שם משום דמקחו בידו ונאמן מיגו דאי בעי קלתיה או לא מזבן ליה וז"ש לאחר שמכרם כו':

יז **ומיחו כו'**. כמ"ש בעד אחד בפ"ג דקדושין (ס"ו א') דאף שאינו נאמן אי מהימן לך כו' וה"ה לכל מי שאינו נאמן:

יח (**סעיף י"ב**) **בהמה כו'**. כדעת ר"ת בתוס' שם צ"ה א' ד"ה ה"נ דמחלק בין קדשים ועבודת כוכבים לשאר איסורים דבשאר איסורים אף לכתחלה מותר וערא"ש שם ועסי' ק"י ס"ו בהג"ה שתי' בע"א ועפר"ח שם:

## סימן יז

א **בגערה כו'**. דמדקאמר שמעמידים כו' ש"מ שתהא ג"כ יכולה לעמוד מרביצתה ועמידתה ביד מעשה עץ בעלמא עביד:

ב **ה"ז נבילה**. שם ל"ח א' בידוע שנשמתה כו':

ג **ולמשוך כו'**. ערש"י שם ד"ה בסוף שחיטה וד"ה זה פירש כו':

ד **אלא בעינו**. כ"ה גירסת הרי"ף ורמב"ם שם והשמיטו כשכש זנבה דבהמה דתני במתני' ושאר דברים הנאמרים בגמ' והלך בדרך הרמב"ם ומפרש מ"ש שם הלכתא כו' כהך ברייתא לבד:

ה (**סעיף ג'**) **ודבר זה כו'**. שם ל"ז ב'.

## סימן יח

א **אפי' מן הצד**. ע"ל סי' ט' בש"ע והג"ה לבר דעת הראב"ד (הביאו הר"ן):

ב **אפי' נגע כו'**. מדאמרינן שם א"ל עצם ודאי כו' ומסקינן אימא בעצם דמפרקת כו' וע"כ בודאי נגע וכ"כ המרדכי:

ג **ואפי' בעוף**. רש"י שם ד"ה הלכתא:

ד (**סעיף ג'**) **שיעור כו'**. דלא כרב חסדא שם דהנך כולהו במערבא ונהרדעי ורב ששת וראב"י כולהו לא ס"ל הא דר"ה דכולהו פהותין מחגירת צפורן ועוד דאמרו שם דמיא לסאסאה מאי ואם איתא מאי קא מיבעיא ליה הא אינה חוגרת צפורן:

(ליקוט) שיעור כו'. והרא"ה פי' חגירת הצפורן. פי' שתרגיש הצפורן כמו (שמואל ב' כ"ב) ויחגרו ממסגרותם ולפ"ז אין ראיה מסאסאה דאף סאסאה מרגשת הצפורן ופסק כר"ח יעס"ד ודעתי להחמיר יותר מהרשב"א (ע"כ):

ה **ובלבד כו'**. דאוגרת קרינן לה וכשמה שתאגור שום דבר לאפוקי שאינה אוגרת כלום זהו דמיא לסאסאה שאמרו שם:

ו **אפי' כו'**. מהא דרב אחא ב"י:

ז (**סעיף ג'**) **ואם עבר כו'**. עבה"ג וגם ממ"ש שם אר"ח מנין כו' פשיטא כו' ואם קודם דוקא מאי פריך פשיטא.

ח (**סעיף ד'**) **סכין כו'**. כפי' הרשב"א ארישא דסכינא לצד ראש הסכין וס"ל דאינו קורע אלא לצד הפגימה והבדיקה הוא שמוליך הסכין על אצבעו כמ"ש בס"ט:

(**ליקוט**) **סכין כו'**. דה"ק שם מ"ש משתי כו' מחליש פי' מחליש שחותך העור והבשר והפגימה פוגעת בסימנין מרוח א' כו' דס"ד מדקאמר אוגרת דוקא הא מסוכסכת בכ"ע כשרה ומשני דקיימא כו' נגד רישא דסכינא. רשב"א וסתר פירש"י דאי ארישא דסכינא ממש אפי' אוגרת היאך אפשר שפגימה הראשונה יחתוך העור והבשר ועוד דא"כ מאי קאמר סכין שיש בה פגימות הרבה כו' הא ע"כ פגימה שניה אינה ברישא דסכינא א"כ בא' פסולה וכן שם ל"ק כאן שהוליך כו' ול"ק דקיימא ברישא דסכינא. אבל לפי' אצ"ל דקיימא כו' דכיון שאמר שהוליך ולא הביא ע"כ בנוטות לאותו הצד שהוליך וכן הרי"ף לא הביא אלא אוקימתא בתרייתא. והרא"ה והרא"ש פי' כפירש"י (ע"כ):

ט **וה"מ כו'**. דכל מידי כו' וע"ל סי' א' ס"נ:

י **ויש מחמירים כו'**. כפירש"י שם:

יא (**סעיף ה'**) **דמתוך שפגימותיה כו'**. הרשב"א והוצרך לזה לשיטתו:

יב (**סעיף י'**) **סכין שיש כו'**. נלמד ממגל יד וכמש"ל סי' ו' ס"א ע"ש:

יג (**סעיף י"א**) **ומי שרוצה כו'**. כמ"ש שם ולמיפסל קמייתא כו' הלא"ה מעיקר דינא לא. וקאמר מצריך בדיקותא בדרך עצה כמו (גיטין ל"ד ב' ועבתוס' שם ג' ב' בד"ה ר"א וע"ש ל"ו א' ד"ה והעדים ובמהר"ם שיף שם) התקין ר"ג שיהו עדים חותמין על הגט כמ"ש תוס' שם שלא יצטרכו לעדי מסירה:

יד (**סעיף י"ב**) **אע"פ כו'**. מהא דרב כהנא הנ"ל ואין לחלק בין הרבה או אחת. רש"י ורא"ש:

טו (**ליקוט**) **וה"מ כו'**. ממש"ש מתיב רבא לסיועיה כו' ושם דוקא שנמצא דבר חוצץ וקאמר שם ה"ג אתיילדא כו'. מה"ב. ועוד מדאמרינן ג' ב' בודק סכין כו' ואם שחט כו' אלמא כל שבדק תחלה א"צ לבדוק בסוף ואף לר"ה דהא רבא ס"ל כר"ה שם מתיב רבא כו' וכ"ש לר"ח (ע"כ):

טז **אבל אם כו' ואפי' כו'**. מדקאמר כרב הונא ולמיפסל קמייתא ול"ק לאכשורי קמייתא ש"מ דבלא"ה כשר:

(**ליקוט**) **ואפי' שחט כו'**. כמש"ש ואב"א לעולם כר"ה כו' מכדי מתלא כו' וה"ה לדידן בנאבדה וערש"י שם ד"ה למפסל כו' ואע"ג כו' (ע"כ):

יז **ואם כו'**. אע"ג דלא קי"ל כר"ח דעצם המפרקת י"א דה"מ לקולא כמו שהקשו שם ממקוה ולא מחלקינן בין סכין אתרעאי או בהמה:

(**ליקוט**) **ואם נגע כו'**. כן מסיק בת"ה וע"ש הרבה דעות עש"ה (ע"כ):

יח (**סעיף י"ג**) **הואיל ויצא בהיתר**. כמ"ש בסי"ב:

יט **וזה שנמצא כו'**. כמ"ש הרי שחוטה לפניך וא"ל הא אתייליד בה ריעותא דהרי יצא בהיתר ועט"ז. ופר"ח הסכים עם ב"ח ע"ש:

כ **אם לא כו'**. כמ"ש בהמה בחייה כו' עד שיודע לך במה נשחטה דייק במה נשחטה:

(**ליקוט**) **אם לא בדק כו'**. ממש"ש נ' רא"א הכל כו' לתיאבון וכדרבא כו' וכולן ששחטו אהייא כו' דלמא בסכין פגומה כו' ואע"ג דלא שביק היתירא משום דסתם סכינין אינן יפין ואסור אף בדיעבד (ע"כ):

כא **בד"א כו'**. ערש"י שם ח' ב' ד"ה אחד ששוחט כו' ופעמים כו' משמע אבל השתא כי שחוט בלא בדיקה ליכא איסורא:

(**ליקוט**) **בד"א כו'**. ממש"ש ח' ב' הטבח צריך כו' א' ששוחט כו' ת"ל ת"ה תמיה לי ל"ל סכין מיוחד לשחיטה דהא צריך בדיקה קודם שחיטה ומסתברא דנ"מ שא"צ בדיקה כשיחזור וישחוט ואם שחט ולא בדק ונאבד הסכין שחיטתו כשרה דהעמד סכין על חזקתו כו' ע"ש (ע"כ):

כב **וראוי כו'**. כמ"ש בגמ' ורש"י שם ובספ"ט דב"מ בסכינא דאשכבתא כו' כיון דמיפגמא כו' ופי' הרשב"א סכין של שחיטה וכן בפי"ז דשבת (קכ"ג ב'):

כג **ומ"מ כו'**. כמ"ש (ט' א' ל"ב א') כדי בקור טבח כו' ושאר מקומות אע"ג דאצרכוה שלשה סכינין:

כד **דרך שבירה**. כמ"ש ששיבר כו':

כה **ודוקא שראינוה כו'**. כמ"ש שם בהמה בחייה כו':

כו **ואם כו'**. כמ"ש בששיבר בה עצמות דוקא עצמות:

כז **ואין חילוק כו'**. כנ"ל בסעיף שקדם:

כח **אם בדק כו'**. גדולה מזו עבסי"ג:

כט **ואם נמצאת כו'**. גמ' שם:

ל **ובנמצאת יפה כו'**. ערש"י שם ד"ה נמצאת סכינו כו' וכמש"ש י' ב' י"ז ב' לא אמרו כו' ואמרינן בפ"ק דקדושין (ל"ב) הרב שמחל כו':

לא **והאידנא כו' ולהם כו'**. כנ"ל:

לב **ובחינת כו'**. עפ"ט דשבת פ"ח א' (בעובדא דרבא שם שנתן לבו לשמעתתא עד שלא הרגיש כאב אצבעותיו):

לג **ולפיכך כו'**. כמ"ש בסי"ז בנמצאת פגומה שמעבירין אותו ומשמע אפי' בפעם ראשונה וכן בטבח שנמצא אחריו חלב כשעורה (פג"ה צ"ג ב') . שם:

לד **טבח כו' וכשאני כו'**. שאסור אף בכה"ג כמ"ש בס"י ועוד דאין נכון להשתמש בסכין של שחיטה כנ"ל סי"ד וע"ש סי' תר"כ:

## סימן יט

א **השוחט כו'**. גמ' פ"ק דפסחים ז' ב' וירושלמי פ"ט דברכות השוחט צריך לומר אקב"ו על השחיטה:

ב **קודם**. גמ' שם וירושלמי שם וכר' יוחנן וכמ"ש למטה:

ג **ואם שחט כו'**. תוס' דזבחים ל"א ב' ד"ח שהשחיטה כו' ורא"ש וש"פ ובפ"ב דברכות (ט"ו א') ולאו בברכה כו':

(**ליקוט**) **ואם כו'**. פ"א דתרומות חמשה כו' האלם כו' ועתי"ט שם (ע"כ):

ד **ואם שחט כו'**. ירושלמי שם שחיטה אימת הוא מברך עליה ר' יוחנן אמר עובר לשחיטה יוסי בן נהוראי אומר משישחוט למה שמא תתנבל שחיטתה מעתה משיבדוק חזקת בני מעים כשירים משמע הא איכא ריעותא דכ"ע אחר שיבדוק ובדליכא ריעותא קי"ל כר' יוחנן וכמ"ש בפסחים שם דלא חיישינן שמא תתקלקל השחיטה:

ה **ברחוק ד"א**. ר"ל לאחריו כמ"ש בפ"ג דברכות (כ"ב ב' כ"ה א' כ"ו א'):

ו **ולא ידבר**. כמ"ש רפ"ו שם מ' א':

ז **והוא שיתכון כו'**. ספ"ג דר"ה:

ח **צריך כו' בדבר כו'**. עבה"ג ס"ק ד' ועתוס' שם:

ט **אבל מותר כו'**. עט"ז ועא"ח סי' תצ"ח סי"ח ולערב כו' (ולקמן סי' כ"ח ס"ג וסט"ז):

י **צריך ליזהר כו'**. משום ברכה שא"צ כמ"ש ביומא ע' א' ובסוטה מ"א א':

(**ליקוט**) **אם רוצה כו'**. משום ברכה שא"צ כמ"ש ביומא ע' א' תוס' ישנים שם ד"ה משום כו' מכאן יש ללמוד כו' ותוס' דחולין פ"ז א' ד"ה ומכסי כו' (ע"כ):

יא **ואם דבר כו'**. כמ"ש בפ"ג דמנחות (ל"ו א') לענין תפילין:

יב **צריך לכסות**. כמ"ש שם ר' יהודה במתני' פ"ו ב' ואע"ג דלא קי"ל כר' יהודה משום דדי בברכה אחת כמ"ש בגמ' שם ועתוס' סד"ה ומכסי:

יג **אבל על כו' משום כו'**. כמש"ש מודה היה ר"י כו' הכא אפשר דשחיט כו' וה"ה כאן וז"ש אבל אם כו' וכנ"ל לענין שחיטה:

יד **וי"א כו'**. דל"ד לתפלין דהתם שתי מצות של חובה הן אבל הכא דאי בעי שחיט ואי בעי לא שחיט דמי לסח באמצע הסעודה:

טו **המברך כו'**. עבה"ג ובחולין שם מדמי לתלמידי דרב ובפסחים שם דאמימר ס"ל כתלמידי דרב:

טז **יכסה כו'**. כנ"ל בסעיף שקדם:

יז **וה"מ כו'**. כנ"ל משום נמלך:

יח **וי"א כו'**. כמ"ש ב"י בא"ח סי' ר"ו וש"ע שם ולמד ממ"ש (ברכות מ"א ב') בדברים הבאים מחמת סעודה שברכת המוציא פוטרתם וכתב הרשב"א אפי' לא היו בשעת ברכת המוציא וכן הוא פשטא דסוגיא שם ושם סוף פרק ז' כולהו נבגא דברכתא נינהו אלא שכתב ב"י וש"ע שם דאפי' אינו ממין הראשון רק שברכותיהן שוות וא"כ א"צ כאן ממין הראשון ועיין בדברי האחרונים כאן ושם:

יט **היו כו' וא"ל כו'**. כמ"ש בפ"ו דברכות (מ"ב א') סלק אסור לאכול ואע"ג דלא קי"ל כן שאני סעודה שדרך למשוך מאכילה לאכילה:

כ **ולכתחלה כו'**. דאז לכ"ע א"צ לברך בכל ענין כמ"ש בא"ה ס"ס ר"ו לענין אמת המים מירושלמי:

## סימן כ

א **ואם לא שייר כו'**. כפי' תוס' שם פגע ולא נגע למעלה:

ב **ולכתחלה כו'**. עתוס' דב"ק צ"ט ב' ד"ה מנעך כו' אור"ת כו':
ג **כשנופחין כו'**. כמש"ל סי' ל"ה ס"ח בהג"ה וכל אלו הדברים כו':
ד ושיעור כו' וי"א כו' ובעוף כו'. עתוס' שם ד"ה כדי כו':
ה **ואין כו'**. ר"ל דלא כי"מ יונה אר"ז דקאי איונה:
ו **ולמטה כו'**. דמשם ואילך נקרא זפק וע"ש מ"ד א' והאמר רבינא כו' אמאי כי קא שחיט בכרם כו':
ז **צריך כו'**. עתוס' שם ד"ה השוחט כו':
ח **והוא שהחזיר כו'**. כן דקדקו מדברי תוס' הנ"ל שאמרו גזירה אטו לא החזיר ואי בדיעבד כשר לא שייך למיגזר ומ"ש בגמ' ואי ס"ד מחזיר דוקא כו' ומתני' כו' התם בידע שחתך סימנין קודם המפרקת דאז א"צ החזיר בצדדין לאפוקי עורף דא"א ומ"ש בש"ע וידע ר"ל או ידע ומ"ש וה"ה לשוחט מן העודף לא קאי אלא אהחזיר ש"ך. אבל העיקר כדעת ת"ה והר"ן דבצדדין כשר אף בלא החזיר כסוגיא דגמ' שם וכתב בת"ה שם דאף לכתחלה מותר אף בלא החזיר אע"ג דחותך גם המפרקת מ"מ לא מיטרפא בזה ולא נקט דיעבד אלא משום מולק דאפי' בדיעבד פסול אבל הר"ן ורמב"ם כתבו דיעבד דוקא ע"ש ורש"י כתב כדברי ת"ה:

## סימן כא

א **המעולה כו'**. כתרי דתירוצים לחומרא:
ב (ליקוט) ובין בעוף כו'. כתירוץ הראשון אבל ר"ב פסק דא"צ וכ"פ במרדכי ממש"ש כ"א ב' אי מה כו' וערש"י שם ד"ה ואינו כו' אבל כו' (ע"כ):
(**ליקוט**) **ובין בעוף**. וכ"ד תוס' שם כ"א ב' ד"ה ואינו כו' אבל רש"י שם ס"ל דליתא לתי' קמא וכ"פ רי"ף וכ"פ בסה"ת ממש"ש כ"ח ב' א"ל ר"י בריה כו' וליתא דכל היכא דא"א כדיעבד דמי וכ"כ שם הרא"ש (ע"כ):
ג **ולזה כו'**. כמ"ש במר':
ד **אפי' כחוט כו'**. בת"כ ס"פ שמיני להבדיל כו' אצ"ל בין פרה לחמור והלא מפורשים הם אלא בין טמאה לך לטהורה לך בין נשחט רובו של קנה לנשחט חציו וכמה בין רובו לחציו כמלא השערה:
(**ליקוט**) **אפי' כו'**. עתוס' קכ"ג ב' ד"ה עולת כו' וכ"ש בחולין כמש"ש כ"ט א' וצריכא כו' וראב"ש היא כמש"ש אלא מאי סיפא כו' מאי רוב כו' (ע"כ):
(**ליקוט**) **אפי' כחוט כו'**. דמ"ש רוב הנראה לעינים ר"ל לאפוקי מחצה אע"ג שהוא כרוב

מ"מ לעינים כו' אלא ללב ול"ק רובא דמינכר ובת"כ ס"פ שמיני והביאו רש"י שם כו'. ת"ה. ולפי מש"ש קכ"ג ב' עולת העוף כו' ועתוס' שם ד"ה עולת כו' ומשני שם כהנים כו' ליתא לדבריו (עתוס' כ"א ב' ד"ה ואינו כו' והשתא בשלמא א"א כו' אלא אי שרי לחתוך כו'. ועברשב"א בחידושיו שם קכ"ג ב'. וד"ר צ"ע) וגם מת"כ אין ראיה דשם דאורייתא קאמר אלא שי"ל דלא קי"ל כההיא סוגיא דשינוייא דשם בטומאה דרבנן כו' בטרפה כו' שינוייא דחיקא נינהו וגם שי"ל דהלכה כרבה וכן הרמב"ם סתם כדברי מתני' בפ"א מה' אבות הטומאה אלא שבפכ"ג מה' כלים כתב הא דר"ג ועי"ל דכ"ז לכתחלה וכאן לכתחלה בלא"ה צריך כל ב' סימנין ודוחק דשם מטמאינן אפי' בדיעבד ומלשון תוס' הנ"ל משמע דרוב הנראה לעינים אינו רוב מצומצם ומלשון הטור בא"ח סי' תרמ"ה בשם הראב"ד משמע כדברי הרשב"א וע"ש בש"ע סי"א (ע"כ):

(**ליקוט**) **ובלבד כו'**. **דמ"ש רוב הנראה כו'** ר"ל כה"ג דא"א לומר דבטרפות יהיה ברוב כ"ד כשר. ר"נ וכמ"ש בת"כ כו' (ע"כ):

ה **לא שחט כו'**. עתוס' שם ד"ה השוחט כו':

(**ליקוט**) **לא כו'**. כרב דשם עבד ר"י עובדא כוותיה ור"ז קיבלה (ע"כ):

## סימן כב

א **בעוף כו'**. דסוגיא דגמ' כר"י ובפ"ק דברכות (ח' ב') הזהרו בווירידין כר' יהודה:

ב **שעדיין כו'**. גמ' שם:

ג **לא יצלנו כו'**. בתוספתא ר"י פוסל עד כו' וכן מתני' כולו דיעבד הוא וקתני ריי"א עד כו' וכן בברייתא ת"כ דר"ח שחט שני כו' ריי"א בעוף כו' והא דל"ק בגמ' פוסל בהדיא משום דבתקנתא סגי שאינו צולה שלם מיהו עיכובא הוא שאם צלו כלו נאסר. ר"ן:

ד (**ליקוט**) **ויחתוך כו'**. אע"ג דכבכ"פ מ"מ כיון שאין החוטין יוצאין מידי דמן לאחר שנטלו מן האור בולע ואז אין כח בחמימות הבשר לפלוט מה שבלע ודינו כמו הם בהם דאוסר כדי נטילה. ת"ה (ע"כ):

ה **כדי כו'**. עתוס' לקמן צ"ו ב' ד"ה עד כו' ואפי' כדי כו' וע"ל סי' ס"ה ס"א בהג"ה:

ו **ואם נמלח כך כו'**. דאמרינן כבכ"פ כמ"ש בפ"ז דפסחים (ע"ד) גבי לב וע"ל סי' ע"ב ס"ב בהג"ה ולדבריו גם בצלי כן ועש"ך ופר"ח:

ז **ויש מחמירין כו'**. דס"ל דכאן לא שייך כבכ"פ ודי בקליפה כמו כל איסור במליחה וע"ל סי' ק"ה ס"ט ובהג"ה:

ח (**ליקוט**) **ואם בשלו שלם כו'**. דלא כהראב"ד שאוסר אפי' שחט הורידין אם בשלו עד שיחתוך כל החוטין שבגוף ומ"ש בפג"ה (צ"ג א') תרי משום דמא ל"ד אבל בת"ה סתר דבריו ע"ש וכן הר"ן והרא"ש ע"ש ושם (ע"כ):

ט **כדי לבטל הדם**. כ"כ הר"ן. ובת"ה וטור כדי לבטל כל החוטין כמש"ש צ"ז ב' פשיטא דבדידיה כו' וכ"כ בהג"ה לקמן סימן ס"ה ס"א:

י הבהמה כו'. הרא"ש שפי' דז"ש הואיל וצולהו כו' ול"ק לפי שצולהו אלא בעוף אפי' רוצח לחתכו צריך הואיל ודרך לצלותו שלם משא"כ בבהמה וזה שמחלק בין עוף לבהמה ולא חילק בעוף גופא:

יא **וסתם כו'**. שבודאי עשו כדין כמ"ש בכמה מקומות חזקה כו':

יב **וכ"ז כו'**. דאיסורו הוא משום דם האברים וכל שלא פירש מותר ועברא"ש שם פ"א סי"ט:

## סימן כג

א **ושהה בין כו' ובא כו'**. ע"ש במתני' ותוספתא שם:

ב (**ליקוט**) **כדי שיגביה כו'**. כריב"ח ודלא כגירסת רש"י דגריס איכא בינייהו אלא בעומדת להטיל לבד ופירושו הוא ול"פ אבל לגירסת רש"י דר"י ושמואל פליגא וא"צ הגבהה והרבצה וז"ש וי"א כו' בלא הגבהה והרבצה (והא דנקט עוף משום דבזה מחולק הי"א בתרתי וגם משום שר"ל ולפי דבריהם כו'. אבל בליקוט דלקמן מפרש כפשטות הש"ע דל"פ כלל הי"א אלא בעוף) ובת"ה כתב שיש לחוש לדברי רש"י בשניהם וכ"כ בעל המאור (ע"כ):

ג **עד רוב הסימנים**. שהוא שיעור שחיטה מדאורייתא אף לכתחלה [ודלא כרמב"ם הביאו בת"ה (שמפרש) מש"ש שהה במיעוט סימנים מאי ר"ל אם שהה כשיעור מיעוט סימנים וכן בת"ה סתרו דהל"ל כמיעוט]:

ד **וי"א כו'**. דס"ל דריב"ח ס"ל כרב כיון דס"ל דקה לדקה כ"ש עוף לעוף ועבה"ג וסברא ראשונה ס"ל דריב"ח לא אירי בעוף כלל וס"ל כר' יוחנן:

(**ליקוט**) **וי"א דשיעור כו'**. הוא שיטת רש"י שפסק כרב כדי עוף לעוף דקאי ריב"ח כוותיה דקאמר דקה לדקה וא"כ ה"ה עוף לעוף וס"ל ג"כ בלי הגבהה והרבצה ואף בבהמה גסה ודקה וכגי' אר"פ עומדת להטיל א"ב ופסק כשמואל ור' יוחנן בזה דלא כריב"ח ור"ח וכ"כ בסמ"ג ומרדכי דלא משערינן כלל בהגבהה והרבצה אפי' לבהמה אבל הרא"ש כתב דל"ג האי גי' דגריס א"ב וכ"ע מודי לריב"ח אלא שכתב דריב"ח מדלא

קאמר ועוף לעוף ש"מ דבעוף לא בעי הגבהה והרבצה וזהו מ"ש וי"א כו' אבל לדעת רש"י וש"פ אפי' בבהמה לא בעינן כנ"ל והרא"ש פירש דברי רי"ף שפסק כר' יוחנן אפי' בהמה ר"ל אפי' גסה לעוף וכ"ש גסה לדקה אלא דבהגבהה והרבצה משערינן גסה לגסה ודקה לדקה ובעוף בלא הגבהה והרבצה כלל ועט"ז ודלא כב"ה דעייל פילא בקופא דמחטא אבל הר"ג מפרש דברי רי"ף כדברי הרמב"ם והוא סברא ראשונה (ע"כ):

ה (**ליקוט**) **שמא שחט משהו כו'**. דשהייה פוסלת במיעוט קמא דוושט כמ"ש בתוספתא והביאו תוס' שם ל' ב' ד"ה החליד כו' דתניא שחט מיעוט וושט כו' ובגמ' שם ק"מ ב' בעי רב הושעיא כו' (ע"כ):

ו **ואם בא כו'**. כמש"ש כ"ח א' דההוא כו':

ז **והמנהג כו'**. משום דא"א בקיאין בשיעורין הסכימו לאסור בכ"ע:

ח **ואם נמצא כו'**. דהסימנין מתוחין ונשחטין מהר משא"כ בדבר המונח ואע"ג דעסוק בשחיטה נקרא שהייה וכמ"ש בס"ד. תה"ד:

ט **אחר כו' ולפ"ז כו'**. תוספתא שחט חצי גרגרת ושהה כדי שחיטה ואח"כ שחט את כולה שחיטתו כשרה אחד או רוב אחד בעוף אע"פ שהוא לזמן מרובה שחיטתו כשרה ועבגמ' כ"ט א' מי סברת בבהמה כו':

י **ולכן כו'**. רש"י שם:

יא **והמנהג כו'**. משום שא"א בבדיקה כמש"ו ושהייה פוסל במיעוט קמא דוושט שהוא במשהו וכמ"ש בתוספתא שחט מיעוטו של וושט ושהה כדי שחיטה ואח"כ שחט את שניהם או שניקב הוושט ואח"כ שחט את שניהם טרפה:

יב **ואסור למכרו כו'**. כמש"ש נ"ג ב' וע"ל סי' נ"ז סי"ח וס"כ בהגה:

(**ליקוט**) **ואסור למכרו כו'**. כמ"ש (נ"ג ב') בספק דרוסה ובפ"ה דע"ז (ס"ה ב') ביין שנפל ע"ג חטים. הר"נ ומרדכי שם (ע"כ).

## סימן כד

א **דרסה כיצד כו'**. לשון הרמב"ם וכ"כ הרי"ף וכמ"ש במתני' שם כל שלא הוליך והביא ה"ה דרסה:

ב **ויש כו'**. דס"ל דלא נאמר אלא בעוף שצוארו דק:

ג **יש לחוש כו'**. ר"ן. לאפוקי מדעת הרא"ש שלא אסר אלא השניה אבל הר"ן אוסר שניהם דהא שניהם נשחטו כאחת ואם נדרסו נדרסו שניהם:

ד (**ליקוט**) **היה כו'**. דמ"ש דלא כו' פי' בת"ה שלא יבליע דם באיברים ולדם הוא צריך בקדשים ואף בחולין אסור כמ"ש בפכ"ה (קי"ג א') ע"ש (ע"כ):

ה **והמנהג כו'**. כפירש"י שם כ"ז א' ד"ה דלא לשוויה כו'. וסברא ראשונה ס"ל כמ"ש המרדכי דמ"ש רש"י ותו לא ר"ל א"צ יותר והרשב"א פי' משום הבלעת דם באיברים אסור:

(**ליקוט**) **והמנהג כו'**. ע' במרדכי והג"א פ"ב ד"ה וקרא כו' ומיהו בתוספתא כו'. אבל התוספתא אינו מובן כפירושם אבל העיקר כסברא ראשונה ופי' התוספתא הוא בדרסה וכמ"ש במתני' היה שוחט והתיז את הראש בב"א כו' כשירה ועיא"ש ס"ז ולא שיצטרך להוליך כו' ובלבד שלא יתפוס כו' ובכה"נ מיירי בתוספתא שיש בסכין מלא צואר ולא הוליך כל הסכין (ע"כ):

ו **ואפי' כו'**. כמ"ש בתוספתא בשהייה ומדמי שם לניקב וה"ה כל פסולי שחיטה:

ז **והמנהג כו'**. כמ"ש בסי' כ"נ דבמיעוט בתרא קי"ל כרש"י ובמיעוט קמא דקנה נמי משום דלא בקיאין בבדיקה וחיישינן לוושט:

ח (ליקוט) תחת העור. כבי רב דשקלינן וטרינן שם אליביה. ת"ה (ע"כ):

ט צריך כו'. כמש"ש כ' ב' מפני שהוא מחליד ובשל תורה הלך אחר המחמיר ועבהג"א שם ובתוס' שם ד"ה מפני כו' וכתב רש"ל דאף שהתוס' דחו דברי רש"י שבזבחים מ"מ הפוסקים קיימו דבריו כי אף דלס"ד א"א לפרש כן מ"מ לפי האמת יש לפרש דברי רב הונא כך וכתב אע"ג דרבא ס"ל דלאו היינו מחליד לא קי"ל כרבא דס"ל מוליך ומביא במליקה פסול ואנן קי"ל כמ"ד דכשר כמ"ש הרמב"ם וכ' הרש"ל וטעמו משום דאמרינן שם כ' א' סבר ר' אבין למימר כו' א"ל ר' ירמיה כו' ואמרינן שם בני ר"ח כו' שהם לבד סוברים כן וכ' דאע"ג דלכאורה הלכה כרבא דבתראה הוא אבל האמת דל"ג רבא אלא רבה וכ"ה ברש"י שם כ' א' ד"ח הניחא כו':

י **אם לאחר כו'**. כמ"ש בתוספתא בשהייה ובעיא דרב פפא שם ל' ב' מפ' כמ"ש בסי"א ע"ש:

יא **והמנהג כו'**. כנ"ל דבמיעוט בתרא קי"ל כרש"י ובמיעוט קמא חיישינן לוושט דא"א בקיאין בבדיקה וכמ"ש בתוספתא לענין שהייה:

יב **וכן אם שהט מיעוט כו'**. ר"ל תהת העור. ט"ז:

יג **כיצד זה כו' או כו'**. כ"מ שם דפליגי בשחט והגרים או הגרים ושחט וכמ"ש למטה:

יד **אבל שחט רוב כו'**. כמש"ש (י"ח א') רב ושמואל דאמרי תרוייהו כו' ועתוס' שם ד"ה אבל. ונראה לפרש דה"ק דאף ריב"י כו' ושם י"ט ללישנא בתרא דבכה"ג לד"ה כשר:

טו **או בדרסה**. כמו בכל הפסולים לדעת הרמב"ם כנ"ל כמ"ש בתוספתא בשהייה ובגמ' בהגרמה כמ"ש כאן:

טז **ויש מי שפוסל כו'**. דעת הריב"ם שמפרש כפרש"י דאיבעיא דרב פפא שם ל' ב' ובעיא דרב הונא בריה דר"נ שם ל"ב א' הוא במיעוט בתרא ומשם נלמוד לדרסה והגרמה שאני שאינו במקום שחיטה וה"ה לעיקור שאינו מן השחיטה וכמ"ש לקמן:

יז **והמנהג כו'**. כנ"ל דקי"ל כרש"י:

יח **הגרים כו'**. עבה"ג וכנ"ל:

(**ליקוט**) **הגרים כו'**. כלישנא בתרא דהא בין רב יהודה בין רב הונא מודי בה דרובא בשחיטה וכי נפקא היותא כו' ואע"ג דלכאורה שם כ' א' הסוגיא כלישנא קמא דקאמר וכדרב הונא כו' י"ל דלרבנן קאמר:

**שחט כו' הגרים כו'**. כרב יהודה דר"נ ס"ל כוותיה. ובת"ה פסק הכל לחומרא רק כלישנא קמא לר"י ב"ר יהודה (ע"כ):

(ליקוט) הגרים כו' שחט כו'. ובת"ה חולק על כ"ז ממש"ש כ' א' וכדר"ה א"ר כו' אלמא הסוגיא כהאי לישנא וה"ה באידך דפסולה ע"ש (ע"כ):

יט **ואם דרס או החליד כו'**. כמו בשהייה:

כ כל אלו כו'. כמ"ש בשהייה בתוספתא ומדמי שם לניקב וה"ה לכל פסולי שחיטה ובגמ' שם מ"ג ומ"ד בהגרמה ההוא תורא דהוה לבני כו':

כא **בין לצד מטה**. דגמ' שם אמרו הטעם משום דנקיבתו במשהו וה"ה לצד מטה כמ"ש ניקבו הדקין וכמ"ש רש"י רפ"ג ד"ה אלו טרפות כל נקב במשהו:

כב **וכן בקנה כו'**. כמש"ש מ"ה א' וערש"י שם ד"ה למטה כו':

כג **והמנהג כו'**. כמש"ל בסי"ב בהג"ה:

כד (**ליקוט**) **עיקור כו'**. ממש"ש בפ"ג (מ"ד א') והאיכא עיקור סימנים ועוד דלפירש"י היאך אמרינן שם כ' אין עיקור סימנין בעוף והתנן אלו טרפות בעוף נקובת הוושט כו' ואמר שם ההוא פליגא דשמואל ס"ל אפי' בשחיטה אין עיקור לעוף (ע"כ):

כה **מהלחי ומהבשר**. כמ"ש שם מ"ד א' ל"ק הא דאיעקור כו':

כו **ונשמט א' מהם**. שם יו"ד א' ושם כ"ח א' וכפי' בה"ג בתוס' שם ט' א' ד"ה כולהו ע"ש:

(**ליקוט**) **ונשמט א' מהם**. שם כ"ח א' משום דגרגרת כו' (ע"כ):

כז **אבל אם שחט כו'**. שם יו"ד א' ושם כ"ח א':

כח **נשמט כו'**. שם:

כט **ואנו כו'**. כנ"ל.

ל **ודוקא כו'**. עתוס' שם ט' א' ד"ה כולהי. ובה"נ פירש כו' וא"ת פשיטא כו' וי"ל לדברי ה"ג כו':

לא **וה"מ כשנעקר כו'**. כמ"ש סימנין שנדלדלו ברובן דוקא ואוקמינן דאיפרק איפרוקי:

לב **שחט כו'**. שם י' א' ושם כ"ה א':

לג **ואפי' זרק כו'**. כמ"ש שם אע"פ שנתעסק באותו מין כו' ולא תלינן ושם מדמי לספק בשחיטה ואף לר"ח דמחלק שם כמש"ש סכין אתרעאי בהמה לא אתרעאי משא"כ כאן דעוף עצמו אתרעאי וכן מה שפי' תוס' שם בד"ה סכין. ועי"ל דמה לי כו' לא שייך כאן ועבמהרי"ק שם:

לד **מיהו כו'**. כמ"ש שם עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי כו' ועבתוס' ריש גיטין ב' ב' ד"ה ע"א נאמן באיסורין פי' הקונטרס כו' ע"ש:

לה **נמצא כו'**. כפי' הרא"ש דר"י מחמיר אדרב ור"נ מפרש דבריהם והלכה כר' יוחנן וכרב נחמן:

(**ליקוט**) **נמצא כו'**. כגי' א"ר נחמן ולפרש דברי ר' יוחנן. הרא"ש ובת"ה כתב אפי' לגי' ר"נ אמר ג"כ י"ל כן ועוד כיון דאיסורא דאורייתא ולא איפסיקא הלכתא אי כר"נ אי כר"י צריך לעשות כשניהם לחומרא. אבל הרמב"ם והרז"ה פסקו כר"ג לבד והכל הולך אחר תפיסה או לא (ע"כ):

לו **ועכשיו כו'**. הג"מ:

לז **שחט כו'**. שע"י גלגול הגרגרת ששחט בב' וג' מקומות נעשה כן:

לח **ויש מטריפין כו'**. כמ"ש (י' א' כ"ח א') כל ספק בשחיטה פסול:

## סימן כה

א **ומיהו א"צ כו'**. ערש"י שם י"ב א' ד"ה פסח וגם בלא"ה ס"ל לרב שם נ"ד א' דא"א לשמוטה שתעשה שחוטה ואע"ג דפליג שם ר"י ור"נ היינו בודאי שמוטה אבל ליחוש לא:

ב **ויש מי כו'**. דגם זה בכלל עד שיודע לך כו':

ג **אבל אם לא כו'**. ממש"ש ל' ב' רבא הוה בדיק כו' אע"ג שהעוף היה נחבט ע"ג הקרקע חבוט גדול ואין לדחוק שהיה יודע היכן יפול העוף והיה עומד שם לראות בסימנין קודם שיפול העוף דא"כ למה היה מזמין לכולי בקתא:

ד הבודקים כו'. עש"ך:

ה **אבל כו' וכל ספק כו'**. שם י' א':

## סימן כו

א (**ליקוט**) **ניקב כו'**. עבה"ג וגם ממ"ש (י"ז ב') צריכה בדיקה אתלת רוחתא. ת"ה (ע"כ):

ב **שחט הקנה כו'**. עתוס' שם ל"ב ב' ד"ה והדר ביה כו':
(**ליקוט**) **שהם כו'**. כפי' תוס' שם דמש"ש והדר ביה ר"ז כו' ר"ל מבעיותו שבעי ר"ז כו' ומשני לעולם כו' ומ"ש כאן מאחר שנולדו כו' לא פריך אלא לדברי רבה וקי"ל כר"ז לחומרא ועוד דקשיא רר"ל אדר"ל כמש"ש ומי ארשב"ל הכי כו' ולא ידעינן מהי חזר בו. ור"ח מפרש כפירש"י דמ"ש הדר ביה מההיא דכאן דפריך מאחר כו' ומשני לדבריו כו' מ"ש כאן מאחר כו' כפי' תוס' וליה לא ס"ל אלא בכ"ע טריפה אלא לר"ל דמכשיר מאחר כו' וקיי"ל כר"ז כנ"ל. אבל בת"ה פסק כר"ל וכרבה דהוי ר"ז יחיד לגבייהו ועוד מדאמר רב אחא ב"י ש"מ מדר"ל כו' ש"מ כר"ל ס"ל וכ"ש לפירש"י דלר"ז מותר הכל קי"ל כר"ל לחומרא בשל תורה כו' (ע"כ):

## סימן כח

א **בין כו'**. מתני' וגמ' שם:
ב **והכסוי כו'**. ממ"ש (שם פ"ג ב' וש"מ) בכוי ואין שוחטין אותו בי"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואפי' בדקר נעוץ דלא מעכבי לשמחת י"ט וערש"י בפ"ק די"ט ה' ב' ד"ה אין מכסין אותו בי"ט כו':
ג **חייב לברך קודם כו'**. כמ"ש (פסחים ז' ב' וש"מ) כל המצות כולן מברך כו' ובתוספתא פ' בתרא דברכות וירושלמי שם השוחט צריך ברכה לעצמו על השחיטה והמכסה צריך ברכה לעצמו על כיסוי דם:
ד **מי ששחט כו'**. כמ"ש בס"פ כיסוי הדם בשכר שאמר א"א ואנכי כו' ובשכר שאמר א"א אם כו' ומברכין כמו שמברכין אכל מצות ציצית וסוכה ועבא"ח סי' כ"ג ועש"ך כאן:
ה **ובלילה כו'**. כמ"ש שם פ"ז א' השוחט ונבלע דם כו' (ובתוספתא פ"ו השוחט בשבת כו'):
ו **הבופלו כו'**. כמו שפירשו שהוא מריא:
ז **ויש מסתפקין**. שלועזין אותו לכוי:
(ליקוט) הבופלו כו' ויש כו'. פליגי אם הוא שור הבר או איל הבר ועמ"ש סי' רצ"ז (בס"ק י"ד. ומתוורץ קושית הש"ך שם ס"ק ה'. כצ"ל בדעת הרב אבל במקורן משמע דעת המסתפקין כמ"ש רבינו בליקוט ב' וכ"מ לשון הרב שכתב ויש כו' שהוא שור הבר כו') (ע"כ):
(**ליקוט**) **הבופלו כו'**. והוא שור הבר דאיפליגו בו ר"י ות"ק וקי"ל כת"ק וכ"פ הרמב"ם: ויש כו'. מרדכי סי' תתרנ"א בשם ר"ח בשם הגאונים ונראה טעמייהו (דמספקא להו

דלמא הלכה כר"י) משום דר"א בחולין פ' א' ס"ל כר' יוסי ועתוס' שם ד"ה ודלמא כו' ורא"ש שם (וע"ל סי' פ' ס"ק ז"ח) (ע"כ):

(**ליקוט**) עתוס' דזבחים קי"ג ב' ד"ה אורזילא. ואותם בופל"ש כו' (ע"כ).

ח **וצריך כו'**. ערש"י שם ל"א א' ד"ה דמזמין כו' ותוס' שם פ"ג ב' ד"ה צריך כו':

ט **שחט עוף או חיה כו'**. בפר"ח סתר זה שהרי בגמ' אמרו שחט חיה ואח"כ שחט בהמה פטור מלכסות כנ"ל ומשמע אפי' בסתמא ומה שהקשו דברי הגמ' ל"ק דשם מיירי שנתערבו ע"ש:

י (**ליקוט**) **אם אין כו'**. כמ"ש בפ"ג דסנהדרין וספ"ז דעירובין ואע"ג דרמי בר חמא ס"ל דאימתי לחלוק קי"ל כריב"ל ור' יוחנן ואע"ג דאמרינן כאן שלש מחלוקות בדבר היינו ת"ק דברייתא דדוקא במשנתנו לפרש וקי"ל כמתני' ועי"ל דמ"ש ת"ק סבר היינו ת"ק דרשב"ג ובפרט לגירסא שלנו דגרסינן בת"ק דרשב"ג מלמד שכל דמו כו' אבל ר"י בא לפרש אף בברייתא. תוס' ורא"ש שם וש"פ. אבל סוגיא דגיטין ז' ח' דאימתי לחלוק ועתוס' שם ד"ה אמר כו' (ע"כ):

יא (**ליקוט**) **וגורר אותו כו'**. פ"ג ב' וליגרריה כו' אלמא דגריר כו'. ת"ה. והרא"ה חלק עליו וכן על מ"ש בס"ז שחט ולא כו' שלמד מהך דהכא וכתב מ"ש אלמא דגריר (לא קאי) אלא אסיפא ושעל הסכין משום דסופו לינטל משם אבל בדם הניתז א"צ וכמש"ש מי לא תניא כו' ובזה מתורץ קושית תוס' שם ד"ה שחט כו' ומשמע מדברי תוס' הנ"ל דס"ל כמ"ש בת"ה דכל שאפשר לגרר יגרר אע"פ שאינו מעכב ובדברי רש"י שם ד"ה כל הראוי כו' וה"נ ראוי כו' תירץ קושית תוס' הנ"ל דס"ל רדא"א לגרר אלא קודם ששחט היה ראוי אלא שבד"ה דם כו' פי' דהקושיא מעל הסכין ומדברי הרי"ף ורמב"ם ורא"ש שסתמו משמע דס"ל כדברי הרא"ה ועל הסכין לא הוצרכו לפרש דודאי גריר ליה כמ"ש רש"י בד"ה הנ"ל (ע"כ):

יב **מיהו ימתין כו'**. כמ"ש שם ארשב"ג בד"א כו' ואף דפליגי עליה היינו דא"צ כל דם הנפש:

יג אפי' אם כו'. דאי לאו הכי לא הוי ס"ד דרב עינא להתיר דלא עדיף מי"ט:

יד ובלילה כו'. כמש"ש פ"ז א' השוחט כו' וכנ"ל (בס"ק ס'):

טו **ויש מי כו'**. דאע"ג דבכוי אין מכסין אף בכה"ג שם משום התרת חלבו משא"כ כאן: (ליקוט) אפי' אם כו'. ממש"ש כסוי שאין ודאי כו' וספק אסור אף בכה"ג כמ"ש בפ"ק די"ט (ח') ועתוס' שם ד"ה כסוי כו' וללישנא דמשום התרת חלבו כו'. ויש כו'. וכ"כ הרא"ה אלא שכתב דאף בכוי בי"ט הדין כן ולא קי"ל (כן) כמ"ש בא"ח סי' תצ"ח סי"ח

וכ"מ בגמ' שם דפריך מיתיבי אין שוחטין כו' ואם איתא כו' אלא אמר רבא אפר כירה וכן וכן דרב יהודה וכ"כ רש"י שם ד"ה ואין דעתו כו' רמי בריה דר"י כו' פי' לא תימא שאפר כירה דעתו כו' וכן דרב יהודה אלא עפר מוכן הוא לכ"ד אלא משום התרת חלבו וכ"כ במה"ב וכאן נסתפק והאריך שם והעלה דלעולם אין מכסין דברייתא סתמא קתני וכן רבא דאמר אשתומא כו' וכ"ד תוס' הנ"ל וכן עיקר ממ"ש כסוי שאין כו' אלמא חד דינא להו (ע"כ):

טז **צריך כו'**. כמ"ש בירושלמי (פ"ט דברכות) שחיטה אימת מברך עליה ר"י אומר עובר לשחיטה יוסי בן נהוראי אומר משישחוט למה שמא תתנבל שחיטתה ואע"ג דאין הלכה כן ולא חיישינן להכי הכא שאפשר שאני ועש"ך:

יז **השוחט חיה כו'**. ואע"ג דאמרינן בירושלמי מעתה משיבדוק חזקת בני מעים כשרים מ"מ כאן לא סמכינן לכתחלה כנ"ל:

יח **ואם נמצאת כו' וה"ה לכל כו'**. כמ"ש בכוי שחייב בכסוי מספק וכן בחש"ו דמחייבי רבנן בכסוי ואפי' ר"מ לא פליג אלא משום דרוב מעשיהן מקולקלין אבל בפלגא ופלגא לא:

(**ליקוט**) **ואם נמצאת כו'**. כמש"ש פ"ו א' בשלמא רבנן לחומרא (ע"כ):

יט **מי שאין לו כו'**. כן משמע בברייתא שם פ"ח ב' היה מהלך במדבר כו':

(**ליקוט**) **מי שאין לו כו'**. ממש"ש במתני' פ"ג ב' ואין שוחטין כו' ובפ"ק די"ט ה' א' א"ה מאי אריא כו' לא מיבעיא קאמר כו' ושם ב' (א' במתני') ובה"א כו' ובחולין ל"א א' והא בעי כסוי כו' (ע"כ):

כ **כהפסד כו'**. שם בברייתא:

כא **תקינו כו'**. משום בל תשחית והא דאמרו בגמ' האי תקנתא דשורף כו' התם כששוה דאז ליכא משום בל תשחית כמ"ש בפ' החובל (צ"א צ"ב) דאם מעולה בדמים מותר לקוצצו ואין בו משום בל תשחית ואז אסור האי תקנתא דגאונים כיון דאפשר בתקנתא דגמ' ולכן לא תנו שם האי תקנתא דגאונים וז"ש ולא שוה כו' דדוקא בכה"ג. ד"מ.

כב **ומברך כו'**. ואע"ג דעדיין אינו מקיים הכסוי כמו על בדיקת חמץ שמברך על ביעור כמ"ש הרא"ש (פ"א דפסחים ס"י) דאתחלתא דבעור הוא:

כג **יכבס כו'**. כמ"ש (פ"ז א') דם שנתערב במים אם יש בו מראית כו':

כד **כל הדברים כו'**. עתוס' שם ד"ה כל דבר כו':

כה **ואם אינם כו'**. ע"ש בד"ה שוחק כו' ואע"ג דלא כו'.

כו **ובחול הדק מאד כו'**. דבשל תורה הלך אחר המחמיר כמ"ש בפ"ק דע"ז (ז' א') ועבה"ג והוא כפי' הרי"ף ולרש"י כלישנא בתרא:

כז **ובשחיקת אבנים כו'**. ברייתא שם.

כח **ובאוכלים או בגדים כו'**. אוכלים שרופים שם ת"ר אין מכסין כו' שנאמר ולקחו כו'. ובגדים שרופים שם שורף טליתו כו' ועתוס' שם ד"ה מצינו כו':

כט **ובשיחור כו'**. שם תנא הוסיפו כו':

ל **ולא בשחיקת מתכת אם כו'**. עתוס' שם ד"ה שחיקת כו' ור"ת תירץ כו':

לא **חוץ כו'**. גמ' שם ועתוס' שם ד"ה שוחק כו' ולעיל דאמר אין מכסין כו':

לב **ולכן כו'**. ספ"ג דפסחים (מ"ז ב'):

לג **ואין כו'**. דלא כמ"ש הגאון לכסות בשלג דכתיב (איוב ל"ז:ו') כי לשלג יאמר הוי ארץ דהא לא כתיב הוי עפר ועוד דפי' שהש"י מצוה שיהיה בארץ דהא לא כתיב שיקרא ארץ וגם כי נימוח ויתחמם הוא מים ומכסה במים:

## סימן כט

א **שמנה כו'**. אע"ג דבמתני' תנא ח"י טרפות נכללין באלו השמנה כמש"ש דכל נקובי חשבינן בחד והן עשר ואע"ג דבגמ' אמרו נקובי תמניא הן היינו אם חשבינן להמסס ובית הכוסות לחד ואפקינן מרה ופסוקי תרי חשבינן ג"כ לחד כמש"ש ונשארים אלו השמנה ובגמ' השיב שם כסדר שאמרו כמתני' לבד דרוסה וכאן חשיב לפי הסימן והוא מדברי הסמ"ג וכן בסג"ר ושב שמעתא נכללין בהן לבד לקותא כמש"ש וערש"י שם אבל אנן קי"ל כרכיש וז"ש שם נ"ה ב' הלכתא כרכיש לאפוקי מעולא וכבר הרגישו בזה ב"י וד"מ ע"ש ושם:

(**ליקוט**) **שמנה כו'**. ואע"ג דאמרינן שם לאפוקי לקותא כו' וקי"ל כרכיש כמש"ש נ"ה ב' מ"מ בכלל חסורה הוא לפי' הרי"ף שהוא כמו נתמסמס ואע"ג דניטל הכוליא כשרה. לקתה גרוע כמו כוליא שהקטינה ואע"ג דאמר לאפוקי לקותא היינו למערבא דאמרי כל הפוסל בריאה כשר בכוליא וע"כ לאו בכלל חסרה הוא דא"כ גם בריאה יפסול כמו ניקבה אבל למסקנא דגם בריאה פסולה בכלל חסורה היא כמו לקותא דריאה וכן כל התמסמסה דטריפות (ע"כ):

ב **חסרה**. היינו הריאה שחסרה אע"ג דשם מ"ז ב' אמרו דדוקא אליבא דר"ש ואנן לא קי"ל כר"ש כמש"ש מ"ט א' לאו דוקא אליבא דר"ש דגם לרבנן משכחינן כמש"ש מ"ז א' חסיר כו' וע"ל סי' ל"ה ס"ו (וע"ל סי' ל"ו ס"ק י"ד) אלא דבלא"ה שפיר משני ובזה

ניחא הסוגיא שם מ"ב ולא צריך לרחוקי כר"ש כמ"ש תוס' שם ד"ה אפיק כו' ועש"ך ס"ק ד' וכן משכחת חסרון בשדרה וגולגולת ועתוס' (שם ד"ה ואמר) שדחקו עצמן בגולגולת (וערמב"ן ורשב"א):

## סימן ל

א **או חיה**. שהוא בכלל בהמה כמש"ש ע"א א' בהמה בכלל חיה מנלן דכתיב זאת כו' ומאותו הפ' יליף לטרפות שם מ"ב א' למ"ד אינה חיה והכי קי"ל שם נ"ח א' וא"כ בכ"מ שאמרו טרפות בבהמה ה"ה לחיה:

ב **אע"פ כו'**. דאל"כ לא הוי פריך שם מ"ב ב' דנכלל בניקב הקרום ועתוס' שם:

ג **נפחתה כו'**. עירובין ז' א' וכמ"ש בבכורות ל"ז ב' ובחולין נ"ד ב' וערש"י שם ד"ה כסלע. וכן פסקו כל הפוסקים דלא כר"ת ודעמיה בתוס' שם מ"ב ב' ד"ה ואמר ובבכורות שם ד"ה כדי ועתוס' בעירובין שם ד"ה כגון כו':

(**ליקוט**) **נפחתה כו'**. דלא כר"ת שפי' דמ"ש וכן לטריפה לא קאי אלא אשדרה ולא אגולגולת ועתוס' מ"ב ב' ד"ה ואר"י כו' ושם נ"ד ב' ד"ה כסלע כו' (ר"ל דמש"ה מפרש ר"ת שם דלא כפירש"י) ובבכורות וש"מ אבל הרשב"א וש"פ סתרו דבריו ע"ש באריכות והביאו ראיה ממ"ש נ"ז ב' דתניא ובגלגולת כו' אר"י בן המשולם כו' אלמא דגם לענין טרפות מתניא ע"ש (ע"כ):

ד **ואם ניקבה כו'**. עבה"ג ועתוס' שם ד"ה מצטרפין:

ה **שיש בהם חסרון**. ע"ש בגמ' דמדמי לכאיסר בגלגולת ושם ביש חסרון. ב"י:

ו **שהוא שליש כו'**. שם נ' ב' וכפי' תוס' שם ד"ה לכשמתח כו' ולפ"ד כאן צ"ל מ"ש שם כסלע כשרה כו' דצריך בחוט יתר על טפח ובסי' מ"ח ס"ד לא כ' כן ועש"ך:

ז **אבל פחות כו'**. דלא מחמרינן אלא בדבר הצריך בדיקה משום דאנן לא בקיאין בבדיקה כמ"ש למטה אבל כאן א"צ בדיקה ממ"ש ואלו טרפות בעוף כו' הכתה כו' והיינו דצריך בדיקה כמש"ש בגמ' ובבהמה אמר שם נ"ד א' ואלו כשרות כו' נפחתה כו' והיינו פחות מכסלע:

ח **ובר אווזא**. שג"כ נקרא אווזא והוא יותר במים:

ט **בשיניה**. דאילו בידה בכ"מ טרפה משום דרוסה. רש"י שם ועגמ' שם נ"ג א':

י **או שנגפה כו'**. טור וטעם אחד להם משום קרום:

יא **מניח כו' או כו'**. ב' פירושים אלו פי' הרי"ף וכ"כ הרמב"ם והטור:

יב **ואנן כו'**. ערש"י שם נ"ב א' ד"ה כ' בה"ג כו' והסכים עם בה"ג המרדכי בסוף פ"ד וכ' ולא אמרינן נשחטה הותרה אלא בדבר שיש לתלות בהיתר משא"כ בחסרון חכמה וכ"כ

הג"מ וכ' בא"ז אף רש"י לא כתב אלא לדורו אבל בדורותינו נדלדלה החכמה כו'. וכן הסכימו כל האחרונים וע"ל סי' נ"ז סי"ח וע' ספ"ב דנדה:

## סימן לא

א **ניקב כו'**. כגירסת הרי"ף ורא"ש קרמא עילאה ואמרי לה קרמא תתאה ופסק הרי"ף כלישנא בתרא כשיטתו ועוד דרשב"ג וריב"ל מהדרי למיהב סימנא:

(**ליקוט**) **ניקב התחתון כו'**. כגי' הרי"ף אבל גי' שלנו עד דאינקיב קרמא תתאה וכן הסכים בת"ה להלכה ולראיה (דלמ"ד קרמא תתאה בעינן שניהם) מסוגיא דשם נ"ו אף שיש לדחות דשם ע"כ לא ניקבה תתאה בלא עילאה ויש שפסקו כלישנא קמא לחומרא (ע"כ):

ב **ויש כו'**. כתב ב"י דבה"ג מפרש דלישנא קמא סבר דוקא עילאה ולישנא בתרא סבר אף תתאה לחוד וכ"ש עילאה. וז"א לפי הסוגיא שם נ"ו א' הניחא כו'. אלא נראה שפסק כשני הלשונות לחומרא וכמ"ש תוס' שם ד"ה מר כו':

ג המוח כו'. לשון הרמב"ם וכמ"ש בגמ' מיתבי רשב"א כו' וזה נתמזמז א"א לפרש כמו שפי' אצל השדרה נתנדנד שכאן לא שייך זה וצ"ל נרקב ושם איני והא כו' וזה נתמזמז היינו נתמעך דא"א לומר שנרקב תיכף כשטרייה ולענין דינא נתנדנד ונתמעך ונרקב הכל אחד אלא שהרמב"ם כתב כמ"ש בגמ':

ד **ואם כו'**. כמש"ש המרכה כל וכו' וזהו כמים כמ"ש כקיתון ר"ל מלא מים ושם מסמסה כו' ופי' הרי"ף שנמס כדונג מפני האש וכשמעמידו כו' ואצל המוח אמרו ההוא נתמסמס איתמר וא"כ כ"ש לנתמרך וגם דפריך ממוח לשדרה ש"מ ששוין הן:

ה **ואם נמצאו כו' וה"ה כו' וכן כו'**. דכל שמגולה לקרום לא הדרא בריא וינקב את הקרום משא"כ במוח דאינו מזיק דכל פסולים דמוח הוא משום הקרום וע' רש"י ד"ה מפני כבדו כו' וכל הני כו':

ו **היה ספק כו'**. ולא אמרינן נשחטה הותרה כמש"ל סי' נ' ס"א בהג"ה ועמ"ש שם:

ז **ומ"מ א"צ כו'**. ערש"י י"ב א' ד"ה פסח. ואהא כו' וע"ש בגמ' י"א א' וניחוש שמא כו' ואע"נ דדחי דיחוייא בעלמא הוא (וע"ל סי' ל"ט ס"ק א'):

ח **אם נמצא כו'**. עבה"ג ועתוס' שם ד"ה וניקר כו' ואף שכתבו שם ועוד כו' וכן כתבו בזבחים קי"ו א' בשם ר"ת כבר סתרו שם מהא דחולין מ"ג א' דיליף מאדם לבהמה וב"ק נ"א א' איתביה כו' ועתוס' שם ד"ה נעביד כו' ובבכורות ל"ז ב' ד"ה כדי כו' ובע"ז ו' א' ד"ה ודלמא כו' ובחולין י"א ב' ד"ח ודלמא כו' ושם מ"ב ד"ה ואמר כו'. וכ"כ המ"מ בפי"ג מהל' גירושין הלכה ט"ז בשם הרמב"ן והרשב"א דדין מארכובה ולמעלה (במתני'

דיבמות קכ"א א') לאחר י"ב חדש וכמ"ש בירושלמי שם ר' חגאי בעא קומי ר' יוסא לא מסתברא נותנין לו שהות כדי טריפה א"ל אף אנא סברי כן ועבא"ע סי' י"ז סל"ב (וע"ש בב"ש):

ט ואין בקרום התחתון. כשיטת הרי"ף כמ"ש בס"א. הג"א ותה"ד ע"ש:

י **ויש מי כו'**. כמש"ל ס"ס ל' ע"ש:

יא **אבל אם כו'**. דלא מחזקינן איסורא ממקום למקום ואמרינן כאן נמצא כו' וכמ"ש בא"ח סי' תס"ז ע"ש ואף שפניו כלפי חוץ דתלינן שמא נתהפך כמו שתלינן במחט בבית הכוסות שם מ"ט א' שמא אוכלין כו' ועוד דס"ס הוא שמא לא היה שם ואת"ל היה שמא לא ניקב וע' בפ"א דכתובות ט' א':

## סימן לב

א **או שנתמעך כו'**. שם נתמזמז וכפי' הערוך והרי"ף וש"פ:

(**ליקוט**) **או שנתמעך כו' הומרך כו' או כו'**. כגי' הערוך ופי' דגרס שם הומרך פסול נתמסמס פסול נתמזמז כשר וכתב הומרך פי' נשפך כקיתון נתמסמס נמס כדונג מפני האש וא"י לעמוד אלא נכפף נתמזמז נתנדנד ונתקרקש הרפאים יחוללו תרגום אפשר דגבריא מתמזמזין עכ"ל (ע"כ):

ב **נחסר כו'**. כפי' רש"י על נתמזמז וכ"כ הטור:

ג **ועד בכלל**. הבעיא לחומרא. ועוד מדדחי לא פרשה שלישית ש"מ דאפי' בשלישית דוקא הפרשה אבל פי הפרשה בכלל איני יודע. ת"ה:

(**ליקוט**) **ועד בכלל**. ממש"ש לא פרשה שלישית דוקא פרשה. והרמב"ם כתב דפי פרשה שלישית כשר וטעמו מדאמרינן בעי ר"פ את"ל עד ולא עד כו' ואם איתא תיבעי גם את"ל עד ועד בכלל בפי פרשה שלישית וכן פסק בישש"ש אבל ליתא דלא איבעיא להו שם אלא אם הוא טרפה ודאי או לא כמש"ש את"ל עד ועד בכלל כו' ואם איתא גם את"ל עד ולא עד בכלל תיבעי ועתוס' שם ד"ה ואת"ל עד ועד כו'. גם מה שדימה בישש"ש זה למ"ש תוס' בד"ה ואת"ל עד ולא כו' אבל אם עד ועד בכלל לא מצי כו' וה"ה כאן. וליתא דעל שלישית ל"ק עד בין (ע"כ):

ד **ואם נפסקו כו'**. ג"כ בעיא ולא איפשיטא וכמש"ש לא שלישית:

ה עד בין כו'. כגי' הרי"ף וש"פ ר' ינאי אמר בין ועבה"ג:

ו **התחלת כו'**. כפי' הרא"ש שם דא"א לומר על שכיבת העצם דא"כ מאי איכא בין ר' ינאי לר"ל וכי פליגי בכ"ש אבל עכשיו פליגי דר"י אומר עד ולא עד בכלל:

ז **ויש כו'**. ע' תוס' שם ד"ה למטה כו' וכ' בת"ה דאזלינן לחומרא:

ח **וה"ה כו'**. כמש"ש נ"ו א' טרפות שמנו כו':

ט **בד"א כו'**. תוס' שם ד"ה דהוו כו' וכ"כ בת"ה והר"ן דאי בנפלה מאי אמר לא שכיח הרי שכיח ושכיח וכן לגי' בה"ג שגורס דנפלה מאיגרא כו' ואשתכח כרב יימר ואפ"ה הלכתא כרבינא חוט השדרה שכיח שגרונא לא שכיח ובנפלה וע"ל סימן נ"ח ס"ו בד"א כו':

## סימן לג

א **והוא שיכול כו'**. כמ"ש במתני' רפ"ג זה הכלל כל כו' ויש ספרים שגורסין זאת המימרא בגמ' (נ"ה ב').

ב **להרמב"ם כו'**. כנ"ל זה הכלל כו' ואין לך מי שאין כמוה חיה כמו זו ולא שנאה במתני' שאין שונה במתני' דבר שא"א להיות כלל ביומו כמו ניטל הלב וכיוצא וראיה שלא מנו אותה בכלל הכשרות כמו לחי התחתון:

ג **לחללו**. עתוס' מ"ב א' ד"ה ניקב כו':

ד **נבילה**. כמ' שם ל"ב ב' ל"ק כאן כו':

ה והוא שניקבו כו'. ריטב"א וכמש"ו דאפשר כו' והוא גמ' שם:

ו **וכ"ז לא כו'**. עתוס' שם כ"ח ד"ה אתא. ודוחק לומר כו'. ולדידן דקי"ל כרש"י ע"כ צ"ל כן וכ"כ הרא"ש בפ"ג ס"ד:

ז **וכן כו'**. כן פי' דאי חליף אפי' חד מינייהו:

(**ליקוט**) **וכן אם כו'**. אבל בע"ה מכשיר וכן בהג"א שם וכ"כ ת"ה מדברי רש"י אלא שכתב שתוס' נסתפקו ויש להחמיר אבל בהג"א כ' משמם להכשיר וכ"מ לישנא דחליף כמו בריאה שם מ"ז א' וע' בברכות ס"א ב' נעור הישן כו' ושם לכאורה יותר משמע א' מהן ואעפ"כ פירשו תנא כו' וגם מ"ש הרא"ש דל"ד ניקב לניטל כולו ליתא דבריאה מכשרינן אף בניטל כולו ולקה לא נדע מניטל וא"ל ע"י לקותא ילקה גם חבירו א"כ אפי' בניקב נמי וכמש"ש מ"ו ב' (ע"כ):

(**ליקוט**) **וכן כו'**. אבל להלכה פי' הראשון עיקר שנחלפו שניהם וכן פירש"י וכ"כ בת"ה אלא שכתב שי"ל למעשה וכ"ד ש"מ ומ"ש הרא"ש לחלק בין ניקב מקצתו לכולה ליתא דהא ריאה דאיגליד כו' והיה לו לחלק בין לקתה לניקב ואפי' בכ"ש. ולישנא דחליף משמע כמו כל חליפין וכן בריאה חליף שאם בשניהם ג' אונות כשרה וכן עיקר (ע"כ):

ח **וכ"ש אם כו'**. כמ"ש שם נ"ח ב':

ט **כיצד יעשה כו' ואם כו'**. שם כ"ח ב':

(**ליקוט**) **ואם בהמה כו'**. דלא כרש"י מ"ג ב' ד"ה ההיא כו' ועוד שיטה אחרת יש והביאו

בת"ה והטור וע' טור וב"י ויש מחלקין כו'. ובקיצור שיטת רש"י דאף בנקב אין בדיקה מבחוץ אלא דבדרוסה יש בדיקה אחר השחיטה ויש תקנה אף בבהמה וכ"כ הטור בשם בע"ה וכ"כ הר"נ בשם הרא"ה וכ"כ בת"ה בשם י"א אבל כתב די"א דבהמה אין לה בדיקה כלל וכתב וכן עיקר ודעת תוס' דבנקב יש בדיקה אף מבחוץ אבל בת"ה וש"פ הסכימו לרש"י בזה ושיטה אחרת דבנקב במקום ידוע יש בדיקה אבל במקום שא"י א"י לבודקו (ע"כ):

י **ולענין נקב כו'**. רש"י שם כ"ח אבל לא כדבריו שכתב דבדרוסה יש בדיקה אף לבהמה ע"ש מ"ג ב':

(**ליקוט**) **ולענין כו'**. כמש"ש כ"ח ת"ש דההוא בר אווזא כו' ועיש"י שם ד"ה ממסמס כו' וד"ה אין כו' ושם מ"ג ב' ד"ה מ"ש כו' ודלא כריב"א בתוס' כ"ח ד"ה אתא כו' והא דנקט ספק דרוסה אגב אורחיה קמ"ל כמ"ד חוששין לספק דרוסה. ת"ה וכתב דלהכי ג"כ נקט ספק דרוסה ולא קאמר ונ"מ לדרוסה (ע"כ):

(ליקוט) ס"ז ולענין כו' וס"ח אבל כו'. ודעת ריב"א בתוס' דהיכא דתלינן בקניא א"צ בדיקה כלל דלא חיישינן לנקיבה וכתב דנקב ניכר מבחוץ וההוא בר אווזא דפ"ב בדרוסה אייריי ע"ש (ע"כ):

יא **עוף כו' אין כו'**. נ"ג ב':

יב **לבדוק כו'**. תוס' כ"ה א' ד"ה אתא כו' וי"ל דג"מ דאי כו':

יג **אם אין עליו כו'**. עמ"ש למטה:

יד **אבל אם כו'**. דקיי"ל כשמואל בדרוסה:

טו (**ליקוט**) **שמא כו' ונתרפא כו'**. עבערש"י ב' פירושים על הבריא ונראה שתלוי במחלוקת הנ"ל דס"ו אם אין בדיקה מבחוץ אצל נקב אצ"ל שמא נתרפא ובזה נסתר ראייתם של ראב"ן ורא"ש שכ' כאן בהג"ה דקי"ל כעולא מבית הכוסות דשם ניכר נקב מבחוץ משא"כ כאן ולכן דברי ש"ע צ"ע ואף שבש"ך דחק עצמו דבריו אינן נראין וע' בטור (ע"כ):

טז **ויש מכשירין כו'**. כעולא ולא דמי לספק דרוסה דשם יש רגלים לדבר וגמ' לא חש לדקדק כאן ולהאריך וע"ש נ"ג דכ"ע ספק על כו':

יז **אם אין כו'**. תוס' שם ד"ה ישב כו' וכמ"ש בבית הכוסות וז"ש לעיל ג"כ אם אין כו'. כמ"ש שם בניקב מצד אחד בעובדא דר' שם:

יח (**ליקוט**) **נפרד כו'**. עתוס' מ"ב ב' ד"ה סימנין כו' ור"ל איפרוק היינו שנפרדו זה מזה דס"ד דנדלדלו נמי היינו מלחי ולכן פריך לשמואל ומשני הא דאמר תורבץ כו' היינו

דאיקפל מן הלחי ועתוס' מ"ד א' סד"ה והאיכא כו' אבל לפי' הרי"ף שם שכתב שניהן אקפל ואדלדל דטרפה מפרש דגם המקשה ס"ל שנדלדלו היינו זה מזה אלא שפריך כמו בנדלדלו טרפה ברובן ה"נ בעיקור סימנין ועוד מפרש להיפך מפירש"י ור"ח דאקפל טרפה ואיפרוק כשרה וערא"ש שמפרש דברי הרי"ף כפירש"י בתירוץ דאקפול כו' אבל הרמב"ם מפרש דברי הרי"ף בע"א ע"ש וכתב הרמב"ם גם תירוץ דאיגום איגומי כו' אבל הרא"ש השמיטו ואינו גורס ותנא תונא עד מתקיף וגם בשלמא מתני' כו' עד קשיא אבל א"צ למחקו אף לר"ח והרי"ף (ע"כ):

יט **ניטל הזפק כו'**. שם איבעיא בגמ' אי הורו כר' או לא:

כ **אפי' כו'**. דאל"כ טרפה לד"ה שא"א לחיות כמש"ש (נ"ה ב') ל"ש אלא שיכול לחיות כו' וכנ"ל ס"א:

כא **ניקב כו'**. שהוא בכלל בני מעים ערש"י נ"ח ב' ד"ה וכנגדן:

## סימן לד

א **הלכך משערין כו'**. דאפי' בעוף כשר כ"ש בבהמה דחיותה מרובה:

ב **ולפי מה כו'**. ר"ל דבס"ד בש"ע בעוף אם כו' ובהג"ה כתב ואם כו' וי"א דמשערין כו' והוא דעת הרא"ש שכתב דבעיא דעופא מאי ל"ק אלא דוקא אנפה דאם ישער אותו ג"כ לפי גדלו וקטנו יפסל במעט אלמא דאיסר פחות הוא מרוב:

ג **שאם יש כו'**. כמ"ש בעוף מקפלו כו' אלמא עם השלם שביניהם משערינן:

ד **והוא כו'**. כשיעור סמיכת נקבי הנפה ובנפה קיימינן. רש"י:

ה **ואם נחסרה כו'**. כפי' הרי"ף בעופא מאי אכל חסרון גרגרת העוף:

ו **וי"א כו'**. כפי' רש"י ורא"ש דל"ק אלא אנפה אבל בנחסרה הוא כמו בכל שיעורי טרפות דמשערין כו':

ז **ולא יוכל כו'**. כמש"ש מ"מ א':

## סימן לה

א **כשהבהמה כו'**. רש"י:

ב **צורות כו'**. כ"ז בכלל חליף:

ג **והורדא אם חסרה**. מדסבר ר"א למטרפיה ש"מ דלאו אורחיה בהכי. רש"י:

ד **או אם כו' או כו'**. לא יהא אלא יתרת וכשר מקמא כמ"ש לקמן:

ה **ובמדינות כו'**. שהוא בכלל חסיר כיון שדרכו להיות בכל הבהמות:

ו **בין כו'**. כמ"ש נ"ח ב' כל יתר כו':

ז **או ששינתה מקומה.** שהתוס' והר"ן הקשו על מ"ש שם ההוא ביני ביני כו' מהא דאמרינן ביני ביני טרפה וכתבו כגון שאין צורתה דומה לוורדא או שאינה במקומה וז"ש ג"כ למטה וכן אם שינתה תוארה כו' ואף דכ"ז לסברת הפוסלים יתרת מקמא מ"מ אף להמכשירים חסרה הורדא:

ח **אם כו' ויש כו'.** כמ"ש גבי דקין נ"ח ב':

ט **אע"פ כו'.** ר"ל באותו שורש דאין חוששין בסדקין להטריף כמ"ש בס"ה בהג"ה:

י **ואם אחד כו'.** קאי אשורש אחד. ש"ך:

יא **הוורדא דרכה כו'.** סובר דכ"ז בכלל שינתה צורתה:

יב **או שיש לה כו'.** כנ"ל משום דכל יתר כו':

יג **ניתוספו האונות כו'.** כמ"ש שם וה"מ מגואי אבל כו' ומדלא חילק מגואי גופא ש"מ דמגואי בכ"מ כשר:

יד והוא כו'. ממש"ש אפי' כטרפא כו' ומשמע דוקא כטרפא דאסא וכמ"ש בפ"ב דברכות (ט"ו א') ופ"ג דפסחים ופ"ט דחולין ומינה מיל הוא דאינו חוזר כו':

(**ליקוט**) **אבל אם היא כו'.** אע"ג דקאמר אפי' דוקא קאמר כמ"ש בפ"ב דברכות ומינה מיל כו' ובפ"ט דב"ב (קמ"ו א') א"ר דוקא דינר כו'. ת"ה (ע"כ).

טו **ויש מחמירין כו'.** כמש"ש אבל ביני ביני כו' ולא קאמר ולא היא דההוא ביני ביני כו' אלמא דלא הדר ביה מסברא הראשונה והא דקאמר וה"מ מגואי לא רצה להאריך ולחלק בגואי עצמו ומילתא דפסיקתא נקט:

טז **נמצאת כו'.** אפי' להפוסלים יתרת מקמא כמש"ו בהג"ה. ב"י:

יז **הא דמכשרינן כו'.** דאל"כ הוי חליף:

יח **ואם נראה כו'.** דאף באופתא מכשרינן כמ"ש בס"ה:

יט **אונה שנתפצלה כו'.** כמש"ל בס"ב ודוקא להכשיר כנ"ל:

כ **אחת מהאונות כו'.** ממש"ש אפילו כטרפא כו' משמע הא פחותה מזה כמאן דליתא דמי.

כא **חסרה כו'.** עי' בה"ג ור"ל דלשיטתו מקמא ובדרי דאוני חדא מילתא הוא:

כב **וי"א כו' והכי נהוג.** ולא מטעמם דאינהו ס"ל יתרת מקמא פסול והוא פוסל משום חסרון הוורד ועש"ך:

כג **האונא התחתונה כו'.** דבכ"ז יצא מכלל אופתא דאופתא אין לה היכר לגמרי. שם:

כד **אם בצד כו'.** כמש"ל בס"ד:

כה **ויש נוהגין כו'.** משמע דוקא כאן ועט"ז וש"ך:

## סימן לו

א **או זה כו'**. כמו בקורקבן כמ"ש שם מ"ג א'. ת"ה:

ב **ויש מטריפים כו'**. כמ"ש בסוף ברכות (ס"א ב') דריאה שואבת כל משקה והרי הוא כוושט דגמדא ופשטא:

ג **כקרום כו'**. שם מ"ז ב':

ד **י"א אם כו'**. כמש"ל (בסי' ל"ה) ס"ח בהג"ה דבחיי הבהמה כו':

ה **ואם (שמו) כו'**. גמ' שם בחמימי לא כו'.

ו **או קרים**. לפי' הר"ן בשם אחרים דקרירי ג"כ סותמין הנקב:

ז **כגון כו'**. רש"י:

ח **או שלקחה כו' ואפי' כו'**. גמ' ט' א' ועתוס' שם וה"ה בריאה כמ"ש כאן דהא תלינן בזאב:

ט **ואם אין מקום כו'**. שם נ' א' וערש"י ד"ה מקיפין בריאה כו':

י **וי"א כו' ואפי' כו'**. כלשון שני שברש"י וכן הסכים רש"י ועתוס' נ"ד א' ד"ה יביא כו' וא"ת כו' וי"ל דאין כו' וסברא ראשונה ס"ל כמ"ש תוס' נ' א' ד"ה מדקה ותוס' נ"ד לפי' גירסת הספרים יביא בהמה כו' וערא"ש פ"ב ס"י וברוב ספרים כו' וכ"ה גירסת הגאונים וכ"כ הרשב"א:

יא **והוא שיהא כו'**. כגירסת הרי"ף שם נ"ה ב' ומים זכים דכשרים כאן וכאן לא אמרן כו' וקאי גם אריאה:

יב **ויש מכשירין כו'**. כמ"ש הרא"ש שם דסתם מיחוי הריאה הוא עכור וכן מוגלא דכשר בריאה סתמא הוא ליחה סרוחה או עכורה וכן הני דחזו כנדי וטנרי ולא חשו לבודקן אם הם עכורים או זבים אלא לא קאי אלא אכוליא וכ"ש לפי גירסת ספרים שלנו:

יג **חסר כו'**. עתוס' מ"ז ב' ד"ה אבל.

יד **ויש כו'**. כפשטא דמתני' או שחסרה ואה"נ דמצי לשנויי הכי אלא שמתרץ לפי דברי המקשה ובזה ניחא דחשיב בר"פ י"ח טרפות במתני' וא"צ לדחוקי כמ"ש תוס' שם ד"ה אפיק כו' ועמש"ל סי' כ"ט:

טו **והמנהג כו'**. זו ודאי דלא כסוגית הגמ' דאי כפשטא דמתני' בכל ענין אסור ואי כסברת התוס' בכ"ע כשר אלא חומרא בעלמא וס"ל כתוס'. וכ"כ האחרונים:

טז **יתר מכאן**. גמ' שם אפי' רביעית וכמש"ל סי' ל"ה ס"ג (בס"ק י"ד) . אהל מועד:

יז **הקרום לבד**. כ"כ בבדיקות דאל"כ ע"י החתך יצא הרוח. והרשב"א כתב שקורעין סמוך למקום האטום וכ"כ בש"ע:

יח **ולא מקרי כו'**. ערש"י מ"ח ב' ד"ה טינרי כו':

יט **וה"ה אם כו'**. כתב ל"ח שכן פי' דפחיזא מלשון פחז כמים:

כ ריאה כו'. כן פי' דנפיחא:

כא **או מפחד שאר כו'**. כת"ק:

כב **אם הדבר כו'**. אבל לודאי א"צ בדיקה או לא מהני. ר"ן אבל הרשב"א נסתפק בדבר ולכן כתב בהג"ה למטה להחמיר:

כג **ובכלי שאין כו' בכלי כו'**. לשון הרמב"ם בפי' כ"ח שלהן באותו זמן היה הלבן מזיע והאדום אינו מזיע וידוע שהכלי שהוא מזיע מתקררים בו המים כו':

כד **בין אם כו'**. מדלא מפלגינן כמו בכבד שם ועתוס' שם ד"ה אי. ונראה כו':

כה **ואם היא כו'**. גמ' שם:

כו **יש עליה כו'**. כמש"ש נ"א א':

כז **ובזה"ז כו'**. דא"א בקיאין בפניהם:

כח **ואפי' בחתיכה כו'**. דהא לרבנן מרופאי אין חילוק בין שלימה לחתוכה ואפ"ה מכשרי וכן שם בסמפונא רבא דכבדא מסקינן דכשר ולא חילקו בין קופא כו':

## סימן לז

א **אם היו כו'**. זהו כנדי:

ב **או מים זכים או כו'**. זהו צמחי וכמש"ש אלא שהתלמידים כו':

ג **או ליחה יבשה כו'**. זהו טנרי:

ד **ואם כו' ורבים כו'**. ע"ל סי' ל"ו ס"ז:

(**ליקוט**) **ואם נמצאת כו'**. כגירסת הרי"ף והרמב"ם שם נ"ה ב' יש כשר בזה ובזה מים זכים יש פסול בזה ובזה לקותא יש כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא יש פסול בריאה וכשר בכוליא נקב ומים זכים דכשרים כאן וכאן לא אמרן אלא דצילי אבל עכירי כו' אבל גירסא אחרת יש ומים זכים לא אמרן ול"ג כאן וכאן ואכוליא קמהדר ואף לגירסא הראשונה יש לפרש כן וכן הסכים בת"ה (ע"כ):

ה **אפי' מלאות כו'**. דלא כרשב"ם וריב"ם שכתבו דוקא במלאות מוגלא דלהכי קאמר בועי מלשון פרח אבעבועות והביאו בהג"ה וחלקו עליהם דבמים זכים שייך נמי לישנא דבועי מים תבעה כו' וכן במתני' משינוחו מבעבוען וראיה ממ"ש שם מ"ח א' ההיא בכוליא ולא קאמר בתרי בועי איתמר:

ו **יש מכשירין כו'**. כנ"ל:

ז ובועי בשיפולי כו'. ר"ל שתלוי ג"כ באותו פלוגתא וכמ"ש בש"ך ס"ק כ"א דשפולי איסורו משום דמתחזי כתרי בועי דסמיכי:

ח **ודוקא בועא כו'**. כנ"ל בס"ג לענין סמיכי.

ט **והוא דלא כו'**. כמ"ש בגמ' בריאה שנשפכה כקיתון וז"ש ואפי' כו' וע"ל סי' ל"ו ס"ז:

י **אבל אי כו'**. דאז דין בועא להם:

יא **היכא כו'**. רש"י וכמש"ש מ"ט א':

## סימן לח

א **אפי' כ"ש**. כמ"ש שם מקצתה מ"ט כו' כולהו נמי כו' ודלא כר"ת שכתב דוקא ברובה ממש"ש אוכמי אוכמי כשרה וכמ"ש תוס' כיון דלקותא היא כמש"ש האי שחור כו' מ"ל רובה כו' ועתוס' ד"ה אוכמי כו':

(**ליקוט**) **אפי' כ"ש**. דלא כראב"ד שכתב דוקא בכולה וחזותא דקאמר אפי' ממראות הפסולות והכריחו לזה ממ"ש ריאה שיבשה מקצתה מדקאמר הכא מקצתה וליתא דבכולה לא אצטריך דמקודם נפסלה דהיינו חרותה. רמב"ן ורשב"א בת"ה וע"ל סי' ל"ו סי"ד (ע"כ):

ב **או שהיא ירוקה**. גמ' אלא ירוקה כו' מכלל דירוק גע"ל לעולם טריפה:

ג **ויש כו'**. וכן משמע בפ"ג דסוכה ל"ב א' ואימא אופתא כו':

ד **כל אלו כו'**. דלא כפיר"ח בתוס' מ"ו ב' ד"ה אלא דאדומה כשרה היינו כשמתלבנת ע"י נפיחה (כ"ד תוס' בפי' ר"ח וערא"ש) ועבס"ד:

ה **יש מי כו'**. שהרא"ה פי' מ"ש שם חזותא חזותא במראות הפוסלות וז"ש אוכמי אוכמי ואפ"ה כשר כיון שהוא מחמת מוגלא שבתוכו וכמ"ש גלדי גלדי מחמת מכות:

ו **אם אינה כו'**. כמ"ש תוס' ד"ה אוכמי. ונראה לפרש כו':

ז **אפילו בתכלית כו'**. דלא כי"מ לפי' ר"ח אלא ל"ש וטרפה ומפרש בכה"ג והקשה הרא"ש דא"כ הל"ל אלא אדומה דכשרה כו':

ח **וי"א כו'**. זהו פי' ר' אפרים לפי' ר"ה ולכן מייתי עלה מהחובל בשרצים. אבל סברא הראשונה ס"ל כפירש"י וכה"פ:

## סימן לט

א **א"צ לבדוק כו'**. ערש"י י"ב א' ד"ה פסח כו' וכ"מ שם נ"א נ"ו דבנפלה וכיוצא הוא דצריכה בדיקה הלא"ה לא ושם בההוא אימרתא דא"צ בדיקת חוט השדדה:

ב **חוץ כו'**. כמ"ש בפ"ג די"ט (כ"ה ב') נטיעה מקטע רגליהון דקצבים כו' ובירושלמי שם ר' יודן בעי דמאי מדבריהם ראיית טריפה מדבריהם כמ"ד רואין את הטריפה בי"ט דכוותה כו' וע"כ בכה"ג דאי בודאי טריפה אין זה מדבריהם ובתנחומא אר"י בן פדיה מי יגלה עפר מעיניך אדה"ר שאתה כו' אדם מישראל לוקח בהמה שה או כבש ושוחט ומפשיט בודק בריאה כו' והטעם דמיעוט דשכיח הוא וכמש"ל סי' א' ס"א:

ג **והיה**. דעיקר טריפות בהיה כתיב כמש"ש ע"א א' בהמה בכלל חיה מנלן כו' ומהאי קרא נפקא לן הטריפות ברפ"ג וע"ל סי' כ"ח ס"כ:

ד (**ליקוט**) **ובקצת כו'**. כדינא דגמ' דא"צ דלא כי"א שצריך וראיה ממש"ש מ"ח ב' במחטא דאשתכח בחיתוכא כו' דלמא אי הוה ריאה קמן מינקבא אלמא דלא נפחוה. מרדכי סי' תתקנ"א (ע"כ):

ה **וכן עיקר**. וכן משמע שם מ"ז ב' אטום כו' ריאה דאוושא כו' הלא"ה לא נפחינן.

ו **מי שקרע כו'**. כמ"ש (ט' א' ופ"ג די"ט) בהמה כו' נשחטה כו' וכמ"ש שם (י"א א') מנלן דאזלינן בתר רובא מעגלה ערופה ופרה אדומה ושעיר המשתלח ובירושלמי פ"ג די"ט באו זאבים ונטלו בני מעים ואכלום כשרה וחש לומר שמא ניקבה הריאה (כ"ה גירסת הראשונים בהירושלמי) חזקת בני מעים כשרים וכ"ה בפ"ט דברכות כמש"ל בסי"ט (בס"ק ד') ובפ"ג די"ט (כ"ה א') הפשט וניתוח כו' והאנן לא תנן הכי כו' ובחולין מ"ט א' דהא תלינן בזאב אלמא אפי' בריאה תלינן [והוא גרע מנאבדה וערשב"א שם בארוכה] ותמה רש"י ז"ל אתמול אכלנו מחלבה עכשיו חיישינן לטריפה:

(**ליקוט**) **מי כו'**. כמש"ש מע"ע ופרה אדומה ושעיר המשתלח דלא איבדיק אפי' בריאה ובפג"ה (צ"ה ב') זיל שקול דהתירא שכיח כו' ולא חיישינן לטריפת הריאה ובפ' א"צ (ביצה כ"ה א') למדה תורה ד"א כו'. מרדכי פ"א (ע"כ):

ז **ויש מחמירין כו'**. כמו דמסקינן שם י"ב א' היכא דאפשר כו' הלכך בשאר י"ח טרפות דלא אפשר לא אפשר אבל בריאה דאפשר למיבדק לא סמכינן ארובה. ראב"ן:

ח **או לאומא**. כן הסכים רש"י כיון דטעם משום רביתייהו ל"ש ע"ש ורבא אמר אוני לרבותא דעיקר מילתא אסורא אתא לאשמעינן:

ט **בין כו'**. ר"ן דלא כיש מחלקין ע"ש:

י **אפי' כו'**. ר"ה גאון ממ"ש היינו רביתייהו:

(ליקוט) אפי' בלא בדיקה. ערא"ש שם בארוכה וכ"ז האריכות כשיטתו שמפרש שם כפירש"י דכל סירכא מחמת נקב אבל לפי' תוס' שם ודאי א"צ בדיקה וכ"כ מרדכי וכ"ה

בתוס' שם בד"ה היינו כו' ומתוך הלכות טריפות של ר"ג כו' והוא מ"ש בהג"ה וי"א כו' שהיא דעת הגאונים אבל הרא"ש וש"פ הסכימו לדעת ר"ה גאון ורמב"ן דא"צ (ע"כ):

יא **ואין נקרא כו'**. כ"כ הגאונים וז"ש היינו רביתייהו מחיתוך לחיתוך ועבר"ן ורא"ש:

יב **וי"א דאפי'**. מדקאמר ל"ל בדיקותא משמע דסיפא בדיקה מיהא צריך. וסברא הראשונה ס"ל דלהכי קאמר ל"ל בדיקותא לאשמעינן דאין טרפות הסרכא מחמת עצמה אלא מחמת נקב שבריאה:

(**ליקוט**) **אפי' בלא בדיקה. וי"א דאפילו בכסדרן כו'**. פלוגתייהו תליא בפלוגתת רש"י ותוס' דלטעם רש"י דאין סירכא בלא נקב אלא כאן מגינות צריך בדיקה אם נסתם היטב וכן פי' ר"ג מ"ה וכ"כ בתשובת הגאונים אבל לפי' תוס' שהיא בלא נקב אלא שסופו לפסוק משא"כ כה"ג א"צ בדיקה. סה"ת ועתוס' מ"ו ב' ד"ה היינו רביתייהו כו' (ע"כ):

יג **אפילו מפולש**. תוס' שם ד"ה אבל כסדרן כו'

יד **אם נסתפק כו'**. דנשחטה בחזקת כו' ואזלינן בתר רוב בהמות דכשרות. שם:

טו **עינוניתא כו'**. דכולהו לגבה שלא כסדרן נינהו. דש"י. והוא הטעם ליתרת וז"ש מיהו כו':

טז **אם נסרכת כו'**. כנ"ל בסעיף שקדם:

יז **ויש מקילין כו'**. דהיינו רביתייתו כנ"ל:

יח **סירכא היוצא' כו'**. לפי' תוס' שאיסור הסירכא שסופה להתפרק שלא כסידרן משא"כ בתלויה ואף לדעת רש"י כ' דבכה"ג הוא בלא נקב עש"ך:

יט (**ליקוט**) **וא"צ בדיקה**. הרמב"ם והרמב"ן ובע"ה וחכמי לוניל כתבו דצריכה בדיקה וכ' בת"ה ל"ה א' ובמקומינו נהגו היתר ואפילו שלא בבדיקה וכן נ"ל וכדעת האומר שיש סירכא בלא נקב וכמ"ש למעלה וכיון שכן למה אנו חוששין לה כיון דליכא ריעותא כלל וכמש"ש דכ"ע ספק על כו' איהו כו' וכ"ש כה"ג וע"ש ל"ד א' ב' שהסכים לדעת תוס' מ"ז א' ד"ה היינו כו' וכ' שבנוסחות ישנות כ' שם מ"ח א' אי מינקב האי כו' ולא אי אינקב (ע"כ):

כ **סירכא שהיא כו'**. ג"כ לדעת התוס' שסופה להתפרק משא"כ כה"ג ועש"ך שיישב ג"כ לדעת רש"י אבל עיקרן של ב' סעיפים אלו לדעת תוס':

כא **ודוקא כו' אבל כו'**. שסופה להתפרק שבחייה נפוחה היא:

כב **וכל כו'**. שמחמת נקב עולה:

כג **או כו'**. דודאי ניתקה משם:

כד **טוב כו'**. כמ"ש בסוף י"ט ל"ל משקין כו' וכפי' הרי"ף שם דאי איכא סירכא משתמטא וכ"כ הרמב"ם שם בפי' ואם יש שם סירכא חלושה נשמטת.

כה **יש מי כו'**. מהנ"ל דאי כו' משתמטא וכן מ"ש בהג"ה למעך ומפרש מ"ש בגמ' משום סירכא דמשכא ר"ל רירין הנמשכין ואלו ניתקין ע"י הכנסת ידו או מיעוך:

כו (**ליקוט**) **ויש מתירין למשמש כו'**. אבל הרשב"א בתשובה סי' ש"ד כתב על זה שכל טבח שעושה כזה מסלקין אותו [וכ' שם לפי שזה הענין לא מצאנוהו בשום מקום בתלמוד ולא ידענו לו עיקר וכי אין סירכא אלא אם היא כעבות העגלה שמושכין בה ואינה יכולה להנתק או איזה שיעור נקבע בדבר יש משמוש אצבעות שאפי' הריאה והקנוקנות ימחו בכך סוף דבר אל תשמעו להקל בדבר זה בשום צד כלל] וע"ל ס"י (ע"כ):

כז **בודק כו'**. עט"ז:

כח **טבח כו'**. אע"ג דע"א נאמן באיסורין מ"מ כיון שבטעות היתה אין בדבריו כלום דאף חכם שהורה לאיסור אם טעה אינו כלום כמ"ש בפ"ד דסנהדרין ל"ג א' כיון דאלו הוי פרה דינך כו' ועתוס' בנדה כ' ב' ד"ה אגמריה ובחולין מ"ד ב' ד"ה היכי כו' ובפ"ב דכתובות (כ"ב א') אמרה א"א אני וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת אם נתנה אמתלא לדבריה וכן אמרה טמאה כו' וכ"ש כאן שהאמתלא גלויה:

כט **אמר הבודק כו'**. כמ"ש ביבמות ל' ב' אמר רבה אשה כו' ושם ל"א א' ומתני' דהכא בכת אחת כו' וה"ה כאן דנשחטה בחזקת כו' ועתוס' שם ד"ה אשה:

ל **כיון שבאו כו'**. לאפוקי אם הקונה בא קודם כמ"ש שם קי"ז ב' כ"מ שהאמינה כו':

לא **דבדיקת ריאה כו'**. כמ"ש בירושלמי דפ"ג די"ט כנ"ל (בס"ק ב'):

לב **בגב האונות**. לאפוקי ניקבה מבפנים דלאו היינו רביתייהו כמ"ש בס"כ:

לג **בסירכא**. כפירש"י דמ"ש דסביך היינו סריך ול"ק אלא דבבישרא דוקא לאפוקי בעצם וע"ש בד"ה התם ובד"ה דסביך כו':

לד **ולדידן כו' גם כו'**. תוס' שם ד"ה רב נחמיה כו':

לה **הא כו'**. דלאו רביתייהו כנ"ל:

לו **ואם כו'**. הכלל בזה עד סוף הסימן דכל שרובו נסתם לא מיפרקא:

לז **אם האומה כו'**. כפי' הר"ן דמ"ש שם היכי עבדינן קאי אכ"מ דאתמר חוששין לר"נ אהעלתה צמחים ולאבימי אשניהם ורב נחמיה קאי לקולא אליבא מכה בדופן ולענין פלוגתא דר"נ ואבימי פסק כאבימי להחמיר בשל תורה וכן פלוגתא דרבא ורב נחמיה כרבא וז"ש ברישא וא"צ בדיקה אליבא דכ"ע ובסיפא טריפה ולא מהניא כו' דלא כר' נחמיה וכן לא חילקו בין העלתה כו' כנ"ל.

(**ליקוט**) **אם כו'**. עמש"ש אבל לשיטת התוס' שם ד"ה מייתינן כו' וד"ה ר"נ כו' אינו כשר אלא בלא העלתה צמחים ואיכא ריעותא בדופן וע"י בדיקה. ובת"ה לשיטת רש"י פי'

דמ"ש היכי עבדינן קאי אשניהם ואפי' העלתה צמחים ומ"ש ואי לא מחמת כו' היינו דצריך בדיקה ול"ג ואע"ג דלא קא מפקא זיקא ור"נ בדק כו' מחמיר אפי' איכא רעותא בדופן ולענין הלכה בש"ת הלך אחר המחמיר וקי"ל כר' נחמיה והלכך אין חילוק אי איכא ריעותא או לא בין העלתה צמחים או לא לעולם ע"י בדיקה כשרה ואי לא טרפה. והרז"ה והרמב"ם ור"ת פי' דמ"ש ואי לא כו' וטרפה היינו ספק טרפה וכמש"ש מ"ד ב' ורב נחמיה ל"פ ארבא אלא לפרושי קא אתי והלכך באיכא רעותא כשרה בלא בדיקה ואי ליכא כשרה בבדיקה ובשניהם אין חילוק בין העלתה צמחים או לא. והרי"ף גרס ואע"ג דלא מפקא זיקא ולא הביא דברי ר' נחמיה דס"ל דקאי אליבא מכח בדופן ולקולא פליג ופסק לחומרא כרבא ולשיטתו באיכא ריעותא כשרה ע"י בדיקה ואי ליכא ריעותא לא מהני בדיקה ואין חילוק בין העלתה צמחים או לא וכן לכל השיטות דלא כתוס' הנ"ל ד"ה מייתינן כו' ועעת"ה ל"ח א' ב': אבל אם סרוכה כו'. ת"ה שם בשם הרמב"ן וכתב שם דהרז"ה והראב"ד ס"ל דה"ה בכל המקומות אבל הוא הסכים לדעת הרמב"ן כתב וכן נהגו כו' (ע"כ):

לח **ריאה שנמצא כו'**. כמ"ש בריאה דקיימא גילדי גילדי שם מ"ו ב':

## סימן מ

א **אבל אם כו'**. שלא אמרו אלא הלב העשוי ככובע כו' היכא כו':

ב **וי"א כו'**. כגי' וא"ל דטרפשא ודליבא ועפר"ה:

ג **ואם בקוץ כו'**. דאפילו בחלל הגוף טריפה כמש"ש נ"ג ב':

ד **נמצא כו'**. כנ"ל:

ה **מיהו כו' אם כו'**. כמש"ש מ"ט א':

ו **קנה כו'**. שם מ"ה ב' וכרב:

ז **שהוא כו'**. כפירש"י:

ח **וכן כו'**. כפי' הרמב"ם:

ט **ניטל כו'**. דכל שניקב טריפה כ"ש לניטל וכן משמע במתני' שם נ"ו ב' דחמיר ניטל מניקב וע"ל סי' נ' ס"ב:

י **יש מי כו'**. כמ"ש שם נ"א א' אם אין שם מכה ק"ד כו' ועש"ך ופר"ח:

## סימן מא

א **אא"כ כו'**. שם מ"ג א' הלכה כו':

ב **במקום כו'**. שם מ"ו א':

ג **שהוא תלוי**. כפי' הראשון שברש"י וכ"כ הרשב"א והטור:

ד **אבל אם כו'**. שם בעיא דלא איפשיטא:

ה **שיעור כו'**. ע' תוס' שם מ"ד א' ד"ה כדי. ופי' ריב"ם כו':

ו **יבש כו'**. מדין הריאה שיבשה דמשמע שם דכמאן דליתא דמי דלכך אפי' מקצתה. שם:

ז **עד שנפרך כו'**. כמש"ש בריאה. שם: (ואם יבשו כו'. ע"ל סי' מ"ד ס"ק יו"ד):

ח **נימוק כו' אע"פ כו'**. כמ"ש בגטין ס"ט א':

ט **אפי' כו'**. דאל"כ למה לא התירוה עד רגל שלישי וכי גרע מניטל. (ר"ן).

י **אם כו' אפי' כו'**. תוס' שם ד"ה אי כו' ע"ש:

יא **ודוקא כו'**. דדרך הסמפון א"א להתעקם. ב"י ועד"מ:

יב **בד"א כו'**. גמ' שם:

יג **ושיעור כו'**. דא"א בקיאין איזו גסה ובשיעור הזה ודאי א"א לנקב כמש"ש מ"ט א'. ת"ה:

יד **מחט כו' וכן כו'**. גמ' שם ולא חילקו בין קופא כו' דודאי סימפונא נקט ואתאי כמש"ש בגמ':

טו (**ליקוט**) **ניקב טרפש כו'**. שסופו לינטל כל הכבד ואסרינן משום סופו וכמו שאסרו שם נ"ו ב' הוריקה כבד כו'. מרדכי סי' תתקצ"ט והג"א סי' מ"ט ד"ה ושיעור ירוקתו כו' ע"ש (ע"כ):

טז **נמצא כו'**. כמו בנמצא בחלל הגוף פר"ה:

## סימן מב

א **נסרכה כו'**. כמש"ל ס"ס ל"ז:

ב **נטולה כו'**. כנ"ל סי' מ' ס"ה:

ג **אם כו'**. כמ"ש בברכות ס"א ב' כבד כו'.

ד **נמצאו כו'**. כמ"ש נ"ח ב':

ה **ואם כו'**. כמש"ש ומ"ז א':

ו **אם נקבוה כו'**. דעובי הליחה עיכבתן:

ז **אע"פ כו'**. כמש"ש נ"ח ב':

ח **וה"ה כו'**. שם דהדרי וערבי וע' רא"ש שם ועש"ך כאן:

ט **היו שתי כו'**. עש"ך:

(**ליקוט**) **ס"ו אע"פ כו' וס"ז היו כו'**. מקילינן כה"ג משום דראבי"ה מכשיר לגמרי בניטל וכ"ש ביתרת וראייתו מדאמרינן ניטל הכבד כו' וע"כ גם המרה ניטל וע' במרדכי והג"א רפ"ג. יש"ש (ע"כ):

י **מרה כו'**. אע"ג דבריאה אי שפכי להדדי מריפה שם משום סמפונות משא"כ כאן דניטל סמפונות כשרה וכן בריאה אי לא שפכי אהדדי דכשירה שם אין איסור אלא משום דסמיכי להדדי משא"כ כאן:

יא **שהרי ניקבה כו' וזה כו'**. כ"ז לשון הרמב"ם וע' תו' שם ד"ה אבל דזיתא כו' וא"כ הויא כו' וכן הקשה הר"ן ועוד הקשה דמרה הוא כמו סמפונא רבא דלד"ה כשר. אלא הטעם כמ"ש הרמב"ם והטעם שהעור המרה דק ורך חיישינן:

## סימן מג

א **ואפילו נחתך כו'**. מתני' ברפ"ד מן הטחול כו' ולא מיבעיא לתי' בתרא שם נ"ה א' אלא אפילו לתי' קמא היינו לס"ד דלא מפלגינן בין סומכיה לקולשיה אבל לדידן מתני' בקולשיה כמ"ש הר"ן ומשמע מדברי ההג"ה דבסומכיה נחתך פסול כנ"ל אף לתי' בתרא דלדידן א"צ לזה וכ"ש לתי' קמא וע' ר"ן:

(**ליקוט**) **ואפי' נחתך כו'**. בע"ה כתב אפי' נחתך במקום העב כשרה כלישנא בתרא אבל בת"ה חלק עליו דבש"ת הלך אחר המחמיר (ע"כ):

ב **לקתה כו' וכן כו'**. ע"ל ס"ס נ':

ג **ואם מים כו'**. עט"ז וש"ך שכ' דוקא אם נשתייר כדינר זהב אבל פר"ח כ' כיון דשלם מכל צד א"צ וכן בניקב:

ד **ויש מחמירים**. הוא הרמב"ן ועבה"ג אבל סברא ראשונה ס"ל כאלו שניהם נטולים:

ה (**ליקוט**) **טחול העוף כו'**. ממש"ש (נ"ו א') טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף וטחול וכליות לא נמנו בבהמה לאיסורא וע' ת"ה ל"ה ב' (ע"כ).

## סימן מד

א **וכן אם כו'**. כמ"ש שם נ"ה ב' דנקב כשר בכוליא וע"כ בהגיע למקום חריץ דאל"כ אפילו לקותא כשירה כמש"ש:

(ליקוט) וכן אם ניקבה כו'. עמש"ש וכ"ש לגי' הרי"ף וש"פ יש פסול כו' משמע מקום דלקותא פוסל וכ"כ רש"י מ"ג א' ר"ה למעוטי כו' וכ"כ הרא"ש וש"פ וכ' ממ"ש דהוה מחו בכוליא כו' ולא דקדק אם הגיע לחריץ ועהג"א סל"ו סד"ה ועכשיו כו' (ע"כ):

ב **והוא שיעשה כו'**. כגי' הרי"ף יש כשר כו' מוגלא פסול בכוליא כו' לקותא פסול בזה כו' וע"כ לאו היינו מוגלא:

ג **עד הלובן**. ר"ל בתוך הלובן נ"כ:

ד **מכת חרב כו'**. כמש"ש מ"ג א' יפלח כליותי מי קא חיי דלא כפי' תוס' שם ובשערים מפרש לקותא מכת חרב:

ה וכן אם נמצאת כו'. זהו מוגלא דשם ושם מ"ח א':

ו **או שנמצא כו'**. שם לא אמרן כו'. והן ד' חילוקים לקותא פסול בשניהם מים זכים כשרים בשניהם נקב ומוגלא מה שפסול בזה כשר בזה:

ז **אבל אם כו' ואפי'**. גמ' שם וע"כ בהגיע קאמר דאל"כ הכל כשרה כנ"ל:

ח **ואם כו'**. כ"ז בהגיע למקום חריץ ונחלקו אם דינם כמוגלא או עכירי או דינם כמים זכים:

ט **ואם נמצאת כו'**. כן למד ב"י מדם. אבל ד"מ כ' דדם שאני כמ"ש או"ה שאין זו לקותא שכולה דם ולכן עיקר כסברא האחרונה הוא הרשב"א. שם:

י **אם לא כו'**. כן למד ב"י מדברי הרשב"א בסי' נ"ב ס"א או אם הוריק כו' וכ"כ בסי' מ"א ס"ג בהג"ה ואם יבשו כו'. וראיה לדבריהם ממ"ש מ"ו א' א"ל דלדול זה כו' אי כו' משמע דוקא שנשתיירו אלו הב' זיתים:

יא **נמצאו כו'**. עש"ך:

יב **ופול בכלל כו' וענבה כו'**. כמש"ש א' כל שיעורי כו':

יג **ודוקא כו'**. וז"ש שהקטינה:

יד **ואיך כו'**. ערפ"ד מה טרפה כיון כו':

טו **יש כו'**. שכ"ז בכלל מ"ש לקתה כו':

טז (**ליקוט**) **אין כו'**. כמש"ל סי' מ"ג ס"ו בטחול ועוד דאין לובן בעוף ואין טרפות בכוליא אלא בלובן. ת"ה נ' ב' וע"ש שמפקפק בזה (ע"כ):

## סימן מה

א **או עוף**. עתוס' נ"ו ב' ד"ה איבעיא כו' ומיהו שמא כו' ונראה דגרסינן כו'. וכ"פ הפוסקים:

ב **וכ"ש כו'**. כמש"ל סי' מ' ס"ה:

ג ויש מחמירין כו'. דמדמין לטחול ועד"מ ולפי מש"ל סי' מ"ג ס"ב דנחתך שוה לניקב וכאן כשר כמ"ש בבכורות כ"ח וסנהדרין ל"ג א"כ ה"ה לניקב:

(**ליקוט**) **ויש מחמירין כו'**. א"ל שחר כמ"ש סי' נ' ס"ב ואין לדמות לטחול כמ"ש הרא"ש רפ"ג דדוקא טחול שאין נקובתו כשאד נקובות שדוקא בסומכיה כו' ועוד דא"כ הל"ל הורו בטרפחת כטחול ולא ה"ל למיתליא בזפק דהא זפק כשר בניקב לכ"ע (ע"כ):

ד **ניטלה כו'**. כמ"ש (נ"ד א') דאין להוסיף על הטרפות ועוד דדמי לחלחולת כו' שם נ' א' הואיל וירכים כו' אין חוזרין לגוף וה"ה כאן:

ה **ויש אוסרין**. שסוברין שהוא בכלל בני מעיים:

## סימן מו

א **ואפי' כו' ואפי'**. שם נ' א' תניא רשב"ג כו' ואין כו':

ב והעוף כו'. עתוס' שם ד"ה הלב חיה כו':

ג **ואינו כו'**. שם ד"ה הלב טהור כו':

ד **והוחזרו כו'**. כמש"ש ההוא ארמאה כו' והביא הרי"ף:

ה **וה"ה כו'**. ת"ה וש"פ כמש"ש מלמד שברא כו':

ו **ולא היה כו'**. ר"ל שהלכה בטוב דל"ל לריסוק אברים עד"מ:

ז **ואצ"ל כו'**. תוס' הנ"ל:

ח **מחט כו'**. מתוך שקרומן רך כמש"ל במרה ס"ס מ"ב ועסי' נ"א ס"ב:

ט **אם ניקב כו'**. דבהא ל"פ ועב"י:

י **לחלל הבטן**. כן פי' הרמב"ם וטור מ"ש שלא במקום הדבק:

יא **כמלא כו'**. עתוס' מ"ד א' ד"ה כדי כו' ופי' ריב"ם כו':

יב **י"א במשהו כו'**. כמ"ש והוא שנשתייר כו' משמע דבזה שוה לשלא במקום הדבק:

יג ויש כו'. שמפרש דר"נ אדר' יוחנן קאי דהיכן אר"י ברובו בכדי תפיסה:

יד **רוב רחבו**. מהרי"ח:

טו **אם כו' דלא כו'**. כמש"ש נ"ד א' וכי להוסיף כו' אין לך כו'.

## סימן מז

א **בהמה כו' עד ואין כאן יתר**. כל זה לשון הרמב"ם ומפרש מ"ש בד"א כו' אבל כו' בזה אין חילוק בין עוף לבהמה דאין חילוק אלא ביוצאין מב' מקומות וגורס כגי' הר"ש קיירא שכ' הרא"ש בשלמא למ"ד דלא הדרי כו' אלא כו' מאי כלין למטה ול"ג עד כאצבע אלא כאצבע וח"פ למ"ד דלא הדרי וערבי שיוצאין ממקום א' ומתפרדין כאצבעות מן היד שלמעלה מתערבין ולמ"ד הדרי וערבי כאצבע מלמטה ששם יתערב כמו אצבעות מן היד וה"ק שיוצאין ממקום א' וגם צריך שיתערבו למטה וז"ש אבל כו' וכלין כאצבע ופסק כמ"ד דהדרי וערבי לחומרא וע' לח"מ:

ב **וי"א כו' בד"א בבהמה כו'**. כל זה דעת הטור ופליג בתרתי וכגי' הנ"ל אלא שגורס עד כאצבע וקאי אשיעור ששיעור עירובן צריך כאצבע למ"ד דלא הדרי למעלה ולמ"ד

דהדרי למטה ופסק כדברי שניהם לחומרא ומפרש בעוף כשר קאי אכולה וכלשון ראשון שברש"י וכן פ' הרשב"א כלשון זה והר"ן כ' בשם בה"ג הגי' להיפך בשלמא למ"ד דהדרי כו' מאי כלין למעלה ולענין הפלוגתא שלהם ולדינא הכל אחד דלמ"ד הדרי למעלה שיעור אצבע כו' כנ"ל ופ' ג"כ כחומרי שניהם כנ"ל:

ג **בד"א כו'**. קאי אי"א כנ"ל:

ד **ואפילו כו'**. כלשון ראשון שברש"י כנ"ל דס"ל ב' או יותר:

ה **הדרא כו'**. שהראב"ן מפרש בד"א שיוצאין כו' שיוצאין ב' מעים מן המעי הגדול יוצאין עוד ב' ואמרינן יתר כנטול והוי נקיבת הדקין מקום נטילתן וראיה לפי' זה דקאמר וכנגדן בעוף וכ"ה בעוף באמת ומדקאמר ב' בני מעים משמע דא' היוצא מן המעים לאו יתר הוא שכן דרכו.

ו **וכ"ז כו' אבל כו'**. שלכן ב' ב"מ טריפה לפי':

## סימן מח

א **ואם כו'**. מ"ט ב' אמר רבא כו' וערש"י נ' א' ד"ה כ"פ ותוס' שם ד"ה דאייתרא כו'.

ב **כרס כו'**. כר"י בר חנינא שם נ' ב':

ג **ואין כו'**. ע"ל סי' ס"ד ס"ט:

ד **תולעים כו'**. עספ"ג ס"ז ב':

ה **והוא כו' אלא כו'**. כ"ז לשון הרמב"ם ומפרש מש"ש נ"ב בשר החופה את רוב הכרס ברובו ר"ל ברוב עביו. וכל הפוסקים חולקים עליו וכתבו דוקא מפולש כפשטא דשמעתא:

(ליקוט) אע"פ שלא כו'. למד ממ"ש קרועה ולא אמרו פסוקה כמו בגרגרת וחוט השדרה וכמ"ש בפ"ק דגטין מקרעין להן נייר כו' אבל בת"ה חלק עליו ואמר מ"ש קרועה משום דפסוקה הוא דוקא בכולה או רובה משא"כ דאפי' בטפח בגדולה ע"ש שתאריך. ולפי' תוס' דגטין גם שם מקרעין מעבר אל עבר ע"ש ט' ב' ד"ה מקרעין כו' (ע"כ).

ו **כיון כו' או כו'**. שם בעי רב אשי ברוב כו' וערש"י שם ד"ה ברוב כו'. וע"כ צ"ל כן מדקאמר תפשוט כו' ופסק לחומרא ועוד דקי"ל כר"י בר חנינא ואיפשיט הבעיא:

ז **וכמה כו'**. כר' יהודה דאמוראי כלהו ס"ל שם כוותיה:

ח (**ליקוט**) **אם היה כו'**. כרחב"א ור' יוסף אבל לפי' תוס' שם נ"ד ב' סד"ה כסלע קי"ל כגניבא. ת"ה מ"ג א' (ע"כ):

ט **ואם נקבו כו'**. מתני' נ"ד א':

י **ואם הנקב כו'**. מתני' מ"ב א':

יא **ויש כו'**. ממ"ש נ' ב' ת"ר מחט כו' ומדשביק להמסס בר זוגיה ש"מ דשם אף מצד א' טריפה וכמ"ש בספ"ב דשבת למנ"מ למחט כו' וכן אמרו בפ"ג דסוכה והא דקאמר במתני' שניקבו לחוץ פירש"י לאפוקי שניקבו זה לתוך זה כמ"ש במתני' דלקמן כנ"ל ועתוס' שם ושם ושם ודייקו לחוץ ועוד דאין שום טריפות בשאינו מפולש וע"ש:

(**ליקוט**) **ויש אוסרין כו'**. דבריו אינן נכונים דרש"י ל"ק אלא במחט כמ"ש ספ"ב דשבת ופ"ג דסוכה דחוששין כמו בוושט בסי' ל"ג ס"ט אבל בלא מחט לא עדיף מוושט כמש"ש ס"ד [ואף שבתוס' ורא"ש משמע דה"ה בלא מחט מ"מ י"ל דבריהם כמש"ל] ונ"ל דברי רש"י עיקר כפשטא דגמ' וכמה דחוקים פי' ר"ת בגמ' הנ"ל וכן בברייתא דחולין נ' ב' לא הזכיר אלא בית הכוסות. וכן שם מ"ט א' וכ"כ הרא"ש שם ס"ד לפסק רב אלפס דקי"ל כוותיה ואפשר כו' ואף שי"ל כמ"ש ר"ת משום דפעיא כו' וכ"כ בהג"א שם ד"ה אבל כו' ב' טעמים אלו לחלק ע"ש מ"מ העיקר כטעם הראשון וכנ"ל. ואח"כ מצאתי בתוס' דשבת ל"ו א' סד"ה למחט בשם ר"י כן ע"ש שכ' והא דבעי כו'. גם י"ל כמ"ש הרא"ש ברפ"ג דחולין כגון שניקב ע"י חולי והוא האמת (ע"כ):

יב **או קוץ**. תוס' ד"ה כיון כו' ע"ש:

יג **אפילו לא כו'**. כמ"ש במתני' המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ וכפי' ר"ת דאפי' בהמסס צריך שינקב כל העור ואף לפירש"י דחיישינן שמא הבריא בהמסס דוקא שעורו דק וז"ש בברייתא משני צדדין טריפה ר"ל שנראית משני צדדין:

יד **והוא שלא כו'**. כמ"ש בע"ז ל"ב ב' וכשיטת הרשב"א דגם מצד א' אינו כשר בלא בדיקה.

טו **ויש מקילין כו'**. כ"מ בהגהת סמ"ק שהביאו הטור וע' בד"מ וע"ל ויש מקילין דאפי' כו' ויש לסמוך כו' וכמ"ש כאן:

טז **ועודנו כו'**. כמ"ש למטה דכיון כו' אבל כו':

יז **סביב כו'**. כנ"ל דאף מצד א' צריכה בדיקה והא דקתני בברייתא נמצא עליו ק"ד כו' קאי בין מצד א' בין משני צדדין ומ"ש מצד א' כשירה כו' היינו בנמצא סביב המחט וע' רש"י ד"ה ומצא כו':

יח **אם לא כו'**. וכאן לד"ה אסור:

יט **דכיון כו' אבל כו'**. גמ' שם ומ"ש מכל נקובי כו':

כ **כ"מ שצריך כו'**. כמו ספק דרוסה ונפולה שאף דיעבד אסור בלא בדיקה כמ"ש בסוגיא שם כיון דאתיליד ריעותא וכן כל נקובי דעלמא דטריפה בלא קורט דם:

כא **מחט או קוץ כו'**. כמ"ש מ"ג ב' אבל נמצאת לא אצטריך כו' משמע אף למ"ד דחוששין שמא הבריא וטריפה אף מצד א' וכמש"ל סי' ל"ג ס"ט:

כב **ויש מקילין כו'**. דס"ל הא דהפכה רבי אירע כך ובהכי הברייתא כפשטא דמצד א' כשרה וא"צ בדיקה:

כג **ויש לסמוך כו'**. עמש"ל ויש כו':

כד **זה כו'**. תוס' ד"ה מחט וכמ"ש שם נ"ג ב' בקוץ עד כו':

כה **מחט שנמצאת כו' דהמחט כו'**. כמו מחט שנמצא בריאה וסמפונא רבא דריאה ודכבדא דאמרינן סמפונא נקט ואתאי כ"ש בכה"ג דאמרינן דרך וושט עם האוכלין נכנסה שהוא קרוב יותר מהנך שדרך וושט לבלוע וע"כ א' מן הנקבים נסתם ותולין במה שדרכו:

כו **ואם אין כו'**. דאפילו ניקב מצד פנים אם יש ק"ד מבחוץ טריפה כמ"ש בגמ' וכמש"ל ס"ח וע' סי' מ"ט ס"ג ור"ל דלכתחלה צריך בדיקה לדעת הרשב"א הנ"ל. ד"מ:

כז **קטן כו'**. דכל שנמצא המחט רגלים לדבר וכעין גילוי מילתא בעלמא היא דנאמן הקטן כמ"ש בספ"ב דכתובות. שם.

## סימן מט

א **וכ"ש כו'**. עסי' מ"ח ס"ח בהג"ה:

ב אם נמצא כו'. דחד טעמא להו.

ג **זה כו'**. כנ"ל סי' מ"ח ס"י:

ד **ואם לא כו'**. דס"ס שמא ע"י חולי ואת"ל ע"י קוץ שמא לא ניקב א' מאיברים הפנימיים וע' פ"א דכתובות (ט' א'):

ה אם כו'. כמ"ש בריאה שם מ"ט א' ע"ש:

## סימן נ

א **או בזאב**. שם וע' בה"ג:

ב **אבל לא כו'**. שהן אינן בכלל בני מעים בלשון גמ' ממש"ש נ"א ב' אמר אמימר כו' א"ל מר זוטרא כו' ומוסיף אף נגד הדפנות כגון לב וטחול כו' וכיוצא דלאמימר א"צ אלא נגד כרס ודקין:

ג ע"ל כו'. ר"ל דא"א בקיאין.

ד **כ"מ שאין כו'**. עש"ך. ופר"ח השיגו והסכים לדעת מהר"ם מלובלין וע"ל סי' ל"ט סט"ז וסי"ז וכן שם ס"ה. והעולה דלא אסרינן אלא בדבר דשכיח כמ"ש תוס' שם ובזה ניחא מ"ש נ"א דבכל נקובי דעלמא טרפינן אף בלא ק"ד אע"ג דיש לתלות אחר שחיטה (וע"ל

ס"ס נ"ה וס"ס נ"ו):

(**ליקוט**) **כ"מ כו'**. וכ"פ בסה"ת סוף ה' טרפות ובת"ה (ע"כ):

ה **כל אבר כו'**. כמש"ל סי' מ' ס"ה:

(**ליקוט**) **כל כו'**. במכ"ש ולא דמי לטחול דשם אמרינן (נ"ה ב') ולית הלכתא כו' אלא דוקא בסומכיה ולא אשתייר כו'. תוס' וראש רפ"ג. וראבי"ה חולק עהג"א שם (ע"כ):

(**ליקוט**) **כל אבר כו'**. ממש"ש נ"ח ב' ההיא חיותא כו' אע"ג דלא תנן בהו אלא ניקב וז"ש ניטל הטחול כשר דוקא בטחול (ע"כ):

(**ליקוט**) **כל אבר כו'**. במכ"ש ואע"ג דבטחול כו' שאני שם שאין נקובתו כשאר נקובות דמפלגינן בין קולשיה לסומכיה ואם נשתייר כו'. הרא"ש. והוכיח הר"ן מדקתני ניטל הטחול ואם איתא מאי שנא טחול דנקט וכן ברפ"ד חותך כו' אלא דוקא טחול וכנ"ל. וראבי"ה חולק ע' מרדכי והג"א שם (ע"כ):

ו **וכן אם כו'**. כמ"ש נ"ח ב':

ז **חוץ כו'**. נ"ה א':

ח **וכל כו'**. שם:

ט **וכל כו' ה"ה כו'**. ממ"ש כזית במקום מרה וע"כ צ"ל משום מרה הוא וא"כ ה"ה לנברא הסך ומתני' מני לה בנטולה הכבד שניטלה וכן עולא:

י **ויש כו'**. עבה"ג:

יא **כל כו'**. נ"ג ב' רואין כו':

## סימן נא

א **הא דמטרפינן כו'**. וז"ש שם בספק קניא דמהני בדיקה וע' רש"י ד"ה בקוץ:

ב **אם כו'**. דאף בכבד כשדה כה"ג כמ"ש תוס' מ"ח ב' ד"ה אי כו':

ג **אפילו צד כו'**. דכה"ג בכבד טרפה ואמרינן שם אלו אשתכח בבישרא כו' ערש"י שם ד"ה הוה טריף כו' ר"ל לס"ד דמטרפת משום כבד עצמו אבל למסקנא ל"ד לבישרא ועבה"ג:

ד **ואם הוא כו'**. שלא כדעת הרמב"ם שכתב תבדק דקשה לבדוק בני מעים שנקיבתן במשהו כמ"ש רש"י נ"ג ב' ד"ה בקוץ וכ"כ הראב"ד:

## סימן נב

א **ככרתי**. דירוק כביצה מצוי בכבד מחמת שומן. ת"ה. והרא"ה מוסיף גם קורקבן שאין האש מוריק אלא ככרתי וסתם כאן כרא"ה:

ב **ואפילו לא כו'**. במכ"ש דכבד נגד בני מעים:

ג **דהיינו כו'**. ת"ה וטור:

ד **או אם כו'**. מדמני כבד בהדי לב וקורקבן שפסולן מחמת עצמן וצ"ל כה"ג:

ה **כל מקום כו'**. דאינו כדרוסה לשלוט ממקום למקום דאל"כ לא הוה פריך ולא יהא אלא ניטלה דניטלה כולה טריפה:

ו **וטחול כו'**. כמו כבד נגד המרה כו':

ז **הא דשינוי כו'**. גמ' שם וה"ה לאדומים שהוריקו כו' אלא אורחא דמילתא שדרך להוריק ע"י שליקה וכ"ש כה"ג דודאי קוטרא עייל בהו. הרא"ש (לפי גירסתו כגירסת הרי"ף שם):

ח **אין ירקות כו'**. כמ"ש (מ"ז א') בעינוניתא דוורדא דכל הני כו' ולכך אפשר שימצא בבייתי במינו ג"כ:

ט **נפלה כו'**. ממ"ש שם נ"ז א' אין ריאה כו' ליחמר ואם נחמרה הא קמן שלא הגינו צלעות אלא בסתמא [והרא"ש חולק ע"ז] ודוקא ריאה וכ"ש לדעת בע"ה שכ' בס"ז בהג"ה שגם בבהמה פוסל נפילה לאור אלא דנקט בעוף כיון שנפל לאור חוששי' משא"כ בבהמה:

י **נמצא כו'**. כמ"ש שם כיון שהוריקה כבד כו' בידוע שנפלה כו':

יא **ויש כו'**. לפי גירסתם דל"ג אלא בידוע שנחמרו בני כו' ואף לגי' הרי"ף ורמב"ם מפ' בידוע קאי על נחמרו וה"ק בידוע כיון שנפלה כו' וראיה מדאמר רב אשי הלכך לא ליכול כו' וע"כ לאו בסתמא דמה ראה לחוש יותר מכל י"ח טריפות אלא ע"כ בנפלה לאור ואם מתני' בסתמא לא ה"ל לרב אשי למימר בסתמא. הר"ן. והרא"ש הוכיח לסברתו דאין הוששין לריאה אפי' גשתנה ותלינן בדבר אהר כ"ש כה"ג והוכיה סברתו מדלא מנה ריאה בהדי לב וכבד וקורקבן:

יב **אין כו'**. מדמנה לה בעוף ולא בבהמה וכל הני דמנה בעוף נותן טעם הרא"ש שם ולכן לא מנה טחול דאין נקב פוסל בשל עוף כמש"ל ס"ס מ"ג ולכן השמיט בש"ע דין הטחול:

יג **ויש אוסרין כו'**. מדתני לוי טרפות שמנו כו' יתר עליהן כו' ול"ק ג"כ נפלה לאור והא דנקט בעוף משום דשכיח כמו דרסה וטרפה כו' ובתוספתא תניא גם בבהמה רצצתה חברתה ובע"ה כ' משום דבעוף מסתמא פוסל משא"כ בבהמה דלא חיישינן מסתמא וכן סתם כאן בידוע כו':

## סימן נג

א **נשמטו כו'**. שם נ"ז א':

ב **או כו' או כו'**. ע' תוס' שם ד"ה שמוטת כו'. וכן נשתברו ואין עור ובשר חופין דדין נחתכו להם כמ"ש ע"ו ב':

ג או שיש כו'. שם נ"ח ב':

ד אבל העצם כו'. שם ע"ו א' ב':

ה **עם מעט כו'**. שם צ"ט א' וע' רש"י שם ד"ה אלא כו':

ו **ויש מטריפין כו'**. דהא דאמרינן דוקא בעוף תיבדק הריאה היינו בסתמא דליכא ריעותא.

ז **אפילו כו'**. דהא אף בבהמה כשרה וס"ד שם דאף במקום שטרפה בבהמה כשר בעוף וע' תוס' שם ד"ה ל"ל כו' ואין חומר בעוף אלא מפני הריאה:

ח **והוא כו'**. דאז דינה כנשמטה בס"ג.

ט **ולא מהני כו'**. קאי ג"כ אס"ג:

י **נמצא כו'**. עט"ז וש"ך אבל דברי ההג"ה שכתב ויש לסמוך כו'. אינו מיושב לפ"ז ומקור דין זה הוא כדברי הג"ה בס"ב בנשבר סמוך לגוף וא"א בקיאין בבדיקה ולכך מטריף דאין זה ס"ס דחסרון ידיעה לא מקרי ס"ס וכ' בהג"ה דמ"מ בנשבר כשר דהא יש כו' משא"כ בשמוט שהוא מדינא דגמ'.

## סימן נד

א **ולאחר שכלו כו'**. שם ב':

ב **מחציין כו'**. שם:

ג **בין כו'**. שם בברייתא:

ד (**ליקוט**) **ואם נעקרו כו'**. כר"י דסוגיא שם כוותיה דפריך שם והאר"י ברוב שני כו'. ת"ה מ"ז א' (ע"כ):

ה **נעקר כו'**. דהלכה כרב באיסורי:

ו (ליקוט) מהצלעות גדולות. דמש"ש בין נעקרו כו' היינו ע"כ מהצלעות גדולות מדכלליהו עם נשתברו ועוד דאל"כ מאי פריך והאר"י ברוב כו' וא"כ ה"ה כה"ג כיון דעקירת הצלע לא פסיל בקטנות הוי כאלו נעקרה חצי חוליא לבד דכשר. שם בת"ה (ע"כ):

ז **ודוקא כו' וה"ה כו'**. עש"ך בשם ד"מ ס"ק ח' וס"ק ט':

ח **ואפילו הוא כו'**. תוס' פ"ק דעירובין ז' א' ד"ה כגון. וא"ת ובאלו טריפות כו':

## סימן נה

א **שלשה כו'**. לשון רש"י במתני' ומבואר שם בגמ':

ב **בפרק התחתון כו'**. כר"פ שהוא לישנא בתרא. רי"ף ורמב"ם וערש"י שם בפי' המימרא דרב פפא ופסקו כלישנא בתרא כשיטתם בכ"מ ועוד דלישנא קמא נשאר בקושיא:

ג (**ליקוט**) **ואם נחתך במקום כו'**. דלא כהרמב"ן שמכשיר לחתוך למעלה ויחזור להכשרו דהא אמרינן ברפ"ד מה טריפה כיון שנטרפה כו' ודוקא ניקב הריאה וסביך בבישרא שחוזר מעצמו ועוד כל הנך עובדי דאיחתוך בצ"ה למה לא חתכיניהו למעלה ע"ש בת"ה מ"ח ב' וכן חלק עליו הרא"ש שם (ע"כ):

ד **לפיכך כו'**. מתני' וגמ' שם.

ה **ויש אוסרים כו'**. כלישנא קמא לחומרא והביא הר' יונה ראיה ממ"ש שם הנהו גידין רכין כו' ובקולית אין שם גידין כלל אלא בעצם האמצעי וא"א לומר להתיר האבר דא"כ היאך אמר ר"ל ואיסורא דאורייתא הא אין בהן אלא מצות פרוש בלבד כמ"ש ע"ד א' וז"ש ולדעתם כו' וכמ"ש רב שם:

ו **וכן אם כו'**. שהרא"ש הקשה דיוקים דמתני אהדדי ותי' דחדא דוקא ואזלינן להומרא דארכובה עצמו אסור וסובר דהארכובה הוא הערקום ועוד פי' דארכובה הוא עצם התחתון וממנו ולמעלה אסור ונ"מ דאפי' בין הערקום ועצם התחתון אסור לפ"ז משא"כ לדרך הראשון והנה נקטו כולם דרך הראשון ומ"מ בערקום עצמו אסור דלא כמהרי"ח וש"ע וכ"כ האחרונים וע' פר"ח וש"ך:

ז **ואם כו'**. זה פשוט במתני' מן הארכובה ולמעלה כו':

ח **בין בעוף והוא כו'**. עתוס' נ"ז א' ד"ה שמוטת ירך כו':

(**ליקוט**) **בין בעוף כו'**. מסקנא שם נ"ז ב' והוא כו'. רש"י ותוס' שם א' ד"ה שמוטת כו' דלא כמ"ש במרדכי סי' תתקנ"ד בשם הר' אלחנן דשם מיירי בלא איעכול ניבי ע"ש (ע"כ):

ט **וכן אם כו'**. דע"י רוב הנשאר הדרא בריא כמ"ש בצומת הגידין:

י **אם לא נשמט כו'**. כמ"ש האי בוקא כו' והוא כו':

יא **ראש עצם כו'**. דלא כי"מ שמוטת ירך הוא כה"ג חדא דדומיא דשמוטת יד ושם במקום חיבורו בגוף מדאמר בעוף תיבדק ועוד דא"כ הל"ל גבי שב שמעתא וה"ל תמניא אלא ודאי אין איסור בכה"ג:

יב **וי"א כו'**. כמו כל שבירה שהוא למעלה מארכובה ועש"ך שהשיג ע"ז וכמ"ש הרשב"א סימן פ"ט דאף בבוקא דאטמא דשף מדוכתיה אין חילוק בין עור ובשר חופין רובו או לא דאין חילוק אלא בשבור ע"ש:

יג **אם כו'**. נ"ח ב':

(**ליקוט**) **אם כו'**. עבת"ה וט"ז ופר"ח ג' שיטות בארוכה (ע"כ):

יד **והוא כו'**. טור אף לשיטת רש"י דא"א יתר כנטול אלא כשיעור היתר וצורתו:

טו **ודוקא כו'**. עראב"ן שמפרש יתר כנטול שאני אומר על כ"א שהוא היתר משא"כ כה"ג דאין לה תואר רגל או שאינה במקום רגל אינו מקרי כו':

(**ליקוט**) **ודוקא כו'**. ממ"ש (מ"ז ב') בריאה אפילו כטרפשא דאסא טריפה ומאי אפילו אלא דבעלמא אין יתרת פוסל בכה"ג לכן אשמעינן בריאה כיון שהוא צורת הריאה והריאה נפסלת במשהו כו'. מרדכי סי' תתר"ו ע"ש. ונראה שם שסובר דטרפא דאסא ל"ד דאפילו בכ"ש טריפה. אבל לפי מ"ש תוס' וש"פ דדוקא טרפא דאסא צ"ל כפירש"י יתר כנטול גם הראשון ולכן דוקא טרפא דאסא שזהו שיעור אונא משא"כ לפי' שניטל ממקומו וחסר שם דאפילו בכ"ש היה מיטריף וי"ל (ע"כ):

טז **ואם נפל כו' אבל כו'**. כמש"ש מכדי כו' מ"ל כו' ולא עדיף מאיתיה:

יז **וצריך כו'**. שלא יתן טעם:

יח **ויש מחמירין**. כפירש"י שם:

יט **נשבר כו'**. ר"ל דנתעכלו מיעוט ניביו לא כלום כמ"ש בפ"ב [משמע הלא"ה אע"ג דלא נשמט מריפה דלא כמ"ש בס"ב] וכן ניטל הקורט כמ"ש בס"ה.

כ **יש מי כו'**. כר' יוחנן וכלישנא קמא דסוגיא דגמ' שם כוותיה ת"ש דאמר עולא אר"י כו' וכפי' רש"י שם:

כא **ובשאר כו'**. כפי' תוספות שם:

כב **וכל כו'**. כן דייק מהרמב"ם:

כג (**ליקוט**) **או נקלף כו'**. כפירש"י דעל הבשר קאי ור"ח פי' דעל העצם קאי. ת"ח נ' א' (ע"כ):

כד **וכן אם כו'**. בעיא שם.

כה **אסורה מספק**. עמש"ל בסי' נ' ס"א בהג"ה אבל מצאתי בסמ"ק שכתב בשם בה"ג כמ"ש תוס' בקושיא שם דכל ספק לחומרא רק במקום שיש רגלים לדבר שנעשה לאחר שחיטה וכ"כ הר"ן בשם בה"ג בספ"ד וכ"כ הג"מ בפי"א מהל' שחיטה וכ"כ המרדכי וש"פ וכן משמע בגמ' דפריך שם נ"א א' ודלמא חוט השדרה כו' ומשני שנרונא שכיח דוקא משום דשכיח וכן מ"ש (מ"ט א') אינקיב היכא דמשמשא ידא דטבחא כו' הלא"ה לא וכן אין מקיפין מדקה לגסה ומחוליא לבר חוליא (נ' א') ואין מקיפין בבועי (מ"ו ב') ומ"ש תוס' בפ' ד' אחין היינו לס"ד דגמ' כמ"ש השו"ך בסי' נ' אבל כל ס"ק טריפה עד

דהתירא יותר שכיח כמו שנרונא וכן מ"ש תוס' שם מספק כלבא ספק שונרא כמ"ש הרשב"א דשונרא לא שכיח דדריס וכ"כ הר"ן בפ"ק בשם הר' יונה דכל ספק לחומרא והוכיח מספק דרוסה כמ"ש תוס' בקושיא ומההיא דשנרונא כמ"ש לעיל וכ"כ הפוסקים:

## סימן נו

א **או שנפסקו**. שם ב':

ב **אע"פ כו'**. שם א' א"ל רכובה בלא כו'. ובהא לית דפליג:

ג **ויש מי כו'**. שכן פי' הראב"ד פלוגתא דרבב"ה ורבה אם מבחוץ או מבפנים וז"ש דאגרמא ולבר ולגיו וכ' דקי"ל כרבה ב"ר הונא דקאי שמואל כוותיה דאמר מקום שהגידים צומתים וזה בפנימיים אבל בחיצונים אין שלשתן מחוברים וכן אמימר אמר חד אלימי כו' ובחיצונים לא תמצא שיהא אחד גדול משנים ואף כשנים ורבא בריה דרבה ב"ר הונא ל"פ עליהם אלא מפרש מקום התחלתן:

ד **ולמעלה ממנו כו'**. כמ"ש שם מקום כו' וממקום כו':

ה **שיעור כו'**. ע"ל סי' מ"ו ס"ה:

ו **יש גידים כו'**. כן פי' הראב"ד מש"ש בליעי הוו כו':

ז **נחתך רובו כו'**. כלישנא בתרא דרב וכ' הר"ן דאי איפסיק אלימי וחד מן קטיני לגמרי טריפה אבל אם נשתייר משהו מהן כשירה כיון דלא נפסק רובו של כל אחד:

ח **רובו של כו'**. כמו בבהמה דרובו של כל הג' ככולם וה"ה כאן. רמב"ם:

ט **וכן עיקר**. דכל ספיקא לחומרא כמש"ל ס"ס נ"ה וכן פסקו כל הפוסקים כל תיקו דטריפה לחומרא וכן כל פלוגתא דאמוראי וכמ"ש שם אר"פ הלכך בעינן רוב כו' וכן שם מ"ו א' אר"פ הלכך בעינן כו' (לכאורה אין ראיה מזה דהא גם במידי דרבנן מצינו כה"ג בשבת כ' א' אר"פ הלכך בעינן כו'. וע"כ הטעם כמ"ש הר"ן בפרק ע"פ על הא דאמרינן שם ק"ח א' השתא דאיתמר כו' ועמ"ש רבינו בא"ח סי' תקל"ח ס"ק ג'):

## סימן נז

א **אפי' בשור כו'**. דגסה סתמא קתני וכמו זאב בדקה אפילו בגסה שבהם כמ"ש למטה וכן נץ אפילו בדרבה מיניה:

ב **ואפילו בקטנה כו'**. ממ"ש הארי בגסה והזאב בדקה מכלל דבגסה כלל לא:

ג **ואפילו בגדולה כו'**. דהא סתמא קתני ועוד דאמרינן שם למעוטי חתול ודוקא באימרי רברבי כמ"ש שם ועתוס' שם ד"ה אילימא:

ד **ושועל**. דלא עדיף מחתול כמ"ש שם ההיא חתול הוה ועוד דלמטה מן הזאב ואמרינן מן הזאב ולמעלה למעוטי חתול וה"ה להנך:

ה **וכ"ש כו'**. שם בעא מיניה כו' אף להולדה כו':

ו **אפי' בגסה שבהם**. דהא סתמא בעופות קתני. ת"ה:

ז **שאר כו' כל כו'**. כמש"ש בבהמה מן הזאב כו' למעוטי חתול וה"ה כל שלמטה ממנו:

ח **אפילו היא כו'**. דלהכי נקט במתני' זאב. רשב"א:

ט **אבל יש כו'**. כמו חתול כנ"ל:

י **וכ"ש כו'**. כנ"ל:

יא **ואם היתה כו'**. כמ"ש שם מן הזאב ולמעלה:

יב **אבל לא כו' ואפי'**. דמתני' תני ארי כנ"ל:

יג **היתה גסה כו'**. כמו בזאב וכמ"ש בגמ' א"ר בבהמה מן הזאב כו' למעוטי מאי כו' ול"ק דקמ"ל דלמעלה מן הזאב דינו כזאב אלא דזה אצ"ל דפשוט הוא דכל שלמעלה ממנו כמוהו:

יד **ויש מחמירין כו'**. כ"כ א"ז ומפרש א"ר בבהמה מן הזאב כו' כל שלמעלה מן הזאב דריס בכל וכן כל שלמעלה מן הנץ בכל העופות וז"ש סתמא מן כו' ופריך למעוטי מאי ד"ל מאי קמ"ל דא"א לומר דקמ"ל דדרסי בכל מתני' היא דלא ממעט אלא זאב בגסה אבל לא שלמעלה ממנו וכי תימא כו' ר"ל דה"ק מן הזאב כו' וזאב ג"כ בכלל ומסיק בתי' בתרא דאינו בכלל:

טו **כל העופות כו'**. כמש"ש דרוסת חתול נץ כו' דוקא נץ:

טז **שאז כו'**. ר"ל דאז יש לו דרוסה כמ"ש בגמ' דרוסת כו' דלא כרש"י. רמב"ם:

יז **ובלבד כו'**. מתני':

יח **כתורים כו' אבל כו'**. רש"י שם:

(**ליקוט**) **אבל לא בתרנגולת**. ממש"ש נ"ב ב' והא ההיא תרנגולת כו' והקשו הגאונים מאי קושיא הא בעוף ליכא מאן דפליג דאית לחתול דריסה ותי' דקס"ד מדקעריב להו בהדי נץ דדוקא בעוף הדק כנץ ובת"ה תירץ בע"א ע"ש (ע"ב):

יט **חוץ מן הגס כו'**. מתני' וכמ"ש בגמ' דתני נץ אפילו בדרבה מיניה ה"ה לגס. והרמב"ם וש"ע מפרשים דגמ' דוקא נץ קתני בדרבה מיניה:

כ **שקורין פלקון**. רש"י וכל המפרשים פי' אסטור וכ' בת"ח אבל פלקון הוא למטה מן הגס ואח"כ כ' שי"מ פלקון וכ"כ הטור שני הפירושים וכ' הרב לחומרא:

(**ליקוט**) **שקורין פלקון**. כן פי' בת"ה בשם הערוך וכתב שפי' פ"א שהוא ינשוף וגירסתו גז ורש"י פי' אוסטור וכן הסכים בת"ה שכ' שם הלכך נ"ל מכאן דגס היינו אוסטור כו'

וכן שם הרבה פעמים ע"ש והערוך פי' נץ אוסטור אבל רש"י פי' אשפרויר וכ"כ הרמב"ן שם בחומש וכ' ג"כ שגס הוא אוסטור ובמכלול יופי שם כ' בשם רש"י שכוס הוא פלקון והוא חלק עליו ע"ש. וינשוף ת"א שם קיפוף ופירש"י בפ' בתרא דברכות (נ"ז ב') שהוא צואיט"ט ובתרגום תהלים ק"ב כ' על כוס קיפוף וז"ש רש"י בשמיני שם כוס וינשוף כו' וצ"ל ששני המינין בקיפוף ועתו' דנדה כ"ג א' ד"ה קריא ובחולין ס"ג א' ד"ה באות (ע"כ):

כא (**ליקוט**) **י"א שעכשיו כו'**. ול"נ דבגדולים יש לנהוג היתר אע"ג דיש דרוסה מ"מ אין דרכן בכך כמ"ש בספ"א דב"ק וספ"ג דכתובות וכתב הרא"ש שאף שדרך הכלב לאכול אפילו נבילות גדולות מ"מ אין דרכם להמיתם אלמא אין דרכם בכך ואין לחוש (ע"כ):

כב **כיצד כו'**. לשון הטור:

כג **הומת הדורס**. כן גירסת הרי"ף:

כד **או חתכו ידו**. כן גירסת ספרינו:

כה **או נשחט כו' בד"א כו'**. עתוס' שם ד"ה קמ"ל כו':

כו **למקום צר**. ת"ה הלא"ה הוי כמו ספק על:

כז (**ליקוט**) **בד"א כו'**. כמש"ש דבמקום שיש מצילין יש דרוסה כו' (ע"כ):

כח (**ליקוט**) **בד"א כו'**. ממש"ש א"ד כו' ורב לטעמיה כו' ואם איתא אפילו לשמואל ניחא בהוא והם שותקים אלא דלשמואל בכה"ג בכ"ע חוששין לכולם בין צווחים או שותקים כו' וע' סי"ד (ע"כ):

כט **יש מי כו'**. כמ"ש בספק כלבא כו' דרוב חיות אין דורסין ועש"ך:

ל **ויש אוסרין כו'**. כמ"ש בס"ס נ"ה ול"ד לספק כלבא כמ"ש שם וראייתו ממ"ש ספק על דוקא כה"ג:

לא (**ליקוט**) **ודוקא כשיש כו'**. ממש"ש ההוא בר אווזא כו' אר"א לא אמרינן כו' ואם איתא משום דתולין להקל מאי ה"נ כו' היא היא אלא ודאי ה"ק מי לא א"ר כו' דתלינן במה שלפנינו להקל ה"נ תלינן בקנים שלפנינו ואע"ג דאיכא שונרא ובהכי ניחא פי' ריב"א בתוס' כ"ח א' ד"ה אתא כו' (ע"כ):

לב **תולין במצוי כו'**. כמ"ש (נ"א א') שנרונא שכיח כו' וכ"ש להחמיר:

לג **אפי' אם כו'**. כמש"ש איכא למימר הכי ואיכא כו' ורב לטעמיה כו' וכנ"ל דכל ספיקא לחומרא דלכך חוששין לספק דרוסה וכמ"ש בס"ס נ"ה:

לד **וכ"ש כו'**. גמ' שם:

לה **ולא לזה כו'**. כמש"ל בס"ט ודוקא כשהרגו כו'. ת"ה וטור:

לו **ואפי' כו'**. ממש"ש ובסימנים עד כו' אבל בשר שכנגדן לא אע"נ דודאי נדרסה שהרי האדים הבשר ושם קנה נקובתו כו' אע"ג דע"כ נדרסה ושם מורי בה רב כו' וע"כ בודאי דרב לא חייש לספק דרוסה. תוס'. שם ד"ה דרוסה:

לז **עד הקדקד**. ת"ה שז"ש מכפא דמוחא שלא כדברי רש"י:

לח **בהמה כו'**. מ"ג דלא כרש"י.

(**ליקוט**) **בהמה כו'**. ורש"י חולק על זה שם מ"ג ב' וכמש"ל סי' ל"ג והרשב"א הסכים דלא כרש"י בזה (ע"כ):

לט **יש מי כו'**. ערש"י נ"ב א' ד"ה כ' בה"ג כו':

מ **ושהתה כו'**. **שם משהינן להו כו'** וכמ"ש בפ"ק דבכורות (ח' א'):

מא **ויש מחמירין כו'**. עש"ך:

מב **וכ"מ שהוא ודאי כו'**. כמש"ש הני ביעי דספק טריפה דשיחלא כו' ואמרינן שם מ"ג א' אין מזכירין כו' ול"ק שהוא מאותן המיעוט שטרפה חיה אלא שא"א לחיות כלל וכלל וכן מש"ש נ"ז ב' א"ל והלא רחל כו' א"ל ועל דא כו' ושם אר"י בן המשולם כו' ואמרו במתני' זה הכלל כל שאין כמוה כו' ועברשב"א:

מג **י"א כו'**. ערש"י שם ד"ה לפרסומי כו' ולפי כו'. ורשב"א משם הראשונים כ' טעם הקטנים לבד.

מד **אם רבים כו'**. רש"י שם ד"ה לידי כו' ות"ה:

מה **והמנהג כו'**. כנ"ל פי"ח שהם מפרשים אפילו באחד:

מו **ודוקא כו'**. עתוס' דנדה ס"א ב' ד"ה לא. וכן י"ל שהיה כו':

מז **וכן כו'**. דאיסור מכירה לגוים אף בודאי אינו אלא גזירה דרבנן שמא כו' ובדרבנן הולכין להקל כמ"ש בע"ז ז' א':

## סימן נח

א **דוקא כו'**. מהא דזכרים כו' נפל כו':

ב **או הפילוה כו'**. עבה"ג וכמ"ש הר"ן שם בשם הירושלמי אינו דומה נופל מדעת לנופל שלא מדעת ביומוי דר' פנחס חבטין כו'.

ג **או אפילו כו'**. ב"י ור"ל כמ"ש בס"י בהג"ה ודוקא שלא כו' וכמ"ש בגמ' צפרניו נועץ כו'. ש"ך.

ד **ואין חילוק כו'**. ר"ל דגם בעוף בעינן י"ט ועבד"מ וכמ"ש בב"ק שם אין חבט כו':

ה **או שנחבט כו'**. גמ' שם:

ו (**ליקוט**) **וכן בבהמה כו'**. עש"ך וכן תניא בתוספתא גבי בהמה נפלה מן הגג או שדרסה וטרפה בכותל או שרצצתה בהמה טרפה. ת"ה מ"ו א' (ע"כ):

ז **אפילו בדקוה כו'**. כ"ה בגמ' שם נ"א ב' נ"ו ב' ובב"ק שם בעובדא דשם:

ח **כנגד כל כו'**. גמ' שם:

ט מקדקד כו'. רמב"ם ודייק מדבעי סימנין מאי כו' ואם כדברי תוס' שם נ"ד א' ד"ה אילימא הא ל"ק אלא בחלל הגוף:

י **או שנתרסק כו'**. רמב"ם ולכך חשיב נפולה בח' מיני טרפות שהוא טריפה בפ"ע בלא הנך ולכך בעינן מעל"ע שאין הריסוק ניכר מקודם וזה מ"ש בכל הסוגיא ריסוק אברים:

יא **אפילו כו'**. עבה"ג:

יב **חוץ מבית הרחם כו'**. גמ' שם לפי פירושו והטעם מפני רכותו אינו נרסק וה"ה שאינו מרסק כמש"ש גלימא מתיח כו' עוף ומעופף כו' וז"ש שם תניא דמסייע לך תינוק כו' ת"ש עגל כו' דהלידה הוא כמו דרסה כו' או שריצצתה כו' אלא משום רכותו של בית הרחם. ריב"ש סי' ק"צ.

יג **ודוקא כו'**. דעמדה איתמר וזה שהצריכו לומר (ל"ז ב') אצל מסוכנת כל שמעמידין כו' ול"ק כל שאינה עומדת:

יד **יש מי כו'**. שיצאה מכלל ריסוק:

טו **הלכה כו'**. ואע"ג דר"ל פליג שם אינהו ה"ל רבים ועוד דר' ינאי הוא רביה דר"ל ופ' דלא כר' ירמיה בר אחא ורב חסדא דלגירסת רש"י ותוס' פ' בגמ' והלכתא היכא כו' ובה"ג גורס שם א' ההיא אימרתא דהוה בי ר"ה דנפלה מאיגרא כו' ואשכחו כרב יימר ואפ"ה הלכתא כרבינא כו' אלמא דבעינן הילוך יפה וז"ש בד"א כו' ואף לפי גירסתינו שם משום דלא נפלה וז"ש חוט השדרה לא שכיח אבל בנפלה שכיח ושכיח יותר משנרונא וע"ל ס"ס ל"ב:

(**ליקוט**) **הלכה** כר"י משום דר' ינאי ור' ירמיה בזבחים ס"ל כוותיה ואע"ג דר"ל פליג עלייהו חדא דרבים נינהו ועוד דאפי' ר' יוחנן ור"ל הלכה כר"י וכ"ש ר' ינאי דהוא רביה דר"י. ת"ה ובספרים כ' והלכתא כו' ועל אותה גירסא סמכו התוס' לפסוק דוקא עמדה והלכה אבל תוספות הוא מבעלי פסקים ולא נמצא בנוסחאות הישנות ומ"מ פסק הרי"ף ג"כ כדבריהם מההיא אימרתא אע"ג דפסיק הוט השדרה שלה הלכה קצת אלמא דאפשר להלך קצת כ"כ הרמב"ן וז"ש בד"א כשהלכה כו' (ע"כ):

יז **וי"א כו'**. כמש"ל סי' נ"ז סי"ח:

יז **רק כשהלכה ד"א**. ואע"ג דבגמ' אמרינן עקרה רגלה כו' ואף ר"י דמצריך הלכה מ"מ משמע דא"צ ד"א היינו דמסתמא ראויה להלך יותר אבל היכא דחזינן דא"י להלך יותר אז בעינן ד"א ואף שא"י להלך עוד ה"ה כשאר מסוכנת כמ"ש למטה וראיה ממ"ש שם אר"י א"ר עמדה כו' הלכה א"צ בדיקה והלכתא היכא כו' הלכה אפי' בדיקה לית לה כן הני' בספרים מדוייקים ושינה כאן הלשון ואמר בדיקה ל"ל ור"ל אפי' א"י להלך עוד דה"ה כמו שלא נפלה ורישא דקאמר א"צ בדיקה מיירי שלא הלכה ד"א. מהרי"ק כן פי' דברי הסמ"ק שהצריך ד"א אבל בד"מ בשם או"ה כ' דלעולם בעינן ד"א כמ"ש בהג"ה כאן:

יח **הלוך יפה**. כנ"ל בש"ע:

יט **ואם הלכה כו'**. כנ"ל וכמש"ל בס"ה:

## סימן נט

א (**ליקוט**) **ואם נשתייר כו'**. אבל הרא"ש פסק כר' יוחנן דרב ס"ל כוותיה ול"פ אלא בבית הפרסות והלכה כר' יוחנן וכן ס"ל לרבא בפ"ד ע"ז א'. ובעל הלכות ובע"ה פסקו כרב ונראה שטעמם משום דשקלא וטריא כולה נמ' בפ"ט שם אמתני' וליתא דר' יוחנן גופא מפרש למתני' כ"ז שיונק וגם ל"ק יחידאה אלא אפרסות ועגל הרך כמ"ש הרמב"ם (ועמ"ש בא"ח סי' ל"כ סל"ז) ת"ש שם וכל שמנו חכמים כו' ר"ל דבהנך אף ת"ק מודה ודלא כרש"י שם וא"כ שאר שקלא וטריא אליבא דהלכתא הוא ודברי הרא"ש נראין (ע"כ):

(**ליקוט**) **ע"פ כל כו'**. הרמב"ם. אבל הרי"ף פסק כשמואל ע"ש. ובה"ג ובע"ח פסקו כרב. והרא"ש פסק כר' יוחנן. ובת"ה כ' דיש לפסוק כר' ינאי (ע"כ):

ב (**ליקוט**) **ואם ניטל כרוחב כו'**. הרמב"ם אזיל לשיטתו (וכ"כ הכ"מ בתי' הראשון) שכתב שספק בטריפה לבד דרוסה להקל וצ"ע מאי פריך שם מ"ג ב' ולעולא מ"ש מספק דרוסה ואפשר ז"ש שיש בהן ספיקות להקל וכן פ' דלא כעולא. וצ"ע מ"ש (ע"כ):

ג **אבל אם כו'**. דתיקו לחומרא ועבה"ג ס"ק ה':

ד **העוף כו'**. דלא כר"י דיחידאה הוא וכמש"ש (נ"ז ב') בעובדא דר"ש ב"ח:

ה **ויש כו'**. כד"י כיון דת"ק ל"ק אלא כנפיה:

ו **מיהו כו'**. כמש"ש נ"ז ב' א"כ במידי כו' וה"ה איפכא:

## סימן ס

א **בהמה כו' אבל כו'**. ע"ז מ"ט א' ומסקנא שם אלא לעולם כו' ודוקא בזוז"ג. ובתמורה ל"א א' מ"ט כו' אלא כו' ועתוס' שם ד"ה שינקה כו' ונסתפקו תוס' בזה משום דלכאורה

משמע ממתני' דלהדיוט מותר מדאצטריך לפסול לגבוה וע"ש כ"ט א' והיינו משום דבינתיים אכלה דבר אחד אבל אם לא נתפטמה רק בדבר איסור ודאי אסור כמ"ש בע"ז שם וז"ש בגמ' משחרית לשחרית ול"ק שינקה כל ימיה וז"ש כאן אבל אם לא כו':

(**ליקוט**) **בהמה כו' אבל כו'**. עתוס' שם שנסתפקו בזה (עש"ך) אבל בספרי פ' ראה על פ' שור שה כשבים כו' ועדיין לא ארבה ולד טרפה כו' ועדיין לא ארבה ולד טרפה שינקה מבהמה טמאה עם הטהורה משמע דוקא עם הטהורה (ע"כ):

ב **ולדידן כו'**. עתוס' דפ"א די"ט ו' א' ד"ה האידנא ועכשיו כו' ובע"ז ל"ה א' ד"ה חדא. ואנו כו':

## סימן סא

א **חייב כו'**. מפורש בתורה ועבמתני' ק"ל א' קל"ה א':

ב **והם כו'**. שם ד"ה וכנגדן כו':

ג **שהיא כו'**. ע' גמ' שם והתניא נוטלה כו':

ד עם כו'. קל"ג א' א"ל רבא לשמעיה כו':

ה **שאינו רשאי כו'**. שם וכגי' הרי"ף מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע להפשיט כו' וכן הגי' בתוספתא:

ו מצוה כו'. כמ"ש בפ"ב (ל"ז ב') ובפ"ג שם ובפ"ד דמגילה:

ז **אבל שחט כו'**. קל"ו ב' ועבה"ג:

ח **ואם אין כו' וכן כו'**. ממ"ש בסוף הלה ואלו ניתנין כו' ואמרו בירושלמי דיש מהן לאנשי משמר ויש לכל כהן וע"כ לכל כהן דמתני' אף לע"ה והיינו בכה"ג. תוס':

ט אפילו היא כו'. כמש"ו והנותנם כו' ועבה"ג:

י **וכ"ש כו'**. קל"א א':

יא **ובזמן כו'**. כמ"ש ביומא ל"ט א' בלחם הפנים נשתלחה כו':

יב **הכהן כו'**. מהא דזבחים ובכולן רשאים הכהנים כו' מ"ט למשחה כו'. תוס' ד"ה אין:

יג **יכול כו'**. תוספתא פ"ט מתנות אין בהן משום קדושה אפי' מוכרן לעובד כוכבים אפי' נותנן לפני כלבו אין בהן אלא מצות כהונת בלבד:

יד **ושלא יהא כו'**. כפי' הרמב"ם:

טו **וה"ח כו'**. כפי' רש"י וכ"כ הטור.

טז **מתנות כו'**. קל"ב א':

יז **וכן בכוי**. כר' יוחנן שם דחייב בכל המתנות מריבוייא דקרא ופוסק הרמב"ם כר' יוסי שם פ' א' דכוי בריה בפ"ע הוא דכן ס"ל ר' יוחנן ע"כ דאל"כ קשה אצטריך קרא למעוטי

ספיקא וכמ"ש ביומא ע"ד אבל הבא מן התייש והצבייה דלא נפיק מקרא מודה ר' יוחנן להסוגיא שם וז"ש בסי"ח צבי כו' אבל כו' (ע"כ):

יח **צבי כו'**. שם ובפ"ה פ' א':

יט **ולא בבכור**. כמ"ש בש"ך:

כ **ויש מי כו'**. רש"י ותוס' קל"ו ב' ורש"י בפ"א דשבת (יו"ד ב') דחד טעמא לראשית הגז ומתנות דיליף נתינה מתרומה כמ"ש קל"ו א'. וסברא ראשונה ס"ל דהא מנהגא הוא ובהא נהגו ובהא לא וע' הטעם בר"ן וראי' דרנב"י עצמו קניס גלימא וכן כלהו אמוראי נהגו במתנות כמש"ש ועתוס' הנ"ל וערש"י ותוס' קל"ח ב' ד"ה לבד כו' אבל הר"מ הקשה ל"ל בראשית הגז ת"ל ממתנות אלא דע"כ לא דמי למתנות וס"ד דכאן הלכה כר' אלעאי וכן עיקר:

(ליקוט) ע' במרדכי פ' הזרוע והג"א שם ס"ו ד"ה שאלו לרש"י כו' והשיב כו' וכל הנותן תבא עליו ברכה כו' (ע"כ):

כא **נטלן כו'**. רמב"ם וכשיטתו כמ"ש בריש סי' שט"ו. והרשב"א כ' דאף לדעת דתקפו מוציאין מידו שם הספק בגוף הענין כו' עש"ך:

כב **ויש חולקין כו'**. כשיטתם בסי' שט"ו ועוד כתב הר"ן כיון דטובת הנאה לבעלים וכמ"ש בסכ"ה א"כ מוציאין מידו ועתוס' קל"א א' ד"ה יש כו'. ומיהו כתב הר"ן דוקא למ"ד טובת הנאה ממון. אבל הרמב"ם הולך לשיטתו שפסק בפ"ה מה' אישות ובפ"ב מה' גניבה דטובת הנאה אינה ממון וכ"פ בח"מ בסי' ר"ג ס"א בהג"ה ע"ש:

כג **והיו מנדין כו'**. שם:

כד **אם יושב כו'**. כאב"א שם:

כה **במקום כו'**. דחיובא בשעת זביחה כמ"ש במתני' קל"ד א' וההיא שעתא לא הוברר דדידיה הוא והממע"ה כמש"ש וא"ל דרוב כשרות נינהו כמ"ש ברפ"ו דב"ב ושמואל א"ל כי אזלינן כו':

כו **מיהו כו' ואסור כו' וכן כו'**. בכורות כ"ז א' ובכולן יש כו' ותנא מ"ט כו':

כז **והוא יכול כו'**. חולין ק"ל ב'. וצ"ע דזה אינה תולה בטובת הנאה דהא פריך שם ת"ש בע"ה העובר כו' והא לקט שכחה ופאה אין בהן טובת הנאה כמש"ש קל"א א' ועבר"ן ובתוס' שם ד"ה יש כו' ומיהו כו':

כח **כהן כו' אבל כו'**. עמ"ש בח"מ סי' ר"ט ס"ה:

כט **ישראל כו'**. ערש"י קל"ד א' ד"ה חוץ כו':

ל **המתנות כו'**. משום גזל כמש"ו:

לא **והקונה כו'**. לשון רמב"ם ומפרש מ"ש קל"ד א' א"ר ל"ש אלא כו' דאז חייב הלוקח ליתנן לכהן ואסור לאכלן אבל כו' מותר לאכלן וז"ש לעיל המתנות עצמם כו'. ר"ן:

## סימן סב

א **אם אינו כו'**. תוספתא פ"ג אבר מדולדל בבהמה יש בו להעלות ארוכה בשר מדולדל בבהמה יש בו להעלות ארוכה נשבר העצם ויצא לחוץ ורוב עור ובשר מקיפין אותו כשר וכ"ה בטור וז"ש בהג"ה וע"ל סי' נ"ה ר"ל דבנשבר העצם אין הדין כן אלא תליא בעור ובשר כו':

ב **אפילו אם כו'**. גמ' ע"ג ע"ד א"ר יוסף נקוט כו' א"ל מאי קושיא כי אמרי כו':

ג **אבר הנשמט כו'**. ז"ל הרשב"א לא שמענו עור ובשר אלא בנשבר העצם הא בשמוטה לא ולכך לא חילקו בבוקא דאטמא בין עור ובשר כו' ותדע שהרי ביעי חשילתא הוי כאבר הנשמט ושריין משום דאית בהו חיותא כמ"ש בס"ד וה"ה לאבר שנשמט ועדיין מעורה בגידיו ולא מסרח וכל דלא מסרח חיותא אית בהו כמ"ש בביעי וז"ל הרמב"ם בפ"ה שמט אבר כו' כגון הביצים כו' וכ"ה בתוספתא הנ"ל אבר מדולדל כו' נשבר העצם כו' מכלל דאבר המדולדל הוא שנשמט ואמר דתליא ביש להעלות ארוכה ולא בעור ובשר וז"ש בגמ' גבי ביעי חיותא אית בהו ואף שאמרו שם ואת לא כו' משום דלא בריין כמ"ש שם משא"כ כאן דמיירי בשיכול להיות כנ"ל:

ד **ממנהג כו'**. רמב"ם. דאנן בתר בני בבל גרירן. ר"ן:

## סימן סג

א **בשר כו'**. לשון הרמב"ם עד סוף הסימן והוא ברייתא בכמה מקומות תשע חנויות כו' ובנמצא כו' ובירושלמי דשקלים פ"ז הלכה ד' תשע חנויות כו' ובנמצא הלך אחר הרוב א"ר יוחנן הנמצא ביד עובד כוכבים כנמצא בפלטיא א"ל כן א"ר יוסי והוא שראה אותו יוצא ממקולין של ישראל כו' רב נחת לתמן חמתין מקילין וחמר עליהן. ומשמע דאף בנמצא ביד עובדי כוכבים דהא שם אחמירו ביד עובדי כוכבים יותר מנמצא דהא אצריכו שראה אותו כו' וז"ש בשר כו' אם כו' וכן בשר כו' אם היו כו' ול"ק כאן רוב כמ"ש בירושלמי הנ"ל והוא שראה כו' ואע"ג דסוגיא דחולין צ"ה א' אינו כן סמך על הירושלמי כדרכו ברוב מקומות:

ב **ולא עוד כו'**. פסק כרב וכ"מ בפ"ב דב"מ (כ"ד ב') דהלכה כרב דסוגיא רגמ' פריך והאמר רב בשר כו' וכ"מ בסוף י"ט בעובדא דרב חנא כו' ועהג"מ פ"ח שם:

ג **אלא כו' או כו' או כו'**. חולין שם:

ד **תלה כו' ואם תלאו כו'**. מפרש ההיא דשילהי י"ט בנפלו החתיכות לארץ:

ה **ויש מתירין כו'**. שפ' דלא כרב דכל הני מתני' דמייתי שם תשע חנויות ומצא בה בשר ונמצא בגבולין דלא כרב ואע"ג דשנינהו שינויי דחיקי נינהו וקאמר שם ורב היכי אכיל כו' ול"ק היכא אכלינן בישרא ועובדא דרב כהנא שם דלא כרב וכן בפ"ב דב"מ עובדא דר"ה ועובדא דר' אמי וההיא דשלהי י"מ תלמידי דרב הוי וההיא דפ"ב דב"מ שנטלו העורב בההיא מודינן דע"כ לא קי"ל כרב אלא שמצאו במקום שהניחו [וז"ש אם מצאו כו' וע' סה"ת סי' מ"ז] והנהו עובדי דשם דא"ל אית לך סימנא בגווה כו' מיירי בעיר שרובה עובדי כוכבים וז"ש בהג"ה

ו **ואפי' אם כו'** וכמ"ש בנמצא ביד עובד כוכבים אע"ג דאליבא דרב הוא כ"ש לדידן וכ"ש בנמצא בשוק:

(**ליקוט**) **וי"מ כו' במקום שהניחו**. עתוס' דב"מ כ"ג ב' ד"ה מחרוזות כו' כ"ד ב' ד"ה אתא כו' וכ"כ בסה"ת ובת"ה ובראי"ש וש"פ (ע"כ):

## סימן סד

א **חלב כו'**. מפורש בתורה:

ב **ושל כו'**. מתני' קי"ז א'.

ג **כוי כו'**. יומא ע"ד א' וכריתות כ"א א' ועבה"ג ומתני' דביכורים:

ד **השוחט כו'**. ע"ד ב' צ"ב ב' והא מפלג כו' ואר"א אר"א מחלוקת כו' ולענין שחיטה קי"ל כר"י דהוא חכמים דמתני':

ה **בשלא כו'**. ע"ה ב':

ו **וי"א כו'**. כר"מ דסתם מתני' כוותיה ברפ"ז ונוהג בשליל וה"ה לחלבו דחדא פלוגתא היא כמ"ש בברייתא הנ"ל נוהג בשליל וחלבו אסור כו' ואע"ג דא"ר אושעיא והלך ר"מ כו' אעפ"כ לאו הא בהא תליא ועמ"מ ועוד דר' יוחנן שם ע"ה א' סבר כר"מ דאמרינן שם כ"פ כו' חדשים גרמי. וסברא ראשונה ס"ל שאני שם דלא נשחטה אמו. מ"מ ורא"ש וכ"כ רש"י שם ד"ה דהושיט ותוס' ר"ה ר"י:

ז **וחלב כו'**. ערש"י שם ד"ה כחלב כו':

ח **ובלבד כו'**. דלא פריך שם ובכריתות ד' א' אלא על האליה עצמה הואיל וקריבה ע"ג המזבח אבל חלבה של צד פנים ה"ה כשאר חלב:

ט **גם כו'**. כן פי' מ"ש צ"ג א' חוטין שבעוקץ ר"ל שבזנב כמו ניטל עוקצו והטעם כמש"ו:

י **חלב הכסלים**. שם האי תרבא דקליבוסתא כו':

יא וקרום כו'. שם חמשה קרמי כו' דכפלי כו':

יב **ויש נוהגין כו' ויש כו'**. רש"י שם ד"ה חלב שהבשר כו':

יג **חלב הדבוק כו'**. שכן פי' מה הלב המכסה את הקרב תוחב כו' ר"ל שכל אלו הג' חלבים שם. תוחב הוא המכסה דהיינו הפריסה קדום הוא שתחת הפריסה ונקלף הוא הלב הדבוק שתחת הקרום אף כל שיש בהן ג' חלבים אלו וז"ש את החלב המכסה שהוא הפריסה ואת כל חלב אשר על הקרב הוא הדבוק לכרס ומואת כל דריש לקיבה ודקין וע' במרדכי פא"ט שהאריך שם בראיות:

(**ליקוט**) **חלב הדבוק כו'**. שפי' תוחב כו' תוחב היינו המכסה שהוא הפריסה. קרום היינו שתחת המכסה והוא על החלב הנקלף. ונקלף זהו הלב הדבוק לכרס שהוא תחת הקרום אף כל מקום שהוא תוחב וגם יש בו קרום וגם יש בו נקלף הוא אסור דלא כרש"י שפי' שהכל דבר אחד וראיה דאסור מדאימעיט בת"כ חלב דפנות ולא נקט חלב הקרב דמותר כ"ש חלב דפנות וזהו מ"ש ואת כל החלב אשר על הקרב ומאת כל מרבינן חלב הקיבה ודקין והאריך שם וע' מרדכי סי' תתקפ"ד מחלוקת ר"י הלוי ור' אפרים ודעת ר"י כפירש"י שקאי הכל אמכסה אבל הדבוק הוא תחת הקרום והקרום הוא חפוי בשר וכמ"ש רש"י צ"ג א' בד"ה חלב שהבשר כו' וראיה ממש"ש בגמ' דחלב שעל המסס ובה"כ הוא חלב שעל הקרב וערש"י שם ד"ה המסס כו' ובריש מ"ט א' ד"ה עובי כו' קרי לה רש"י שומן ע"ש וכ' המרדכי סי' תתקפ"ג והנ"א שדעת הרמב"ם כר' אפרים ועבה"ג (ע"כ):

יד **שנוהגין כו'**. שמפ' כפי' רש"י תוחב קרום ונקלף קאי הכל על המכסה וע"ש מ"ט ב':

טו **ושעל כו'**. שם:

טז **והחוטין**. שם חמשה חוטי כו':

יז **ואין כו'**. שם חוטין שבחלב כו':

יח **וצריך כו'**. כמש"ש בעי חטוטי בתרייהו:

יט **והחוטין כו' ואין כו'**. כנ"ל:

כ ולובן כו'. כגי' רבה ממרטט והלכה כאביי נגד רבה. ות"ה ע"ט ב' והר"ן כ' דרבה ור"י ממדות חסידות היו עושין כן דלדינא מודי לאביי כמ"ש חלב שעל כו' ופי' הריף גאים שלא היה מדקדק בנטילתו שלא היה מחטט אחריו:

כא **ויש כו'**. עבה"ג והלכה כרבא נגד אביי:

כב **ואם לא כו'**. כמ"ש הר"ן דאינו אלא חומרא כנ"ל כקושית אביי:

כג **אבל מה כו'**. מפורש שם ובתורה:

כד **ויש מחמירין עוד כו'**. מדאימעיט חלב דפנות בת"כ הואיל ואינו קרב ע"ג המזבח ושומן ההוא קרב אבל תוס' שם ד"ה אמר אביי חולקין עליו ומביאין ראיה מלובן כוליא שמותר אף שהוא קרב ע"ש:

כה **וראשו כו'**. רש"י:

כו **ויש מקילין כו'**. עתוס' שם ד"ה בעי. ול"ד לבשר כו' וכ"כ הר"ן בשם רשב"א וכ' עוד בשם אחרים דל"ק דבעי לחטוטי במקום שנבלעין בבשר אלא שצריך למצוא מניינם שלם לפי שהם דקין הרבה:

כז (**ליקוט**) **ושעל היתר כו'**. שהרי"ף והרמב"ם והר"ן והרשב"א פסקו דשרי לגמרי כיון דר"ע ור"י משום אבותיו מתירין וכהני נמי נהגו היתר וכמה רבנן אכלי לה ואע"ג דבבלאי נהגו בו איסור היכא דנהוג נהוג היכא דלא נהוג שרי וכתב המ"מ ואנו בגלילות הללו נוהגין כבני בבל לאסור וכ"כ מהרי"ג חביב וכבר נהגנו בו איסור כו' (ע"כ):

כח **וי"א כו'**. דאנן בתר בני בבל גרירן:

כט (**ליקוט**) **משמתחילין כו'**. וכן הכריע הרשב"א דכרכשא אינו נקרא מעי בסתם (ע"כ):

ל **אין מולחין כו'**. ע"ש צ"ז ב'. ב"י:

לא **ולא מדיחין כו'**. נלמד ממ"ש וכלי כו':

לב **וכלי כו' וסכין כו'**. ה' ב':

לג (**ליקוט**) **נהגו כו'**. אבל מדינא א"צ כמ"ש תוס' והרא"ש וש"פ וראיה מדפריך וניתקן חדא כו' ופירש"י שם ותוס' והרא"ש ובבהמה אחרת לא חיישינן ע"ש ומשום בהמה זו שמנקר וחותך כל פעם חלבים ובשר ל"ק משום דבהדחה סגי וע' סי' צ"א ס"ב ולכן פירש"י חלבים ממש למכור דשם צריך שפשוף וז"ש בסי"ט בהג"ה רק כו' (ע"כ):

לד (**ליקוט**) **שישפשפו כו'**. וכ"כ בסי"ט בהג"ה ולא סגי בהדחה וכ"כ בת"ה קי"ב א' דדבר השמן שנדבק לא סגי בהדחה אלא בשפשוף וראיה ממש"ש וניתקן ליה חדא שמא כו' ואם איתא הא כ"ד דאורחיה בהדחה כגון בשר חי אין חוששין כמ"ש בסי' צ"א ס"ב וכנ"ל וע' במה"ב שם (ע"כ):

לה **כל אלה כו' ואם כו'**. דצונן בצונן הוא וכמ"ש ק"ז ב' אלא דלכתחלה אסור שמא ישכח מלשפשף:

לו **אין מולחין כו'**. צ"ז ב' הנהו כו' ול"פ אלא בדיעבד וכנ"ל:

לז **ואם מלחם כו'**. שם אתו שיילוהו כו':

לח **ויש כו'**. כמ"ש הרא"ש שם דהא אמרו כרותח דצלי ומיהו לאו כצלי להצריך נטילה. שם:

לט **וי"א כו'**. כמ"ש איני והאמר ר"ה כו' שאני חלב כו' וה"ה למליחה שהוא כצלי כנ"ל ואע"ג שאמרו שם והארבב"ח כו' ההוא כחוש הוה כ' הרב לקמן סי' ק"ה ס"ט בהג"ה ולפי שא"א בקיאין כו':

(**ליקוט**) **ואם מלחם כו'**. צ"ז א' כוליא בחלבה כו'. ויש מי כו'. עתוס' שם ד"ה כוליא כו'. ויש אומרים כו'. כ"כ הסמ"ק דלא קי"ל כהאי תי' אלא כתי' בתראה כלבית באלפס כו' אבל דעת הרב משום דלא בקיאין ועמ"ש בסי' ק"ה ס"ח בהג"ה (ע"כ):

מ **ויש להקל כו'**. וכ"כ שם ע"ש:

מא **טבח כו'**. שם צ"ו א' בר פיולי כו'. מ"מ:

מב (**ליקוט**) **ואפי' בהרבה כו'**. אבל הרשב"א כתב מדקאמר הלכתא ש"מ דמ"ז לאפלוגי קאתי ופסק גמ' דלא כמ"ז אלא דוקא כזית במקום אחד (ע"כ):

מג **ומנהג כשר כו'**. דז"ש שם טבח שנמצא אחריו ול"ק סתמא מנקר כו' אלא דבטבח שעליו מוטל לנקר הבשר אפילו מכר סתם ולא מכר בחזקת מנוקרת מלקין ומעבירים אותו משא"כ באחר וז"ש רש"י שם ד"ה מכח דרך כו'. שם:

## סימן סה

א **שביד**. עבה"ג ושם חמשה חוטי כו':

ב **ושבכתף**. הן בכלל דידא. ר"ן בשם ראב"ד. ואפשר שלזה כיון רש"י ד"ה חוטין שביד כו':

ג **ושבלחי**. עבה"ג ושם צ"ג א' חמשה חוטי כו':

ד **ובלשון**. נכלל בכלל דלועא. ראב"ד:

(**ליקוט**) **ושבכתף כו' ובלשון**. נכלל בכלל דידא ודלועא. ת"ה (ע"כ):

ה **ובצואר**. שם ב' וכן מזירקי וערש"י שם א' ד"ה ודלועא:

ו **וחוטי הלב כו'**. שהן מלאים דם והא דחשיב בגמ' רק הני לרבותא שאף שהן סמוכין לבית השחיטה צריכין חתיכה ומליחה. מ"מ:

(**ליקוט**) **וחוטי הלב כו'**. נוטה לדעת הראב"ד אבל הרשב"א כתב שאינן אסורין אלא אותן שנזכרים בגמ' וכמש"ל סי' ע"ו (ע"כ):

ז **וחוטי העוקץ**. שם חוטין שבעוקץ אסורין ומפרש משום דם:

(**ליקוט**) **וחוטי העוקץ**. עבת"ה ע"א ב' (ע"כ):

ח **וחוטי כו'**. כנ"ל:

ט **וקרום כו'** וקרום כו'. גמ' שם:

י **ומליחה כו'**. ר"ל כשאר בשר ועיין בראש:

יא **וחתוך לתחת**. ע"ש בגמ' רישא בכיבשא כו':

יב **אבל לצלי כו'**. ממ"ש קל"ג א' אי בטויא כו' ואי כו' מכלל דלצלי א"צ:

יג **ויש מי כו'**. שמפרש כפי' תוס' שם ד"ה חתכיה כו' מדקאמר אפילו לקדירה משמע דגם לצלי בעינן חתיכה ועתוס' שם והא דקאמר לקמן גבי בישרא כו' ופי' בקונטרס כו' אבל הרשב"א כתב דשם א"צ חתיכה כפירש"י וכ"מ פשטא דגמ' אלא דשם האומצא ע"ג האש וכן מזירקי שהוציאן מתוך הבשר ופניהם ע"ג האש משא"כ בחוטים אלו שמובלעים בתוך הבשר:

(**ליקוט**) **ויש מי כו'**. עבת"ה ס"ט א' וס"ל כפי' תוס' שם ד"ה חתכיה כו' ומתרץ כל הקושיות שמקשין על תוס' דשרינן אומצא ביעי ומזירקא בלא חתיכה התם משום דמופשטין ועומדין פניהם על האש משא"כ באלו שהם בתוך הבשר כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **ויש מי כו'**. ממ"ש ברפ"ב די"א עד כו' ואפילו בדיעבד ר"י פוסל כמש"ל ר"ס כ"ב וכמ"ש בתוספתא בהדיא רי"א לעולם פסול עד שישחוט את הווירידין והקשה בת"ה ש"ג מ"ש מהנך דכאן דמותר בצלי בלא חתיכה ומליחה ושם אסור אף בצלי ממש"ש לא אר"י אלא בעוף הואיל וצולהו כו' ותי' דכאן מיירי דמנחי החוטין ע"פ האש כו' משא"כ שם דמובלעים כו' (ע"כ):

יד **סגי כו'**. עש"ך:

טו **הרוצה כו'**. שפעמים הם סמוכין לעצם ואינן נחתכין בחתיכת הבשר לבד:

טז **אם הוסר**. ע"ל סי' כ"ב ס"א:

יז **אבל לצלי כו'**. שם וכן ביעי ואף לי"א דס"א:

יח **אפי' אם כו'**. בעיא שם ולחומרא.

יט **ואין חילוק כו'**. כמ"ש בש"ע כאן ובר"ס ס"ו:

כ **וצריך לחטט כו'**. כר"מ דסתם מתני' שם צ"ו א' כוותיה. ר"ן:

(**ליקוט**) **וצריך לחטט כו'**. כר"מ דקי"ל כוותיה כמש"ש צ"ו א' בר פיולי כו'. ת"ה ע"ח א' (ע"כ):

כא **והוא הפושט כו'**. צ"ו ב' ורבנן ההוא כו':

כב **וקנוקנות כו'**. עבה"ג ועתוס' שם ד"ה כוותיה. ובשאילתות כו' וכ"כ הר"ן דבב"ר אמרינן האי פקקולתא דגידא שריא וישראל קדושים נהגו בה איסור ופי' בערוך דהייינו קנוקנות:

כג **וצריך לחטט אחריהם**. טור ולמד מדין חטיטת הגיד שהוא נ"כ מדרבנן כמ"ש צ"ו א' אלא א"ר ששת מאי דשקל כו' אלמא חטיטה אף לר"מ אינו אלא מדרבנן וער"ן:

כד **ושומנם כו'**. כר"מ דסוגיא דגמ' שם צ"א א' כוותיה דאמרינן שם רב אשי אמר כו'. ר"ן (וע"ל ס"ק כ"ה בליקוט):

כה **והקנוקנות כו'**. כ"מ שם צ"ב ב' לא אסרה תורה כו':

(**ליקוט**) **והקנוקנות והשומן כו'**. שם צ"ז ב' ומין במינו דליכא למיקם אטעמא כגון שמנונית' דגיד כ"ה הגי' ברוב הספרים וכ"ה ברי"ף ובראב"ד ושם הנחו אטמתא כו' וודאי הנהו רבנן בתראי ס"ל כהלכתא דאין בגידין בנ"ט. ת"ה ע"ח א' וכ"כ רש"י צ"ט ב' ד"ה והלכתא כו' ודלא כתוס' שם ד"ה והלכתא כו' ושם צ"ז א' סד"ה שאני (ע"כ):

כו **לפיכך כו'**. ע"ש צ"ח א' לא תזלזל כו':

כז **גיד כו'** עבה"ג ואליבא דחזקיה ואף לר' אבהו וקי"ל דאין בגידין בנ"ט למסקנא שם כ"ג ב' אשכחן חלב כו' לא תליא זה בזה והלכה כר"י נגד ר"ש:

(**ליקוט**) **גיד כו'**. עתוס' צ"ט ב' ד"ה והלכתא כו' אבל הרמב"ן כתב דליתיה דר' אלעזר במקום חזקיה דאפילו במקום ר' יוחנן קי"ל כחזקיה כ"ש במקום ר"א וכ"ש דמתני' שולח אדם וכולה גמ' שם ובנכרי בין כו' כוותיה ועמש"ש דלמסקנא אף לר"א מותר אף לר"ש וכ"כ הראב"ד והרשב"א בת"ה ע"ח ב' (ע"כ):

כח **בין שלימה כו'**. ברייתא שם צ"ד א' ובמקום שאין מכריזין כמ"ש שם:

כט **ואם כו'**. מתני' שם וכמש"ש אב"א במקום שאין מכריזין כו' וכמ"ש תוס' שם ד"ה אמר אבי'. ומפרש ר"ת כו' ולכך כו' וערא"ש שם:

(**ליקוט**) **ואם נותנה כו'**. שם ר"א אמר כולה במקום שא"מ ומציעתא בשמכרה לו בפני ישראל כך הגירסא במקצת ספרים. ת"ה ס' א"ב וכתב שעיקר כאותה גי' ומיושב בזה כל הסוגיא ע"ש שהאריך בזה (ע"כ):

ל **מי שניקר כו'**. מהנ"ל דהתוכה אסור משום שמא יאכל ישראל:

(**ליקוט**) **מי כו'**. וה"ה בכל המצות כמש"ש י"ב א' תרומה כו' ה"ל תורם כו' משמע הא בלא"ה ניחא ולא חיישינן דלמא אינו בקי ולא קרא שם וז"ש שם א"נ כו' רוב מצויין כו' תרומה כו' בטעמא אחרינא. ת"ה (ע"כ):

לא **ודוקא כו'** שמא כו'. שמא היה לו ענין הכרחי שלא היה שהות וכמ"ש בפ' א"ט (מ"ו א') הוה קאימנא קמיה רבן פזי כו' אי משום כבוד כו':

לב **ואם איפשר כו'** אע"ג כו'. כמ"ש בש"ע ר"ס א' דאין סומכין על הרוב אלא בדליתיה קמן ע"ש:

לג **ומיהו כו'**. עבה"ג ור"ל דלא אמרו שם סוריא אלא למעוטי א"י ודוקא בימיהם:

## סימן סו

א **וכן כו'**. עבה"ג ועגמ' שם:

ב **אבל דם כו'**. כריתות כ"א ב' מתבי דם כו':

ג **דם ביצים כו'**. כשני התי' של תוס' שם ד"ה והוא. וי"ל דמדרבנן כו' ועי"ל דדם כו':

ד **נמצא כו'**. עבה"ג ולסברא זו אין חילוק בין קשר וחוץ לקשר דבחלמון בכ"מ אסור ובחלבון בכ"מ מותר:

(**ליקוט**) **נמצא כו'**. ערש"י שם ס"ד ב' ד"ה ביצים מוזרות כו'. וכן הסכים הרשב"א וכתב דבהן בכ"ע זורק את הדם ואוכל את השאר (ע"כ):

ה **וי"א כו'**. הוא שיטת רש"י ותוס' הנ"ל דל"פ אלא דלשיטתם אף בחלמון אינו אסור אלא בנמצא על הקשר אלא דא"צ חוץ לקשר אלא שכתב הרא"ש ורשב"א דיש להחמיר כשיטת שניהם וזהו הי"א דכאן:

ו **ויש מחמירים כו'**. גזירה אטו קשר חלמון דאסור מדאורייתא כנ"ל ס"ב:

ז **ומזה נתפשט כו'**. ר"ל אפילו שלא על הקשר ועש"ך:

(**ליקוט**) **ומזה נתפשט כו'**. אבל י"ל מטעם אחר דהרא"ה פי' להיפך דבחלבון אסור וחלמון מותר וכ' דז"ש שם א"ל רב גביהה כו' ר"ל דאביי יחידאה הוא ע"ש שהאריך וכ"כ בי"ש שיש להחמיר כדבריו אבל הוא דוחק וגם בירושלמי הביאו תוס' שם ד"ה והוא כו' מבואר כדברי אביי ע"ש (ע"כ):

ח **ביצים כו'**. כנ"ל לדעת הרי"ף ואוסר תערובתן אפילו אם הוא מדרבנן כמ"ש בפג"ה (צ"ח א') לא תזלזל כו':

ט **אבל כו'** הואיל כו'. ר"ל מדאורייתא במין במינו כמש"ל צ"ח ב' וכמ"ש בזבחים ע"ט ויש כאן עוד ספק אם אסור כלל ואע"ג דבסי' ק"י אוסר בספק ותערובת התם בדאורייתא וכאן רוב הפוסקים ס"ל שהוא דרבנן אבל בלא תערובת יש להחמיר אע"ג דספיקא דרבנן להקל הואיל וי"א שהוא דאורייתא:

י **נמצא כו'**. כמ"ש בס"ס זה וכל דם דגים כו' וה"ה כאן שאין אסור אלא מד"ס כמ"ש בתוס' דחולין וכנ"ל בס"ב ואף שהחמירו בה יותר מבהם אם נמצא בהן אף שיש מוכיח מ"מ בזה שוין ועב"י:

יא **נמצא כו'**. דבלא רוטב אין אוסר יותר מבצלי כדי קליפה ועבתוס' צ"ו ב' ד"ה אם יש וק"ח א' ד"ה טיפת כו' וכדעת דבצלי סני בקליפה ועבתוס' שם צ"ו ב' ד"ה עד ובא"ה סי' תס"ז ולקמן סי' ק"ה וכאן קליפת הביצה לא גרע מכדי קליפה:

יב **ובלבד כו'**. כנ"ל בס"ב דאף שאינו במקום האוסר הדם אסור מדרבנן:

יג **מותר כו'**. תוס' ס"ד א' ד"ה סימנין כו':

יד **וכל כו'**. דהשתא בעינן כל שיש להן מוכיח מותרין כ"ש בתערובתן שאין ניכר דאין משום מראית עין:

## סימן סז

א **אלא בדם כו'**. מתני' רפ"ה דכריתות:

ב **וה"מ כו'** אבל כו'. כמ"ש בס"ב לפיכך כו' וכמ"ש תוס' דחולין י"ד א' ד"ה ונסבין. א"נ בלא כו' ואמרינן לקמן קי"ג א' דשובר מפרקת אסור חי בלא מליחה כמ"ש בס"ג מכלל דבלא"ה מותר אף בלא מליחה:

ג **לפיכך כו'**. כנ"ל:

ד **ובלבד כו'**. כמ"ש שם צ"ג ב' אגומרי כו' למ"ד מצמת צמית אסור:

ה **השובר כו'**. כגי' רי"ף ורא"ש איבעיא להו הואיל ומבליע דם באיברים מי שרי למיכל מיניה באומצא או לא תיקו ולחומרא משמע אבל לצלי או לקדירה דינו כשאר בשר דלא איבעיא ליה אלא בחי וז"ש וע"י כו':

ו **ונהגו כו'**. כגי' רש"י שם וע"ש ד"ה הא כו' ויוצא ע"י מלח א"ד כו' ור"ל שצריך חתיכה דע"י חתיכה לא גרע מאומצא דאסמיק לקדירה:

ז **וה"ה אם כו'**. ר"ל דאסור חי וצלי בלא מליחה כמ"ש שם ל"ג א'. ומולחו יפה כו' ופי' הר"ן דלצלי או חי קאמר דאי לקדירה מאי וממתין כו' דקאמר הא בשיעור מליחה ובישול כבר יצאה נפשה ועתוס' שם ד"ה מולחו. א"נ מיירי לצלי כו':

ח **נצרר כו'**. כן פי' הרא"ש שם ע"ש:

ט **אפילו כו'**. כנ"ל סי' ס"ה ס"א:

י **בשר כו'**. כפי' תוס' שם ד"ה אסמיק. ונראה לר"י כמו שפי' ריב"א כו':

## סימן סח

א (**ליקוט**) **הטומן כו'**. כלישנא קמא דבשל תורה הלך אחר המחמיר. ת"ה ע"ה ב' וכן כתב בהרבה מקומות וכ"כ הרי"ף וש"פ והרא"ה השיג עליו שם דהא קי"ל דהלכתא כלישנא בתרא בין לקולא בין לחומרא ובמ"ב השיב דלא אמרו הגאונים כן אלא בדיני ממונות דל"ל בהן קולא וחומרא אבל לא באיסורין של תורה וליתא שהרי"ף והרמב"ם פסקו הרבה כן אפילו באיסורין של תורה. ועוד הקשה הרא"ה שם הא דם שבשלו מדרבנן הוא (ע"כ):

ב **המוה והקרום**. תוס' שם ד"ה רישא אבל הראש מותר וכמ"ש בגמרא שם במזירקי דמשאב שאיב אלא דכאן דעצם הגלגלת הוי כמו קדירה למוח ומתבשל הדם משא"כ בראש דודאי משאב שאיב:

ג **אא"כ כו'**. דאז מידב דייב כמו אבה"ש ואפילו לא ניקב הקרום מידב דייב כמו במזירקי וע"ל סי' ס"ה ס"א:

ד **יש כו'**. כפי' דמיירי שם לצלותו וכמ"ש בס"א:

ה **ויש כו'**. כפי' רש"י שם ד"ה רישא כו':

ו **והסברא כו'**. עש"ך:

ז **אם כו'**. דכאן ל"ל מידב דאיב כמ"ש במזירקי דלקודירה בעינן חתיכה ומליחה וז"ש בהג"ה ובדיעבד אם כו' וכמ"ש שם א' חמשה קרמי הוו כו' ושם למנ"מ הני דמשום דמא כו':

ח **אא"כ כו'**. כמ"ש צ"ז ב פשיטא דבדידיה כו':

ט **ואם צלאו כו'**. כנ"ל סעי' א' ב' ולא חזר כאן אלא משום שר"ל ולכתחלה כו' ובדיעבד כו':

י **אם הראש כו'**. ע"ל סי' ע"ב ס"ג וסי' צ"ב ס"ד:

יא **הבא כו'**. תוס' שם ד"ה רישא וכס' שם א' ד"ה חתכיה שאף לצלי צריך חתיכה ועש"ך:

יב **וכן כו'**. דדם שעל פניו ודאי א"א מידב דייב אלא מצמת צמית. ת"ה:

יג **כשמולגין כו'**. דדם שמפליט ע"י מלח מפליט ג"כ ע"י צלי כנ"ל בגמ':

יד **המשימין כו'**. דאף דרך הטפלים משאב שאיב דהא בראש אף שהעצם קשה לא אסור אלא משום קרום המוח:

טו **ויש כו'**. כמו רישא בכיבשא דס"ל דטלפים קשה וא"י לצאת:

טז **פרסות כו'**. דס"ל דיוצא כנ"ל בסע' שקדם:

יז **ויש כו'**. כדין המולח בכלי שאינו מנוקב דס"ל דאינו יוצא וה"ה ע"י האש כמש"ו:

יח **אבל כו'**. ר"ל אף דבמולח בכלי שא"מ הכל אסור משום דדבר מועט שבטלפים אין מעכב כל הרגל מלפלוט. או"ח ועש"ך:

יט **מותר כו'**. תוס' שם ד"ה רישא כו':

כ **והוא כו'**. כנ"ל ס"ח:

כא **ואם הוא כו'**. משא"כ לצלי דאמרינן כבכ"פ כמ"ש בר"פ כיצד צולין משא"כ במליחה דאינו פולט מה שנבלע ע"י אור דאור קשה ממליחה ולא שייך כבכ"פ:

כב **ולא נהגו כו'**. דחיישינן שמא לא יפתח אותה מחמת ליכלוך האפר ואמרינן קי"א א' כבדא עלוי בשרא אסור לכתחלה אף בצלי כ"ש בכה"ג:

כג **הראש כולו** כו'. דאין להבחין בעוף בקרום שלו. או"ה:

כד **ובבהמה כו'**. כנ"ל ס' א"ב:

כה **ואם לא כו'**. דבצלי אין אוסר אלא כדי קליפה או נטילה אע"ג דאנן מחמרינן בס' כמש"ל בסי' ק"ה בכה"ג אין להחמיר:

כו **אין כו'**. דכ"ר מבשל כמ"ש בפ"ג דשבת מ"ב כ"ש שמבליע [ובפ"ח דחולין (ק"ד ב') ס"ס כלי שני הוא כו' אלא גזירה שמא יעלה כו']:

כז **וכן כו'**. עתוס' שם ד"ה אבל כו' ותוס' דזבחים צ"ה ב' ד"ה עירה כו' ע"ש ותוס' דפסחים מ' ב' ד"ה האלפס כו':

(**ליקוט**) **וכן לא יערה כו'**. עמש"ש ושם בירושלמי מהו לערות עם הקילוח אר"ח בריה דר' הלל מחלוקת ר' יונה ור' יוסי ר' יצחק בר נופחא בעא קומי ר' מנא עשה כן בשבת חייב משום מבשל עשה כן בבשר בחלב חייב משום מבשל א"ל כי דאר"ז איזהו חלוט ברור כל שהאור מהלך תחתיו ובא איזהו תבשיל ברור כל שהאור מהלך תחתיו (ענ"ל סי' ק"ה ס"ק י"ג) וכתב הרשב"א דמשמע דמסקנא דעירוי אינו ככלי ראשון וכר' יוסי אבל מ"מ צריך ליזהר כדברי ר"ת. ול"נ דודאי המסקנא כדברי ר' יוסי דאינו מבשל וכ"ה בגמ' שלנו בהדיא בזבחים צ"ה ב' בלוע בלא בישול כו' ועתוס' שם (שנדחקו בזה) ובזה נסתר ראייתו של ר' יונה ור"י בר בון בירושלמי שם ומ"מ כאן לכ"ע אסור דבולע כמ"ש בגמ' שם וכן ל"פ בזה בירושלמי כלל דבולע וכן ר"י בר נופחא לא מיבעי ליה אלא בשבת ובבשר בחלב אם חייב משום מבשל אבל לא קמיבעיא ליה בשאר איסורין אם מותר באכילה (ע"כ):

כח **ואם כו'**. שם בתוס' מהא דפ' כיצד צולין חם לתוך צונן קולף:

כט **ואם ראש כו'**. דהנוצה עדיף מקליפה. הרא"ש שם:

ל **ולא כו'**. תוס' בזבחים צ"ו א' ד"ה עירה:

לא **אפילו בכ"ש כו'**. דאף שאינו מבשל מ"מ מבליע ומפליט וכמש"ל סי' ק"ה ס"ב וראייתו ממ"ש בפ"א (ח' ב') השוחט בסכין של נכרים קולף דבה"ש רותח ואינו רותח יותר מכלי שני ושם לא ליסחוף כו' ובסוף ע"ז הלוקח כלי תשמיש כו' דברים שנשתמש בהן בחמין כו' משמע אף בכ"ש ועבא"ח סימן תנ"א ס"א בהג"ה ויש כו' וכ"כ הרמב"ם שם (עמ"א שם ס"ק ג' ובדברי רבינו שם) ואמרינן בחולין קי"א ב' קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח אע"ג דלענין שבת המולח אמרינן אין עיבוד באוכלין ואלו משום מבשל פטור (וע"ל סי' ק"ה ס"ק י"ג בליקוט):

(**ליקוט**) **אפי' בכ"ש כו'**. והירושלמי הנ"ל דפ"ג דשבת ופ"ק דמעשרות פי' הרמב"ן

והרשב"א בת"ה צ"ב ב' דלא דנו שם מבשל מבולע אלא מפני שעשה הכתוב עירוי ככ"ר ובעי הגעלה ומריקה ושטיפה דאלו כ"ש בהגעלה דכ"ש סגי וא"צ מריקה ושטיפה אבל בולע כ"ש אפילו כלי נחשת ע"ש (ע"כ):

לב **ואם מלג כו'** דקי"ל כו'. מדאמרינן בזבחים צ"ה ב' בלוע בלא בישול ודוקא עירה מכ"ר ובירושלמי פ"א דמעשר הלכה ו' ופ"ג דשבת הלכה ג' מהו ליתן תבלין כו' והביאו תוס' בזבחים שם ומדקאמר תמן כ"ח בולע כו' אית לך כו' משמע דכ"ש אינו בולע ועמ"ש בסי' תמ"ז ס"ג בא"ח:

(**ליקוט**) **ואם מלג כו'**. כמש"ו בהג"ה וכ"מ בחולין קל"ד ב' לגי' הרי"ף לא ימלוג כו' וע"כ בכלי שני וכ"כ בת"ה ע"ו א' ואף שכתב די"ל שניקר מהחוטין ומלחו ל"נ ממש"ש קל"ג א' חוטין כו' וכל כהן כו' אלמא דקודם נטילה יהיב להו (ע"כ):

לג **אפילו היד כו'**. דאם אין היד סולדת אפילו כ"ר אינו מבשל כמ"ש בפ"ג דשבת (מ' ב') ובירושלמי פ"ג דשבת סוף הלכה ג' איתמר בהדיא דכ"ש אינו מבשל אפילו יד סולדת ע"ש [ובפ"ח דחולין (ק"ד ב') באלפס רותח ס"ס כ"ש הוא כו']:

לד **אבל כו'** וטוב כו'. לחוש לדעת האוסרים הנ"ל:

לה **ואין חילוק כו'**. ר"ל אע"ג דבירושלמי הנ"ל מחלק בין כלי חרס לכלי נחשת דמשמע דכ"ח בולע אף בכ"ש היינו לס"ד אבל למסקנא דעירוי ככ"ר א"צ לזה:

לו **ואם מלג כו'**. כמ"ש בשחיטה וביי"נ דאף יוצא ונכנס מהני:

לז **תרנגולות כו'**. כמ"ש בסי"א ובהג"ה:

לח **מים כו'**. לחוש לדעת האוסרים לכתחלה כמ"ש בסי"א בש"ע והג"ה

לט **אם נמלגה כו'**. כנ"ל:

מ **יש כו'**. כמ"ש בס"י והוא דעת ר"ת בשבת וזבחים ויש כו'. הוא דעת רשב"ם שם ושם:

## סימן סט

א **ואם כו'**. גמ' שם:

ב **או שהסיר כו'**. ג"כ מהאי טעמא:

ג **ואם לא כו'**. כנ"ל דמסליט:

ד **הדחת כו'**. כטעם הר"ן דהדחה הוא כדי שיתרכך הבשר ויוציא דמו:

ה **אבל אם כו'**. כמ"ש בגמ':

ו **רק כו'**. לכתחלה אבל בדיעבד אפילו הודח מעט סגי כמ"ש בהג"ה ס"ב. ש"ך:

ז **ימתין מעט**. דוקא שלא יתנגב. ד"מ והוא ג"כ לטעם הר"ן הנ"ל:

ח **ונהגו כו'**. לחומרא בעלמא שמא נדבק בו דם:

ט **ואם כו'**. כמש"ל סי' ק"ה ס"א דכבוש כמבושל [וכמ"ש (פסחים מ"ד ב' נזיר ל"ז א') דאי תרו ליה כולי יומא כו' משמע דבשאר איסורים אסור וכולי יומא פי' הר"מ מעל"ע דאל"כ נתת דבריך לשיעורין יש יום ארוך ויש יום קצר ועב"י] והוי כנתבשל בלא מליחה:

י **ואף כו'**. דהא בשר השני אינו שורה מעל"ע והוי צונן בצונן דמותר לכתחילה מידי דאורחיה בהדחה כמ"ש סי' צ"א ס"ב וכן כאן שע"כ מריחו אח"כ:

יא **דין כו'**. ר"ל שצריך לשרותו עד שירפה וכטעם הר"ן:

יב **ויש אוסרין**. כטעם הרא"ה שהדחה הוא שלא יבליע המלח הדם שעל פניו ואינו פולט עוד וסברא ראשונה ס"ל דמשרק שריק וכבכ"פ וכמ"ש שם קי"א א' בכבדא עלוי בשרא דמשרק שריק וסברא שניה ס"ל דדם בעין לא אמרינן משרק שריק כמ"ש תוס' שם קי"ג א' ד"ה אין וכן לא אמרינן כבכ"פ:

יג **ואם לא כו'**. דלטעם הרא"ה סגי בהכי אלא דלכתחלה צריך להדיחו היטב משום טעם הר"ן אלא דאין שייך לאסור בדיעבד לטעמו וז"ש וה"ה כו':

יד **ואם נמלח כו'**. דלגבי האחרות הוי דם פליטה וכבכ"פ ושריק:

טו **לא ימלח כו'**. רמב"ם. וכמ"ש בגמרא שם רב דימי כו' ומפרש דדינא קאמר:

טז **כקמח**. כן פי' רי"ו דברי הרמב"ם:

יז **ולא כו'**. רי"ו:

יח **ואם כו'**. שכל הפוסקים חולקין על הרמב"ם שהראב"ד מפרש דרב דימי מלח במלח גסה שלא יצטרך הדחה ראשונה בכלי מנוקב. ולענין מלח גסה לא שייך ואם אין כו'. אבל באמת דאין מעכב כמ"ש הפוסקים ובד"מ וש"ך:

(**ליקוט**) **ואם לא כו'**. מדקאמר רב דימי כו' משמע דהוא לבדו עשה כן. ת"ה ע' א' בשם הראב"ד ואפי' לכתחלה ע"ש (ע"כ):

יט **שלא כו'**. כמש"ש מולחו יפה יפה:

כ **וימלח כדי כו'**. ממ"ש במנחות כ"א א' דם שבישלו כו' דם שמלחו כו' משמע דחד טעמא להו כמ"ש רש"י שם משום דמליח כרותח ובחולין קי"ב א' כי אמר שמואל מליח כו' ובמנחות שם אלא טעמא דמעטיה קרא כו' ושם וכן לקדירה. תוס' שם ד"ה דם כו' ובחולין שם ד"ה ה"מ כו':

כא **וא"צ כו'**. כמ"ש במנחות שם יכול תבונהו כו' ולאפוקי מי"א ששיעורו כמו מולח לעיבוד או לאורחא כמ"ש בפ"ז דשבת (ע"ה ב') ועתוס' הנ"ל שם ושם:

כב **ומלחו כו'** ועופות כו'. במנחות שם כיצד כו' וכן לקדירה ובחולין שם יפה יפה ב"פ משמע מב' צדדים ועופות מבפנים:

כג **ואם לא כו'**. דמ"ש וכן לקדירה הוא לכתחלה דאל"כ חתיכה עבה מאי עבדת [ועת"ה ס"ט ב'] ועוד דאמרינן בפג"ה (צ"ז ב') הנהו אטמתא דאימליחו כו' והלא הגיד ושומנו לא נמלח אלא מצד א':

כד **ויש כו'**. שפי' וכן לקדירה לעיכוב:

כה **אלא אם כו'**. ע"ל סי' ע' ס"ו בהג"ה דלאח"כ בולע הצד שנמלח ואינו פולט ועט"ז:

כו **אזי יצלנו כו'**. כמ"ש חולין צ"ג ב' ופסחים ע"ד ב' ואף אם בולעו כבכ"פ:

כז **שיעור כו'**. ממ"ש בפ"ז דשבת (ע"ה ב') דמולח חייב משום מעבד ואף שאמרו (שם) אין עיבוד באוכלין מ"מ למדנו דמליחה היינו עיבוד ואמרינן בפ"ג דפסחים (מ"ו ה') ופ"ט דחולין ששיעור עיבוד כדי הילוך מיל (כ"כ המ"מ וערש"י נדה נ"ה ה' ד"ה שעבדן. וכבר עמדו בזה האחרונים) ואף לבה"ג והגאונים שכתבו דשיעור מליחה כשיעור צליה ממ"ש בפ"ז דחולין (צ"ז ב') מליח כרותח דצלי כמ"ש תוס' שם קי"ב א' ד"ה ה"מ ושאר מקומות כתב המ"מ בשם הגאונים דשיעור צליה כדי הילוך מיל:

כח **שהוא כו'**. מההיא דפ"ט דפסחים (צ"ג צ"ד) מהלך כו':

כט **אבל בלא"ה כו'**. דא"ז וש"ד כתבו דשיעור מליחה כשיעור צליית אותה חתיכה ותפשו שיעור זה דבזמן כזה נצלה אפילו גוף שלם כמ"ש ברפ"ה דפסחים נ"ח א' בגמ' חל להיות כו' דאיכא נמי כו':

ל **או ישטפנו כו'**. שהרשב"א כתב שלכך מלח במלח גסה משום דמנפץ לה משא"כ במלח דקה דא"א בניפוץ וצריך לשפשף והטעם עש"ך:

לא **וידיחנו פעמים**. כמ"ש שם ומדיחו יפה יפה משמע שתי הדחות. ר"ן:

לב **וישטוף כו'**. דטעם הדחה ב"פ ראשונה העביר המלח והדם שניה להעביר לחלוחית הראשונים שנשארו שיצא מים זכים כמ"ש הרא"ש וערמב"ם ולכן צריך שישטוף שלא ידבק המלח והדם בבשר:

לג **וי"א כו'**. כמ"ש יפה יפה דהיינו שיודח היטב ולזה צריך ג"פ כמ"ש בפ"ד דמס' תמיד והקרביים מדיחין כו' ועתוס' דע"ז ל"ג ב' ד"ה כסי לכך פיר"ת כו':

לד **ע"כ ישטפנו כו'** קשה להולמו וכבר נתקשו כל האחרונים ועפר"ח:

לה **ולכתחלה כו'**. דהג"מ כתב הטעם דמנפץ לה שלא יהא המלח רב במי הדחה ויהיה כרותח ונאסור הכלי והבשר וז"ש הראב"ד דהדחה ראשונה בכלי מנוקב אם לא ניפץ:

לו **מותר כו'**. עתוס' דחולין ל"ג א' ד"ה ונאכלין א"נ כו':

לז **אם לא כו'**. דכ"מ בגמ' רב דימי כו' כ"ז לכתחלה:

(**ליקוט**) **אם לא כו'**. אבל בת"ה ע' א' בשם הראב"ד מחמיר בזה וכתב דלהכי מנפץ כדי שיוכל להדיח בכלי שאינו מנוקב דעד דאתי רב דימי היו מדיחין בכלי מנוקב כו':

לח **כשר שנמלח כו'**. כמ"ש בגמ' שם אין יוצא מידי דמו כו' וכמו חרסן של זב וקנקנים של גוים כ"ח:

לט **כדי המלח כו'**. כמ"ש צ"ז ב' פשיטא דבדידיה כו' וכ"ש למ"ד חתיכה נ"נ בשאר איסורין כמש"ל צ"ב אלא דש"ע לא ס"ל כן:

מ **וכל כו'**. גמ' שם כשהן משערין כו':

מא **דמאחר כו'**. עבפ"ב דפסחים מ' ב' דר' יהודה סבר כן ות"ק פליג ועש"ך:

מב **מלח כו'**. י"ל כמ"ש בר"פ כיצד צולין האי הלא כו' אבל מלשון הרב שכתב וכ"ש כו' משמע משום שהבשר בולע מהמלח. פר"ה:

מג **עובד כוכבים** כו'. כמו בשחיטה ויי"נ:

מד **או במסל"ת כו'**. כמ"ש בב"ק קי"ד ב' וכן כאן דדם שבישלו ושמלחו מדרבנן כמ"ש במנחות כ"א א':

מה **בשר שנתבשל כו'**. כמ"ש אין יוצא מידי דמו כו' וכמ"ש בפ' ג"ה פשיטא דבדידי כו':

מו **ואז כו'**. דהיוצא נתבטל והנשאר בו הוי דם האיברים שלא פירש:

מז **ויש כו'**. דחיישינן שמא פירש ממקום למקום וכמש"ל סי' ס"ז ס"א:

מח **ואם נמלחה כו'**. כמש"ש אין יוצא כו' מולחו יפה יפה משמע הלא"ה נשאר הדם בו:

מט **וכן כו'**. כמ"ש בסי"ב:

נ **ואם בישלו מותר**. וכמ"ש בכבד בר"ס ע"ג אלא דלכתחלה חוששין שמא לא יצא הכל בצליה:

נא **ואם שרו כו'**. דאז נתרכך:

נב **פחות כו'**. שיעור הדחה כמ"ש בס"א בהג"ה:

נג **בשר שנמלח כו'**. דספיקא דרבנן להקל וכ"ש כה"ג שהיא חומרת הגאונים ועש"ך ס"ק נ"ז:

נד **בטלה כו'**. ולא אמרינן דהוי דשיל"מ דלצלי לא נאסר מעולם ודמי להא דיבמות פ"ב א' שלא כדברי הרי"ף פ' ג"ה גבי פת שאפאה עם הצלי ועסי' ק"ב ס"ד בהג"ה שכ' טעם אחר ועד"מ שם. ואע"ג דמין בשא"מ לא בטיל כמ"ש בר"ס ק"ט שאני כאן דאינו אלא חומרא בעלמא. ש"ך:

נה **ואפילו כו'**. כמש"ל סי' ק"א ס"ב:

נו **וכן כו'**. עש"ך ס"ק נ"ז שהניח בצ"ע ופר"ח כ' כיון דדם שבישלו הוא מדרבנן אף מין בשא"מ בטיל שהוא כמו מין במינו מדאורייתא (וזהו לדעת הש"ך בסי' ק"ט ס"ק ט' ועמ"ש רבינו שם בס"ק ח' דלא קי"ל הכי):

נז **בשר המלוכלך**. לאו דוקא ועש"ך. ומה שדימוה לכלי שני לא נראה דכבוש כמבושל משמע בכלי ראשון לכל מילי:

נח **אא"כ כו'**. דמה שיצא נתבטל בס' ואף לדעת הרב בסי"א כאן מורה ורש"ל אוסר החתיכה כנ"ל דכבוש כמבושל לכ"ד ועש"ך:

נט **ויש אוסרים כו'**. כמו דבר שנתבשל בלא מליחה. וש"ע ס"ל דאע"ג דאמרינן כבוש כמבושל אינו רק לענין שמפליט ומבליע אבל לא לכ"ד ומ"מ מ"ש המלוכלך לאו דוקא דאל"כ לא מהני צלי דלדם בעין לא מהני כמש"ל בר"ס ע"ו ועש"ך:

ס **ואם כו'**. כפי' הרא"ש דמ"ש קערה שמלח כו' מיירי בכלי שא"מ:

סא **ואם נשתמש כו'**. כמ"ש בפסחים ע"ו א':

(**ליקוט**) **ואם נשתמש בו כו'**. אפי' לדעת הראב"ד שכתב דקערה לעולם אפילו אחר הדחה רותחת היא והם בהם קי"ל דבעי נטילה מ"מ כיון דשניהם גנובין סגי בקליפה כמ"ש בפסחים פ' כ"צ (ע"ו א') שאני סיכה כו' וע' בת"ה ע"ג א' ושם נתבארו כל הרעות שבס' זה באריכות ע"ש וכתב שם שלדעת הראב"ד אם נתן דבר לח כרוטב כולו אסור אפילו רוטב צונן אבל תוס' כתבו דקערה לאחר הדחה צוננת היא ובקליפה סגי ודוקא רותח וכן נראה דהא אסור לאכול בה רותח אמרו אבל צונן מותר כו' וז"ש ואם הוא כו' ר"ל רותח וכדעת ריב"א בתוס' שם (ע"כ):

סב **ואם כו'**. כדעת ריב"א בתוס' שם ד"ה תניא:

סג (**ליקוט**) **בעינן ששים כו'**. כ"מ שם וליטעמיה קפילא כו' והקשה הרשב"א שם וכי מותר לכתחלה ליתן לתוכו ולמטעמיה לקפילא ותירץ משום דאסור משמע אפילו בדיעבד אסור וע"ז פריך וליטעמיה כו'. ומדקאמר ליטעמיה אלמא ששיעורו בנ"ט והיינו כה"ג (ע"כ):

סד **וי"א כו'**. כמש"ש בסכין ששחט בה וקי"ל כמ"ד בעי הדחה וכמש"ל סי' י' ס"ב:

(**ליקוט**) **וי"א שאפי' כו'**. עבה"ג והרשב"א כתב שם דלא בעי הדחה רק שקנחה יפה ממש"ש בסכין צונן כו' ול"ק כן בקערה והטעם דבסכין איכא דוחקא דסכינא כמ"ש בפ"ק (ח' ב') משא"כ בקערה (ע"כ):

סה **ואם כו'**. כמש"ש ק"ז ב' נהי כו':

סו **אבל מותר כו'**. דאין מליחה לכלי וכמ"ש תוס' קי"ג א' ד"ה טהור וקאי למעלה דרותח אסור ואף לס' דצונן אסור כאן מותר כמש"ל סי' צ"א ס"ב ודוקא כו'. ש"ך:

סז **כשיעור כו'**. דאיסורו הוא מטעם כבוש כמבושל ע"כ שיעור כדי שירתיח ואע"ג דבשאר דבר דוקא מעל"ע כמש"ל (בס"ק ט') מהא דאי תרי ליה כו' כאן כיון שהוא מליח הוי כרותח ושיעורו כדי שירתיח וכמש"ל סי' ק"ה ס"א:

סח **אפילו צלי**. כאן אף הש"ע מודה דהוי כמבושל ממש וע"ל סט"ו:

סט **אלא כו'**. ר"ל מקום החתך וכדין ב' חתיכות הנוגעות זו בזו:

ע **ואפילו**. כמש"ל בס"ס ק"ה בהג"ה דכ"מ שאין כו' וכמ"ש תוס' ק"ה א' ד"ה טפת כו' ואין מפעפע כו' אע"ג דהוי כמו חלב שם צ"ז א' דמפעפע כמ"ש תוס' דחלב מפעפע על כו' וכן כל שאסור כ"ק לא אמרינן שהקליפה יאסור חבירתה ועתוס' צ"ו ב' ד"ה אפי'. ומה כו':

עא **ויש אוסרין כו'**. כיון שהמקום דחוק אין הדם יוצא ופורש ממקום למקום כמ"ש בר"ס ס"ז ואע"ג דשם מותר במליחה כאן דכבוש לא מהני ממ"ש שם קי"ב ב' אי בכלי שא"מ כו' משמע דהכל אסור דהא מדמי לדגים ועופות ושם אסור מעבר לעבר וע' סי' ע' ס"א:

עב **ואפילו לא כו'**. תוס' דרפ"ז דפסחים ע"ד א' סד"ה כבולעו:

עג **ומ"מ אינו כו'**. דלדידהו הוי ככלי מנוקב דאין חתיכה תחתונה מונעת העליונה מלפלוט. ד"מ:

עד **אחר כו'**. דע"י מליחה יוצא כל דמו כמ"ש (פסחים ע"ד ב' חולין צ"ג ב') באומצא דאסמיק חתכיה כו'. ר"ן:

עה **ויש כו'**. דס"ל דאינו יוצא אלא ממקומות הסמוכים לפני הבשר וצריך לחלוט שיצמת בתוכו ולמקומות הסמוכים לא מהני שיוצא קודם שיתחמם הבשר. ורא"ת כתב הר"ן ממש"ש קי"ב ב' דגים ועופות כו' ולא מהני מליחה אלמא אין כל הדם יוצא במליחה. וריב"ש סי' קס"ה כתב שמפרש מולייתא דכיצד צולין (ע"ד) בבשר שנמלח [וכ"ה ברמב"ם להדיא מבואר ומשם למד] וכתב הרי"ף דוקא לצלי אבל לקדירה לא אמרינן כבכ"פ ולהכי קבע שם אצל פסח. רי"ף. והמפרשים פי' בבשר שלא נמלח וכמש"ל סי' ע"ז:

(**ליקוט**) **ויש כו'**. כמ"ש בפסחים ע"ד ב' האי חלא דחליט כו' ובחולין קי"א א' אבל הגאונים כתבו דחליטה הוא לאכול בלא מליחה וכ"כ כל הפוסקים וכתבו הגאונים דהאידנא לא בקיאין בחליטה ולכך בלא מליחה אסור לבשל אף ברותחין. ת"ה ע' א' (ע"כ):

עו **בשר שנמלח כו'**. עתוס' קי"ב ב' ד"ה ודגים כו':

עז **ויש אוסרין כו'**. עש"ך:

(**ליקוט**) **ויש אוסרין כו'**. וכ"כ בת"ה דאל"כ הל"ל אין מולחין (ע"כ):

עח **ודוקא כו'**. דכאן לא שייך מ"ש בסי"ח בהג"ה משום דם שפירש כיון ששהה שיעור מליחה:

עט **ויש בו לכלוך כו'**. הלא"ה ל"ל בה דאין מליחה לכלים כנ"ל:

פ **אסור הבשר**. אף לדעת רש"י דהוא מוהל בעלמא מ"מ חשוב כרותח:

פא **אבל אם כו'**. כדעת התוס' דאף אינו נחשב כרותח בכה"ג וע"ל סי' צ"א ס"ה בהג"ה:

פב **ולפ"ד כו'** אסור כו'. זהו דינא דגמ' כמ"ש אינו יוצא מידי דמו כו' אלא דר"ל קודם שיניחנו בכלי שא"מ וע"ל ס"ח:

פג **דאין מליחה כו'**. ל"ד אלא דדם משרק שריק כמ"ש קי"א א'. ש"ך. ואע"ג דבעי הדחה ואסור לכתחילה כמ"ש בגמ' ק"ז ב' נהי כו' ועש"ך:

פד **ואפילו קודם כו'**. גדולה מזו מתירין לקמן סי' ע"ו ס"ד אף בצלי:

פה **אלא כו'** ואם כו'. כמש"ל ס"א ואם אחר שהדיח כו':

פו **ואפילו כו'**. ע"ל סי' ע"ו ס"ב:

פז **במקום כו'**. כמ"ש קי"ב א' רבא אכיל כו' אין מניחין כו' וע"ל סי' ע"ו:

## סימן ע

א **מולחין הרבה כו'**. עבה"ג ועתוס' קי"ב ב' ד"ה ורגים כו' וכן מפרש ר"ת כו':

ב **לפי כו'** וכ"ז כו'. שם ומיהו עדיין י"ל טעם אחר כו':

ג **ואפילו מתקבץ כו'**. תוס' שם ור"ל דלטעם הראשון שכ' התוס' משום דדם משרק שריק משא"כ בדגים דרפו קרמייהו ובולעים היה אסור בבה"ג דל"ל שריק. שם:

ד **בד"א כו'**. גמ' שם:

ה **ואפילו כשר כו'** מדנקט דגים דוקא דרפו קדמייהו כמ"ש שם:

ו **חתיכה כו'**. מטעם הנ"ל וכ"ז כו':

ז **העופות כו'**. רש"י ד"ה אסורין הדגים כו' ועתוס' ורא"ש שם:

ח **כדי קליפה**. דמליחה אינו אוסר אלא כדי קליפה כמ"ש בסי' ק"ה ס"ט ועתוס' צ"ו ב' ד"ה עד כו' ובראי"ש שם דמליחה ודאי די בקליפה (וע"ל סי' ק"ה ס"ק נ"ב):

ט **ואם כו'**. דקשקשין במקום הקליפה:

י **ויש כו'**. כמ"ש שם בהג"ה משום דא"א בקיאין בין שמן לכחוש דבשמן אוסר בס' כמש"ש צ"ז א' ומליח כצלי כמש"ש ב' (וע"ל סי' ק"ס ס"ק נ"ג):

יא **ודוקא כו'**. כמ"ש בגמ' דרפו כו' ובקשקשים קמיטי יותר סעיפות:

יב **בד"א כו'**. דלכך אמר שמלחן זע"ז ול"ק דגים שמלחן כו'. תוס' ד"ה דגים כו' ועבה"ג:

יג **או זה כו'**. תוס' שם ד"ה טהור מליח כו':

יד **וכן כו'** ולא כו'. כמש"ל סי' ס"ט סי"ח:

טו **וכן אם לא כו'**. אף לדעת הס' בסי' ס"ט ס"ק דמיחשב כרותח מ"מ כבר פלט כל דמו ואף לס' שם שאינו חשיב מוהל שם מחמירין משום דאיכא מוהל בעין. ט"ז וש"ך:

טז **ואם נמלחו כו'**. תוס' הנ"ל ד"ה טהור כו':

יז **כדי קליפה**. כנ"ל ס"א:

יח **שאע"פ שאינו כו'**. כנ"ל ס"א וכ"ז כו' משום דלא אמרינן כן אלא בדם. הרא"ש שם [ציר ורוטב מסרך סרוכי. רשב"א]:

יט **אבל אם כו'**. גמ' שם:

כ **בין כו'**. תוס' הנ"ל:

כא **ויש כו'**. דבמקום שנוגעים מחשב כרותח דשם נמלח גם הטהור ועברא"ש שתירץ דשם אינו נחשב כרותח לפי שמליח כרותח אינו אלא כשימלחנו יפה יפה שאינו נאכל מחמת מלחו כמ"ש לעיל:

כב **הא דאמרינן כו'**. כמש"ש צ"ז א' וכנ"ל:

כג **אפילו אם כו'**. פסחים ע"ו ב' ולוי ל"פ אלא משום דריחא כו' (וע"ל סי' ק"ס ס"ק נ"ה):

כד **אם כו'**. דלא עדיף מהם כמ"ש שם א':

כה **י"א שבשר כו'**. כמ"ש בס"א בבשר ודגים וה"ה בחתיכה א' כמ"ש קי"ג תרי מ"ט לא כו' אלא ל"ש וההיתר משום דאינו בולע זמן פליטת הציר כמ"ש בתוס' ד"ה ודגים ובס"א כנ"ל וכסברת האומרין בסי' ס"ט ס"ק דאף לאחר שיעור מלחו אוסר והוי כרותח וכ"ז נמשך אחר סברתו וכס' שכ' בתוס' דהטעם דכ"ז פליטת צירו אינו בולע כנ"ל:

כו **דהיינו כו'**. כן קיבל מרבותיו:

כז **ויש מתירים כו'**. כטעם שכ' בתוס' משום דדם מישרק שריק ואינו בולע לעולם וכ"ש לסברת המתירים בסי' ס"ט ס"כ ועש"ך:

כח **יש אוסרים כו'**. ז"ל הר"ן גבי דגים ועופות שמלחם זע"ז אסורין כתב משמע דאסורין לגמרי ולא מהני להו מליחה וצ"ל שאין המלח מפליט אלא דם המובלע באברים מעצמן אבל לא דם הבא ממקום אחר ולפ"ז יש ליזהר שלא להניח בשר תפל כו' וזו סברא ראשונה וכ' שם אבל ר' יונה התיר ואמר דל"ד לדגים שאין בהם דם מגופם כלל משא"כ בכה"נ כשם שמפליט דמה כך מפליט דם הנבלע ומ"מ אף לפי סברא זו כל שנמלח ויצא מידי דמו והודח אין מניחין אצל בשר שמלחו עליו וכי בשר שנמלח ופלט כל דמו וצירו אף שמלחו עליו אצל בשר מליח שלא יצא מידי דמו וזו סברא שניה ועבה"ג

שמגיה כאן ע"ש ועש"ך ס"ק כ"ו שמגיה בש"ע או שנמלח ופלט כל דמו והודח עם כו'. וכ' עוד שם אלא שר"ת מיקל בכל זה ואמר שאין הדם נבלע בחתיכה אחרת כל שנמלח בכלי מנוקב דדם משריק שריק ויוצא דרך הנקבים ודוקא בדגים דרפו קרמייהו כו' והוא סברא ראשונה שבתוס' ד"ה ודגים וכן מפרש ר"ת כו' ונראה דה"ט משום כו' וזו היא סברא שלישית:

כט (**ליקוט**) **או שנמלח ופלט כל דמו**. ר"ל דמו וצירו והוא דברי ת"ה ע' א"ב וכמ"ש בדגים ועופות ובתר דניחי דגים כו'. ויש מתירין. צ"ל ויש מתירין בבשר שלא נמלח ע"י מליחה כו'. והוא דברי סה"ת והסכים עמו הרשב"א שם ע"א א' וכתב שם בשם ה"ר יונה דאפילו בבשר שנמלח והודח כן אבל הוא חלק עליו בזה: ויש מתירין כו'. ר"ל אפילו בסיפא וכמש"ש ע' ב' בשם ר"ת וע"ש סברותיהן וראיותיהן של כ"א באורך (ע"כ):

ל **ואפילו בדיעבד כו'**. הכריע כסברא השניה וכ"כ בש"ע ס"א לפי שהוא כו' וכ"ז שפולטת כו' אבל בשר כו' לפי שהדגים פולטין כו' וכ"כ בהג"ה בס"ב והא דאמדינן דאם הדג כו' ור"ל דאין חילוק בין בשר לדגים אלא שדגים פולטין כל צידן קודם כו' כמ"ש בש"ע הנ"ל:

לא **וי"א שכל כו'**. לא חידש כאן אלא בשיעור הפליטה:

לב **וקודם לזה כו'**. ר"ל שלא כסברא ראשונה בש"ע:

לג **וכ"ש אם לא כו'**. ר"ל דבציר החמיר משום דאגב הציר נסרך הדם יותר כמ"ש ז"ל והחמיר דלאחר י"ב שעות אין להתיר אף בהפ"מ ותוך י"ב שעות דוקא בהפ"מ וכ' כאן אבל אם לא נמלח כלל אף בציר מותר וכן אם לא פלט דמו דהיינו שיעור מליחה אבל תוך פליטת ציר יש אוסרין והתיר בהפ"מ אבל תוך כ"ד שעות שבלא"ה י"א דוקא י"ב שעות ולא התיר אף בבשר שלא נסלח כי אם בהפ"מ לא רצה להתיר כאן כלל:

לד **אם לא נכבש כו'**. אע"ג דבציר השיעור כדי שירתיח כמ"ש בסי' ק"ה ס"א כאן דע"כ מיירי בכלי מנוקב ומדינא לא שייך ביה כבוש וחומרא בעלמא היא. ש"ך ופר"ח:

לה **וכן אם נפל כו'**. בזה אף בלא הפ"מ מותר כיון שלא פלט כל דמו דאין מחלוקת אלא בתוך פליטת צירו כנ"ל ולא כ' כאן אלא משום הדין שידיחנו כו' והדחה זו כמ"ש בגמ' מדיחו ומולחו כו' ופי' משום הדם שע"ג צריך הדחה שהמלח מבליעו וכן כאן בציר ומ"מ ל"ד לשם דציר הוא כדם פליטה וז"ש מיהו אם כו' וכ' וכ"ז לא מיירי כו' ג"כ כנ"ל דהוא כדם פליטה וכמו כבדא עילוי בישרא:

לו **אבל דם בעין כו'**. תוס' קי"ג א' ד"ה אין כו':

לז **והא דאסרינן כו'**. כמש"ל סי' ס"ט סי"ח וס"כ בהג"ה ע"ש:

לח **מיהו מה כו'**. אע"ג דשיעור כבישה הוא כדי שיתן על האור וירתיח כנ"ל היינו לאסור כולו מטעם כבוש אבל לאסור כדי קליפה מטעם מליח כרותח אסור מיד כמ"ש הרא"ש סוף סי' מ"ט וכמ"ש צ"ז ב' כבוש כמבושל מליח ברותח דצלי ע"ש ואנן נהגינן אף במליח לאסור בס' כמ"ש בסי' ק"ה ס"ט בהג"ה א"כ א"צ שיעור:

לט **בשר שנפל כו'**. באו"ה נסתפק בדבר ופסק הרב להחמיר:

מ **בשר שנגע כו'**. ר"ל דמהני ליה מליחה אגב שפולט דמו כו':

מא **דציר דרבנן**. ר"ל דם שמלחו כמ"ש במנחות כ"א א':

מב **וספיקא כו'**. כמ"ש בפ"ב דשבת (ל"ד א') ופ"ק ופ"ד דעירובין ורפ"א די"ט:

מג **אפילו היה כו'**. ר"ל שאין ס'. ש"ך ועש"ך מכל סעיף זה:

## סימן עא

א **חותכו** כו'. משום קרום המוח כמ"ש בס"ג בהג"ה ואם נמלח כו' וה"ה דבנקיבה סגי אלא למצוה מן המובחר חותכו לכתחלה. ט"ז וש"ך:

ב **וחוזר כו'**. כמש"ל בסי' ס"ט ס"ד:

ג **שאין כו'**. כמו שמועיל מליחת העצם למוח כמ"ש בס"ג בהג"ה. ת"ה:

ד **הטלפים כו'**. דאל"כ הוי כמולח בכלי שאינו מנוקב:

ה **ויניח כו'**. כמ"ש ברישא בכיבשא בפ' ג"ה (צ"ג ב') ובכבד בפ' כ"ה קי"א א':

ו **וימלח כו'**. כנ"ל:

ז **הקרום כו'**. כמ"ש צ"ג א':

ח **ואינו יוצא כו'**. דאף לצלי אמרו שם ב' אצדדין מקפא קפי כו':

ט **וינקוב גם כו'**. אף דבצליה א"צ אלא העצם לבד וכן אבה"ש או אנחירה ודץ ביה לא מהני דצליה שאני:

י **וע"ל כו'**. ר"ל בס"ד בהג"ה שכתב ולכתחלה כו':

יא **ואם נמלח כו'**. דהוי כנמלח בכלי שא"מ:

יב **הקרום כו'**. כמ"ש בצליה בסי' ס"ח ס"ב:

יג **הקולית כו'**. אף בדיעבד דמחזקינן דם בהו:

יד **ומליחת העצם כו'**. דלא אמרו אלא רישא בכיבשא משום דקרום יש בו חוטים שדם כנוס בהן וכן במליחה:

טו **מיהו**. חששא בעלמא:

טז **ובדיעבד כו'**. עבה"ג:

## סימן עב

א **קודם מליחה**. כמ"ש בגמ' שם הלב קורעו כו' לא כו' ובצלי איירי כמ"ש ברפ"ז דפסחים וה"ה למליחה שהוא כצלי כמ"ש בפג"ה (צ"ז ב'):

ב **ויש כו'**. גזירה שמא יבשל בלא קריעה וגזירה חדשה היא דא"כ בכל הא דאמרינן דצריך חתיכה ומליחה נימא הכי. פר"ח:

ג **מלחו כו'**. נלמד מצליה כמש"ו:

ד **דכבולעו כו'**. כמסקנא דגמ' דרפ"ז דפסחים כמ"ש למטה:

ה **וה"ה אם כו'**. גמ' דחולין שם:

ו **אבל אם כו'**. עתוס' שם ד"ה הלב כו':

(**ליקוט**) **אבל אם בשלו כו'**. עתוס' שם ד"ה הלב כו' אבל בת"ה ע"ו ב' הסכים לדברי רש"י וכתב שכן דעת הרז"ה וכ' שלכן כללינהו במתני' בהדי כחל ובכחל אפי' בשלינהו בקדירה וה"ה בלב ועסי' צ' ס"א (ע"כ):

ז **דלא ידעינן כו'**. גמ' שם צ"ז ב':

ח **ואפילו בדאיכא כו'**. שהקשו היאך אמרינן כבכ"פ והא לענין דם בעין לא אמרינן כבכ"פ כמש"ל ס"ס ע' ובלב הוא דם בעין כמ"ש בר"ס זה ותי' בהגש"ד דדם הלב מתוך שהוא כנוס תוך חללו מתיבש בצליה ומליחה [ועתוס' קי"א א' ד"ה דמא כו' אע"פ כו'] וחשיב דם פליטה ולפ"ז הלב אסור בבישול שאינו יוצא כולו ופורש ממקום למקום כמש"ל בסי' ס"ט סי"א בהג"ה. ובש"ע שפסק דהלב מותר ג"כ י"ל כתי' שאף לסברא משום כבכ"פ מ"מ צריך לתי' שאני לב דשיע לענין זה דלגבי דידיה הוי כמו דם פליטה:

ט **ויקלוף כו'**. משום מליחה דמעיקרא דאוסר כדי קליפה:

י **ויש מחמירין כו'**. ס"ל כתי' השני הנ"ל דוקא לב משום דשיע:

יא **והמנהג כו'**. כתי' הראשון הנ"ל:

יב **ויש מחמירין כו'**. דמליחה אוסר כ"ק:

יג **וטוב כו'**. דאז יוצאין מב' צדדים א' שהוא ג"כ דם פליטה ואף לסברא הראשונה הא מדינא מליחה אינו אוסר רק כ"ק:

יד **ואז כו'** ואין כו'. ר"ל לענין מליחה:

טו **ואין חילוק כו'**. ר"ל דאפילו פתוח למעלה צריך קריעה דזה לא נקרא קריעה שאמרו קורעו כו' וכן אם סגור מהני קריעה וז"ש ונוהגין כו' ואינו כו'.

טז **אפילו הוא כו'**. ר"ל ולא אמרינן דהעוף נ"נ:

יז **י"א כו'**. דהחתיכה הדבוקה ממהר לבלוע ונעשית מיד נבילה (וע"ל סי' ע"ג ס"ק כ"ו):

יח **ואפילו איכא כו'**. כמש"ל סי' ק"ו ס' א' ב' בהג"ה:

יט **הריאה כו'**. דלא אמרו אלא בלב שמתקבץ הדם בתוכו וכמ"ש ברישׁ סי' זה:

## סימן עג

א **ע"י מליחה**. כפירש"י דכבר גרע משאר בשר וכן פי' הר"ן דכולה שמעתא אפילו בכבד שנמלח דמליחה בכבד לא מעלה ולא מורדת שמתוך שהיא מרובה בדמים אין המליחה מוציאתו מידי דמו שלא כדברי ר"ת דכתב דבלא נמלחה מיירי דבנמלח לא גרע משאר בשר עבתוס' ד"ה כבדא כו'. דלפי' ר"ת קשה מה מייתי ראיה מקניא בקופיא דלמא נמלחא דהא הלב והריאה היו עמה וכן רב בר שבא דלא אכל מנ"ל דלא נמלחה וכן דאמר שם וה"מ כבדא כו' וכי הטחול מותר בלא מליחה הא דם הטחול בלאו כמ"ש בכריתות ועבתוס' שדחקו עצמן בכל זה ומאי דקאסר דלמא בכבדא דאיסורא ול"ק בכבד שלא נמלחה משום דמליחה לא מעלה ולא מוריד כנ"ל. וגם מ"ש התוס' דדם כבר מותר מד"ת ליתא כמש"ש קי"א א' מ"ט חלב כו' וא"א לומר דם דעלמא דא"כ חלב דעלמא נמי (ועתוס' שם ד"ה דם כו' ומיהו קשה כו' וברשב"א):

ב **אלא קרעו כו'**. עבה"ג וכפירש"י שם דבצליה מיירי דלא כמשמעות דברי רי"ף ורמב"ם דבחליטה מיירי:

ג **שיהא כו'**. שכן הוא שיעור צליה כמ"ש בסי' ע"ו ס"ו:

ד **ואח"כ כו'**. עתוס' ד"ה וחתוכיה כו' ואף לפי' בה"ג דמיירי גם לצלי לבד מ"מ גם לקדירה מיירי כמ"ש שם וה"מ כבדא אבל טחלא כו' ובטחול אף לקדירה מותר כמ"ש שם כי הא כו':

ה **ואם כו'**. כמש"ו דאפשר לדם כו' ת"ש ג"כ וכ"ז בכבד כו':

ו **ומ"מ אם לא כו'**. כמ"ש בס"ג ואם לא קרעו כו':

ז **וכשבא לבשלה כו'**. ואף בשאר בשר עסי' ע"ו ס"ב בהג"ה י"א דכל צלי כו':

ח **מיהו כו'**. כמ"ש בפ' כ"צ (ע"ד ב') ובס' ג"ה דנורא מישב שייב ומה שיש אחר צלייה ע"פ הבשר אינו אלא חמר בשר כמ"ש בפ' כ"ה קי"ב א' ועסי' ע"ו ס"ב בהג"ה מיהו כו' ופר"ח שם:

ט **ובדיעבד כו'**. עבה"ג ודוקא דיעבד אבל לכתחלה כנ"ל לפיכך לכתחילה כו' דשדרוהו ממתיבתא דלא שרו למיכל כבדא שליקא כו'. ת"ה וכמ"ש הרי"ף:

י **אם נתבשל לבדו כו'** אבל כו'. כריב"נ דאמר אוסרת כו' ואע"ג דשני בכבדא דאיסודא דיחוייא בעלמא הוא וכמ"ש במסקנא דד"ה חלטו ליה כו' ור"נ כו' אלמא אפילו התירא אוסרת:

יא **ויש מי כו'**. עבה"ג וכ"כ בפי' בפ' עשירי דתרומות דכל התנאים דמתני' שם פליגי את"ק במתני' שקדם דלא התיר אלא כבישה והלכה כת"ק וסובר הא דר"ה ור"נ חלטו ליה אפילו לבשלו וכן עובדא דרב בר שבא אחר חליטה היה ואעפ"כ לא רצה לאכול ומ"ש כתנאי קאי אאביי דמיפשיט ליה דאינה נאסרת כמתני' דתרומות ור"ה ור"נ דחלטו אפי' לבשלו לבדו כמאן דאסר ופסק הרמב"ם כרב הונא ור"נ וכת"ק דתרומות והיה יכול לומר כתנאי ממתני' דתרומות רק שאינו מפורש בת"ק שם:

יב **וכן נוהגין כו'**. לא לחוש לדברי רמב"ם שפסק כת"ק דמתני' דאסר בכ"ע אלא לחוש לדברי ר"י בנו של ריב"ב ואנן לא בקיאינן בין שלוק למבושל וכפי' המפרשים דכתנאי קאי על ר"נ ורב בר שבא:

(**ליקוט**) **ערש"י שם קי"א א' ד"ה שלוקה הרבה כו'**. ונדחק בזה דאל"כ אמאי שלוקה אוסרת ונאסרת אבל זה אינו דהא מפורש בירושלמי דתרומות פ"י מתני' י' כל הנכבשים כו' וז"ל אר"י לית כאן נכבשים אלא נשלקים מליח כרותח כבוש כמבושל. הרי מוכח דשלוק פחות אפי' מכבוש. אבל האמת בזה נראה דשלוק בכ"מ הוא פחות מבישול וט"ס שם בגמ' וכן צ"ל שם ר"א אומר הכבד אוסרת ונאסרת מפני שפולטת ובולעת דהא דאוסרת ואינה נאסרת היינו דריב"נ דמתני' הנ"ל. ובר"י בנו של ריב"ב צ"ל שלוקה אוסרת ואינה נאסרת וכ"ה להדיא בתוספתא דתרומות פ"ט רא"א כבד אוסרת ונאסרת ר"י כו' שלוקה אוסרת ואינה נאסרת כו'. נם נראה דמ"ש בדברי ר"י בנו של ריב"ב מתובלת צ"ל מבושלת ולפ"ז יש בזה ג' דעות דריב"נ דמתני' ס"ל דכבד לעולם אוסרת ואינה נאסרת ור"א דתוספתא ס"ל דלעולם אוסרת ונאסרת ור"י בנו של ריב"ב מכריע דשלוקה אוסרת ואינה נאסרת ומבושלת אוסרת ונאסרת (ע"כ):

יג **אפי' כו'**. כנ"ל:

יד **ונקב כו'**. שאין החליטה מועיל לדם המכונס בתוכם. טור בשם הרשב"א:

טו **מותר לבשלו**. כמש"ש א"נ מיחלט כו' והתם בקדירה הוה כמש"ש ודלמא פי קנה כו':

טז **אלא שהגאונים**. ר"ף:

יז **ובדיעבד מותר**. דגאונים לא גזרו אלא לכתחלה. הרשב"א:

יח **לצלי כו'**. כפי' בה"ג דהא דרבר"ה לצלי לחודה נמי קאמר:

יט **וי"א תוס' שם ד"ה וחתוכיה דלבשלו אח"כ קאמר דלצלי לבדו א"א לומר ומשום סמפונות דא"כ מאי קאמר אבל טחלא כו'** אי איכא סמפונות אמאי לא ואי ליכא מאי קמ"ל ומשום דם דידיה א"צ כמ"ש ברישׁ סי' ע"ו דנורא מישב שייב ומה שלא פירש מותר דדם האיברים שלא פירש מותר:

כ **מיהו אם כו'**. תוס' בר"פ כ"צ ד"ה כבולעו. א"נ הוא כו' ואפילו לפי כו':

כא **לא ימלחנו כו'**. כמו בצליה כמ"ש בפג"ה (צ"ז ב') דמליח כרותח דצלי וכאן לא שייך חששא דרש"י דס"ד:

(**ליקוט**) **לא כו'**. משום שהכבד מרובה דם ופולט בשפע וטרדת הבשר לפלוט הוא מועט ומטעם זה אסרו בצליה אע"ג דשאר בשר מותר דהא אפילו מולייתא שרי ומ"מ בדיעבד מותר דלא עדיף מצליה (ע"כ):

כב **ונהגו כו'**. עש"ך וכ"ה בב"י:

כג **ומיהו אם כו'** ואינו כו'. דהא דיעבד אף בצליה מותר כמ"ש בס"ד:

כד **נהגו כו'** מיהו כו'. ע"ל ס"א בהג"ה וכשבא כו':

כה **נמצא כו'** ואינו כו'. כנ"ל ס"ה בהג"ה ומיהו כו' והטעם דקי"ל כבכ"פ וז"ש ואם הוא מבושל כו':

כו **ולכן כו'** וה"ה כו'. דחיישינן שמא פ"א היתה כולה חוץ לרוטב או האיסור נשאר לבדו בקדירה. ד"מ סי' צ"ב ס"ק א' בשם או"ה [וז"ש בפג"ה (צ"ו ב') ירך שנתבשל כו' אם יש בה כו' דוקא בה ואין מצטרף ד"א עמה. ש"ד]:

כז **מיהו כו'**. עסי' ע"ב שם:

כח **עוף שמלאוהו כו'**. כמ"ש בפ' כ"צ (ע"ד) דמולייתא שרי מטעם כבכ"פ ועסי' ע"ז ובהג"ה שם:

## סימן עד

א **דינו כשאר בשר**. ר"ל דמותר אפילו לבשלו עם בשר דלא כהגמ"ר. ד"מ:

ב **וצריך מליחה**. דהא דם הטחול בלאו כמ"ש בכריתות. מ"מ:

ג **ומותר למלוח כו'**. ר"ל דל"ד לכבד דאסור לכתחלה ע"ג הבשר כנ"ל:

## סימן עה

א **כגון בכרס ובקיבה**. כן פירש"י למעיא ועתוס' נ"ד א' ד"ה אילימא כו' וכ"ש כאן דגמרא פרט תרגומא אכרכשא כו' דאינן בכללן:

ב **בלא שומן כו'** אבל שומן כו'. דחזינן דאית בהו שורייקי הרא"ש וש"פ:

ג **מיחו לכתחלה כו'**. וכן משמע מפירש"י ד"ה אין מחזיקין כו'. פר"ח:

ד **ויש חולקים כו'**. ממ"ש בפ' א"ט (נ' נ"א) במחט שנמצא בבית הכוסות נמצא ק"ד כו':

(**ליקוט**) **וי"ח בכרס כו'**. וכ"פ בת"ה ע"א ב' והרא"ה שם (ע"כ):

ה **ביצים**. כמ"ש בפ"א די"ט (ו' ז') השוחט כו' ביצים גמורות ופי' הרשב"א גמורות בחלבון וחלמין אבל אין לה אלא חלמון לבד עדיין בשר וכגוף העוף הוא וה"ה לענין מליחה דלא כפירש"י שם:

ו **נוהגין למלחה**. נשתרבב המנהג ממ"ש בעירובין ס"ב ב' אפילו ביעתא כו' ועתוס' שם ד"ה אפילו כו':

ז **אך כו'**. כיון דא"צ מליחה כנ"ל:

ח **מיהו כו'**. דמליחה אינו אוסר אלא כ"ק:

ט **מותר למלחם**. דציר יש להם רשב"א. ותוס' שם כתבו דדמא משרק שריק:

י **ויש אוסרין**. דלא קי"ל כסברת התוס' דמשרק שריק כמ"ש בריש סי' ע' והוי כמו דגים ובשר ותוס' אזלי לטעמייהו ועש"ך:

## סימן עו

א **הצלי כו'**. ממ"ש בס' כ"ח (קי"ב א') ככר שהתך עליה בשר כו' משמע אף למאן דאמר מתיר הצלי עצמו בלא מליחה ובפ' כ"צ מולייתא שרי ובלא מליחה איירי כמ"ש תוס' שם ע"ש ועבתוס' דחולין י"ד א' ד"ה ונסבין כו' ובפסחים ע"ד א' ד"ה האי כו':

(**ליקוט**) **הצלי כו'** ועס"ב בהג"ה וי"א דצריך כו' עתוס' דמנחות כ"א א' ד"ה וכן כו' והראב"ד כתב דבגי' ספרדית מצא ג"כ וכן לצלי וכתב שכן עיקר דלקדירה מאי אתא לאשמועינן האמר שמואל בפכ"ה (קי"ג א') אין הבשר כו' ועוד דאינו שוה דזה א"צ שהיה דמעלהו מיד משא"כ לקדידה אבל לצלי ודאי א"צ שהיה והרמב"ן כתב כדבדי תוס' [**וכ' דקמ"ל דבעינן מב' צדדים**] וכ' דאפילו לגי' ספרדי י"ל דלהקל דמותר במליחה בלא הדחה אח"כ ובלא ניפוץ דל"ת שהמלח נאסר (ע"כ):

ב **ואוסר כו'**. כמ"ש בפ' כ"צ (ע"ה ב') נטף מרוטבו כו' וכמ"ש בסי' ק"ה ס"ר:

ג **רצה כו'**. ממ"ש בפ"א (ח' ב') השוחט בסכין כו' מדיח והקשה הר"ן תיפוק ליה דבלא"ה צריך הדחה כמ"ש בפ' כ"ה (קי"ג א') מדיח ומולח כו' ותירץ דהתם לקדרה וכאן לצלי ועתוס' ל"ג א' ד"ה ונאכלין כו'. ואף שדרך למלוה הצלי כמ"ש בפ"א די"ט (י"א א') ושוין שמולחין עליו בשר לצלי וכמ"ש תוס' י"ד א' ד"ה ונסבין ובפסחים ע"ד א' ד"ה האי כו':

ד **וי"א דצלי כו'** הר"ן בשם הרמב"ן וכ' בשם הר"י דל"ק ההיא דפ"ק דמשום דם סגי בשפשוף עד שיצאו המים בלא מראה דם משא"כ שם דצריך שפשוף גדול שיסיר שומן הנדבק וכן ההיא דפ"ב ל"ג א' י"ל כתי' השני של תוס' שם:

ה **וי"א כו'**. רש"י בר"פ כיצד צולין וכגי' הספרים במנחות כ"א וכן לצלי ובפ"א די"ט ושוין שמולחין כו' וז"ש רש"י מליחה מעט ר"ל לא כמו לקדירה כמ"ש בפ"א די"ט שם ל"ש אלא לצלי כו':

ו **אבל אם שהה כו'**. דהמלח מבליע הדם שבעין על הבשר בו ובדם שבעין לא אמרינן כבכ"פ כמש"ל בס"א וע"ל סי' ס"ט ס"ב:

ז **ואין חילוק כו'**. ר"ל אע"ג דהיתר הצלי משום דדם הנשאר הוי דם שלא פירש כמ"ש תוס' הנ"ל וכאן פירש מדופן לדופן מ"מ מותר דכבכ"פ דהא אף ב' חתיכות שרי לצלותן זע"ז ממ"ש קי"א א' כבדא עילוי בישרא כו':

ח **ובלבד כו'**. בביצים אסור אף בדיעבד ובבשר לכתחילה כמ"ש בסי' ע"ז בהג"ה. ש"ך:

ט **רק שיצלנו כו'**. כמ"ש בס"ס ס"ט ועס"ה:

י **לא נקב כו'**. גמ' כ"ח ב' והטעם משום דהוי דם שפירש כמ"ש הרא"ש שם וז"ש רצה לאכול כו' ג"כ מה"ט ועתוס' י"ד א' ד"ה ונסבין כו':

יא (**ליקוט**) **עד שיחתוך וימלח**. כמש"ש כיון דמנתחה כו' ודוקא ע"י מליחה ג"כ כמש"ש צ"ג א' בחוטין (ע"כ):

יב **ואם נקר כו'**. דס"ל דלא הצריכו חתיכת ווירידין או אבר אבר אלא משום דם החוטין וסברא האחרונה ס"ל דמשום דם שבבשר עצמו דהוי כדם שפירש כנ"ל וז"ש ויש כו' וכ"ה לשון הטור ויש כו' אע"ג שנקרו כו':

(**ליקוט**) **ואם ניקר כו'**. ממ"ש בפ"א (ט"ו ב') השוחט לחולה כו' לבריא באומצא ובשבת א"א למולחה דאסור משום מעבד וצ"ל בכה"ג. ת"ה ש"ב (ע"כ):

(**ליקוט**) **ואם ניקר כו'**. שהראב"ד הקשה על מש"ש צ"ג א' ותרי משום דמא מ"ש אלו החוטים משאר חוטי דם וכתב דאין ה"נ לשאר חוטין אבל הרשב"א וש"פ חלקו עליו מדקתני מניינא דוקא הוא וכ' דשחיטת הורידין מהני לכל החוטין שנשפכין דרך שם חוץ מאלו ושחיטת הורידין אינו אלא משום החוטין לכן אם ניקר כו' דדם הבשר כיון שלא פירש מותר אלא משום דם החוטין שכנוס ועומד דלא אמרו אלא דם האיברים שמובלע בבשר (ע"כ):

יג (**ליקוט**) **ויש שהחמירו כו'**. כ"כ בת"ה ס"ח א' בשם הר"ר משולם והראב"ד דלא סגי בשחיטת הורידין לחוד עד שישחוט ג"כ רוב שני הסימנים וכמש"ש כ"ט א' ואי אשמעינן קדשים משום כו' אלמא דכל שלדם צריך רוב ב' סימנים. ואינו מוכרח דהא חטאת העוף סגי ברוב סי' א' אע"ג דלדם הוא צריך ועוד הביאו ראיה משובר מפרקת וג"כ אינו

מוכרח וכן הקשה בת"ה שם עליהם דהא ר"י ל"ק אלא עד כו' ואת"ק קאי דקאמר א' בעוף כו' (ע"כ):

יד **ורוב שני כו'**. כמ"ש כ"ח א' עד שישחוט את הוושט ואת הווורידין וכמש"ש משום דוושט סמוך לווורידין ואף דס"ד משום שחיטה וושט לבד לפי המסקנא משום דוושט כו' צריך שניהם אף בעוף ומשום דם ונקט וושט משום דסמוך כו' דאל"כ למה הזכיר ר' יהודה לוושט כלל:

טו **ויש מי כו'**. סברא שניה ושלישית טעמם כמ"ש בר"פ כ"צ דמתכת שחם מקצתו חם כולו ובולע מהדם וחוזר הבשר ובולע ממנו אלא דכ"ז שהוא על האור אמרינן כבכ"פ כמש"ש גבי מולייתא משא"כ אח"כ. וסברא ראשונה ס"ל דבשפוד נמי אמרינן כבכ"פ משא"כ בסכין ועי"ן בפ' כ"ח קי"ב אין מניחין כלי תחת הבשר כו'. וסברא אחרונה ס"ל כמ"ש הרא"ש דאור מושך הדם אליו ואינו מניח לבלוע בסכין ושפוד ועב"י:

טז **מותר אם כו'**. ערש"י שם ב' ד"ה והאמר שמואל כו' ור"ל שיעור צליה וכמש"ו.

(**ליקוט**) **אם נצלה כו'**. שהראב"ד הקשה דבכבר רבא ור"ה מקילין ובכלי רב אשי מחמיר וכ"פ הרי"ף והפוסקי' כדברי רבא ורב אשי ותי' הרשב"א דהא דכבר מיירי בנצלה עד שהוא ראוי לאכילה ובכלי מיירי שלא נצלה כ"כ ושמואל ס"ל להיפך דבכלי שתעלה תמרתו סגי ובסכין אפי' ראוי לאכילה אסור משום אגב דוחקא דסכינא פליט דמא כמש"ש בגמ' ועבת"ה ע"ז ב' שהאריך (ע"כ):

יז **וה"ה שהמוהל כו'**. כמש"ש וקרי ליה חמר בשר:

יח **בשר כו'**. אע"ג דגמ' פריך על הא דמשיכלה כל מראה כו' מכבר שחתך עליה בשר משמע דחד שיעורא הוא והוא כשיהא ראוי כו' כנ"ל בס"ה ולנו אסור אף בכה"ג כמש"ש מנא ידעינן כו' ודלמא כו' ועתוס' שם ד"ה תרי ואין אנו כו' היינו היכא דלא ידעינן אם נצלה שיעור צליה ומשתעלה תמרתו ידעינן דנצלה שיעור צליה וע"ז פריך ודלמא כו' אבל אם ידעינן דנצלה שיעור צליה א"צ שתעלה תמרתו כמ"ש בכבר שחתך עליה בשר שמותר כן נראה לפרש הסוגיא ועב"י שדחק עצמו ע"ש:

## סימן עז

א **שלא נמלח**. תוס' שם ד"ה האי מולייתא כו' ורש"י אזיל לשיטתו דס"ל דצלי בעי מליחה קצת ואנן לא קי"ל כן כמ"ש בסי' ע"ו:

ב **אם לצלי כו'** ולקרירה כו'. דלקדירה לא שייך כבכ"פ ולהכי קבעוהו בגמ' אצל צליית הפסח. רי"ף:

ג **ואפילו אם כו'**. תוס' שם ד"ה כבולעו. ויש ללמוד כו':
ד **אבל אם כו'** הרא"ש בפ' ג"ה דאל"כ אצ"ל דאסור לקדירה כיון שלא נמלח ע"ש:
ה **וכ"ז בדיעבד כו'**. כשיטתו שכתב בסי' ע"ו ס"ב דנוהגין לכתחלה כרש"י דאף לצלי צריך מליחה:
ו **בשר שלא כו'**. כנ"ל ואפי' אם נמלח כו':
ז **אבל כו'** כנ"ל:

## סימן עח

א **אבל אם כו'**. כשיטת כל המפרשים דכל הסוגיא בלא נמלח דלא כהרמב"ם וע"ל סי' ס"ט סי"ט:
ב **אבל מותר כו'**. כמ"ש שם ע"ה ב' סכו בשמן כו':
ג **ופשטיד"א כו'**. תוס' שם ע"ד ב' ד"ה טפל ועוד כו':
ד **בין כו'**. או"ה דלא כר' ברוך ועד"מ:

## סימן עט

א **סימני בהמה וחיה כו'**. מתני' וגמ' שמם חיה בכלל כו' ושם ע"א א':
ב **וי"א כו'**. עבה"ג וביאו ראיה ממ"ש בפ"ו דשבת דשקילי ניביה ובפ"ב דב"ק דאפקיה לניביה כו':
ג **יש לה קרנים כו'**. ערש"י בנדה נ"א ב' ד"ה ויש כו' דאין כיוצא בה דאין טלפים לטמאה אלא בחזיר כמ"ש בתורה ומ"ש במתני' ויש כו' קאי אטמאה ומ"מ לא סני בקרנים לחוד דמתני' דהתם ר' דוסא היא כמ"ש תוס' בשם ריב"ם בחולין שם ד"ה אלו הן כו' ועב"י סי' פ' וכן דעת הר"ן וכל המפרשים כדעת ריב"ם דלא כר"ת שם:
ד **בשר אדם כו'**. שנאמר זאת אשר תאכלו ולא אחרת ולא מנה רק מיני בהמה והיה. רמב"ם וסמך על ת"כ פ' שמיני פ"ד ואין בשר כו' משמע ל"ת הוא דאין בו ואע"ג דאמר ג"כ חלב אגב בשר וראיה שהרי ברישא אמר ואין הלב מהלכי שתים טמא משמע דטהור לגמרי וכאן שינה ואמר שאינו בל"ת ובזה מיושב דבגמ' פ' אע"פ ס' א' חשיב לדם וחלב ולא חשיב בשר ובת"כ השיב בשר וחלב ומפיק מב' לימודים ובגמ' לא אמר רק לימוד א' ועוד דבת"כ פ' צו פרשה י' וברפ"ה דכריתות מפיק דם מלעוף ולבהמה אלא דדם וחלב מפיק אפילו מאיסור ומלעוף ולבהמה לא נשמע אלא שאינו מוזהר בל"ת דלא יאכל דם אבל מאיסור דיוצא מן הטמא לא נפיק ולכן יליף בפ' אע"פ שניהם מחד קרא כיון דנשמע לחלב ה"ה לדם ובת"כ יליף על הבשר שאינו בל"ת וער"ן:

(**ליקוט**) **בשר אדם כו'**. ממ"ש בר"פ דם שחיטה למעוטי דם מהלכי שתים כו' ול"ק ג"כ משום דכולו היתר אבל הרשב"א כתב בסי' שס"ד דמותר מן התורה ואין בו אלא מצות פרוש וראיה מהנ"ל דם שחיטה דחהו משום דגיד הנשה אסור בו דאיסור גיד בכף תלי רחמנא והרי איבעיא להו (חולין צ"ב ב') בבהמה ולא עגיל בעוף כו' אבל כל שיש בו ובמינו ודאי אסור ועיקר מעשה היה באדם ע"ש בארוכה (ע"כ):

ה **הנולד כו'**. כחכמים בתמורה ל"א א' ובחולין נ"ח א' וכ"ה הסוגיא בפ"א די"ט ובחולין ע"ה א' השוחט את הטריפה כו':

(**ליקוט**) **הנולד כו'**. כר' יהושע בתמורה ובחולין נ"ח א' וכ"ח הסוגיא שם ע"ח א' ב' ובפ"ק די"ט ו' א' ועבה"ג ועתוס' דב"ק מ"ז א' ד"ה מ"ט כו' ובסנהדרין פ' ב' ד"ח עובר כו' ובחולין שם ד"ח והלכתא כו' וש"מ (ע"כ):

## סימן פ

א **חלבה מותר ודמה אסור**. מתני' קי"ז א':

ב **וטעון כו'**. מתני' בפ"ו:

ג (**ליקוט**) **בקרנותיה**. ולא בטלפים דלא כפיר"ת שם בתוס' ד"ה אלו כו' אלא כפי' ריב"ם שם דלפי ר"ת למה לא מפרש בגמ' סימנים דטלפים. ת"ה וש"פ (ע"כ):

ד (**ליקוט**) **כרוכות** כו'. ויש בהם פי' לרש"י ותוס' וש"פ וגי' אחרות ע"ש ושם (ע"כ):

(**ליקוט**) **אם כו' ואם כו'**. כרוכות כו'. רש"י פי' בלשון שני דכרוכות הוא עגולות וחדודות שהן חדין אבל בלשון ראשון פי' הדורות עגולות וכרוכות שהן עשויות גלדי גלדי וכן פי' הרשב"א והר"ן והטור וחרוקות פי' מלאות פגימות וחריצין וכ"כ הטור אבל הרשב"א והר"ן פי' הדוקות שהגילדין הן מהודקות ואינן מתקלפות והרמב"ם בפי' פי' בע"א ומפוצלות פירש"י שהרבה פיצולין יוצאין מהן וכן פי' הרמב"ם בפי' אבל ר"ת פי' בתוס' שם ד"ה והרי כמבוצלות בב' ור"ל כפופות וכן פי' הרשב"א (ע"כ):

ה **והוא דמיבלעו כו'**. רמב"ם ומפרש מ"ש והיינו ספיקא כו' דלא כתוס' וש"פ דלא מיבלע דבאמת מיבלע רק שאינו מובלע כבשאר היות ומספקא להו אי סגי בהאי הבלעה:

(**ליקוט**) **והוא כו'**. אבל תוס' ות"ה וש"פ כתבו דלא בעינן מיבלע חרקייהו (ע"כ):

ו **בד"א כו'**. מפו' בתורה:

(**ליקוט**) **בד"א כו'**. כמש"ש פ' א' הני עזי דבאלי מהו כו' מדמתרגמינן תורבלא כו' (ע"כ):

ז **מיני היה**. אע"ג דשם פ' א' אמרינן דתאו שור הבר הוא ומין בהמה הוא כמ"ש בס"ג כרבנן. סמך על הירושלמי (פ"ה דכלאים) שאמר דמאן דמתרגם תורבלא הוא כר' יוסי וכ"ה

בתוספתא (פ"א דכלאים) ה' דברים נאמרו בשור הבר אסור משום או"ב וחלבו אסור כו' רי"א זהו תאו האמור בתורה ומותר משום או"ב וחלבו מותר כו' וכן סוגיא דגמ' הנ"ל דלא כרב הונא בר חייא שם דאמר שם ודלמא מינא דתאו כו' ועתוס' שם ד"ה ודלמא כו' ודוחק הוא דל"ל להכניס במחלוקת כיחידאה והל"ל חיה אחרת ובזה מתורץ מה שמקשין עליו למה פסק כרבנן דסוגיא דגמ' הוא כר"י:

ח (**ליקוט**) **שור כו'**. כת"ק אלא דבסוגיא דחולין פ' א' ס"ל לר"א ורבינא ורב אשי כר"י דפריך ודלמא מינא דתאו אלא שהרמב"ם ל"ג לה רק מינא דזמר בלבד וכ"ה הני' בכמה ספרים. ת"ה ס"ב א' (אבל העיקר בדעת הרמב"ם כנ"ל בס"ק ז' וכ"כ פר"ח) ולענין עיזא רב אלא פ' שם כאמימר (ע"כ):

ט **הקרש כו'**. שם וקרש כו' חלבו מותר ובספרים שלנו חסר תיבת חלבו ועתוס' ורי"ף ורא"ש ושם קרש טביא כו':

י **כלאים כו'**. עבה"ג וכסוגיא דשם ע"ט ב':

יא **כוי** חלבו כו'. פ"ב דביכורים וע"ל סי' כ"ח וסי' ס"ד:

## סימן פא

א (**ליקוט**) **או טריפה**. מתני' קס"ז ב' ואע"ג דאין הלכה כן מ"מ למדנו לחלב שאינה בקיבה. הרי"ף והרא"ש פ"ג סנ"ב (ע"כ):

ב **וצירה**. בכורות שם וחולין קי"ב ב' ק"כ א':

ג **ומי כו'**. בכורות ז' ב' כלישנא בתרא:

ד **ויש כו'**. שסובר דהא דרב ששת לאו הלכתא הוא כיון דפירשא הוא מותר כמו פרש שור הנסקל בפ"ב דע"ז (ל"ד ג') וכמו חלב הקיבה של נבילה בספ"ה דחולין כמ"ש הרי"ף שם ועור החמור בבכורות שם:

(**ליקוט**) **ומ"ר כו'**. פסק כלישנא בתרא דרב ששת שם דהגאונים פסקו בכ"מ כלישנא בתרא ובשל תורה הלך אחר המחמיר הרא"ש שם: ויש מי שמתיר. הוא הרמב"ם וס"ל ג"כ דהסוגיא והלכתא בכ"מ כלישנא בתרא ומדחזינן סתמא דמתני' דבש צרעין טהור במס' מכשירין דלא כר' יעקב ורב ששת ס"ל כר' יעקב ע"כ אין הלכה כר"ש וע"ל ס"ט ואע"ג דללישנא קמא דר"ש אתי אפי' כמתני' דלא כר' יעקב מ"מ אזיל לשיטתיה כנ"ל דלישנא בתרא בכ"מ עיקר והמרדכי כתב דמ"ר חמור אסורין ושל שאר מותרין אפי' ללישנא בתרא וה"פ של סוסים וגמלים כיון דלא שתו אינשי ודאי פירשא בעלמא הוא ומותרין כי תבעי כו' (ע"כ):

ה **אבל מי כו'**. דהא אפי' חלב ודם שלו מותר כמ"ש בפ' אע"פ ס' א' ואמרינן בפי"ד דשבת (ק"י א') מהו לשתות כו' מכלל דבחול שרי:

(**ליקוט**) **אבל מ"ר דאדם כו'**. מחד הוכחה דמרדכי שם שהוכיח מדמותר משאר בהמה טמאה כנ"ל ה"ה דאדם וא"כ לדברי הרא"ש הנ"ל ס' ראשונה היה אסור אבל משאר הוכחות שם שהוכיח מדמיבעיא להו בשבת מכלל דבחול מותר ועוד מדל"ק וכי בחול מי התיר לך ועוד מדקאמר בכתובות ס' א' דאף חלב מהלכי שתים מותר וזה לא גרע מחלב וזו ראיה ברורה שאין להשיב דהא לא איבעיא להו בגמ' שם אלא אי דמי לחלב אי לא (ע"כ):

ו **אם הוא כו'**. עתוס' דחולין י"א א' ד"ה אתיא. ויש ללמוד כו'. אבל הרא"ש כ' דלמסקנא דאזלינן בתר רובא רוב בהמות כשרות הן והוי חזקה מכח רובא והשתא הוא דאיתרע וכמ"ש בכתובות י"ב ב' וע"ה ב' ועתוס' דנדה ב' ב' ד"ה דאיכא כו' אבל אי לאו כו' וכ"כ הרר"י ממ"ש (חולין ט' ה' ופ"ג די"ט) נשחטה בחזקת היתר כו' אלמא בהמה בחייה בחזקת שאינה טרפה:

ז **אבל אם כו'**. כיון דע"כ יצתה מחזקתה שעה אחת וכמ"ש בנדה נ"ו א' וכן הכתם כו' אלמא כיון דיבש הוא וא"א לומר עכשיו ראתה לא אמרינן העמד על חזקתה ומטמאינן עד הכיבוס. ר"ן. ואע"ג שאמרו שם ומטמא בין לח בין יבש משום לתא דיבש כמ"ש תוס' שם נ' א' ד"ה ושרצים כו' וי"ל כו':

ח **שבידוע כו'**. כמ"ש בפ' א"מ (נ"א א') ובפ' המדיר:

ט **מיהו כו'**. חולק על הש"ע וכדעת סמ"ק דאף בכה"ג אמרינן דאז נטרפה ומעמידין על חזקתה:

י **אבל ביתרת כו'**. דלא כהגש"ד שמתיר מקודם יב"ח דטרפה אינה חיה יב"ח וע"ל סי' נ"ז סי"ח בהג"ה:

יא **ואם היתה כו'**. דמחזקינן לכולהו בכשרות דרוב כו' כנ"ל:

יב **ואם יש כו'**. כיון דמן התורה בטל ברוב וע"ל סי' צ"ח ס"ב:

יג **דהוי כו'**. כמ"ש בהג"ה (ק' א'):

יד **ואם נטרפה כו'**. כמ"ש בפ"א דכתובות (ט' א') ועבה"ג:

טו **ויש אוסרין כו'**. או"ה. וס"ל דאין סירכא בפחות מג"י כמו בהוגלד פי המכה ואין בו אלא חד ספיקא אבל קודם לכן מותר כשיטתו בהג"ה לעיל בהוגלד פי המכה. ודעת ש"ע כמ"ש במשמרת הבית די"ל דרגע קודם השחיטה נגמרה הסירכא הלא"ה היה אסור לעולם כשיטתו לעיל (צ"ע דמ"מ הוי ס"ס):

טז **מי דגלי כו'**. נלמד מחלב ואף ליש מי שאוסר מודה כאן דפירשא בעלמא מדקא מיבעיא להו בחמור ש"מ בטהורה ודאי מותר ב"י:

יז **ומי כו'**. דהא עבדי כותח ממנו כמ"ש ברפ"ג דפסחים:

יח **ויש מי כו'**. דאמרינן קי"ד א' אבל לענין בשר בחלב כו' והיינו מימי חלב דמי חלב אמרינן שם קי"א ב' אסור לאכול בכותח וכן בפ"ג (מ"ג ה') ופ"ז (ע"ו) דפסחים והוצרך ללמוד בבכורות שם על חלב דמותר אבל מימי חלב דאינו בכלל חלב ליכא קרא להתיר וסברא ראשונה ס"ל דדוקא לענין בשר בחלב אינו כחלב אבל לכ"ד הוי כחלב וכמ"ש שם לזרעים:

יט **כשרה כו'**. כגי' ספרים שלנו דלא כגי' רש"י:

כ **ויש כו'**. עתוס' שם ד"ה ה"נ ולכאורה כו' ואור"ת כו'. וסברא ראשונה ס"ל דכ"ז קודם חזרה נשנית אבל קשה לפי' דא"כ כשרה שינקה כו' קודם חזרה וטרפה כו' לאחר חזרה וה"ל למיתני כולה להיפך לרבותא אבל לפי' ר"ת הכל לאחר חזרה ועוד מ"ש רי"ף דפירשא הא במתני' אמרו מפני שכנוס כו' ועוד דהא מי רגלי חמור אסורים בשלמא להרמב"ם ניחא כנ"ל ובירושלמי פ"ב דע"ז קבת העובד כוכבים ושל נבילה אסורה כמשנה ראשונה טריפה שינקה מן הכשירה קבתה מותרת כמשנה אחרונה כשרה שינקה מן הטרפה קבתה אסורה כמשנה אחרונה ומייתי שם עובדא שבקעו זאבים יותר משלש מאות צאן ובא מעשה לפני חכמים והתירו קבותיהן אמרו ביצה גידולי גופה קיבה ממקום אחר באת ור"ל כמ"ש במתני' שכנוס במעיה כנ"ל. והרמב"ן כתב דבנוסחות הישנות הוא כגי' רש"י דל"ג וכ"ש בקיבת כו' ומדברי ב"ח פסוקות הוא וכ"כ הר"ן:

כא **ומיהו כו'**. גמ' שם:

כב **או כו'**. תוס' שם ד"ה חיישינן כו':

כג **ויש כו'** אבל כו'. עתוס' שם ד"ה כאן כו':

כד **כגון שחלבתו כו'**. רש"י שם:

כה **או כו'**. דלא נקט רש"י כלי אלא לאפוקי ע"ג הדד או חולבת לתוך פיו. ב"י:

כו **והיו מכין כו'**. דאינו אסור אלא מדרבנן מדהוצרך להקשות מדברי רב ששת דאפילו מצות כו' וע"ש סוף מ"ה ב' ארנב"י כו' ושבת מ' ב' ושאר מקומות:

כז **לבריא כו'**. תוס' שם ד"ה ריא כו' וכמ"ש ביומא פ"ב א' ועתוס' דשבת ס' ב' ד"ה השתא כו':

כח **מעת לעת כו'** והוא כו' ואם כו'. ירושלמי והביאו הרא"ש:

כט **ובתוך כו'**. גמ' שם פירש לאחר כו':

ל **עד סוף כו'**. רמב"ם ואינו כן דעת ש"פ:

לא **חלב העובדת כוכבים** כו'. ע"ז כ"ו א':

(**ליקוט**) **חלב עובדת כוכבים כו'**. מתני' וגמ' ע"ז כ"ו א' וירושלמי שם אבל עובדת כוכבים מניקה בנה של ישראל דכתיב והיו מלכים אומניך ושדותיהם מיניקותיך אלא שר"ח כתב דוקא במקום סכנה דבירושלמי מסיים שם תני יונק תינוק מן העובדת כוכבים ומבהמה טמאה ומביאין לו חלב מ"מ ואינו חושש לא משום יונק שקץ ולא משום טומאה אלמא דומיא דבהמה טמאה הוא וכן בגמ' דידן בס"פ חרש קי"ד א' וקאמר שם התם משום סכנה א"ה כו' וכ"מ בתוספתא דשבת דתנא שם אין יונקין מן העובדת כוכבים ומן בהמה טמאה אבל רשב"א כתב דממדות חסידות הוא לפי שחלב מגדל טבע כיוצא בו לכן עריבו בהדי בהמה טמאה ובמ"ר פ' שמות וקראתי לך אשה מינקת כו' וכי אסור היה למשה לינוק מחלב עובדת כוכבים לא כן תנינא אבל עובדת כוכבים מניקה כו' פה שעתיד לדבר כו' וז"ש ומ"מ כו' דחלב כו'. ר"ג רפ"ב דע"ז ועתוס' שם י' ב' ד"ה א"ל כו' (ע"כ):

לב **ומ"מ כו'**. כמ"ש תוס' בע"ז י' ב' ד"ה א"ל בשם מדרש חלב מטמא כו':

לג **וכן לא כו'**. דבשביל כה"ג יצא אחד כמ"ש בירושלמי פ"ב דחגיגה והביאו תוס' שם ט"ו א' ד"ה שובו כו'. הג"א פ"ב דע"ז ס"ו ד"ה להזהיר:

לד **ואע"פ כו'**. עתוס' דע"ז ס"ט א' ד"ה ההוא כו' ור"ל דהוא נטל"פ וכ"ה במרדכי:

לה **דבש כו'** ויש כו'. עבה"ג וכשיטתם דהרמב"ם פסק דלא כרב ששת והרא"ש פסק כלישנא בתרא דרב ששת:

(**ליקוט**) **דבש כו' ויש כו'**. תליא בפלוגתא הנ"ל דס"א ור"ת פסק ג"כ דמותר וס"ל כהרמב"ם או שפ' כלישנא קמא דר"ש והוא להחמיר דללישנא בתרא ע"כ לא קי"ל כר"ש כיון דסתם מתני' דלא כוותיה כנ"ל (עבר"ש שם ובא"ז הלכות בכורות ס"ס תפ"א. והעיקר בדעת הרמב"ם כמש"ל ס"ק ד' במקומו):

## סימן פב

א **אלא מנה כו'**. ס"ג ב':

ב **והמינים כו'** שם א':

ג (**ליקוט**) **כל עוף שהוא כו'** יש ג' סימני כו'. המחבר קיצר בדבר והפוסקים הסכימו לפי' הר"מ בר יוסף שפי' במתני' כל עוף הדורס טמא ר"ל ודאי טמא שאין לך עוף טהור כלל שהוא דורס וכל שיש לו אצבע כו' ר"ל אם יש לו כל הג' סימנין אלו בודאי טהור

שאין לך עוף טמא שיש לו שלשה סימני טהרה שכל כ"ד עופות טמאים אין להם רק סי' טהרה א' לבד עורב יש לו ב' סימני טהרה ונשר אין לו כלל סי' טהרה וכל שידוע שאינו דורס א"צ כלל לסימן אחר ובודאי טהור הוא כמש"ש ס"ב א' אמר אמימר הלכתא כו' והוא דלא דריס ר"ל שאותו סימן אחד יהיה דוקא שאינו דורס וכמש"ל וגי' שם ס"א א' תני ר"ח עוף כו' וליליף מתורין כו' ה"נ דאיכא כולי ארבעה א"כ עורב דכתב רחמנא כו' ול"ג א"כ שאר עופות עד א"כ עורב ושם גמירי עשרים וארבעה כו' תלתא הדרי בכולהו עשרים ותרי מהני תלתא איתנהו בעורב וחד דליתיה בהנך איתיה בפרס או בעזניה ופי' מ"ש תלתא הדרא כו' דכולהו עשרים אין להם אלא סי' טהרה אחד והשלשה סימנין שבגוף שהן אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף חוזרין בכל העשרים שכל א' מאלו יש לו א' מהסימני טהרה אלו ועורב יש לו שנים מאלו אבל סי' הרביעי שאינו דורס אין בכל הכ"א עופות שכולם דורסים הן ופרס ועזניה נמי אין להם אלא סי' טהרה א' אלא שא' מהם או פרס או עזניה סי' טהרה שלו שאינו דורס והא דקאמר א"כ פרס ועזניה דכתב רחמנא ל"ל ול"ק א"כ שאר עופות טמאין ל"ל משום דבעי למיהדר ולאקשויי וניגמר כו' ולתרץ א"כ נשר כו' ולברורי דצריך למיכתב נשר דלא ליגמר מפרס ועזניה דאינן שני כתובים כמש"ש משא"כ בשאר דא"א דהאי דאיתיה בהאי ליתיה בחד מהנך ומ"ש ר"ח עוף הבא בסימן אחד טהור היינו שבקי בכל העופות טמאין דאל"כ איכא לאספוקי בעשרים עופות טמאין והיינו דקאמר ר"נ שם היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא כו' ואפילו אותו סי' טהרה הוא שאינו דורס דליכא לאספוקי בהנך עשרים אכתי איכא לאספוקי בפרס ועזניה ואמימר פליג עליה בזה דאם יש לו סי' שאינו דורס א"צ שיהא בקי כי פרס ועזניה לא שכיחי ועוף הבא בשלשה סימני טהרה לכ"ע א"צ שיהא בקי וא"צ לידע דלא דריס דודאי אינו דורס כמ"ש במתני' שם ובברייתא כל שיש לו אצבע כו' דאין לך עוף טמא בג' סימני טהרה ומ"ש שם ס"ב ב' ומאי ספקייהו כו' משום דה"ל עוד סי' טהרה א' כמו אצבע יתירה והיו בקיאין בעורב ומיניו וכמש"ש א' לא היה בקי כו' בב' סימנין טהור והוא כו' ותרנגולתא דאגמא ע"ש בתוס' ר"ה חזיוהו כו'. ושיטת סה"ת וסמ"ג וסייעתם כשיטת התוס' דעשרים עופות טמאים כ"א י"ל ג' סימני טהרה כגי' שלנו בגמ' וסי' א' מהם שאינו דורס וכולן שוין בסימניהן ושנים מהסימנים שלהן הן בעורב וג"כ א' מהן שאינו דורס והסי' הרביעי שאינו בהן הוא בפרס או בעזניה ואותו הסי' הוא קורקבנו נקלף ועתוס' ס"א א' ד"ה כל כו' וס"ב ב' ד"ה מאי כו'. ומ"מ בזה שוין דאם יש לעוף סימן אחד שאינו דורס שודאי טהור דאין עוף טמא בסימן אחד אלא פרס ועזניה ולא שכיחי כנ"ל אבל בסימן אחר לא דשמא ג"כ אינו דורס וממין עורב הן

ואם דורס ודאי טמא כמ"ש במתני' כל עוף כו' ועתוס' שם ס"ב א' ד"ה והוא כו' אלא דלשיטתם אם בקי בעורב ומינו עוף הבא בסימן אחד טהור באיזה סימן שיהיה משא"כ לשיטת הרמב"י דלעולם דוקא בסימן שאינו דורס ובשלשה סימנים שבגופו ג"כ טהור כמ"ש במתני' וכל שיש לו אצבע כו' ומפ' ג"כ כנ"ל דודאי אינו דורס וטהור דלא כרש"י ס"ה א' ד"ה ה"ג כו' דדוקא אם יש כל הד' סימנין שג"כ ידוע שאינו דורס וכן בב' סימנין טהור אם בקי בעורב ומינו כמש"ש ס"ב א' ואין נ"מ בין אלו ב' השיטות אלא כמש"ל בסימן אחר אם בקי בעורב ומינו דלתוס' כשר באיזה סימן שיהיה ולהרמב"י דוקא באינו דורס (ע"כ):

ד (**ליקוט**) **שהוא דורס**. רש"י פי' שאוחז בצפרניו ומגביה מהקרקע מה שהוא אוכל ע"ש נ"ט א' ד"ה הדורס כו' ותוס' פי' שאוכל מחיים ע"ש ס"א א' בד"ה הדורס וכ"כ בת"ה ס"ב א' ועתוס' דב"ק ט"ז ב' ד"ה דרס כו' והביא ת"ה ראיה דא"א לומר שם דורס ממש דא"כ זאב נמי הא תנן ודרוסת הזאב וכ"כ במה"ב ס"ט א'. והרא"ה בבד"ה כתב דורס ממש וכ"כ בשם הרמב"ן (ע"כ):

ה **ואם ידוע כו'**. ס"ב א' אמר אמימר כו' וכשיטת הגאונים דידוע דלא דריס לבד סימן אחד וז"ש במתני' כל עוף כו' טמא ודאי ואם ידוע שאינו דורס אז וכל שיש כו' וסתם בש"ע כאן ולא כתב שבסימן א' מהן טהור לפי שרבו בו הפי' וער"ן ולח"מ וריב"ש סי' קצ"א ובלא"ה אין נ"מ לדידן כמש"ל ואע"פ שיש לו כו' וערש"י ס"ב ב' ד"ה חזיוהו כו':

ו **יש ג' כו'**. אע"ג דבסימן אחד סגי כנ"ל לפי שרבו הפי' דלפי' תוס' שם ד"ה והוא כו' דוקא בסימן זה לבד דלא דריס אבל בסי' אחר עמו חיישינן שמא עורב הוא ולהרמב"ם דוקא בסי' אחר עמו ובב' סימנים לכ"ע חיישינן אבל בכל הד' סימנים אין חשש לכ"ע:

ז (**ליקוט**) **ואע"פ שיש לו ג' סימנין כו'**. לפי שיש גי' ופי' אחרים. ת"ה. ור"ל פירש"י הנ"ל וערש"י ס"ב ב' ד"ה חזיוהו כו' וכשיטתו דבעינן ד' סימנין שידוע ג"כ שאינו דורס ובזה א"א בקיאין כמו בתרנגולתא דאגמא אבל לשיטת הפוסקים ושיטת התוס' דכל שי"ל ג' סמנים האחרים בידוע שאינו דורס אין לחוש ועתוס' שם ד"ה חזיוהו כו' (ע"כ):

ח **מי שהוא כו'** ואם כו'. ר"ל אע"ג דצריך לנהוג חומרי המקום כו' כמ"ש בפ"ד דפסחים (נ' נ"א) ובפ"א דחולין ע"ש וז"ש ואפילו דעתו כו' כאן כיון דאין אוכלין מחמת חסרון קבלה ולא מחמת איסור ל"ל בה:

ט **ויש מי כו'**. כנ"ל וכמ"ש בפ"א דנדה (ז' ב') א"א למי שלא יראה את החדש כו' וסברא ראשונה ס"ל דאפשר שאותו המקום נהגו איסור מפני עופות טמאים הדומים לאלו שמצוים אצלם ב"י בשם הרשב"א. וכמ"ש שם ס"ג א' מקום שנהגו כו' אטו כו' אין ול"ק

כו' וכפי' תוס' שם ד"ה הא כו' אלא נראה כו'.
(**ליקוט**) **ויש מי שמתיר**. כמש"ש ס"ג א' אטו במנהגא כו' ור"ל כיון שיש למקום א' מסורת שטהור לישתרי בכ"מ שאותו מקום שאין אוכלין אין ראיה על איסורן אלא שלא קבלו במסורת ולאלו שקבלו במסורת שומעין. ת"ה. ואע"פ שדחה קצת אין הדיחוי כלום ע"ש (ע"כ):

## סימן פג

א **ודוקא כו'**. בתוספתא שם אלו הן קשקשין שמלובש בהן:
ב **ואפילו כו'**. עבה"ג ובת"כ פ' שמיני פרשה ג' אין לי אלא המרבה בקשקשים ובסנפירים כגון קיפונות מנין אפילו אין לו אלא סנפיר א' ואין לו אלא קשקשת א' ת"ל וקשקשת ר"א שני קשקשים:
ג **וי"א כו'**. תוספתא שם וכמה יהא בו אפילו אחת תחת לחיו ואחת תחת זנבו ואחת תחת סנפירו ר"א שני קשקשים. ואו או קאמר ת"ק. הרא"ש:
ד **לפיכך מצא כו'** לשון חתוספתא שם יש לו קשקשת אי אתה צריך לשאל על סנפיר יש לו סנפיר ואין כו' ועגמ' דנדה שם:
ה **ואם אינן כו'**. שם כר"פ:
ו **ואם נמצא כו'**. שם כר"ה ור"פ ומש"ש כי תניא כו' וכ' הרא"ש וה"ה לשדרה דאיכא דדמו לטמאים וגמ' קיצר בדבר ודוקא שידוע שאין לו קשקשת אבל בסתם סמכינן אראש ושדרה דהנהו לא שכיחי ובכה"ג אמרי ר"ה ור"נ ובזה מתורץ קושית הר"ן בשם הראב"ד בהנהו עובדי דשם דלא אשכחו קלפי ובדקו בבדיקה יתירה ה"ל לבדוק בראש ושדרה:
(**ליקוט**) **ואם נמצא כו'**. כר"ה ור"פ וערש"י ל"ט ב' ד"ה כל שראש כו' (ע"כ):
(**ליקוט**) **ואם נמצא כו'**. שם וכפירש"י והמהבר השמיטו משום שהראב"ד והרא"ה ס"ג א' פי' מ"ש ראש ושדרה פי' שיהא מכיר בהן שהוא דג פלוני וטהור ואר"ה דוקא שיהא שלם אז סמכינן אטביעות עין בראש ושדרה אבל במחותך ומכיר בראש או בשררה לא ור"נ אמר אפי' במחותך ובטביעות עין של א' מהן ע"ש בבד"ה אבל הרמב"ן והרשב"א הקשו ע"ז ע"ש בת"ה ומ"מ כתב שם בשם הרמב"ן אף שפירש"י עיקר מ"מ אני תמה שלא ראיתי בחיבור הגאונים שיהא סימן לדגים בראש ושדרה וצריכה רבה וכ"כ בת"ה הקצר וראוי לחוש ולהחמיר שלא מצינו לא' מן הגאונים ומחברי הספרים שכ' כן וכ' ב"י שהרמב"ם בפי' המשנה פי' ג"כ כפי' הראב"ד ע"ש ומפרש שם בבד"ה הא דפריך

מתיב רב עוקבא כו' דבשלמא לר"ה צריך סימן משום מחותך אלא לר"נ קשיא ומשני בארא כו' (ע"כ):

ז (**ליקוט**) **אבל אם כו'**. שלכן נסתפקו הגדולים בדג ברבוטא כמ"ש תוס' שם מ' א' ד"ה אמר כו' ולא בדקו בראש ושדרה אלא כי היכא דאיכא טהורים דדמו לטמאים כך איכא טמאים דדמו לטהורים אבל בסתמא לא חיישינן דלא שכיחי כמ"ש (חולין ס"ב א') בפרס ועזניה לכך נתנו סימן בראש ושדרה משא"כ בברבוטא שאין לו קשקשים (ע"כ):

ח **ציר כו'**. ממש"ש מחלוקת בצירן כו' ובחולין צ"ט ב' שאני ציר כו'. ועתוס' שם ד"ה שאני כו' ושם קי"ב ב' ד"ה הטמאים ובכורות ו' ב' ד"ה לאסור כו':

ט **לפיכך כו'**. דספיקא דרבנן לקולא כמ"ש בהרבה מקומות:

(**ליקוט**) **לפיכך מותר לקנות כו'**. ערש"י ל"ה ב' ד"ה וטרית כו' הא שאינה טרופה שניכר הטהורין שבהן מותר כמש"ש במתני' ל"ט ב'. רמב"ן ות"ה ס"ג ב' (ע"כ):

י **ויש כו'**. דכיון שמונחים יחד מסתמא נמלחו כך יחד:

(**ליקוט**) **לפיכך מותר כו'**. ממ"ש בע"ז ל"ט וטרית שאינה טרופה ולא חיישינן שמא נמלחו עם הטמאים דטמא וטהור מליח אסור כמ"ש בפכ"ה (קי"ג א') ואע"ג דאחזוקי איסורא לא מחזקינן היכא דשכיח כי האי ודאי חיישינן אלא משום שהוא ספיקא דרבנן. הר"נ שם: ויש אוסרין כו'. ס"ל (דשם) משום אחזוקי איסורא לא מחזקינן וז"ש ואפי' בשאר דגים כו' (ע"כ):

יא **ואפילו בשאר דגים כו'**. דאחזוקי איסורא לא מחזקינן כמ"ש בפ' א"ט (נ"ו ב'):

יב **ואם רואה כו'**. דמליח כרותח ומי שרייתם עזין הן:

יג **אבל אין כו'**. כנ"ל דאחזוקי כו':

יד **אבל אם כו'**. כ"כ סמ"ק ובזח מתורץ דבת"כ יליף מקרא ציר דגים טמאים (ועתוס' דחולין ובכורות הנ"ל):

טו **והיכא דהדגים כו'**. עש"ך:

טז **שזה סי' כו'**. לשון הטור וכפירש"י וכן סיים הטור שאין דרך כלכית בציר דגים טמאים:

יז **וה"מ כו'**. כפירש"י שם והשמיט מש"ש עובד כוכבים שהביא עריבה ונמשך אחר ריי"ף (לפי גירסא שלנו בריי"ף) ורא"ש וטור שהשמיטו וב"י תמה עליהם:

יח **ויש מי כו'**. מפרש מש"ש ל"ק כאן כו' להתיר חביות האחרות ושתים היינו בשתי חביות ומ"ש העובד כוכבים כו' באחת מהן דוקא באחת מהן. וכ"ד הריי"ף ולכן השמיט הא דרב ושמואל ורי"י. ר"נ ומ"מ וע"ש במ"מ שצ"ל הגי' בריי"ף להיפך ממ"ש אצלינו וצ"ל פתוחות אחת כו':

יט **דהיינו דג טהור**. כפי' הרשב"א והר"ן בשם ר"ח דכלכית דג טהור וכיון שיש בציר דג א' טהור מחזקינן כל הציר בדגים טהורים וז"ש במתני' וציר שיש בו דגה ר"ל דג טהור ול"ד כלכית משא"כ לפרש"י אבל בפ' ג"ה (צ"ז א') משמע דדג טמא הוא אלא דר"ן כתב דכלכית שם לדג קטן טמא או טהור:

כ **ויש מי כו'**. שהרשב"א והר"ן הקשו לפיר"ח הא בטרית קי"ל דבעינן ראש ושדרה של כ"א ולא סגי באחד ותי' דקל הוא שהקילו בציר שהוא מדרבנן ואע"ג דשם אסור בצירן שם גזרו משום גופן שהוא מעורב בציר משא"כ כאן דליכא כלל דג אחר בלא קשקשים רק הציר:

כא **קרבי דגים כו'**. הלך בדרך הרמב"ם שהרמב"ם לא הזכיר אלא ביצי דגים וכמו שהעתיק לשון הרמב"ם בס"ה עד ועכשיו וכמ"ש המ"מ דהרמב"ם פסק כר"ז דאמר לא תסמי כו' ואליבא דר"ז לא איתמר שום סימן בקרבי דגים לכן לא הזכירן וכן העלו בירושלמי כד"ז וכן בפ' א"ט תני עוברי דגים וכתב הר"ן שדעת הרי"ף ורמב"ם שאף בשלימין אין סומכין על הסימנים דלא כרבא אלא כסוגיא דפ' א"ט דסימנין לאו דאורייתא וה"ק שני ראשים כו' כמש"ש וכן אמרו בירושלמי דע"ז שם דאין סומכין על הסימנים והביאו תוס' שם ד"ה אמר רבא כו' דלא כר"ת:

כב **אינם כו'**. אבל סימן לא מהני בהו כנ"ל:

כג **אא"כ כו'**. אבל דג פלוני וטהור לא מהני אע"ג דמהני בעוף משום שדגים באים מארץ מרחק ויכול לאשתמוטי יותר מבעוף. מ"מ. אצל ביצים דס"ח:

(**ליקוט**) **ס"ז וס"ה אא"כ כו'**. אבל משל פלוני דג וטהור לא מהני אפי' בשלמים והטעם דביצי כל עוף ידועין וניכרין משא"כ בדגים. ר"נ אבל תוס' שם ד"ה אמר והרא"ש כתבו דבשלמים מהני כה"ג ולכן משני בשנימוחו ע"ש וער"נ שם (ע"כ):

כד **הישראלי**. רמב"ם ואזיל לשיטתו שכ"כ ג"כ בביצים של עוף וכמ"ש בסי' פ"ו ס"א ול"ג בחולין שם לוקחין כו' מן העובד כוכבים ודייק ממ"ש בכל מקום דר"ל אפילו בסוגיא ובח"ל דשם אין לוקחין שלא מן המומחה וכמ"ש שם הלכה כ"א ובספי"א וכמ"ש בגמ' ספ"ב ל"ט ב' ובגוי אין חילוק. ור"ל ישראל שאינו חשוד ולא מוחזק בכשרות וכמ"ש המ"מ שם וכן משמע בדברי הרמב"ם שם שכ' וכן אין לוקחין גבינה כו' וע"ל סי' קי"ט ס"א בהג"ה ור"ל מומחה אדם שהוחזק בכשרות וכמש"ו אא"כ היה כו' וכמ"ש הרמב"ם ובש"ע ס"ח גבי ביצים וכ' זה במקום מן המומחה:

כה **או עובד כוכבים**. כ"כ כל הפוסקים בביצי עוף טהור וכמ"ש בסי' פ"ו ס"א בהג"ה וכגי' הספרים שלנו מן העובדי כוכבים וכ"מ שם להדיא דפריך שם וכה"ג מי זבנינן

מינייהו כו' ושם קט"ז ב' ומי חיישינן כו' לוקחין כו' וכן הקשה הר"ן ועלח"מ שנדחק בזה ומ"ש בכל מקום כ' הר"ן דר"ל אפילו במקום עופות טמאין מצויין יותר מן הטהורים ועתוס' בחולין שם ד"ה ודלמא וא"ת כו':

כו **אא"כ היה כו'**. בשם רש"י פי' מומחה היינו בקי בהן אבל הרמב"ן פי' ככל מומחה דשמעתין דהיינו נאמן ומוחזק בכשרות וכן כללן בירושלמי אין לוקחין מעי דגים וקרביהן אלא ע"פ מומחה ואין לוקחין תכלת אלא ע"פ מומחה אבל באומר אני מלחתים אפילו בחשוד או בעובד כוכבים מהימן וכמ"ש בחולין ס"ג ב' ת"ר כו'. והראב"ד כתב דוקא במי שאינו מומחה סגי באני מלחתים אבל בעובד כוכבים או בחשוד לד"ה עד שיאמר אלו דגים ואלו קרביהן וכמש"ש בחולין באומר של עוף פלוני כו' וכאן סתם כדעת הרמב"ן והרשב"א דה"ה בעובד כוכבים וישראל חשוד. ושיטה אחרת להרמב"ם דדוקא ישראל אבל עובד כוכבים לא מהני מידי:

(**ליקוט**) **אדם שהוחזק בכשרות**. דומיא דמומחה דשם בימ"ח מח"ג וכ"מ בירושלמי תני אין לוקחין מעי דגים וקרבים אלא ע"פ מומחה ואין לוקחין תכלת אלא ע"פ מומחה משמע דומיא דתכלת והטעם שנחשדו ע"ה ליקחם מהעובדי כוכבים בחזקת טהורין. ר"נ דלא כנראה מפירש"י שפי' מומחה בקי בהן וערש"י שם ב' בד"ה אלו דגים כו' (ע"כ):

כז (**ליקוט**) **ביצי כו'**. כשיטת ר"י וש"פ דסימני דגים ג"כ לאו דאורייתא וכתי' הגמ' דחולין שם ושכ"מ בירושלמי הביאו תוס' שם ד"ה אמר כו' ובחולין שם ד"ה סימנין כו' אבל הראב"ד פי' כדברי ר"ת וכ"כ ר"ח וכתב הרשב"א שכן משמע מרש"י בחולין שם ד"ה ה"ג כו' הנך סימני ביצים כו' ר"ל דוקא בביצים וכ' הרשב"א דהרי"ף ס"ל דבביצי דגים א"צ סימן כלל דודאי הן טהורין כתי' דשם סמי מכאן עוברין דלכן כ' בחולין ובע"ז כך סימני קרבי דגים (ע"כ):

כח **וה"ה בקרביים**. כן דעת כל הפוסקים לבד הרמב"ם וש"ע:

כט **אא"כ כו'**. כנ"ל:

ל **ועכשיו כו'**. עש"ך בשם ב"י:

לא **דג טהור שנמצא**. לשון המתני' שבלע ואמר שנמצא ר"ל אע"ג דלא חזינא דבלע כרב אשי שם:

לב **בין כו'** בין כו'. גמ' שם לרב ששת ור"פ וכ"ש לרב אשי:

לג **בין שיצא כו'**. תוס' שם ד"ה רוב כו' ואין ראיה כו':

## סימן פד

א **שאינם נובעים**. שם מה הפרט כו':

ב **לפיכך כו'**. שם:

ג **אבל אסור כו'**. כמש"ש וליחוש דלמא פריש כו' אלא כו' משא"כ כה"ג דלאו היינו רביתיה וז"ש שם שוחה ושותה דוקא:

ד **כגון לאחורי כו'**. דדמי לגג תמרה וגרעניתה שתוך החור הוא כתוך הכלי. ת"ה:

ה **ומסתמא כו'**. דאל"כ הדק"ל דלמא פריש:

ו **אבל אם כו'**. גמ' הנ"ל:

ז **הגדלים כו'**. עבה"ג ולכן פריך ואיפוך אנא וז"ש עצורין ככלים. תוס' ד"ה במים:

ח **או שאר כו'**. שם שיכרא:

ט **שדרך כו'** רש"י ד"ה שיכרא:

י **אין כו'**. גמ' שם:

יא **אבל כו'**. וז"ש בצבייתא:

יב **וכן מותר כו'**. מדלא אסרו אלא לסנן. ור"ל דכלי שני דין כלי ראשון לו דאל"כ ליחוש דלמא פריש. ועד"מ:

יג **ויש אוסרים אם כו'**. כמש"ש וליחוש דלמא כו' וסברא ראשונה ס"ל כמו דאין חוששין שם דלמא פריש לאחורי הכלי כמש"ל בס"א. ועש"ך:

יד **תולעים כו'** וה"ה כו'. דבהן פי' לדופני הכלי מבפנים אסור כמו פי' מקצתן לאויר העולם דדוקא במים אתרבאי מכל אשר במים ששוחה כו' וא"כ חיישינן שמא פירשו כמש"ש דלמא כו':

טו **ואסור למכרו כו'**. כמ"ש בפ"ב דפסחים (מ' ב'):

טז **תולעים כו'**. כשמואל דר"פ שם נ"ח ס"ל כוותיה ועתוס' שם ד"ה דיקא כו':

יז **והוא כו'**. דהא בעינן השורץ. שם:

(**ליקוט**) **והוא שריחש כו'**. אבל בת"ה פ' ב' פליג ע"ז וכתב דהא לשמואל הוא כמו הגדל על הארץ וז"ש קישות שהתליע סתם כו' וז"ש בהג"ה ופעמים כו' (ע"כ):

יח **אבל הנמצאים כו'**. כמו קישות כו'. שם:

יט **תולעים הגדלים כו'**. כמ"ש בברכות מ' ב' נדרים נ"ה ב' מירבא רבו כו':

כ **ופעמים כו'**. כ"כ הרשב"א וס"ל דלא בעינן ריחש כמ"ש בסי' ער"ה דלא כדעת תוס' ורא"ש וש"ע:

כא **שמתחיל כו'**. כמו ביצה שנמצא דם בחלמון שאסור כאלו כבר נתרקמה וכן עכבר שחציו בשר הנונע בבשר טמא וכ"ש לענין איסור כמ"ש בפ"א די"ט (ז' א') אפושי כו'. שם:

כב (**ליקוט**) **פרי כו'**. ערש"י נ"ח ב' ד"ה הני כו' ומשמע דוקא שהתליעו אבל מסתמא אין חוששין ול"ג דא"כ הל"ל הני פירי כו' ומ"ש תמרי דנקט ועוד הא סתמא קאמר הני תמרי דכדא אלא משום דהתלעה מצויה בהן ואע"פ שהוא מיעוט דלמיעוט המצוי חוששין כמו בבדיקת הריאה וז"ש בס"ח כל כו'. ת"ה פ' ב' ועבס"ח בהג"ה דהוי כו' (ע"כ):

כג **כל כו'** מתוכו. דא"צ פירש:

כד (**ליקוט**) **ואם שהה כו'** ואף כו'. אבל לאכלן בלא בישול מותר ולא חיישינן שמא פירשו וחזרו לחורן שזה אינו מצוי וכמש"ש ס"ז א' א"ה במנא כו' ואי איתא ליחוש שמא פירש אדופנא מאבראי וחזר אלא דאין חוששין שיפרוש ממקום רביתיה ויחזור. ת"ה (ע"כ):

כה **ומ"מ צריך כו'**. כ"ז לשון הרא"ש וטור:

כו **בחוץ**. כיון שפירש:

כז **או כו'**. בעיא שם כנ"ל:

כח **וירחשו**. אזיל לשיטתו כנ"ל ס"ו:

כט **או בדופני**. כנ"ל ס"ה:

ל **המתולעים כו'**. אבל בתוך יב"ח לא מהני דב' רחשים הן אחד קטן הגדל במחובר וא' גדול הגדל בתלוש ונוקב ויורד והמנוקבים עולין למעלה משא"כ אותו שגדל במחובר שאינו נוקב. ת"ה. ועוד דאין כולם עולין למעלה וז"ש ואח"כ יתנם בקדירה כו' וזה לא מהני בתוך יב"ח דא"צ פירש וכמ"ש הרשב"א בחידושיו דאין עולין למעלה אלא המוכנים לפרוש. ורותחים לבד לא מהני דשמא יצאו מיד מחיים אבל עכשיו אותן שלא עלו למעלה לא יפרשו מיד כנ"ל:

לא **ולא מהני כו'**. כמש"ל ר"ס ל"ט:

לב **עבר ובישל כו'**. כמו (חולין ט' ה') בא זאב ונטל בני מעיה ועוד דס"ס הוא שמא לא היה ושמא נימוח ובטילה וע"ל סי' ק"א ס"ו:

לג **כי אין כו'**. עש"ך:

לד **ויש מי כו'**. כמ"ש בפ' הבע"י וכרשב"ג (ועיין לקמן סימן ק' ס"ק כ'):

לה **ודוקא כו'**. כמ"ש בס"ג בהג"ה:

לו (**ליקוט**) **ירקות כו'** אבל כו'. עסי' ק' ס"ד מש"ש (ע"כ):

לז (**ליקוט**) **מרקחת כו'**. דלא כתר"י שכ' בספ"ו דברכות שאיסור שנפל לדבש מותר והרא"ש תמה מנין לו ונראה שלמד מדבש עצמו שרגלי דבורים מעורבים בו אבל תוס'

בע"ז ס"ט א' ד"ה ההוא תי' ע"ש וכן כל הפוסקים חולקין עליו וכן השיגו המ"א ממ"ש בבכורות ו' ב' וחלב דבהמה טהורה כו' ובתמורה ל"א א' אבל גבי ביצה אימת כו' אבל בלא"ה לא וע"ש סי' רי"ו ס"ק ג' שהאריך בזה (ועמש"ש בליקוט שאשתמיטתיה דברי הר"ן) (ע"כ):

לח **שהדבש כו'**. כמ"ש בפ"א דב"ב (ג' ב'):

לט **דבש כו'**. עט"ז וש"ך:

מ **חטים כו'**. ע"ש ושם:

(**ליקוט**) **חטים כו'**. ירושלמי ספ"ה דתרומות על מתני' וטחנן כו' ואם ידוע כו' ובפ"א דערלה על מתני' רי"א כו'. תני אף טוחן בתחלה ומתיר מתני' דר"י דרי"א אף יתכוין וילקוט ויעלה באחד ומאתים אר"ז ד"ה היא שכן דרך כהנים להיות טוחנין מדומע בתוך בתיהן כו' והביא הר"ש בתרומות שם (ע"כ):

מא **מיני כו'**. כמו שבעיקרי זיתים כו':

(**ליקוט**) **מיני כו'**. ומרדכי כתב ר"פ העור והרוטב סי' תתרנ"א עופות הגדלים באילן י"א שא"צ שחיטה לפי שאין פרין ורבין ואור"י ששמע מאביו שר"ת הצריכן שחיטה וכן א"ל ר' יהודה הלכה למעשה שיש לשוחטן וראיה ממש"ש קכ"ז א' או כלך לדרך כו' אלמא בכלל שאר שרצים הוא ה"ג כו' אבל בשחיטה לכ"ע מותר כיון די"ל סימני טהרה וכ"פ ביש"ש שם (ע"כ):

מב **בדגים**. עתוס' ד"ה קוקייאני וכן פי' הגאונים וכ"כ ברוב ספרים להדיא מינם ניים כוורא כו'. ב"י:

מג **ואפילו כו'**. כמ"ש למטה בהג"ה:

מד **והא כו'**. כמ"ש בגמ' הכי השתא כו':

מה **לדעת המתירים כו'**. ר"ל לאפוקי י"א דס"ד:

מו **נוהגים כו'**. כנ"ל דהיינו דביתייהו ול"ד לפי' לגג תמרה דאין דרכה להיות שם ולמד מהגדלים במים שבכלים ובורות:

מז **יש מתירין כו'**. דדוקא בגידולי קרקע אף בתלוש אית כהו משום שרץ השורץ על הארץ משא"כ באינו ג"ק דלית בהו אלא משום אבר מן החי בנמצאים בבהמה בחייה כנ"ל. מרדכי בשם ראבי"ה:

מח **שרץ שרוף כו'**. כמ"ש בסוף תמורה ופ"ב דפסחים כל הנשרפין אפרן מותר ואפי' באכילה. מרדכי רפ"ב דפסחים:

(**ליקוט**) **שרץ שרוף כו'**. כמ"ש בפ"ב דפסחים (כ"ד ב') כל איסורין כו' וכ"ש אוכל חלב

חי שפטור ופטור ומותר קאמר דלאו מפטורי שבת הוא דפטור אבל אסור ובפ' מי שאחזו (ס"ט ב') לטחול לייתי שב ביני דמיא כו'. מרדכי רפ"ב דפסחים וכתב שם ומיהו בריא יזהר בדבר וז"ש לרפואה אבל הרא"ש שם לא כ"כ אף שלדינא אינן מחולקין אלא שכתב מדקאמר אין לוקין משמע הא איסורא איכא אבל לרפואה מותר כמ"ש שם (כ"ה ב') ברבינא דשייף לברתיה כו' א"ר הכי קא"ל כו' אלמא אע"פ שאין בו סכנה מותר וע"ל ס"ס קנ"ה וכ"ש כה"ג באכילה כמ"ש שם וכ"ש אוכל חלב חי כו' וכ"כ תוס' בע"ז י"ב ב' בד"ה אלא כו' דאיסורא איכא וכ"כ רמב"ן וריב"ש רש"פ וע"ל ס"ס קנ"ה בהג"ה שכתב חוץ מבעצי ע"א ולפי הטעם שכ' דמותר משום דאפרן מותר וכ"כ במרדכי שם ניחא אבל לפי הנ"ל צ"ל דבע"א אסור אפי' שלא כדרך הנאתן כמו בב"ח דלא כתיב אכילה ובתוס' דע"ז שם נסתפקו אבל ליה פשיטא כשיטתו שכתב שם דאפרן מותר משום שהוא שלא כדרך הנאתן וכ' בכלאים ובב"ח אסור ע"ש (וע"ל סי' קנ"ה ס"ק כ"ב) (ע"כ):

## סימן פה

א **ואע"פ כו'**. עבה"ג. ושם ס"ו א' במאי קמיפלגי כו' ותנא דמתני' מדלא קאמר סי' חמישי ואין ראשו כו' ש"מ דכתנא דר"י ס"ל וכן הסוגיא בפ"ב דע"ז דגרסינן שם דכ"ע ל"פ דשרי וכמ"ש בספ"מ דשבת דהוה מעבר כו' ולתנא דר"י אייתר חגב ששמו חגב ור' יוסי במתני' ע"כ מפרש דברי ת"ק:

(**ליקוט**) **ואע"פ כו'**. עתוס' ס"ה א' ד"ה ר"א כו' וסד"ה אלו. וא"ת דהשתא כו' ונראה כו' ובע"ז שם וש"מ אבל הרי"ף וקצת פוסקים ס"ל דת"ק ור"י פליגי ופ' כת"ק דא"צ לשמו חגב ואפ"ה ראשו ארוך מותר וכ' הרמב"ן דס"ל כתנא דת"כ ועבת"ה (ע"כ):

ב **חגבים**. ע"ל ר"ס י"ג:

## סימן פו

א **ואפילו כו'**. ריש י"ט ג' ב' ואם נתערבה כו' וכתנא דליטרא קציעות כו' ולכן אפילו ביצת נבילה כולן אסורות ונמשך הטוש"ע אחר סה"ת שכן ס"ל ע"ש. אבל בסי' ק"י ס"א פסק כחכמים ואף בהג"ה פסק כר' יוחנן והוא מחלוקת בפוסקים. עש"ך כאן ושם:

ב (**ליקוט**) **אבל ספק אם היא ביצת נבילה כו'**. כיון שאינו אסור אלא מדרבנן כמ"ש תוס' בב"ק מ"ז א' סד"ה מ"ט וביו"ט ו' ב' בד"ה ביצים כו' וש"מ ע"ש ושם (ע"כ):

ג **והוא כו'**. עתוס' ד"ה גיעולי בשם הירושלמי ביצים שהרקימו אסורות אבל הרוקח סי' תמ"ו גורס ביצים שהקרימו מותרות דגיעולי ביצים אינן מותרות אלא בקרום והוא השיעור שאינה מעורה:

ד **ביצת כו'**. שם צ"ז צ"ח:

ה **ואם היא כו'**. עתוס' שם ד"ה בביצת בשם הירושלמי והביאו הר"ן שם וז"ל ביצים טהורות ששלקן עם הטמאות מותרות הדא דתימר ששלקן בקליפיהן אבל שלקן כשהן קלופות שיעור אחר יש להן והביאו תוס' נ"כ שם ס"ד ב' ד"ה גיעולי וט"ס שם וצ"ל כמ"ש בר"ן ודלא כהרמב"ן שהתיר אפילו בקלופים כיון דלא שנינן בגמ' דילן דבקלופות איירי:

ו **ואפילו**. דהרמב"ם כתב הטעם מפני שהיא בריה לכך הוסיפו אחת וא"כ כשהיא טרופה א"צ רק ס' אבל הרשב"א הקשה עליו דהא כולה סוגיא דשם לבטל פליטתה אלא משום דיש בהן גדולות וקטנות וז"ש ואם נתבשלה כו':

ז **וביצה שיש כו'**. גמ' שם:

ח **או דם**. דשדא תכלא בכולה כמ"ש בפ' א"ט (ס"ט ב') . תוס' שם ד"ה בביצת:

ט **וקליפות כו'**. ירושלמי פ"י דתרומות ביצה בס' כו' א"ר חנניא הירק והקליפה והמים מצטרפין אר"ז ואיסורו מתוכו רב חונא אמר קליפי איסור מעלין את ההיתר והביאו הרא"ש בפ' ג"ה סי' ל':

י **ביצת כו'**. כמש"ו דמיא כו' כמש"ש:

יא **וי"א כו'**. פליג ג"כ אס"ה דאין הולכין אחר לשון ב"א דהא אקשינן עלה ואע"ג דשנינן שינויי הוא ולא סמכינן עליה. שם.

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. משום שדחו שם אי משום הא לא אריא כו'. סה"ת אבל בת"ה חלק עליו כיון דכולהו אמוראי ס"ל כן ליתא להאי דיחויא (ע"כ):

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. דשינוייא היא ולא סמכינן עלה כמש"ש ועיקר מחלוקתם תליא בפי' דגמ' שם ס"ד ב' דלפירש"י מוכח בהדיא כשינוייא דידן דמותרות אבל סברא האחרונה מפ' כפי' תוס' שם ד"ה גיעולי כו' וכ' שם שבתוספתא משמע כפי' ר"ת ע"ש וכי דייקת בתוספתא זו (לפי הגירסא שהביאו תוס') משמע ג"כ כסברא האחרונה כאן מדתניא שם ביצים ששלקן עם ביצים טמאים כו' (גיעולי כו') ביצים ששלקן ומצא כו' משמע דברישא ביצים טמאים ממש (ול"ל דפרושי קמפרש מדמפסיק בנתיים בבבה דגיעולי כו'. ונראה שזהו כוונת הר"ן שתמה עליו הפר"ח בסס"ק י"א. אמנם לפי הגירסא שלנו ועוד כ' שם בתוס' שבירושלמי משמע כפירש"י ומשמע בהדיא דמותרות (ע"כ)):

יב **וי"א כו'**. עש"ך:

יג **וביצת כו'**. שם ואע"ג דראב"י הוא כמ"ש בפ"א די"ט (ו' ב') בכה"ג שלא יצא לאויר העולם אף רבנן מודי כמ"ש בר"ס ט"ו (ועמש"ש):

## סימן פז

א **שאינו כו'**. שם ק"ח א' וערש"י שם ק"ד ב' ד"ה מתקיף כו' וכל שע"י האור הוא דרך בישול כמש"ש גזירה שמא יעלה ול"ק רק לאפוקי כבוש כמש"ל ס"ס צ"א וכמ"ש בפ"ג דפסחים (מ"ד ב') ופ"ו דנזיר:

ב **אבל מדרבנן כו'**. רש"י בפסחים שם וכמ"ש במתני' דחולין קט"ז המעמיד בעור כו' ועתוס' דפ"ב דע"ז ל"ה א' ד"ה מפני כו':

ג **כל בשר כו'**. (בע"ז) שם ב' בין לרב חסדא בין כו' אבל לשמואל לא פריך. מרדכי שם (עיין בחידושי ר"ע וי"ל דהמרדכי ס"ל כמ"ש הרמב"ן והריטב"א בע"ז שם דקושטא דמילתא נקט דסתם עור קיבה שלהם נבילה היא. וז"ש במרדכי שם ויש דוחין היינו לפי תירוץ הרי"מ וכן לתורוץ תוס' דחולין קט"ז א' ד"ה המעמיד והרמב"ן וריטב"א בע"ז שם בשם הראב"ד):

ד **ול"ש כו'**. קי"ד א':

ה **ובשר חיה כו'**. כר"ע שם דרב אשי מוקים שם ק"ד א' מתני' כוותיה ואביי שם דחה דברי רב יוסף וכן לשון גמ' קי"ג ב' גדי אפילו פרה ורחל ועתוס' שם נ"ח א' ד"ה ושוין וא"ת כו' ותי' בה"ג כו' וכן התניא אגרא לחד תי' דתוס' שם ק"ד ב':

ו **מותר כו'**. שם ק"ד א' אמר דאסור מד"ס לבשל וכתב מ"מ דמפרש דל"ד אלא לישנא דקרא נקט ור"ל לאכול ולמד מבשר או חלב טמאה אף דיש לדחות דשאני התם שאחד מהם כבר אסור באכילה ואין לחוש שמא יאכלם לגזור עליהם משא"כ בחיה ועוף וכמו שגזרו בהעלאה ע"ש וכ"מ שם קי"ו א' דקאמר אב"א עוף כו' וריה"ג אמר לבשל ש"מ דלר"ע אסור מד"ס:

ז **מדרבנן**. כמ"ש רב אשי שם כנ"ל ושם קי"ו א' אב"א כו' ובכמה מקומות:

ח **ונהגו לעשות כו'**. עש"ך ופר"ח:

ט **אסור לבשל כו'** ואם כו'. כמש"ל סי' ס"ו ס"י ע"ש:

י **ודוקא כו'**. כמ"ש בס' שקדם:

יא **אע"פ כו'**. כת"ק:

יב **אבל כו'**. כיון דבשר עוף בחלב דרבנן. ב"י. ולשון א"ח בשם הר"י מותר בלא קינוח ובלא נט"י ומפ' תני אגרא כפי' תוס' שם עוף ואח"כ גבינה וזה שהקיל בכה"ג:

יג **המעושן**. ירושלמי פ"ו דנדרים רבנן דקסרין שאלון מעושן מהו שיהא בו משום תבשילי שבת מהו שיהא בו משום בשר בחלב. אבל בפ"ז דשבת שם הצולה והמטגן השולק והמעשן כולהו משום מבשל וא"כ ה"ה לענין בב"ח. פר"ח:

יד **והמבושל כו'**. כמ"ש בשבת מ' ב' ופסחים מ"א א':

טו **או בחלב מתה**. מימרא דשמואל קי"ג ב' ולא בחלב שחוטה:

טז **דם בחלב**. שם וקי"ד א':

יז **וחלב זכר כו'**. כמ"ש בפ"ו דמכשירין שאינו משקה אפי' להכשיר את הזרעים ואינו אף כמי חלב שם קי"ד א':

יח **אבל חלב כו'**. שם צ"ז ב' ושם קי"א א' חלב שחוטה דרבנן:

יט **ומי חלב**. פ"ג (מ"ג א') ופ"ז (ע"ו) דפסחים ופכ"ה (קי"א ב' קי"ב א') ועתוס' שם קי"ד א' ד"ה המבשל כו':

כ **או עור**. כמו שליא דאמר שם ל"צ קרא כו' וכ"ש עור כמש"ש ע"ז ב' העור והשליא כו' עור ששלקו והשליא כו' וכמו גידים כו' כמש"ש בנבלתה ולא בעור ועתוס' שם קי"ג ב' ד"ה דם כו':

כא **וגידים כו'**. קי"ד א':

כב **לכתחלה אין כו'**. שהוא חריף וחמוץ שהרי מעמידין בו. או"ה:

כג **אבל בדיעבד כו'**. דיש לסמוך אסברת הפוסקים דלא אסור אלא ע"י מליחה. שם:

כד **שנמלח**. כשיעור שנתבאר בסי' ס"ט סי"ח:

כה **או שעמד**. כמ"ש בר"ס ק"ה:

כו **אם הוא הצלול כו'**. הולך לשיטתו שפסק בס"ט כר"ת:

כז **ואם היה כו'**. דטעם היוצא מן הבשר נעשה פרש כשנבלע בקיבה ר"ל בחלב כמו החלב עצמו וע' מרדכי וכ"ד הטור [וכ"כ תוס' שם סד"ה ה"נ ואותו הקרוש כו'. ומש"ש סד"ה כאן. ומיהו היכא כו' היינו לגי' רש"י וכמ"ש רש"י]. וכתב ב"י אבל רי"ו כ' דאף להגאונים דמתירין אף בצלול כאן אסור שקבלה טעם הבשר ואסור בכ"ע וכ' ב"י דלכתחלה יש להחמיר כדבריו ובדיעבד יש לסמוך על המתירין וז"ש בש"ע אסור להעמיד בו ר"ל לכתחלה אבל בדיעבד מותר בכ"ע כשיטתו שפסק בב"י בשיטת הגאונים ורי"ף ורמב"ם:

כח **ואם כו'** ויש כו'. עפר"ח:

כט **עור כו'**. ער"ש פ"ז דכלאים מתני' א' ד"ה אפילו. ומשום זרעים כו':

ל **אבל המעמיד כו'**. כמש"ו בהג"ה משום כו' ועבה"ג וכמ"ש בפ"ב רע"ז ל"ה א' כיון דאוקומי כו' ועתוס' שם ד"ה מפני וא"ת כו'. אבל הר"ן כתב בשם הר"י מיגש משום בב"ח

היה בטל בס' וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מה' מ"א גזרו על גבינות כו' וא"ת והלא עוד הקבה דבר קטן הוא עד מאד ולמה לא יבטל במיעוטו מפני שהוא מעמיד הואיל ודבר אסור הוא שהעמיד הרי הכל אסור וע"ש פ"ט הלכה ט"ז וכ"כ הר"ן בספ"ח דחולין המעמיד בעור קיבת כו' מאי קמ"ל פשיטא ותי' דקמ"ל דל"ת דאפילו באלף לא בטיל וכנ"ל ע"ש וכמ"ש ק"ח א' דרך בישול כו' שיתן טעם. שם:

לא **ודוקא כו'**. כמ"ש בפ"ב דפסחים ובספ"ג דע"ז ופ"א דתמורה:

## סימן פח

א **אפי' הם כו'**. גמ' שם:

ב (**ליקוט**) **אם עשו היכר כו'**. זו היא לפי' ראשון שבתוס' אבל לפי' השני שם אסור וכ"כ הרא"ש שם וכ"פ בהגמ"ר פ"ק דשבת דאסור וכ' אע"ג דאמרינן בפ"ק דשבת (י"ג ה') הכי השתא התם דעות איכא שינוי ליכא משמע דהיכא דאיכא שינוי מותר ההיא דיחוייא היא דלא תפשוט מינה אבל למסקנא הא אמרינן ת"ש אל ההרים לא כו' ואיכא למימר דה"נ באכילה. מס' ראבי"ה עכ"ל שם (ע"כ):

(**ליקוט**) **ואפי' מכירים כו'**. עמ"ש במ"א דזהו לפי' ראשון של תוס' ורא"ש ומרדכי אבל לפי' השני אסור כמ"ש שם ושם להדיא וע"ל סי' קצ"ה ס"ג אא"כ יש שום כו' וכ"כ המרדכי בפ"ק דשבת וסמ"ג וש"פ וכ' מדקאמר שם התם דעות איכא שינוי ליכא ת"ש לא יאכל בו' ה"נ דעות כו' והוא לכאורה תמוה הא זה לפי הס"ד אבל לפי המסקנא הא איפשוט דאפילו בבגדו ובבגדה אסור וכן הקשה בהגמ"ד שם והוא כפי' שני של תוס' דחולין הנ"ל דאסור ואף שי"ל דאף דשינוי לא מהני מ"מ הפסק אפשר דמהני אין לדחוק דהא אמרינן שם סינר מפסיק בינו לבינה ושינוי ודאי דלא מהני אבל כי מעיינת ביה ניחא דאמרינן שם ופליגא דר' פדת כו' ועתוס' שם ד"ה ופליגא כו' ורש"י דפי' כו' וכ' ומפר"ת דפליגא דר"פ כו' והשתא ע"כ מוכח דבבב"ח ע"כ מותר בשינוי דאל"כ לא מוכח דפליגא וה"ה לאכול עם הנדה דדמי לבב"ח כמ"ש בגמ' שם ולא דמי לשכיבה דאסור מן התורה משום לא תקרבו וכמש"ש שלא נשא פנים לתורה שהרי אמרה תורה ואל אשה כו' ור"ל על השכיבה כמש"ש כי אתא רב דימי כו' במערבא כו' ועתוס' שם ולפ"ז מוכח כפי' הראשון של תוס' הנ"ל (ע"כ):

ג **ויהיו כו'**. כמ"ש במתני' שם ובלבד שלא כו' וגמ' שם:

## סימן פט

א **אפי' של כו'**. כפי' הא דאגרא עוף אחר גבינה הוא מדפריך ארב יצחק והא תני אגרא כו' ועתוס' שם שדחקו בזה אלא דבתחלה בשר אין חילוק וע"כ הא דאגרא אחר גבינה הוא:

ב **עד שישהא כו'**. דסעודת שחרית של ת"ח הוא בשעה ששית כמ"ש בפ"א דשבת (י' א') ודפסחים ואמר שמואל מסעודתא כו' ומדינא קאמר דהא קרי נפשיה חלא שלא עשה גדר להחמיר. רי"ף ע"ש:

ג **ואפילו כו'** והלועס כו'. דהרמב"ם כתב הטעם משום בשר שבין השינים שאין מתעכל עד ו' שעות ולפ"ז היה מותר אחר ו' שעות והטור כ' הטעם משום שהבשר מוציא שומן ומושך טעם זמן ארוך ולפ"ז הלועס א"צ להמתין וכ' הטור שיש להחמיר כשני הפירושים:

ד **ואם מצא כו'**. נהי דאין מושך טעם לא גרע מגבינה דג"כ אינו מושך טעם דלכך מותר כו':

ה **וי"א כו'**. כפי' תוס' שם ד"ה לסעודתא כו':

ו **והמנהג כו'** מיהו כו'. בנויה על דברי הזוהר פ' משפטים דכל מאן דאכיל האי מיכלא כחדא או בשעתא חדא או בסעודתא חדא כו':

ז **ואם מצא כו'**. גמ' כנ"ל:

ח **וי"א דאין כו'**. כמ"ש תוס' שם אם סילק כו' וזה אין סילוק ועט"ז:

ט (**ליקוט**) **וצריך לקנח פיו ולהדיחו**. אבל הרשב"א פי' דבא' מהן סגי דאל"כ אמאי שיירו ב"ש וב"ה לאידך וכן אגרא אמאי שייר להדחה (ע"כ):

י **ואח"כ ידיח**. ל"ד אח"כ. ב"י וכ"ה בגמ':

יא **ויש מחמירי' כו'**. וכ"מ מדברי הזוהר הנ"ל. ב"י. ואין זה כחולק על הגמ' שהרי הם היו מחמירין על עצמן ג"כ המותר כמש"ש אנא לחא כו'.

יב **אכל כו'** אבל כו'. תוס' שם ד"ה ל"ש ומפר"ת כו':

יג **ויש כו'**. לפי' ר' שמואל שם דדוקא בשניהם של בשר או של גבינה הוא דהוי רשות:

יד **ושומן כו'**. שלא כדברי הרמב"ם משום בשר שבין השינים אלא כפי' הטור. רשב"א שם:

טו **ונהגו כו'**. כפי' ר' שמואל שם:

טז **מיהו כו'**. כפי' ר' שמואל כנ"ל:

יז **שמש כו'**. רש"י ק"ז ב' ד"ה דטריד כו' ועש"ך:

יח **מי שאכל כו'**. ירושלמי (פ"ו דפסחים) הדין דאכיל חוביץ ובעי למיכל קופר מבער פתיתין:

יט **ואסור כו'**. מהירושלמי הנ"ל וכמ"ש במתני' ס"ז ב' וגמ' שם ובלבד שלא כו' נהי דקליפה כו':

כ **וכ"ש כו'**. כמש"ש קי"ב א' קישות גריר כו' וכמ"ש בס"ס צ"ו:

כא **מיהו כו'**. כמ"ש בסוף ע"ז:

## סימן צ

א **הכחל כו'** שאין כו'. קי"א א':

ב **לפיכך אם כו'**. כמש"ש אר"א לשמעיה כו' וכגי' הספרים הקמ"ל דלא בעינן ש"ו אלא לקדירה ול"פ ארב יהודה דרב יהודה מיירי לקדירה ואיהו איירי בצלי וער"ן:

ג **ואם קרעו כו'**. וכן אף בלא בשר צריך קריעה ש"ו וטחו בכותל ואין חילוק אלא לענין דיעבד כמש"ו וכמש"ש כיצד קורעו כו' וכל הסוגיא דשם בלא בשר איירי תרי לישנא דרב ותניא כלישנא קמא כו' ועלה אמרו כיצד קורעו כו':

ד **וכחל כו'**. כמ"ש במתני' הכחל קורעו כו' ואפילו בלא בשר דהא אמר רב אינו עובר ומותר:

ה **בין כו'**. ועתוס' שם ד"ה דאתנייה כו'. אבל מדברי הרמב"ם וש"ע משמע דלענין לכתחלה בלא קריעה איירי ופסק כפלפולו של ר' חייא:

(**ליקוט**) **בין של** (**גדולה**) **כו'**. גמ' שם וכ"ה בתוספתא כחל של מניקה כו' לא קרעו כו' ומניקה דקתני לרבותא. ת"ה (ע"כ):

ו **ואם עבר כו'**. כלישנא קמא דרב דת"כ ובלא בשר איירי וכפי' תוס' שם וכ' שיש גורסין להדיא כחל שבשלו בחלבו מותר היכא דבשליה לחודיה בלא בשר:

ז **ואם בשלו עם כו'**. עבה"ג. ויש ספרים שגורסין להדיא כחל עצמו אסור היכא דלא קרעיה ובשליה בהדי בישרא. תוס' שם ד"ה וכחל וק"ט ב' ד"ה אינו כו' וכל הסוגיא דג"ה עם בשר מיירי ודפ' כ"ה בלא בשר:

ח **הכחל אסור**. גמ' שם:

ט **בין כך כו'**. שם וכחל עצמו כו' וקאי אכחל בששים:

י **שהכחל עצמו כו'**. שם:

יא **ואין משערין כו'**. עבה"ג וכ"כ ב"י אבל מ"מ כ' שהוא פי' למש"ש כי משערינן בדידיה כו' ור"ל במאי דנפק מינה אף במאי דנפק ומה שהקשה ב"י מאי פריך גמ' אלא מעתה עתוס' שם ד"ה אלא. ועוד נראה לפרש כו' ועלח"מ:

יב **וי"א כו'**. עבה"ג. אבל הרמב"ם אזיל לשיטתו דס"ל בדרבנן לא אמרינן חנ"נ שכתב בפמ"ו מה' מ"א הלכה כ"ו וכ"ז אבל באיסור של דבריהם כו' כיצד חלב כו' פר"ח. ובלא"ה ניחא לפי הטעם שכ' שם הלכה י"ח וכחל מן המנין הואיל והכחל מדבריהם. והי"א ס"ל כפי' תוס' צ"ז ב' ד"ה וכחל מן כו' (וע"ל סי' צ"ח ס"ק ל'):

יג **נהגו כו'**. דשיטת ר"ת בתוס' כשיטת הרמב"ם אלא דמיקל יותר דאף לקדירה בלא בשר שוה לצלי דמותר לכתחילה ע"י קריעה קצת וכן ע"י קריעה קצת מותר בדיעבד אף עם בשר. אבל שיטת רש"י דכל הסוגיא דפ' ג"ה איירי בקדירה בלא בשר ואסור אף בדיעבד בלא קריעה ש"ו וטיחה ומה דאמר רב ות"כ דבדיעבד מותר בצלי איירי ורב נחמן פליג וסובר דאף לכתחלה א"צ קריעה בצלי ולית הלכתא כוותיה דת"כ דרב ומ"מ א"צ ש"ו וטיחה כמ"ש ר"א לשמעיה וערש"י שם קי"א ב' ד"ה קפי והלכות כו' ואף שתוס' ק"ט ב' ד"ה אינו כ' בשם רש"י דלצלי שתי או ערב וכ"ה ברש"י שם ד"ה הא קמ"ל אבל הרא"ש ורשב"א וסה"ת וטור ורי"ו כתבו בשם רש"י שתי וערב וצ"ל דה"ק הא קמ"ל דלא בעינן כו' ר"ל טיחה אבל ש"ו בעינן. ועתוס' קי"א א' ד"ה תותי. ויש ללמוד כו' ולא מצינו כו' וכ"כ רוב הפוסקים אבל סה"ת ומרדכי והג"מ כ' דלדעת רש"י אסור לכתחלה לבשל עם בשר אפילו ע"י קריעה ש"ו וטיחה בכותל דמתני' איירי בלא בשר וז"ש נהגו כו' והוא ע"פ דעת רש"י וכ"כ בב"י:

(**ליקוט**) **עמש"ש שיטת הרמב"ם ושיטת תוס' ושיטת רש"י**. ושיטת הרי"ף כפי שפי' הרמב"ן והרשב"א והרא"ש דלצלי א"צ קריעה כלל אף לכתחלה וכן הסכים הרשב"א וערא"ש שם (ע"כ):

יד **ואם עבר כו'**. ר"ל עם בשר ואירשא קאי וכמ"ש בד"מ דהגש"ד ואו"ה בשם ראבי"ה וא"ז אוסרין אפילו בדיעבד אפילו ע"י קריעה ש"ו וט"ב וכ' דיש להתיר בדיעבד משום דיחידאה נינהו:

טו **ומה שנהגו כו'**. דקריעה ש"ו דגמ' הוא פ"א לארכו ופ"א לרחבו לכך צריך טיחה משא"כ כה"ג בכל הגומות נפתחין. שם:

טז **ולצלי נוהגין כו'**. כמ"ש הרשב"א לדעת רש"י דכולה שמעתא בצלי ומ"ש כיצד קורעו א"ר יהודה כו' ג"כ לצלי ור"א פליג עליה ויש לעשות כר"י ועב"י וד"מ ס"ק ב':

יז **מיהו אם כו'**. כלישנא קמא דרב דת"כ וכ"פ רש"י קי"א ב':

יח **ואם נצלה עם כו'**. קי"א א' וכמ"ש תוס' שם ד"ה תותי דבקרעו ש"ו וט"ב מיירי אבל בלא"ה אפילו תותי בשרא אסור אף בדיעבד הכחל וכ"ש עלוי בישרא דהבשר אסור וז"ש ואם לאו כו':

יט **ואין לאסור כו'**. אבל לכתחלה כו'. כמ"ש רש"י שם ד"ה הלכתא כו':

כ **ולקדירה בלא כו'**. ר"ל אפי' קריעה ש"ו וט"ב דסופו לבשל בו בשר אח"כ והוי כמו עם בשר דלדידהו היה להם קדירה מיוחדת לכחל משא"כ עכשיו ואנו אין רגילין בזה ואתי למטעי. סמ"ק והג"מ:

כא **וה"ה לטגן**. ג"כ מח"ט:

כב **ואפילו**. ר"ל אף דביבש בדיעבד מותר בכ"ע מ"מ לכתחלה אתי לחלופי:

כג **ואם עבר כו'**. זה לכ"ע מותר:

כד **מיהו אם נתייבשה כו'**. כיון דמדרבנן הוא בכה"ג לא גזרו. שם:

כה **אבל במחבת כו'**. ג"כ מטעם הנ"ל משא"כ בלא מחבת:

כו **מותר לחתוך כו'** וה"ה לצלות כו'. דהא שרינן תותי בישרא אפי' לכתחלה ואף ע"ג בישרא לכתחלה הוא דאסור שנוטף עליו בעין. תוס' שם ד"ה תותי כו':

כז **וכ"ש כחל כו'**. עש"ך:

כח **ודוקא כו'**. כשיטת התוס' דשם לאחר קריעה ש"ו וט"ב איירי כנ"ל אבל הרשב"א ור"ן פי' בלא קריעה ע"ש וכ"ד הש"ע:

כט **כל הדברים ובדיעבד כו'**. כשיטתו דלכתחלה בעינן קריעה ש"ו וט"ב ובדיעבד מותר כנ"ל והוי כשאר בשר:

ל **ואם כו'** וכן כו'. דחלב שחוטה מדרבנן כה"ג לא גזרו כיון דלא פירש ואינו כנוס כיון שנקרע וכמש"ש ק"ט ב' זה כנוס כו' וכן בכבוש שהוא מדרבנן וחלב שחוטה דרבנן ל"ג ועט"ז בשם או"ה:

לא **לצלות**. גמ' קי"א א':

לב **או למולחו**. דמליח כרותח דצלי כמ"ש בפג"ה (צ"ז ב'):

לג **ויש מי כו'**. עבה"ג:

לד **אבל בדיעבד כו'**. אע"ג דבצליה אסרינן אף בדיעבד עם בשר כמ"ש תוס' כנ"ל שהרי הרא"ש מתיר לכתחלה במליחה ואף שהרשב"א אוסר הרי הרשב"א וסייעתו מתירין אף בצלייה בדיעבד בכ"ע כנ"ל ס"ג:

לה **עור הקיבה כו'**. עתוס' שם צ"ז ב' ד"ה וכחל מן וי"ל דהאי כו' משא"כ בקיבה כמ"ש ק"ט ב':

## סימן צא

א **כל מידי כו'**. כמ"ש במתני' ובלבד כו' וקאמר בגמ' נהי כו' וז"ש ודוקא כו':

(**ליקוט**) **כל כו' ודוקא כו'**. ערש"י בחולין ה' א' ד"ה ותיפוק כו'. פי' אאסור ולא אהיתר

דלשון ותיפוק משמע אאיסור והא דלא פריך אהיתר משום דארבא ליכא למיפרך דלא הזכיר היתר לכתחלה ואשוחט ג"כ ל"ל משום די"ל דס"ל כמ"ד מדיח ובלא"ה צריך הדחה משום דם שע"פ משא"כ בבשר דא"צ בצלי הדחה ועמש"ל סי' ק"כ ס"ח (בס"ק י"ב) (ע"כ):

ב (**ליקוט**) **ודוקא כו'**. במה"ב הביא ראיה לזה ממה שנאמר וישימו החלבים על החזות ועתוס' ח' ב' ד"ה לא כו' ואינו ראיה דמן התורה ודאי דמותר ועוד כהנים זריזין הן והרא"ה חלק שם ע"ש קי"ב א' (ע"כ):

(**ליקוט**) **ודוקא כו'**. מדפריך בחולין ח' ב' וניתקן חדא כו' ופרש"י חלבים בשוק למכור ועהג"א שם ד"ה מכאן כו' וטעמו דמשום ניקוד הבשר סגי בהדחה דחלב כחוש הוא וכמ"ש בסי' ס"ד ע"ש משא"כ בחלבים ממש דבעי שפשוף כמש"ש ועמש"ש (ע"כ):

ג **ודוקא דבר כו'**. עתוס' דע"ז ל"ב א' ד"ה והא. ומכאן פר"ת כו':

ד **ובמקום שהבשר כו'**. עש"ך דר"ל אם נבלל הקליפה שאינו מכירו דומיא דחלב שמתיר בש"ע וכרעת ר"ת בתוס' שם ד"ה תניא וע"ל סי' ס"ט סט"ז בהג"ה ואם נשתמש כו' שכ' כדעת ריב"א:

ה **דהיינו כעין כו'**. תוס' בחולין שם ומנחות כ"א א' מדאמרינן שם דדם שבישלו אינו עובד עליו וכן דם שמלחו ואמר להו בהדדי ש"מ דתרוייהו חד טעמא משום דמליח כרותח וכמ"ש רש"י שם ופריך שם אלא טעמא דמיעטיה קרא כו' אלמא מליחת קדשים אינן נאכלין מחמת מלחן ואמר שם וכן לקדירה:

(**ליקוט**) **דהיינו כעין כו'**. עתוס' דחולין שם ד"ה ה"מ כו' וקשיא לר"ת כו' וכן דקאמר שם קי"ג א' אמר שמואל אין מניחין בשר כו' רב ששת מלח כו' מ"ט כו' ושם קי"ב ב' בתר דנייחי דגים כו' אלמא אף בשיעור זה אוסר ובשיעור זה ודאי אינו מלוח כ"כ. ת"ה (ע"כ):

ו **ושהה כדי כו'**. הר"ן וכמ"ש בה"ג דשיעור מליחה כדי צליה דבהכי חשיב כרותח דצלי ובפחות מכאן עדיין לא נכנס המלח בו ונאכל מחמת מלחו. אבל הרשב"א כתב דאף שהבשר נאכל מחמת מלחו הציר והדם אינן נאכלין מחמת מלחן מיד ואף שיעור כדי שיתן על האור וירתיח א"צ אלא שיהא כבוש אבל לענין מליח ה"ה מיד וכמ"ש הרא"ש בפ' כ"ה ס"ס מ"ט ושיעור כבישה כו' ובפחות משיעור זה כו' וע"ל סי' ס"ט סי"ח ועש"ך:

(**ליקוט**) **ושהה כדי כו'**. כ"כ הר"ג וכ"כ בת"ה ע"ב ב' בשם הר"י ברצלוני אבל הוא חלק עליו ממש"ש קי"ב ב' בתר דניחי דגים כו' אלמא בתוך שיעור פליטת העופות אמרינן דבלעי דגים מינייהו דהוי כרותח (והר"ן דחה זה ע"כ) וע"ל סי' ס"ט סי"ח וס"ך (ע"כ):

ז **וי"א דלאחר כו'**. תוס' קי"ב ב' סד"ה ודגים. אירע מעשה בביתו כו' אלא צ"ל כו' או מטעם שפסק כח המלח כו'. והנה רוב הפוסקים חולקים על סברא זו וז"ש ולצורך כו' ועש"ך:

ח **אפילו לא כו'**. ע"ל סי' ס"ט ס"ד בש"ע ואם לא כו':

ט **אבל כל כו'**. גמ' שם:

י **ומליח כעין כו'**. כפי' רש"י שם ושם:

(**ליקוט**) **ומליח כעין כו' אפי' כו'**. כן דקדק הראב"ד ממ"ש מחמת מלחו ול"ק עם מלחו (ע"כ):

יא **ואין חילוק**. תוס' קי"ג א' ד"ה טהור:

יב **הלכך כו'**. כדין מליח שאוסר כ"ק כמ"ש (ק"ז ב') נהי דקליפה לא בעי דבכה"ג בעי קליפה וכמו נגע בחרס של תנור (פסחים ע"ה ב' במתני') ושוחט בסכין ש"נ (חולין ח' ב') ואף לדעת המצריכין נטילה כמ"ש הרא"ש בפג"ה:

יג **ואם א' כו'**. גמ' שם והדחה כדין צונן:

יד **וי"א כו'**. כמ"ש בס"ו היכא אמרינן ואנן לא בקיאין בזה:

טו **וציר של כו'**. ר"ל אם א"א בקליפה וכמש"ו ואם לא כו':

טז **היכא כו'**. כמ"ש צ"ז א' וה"ה למליח כמ"ש שם ב' שהוא כצלי וז"ש וכן חבירתה כו' וכמ"ש שאני חלב דמפעפע ואוסר הגדי וכן כאן ואפילו השמינה אסורה כמ"ש בפסחים ע"ו ב' בשר שחוטה שמן כו' ואף לוי ל"פ אלא משום דס"ל ריחא לאו מילתא היא (וע"ל סי' ק"ס ס"ק נ"ה) וז"ש כולה אסורה וזו ואצ"ל זו קאמר:

יז **הא דמפלגינן כו'**. דלצלי אוסר כ"ק ומשום צלי ולא משום מליח כיון דנאכל מחמת מלחו ה"ה תפל והוא דעת רשב"א בת"ה והוא אזיל לשיטתו דס"ל דרותח דצלי אינו אוסר אלא כדי קליפה אלא שכתב שיש לחוש לדעת האומרים כדי נטילה אבל להלכה הסכים לסברא הראשונה ועבב"י בסי' ק"ה:

יח **וי"א דאפילו**. כ"כ תוס' וכשיטתם דס"ל דצלי אוסר כדי נטילה וע"כ בצונן איירי ועתוס' צ"ו ב' ד"ה עד כו':

(**ליקוט**) **וי"א דאפי' כו'**. וכמ"ש בע"ז ס"ה ב' במתני' וגמ' דמבוקעות אפי' בצונן כולע לאלתר וכמש"ל סי' קל"ד ס"ח וסי"א ולאלתר בולע דאם עבר זמן רב אפילו על עדשים ושעורים אסור כמש"ש בס"י ונראה עיקר דעת סה"ת וש"פ דאפילו חי צונן כל שיש בו פילי אסור וכנ"ל ועכא"ח סי' תס"ה ס"ג (ע"כ):

יט **אין בב"ח כו'**. עמ"ש לעיל סי' פ"ז סעיף א' בהג"ה:
(**ליקוט**) **אין בב"ח כו'**. מדפריך בע"ז ל"ה ב' בין לר"ח בין כו' ולא פריך ג"כ לשמואל משום בב"ח. מרדכי שם פי' אלף רס"ו וכ' ויש לדחות וע"ל סי' צ' דחלב שחוטה אינה אלא מדרבנן וכ"ש מתה כמש"ל סי' פ"ז ס"ו (דבריו צ"ע) ועתוס' שם א' ד"ה מפני כו' (ע"כ):

## סימן צב

א **כזית כו'**. כמו לרב החילוק דמין במינו במשהו כן לדידן נ"מ דמין בשא"מ בטעימה אף בפחות מס' משא"כ במין במינו כמש"ש צ"ז אמור רבנן כו':
ב **רותח**. שם ק"ח ב':
ג **העובד כוכבים**. שם צ"ז וקי"א ב':
ד **דהיינו כו'**. כפירש"י שם:
ה **נפל חלב כו'**. עד סוף הסעיף לשון הרמב"ם:
ו **ומשערין כו'**. צ"ז ב' ק' א'. וה"ה במאי דבלעה קדירה כמ"ש בפ' ט"ו הלכה כ"ד אלא דלא נחית כאן להכי ולשון גמ' ק' א' נקט וע"ל סי' צ"ט ס"ד:
ז **החתיכה אסורה**. כרב לגבי שמואל ור"י לגבי ר"ל שם. רא"ש:
ח **בד"א כו'**. גמ' שם ק"ט א' אמר מר ודברי חכמים כו':
ט **וכן אם כו'**. ט"ס הוא וצ"ל וכן כו' כלל אם אין ס' בחתיכה נגד כו' וכמ"ש שם ק"ח ב' מאי לא ניער כו' ומתני' שם א':
י **וכן אם ניער כו'**. והרמב"ם לישנא דגמ' נקט ור"ל כדי שיעור הבליעה של הטיפה עד סוף אותו השיעור:
יא **והוא שניער כו'**. כמש"ש ואלא לא גיער בתחלה כו':
יב **וכן אם נפל כו'**. כגי' קצת ספרים במתני' טיפת חלב שנפלה על החתיכה נוער את הקרירה אם כו' ולא אמרינן חנ"נ כיון שא"י לאיזה חתיכה נפלה כולן מצטרפות לבטלה כמ"ש בספ"ד דתרומות שתי קופות ושתי מגורות כו' וכמש"ל סי' קי"א מ"ז אלא דיש לנער ולערב שלא יטעום את האיסור:
יג **וי"ח כו'**. דס"ל דלא אמרו במתני' דתרומות אלא במין במינו אבל במין בשא"מ לא כיון דאפשר למיקם עלה וכמש"ש רע"א בידוע מה נפלה כו' דאין מצטרפות השחורות להעלות הלבנה וה"נ אותן שאין בהן טעם חלב וע"כ הך במין במינו הוא דשלא במינו בנ"ט וכמ"ש בפ' ג"ה צ"ט וכמ"ש בירושלמי פ"ו דנדרים הלכה ה' זה הכלל שהיה רש"א משום ר' יהושע כ"ד שיש לו מתירין כגון טבל ומ"ש והקדש לא נתנו להם חכמים שיעור

אלא מין במינו כל שהוא ושלא במינו בנ"ט וכ"ד שאין לו מתירין כגון תרומה וערלה וכלאי הכרם נתנו להם חכמים שיעור מין במינו כו' ושלא במינו בנ"ט ועש"ך:

יד **כשנאסרה כו'**. שם בדברי ר' יהודה ולדידן בס':

טו **לא אמרו כו'**. כמ"ש בפ"ה דתרומה ופ"א דתמורה אין המדומע כו' ובע"ז ע"ג יי"נ שנפל לבור כו' ע"ש כל הסוגיא ושם רואין את ההיתר כו' שני כוסות כו' [**ובפ"ה דתרומות סאה תרומה כו'** ואח"כ נפלו שם חולין כו' ובירושלמי כל האיסורין של תורה שריבה עליהם שוגג מותר וכמ"ש בסי' צ"ט ס"ה] ובפ' ג"ה ק' א' בשקדם כו' ועתוס' ד"ה בשקדם וא"ת כו' ור' אפרים כו':

טז **ואז אפילו כו'**. דלא אמרינן אפשר לסוחטו אסור בשאר איסורים וכההיא סוגיא דע"ז כנ"ל. והוא מדברי הטור כאן וכן חלק על הרשב"א בסי' ק"ו אבל הרשב"א וש"ע שם כתבו דהחתיכה אסורה דאפשר לסוחטה אסור בכל איסורין וחילק בין דבר הנבלל ול"ק מההיא דע"ז:

יז **וי"א כו'**. כדעת ר"ת בתוס' הנ"ל וע"ש שדחו כל ראיות הנ"ל וכתב הר"ן שכ"מ בירושלמי דפ"ב דערלה הלכה ד' גריסין של תרומה שנתבשלו עם עדשי חולין ויש בהן בנ"ט ריבה עליהם עדשים מותר עד כמה ירבה פלוגתא דרבי ור' ישמעאל בר"י ע"ד דרבי דו אמר עד שירבה על כולהון ע"ד דר"י דו אמר עד שירבה על הנופלין. ורבי לטעמיה דס"ל בשמעתין חנ"נ:

יח **ודוקא כו'**. דרש"י ותוס' פליגי במ"ש הטור דרש"י ס"ל אפילו מקצתה חוץ לרוטב נאסר החתיכה ואין השאר מצטרף וכפי' דמתני' במקצתה חוץ לרוטב מיירי אבל תוס' שם ד"ה טיפת פי' שכולה חוץ לרוטב וכ"כ שם צ"ז ב' ד"ה אם יש כו' ע"ש והכריע הרב דבבב"ח יש להחמיר כדעת רש"י אבל בשאר איסורין כדברי ר"י וכ"כ כל הפוסקים אף בבב"ח כדברי ר"י:

יט **אם האיסור כו'**. דחיישינן שמא היתה פ"א כולה חוץ לרוטב או נשאר לבדו בקדירה. ד"מ בשם או"ה. וכנ"ל בסי' ע"ג (ס"ק כ"ו) מהא דירך שנתבשל כו' ע"ש:

כ **אבל אם כו'**. ר"ל אפילו ניער וכיסה אח"כ וכן מ"ש בתחלה או שהחתיכה כולה כו' ע"כ בכה"ג מיירי וכן מ"ש אבל בבב"ח אע"פ כו' ג"כ בניער איירי וכמו שמסיק בד"מ ס"ק ב' דלא כהר"ן ע"ש:

כא **ומ"מ יש כו'**. כדעת רש"י דלא היקל אלא בשאר החתיכות כדעת ר"י כיון די"א דא"א חנ"נ בשאר איסורין משא"כ באותה חתיכה דאף לפי' ר' אפרים אסור מדינא לרש"י אף בשניער וכיסה אח"כ וכמ"ש בר"ס ק"ו וכמ"ש בהג"ה שם וכן עיקר ודלא כו':

כב **י"א דלא אמרינן כו'**. מההיא דע"ז הנ"ל וא"צ לכל מה שדחקו בתוס' ורא"ש. מרדכי. אבל הר"ן הקשה על סברא זו ממ"ש ק"ח ב' אמאי מותר חלב נבילה כו' והכריע דבב"ח אמרינן מדאורייתא חנ"נ ואפילו בלח בלח אבל בשאר איסורין אינו אלא מדבריהם ול"ג אלא דומיא דבב"ח כו' ע"ש ופסק הרב כמוהו בהפסד גדול:

כג **ואם נתערב כו'**. ובזה מתורץ ההיא דתרומה אין המדומע כו' וכמ"ש תוס' בפ' ג"ה שם [וכשיטתם שלא חילקו בין בב"ח לשאר איסורין וז"ש בשום איסור] אבל בלח בלח ס"ל דאמרינן חנ"נ בכל איסורים שדחקו עצמן בסוגיא דע"ז הנ"ל:

כד **בשום כו'**. ר"ל אפילו בבב"ח כנ"ל ודלא כר"י שחילק אף בכה"ג בין בב"ח לשאר איסורים כשיטתו:

כה **כלי כו'**. ר"ל שיהא צריך ס' נגד הכלי עצמה שיהשב הקדרה עצמה כאלו היא אסורה והיינו בחדשה וכמ"ש בסי' צ"ה ס"ה אם ידוע כו' ולא אמרינן גבי כו' וראיה ממ"ש (צ"ז ל' וש"מ) קדרה שבשל בה תרומה כו' בנ"ט. אבל בישנה אמרינן לגבי בלוע הנ"נ כמ"ש שם ובסי' זה בס"ה וכמ"ש צ"ז ב' בכחל ועתוס' שם ד"ה אלא כו' ולא אמר כאן אלא לענין הקדירה עצמה דלא נ"נ:

כו **טיפת כו'**. דבזבחים צ"ו ב' משמע דאינו מפעפע בכל הקדירה כמש"ש אמר אביי ל"צ אלא כו' אך בתוס' שם נסתפקו בזה ע"ש ד"ה בישל כו'. ולכן אם נפלה נגד הרוטב ממ"נ מותר אם מפעפע בכל הכלי הרי נתבטל בכלי שבכל הכלי יש ס' ואם אינו מפעפע רק במקום הבישול הרי נתבטלה בתבשיל ועב"י וש"ך אבל במקום הריקן אמרינן דאינו מפעפע בכל הדופן ויכולין לומר שמפעפע בקדירה עד פחות מס' מעט ונאסר כל חתיכת הקדירה ואם יערה דרך שם יאסר התבשיל אם אין בתבשיל ס' פעמים ס' פחות מעט וז"ש כל כך שאין ס' כו' ואם יערה כו' ר"ל מפני שאין ס' פעמים ס' ואמר עד סמוך לרוטב דכנגד הרוטב אין השש כנ"ל דמפעפע לפנים:

(**ליקוט**) **טיפת חלב כו'**. עתוס' דזבחים צ"ו ב' ד"ה בישל כו' וז"ל האגודה י"ל היאך מיתוקמא הך בעיא דאי בכלי שכולו חם ומיבעיא ליה אי מפעפע בכל הכלי או לא א"כ מאי פשיט ליה מדם מה ענין דם אצל בעיא שלו הא בכיוצא בדם כגון שמקצת הכלי צונן פשיטא ליה דא"צ מריקה ושטיפה אלא מקום שבלע ופי' רשב"א כי שמע מפי ר"י כי בישולו מפעפע במקצת ומתפשט מעט יותר ממקום בישולו הלכך החמירה תורה בו לעשות מריקה ושטיפה בכל הכלי מתוך הוראת ר"י למדתי שבכלי שכולו חם מעמידו והיה סובר שאינו מתפשט בכל הכלי שפ"א בישלו בשר בקדירה ונפל מעט חלב על דופני הקדירה מבחוץ שאינו נפל מבפנים היה ברוטב ובחתיכה ס' לבטל

החלב ואעפ"כ לא רצה ר"ת להתיר משום דאין החלב מתפשט בכל דופני הקדירה ואין ראוי לומר שכל הלחלוחית בדפנות מסייע לבטל נמצא שבמקום א' נפל הכל ועב דופנו באותו מקום נעשית נבילה וחוזר ואוסר כל הקדירה אם אין בו ס' לבטל שיעור דופני הקדירה ששם נפל החלב שבשיעור העובי צריך לשער דלא ידעינן כמה בלע קודם שנפל החלב ורשב"א היה נראה לו להתיר אך שלא רצה לעשות מפני הוראת הקדוש ר"י והיה נ"ל לדמות לב' קדירות אחד של בשר וא' של חלב שנוגעת זו בזו ולא שמענו מעולם האוסרו וכ' ר"ש בשעת הדחק כגון שבת ואורחים ולעני בדבר חשוב היה מתירו ועסמ"ק. והנה מה שדימה לב' קדירות לא נראה דסה"ת כתב טעם דב' קדירות שמותרין כמו ב' חתיכות בלא רוטב דאין מפעפע מזו לזו כמ"ש בפ' כ"ה (ק"ח) משא"כ בקדירה א' דדמי לחתיכה א' וחלב הוא דבר המפעפע כמש"ש וכמ"ש תוס' שם. ומ"ש רשב"א בשם ר"י כי מתפשט מעמט יותר כו'. בזה תירץ הקושיא הנ"ל כי ודאי בצונן אין מתפשט יותר אבל דם שנפל על הבגד ידוע שמתפשט קצת יותר ודמי לכלי בחמין ואיבעיא ליה אי החמירה תורה בקדשים או לא ורצה לפשוט לו מדם. ובזה מתורץ קושית תוס' ד"ה הנ"ל מאי קמיבעיא ליה אי מפעפע כו' א"כ כו'. דבאמת ידע שאין מתפשט בכל הכלי רק בקדשים איבעיא ליה אם החמירה תורה הואיל ומתפשט מעט דבשלמא אי אין מתפשט כלל ודאי אין סברא להחמיר כלל בקדשים מבשאר איסורים וזה שחידש ר"י שמתפשט מעט כו' (ע"כ):

כז **ודוקא כו'**. דאין הקדירה עצמה נ"נ כמ"ש בס' שקדם:

כח **כדלקמן סי' צ"ח גבי כף**. ר"ל בסי' צ"ח ס"ה דמחלק שם בין ישן לחדש ע"ש:

כט **נהגו העולם כו'**. דחיישינן שמא עלה אח"כ פ"א רתיחת הקדירה לאותו מקצת הקדירה שנאסרה. או"ה. והיינו בקדירה ישנה וב"י ואין בתבשיל ס' פעמים ס' נגד הטיפה. ש"ך ופשוט כנ"ל וכן אם אינו ב"י כמ"ש סי' צ"ד ס"ד. ודוקא שהקדירה מגולה אבל מכוסה כל הקדירה כאלו נגד הרוטב כמש"ל ס"ב. פר"ח. ועם ועם כ"ז כ' ש"ך ופר"ח בשם האחרונים להתיר ע"י צינון כמ"ש בס' שקדם:

ל **ואז כו'**. כיון שאינו נכנס הטיפה בקדירה כלל:

לא **ואז הקדירה כו'**. וכן בס' שקדם דהתורה העידה על כ"ח כו' אבל התבשיל מותר ממ"נ אם מפעפע מפעפע בכל הקדירה וא"ל נתבטל כנ"ל ועש"ך:

לב **ויערה מיד**. כיון שא"י מידי דופיו פליט מעט מעט כמ"ש תוס' בחולין ח' א' סד"ה שליבנה והרא"ש בע"ז פ"ה סל"ד לכן יערה מיד שלא יפליט יותר. או"ה:

לג **ואם בישל כו'**. דלא ידעינן כמה נפיק מהטיפה בפעם ראשון וכמ"ש בפג"ה (צ"ז ב'):

לד **יש מי כו'**. וכמ"ש מרדכי בשם ראב"ן דלא אמרינן בבלוע חנ"נ כלל ממ"ש בפג"ה (צ"ז ה') ופכ"ה קדירה שבשל בה בשר כו' בנ"ט ואם איתא הרי הבלוע נעשה נבילה ולר' יהודה ה"ל מין במינו ואסור במשהו ואף לרבנן אינו בנ"ט אלא בששים ושם אמרינן דסמכינן אטעימה כמש"ש מאן טעים כו' וע"ל ס"א וכמ"ש ק"ח ב' חלב נבילה הוא וכ"כ בת"ה בשם רמב"ן וכמש"ל סי' צ"ח כ"ה ויש מי שאומר כו'

[וכמ"ש בטומאה ע"א ב' דטומאה בלועה לא מטמאה לטהרה בלועה ועבתה"ד סי' קפ"ג ועסי' צ"ד ס"ב] וסברא ראשונה ס"ל דנגד הרוטב שאני דלא אמרינן נ"נ כנ"ל והוא מצטרף עם ההיתר להשלים שיעור ס' כמ"ש צ"ז ב' אף ללישנא בתרא ועסי' צ"ח ס"ה בהג"ה:

לה **ולכן הקדירה כו'**. כמ"ש בפ' כ"צ (ע"ו א') חם לתוך צונן קולף ולכן הקדירה אסורה והתבשיל מותר שהקדירה היא כ"ק וז"ש קדירה חמה דבצוננת הכל מותר אבל אם הוא אצל האש אז הוי כמו בכ"ר דאפילו בקדירה צוננת הכל אסור כמ"ש (שם) צונן לתוך חם כו' וכמש"ו למטה:

לו **אם נפסק כו'**. תוס' בזבחים צ"ו א' בד"ה עירה כו' ע"ש ובירושלמי פ"ג דשבת ופ"ק דמעשרות הלכה ז' מהו לערות עם הקילוח ר' יונה ור' יוסי כו' וכמ"ש תוס' בפ"ג דשבת (מ' ב') להטעם דכ"ש אינו מבשל משום דהולך ומתקרר משא"כ באין הקילוח נפסק דהטיפה השניה אינה מנחת לראשונה להתקרר ואף דנזחל ע"ג הכירה הוי כמו מכ"ר כמ"ש בפ' כירה (שם) טול בכ"ש ותן ואע"ג דהאמבטי נמשכת מן היורה בקרקע אעפ"כ הוי ככלי ראשון ואין לדחות דחמי טבריא שאני שטבען בקרקע דא"כ למה הוצרך להוכיח שם דהא מעשה דרבי לאחר כו'. ת"ה שם:

לז **דאין עירוי כו'**. והקדירה היא כ"ק כנ"ל:

לח **טיפה כו'**. כמש"ל ס"ב דבניער או כיסה הוי כמו כולה בתוך הרוטב:

לט **מחבת כו'**. כנ"ל ס"ב דבכיסה הוי כניער שהבל מתפשט בכולו וכאלו כולו בתוך הרוטב ובפ"ב דמכשירין מרחץ טמיאה כו' הברכה שבבית כו' ב' בריכות כו' ושם ספ"ה האשה שהיו ידיה כו' היו ידיה כו':

מ **אבל אם אין כו'**. דאפי' בכלי ראשון ממש אינו מבשל ולא בולע אם אין היד סולדת כמ"ש בפ"ג דשבת (מ' ב') ובירושלמי שם ופ"ק דמעשרות הלכה ז' הכל מודים בכ"ש שהוא מותר מה בין כ"ר מה בין כ"ש א"ר יוסי ברבי בון כאן היד שולטת וכאן אין היד שולטת א"ר יונה כאן וכאן אין היד שולטת אלא כו':

מא **אשתי קדירות כו'**. עתוס' ק"ח א' ד"ה טיפת כו' ואין מפעפע מחתיכה כו' וכתב סה"ת וכ"ש בשתי קדירות שהן אצל האש ונוגעות זו בזו ועהג"א ומרדכי שם:

מב **נר כו'**. ר"ל בחלב שאינו מהותך שאין הטפה נופלת ע"י האור עצמו אלא מרתיחת וחמימת האור ואין עירוי אוסר אלא בקילוח כמ"ש בס' שקדם:

מג **אבל חלב כו'**. ר"ל כמו נרות שלנו והחלב נוטף ע"י האור עצמו בכה"ג אף בהפסק קילוח אינה מתקררת כ"כ ואוסרת כמו עירוי דכ"ר ונ"ל ראיה לדבריו ממה שפריך בפ' כ"צ (ע"ו א') תנן נטף מרוטב כו' וס"ד בחרס צוננת ואע"ג דפסק הקילוח כמ"ש בתוס' דזבחים צ"ו א' בד"ה עירה כו' וכ' בתה"ד דכה"ג נקרא תשמישו ע"י האור כמ"ש תוס' בפ"א דחולין ח' א' ובסוף ע"ז בשם ריב"ם ע"ש ושם:

## סימן צג

א **קדירה כו'**. זבחים צ"ו כ' חולין צ"ז א' קי"א ב':

ב **וצריך כו'**. כמ"ש בפ' ג"ה (צ"ז ב') פשיטא דבדידיה משערינן דאי כו' והיינו באינו ידוע כמה בלע בתוך מעל"ע וכשיטתו שכתב בר"ס צ"ח דאין אנו סומכין על טעימה ומשערין בס':

ג **אבל אם כו'**. כמ"ש בסוף ע"ז ע"ו א' לא אסרה תורה כו'. ואע"ג דהקדרה אסורה לכתחלה כמש"ש גזירה כו' אבל התבשיל מותר בדיעבד כמש"ש ל"ח ב' דחמין וכן מישחא שליקא מותר מה"ט וערש"י שם ד"ה נטל"פ כו' ותוס' ד"ה אי כו' ועתוס' ע"ו א' ד"ה מכאן כו'. ור"ל בת יומא היינו בתוך מעל"ע דלא כרש"י ור"ת שם דלילה פוגמת דא"כ למה הצריכה התורה מריקה ושטיפה ושבירה בכ"ח הא בשעה שנעשה נותר נפגם וא"ל דגזירת הכתוב הוא דא"כ היאך למידין ממנה דהתורה העידה על כ"ח כו' דלא מהני הגעלה בשלמא אי אמרינן מעל"ע דאפשר שיעשה נותר וכיון שחלה עליו תורת שבירה ומריקה ושטיפה שוב לא פקעה. רא"ש ור"ן (ע"ש) . ותוס' דחקו עצמן בזה ע"ש:

ד **אבל הקדירה כו'**. לא מיבעיא בשר דבלוע מחלב אלא אפילו חלב אף דבליעת הבשר עבר כבר מעל"ע מ"מ לכתחלה אסור כמ"ש בסוף ע"ז (וע"ל סי' קכ"כ ס"ק ד' וס"ק ו'):

ה **אבל שאר כו'**. דהא אין הקדירה בלוע מאיסור בב"ח דחא אין הבלע אסור כיון דטעם הבשר כבר נפגם והתבשיל מותר כמ"ש בש"ע ועתוס' דסוף ע"ז ע"ו א' ד"ה מכאן. ויש לתת כו' וכן כאן חלב אסור דתחלת בליעת הבשר היה לשבח אבל שאר דברים דתחלת בילוע בב"ח היה לפגם:

ו **ודין כסוי כו'**. כמ"ש בסי' צ"ג ס"ח:

ז **ויש כו'**. עבה"ג:

ח **ואם לקחו כו'**. כמ"ש בספ"ה דמכשירין האשה כו' כנ"ל בסי' שקדם ס"ח:

ט **אם שניהם כו'**. כמ"ש בפ' כ"צ ע"ש:

## סימן צד

א **התוחב כו'**. נלמד מקדרה שבשל כו' בסי' שקדם:

ב **משערים כו'**. כמ"ש בפ' ג"ה דבדידיה כו' כנ"ל:

ג **אם כו'**. כנ"ל בסי' שקדם:

ד **בכ"ר**. ע"ל סי' ס"ח סי"א:

ה **ויש מי כו'**. כמ"ש בר"פ כ"צ:

ו **וסברא כו'**. דאע"ג דחם כולו אינו מוליך בליעתו בכולו כ"כ הפוסקים ואו"ה כתב דאף אם אומר דמוליך בליעתו בכולו היינו ע"י האור דומיא דפסח. וראיה לכל זה ממ"ש בזבחים צ"ו ב' אמר אביי ל"צ אלא כו' וע"ל סי' קכ"א ס"ו ועמש"ל סי' צ"ב ס"ה:

ז **אם תחב כו'**. דשמא נשאר בו מעט חלב וכשהוציאו מן הקדירה נעשה כל הכף נבילה וכמ"ש בס"ג וכמ"ש בכחל צ"ז ב' וכמש"ש ק"ה ב' חלב נבילה הוא ועתוס' שם ד"ה אמאי כו':

ח **ולא נודע כו'**. שהקשו דאמרינן המעביר עציץ נקוב בכרם כו' (ספ"ז דכלאים וש"מ) מחיצת הכרם שנפרצה כו' (ב"ק ק' וש"מ) וכיוצא בזה הרבה ולא אמרינן דקמא קמא בטיל ובפ' בתרא דע"ז (ע"ג א') אמרינן ראשון ראשון בטיל ותירצו רשב"ם וראב"ן וריב"א דבע"ז מיירי דנודע בינתים וכ' מרדכי בפ"ט דב"ק דב' חתיכות שנפלו בזא"ז אם לא ידע בינתים צריך ביטול נגד שניהם ואם ידע א"צ וכמ"ש בפ"ה דתרומות סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק כו' ומסיים בתוספתא שם אר"א בר' שמעון בד"א בזמן שלא ידע בה ואח"כ נפלה אבל אם ידע בה ואח"כ נפלה אחרת ה"ז מותר שכבר ה"ל לעלות ומשמע דלפרושי דברי ת"ק אתא וכ"פ הרמב"ם בפי"ג מה' תרומות ע"ש ואף שבירושלמי אמר עלה רש"א ידיעתה מקדשתה ורבנן אמרי הרמתה מקדשתה כתב הרא"ש בפ' ג"ה סל"ז דבשאר איסורים מודי רבנן לר"ש כיון דא"צ הרמה ומ"מ פסק דחוזר וניער ע"ש שהאריך ומהא דע"ז אין ראיה כמ"ש תוס' שם ע"ג א' ד"ה כי אתא כו' ובשאר מקומות וע"ל סי' צ"ט ס"ו בהג"ה איסור שנתבטל כו' ועמ"ש שם אי"ה באריכות:

ט **וי"א כו'**. דהרבה פוסקים ס"ל דבדבר הבלוע לא אמרינן חנ"נ כמ"ש בסי' צ"ח ס"ח וכמש"ל סי' צ"ב ס"ז ואף דלא קי"ל כן מ"מ בכה"ג יש להתיר וע"ל סי' צ"ח סס"ד בהג"ה אבל אם כו':

י **אם יש ס' כו'**. כמ"ש בקדירה בזבחים (צו ב') ופ' ג"ה ופ' כ"ה ואם בישל כו' ולדידן בס' והמחבר סירכא דפוסקים נקט:

יא **אבל הכף כו'**. ולא אמרינן דליהוי כי הגעלה דהגעלה צריכה רותחין כמ"ש בפ"ב דפסחים (ל' ב') מגעילן ברותחין ובכ"ר ר"ל דלא סגי ביד סולדת דלכן אמר ברותחין דסתם כ"ר יד סולדת סגי וכמ"ש בא"ח סי' תנ"ב ע"ש משא"כ לענין איסור דסגי ביד סולדת. הגש"ד. ור"ל כמ"ש בסוף ע"ז ובזבחים צ"ז א' דכל יום נעשה גיעול לחבירו אבל רבנן פליגי עליה דר"ט שם וכן בסוף ע"ז לא קיימא במסקנא כן ואפשר משום טעמא הנ"ל:

יב **בין כו'** ואפי' כו' בין כו'. וכן בשאר דברים דהא נעשה נבילה:

יג **אך מותר כו'**. כמ"ש בע"ז ל"ב א' התם ליתיה כו' וכמ"ש תוס' בסד"ה והא כו' ומכאן פר"ת כו' ושם (ל"ג) דמותר ליתן ביה שיכרא:

(**ליקוט**) **אך מותר כו' כמ"ש בע"ז ל"ב א' ושם ל"ג דמותר לתת לתוכן מים ושאר משקים ובב"מ כ"ד ב' ומותרת בהנאה כו'**. סה"ת סימן נ"ה ע"ש (ע"כ):

יד **אם כו'** והכף כו'. כמש"ל בר"ס צ"ג ועבה"ג ס"ק ו' וכמ"ש תוס' בסוף ע"ז ד"ה מכאן כנ"ל:

טו **ומ"מ כו'**. עבה"ג:

טז **אם בשלו כו'**. בש"ך ופר"ח השיגו על הש"ע ומפ' דברי הסמ"ק בע"א וכמ"ש בפכ"ה (קי"א ב') דנ"ט בר נ"ט מותר. ואף למ"ש תוס' שם דוקא עלו אין נתבשלו לא בג' נ"ט מודה כמ"ש תוס' בסוף ע"ז ע"ו א' סד"ה בת ובד"ה מכאן כו' ובחולין ק"ח ב' ד"ה שנפל כו' והרא"ש בפ"ב דפסחים וש"פ וכ"ש לפסק הש"ע בסי' צ"ה:

יז **הכל שרי**. דבלי ב"י מקבל טעם פגום ואותו שאינה ב"י מקבל נ"מ בר נ"ט:

יח **במין הכלי**. כצ"ל ש"ך ע"ש:

יט **ואינו אלא כו'**. כמש"ל סי' צ"ה ס"ב בהג"ה אבל ליתנן בכלי כו' ושם ס"ג בהג"ה אא"כ אחד כו' ודלא כתוס' קי"ב א' סד"ה הלכתא ואם האחד אינו ב"י אז כו':

כ **בצלים כו'**. תוס' דע"ז ע"ו ד"ה בת כו' והר"ב כתב בסה"ת כו' (וע"ל סי' צ"ט ס"ק י"ז):

כא **וכ"ש בקדירה כו'**. דהוי נ"ט בר נ"ט:

כב **בשר רותח כו'**. דלא כר"ב שכ' דדי בקליפה ומביא ראיה מפ"ק (ח' ב') דסכין ש"נ קולף לחד לישנא משום דבה"ש רותח ודחה בסמ"ק דשם אינו רותח כי אם קליפה הסמוכה למקום החיתוך בה"ש:

כג **או אם א"י כו'**. כמ"ש בע"ז ל"ח ב' ובתוס' שם ד"ה אי וכמש"ל סי' קכ"ב ס"ז וע' תוס' פ"א דחולין ח' ב' ד"ה השוחט צריך להעמיד כו' וכ"כ הרא"ש שם:

כד **אלא כו'**. כמ"ש הסמ"ק שם בשם ר"ב דההיא שוחט בסכין ש"נ אפילו באינו ב"י וכמ"ש תוס' דסתם כליהם אינם ב"י ואסור משום שמנונית הדבוק בסכין וכ"כ הרשב"א וכמ"ש רש"י קי"ב א' ד"ה קישות לפי' הראשון. ובזה א"צ לתי' הסמ"ק הנ"ל דאפי' בכולו רותח אינו אוסר משום מעט שמנונית הנדבק בה אלא כ"ק וכמ"ש בפ' כ"צ (ע"ו א') שאני סיכה דמשהו כו' וז"ש כדי קליפה:

כה **הסכין צריך הגעלה**. וה"ה בסכין שאינו ב"י אלא דאז מותר להשתמש שאר דברים כנ"ל:

כו **הבשר צריך כו'**. כמו סכין ש"נ דחום בה"ש אינו יותר מכ"ש אלא משום שמנונית וכמש"ו:

כז **והסכין נעיצה**. כמ"ש בסוף ע"ז בסכין של עובד כוכבים להשתמש בו צונן אע"ג דצונן אינו בולע ובהדחה בעלמא סגי כמ"ש בפ' כ"ח ק"ז ב' בסכין בעינן נעיצה ה"ה בחתך בה צונן וכן לא"ד בפ"א (ח' ב') דבה"ש צונן מ"מ קולף משום דוחקא דסכינא אלא שכתב הרשב"א דמ"מ טעמא משום דבה"ש רותח קצת מצורף לטעמא דדוחקא דסכינא וז"ש כאן בכלי שני וההיא דסוף ע"ז להשתמש בקביעות בדבר שנשתמש בו רותח או לחתוך דבר חריף כמ"ש בס"ס קכ"א:

כח **ואפילו כו'**. כנ"ל ובה"ש צונן אלא שרותח קצת כנ"ל וכן אפילו ללישנא קמא כנ"ל:

כט **אם נפל כו'**. עש"ך:

ל **וכן כו'**. ר"ל אף כשהקערה חמה ג"כ אבל הרשב"א כתב ג' חילוקים בנגוב אוסר כ"ק וברטוב קצת אוסר כדי נטילה ואם הוא לח גמור צריך ס' נגד כל הקערה ועש"ך:

## סימן צה

א **דגים שנתבשלו או כו'**. כ"ד הר"ן ורמב"ם וש"פ ולאפוקי דעת ריב"ן בשם רש"י שכ' בתוס' ד"ה הלכתא והביא ראיה מצנון שחתכו כו' ואע"ג דנ"ט בר נ"ט לפי' שני שברש"י דמחלק דאגב חורפיה בלע מפי מדגים הרותחים וזהו בעלו אבל נתבשלו לא גרע מצנון וכ' תוס' ומיהו ללשון ראשון שברש"י משום שמנונית שעל פניו אין ראיה. וסה"ת ורא"ש מתירין בנתבשלו ואוסרין בנצלו משום דבבישול איכא ג' נ"ט מן הקדירה למים ומן המים לירק דרוב הטעם מתפשט במים משא"כ בנצלו וראיה ממ"ש אין טשין את התנור כו'. ובתוס' דחו ראיה זאת ג"כ דתנור א"א להתקנח יפה והוא בעין וכנ"ל וז"ש רחוצה יפה ולאפוקי שירוע שאינה רחוצה אבל מסתמא רחוצה שזה החילוק בין קערה שעלו בה דגים לצנון שחתכו בסכין כנ"ל וכן הא דמתירין בפ"ב דע"ז משחא שליקא וחמין

ש"מ דמסתמא מודחין הן ועתוס' דחולין ח' ב' ד"ה השוחט כו' דא"ל דאפילו כו' ובע"ז ל"ח ב' ד"ה אי כו':

ב (**ליקוט**) **בר נ"ט דהתירא**. דוקא דהתירא ממ"ש קדירה שבשל כו' בנ"מ. תוס' דזבחים צ"ו א' ד"ה ואם כו' (ע"כ):

ג **אם יש כו'**. כנ"ל:

ד **אפילו לכתחלה**. כמ"ש מותר לאכלם כו':

ה **אבל אם כו'**. כמ"ש בספ"י דתרומות ביצה כו':

ו **ואפי' בקליפה**. כמו ביצת אפרוח צ"ח א' ובשאינה קלופה מיירי כמ"ש תוס' שם:

ז **ויש כו'** כנ"ל:

ח **אבל ליתנן כו'**. דבזה אנו סומכין על המתירין. ט"ז:

ט **וכן אם כו'**. זה מותר לכ"ע כנ"ל:

י **וכן אם היה כו'**. בכה"ג אף בשל איסור מותר כמ"ש בתוס' ע"ז ע"ו א' ד"ה מכאן וכמ"ש שם ל"ח ב' ואף בקדירה אין אסור לכתחלה שאינה ב"י אלא משום גזירה אטו ב"י משא"כ כאן דאף ב"י מותר מדינא כנ"ל:

יא **וכ"ז כשהמאכל כו'**. כמ"ש צנון שחתכו כו' וכלשון הב' שברש"י הנ"ל משום חורפיה וכמ"ש בר"ס צ"ו בן יומו או כו' וכ"ש לסה"ת שמדמה לקורט של חלתית בע"ז ל"ט א' שאמרו אע"ג דאמר מר כו' וע"כ במקונח מיירי דאל"כ אינו נטל"פ כמש"ל וכמ"ש בש"ע שם וי"א דה"ה כו':

יב **עד דאיכא כו'**. ע"ל סי' צ"ח סס"ח:

יג **נגד כו'**. ע"ל סי' צ"ד ס"ו:

יד (**ליקוט**) **ומ"מ לא מקרי כו'**. ממ"ש בפ"ו דברכות (ל"ו ב') האי הימלתא כו' והקשו דאע"ג דסתם כליהם אינן ב"י מ"מ הא דבר חריף הוא ותי' בסמ"ג משום דדבר יבש הוא ולא מחליא לשבח כי אם בדבר לח ומרדכי תי' דתולשין אותו בידים ומ"מ קשה הא מבשלין אותו בכליהם ותי' דסתם כליהם אינן ב"י. ור"ל כיון דמבשלין אותו בדבש אינו חריף משום דהתבלין מועט ואף שתי' עוד במרדכי דיש להם כלים מיוחדין לכך כבר סתר הרשב"א דא"כ למה הוצרכו לומר בחמין ושמן של עובד כוכבים משום דנטל"פ הוא ועי' במרדכי שם ובת"ח כלל ס"א סימן ז' וע"ל סי' צ"ו ס"ב וס"ג וסי' קכ"ב ס"ו ע"ש (ע"כ):

טו **ויש אוסרים כו'**. תוספות שם ד"ה הלכתא. וקערות כו':

טז **ואז כו'**. דגם שאינה ב"י מותר דנ"ט בר נ"ט אף לטעם ראשון של תוס' דאין שם איסור עליו כיון שאינו ב"י דלא כתו' שם ועט"ז:

יז **והמים כו'**. דלא שייך במים דיעבד והוי כמבשל לכתחלה בקרירה של איסור שאינו ב"י כמ"ש בסוף ע"ז וכן כאן מבלוע בב"ח ועט"ז:

יח **אבל אם הודחו כו'**. דלא שייך כאן טעמים של תוס' והוא ממש דין דגים שעלו כו' בכותח:

יט **או בכ"ש**. כמש"ל סי' ס"ח:

כ **ואם עירה כו'**. כמ"ש שם:

כא **ואוסר כו'**. כטעם השני של תוס':

כב **אבל אם כו'** שיעשה כו'. דמיד שנחו המים על כלי א' הוי כלי שני. שם:

כג **ואם נמצא כו'**. דלא מחזקינן איסורא כמ"ש בפ"ק דנדה (ג' ב') דאמרינן השתא הוא דנפל. הגש"ד. ועוד דס"ס הוא כו'. או"ה ועט"ז:

כד **יראה לי כו'**. עט"ז וש"ך שחלקו על זה:

כה **ואפ"ה כו'**. כנ"ל דלא מחזקינן איסורא. שם:

כו **מותר כו'**. כמ"ש בע"ז י"ב א' רבה בר עולא כו':

כז **ויש מחמירין כו'**. דשם אקראי בעלמא ודיעבד וכמ"ש הר"ן ולא מחזקינן איסורא וכמ"ש בס"ה:

כח **מלח כו'**. דהוי כמו טהור מליח וטמא תפל. תוס' קי"ג א' ד"ה טהור כו':

כט **והמחמיר כו'**. תוס' שם:

## סימן צו

א **או סילקא**. שם קי"ב א':

ב **בן יומו או כו'**. והוא כשני הטעמים של רש"י שם ד"ה קישות. ואע"ג דנתבשלו מותר לדעת הש"ע ר"ס צ"ה וא"א לומר כטעם השני שברש"י כמ"ש תוס' ד"ה הלכתא ס"ל דחורפיה פלט גוף הטעם. עש"ך:

(**ליקוט**) **בן יומו או כו'**. מהאי הימלתא כנ"ל (בסי' צ"ה ס"ק י"ד) דמותר אלא דלא אמרינן כי אם בחלתית וסתם סכיניהם מקונחים כמ"ש הרשב"א דלכן הוצרך לומר בחלתית ואע"ג דאמר מר כו' דאומן מקנה כליו וכמ"ש בסי' קכ"ב (ס"ק ז') ע"ש (ע"כ):

ג **כדי כו'**. דא"א לומר כדי קליפה ממ"ש אבל קישות גריר לבי פסקיה וכאן אמר סתם אסור ובין גרירה לקליפה הפרש כ"ש וער"ן ות"ה:

ד **או שיטעמנו כו'**. גמ' שם האי אפשר כו':

ה **וי"א כו'**. כמו קורט של חלתית בע"ז ל"ט א' וע"כ בסכין מקונה מיירי מדאמר ואע"ג דאמר מר כו'. וסברא ראשונה ס"ל דל"ד לקורט ש"ח דחריף מאד דלהכי לא תני במתני'

שם אלא קורט ש"ח ובפ"נ דחולין (נ"ח ב') הלעיטה חלתית כו' דמנקבה למעיינה משא"כ בצנון ושאר דברים החריפים. הר"מ ורא"ש בפ"ב דע"ז שם. ובהג"ה סי' צ"ח ס"ב סתם כסברא האחרונה:

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. דס"ל כתי' המרדכי כמ"ש בס"ב בהג"ה (ע"כ):

ו **ואם חתכן כו'**. תוס' ד"ה אגב כו'. ועבה"ג וכמש"ל סי' צ"ד ס"ו:

ז **וי"א כו'**. דאסור משמע כולו אסור וכמ"ש בקורט ש"ח. ת"ה. ועתוס' שם ד"ה אגב כו' והרא"ש בחולין כתב שאני חלתית שהן קטנים וא"י לידע באיזה מקום חתכם אבל אין לאסור יותר מרותח דצלי או מבושל בלא רוטב:

ח **אבל אם כו'**. דאינו חריף:

ט **ואם יש ספק כו'**. עש"ך ס"ק י"ב י"ג דדוקא בתמכא מפני שי"א דוקא צנון וי"א דוקא ב"י וסתם כליהם אינם ב"י לכך מקילין בספקו:

י **אם חתך כו'**. תוס' שם ד"ה אגב כו':

(**ליקוט**) **אם חתך כו'**. אבל סמ"ק כתב בשם ר"י דאין לך אלא מ"ש חכמים וכ"כ כמה פוסקים (ע"כ):

יא **ומ"מ כו'**. ממ"ש בפ"ו דברכות האי הימלתא כו':

(**ליקוט**) **ומ"מ כו'**. מהאי הימלתא כנ"ל וע' מרדכי שם (ע"כ):

יב **בן יומו**. דמדוכה מסתמא מקונחת:

יג **וי"א**. כסברא האחרונה שבס"א:

(**ליקוט**) **תבלין כו'**. כתי' הסמ"ג דבדבר יבש דוקא בן יומו: וי"א כו' כשיטתו דסתר דברי הסמ"ג מחלתית וז"ש בס"ב בהג"ה דברי המרדכי שני התי' שלו (ע"כ):

יד **מי לימוני"ש**. עש"ך ופר"ח אוסר:

טו **הדחה**. כמ"ש ח' ב' לימא בהא קמיפלגי כו':

(**ליקוט**) **אלא הדחה**. פי' ראשון שברש"י משום דסתם סכין שמנוניתו כו' ועבת"ה צ"ד א' שהקשה מזה על סי' ראשון שברש"י ותי' דה"נ דבעי הדחה כו' ע"ש והסכים לפי' ראשון דלפי' השני קשה אמאי קישות גריר הא אינו חריף כלל אבל לפי' ראשון ניחא משום דקישות רך הוא וא"א בהדחה דכ"ש שמבליע בהדחה לכך צריך גרירה (ע"כ):

(**ליקוט**) **הדחה**. היינו בשאין מקונח וז"ל ת"ה פירש"י משום שמנונית שקרוש כו' וק' דליפתא אמאי שרי ופי' אחר פירש"י משום חורפיה ואינו מחוור דמ"מ נ"ט בר נ"ט הוא ופי' ראשון עיקר והא דקאמר דליפתא שרי הדחה מיהא בעי כו' ע"ש (ע"כ):

טז **ודוקא כו'**. וכפי' הת"ה וטוש"ע לפי כו' ולהכי נקט ליפתא:

יז **ואפילו כו'** אם כו'. רש"י שם ד"ה ואי ערבן כו' אחת וז"ש בגמ' ואי פתך בהו כו' ר"ל ערבן:

## סימן צז

א (**ליקוט**) **או ששינה**. כפי' הרי"ף בפ' כ"ה:

ב **ואין לאפות כו'** ואם כו'. מתנור שטחו דס"ב (ע"כ):

ג **ואפי' כו'**. גמ' שם:

ד **פת כו'**. עש"ך כיון שאפשר בע"א הוי לכתחלה ועסי' ק"ח:

(**ליקוט**) **פת כו'**. דתני רב כהנא כו' ואפילו לוי מודה דלוי ל"ק אלא דיעבד דהא שצלאו קאמר. רי"ף בפ' ג"ה ועסי' ק"ח:

ה **וה"מ כו'**. תוס' דע"ז ס"ו ב' ואפילו לרב ע"ש:

ו **ואם הצלי כו'**. כמ"ש בפ' כ"צ (ע"ו ב') כעין שתי קדרות ובע"ז שם בהבית סתומה דמותר אפילו בפת חמה לר' יהורה וכן לר' יוסי בחטים (ע"כ):

## סימן צח

א **כגון חלב כו'**. אבל הר"ן כתב שהוא מין במינו ממ"ש ק"ג א' אכל חלב מן החי כו' דחייב משום בשר מן החי אלמא מין בשר הוא (עפר"ח ס"ק ז' מש"ש ומיהו כ"ז אליבא דר"י כו' פשיטא דחלב כו'. וע"ל ס"ק ט') וז"ש (צ"ח א') ההוא כזיתא תרבא כו' ואי בטעמא מה שייך במה דבלע כו' וכן מש"ש ההוא פלגא דזיתא כו' ואי בטעמא לא שייך לפלוגי בדרבנן כיון שניכר טעמו וכ"כ ראב"ן ע"ש וע"ל סי' צ"ט ס"ד מ"ש שם:

(**ליקוט**) **כגון חלב כו'**. ליתא שכבר כ' בת"ה שגירסת הגאונים והרי"ף בפג"ה (צ"ז ב') מין במינו כגון שומנא דגיד כו' ע"ש (ע"כ).

ב **יטעמנו עובד כוכבים**. אע"ג דבגמ' אמרו קפילא דוקא היינו שאינו מסל"ת ונאמן משום דאומן לא מרעי נפשיה כמ"ש תוס' שם ד"ה סמכינן כו' אבל מסל"ת נאמן כל עובדי כוכבים ואע"ג דאין נאמן אלא בדרבנן כמ"ש בפ' בתרא דב"ק (ק"ד ב') כאן כיון שהוא מילתא דעבידא לגלויי נאמן כמ"ש הריב"ש בסי' תל"ג ובמ"ש ברפ"ב דר"ה ואף גוי כמ"ש בפ"ג דחולין (ס"ג ב') לוקחין ביצים כו'. וא"ל דוקא קפילא שהוא בקי דהא אמרו שם דהתירא בטעמא ולא אמרו קפילא וכן שם וקי"א ב' תרומה טעים לה כהן. ת"ה:

ג **או שאומר כו'**. כמ"ש בפ"י דתרומות ופ"ב (נ"ו א' ל"ה ב' ל"ט א"ב) ופ"ה דע"ז במתני' (ס"ה ב') וגמ' שם הכי הלכתא (ס"ז א') א"ר הלכתא כו' (ס"ח ב'):

ד **והוא כו'**. בירושלמי פ"י דתרומות הלכה ב' ופ"ב דערלה הלכה ה' כל נ"ט בין לפגם בין לשבח אסור דר"מ רש"א לשבח אסור לפגם מותר רשב"ל אמר בשהשביח ואח"כ פגם אבל אם פגם ואח"כ השביח אף ר"מ מורה ר' יוחנן אמר לא שניא הוא השביח ופגם הוא פגם והשביח הוא המחלוקת כו' וקי"ל דהלכה כר"י וכיון דאיפסיק בגמ' דידן דהשביח ולבסוף פגם דאסור ה"ה לפגם וסוף השביח דהא שניהם שוין ועוד דמתני' כר"מ כמש"ש אמר עולא מחלוקת כו' אלא דלר"י בגמ' דאמר בפוגם מעיקרא מחלוקת א"א לאוקמי כר"מ אף אם תאמר בין בזו כו' אלא דהרמב"ם מפרש פוגם מעיקרא היינו פגם ולבסוף השביח כמ"ש בפי' שם והחלק הד' שמפסידו לפי שעה וברוב הימים משביחו כו' וזה נקרא פוגם מעיקרו אמנם פוגם מתחלה ועד סוף אצ"ל שהוא מותר כו' ומפרש דעולא ס"ל כרשב"ל בירושלמי ור"י אם אומר בשניהם מחלוקת הוא כשיטתו בירושלמי ומתני' לכ"ע כר"מ דבפוגם לגמרי ליכא למ"ד דאסור וכמ"ש בפי' אמנם פוגם מתחלה כו' כנ"ל ובזה מתורץ קושית תוס' שם ד"ה או כו' וג"כ ניחא דפריך רב חגא יין כו' ולא משני בשנצטנן אח"כ דמן הסתם הוא כן כמ"ש בירושלמי כמ"ש למטה ופסק כר' יוחנן ואף אם אומר דוקא בפוגם מעיקרא מחלוקת י"ל דמתני' ר"מ היא ובפי' הרמב"ם ט"ס שכתב ושני חלקים הנשארים כו' דהא השביח בתחלה נתבאר בגמ' שאסור ועוד שאמר איזה מהן כו' דמשמע דיש סברא ג"כ דפוגם לבסוף קל מהשביח לבסוף וזה ליכא למ"ד דר"י ל"ק אלא בין כו' ובירושלמי הנ"ל לא שניא כו' וצ"ל החלק הרביעי לא נתברר כו' דאם אומר בין בזו כו' ע"כ קי"ל כר"מ ושניהם אסורין ואם אומר דפוגם מעיקרא לבד מחלוקת וכמו שנפשט בגמ' שם אין ידוע אם הלכה כר"מ או כר"ש אבל בירושלמי דע"ז שם א"ר יוחנן הדא אמרה ברותחין אבל בצונן אסור היו רותחין וציננן ר"ל מהו. מעתה אפילו רותחין יהו אסורין מאחר שדרכן ליצנן כו' משמע דמותר אלא שהרמב"ם מפרש שהאיבעיא הוא כשיצטנן אם הוא פוגם עדיין מאחר שנפל לרותחין וכ"מ בפי' הרמב"ם ע"ש. אבל פשטא דירושלמי לא משמע כן וגם סוגיא דגמ' קשה לפירושו דאמר שם א"ר עמרם ניחזי כו' אר"ז שאני עיסה כו' וכן בירושלמי דתרומות וערלה שם ושם אמרו תמן תנינן שעורים שנפלו לתוך הבור כו' רי"א במחלוקת רשב"ל אמר ד"ה ואם איתא אפילו לר"י ד"ה היא אלא דפוגם מעיקרא ומתחלה ועד סוף דין א' להם ובזה ניחא דפריך רב חגא כו' ולא אוקים בשציננן וסוגיא דגמ' פגם מעיקרא משמע מתחלה ועד סוף וז"ש שם א"ר הלכתא כו' לאפוקי מר"ש לדעת ר' יוחנן. וב"י כתב דלמד מק"ו מהשביח ולבסוף פגם וטעה מאד בזה דהא ר"ל אמר מה פליגין וכן עולא בגמ' וכן איבעיא לגמ' לרבי יוחנן בפגם מעיקרא כו' אבל כו' ואף לסברא דבשניהם מחלוקת ר"ל גם בזו מחלוקת:

ה **וצריך כו'**. רשב"א וכנ"ל דמש"ה נקט קפילא. וצ"ע למה השמיט קפילא דנאמן בכ"ע והלך בדרך הרמב"ם שהשמיטו אבל הרמב"ם מפרש קפילא ל"ד אלא שהוא בקי בהכרת הטעם וכמ"ש הריב"ש בסי' רפ"ח דלא כב"י ולכן לא הזכיר מסל"ת דסובר דא"צ משום דעבידא לגלויי ול"ד לביצים דסובר דדוקא בישראל משום דלא עבידא לגלויי כמו כאן [אלא שב"י הכריע מדעתו כי ד' שיטות תוס' כתבו דוקא קפילא ורא"ש כ' קפילא ומסל"ת ורשב"א פסק דבא' מהן ורמב"ם פסק דא"צ לא קפילא ולא מסל"ת והכריע כמ"ש כאן וע' בטור וב"י]:

ו **וכן אם הוא כו'**. דלא כר' יהודה וכמ"ש רבא שם וכן בפסחים ל' א' א"ר הלכתא כו' משמע דוקא בחמץ (ערא"ש בפ"ה דע"ז ס"ס כ"ט) וכן ס"ל לר"י ור"ל שם ובפ"ה דע"ז והא דאיפליגו אביי ורבא שם (ס"ו א') בתר שמא או בתר טעמא היינו בטבל ויי"נ דלהכי נקט חמרא וחמירא וכן סתמא דפ"ה די"ט (ל"ח ב') שפיר עבידו דאחיכו כו' וכן ס"ל לראב"י דהלכה כמותו (אפי' בברייתא כמ"ש ביבמות ל"ז ס' א') בזבחים ע"ט ב' וכן כל הסוגיא דפ' ג"ה (צ"ח א') ביצה בס"א ובמינה איירי כמש"ל סי' פ"ו ס"ה וכן פליגי אליבא דריב"ל שם בס' או במאה ולמדו מזרוע בשלה שהוא מין במינו וקי"ל כריב"ל בכ"מ ובע"ז ס"ט א' איפסיק הלכתא בששים:

(**ליקוט**) **וכן כו'**. כר"י ור"ל דהלכה כר"י לגבי רב ושמואל כמ"ש בפ"ק די"מ (ד') ופ"ד דעירובין (מ"ז ב') וכן ס"ל לרבא בפ' התערובות (ע"ט א') ופ' ג"ה וכן ס"ל לראב"י בפ' התערובות ומשנת ראב"י קב ונקי וכן בפ"ה דע"ז (ס"ט א') והלכתא כו' וכן כל כו' (לפי' הריטב"א שם אין ראיה וע"ש) והא דפליגי אביי ורבא שם בחלא וחמירא היינו בטבל ויי"נ והא דרבא פ"ב דפסחים שם משום חומרא דחמץ כמו שאינו מינו לרב ה"ה מינו לרבא תוס' וש"פ (ע"כ):

ז **ואין נוהגין כו'**. מצד החומרא וכפי' הרא"ש ור"ן דלא הוזכר נ"ט אלא בפחות מס' אבל בס' מסתמא אין בו נ"ט וז"ש בכ"מ כל האיסורין שבתורה בס' [וער"ס צ"ט ירושלמי נ"ט א' מס' כו' וכן בע"ז ס"ט א' והלכתא כו'] וז"ש סמכינן אקפילא ואי בס' מאי סמכינן דמשמע דקולא היא הא בלא קפילא מותר לגמרי ודברי ש"ע אין בהן הכרע שהוא כדברי הגמ' דלא כש"ך וע"ל סי' ק' ס"ב:

ח (**ליקוט**) **אם כו'** אבל כו'. כשיטת ר"ת ועבת"ה ק' ק"א שהאריך שם (ע"כ):

(**ליקוט**) **אם נתערב כו'**. הרא"ש בפ' ג"ה אליבא דר"ת שסובר דמין בשא"מ דאורייתא אפילו במשהו וטעמא ומ"ש טעמו ולא ממשו אין לוקין עליו היינו במין במינו ומשמע ברא"ש אבל לפי' ר' חיים דוקא בשיש כבא"פ דלא נקט אלא לפי' ר"ת וכ"ד הרמב"ן

הביאו הרא"ש בסוף חלה אבל הראב"ד וטור כ' דאפילו אין כבא"פ מ"מ הוי כמו חצי שיעור שאסור מן התורה וכן כולו נהפך לאיסור וט"ס בטור שכ' ר"ת וצ"ל ר"ת (ע"כ):

ט **ולענין כו'**. כרבא ע"ז ס"ו א'. ועש"ך וכ"מ בגמ' הנ"ל מין במינו דליכא למיקם אטעמא משמע שהטעמים שוין ועתוס' דזבחים ע"ח א' ד"ה אלא כו' ומנחות כ"ג ב' ד"ה אלא כו':

י **אבל נתערב כו'**. דקיי"ל טעם כעיקר דאורייתא כמ"ש בפ"ג דפסחים (מ"ד) ופ"ו דנזיר ליתן טעם כו' וע"כ דרשא גמורה היא מדפריך והאי משרת להכי הוא דאתא ולר"ע לוקין על היתר מצטרף לאיסור ובזבחים ע"ח ב' אלא מין בשאינו מינו כו' ושם ע"ט א' אמור רבנן כו' וע"כ מדאורייתא דומיא דמין במינו שהוא דאורייתא כמש"ש ע"ח א' א"ה אימא סיפא כו' והא דאמרינן בע"ז ס"ז ב' טעמו ולא ממשו כו' פי' בתוס' שם ד"ה אר"י בשם ר' אליהו דכזית בא"פ קרי טעמו וממשו וכתב הרא"ש בפ' ג"ה דלוקין אפילו על כזית ממנו דכולה נתהפך לאיסור דטעם כעיקר דאורייתא וכמ"ש משרת ליתן כו' שאם שרה כו' ואם אינו בא"פ אין לוקין ועבתוס' ורא"ש בפ' ג"ה וכ"כ הראב"ד ורשב"א וכתבו דמ"מ אסור הוא מדאורייתא כמו חצי שיעור ברפ"ח דיומא ועהג"א פ"ה דע"ז סי"א ד"ה וטעם כו' ועמ"ש בא"ח סי' תנ"ג ס"ב:

יא **ואם נתערב במינו כו'**. כמ"ש בחולין ק' ב' ובע"ז ע"ג א' ב':

יב **בד"א כו'**. ממ"ש צ"ז ב' פשיטא דבדידיה כו' אע"ג שאין אסור רק מדבריהם כמ"ש ק"ט א' קי"א א'. ת"ח ור"ן:

יג **איסור כו'**. גיד הנשה שנתבשל כו' וכן חתיכת כו' וערש"י שם ושם צ"ז ב' כחל בששים כו' וכחל עצמו אסור ועבה"ג:

יד **כנגד כל כו'**. שם צ"ז ב':

טו **בין כו'**. ר"ל לאפוקי מדעת הראב"ד שכתב דוקא בשל חרס דומיא דכחל שא"א להפרידו דכחל עצמו אסור משא"כ בשאר כלים דאפשר בהגעלה משערינן באומר יפה: (**ליקוט**) **בין כו'**. לאפוקי מהראב"ד וכתב והיאך אפשר שנשער בכולו וכאלו כולו אסור והרי אתה מכשירו בהגעלה אבל בת"ה הקשה עליו דא"כ כחל נמי דאף שעתה אין לו הכשר מ"מ קודם שנפל הרי אתה ממרקו בקריעה וטיחה והיאך אפשר כו' ועוד כיון שאמרו בגמ' משום דלא ידעינן כמה נפיק מ"ל חוזר להכשירו או לא וכ' וכ"ד רבותינו הצרפתים וכ"ד הרמב"ן ז"ל (ע"כ):

טז **או מתכת**. לאפוקי מהי"א וע"ל ר"ס צ"ד:

יז **ובלבד כו'**. כמ"ש שם צ"ז ב' מכלל כו':

יח **וכל איסור כו'**. כמ"ש במתני' הנ"ל אם מכירו כו' ובירושלמי פ"ב דערלה שאור של תרומה שנפל לתוך העיסה והגביהו ואח"כ נתחמצה העיסה ה"ז מותרת. ודכוותה תאנה של תרומה שנפלה לתוך מאה הוגבהה א' מהן ואח"כ הוגרה התרומה תהא מותרת תמן לא הוכר האיסור ברם הכא הוכר האיסור:

יט **איסור שנתבטל כו'**. שם אלא מעתה נפל לקדירה אחרת כו' וערש"י שם ד"ה כיון כו':

כ **אבל אם כו'** כ"מ שם דקאמר לקדירה אחרת ול"ק לאותה קדירה ב"פ דהא קאי אנתבטלה בס' ואע"ג דבלוע שבו נ"נ והוי כאיסור אחר שנפל דאוסר כמ"ש בסי' צ"ט ס"ו בהג"ה והטעם דהא אותו הבלוע הוי בקדירה מין במינו ובכה"ג אוקמוה אדאורייתא ברובא וכמ"ש הרא"ש בפ' ג"ה דמין במינו בס' גזירה אטו שא"מ משא"כ בכה"ג דליכא למיגזר דא"א באותו קדירה אלא במינו ועש"ך סי' צ"ד ס"ק ה':

כא **אם ידוע כו'** דלא כו'. ע"ל סי' צ"ב סס"ד בהג"ה:

כב **אפילו אם ניערו כו'**. ר"ל לא מיבעיא בבב"ח דל"ל נ"נ אפילו במאכל כמש"ל סי' צ"ד ס"ו וז"ש (צ"ז א' וש"מ) קדירה שבשל בה בשר כו' ואפי' בישנה (וסיפא תרומה כו' בחדשה דוקא ואיידי דלא מפליג ברישא לא מפליג בסיפא):

כג **אבל כף כו'**. ובבלע איסור דאמרינן נ"נ כנ"ל:

כד **ובת יומא**. ע"ל סי' צ"ד:

כה (**ליקוט**) **ויש מי כו'**. וכ"ד תוס' בחולין צ"ז ב' ד"ה איכא כו'. וס' ראשונה ס"ל כי"מ שכ' הרשב"א דמ"ש בקדירה עצמה לחומרא דלא משערינן בבלוע ועסי' צ"ט ס"ד (ע"כ):

כו **ויש שאינן כו'**. כ"כ המרדכי בפ' ג"ה בשם רא"מ דומיא דכחל שא"א להפרידו וראיה ממ"ש בפסחים ע"ד א' ב' כבולעו כך פולטו ואם איתא מיד שבלעו הבשר נ"נ ומה מהני הפליטה ובפ' כ"ה ק"ה א' אי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה כו' וכן כאן כיון דאפשר לסוחטו שיכול להכשירו אינו נ"נ. וסובר הרב דאפילו בחדש אסור בכ"ח. ואינו כן ועש"ך:

כז **שיש בה אפרוח**. כן אוקמוה בגמ' שם:

כח **או**. תוס' שם:

כט **לבטל פליטתה**. לאפוקי עצמה שאינה בטילה כמ"ש בר"ס ק':

ל **כל האיסורין כו'**. ע"ז ס"ט א' ע"ג ב' וכר"י ור"ל כנ"ל ואמר כל ר"ל אפילו איסורין דרבנן דלא כהרמב"ם שכ' דבטלה בנ"ט ולמד מכחל ועתוס' צ"ז ב' ד"ה וכחל כו' וי"ל כו':

(**ליקוט**) **כל האיסורין**. ר"ל אפי' של דבריהם ועש"ך וראיה ממ"ש בס"ז ביצה כו' והיא אינה אלא מד"ס כמש"ש ס"ד ב' וכן ממ"ש (צ"ז ב') גיד בס' ומשמע אפי' בשלימה וע"כ משום שומנו (וע"ל סי' ס"ה ס"ק כ"ה) . ת"ה ועברמב"ם פט"ו מהמ"א הלכה י"ז ואע"פ ששומן

כו' ובהלכה י"ט שם ועלח"מ שם בהלכה י"ז. והרשב"א לשיטתו דלא ס"ל טעם הרמב"ם גבי ביצה כנ"ל סי' פ"ו ס"ק ו') . ודעת הרמב"ן שכל איסור דבריהם שאין לו עיקר בדאורייתא ברובא בטיל וכמ"ש בחלת ח"ל (בירושלמי סוף חלה ובתרומת ח"ל בגמ' בכורות כ"ז א') ובשאובין בפ' הערל (פ"ב ב') וכתב וה"ה לבישולי נכרים וגבינה של נכרים אבל בת"ה חולק עליו ע"ש ק"ח א' (ע"כ):

לא **בזה"ז**. ר"ל לאפוקי טבל כמ"ש בע"ז שם וכן תרומה וכיוצא דבמאה וערלה וכיוצא במאתים וכ"ז במינן אבל שלא במינן הכל בס' כמ"ש בפ"ב דערלה גריסין כו' וכן טבל הוא דשיל"מ וכמ"ש בירושלמי פ"ו דנדרים וכל שיש לו כו' חוץ חמץ בפסח:

לב **ובלבד כו'**. כמ"ש בפ"ב דערלה וחולין צ"מ א' גריסין כו' אם יש בנ"ט בין שיש כו' ושם ב' א"ל אדכרתן כו' שהרי כו':

לג **והוא אסור כו'**. עתוס' שם ק"ח ב' ד"ה אמאי כו' ומכאן כו':

לד **ולכן כו'**. שם צ"ז ב' וע"ז ס"ט א' ועתוס' שם ד"ה בתבלין כו':

לה (**ליקוט**) **אם אסורין מחמת עצמן**. כ"פ תוס' (כנ"ל בס"ק ל"ג) וסה"ת אבל סמ"ג ומרדכי סי' תתרפ"ט כתבו שריב"א וד"ש חלקו ע"ז וראייתן ממש"ש צ"ט ב' דאריב"ח לא כו' שהרי ציר כו' וציר אינו אסור אלא מחמת שמנונית ואפ"ה משערינן בחומץ ומלח שבתוכו וצ"ע ואפשר לומר דס"ל דר' יוסי במתני' שם בהא פליג עלייהו דמשערינן בשמנונית לחוד ולכן אינו אוסר אלא בט"ז בו ופ' כר' יוסי אע"ג דת"ק פליג עליו משום דסוגיא דשם ק"ח ב' כוותיה כמש"ש וכמ"ש בתוס' שם וע' במרדכי שם בשם מהר"מ שפ' ג"כ כר' יוסי ע"ש ומ"ש בגמ' לא כל השיעורין כו' שהרי כו' משום דבזה לא פליג ר' יוסי אם היה המלח ומים אסורים מחמת עצמם (ע"כ)

לו (**ליקוט**) **אינן בטלין בששים**. תוס' דע"ז שם ד"ה בתבלין כו' והג"א שם ד"ה תבלין כו' (ע"כ):

לז **וכן כ"ט כו'**. לשיטתו דבשאר איסורים לא אמרינן חנ"נ:

לח **בשוגג**. ע"ל סי' צ"ט ס"ה:

לט **וכ"ש בב' כו'**. דטעמא דהתירא ולשיטתו דוקא בכה"ג דל"ל נ"נ כמ"ש בסי' צ"ד ס"ו:

## סימן צט

א **חתיכת כו'** ירושלמי פ"ה דתרומות אין תנופת תרומה מצטרפות עם התרומה לאסור על החולין אבל תנופת חולין מצטרפות עם החולין להעלות התרומה ובפ"א דערלה ופ"ו דנזיר ר' אבהו בשם ר' יוחנן כל האיסורין משערין אותן כאלו הן בצל וקפליט מאי כדון ההן אמר נ"ט א' במאה וההן אמר נ"ט א' בששים מ"ד בששים אין את עושה את הזרוע

א' מק' לאיל מ"ד בק' את עושה את הזרוע א' מק' לאיל מ"ר בק' את מוציא את העצמות מן הזרוע ומ"ד בס' אין את מוציא את העצמות מן הזרוע. וכשם שאת מוציא את העצמות מן הזרוע כך את מוציא מן האיל לית את יכול דתני אין תנופת תרומה מצטרפת עם התרומה לאסור על החולין אבל תנופת חולין מצטרפות עם החולין להעלות את התרומה רב ביבי בעי תנופת תרומה מהו שמצטרף עם החולין להעלות את התרומה מן מה דא"ר הונא קליפי איסור מצטרפין להיתר הדא אמרה תנופת תרומה מצטרפות עם החולין להעלות את התרומה ובפ"י דתרומות ביצה בס' א"ר חנינא הירק והקליפה מצטרפין א"ר זעירא ואיסורו מתוכו ר"ל דאין משערין אלא באוכל שבביצה רב הונא אמר קליפי איסור מעלין את ההיתר וירושלמי דלעיל פליגא אהך דשם אמר למ"ד בס' עצמות הזרוע מצטרפין לאיסור וכ"ש שאין מצטרפין להיתר וסוגיא דפ' ג"ה צ"ח ב' פליגא יותר דלמ"ד במאה אף קליפי היתר אין מצטרפין להיתר דאמר בשר בהדי כו' וכס"ד דירושלמי הנ"ל וכשם שאת מוצא כו' אלא די"ל דלאו דוקא ואיידי דנקט בשר בזרוע נקט נמי בשר באיל מיהא שמעינן דלכל הסוגיות עצמות ההיתר מצטרפין להיתר וכ"ש למ"ד בס' כמ"ש בגמ' בשר ועצמות בהדי כו' אלא דלמ"ד בס' בין לסוגיא דגמ' בין לסוגיא דירושלמי הנ"ל עצמות האיסור מצטרפין לאיסור וכ"ש שאין מצטרפין להיתר ולכאורה פליגא אההיא דפ"י דתרומות כנ"ל וכתב הר"ן דשאני עצמות שבזרוע דמצטרפות לאיסור מפני המוח שבתוכן ומחמת רכותן שיוצא מהן ליחה אבל עצמות יבשין הוי כמו קליפין דפ"י דתרומות דלא עדיף מג"ה למ"ד אין בגידין בנ"ט דאין אוסר וכמ"ש בפי"א דתרומות עצמות הקדשים בזמן כו' ר' אבהו בשם ר"י בראשי הכנפים והסחוסין היא מתני' וכן בגמ' דפסחים פ"ג א' ה"ד אילימא דלית בהו מוח כו' ובהא פליגי דלמ"ד בק' אפי' אותן שיש בהן מוח אין מצטרפין לאיסור וקי"ל כמ"ד בס' וז"ש בירושלמי הנ"ל וכשם שאת כו' לית את יכול דתני אין ולכאורה ההיא ברייתא תיובתא אמ"ד בס' ולא היא דאף מ"ד בס' מודה בתנופת וקליפין אלא דלמ"ד בק' אף אותן שיש בהן מוח הוי כתנופת וז"ש לית כו' וז"ש בש"ע אבל המוח כו' ועש"ך דה"ה עצמות דכין וכנ"ל מירושלמי הנ"ל בראשי הכנפים כו':

ב **וגוף הקדירה כו'**. פ' ג"ה צ"ז ב' אר"ח כשהן משערין כו' וקי"ל דלא כלישנא קמא כמ"ש רש"י וכ"ש לפי' הרשב"א כמ"ש בס"ד ע"ש:

ג **ויש מחמירין כו'**. כ"כ הרא"ש בפ' ג"ה דמתוך הברייתא אין תנופת כו' משמע לא לאיסור ולא להיתר ועוד דקאמר אבל תנופת של חולין כו' משמע אבל דתרומה לא וכן משמע לכאורה מירושלמי הנ"ל דקאמר מ"ד בק' את מוציא כו' משמע דאין מצטרף לא

לאיסור ולא להיתר ועדיין לא ידענו מפשיטותא דבעיא דרב ביבי ולא פריך שם אלא על עצמות האיל וכשם כו' ונמצא ששיער ק' בלא עצם הזרוע וא"כ אף למסקנא ע"כ אין מצטרף. אבל י"ל דקס"ד כן אבל למסקנא ק' הוא עם העצם וז"ש כי כן עיקר:

ד **בד"א כו'** דלא גרע מקדירה דאמרינן בפ' ד"ח (צ"ו ב') ובפ' ג"ה ובפ' כ"ה קדירה שבשל כו' בנ"ט:

ה **ומשערין ההיתר כו'**. וה"מ כו'. ערש"י שם ד"ה במאי כו' ועיקר הדבר כו' ור"ל אם לא ראינו האיסור בשעת נפילתו ור' חנינא מיירי שראינו האיסור בשעת נפילתו והוא עכשיו כמו שהיה ולא נצטמק וההיתר נצטמק. וכתב הרשב"א ומשמע מדבריו דבכה"ג אף מה שכלה ואבד מחמת האור ג"כ מצטרף ול"נ דמה לנו מה שהיה בתחילה עכשיו נתמעט וחוזר האיסור ואוסר וכמ"ש (שם) וכחל עצמו אסור דאי נפל כו' וכ"מ מדברי הרמב"ם שכתב במה שבלעה הקדירה ועומד בדופני כו' ומשערין כו' כמ"ש בש"ע. וראיה ממ"ש בספ"ה דתרומות כשם שפחתו החולין כך כו' משמע הא לא פיחתה התרומה אסור וכתב עוד די"מ דלישנא קמא בקדירה עצמה ר"ל במה שהוא עכשיו בקדירה ולא במה שבלע הקדירה ולישנא בתרא אף במה שבלעה ופסקו כלישנא בתרא דמר בר רב אשי צ"ח א' ס"ל כוותיה ולא הקשו עליו אלא אטו כו' ובלא ידעינן שיעור האיסור כנ"ל וכ' ומסתברא דוקא מין במינו אבל מין בשא"מ הלכה כלישנא קמא לחומרא דספיקא דאורייתא היא וצ"ל דס"ל חלב ובשר הוי מין במינו לכך היקל מר בר רב אשי וע"ל סי' צ"ח ס"א מש"ש [והנה דעת הרמב"ם ורש"י כלישנא בתרא דבלע קדירה אלא דלרש"י אם לא ראינוהו בנפילה משערינן כמות שהוא בלא קדירה וכן ס"ל לרשב"א במין במינו וכמ"ש אטו דאיסורא כו' וכמש"ש דהלכה כלישנא בתרא דמר בר רב אשי כו' ולא הקשו כו' אלא דבמין בשא"מ פ' כלישנא קמא וכי"מ ור"ל אפילו ראינוהו בעת נפילה ולא נצטמק וזהו החילוק בין לישנא קמא ללישנא בתרא וכ"ה בטור ומשערין ההיתר כו' שגם באיסור כו' והרשב"א כו'. ודברי ש"ע אינן מדוקדקין שהתחיל בלשון הטור וסיים וה"מ מין בשא"מ כו']:

ו **ואפילו נפל כו'**. מתני' ספ"ה דתרומות ואח"כ נפל שם חולין כו' וירושלמי שם ר' אבהו בשם ר' יוחנן כל האיסורין שריבה עליהן שוגג מותרין מזיד אסורין ולא מתני' היא שוגג מותר מזיד אסור מתני' בתרומה אתא מימר לך אפילו שאר כל הדברים:

ז **עבר כו'**. מתני' וירושלמי הנ"ל וגמ' דגטין נ"ד ב' וכר' יוסי דהלכה כמותו מחבריו כמ"ש בפ"ד דעירובין (מ"ו ב'):

ח **למבטל כו'**. כמו מבשל בשבת לר"י דקי"ל כוותיהו שניהם משום קנסא כמ"ש בגטין שם נ"ג ורמי דר"י אדר"י דתניא המבשל כו' כי לא קניס כו' ושם ורמי דר"י אדר"י בדרבנן כו':

ט **וכן למי כו'**. כמ"ש בפ"ג די"מ (כ"ה א') הבא בשביל ישראל זה כו' ובב"מ צ' ב' שלח להו הערמה כו' פשיטא בנו גדול כו':

י **ואסורים למכרו כו'**. כמו דס"ד שם ימכרו לשחיטה ואף למסקנא שם משום דבלא"ה היה יכול ליהנות ממנו וערש"י שם ד"ה דיין כו' משא"כ כאן וכמ"ש בספ"מ דשביעית ימכרו לאוכליהן ודמיהן כו':

יא **ודוקא כו'**. כמש"ל בסי' צ"ב שמכאן מוכח דביבש ביבש לא אמרינן חנ"נ וכן לח בלח בשאר איסורים וכמ"ש בפ"ה דע"ז (ע"ג ב') שני כוסות כו':

יב **וי"א דאפילו כו'**. למד ממ"ש בפ"ה דתרומות ולא הספיק להגביה כו' ואמרו בירושלמי שם רש"א ידיעתה מקדשתה ורבנן אמרי הרמתה מקדשתה ואף רבנן ל"פ אלא בתרומה דצריך הרמה וה"ה לחומרא וכמ"ש בזבחים ק"ד א' והאיכא נמצאת טריפה כו' וערש"י שם ד"ה מרצה וכמ"ש הרא"ש בפ' ג"ה. אבל באמת לא דמי לשם ותרי אמרו במזיד אסור וא"א אלא בשנודע וערש"י בגטין נ"ד ב' ד"ה יעלו כו' וכ"ש בשלא נודע:

יג **איסור של דבריהם כו'**. דלא אמרו בפ"ק די"ט (ד' ב') עצים שנשרו כו' אלא שנשרו לתוך עצים וכגי' ספרים מוסיף ומרבה כו' ואף שאמרו ברפ"ד דבכורות תרומת ח"ל רבה כו' לא אמרו אלא בתרומת ח"ל דקילא ובטלה ברוב משא"כ בשאר איסורין דרבנן כמש"ל סי' צ"ח (בס"ק ל') ועתוס' דפסחים ל' א' ד"ה לישהינהו כו':

(**ליקוט**) **איסור כו'**. עסי' שכ"ג ומותר לבטלה כו' וי"ל דחלת ח"ל שאני שהקילו בה כמה דברים שם אבל הרמב"ן כתב (בפ"ג דפסחים במלחמות ובחידושיו על יבמות בק"א) דגם שם דיעבד דוקא וז"ש בפ"ג דפסחים (מ"ו א' במתני') כיצד מפרישין חלה כו' ואף בח"ל כמ"ש הרי"ף וש"פ ואם איתא הרי ראוי אף לכהן טמא בביטול ברוב וער"נ (ע"כ):

(**ליקוט**) **איסור של כו' אבל כו'**. ממ"ש בבכורות כ"ז א' הלכך נדה כו' ואי ליכא כו' ואם איתא אפילו לגדול שלא טבל ראוי ע"י ביטול כמש"ש אלא דאין ביטול אלא אם נתערבה כבר וכה"ג אמר שם רבה מבטל כו'. ר"נ בפ"ג דפסחים (הראיה מבכורות ליתא שם) ותוס' שם ד"ה הלכך כו' תי' (מחמת ד"א) משום דדבר מועט כו' ותוס' ס"ל בפסחים שם במתני' דאפילו לא נתערבה יכול לערב ברוב ולאכלה (ע"כ):

(**ליקוט**) **איסור כו' אבל כו'**. כמ"ש בירושלמי רפ"ב דכלאים והביאו הר"ש שם כיצד ימעט או יוסיף על סאה כו' תמן כו'

[**וודאי לא גרע מן שאר דרבנן**] ואמר שם אי לערב אפילו כ"ש אסור אלמא לערב אפילו בדרבנן אסור אע"פ שאין מתכוין לזרוע ועסי' רצ"ו ס"ה וס"ז (ע"כ):

יד **וי"א דאין כו'**. דמ"ש שם אבל בדרבנן מבטלין היינו כמסקנא דשם היכא דמקלי קלי איסורא דאל"כ עיגולי דבילה דשם יוסיף עליו וכן בחצי זיתא תרבא דפ' ג"ה ועתוס' שם ד"ה ותנן כו':

טו **איסור שנתבטל כו'**. כמ"ש בזבחים ל"א א' ויקץ כישן הפיגול ואף מאן דמתיר שם משום עירוב מחשבות ובבכורות כ"ב א' אר"י ל"ש אלא כו' ואף אביי דפליג מודה דמומאה מעוררת טומאה כמ"ש שם ממתני' דפ"ה דתרומות ואמרינן (ס"ז דכלאים וש"מ) המעביר עציץ נקוב כו' ואמרינן (ב"ק ק' וש"מ) נפרצה א"ל גדוד כו' ולא אמרינן ראשון ראשון בטיל ובפ"ו דשבת (ס"ה ב') שמא ירבו הנוטפים כו' ואפילו לקולא אמרינן דחוזר וניעור כמ"ש בספ"ז דנדרים גידולי היתר מעלין את האיסור וכל הסוגיא דשם וכ"ש לחומרא כמ"ש שם ודלמא לחומרא שאני ובספ"ה דתרומות ואם ידוע שהחטין של חולין כו' ושם סאה כו' ואח"כ נפלו שם כו' ובירושלמי שם כל האיסורין שריבה עליהן כו' ובפ"ה דע"ז (ע"ג ב') שני כוסות כו' ובירושלמי פ"ב דערלה גריסין של תרומה שנתבשלו עם עדשים של חולין ואין בהן בנ"ט ריבה עליהן גריסין מין מעורר מינו לאסור לא תהא גדולה מיי"נ כמה דתימר ביי"נ אתה רואה את ההיתר כמו שאינו ואותו האיסור אם יש בו בנ"ט אסור ואם לאו מותר הדא דאמר ריבה עליהן גריסין של תרומה אסור והא דאמרינן בפ"ה רע"ז (ע"ג א') דראשון ראשון בטיל פי' תוס' שם ובבכורות שם ובפ' הערל (פ"ב ב') ושאר מקומות דהיינו באיסור משהו אבל בנ"ט חוזר וניעור דהא הטעם ניכר בהן ובכה"נ דאמרינן בפ"ב דערלה התרומה מעלה כו' ושם הערלה מעלה כו' והערלה מעלה את הערלה בשאינו נ"ט וכמ"ש שם רא"א מצטרפין בנ"ט אבל לא לאסור ובפ"ה דתרומות ולא הספיק להגביה כו' ובירושלמי שם רש"א ידיעתה מקדשתה ורבנן אמרי הרמתה מקדשתה וז"ש ל"ש כו' דוק ותשכח בכל הנ"ל אבל הרמב"ם בפי"ג דתרומה פסק דידיעתה מקדשתה וכמ"ש בתוספתא פ"ו דתרומות אמתני' הנ"ל אמר ראב"ש בד"א בזמן שלא ידע בה ואח"כ נפלה אבל אם ידע בה ואח"כ נפלה אחרת ה"ז מותרת שכבר היה לו להעלות ומפרש הרמב"ם דראב"ש מפרש דברי ת"ק. ואף שהעיקר כדעת הראב"ד וראב"ש כאבוה סבירא ליה כמ"ש בירושלמי הנ"ל וז"ש שכבר ה"ל להעלות וכמ"ש בפסחים י"ג ב' וראב"ש כאבוה כו' מ"מ אף רבנן ל"פ אלא בתרומה שצריך להרים ולאו כמורם דמי אבל בשאר איסורין מודי כמ"ש בתוספתא שם סאה ערלה שנפלה למאתים ידע בה ואח"כ נפלה. אחרת ה"ז מותרת כו' עד שתרבה אסור על המותר וכמ"ש

בתרומה שהוגבהה כמ"ש במתני' שם הגביה ונפלה אחרת כו' אלמא דוקא בתרומה צריך הגבהה ובשאר איסורין בידיעה וכה"ג אמרינן בתוספתא פ"ח שאור של תרומה שנפל לתוך העיסה והגביהו ואח"כ נתחמץ מותר שאור של שביעית שנפל לתוך העיסה ידע בו ואח"כ נתחמץ מותר ובירושלמי פ"ב דערלה הלכה ב' פשיטא שידיעתו מתירתו ידיעת חבירו מה שתתיר כו' ידיעת ספק כו' ובזבחים ק"ד א' והאיכא נמצאת טריפה כו' כנ"ל וכ"כ המרדכי בפ"ט דב"ק אהא דאמרינן שם נפרצה א"ל גדור כו' והמעביר עציץ כו' דמיירי בלא נודע דאל"כ קשה מהא דפ"ח דע"ז דאמרינן ראשון ראשון בטל וא"א לומר כמ"ש תוס' שם דביותר מס' דהא הנך נמי במאתים. ומ"מ ברובו לא מהני ידיעה כמ"ש בתוספתא הנ"ל עד שתרבה כו' וכן הרמה בתרומה כמ"ש במתני' הנ"ל עד שתרבה תרומה כו' וכן אמרו בפ' הערל (פ"ב ב') נתן סאה כו' עד רובו ועתוס' שם ד"ה א"ר יוחנן כו'. וכלל הענין כי בדאורייתא אסרינן חוזר וניעור אפילו בידיעה בשאר איסורין והרמה בתרומה כנ"ל וכמ"ש בירושלמי פ"ה דתרומות אמתני' הנ"ל עד שירבה כו' א"ר יוסי זאת אומרת דבר שהוא בטל דבר תורה מעורר את מינו לאסור וכן יבש ביבש וכן לח בלח מין בשאינו מינו עד פ' דטעם כעיקר דאורייתא ומין במינו ברובא אבל בס' שהוא דרבנן אינו חוזר וניעור אם ידע וכן כל העולין במאה או מאתים או במשהו כולן אין חוזרין וניעור כיון שהוא מדרבנן וכמ"ש בגטין נ"ד ב' (וע"ל סי' ק"א ס"ק ו') וכן בתרומה וערלה אע"ג דילפינן מקראי אסמכתא בעלמא הוא כמ"ש תוס' ב"מ ג"ג א' ד"ה ועולה כו' וראיה דבפ' כ"ש יליף בב"ח מק"ו מערלה ולא פריך שכן צריכה א' ומאתים וכן בפ' הערל דחשיב מחפ"ז ולא חשיב שעולה במאה (ועבתוס' שם עוד ב' ראיות ואינן מוכרחין) וז"ש התרומה מעלה כו' הערלה מעלה כו' ובפ"ה דע"ז ראשון ראשון בטל ואפילו בפחות מס' כיון שהוא מין במינו וכמ"ש בתוספתא הנ"ל עד שתרבה כו' והכל בשידע מיירי דבלא ידע אוסר הכל כדינו במאה ומאתים ומשהו וס' ובזה יבא הכל על נכון והנך דגידולי היתר כו' ונפרצה א"ל גדור כו' והמעביר כו' לא כתי' המרדכי בלא ידע דכל המתני' סתמן בידע אלא דגידולים שאני כיון דממילא קא רבי כבבת אחת דמי ולכן לא אשכחן לאיסור רק בגידולין. ותוס' תי' כיון שהוא בלא הפסק כבב"א דמי:

טז **כזית חלב כו'**. כמ"ש בפ"ה דתרומות הגביהה ונפלה למקום אחר כו' וחכ"א אין מדמע אלא כו'. ר"ל ומותר לגמרי דלא כפי' הרמב"ם שם שהוא תמוה וכבר הקשו עליו ואף לכתחלה מותר כמ"ש בפ"ט דכלאים צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן כו':

יז **אם נבלע כו'**. כמ"ש בע"ז ל"ג ב' איבעיא להו כו' ועתוס' ד"ה שרא כו' וכתב הרשב"א משום דהכלי תשמישו בצונן ואין בלוע כו' אלא דבר מועט ומשתמשין בכלי בשפע וא"א

לבא לידי נ"ט אבל יין אסור דבמשהו וע"ש ע"ג א' במתני'. ובזה מתורץ קושית תוס' דפסחים ל' א' ד"ה ולישהינהו תימא כו' דאע"ג דשימוש החמץ הוא כ"ש מ"מ השימוש בו בשפע אלא שהחמץ בתוכו מעט וא"א שהכל נ"נ כיון דהתירא כמ"ש תוס' סוף ע"ז וכמש"ל סי' צ"ד ס"ו. וז"ש בקדירה כי ההיא דפסחים או קנקנים כנ"ל ודלא כתי' תוס' בפסחים שם ומפ' הר' יוסף כו' דהא בפ"ה דע"ז (ס"ח ב') מספקא לרבא אי ס"ל לרב נטל"פ אסור או מותר וע"ש בתוס' שדחקו וז"ש ואפילו בבן יומו וכן שלא כתי' השני שם בשם ר"י משום דחשיב דיעבד כיון שא"א בהגעלה דהא קנקנים אפשר בהגעלה ועירוי וז"ש בקדירה או בתוך קנקנים אלא שתוס' ס"ל דהא דקנקנים משום דפוגם וכתי' הר' יוסף אלא שהוצרכו לתי' הר"י משום קושיא הנ"ל דלרב ספוקי מספקא כנ"ל. אבל הרשב"א סובר דנ"ט לשבח וכמ"ש (בע"ז) ע"ג א' יין במים בנ"ט:

(**ליקוט**) **אם נבלע כו'**. וראיה מפי"א דתרומות דאף איסור בעין במועט מותר המערה מכד לכד כו' חבית שנשפכה אין מחייבין להיות יושב ומטפח כו' וכן מנורה כו' ודלא כהרמב"ם שסובר דמקולי תרומה היא ועסי' קכ"ב (בס"ק ט"ו) (ע"כ):

יח **אבל אם כו'**. כמ"ש בפסחים שם גזירה דלמא אתי כו' אלמא אם דרך להשתמש במה שאוסר אסור בכ"ע וגדולה מזו אמרו בסוף ע"ז דאסור קדירה שאינה בת יומא כו' וכ"ש באותו כלי עצמו ול"ד לקנקנין כמ"ש שם אקראי בעלמא הוא ודמי לבבא ראשונה שדרכו להשתמש בשפע דל"ג שמא ישתמש במועט:

## סימן ק

א **כגון נמלה**. רפ"ג דמכות י"ג א':

ב **או כו'** ואבר כו'. כ"כ הרא"ש מהא דחולין ק"ב ב' אכל צפור טהורה כו' וס"ל דמ"ש שם במשהו כו' דיחוייא בעלמא הוא דלא כהרמב"ם ועתוס' שם ד"ה אכל כו':

ג **וגיד הנשה**. שם ק' א':

ד **וביצה כו'**. כן למד מדברי הרמב"ם פט"ו הלכה י"ט שכתב דהטעם שביצת אפרוח אמרו בפ' ג"ה (צ"ח א') בפ"א משום דבריה היא עשו היכר בשיעורה וכפי' כ"מ שם אע"ג דבפליטתה מיירי כמ"ש שם (צ"ז ב') והא אמרי אינשי מיא כו' ובפליטתה אף בריה בטילה כמ"ש במתני' שם והרוטב בנ"ט עשו היכר שלא יטעו לבטל גם היא עצמה ולכן כתב הרמב"ם שם דביצה טרופה או ביצת עוף טמא וטריפה אף בשלימה די בס' וע"ל סי' פ"ו ס"ה שפסק דלא כהרמב"ם ואף בביצת עוף טמא ובטרופה ע"ש:

ה **אפי' באלף כו'**. ממ"ש שם וכן חתיכה כו' ושם ק' א' וצריכא כו' אלמא דשוין הן וחה"ל אף באלף לא בטילה דדבר שבמנין היא כמ"ש תוס' בע"ז וזבחים ואמרינן בפ"ק די"ט (ג' ב') ואם נתערבה כו' הניחא כו' וכן ברפ"ח דזבחים כל הזבחים כו' הניחא למ"ד כו' וכן פריך הכא הניחא למ"ד כו' ובתוספתא ספ"ז דתרומות חתיכה אסורה שנתערבה בחתיכות אפילו הן אלף אסורות. ודלא כהר"ש בפ"י דתרומות והרשב"א בת"ה ק"ד ב' שכ' דבטילה בתתק"ס ממתני' שם כל גרב כו' ובירושלמי שם כמה סאתא עבדא כ"ד לוגין וכמה לוגא עבדא ב' ליטרין וכמה ליטרא עבד מאה זוז נמצא כל זוז א' מתתק"ס הורה ר"י בר בון בעכברא חד לאלף וכ' הר"ש מעשה שהיה כך היה אבל ה"ה לתתק"ס וסובר דמיירי לבטולי היא עצמה [וכ"כ בהג"א פ"ה דע"ז סי"א בד"ה וכן כו' וע' מרדכי שם סי' אלף שנ"ד] וכתב הר"ן ולא היא אלא דשם מיירי לבטל פליטתה וכמ"ש בירושלמי שם רובע ציר בסאתים ציר לר' יהודה אמר ר' אבהו חשבית יתיה קרוב למאתים והוא וכן אמרינן בפ' ג"ה צ"ט ב' שהרי ציר כו' שאני ציר כו' וס"ל דנ"ט עד תתק"ס וכמש"ש לא כל השיעורין כו' וכן בעכבר ס"ל דנ"ט ולית הלכתא כן דבגמ' דע"ז מסיק כשיתין ע"ש ס"ט א' בתוס' ד"ה אידי [והג"א שם ד"ה פי' כו'] והרא"ש בפ' ג"ה כ' דעכבר שם מקום והורה בציר דגים וכ"כ הרמב"ם בפי' ובחיבורו וס"ל דוקא באלף ע"ש:

ו **ואין לו דין כו'**. כמ"ש הר"ן ג' תנאים צריך חיות ומתחלת ברייתו ושיהא שלם אבל תוס' ורא"ש לא הצריכו חיות והצריכו שיהא אם יחלק כו' אלא בשם י"מ כ' כמ"ש הר"ן ופ' בש"ע לקולא כל התנאים:

ז **אא"כ כו'**. מכות י"ז א':

ח **וכן צריך כו'** לאפוקי כו'. חולין ק"ב ב' וערש"י שם ד"ה טמאה כו':

ט **ושור הנסקל**. ר"ן וכמ"ש ברפ"ח דזבחים וניבטלו ברובא כו':

י **וכן צריך כו'** לאפוקי חלב. כמ"ש ברפ"ח דיומא ובפג"ה צ"ח ושאר מקומות דחלב בכזית דוקא והרא"ש כ' עוד ערלה וכלאים דבמאתים וש"ע השמיטו משום דלית בהו חיות:

יא **וכן צריך כו'**. מכות ט"ז ב' ואפילו אבר אחד שחסר דאבעיא להו בנזיר נ"א ב' ולא איפשיטא וספיקא דרבנן לקולא כמ"ש בריש סי' ק"א בהג"ה ע"ש:

יב **ועיקר גיד כו'**. חולין צ"ו א' ב':

יג **והוא כו'**. ר"ל בשוד הגדול. שם:

יד **אבל שמנו כו'**. טמ"ש צ"ז ב' הנהו אטמתא כו' ושם אר"נ גיד בס' וע"כ לאו גופו של גיד דאינו בטל כנ"ל וכמ"ש במתני' שם אלא פליטתו וא"א לומר דרבינא ור"נ דאינהי בתראי ס"ל דלא כהלכתא אלא משום שמנו ר"ן דלא כתוס' שם א' ד"ה שאני בשם ר"מ:

טו **וצריך ס' כו'**. (אפי' אם נאויר דהא דאמר ר"נ גיד בס' קאי אמתני' דסברי יש בגידין בנ"ט כפי' הראשון שברא"ש) . כמש"ש צ"ח א' לא תזלזל כו' ועמש"ל סי' צ"ח ס"ח (וע"ל סי' ס"ה ס"ק כ"ה):

טז **לפיכך כו'**. מתני' שם:

יז **עם גידו**. ולשיטת ההג"ה בסי' ע"ג וסי' צ"ב בשאין דבוק בו:

יח **ואם נימוח כו'**. כמו באינו מכירו. ובטל בס' כיון שנתרסק כנ"ל:

יט **קדרה כו'**. כנ"ל באינו מכירו ושלם:

כ **ירקות כו'** (ג' כו') כמ"ש בפ' הבע"י ס"ד ב' וכמ"ש הרשב"א והנ"י שם דמספקא כמאן הלכתא ולפיכך בנישואין דסכנתא אזלינן לחומרא אבל ווסתות דרבנן לקולא וכן שור המועד מעמידין הממון בחזקתו והמע"ה ומלקיות משום דעבר על כריתות אזלינן לחומרא ויבערו הרשעים מישראל וה"ה כאן כיון דבדרבנן אזלינן לקולא:

(**ליקוט**) **ירקות כו' אבלכו'**. בתוספתא פ"ז דתרומות יבחושין שביין וחומץ אסורין רי"א מסננין את היין ואת החומץ (עיין בהגהת רבינו שם וכן עיקר) וש"מ שבלא סינון אסורין וכמ"ש בס"ג קדרה כו' ושלא כדברי או"ה ועמ"ש בסי' ק"א ס"ו בהג"ה וצ"ע על רש"י בספ"ג דחולין ס"ז א' ד"ה באורתא כו' ולמחר כשיראנה כו' ל"ל ראייתו אדרבה שמא לא יראנה (וי"ל דברי רש"י משום דאי לא"ה הוי סד"ר דמסתמא יש יותר מששים נגדן. ובבינת אדם פי' משום ס"ס ע"ש) (ע"כ):

## סימן קא

א **דינה כבריה**. כמ"ש וכן כו' וצריכא כו' כנ"ל (בסי' ק' ס"ק ה'):

ב **דאפילו כו'**. כנ"ל מהתוספתא וגמ' דרפ"ח דזבחים ופ"א די"ט ופ"ה דע"ז (ע"ד א') ואלו אסורין כו' ופריך שם וליתני נמי חתיכת נבילה כו' ועתוס'. שם ד"ה למעוטי כו' ולכך נ"ל למעוטי כו' וכן בב"ח שם משום דחה"ל והיינו דבר שבמנין ועתוס' שם ד"ה הא כו' ובחולין ק' א' ד"ה שאני כו' וי"ל דה"פ כו':

ג **ואפילו אם היא כו'**. עתוס' הנ"ל בע"ז ד"ה הא ובחולין שם ד"ה שאני כו':

ד **כיון שאם כו'** וראויה להתכבד. ר"ל לאפוקי חתיכות חטאת דפ' הערל שאף אם תיבטל אסורה לזרים ולכהנים אינה ראויה להתכבד ועתוס' בחולין ד"ה הנ"ל וביבמות פ"א כ' ד"ה דברי כו':

ה **ואפילו אינה כו'**. כמ"ש בע"ז יין נסך ועתוס' ד"ה הנ"ל הא כו' וא"ת ויי"נ כו' וביבמות פ"א א' ד"ה מאי כו':

ו **ואם הוא ספק כו'**. כמש"ל סי' ק"י ס"א בהג"ה הא דדבר חשוב כו' וכמ"ש בגטין נ"ד ב' וערש"י שם ד"ה לא יעלו ועתוס' בזבחים ע"ג ב' ד"ה אלא כו':

ז **אין לה כו'**. ממש"ש במתני' דחולין צ"ו ב' וכן חתיכה כו' וכן חתיכה כו' פרט הנך דוקא:

(**ליקוט**) **אין לה כו'**. דלא עדיף ממין במינו לר"י דלא בטילה מדאורייתא ואפ"ה בכה"ג בטילה אלא בבשר בחלב ועתוס' חולין ק"ח ב' ד"ה אמאי כו' (ע"כ):

ח **כגון נבילה**. בפ' ג"ה ושם:

ט **ובב"ח**. שם:

י **תרנגולת כו'** וכן כו' וכן כו'. מדפריך בזבחים שם וניבטלו ברובא אע"ג שבו הרבה חה"ל כיון דכמות שהיא אינה ר"ל וכן בירושלמי והביאו תוס' ביבמות שם מוקי למתני' דע"ז בשור שחוט [והר"ש בפ"ג דערלה כ' בשם הירושלמי בחתוכה]. ואף דבגמ' דידן בזבחים שם משמע דמיירי בחי מ"מ קאמרינן התם דוקא משום דהוי בע"ח לא בטלי:

יא **ואע"פ כו'**. כמש"ל סי' צ"ט ס"ו דבכה"ג אין חוזר וניעור ע"ש:

יב **ויש חולקים בכ"ז עתוס' בזבחים ע"ב א' ד"ה אלא כו'** וביבמות פ"א ב' ר' יוחנן כו' וראיה מדחשיב בכלל הששה דברים תרדין וכרוב ודלעת והני אין דרך לבשלן שלמין וע"כ בחיין איירי וכן בע"ז דחשיב ציפורי מצורע כו'. הרא"ש. ולפ"ז אף תרנגולת בנוצתה כמו ציפורי מצורע:

יג **וכן נוהגין מלבד כו'** וכן כו'. כסברא הראשונה אלא שי"ל דשור הנסקל שאני שהוא מחוסר תיקון גדול:

יד **וכן דגלי כו'**. עב"ב פ"ג ב' במתני':

טו **קורקבן וכן כו'** כמ"ש בי"ט ז' א' ונדרים נ"ד ב' ומעילה כ' ב':

טז **הא כו'**. בריה נתבאר בסי' שקדם וחה"ל כמ"ש בתוספתא הנ"ל חתיכה אסורה שנתערבה בחתיכות אפילו הן אלף כולן אסורות והרוטב בנ"ט אם נמחה ה"ז בנ"ט וביבמות פ"א ב' בשנימוחה ועתוס' שם ד"ה דברי כו' ובמתני' פ"ב דערלה כיצד נתפצעו כו':

יז **עד שנאבדה כו'**. לא קאי אלא אחה"ל כמ"ש בסי' שקדם:

יח **ואפילו אם כו'**. גטין נ"ד ב' נפלו נתפצעו כו' וערש"י שם ד"ה נפלו כו':

יט **ואפי' לאחר כו'**. מדאמר שם מזיד כו' וכמש"ל סי' צ"ט ס"ה בהג"ה ע"ש:

כ **והוא שנתרסקו כו'**. גטין שם:

כא **למרסק כו'** וכן כו'. כמש"ל סי' צ"ט ס"ה ע"ש:

כב **ואין חילוק כו'**. מקום זה ההג"ה בריש סי' זה ור"ל דחה"ל אף בשא"מ אינה בטלה דלא כאו"ה שמדמה בריה וחה"ל לדשיל"מ וע"ל סי' ק' ס"ג וס"ד וכמ"ש בפ' א"ט (ס"ז א') לא לישפי אינש כו' ואף דמסתמא יש בה יותר מששים נגדן (לפירש"י שם אין ראיה וע"ל ס"ס ק') ועמ"ש בריש סי' ק"י ע"ש:

כג **אם נחתכה כו'** ואפילו כו'. זבחים ע"ד ב':

כד **קורקבן כו'** ראש כו'. ע"ז מ' א':

## סימן קב

א **בין כו'**. לשון הטור ור"ל לא מיבעיא בשלמה לתנא דליטרא קציעות דבלא"ה לא בטלת וכמש"ל סי' ס"ו ס"ג אלא אפילו בטרופה וכמו מים ומלח בפ"ה (ל"ט א') שם:

ב **ואפילו ספק כו'**. גמ' שם:

ג **ונתערבה כו'**. טור וכמ"ש המרדכי בס"ג דע"ז והוציא מזה דס"ס אסור בדשיל"מ וכמש"ל סי' ק"י ס"ח בהג"ה והרא"ש בתשובה חלק ע"ז וכ' דמהני ס"ס וכ"ש בסי' רצ"ג ס"ג בהג"ה אלא משום דספק א' בתערובת ע"ש ריש כלל ב' ותליא בפלוגתא דסי' ק"י ס"ט בש"ע והג"ה ודלא כרשב"א שכתב ואם נתערבה קאי אודאי דוקא אבל בא"ח סי' תקי"ג סתם כדעת הרשב"א:

ד **ואם נתערבה כו'**. כמ"ש בנדרים נ"ח א' כל דשיל"מ כגון טבל כו' ואמרינן בספ"ג דחלה הטבל אוסר כו' ושם נ"ב א' שהנודר כו' אע"ג שהוא דשיל"מ וכמ"ש שם נ"ט א' וכ"ה בירושלמי שם וש"מ זה הכלל היה רש"א משום ר' יהושע כל דשיל"מ כגון טבל ומ"ש והקדש וחדש לא נתנו בו חכמים שיעור אלא מין במינו במשהו ושלא במינו בנ"ט וכל שאין לו מתירין כגון תרומה כו' הלין נדרים מה את עביד לון כדבר שיל"מ או כדבר שאין לו מתירין מסתברא מעבדינן כדשיל"מ דתנינן תמן שהזקן עוקר הנדר מעיקרו כו' והא מתני' עבדא לון כדבר שאל"מ דתנינן שהנודר מן הדבר ונתערב אם יש בו בנ"ט אסור תפתר במין בשא"מ ועתוס' דפ"ה די"ט ל"ח א' ד"ה וליבטיל כו' וי"ל כו':

ה **מיהו כו'**. עתוס' שם ל"מ א' ד"ה משום כו' ועי"ל כו':

ו **ועבא"ח כו'**. שם ס"ג מידי דלחזותא כו' ר"ל כל שבא לתקן בין לחזותא או לטעמא הוי כמין במינו אבל משום חזיתא בלא דשיל"מ אין אוסר וערש"י בזבחים ע"מ א' ד"ה והיכא כו' ואע"ג דאיבעיא להו בב"ק ק"א א' אי חזותא מילתא היא ולא איפשיטא ופסקו הפוסקים דספיקא הוא כמ"ש בש"ע ח"מ ס"ס שס"ג ושם ב' מחלק רבא בין דאורייתא

לדרבנן משמע דבדאורייתא חזותא מילתא וכ"ש לר' יוחנן בנדה ס"ב ב' די"ל דאף בדרבנן ועתוס' שם ד"ה מקולי כו' מ"מ כ"ז באיסור הנאה וכמ"ש שם הנאה הנראה כו' דמתהני מחזותא דלא כפר"ח ששגג כאן בכל זה:

ז **יש מי כו'** אלא כו'. ר"ל לאפוקי ביצת ספק טריפה שאע"ג שאפשר שתטעון התרנגולת או תחיה יב"ח אינו בודאי וכמ"ש למטה לפיכך ביצה כו' וכמ"ש בריש י"ט ג' ב' אא"א ספק טריפה כו' ואפילו לפירש"י התם מאי פריך הל"ל בנולדה מספק טריפה:

ח **או אם כו'**. עתוס' דב"מ נ"ג א' ד"ה ליהדר וע"ז ע"ג ב' ד"ה טבל כו':

(**ליקוט**) **בלא הפסד**. עתוס' דב"מ נ"ג א' ד"ה ליהדר כו' אבל רש"י שם לא פי' כן וע"ש בד"ה ועולין כו' והכא כגון כו' ואין כו' (ע"כ):

ט (**ליקוט**) **כלי כו'**. עמ"ש בסי' קכ"ב ס"ח (ע"כ):

י **יש מי כו'**. כנ"ל ס"ב או כו' בלא הפסד:

יא **הא דדבר כו'**. כמו ביצה וכיוצא בה:

(**ליקוט**) **הא דדשיל"מ כו'**. הג"א פ"ה דע"ז סכ"ט ד"ה דשיל"מ כו' (ע"כ):

יב **או שיש כו'**. כמו מים ומלח:

יג **אבל כו'**. כמ"ש בריש י"ט ד' ב' ה"מ היכא דאיתיה לאיסורא בעינא כו'. ולפ"ז היה ניחא מה שהוצרכו בע"ז ע"ג ב' לומר על טבל (דבמשהו) משום כהיתרו כו' דהיינו שאור שנפל וסילקו אבל מדהוצרכו תוס' שם ד"ה טבל לתרץ בענין אחר לא משמע כן וכן בס"ג כלי שנאסר כו' ועש"ך וכ"כ פר"ח:

יד **וכן אם אין כו'**. כל האחרונים חולקים ע"ז ועט"ז וש"ך:

(**ליקוט**) **וכן אם כו'**. כמו בחה"ל בסי' ק"א ס"ב (ע"כ):

(**ליקוט**) **וכן אם אין כו'**. ר"ל אם אין הדבר בלוע ממינו וכמ"ש בתוס' הנ"ל (בסי' ק"א ס"ק ז') (ע"כ):

טו **אע"פ שי"א כו'**. הוא דעת הרי"ף בפ' ג"ה שפסק כלוי בפסחים ע"ו ב' ואע"ג דתני רב כהנא כו' ההוא ביניתא כו' ההוא כלוי נמי אתי משום דהוי דשיל"מ דאפשר למיכל לחודא ועם בישרא וריחא משהו מ"מ איתא וכמ"ש בא"ח סי' תמ"ז ס"א בהג"ה ויש מחמירין כו' ומרדכי שם בשם ראבי"ה תפס עליו מהא דפ' הערל (יבמות פ"ב א)' והא דרב אשי כו' וכן כאן עם בשר לא נאסר מעולם והר"ן בנדרים נ"ב א' יישבו דל"ד לשם כיון דמותר לכל וע"ל סי' ק"ח ס"א בהג"ה שפסק דלא כהרי"ף שכתב ואם אפה פת עם בשר כו' מותר בשניהם דזה כו' וכטעם הראשון שכתב הרי"ף שם דלוי לא שרא אלא דיעבד:

טז **כל איסור כו'**. כמ"ש בא"ח סי' ש"ך ס"ב:

(**ליקוט**) **כל איסור כו'**. מהא דב"ק ס"ט א' וע"ש תוס' בד"ה כל כו' ואע"ג דדשיל"מ כו' ולפי מ"ש כאן ניחא ועמ"ש בא"ח סי' ש"כ ס"ב (ע"כ):

יז **מי שנדר כו'**. כמ"ש בירושלמי פ"ו דנדרים וכמש"ל:

יח **דהא כו'**. שם ובגמ' נ"ט א':

יט **דבר כו'** כגון כו'. ממ"ש בע"ז ע"ד א' ליתני נמי חמץ בפסח ואם איתא בלא"ה אוסר משום דשיל"מ ושם למעוטי כו':

כ **ויש חולקין**. כמ"ש הר"ן דזה משום דס"ל כר"י דחמץ לאחר הפסח אסור מן התורה אבל אנן דקי"ל כר"ש הוי דשיל"מ וז"ש רבא בפסחים ל' א' א"ר הלכתא חמץ כו' אע"ג דלא ס"ל כרב דמין במינו במשהו אלא משום דהוי דשיל"מ דרבא לטעמיה דס"ל כר"ש כמ"ש שם ורב הוצרך לומר משום מין במינו במשהו משום דס"ל לאחר הפסח כר' יהודה כמ"ש שם וז"ש הרמב"ם דטעם חמץ במשהו משום דהוי דשיל"מ אבל מר' יוחנן שם קשה דס"ל כר"ש לאחר זמנו ואפ"ה ס"ל בזמנו אפי' מין במינו בנ"ט וצ"ל דפליגי ר' יוחנן ורבא בהא (אם זה מקרי דבר שיל"מ ואנן קי"ל כרבא) . אבל סברא הראשונה ס"ל כמ"ש תוס' שם משום חומרא דחמץ כי היכי דגזר רב אשלא במינו ע"ש ד"ה אמר כו' ועבא"ח סי' תמ"ז ס"ב שסתם כסברא הראשונה וכמ"ש המ"מ (בפ"א מה' חמץ הלכה ה') דלהרמב"ם אף בע"פ במשהו וע"ש ס"ט:

(**ליקוט**) **ויש חולקין**. כמ"ש רבא פסחים ל' א' ואע"ג דס"ל כל איסורין שבתורה בס' כמ"ש בפג"ה (נ"ז ב') ומרב לא קשה דהוצרך לומר רב לטעמיה משום דרב ס"ל כר"י לאחר זמנו וכן שמואל לרווחא דמילתא אף כר"י וז"ש שלא בזמנו כו' כר' שמעון אבל בזמנו אפילו לר"י ור' יוחנן י"ל דס"ל כרבנן דפליגי אר"ש דההיא דדשיל"מ ר"ש היא ורבנן פליגי עליה (עיין בספר האשכול) וז"ש בע"ז ע"ג ב' ת"כ דר"י כו' ועתוס' שם ד"ה טבל כו' ותימא כו'. ולפ"ז ניחא דאתיא כרבנן וכן אמרו שם ר"י ור"ל חוץ מטבל כו' [וע' מלחמות פ' כ"ש] ומשמע דוקא טבל ואם איתא הלא כל דשיל"מ כן הוא ועלה קאמר בשלמא כו' (ע"כ):

כא **ולא כו'**. כנ"ל (ס"ק ט"ו) מפ' הערל:

## סימן קג

א **כל דבר כו'**. ע"ל ר"ס צ"ח:

ב **מיהו כו'**. ר"ל לבטל עצמותן וכמ"ש בסי' ק' ואפילו פגומין בעצמן אינן בטלין כמש"ש ס"ד ע"ש וכאן איירי בבריה חשובה כגון עוף טמא שנסרחה וכמ"ש נבילה הראויה לגר כו' דאף אם אכלן בפ"ע פטור כמ"ש הרמב"ם פי"ד ע"ש:

ג **פגם זה א"צ כו'**. רש"י שם ס"ז א' ד"ה כל שאינה כו'. וראיה לדבריו מקדירה שאינה ב"י דקרינן לה נטל"פ והרי אינה פוגמת התבשיל כ"כ עד שלא יהא נאכל ואמרינן שם קדירה ב"י נמי א"א דלא כו' ואף ר"ש לא פליג אלא משום דס"ל דלא פגמה כלל כמ"ש תוס' שם ד"ה ואידך כו' וכן שמן ודבש וקורט של חלתית בפ"ב שהתירו משום נטל"פ וכולן נאכלין הן. ר"ן:

ד **ויש מי כו'**. ז"ל הר"ן אהא דלעיל דא"צ נטל"פ לגמרי ואע"ג דמנבילה גמרינן לה וכל שראויה לגר שמה נבילה אע"פ שנפגמה התם ה"ט מפני שנאכלת בפ"ע ולפיכך צריך שתפגום מאכילת אדם אבל תערובת שגופו בטל ברוב אף מדרבנן ולא אסור אלא משום טעמו דטעם כעיקר דאורייתא וגזרו מינו אטו שאינו מינו לפיכך כל שטעמו פוגם קצת מותר לפי שאינו נ"ט דאדרבה הוא פוגם אבל בליכא רובו אסור משום גופו שאינו בטל וכאלו הוא בעין וז"ש ואם אין שם ממשו כו':

ה **ויש כו'**. ז"ל הר"ן שם ועדיין צ"ל היכי גמרינן מנבילה ונ"ל דה"ט דמה נבילה שאינה אסורה אלא כשהיא ראויה אע"פ שנפגמה קצת מפני שנהנה ממנה משא"כ שאינה ראויה כיון שאינו נהנה ממנה כלל וה"ה כאן שאינו נהנה דהא פוגם ולפ"ז קרוב אני לומר שאם הגדיל כו' כמו נבילה:

ו **בד"א כו'**. קאי אסעיף א' וכמ"ש בגמ' שם:

ז **או פוגם כו'**. ע"ל ר"ס צ"ה:

ח **י"א אע"ג כו'**. כמ"ש בסוף ע"ז גזירה קדירה שאינה כו' כ"ש כאן שמא יבשל דבר שנ"ט לשבח וע"ל ס"ס צ"ט:

ט **ואם בשלו כו'**. כמו פוגם ובסוף השביח:

י **נגד האיסור בו'**. אבל לא נגד כולו דאין נ"נ כיון דהתירא הוא כמש"ל סי' צ"ד ס"ו ועסי' צ"ח ס"ה אבל כף ישנה וב"י כו':

יא **אבל אם כו'**. דהוי נ"ט בר נ"ט דהתירא:

יב **וכן בדבר כו'**. דכאן לא שייך ואח"כ השביח וע"ל סי' פ"א ס"ח:

יג (**ליקוט**) **אפי' אין כח כו'**. מימרא דר' יוחנן שם ע"ש (ע"כ):

יד **מדוכין** צ"ל מרובין וכן הוא בגמ' וטור:

טו **שמן ודבש כו'**. לשון הרמב"ם שמן של עובד כוכבים מותר כו' ולא משום גיעולי עובדי כוכבים מפני שהבשר פוגם את השמן ומסריחו וכן דבש כו' מטעם זה ומפרש מש"ש ל"ח ב' האי משחא כו' אי משום גיעולי כו' ושם ל"ט ב' והדבש כו' אי משום גיעולי כו' משום שהבשר פוגם בהן אבל סתם כליהם ס"ל דאמרינן שהן ב"י ועב"י בסי' קכ"ב וז"ש אע"פ שהם מבושלים כי' וכמ"ש משחא שליקא כו' אי משום כו' ואף לדידן דקי"ל סתם כליהם אינן ב"י כ' זה בש"ע ללמד דהבשר פוגם בהם:

טז **וי"א כו'**. כמו שהקשה ב"י שהרי העולם מבשלין בשר בדבש ומשביח. אבל רש"י ותוס' שם ד"ה אי פירשו דסתם כליהם אינן ב"י ומ"מ כתבו תוס' שם דבדבש פוגם אבל בשמן כ' שמשביח וכ"כ בחולין ח' ב' ד"ה השוחט דלהכי אסרו במתני' שמן והתירו דבש משום דפוגם אפילו בעין משא"כ בשמן ואח"כ התירו השמן משום דסתם כליהם אינן ב"י וכן פי' הר"ן אי משום איערובי גבי שמן איערובי יין וגבי דבש בשר טמא וכ"מ מדברי כל הפוסקים ועש"ך. וקושית הב"י תירץ הב"ח כשהעיקר תבשיל מבשר הוא משביח משא"כ שמנונית מעמ שפוגם:

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. מקושית ב"י וליתא דאע"ג דבעין משביח הטעם פוגם כמו בקנקנים ל"ג ב' לפי' הרא"ש אע"ג דשם ע"ג א' אמרינן יין במים כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. עמש"ש דדבש בעין משביח אבל הבלוע פוגם וכמו יין שהוא במים ושאר משקין לשבח ובבלוע הוא לפגם כמ"ש בע"ז ל"ג ב' ועמש"ל סי' קכ"ב ס"ה (ע"כ):

יז (**ליקוט**) **בשר או כו'**. הג"א שם סי"א ד"ה וכן כו' (ע"כ):

יח **ונקראת כו'**. ע"ל ר"ס צ"ג:

(**ליקוט**) **ונקראת בת כו'**. הרא"ש פ"ה דע"ז סל"ו בשם ר"י והסכים עמו והג"א שם ס"ט בשם רשב"ם (ע"כ):

יט **והוא שתהיה כו'**. מסתמא כן ור"ל לאפוקי בידוע וכמ"ש אי משום גיעולי כו' כנ"ל:

(**ליקוט**) **והוא שתהיה כו'**. ממ"ש (בחולין) ח' ב' השוחט בסכין כו' ואע"ג דסתם כלים ש"נ אינן ב"י אלא משום דסתם סכין אינו מקונח [וכ"כ הרא"ה בבד"ה ש"ב ע"ש] וכמ"ש דש"י קי"ב א' ד"ה קישות. וסברא אחרונה ס"ל כמ"ש תוס' שם ד"ה השוחט והרא"ש שם דבבן יומו מיירי אבל הג"א שם ד"ה ואם שחט כו' לא כ' כן והוא דברי רש"י הנ"ל. ודברי תוס' ורא"ש הנ"ל צ"ע דמאי פריך שם ותיפוק ליה משום שמנונית כו' חדשה כו' הא סתם סכין אינו ב"י ול"ל לדחוקיה (וערא"ש פ"ב דע"ז סימן ל"ה א"נ בשוחט כו') וכ"כ בת"ה ש"ב שם וז"ל בחדשה כו' א"נ בישנה ובשהכשירה כו' אבל אם לא שפה חזקה על סכין שיש שמנונית ע"פ וכל שהוא בעין אין אומרים בו שנפגם בשאינו בן יומו כו'

וכן סתם בש"ע והג"ה בכמה מקומות (ע"כ):

(**ליקוט**) **והוא שתהיה כו'**. וכ"כ בת"ה ובד"ה ומה"ב וכ' והא דאמרינן בפ"ב דע"ז בקורט של חלתית ואע"ג דאמר מר נטל"פ מותר אגב כו' פי' הרא"ה דאפילו בעין פוגם שמנונית בחלתית ועוד תי' במה"ב דסתם סכין של אומן נקי משמנונית שהחנוני מקנח כליו כו' ע"ש ושם (ע"כ):

(**ליקוט**) **והוא כו'**. עתוס' ח' ב' ד"ה השוחט כו' ובמרדכי שם וסה"ת תירצו משום שמנונית הנדבק בדופני הסכין וערש"י שם קי"ב א' ד"ה קישות כו' וכ"ד תוס' שם ומדדחיק תוס' כאן להעמידה בידוע שהוא ב"י משמע דס"ל כיש מתירין (ע"כ):

(**ליקוט**) **והוא כו' ויש מתירין כו'**. תליא בשני התירוצים של תוס' דע"ז ס"ט א' בד"ה אמר וי"ל כו' א"נ כו' (ע"כ):

כ **ויש מתירין כו'**. דס"ל שגם הטיחה שע"פ נפגם אחר מע"ל ובסי' קכ"ב סתם כסברא הראשונה וכן בר"ס צ"ו כתב בן יומו או שאינו מקונח כו':

(**ליקוט**) **ויש מתירין**. מהא דסוף ע"ז וכולן כו' וכפי' הרמב"ם בפי"ז שלא הטביל היינו הדיח ושם ל"ט א' ואע"ג דאמר מר כו' אע"ג דסתם סכינים אינן מקונחין כמ"ש רש"י בחולין קי"ב א' וע"ל סי' קכ"ב (ע"כ):

(**ליקוט**) **ויש מתירין כו'**. ממ"ש בע"ז ע"ה ב' וכולן שנשתמש כו' וכ' הר"ן שם בשם אחרים דהאי עד שלא הטביל שלא הדיח קאמר וכמ"ש במתני' את שדרכו להטביל יטביל וכ' שכ"ר הרמב"ם ורמב"ן ז"ל אבל בשם הראב"ד כ' שם כסברא הראשונה והטביל ממש קאמר כמש"ש מדיחן ומטבילן ול"ד קאמר ועתוס' ד"ה וכולן כו' (ע"כ):

כא **יש מי כו'**. כמ"ש שם ל"ט א':

כב **קדירה כו'**. דהמים נ"נ וחוזרין ונבלעין בקדירה. תוס' בסוף ע"ז ע"ו א' ד"ה בת כו':

כג **מבב"ח**. כשיטתו דאין נ"נ אלא בב"ח:

כד **אבל אם כו'**. דסמ"ק כ' דיש הרבה מקילין כיון שאין בגוף האיסור ב"י אין לחוש ודעת רש"י ור"ת בתוס' הנ"ל דכל שעברה לילה אינה ב"י ואע"ג דלא קי"ל כוותייהו מ"מ בכה"ג כיון דיש הרבה מקילין בלא"ה יש לסמוך עלייהו. ב"י:

כה **ובמקום הפסד כו'**. דבכה"ג דהרבה מקילין סמכינן אהנך דס"ל דאין נ"נ א לא בבב"ח. ד"מ:

כו **הפסד**. ר"ל הפסד קצת דבהפסד גדול בלא"ד אמרינן דבלח בלח לא נ"נ:

## סימן קד

א (**ליקוט**) **עכברא דדברא כו'**. הם דברי המחבר והן תמוהין דמש"ש מתקיף כו' הוא להתיר (מחמת נטל"פ) לפי הס"ד (דטעמא דרב) משום דחידוש וכן לא חילק בזה שום פוסק כלל (ע"כ):

ב (**ליקוט**) **מספקא**. כרבא שם דמסקנא כוותיה ולא כרב ששת (ע"כ):

ג **ולפיכך כו'**. שם והלכתא אידי ואידי כו':

ד **אם לא כו'**. דצונן בצונן מותר כמ"ש בפ' כ"צ (ע"ז א') ושאר מקומות ועתוס' בע"ז שם ס"ח ב' ד"ה ההוא כו':

ה **מעל"ע**. ער"ס ק"ה:

ו **בין שנחתך כו'** ואם נחתך כו' ודוקא כו'. ערש"י ס"ט א' ד"ה אימרטוטי כו' וכמ"ש במעילה ט"ז ב' והקשה עליו בת"ה והר"ן למה הוצרך לזה דהא קי"ל דחצי שיעור אסור מן התורה ועוד ליעברנהו במסננת ולישתרי ע"ש וז"ש הטוש"ע ואם כו' והוא בענין כו' והוא תי' לקושיא שניה של הר"ן ואפי' בס' דהא בגמ' ר"ל דאינו אוסר כלל משום דנטל"פ ואפ"ה אסרו אם נחתך ועל קושיא הראשונה כ' בהג"ה ודוקא כו' וכמ"ש רש"ל וש"ך דהא עצמותו אפילו ברובא בטל דכל שעומד בפ"ע נקרא יבש ביבש אלא מטעם בריה אתינן עלה ואע"ג דבריה שנתרסק בטילה כאן כיון דשיעוריה העדשה הוי כמו בריה. וכבר השיגו עליהם בט"ז ופר"ח וכ' דאף אם גדולה הרבה כל שאינה שלימה לא מקרי בריה אלא דאין האיסור מתבטל כל שניכר כמ"ש בירושלמי פ"ב דערלה כנ"ל סי' צ"ח וכן אם מכיר את ההיתר אין מבטל לאיסור כמ"ש בפ"ד דתרומות כיצד חמשים תאנים כו' ולפיכך אין מתבטל אלא לח בלח או יבש ביבש וז"ש בש"ע בין שנימוח לתוכו כו' דהוי לח בלח ואם נחתך כו' דהוי יבש בלח ור"ל במאכל עב כרוטב עבה דמ"מ הוא לח כיון שאינו עומד בפ"ע ואפילו באלף לא בטיל כיון דע"י מישוש בידים בתבשיל ירגיש לאיסור וה"ל איסור הניכר [אבל דעת רש"י כמ"ש תוס' בזבחים ע"ב א' ד"ה וליבטלו כו' דכ"ד שאסור בפחות מכזית הוי בריה בשיעור איסורו כמו גיד ול"ק מנמלה דמובדלין דוקא כו' והוי כמו נמלה שלימה ודעת רש"י נכון ועבתוס' שם אע"ג דבמכות לא כתבו כן אלא כדעת הרא"ש דבריהם בזבחים נכונים יותר ועוד י"ל דברי רש"י דכאן אבר אסור אפילו בכ"ש ועתוס' במעילה שם]:

(**ליקוט**) **ודוקא כו'**. מדברי רש"י שם ד"ה אמרטוטי כו' וכן פי' ג"כ ביבמות קי"ד ב' ד"ה במשהו כו' ואף שהשיגו עליו תוס' שם ד"ה משום כו' ע"ש דברי תוס' צ"ע דהא במעילה שם אמר להיפך דמובדלין לוקה בכעדשה כטומאתן וכן מנמלה אין ראיה

דדוקא במובדלין וי"ל דקושית תוס' הוא משום דבהאי קרא כתיב הולך על גחון עד כל מרבה כו' ונאמר לא תאכלום להזהיר כו' ואלו אינן מהמובדלין (ע"כ):

ז **אם נפל כו'**. מדאיבעיא להו הלא מאי מכלל דשאר משקין פשיטא להו דשרי:

ח **ויש כו'**. כ"מ מתשובת הרא"ש ואפשר דס"ל ה"ה בשאר משקין וכ"מ מדברי הרמב"ם שכתב ואם ליין ושמן שרי שאלו צריכין להיות מבושמין משמע בשאר משקין אסור וקמיבעיא בחלא לאפוקי חמרא דמותר:

ט **אפילו כו'**. דכל מה שמערה ונוגע בעכבר נאסר והוי כמו איסור שנפל לשתי קדירות דאוסר כ"א וחוזר ונתערב השמן הנ"ל בשאר השמן ונאסר הכל. ד"מ:

י **ובמקום שהשומן כו'**. ר"ל אפילו אם מותר באכילה כמ"ש בפ"ו דב"ב (צ"ז ב') ושאר מקומות:

יא **דברים המאוסים כו'**. נלמד מעכבר וכמ"ש שם בגמ' דלא כרב ששת דאמר חידוש הוא כו' ולכן כל שההיתר רבה עליו מותר דעצמותו בטל ברוב וע"ל סי' ק"ג ס"ב ואם אין ממשו בתוכו לעולם מותר כמ"ש שם וז"ש בסוף גטין ויש לך אדם שזבוב כו' מוצצו ולא נקרא רשע אלא משום בל תשקצו ואינו אסטניס ובזה אף הר"ן דפליג בסי' ק"ג ס"ב מודה דכאן שהן פגומין ומאוסים לגמרי לא מתהני כלל שנפשו קצה בהן:

יב **מיהו כו'**. כ"כ הר"ן דהא משם נלמד:

## סימן קה

א **איסור שנשרה כו'**. ממ"ש בפ"ג דפסחים (מ"ד ב') ובפ"ו דנזיר מאי חידושיה כו' דאי תרו ליה כולי יומא [ופי' הר"מ מעל"ע דא"א לומר יום ממש דיש יום ארוך ויש יום קצר ונתת דבריך לשיעורים] משמע דשאר איסורין אסור מדאורייתא בנשרה מעל"ע רא"ש בפ"ב ופ"ה דע"ז:

ב **בצונן**. ר"ל אפי' בכ"ד דלא כרש"י שכ' דלא מקרי כבוש אלא בחומץ וראיה ממ"ש ספ"ז דשביעית וורד חדש כו' ובפ"ה דע"ז (ס"ח ב') ההוא עכברא כו' וכמ"ש תוס' שם ד"ה ההוא כו':

(**ליקוט**) **איסור כו'**. דלא כרש"י שכתב כבוש דוקא בחומץ דהא תנן וורד חדש כו'. מרדכי רפ"ב די"ט (ע"כ):

(**ליקוט**) **איסור כו'**. דלא כרש"י שכ' דוקא בחומץ וכן פי' בכ"מ כבוש בחומץ וליתא דבמתני' ספ"ב דע"ז ל"ט ב' וכבשין שאין דרכן כו' וכן במתני' ל"ו ב' וכבשין שדרכן כו' ואמר בגמ' ל"ח ב' אבל בידוע כו' (ע"כ):

ג **כבוש והרי כו'**. פ' כ"צ (ע"ו א') ופג"ה ופכ"ה:

ד **ונאסר כולו**. כ"מ בפ' ג"ה צ"ז ב' מאי דעתיך כו' וכ"ת מאי כו':

ה **אבל פחות כו'**. כמ"ש פכ"צ (שם) ופכ"ה (ק"ז ב'):

ו **וכל מקום דאמרינן כו'** כמו מבושל כמ"ש בפ' כ"ה ק"ח טיפת חלב כו' ועתוס' שם ד"ה טיפת כו':

ז **ויש מקילין**. דלא אמרינן כבוש כמבושל אלא מה שהוא כבוש:

ח **וספק כו'**. ממ"ש דאי תרי ליה כו' כנ"ל מכלל דאסור בשאר איסורים מן התורה אבל בבב"ח מותר מן התורה וכמ"ש בחולין ק"ח א' דרך בישול כו' וז"ש רק כו' ומ"מ מדרבנן אסור מדאמרינן (שם במתני' קט"ז) המעמיד בעור קיבת כו':

ט **ואם הוא כו'**. כ"כ הרא"ש בפ' כ"ה סוף סי' מ"ט בציר וטעמו כיון שהוא כמבושל משערינן בשיעור בישול וכמ"ש הגאונים דשיעור מליח כשיעור צליה ממ"ש (חולין צ"ז ב') מליח כרותח דצלי. ולמד ב"י דה"ה לחומץ [וכמ"ש בפ"א דמעשר ובפ"ג דשבת רי"א כו' חומץ וציר אלמא כי הדדי נינהו] אבל הרא"ש בפ"ה דע"ז סי"א כ' דחומץ ג"כ בעינן מעל"ע ודוקא ציר כ' כן משום דמלח שבתוכו מרתיח כמ"ש מליח כרותח ובירושלמי פ"א דמעשר הלכה ו' ע"ד דר"י מלח כציר יין כחומץ אלמא אף לר"י חומץ כיין ויין ע"כ מעל"ע בעינן:

(**ליקוט**) **ואם הוא כו'**. עמש"ל סי' קל"ה סי"ב בהג"ה (בס"ק מ"ב) שאף בהכשירו ס"ל לרשב"א כן ולמד ממ"ש בע"ז ל"ג ב' השתא ציר כו' אבל אין דעת הרא"ש שם כן (ע"כ):

י **ובפחות כו'** כ"כ הרא"ש בפ' כ"ה שם ור"ל מדין מליח כרותח דצלי וא"צ אלא קליפה כמש"ל בס"ט. וזה ודאי אף לדעת הש"ע לא קאי אלא אציר ומשמע אפילו מיד אבל דעת הר"ן דאין נקרא מליח אלא בששהא שיעור מליחה כמ"ש בסי' צ"א ס"ה:

יא **וע"ל כו'**. ששם סוף הסימן כ' מיהו מה שבתוך הציר כו' ועמש"ש:

יב **חום כו'**. כמ"ש בפ"ג דשבת (מ"ב) האלפס כו אבל כו' ובגמ' שם דבכלי ראשון בשלה כו'. ושם בד"א באמבטי אבל בכוס כו' ושם (מ' ב') טול בכלי שני ותן וברפ"ח דחולין ק"ד ב' ס"ס כלי שני הוא כו' אלא כו':

יג **וי"א שגם כו'**. וכ"מ בירושלמי פ"ג דשבת ופ"א דמעשר הלכה ו' עד היכן ר"י בר פזי ר' סימון בשם ריב"ח עד כדי שיהא נתון ידו לתוכה והיא נכוית הכל מודים בכלי שני שהוא מותר מה בין כ"ר מה בין כ"ש אר"י בר בון כאן היד שולטת וכאן אין היד שולטת א"ר יונה כאן וכאן אין היד שולטת אלא עשו הרחקה לכ"ר (עמ"ש בא"ח סי' שי"ח ס"ט) ולא עשו הרחקה לכ"ש א"ר מנא הדין פינכא דאורזייא מסייע לאבא ההין פינכא דגרוסא

מסייע לאבא דאת מפני ליה מאתר לאתר ועד כדין הוא רתח. ר"ל קערה של אורז ושל גריסין שהוא כ"ש והוא רותח והוא מסייע לר' יונה שיד סולדת בכלי שני ואפ"ה אינו מבשל. מהו ליתן תבלין מלמטן ולערות עליהן מלמעלן ר' יונה אמר אסור עירוי כך"ר הוא חיליה דר' יונה מן הדא אחד שבישל ואחד שעירה לתוכו רותח א"ר יוסי תמן כלי חרס בולע תבלין אינן מתבשלין. ר"ל לעולם עירוי כך"ש ותמן האיסור משום בלוע וכלי חרס בולע אף בכ"ש מה שא"כ לענין שבת שהאיסור משום בישול התיב ר"י בר בון והתני אף בכלי נחשת כן אית לך מימר כלי נחושת בולע. ר"ל דכלי נחשת ודאי אף אין בולע בכ"ש אלא ש"מ דעירוי כך"ר. מהו לערות עם הקילוח. ר"ל והואיל והקילוח ארוך מצטנן א"ר חנינא בריה דר' הלל מחלוקת ר' יונה ור' יוסי ר"ל תלוי ג"כ במחלוקת הנ"ל. ר' יצחק בר נפחא בעא קומי ר' מנא עשה כן בשבת חייב משום מבשל עשה כן בבב"ח חייב משום מבשל ר"ל בעירוי א"ל כיי דא"ר זעירא איזו חלוט ברור כל שהאור מהלך תחתיו וכא איזו תבשיל ברור כל שהאור מהלך תחתיו ור"ל אבל עירוי אע"ג שהוא כך"ר אינו אלא שמבליע ומפליט כמ"ש בזבחים צ"ה ב' בלוע בלא בישול כו'. משמע מכל זה שכלי שני אף אין מבליע וגם מוכח מירושלמי הנ"ל דאף כ"ר דוקא שהיד סולדת בו וכן אמרו בפ"ג דשבת (מ' ב') א' מים וא' שמן כו' ועתוס' שם וז"ש שהיד כו' ואמר ואוסר כולו כנ"ל מהא דטיפת חלב כו' ואמר כלי ראשון ר"ל אפילו אינה על האור כמ"ש בשבת שם האלפס כו' (מ"ב) המיחם שפינהו כו' (מ"א) וכמה מקומות שם ואע"ג שבירושלמי הנ"ל אמרו כל שהאור מהלך תחתיו ר"ל בכלי שהיה האור מהלך תחתיו (דלא כהרמב"ן בסוף ע"ז שנדחק בפ' הירושלמי) וכן בחולין ק"ד ב' שמא יעלה באלפס ראשון:

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. וראיות הרשב"א ממליחה דבולע כ"ק אין ראיה דשאני מליח שהוא כרותח דצלי וס"ד דאפי' כרותח דמבושל לאסור כולו כמ"ש צ"ז ב' וראייתו ממ"ש ח' ב' לא ליסחוף כפלא כו' ההם ה"פ שמא ישאר החלב עליו וימלח או יצלה עמו וראייתו ממ"ש (שם) בסכין ש"נ דקולף שאני שם אגב דוחקא דסכינא דבולע כ"ק אף בכלי שני לד"ה וכמ"ש בסי' צ"ד ס"ז בהג"ה וכמש"ש אף למ"ד צונן כו' (ע"כ):

יד **וי"א כו'**. ממ"ש בפ' כ"ה קי"א ב' קערה שמלח בה כו' ובפ"ז דשבת (ע"ה ב') האי מאן דמלח בישרא כו' ואילו משום מבשל לכ"ע פטור אלמא אע"ג דאין מבשל מבליע ובסוף ע"ז הלוקח כלי תשמיש כו' שנשתמש בהן בחמין ומשמע אף בכלי שני ועבה"ג (עוד ב' ראיות):

(**ליקוט**) **וי"א דמ"מ כו'**. וירושלמי הנ"ל פי' הרמב"ן ות"ה דמה שלמד מקדשים מדהצריכה תורה מריקה ושטיפה ולא סגי לה בהגעלה דכ"ש אלמא בלע טובא ככלי

ראשון אבל בולע הוא אפילו כ"ש ואפילו כלי נחשת וצריך הגעלה וכ"כ בא"ח סי' תנ"א ס"ו (ע"כ):

טו **כדי קליפה**. כמו חום בה"ש דאמרינן בפ"א (ח' ב') דקולף וכמו מליחה ואף בעירוי אינו אוסר רק כ"ק כמ"ש תוס' (בשבת מ"ב כ' וש"מ) מהא דפ' כ"צ (ע"ו א') חם לתוך צונן כו':

טז **הכל אסור**. יתבאר בס"ד אימתי ומ"ש הכל אסור כ"ה בגמ' שם חם לתוך צונן קולף מכלל דבזה כולו אסור:

יז **וכ"ז כו'**. ג"כ ומהרש"ל כתב דבדבר גוש אין חילוק בין כ"ר לכ"ש ועתוס' דשבת מ"ם ב' ד"ה וש"מ כו' וי"ל כו' משא"כ בדבר גוש וראייתו מדגים שעלו בקערה ובד"מ חלק עליו וכ' דדגים שעלו בקערה הוי כמו חם לתוך צונן כיון שלא היו עדיין בכ"ש משא"כ בשהיה כבר בכ"ש וראיה ממ"ש בר"פ כ"ה סוף סוף כלי שני הוא כו' ושם בשר וגבינה הוא:

(**ליקוט**) **וכ"ז כו'**. אע"ג שהוא דבר גוש דלא כרש"ל וראיה ממ"ש בספ"א דמעשרות ונותן לחמיטה ופי' הר"ש עוגה חמה שמוציאה מהתנור כו' וחשיב לה כלי שני כמו תמחוי ע"ש (ע"כ):

יח **ואם הניחם כו'** אם כו'. שלא כדעת הסמ"ק שכ בסי' ר"ה ותימא שאמרו בזבחים צ"ז א' חתיכה שנגע בחתיכה כו' ושמא י"ל דהתם מיירי בזה בצד זה [וכ"כ המרדכי סי' תתשס"ג] וכ"כ השואל להרשב"א בפי' רס"ד אבל הרשב"א השיב לו דאין חילוק דמ"ש וראיה מפ' כ"ה קי"ב ב' בעובדא דרב מרי דלא שאלו אם היו זה ע"ג זה או אצל זה ומשמע דכולה אסר ליה מדלא מפרש כ"ק והוא כשיטתו לקמן בסי"א וההיא דזבחים בצלי כחוש כמ"ש בס"ד:

יט **ואם הא' כו'** כמו חם לתוך צונן כיון דלא שייך תתאה גבר:

כ **איסור כו'**. כמ"ש בפ' כ"צ שם תנן נטף מרוטבו כו' ועתוס' דחולין קי"א ב' ד"ה הלכתא כו'. וכ"ז באיסור שמן לדעת הש"ע ולשיטתו בכ"ע אסור וזה שסתם:

כא **אסור לערות כו'**. כמ"ש בפ"ה דמכשירין המערה כו' מצונן להם ממא וה"ה לענין איסור ובפ' מהרא"י סי' ק"ג סתר דבריו ואמר דוקא גבי טומאה וכן לענין יי"נ דתליא בנגיעה משא"כ בשאר איסורים והרי אף בכלי מתכת דחם מקצתו כו' ואפ"ה מתירין כמש"ל בסי' צ"ד וז"ש ובדיעבד כו':

כב **בד"א כו'** כמ"ש בפ' ג"ה (צ"ו ב') ל"ש אלא שנתבשל כו' וז"ש לפיכך ירך כו':

כג **כדי נטילה**. כמ"ש בפ' כ"צ נטף מרוטבו על החרס ובחרס רותחת כמ"ש בגמ'. שם:

כד **שהוא כעובי כו'**. כן כתב הרא"ש שם:

כה **או חתיכת כו'**. מהא דזבחים הנ"ל וז"ש וכן מן כו' וכמ"ש במתני' שם:

כו **וכן אם נפל כו'**. דכל שהוא בלא רוטב אינו מפעפע והוא כצלי וכמש"ש ק"ח ב' אילימא לא ניער כלל כו' ואותה חתיכה אסורה משום דחלב מפעפע דאוסר אף בצלי כמ"ש בס"ה וכמ"ש תוס' שם א' ד"ה טיפת וע"ל ס"ז מש"ש:

כז **לרש"י כו'**. עתוס' שם צ"ו ב' ד"ה אם כו':

כח **או אפילו כו'**. כמ"ש שם ק"ח ק"ט ע"ש:

כט **בד"א כו'**. כמ"ש בפ' ג"ה צ"ו ב' איני והא אר"ה כו':

ל **גדי שמן**. כמ"ש שם (צ"ז א') ההוא כחוש הוה וכמ"ש למטה:

לא **אם אין כו'** עתוס' שם ד"ה ההוא. ועי"ל כו' ואף תירוץ הראשון מודה בזה וכמ"ש שם ק"ח א' טיפת חלב כו' אלמא אם אין בנ"ט מותר כולה ודלא כרא"ה:

לב **אע"פ שאין כו'**. כתי' ר"ת בתוס' הנ"ל צ"ז א':

(**ליקוט**) **אע"פ שאין בו ס' כו' שהחלב של כו'**. כפי' ראשון בתוס' שם ד"ה ההוא כו' דעל תירוץ האחרון קשה דמסוגיא דגמ' משמע דשמואל מודה בזה ולשמואל הא סבר מין במינו במשהו ושם ב' בהנהו אטמתא כו' בשומנו של גיד ע"כ לא היה ס' מדרצו לאסרו ואפילו הכי התירו משום כרותח דצלי הוא. ת"ה (ע"כ):

לג **ואפילו חתיכת כו'**. עבה"ג ואף לוי ל"פ אלא משום דס"ל ריחא לאו מילתא היא:

לד **וכ"ד כו'**. עתוס' שם ד"ה שאני והא דאמרינן כו'. אבל הרשב"א כתב דרוטב מפעפע אלא דאעפ"כ מקום נפילתה אסור ושם בשאין בנ"ט איירי אבל מדברי תוס' הנ"ל לא משמע כן וכ"ד הרמב"ם וסה"ת וש"פ:

לה **וכל מבושל כו'**. כמ"ש בזבחים צ"ז א' חתיכה שנגע בחתיכה ורקיק כו' ובלא רוטב מיירי ודבר שמפעפע אוסר בכולו כמו בצלי מההוא דטיפת חלב כנ"ל:

לו **ואפילו אי איכא כו'**. ר"ל אף להחולקין על הרשב"א מ"מ חיישינן שמא אינו מפעפע ד"מ:

לז **אבל באיסור כו'**. דלא שייך בו בקיאות:

לח **דבר כו'**. כנ"ל ס"ג:

לט **ואם נפל כו'** אם כו'. כמ"ש במתניתין דטיפת חלב.

מ **או בב"ח**. כל סעיף זה הוא מדברי הרשב"א ור"ל בשר הנוגע בגבינה אבל בשר שבלוע מחלב הוי כשאר דבר הבלוע שאינו אוסר וכמ"ש תוס' ק"ח א' ד"ה טיפת כו' מהא דאמרינן בגמ' שם אילימא לא ניער כו' וכ"כ המ"מ פ"ט הלכה ח' בשם הרשב"א להדיא וז"ל עוד כ' ולד"ה לא ניער כלל אין שאר החתיכות נאסרות אע"פ שאין כו' וכ"ש לכל שאר איסורין שחתיכה שנאסרה מחמת שקבלה טעם ממקום אחר אינה אוסרת חברותיה בנגיעה אפילו כולן חמות ואפילו נצלו כאחד ונגעו זו בזו בשעת צלייה

שהבלוע אינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב וזה דעת הרשב"א ז"ל והוא כתב שאם בלעה חלב או שומן איסור המפעפע שאף היא פולטתו חם בהם בלא רוטב אבל בב"ח אינו מפעפע. ר"ל מחתיכה לחתיכה והאחרונים שגו בזה בכמה דברים:

מא **אבל אם אין כו'**. כנ"ל מההוא דטיפת חלב כמ"ש המ"מ ותוס' הנ"ל וכ"כ תוס' צ"ו ב' ד"ה אפי'. דלא אמרינן חתיכה עצמת נ"נ אלא כו' וז"ש אפילו אם נצלו כו' כמ"ש שם אבל נצלה כו' ופי' תוס' דכדי קליפה נאסרת ואפ"ה אינו חוזר ואוסר:

מב **בד"א כו'** אבל כו'. כן דעת הרשב"א וטור אבל תוס' ק"ח א' כתבו דטיפת חלב אע"פ שהיא מפעפע אינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב ממ"ש שם אילימא כו' כנ"ל וכ"כ במרדכי סי' תתשכ"ז וסי' תתשנ"ד וסי' תתשנ"ט וסי' תתשס"ב וכ"כ בהג"ה בסי' צ"ב ס"ב וכ"כ המ"מ כנ"ל אלא שדעת הרשב"א לחלק דוקא חלב אינו מפעפע רק באותה חתיכה אבל חלב או שומן מפעפע אפילו מחתיכה לחתיכה וכמ"ש המ"מ בשמו כנ"ל אבל המרדכי בשם מהר"מ כ' בס"פ ג"ה דה"ה לחלב והוכיח מטיפת חלב כנ"ל וכ"כ בש"ע ס"ט דאין חלב כו' וכ"כ מרדכי בשם סה"ת שלכך פרש"י שם צ"ה א' ד"ה בדיקולא קלחת ולא פי' סל משום דביבש אינו מפעפע מחתיכה לחתיכה מהא דטיפת חלב ולא הוה משער בכולה אבל הרשב"א מפרש סל כמ"ש תוס' שם בשם הערוך מהא דפ"א דסנהדרין היא ניימא כו' וכן בפ"ב דב"ב (כ"ב א' וערש"י שם ד"ה דיקולאי כו' וי"מ כו'. ורבינו העתיק דברי המרדכי ע"ש) הנהו דיקולאי וע"כ צ"ל שמפעפע בכולן אבל רש"י פי' מלשון דיקולא דמיא בספ"ב דפסחים וכמ"ש תוס' שם ועתוס' שם ק' א' ד"ה בשקדם ור' אפרים ע"ה היה מביא כו' ואפי' אם נאמר כו':

מג **בין בנוגעת**. כשיטתו כמ"ש בס"ג בהג"ה:

מד **או כו'**. כאן כתב דוקא זה ע"ג זה כמ"ש בהג"ה הנ"ל:

מה **אבל כלי כו'** ממה דפליגי קי"א ב' בדגים שעלו בקערה:

מו **כוליא** כו'. עתוס' שם ד"ה כוליא כו' ונראה כו':

(**ליקוט**) **כוליא כו'**. עתוס' שם ד"ה כוליא כו' וא"ת כו' (וי"ל כו') ואף דלא קי"ל כהאי תי' דהוא כתי' הד"מ שם ד"ה שאני ולא קי"ל כן כמ"ש בס"ט וש"מ י"ל דלובן כוליא אינו מפעפע כתי' הראשון שם בשומן הגיד ותוס' תי' לפי תי' השני ועס"ט בהג"ה וסי' ס"ד ס"כ בהג"ה דכל כו' וכן הלובן (ע"כ):

מז **ויש אוסרים כו'**. כ"כ בפ' מהרא"י סי' צ"ה ע"פ הסמ"ק דבסמ"ק סי' ר"ד צ"ה א' בהג"ה כתב מיהו אין נראה להתיר אפילו בגדי כחוש אא"כ יש בו ס' כתי' השני דתוס' שם ד"ה ההוא וראיה דחלב מפעפע בכל החתיכה כמ"ש בטיפת חלב כ"ש חלב אפילו כחוש

ועוד בר מן דין דההוא שינוייא דכחוש הוה וכן שינוייא דכוליא בחלבה הוה לא קאי אלא כילכית כו' דאותו תירוץ בא לסתור כל הראשונים ובשתיהן אוסר בששים וכה"ג איכא בש"ס היכא דמשני תלתא שינויי האחרון בא לסתור הראשונים עכ"ל ועוד דלמא מפחית הקרום כמ"ש בפ"ק דחולין (ט' א') והנה הרב לא ס"ל כסמ"ק וכמ"ש בס"ו בהג"ה וי"א דא"א בקיאין כו' ודוקא כו' וגם סברא דמיפחית אינו כלום כמ"ש בחולין שם דוקא עילאה חיישינן למיפחית ומ"ש הרב וכן נוהגין היינו משום דא"א בקיאין ומשערינן בכל חלב בס' כנ"ל:

מח **ואם נתבשל כו'**. כשיטתו דבאיסור דבוק אמרינן חנ"נ:

מט **וה"ה בקרום כו'**. שם בפסקי מהרא"י ולמד מכוליא כנ"ל ע"ש:

נ **מליח שאינו כו'**. בפ' כיצד צולין (פסחים ע"ו א') ופכ"ה:

נא **דינו כו'**. שם ושם ופ' ג"ה:

נב **כדי קליפה**. שם כרותח דצלי וכדעת הרשב"א דאף בצלי סגי בקליפה כמ"ש בפ' כ"צ נגע בחרסו כו' סכו בשמן תרומה כו' ושם חם לתוך צונן קולף ושם ובפ' כ"ה אבל צלי בעי קליפה וכפי' הרשב"א והר"ן בצלי רותח וכמ"ש בש"ע בסי' צ"א ס"ז ובפ"א דחולין (ח' ב') למ"ד בה"ש רותח קולף ובפ' כ"ה (ק"ז ב') נהי דקליפה לא בעי כו' ומ"ש בפ' כ"צ נטף מרוטבו כו' רוטב שאני אבל תוס' מחמירין בכדי נטילת מקום ועי' בפ' ג"ה צ"ו ב' ד"ה עד כו' וכתב הרשב"א שיש להחמיר כדבריהם ומ"מ כ' הרא"ש שם דבמליחה אין להחמיר ודי בקליפה דאינו כצלי ממש ועמ"ש למטה אבל הרשב"א והר"ן כתבו דדינו כצלי לכל דבר וכמ"ש למטה מ"מ כתבו בכמה מקומות דבקליפה סגי רק גבי הנהו אטמהתא כתב הר"ן ובקליפה או בג"מ סגי כרותח דצלי ר"ל כמו בצלי לכ"א כדינו וכמ"ש אצל הא דאמר שמואל אבל נצלה קולף ואוכל כו' בקליפה או בנ"מ מ"מ בכמה מקומות סתמו דסגי בקליפה והנה אף שבצלי פסק כדעת התוספות כאן צידד להקל בדרבנן וסמך על מ"ש הרשב"א בצלי שיש להחמיר כדעת תוס' בנ"מ באיסורין של תורה משמע דבדרבנן יש להקל ואף שלא סמך עצמו בצלי אדעת הרשב"א ולא חילק וכדעת תוס' והרא"ש סמך כאן ג"כ ארא"ש שחולק בין מליחה לצלי. וכן צ"ל כ"ק אם הוא כו' ובקרומות יש להחמיר ור"ל משום דשומן הגיד הוא מדרבנן כמ"ש בפ' ג"ה צ"ב ב' וכן קנוקנות כמ"ש שם אבל בקרומות מספקא ליה דמ"ש שם ואין חייבין מ"מ שמא אסורין מן התורה כמו חצי שיעור (עי' בפסחים פ"ג ב' רבינא אמר בחיצון כו' וערש"י שם) וז"ל בב"י כ"ק בשומן הגיד דהוי ודאי דרבנן ובקרומות דמספקא לן אי הוו דאורייתא אפשר דנ"מ נמי בעי. וע"ל סימן ע' שפסק דסגי בקליפה ואף בדאורייתא כמש"ש ס"ג וכן בסימן צ"א

ס"ה. ועי' בסימן ס"ד ס"כ שפסק כדעת הרמב"ם שאף קליפה א"צ בחוטין וקרומות ובשם י"א כ' כ"ק. ועי' בסימן צ"א ס"ז שפסק דאף בצלי א"צ רק כ"ק וכפי' הרשב"א והר"ן וע"ש בהג"ה שכתב כפי' תוס' רק דמשמע מדבריו שמודה לפסק ש"ע שכ' דאפילו הם כו':

נג **ואם הוא חלב כו'**. כמ"ש בפ' ג"ה שם בצלי שאני חלב כו' ומליח דינו כצלי לכ"ד כמ"ש כרותח דצלי ורבינא שם היה ס"ד שהוא חמיר מצלי כ"ש שאין לגרעו מצלי ושם צ"ח בעובדא דתרבא דנפל לדיקולא פי' הרשב"א והר"ן לסל כפי' תוס' בשם הערוך ונמלחו שם אלמא דבס' משערינן אבל בשומן וקנוקנות והקרומין דכחושין אינן מפעפעים כמ"ש ההוא כחוש וכמ"ש תוספות שם בד"ה שאני בשם ר"ת:

(**ליקוט**) **ואם הוא חלב כו'**. דסוגיא דפכ"ח קי"ב קי"ג דקאמר אסורין ומשמע לגמרי דכ"ק ל"ק אסור כמש"ש צ"ז ב' אבא שרי ופי' בת"ה ובמה"ב דאיירי בדבר שמן (ע"כ):

נד **ואם הבשר כו'**. כמו בצלי בס"ה מהא דפ' כ"צ וכמש"ל בסי' ע' ס"ד ובסי' צ"א ס"ו:

נה **אפילו בשומן כו'**. וכן אפילו באיסור כחוש לגמרי אלא שר"ל אפילו באיסור דרבנן דלא כמ"ש תוס' הנ"ל בשם ר"מ [וכ"כ רש"י צ"ט ב' ד"ה והלכתא כו' וכן הרי"ף ורא"ש וש"פ] וכמש"ל סי' ק' ס"ב אבל שמנו כו' ועמש"ש וזה שלא הזכיר כאן קרומות וסברא זו דהיתר מפטם לאיסור ומוליך הבליעה עמה שכתב כאן ובסימן ע' ובסימן צ"א לקוח מדברי הטור בסימן זה גבי צלי ואפילו חתיכת האיסור כחושה וחתיכת כו' וכמ"ש בס"ה. אבל אינה עיקר וכל הפוסקים חלוקים והטור עצמו בסימן זה כתב והא דחתיכת איסור אוסרת חבירתה בנגיעתה דוקא שאיסורה מחמת עצמה כו' אבל כו' אפילו החתיכה של היתר שמינה ושומן שבה מפעפע לפי שאין השומן שבה מוליך עמה האיסור אלא למקום שהאיסור יכול לילך בטבעו והב"י בש"ע ס"ז השמיטו מחמת ההיא דהכא והאחרונים דחקו עצמן ולא נראה אלא דההיא פליגא וכ"כ תוספ' צ"ו ב' ד"ה אפילו. ואפילו יש שומן בבשר כו' דלא אמרינן חתיכה כו' וכ"כ הרא"ש שם וכמש"ל סימן ס"ט סי"ח ועי' בסי' זה סי"ד בהג"ה דכ"מ שאין כו' וכ"כ פר"ח ול"ד להההיא דפ' כ"צ דריחא שאני כמ"ש בהג"ה ש"ד סי' ל"ה מכח קושיא הנ"ל ע"ש:

נו **וליטול ממקום כו'**. כמ"ש בס"ה בצלי וכ"ד כו':

נז **כדי נ"מ ולפחות כו'**. לפי שמסתפק כנ"ל ואע"ג שלמעלה הכריע כ"ק שם סמך גם על דעת הרמב"ם שמיקל בהן לפי שהן כחושין ואין מפעפעין כלל משא"כ כאן דמפעפע מחמת השמינה:

נח **ולענין שאר כו'**. כמ"ש תוס' ק"ח א' ד"ה טיפת וה"ה בחלב אבל הרשב"א ס"ל דחלב מפעפע מחתיכה כמ"ש בס"ז וה"ה למליחה שדינו כצלי לכ"ד:

נט **ואם אין כו'**. דספיקא דאורייתא לחומרא:

ס **ואם ידוע כו'**. כמ"ש בסי' ק"ט:

סא **אפילו הן כו'**. כמ"ש בסי' ק"א ס"ב:

סב **וי"א כו'**. ר"ל אפילו בשמן והוא דעת ראבי"ה ודעת הרמב"ן [וכ"כ הרא"ה בבד"ה] וכמ"ש הרא"ש דלמסקנא כרותח דצלי גרע מצלי וההוא עובדא דדיקולא מפ' כפירש"י בקדירה וכן ע"כ צ"ל לדעת מהר"מ דאין מפעפע מחתיכה לחתיכה כנ"ל:

סג **ולפי כו'**. קאי אפסק הש"ע שכן עיקר ולא הביא הי"א אלא משום שרוצה לסיים מ"מ יש לסמוך כו':

סד **כמו בבישול דאם כו'**. כדעת הרשב"א בס"ז כנ"ל:

סה **נגד כו'**. דחנ"נ:

סו **מיהו כו'**. אף להחולקין על הרשב"א וסוברים דאם איכא ס' הכל מותר מ"מ יש לחוש שמא אינו שמן וכנ"ל בס"ה בהג"ה:

סז **ואם אינו יודע כו'**. כיון דהרבה חולקין על הרשב"א ואין מצריכין כ"ק בשמן בכה"ג יש לסמוך עליהם ועפר"ח מיהו בכחוש היה אסור ועש"ך:

סח **ואע"פ שיש כו'**. ר"ל לרעת מהר"מ דצריך ס' בכ"א כנ"ל:

סט **וכ"ז באיסור כו'**. כמש"ל בס"ה בהג"ה:

ע **כגון חמץ כו'**. אע"ג דהוא במשהו כמ"ש בא"ח בסי' תמ"ז ס"א ודין תערובתו כו' אבל כו' ועמ"ש שם:

עא **ועבא"ח כו'**. סי' תס"ז סי"ד ושם כ' ויש מחמירין כו' ע"ש:

עב **בד"א כשהאיסור כו'**. בפכ"ה קי"ג א':

עג **אלא הדחה**. פ' כ"צ (ע"ו א') ופכ"ה (ק"ז ב'):

עד **ויש אוסרין כו'**. הוא דעת הר"ן וטעמו דבמקום שנוגע נמלח ממנו האיסור וערא"ש שם שכ' דבנגיעה אינו כרותח כמש"ש עד שימלחנו יפה יפה וכ"ש לדעת התוס' דדוקא במולחו משני צדדים מהא דמנחות כ"א ועבסי"א בהג"ה מש"ש בשם חסמ"ק ובסי' ע' כתב בש"ע ב' הסברות וכאן פסק כסברא ראשונה וכן בסי' צ"א ס"ח:

עה **זה שאמרנו כו'**. כמו בצלי בס"ג שהוא כצלי לכ"ד וכ"כ בסי' ע' ס"ד ומש"ש בס"ג ואין חילוק כו'. היינו בכחושה דלענין קליפה אין חילוק וכ"כ בסי' צ"א ס"ה:

עו **ויש חולקין כו'**. מדמחלק גמ' כאן בין טמא מליח או טהור ולא מחלק בין עילאה או תתאה ובצלי מחלק גמ' בין עילאה ותתאה ולא מחלק בין איסור חם או היתר והטעם דבשלמא באור אותו שחוא גבר מרתיח חבירו או מצננו אבל במליח אין בכח המליח לעשות התפל מליח כי אין מליח כרותח עד שימלחנו משני צדדין וימלחנו יפה יפה וכן

אין בכח התפל לעשות המליח תפל כמ"ש ומדיחו יפה יפה ולכן באור אף שהאיסור קר ההיתר מחממו משא"כ כאן ואף שהאיסור למעלה אין כח בתחתון לעשותו תפל. סמ"ק סי' ד"ח:

עז **גבינות כו'**. כמו טהור מליח וטמא תפל. תוס' שם ד"ה טהור כו':

עח **וה"ה אם כו'**. דל"ת טעם ההיתר דאין הכלי בולע במליחה וכמ"ש הרא"ש שם ולא נאסר העץ ע"י מליח כרותח כו' וא"כ לפ"ז כאן אסור אלא הטעם שאין פולט דבר שבלע וכמ"ש תוס' שם דאין שייך מליחה בעץ ולא נעשה עץ רותח ע"י מליחה ר"ל דטמא מליח אוסר דנעשה רותח משא"כ בעץ דאין נעשה רותח והוי כתפל דאינו פולט ולפ"ז כ"ש בשאר כלי איסור דלא נמלח מעולם דבכה"ג אף בב' חתיכות מותר ועבש"ד ש"ט ושפ"ד ובהגהות שם ושם וז"ש ואפילו כו'. דלפי טעם הראשון דאינו בולע בכשא"מ היה אסור דבולע כמש"ש קי"א ב' קערה שמלח בה כו' וכפי' הרא"ש שם דבכלי שא"מ איירי דאל"כ יהא אסור למלחו ב"פ בכלי א' וכשיטתו דמליחה מפליט מכלי אלא שאינו בולע וכאן דאסור לאכול רותח בולע ע"כ וליתא לא מיבעיא לדעת הר"ן וש"פ שמפ' דאיירי אפילו בכלי מנוקב וכמש"ל סי' ס"ט סי"ט אלא אפילו לדעת הרא"ש הא כתב הטעם משום דדמא משרק שריק משא"כ בציר ושאר איסור וראיה מעובדא דרב מרי שם וערש"י שם קי"ג א' ד"ה ה"ט כו' וד"ה אבל צירן כו' ותוס' ד"ה ולימא כו' וע"ל סי' צ"א ס"ס ו' וציר של כו'. ומטעם זה חלק ראבי"ה על תוס' ואוסר אפילו בכלי מנוקב וכמ"ש המרדכי והג"א שם בד"ה וראבי"ה פליג כו' ע"ש דמגמ' הנ"ל קערה שמלח כו' מוכח דבולע ממליחה אלא שאין פולט כמ"ש תוס' כנ"ל וז"ש וה"ה כו' דאין כו' להפליט כו' ואמר דאין מליח כרותח כו' ר"ל אע"ג דאמרינן קערה שמלח בה אסור לאכול בה רותח אלמא פולט לזה אמר דאין מליח כו' דדוקא ברותח ממש פליט אף בלא רוטב ודלא כמ"ש המרדכי והג"א בסי' מ"ט ברא"ש בד"ה כ' ראבי"ה ז"ל בקערה כו' ונ"ל הא דפ' ראבי"ה דשומן כו'. ואינו דדוקא בב' חתיכות אמרינן כן ולא בכלי כמש"ל בס"ז בהג"ה אלא כנ"ל וז"ש תוס' ולא נעשה העץ רותח דאלו היה רותח היה אסור בלא רוטב:

עט **אבל כו'**. לחוש לדברי ראבי"ה וגם הרא"ש כתב בדיעבד ואף תוס' כ' והמחמיר כו' כמ"ש בסי"ג:

פ **מלח כו'**. מטעם הנ"ל. תוס' שם:

פא **וה"ה כו'**. דל"ת טעם ההיתר משום דהוי נ"ט בר נ"ט ולפ"ז כאן דלא שייך נ"ט בר נ"ט דאיסורא היא וכמ"ש (זבחים צ"ו ב' וש"מ) קדירה שבשל בה בשר כו' בנ"ט. משום דטעם השני באיסור וכמ"ש תוס' בזבחים צ"ו א' ד"ה ואם כו'. וליתא דאגב חורפיה חשוב

כחד טעמא כמ"ש בתוס' שם ובחולין קי"א ב' בד"ה הלכתא וכמש"ל סי' צ"ו ס"ג אלא כנ"ל דאין פולט מאחר דליכא דוחקא כמ"ש רש"י קי"ב א' ד"ה קישות. ועוד דמשום כו' ואגב כו':

פב **דמאחר שהם כו'**. ר"ל דלכן מותר אפילו לכתחלה ליתן בכלי איסור וכמ"ש תוס' בע"ז ל"ב א' סד"ה והא:

פג **אינן בולעין כו'**. ע"ל סי' צ"א ס"ה ואם הם יבשים כו' אלא שצריכים הדחה שנגע האיסור בעין משא"כ כאן דאין האיסור בעין וז"ש רק כו':

פד **והמחמיר כו'**. תוס' הנ"ל:

פה **מלח הבלועה כו'**. תוס' שם ק"ח ב' סד"ה אמאי כו' ומכאן כו':

פו **אע"פ כו'**. ר"ל אע"ג דאין בטל בס' כמ"ש בתבלין דעבידי לטעמא כו' בחולין ו' א' צ"ז ב' ובע"ז ס"ט א':

פז **נ"ט בקדירה**. דל"ד באלף אלא כ"ז שנ"ט כמ"ש תוס' שם ס"ו א' סד"ה תבלין וס"ט א' ד"ח בתבלין כו':

פח **דכ"מ כו'**. תוס' פ' ג"ה צ"ו ב' ד"ה אפילו:

## סימן קו

א **חתיכה כו'**. כמש"ל סי' צ"ב ס"ד:

ב **מצורף כו'**. כמ"ש (צ"ז ב') בכחל וכחל מן המנין וכחל עצמו אסור:

ג **אבל החתיכה כו'**. אף דאין חנ"נ בשאר איסורין באפשר לסוחטו אין חילוק וכמ"ש הר"ן בס"פ כ"ה דאפשר לסוחטו וחנ"נ שני עניינים הן וז"ש בגמ' אי קסבר אפשר לסוחטו מותר אמאי כו' ואי הן דבר א' לא שייך אמאי ע"ש וכמ"ש בכחל וכחל עצמו כו' ופי' הרשב"א שמא לא פלט כל חלבו וה"ה כאן:

ד **ודלא כמו כו'**. ששם נמשך אחר לשון הטור והטור אזיל לשיטתו שחולק כאן על הרשב"א וסובר דגם אפשר לסוחטו דוקא בבב"ח וכפירש"י דהכל א' ועתוס' צ"ז ב' ד"ה וכחל. וא"ת ומה כו' וי"ל כו':

ה **משא"כ בדבר כו'**. מהא דע"ז ע"ג ונפל שם קיתון של מים כו' ושם שני כוסות כו' ועתוס' פרק ג"ה ק' ב' ד"ה בשקדם שדחקו עצמן וכ' אע"ג דל"ד דלעיל לא אמרינן כו':

ו **אם אינה חח"ל כו'**. קאי אבב"ח ועש"ך:

ז **ואם הוא כו'**. כנ"ל דלא כתוס':

ח **חתיכה בו'**. יתבאר בר"ס ק"ז:

ט **ולפי כו'**. וקי"ל דבאיסור דבוק חנ"נ וש"ע לא ס"ל כן אפילו לאסור החתיכה:

י **והשאר כו'**. בשיש ס' נגד החתיכה:

## סימן קז

א **המבשל כו'** ואם לא כו'. אע"ג שכבר נתבטל חוזר ונאסר כמ"ש בספ"ה דתרומות כשם שפחתו כו' הלא"ה אסור וכן כאן:

ב **שמא הטרפה כו'**. דאם היה בקערה לא היה אוסר שהוא כ"ש וכשיטתו דאף בדבר גוש מותר כמ"ש בסי' ק"ה ס"ג:

ג **וכן בדגים כו'**. לשון הטור כ' בסה"מ דגים קטנים כו' יש אוסרים כו' כנ"ל והוא דעת ריב"א בסמ"ג וכ' ויש מתירין מפני שאותן כ' או ל' שנשארו בטלין ברוב תערובות וא"ל שהוא בריה כיון שאין איסורן מחמת עצמן ואין אוסרין שאר הדגים בנגיעה שנוגעין בהן שאיסור הבלוע אינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב כמש"ל סי' ק"ה ס"ז והוא דעת ר"ב בעל סה"ת בסמ"ג שממנו מקור דין הו"ל בסי' ק"ה ואע"ג שיש רוטב בקערה אינן אוסרין שהן בכ"ש משא"כ הדגים היו אוסרין שעדיין לא נחו בכ"ש כמו דגים שעלו בקערה כמש"ל פי' ק"ה ס"ג וכתב סמ"ג אמנם בביצים אף המתירין מודי דאסור דאין רגילות לבשל ביצים כ"כ שיהיו כ' או ל' הנשארים מיעוט המתבשלים וכתב בד"מ בשם הגש"ד דאף המתירין לא התירו אלא בשעירה המים הנשארין בכלי אחר אבל אם עירה בקערה נאסרין הדגים בקערה מחמת עירוי המים הנאסרין בקדירה וע"י המים יוצא מחתיכה לחתיכה ובכה"ג אירי כאן וז"ש וכן בדגים כו' דל"ת דוקא בביצים משום דליכא רובא כנ"ל:

ד **ויש מתירין כו'**. הוא דעת סמ"ג בשם ר"ש דאמרינן אי סורא ברובא איתא וא"כ אפילו בשעירה עליהן המים מותרין ועד"מ. ומ"מ צריך רובא בקערה ואש"ע קאי שכתב המבשל ביצים הרבה אבל בלא"ה אסור ולא דמי למ"ש בסי' קי"א ס"ז היו כו' וכן למ"ש בסי' צ"ח ס"ב אם כו'. דכ"ז במין במינו וכאן הוא מין בשא"מ דבתר טעמא אזלינן כמ"ש שם ודג טמא ואפרוח טעמא לחוד ועש"ך. ומ"מ בעיקר דינא צ"ע דהא קי"ל דלא אמרינן ברובא איתא וכמש"ל סי' ק"א ס"ז וכמ"ש בזבחים ע"ד ב' ואע"ג ששם א' אמרו אלא אם פירשו כו' ומשם למד הר"ש ל"ד דדוקא בתרתי ספיקי אמרינן דהא שם ברישא אמרינן מ"ש א' מארבעים כו' ועבפ"ז מהל' ע"ז שהשיג הראב"ד על הרמב"ם שפסק להא דרב דשמואל ור' אושעיא פליגי עליה דלא אמרינן ברובא איתא והלח"מ תירץ דדוקא בתרי ספיקי אמר רב כנ"ל וצ"ע [וע"ל סי' ק"י ס"ד שיישבתי דברי ר"ש ע"ש]:

ה **דמעמידין כו'**. כמ"ש בפ"ד דטהרות המערה מכלי לכלי ונמצא שרץ בתחתון העליון טהור משום דמעמידין על חזקתו וה"ה כאן:

ו **זבוב כו'**. כמש"ל סי' ק"ד ס"ג:

ז **ואם החזיר כו'**. דאין הכלי נ"נ כמש"ל סי' צ"ב סס"ד וסי' צ"ח ס"ה בהג"ה ודוקא בחדשה כמש"ש ושם:

ח **דהרי כו'**. דכף הוא ככ"ר לחומרא הואיל והוציאו מקדירה:

## סימן קח

א **אין כו'** ואם כו'. כלוי דרבא בע"ז ס"ו ב' כוותיה ועוד דברייתא אין צולין כו' כוותיה דייקא דלרב צריך לחסורי דלא כגאונים ור"ת שפסקו כרב משום דתני רב כהנא כוותיה ורבא מפרזקיא עבד עובדא וכן מר בר ר"א מדקאמר אפילו במילחא משמע דמודה לקמייתא וכתב ריי"ף דכולהו אתיין אף כלוי דכל הני לכתחלה ולוי לא שרי אלא בדיעבד דהא שצלאו קאמר ול"ק צולין [ואדרבה מדבריהם משמע דס"ל כלוי דלרב אף במילחא יש לאסור כמ"ש בפ"ב (ל' ועתוס' שם א' ד"ה ואפי') שם אין טשין כו' ואם כו'] ואף שהר"ן הקשה ע"ז דא"כ מאי פריך מיתיבי אין צולין כו' וכן הקשו התוס' שם ד"ה מאי כו' ועוד דרבא דאזיל בשיטתיה מתיר בבת תיהא לכתחלה ועוד דבירושלמי פ"י דתרומות הלכה ב' מהו לצלות שני שפודין אחד של בשר שחוטה ואחד של בשר נבילה בתנור אחד רב ירמיה בשם רב אסור ושמואל בשם לוי מותר פליגא מתני' על רב אין צולין שני פסחים בתנור אחד מפני התערובת לא אמרו אלא מפני דתערובת הא שלא מפני התערובת לא וכן הקשה הרשב"א מ"מ כתב הרשב"א שיש לחוש לסברת הראשונים לאסור לכתחלה [ותירץ בש"ד סי' ל"ה דהא דרבא דמתיר לכתחלה בת תיהא שאני דלא מפטמא ולא עביד לריחא ועתוס' בע"ז שם והא דפריך מיתיבי כו' כתב הרשב"א כיון דתרווייהו התירא הוא יש להתיר אף לכתחלה וההיא דירושלמי קשיא מ"מ כיון דבגמ' דידן משמע דיעבד דוקא] וער"ן שיישב ודחה ראיית ר"ת בענין אחר וכתב הריי"ף עוד ואע"ג דר"ל דאמר בפת חמה כו' כלוי הוא כמ"ש והאי נמי כו' לית הלכתא כר"ל נגד לוי ורבא וליתא להא דר"ל כלל ובכולהו פליגי והלכה כרבי יהודה לגבי ר"מ כמ"ש בפ"ד דעירובין (מ"ו ב' נ"ב א') וגם ר' יוסי ס"ל דל"פ על ר"י אלא מפני שהשעורים שואבות עצמו של יין ולאו ריחא הוא וראיה דר"מ אסר ולא מפרש טעמיה ור' יוסי הוצרך לפרש וכ"פ הרמב"ם וכר' יוסי ועס"ד וכזה י"ל גם אהא דרב כהנא ורבא מפרזקיא דאדחו מקמא רבא דבתרא הוא ומר בר ר"א לא מודה להו וכ"כ הר"ן:

ב **ואם התנור כו'** ופיו כו'. תוספות בע"ז שם ד"ה רבא אף לרב:

ג **ובלבד כו'**. דאפי' בצונן אמרו בר"פ כ"ה ק"ז כ' ובלבד כו':

ד **ואם א' כו'** דהוי כעין שתי קדירות דשרי אפילו לרב תוספות פסחים ד"ה אסרה כו':

ה **וה"ה כו'**. כמ"ש שם תני רב כהנא כו':

ו **ונוהגין כו'**. כ"פ או"ה וס"ל דמ"ש תוספות לחלק בין תנור גדול לקטן היינו בדיעבד לרב אבל לדידן דקי"ל כלוי אין נ"מ בזה אבל כל הפוסקים כתבו כמ"ש בש"ע ועב"י סי' צ"ז:

ז **ואם אפה כו'**. כנ"ל מהא דתני רב כהנא ועבד רבא כו':

ח **וכן אם כו'**. דמה שהתיר לוי בשל ישראל דהוי דיעבד:

ט **מותר בשניהם**. ר"ל אפילו בבב"ח שלא כדעת הרי"ף שכתב עוד טעם אחר על הא דרב כהנא משום דכיון דאפשר לאכלו בלא כותח הוי דשיל"מ ואפילו באלף לא בטיל ובכה"ג מודה לוי וכשיטתו שכתב דרב דאוסר אזיל לטעמיה דס"ל מין במינו במשהו ולהכי לא קי"ל כרב דקי"ל בששים אבל בכה"ג מודה לרב. אבל הקשו עליו דכה"ג לא מקרי דשיל"מ כמ"ש ביבמות פ"ב א' ועוד דדשיל"מ בשא"מ בטיל ועוד דא"כ דגים שעלו בקערה למה מותר ועוד דהא אף בפ"ע מתיר דבא בבת תיהא ואף שי"ל כל הקושיות ב' קושיות הראשונות עבר"ן פ"ו דנררים (נ"ב א') ומדגים אין קושיא דשם אף משהו ליכא ומבת תיהא לא קשיא כמ"ש בש"ד כנ"ל מ"מ העיקר כתירוץ הראשון של הרי"ף כנ"ל אבל בעיקר דינא השיג בד"מ ובת"ח דהא שמן ודבש של עובדי כוכבים מותר לכתחלה לקנותם משום נטל"פ כמ"ש בפ"ב דע"ז ולא אמרינן שהוא לכתחלה וגם מה שהתיר הרב גם בבב"ח צ"ע כיון דאפשר לאכלו בלא חלב הוי לכתחלה כמ"ש הרי"ף וכ"פ הרמב"ם בפ"מ דאסור ולא חילק אף שפסק כלוי בפט"ו וכן בגמ' סתמו אסור לאכלו בכותח:

י **י"א דאין כו'**. דדמי לפת חמה וחבית פתוחה דאסור כמ"ש בס"ד דאף לוי מודה (וע"ל ס"ק ל'):

יא **ובמקום כו'**. כסברת כל הפוסקים שחולקים עליו:

יב **ואם האיסור כו'**. בזה מתורץ דר"ל ל"פ אלוי ורבא דלא כרי"ף ורמב"ם וכמ"ש תוס' בע"ז שם דבפת חמה וחבית פתוחה אף רבא מודה וכמ"ש הטוש"ע בס"ד:

יג **וכ"ש אם כו'**. עסי' קכ"ב ס"ג בהג"ה י"א דבדברים כו' אבל כו':

(**ליקוט**) **וכ"ש אם כו'**. כן למד מדברי או"ה כמ"ש בסי' קכ"ב ס"ג בהג"ה אבל אם כו' ודבריו תמוהין מהא דפ"י דתרומות חסית כו' וע"כ צריך לחלק בין בעין ובין איסור הבלוע ועמ"ש שם (ע"כ):

יד **אבל אם א' כו'**. כנ"ל בש"ע וכמו פת חמה וחבית מכוסה:
(**ליקוט**) **אבל אם א' מהם כו'**. מהבית סתומה דמותר אף בפת חמה ואף לר' יוסי אין אסור אלא בשעורים שהם שואבות אבל בלא"ה כמו בחטים מותר וכן קי"ל בס"ד (ע"כ):
טו **אם אפו או כו'**. כ"כ באו"ה והוא אזיל לשיטתו דאפילו בתנור סתום אוסר בדיעבד משום דהוי כי הבית פתוחה ופת חמה וכ"כ ש"ד בשם ראב"ן וז"ש מגולין כנ"ל אבל מדברי תוס' בע"ז שם משמע דדוקא לרב שכתבו ולענין ריחא דהתם כו' ה"מ כו' וה"ה כו' וז"ש לעיל ובמקום הפסד כו' ואעפ"כ לא רצה להקל כאן:
טז **וה"ה אם כו'**. שדין א' להם כנ"ל:
יז **אבל בזא"ז כו'**. כמ"ש בע"ז שם שאני התם דמקליא כו' ואע"ג שנשאר הריח בתנור ואף אביי מודה:
יח **אא"כ כו'**. כנ"ל מהא דמכשירין:
יט **ולצורך הפסד כו'**. אבל בלא"ה צריך בכל חתיכה ס' דלא ידעינן לאיזה צד הלך הריח אלא כיון דהכל בספק כולם מצטרפין כמ"ש בסי' קי"א ס"ז והרב הולך לשטתו שכתב שם ג"כ ולצורך הפסד ואע"ג שכ' שם ומיהו אין לאכלו כו' בריחא יש להקל כמ"ש באו"ה:
כ **י"א דאיסור כו'**. כ"כ תוס' בע"ז שם וכ"ד הרי"ף שכתב דלכך לא קי"ל כרב לפי דאזיל לטעמיה כנ"ל וכן הא דאסרו למיכל בכותחא משום דהוי דשיל"מ:
(**ליקוט**) **י"א דאיסור האוסר כו'** פלוגתא זו תליא בפלוגתא דרי"ף ותוס' דרי"ף מביא ראיה דהלכה כלוי מהא דע"ז בבת תיהא ושם איתא לאיסורא בעינא ואפ"ה מותר כ"ש בתערובת כיון דבעיניה לא אסור כלל וכמו שהקשה הר"ן על הרי"ף בפ' ג"ה על מ"ש דרב אזיל לטעמיה כו' וכן כותחא דאסור משום דדשיל"מ הוא ע"ש אבל לתוס' דס"ל דלא תליא בהא דע"ז דאף למ"ד לאו מילתא היא שם אסור דבעיניה הוא ורבא דמתיר משום דמזיק וכמ"ש תוס' שם ד"ה אביי וד"ה רבא ע"ש ולהכי אסרי תוס' בזילוף שם ולדברי ריי"ף היה מותר אבל לפי' אסור משום דנהנה וכן בתערובת ובזה תליא פלוגתא אם הלכה כרב או כלוי וכן ההיא דס"ד אתיא כתוס' אבל לרי"ף ליתא דר"ל כלל ואפילו בחבית פתוחה ופת חמה מותר דלאו מילתא היא ואפילו בעיניה מותר וכמ"ש הרי"ף שם וכ"פ הרמב"ם וגם מ"ש בס"ה בהג"ה ואסור לזלוף כו' כנ"ל ומ"ש בס"ו שק כו' ועבה"ג שם ולכאורה תמוה דא"כ גם באכילה יהא מותר ועוד מה בכך שאינו מכוין פסיק רישא הוא ועתוס' בפ' כ"ש כ"ה ב' ד"ה לא אפשר כו' ומיירי כו' אלא דרשב"א אזיל לשיטתו שכתב בהא דס"ז בשמים כו' דאסור ומחלק בין וורד והדם דעיקרו לריח דאסור משא"כ ביין דאין עיקרו לריח להכי לאו מילתא וכשיטת הרי"ף דמדמי להא דפ' כ"צ דשם ג"כ

הבשר עיקרו לאו לריח אבל תוס' לא ס"ל האי חילוק אלא בבת תיהא משום דמזיקו וכמ"ש תוס' שם ושם י"ב ב' ד"ה אלא כו' וכמ"ש בס"ז ולפ"ז אסור כאן (ע"כ):

כא **אם כו'**. דלא כתוס' שם ועש"ך:

כב **וי"א כו'**. וראייתו מלחמי תודה שהיו כולן נאפות בתנור אחד דלא מצינו נאפות בפ"ע אלא שתי הלחם ולחם הפנים כמ"ש ברפי"א דמנחות וס"ל דאין לחלק בין תנור גדול לקמן דאל"כ הא מחזיק עשרים עשרונים היה וגם לפי מ"ש הרשב"א דפלוגתייהו דוקא בא' מהן שמן כמ"ש בגמ' וכ"כ תוס' שם ד"ה נימא אין ראיה משם. ונ"ל ראיה מדפריך שם לרב מאין צולין כו' דלמא רב לא אסר אלא מין במינו וגדי וטלה מץ בשא"מ הוא כמ"ש ב"י סי' צ"ח בשם האגור אלאע"כ דאין חילוק וז"ש שם מ"ל גדי וגדי ומ"ל כו' ודלא כרי"ף וכן דקאמר שם לרב נימא כו' הא בכה"ג אף רב מורה וכן בע"ז פריך מכמון של תרומה ומדפריך בפשיטות ש"מ דאין לחלק:

כג **בד"א כו'**. כמ"ש בפסחים שם הב"ע כגון כו' ולא פריך אלא דהא אסור לצלות פסח בקדירה. ועבה"ג:

כד **ודוקא כו'**. דבכה"ג בצלי מותר בדיעבד דבכה"ג פליגי רב ולוי ובכה"ג הוא דקאמר דבקדרות מותר וע"ל ס"א י"א דאין מתירין כו' ונ"מ דכאן מותר לכתחלה:

כה **ובמקום כו'**. כמ"ש בס"א בצלי ג"כ ובמקום כו':

כו **משום דא"א כו'**. ר"ל אע"ג דבסוף ע"ז אוסרין לכתחלה כאן הוי בדיעבד משום כו'. תוס' בע"ז שם:

כז **כ"ז כו'** כמ"ש בסוף ע"ז דברים שנשתמש כו' ועבא"ח סי' תנ"א סי"ט:

כח **ולא כו'**. דלא מהני אלא לדבר שתשמישו בעירוי דאינו בלוע אלא כ"ק ועבא"ח שם סי"ז בהג"ה ולקמן סי' קכ"א ס"ב בהג"ה:

כט **פת כו'**. דלוי ורבא ל"פ עליה דר"ל ועתוס' בע"ז שם והשתא הוי טובא גווני כו' ול"ק ללוי ודאי תנאי אלא בפת צוננת או חבית סתומה. אבל בת"ה ק"ה ב' כ' דרבא פליג עליה ע"ש:

ל **ודוקא אם כו'**. ר"ל שאין מקום לריח היין לצאת אלא נגד הפת ולכן אוסר בתנור סתום מכל צד ומדמי לכאן ע"ש:

לא **מותר כו'**. כפי' הערוך וש"פ דמיירי בפיו:

(**ליקוט**) **מותר לשאוף בפיו**. ר"ח וערוך ובזה מתורץ קושית תוס' י"ב ב' ד"ה אלא הקשה כו' דבפיו ודאי לאו מילתא היא. ר"נ (ע"כ):

לב **אבל אסור כו'**. דע"כ לא שרי רבא אלא משום דריחא לאו מילתא משא"כ בטעימה וכמ"ש בפ' ג"ה (צ"ז א') בשלמא תרומה טעים כו' מאן טעים ליה ולא אמרו ברפ"ב דברכות (י"ד א') אלא משום דאכילה ושתיה קביל עליה דבקבלתו תליא ולכן כי' תוס' שם דדוקא בתענית יחיד:

לג **ואסור כו'**. דהנאה הוא כמ"ש בספ"ק דפסחים שותין מלוג בסלע ומזלפין כו'. ול"ד לבת תיהא דשם לא נהנה שחוזק היין נכנס בחוזק ומזיק משא"כ כאן דמתפזר:

לד **אבל מותר כו'**. ולא חשיב כשותה כמ"ש אביי בבת תיהא דא"א לומר משום הנאה דא"כ מאי פריך מתרומה הא מותר בהנאה שאינה של כילוי שאינה אלא ריחא כמ"ש בפ"ב דפסחים (כ"ג א') והרי תרומה כו' אבל בזילוף לא מדמתירין בספ"א דפסחים לזלף תרומה ממאה. תוס' בע"ז שם ד"ה אביי כו' והג"א שם ד"ה ומיהו כו':

לה **דמותר בהנאה**. ע"ל ר"ס קכ"ג (ע"ל סי' קנ"ה ס"ק כ'):

לו **אבל לבשמים כו'**. משום הקריבהו נא כמ"ש בפ"ו דב"ב (צ"ז ב'):

(**ליקוט**) **אבל לבשמים כו'**. דבעיא שם (בע"ז) א' המשתחוה לדקל כו' אליבא דרבנן כו' אע"ג דמותר מעולם להדיוט (ע"כ):

לז **בשמים כו'**. כמ"ש בע"ז י"ב ב' ארשב"ל ל"ש כו' ול"ד לבת תיהא דשם מזיקו ואין נהנה ואף אביי ל"פ אלא משום דהוי כשותה וכמ"ש בקטורת בפ"ב דפסחים (כ"ו א') והרשב"א חילק דבת תיהא אינו עומד לריח וכ"כ המרדכי וראייתו מסוכה ל"ז ב' דאתרוג של מצוה מותר להריח אע"ג דאסור בהנאה וליתא דמשם מוכח להיפך כמ"ש מאכילה אקצייה כו' הלא"ה אין הילוק וכ"כ הש"ך וכ"כ תוס' שם ד"ה אלא ולא מבעיא בכלאי הכרם דלוקין עליהם שלא כדרך הנאתן כמ"ש בפ"ב דפסחים (כ"ד ב') אלא אפילו ערלה דאין לוקין מ"מ איסורא מיהא איכא ועתוס' דע"ז י"ב ב' ד"ה אלא כו':

## סימן קט

א **חתיכה כו'**. עבה"ג ממשמעות כו' דאפילו כו' דאל"ה לא משני שם ושם בע"ח חשיבי חה"ל שאני ביצה חשובה כו' דכ"ז מדרבנן כמ"ש בסי' ק"י ס"א בהג"ה ובב"מ נ"ג א' משא"כ במעשר דבטיל ברובא ועתוס' שם ד"ה ועולה וע"כ במעשר אף מדרבנן:

ב **מין במינה**. לאפוקי בשא"מ דצריך ס' דלא ליתי לידי איסורא דאורייתא אם יבשלנה משא"כ במין במינו דאף בבישול מותר ברובו מד"ת:

ג **דהיינו כו'**. ר"ל דל"ת יבש ממש אלא שאין כו' דהא פריך בחולין שם על גיד וחתיכה וליבטלו ברובא:

ד **חד בתרי**. הטור לישנא דגמ' דגטין נ"ד ב' נקט אבל באמת א"צ אלא רובא כמ"ש במקומות הנ"ל וכן בגטין שם כ' רש"י משום דכתיב אחרי רבים כו' וכן בכמה מקומות בש"ס:

ה **אבל לא כו'**. דטעם הביטול דעל כ"א שאוכל אומר זה הוא ההיתר משא"כ בבת אחת ועתוס' דזבחים ע"ד ד"ה פירש. א"נ משום כו' וכמ"ש בפ"א דפסחים (יו"ד א') ובפ"ב דכתובות בשני שבילין בזא"ז ד"ה טהור בכ"א כו':

ו **ויש כו'**. תוס' בחולין שם ד"ה בריה וכמ"ש בספ"ז דתרומות אין ידוע כו' אכל אחר את כו' אכל אחד את שתיהן כו' והרא"ש פליג על כ"ז ומתיר אף לאכלן בב"א וכתב דהאיסור נהפך להיתר ולא משום ספיקא דגזירת הכתוב היא אחרי רבים להטות ולכן לא תנא כאן ב' ספיקות כמו בדבר חשוב בזבחים שם דנקט ב' ספיקות כדי להתיר לאכלן בב"א וכן לא אמר כאן לאכלן שנים שנים:

ז **ויש מחמירין כו'**. רש"י בע"ז ע"ד א' ד"ה תרתי [וכשיטתו בפ' התערובת ע"ד א' רש"א כו' מותר אף הג' כו' משום דפירש מהן א' למקום אחר] וכבר השיגו הרא"ש שם והר"ש בפ"ג דערלה דהא אמרינן שם (בפ"ב) וא"צ להרים רק בתרומה משום גזל השבט וכמ"ש בירושלמי שם הכא את אמר צריך להרים והכא את אמר א"צ להרים ר' יעקב בר זבדי ר' אבהו בשם ר' יוחנן מפני גזל השבט ותני כן כל תרומה שאין הכהנים מקפידין עליה כגון תרומת הכליסין והחרובין והשעורים שבאדום א"צ להרים כו' וז"ש ואינו אלא כו' שמהר"ם החמיר בעצמו:

(**ליקוט**) **ויש מחמירין כו'**. רש"י בפ"ק די"ט (ג' ב') והקושיא שהקשו עליו ממ"ש בתרומה משום גזל השבט תי' דשם מעורב הכל ביחד וא"י לאכול האיסור לבדו משא"כ בדבר יבש מרדכי שם סי' תתרכ"ד (ע"כ):

ח **ואין חילוק כו'**. דלא כהגש"ד שכתב דבדרבנן חד בחד בטל וכ"כ בהג"א פ"ה דע"ז בד"ה מיהו בדבר כו' קודם למתני' ואלו אסורין כו' ולמדו ממ"ש בירושלמי דחלה הורה ר' אבהו בבוצרה שצריכה רוב א"ר יונה מלמד שהיא עולה בפחות ממאה ואינה נאסרת א"ר זעירא מתני' אמרה כן אפילו אחת באחת דתנינן ונאכלת עם הזר על השלחן וליתא דדוקא בה הקילו שאף בא"י אינה אלא מדרבנן כמו שהקילו בה לבטלה לכתחלה כמש"ל סי' צ"ט ס"ו וכ"ש לפי מ"ש הר"ש בפ"ד דחלה ותוס' במנחות ס"ז א' ד"ה ותרומתו דלא קי"ל כירושלמי אלא צריך א' ומאה ממ"ש שם דתרומת עובד כוכבים בח"ל אינה מדמעת משמע דישראל בח"ל מדמעת ומ"ש בבכורות כ"ז א' ובטלה ברוב היינו לכהן בימי טומאתו וכ"כ שם ד"ה תרומת וכמש"ל סי' שכ"ג ס"א בהג"ה ומדכתב הרב ואין

חילוק בכ"ז כו'. משמע דקאי גם אמין בשא"מ דצריך ס' וכ"כ בסה"ת וטור סי' שכ"ג ואם נתערבה בככרות אחרות במינו כו' ומין בשא"מ בטלה בס' ובשא"מ שוה תרומה וחלה לשאר איסורים דלא כש"ך:

(**ליקוט**) **ואין חילוק כו'**. דלא כהגש"ד שכ' דבדרבנן אף חד בחד וליתא ולא דמי למ"ש בסי' קי"א ס"א וס"ב וכמ"ש ביבמות פ"ב ב' ואב"א שאני כו' אלמא אף בדרבנן חוזר וניעור בפלגא אף שאין חוזר וניעור רק בדאורייתא מ"מ בפלגא הוי כמו בעין ועתוס' שם ד"ה אר"י כו' וד"ה דלא כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **ואין חילוק כו'**. ר"ל דבעינן ס' כמ"ש בפג"ה (צ"ח א') לא תזלזל בשיעורא דרבנן ושם מין במינו הוא חלב ובשר (וע"ל ר"ס צ"ה) וה"ה כאן מין בשא"מ דשוה לשם מין במינו דכולהו חד טעמא גזירה מין בשא"מ בבישול דנ"ט (ע"כ):

ט **יבש ביבש כו'**. כ"כ הרשב"א וכשיטתו שטעם ההיתר משום דכ"א אמרינן זהו ההיתר משא"כ כאן שנ"ט בכולם ואף במינו צריך מ"מ ס' מדרבנן:

(**ליקוט**) **יבש ביבש כו'**. ממ"ש בפ"ה דתרומות כשם שפחתו החולין כו' הלא"ה אסור אע"ג שכבר נתבטלה חוזר לאיסורו ועשב"א סי' תכ"ה (ע"כ):

(**ליקוט**) **יבש כו'** עתוס' דיבמות פ"ב א' בד"ה ר"י כו' א"נ כשיאפה כו' (ע"כ):

י **ואם רוצה כו'**. כיון דהתירא נינהו וכעין זה אמרו בירושלמי פ"ד דתרומות אמתני' תאנים שחורות כו' בר פדיה אמר בוללן ומתיר כו' ואפילו חטין בחטין טוחנן ומתיר ע"ש:

יא **וי"א כו'**. כ"כ הרא"ש וכשיטתו דהאיסור נהפך להיתר ואין חוזר ונאסר וכמ"ש בזבחים ע"ג ב' אטו מניסא כו' וכמש"ל סי' צ"ט ס"ו שבדבר שהוא מדרבנן ונודע אין חוזר וניעור וז"ש ונודע כו':

## סימן קי

א **דבר חשוב כו'**. כ"ז הוא לשון הרמב"ם ומשמע דוקא במינו דלא כמ"ש לעיל סי' ק"א ס"ו בהג"ה ואף שיש לדחוק משום דלא משכחת לתערובת יבש מין בשא"מ דלא מינכר מ"מ שפת יתר הוא אלא ע"כ דוקא קאמר. והנה לכאורה יש ראיה לדברי ההג"ה הנ"ל ממ"ש בריש י"ט (נ"ד) ובפ"ח דזבחים תנא דליטרא קציעות כו' והא לר' יהודה בלא"ה מין במינו לא בטל וכן דקאמר שם בסיפא דרסה בעיגול כו' ד"ה יעלו וכן בפ' הנזקין (נ"ד ב') נפלו ונתפצעו כו' דברי ר' יהורה אלא ע"כ שלא במינו איירי אבל כבר תי' תוס' בזבחים ע"ג ד"ה ד' יהודה דר"י ל"ק דמין במינו לא בטל אלא בלח בלח ובהא ניחא ג"כ דפ' נוטל (קמ"א ב') רי"א אף מעלין כו' והא ע"כ במין במינו הוא דשלא במינו בטל בס'

כמ"ש בפ"ב דערלה להקל ולהחמיר מין בשא"מ כו' וכן בירושלמי פ"ו דנדרים וכל שאין לו מתירין כגון תרומה כו' ושלא במינו בנ"ט וההיא דפ"ה די"ט (ל"ח ב') דקאמר חטין וחטין דלא בטלי לר"י וכן הא דקאמר במנחות כ"ג דמתני' שתי מנחות כו' הוא כר"י בקמח דהוי לח בלח וכ"כ התוס' שם כ"ב ד"ה ור"י כו' ע"ש ושם וביבמות פ"ב א' ד"ה ר' יהודה כו'. ומ"מ דברי התוס' אינן מוכרחין שס"ל כדברי הרמב"ם אלא משום דלא משכחת תערובת שלא במינו ביבש כנ"ל:

(**ליקוט**) **דבר כו' וכן בע"ח כו'**. ערמב"ם פט"ז מהמ"א שכתב דבר חשוב כו' ז' דברים כו' וכן חתיכה של נבילה כו' שהרי מתכבד כו' וה"ה בחתיכה של בב"ח או של חולין שנשחטו בעזרה כו' וכן גיד הנשה כו' וכן כל בע"ח לפיכך שור הנסקל ועגלה ערופה וצפורי מצורע ופטר חמור כו' אבל שאר הדברים אע"פ שדרכן למנות הרי אלו עולין בשיעורן והיינו מתני' דפ"ה דע"ז (ע"ד א'):

[ומ"ש נבלה וג"ה בפ' ג"ה ודלא כסוגיא דע"ז דאמר שם למעוטי נבילה וכמש"ש תוס'] והא דלא חשיב במתני' דערלה אלא הנך ז' דברים כתב כ"מ דלא חשיב שמה אלא גידולי קרקע דומיא דחבילי תלתן דפליגי שמה והרמב"ם בסוף ע"ז כתב דלא חשיב שם אלא הנך דערלה וכלאי הכרם כמש"ש הראוי לערלה ערלה הראוי כו' ואף שבפי' כ' דמתני' דשם ר"מ ועדיפא מיניה דדוקא ג"כ איסורי הנאה אבל באמת ל"ד דגם לרבנן אתיא מדפריך בע"ז שם וליתני אגוזי פרך כו'

[וכתי' דרב אשי בפ' התערובת (ע"ג א') דבע"ח חשיבי כו' וכרבנן] והא דלא חשיב הרמב"ם ג' ראשונות יי"נ וע"ז ועורות לבובין ס"ל כמ"ש בירושלמי משום לא ידבק בידך כו' ולא משום חשיבותא אבל צ"ע מ"מ והשמיט שער נזיר דג"כ הטעם משום דבר שבמנין וכ"פ הרמב"ם בסוף ה' פסולי המקודשין וכן שער בכור ושער פטר חמור כמ"ש הרמב"ם שם וכמ"ש בפ"ג דערלה וכמ"ד בירושלמי דאתיא אף לרבנן ועשרה דברים דר"מ עם ככרות וער"ש שם ותוס' דיבמות פ"א ב' ד"ה ר' יוחנן כו' ובזבחים ע"ב א' בד"ה אלא כו' (ע"כ):

ב **והם כו'**. פ' כרבנן לגבי ר"מ ובפלוגתא דחכמים ור"ע פ' כר"ע משום דמחלוקת ואח"כ סתם הוא כמ"ש שם כיצד כו' וכמ"ש בירושלמי שם נתפרסו הככרות מתני' דר"ע דרע"א אף ככרות בע"ה והלכה כסתם כמ"ש בפ' החולץ (מ"ב ב'):

ג **וי"א כו'**. כר"מ מדפליגי ר"י ור"ל אליביה וסוגיא דגמ' בריש י"ט וברפ"ח דזבחים ובפ' ג"ה ובפ' הערל כוותיה וכר' יוחנן. וסה"ת פסק כר"ל וכתנא דליטרא קציעות בזבחים וריש י"ט שם דר"י ור"ל לא פליגי אלא אליבא דר"מ דר' יוחנן סובר את שדרכו כמ"ש ר"מ אליבא דרבי יהושע בליטרא קציעות דבטילה ור"ל סובר דשאני תרומה בזה"ז דרבנן

וכמ"ש בפ' הערל (יבמות פ"א א)' ור' יוחנן לטעמיה דס"ל תרומה בזה"ז דאורייתא וז"ש שם א"ל אין שאני שונה עיגול כו' והוא ברייתא הנ"ל דליטרא קציעות שדרסה ע"פ עיגול כו' ושם א"ל והלא כו' מי סברת כו' ובזה מתורץ קושית תוס' שם ד"ה שאני וא"ת כו' (והתוס' לא רצו לפרש כן דלשיטתייהו אזלי שכתבו שם בד"ה אמר כו' אע"ג כו' והשתא צ"ל כו'. ורבינו נזהר בזה בליקוט דלקמן כמש"ש דלכאורה קשה כיון כו') אבל לר' יהודה אליבא דר' יהושע לא פליגי והלכה כר' יהודה נגד ר"מ ורב פפא אוקי מתני' דזבחים שם אליביה וכן ברייתא דריש י"ט וסמ"ג שפסק כר' יוחנן ס"ל כיון דרב אשי אוקי בגוונא אחרא ש"מ דלא ס"ל כוותיה ואינו מוכרח שרוצה לאוקים אף כרבנן ובפ' ג"ה צ"ז ב' למימרא דיהיב טעמא כו' ולא אוקים בנתערבה היא עצמה (עברמב"ן ורשב"א שם וד"ר צ"ע) ש"מ דלא בטלה וכ"פ בטוש"ע סי' פ"ו ס"ג:

(**ליקוט**) **עמש"ש דמ"ש סה"ת לפסוק כל שדרכו למנות ואף בדרבנן דסוגיא דס"פ הערל מש"ש א"ל אין שאני שונה עיגול כו**'. ר"ל מתני' דפ"ד דתרומות דר"א ור"י ל"פ דעיגול ע"פ העיגולים דעולה וההיא אתיא כר"מ כמ"ש בריש י"ט וע"כ צ"ל משום דתרומה בזה"ז דרבנן א"ל והלא כו' מי סברת כו' לכן שם עולה אליבא דר"מ ור' יהודה דפליג שם בריש י"ט אליבא דר' יהושע וס"ל דאינו עולה משום דס"ל כל שדרכו למנות וכ"ה מחלוקתם בחתיכה וכמ"ש תוס' (ביבמות) שם ב' ד"ה ר' יהודה כו' וז"ש והלא אני שונה כו' ושם ע"כ ל"ל משום דרבנן אלא משום את וכל וה"ה בעגולים ופסק כר' יהודה משום דר"מ ור"י הלכה כר"י אבל זה אינו מספיק דבמקום דסתמא כר"מ הלכה כר"מ דסתם במתני' כו' (כמ"ש ביבמות מ"ב ב') וכמ"ש הרי"ף בפ' כל הכלים ואפשר שפ' כר"ל משום דסוגיא דריש י"ט (וברפ"ח דזבחים) כר"ל דקאמר האי תנא כו' דאף בדרבנן כו' והוא כר"ל דסובר דטעמא דר"מ משום שהוא דרבנן אבל לר' יוחנן ס"ל שהוא דאורייתא וכפי' הרמב"ם שכל פירות הוא דאורייתא לבד ירק דלא כרש"י ותוס' מ"מ הקושיא במקומה עומדת למה פסק כר' יהודה דאף בדרבנן לא בטלה ועוד דלמסקנא ביבמות שם דקאמר הא מני רבנן ואנא דאמרי כר' יוסי אתי אף לר' יוחנן דלכאורה קשה כיון דר"י ס"ל כרבנן מאי דוחקיה לאוקמי הא דעיגול כר' יוסי אלא דלמסקנא וודאי אתי כרבנן ומ"ש אנא דאמרי' כו' על מתני' דיבמות קאמר דבהדיא תנן בה ר' יוסי ומ"ש שם והלא אני שונה לדבריו דר"ל קאמר דמהמתני' זו אין ראיה דמחלוקתם הוא באת וכל כמו בחתיכה אבל באמת בין בדרבנן בין בדאורייתא תליא מחלוקתם באת וכל וז"ש בריש י"ט (וברפ"ח דזבחים) האי תנא דאפי' בדרבנן דבאמת סתם מתני' כרבנן דדרבנן הוא ואפ"ה לא בטלה לר' יהודה (ע"כ): (הא דדבר חשוב כו'. ע"ל סי' ק"א ס"ק ו'):

ד **כ"ד שהוא כו'**. וראיה מחה"ל:

ה **והוא כו'**. פ' הנזקין נ"ד ב':

ו **ודוקא כו'**. כיש חולקים בסי' ק"א ס"ג וכמ"ש תוס' בזבחים ע"ב א' ד"ה אלא. תימא כו' ונראה לפרש כו'. וכ' זה לתרץ דברי טוש"ע אף להי"ח הנ"ל אבל לפי מ"ש בהג"ה שם א"צ לזה:

ז **בשוק או כו'**. כ"ז הוא לשון הרמב"ם וכשיטת הירושלמי וכמש"ל סי' ס"ג ס"א:

ח **וע"ל כו'**. ששם פסק כהחולקין ומתירין בכה"ג ע"ש:

ט **והא דאמרינן כו'**. מהא דפ"א דפסחים (ט' ב') תשע צבורין כו' ואתא עכבר כו' וקרי קבוע וכמ"ש תוס' שם ובפ' ג"ה צ"ה א' ובזבחים ע"ג ב':

י **רוב חנויות כו'**. עד סוף הסימן. בתחלה אבאר כל הסוגיות השייכין לזה בזבחים ע"ד א' א"ר טבעת כו' עד שנים והוא ופסקו כל הפוסקים לבד הראב"ד כרב וכר"ש דהלכה כרב באיסורי וכתב הרמב"ם בפט"ז מהמ"א דבעינן ג' תערובת אבל בפ"ז מה' ע"ז כתב דבב' תערובת מותר וס"ל דרמוני בדן שאני כיון דחשיבי תערובת הראשון הוא כודאי דרבנן עשו כודאי דלכך לא בטילי וכמ"ש (בזבחים ע"ג א') בע"ח חשיבי ולא בטלי והוי כאלו הוא בעין ותערובת הב' הוא ספק הראשון שמא אינו שם ותערובת הג' הוא ס"ס משא"כ בע"ז דאינו אסור אלא מחמת דספק ע"ז אסור דלא כתוס' שכתבו דמתני' דע"ז ע"ד א' ואלו כו' דכולן משום דבר שבמנין ואף ע"ז כמ"ש שם וביבמות פ"א ב' ובזבחים ע"ב א' אלא דבבב"ח וכיוצא הוא משום דבר שבמנין וכשיטתו שפ' דלא כר"מ וטבעת אינו בשבעה דברים והא דלא חשיב בפ"ג דערלה ובירושלמי שם משום דלא מנה שם אלא דברים החשובים (וע"ל ס"ק א' בליקוט) ולכן תערובת הב' מותר ועלח"מ וגירסת הרמב"ם בגמ' מתבי ספק כו' פירש א' מהן לריבויא מותרין תנאי דתניא רי"א כו'. והיא גירסא נכונה דלגירסא שלנו קשה דברישא אמר ספק כו' כיצד כו' משמע דתערובת הב' מותר ובסיפא אמר דוקא תערובת הג' ועוד קשה תיקשי גם לרב דאמר אלא אם פירשו כו' ואף שפירש"י דבתערובת איירי וכן פי' הרמב"ם שם וז"ש אין אוסרות כו' דמשמע התערובות ובזה מתורץ קושית הראב"ד למה פסק כרב הא ד' אושעיא פליג ארב וס"ל דלא אמרינן איסורא ברובא איתא כמ"ש שם ב' והרמב"ם עצמו פסק בר"פ ט"ו מה' תרומות כר' אושעיא אלא דשם בתערובת הראשון מ"מ קשה דהא בברייתא לא מתיר אלא תערובת הג' וכן דמסיק תנאי אבל לפי גירסתו ניחא ומסיק תנאי היא דשם תערובת הב' הוא ספק ראשון אלמא דס"ס מותר וכן מדאמר שמואל הנח לע"ז כו' משמע דרב איירי בס"ס ואמר פירשו ששים דאז הוי כאלו נתערבו כולן ונשאר תערובת ראשון משא"כ בארבעים

שהוא ס"ס. ושיטת הרשב"א דאף ברמוני בדן מותר בתערובת הב' וגירסתו בגמ' מתבי ספק ע"ז אסור וספק ספיקא מותר תנאי היא דתניא רמוני בדן בכל שהן כיצד נפל א' מהן לתוך ריבוא ומריבוא לריבוא אסורין רש"א לרבוא אסור לשלש ומשלש למקום אחר מותר כמ"ש בת"ה. וגירסא זו יותר נכונה דא"צ לחלק בין ע"ז לשאר איסורין דשם משמע דע"ז חמיר משאר איסורין ועוד דלגי' שלנו לא משמע דפליגי דת"ק מיירי בב' תערובת ור"ש בג' וכ"ה שיטת התוס' אף לגירסא שלנו דלא אמרו ג' תערובת אלא לאכלן כולן כאחד דבב' הוי ספק אחד כיון שאוכל ע"כ א' מתערובת הראשון ובזה מיושב ג"כ כל הקושית הנ"ל ונקט ת"ק ב' תערובת דבכ"ע אסורין אף כ"א בפ"ע א"כ ה"ה יותר ור"ש נקט ג' דבכ"ע מותרין. וכ' ב"י דגם להרשב"א תערובת הב' אסור לאכלן כאחת מטעם הנ"ל דאין כאן אלא ספק א' וכמ"ש בשם הרשב"א בסי' ק"ט ס"א. ושיטה אחרת לרש"י דאם פירש מתערובת הב' א' למקום אחר שרי התערובות הב' וצ"ל לשיטתו דהא דרב ג"כ כשפירש מהתערובת הב' ומ"ש אלא אם פירשו ארבעים כו' קאי אמ"ש למעלה ופירשו ארבעים למקום א' כו' פי' א' מהארבעים כו' ומפרש כאן דאין מותר אלא בשנתערבו קודם בתערובות ב' ואח"כ פירש א' מהן אז הנשארין מותרין וששים ג"כ בכה"ג הוא דבעינן ס"ס ואח"כ פירש א' להתיר הנשארין (וזהו כוונת התוס' שם סד"ה פירש. ובקונטרס לא פי' כן. דלא כהש"ך בס"ק נ"ג שהניח בצ"ע) וכשיטתו שכתב בע"ז ע"ד א' דתערובת הבטילה ברוב צריך שישליך א' מהן ומכאן למד והתוס' דחו פי' כמו שהקשה הר"ש והרא"ש ממתני' פ"ב דערלה וא"צ להרים ולא אמרו אלא בתרומה כנ"ל בסי' ק"ט ס"א ומ"ש שם אבל תאנה לא אע"ג דאינו דבר שבמנין שם בנתערב בפחות ממאה דבתרומה איירי ולכן ל"ג ר"ת במתני' דפ"ג דערלה וספ"ג דע"ז ואחרות באחרות ועתוס' פסחים כ"ז א' וי"ט ג' ב' ויבמות פ"א א' וסנהדרין פ' א' וע"ז מ"ט א' וזבחים ע"ב א' והר"ש פ"ג דערלה ריש מתני' ו' ע"ש וכ' דר"י בר ברוך מוקי שכולן או רובן נתערבו באחרות וכמ"ש בזבחים שם ששים למקום אחד כו' אלא דבריש י"ט שם אמרו וספיקה אסורה ואם נתערבה כו' אע"ג דס"ס הוא ופי' ר"ת שם ובזבחים שם דואם נתערבה קאי אודאה וכ"כ הר"ש שם אבל הר"י מפרש אספקה ול"ד לס"ס כיון דספק א' בגופו וספק א' בתערובת ופי' הרשב"א דבעינן או שניהם בתערובת כי ההיא דזבחים או שניהן בגופו כי ההיא דפ"ק דכתובות ט' א'. וסמ"ג וסמ"ק וסה"ת והג"מ פט"ז מה' מ"א והג"א ס' נ"ח סי' ל"ג סד"ה הורה ר' יעקב וש"פ פירשו הטעם כיון שספק אסור מן התורה אין להתיר בתערובת דהוי כודאי שנתערבה דגם בתערובת כה"ג אסור כמ"ש בזבחים שם מ"ש מג' דאיכא רובא כו' דמדאורייתא בטיל משא"כ חד והוא שהוא ספק דאורייתא אסור בתערובת הב' והביא

הרשב"א בסי' ת"א פלוגתא דר"ת ור"י והסכים לר"ת והביא דאיה מאלמנת עיסה דקרי ס"ס בכתובות י"ד א' וע"ש תוס' ד"ה אלמנת כו' וזהו לשיטתו אבל לשיטת הפוסקים הנ"ל אין ראיה שהוא כמו ספק הראשון ברוב דמותר מן התורה וכן כאן (צ"ע) כמ"ש בקדושין ע"ג א' א"ר דבר תורה כו' ממזר ודאי כו' אלמא הוי כמו רוב. וכ"כ המ"מ בפ"א מה' י"ט הלכה כ' דרשב"א הסכים לר"ת אבל כל הפוסקים פסקו כסברת ר"י וכשיטתן ומהא דכתובות לכאורה ראיה לפי' ר"י דשם ב' מ"ש הנך דאורייתא כו' אלמא בדאורייתא לא מהני ס"ס ואף דלא קיימא במסקנא כן משום דספיקן מותר מן התורה כנ"ל וערש"י שם ד"ה דאורייתא כו' וד"ה חלל כו'. ובזבחים שם אר"נ א"ר בר אבוה א"ר טבעת כו' תרתי קאמינא ופי' הרמב"ם דר"ל שנפלו שנים ול"ג במילתא דר"א שנים שנים ב"פ וכן אחד אחד ב"פ וכן ל"ג שם ע"ז ב' מתיב ר' ירמיה וחכ"א כו' אלא רא"א אם קרב אחד כו' ומשני זוג אחד וז"ש אנא כו' ר"ל זוג אחד אבל בחבית שם ב' לא כ' רק אחד. וצ"ל דמחלק בין חבית דמינכר נפילתה [או דוקא בע"ז וקדשים בעינן שתים וכמו שחילקו תוס' (בחולין צ"ה א') בענין פירש לר"ת] וכמ"ש הכ"מ (וע"ל ס"ק כ"ו) ואע"ג דגמ' קאמר וצריכא כו' משמע דשוין הן ועבכ"מ אלא שקשה למה פסק כרב דהא כר"א אמרה והוא פסק בעצמו במתני' דשם כחכמים אפילו קרבו כל הראשים כו' וכן מתני' דר"פ כולן ימותו וכן פסקו כל הפוסקים כרב וכר"ל אלא שי"ל דהם ס"ל דמילתיה דרב ור"ל אתי אף כרבנן ושאני התם משום דבע"ח נדחין וכ"ש שחוטין דלא כחנן המצרי כמ"ש שם ע"ג ב' וגמ' פריך לרב דס"ל בפ"ו דיומא דבע"ח אינן נדחין אבל אנן קי"ל כר' יוחנן וגם אם יפסקו כר"א אין קושיא כיון דרב ור"ל ס"ל כוותיה וכן סוגיא דיומא ס"ד א' כוותיה אבל להרמב"ם דפסק דלא כר"א וגם פסק כרב דבע"ח אינן נדחין משום דמתני' דיומא שם כוותיה וגם בזה דבריו אינן נראין דסוגיא דש"ס בכמה מקומות כר' יוחנן וי"ל דרב דוקא נפלה מעצמה אמר ולא דייק ממתני' אלא משום דמשמע דאף אם מת א' מעצמו לא מהני. ורש"י מפרש תרתי קאמינא לאכלן שנים שנים וכ"כ כל הפוסקים ועתוס' שם ד"ה ונפל דל"ק ממ"ש ופירשו ארבעים כו' ומריבוא כו' דדוקא נפל לים הגדול וכ"כ רש"י שם. ושיטה אחרת לראב"ד שפסק דלא כרב ור"ל דכיחידאה אמרו ור' יוחנן פליג עליה דר"ל בירושלמי (ע"ל ס"ק כ"א) וכן פסק דלא כרב אם פירשו ארבעים דר' אושעיא פליג עליה דלא אמרינן איסורא ברובא איתיה ועוד כ' שאף בע"ז בעינן ג' תערובת כגי' שלנו וכמסקנא שם. וע' פרק ג"ה צ"ה א' תוס' ד"ה ה"נ שהקשו אהא דאמרינן שם פירש מותר ובזבחים שם אמרינן גזירה משום קבוע וא"ל דוקא במתכוין אבל מעצמו מותר דא"כ למה אמרו ירעו עד כו' כיון שפירשו וכן טבעות כו' שפירש א' ששים כו' וכן רמוני

בדן כו' כולן לא מהני פירש ותי' דלא גזרינן אלא במעורב אבל בידוע לא גזרינן שיקח מהאיסור ושאילתות ס"ל כסברא הראשונה דאין חילוק בין מעורב או לא אלא דאין אסור אלא במתכוין וכ"כ הרשב"א בשם ר"ת ומ"ש בטבעות ורמוני בדן פירשו כו' היינו שפי' בפנינו דהוי כמו מן הקבוע כנ"ל ס"ג וס"ל דאף במעורב שאין איסורו משום קבוע דהא בטל ברוב מן התורה אלא איסורו מפני חשיבותו מדרבנן כמ"ש תוס' בפ' ג"ה ד"ה ספקו ובזבחים שם ד"ה אלא כו' רק שאיסורו הוא ג"כ דוקא בקבוע מ"מ אסור כשפירש לפנינו כמו בקבוע והא דאמרינן בזבחים ונכבשינהו כו' היינו בענין שלא נראה כמ"ש תוס' בפ' ג"ה שם ובזבחים דלא כמ"ש בפסחים שם דאף לפנינו מותר במעורב. והר"ן תירץ דפי' לפנינו איסורו משום קבוע והיינו תי' דרבא והא דידעו כו' י"ל כיון שהתחלת המרעה היא במתכוין אסור וכמ"ש הרשב"א ועמ"ש למטה ותוס' בסנהדרין ע"ט ב' כתבו בשם ר"ת דאפילו לכתחלה מותר דליכבשינהו דניידי מהא דר"ל שם שאמר אבל הכא בשור שלא כו' והא דזבחים לגבוה שאני דגזרינן אבל בעלמא לא וכ"כ המרדכי פ' ג"ה בשמו. וגם לפי' צ"ל הא דטבעות (והתוס' בסנהדרין שם פ' א' ובזבחים ע"א א' חילקו דשאני בע"ח כיון דאפשר כו') בפי' לפנינו דהוי כמו קבוע כמ"ש המרדכי בשם ר"ת וכ' הר"ן דכל שפירש קודם שנולד הספק אפילו הפרישו במתכוין ולקח מן הקבוע מותר כיון שנולד הספק לאחר שפירש ליכא למיגזר וכ"כ הרא"ש בתשובה וז"ש בזבחים שם רב דאמר כר"א אע"ג דרב אמר נפלה מעצמה דוקא אבל הפילה אפילו בשוגג לא כמ"ש תוס' ד"ה הנ"ל ור"א אמר אם קרב ראש כו' וצ"ל דקרב קודם שנולד הספק ובזה ניחא מ"ש הר"ש ובהג"ה לעיל סי' ק"ז ס"א דאמרינן איסורא ברובא איתא ר"ל אף דדג בריה וכן ביצה שיש בה אפרוח להרמב"ם כיון שמצא הדג אח"כ ובשעה שנשארו השלשים או עשרים בקדירה עדיין לא נולד הספק ואז אותן שפירשו בקדירה מותר אם לא היה ניכר ותלינן האיסורא ברובא וז"ל הרא"ש בפ' ג"ה בשם השאלתות ואי איבדור מנהון רובא לחדא דוכתא ומיעוטא לחדא דוכתא אמרינן איסורא בהנך רובא איתנהון והנך מיעוטא שריין וה"ה לשיטת ר"י קודם שנולד הספק וכמו פירש בתערובת השני ארבעים למקום א' וששים כו' וערש"י שם ע"ג ב' ד"ה אמר כו' וד"ה ומשני. ועכשיו אבאר אחת לאחת. רוב חנויות כו' כ"כ מ"מ בפ"ח מח' מ"א בשם הרשב"א ע"ש הלכה י"א וכמ"ש בזבחים שם פי' ארבעים למקום אחר אינן אוסרות וכר"ש שם אלא דל"ד לשם דשם ספק הראשון בתערובת ומותר מן התורה משא"כ דספק הראשון אסור מן התורה דכל קבוע כו' בין לקולא בין לחומרא כמ"ש בספ"א דכתובות אלא שהרשב"א ס"ל כר"ת דאף ספק א' בגופו וספק א' בתערובת מותר ואף לר"י לפירושו כיון שאינן מענין א' שהראשון בגופו

משא"כ כאן דהראשון ג"כ אינו בגופו וכ"כ בת"ה שיש לחוש לדברי ר"י וכמ"ש בס"ט אבל כ"ז לשיטתו דבשני תערובת סגי אבל לשיטת הרמב"ם דבעינן ג' תערובת דתערובת הראשון הוא כודאי א"כ בספק בעינן ב' תערובת ובס"ח פסק כדברי הרמב"ם:

יא **ויש אוסרין כו'**. כשיטתו שכתב בס"ט כדברי סמ"ג וש"פ בשם ר"י כנ"ל ור"ל אפילו לשיטת הרשב"א ותוס' דמתירין בשתי תערובת ועס"ח:

יב **מי כו'**. מ"מ שם בשם הרשב"א:

(**ליקוט**) **מי כו'**. טור בשם הרשב"א והוא מדברי ת"ה הקצר ולא ראה דברי ת"ה הארוך שכתב שם ק"כ ב' שלפ"ד ר"י פ' ג"ה צ"ה א' (בתוס') ד"ה ה"נ כו' אסור וכ"ד ר"ש ז"ל אבל הוא כתב דנ"ל כדברי ר"ת והשאלתות ולפיכך מותר כה"ג וקשה על הטור שפסק כדברי ר"י וכאן כ' דברי רשב"א [וכן הקשה ב"י] וכ"כ בדו"פ שבודאי אלו ראה דברי רשב"א לא כ' כן משמו אבל כ' דמ"מ הרא"ש לא ס"ל דתליא זה בזה שהרי גם הוא פסק כדברי ר"י ואפ"ה ס"ל כה"ג דמותר כמ"ש הטור משמו ומ"מ אין להקל מאחר שברשב"א משמע שלדברי ר"י אסור וכ' שכ"ד ר"ש וטעמו של המחבר משום דפסק בס"ו כדברי ר"ת ורשב"א לכן כ' ג"כ כאן כדברי רשב"א אבל האחרונים ס' כדברי ר"י (ע"כ):

יג **כל מה כו'**. כנ"ל דכל מה שפירש קודם שנולד הספק לד"ה מותר בכ"ע:

יד **אבל ליקח כו'**. ר"ל לא מיבעיא בחה"ל דאסור כמ"ש בזבחים שם ונימשך ה"ל קבוע כו' אף שאינו קבוע ממש רק חשיבותן נשאר ואף ששם בטבעות נפלה א' לים מותרין וכתב הטור בשם הרא"ש דקורם שנולד הספק אפילו הפילה שרי דליכא למיגזר אטו מזיד כנ"ל וכמ"ש רב דאמר כר"א ור"א אם קרב קאמר וכנ"ל מ"מ הא כתבו תוס' שם דוקא לים הגדול דליתנהו מיהו בנאכל מותר כמ"ש בס"ז ואף להאחרונים שחולקין קודם שנודע הספק מודי:

טו **שאין כו'**. כיון שהתערובת במקולין שרבים קונים שם קרוב לטעות:

טז **בע"ח כו'**. הרשב"א וכשיטתו והשאילתות כנ"ל:

יז **והא דאסור כו'**. כמ"ש ביומא פ"ד ב' ל"ק הא דפרוש כו' וכפי' הרא"ש שם הא דפרוש כולהו כו' כיון שנעקרו כולם אין כאן ישראל קבוע וכל דפריש מרובא פריש ר"ל דמדמינן שם לפירש בפנינו ואם נשארו קבועים לא מהני פי' בפנינו משא"כ בנעקרו כולם דאין כאן קבוע וכ"כ הרשב"א שאם נתפזרו כולם אפילו בפנינו מותר ועש"ך ס"ק ל"ה והוא מפרש דפריש כולהו שכולם נתפזרו והרא"ש מיקל יותר דאפילו לא נתפזרו אלא שנעקרו כולן ופירש אחד מהן מותר וכפי פירושו דפריש כולהו קאי אתי' הראשון דפריש לחצר אחרת ומפרש שמכולם פירש אחד ופי' הרשב"א מכוון יותר וכתב כאן ע"פ

פי' הרא"ש דה"ה להפריש לכתחלה בעת עקידתן מותר דליכא למיגזר משום קבוע דאין כאן קבוע. וכתב זה לתרץ דברי הטור בס"ס נ"ז בדרוסה שנתערב שפ' דניכבשינהו דניידי כו' ופי' הרב דמיירי בכה"ג וליתא דמ"מ ליכבשינהו לכתחלה דאל"כ הדק"ל בזבחים שם ונכבשינהו לכולהו וכ"כ הרשב"א בת"ה הקצר כל שנתפזרו כולן מותרין כו' בד"א כשנתפזרו מעצמן אבל הנידן ונתפזרו אסורין גזירה שמא יקח מן מקום קיבוצן וכן אסור לקבצם במקום צר כדי שינודו ויתפזרו שכל שהוא גורם נדנודם יש לגזור שמא יקח מן הקבוע אבל דברי הטור הוא שם כפי' תוס' בסנהדרין שם בשם ר"ת וכנ"ל וכן צ"ל דברי בה"ג שהביא הרא"ש בפ' או"ב דאו"ב שנתערבו ניכבשינהו כו' וכמש"ל הטוש"ע בס"ס ט"ז. והאחרונים הסכימו לפי' ר"י וכן הסכים הרא"ש בפ' ג"ה וש"פ. ומ"מ דינו של הרב אמת כשנתפרשו כולן ממילא שאח"כ אפילו במתכוין מותר וז"ש אבל אם נתפרשו ר"ל ממילא ול"ק מהא דזבחים שם ופירשו ארבעים למקום כו' פירש א' מששים אוסרת מ"ש כו' שם הדרא לניחותא וקביעות כמ"ש תוס' ביומא שם ד"ה הא כו' וכמ"ש בנזיר י"ב א' התם הדרא לניחותא וערש"י שם וז"ש ובשעת עקירתן כו':

יח **פירשו קצתן כו'**. ר"ל אפילו במתכוין וקאי אלעיל שאמר והא כו':

יט **רק כו'**. דל"ל מרובא פריש וכמ"ש בזבחים שם מ"ש משלשה כו' שנים והוא:

כ **ואם נתערבה כו'**. דהוא פירש ממילא ומותר אף לפי' ר"י דלא שייך למיגזר שמא יקח מן הקבוע דהא אין כאן תערובות בביצה ולא שייך למיגזר משום התרנגולים. ור"ל בזה אף לסה"ת דביצה הוי דבר שבמנין מ"מ בפירש מותר כיון שאין תערובת בה כנ"ל ואמר נתערבה לרבותא דכ"ש בלא נתערבה דפירש מותר כמ"ש בס"ג:

כא **דבר כו'**. מהא דר"ל בזבחים שם ואף באכילה מותר ממ"ש שם (חבית של תרומה כו') אבל תאנה כו'. ר"ן ופסק הרשב"א כרב יוסף דלא כהרמב"ם (שפסק כרבה אף שפסק בטבעת כר"נ. ס"ל דדוקא לענין אכילה בעינן מינכר נפילתה. ועיין ברמב"ן ור"ן פ"ה דע"ז ובת"ה) משום דירושלמי פ"ד דתרומות כרב יוסף כמש"ש היו לפניו עשרים תאנים ונפלה אחת ואבדה אחת מהן רשב"ל אומר ספקן בטל כרוב ור"ל כמ"ש תוס' בזבחים ע"ג ב' ד"ה אלא כיון דמדאורייתא ברובא בטיל בספיקא אוקמוה אדאורייתא ולכן לא חילק בש"ע בין מינכר נפילתה או לא ואף דרבי יוחנן פליג עליה דר"ל בירושלמי שם כיון דבגמ' לא הביאו אלא דברי ר"ל משמע דכן הלכה:

כב **ודשיל"מ**. הרשב"א ועס"ח בהג"ה דיש חולקין:

כג **ונאכל כו'**. כ"כ הרשב"א והרא"ש דנפל לים ל"ד אלא כל שאינה בעולם. ולכאורה משמע דוקא שנאכל מעצמו דומיא דנפל כמ"ש למטה אבל בתה"ד והגש"ד כתבו

דאפילו נאכל בשוגג לו או לישראל אחר מותר דליכא למיגזר אטו מזיד שהרי בדעתו שהאיסור הוא שנאכל והיאך יאכיל לבן ברית וכמ"ש תוס' דבאיסור הניכר בקבוע לא גזרינן בפירש כנ"ל וז"ש בשוגג וכ' בהג"ה בין כו' ועט"ז וש"ך:

כד **שנפל מעצמו**. תוס' שם אבל הפילה אפילו שוגג אסור דקנסינן שוגג אטו מזיד וצ"ע דהא קי"ל כר' יהודה בפ' הנזקין נ"ג נ"ד דבאורייתא קנסינן כמו מבשל בשבת כמ"ש בא"ח ריש סי' שי"ח ובדרבנן לא קנסינן כמש"ש וכסתם מתני' שם המטמא כו' וכ"פ הרמב"ם ושם נפלו ונתפצעו כו' וקי"ל כר' יוסי ור"ש כמש"ל פ"ב וסי' ק"א ס"ו וכמ"ש בירושלמי דערלה פ"ג והביאו תוס' בגטין שם מ"מ דר' יוסי כיי דא"ר אבהו בשם ר' יוחנן כל האיסורין שריבה עליהן שוגג מותר מזיד אסור וקי"ל כר' יוחנן כמש"ל סי' צ"ט ס"ה אלא דתוס' ס"ל הלכה כר"מ שם דבאורייתא לא קנסינן ובדרבנן קנסינן ממ"ש בשבת ל"ח א' למחר נפק דרש להו המבשל כו' ול"ש וקי"ל כרנב"י שם ופסקו תוס' מטעם זה (וגם משום דרב אורי כוותיה בחולין שם) כר"מ בחולין ט"ו א' ד"ה מורי כו' וכן הסוגיא דסנהדרין ה' א' דבעי לשלומי ואף בשלא נשא ונתן ביד וכן לר' ששת ברפ"ד שם צ"ל דקנסינן שוגג אטו מזיד לפי' תוס' בגטין נ"ג א' ד"ה שלא כו' (אבל לדברי התוס' ב"ק ק' א' ד"ה טימא ובסנהדרין ל"ג ב' אין ראיה מזה) וכ"ש בההוא דנפלו ונתפצעו דאפילו ר' יהודה בר פלוגתיה מודה לו דאתי לאערומיה וכן כאן אבל אנן דקי"ל כר"ש ור"י ה"ה כאן והא דקאמר נפלה ל"ד דה"נ קאמר שם נפלו כו' בין שוגג כו' וכן בספ"ה דתרומות ואח"כ נפלו שם חולין אם שוגג כו' וכ"פ הרשב"א דה"ה הפילה שוגג כמו כל מבטל איסור כו' (ועמ"ש בא"ח ר"ס שי"ח):

כה **בענין כו'**. ממ"ש שם פירשו ארבעים כו' פירש א' מהם לריבוא כו' ולהכי קאמר לים הגדול כנ"ל:

כו **ודוקא כו'**. כפירש"י שם ובסי' ק"מ כתב גם דברי הרמב"ם שנפלו שנים ולא כתב כאן שגם הרמב"ם לא כתב אלא בע"ז וכפי' הראשון של הכ"מ דדוקא בע"ז וקדשים בעינן שנים דלפי' השני משום דלא מינכר נפילתה לא ה"ל להרמב"ם להחליט דתאנה כלל לא אלא שנים בעינן וכן בש"ע כאן ה"ל ליפלוגי וכן שיטת הגמ' לא משמע כן:

כז **דממ"נ כו'**. רש"י שם:

כח **ואפילו לאכלם כו'**. וכ"כ בש"ע סי' ק"מ והוא מדברי הטור כאן ושם והוא מדברי הרא"ש בפג"ה סל"ד ופר"י דאסור כו' ותוס' בזבחים ע"ד ב' ד"ה ואב"א כו' וליהנות כו' והקשה ב"י והלא מדבריהם משמע דוקא בבת אחת אסור ותי' דהטור מפרש דאינהו מיירי בב' בני אדם וז"ש ואפילו ב' כו' וכבר השיגו כל האחרונים דלישנא דתוס' ורא"ש

לא משמע כן דתוס' שם כתבו כדפרישית לעיל והוא בד"ה פירש כו' אי מתהני כו' אלמא דבאדם א' מיירי והרי הרשב"א דס"ל ביבש ביבש דאיתא לאיסורא בעיניה והוא ודאי שם ואעפ"כ מתיר לאדם א' לאוכלן ואף תוס' פג"ה ק' א' סד"ה בריה נסתפק בדבר ומ"מ מודי כאן ועסי' ק"ט וראיה ממ"ש שם בזבחים הוא דאמר כר"א והרי אכילת מזבח כאדם אחד דמי אלא דוקא לאדם אחד לאכלן כאחת הוא דאסור וכן הא דכ' בס"ח בהג"ה ומ"ש כו' ג"כ בבת אחת וכמ"ש תוס' הנ"ל אי מתהני כו' וכן יש לפרש דברי הטור ועש"ך:

כט **דבר שאינו כו'**. כשיטת הרמב"ם כנ"ל וכ"פ בסי' ק"מ ודלא כרמב"ם שם אלא כהשגת הראב"ד שם אבל כל הפוסקים הסכימו לשיטת התוס' ורשב"א ועש"ך וכן סתמו ש"ע והג"ה בסי' זה כמה פעמים:

ל **ונפל כו'**. כשפירש לפנינו לשיטת הרשב"א בס"ו:

לא **ומ"מ אין כו'**. כן למד מדברי התוס' לשיטתם בב' תערובת וה"ה להרמב"ם בג' לשיטתו דתערובות הראשון ודאי יחשב וז"ש ולא נאמר בטל ברוב כו'. ומ"מ אינו מוכרח:

לב **ודוקא כו'**. כן הכריע או"ה דבודאי לפסוק כהרמב"ם ובספק כתוס' ורשב"א והיינו בספק איסור תורה אע"ג דלא מצטרף עם התערובת כמ"ש בס"ט בהג"ה אבל ספק של דבריהם אף להרמב"ם מותר בב' תערובת כי היכי לשיטת התוס' בתערובת אחד ובס"ט פסק דבכה"ג אף בתערובת אחד סגי והוא כשיטת התוס' ורשב"א:

לג **יש אומרים דדשיל"מ כו'**. כ"כ מרדכי בספ"ג דע"ז מההיא דריש י"ט וספיקא כו' וכפי' ר"י הנ"ל ומסיק רב אשי משום דדשיל"מ כו' ואף באיסור מר"ס ועבא"ח סי' תס"ז ס"ב בהג"ה וכ"כ הרא"ש בריש כלל ב' בשם הר"מ לענין חדש והשיג עליו דשם הטעם הוא משום דספק א' בתערובת וכנ"ל ועסי' רצ"ג ס"ג בהג"ה ואף באיסור דאורייתא ועבא"ה סי' תצ"ז ס"ד וזהו לשיטת הרשב"א וש"ע בס"ט ולכן כ' הרשב"א וש"ע בס"ז ודשיל"מ כו' אבל לשיטת הפוסקים והג"ה בס"ט דבד"ס מצטרף ע"כ צריך לחלק בדשיל"מ וז"ש כאן לשיטתו ופליג ג"כ אס"ז ועש"ך ס"ק נ"ז:

לד **אם לא לצורך כו'**. וזה שפסק כרא"ש בסי' רצ"ג:

לה **ספק כו'** וי"א כו'. כנ"ל וכ"ז לשיטת התוס' ורשב"א אבל להרמב"ם בלא"ה תערובת הראשון ודאי יחשב כנ"ל:

(**ליקוט**) **ספק כו'**. ור"ת חולק על זה ומפרש ההיא דריש י"ט דאודאה קאי וכנ"ל וער"ש פ"ג דערלה ריש מתני' ו' נתערבה באחרות כו' וכ' בת"ה שבירושלמי שם משמע כדברי ר"ת דאודאה קאי דגרסינן שם נתערבה א' במאה או א' באלף כולן אסורות ובעי שם מה כמ"ד ספק הכן אסור כו' ומשני נשרים ספק מהיום נשרו ספק מאתמול ברם הכא יש

כאן אחת אסורה והיא מוכחת על כולן אלמא בודאי מיירי ע"ש ומ"מ הסכים לדברי ר"י ממ"ש בזבחים שם דדוקא לתרי והוא דאיכא רובא אבל בלא"ה לא ואע"ג דכל חד הוא בס"ס אלא דכל שאסור ד"ת לא אמרינן ס"ס להקל ע"ש קט"ז א' (ע"ש היטב) ועבהג"ה (ע"כ):

לו **אבל אם כו'**. כמ"ש בכתובות פ' א' ושאר מקומות:

לז **ונודעו כו'**. כ"כ או"ה וצ"ע דא"כ כל שקלא וטריא דריש י"ט ואם נתערבה כו' פי' ר"ת ור"י בכדי והא מיתוקם שפיר בנודעה שכן פשטא דברייתא:

לח **אע"פ כו'**. בתוס' דע"ז ל"ח ב' ד"ה אי כו' וה"ט לפי שהוא ס"ס כו' וכ' הרא"ש שם סי' ל"ח וא"ת וליטעמיה קפילא וי"ל כיון דס"ס הוא לא הטריחוהו חכמים כו' וכמ"ש בנדה ס"ו א' ותבדוק כו' ועתוס' שם ד"ה ותבדוק כו' ור"ת כו' ויש להעמיד כו' ופי' סמ"ג דה"ק בגמ' לפי שאין כל כו' ועצה טובה קמ"ל דהשתא מותרת בלא בדיקה משום ס"ס שמא אינו מן המקור ואת"ל מן המקור שמא לא יבא בבעל שני דלא כל האצבעות שוות משא"כ כשתבדוק שיתברר שבא מן המקור ותאסר לשני וכ"כ כל הפוסקים ועב"י סי' קפ"ד:

לט **ריאה כו'**. דמעמידין הבהמות בחזקת כשרות כמו בכל ספק דמעמידין על חזקתה ואפילו באשת איש כמ"ש בפ' ד' אחין ל' ל"א ושאר מקומות וכ"ש כאן כמ"ש בפ"א דחולין ט' א' נשחטה בחזקת כו' הא קמ"ל כו' וכ"ש דע"א מעיד ועבה"ג:

## סימן קיא

א **אם החתיכה כו'**. כמ"ש בשתי מדוכות בפ"ג דפסחים (מ"ד א') ופ"ו דנזיר בתרומת תבלין דרבנן ובשתי קופות שם ושם ופ"א דפסחים בתרומה בזה"ז דרבנן:

ב **כגון שומנו כו'** פ' ג"ה צ"ב ב':

ג **ואפי' אם כו'**. פרק הערל (פ"ב א') כר' יוחנן:

ד **וכן הדין אם כו'**. תוספתא ספ"ח דתרומות ושם כל הג' בבות אלו היו לפניו שתי קדרות אחת של תרומה ואחת של חולין ולפניו מדוכה אחת של תרומה נתן לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזה מהן נתן הרי אני אומר לתוך של תרומה נתן היו לפניו שתי מדוכות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניו קדירה אחת של חולין נתן מאחת מהן ואין ידוע מאיזה מהן נתן הריני אומר מתוך של חולין היו לפניו שתי קדרות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניו שתי מדוכות אחת של חולין ואחת של תרומה נתן משתיהן ואינו יודע אם מזו לתוך זו ואם מתוך זו לתוך זו הריני אומר תרומה לתוך תרומה נתן

וחולין לתוך חולין נתן ואם היה טבל ומעשר ראשון ומעשר שני ה"ז אסור שלא התירו ספק דימוע אלא בדבר שיש לו מתירין ר"ל דוקא תולין תרומה לתוך תרומה נפלה אבל אם א' טבל וא' חולין אין תולין לתוך טבל נפלה התרומה שאין תולין אלא במקום שאין אוסר כלל:

ה **או אם כו'**. מתני' פ"ד דתרומות ותוספתא הנ"ל ובפ"ו שם:

ו **בד"א כו'** פ' הערל (פ"ב ב') וסבר ר"י בדרבנן כו' לא דלא כו':

ז **היה האיסור כו'**. פ"א (ט"י) ופ"ג דפסחים ופ"ו דנזיר:

ח **היה ההיתר כו'**. יבמות שם וסבר ר"י כו' ואר"י אע"פ כו':

ט **כיצד כו'**. אע"ג שהוא ד"ת כיון שהשיעור דרבנן כמ"ש בפ"ג דפסחים ופ"ו דנזיר איתביה שתי מדוכות כו' ואי אמרת כו' איתביה כו' אלמא דס"ד בתרומה דאורייתא ואפ"ה אי כזית בא"פ דרבנן ניחא:

י **שד"ת כו'**. פרק התערובות (ע"ח. ע"ט):

יא **אלא כו'**. פנ"ה (צ"ז ב'):

יב **היו שתי כו'**. עתוס' פ"ג דפסחים שם ד"ה איתביה כו' ואור"י כו' אלמא במין בשא"מ לא מהני רביה כ"ז שאסור מדאורייתא וקי"ל דמין בשא"מ בטעמא מדאורייתא כמ"ש בפ' התערובות (שם) וכלל הענין שאין תולין אלא היכא שמותר מדאורייתא:

יג **היו שתי כו'**. ור"ל במקום שאין מצטרפין כגון שתי מגורות בשתי עליות כמ"ש בס"ז וכיוצא בו כמ"ש בירושלמי פ"ד את אמר קופות מעלות ומגורות אינן מעלות היאך עבידא שתי מגורות בשתי עליות ונפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן שתיהן אסורות וכן לענין מקוה בתוספתא דמקואות פ"ב והביאה הר"ש פ"ב שתי מקואות שאין בהם מ' סאה ונפלו שלשה לוגין לתוך א' מהן ואין ידוע לאיזה מהן נפלה ואח"כ ירדו גשמים ונתמלאו ר' יוסי אומר אומרים לו שלא יטבול בא' מהן כו' ועס"ז:

יד **ואפי' באיסור דרבנן**. ממתני' פ"ד דתרומות ליטרא קציעות כו' ואסורים כולם כמ"ש בריש י"ט (ד' א'):

טו **אבל אם יש כו'**. תוספתא שם (בפ"ו דתרומות) בזו מאה ובזו אין מאה הריני אומר לתוך מאה נפלה ושם (בפ"ב דמקואות) אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו ארבעים סאה הריני אומר לתוך של ארבעים נפלו:

טז **היו כאן כו'**. שם וירושלמי ספ"ד שתי קופות בזו ארבעים סאה ובזו ארבעים סאה נפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן וידוע כו' ואח"כ נפלה שניה ואין ידוע לאיזה מהן נפלה הריני יכול לתלות ולומר למקום שנפלה ראשונה שם נפלה שניה נפלה סאה

תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו מהן נפלה ואח"כ נפלה שניה וידוע לאיזה מהן נפלה אינו יכול לתלות ולומר למקום שנפלה שניה שם נפלה ראשונה ושם שני מקואות שאין בהם מ' סאה ונפלו ג' לוגין לתוך א' מהן וידוע לאיזה מהן נפלו ואח"כ נפלו שניים ואין ידוע לאיזה מהן נפלו הריני יכול לתלות ולומר למקום שנפלו ראשונים נפלו שניים נפלו שלשה לוגין לתוך א' מהן ואין ידוע לאיזה מהן נפלו ואח"כ נפלו שניים וידוע לאיזה מהן נפלו אין יכול לתלות ולומר למקום שנפלו שניים שם נפלו ראשונים ועסי' ר"א סעיף ס"ח ע"ב ע"ג

יז **ודוקא כו'**. כנ"ל שאין תולין אלא במקום שאין אוסר כמ"ש בתוספתא הנ"ל ושם ספ"ו ואם היה טבל כו' שלא התירו ספק כו' כנ"ל או במקום שאסור מכבר כמ"ש בפ"ו שם אחת מדומעת ואחת שאינה מדומעת הריני אומר לתוך של מדומעת נפלה נקט דוקא שהיא מדומעת וכן במקואות שם אחד שאוב וא' שאינה שאוב הריני אומר לתוך של שאוב נפלו וכמה ברייתות בפ"ו דתרומות שם:

יח **היו כאן כו'**. מתני' ספ"ד דתרומות שתי קופות ושתי מגורות כו':

יט **ולא עוד כו'**. תוספתא פ"ו וירושלמי פ"ד שתי קופות בשתי עליות ושתי מגורות בעליה אחת ואמר בירושלמי שם אבל שתי מגורות בשתי עליות לא מה בין קופות למגורות קופות דרכן להתפנות מגורות אין דרכן להתפנות וכ' ר"ש שם ולפי טעם זה היינו בששתיהן של אדם אחר שדרכן להתפנות ולהתערב וניחא השתא הא דתני בתוספתא בזו מאה ובזו אין מאה הריני אומר לתוך של מאה נפלה ומאי נ"מ אלא משום ב' גברי איצטריך. וכ"ז שתולין להקל במותר מן התורה וכמ"ש בס' הקודמים וכן אמרו (שם) בירושלמי על הברייתא דריש י"ט דרסה בעיגול כו' ד"ה יעלו כו' א"ר אבין וצריך שיהא בכל אחת שני ליטרין וכ"ש כדי שתיבטל ברוב ר"ל עם הליטרא ואף שהוא איסור דרבנן י"ל דס"ל כר"ל בפ' הערל (פ"ב א') דאפילו בדרבנן צריך רביה ולר"י סגי בשני ליטרין מ"מ בדאורייתא צריך שיהא מותר יבש ביבש ברוב ומין בשא"מ לח בלח בס' וכאן במין במינו ברוב כנ"ל:

כ **ויש כו'**. כדעת הרא"ה דאפילו מין במינו בלח בלח לא אלא ביבש ביבש או באיסורי ושיעורי דרבנן ועש"ך ס"ק כ':

כא **ומיהו כו'**. בירושלמי שם לא משמע כן דאמרינן ר"ז ר' חייא בשם ר' שמעון היו לפניו שתי קופות בזו חמשים סאה ובזו חמשים סאה ונפלה סאה תרומה לתוך אחד מהן ואינו יודע לאיזה מהן נפלה רצה להעלות מזו מעלה רצה להעלות מזו מעלה מחצה מזו ומחצה מזו מעלה וכן שני מקואות כו' אלמא בשלא נתערב מיירי אלא לצאת ידי

המחמירין כיון שאפשר ויוצא אף ידי המחמירין ואין בזה משום מבטל איסור לכתחלה דהא מצטרפין ביבש אלא בלח ה"מ דלא מצטרף שהוא ירגיש טעם באכילתו או ראוי לנ"ט וכיון שמערב קודם שיאכל מותר וכמ"ש בירושלמי פ"ד דתרומות על מתני' תאנים שחורות מעלין את הלבנות כו' ואמר שכולל ומתיר וכן חטין טוחן ומתיר:

## סימן קיב

א **משום חתנות**. גמ' ל"ה ב' וע"ש ל"ו ב' ובשבת י"ז ב':

ב **ואפילו במקום כו'**. כגון מן הכומרים דהא אמרינן ג"כ על יינם משום בנותיהן כנ"ל ועתו"ס שם כ"ט ב' ד"ה יין כו' וי"ל כו' ושם נ"ז א' תינוק בן כו' וז"ש משום בנותיהן ול"ק משום בנות עובדי כוכבים:

ג **ולא אסרו כו'**. כמ"ש בפ"ו דברכות (ל"ז א') ופ"ק דחלה:

ד **וגם כו'**. ר"ל דפת אין בו משום בשולי עובדי כוכבים ובמקום שהותר פת מותר לגמרי דלא היה בכלל שלקות אבל דבר שאינו פת ישנו בכלל שלקות. ואף כשהותר פת לא הותר אלא דבר שהוא פת ועס"ו בהג"ה:

ה **יש מקומות כו'**. כל סעיף זה הוא לשון הרמב"ם וכמ"ש בירושלמי פ' כ"ש חמץ של עובדי כוכבים כו' מתני' במקום שנהגו שלא לאכול פת של עובדי כוכבים אבל במקום שנהגו לאכול פת של עובדי כוכבים מותר אפי' באכילה וז"ש בגמ' שם אר"י פת לא כו' מכלל כו' משמע דיכולין להתיר וכן שם ל"ו א' בימינו תתיר כו' אלמא שלא פשט בכל המקומות כמ"ש שם ל"ו א' ור"י הנשיא כו' וירושלמי שם ובפ"ק דשבת ופ"ב דפסחים והביאה הרי"ף כאן פת ר' יעקב בשם ר' יוחנן פת מהלכות של עמעום הוא דבמקום שפת ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת עובדי כוכבים אסור ועמעמו עליה והתירוה מפני חיי נפש ורבנן דקסרי בשם ר' יעקב כדברי המתיר ובלבד מן הפלטר ואע"פ שבגמ' שם אמר רב דימי ורב יוסף כסבורין כו' מסקנא שם אינו כן שר' חלבו ור' יוחנן ודאי לא שקלו וטרו אטעותא אלא ודאי איכא אמוראי דפליגי ארב דימי ורב יוסף וסברי שהותרה ח"ש אפילו למ"ד כו' וכדברי ירושלמי הנ"ל ורבנן דקסרי בשם ר"י כרברי המתיר. ר"ן. וכ' ודקאמר ר"י פת לא הותרה בב"ד ר"ל שלא הושיב ב"ד על כך אלא באקראי בעלמא גלה דעתו ורא"ש פי' שלא הותרה בב"ד שיותר בכ"מ אלא שלא פשט הגזירה בכ"מ כנ"ל. ול"נ דהא עלה קאמר מכלל כו' ועוד ר' יוחנן אמר אפילו למ"ד כו' מכלל דליה לא ס"ל אלא דאנן לא קי"ל כוותיה מדהביא בגמ' דברי ר' חלבו ור"י אפילו למ"ד כו' כנ"ל ש"מ דס"ל כדברי המתיר וכמ"ש בירושלמי הנ"ל ועבת"ה פ"ח א' ואע"ג דגמ' קאמר שם

א"ל רבא כו' לא תשתעו כו' היינו באותו שאסור כגון של בע"ה דהא רבא גופא מתיר בפסחים ל' א' וערש"י שם ד"ה בני כו' ושם ל"א ת"ר חנות כו' אפי' באכילה וסתמא פת דלהכי לא תני במתני' מותר באכילה כנ"ל ועתוס' דע"ז י"ג ב' ד"ה ר' ירמיה כו':

ו **במקום כו'**. גמ' שם א"ר חלבו כו' וס"ל דר' חלבו ור' יוחנן פליגי וכסברא שניה שכתב הר"ן וצ"ע למה פסק כר' חלבו ולא כר' יוחנן והוא כגי' הר"ן ברמב"ם אבל גירסתינו ברמב"ם במקום שאין שם נחתום ישראל ובשדה מפני כו' וכ"כ בכ"מ שגירסא משובשת נזדמנה לו להר"ן ופי' כסברא הראשונה בהר"ן שר"י מוסיף אר' חלבו ולחומרא ופסק כר' יוחנן וכ' עוד שי"א דר"י מוסיף אדר' חלבו ולהקל שבא' מהן סגי וכ"פ בת"ה:

ז **וי"א**. כנ"ל דלא פשט בכ"מ כמ"ש בירושלמי הנ"ל ואנו שנוהגין היתר ממקומות שלא פשט ולכך מותר. מרדכי. ולירושלמי הנ"ל משמע דמותר אף במקום שמצוי כמ"ש דבמקום שפת ישראל כו' והתירוה:

ח **אבל פת כו'**. ירושלמי הנ"ל ובלבד כו' וכן בגמ' אמרו פלטור. ת"ה:

ט **ולא מקרי כו'**. כמ"ש הרשב"א הטעם דהיתר של פלטר משום כל שעשאו למכור אין בלקיחתו קירוב דעת וכן אמרו בחלה פ"ב נחתום שהוא כו' וכן האשה כו':

י **יש מי כו'**. כ"כ הרא"ה וכשימתו דס"ל דבתר השתא אזלינן דהטעם משום אקרובי דעתא וחולק על הרשב"א דס"ל דבתר אפיה אזלינן כמ"ש בס"ז וכ' הרשב"א להדיא דאפילו זימנו מותר ועש"ך:

יא **מקום כו'**. דהמעט משום דוחק:

יב **במקום כו'**. כמ"ש ברפ"ב די"מ ט"ז ב' ובע"ז ל"ח א' קמ"ל קימחא עיקר ועתוס' שם ושם ובחולין פ"ד א':

יג **אבל אינפינדה כו'**. שהשמנונית בעין עליו וגם אם נבלע מתחלתו היה בעין ונאסר משום בשולי עובדי כוכבים ואוסר העיסה משא"כ בנילוש בביצים שתחלתו נתבטל בו. ע"ש ושם:

יד **ויש אוסרים כו'**. כנ"ל וסברא הראשונה ס"ל כיון שאינו אלא למראה חזותא לאו מילתא כמ"ש רש"י בפ"ה דזבחים (ע"ל סי' ק"ב ס"ק ו'):

טו **ואותן נילוש כו'**. שדרך אפיה עביד להו ועוד דאי קבע עלייהו מברך המוציא. ממ"ש בפ' כ"מ (מ"ב א') . תוס' בי"ט שם אבל אם לא היה בכלל פת היה אסור משום בשולי עובדי כוכבים כמש"ל ס"א:

טז **פת בע"ה כו'**. עבה"ג ור"ל דבפניו חיישינן שמא יקח כמש"ש אע"ג שהוא עכשיו ביד העובד כוכבים:

יז **יש מי כו'**. דלא חמירא מדמאי כמ"ש תוס' ל"ה ב' סד"ה מכלל ותנן (רפ"ג דדמאי) מאכילין כו' ואת האכסניא דמאי ואמרינן שם בירושלמי אפילו אכסניא ישראל משום דוחק:

יח **וניער האש מעט**. דלא כמ"ש תוס' שם ד"ה ואתא דוקא שמקרב בישולו וז"ש ואפילו לא כו' שאין הדבר כו'. רמב"ם ועתוס' שם:

(**ליקוט**) **ואפי' לא כו'**. והרמב"ן והר"י חולקין וכ' הר"י דנראה דבמקומות שנהגו לאכול פת של עובדי כוכבים שם הנהיגו בקיסם להרחקה ועבת"ה פ"ט א' (ע"כ):

יט **ואם נפח כו'**. כמ"ש בב"ק י"ח ב' תרנגול כו' ואמרינן שם י"ז ב' א"ר בשלמא סומכוס כו' הדר כו' וא"כ כאן נמי הוי כחתה ביד דכגופו דמי:

כ **אם אפו כו'**. דהסקות הראשונות מועילות להיסק האחרון יותר מקיסם וחתה וכ"ש שגם נשארו נחלים מהסקות הראשונות:

כא **וי"א כו'**. ג"כ כנ"ל דחום הראשון מועיל להסקות האחרות בכה"ג:

כב **פת כו'**. מהא דפ' כ"ש ושם ס"ה ב':

כג **ואם פיתת כו'**. כמ"ש פ' א"ט ס"ד א' אא"כ טרופות כו' דאיכא הכירא וה"ה כאן:

כד **ולכן נהגו כו'**. כמ"ש שם וכה"ג כו' לפיכך כו':

כה **אם אפה כו' ויש מי כו'**. דלהקל אמרו אחר כמב"ד אינו כלום אבל קרובי בשולא דישראל לעולם מהני כמש"ש ה"ד אילימא דאי כו' ובישראל מהני אפילו חיתוי מעט כנ"ל ועסי' קי"ג ס"מ בהג"ה:

כו **מי שאינו כו' יבצע כו'**. כמ"ש תוס' ברכות ל"ט ב' ד"ה אבל מהא דירושלמי פת טמא נקיה ופת קיבר טהורה מברך לאיזה שירצה:

כז **ומותר כו'**. כמ"ש (יבמות ז' ב' זבחים ל"ב ב') הואיל והותר לצרעתו כו' ועבה"ג:

כח (**ליקוט**) **כותח כו'**. דהא פטור מן החלה. ת"ה בשם ר"ח (ע"כ):

כט **ואין כו' וכן כו'**. דלא חמירא מדמאי דאמרינן בחולין ו' א' דלא גזרו כו' אפילו בלח ואע"ג שי"ל עיקר מן התורה כ"ש כאן וכ"ש ביבש. מרדכי פ"ק דחולין שם:

ל **אבל כו'**. כמ"ש שם שאני התם דכיון דקאמר כו':

לא **מי שנזהר כו'**. כנ"ל וכמ"ש בירושלמי (סוף חלה) בחלת ח"ל הורה ר' אבהו בבוצרה שצריכה רוב א"ר יונה מלמד שהיא עולה בפחות מק' ואינה נאסרת א"ד זעירא מתני' אמרה כן ונאכלת עם הזר על השולחן ור"ל בקערה אחת וכמ"ש בר"ס שכ"ג ואפילו לדעת תוס' שכתבו דלא קי"ל כהירושלמי מ"מ ש"מ דמה שמותר בתערובת מותר כה"ג:

לב **י"א כו'**. כמ"ש בפ"ד דדמאי המדיר את חבירו כו' ואמרו בירושלמי שם ר' ינאי בי ר' ישמעאל בשם ר' יוחנן בשבת של פרוטוגמא משום איבה א"ר אבון כאן התירו טבלים מפני דרכי שלום וערמב"ם שם בפי' ובחיבורו דלר' אבין אפי' בלא פרטוגימא מותר:

לג **שהוא כו' ואין כו'**. ר"ל דבחמאה אסור כה"ג דפת שאני שהוא עיקר הסעודה ואמרינן ברפ"ד דפסחים דאפילו להקל ישנה מפני המחלוקת כו' שאינו איסור דאורייתא כמ"ש הרא"ש שם מהא דאמרינן שם (נ"א ב') ואין בזה מפני שינוי המחלוקת כו' משא"כ בחמאה פוק חזי כמה איכא בשוק שאין אוכלין חמאה כמש"ש פוק כו' (גי' הרא"ש שם):

לד **יש מי כו'**. כמ"ש בפ"ג דפסחים (מ"ו א') ובפ"ט דחולין לגבל כו' וכפי' תוס' שם בשם הערוך אדם שאוכל במהרה ויש גבל לפניו כו' וכן לענין פת של עובד כוכבים כמ"ש תוס' בברכות והשוו לטומאה כמ"ש בסי"ג:

## סימן קיג

א **דבר כו' וגם כו'**. כמ"ש תוס' שם דלישנא בתרא מוסיף על לישנא קמא מדאמר איכא בינייהו כו' ולא נקט כמה דברים שעולין על שולחן מלכים ונאכלין חיים וכן ס"ל לר"נ בספ"ד דשבת וא"ר יוסף שם כו' וכן בפ"ב רמ"ק בר"י נשיאה אי משום דאשתי כו' וכן סתמא דגמ' בע"ז ל"ח ב' ל"ט ב' אי משום בשולי עובדי כוכבים כו' והלכה כלישנא בתרא דר' יוחנן ס"ל כוותיה כמש"ש נ"ט א' ויבמות מ"ו א' ועתוס' שם ושם:

ב **ללפת**. גמ' שם:

ג **או כו'**. טור וכמ"ש שם עובד כוכבים שהצית כו' אלא משום בשולי עובדי כוכבים ופי' הרמב"ם שהן באין לפרפרת:

ד **אפילו כו'**. רש"י ל"ה ב' ד"ה והשלקות:

ה **ובבית**. תוס' ל"ח א' ד"ה אלא כו':

ו **ומותר כו'**. כמ"ש ל"ז ב' חטין ועשאן קליות מותרין וה"ה לאלו וכמ"ש הרמב"ם דאין אדם מזמן לחבירו על קליות וז"ש דאינו כו':

(**ליקוט**) **ומותר כו' וכן כו'**. גמ' ל"ז ב' ל"ח ב' ת"ר כו' והקליות וכן של קטניות כמש"ש שתיתאה כו' בטלפחי כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **ומותר כו' דאינן כו'**. רמב"ם ובגמ' (ל"ז ב') אמרו משום דלא נשתנו כו' והרמב"ם ס"ל דלמסקנא דלאו מקרא נפקא ע"כ צ"ל משום ה"ט אבל הר"נ כתב דטעם הנ"ל דלא נשתנה נשאר כיון דאסמכוה אקרא דומיא דקרא בעינן (ועבספ"ד דשבת ופ"ב דמ"ק

וצ"ע) וכ"כ רש"י ל"ה ב' ד"ה והחמין כו' וד"ה וקליות כו' וכ' הר"נ אלא שלא ראיתי לראשונים שפ' דכל שלא נשתנה ע"י האור דמותר (ע"כ):

ז **וכל פירי כו'**. כמ"ש שם ל"ח ב' בשמן ואע"ג שהיו מתחלה זיתים. ד"מ:

ח **וכן ירקות כו'**. ר"ל אע"ג שאין השומן בעין ולא שייך טעם הראשון של תוס' שהוא בעין וז"ש ונבלע כו':

ט **יש מי כו'**. כיון דקנוי לישראל למעשה ידיו ומוזהר עליו בשבת מן התורה ליתיה בכללם ואין שייך גזירת חתנות אלא במי שעושה לרצונו דהוי קירוב דעת ועברשב"א סי' ס"ח:

י **ויש כו'**. הוא הרשב"א וראיה מדפריך נ"ז א' לרב מעבדים קטנים ואם איתא כיון דאין יודע בטיב עבודת כוכבים אין אסור אלא משום חתנות דלהכי אין אסור אלא בשתיה לרב ובשפחות ועבדים לא שייך:

יא **ובדיעבד כו'**. מצורף לדעת הראב"ד בתוס' ל"ח א' ד"ה אלא. ד"מ בשם או"ה:

יב **ואפילו כו' כי כו'**. וכמ"ש בפ"ז בהג"ה ויש חולקין כו' ואפילו כו':

יג **ואפילו**. שם:

יד **אבל כו'**. שם מ"ד לבשולי כו':

טו **כל כו'**. שם ב' בין שהניח כו' ואינו כו':

טז **ואפילו כו'**. בגמ' מבואר היפך זה אלא דאי לא היפך כו' וכ"כ בפ"י ועש"ך ופר"ח:

יז **אין כו'**. כמש"ש אלא דאי לא כו' וה"ה כאן וז"ש שם מניח ישראל כו' דוקא הנחה:

יח **ויש חולקין כו'**. כפי' הטור מ"ש שם והיפך ישראל שחתה בגחלים ואפילו היה מתבשל בלא חיתוי ישראל וכמ"ש שם גמרו ביד עובד כוכבים מותר גמרו כו' ומשמע דומיא דגמרו ביד עובד כוכבים מותר והטעם כמ"ש הר"ן דקרובי בשולי מילתא כמ"ש בפ"ב דשבועות דקרובי עבודה עבודה היא בכה"ג ע"ש י"ז ב' אלא דלקולא אמרו כאן דלאו מילתא היא ולמד דהדלקת האש נמי מהני וליתא דדוקא גמרו ביד ישראל כה"ג מהני אבל לא תחלתו כמ"ש אלא דאי לא הפוך כו' וער"ן:

יט **וי"א כו'**. עמ"ש לעיל דאפילו הדלקה לא מהני:

כ **ולא השליך כו'**. זה מהני כמ"ש הר"ן כיון דקרוב בישול מהני כמו גמרו:

כא **שהוא כו'**. רש"י ספ"ק דשבת:

כב **אם בישלו כו'**. כמש"ש כל שנתבשל כמב"ד כו' אע"ג דאותביה בסילתא וה"ה להיפך:

כג **ויש מתירין כו'**. כמ"ש שם עד שיהא תחילתו וגמרו כו' ודוקא להקל אמרו כל כו' כמו בקרובי בשולי כנ"ל וס' הראשונה ס"ל דזה נקרא גמרו ומ"מ סמך על סברא זו בש"ע בע"ש כו':

(**ליקוט**) **ויש מתירין כו'**. דלסברא ראשונה מש"ש והיפך בו ישראל מותר הל"ל עד שלא הגיע למב"ד אבל בת"ה צ' ב' הכריע דאסור ממש"ש האי עובד כוכבים דחריך כו' משמע דאי לבשולי קמכוין אסור אע"ג דא"א דבחריכה יצלה צליה גמורה (ע"כ):

כד **הניח כו'**. גמ' שם אלא דאי כו':

כה **כמב"ד**. כנ"ל דלאחר מב"ד אפילו אותביה בסילתא כמ"ש שם:

כו **הניח כו' ואין כו'**. מדאמרינן מניח כו' ואין חושש אלמא דלא חיישינן להכי:

כז **דגים כו'**. לשון הרמב"ם עד מותרים:

כח **או עובד כוכבים**. וכ"כ הרא"ש בפ"ב די"ט וכמ"ש בסי"ג דמליח כו':

כט **ואם כו'**. כגי' שלנו וכן גי' הרי"ף ורא"ש צלאן עובדי כוכבים כו':

ל **אבל כו'**. שם ב' דג מליח כו' וכפי' הראב"ד ורמב"ן דבמליחת עובד כוכבים ל"פ דמותר אלא בשצלאן עובד כוכבים ופ' כר' יוחנן וכמ"ש אביי שם:

(**ליקוט**) **אבל דגים מלוחים כו'**. כר' יוחנן דרב ס"ל כוותיה דאמר דגים מלוחים קטנים אין כו' הא גדולים אסירי. ר"נ בשם הר"י (ע"כ):

לא **ויש מתירין**. כמ"ש הרי"ף ורא"ש בשם גאון דאביי לא קאי אלא אביצה אבל בדג הדרינן לכללא ואין דבריו כו' ועוד דרבותיו היו דלא כהר"י וכן תמה עליו בת"ה:

לב **וכן כ"ד כו'**. כמ"ש בש"ע אבל כו' אינם כו' והוא מדברי ת"ה שחילק בינם לדגים קטנים וכמ"ש בגמ' באהיני שליקי וכמ"ש בסמ"ו:

לג **ובשר כו'**. אע"ג דמותרין לטלטל כמ"ש בפי"ח דשבת (קכ"ח א') ה"נ מתירין שם בשר תפל ואפ"ה אמרינן כאן הניח ישראל כו' וכן ביצה דחזי לגומעה וכמ"ש בסי"ד:

לד **דג כו'**. כ"ז לשון הרמב"ם וכפירש"י דבמלחן עובד כוכבים פליגי ופ' כחזקיה ובר קפרא כנ"ל:

לה **ופירות כו'**. ירושלמי פ"ו דנדרים:

לו **דמלוח כו' גם כו'**. שם מ' ב' ת"ר החגבים כו' אע"ג דאי בשיל להו עובד כוכבים אסור כמש"ש ל"ח א' וה"ה למליח ואף הראב"ד והרמב"ן מורים בזה אלא דס"ל דל"פ בזה כנ"ל:

(**ליקוט**) **דג כו' דמלוח כו'**. כמש"ש במתני' ל"ט ב' וכבשין שאין דרכן כו' ושם ל"ז ב' אלא כמים כו' ע"י האור ואף דלא קיימא האי תירוצא מ"מ ל"פ עליה לדינא ודלא כרש"י ל"ח ב' ד"ה דג כו' ואף לפירש"י קי"ל כמאן דשרו כמ"ש בסי"ב. ת"ה (ע"כ):

לז **אע"פ שראוי כו'**. כמ"ש בפ"ק די"ט (ד' ב'):

לח **שאינם כו'**. ערש"י שם:

לט **כלים כו'**. כמו בכל איסורי דבריהם שאוסרין תערובתן כגון שמנו של גיד כמש"ל סי' ס"ה ס"ט ובסי' ק' ס"ב וכחל בסי' צ' וציר דגים טמאים בסי' פ"ג ואמרינן בפג"ה (צ"ט ב') דלר"י אוסר קרוב למאתים ולת"ק עד תתק"ס כמ"ש בפ"י דתרומות ואמרינן בפג"ה (צ"ח א') לא תזלזל כו' וכן בתרומת ח"ל לשיטת התוס' אוסר עד ק"א ושאר איסורין:

מ **וי"א שא"צ**. דלא שייך חתנות בכה"ג ולכאורה ראיה לדבריו מסי' קי"ב סי"ד אבל ליתא דהא בפנאדי"ש אוסר שם ס"ו וכאן ס"ג וכן הביא הרשב"א ראיה מפאנדי"ש שאוסר בח"ת:

(**ליקוט**) **וי"א שא"צ**. וכ"כ נ"י ספ"ח דיבמות ע"ש (ע"כ):

מא **ואף כו' אם הוא כו'**. כמ"ש בירושלמי פי"א דתרומות תניא ר' חלפתא בן שאול קדרה שבשל בה תרומה מגעילה בחמין ג"פ ודיו א"ר בא ואין למדין ממנה לענין נבילה א"ר יוסי קשיתה קומי ר' בא תרומה בעון מיתה ונבילה בל"ת ואת אמר הכי א"ל כמ"ד מאליהון קבלו עליהן את המעשרות. ר"ל לפי שהוא מדרבנן הקילו אע"פ שהתורה העידה על כ"ח כו' ר' יוסטי בן שונם בעי קומי ר' מנא תנינן הרכינה ומיצה ה"ז תרומה ואת אמר הכין. ר"ל אלמא דלא הקילו בה אפילו בדבר מועט א"ל כאן ע"י האור נגעל ויוצא ר"ל דאין זה קולא כ"כ וכתב הרשב"א וה"ה לכל איסורין של דבריהם ומיהו באיסורין של דבריהם שאין להם עיקר מן התורה דומיא דתרומה בזה"ז אבל באיסורין שיש להם עיקר מן התורה לא דהא דם שמלחו אינו אסור אלא מדרבנן כמ"ש בכ"ג דמנחות (כ"א ב') ואפ"ה תברא ר' אמי להההיא פינכא בפכ"ה (קי"א ב') וז"ש מפני כו' וענ"י בב"ב פ"ח א':

מב **עובד כוכבים כו'**. כ"כ הרא"ה וכשיטתו דכל דלא שייך חתנות מותר אבל הרשב"א חלק עליו ועט"ז ופר"ח:

## סימן קיד

א **אחד כו' או כו'**. דכולהו חדא טעמא כמו שמסיק שם משום חתנות:

ב (**ליקוט**) **תמרים או של תאנים**. כ"כ הרמב"ם וכ' וכיוצא בהן ולשון הטור א' שכר תמרים או של שעורים ולשון התוס' שם בין של תמרים בין של תבואה (ע"כ):

ג **או של תבואה**. וליכא משום בש"ג כמו שבטיל לענין ברכה שמברכין שהכל:

ד (**ליקוט**) **או של דבש**. טור וכ"ד הרא"ש שם שכתב ודבש דמתני' כו' והא דשרו כו' וכ"כ בהג"א שם ד"ה ובסה"ת כו' בשם א"ז:

ה **ואינו אסור כו' אבל כו'**. לשון הרמב"ם מדברי גמ' שם וכרב אהאי:

ו **ולא אסרו כו' וכן כו'**. הרא"ש שם ותוס' שם (ע"כ):

ז **ויש מתירין בשכר של דבש**. דלא אמרו אלא שכר ועוד דתנן והדבש והיינו דבש מבושל כמ"ש בגמ' שם דבש למאי ניחוש כו' אי משום גיעולי כו' והטעם דליכא קירוב דעת כמו בשכר ועהג"א שם. וסברא ראשונה ס"ל שלא אמרו שכר אלא שמצוי להם ומתני' דתני דבש מפני שעדיין לא נגזר על השכר כמ"ש תוס' שם וערא"ש שם:

(**ליקוט**) **ויש מתירין בשכר של דבש**. הג"א שם בשם סה"ת. וסמ"ג והג"מ:

ח **ותבואה**. כ"כ מרדכי בשם ראבי"ה בשם ספר הישר וכ' ב"י שדעתו דאין אסור אלא כעין שכר שלהם שהיה של תמרים אבל כל הפוסקים חולקין ע"ז. וכן בדברי הרמב"ם והרא"ש הנ"ל וכ' הרמב"ם שהתירו יין תפוחים מפני שאינו מצוי כו' וכמ"ש בש"ע בס"ג (ע"כ):

ט **כל אלו כו'**. מ' ב' וכן יין כו':

י **וכן כו'**. ל"ב א':

יא **אם דמיהם כו'**. כמש"ש ל"ד ב':

יב **עד שאין כו'**. ע"ג א':

יג **אבל אם כו'**. ל"ב א' מ' ב':

יד **גם אין כו'**. ל"ג ב' וע' כ"ז בתוס' ל"ב א' ד"ה ומאוצר כו':

טו **דכיון דאית כו' וכן כו'**. כמ"ש במנחות מ"ג א' וכ"כ במרדכי דפ"ו דברכות על מש"ש האי הימלתא כו' ולתערובת יין ושאר דברים האסורין לא חיישינן דאומן לא מרעי נפשיה:

טז **צריך כו' ואם כו'**. תוס' שם ד"ה האי מהא דחלא שם:

יז **אם אין כו'**. כנ"ל ס"ד:

יח (**ליקוט**) **והוא דלא כו'**. כמ"ש בחולין ו' א' שאני שאור כו' וביי"ט ל"ח ב' וע"ז ס"ט א' וחולין צ"ז ב' ועתוס' דע"ז ל"ד א' סד"ה דורדיא כו' וכנ"ל סי' קכ"ג סט"ו (ע"כ):

יט **וה"ה למים כו'**. שם ל"ח ב' וספ"ד דשבת ופ"ב דמ"ק:

כ **אפילו רכים כו'**. דלא כר' יוסי שם:

כא **ובלבד כו'**. כמש"ל סי' צ"ו ס"ב:

כב **אבל אם נכבשו כו'**. כמ"ש בא"ח סי' תמ"ז ס"ח ועמש"ש:

(**ליקוט**) **אבל אם נכבשו כו'**. מדשרינן במתני' זיתים כבושים שלהם (ע"כ):

כג **ואם ידוע כו'**. כחזקיה שם דאין הלכה כתלמיד במקום רב. רי"ף ורא"ש:

כד **ומכרו כולו חוץ כו'**. כמש"ש ע"ד א' הלכה למעשה כו':

(**ליקוט**) **ומוכרו כולו כו'**. דמ"ש כולו אסור בהנאה היינו לסתם מתני' אבל לרשב"ג

מוכרו כו'. ת"ה פ"ז ב' בשם ה"ר יונה ופליג על הראב"ד ועמ"ש סי' קל"ד ס"ה בהג"ה וס"ל להר"י והרשב"א כיון שבגמ' לא הוזכר לחלק לא קי"ל כירושלמי וכ"כ שם כמה פעמים (ע"כ):

כה **ואם ידוע כו'**. כמ"ש בפ"ב דכתובות (כ"ז א') אם יש מחבואה כו' והקילו בשבויה וה"ה כאן דאינו אלא מדרבנן תלינן להקל כמ"ש בע"ז ע' ב' אימר מגבה כו':

כו **ואם ידוע כו' אבל כו'**. כמ"ש (פסחים ט' ב' וש"מ) בעשר חנויות ובספ"ק דכתובות ט"ו אי דקא אזלי כו' ל"צ כו' ובתוספתא פ"ד דדמאי כל העיר מוכרין ודאי ואחד דמאי לקח ואינו יודע מאיזה מהן לקח ה"ז אסור מפריש תרומה ומעשר כו' כל העיר מוכרין מתוקן ואחד מוכר שאינו מתוקן ולקח כו' ה"ז אסור כל העיר מוכרין בשר שחוטה ואחד כו' ה"ז אסור כל העיר מוכרין יין טהור ואחד כו' ה"ז אסור בד"א בזמן שלקה ואינו יודע מאיזה מהן לקח אבל הלוקח מן השוק הולכין אחר הרוב וכאן לא שייך שאחד יציל כיון דידוע ודאי שמערבין:

כז **ובמקום כו'**. דמורייס לא נאסר לגמרי בכ"מ כמו גבינה ושאר שנאסר במנין מדאמרינן קיסטא דמורייס בלומא כו' וה"ה במקום שאין דרכן כמו כבשים. ר"ן:

כח **וכן כו'**. עבסי' קי"ח ס"ב ומיהו דוקא כו':

(**ליקוט**) **וכן להפקידו כו'**. שאין העובד כוכבים נותן אל דעתו לסלק המורייס וליתן יין שהרי לא נודע שהיין יפה למורייס ולא יהא חמור מפקיד מלוקח שם (ע"כ):

## סימן קטו

א **שמא עירב כו'**. גמ' שם:

ב **אם ידוע כו'**. שם ה"ד אי כו' ועבה"ג ס"ק ג':

ג **והוא שיודע כו'**. טור דבלא"ה לא מרתת:

ד **ולכתחילה כו'**. ר"ל אפילו ידוע שאין לו ד"ט בעדרו וכמש"ל שצריך יושב מבחוץ ואמרו שם משום איערובי ולאו עירובי ממש דהא אין ד"ט שם ועוד דלא חיישינן להכי כיון דאין מרויח אלא שאינו נזהר שלא ישתייר בכלי חלב טמא וכמ"ש המרדכי וסמ"ק:

ה **ונהגו כו'**. נלמד מהנ"ל ור"ל אפי' רואה בתחלת החליבה:

ו **מיהו בדיעבד כו'**. ר"ל אפי' לא ראה בכלי וכן שחלבו בכלי שדרכו כו' אבל לא ראה בתחלת החליבה אף בדיעבד אסור כמ"ש בד"מ ובת"ח וכמ"ש בגמ' וש"ע כנ"ל ועש"ך דאף לראות בכלי אף דיעבד אסור כמ"ש סמ"ק ומרדכי שמזה הטעם צריך להיות ישראל יושב כנ"ל ושכ"כ באו"ה דלא כמ"ש בד"מ בשמו:

ז **ושפחות כו'**. כמו ישראל יושב כו' דמירתת וכן כאן מירתת:

ח **ואפילו ישראל קטן כו'**. עב"י סי' ק"ל בשם הרשב"א וכ"כ המרדכי פ"ב סי' תת"ל על מ"ש בגמ' (ל"ח) מניח ישראל בשר כו' שופתת אשה קדירה כו' וכ' המרדכי בשם ראבי"ה ולא חיישינן לאיחלופי ואיערובי כדמפרש בירושלמי כגון שהתינוק יושב ומשמר:

ט **מיהו אם כו'**. כנ"ל בש"ע דדוקא ישראל יושב כו' אע"ג שתין כו' ועש"ך שפסקו אפילו לא היה במקצת חליבה דאסור דלא כהרב:

י **חלב של עובד כוכבים כו'**. כמו בכל איסורי דרבנן כנ"ל ס"ס קי"ג ואף הרא"ה מודה כאן כיון שיש ששש איסור דאורייתא:

יא **אבל לא כו'**. דאינו אסור אלא מן המנהג וכמו פת של עובד כוכבים:

יב **חלב של עובד כוכבים כו'**. גמ' שם ואב"א אפילו תימא דקבע כו' וכן חמאה וכמ"ש בס"ג ע"ש ואפילו יבשל החמאה וז"ש וכל מה כו':

יג **ואפילו כו'**. שכבר גזרו על כל גבינות העובדי כוכבים בין שהעמידוה בדבר אסור בין שהעמידוה בדבר המותר גזירה משום שמעמידין אותה בדבר האסור לשון הרמב"ם. דע"כ לא חילקו בין גבינה לגבינה מדפריך שם אלא מעתה יבש תשתרי ישן תשתרי ודלמא אין ה"נ אלא ודאי כשאסרוה לגמרי אסרוה ולא חילקו וגמ' פריך למה לא חילקו ואמרו שם גזירה חדשה כו' אלמא אסרו משום גזירה ונאסרה במנין וכ"כ כל הפוסקים דלא כמ"ש תוס' שם ד"ה חדא כו'. ואין לדמות לשאר דברים שהותרו בבטל הסיבה שלא אסרו לכתחלה אלא לפי הענין ועריב"ש סי' שצ"ד ובחלב מחלק פעמים שאסור ופעמים שמותר וכן בכבשים ושאר דברים ולא מחלק בגבינה ועהג"מ:

יד **ואם הישראל רואה כו'**. כ"כ מהר"ם סי' שע"ד בשם תוספתא פ"ה פת שאפאה עובד כוכבים בלא מעמד ישראל וגבינה שהעמיד העובד כוכבים בלא מעמד ישראל אסור ובתוספתא שלנו חסר בבא דגבינה אבל כתב מהר"מ שם דלאו דוקא שהרי בסיפא אמר פת שאפאה ישראל אע"פ שהעובד כוכבים לשה וגבינה שהעמידה ישראל אע"פ שהעובד כוכבים עבדה מותר אלמא דהעמדת ישראל בעינן וכן בפת ע"כ א"א לומר דבפני ישראל מהני כמ"ש בגמ' דוקא א' מג' מלאכות בעי:

טו **ואם ראה כו'**. דלהכי צריכי טעמים אחרים בגבינה שם ועתוס' ל"ה ב' ד"ה לגבינה כו' ושם א' ד"ה לפי כו' וכ"ז לשיטתו אבל לפי מ"ש לעיל דוקא שהעמיד ישראל:

(**ליקוט**) **ואם הישראל כו'** **ואם ראה כו'**. דלפי' תוס' שם ד"ה לפי כו' סגי בראיית עשיית הגבינה לחוד דכל החששות שם משום ההעמדה חוץ מדריב"ל והשתא לא חיישינן לדריב"ל כמש"ש בתוס' ד"ה חדא אלא דלפירש"י שם ד"ה לפי צריך לראות גם החליבה משום דר' חנינא וכמש"ש ב' ואב"א כו' ועתוס' שם ד"ה לגבינה כו' ועמ"ש בס"ג (ע"כ):

**טז** **ומ"מ כו'**. כנ"ל בס"א ור"ל כאן אפילו היה דעת העובד כוכבים לעשות הגבינות וכמ"ש אפילו תימא כו' ומשמע אפילו דעת העובד כוכבים לעשות גבינות נמי אסור:

**יז** **החמאה כו'**. ז"ל הרמב"ם החמאה של עובד כוכבים מקצת הגאונים התירוה שהרי לא גזרו על החמאה וחלב הטמאה אינו עומד. ור"ל כמ"ש ל"ה ב' אי דקבעי לגבינה כו' וכ' ומקצת הגאונים אסרוה מפני צחצוחי חלב שישאר בה כו' וכמ"ש בגמ' שם ואב"א כו' ופליגי הגאונים באוקימתות שם א' דסברא שניה ס"ל כר' חנינא לפי שא"א כו' וכפירש"י וא"כ ה"ה בחמאה וסברא הראשונה ס"ל כשמואל מפני שמעמידין כו' ולא משום צחצוחי חלב ולפיכך החמאה מותר ולא היתה בכלל גזירה ובזה תליא נמי שני התירוצים שם ב' אי דקא בעי כו' ואב"א כו' וכן ס"ל (להרמב"ם) כשמואל כמ"ש בס"ב וכן כתי' ראשון הנ"ל כמ"ש שם חלב בהמה טמאה אינו נקפה ועומד בחלב הטהורה ואם נתערב חלב טמאה בחלב טהורה כשתעמיד אותו יעמוד חלב הטהורה ויצא חלב הטמאה עם הקום ומפני זה יתן הדין שכל חלב הנמצא ביד עובד כוכבים אסור שמא עירב חלב בהמה טמאה וגבינת העובד כוכבים מותרת שאין חלב בהמה טמאה מתגבן אבל בימי חכמי המשנה גזרו כו' אבל לשיטת תוס' ד"ה לגבינה כו' דבעשאו העובד כוכבים הגבינות אין לחוש אפילו לתי' בתרא כנ"ל כיון שדעתו כן לא יערב ור"ח דקאמר לפי שא"א כו' קאי אארס אמילתיה דריב"ל ולפ"ז חמאה לד"ה מותר וזה דעת סמ"ק שמתיר וכ' טעם אחר שאין בחמאה גומות וסמ"ג והג"מ כתבו בשם בע"ה דחמאה הוא מי"ח דבר כמ"ש בירושלמי פ"ק דשבת תני רשב"י בו ביום גזרו על פיתן ועל שמנן ועל כבשותיהן ועל מלחותיהן וגבינותיהן וחמאותיהן וכתב סה"ת אמנם בירושלמי שלנו אין כתוב חמאותיהן. והכריע בב"י אין מוחין כו' ואם כו':

(**ליקוט**) **החמאה כו'**. עת"ה פ"ו ב' שאוסר והאריך בזה ע"ש (ע"כ):

**יח** **ובמקום כו'**. לשון הרמב"ם יראה לי שאם לקח המאה מן העובד כוכבים ובשלה עד שהלכו להן צחצוחי חלב ה"ז מותר שא"ת נתערבו עמהן ונתבשלו בטלו במיעוטם אבל החמאה שבישלו אותה עובדי כוכבים אסורה משום גיעולי עובדי כוכבים כמ"ש והראב"ד השיג עליו לבטל איסור לכתחלה ברוב ובכ"מ תי' מפני שיש בו הרבה ספיקות שמא לא נתערב ואת"ל נתערב שמא לא נשאר ואת"ל נשאר שמא יותך על האש אבל הרשב"א סי' ק"י הקשה עליו דבאלו האיסורין החמירו בספיקו שהרי כל ספק לקולא וכאן ספק וס"ס שמא לא נתערב כו' כנ"ל ואפ"ה אסרו וכן אין הולכין כאן בתר נ"ט דאל"כ למה לא אמרו דליטעמיה קפילא אלא שגזרו להרחיק מאיסורין של דבריהם טפי מאיסורי תורה וז"ש מפני שמעמידין בעור כו' אע"ג שאינו בנ"ט ואין קושיא מכל זה

להרמב"ם דאין כלל ס"ס בגבינה אפילו לר"ח שלכן אמר א"א בלא כו' ושמואל דאמר מפני שמעמידין כו' כ' שם משום דדבר המעמיד אפילו באלף לא בטיל ועוד הקשה עליו דא"כ גבינה ג"כ יותר בבישול וזה כבר תירץ הוא עצמו שגבינה אסור בכ"ע מחמת גזירה וכן חלב וכמ"ש סס"ב לדעת תוס' שאם חלבו ע"מ לעשות גבינות מותר הגבינות אם עשאן ישראל ומ"מ החלב עצמו אסור וכ"ה דברי הרמב"ם ומפני זה כו' שכל חלב כו' וגבינת כו' ובתוספתא פ"ה משמע כדברי הרמב"ם דתניא שם אין לוקחין גבינת בית הינאיקי אלא מן המומחה ושלוקה נלקחת מכל מקום ר"ל אפילו מישראל חשוד וה"ה לחמאה אפילו מן העובד כוכבים דאף שגבינה אסור מעובד כוכבים מפני הגזירה דלא פלוג כנ"ל משא"כ בחמאה. והכריע בב"י דבמקום שאין מנהג יש לסמוך אדברי הרמב"ם:

יט **גם מותר כו'**. כנ"ל:

כ **ואם בישלה כו'**. ר"ל שלא כדברי הרמב"ם הנ"ל דס"ל סתם כלים הן ב"י ומ"ש אי משום גיעולי עובדי כוכבים נטל"פ דבשר פוגם בשמן ודבש וכמש"ל סי' ק"ג ס"ד ולא קי"ל כן:

כא **ואם הולך כו'**. כמ"ש או"ה משום דאיסור זה אינו אלא משום תיקוני החמאה ואילו היו מתקנים במקום שנהגו איסור כמו במקום שנהגו היתר היו אוכלין אותו גם שם וכמ"ש מהרי"ל סי' ל"ה דמקום שנוהגין היתר לפי שהוא ארץ הרים ומקום מרעה וחולבין הרבה יחד ואין לחוש שם כו':

כב **אבל אסור כו'**. כמ"ש בפ"ד דפסחים מפני שינוי המחלוקת משא"כ ביש בו היכר ועיין שם נ"ב א' ד"ה ולית ליה כו' אלמא לית כה"ג משום מחלוקת רק משום חומרי המקום וכאן ליכא משום חומרי המקום כנ"ל:

כג **וההולך כו'**. כנ"ל מפני המחלוקת כיון שאוכל חמאה שלהם:

כד **וי"א דה"ה כו'**. משום דברים המותרים ואחרים כו' כמ"ש שם (נ' נ"א):

## סימן קטז

א **ועכשיו כו'**. תוס' בע"ז ובפ"ק די"ט (ו' א') ובפ' בתרא דיומא (ע"ז ב') ושאר מקומות ואין כאן משום דבר שבמנין שלא נגזרה לכתחלה אלא במקום דיש משום גלוי מדקאמרינן יין מבושל אין בו משום גילוי והרבה כיוצא שם וה"ה לדידן בכולם כיון שלא נאסר לגמרי כנ"ל:

ב **וכן אין כו'**. שם:

ג **מיהו כו'**. כמ"ש בסי' ק"ח דבדיעבד ריחא לאו מילתא היא:

ד **ירחוץ כו'**. כמ"ש בפ' כ"ה (ק"ד ק"ה) בבשר אחר גבינה ושם בפ' כ"צ השוו אותה לבב"ח:

ה **ומ"מ כו'**. כמ"ש בפ' כ"ה מקנח וה"ה למריח:

ו **צריך כו'**. ירושלמי פ"ח דתרומות א"ר אמי צריכין למיחש למה דברייתא חששין דלא למיתן פריטי גו פומא פיתא תותי בי שחיא תבשילא תותי ערסא ממצע סכינא גו אתרוגא ממצע סכינא גו פוגלא א"ר יוסי ברבי בון כל זיעת האדם סם המות חוץ מזיעת הפנים:

ז **פס ידו**. כגי' פיסתא תותי כו':

ח **ולא כו'**. כגי' שלנו וכמ"ש הר"ן:

ט **וכן יזהר כו'**. כמ"ש בפ"ב דשבת (ל"ב א') לעולם אל יעמוד כו':

י **כי חמירא כו'**. פ"ק דחולין (ט"ו) וכ"ה בירושלמי פ"ח שם שחטו וחטפו זאבים בני מעיה כו' והכא אמרת הכין חומר הוא בסכנת נפשות:

יא **ולכן אסרו כו'**. פ"ק דר"ה (ט"ז ב') ופ"ג דתענית (כ' ב'):

יב **או כו'**. פ' ע"פ (קי"ב):

יג **וכן אסרו כו'**. שם:

(**ליקוט**) **וכן אסרו כו'**. ע"ז י"ב ב' וכגי' ר"י בתוס' שם ד"ה לא כו' ופסחים קי"ב א' (ע"כ):

יד **או כו'**. פ"ק דעבודת כוכבים (י"ב):

טו **ומנהג כו'**. רוקח שכן קבלה מקדמונים וענין התקופות ע' בזוהר ח"ב קצ"ה ב' פ"א א' עש"ה:

טז **עוד כתבו כו'**. כמ"ש בפ"ו דב"ק (ס') כיון שניתן רשות כו' וכמ"ש (משלי י"ג) ויש נספה כו' ואמרינן בפ"ג דתענית (כ"א ב') איכא מותנא בי חוזאי כו' איכא שיירתא כו' כ"ש באותה העיר ושם איכא מותנא בחזירי כו' וכן בשאר דברים כמ"ש (ירמיה כ"א ל"ח) היושב בעיר כו' והיתה כו' ונאמר (עמוס ד') והמטרתי על עיר כו':

יז **ולא בסופו כו'**. כיון דכבר איתחזק וכה"ג אמרו בב"ק שם דבר בעיר כו':

יח **ואסור**. כנ"ל:

יט (**ליקוט**) **אסור כו'**. אבות דר"נ פכ"ו הוא היה אומר האוכל אוכלין שאינן עולין על גופו ומברך עליהן עובר משום ג' לאוין שביזה את עצמו וביזה את האוכלין ומברך ברכה שאינה כתיקונה ע"ש (ע"כ):

כ **ולא נמצא כו'**. שם (מ"ד ב'):

## סימן קיז

א **כ"ד כו'**. ירושלמי פ"ז דשביעית כ"ד שאיסורו דבר תורה אסור לעשות בו סחורה וכ"ד שאיסורו מדבריהם מותר לעשות בו סחורה והרי חמור למלאכתו הוא גדל והרי גמל למלאכתו הוא גדל ר' הושעיא נסב ויהב בהדין מורייס ר' הונא נסב ויהב בהדין חילתיתא ר"ל שהיו נושאין ונותנין בחלתית ומורייס שהן מד"ס וכן בתוספתא פ"ה לא יהא מביא כלבים כופרין וחולדת הסנאים וחתולין וקפוד למכרן לעובד כוכבים ולרכב עליהן אבל מורייס וגבינות בית הוניקי והפת והשמן שלהן מותר למכרן ולשכב עליהן:

ב **אע"פ כו'**. תוספתא הנ"ל ומתני' שם ולא בנבלות כו' וכולן מותרין בהנאה כמ"ש פ' כ"ש:

ג **או כו'**. בתה"ד מסתפק בזה:

ד **ואפילו לקנותו כו'**. ערפ"ה דע"ז ס"ב א' אילימא דיהבינן כו' והתורה אמרה כו' ועתוס' שם ס"ג א' ד"ה ואינו כו' וקשה מי כו' לכך נראה לר"י כו':

ה **וכן מי כו'**. כמ"ש לגר כו' או מכור לנכרי:

ו **ובלבד כו'**. מתני' שם ריי"א כו' וחכמים אוסרין ופי' הרמב"ם שם דר"י מתיר כשיתכוין לצוד:

ז **וצריך למכרה כו'**. ממ"ש בב"ק פ' א' וכן גר כו' דוקא כה"ג:

ח **וכן מותר כו'**. דמה"ט נפרעין מהן ביום אידם ועתוס' פ"ק דע"ז ב' א' ד"ה ולפרוע כו':

ט **ואסור כו'**. פ' ג"ה (צ"ד):

י **וכ"ד כו'**. כנ"ל:

## סימן קיח

א **שהפקיד או כו'**. שלח ל"ט ב' וכפירש"י שם ד"ה אסור כו' בחותם כו'. הפקיד ל"א א' וכא"ד אליבא דר' יוחנן וכן מפרש רבא שם ה"ר חותם בתוך חותם אלמא דהכי ס"ל וכן ס"ל שם ע"ד ב' וכן ס"ל לרב אשי כ"ט ב' גבי יין מבושל וחומץ וכן רב ל"מ ב' ואע"ג דרב עצמו ל"א א' פסק כר"א וכן שם ס"ט ב' והלכתא כר"א כו' ותי' ר"ת דשם ל"ט ב' מיירי בישראל חשוד דגרע מעובד כוכבים שבטוח שיאמינוהו וכן הא דרבא ורב אשי ובזה ניחא הא דרבב"ח מחתך אתלת כו' אע"ג דאינו אלא סימן א'. ור"י מפרש דהתם והתם בעובד כוכבים והא דסגי בחותם א' היינו במפקיד וחוזר ורואה חותמו דעובד כוכבים מירתת ובכה"ג פלוגתא דר"א ורבנן והלכה כר"א או בשולח ומודיע מתוך כתבו ענין חותמו והעובד כוכבים יודע בכך דמירתת ניחא הא דרבב"ה מחתך שהיה חיתוכו

ידוע כמ"ש רש"י שם אבל בשולח ואינו מודיע בעינן ב' חותמות. ורשב"א ור"ן תירצו דגם ר"א בעי חב"ח אלא בהא פליגי דלר"א מפתח וחותם סגי ולרבנן דוקא ב' חותמות וכגי' מפתחו וחותם וכ"ה ברי"ף ורא"ש וש"פ ועתוס' שם ד"ה תרווייהו והלכה כר"א ואמרו בחותם א' ר"ל בהדי מפתח וכ"מ מדברי רי"ף שפסק כר"א ואמר ה"ד חב"ח כו' וז"ש שהפקיד או שלח כפי' הר"ן ועס"ד ולאפוקי דעת ר"י. ביד עובדי כוכבים. לאפוקי דעת ר"ת:

(**ליקוט**) **יין כו' שהפקיד או שלח כו'**. רשב"א וטור בשמו ולאפוקי דעת ר"ת ור"י (ע"כ):

ב **אבל יין כו'**. כ"ז לשון הרמב"ם ומבושל שם כ"ט ב':

(**ליקוט**) **אבל יין מבושל כו' וכל שאיסורו מד"ס כו'**. לשון רמב"ם וכ"כ הרשב"א וטור בשם הרשב"א. ור"נ פי' טעם אחר ועתוס' שם ד"ה אמר ט"א (ע"כ):

ג **או יין כו'**. כמ"ש בירושלמי דקונדיטין אין בו משום יי"נ ופי' הרמב"ם שעירב בו דבש וה"ה כיין מבושל וכ"ש שכר ועסי' קכ"ג ס"ד:

ד **וחלב כו'**. ל"ט ב':

ה **וכל שאיסורו כו'**. כפי' דחבי"ת בחב"ח לפי שהן ד"ת אבל המפ"ג אינן אלא מדבריהם ועבה"ג:

(ליקוט) בירושלמי מפרש הטעם כל דבר שאיסורו מגופו בחב"ח משום תערובת בחותם אחד נראה שהרמב"ם מפרש דמשום תערובת איסורו מדבריהם וראיה פת דאיסורו מגופו וער"נ אבל הרא"ה כתב כטעם הירושלמי ונראה עתה הגירסא שפיר שמחקו רש"י פת למאי ניחוש כו' ועתוס' שם ד"ה פת כו' אבל לפ"ז ניחא דמשום דאיסורו מגופו הוא אלא דשם כ"ט ב' גם בחומץ ויין מבושל שאיסורו מגופו אמר ג"כ כה"ג דלא טרח ומזייף בחותם אחד ודוקא ביי"נ משום חיבת ניסוך צריך הב"ח וע"כ צ"ל כדברי הרמב"ם משום שהוא מדבריהם וכ"כ ר"נ (ע"כ):

ו **שהפקיר**. וה"ה שלח ונמשך אחר לשון הרמב"ם:

ז **וי"א כו' ואף כו'**. הוא דעת ר"י וברי"ס ק"ל סתם כסברא ראשונה:

(**ליקוט**) **וי"א כו' ואף כו'**. כפי' ר"י לתרץ דקשיא דרב אדרב ושאר קושיות דר"א דמתיר בחותם א' דוקא במפקיד שעתיד לראות חותמו כו' ואמרינן שם ב' השולח חבית כו' ופירש"י בד"ה חבית כו' וכ"ש ביד עובד כוכבים אלמא דאתי כר"א ואפ"ה צריך היכר חותם והיינו משום שהוא בחותם א' ובמכיר די בחותם א' אף בשולח אבל בחב"ח א"צ היכר הותם וכן לפיר"ת דמוקי כרבנן מ"מ מדרבנן נשמע לר"א כמש"ש בתוס' וע"ש ס"ט ב' בד"ה מ"מ כו' אבל ר"ת פי' דלר"א א"צ כלל הכרת חותם וכשיטתו דאוקים ברייתא

דמכיר כרבנן ולא יליף מינה לר"א משום דלר"א לא חיישינן כלל לזיופא כמש"ש בגמ' ס"ט ב' וכשיטתו דמתרץ קושיות הנ"ל לא בשולח ומפקיד אלא מחלק בין ישראל חשוד לעובד כוכבים וז"ש בהג"ה וי"א כו' אבל פי' עוד דברייתא דמכיר אינו משום שהוא בחותם א' אלא דה"פ שחזר על חותמו ומצא מקולקל אבל בסתם א"צ היכר חותם ואין חילוק בחתום בחותם א' או בחב"ח ובין לר"א ובין לרבנן ואף בחב"ח וז"ש בס"ב כיון כו' ובסי' ק"ל ס"ח חתמו כו' ועתוס' שם ושם (ע"כ):

ח **וי"א כו'**. הוא דעת ר"ת:

(**ליקוט**) **וי"א דלא כו'**. עתוס' דב"מ כ"ג ב' ד"ה אתלתא כו' ורא"ש שם ס"ג ור"ת ז"ל כו' דאלת"ה קשיא דרב אדרב כו' אבל בתי' הראשון תי' דסי' לתלתא קרנתא עליף טפי (ע"כ):

ט **ובדיעבד כו'**. תוס' שם ב' בד"ה השולח כו' ובדיעבד כו' ור"ל אף אם לא שלחו להודיע וכמ"ש למטה דלענין שא"צ הכרה אף ר"י מודה:

י **כיון כו' אבל כו'**. שם ל"א ב' השולח הבית כו' ופי' תוס' שר"ל אם חזר על חותמו כו' אבל א"צ לכתחלה לראות כמש"ש ס"ט ב' והלכתא כו' דלא חיישינן לזיופא משמע דלא חיישינן כלל וכן לרבנן בחב"ח דל"פ ר"א אלא דלא בעי רק חותם א' ועתוס' שם ד"ה מ"ט כו' מיהו מדקאמר הכא בשמעתין כו' ובריייתא דלעיל כו' וכן שם ל"א ב' ד"ה השולח. ויש מקילין לשלוח כו' וכן לדעת ר"י אף שצריך להודיעו מ"מ א"צ לראות וכמ"ש תוס' ס"ט ב' בד"ה הנ"ל ומיהו אם שולח כת"י והודיע לחבירו כו' דלא כר"ן שכ' לשיטת ר"י דוקא שמכיר ובבה"ג איירי שם ע"ש:

יא **ומיהו כו'**. ממ"ש ל"ד ב' למאי ניחוש לה כו' ובפ' ג"ה (צ"ה א') מתבי עשר חנויות כו' בנמצא ביד עובד כוכבים ועתוס' י"ב א' ד"ה ושדי כו':

יב **או כו'**. שם כ"ט ב' אי משום אינסוכי כו' ואי כו':

יג **אף כו'**. דאף בלא חותם כלל היה מותר אי לאו משום איחלופי:

יד **מפתח כו'**. כר"א וכפי' הרשב"א כנ"ל:

טו **אבל כו'**. דודאי מפתח לא הוי חותם אף לר"א דלכך ל"ק ר"א ב' מפתחות ול"פ ארבנן אלא משום כיון דאית חותם א' לא טרח לפתוח במפתח ח"ש שם ובסוף פט"ז דשבת דלר"א סגי בחותם א' אלמא מפתח לא הוי חותם וז"ש שם ס"ט ב' דלר"א לא חיישינן לזיופא:

טז **אם שולח כו' ואם כו'**. ר"ל אפילו בלא היפוך התפירות דתפירת השק הוא כמו מפתח אא"כ היפך אז הוא חותם ועד"מ:

יז **אם שלח כו'**. רש"י בפ' ג"ה צ"ד א' מהא דאמרינן שם חתוכא דישראל כו':

יח **וכן כל כו'**. הרא"ש שם מהנ"ל:

יט **ודוקא כו'**. עד"מ בשם תה"ד:

כ **שלח כו'**. דשחיטה לא הוי סימן דישראל הוא מדפריך בב"מ כ"ד ב' מדהתירוהו לו משום שחיטה רובה ישראל נינהו [נ"י שם וכמש"ל סי' א' ס"ד] ועהג"א פ"ק דחולין סי' י"ז ד"ה וכ' כו':

כא **אם שלח כו'**. עבה"ג ובתוספתא פ"ג דדמאי השולח ביד עובד כוכבים ה"ז חושש משום מעשרות ומשום שביעית אבל חמרי גוים המדדים מן הגורן לעיר אינו חושש לא משום מעשרות ולא משום שביעית מפני שהן בחזקת המשתמר:

כב **הלוקח כו'**. עבה"ג ותוספתא שם השולח ביד ע"ה או ביד כותי אינו חושש לא משום מעשרות ולא משום שביעית:

כג **ואפילו כו'**. דהא אפילו על שחיטה נאמנים כמ"ש ברפ"ג דזבחים ועתוס' דפסחים ד' ב' ד"ה הימנוה כו':

כד **ויש כו'**. ע"ז ל"ט ב' וכפי' ר"ת דבישראל חשוד מיירי כנ"ל ודוקא ע"ה החשוד על הדמאי שהוא דבר שרבים מקילין בהם נאמן והרמב"ם כשיטתו שמפרש שם בעובד כוכבים כנ"ל:

כה **בשר הנמצא כו'**. כמ"ש בפ' ג"ה חתוכא כו' וחיישינן שיקח ישראל אלמא מותר ליקח דתקנתא לרשיעי לא עבדינן:

כו **והוא כו'**. כנ"ל ס"ו בשחיטה:

כז **וכן כו'**. עש"ך:

כח **ויש אוסרים כו'**. משום דלא אשכחן בש"ס כה"ג ואשתמיטתיה דברי רשב"א הנ"ל:

כט (**ליקוט**) **אם הוא כו'**. דיוצא ונכנס מותר בכ"ע דאף בכותי ששוחט בהמה דידיה ועסיק בה ומצי למידרס בכ"ש אפ"ה מותר כמ"ש בריש חולין. ר"נ וראב"ד פ"ה דע"ז (ע"כ):

ל (**ליקוט**) **ישראל כו'**. אע"ג דאמרינן י"ב א' לא אמרינן דלמא מהדר כו' משמע אבל אי מהדר אסור כבר תי' תוס' שם ד"ה דלמא דדוקא באכסנאי ורבא פליג אף בכה"ג (ע"כ):

(**ליקוט**) **ישראל כו'**. עבה"ג וע"ש בר"נ בארוכה ומסיים ומדברי כולם למדנו ישראל כו' לא משום נבילה ולא משום צינורא כו' ע"ש (ע"כ):

לא **שמא כשהחזיר כו'**. לשון הטור דלא כמרדכי והג"א:

לב **אפילו אם כו'**. תוס' שם וכנ"ל:

(**ליקוט**) **אפי' אם כו'**. עתוס' שם ד"ה ושדי כו' ובכה"ג חייש אביי אבל רבא פליג עליה וערש"י ד"ה רבא כו' דמסתפי צ"ל ומסתפי ושני טעמים הן ואפילו במשובח וכדקי"ל

בכ"מ יוצא ונכנס שמותר וכקושית תוס' הנ"ל וכמ"ש בס"י אם הוא כו' ודלא כהג"א שם ד"ה משמע כו' וז"ש הרא"ש שם ועל זה סומכין כו' ועוד דהוי כו' דלרבא מותר ואפילו לתירוץ ראשון של תוס' הא רבא פליג עליה (ע"כ):

לג **ואפילו פיהן כו' ואין כו'**. שם:

לד **וה"ה כו'**. פ' כ"צ (ע"ו ב') בשר נבילה כו' וכלוי כנ"ל סי' ק"ח:

לה **אבל לכתחלה כו'**. לא מיבעיא בצלי משום ריחא כמ"ש ר"ס ק"ח אלא אפילו בקדירה משום ניצוצות. ובלא"ה אסור מפני תערובות כמ"ש שם אלא מאי ע"כ כו' כגון שצלאן בשתי קדירות:

לו **יש להחמיר כו'**. כמ"ש בס"י באין יוצא ונכנס אסור אם נהנה וכן כאן פעמים נותנת חלב להשביח חלקה ובמפליג שהולך לב"ה כמ"ש ברא"ש:

(**ליקוט**) **יש להחמיר כו'**. שם ברא"ש ולירא שמים כו' ור"ל כשהולכין לבה"כ דאינו כיוצא ונכנס ממש דהוי כהודיעו שמפליג דאסור כמ"ש בס"י ואף דאמרינן ע' א' בשמע קל צלויי דמותר דמדכר לחמריה שם העובד כוכבים יודע שהישראל נזהר ממנו וז"ש דמדכר ליה לחמריה משא"כ כאן ואינו מותר אלא מטעם השני דאינו נהנה ממנו וע"ז אמר ועוד כדי להשביח חלקה כו' וז"ש בהג"ה ואינו יוצא ונכנס דביוצא ונכנס אפילו לכתחלה מותר כמ"ש ברישׁ חולין (ע"כ):

(**ליקוט**) **יש להחמיר כו'**. דרא"ש שם כתב וע"ז סומכין כו' כשהולכין לבה"כ ולכאורה ראיה לרבריו ממש"ש ל"ח א' תנ"ה מניח כו' שופתת כו' אבל בירושלמי אמרו עלה והוא שהתינוק יושב ומשמר (ע"כ):

לז **ישראל כו'**. עש"ך ס"ק מ' וכ' בהגמ"ד בשם ריב"א דמטעם ס"ס אין להתיר כמש"ל סי' קט"ו ס"ג (בס"ק י"ח) בשם הרשב"א:

(**ליקוט**) **ישראל כו'**. ע"ש במרדכי שר"י התיר משום דס"ל דבלא"ה אין לאסור גבינות האידנא דטעם גילוי (עיקר) וכמ"ש בתוס' שם (ל"ה א' ד"ה חדא) ועוד כ' בהגמ"ר שם משום דקי"ל טעם כעיקר הוא מדרבנן כרש"י ויש להקל בספיקו אלא שכתב דאף לר"ת דס"ל טעם כעיקר דאורייתא יש להקל משום דאיכא ספיקי טובא שמא לא בא החותם ביד העובד כוכבים ואת"ל בא שמא לא זייף ואת"ל שזייף להחליף גדולים בקטנים שמא העמיד בדבר המותר דמה"ט שרינן סתם כלי עובדי כוכבים משום ס"ס (ע"כ):

לח **וכן אין כו'**. כנ"ל שאינו נהנה:

לט **אבל אם לא כו'**. אפילו במקום מיוחד ועש"ך:

# סימן קיט

א **החשוד כו'**. בכורות ל' א' ושאר מקומות:

ב **בין כו'**. בפ"ב דדמאי א"ל על עצמו כו' ושם בכמה מקומות ועבה"ג:

ג **ואם נתארח כו'**. פ"ב דדמאי כנ"ל:

(**ליקוט**) **ואם נתארח כו'**. ואע"ג דאמרינן בע"ז ל"ט ב' וכולן אם נתארח כו' ערש"י שם ד"ה אין לוקחין כו' וכמ"ש בס"ב (ע"כ):

ד **וי"א כו'**. ע"ז ל"ט ב' ת"ר אין כו' ופי' הרמב"ם דבסתם בני אדם שאין אנו מכירים אותם מיירי ואמר סוריא וכ"ש ח"ל ולאפוקי א"י בזמן שהיתה רוב ישראל עליה ועכשיו א"י ה"ה כח"ל לענין זה וסברא ראשונה ס"ל כפירש"י שם ד"ה אין לוקחין כו' ועס"ב:

ה **מיהו אם כו'**. גמ' שם:

ו **עובר עבירה כו'**. עט"ז שהשיג ע"ז (וע"ל סס"ק י"ח):

ז **כיון שאינו כו'**. שם השתא מיגזל גזלה כו':

ח **ואם כו'**. כמש"ו:

ט **פעמים כו'**. כפירש"י שם:

י **ומ"מ כו'**. כמ"ש בפ"ג דדמאי המפקיד כו' ובגטין ס"א ב' טוחנין ומפקידין כו' ושם משמע דשוה לנותן לתקן כמש"ש משום דקבעי למירמי כו' ונראה היינו קודם שמשני התם כדקתני טעמא כו' וס"ד שהם חשודים לגזול ולהחליף אבל לפי מאי דמשני מפני שרוצה דוקא בנותן לתקן אבל במפקיד לא שייך שרוצה כמש"ו ושיחזיר לו הדברים כו':

יא **החשוד כו'**. עבה"ג ופסק כר"ש משום דסוגיא דגמ' שם כוותיה:

(**ליקוט**) **החשוד לדבר כו'**. כסתם מתני' דבכורות ל' א' החשוד על כו' ואע"ג דר"מ פליג עלה כמש"ש א"ד ארבב"ח כו' הלכה כחכמים וכסתם מתני' ועתוס' שם ל"ו א' ד"ה אימור כו' וכן קי"ל בחולין ד"ה לימא מסייע כו' וקסבר כו' מתבי מכם כו' אלא לאו כו' (ע"כ):

יב (**ליקוט**) **אבל כל כו'**. כר"ש דרבא עבד שם כוותיה (ע"כ):

יג **החשוד כו'**. גמ' שם מ"ט שביעית כו' שם כל הסוגיא:

יד **אא"כ**. שם באתריה דר"י כו':

טו **מי כו'**. שם דלא כר"מ וכן בפ"ק דחולין:

טז **חוץ מעבודת כוכבים כו'**. שם:

יז (**ליקוט**) **או שאינו מאמין כו'**. כמו כותי לא מבעיא בשל אחרים דאינו נאמן דלא חייש אלפני עור כמ"ש בפ"ק דחולין (ג"ד ומפורש בנדה נ"ז א') אלא אפילו בשלו אסור

דקי"ל כר"א כמ"ש בגטין וכמש"ל סי' ב' ס"ט וכ"ש שאינו נאמן בשלו משום לפני עור כנ"ל (ע"כ):

יח **ובשל כו'**. כ"כ הרמב"ם בפי"ב מה' מעשר ובפ"ח מה' שמיטה ובפי"א מה' עדות ולמד ממ"ש בפ"ד דדמאי הנכנס לעיר כו' ובבכורות ל"ה א' רשב"ג אומר נאמן הוא כו' ואיפסיק הלכתא שם וביומא ע"ח כרשב"ג ומזה למד כמ"ש בפירוש בה' עדות שם אבל צ"ע דהא סתם מתני' שם ל' א' זה הכלל החשוד כו' והרשב"א סי' ס"ד וריב"ש סי' ד' תירצו דסתם ואח"כ מחלוקת היא ור"מ היא וצ"ע דהא אוקמינן שם מתני' דלא כר"מ כמש"ש ארבב"ח א"ר זו דברי ר"ע כו' ר"מ היא דאמר כו' ודוחק לומר דס"ל כר"מ בחדא כו' וכבר תי' הראב"ד דרשב"ג ל"פ אר"מ אלא במומין דקנסא בעלמא היא וכאן סתמא דד"ה היא ועמ"ש למטה ועוד צ"ע דברפ"ד דדמאי לא מצאו א"ל אחר שאינו כו' חשיכה כו' ואמרו בירושלמי שם חברייא בשם ר' יוחנן מפני כבוד שבת התירו אם מפני כבוד שבת ל"ל שואלו ע"י עילה ר' ביבי בשם ר"ח אימת שבת עליו והוא אומר אמת ואם אימת שבת עליו תנינן חשיכה מ"ש לא יאכל עד שיעשר מפני א' שאין אימת שבת עליו תני שואלו בחול לא יאכל בשבת כו' ע"ש ושם במתני' האומר למי שאינו נאמן על המעשרות כו' הלך ליקח ממנו כו' ואף באומר מאיש פלוני פליג ר"י בתוספתא וירושלמי שם תני ר"י אפילו א"ל כו' ונהי דקי"ל כת"ק מ"מ ההיא קשיא וכ"כ לקמן בסי"ט וההיא דנכנס לעיר ל"ק ואדרבה מוכח משם להיפך כמ"ש בירושלמי שם וע"א נאמן ר"י קל הקילו באכסניא מפני חיי נפש ופי' הר"ש אע"ג דע"א נאמן באיסורין ה"פ הא חשוד ואמרינן בתוספתא פ"ה על מתני' הנ"ל בד"א בזמן שאין מכיר שם אדם אבל אם היה מכיר שם אדם לא יטול אלא מן המומחה בד"א בזמן שלא שהה שם שלשים יום אבל אם שהה שם שלשים יום לא יטול אלא מן המומחה בד"א בתרומות ומעשרות אבל בשביעית ובטהרות אין נאמן ובמתני' שם החמרין שנכנסו כו' אינו נאמנין ואף ר"י ל"פ אלא משום חייהן כמ"ש בירושלמי שם מ"ט דר"י מפני חייהן של בני העיר מ"ט דרבנן מצויין הן להתפרנס מעיר אחרת ואע"ג שבגמ' פ"ב דכתובות (כ"ד א') אמרינן דפליגי בגומלין י"ל דגמ' ס"ל דרבנן מודי לטעמא דר"י מפני חייהן אלא משום גומלין פליגי אלא דבירושלמי שם אמרו תני נכנס לעיר ואינו מכיר אדם או שהיה עומד בגורן ואינו מכיר אדם שם ה"ז נשאל בין לחבר בין לע"ה דברי רשב"ג ר' אומר אין נשאלין על התרומה אלא לחבר בלבד אתיא דר' כר"מ ודרשב"ג כשיטתיה דתנינן תמן כל המומין הראוין כו' רשבג"א נאמן הוא על של חבירו כו' רמ"א החשוד על הדבר כו' ועיקרא דמילתא דרשב"ג ור"מ ל"פ אלא בסתם אדם שאינו מוחזק וכמ"ש בבכורות ל"ו אימור דאר"מ

לחששא כו' וכן הברייתא נכנס לעיר ואינו מכיר כו' וכן מתני' דחמרין כו' ולכך אמרו בגמ' דפליגי בגומלין והא דפריך בירושלמי וע"א נאמן לר"מ פריך דסתם מתני' ר"מ וז"ש וע"א נאמן ול"ק וחשוד נאמן אלא ר"ל בסתם ב"א אין נאמן ע"א לר"מ וכן ברייתא הנ"ל בד"א כו' כר"מ אתיא אלא דבתוספתא אמרה אחר ברייתא הנ"ל נכנס לעיר ואינו מכיר כו' פלוגתא דר' ורשב"ג ואח"כ אמרה למתני' דהנכנס לעיר כו' בד"א כו' אבל מ"מ י"ל ר"מ היא דס"ל הלכה כר"מ סתמו כר"מ ולא הזכירו אלא במה דפליגי ר' ורשב"ג בהדיא וההיא דבכורות ל' א' בחשוד כמ"ש החשוד וכן ההיא דרפ"ד דדמאי לא מצאו וא"ל אחד שאינו נאמן משמע שידוע שאינו נאמן וכן מתני' האומר למי שאינו נאמן דוקא בידוע וכן חילק הרשב"א שם אע"ג דלא ס"ל ודברי הרמב"ם בה' מעשר שם צ"ע שפסק ככל המתני' וכל הברייתות הנ"ל ולפי מ"ש יבא הכל על נכון. והכלל דסתם אדם אע"ג שאינו נאמן להרמב"ם אף בשאר איסורים כמ"ש בס"א בהג"ה מ"מ נאמן על של חבירו משא"כ בחשוד. מ"מ לשאר דברים הוא נאמן כנ"ל ואע"ג דגזלן ושאר עבירות אפילו מדרבנן נפסלין עליהן היינו בדבר שצריך עדות כשרים אבל באיסורין דע"א נאמן ואפילו אשה ועבד נאמנים בהן כמ"ש בסי' קי"ח ס"ח אף הם נאמנים דחשוד לד"א לא הוי כו' כנ"ל וערשב"א סי' ס"ד וסי' ת"ל וכן צ"ע על מ"ש בהג"ה ס"ב עובר כו' דכל הני מתני' דדמאי ודבכורות הכל לתיאבון הוא (ע"ל סי' ב' ס"ק י"ב בליקוט ב' וצ"ע) מעשרות ושביעית וכהן בתרומות וכולם והרשב"א לא כ"כ:

יט **מי שהוא כו'**. כמ"ש בפ"ק דב"מ (ה' ב') לא תחמוד לאינשי כו' ובפ' זה בורר (סנהדרין כ"ו ב') בהנהו קבוראי כו':

כ **מיהו כו'**. כיון שחושב אותו להיתר ונ"מ במה שאינו נקרא חשוד שנאמן עליו בשבועה דחשוד אינו נאמן כמ"ש בס"ח זה נאמן וכמ"ש בריש ב"מ ונימא מגו כו' לא תחמוד כו'. תשובת רמ"א וש"ך:

כא **מי שנוהג כו'**. כמ"ש בפ"ק דיבמות (י"ד) דמודעי להו כו' וכן בפ' כ"ה (קי"א ג') חס ליה לזרעא דאבא כו':

כב **החשוד כו'**. במ"ש בפ"ק דב"מ (ו' א') במסקנא דמגו דחשוד על ממונא חשוד לאותו דבר על השבועה אלא משום ספק מלוה ישנה משא"כ כאן. וז"ש בפ"ק דחולין (ג"ד) דלא מהני אלא בודק סכין ובספ"ד דבכורות הבא לקבל דברי חבירות כו' ולא אמרו דליהני בשבועה רשב"א סי' ס"ד:

כג **גר כו' וכן כו'**. כמ"ש בסנהדרין ס"א ב' אתמר העובד עבודת כוכבים כו' וקי"ל כרבא דפטור ועתוס' שם ד"ה ורבא אע"ג כו' י"ל כו' וכ"כ בשבת ע"ב ב' ד"ה רבא וא"ת כו'

וי"ל דסבר כו' וכ"כ הרמב"ם בפ"כ מה' סנהדרין הלכה ב' ע"ש וכן פטור ממלקות כמ"ש הרמב"ם שם שנאמר ולנערה לא תעשה דבר וכן כל אונס מחמת יראת הריגה דג"כ נקרא אונס כמ"ש ברמב"ם שם וכמ"ש בכתובות ג' ב' משום דאיכא צנועות כו' ולידרוש להו דאונס כו' וז"ש רבא פטור משמע לגמרי וכן מכרת כמ"ש בת"כ על חייבי כריתות ההוא ולא אנוס כו' וכיון שאין ב"ד עונשין עליה אין נפסלין לעדות כמ"ש הרמב"ם וש"ע ח"מ סי' ל"ד ס"ב ואף שכ' בהג"ה שם דמדרבנן נפסל מ"מ ישראל גמור הוא ונאמן באיסורין דאף גזלן דאורייתא כשר באיסורין כנ"ל ואף מדרבנן אין לפוסלו בלא הכרזה כמ"ש בפ' ז"ב (כ"ו ב') וכמ"ש בפ' השולח (גיטין מ"ה ב) בגר שחזר לסורו כו' וכמש"ל סי' דפ"א ס"ב ובא"ח סי' ל"ט ס"ג:

כד **מסור כו'**. עמש"ל סי' ב' ס"ט ואע"ג דפסול לעדות מ"מ נאמן כנ"ל:

כה **מומר כו'**. עש"ך וניכר שהוא עושה מאהבה ופטור כנ"ל ס"ט:

כו **האנוסים**. כנ"ל ס"ט ועריב"ש סי' ד' וסי' י"א:

כז **המוכר כו'**. נראה הטעם דאינו בר דמים דהא אסור לעשות סחורה אע"ג דאם לקח והותיר או שנזדמנה לו מותר למכרן מ"מ עיקרן אינו לסחורה וז"ש ואם היה כו' ועמ"מ שם:

כח **וכל איסורי כו'**. מתני' שם י"נ וגמ' שם אפי' לרשב"א מאי אפסדתיך וז"ש ואין בו כו':

כט **המוכר כו'**. כמ"ש בירושלמי פ"ג די"ט ר' יודן בעי דמאי מדבריהם ראיית טריפה מדבריהם כו' וע"ל סי' ל"ט סעיף א"ב:

ל **ואם מכר כו'**. ר"ל שלא יוכל לומר אייתי ראיה דטרפה וכמ"ש בההיא מוגרמתא בפ"ט דב"ק (צ"ט ב') כיון שספק טריפה אין לך מום גדול מזה והמקח טעות ואמר כאלו היתה כו' ר"ל ודינו כאיסור דאורייתא ול"ד לבהמה שלא נבדקה דבחזקת היתר עומדת כמ"ש בפ"ק דחולין (ט' א') משא"כ בספק וכמו בכור וערש"י בבכורות שם ד"ה ויחזור כו':

לא **בלא הערמה**. כיון למ"ש שם דלמא אערומי כו' אלא כו':

לב **טבח שמעשיו כו'**. כמ"ש בפ"ק דחולין (י"ח א') האי טבחא כו' מעברינן כו' ובפג"ה (צ"ג ב') והלכתא להלקותו כו':

לג **ומ"מ כו'**. כמ"ש במוגרמתא כנ"ל:

לד **טבח כו'**. דאל"כ היאך פסלינן לכל פסולי עדות שיכולין לומר כן:

לה **טבח כו'**. כמ"ש בח"מ סי' ל"ד סכ"ד אבל אם ראוהו כו' עמ"ש:

לו **והא דצריך כו'**. כמ"ש בספ"ד דבכורות ת"ר הבא כו' וא"צ שיעשה כמו הטבח והטעם דשם רבים רגילין להקל בהן אינו רשע בכך משא"כ בטבח דרשע הוא שמתכוין להכשיל משא"כ בכה"ג ועברא"ש כלל ב' סי' ק"ט ועגמ' שם ל"א א' וכולן כו':

לז (**ליקוט**) **מאיש פלוני כו'**. אע"ג דלא התרה בו לקנות מפלוני דוקא דלא כרא"ה שכ' דוקא כעין מתני' שא"ל לקנות מפלוני אמת דכן דחי בגמ' דבכורות ל"ו ב' סיפא כו' התם כו' אבל לא קי"ל כן אלא כרב שם דאמר נאמן הכהן כו' (ע"כ):

לח **הביא לו כו'**. בכורות ל"ו א' אר"י נאמן כו' ע"ש הסוגיא ועברשב"א פ"ק דחולין:

לט **בד"א כו'**. כמ"ש בפ"ק דחולין (ו' ב') וס"פ הנזקין השתא מיגזל גזלה כו':

מ **וכ"ז אינו כו'**. דלא אשכחן אלא בדמאי. ב"י. וליתא דהא אמרינן בפ' א"ט (ס"ג ב') לוקחין ביצים כו' באומר כו' ואפילו עובד כוכבים לדעת הרב במ"ש בסי' פ"ו משום דעבידי לגלויי וכ"ש ברישא בשולח דמירתת כמ"ש בבכורות שם סיפא ודאי מסייע כו' התם כו' וכן לא חיישינן לאחלופי אף מי שחשוד על איסור דאורייתא כמ"ש בפ"ק דחולין (ו' א') הנותן לשכנתו כו' ולא משום שביעית ופי' תוס' בחשוד על השביעית וע"ל סי' קי"ח ס"ח וע"ל סי' ב' ס"ד וכבר השיגו ט"ז ופר"ח:

מא **החשוד כו' וי"א כו'**. עבה"ג ס"ק כ"ח וכנ"ל מהא דספ"ב דע"ז חבי"ת כו' וכפי' ר"ת ור"ל לאותו דבר הוא חשוד להחליף ועש"ך:

## סימן קכ

א **באבר**. רש"י ועתוס' שם ל"ג ב' ובכתובות ק"ז ב' וע"ל סי' קל"ה ס"ו ובא"ח סי' תנ"א סכ"ג:

ב **מבפנים**. כן פי' תוס' שם ד"ה והלכתא וש"פ וכמו קוניא דפ"ב (ל"ג ג') שם ופ' כ"ש שהוא מבפנים דאי מבחוץ החרס שבפנים בולע וכן בפ' א"ט (מ"ז ב') צעא דקוניא כו':

ג **במקוה של כו'**. שם:

ד **או מעיין כו'**. ר"ל אע"ג דמעיין מטהר בכ"ש כמ"ש בת"כ אלו נאמר ומקוה מים יהיה טהור יכול אפילו מילא מים בכתפו ועשה מקוה לכתחלה יהיה טהור ת"ל מעין מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים אי מה מעיין מטהר בכ"ש אף מקוה מטהר בכ"ש ת"ל אך מעין מעיין מטהר בכ"ש ומקוה במ' סאה ובפ"ק דמקואות מתני' ז' ולמעיין כו' ושם פ"ה מתני' א' שהמעיין כו' ומתני' ג' ולמעיין כו' וכ"פ הרמב"ם והראב"ד אבל ר"י פי' דוקא לכלים דמדאורייתא אף במקוה סגי ברביעית כמ"ש בפ"ק דפסחים (י"ז ב') אע"ג דבטלוהו לרביעית דמקוה כמ"ש בפ"ו דנזיר (ל"ח א') המעיין נשאר על דין התורה

ומדרבנן איירי שם ושם ואע"ג דדריש מקרא בת"כ אסמכתא מדרבנן היא אבל אדם אף במעין מן התורה במ' סאה ממ"ש בפ"ג דחגיגה (כ"ב א') דהא ארעא חלחולי כו' וזה לא שייך אלא במעין שגידי הארץ מתחברים במים תחת הקרקע (וע"ל סי' ר"א ס"ק ו') . וכתב סמ"ק ה"מ לענין טומאה אבל כאן אף במעין בעינן מ' סאה כמ"ש מים שהנדה טובלת כו' ז"ש שם אי כתב וטהר כו' והיינו במעין או רביעית דמקוה מדאורייתא דהא וטהר במה שנטהר מטומאה וז"ש תוס' שם ד"ה מים אע"ג בו' וה"ה למעין דהא שוין הן מדאורייתא:

ה **י"א כו'**. סמ"ק וכפי' הר"ן דדוקא שהן מצופין מבית ומבחוץ אבל בלא"ה יטבול בלא ברכה:

ו **צריך כו' ואם כו'**. כמ"ש בספ"ח דמקואות האוחז כו' וכת"ק וכפי' הרשב"א דת"ק מודה לר"ש אלא ר"ש פליג את"ק דהדחה לא מהני דלא כפי' הרמב"ם שם ובחיבורו דת"ק פליג אר"ש וגזר שמא לא ירפה דא"כ בשירין וטבעות (בתוספתא) דספ"ו דמקואות אוצין חוצצין רפויין אין חוצצין ופ"ה דשבת (נ"ב ב') וטובלין במקומן במחוללין ופ"ו (נ"ז א') עד שתרפם ופ"ד דיבמות (מ"ו א') ארפוהו למה לא גזרינן:

ז **ודוקא כו'**. ע"ל סי' ר"ב ס"ו בהג"ה ויזהר כו' וכן כו' וכ"כ המרדכי סוף ע"ז כשנותן זכוכית מלא מים בתוך דלי מלא מים ושוקע בבור כו' וכמ"ש בפ"ג דחגיגה (כ"א א') שכבידו של כלי חוצץ והקשה שם ממ"ש בספ"ז דמקואות הטביל בו את המטה כו' ותירץ דכאן המים שבדלי הם תלושין לכך לא מהני וכ' וגם יש ליזהר מ"ש שם האוחז כו' כנ"ל וז"ש ודוקא כו' ודברי הרב צ"ע דגם במלחלח במי מקוה נעשו על היד תלושין ודברי המרדכי כך הם דשם קדמו מים של מקוה כשרים תחת המטה משא"כ כאן שקדמו תלושים ומחמת השקה למקוה מטהר כמ"ש הר"ש שם ולקמן בסי' קצ"ח פכ"ה וא"כ צריך שיהא רפויין כדי שישיקו במי מקוה לכך לא מהני וה"נ כאן צריך מקום הכלי שאוחז בו להיות במי מקוה מקודם ואח"כ יאחז שם אבל לישנא דמתני' ואם הדיח את ידו כו' לא משמע כן וצ"ל לדבריו דשם מיירי שמ"מ אינו דוחק ואוחז בכח אלא שא"צ לרפות וכל זה דוחק דמתני' סתמא קאמר ועיקר דינו של מרדכי צ"ע דמנ"ל הא לחלק בין תלושין למחוברין והא דפ"ג דחגיגה בשאין בכלי חיצון מים כלל וכן עיקר דאין חילוק וכמ"ש במתני' כאן ואם הדיח וע"כ תלושין הן כנ"ל וכן בהג"ה בסי' ר"ב שם לא הזכיר שיש מים בכלי החיצון ואפילו בכח מהני מהא דמטה כנ"ל וכמ"ש בסי' קצ"ח ס"ל:

ח **יברך כו'**. כמ"ש בתוספתא פ' בתרא דברכות העושה כל המצות צריך לברך כו' וכמ"ש בגמ' בכמה מקומות כל המצות מברך כו' ועבפ"ק דפסחים (ז' ב'):

ט **ואם הם כו'**. בתוספתא שם יחיד שהיה עושה עשר מצות מברך על כל אחת ואחת היה עושה מצוה כל היום אינו מברך אלא אחת ועבפ' כיסוי הדם פ"ו ב':

י **טרפידי"ש כו' אבל כו'**. כמ"ש שם כלי סעודה אמורים בפרשה ופי' הרשב"א דכתיב כל אשר יבא באש תעבירו באש כו' איזה דבר שבא באש צריך להכשירו באש זה כלי סעודה שבולע כו' משא"כ כאן דאינו בולע כמו שתי קדירות כמש"ל סי' צ"ב סס"ח וס"ס צ"ג ואע"ג דבא"ח סי' תנ"א ס"ד מצריך ליבון חומרא בעלמא היא מפני שפעמים נשפך עיסה עליה:

יא **סכין כו'**. ממ"ש בפ"ק דחולין (ח' ב') כגון שליבנה באור ול"ק גם והטבילה כמ"ש בע"ז שם מלבנן ומטבילן כו' וכמש"ש כלי סעודה כו' וזה לא חשיב כלי סעודה שעדיין צריכה תיקון בישול או צלייה דלאומצא לא קיימא. מרדכי שם:

יב **או כו'**. דל"ת דוקא של שחיטה דעדיין צריכה תיקון גדול הפשט וערש"י שם (א') ד"ה ותיפוק כו' ולישנא דגמ' משמע כן דקאמר ותיפוק משמע דקאי אאסור והא דלא פריך גמ' על היתר שחיטה די"ל דס"ל כמ"ד מדיח ואע"ג דאפ"ה אסור לכתחלה כמ"ש שם ק"ז ב' נהי דקליפה כו' וכמ"ש הרא"ש דלכתחלה אסור על סמך שיקלוף וה"נ אלא דה"מ דבר שאפשר בלא הדחה כמ"ש בסי' צ"ב ס"ב ולהכי לא פריך אלא אמחתך דאפשר בצלי וכמ"ש תוס' שם ל"ג א' ד"ה ונאכלין משא"כ בה"ש משום דם שע"פ וכמ"ש בסי' ס"ה ס"ה וצריך שפשוף גדול שקרוש ע"פ והא דלא פריך אמילתא דרבא משום דלא הזכיר לכתחלה בדבריו וזה שלא פי' רש"י אאיסור דשוחט דרבא דא"כ ליפרוך אהיתר דדברי הרא"ש שם כבר דחאם רש"א דלא הל"ל אסור ומותר לכתחלה:

יג **וי"ח**. דס"ל ההיא דחולין בששאלו מהעובד כוכבים ולא הוצרך לפרש גמ' שם דע"כ צ"ל כן דאי בשמכרו או משכנן הא ביטלה כמ"ש הטור בס"ס קל"ט בשם ה"ר יונה והרמב"ן. והמרדכי ס"ל כדברי תוס' דרפ"ד דע"ז נ' ב' בד"ה בעינן אבל אותן כלי מחתה כו' דקי"ל כרבנן כו' וה"ה כו' וכ"כ המרדכי עצמו שם אבל הר"ן כתב כדברי הר"י ורמב"ן דדוקא ע"ז עצמה כמ"ש שם נ"ג ב' איידי דדמיה יקרים כו' משא"כ במשמשין שאין חיבתן עליהן כע"ז עצמה וכמ"ש בתוספתא פ"ז אף כלים המשתמשת בהן ובגופן גנבום כומרים ומכרום הרי אלו מותרים וכ"פ בהג"ה בסי' קמ"ו ס"ח ודבריו כאן כשיטתו:

יד **הברזלים כו'**. כנ"ל שצריך עדיין תיקון והכריע כאן שא"צ משום דא"א להשתמש בהן תשמיש אחר משא"כ בסכין של שחיטה. ש"ך. וליתא דגם סכין של שחיטה אין משתמשין בהן כמ"ש בחולין שם ועתוס' דרפי"ז דשבת קכ"ג ב' ד"ה סכינא. וי"מ כו'

וכמ"ש בש"ע א"ח סי' ש"ח. ואין הולכין כאן אחר הראוי אלא אחר התשמיש ועס"ח אלא תליא בפלוגתא הנ"ל וכדברי או"ה:

טו **אבל כיסוי כו'**. דהמרק והזיעה עולה לכיסוי וה"ל כקדירה וכמ"ש בפ' כ"ה (ק"ח ק"ט) בשניער וכיסה וכן לענין טומאה כמ"ש בספ"ה דמכשירין ובפ"ב שם משא"כ בכיסוי הפת וכמ"ש ברפ"ב שם שתה מים טמאים כו' בא במים כו' נסתפג כו':

טז **כלי עץ כו'**. אפילו לרבנן דפ"ו דשבת (ס' א') דאמרי הכל הולך אחר המעמיד כאן א"צ טבילה כיון שאין משתמש בהן דרך המתכת דכלי סעודה בעינן וז"ש מבחוץ וכמש"ל ס"א גבי קוניא. תוס' ד"ה והלכתא. וכמו קוניא אע"ג דעיקרו חרס אזלינן בתר הציפוי ואע"נ דלענין טומאה בציפוי מתכת על פשוטי כלי עץ לא אזלינן בתר הציפוי וטהורה כמ"ש בסוף חגיגה ואב"א רבנן לר"א קאמרי כו' ור"ל ל"ד בשלחן של מקדש דרחמנא קרייה עץ ובמזבח כמ"ש רש"י שם אלא ה"ה בכל הכלים כמ"ש בפי"א דכלים קלוסטרא טמאה ומצופה טהורה ושם הכוש כו' ומצופין טהורין ונדחק הר"ש שם דעל ברזל טמא קאי ולא היא דלא מיירי שם בהכי דקאמר הכוש כו' של מתכת טמאין ור"ל מקבל טומאה וכן הבבות שלפניה וז"ש במתני' דחגיגה מפני שהן מצופין ר"ל שר"א מטמא מפני המתכת שבהן ורבנן מטהרין מפני שהמתכת הוא בציפוי וכמ"ש הכוש כו' ומצופין טהורין וכן פי' הרמב"ם שם ובחיבורו פ"ד דכלים אלא שדעתו אף בכלי קיבול המקבל טומאה הציפוי מבטל לכלי וטהור וסוגיא דשמעתין לא משמע כן דפריך אדרבה כו' ואף לאב"א ל"ק אלא דהציפוי בטל לכלי וכאלו לא היה מצופה וחזר בו ממ"ש שם ותיפוק ליה משום ציפוי כו' דכ"ז הוא לשינוייא קמא ועבכ"מ שם ומה שהביא ראיה מת"כ כל כלי כו' יכול שאני מרבה חיפוי כו' לא מיירי בשל מתכת דלא כתיב התם אלא בשל עץ ועור וכמ"ש בספט"ז דכלים זה הכלל כל לחיפוי טהור וכבר השיגו הראב"ד ומ"מ דבריו בזה נכונים דבטל הציפוי לכלי וכמ"ש בפי"א מה' מטמאי מו"מ הלכה י"א שציפוייהן בטלין לגביהן וכאן הולך אחר הציפוי שתשמישו בהציפוי מבפנים:

יז **כוס של כו'**. כיון דמשתמש בתוך הכסף. סמ"ק וכנ"ל ואע"ג דבקוניא פסק לטבול בלא ברכה כמ"ש בס"א בהג"ה כ' שם מפני שאינן אלא לנוי וחזר כאן ובס"ו ממה שפסק בב"י ואחז שיטת התוס' ועבה"ג וז"ש בהג"ה וכן רחיים אע"ג דבס"א כ' י"א כו' וכן נוהגין:

יח **וכן המשפכות כו'**. ר"ל אע"ג דאינן מקבלין כמ"ש בפי"א דכלים ופ"א דשבת ופ"א דחולין (כ"ה א') ושאר מקומות דפשוטי כלי מתכת טמאין:

יט **ודוקא כו'**. כמ"ש בפי"ג דכלים עץ המשמש את המתכות טמא ומתכת המשמשת את העץ טהור וכמ"ש המרדכי בשם הר"מ דדינם כמו לענין טומאה כמ"ש בפ"ק דשבת (ט"ו

ב') כלי זכוכית מ"ט גזרו כו' אלמא מדמינן לטומאה ואין חילוק אלא דכלי סעודה הולכין אחר מקום התשמיש ואף בזה פליג הר"מ אבל בשאר כ"ד שוה לטומאה וטהרה וז"ש אבל כלי כו' דקי"ל כרבנן דהולכין אחר המעמיד וכיון שהמעמד בפנים ול"ד למעמיד דפ"ק דשבת (שם) דחכמים פליגי אר"מ דשם אין מעמיד לכלי אלא למה שבתוכו כמ"ש תוס' שם ואף בכה"ג פסק במרדכי שם דהולך אחר המעמיד כר"מ כמש"ש והני דליים כו' ואע"ג דהכל הולך אחר המעמיד ה"מ היכא דנשתמש דרך המעמיד כמו הנקב שנסתם כו' ושם כתב ר"מ ז"ל המחבת שניקבה כו' וטעמו משום דלרב אשי בפ"ק דשבת (ט"ז ב') דאמר לעולם לכלי חרס כו' סתם מתני' דאלו חוצצין ע"כ כר"מ אתי וכ"פ הרמב"ם בפ"א מה' כלים כרב אשי וכתב דאין להן טהרה במקוה וז"ש ובלא היתידות כו' אבל צ"ע לדינא דרב אשי גופא ס"ל בע"ז טעמא דכי נשתברו כו' וכמ"ש תוס' שם וקשה לחלק בזה בין טבילה דהכא לטבילה דהתם. ולולי דבריהם היה נראה דודאי יש לדמינהו לכלי מתכות וכן לכלי חרס אלא דלא ס"ל לר"א בדבר א' לדמותו במקצת לכ"ח ובמקצת לכלי מתכת אלא בטומאה דמינהו לכ"ח הואיל ותחלת כו' אבל בטבילה בין חדשים בין לטהרה דל"ל לכ"ח טבילה דמינהו לכלי מתכות ואתי מתני' הנ"ל כרבנן:

כ **או שוכר**. כמ"ש ל"ש אלא לקוחין וערש"י שם ד"ה בלקוחין וד"ה וכמעשה כו' משא"כ בשכורין דאינן לחלוטין דהא לא כתיב לקוחין דנימא ה"ה לשכורין דשכירות ליומיה ממכר הוא כמ"ש בפ"ד דב"מ (נ"ו ב') אלא נלמד ממעשה שהיה:

כא **אבל כו'**. תוס' ד"ה אבל כו' דלא אמרו שאולין לא אלא משום שעדיין שם עובד כוכבים עליו וברשותו:

כב **ויש מי כו'**. כן משמע מדברי תוס' הנ"ל שכבר כו' כי אין חיוב על השני שאין לקוח בידו ואינו שלו וז"ש וכן כו':

כג (**ליקוט**) **ואם לאו יטבילנו**. דספקא לחומרא. והרמב"ם פסק דא"צ טבילה כשיטתו שכתב דטבילת כלים מד"ס וקראי אסמכתא בעלמא נינהו (ע"כ):

כד **ואם לבסוף כו'**. ג"כ תלוי בספק הנ"ל וכמ"ש בחלה פ"ד נמצא חומרו כו':

כה **ויש חולקין**. דס"ל אומן קונה בשבח כלי וכשלו דמי וכרב אסי בפ"ט דב"ק (צ"ח ב') אבל הרי"ף פסק שם כרבא דמסיק שם (צ"ט ב') דכ"ע כו' וכן בפ"ב דקדושין ועבח"מ סי' ש"ו ס"ב ובא"ע סי' כ"ח סט"ו (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' ש"ו ס"ק ח' ומזה ראיה לדברי הרי"ף כו'. אבל הרשב"א בב"ק שם דחה זה ע"ש):

כו **ויש לטבלו כו'**. אף למ"ד שהוא מדאורייתא הברכה הוא מדרבנן וספיקא לקולא וכמ"ש בא"ח סי' תל"ו ע"ש:

כז **ואם מקצת כו'**. וכ"מ מדברי תוס' הנ"ל דס"ד משום דאומן קונה בשבח כלי דליחייב:

כח **וכן אומן כו'**. תליא ג"כ בפלוגתא הנ"ל. אבל צ"ע דאף אם קונה אינו קונה אלא את השבח וערש"י בב"מ קי"ב א' ד"ה אומן כו' והוא כ' לעיל ואם מקצת כו' וכמ"ש או"ה דכל שיש מקצת העובד כוכבים בו דינו כשל עובד כוכבים וכמ"ש בסי"א בהג"ה ישראל ועובד כוכבים כו' ובלקחו אח"כ חייב וכן קשה מ"ש או שנתן מקצת כו' וכן הקשה פר"ח:

כט **ישראל כו'**. תוס' ד"ה אי:

ל **אבל כו'**. שם דקי"ל בפ"ב דפסחים (ל"א ב') ישראל מעובד כוכבים ועובד כוכבים מישראל לא קני משכון אלא דמשכנתא מעובד כוכבים דאפילו שאולין ס"ד דחייב דהא לקוחין לא כתיב בקרא אלא כמעשה שהיה שנחלטו להם וה"ה במשכנתא אבל של עובד כוכבים צריך להיות לגמרי:

לא **ישראל כו'**. שאינו יוצא מידי טומאה בטבילה זו דעדיין שם עובד כוכבים עליו וכמ"ש בירושלמי שהטבילה הוא שיצא מטומאתו של עובד כוכבים לקדושתו של ישראל וער"ן:

לב **ישראל שגנבו כו' אבל כו'**. דכבר נשתקע שם בעלים ממנו משא"כ בגנב או גזלן וכמ"ש בפ"ז דכלאים מאימתי נקרא כו' ובירושלמי שם א"ר אחא נשתקעו ולא נתייאשו איסורו ר"ת נתייאשו ולא נשתקע איסורו מד"ס ר"ל משום מראית העין ולא מדינא וע"ל סי' רצ"ו ס"ו:

לג **צריך כו'**. פ"י דמקואות מתני' ה' כל ידות כו':

לד **צריך להעביד כו'**. מרדכי שם ורא"ש פ' כ"ש בשם ספרי וליתא בספרי שלנו ובילקוט איתא אך את הזהב אמר אך להעביר חלודה שלהן:

לה **אם מקפיד כו' ואם כו'**. כמ"ש בריש עירובין (ד' ב') וסוכה ויבמות ונדה:

לו **אין מאמינים כו'**. דטבילת כלים מדאורייתא כמ"ש בגמ' שם וכ"פ רוב הפוסקים וקטן במה שאינו בידו אינו נאמן אף בדרבנן כמ"ש בספ"ב דכתובות ואלו נאמנין כו' אבל בקוטנן לא וכן בפ"ה דעירובין (נ"ח ב') אפי' עבד כו' אבל קטן לא אבל במה שבידו נאמן בדרבנן כמ"ש בפ"ק דפסחים (ד' ב') הימנוהו כו' ומשמע דוקא בדרבנן אע"ג דעבד ושפחה נאמנים אף בדאורייתא ושם לא קאמר דוקא בדרבנן אלא משום דיש בו טורח כמ"ש בירושלמי זה לא קאי אלא אנשים ועבדים וכמ"ש בירושלמי שם אית דלא תני נשים מפני שהן עצלניות והן בודקות כ"ש אבל בקטנים משום דאין נאמנים בדאורייתא וכ"מ בתוס' שם וכמ"ש תוס' בעירובין ל"א ב' ד"ה כאן. לכן נראה לפרש כו' (וע"ל ס"ס קכ"ז):

לז **אבל כו'**. כמ"ש שם בעומד ורואהו וא"צ כוונה לטבילה אפילו נפלו מעצמן לתוך המים סגי וכמ"ש בפ"ב דחולין (ל"א) וכרב דרב נחמן ס"ל כוותיה שם ובפ"ב דחגיגה וכמ"ש הפוסקים ואפילו נפלה מן הגשר כמש"ש לר' נתן דקי"ל כוותיה וא"צ עע"ג:

לח **אם הטביל כו'**. כנ"ל בסעיף שקדם ועב"י וכמ"ש הב"ה דלא כש"ך (ומהרשב"א אין הכרח כמ"ש האחרונים):

לט **אבל אינו כו'**. כמש"ל סי' קי"ח דאין נאמן לא להקל ולא להחמיר:

מ **ואם עבר כו'**. תוס' שם ד"ה וכולן כו' ואף לסברא שכתבו מיהו כו' היינו למ"ד נטל"פ אסור וכ"מ בגמ' שם דקאמר תני חדא כו' ולא משני מידי על טבילה וצ"ל או כסברא ראשונה דל"ד קתני ולא פריך אלא מהגעלה וליבון או כסברא האחרונה ואף שברא"ש שם בתחלת דבריו משמע די"ל דברייתא אחרונה לא קאי אלא אהגעלה וליבון פשטא דגמ' לא משמע כן ולא כתב אלא לרווחא דמילתא:

## סימן קכא

א **ואח"כ שוטפן כו'**. עבה"ג ור"ל דאמר שם מריקה כמריקת כו' מריקה ושטיפה בצונן ור"ל בכוס של איסור להכשירו דומיא דכלים דמיירי בגווה דלא כפירש"י שם והוא כוס דהכא דמריקה ושטיפה בצונן:

ב **יש כו'**. ואף לכתחלה מותר כמ"ש בפ' כ"ה (ק"ז ב') צורר כו' ובלבד כו':

ג **בין כו'**. ברייתא שם מגעילן ומטבילן ומפורש בתורה:

ד **או כו'**. רי"ף ורא"ש בפ' כ"ש דלא כר"ה גאון שכתב דשל אבן הוא ככלי חרס וליתא דאמרינן שם ע"ד ב' גת של אבן כו' ושל עץ כו' ושל חרס כו' אלמא אין דינם כך"ח וקל הוא משל עץ ובספ"ה דכלים תנור של אבן ושל מתכת כו' כירה כו' ואיסור שוה לטומאה כמ"ש בסוף ע"ז ע"ה ונדה ס"ה וכדרך כו' (ועמ"ש רבינו בא"ח סי' תנ"א ס"ח):

ה **וי"א כו' כמ"ש מגעילן ומטבילן וכן בכולם**. וסברא הראשונה ס"ל דל"ד וחמירא ליה נקט בראשון ועוד משום מדיחן וראיה ממ"ש בזבחים צ"ג (א') נדה מזין עליה כו' ואמרינן שם סכין שפה כו' אע"ג דעדיין צריכה הגעלה ובת"ח כתב דלכתחלה צריך קודם להגעילן ולכתחלה קאמר מגעילן ומטבילן וכמ"ש תעבירו באש ואח"כ וטהר וז"ש מגעילן ואח"כ כו' ואם כו':

ו **אין כו'**. תוס' ע"ו א' ד"ה מכאן ושאר מקומות ועבא"ח סי' תנ"ב:

ז **ואין להשתמש כו'**. חומרא בעלמא דנטל"פ מותר ואין בזה משום מבטל איסור לכתחלה שאין מתכוין לבטל:

ח **כ"מ כו'**. דבלוע מעבר אל עבר ולכך לא סגי בעירוי כמ"ש בפ' כ"ש (ל' ב') ובכלי ראשון:

ט **מחבת כו'**. כ"כ המרדכי סוף ע"ז וס"ל דלפעמים נתייבש בה והוי כתשמישו ע"י האור וכ' דבהתירא בלע א"צ ליבון כמ"ש ע"ו א' אבל הרא"ש וראבי"ה דחו סברתם דא"כ בקדירה נמי ליחוש והביא ראיה מתוספתא דע"ז ומחמי חמין וטיגון כו'. והנה המחבר תפס עיקר דברי הרא"ש אלא שיש להחמיר אבל בחמץ דבלא"ה י"א דחמץ נקרא התירא בלע אע"ג דלא ס"ל כן כמ"ש שם מ"מ בכה"ג יש לסמוך עליהם:

י **אם הגעיל כו'**. ולא אמרינן דכל מה שסופו לפלוט פלט דא"כ למה לא מהני הגעלה לכ"ח. תוס' בחולין ח' א':

יא **אבל כו'**. ממש"ש ונועצה כו' לאכול כו'. ועס"ז ושם בהג"ה ולהשתמש בקביעות כו':

יב **אבל אם כו'**. ממ"ש בפ' כ"ש (ל' ב') כל הכלים שנשתמש חמץ בצונן כו' וכ' המ"מ אפילו בחמין מותר אלא לאפוקי שאם נשתמש בחמין דאפי' בצונן אסור וכ"כ הר"ן ממ"ש (שם) בית שאור כו' והוי כנשתמש בחמין וקאמר אפי' בצונן אסור ולכן אמרו (שם ל' א') קדרות ישברו וכן ההיא פונכא כו' (חולין קי"א ב') ועבא"ח סי' תנ"א ס"א:

יג **ואפילו כו' ודוקא כו'**. ע"ש ס"ו:

יד **וכ"ח כו'**. כמש"ל סי' ק"ח ס"ג דכל שא"א בע"א הוי כדיעבד:

טו **במריקה ושטיפה**. כנ"ל ס"א אבל בלא הדחה אפילו בצונן אסור להשתמש כמ"ש בפ' כ"ה ק"ז ב' צונן בצונן הוא כו' ושם קי"א ב' צונן אמרי לה כו':

טז **אע"פ כו'**. כמש"ל סי' צ"ד ס"א וסי' צ"ה ס"ד ע"ש:

יז **אבל כו' ודוקא כו'**. כמ"ש בזבחים צ"ו ב' אמר אביי ל"צ כו' ומשמע דוקא שבישל במקצתו כמ"ש שם אלא מקום בישול וכ"ד הר"ן וטור ושלא כדברי ב"י בשם הרשב"א ובש"ע אין שום הכרע ועבא"ח שם סי"ב. וע"ל שם ושם שפ' דלא אמרינן חם מקצתו כו' ולא כ' כאן הכבכ"פ אלא לרווחא דמילתא אף לי"א:

יח **סכין ישן כו'**. לשון גמ' דחולין (ח' ב') בישנה שליבנה באור וכן אמרו בתוספתא וספרי הסכינין כו' מלבנן רק שבפ' כ"ש (ל' ב') אמרו ברותחין ותי' ר"ת דחילוק בין התירא בלע כנ"ל ועוד תי' לחלק בין גדול לקטן דגדול תשמישו ע"י האור משא"כ בקטן וזה אפילו לתי' ראשון כמ"ש בברייתא (דע"ז ע"ה ב') דברים כו' אך ריב"ם כתב אף בקטן צריך ליבון שלפעמים מתקן הפתילה של חלב ור"ן דחה סברתו כיון שאין עיקר תשמישו כך א"צ דהולכין אחר עיקר תשמיש וראיה מכוסות אע"ג שאפשר שפעמים ישתמש בחמין והביא ר"ת ראיה לחלק בין גדול לקטן מן הירושלמי ותוס' דחו ראייתו דירושלמי מחלק

בין גדול לקטן משום דבגדול דרך להיות גומות וכתב ב"י דלפ"ז ג"כ יש לתרץ ולחלק בין דאית ביה גומות או לא. והנה המחבר לא ס"ל תי' ראשון של ר"ת דס"ל חמץ נקרא איסורא כמ"ש בא"ח שם וגם לא ס"ל הא דריב"ם שפ' שם ס"ו כרא"ש ור"ן אלא י"ל כתי' שני של ר"ת או כתי' הב"י ופסק כאן כשני התירוצים לחומרא וז"ש בין גדול כו' ואם יש כו' או שרוצה כו' משמע אפילו אין בה גומות אלא דבקטן שאין בה גומות ה"ל להכשיר בהגעלה לד"ה אלא שלא רצה להכנס בחילוקים וחשש לסברת ריב"ם ואף לפי' ריב"ם א"צ אלא חודו של סכין כמ"ש הרא"ש שם אע"ג דס"ל כהרשב"א בסעיף שקדם כ' מ"מ כיון שאין הישראל משתמש בסכין ע"י האור א"צ להכשיר כל הכלי בליבון אלא דמדברי ריב"ם לא משמע כן וס"ל דאף בכה"ג אמרינן חם מקצתו כו' לאיסורו ולא להכשר וחשש להחמיר בכ"ע אבל בחמץ כ' בהגעלה לפי שאין דרך ישראל להשתמש ע"י האור כמ"ש הרא"ש כנ"ל וז"ש הניקח מהעובדי כוכבים וכה"ג דחולין ותוספתא וספרי:

יט **נועצה י"פ**. עתוס' שם ד"ה הסכין. מיהו כו' וכ"כ הרמב"ם:

כ **בקרקע קשה**. כ"ה גירסת הרי"ף ורא"ש וגי' שלנו בקרקע שאינה עבודה:

כא **וצריך כו'**. כ"מ פשטא דגמ' אר"ה כו' משמע דקאי על כל הי"פ:

כב **ואפילו לחתוך כו'**. לשון הרשב"א כמו אתרוג וצנון וכמ"ש שם בעובדא דשבור מלכא:

כג **ואם יש כו'**. שם א"ר כהנא כו' ובירושלמי שם סכין תוחבו ג"פ בקרקע ודיו ר' בון בשם ר"י הדא דתימא בסכין קטנה אבל בסכין גדולה צריכה ליבון ובצונן איירי מדקאמד תוחבו כו' ועתוס' שם ד"ה אמר כו' ומפרש הר' אלחנן כו':

כד **או שרוצה כו'**. שם אר"ה בריה דר"י כו':

כה **או לשחוט**. חולין שם כגון שליבנה באור:

כו **מלבנה**. כנ"ל בגומות מירושלמי הנ"ל לחתוך חמין מהתוספתא וספרי לשחוט מהא דחולין:

כז **או משחיזה כו' וי"א כו'**. מתני' שם שפה כו' ובגמ' ונועצה כו' ופירש"י דתרתי בעי והשיגו הרא"ש דא"כ למה לא אמר במתני' אלא מקצת הכשירו ועוד דשבור מלכא לא עשה אלא נעיצה אלא או הא או הא ומשמע דשניהם דוקא לחתוך צונן וכ"כ הרשב"א וכמ"ש בהג"ה אבל הרמב"ם פי' דשפה אפי' לחתוך חמין ונועצה כו' לא קאי אמתני' אלא מילתא בפ"ע היא דהא דומיא דאינך קתני את שדרכו כו' השפוד כו' דלהשתמש בהן חמין מיירי וז"ש או משחיזה כו':

(**ליקוט**) **או משחיזה**. דכולה מתני' לענין חמין מיירי וכ"מ בירושלמי לפיר"ת בתוס' שם ד"ה אמר כו' וכן בירושלמי דאמר כו' וע"כ מתני' לענין חמין ואף שתוס' דחו דברי ר"ת

כמ"ש ויש לדחות אותה ראיה כו' היינו לשיטתן שמפרשים שפה בצונן ולכן נדחקו בזה וכן ר' ברוך שם ועי"נ (ע"כ):

כח **במשחזת כו'**. רמב"ם ורשב"א וכפי' רש"י במתני':

כט **ואם לא כו'**. כמ"ש בפ' כ"ש (ל' ב') קתייהו בטינא וגי' הרשב"א שם והדר מעילנא להו ולקתייהו ברותחין ואע"ג דר"א ס"ל דליבון בעי סגי בהכי וה"ה כאן:

ל **ומיהו כו'**. קאי אמ"ש ואם לא יוכל כו' ר"ל ואין הקתא אוסר בדיעבד וכמ"ש ס"ו בהג"ה ודוקא כו' כ"ש דס"ל דלא אמרינן כלל חם מקצתו כו':

לא **או אם כו'**. דלדינא העיקר דהגעלה מהני וא"צ ליבון אלא אותן שתשמישן ע"י האור כגון גדולים יותר מדאי שצולין עליה ודוקא בקבע כנ"ל:

## סימן קכב

א **נ"ט כו'**. פ"ג דפסחים ופ"ו דנזיר ופ"ב דע"ז ל"ו א' ל"ה ב' ת"ר הקפריסין כו' ת"ר הכוספין כו' אר"ש האי מישחא כו' ל"ט א' ב' ופ"ה ס"ה ב' ס"ז א"ב ס"ח א"ב ע"ה ב' ע"ו א':

ב **קדירה כו'**. פ"ג דפסחים ופ"ו דנזיר ופ"ה דע"ז ס"ז ב' ע"ו א' ואף מדרבנן מותר כמ"ש שם ל"ו א' ל"ח ב' ל"ט א' ב' ע"ה ב' כנ"ל וכמ"ש תוס' בחולין ח' ב' ד"ה השוחט דגמ' קאמר בע"ז שם גבי שמן וכן גבי דבש למאי ניחוש כו' נטל"פ מותר ומתני' דאסר בשמן א"א לומר דס"ל נטל"פ אסור דא"כ אמאי התירו בדבש אלא משום דדבש פוגם אפילו בעין משא"כ בשמן ורי"נ וב"ד שהתירו משום שאינו בן יומו:

ג **דהיינו כו'**. כמ"ש בת יומא דלא כרש"י ור"ת שם דלילה פוגמת כמו בעיבור צורה דהמאכל עצמו נפגם דא"כ למה הצריכה תורה מריקה ושטיפה בכלי נחשת ושבירה בכ"ח הא בשעה שנעשה נותר נפגם תיכף וא"ל דגזירת הכתוב היא דא"כ היאך למידין ממנה התורה העידה על כ"ח כו' בשלמא אי אמרינן מעל"ע דאפשר שיעשה נותר מכיון שחלה עליו תורת שבירה ומו"ש לא פקעה. רא"ש ור"ן (ע"ש) . וא"צ לזה כמ"ש בגיעולי מדין התורה לא אסרה כו':

ד **ואפ"ה אסרו כו'**. ע"ו א' ועתוס' שם ד"ה מכאן כו':

(**ליקוט**) **ואפ"ה אסרו כו'**. ממש"ש הלוקח כלי תשמיש כו' ושם וכולם עד כו' אלמא דבאינו ב"י ואפ"ה דוקא דיעבד אבל לכתחלה אסור וכן ההוא פינכא דתברה ר' אמי (חולין קי"א ב') וקדירות בפסח בפ"ב דפסחים כו'. ת"ה קכ"ו א' (ול"ג מ"ש בע"ז ע"ו א'

"מכאן ואילך לישתרי גזירה קדירה שאב"י משום קדירה ב"י" ועיין בספר הישר לר"ת ס"ס תקפ"א ובתשו' הרשב"א סי' תצ"ח. ובחנם נדחק בזה בתשובת מהרלב"ח סי' קכ"א) (ע"כ):

ה **בין כו'**. ע"ז שם:

ו **ובין כו'**. ממ"ש פסחים ל' א' קדירות בפסח כו' (ועמ"ש רבינו בא"ח סי' תמ"ז ס"י):

ז **י"א כו'**. ע"ל סי' ק"נ ס"ה שיש חולקים ע"ז ומתירין אפילו לא הדיחה וראייתם ממ"ש שם ל"ט א' בקורט של חלתית ואע"ג דאמר מר כו' ואע"ג דסתם סכין אינו מקונח כמ"ש רש"י בחולין קי"ב א' ד"ה קישות אבל סכין פעמים כו' וכמש"ל סי' צ"ה ס"א ע"ש ועוד ראיה ממ"ש שם ע"ה ב' וכולן שנשתמש בהן כו' תני חדא כו' וע"כ לאו טבילה ממש דא"כ מאי טעמא מאן דאסר הא ליכא נ"ט כלל אלא היינו הדחה דלמ"ד נטל"פ מותר אפי' לא הדיח מותר וסתרו דראיה דאשונה מחלתית דשם נמכר בחנות וחנוני מקנח כליו והא דלא הטביל הטביל ממש וכמ"ש תוס' שם ד"ה וכולן כו' וכ"כ הראב"ד אבל הרמב"ם פי' בפי"ז הדיח וכאן סתם כסברא הראשונה שם וכן בכמה מקומות:

(**ליקוט**) **י"א כו'**. ממ"ש (בחולין) קי"א ב' צנון שחתכו כו' ופירש"י שם בלשון ראשון מפני השמנונית הדבק בסכין ואע"ג שאינו ב"י וכמש"ל ר"ס צ"ו וכן הסכים הרשב"א לפי' זה דלפי' שני קשה למה צריך גרירה בקישות וכנ"ל (בליקוט כמש"נ לעיל סי' צ"ו ס"ק ט"ו) ומ"ש בע"ז ע"ה ב' וכולן כו' פי' הראב"ד דמ"ש עד שלא יטביל טבילה ממש אמרו ולא הדחה דהדחה לכ"ע אסור ועמ"ש ס"ס ק"כ. והרמב"ן חולק ומתיר אף בלא הדחה ועבת"ה קכ"ה ב' קכ"ו א' (ע"כ):

(**ליקוט**) **י"א כו'**. תוס' דע"ז ס"ט א' בד"ה אמר. א"נ התם כו' אבל בחולין שם תי' כתי' הראשון בידוע כו' (ע"כ):

ח **ומ"מ כו'**. דלא כרש"ל שכתב דמאחר דאיכא ממשות בעין אז הבלוע ג"כ נ"ט לשבח:

ט **י"א דבדברים כו'**. כמ"ש בקורט של חלתית ואע"ג כו' וכן בצנון חולין קי"ב א' כפי' אפילו אב"י:

י **אבל לא כו'**. כמ"ש בפ"ו דברכות (ל"ו ב') ופ"ח דיומא האי הימלתא כו' והקשו הלא דבר חריף הוא ותי' הסמ"ג דבדבר יבש לא אמרינן דחורפיה מחליא ליה לשבח והקשה עליו בת"ח מקורט של חלתית וכ"פ בסי' צ"ו ס"ג בהג"ה והמרדכי תירץ משום דאית להו סכין מיוחד לכך ועמ"ש למטה ועוד תי' שאין חותכין אותו אלא תולשין אותו והקשה דהא מבשלין אותו בכליהם ותי' דסתם כלים של עובד כוכבים אינו ב"י כמש"ל בס"ו ואע"ג דדבר חריף הוא כיון דמבשלין אותו בדבש והזנגביל מועט הוא אינו נחשב דבר חריף וכ"כ הסמ"ג ולכל התירוצים צ"ל כן בין לתי' של הסמ"ג או לתי' הב' של המרדכי

ועמ"ש בס"ו דתי' הראשון של המרדכי נסתר ג"כ ע"ש [וע' מרדכי רפ"ו דברכות ות"ח כלל ס"א סי' ז']:

יא **אבל אם כו'**. כ"כ או"ה וצ"ע דהא בפ"י דתרומות אמרינן כל הנכבשים זע"ז מותרים אלא עם החסית שהוא דבר חריף חסית כו' ואפשר לחלק בין דבר שהוא בעין לדבר שהוא בלוע אבל ממ"ש בסי' ק"ה ס"א בהג"ה וכ"ש אם כו' לא משמע כן. ועוד כ' או"ה וכן אם הוא בצונן לא אמרינן שפולט משום דבר חריף שבתוכו. ר"ל אע"ג דלהיפך פולט אפילו בצונן כמו חלתית וצנון. ויש ראיה לדבריו ממ"ש בפ' כ"ש ל' ב' כל הכלים כו' וגריס הרי"ף שנשתמש חמץ בצונן משתמש מצה בצונן ופי' במלחמות אע"ג שלא נשתמש אלא בצונן מ"מ בלע כמו בנשתמש בחמין משום דחמץ חריף ותקיף כמו יי"נ שכל כ"ח שתחלת תשמישו בידי עובד כוכבים אסור וכמ"ש בע"ז ל"ג ב' כסי פעם ראשון כו' ומאניא דקוניא כו' חצבי שחימא ופתוותא כו' ומכניסו לקיום אפילו בכלי מתכות והגת והמחץ מ"ש בסוף ע"ז דכולן נאסרין בצונן וה"ה בחמץ שבולע בצונן דכל מידי דאית ליה חורפא בולע אפילו בצונן ודמי קצת לתשמישו בחמין כמ"ש בחילתית וצנון ואי משתמש בו חמין מפלט פליט אבל בצונן מותר אלמא אינו חולט בצונן ואע"ג דאם נשתמש חמין אסור אף בצונן להשתמש הא כ' שם משום גזירה שמא ישתמש חמין וכמו בכל איסור שתשמישו בחמין דאסור לכתחלה אף בצונן וכן קערה שמלח אסור לאכול בה רותח אבל צונן מותר ואפ"ה תברה ר' אמי ולא רצה להשתמש בו צונן וכן יש ללמוד משם דין הראשון ממ"ש שם (בפסחים ל' א') אמאי לישהינהו כו' ופי' תוס' שם בד"ה לישהינהו משום דאיכא תרתי לטיבותא נטל"פ ומשהו וכן לתי' השני משום נטל"פ ומותר משום דמיקרי דיעבד אע"ג דדבר חריף הוא אעפ"כ נטל"פ מותר שאינו ב"י אבל לפי מ"ש בס"ה אין ראיה ואין להביא ראיה לאסור נטל"פ מיי"נ שאסור כל יב"ח כמ"ש (במתני' דע"ז כ"ט ב') נודות העובדי כוכבים וקנקניהם ויין של ישראל כו' ואמרו אסור לעשות שטיחין לחמור שמא יבקע נודו כו' שם ל"ב א' ושם ע"ד ב' חזי דלא מצווחת עלי כו' ואע"ג דמעצרתא תשמישה משנה לשנה כבר כתב הרא"ש בכלל י"ט ס"ו דוקא דבר שנתבשל נפגם במעל"ע דאפילו תבשיל שהוא בעין נפסל בעיבור צורה משא"כ ביין שיישונו טוב וכן כלי יין יותר שהם ישנים הם טובים וע"ל ר"ס קל"ז. אבל כי מעיינת אין ראיה דל"ד בליעת כלי מהאוכל לבליעת אוכל מהכלי ועמ"ש בסי' ק"ה סי"ב ע"ש:

יב **קדירה כו'**. דהמים נ"נ וחוזרין ונבלעין בקדירה תוס' דע"ז ע"ו א':

יג **אם קודם כו'**. דסמ"ק כ' דיש הרבה חולקין ע"ז כיון שאין גוף האיסור כאן אין לחוש. ודעת רש"י ור"ת דכל שעברה לילה אחת אינה ב"י ואע"ג דלא קי"ל כוותייהו מ"מ בכה"ג יש לסמוך עלייהו כיון דיש מקילין כנ"ל. ב"י:

יד **משא"כ כו'**. כשיטתו דאין נ"נ בשאר איסורים ועס"ס ק"ג דאף ההג"ה מודה כיון ריש מקילין בלא"ה כמ"ש סמ"ק יש לסמוך על הסוברים דא"א חנ"נ בשאר איסורין:

טו **איסור כו'**. כמ"ש בע"ז ל"ג ב' איבעיא להו כו' ועתוס' שם ד"ה שרא כו' וכ' הרשב"א משום דהכלי תשמישו בצונן ואין בליעתו אלא דבר מועט ומשתמשין בו בשפע וא"א לבא כו' אבל יין אסור דאיסורו במשהו וע"ש ע"ג א' במתני' דלא כמ"ש הרא"ש והר"ן דהטעם משום דפוגם דהא אמרינן שם ע"ג א' יין במים בנ"ט. אלא די"ל דל"ד איסור בעין לבלוע שבלוע פוגם בשאר משקין ועמ"ש בסי' ק"ג ס"ד אבל הרשב"א לא ס"ל לחלק ובזה מתורץ קושית תוס' בפסחים ל' א' ד"ה לישהינהו ותימא כו' דאע"ג דתשמיש החמץ בשפע מ"מ החמץ בתוכו מעט דא"א שהכל נ"נ כיון דהתירא הוא כמ"ש התוס' סוף ע"ז וז"ש כמו קדירה מהנ"ל דפסחים וחבית מהא דע"ז. אבל תוס' שם אזלי לשיטתייהו דלא ס"ל טעמא דרשב"א ולכך דחקו עצמן שם ורשב"א לא רצה בתי' דתי' הראשון שם קשה דהא מספקא לרבא בע"ז אם ס"ל לרב נטל"פ אסור וכן תי' השני דהא קנקנים אפשר בהגעלה. וגדולה מזו אפי' איסור בעין משהו לא חששו בכה"ג כמ"ש בפ' בתרא דתרומות מגורה שפנה ממנה חטי תרומה כו' וכן חבית של שמן כו' וערשב"א סי' רכ"ב אלא שהרמב"ם סוף הלכות תרומות כתב דקדירה שבשל בה תרומה אם שטף אותה במים או ביין מותר לבשל בה חולין וכתב בכ"מ שהרמב"ם כתב בתשובה שלמד ממתני' דתרומות שם המערה מכר לכר אלמא אפילו המועט שבעין מותר כ"ש הבלוע ואף רחיצה א"צ בצונן אלא להשתמש בחמין צריך רחיצה אבל כבר השיגו הראב"ד משמעתא דזבחים צ"ו ב' רבה בר עולא כו' ובלא"ה מה"ת להקל בתרומה ואף בתרומה בזה"ז דרבנן מידי דהוי אכחל ושומן גיד ובירושלמי שם קדירה שבשל בה תרומה מגעילה ג"פ בחמין ודיו א"ר בא ואין למדין ממנה לנבילה א"ר יוסי קשייתא קומי ר' בא תרומה בעון מיתה ונבילה בל"ת ואת אמר הכין א"ל כמ"ד מאליהן קבלו את המעשרות ור"ל שהן מדרבנן ר' יוסטי בר שונם בעא קומי ר' מנא תנינן אם הרכינה ומיצה ה"ז תרומה ואת אמר הכין א"ל כאן ע"י האור נגעל ויוצא אלמא בעי הגעלה אלא דאף לכ"ח סגי בהגעלה ג"פ ופריך שם מאם הרכינה ומיצה ולא סייעיה מרישא המערה מכד לכד כו' אלמא דמקילינן אלא לא משום קולא הוא דאף באיסורין של תורה הדין כן משום דאיסור מועט מותר במשתמשין בשפע משא"כ להגעיל דצריך דבכולה משערינן בבלע מרובה:

טז **אבל אם הוא כו'**. כמ"ש בפסחים שם גזירה דלמא אתי כו' אלמא אם דרך להשתמש במה שאוסר אסור בכ"ע ול"ד לקנקנין כמ"ש שם אקראי בעלמא הוא וכמו בבא ראשונה ואמרינן בפ' כ"ה (קי"א ב') קערה שמלח בה כו' אע"ג דאין נאסר אלא כ"ק שהוא דבר מועט מאד וז"ש כמו קערה כו' ואפי' כו':

יז **סתם**. ע"ז ל"ו א' קסבר כו' ואע"ג דשמן בחמין נ"ט לשבח הוא כמש"ל ס"ב ע"ש ושם ל"ח ב' ל"ט א' ע"ה ב' כנ"ל:

יח **אבל דבר כו'**. שם ושם דחמין ושמן שלהם מותר לכתחלה לקנותן:

יט **ואפשר שע"י כו'**. מהא דהימלתא וכתי' הראשון שבמרדכי שיש להם כלים מיוחדים וז"ש הרקחים וה"ה לשאר אומנים כמ"ש שם:

כ **ובעל נפש כו'**. כמו שהקשה דא"כ למה הצריכו לחמין ושמן שלהם משום דנטל"פ וכן קורט של חלתית ואע"ג כו' והתם בחנוני כמש"ל (בס"ק ז') דאל"כ היה אסור משום דאינו מקונה:

כא **כשם כו'**. מה"ט הנ"ל דס"ס הוא ואע"ג שאפשר לשאלו כיון דס"ס הוא מותר דהא גם בשל עובד כוכבים אפשר ע"י קפילא ארמאה כמ"ש הרא"ש אלא דא"צ וכמש"ל ס"ס ק"י:

כב **כלי שנאסר כו'**. עתוס' דע"ז ע"ג ב' ד"ה טבל כו' ותימא כו' וי"ל כו' והרשב"א ביאר דשם מיירי בשיש לו פרנסה ממקום אחר דאין לו הפסד וההיא דע"ז מיירי בשאין לו כו' וכמ"ש בפ"ג דחלה ויקנה ממקום אחר יפסיד וכן יפריש מכולו ג"כ יפסיד דצריך לתקן את כולו וכן כאן דצריך להכשיר את כולם וכן אמרינן בב"מ נ"ג א' ואם איתא דחזקיה כו' ועתוס' שם ד"ה ליהדר כו':

(**ליקוט**) **כלי כו'**. עב"י בשם רשב"א שמביא ראיה מהא דב"מ נ"ג א' שמשני שם דלא פריק ואם איתא ליקח טבל מן השוק ויעשר. ור"ל דגמ' משני דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי משא"כ בלקוח שהוא דרבנן כמ"ש שם פ"ח א' ב' (ע"ש נ"ג א' וניתי דמאי כו'. וע"ש פ"ח א' בתוס' ד"ה תבואת. וא"ת ובמנחות כו' וי"ל דמ"מ כו'. וצ"ע) (ע"כ):

כג **יש ליזהר כו'**. ע"ז ע"ד ב' רבא כי הוה כו' ועתוס' שם ד"ה רבא כו':

כד **ואפילו כו'**. תוס' שם:

כה **צריך לעשות כו'**. שם בתוס' ומשמע דאפילו בחותם א' סגי וכמ"ש בתוס' שם ומדברי רש"י שם ד"ה סחיף דצריך חב"ח אבל תוס' מפ' כמ"ש הר"ן בשם הרמב"ן סחיף אפומייהו דמיהדק דיקולא והוא חותם א' ואבירצייהו היינו נקב קטן שמשם מוציאין היין חתמו בפ"ע וכמש"ש כ"ט ב' דכל משום איחלופי סגי בחותם א' וע"ל סי' קל"ו:

כו **ואם עבר כו'**. כמ"ש שם קסבר כל כו' וכפי' הטור שם דלאסור בדיעבד קאמר:

כז **ודוקא כו'**. כמש"ש ס"ט א':

כח **אבל כו'**. כמ"ש בסתם כליהם:

כט **ובמקום צורך כו'**. כפי' הר"ן שם דלכתחלה קאמר:

ל **ולכתחלה כו'**. כמש"ל סי' קי"ח סי"ב:

לא **קערות כו'**. כנ"ל ואם ניכר הוי חותם:

לב **כלי סעודה כו'**. עש"ך:

(**ליקוט**) **כלי כו'**. ע"ל סי' קל"ז ס"ו אין עובדי כוכבים כו' ועבא"ח סי' תקי"ג ס"ו בהג"ה דנאמן בדרבנן והוא דיעות חולקות בפוסקים ועב"י בי"ד שם ופליגי בסוגיא דפ"י דב"ק קי"ד דמסל"ת נאמן בדרבנן אי אמרינן כן אף בעובד כוכבים או לא (ע"כ):

לג **ויש מחמירין**. דס"ל דאף בדרבנן אינו נאמן:

לד (**ליקוט**) **יש כו'**. כמ"ש בע"ז ל"ג א' וכפי' ר"ת בתוס' שם ד"ה כך כו' וכמש"ל סי' קל"ה (ע"כ):

## סימן קכג

א **סתם כו'**. נמ' ל"א א' סתם כו':

ב **וה"ה כו'**. פשוט שם בכמה מקומות בפ"ד:

ג **משום כו'**. רש"י ל"א א' ד"ה סתם כו' ותוס' כ"ט ב' ד"ה יין כו' ע"ש:

ד **ובזה"ז כו'**. עתוס' נ"ז ב' ד"ה לאפוקי כו' מיהו קשיא סתם כו' והרא"ש שם כתב ומיהו אין ראיה ברורה והנח לישראל מוטב כו' ובת"ה כ' וכבר נהגו איסור בכל הארצות האלו ואפילו בהנאה ולכן השמיטו בש"ע והר"ן כתב שסתם יינם אפילו בזה"ז אסור ממש"ש ס"ד ב' יינו כשמנו משמע דוקא גר תושב וע"ל סי' קכ"ד ס"ז:

ה **אבל לכתחלה כו'**. עתוס' סד"ה הנ"ל והמחמיר כו' ועהג"א שם ד"ה ולא שישהנו כו' וכ"כ מהרמ"פ כיון דהרבה גאונים אוסרין דיו להתיר במקום הדחק:

ו **אסור כו'**. עמ"ש בס"ס קנ"ה:

ז **ומאימתי כו'**. דבשבת מ' ב' נחלקו בהפשירו אי זהו בישולו אבל כשהרתיחו לד"ה הוי מבושל. סה"ת והרשב"א והרא"ש וש"פ:

ח **יין שמערבין כו'**. ירושלמי ר' יצחק בר נחמן בשם ריב"ל אומר מתוק מר חד אין בהם משום גילוי ר' סימון בשם ריב"ל המר והחד והמתוק אין בהם משום גילוי ולא משום יי"נ ר' סימון מפרש החד קונדיטון כו' ואמרינן בפסיקתא פ' יתרו א"ר אבא נמשלו ד"ת כקונדיטון מה קונדיטון הזה יש בו יין יש בו דבש יש בו פלפלין כו' והוא שנקרא אנומלין בגמ' שם וכ' הרמב"ן דוקא בשליש דבש ושליש פלפלין וכמש"ש בירושלמי בר יודנא

ה"ל קונדיטון מגלי שאל לרבנן ואסרון ולא כן אר"י בשם ריב"ל המר והחד והמתוק אין בהם משום גילוי רבנן דקסרין בשם ר' יהודה בר טיטו' בההוא דשחיק חד לתלתא אבל הרשב"א כ' דל"ד אלא כל שנשתנה טעמו וכ' שם והמחמיר תע"ב:

ט (**ליקוט**) **אם נשתנה כו'**. דלא כהרמב"ם שכ' אף מעט דבש לפי שאין ראוי לנסך ולא היא דמ"מ להם ראוי שהרי מקריבין אף פירות דקל טב שאסור למזבח והרי אמרו יין מזוג יש בו משום יי"נ אף שאין ראוי למזבח כמ"ש (בספרי) חי אתה כו' ובפ"ו דב"ב (צ"ז ב') למעוטי מזוג כו'. ר"נ ורא"ש (ע"כ):

י **וה"ה כו'**. ממ"ש בגמ' חד חמר ופלפלין אלמא דסגי בפלפלין לחוד ולא אמרו בירושלמי דבש ופלפלין אלא משום דדרכו בכך. שם בת"ה ומגמ' דידן דלא נתנו שיעור משמע כדברי הרשב"א הנ"ל וערש"י שם ד"ה חד כו' וכ' ב"י דה"ה בדבש לחוד וכ"כ בתשובת הרשב"א:

יא **תבשיל כו' ודוקא כו'**. עתוס' שם ד"ה אלונתית כו':

יב **אם יש בו כו'**. כמ"ש בסעיף הקודם בהג"ה ועש"ך:

יג **י"א דמשערין כו' וי"א כו'**. רשב"ץ ובהג"א שם ד"ה הורה כו' כ' כסברא ראשונה וכמ"ש בפ"ח דזבחים (ע"ז ב') ופ"ו דחולין:

יד **ויין שנקרש כו'**. הג"א שם סי"ז בד"ה חרס כו' ובמתני' רפ"ג דטהרות קדשו כו' ובמתני' ב' דש"ש אומר כו' וער"ש שם וצריך להוסיף על דברי ר"ת כו' דבתוספתא כו' ה"נ תניא בתוספתא כו' וכ"כ תוס' בפסחים י"ד ב' בד"ה אפילו כו':

טו **וכ"ש אם כו'**. הג"א שם ע"ש וכמ"ש בפ"ט דכלים וכן בגפת חדשה כו' הגפת כו' וכן בתוספתא הביאו הר"ש שם גפת שנעשית בטהרה כו' ושנעשית כו':

טז **חומץ כו'**. עתוס' שם ד"ה אי משום כו' ור"ת כו' וכ' בת"ה וחומרא היא ומ"מ כשמבעבע כו' ודאי חומץ הוא כמ"ש במדרש איכה מ"ד א' דחמרא ספיג ודבסימא תסיס ע"ש ת"ה:

יז **אם נמצא כו'**. כמ"ש בב"ב צ"ו א' כגון כו ואף לפי' השני שברשב"ם ד"ה אחרונים הא קי"ל כריב"ל בכ"מ:

יח **מי כו'**. תוס' ד"ה אי משום כו' וגם בזה כ' בת"ה שהוא חומרא בעלמא ומעיקר דינא מותר אף לדידן ע"ש:

יט **יין כו'**. גמ' ל' א' א"ר הלכתא כו':

כ **כ"ז כו'**. ול"ד למ"ש בב"ב צ"ו ב' כ"פ דדמא כו' ושם צ"ז א' בעא מיניה כו' דדוקא בשמרים או בפורצנין אבל ביין גמור טעם גמור ולא קיוהא ועתוס' שם ד"ה הוא הדין

כו' ואף בחרצנים דוקא הנדרכים בגלגל וקורה כמו בזמניהם שכל לחלוחית יוצא מהן וכמ"ש בס"ט. ת"ה:

כא **ויש כו'**. ממ"ש בע"ז ע"ג ב' שני כוסות כו' ומסתמא איירי בשוין ומזוגין על חד תלת מיא כמ"ש בב"ב שם וע"י שאמרינן סלק את מינו כו' ואע"ג דמין בשא"מ בנ"ט ובששים יין במים אינו נ"ט בו' חלקים ונפגם וכמ"ש בתוס' דב"ב הנ"ל וכ"מ להדיא בתוס' דחולין כ"ה ב' ד"ה המתמד כו' וי"ל כו' משמע אף יין גמור וכ"כ בהג"א שם. ת"ה בשם ר"י וכ' יש מי שפי' בכוסות שאינן שוין וכשערבן נתבטל בס' כשאר איסורין דאף תרומה בשא"מ סגי בס' כמ"ש בר"ס שכ"ג ועתוס' שם ד"ה שני כוסות כו' דס"ד דתוס' דיש בהן ק"א של היתר וזהו סברא ראשונה והוא דברי הרא"ש בפ"ב סי"ב ויין מזוג כ"ז כו':

(**ליקוט**) **ויש כו'**. מהא דכוסות אבל תוס' לא ס"ל כן וע"ש בזבחים ע"ג ב' סד"ה רי"א. ויש עוד לפרש כו' ובמנחות כ"ב ב' סד"ה מכאן כו' (ע"כ):

כב **מים כו'**. כנ"ל בס"ח דגמ' לא מיירי אלא בנעצרו בגלגל:

כג **פעם ראשון כו'**. עברא"ש פ"ו דב"ב ס"ט ולענין מגע עובד כוכבים כו' וקאי אתמד של חרצנים שכ' למעלה ותמד שרגילין לעשות כו' ופסק כה"ר יונה שם ובנעצרו בגלגל כתב כדברי אב ב"ד דבהכי מודה ה"ר יונה כמש"ש ובשאר כ' דברי ה"ר יונה כלשונו ועסי"א וצ"ע מ"ש בשמרים שכ' פעם ראשון דמדמי למעשר וכאן כתב ג"כ פעם שני ומדמה לתרומה אע"ג דיש לחלק אף דשל חרצנים גרוע משל שמרים כמ"ש תוס' צ"ו ב' ד"ה אין כו' והרא"ש שם ה"מ בנעצרו בגלגל אבל ברגל ודאי עדיפי משל שמרים מ"מ מנ"ל לחלק בין פעם א' לב"פ וכן כאן כ' אפילו לא כו' ובסי"א כ' אלא כדי מדתן ואמת שכל זה הוא לשון הרא"ש שם בשם ה"ר יונה אבל צ"ע ונראה דהכל תליא אם יש בו טעם יין ועוד צ"ע מ"ש בסי"א שמרים שלנו כו' אלא כו' מ"ש מחרצנים שנעצרו בגלגל דדוקא מצא ד' ואע"ג דשמרים עדיפי מחרצנים מ"מ בחרצנים מהיכן למד מברכת בפה"ג כמ"ש אב ב"ד שם וא"כ ה"ה בשל שמרים כמש"ש ועיקרה נאמר בשל שמרים ועבא"ח סי' ר"ד ס"ה ואפשר דה"ר יונה סובר דאין ללמוד איסור מברכה דבברכות אזלינן בספיקו להקל משא"כ באיסורין וכמש"ש אלא דלענין ברכה כו' אבל כו' ומפרש התמד דהקדש ותרומה ומעשר בכדי מדתו וכז פי' רשב"ם שם ד"ה ראשון כו' וא"כ פליג על האב ב"ד שם וא"כ קשה הא דחרצנים ובזה מתורץ מ"ש בסי"א אלא כדי מדתן ובלא"ה ניחא כמש"ש דאין שמרים בולעים מן המים משא"כ בחרצנים ולכן כ' בחרצנים אפילו לא מצא כו' וכן מ"ש בסי"א לעולם אסורים ג"כ אינו מדוקדק דאע"ג שדימן שם להקדש קדושת הגוף מ"מ ל"ד לגמרי לשם דהקדש אפילו באלף לא בטיל משא"כ ביי"נ שהוא

בנ"ט בשא"מ הלכך דוקא כ"ז שיש בו טעם יין וערשב"ם שם ד"ה שלישי כו' וד"ה אף כו' וכ"ז לסברא ראשונה דס"ה אבל לסברא אחרונה בו' אפי' יין גמור בטל ועבא"ח סי' ר"ד ס"ה בהג"ה. והשתא אפרש א' לא'. פעם ראשון כו'. דמדמי לתרומה אע"ג דל"ד לשם דשם כבר נאסרו מ"מ כאן דלא נעצרו בגלגל יש להחמיר ג"כ:

(**ליקוט**) **מים שנותנים כו'**. עמש"ש דדברים אלו תמוהים ונכונים דברי הר"נ בפ"ב דע"ז גבי יין מזוג שכתב חרצנים הנדרכים ברגל הכל לפי טעמו וריחו כו' ע"ש (ע"כ):

כד **ואם נעצרו כו'**. כדברי אב ב"ד דבזה מודה הר"י אבל ליתא כנ"ל (ועמ"ש בא"ח סי' רע"ב ס"ז בליקוט בע"א ע"ש):

כה **ויש מי כו'**. הראב"ד שם:

כו **יש להזהר כו'**. ג"כ כנ"ל כיון שלא נעצרו בגלגל וכבר כ' שאף בפעם שני אסור אלמא דיין הוא ולכן אסור להוציא כו' שמא יש בו טופח יין כ"ש ואוסר וזהו מדברי הרשב"א בתשובה הביאו בב"י ע"ש והוא ס"ל דבטל בו' חלקים כנ"ל ע"כ כתב ראוי ליזהר כו' שמא כו' [וכמ"ש שמא יש בו עדיין גרעין א' שלם] אבל לדברי ה"ר יונה מדינא אסור כמ"ש בס"ט דעדיין יין הוא:

כז **שמרים כו'**. דמדמי למעשר ובכדי מדתו מיירי כנ"ל ואין לדמותן לתרומה והקדש דשם כבר נאסר וז"ש אבל כו' וכדין הקדש:

כח **לעולם**. ל"ד וכנ"ל:

כט **יין צמוקים כו'**. דכשר אף לקידוש כמש"ש צ"ז ב' וכ"ש לענין ברכה:

ל **חבית כו'**. עתוס' שם א' ד"ה מי כו' וכ"כ במרדכי פ"ב דע"ז:

לא **וה"מ כו'**. תוס' שם ד"ה דורדיא כו' והביאו ראיה מתוספתא פרק בתרא דתרומות שמרי עובדי כוכבים שיבשו אסורין בהנאה ומשמע אפילו לאחר יב"ח כמו יבשים דמתני' וכן ביבשן בתנור אבל הרמב"ם פסק דאפילו בשמרים ממש וכתב הר"ן די"ל דתוספתא ר"מ היא (וע"ש בתוספתא רמ"א כו' שמרי כו' וי"ל דהכל מדברי ר"מ) וברושלמי פ"א דדמאי אמר דשמרים שיבשו מותרין והביאו סה"ת וסמ"ג והג"מ:

לב **וזה לא כו'**. ירושלמי על מתני' לחין אסורין במשלה אותן מן הבור והביאו הרי"ף שם ור"ל למשנה ראשונה. ת"ה:

לג **וכן אלו כו'**. תוספתא פ"ח דעבודת כוכבים עובד כוכבים הדורס ענבים בחבית אע"פ שהיין צף ע"ג ידיו מותר וכתבה הרמב"ם פי"א הלכה י"ג:

לד **המחמץ כו'**. תוס' בד"ה הנ"ל וכמ"ש בחולין ו' א' שאני שאור כו' וביט"ל ח' ב' תבלין כו' ובחולין צ"ז ב' בפלפלין ותבלין כו' וכמש"ל סי' צ"ח ס"ח בהג"ה ע"ש:

לה (**ליקוט**) **יש מי כו'**. כמו שמרים שמותר אחר יב"ח אפילו לא תמדו לדעת הרמב"ם. ר"נ (ע"כ):

לו **דהיינו כו'**. כפירש"י שם וכן הסכים הרא"ש וכ' דלשון המשכה משמע כפירש"י דלפיר"ת הל"ל קילוח או יורד וכן הרשב"א מדמשני פקוקה ומלאה והביאו עוד ראיה ממ"ש בתוספתא הלוקח עביט של ענבים מן העובד כוכבים ומצא בה תחתיו גממיות מותר בצדו גממיות אסור וכן בירושלמי על מתני' היה נוטל בידו ונותן לתפוח עד כדון בשהיה נוטל יין וענבים באחת ונותן לתוך התפוח היה נותן אלו בפ"ע ואלו בפ"ע מותר גממיות שתחת האשכולות מותרות שבצידיהם אסורות ר' יוסי ב"ר בון בשם ר' יוחנן הן עצמן נעשות יי"נ ר"ל אפי' תחת האשכולות כיון שנטל הענבים נשאר היין לעצמו ואע"ג שמעורב בו עדיין חרצנים וזגים הוי המשכה. הרא"ש ורשב"א וכ"פ הרמב"ם והר"ן:

לז **ונאסר כו'**. הרא"ש שם פירש"י כו' ונאסר כו' וכ"כ הר"ן ורשב"א וש"פ דלא כהרמב"ן [וטעמו כמו בירידה לבור למשנה ראשונה במש"ש במתני' והשאר מותר ועתוס' שם ד"ה ירד כו' ופ"ה כו' אבל באמת ר"ה ומשנה אחרונה פליג בתרתי] ממ"ש כיון שהתחיל ול"ק כיון שנמשך ועוד מדפריך ת"ש ירד כו' ואם איתא מאי קושיא הא גם לר"ה מותר השאר ועוד ממ"ש פקוקה ומלאה ולרמב"ן אף בלא פקוקה מותר. ר"ן ות"ה:

לח **אפילו כו'**. וזה שפריך תנן לוקחין כו' ואע"פ כו':

לט **אם יש כו'**. כמש"ש ס' ב' אמר רב אשי אי כו' ועתוס' שם ד"ה אי כו' וכ"כ שם א' בסד"ה א"ר פפא וצ"ע דהא אמרינן שם ע"ב א' אר"ה נצוק כו' ועיש"י שם ד"ה ומשקה כו' ותירץ ב"י דסמ"ג סובר דלא כפירש"י ושגגה היא דגמ' ערוכה היא בגטין ט"ז א' ועוד תי' דסמ"ג ס"ל כר"ת דבניצוק אין הלכה כר"ה וה"ה למשקה טופח וא"צ לכל זה דבמשקה טופח ודאי אין הלכה כר"ה מהא דרב אשי הנ"ל ותוס' ע"ב ב' הוכיחו להיפך מזה ע"ש בד"ה א"ל כו':

מ **אבל כ"ז כו'**. כמ"ש בירושלמי הנ"ל ע"כ כו':

(**ליקוט**) **אבל כ"ז שלא הבדיל היין עד כו'**. ערא"ש שם וגרסינן בירושלמי עד כאן כו' ואין הלכה כר' יוסי. ת"ה קל"א ב' וכ' שכ"מ ברי"ף ע"ש (ע"כ):

מא **עד כו'**. תוס' שם ממש"ש תנן לוקחין כו' אר"ה בגת כו' ע"ש בד"ה אר"ה כו' וצ"ל לפירושו כו':

מב **אם מילא כו'**. תוס' בד"ה הנ"ל ע"ש וכמ"ש בירושלמי הנ"ל:

מג **וכן אם כו'**. שם בתוס' ולפ"ז אם פינה כו' כיון שלא הניח כו' ובירא"ש וש"פ והכל כמ"ש בירושלמי הנ"ל ותוספתא וז"ש אבל כו':

מד (**ליקוט**) **ואפילו אם לקחן כו'**. כמ"ש בירושלמי במשלה כו' והביאו הרי"ף על מ"ש בגמ' ל"ד א' כשהן מותרין כו' ופי' הרי"ף בכה"ג דירושלמי ומכאן ראיה לפירש"י דלא כפי' ה"ר שמעיה בתוס' נ"ה א' ד"ה והשאר (ע"כ):

מה **גיגית כו'**. תוס' שם מירושלמי תני ר' חנין כו' ושם דורכין עם העובד כוכבים כו' וכן הסכים הרא"ש וש"פ דלא כר"י:

מו **גת כו' ואם החזירו כו'**. מימרא דר"ה נ"ו ב' וכפי' השני שם בראש"ש דאמשנה אחרונה אמרה:

מז **ואם יש כו'**. סה"ת ור"ן והג"מ וש"פ ועתוס' שם בד"ה אבל וא"ת והלא כו' וכשאנו מחזירין כו' ולפי מ"ש בסי' קל"ד ס"ב בהג"ה כר"ת אפילו יין מצטרף וכמש"ש בד"ה הנ"ל וא"ת לפר"ת כו' וכ"כ בהג"מ וסה"ת וש"פ והמחבר אזיל לשיטתו שפ' שם דלא כר"ת ועבד"ה:

מח **אין כו'**. גמ' שם וחזרו לומר כו':

מט **או גיגית**. בתוס' שם בסד"ה אר"ה ויש שהיו כו':

נ **שמא כו' ואפילו כו'**. לשון הרמב"ם וכשיטת הרי"ף שהשמיט ההוא עובדא דינוקא ותוס' שם ד"ה מהו כ' דלכתחלה ודאי אסור אלא בדיעבד שאלוהו ולענין היתר הנאה דוקא ע"ש וז"ש ואם דרך כו' וכ"כ הרמב"ם שם הלכה י"ב ולקמן בש"ע ס' כ"ב ועתוס' נ"ה א' סד"ה ירד ורשב"ם פי' כו'. וכ"ז בלא נגע ועש"ך:

נא **והא דאין כו'**. עש"ך ס"ק מ"ז ועמהרי"ק שם:

נב **עובד כוכבים כו'**. כנ"ל:

נג **אם חבית כו'**. וכ"כ בהג"א שם בד"ה חמצו כו':

נד **אגוא"ה כו'**. עמש"ל סי' צ"ב ס"ח:

נה **מותר כו'**. כמ"ש במתני' ס"ה ב':

נו **דבש כו'**. שלכאורה יש להתיר כמ"ש בסי' קכ"ד ס"ו א"כ שוה לשכר דאינו אסור אלא משום חתנות וכיון שנשתנה בדבש אין בו משום חתנות וכמש"ש (ל"א ב') ר"פ מפקין ליה כו' ובסוף כ' שדעתו להחמיר ויפה כתב שלא דמי לשם כי אוכלא לדנא וחלילה להתיר בצדדי הי"ח דבר שאפילו יבא אליהו כו' ונראין דבריו מש"ש דאין ללמוד משכר דדוקא בשכר הקילו שאינו מי"ח דבר ובימי האמוראים אסרוהו וכמש"ש בתוס' ד"ה מפני וראיה ממש"ש ל"ה ב' איבו הוה כו' לא תשתעו כו':

(**ליקוט**) **דבש כו'**. וכדעת הרא"ה הביאו בש"ע סי' קי"ג סט"ז בכלים של ב"נ וה"נ בדבש של ישמעאלים אע"ג דבא מיי"נ כיון שאינו אסור אלא משום חתנות אבל כתב כיון

דרבים חולקים על הרא"ה וסה"ת מכללם אין להתיר ע"ש וכמ"ש בש"ע שם בשמם וכן הא דמדמי לשכר ליתא שהקילו בו וכ"כ בת"ה בית ה' סוף ש"א וז"ל ומ"מ קיל טפי מש"ד שגזרו עליהן משום חתנות כפת ושלקות כו' וטעמא כדאמרן דלא שייך ביה חתנות כולי האי דלא מזמני עליה וליכא קרובא דעתא כולי האי וב"ד נמי ל"ג עליו אלא ישראל קדושים כו' וז"ש (ל"א ב') מפני מה כו' (ע"כ):

## סימן קכד

א **שאינו מזכיר כו'**. בתוספתא איזהו גדול כל הנודר ומזכיר שם עבודת כוכבים ומשמשיה:

ב **אלא בשתיה**. כרב ועתוס' שם ב' ד"ה לאפוקי כו' והשיב לו ר"ת כו':

ג **גר תושב כו'**. שם ס"ד ב':

ד **דהיינו כו'**. שם כחכמים אבל בת"ה ש"א כתב דפלוגתא דר"מ וחכמים הוא לענין להחיותו כמש"ש ס"ה א' א"ל רב יוסף והתניא כו' אבל להתיר יי"נ בהנאה כל דלא פלח לעבודת כוכבים מותר ואף שלא קבל עליו בפני ג' שלא לעבוד עבודת כוכבים וכמש"ש דשדר קורבנא כו' ידענא כו' וה"ה לענין יי"נ דהוא משום ע"ז כמש"ש כ"ט ב' ואינו אסור רק בשתיה משום בנותיהם ועתוס' שם ד"ה יין כו' ושם נ"ז ב' סד"ה לאפוקי וי"ל דמאי כו' וכ"כ הרמב"ם בעצמו שם וכן כל עובד כוכבים שאינו עובד עבודת כוכבים כגון אלו הישמעאלים כו' וכמש"ל ס"ו ועכ"מ וב"י שם שכ' דנקט גר תושב לרבותא דאפ"ה אוסר בשתיה:

ה **וכן גר שמל כו'**. דהא אין מלין אותו עד שיקבל עליו כל המצות כמ"ש בפ' החולץ (מ"ז) ועדיף מגר תושב ת"ה ותוס' ס"ד ב' בד"ה אין כו' אלא שדעת ר"י שם אף בגר תושב להתיר מגעו אף בשתיה וכפי' מש"ש מיחדין כו' וכ"ש בגר שמל ולא טבל ואינו אסור אלא סתם יינם בשתיה וכמ"ש בהג"ה ויש מקילין כו' וכ"כ הרא"ש שם אבל רש"י שם ד"ה אבל מייחדין כ' לא נגע כו' משמע דמגעו אוסר וכ"פ הרשב"א והר"ן ואף תוס' שם כ' סד"ה הנ"ל אעפ"כ לא רצה כו':

ו **וכ"ז כו'**. תוס' ד"ה הנ"ל מעשה צלאו כו' וע"ל סי' רס"ח:

ז **אבל כו'**. גמ' שם יינו כשמנו וכנ"ל:

ח **הלוקח כו'**. דלא כשמואל נ"ז א' כמש"ש לאפוקי לדר"נ א"ש כו' איתביה כו' ומדרסן ורוקן קי"ל כמ"ד טהור דבשל סופרים הלך אחר המיקל וקי"ל כרב א"כ ע"כ הא דשמואל ליתא. ת"ה ועתוס' שם ד"ה לאפוקי כו' ולא הזכיר עבדים שמלו ולא טבלו דגדולים כבר

כ' בס"ב וכן גר כו' וכנ"ל דכל דלא פלח לעבודת כוכבים אינו אסור רק בשתיה. וקטנים אמרינן שם דלא קאי אעבדים ודינו כבר מבואר בס"א ואע"ג שדעת תוס' דעבדים שמלו ולא טבלו גרועין מגר שמל ולא טבל משום דבע"כ מלין ודעתם דאסור אפילו בהנאה ועתוס' שם ד"ה גדולים כו' ושם ס"ד ב' בד"ה אין כו' אין דעת הרשב"א כן וכן הרמב"ם שכ"ז הוא לשון הרמב"ם:

ט **אוסרין היין בשתיה כו'**. כנ"ל ס"א וכמ"ש בס"ג ודלא כדעת תוס' שם ד"ה גדולים כו' ובזה מתורץ קושית תוס' דשם וא"ת דלישני כו':

י **אבל מגע כו'**. גמ' שם תרגמא אבני כו':

יא **כיון שמלו כו'**. הרמב"ם והרמ"ה אבל הרשב"א כתב דאע"ג שלא מלו דמילה אינו מעלה ולא מוריד לענין שתיה דכל שלא מל ולא טבל לאו גר הוא כמש"ש נ"ט א' ובפ' החולץ ולא נקט מלו אלא משום גדולים ותדע מדפריך לרב ואם איתא מאי קושיא התם בשמלו וכן תניא להדיא בתוספתא וכן בני השפחות שלא טבלו בין מולים בין ערלים הרי אלו מדרסן טמא יינם בגדולים אסור ובקטנים מותר ואיזהו גדול כל הנודר כו' כנ"ל:

יב **אם השפחה כו'**. ערש"י שם ד"ה וכן בני השפחות כו':

יג **כל עובד כוכבים כו'**. עמש"ל ס"א:

יד **יש מי כו'**. ע"ל סכ"ד בהג"ה:

טו **משוך כו'**. כמ"ש בפ' הערל (ע"ב):

טז **ומומר כו'**. כמ"ש בפ"ק דחולין (ד"ה):

יז **ונאמן**. כ"כ ב"י בשם א"ח. וצ"ע מ"ש מהאי טבחא בפ"ג דסנהדרין (כ"ה א') דאמרינן איערומי קמערים וכ"ש בדלא חזינן כלל ועהג"א בפ"ז דחולין סט"ז בד"ה כ' ראבי"ה כו' ומעשה במומר כו' ואף ריב"א לא התיר אלא משום שהפקיד כו' ואף בזה נחלק הרשב"א משום איערומי וכ"כ ב"י בשם ש"ל ואמרינן בפ' החולץ (יבמות מ"ז א') בגר צריך להביא ראיה ועש"ך שכתב דא"ח מיירי שאינו ידוע שהיה מומר כ"א ע"פ וכמש"ל סי' רס"ח ס"י בגר:

יח **האנוסים כו' אבל כו'**. כרשב"ג בבכורות ל"ה א' דאיפסיקא כוותיה בפ' בתרא דיומא ואע"ג דסתם מתני' בספ"ד דבכורות כר"מ דקתני התם זה הכלל כו' סתם ואח"כ מחלוקת היא וכ"פ הרמב"ם וש"פ וכמש"ל סי' שי"ד ס"ג. שם (וע"ל סי' קי"ט ס"ק י"ח):

יט **ואין אוסרין כו' ודוקא כו'**. אע"ג דעובדי עבודת כוכבים בפרהסיא כיון שמיראה הן עושין ישראלים הן ועמש"ל סי' קי"ט סי"ב:

כ **אבל אם כו'**. כמש"ל ס"ח ומומר כו':

כא **אע"פ שעשו כו'**. כמ"ש בכתובות נ"א ב' אר"י הני נשי כו' א"ל רבנן כו' ודאי שבקינחו כו':

כב **דלאו בר כו'**. כמש"ש והא מר הוא דאמר כו':

כג **שני שידע כו'**. ממש"ש נ"ח א' חרם כו' וכמ"ש בסי"ב:

כד **ושלישי כו'**. כמש"ש נ"ז א' מדדו בין כו' וכדעת הטור ובהג"ה לקמן סי"ט שכ' וי"א כו' אבל לפי מ"ש בש"ע שם ביד אסור ואף שטיפוח מותר ביד כמש"ש מטעם אחר הוא ועב"י שם צ"ה א' בד"ה ומ"ש בין מדדו כו' וד"ה ודע דתנן כו' ועוד יש לדברי הטור כההוא עובדא דאתרוג דסי"ג וכמ"ש בב"י כאן בד"ה כיצד וג"כ ליתא לדברי המחבר כמש"ש בסי"ג ובב"י שם:

כה **או ברגלו**. שם נ"ו ב' ההוא ינוקא כו' ההוא עובדא כו' והשמיטו הרי"ף הני תרי עובדי וכ' הרשב"א והר"ן משום דס"ל דתנא דאגרדמים שם נ"ח א' פליג אהא דס"ל דיש ניסוך בפיו וה"ה ברגל [וגם השמיט הא דמדדו ביד ורגל ג"כ מהא דאגרדמים דאפי' שלא בכוונה אסור וער"ן]. וב"י כתב משום דס"ל בת"ק דר' נתן דמשוה רגל ליד אלא דמתיר בהנאה משום דבעבידתיה טריד ובהא לא ס"ל כוותיה אלא כתנא דמתני' שם ס' ב' דדוקא בקנה וכמש"ל סי"ט. והרא"ש ס"ל ג"כ דניסוך דרגל שמיה ניסוך אלא דמפרש ההוא דינוקא וההוא דמדדו משום דטרוד בעבידתיה וכמש"ש אמתני' דמדדו בקנה וה"ה נמי מדדו ביד כו' וכן נמי עובד כוכבים שדרך כו' אבל נגע כו' ע"ש וכ"כ הטור כאן וכ"מ בגמ' שם מדמדמי ההוא עובדא למדדו וקאמר דאי משכח תנא כר"ש כו' אבל הרשב"א כתב כפשטו משום דניסוך דרגל לא שמיה ניסוך אפילו בכוונה וז"ש בהג"ה וי"א כו' ופי' התוס' שם ד"ה מהו והרשב"א והר"ן דהבעיא הוא לענין הנאה להשתכר באיסורי הנאה דגת של עובד כוכבים היה ושיטת הרא"ש היא המחוורת והא דקאמר והא קמנסך כו' והא כו' ניסוך כו' משום דס"ל כר"נ דביד אסור אפילו בעבידתיה טרוד וכמש"ש אילימא משום כו' אימור דאר"נ כו':

(**ליקוט**) **או ברגלו**. דלא כינוקא ושמואל משום עובדא דאגרדמים דאף בפיו ואף שלא בכוונה וכן סתמא דמתני' מדדו בקנה דוקא ומפרש דרבא שם נ"ז ב' דשרא לזבוני לעובד כוכבים ס"ל כת"ק דקאמר מדדו בין ביד כו' משום דשלא בכוונת ניסוך וה"נ אבל קי"ל שם דלא כרבא אלא אפי' בפיו ושלא בכוונה אבל הקשו עליו א"כ מאי פריך על רבא מהא דאגרדמים לימא אנא כת"ק דר"נ ס"ל ולפחות הל"ל כתנאי וער"נ שם וגבי עובדא דאגרדמים (ע"כ):

כו **או בד"א כו'**. טור וערש"י ס' ב' בד"ה מדדו כו' ודוקא משום דמתכוין לד"א ושם ד"ה לזבוניה לעובד כוכבים כו' ובראש סי"ג וריב"ם ז"ל פי' דאסור כו' ובהג"א סד"ה ולכך הגלגל כו':

כז **וישכשך**. רמב"ם רפי"ב ולמד ממש"ש נ"ט ב' א"ל ר"א נקטוה כו' וכמו שסיים שם הרמב"ם אבל אם פשט ידו לחבית ותפסו את ידו כו' וכ"כ הראב"ד בהשגות שם וכ"כ רש"י שם ד"ה כי היכי כו' שאין כו' ושם ס' ב' ד"ה לזבוניה כו' ושם נ"ז א' ד"ה אי משכחנא כו' ושם נ"ט ב' סד"ה כל כו' וכ"ד תוס' וע"ש נ"ט ב' בד"ה נקטוה ובסד"ה ה"ג ודלא כב"י שכתב דתוס' חולקים ע"ז ועש"ך וודאי ההיא דמדדו וחביתא דאפקע י"ל משום דבעבידתיה טריד אבל ההיא עובדא דאתרוגא קאמר בהדיא דלא לשכשך וער"ן שם:

כח **אפילו בפיו**. מעובדא דאגרדמים שם נ"ח א' ובירדושלמי מהו שיעשה יי"נ בפיו ר' אדא כו' והביאו הרא"ש שם וכ' ולפי התוספתא כו' ע"ש וכ"כ בת"ה ש"ב והאריך שם ע"ש ועתוס' שם ד"ה איקלע כו' וז"ש כגון כו' או כו' והוא שם בברייתא שקדם כו' או שטעם כו':

כט **אם נגע כו'**. ערש"י ס' ב' ד"ה או שהיה כו' דוקא משום שהוא דרך טיפוח וכן בדברי הרמב"ם וש"ע כדי שתנוח הרתיחה ור"ל שאינו דרך שכשוך הלא"ה אסור אע"ג דבעבידתיה טריד לשיטת הרי"ף והרמב"ם דבידו אף שעוסק בד"א אסור בהנאה כמ"ש בסי"ט אבל להפוסקים דאפילו ביד עצמו מותר א"צ לטעמו של רש"י אלא משום דבעבידתיה טריד ועהג"א שם סי"ח ד"ה חבית כו':

(**ליקוט**) **אם נגע כו'**. ממש"ש ע' ב' ההיא רביתא כו' אבל מתוכה הוי אסור ובריש טבול יום ורתיחת כו' ומודים ב"ה בשאר הטומאות שאפי' רתיחת יין חדש חיבור כ"ש בייי"נ דהא ניצוק אינו חיבור לטומאה ולייי"נ חיבור לר"ה כמש"ש (ע"ב א') מרדכי פ"ה סי' אלף שנ"ז (ע"כ):

ל **ואם נתערב כו'**. שם בגמ' אימר דאמרי אנא כו' ועתוס' שם בד"ה איקלע כו' לכך פי' ר"י כו' אבל ודאי השאר כו' ומדרבנן נשמע לרשב"ג כו' ושם ע"ד א' איפסיק הלכתא בסתם יינם כרשב"ג:

לא **ליטול כו'**. כפי' ראשון בתוס' שם נקטוה כו' והרמב"ם השמיטו כ"ז דאזיל לשיטתיה דמגע ביד אפילו עוסק במלאכתו אסור אלא משום דלא שכשך וכשיטתו דס"ל שכשוך ממש בעינן אבל תוס' וש"פ ס"ל דכל שהכניס ידו הוא שכשוך וכמ"ש בת"ה דכל מגע א"א בלא שכשוך אא"כ נקטוה לידיה:

לב **חבית כו'**. וכן כו'. תוס' נ"ט ב' ד"ה ה"ג כו' ועיקר דינא דר"פ יתבאר בסעיף כ"ג:

לג **ודוקא כו'**. כמש"ל סכ"ד:

(**ליקוט**) **ודוקא כשידע כו'**. הג"א פ"ה סכ"ו סד"ה אשר ואפי' אם הברזא יוצאה חוץ לקנה כו' (ע"כ):

לד **אבל אם כו'**. טור וכמו עובד כוכבים אדנא כו' וכמש"ל ר"ס קכ"ה וכ"כ המרדכי והג"א שם סי"ב ד"ה אלא הלכה וראבי"ה כו' וכ"ז לשיטתם דס"ל כרש"י שם ע"ב ב' ד"ה דגוואי כו' ותוס' שם ד"ה כחו וכמ"ש בטור ר"ס קכ"ה אבל לפי מ"ש בש"ע שם דכולו אסור ה"נ וכ"כ כאן בת"ה בשם הרמב"ן דכה"ג כולו אסור ומ"ש במרדכי והג"א שם או החזירה כו' הקשה הב"י ע"ז דהא זהו דר"פ דאיתמר בגמ' וכ"מ דברי הטור שלא כ' אלא רישא דהוציאה לבד ובד"מ תי' דאפשר דר"פ דוקא באצבעו ודבריו דחוקים ולכן השמיטו ג"כ כאן:

לה **ואם הוציא כו'**. כמש"ל סכ"ד ובהג"ה שם:

(**ליקוט**) **אבל אם אינה עובדת כו' כמו כחו**. כמ"ש בסנהדרין (ע"ז ב') האי מאן דכפתיה כו' גירי דידיה וה"מ בכח ראשון כו' והכא כולה כח ראשון וער"נ. ואם הוציא שלא בכוונה כו'. שם בר"נ (ע"כ):

לו (**ליקוט**) **אם היתה ברזא ארוכה כו'**. הג"א פ"ד סי"ב ד"ה אלא כו' וע"ש בהג"א הנ"ל (בליקוט שבס"ק ל"ג) השיב רשב"א כו' וצ"ע שם (ע"כ):

לז **עובד כוכבים כו'**. כמש"ש ע' ב' ההוא רביתא כו' וערש"י שם ד"ה אופיא כו' ודוקא כו' אלמא כיון שא"י בטיב תלינן לקולא ה"נ בשוטה תלינן שזרק כלים כו' ועבה"ג:

לח **אם נדנד כו'**. דדמו למדדו בקנה דאסור בשתיה:

לט **אבל אם כו'**. כמו זיקא שם ס' א' וחביתא דאיפקע לפותיא שם ב' ועהג"א סי"ב בד"ה עובדת כוכבים. עובדת כוכבים שנתנה כו':

מ **יש מי כו'**. ממ"ש ס' א' ואי מצדד כו' והא דזיקא שם דאר"א אין דרך ניסוך בכך יש מפ' בנוד קשור ובירושלמי אהין דמרגיל זיקא מלעיל לרע אין בו משום מערה מכלי אל כלי משמע ג"כ בכה"ג וכן איתא שם במקצת ספרים והוא דקטור פומיה והרמב"ם כתב שאוחז פי הנוד בידו ובמש"ל בסי' קכ"ה ס"ט וכובא חסרא דשריא משום דלא ניחא ליה בקרקושו כמ"ש רש"י שם אבל בת"ה וש"פ חולקים עליו ועתוס' שם ד"ה זיקא כו' דאין דרך כו' וכ"כ בת"ה וש"פ והביאו ראיה ממש"ש ע"ב ב' בעובד כוכבים המערה כו' דגואי כו' וא"א בלא קשקוש וכשיטתם דס"ל דקשקוש כ"ד וכנ"ל וז"ש ורבים חולקים כו':

מא **נטל כו'**. שם עובד כוכבים אדנא כו' ושם ע"ב ב' בעובד כוכבים המערה כו' וסובר דכולו נאסר וז"ש נאסר היין וכמש"ל ר"ס קכ"ה ודוקא שהגביהו הלא"ה ס"ל דלא נאסר

וכתב ב"י שכ"מ מהרי"ף והרא"ש אבל המרדכי והג"א ורשב"א והטור וש"ע לעיל סי"ד כתבו אבל אם אינה כו' וצ"ע (ע"ל סי' קכ"ה ס"ק ה'):

מב **הגביה כו'**. ממש"ש בזיקא וכובא וכן ממש"ש במערה כו' דגואי שרא ומה שיצא דוקא משום דכחו:

(**ליקוט**) **הגביה ולא כו'**. ממש"ש ע"א ב' מדמשכיה עובד כוכבים קנייה יי"נ לא הוי כו' וע"ל סי' קל"ב ס"ב (ע"כ):

מג **וכ"ש בו'**. ממש"ש ועובד כוכבים אכובא חמרא שרי ושם ב' אבל לפותיא כו':

מד **מדד כו'**. כמש"ל בדעת הרי"ף דדחי ההיא פלוגתא דר"נ ורבנן מקמי מתני' דס"ל דטרוד בד"א אינו מועיל להתירו בהנאה אלא דוקא במגע ע"י ד"א:

(**ליקוט**) **מדד כו' שבכל אלו כו'**. ודוקא בקנה ומטפח בחבית ס"ל משום דאינו שכשוך וכן נפל לבור דמתני' שם וכמש"ש בעובדא דאתרוגא וכמש"ל סי"ג ע"ש וז"ש כדי כו' (ע"כ):

מה **או כו'**. עב"י וע"ל ס"ז או שטפח כו':

מו **וי"א כו'**. הרא"ש שם דמ"ש במתני' מדדו בקנה ל"ד אלא דמעשה שהיה כך היה כמ"ש במתני' זה היה מעשה כו' ופ' כרבנן דר"נ וכ"פ ש"פ:

(**ליקוט**) **וי"א דאפי' כו'**. עמש"ל דרי"ף דחאה מהלכה מפני ההיא דאגרדמים והר"נ דחה דבריו אבל הביא ראיה ממש"ש נ"ט ב' ההוא חביתא כו' אר"פ כו' אע"ג דדמי למדדו ביד אבל הרא"ש ובשם הראב"ד תי' שם וכמ"ש למטה בהג"ה ואין לדמות כו' ובסכ"ג בהג"ה ודוקא שהיה כו' (ע"כ):

מז **עובד כוכבים שדרך כו'**. שם ברא"ש מעובדא דינוקא ועובדא דנהרדעא שם נ"ו ב' ומדמי שם למדדו כו':

מח **וראו כו'**. שם דצייריה כו' ומשום שלא יגע בכוונה וינסך ועמש"ל סי"א:

מט **וכן אם כו'**. כעובדא דחרם שם נ"ה א' וכפי' ר"ת בתוס' נ"ט ב' ד"ה נקטרה כו':

נ **ואפי' נודע כו'**. הרא"ש שם ס"י בשם הראב"ד:

נא **ואין כו'**. שם סי"ב מדלא התירו ההיא דברזא דסכ"ג וכן ההיא דאגרדמים שם נ"ח א' וכ"כ בת"ה וכ' דלכן טעי רבא שם בההוא עובדא דמחוזא משום דלא כיון עד שהשיבוהו מהא דאגרדמים והראב"ד תי' ההיא דברזא בדרך אחר הביאו הרא"ש והרשב"א שם וכמ"ש בסכ"ג בטור והג"ה ודוקא כו':

נב **וה"ה כו'**. דמש"ש משום דדמי ליה כו' ל"ד אלא כל שהוא שלא כאונס. ת"ה:

נג **ישראל כו' ולא כו'**. כמו ע"י כלי כמש"ל סי"ח בהג"ה. שם:

נד **חבית כו' אבל כו'**. גמ' שם:

נה **ובחביות של כו'**. תוס' שם ד"ה מעשה כו' פי' רשב"ם כו' וש"פ:

נו **חבית כו'**. הרי"ף ורמב"ם וכלישנא בתרא אלא שהרמב"ם מתיר שלמטה אף בשתיה אבל הראב"ד ורשב"א הקשו עליו היאך אפשר דחציו אסור וחציו מותר כשתיה וודאי דהוא טפי חיבור מניצוק ואפילו מאן דשרי בניצוק מודה כה"ג וראיה מדתניא בתוספתא דטבול יום והביאו הר"ש שם בפ"ב מתני' ז' תניא כו' אבל מן הצדדין כו' דר"י כר"פ כו' ובתוספתא דדמאי קרא שם בשולי החבית לא ישתה מפיה בפיה לא ישתה משוליה לפי שהם מעורבין ואם באיסור דמאי הקל חוששין לתערובת כ"ש באיסור יי"נ החמור ורש"י ותוס' פ' דלא כר"פ אלא כת"ק דר"י דכולו אסור אלא דלרש"י כולו מותר בהנאה וס"ל כרמב"ם דמ"ש ואידך שרי אפילו בשתיה אלא שלהרמב"ם מה שאסור אסור אף בהנאה ולרש"י דוקא בשתיה אבל תוס' אוסר כולו בהנאה וכדברי הראב"ד והרשב"א הנ"ל דמ"ש ואידך שרי בהנאה קאמר:

נז **וימכור כו'**. כמש"ש ע"ד א':

נח **ודוקא כו'**. הרא"ש שם בשם הראב"ד אבל הרא"ש ורשב"א חולקין שם עליו וכנ"ל ססי"ט בהג"ה:

נט **וכ"ז כו'**. כנ"ל סי"ד:

ס **או ברזא כו'**. בתוס' שם ד"ה ה"ג כו' וכנ"ל:

סא **ואם הוא כו'**. עבה"ג ודלא כר"ת בתוס' שם דמדמי ההוא ברזא למינקת:

סב **ואם לא כו'**. עתוס' ס' א' בד"ה אר"פ. אבל נגע בקילוח כו'. ושם ע"ב ב' סד"ה אמר להו. וניצוק דמיתסר כו':

סג **היין כו'**. כל בו בשם הראב"ד וכמש"ל סי' קכ"ו ס"ג ועש"ך בשם ב"י וב"מ בתוס' הנ"ל:

סד **מגע כו'**. עתוס' שם ד"ה ה"ג כו' ועבה"ג:

סה **או**. מרדכי והג"א סט"ו בד"ה ולכך הגלגל כו'. ועבודת כוכבים כו':

סו **וכן אם כו'**. וכמש"ש נ"ח ב' ג"כ בכחו שלא בכוונה כו':

סז **וה"ה כו'**. כנ"ל סי"ד בהג"ה:

סח **ובזה"ז כו'**. הג"א שם ס"ח ד"ה ושרי כו' וש"פ:

סט **וה"ה כו'**. כנ"ל ס"ז. ד"מ ועט"ז וש"ך:

ע **יין שהיה כו'**. משום כחו וכנ"ל וכמש"ל ר"ס קכ"ה:

עא **נוד כו'**. תוס' ס' א' ד"ה זיקא כו':

עב **ברזא כו'**. שם בתוס' הנ"ל:

עג **חבית כו' ואם היין כו'**. הרא"ש שם אההיא עובדא דחביתא דאיפקעה מכאן היה נראה לרשב"ם כו' והטור ועתוס' הנ"ל ד"ה זיקא ושם ב' ד"ה מעשה כו':

עד **בידו אבל כו'**. רצונו בזה לתרץ קושית ב"י דקאמר הרא"ש והטור שאם היה כו' בסכין כו' משמע דוקא בסכין ואח"כ כ' מיהו כו' ואח"כ כ' ואם אינו נוגע כו' וכמ"ש בב"י שם:

עה **והרוצה כו'**. הג"א שם ד"ה הרוצה כו':

עו **עובד כוכבים כו'**. תוס' נ"ח ב' ד"ה כתב כו' ומרדכי והג"א שם ס"י בד"ה מיהו כו':

(**ליקוט**) **עובד כוכבים כו'**. ערש"י ס"א א' ד"ה דקאזיל כו' דלמא נגע אבל בחמתו מותר וה"ה להכעיס וז"ל מרדכי סי' אלף שכ"ט וכ"כ ראבי"ה וז"ל היכא דזרק העובד כוכבים חפץ לבור או בחמתו אפילו קאזיל מיניה ומיניה שתפס בו מותר בשתיה כו' וכ"כ ר"ב פ"ב דחולין דמותר משום דאין אוסר דבר שאינו שלו היכא דלהכעיס קמכוין ר"ל כמ"ש שם מ"א א' ור"נ ור"ע ור"י אמרי אפילו למ"ד כו' ה"מ עובד כוכבים כו' (ע"כ):

## סימן קכה

א **נטל כו'**. ס' א' ע"ב ב':

ב **בשתיה**. הרא"ש שם ס' א' בשם רש"י והר"ן שם בשם רש"י ועברא"ש שם אבל ברש"י שלנו שם כ' דאסור בהנאה וכן בסוף הפרק במסקנא דמילתא כ' כתו כו' וכ"כ תוס' שם ס' א' ד"ה עובד כוכבים כו' ועתוס' נ"ח ב' בד"ה אלא כו':

ג **ומה כו'**. משום ניצוק ואע"ג דשם ע"ב (ב') אמרינן דגואי כו' היינו למאי דס"ד למדחייא לדרב הונא. רשב"א וש"פ וכ"כ בתוס' נ"ו ב' בד"ה גרגותני בשם רש"י וכ"ד הרמב"ם כמ"ש בסי' קכ"ד סי"ח נטל כו' נאסר. אבל רש"י שם ע"ב (ד"ה דגואי כו') ותוס' שם ד"ה כחו כו' (לא כתבו כן) וכ"כ הרא"ש ומרדכי וז"ש וי"א כו':

ד **יש כו'**. פסק כסברא ראשונה לגמרי אלא דבהפסד מרובה פסק דניצוק מותר בכ"מ כמש"ל ר"ס קכ"ו וז"ש כדלקמן כו':

ה **או שלא כו'**. עמש"ל סי' קכ"ד סי"ח והוא תמוה כמש"ש וכן מצאתי בש"ך כאן שתמה ע"ז וע"ש סי"ד ושם סכ"ד בהג"ה יין שהיה מונח כו' ולקמן ס"ד ובתוס' בכמה מקומות:

ו **ואם הוא כו'**. אבל תוס' שם סד"ה הוה כו' והרא"ש בפסקיו שם והמרדכי והרשב"א וש"פ אוסרין אפילו בהרבה כחות:

ז **אם כח כו'**. תוס' ס' א' בד"ה עובד כוכבים כו' ובד"ה הוה כו' דמש"ש ע"ב ב' א"ל רבא להנהו כו' לכתחלה היא דקאמר וכ"ד ש"פ דלא כראב"ד דאוסר אפי' בדיעבד ועבת"ה קל"ז ב':

(**ליקוט**) **אם כו' מעורבים יחד כו' והוא כו'**. לאפוקי דעת הר"נ שכ' לפי פירושו מ"ש ס' א' עובד כוכבים אדנא כו' דאפי' אין הכחות מעורבין יחד ואפי' זה יכול וזה אינו יכול ע"ש (ע"כ):

ח **ואפילו כו'**. הרשב"א והטור ועתוס' הנ"ל ובב"י בזה כמה שיטות ע"ש:

ט **והוא כו'**. תוס' שם ד"ה הוה כו' ושם ע"ב בד"ה א"ל כו' וש"פ:

י **אם היין כו'**. בתוס' הנ"ל:

יא **אבל כו'**. ע"ש בתוס':

יב **עובד כוכבים כו'**. כנ"ל ס"א דכחו שלא כו':

יג **זרק כו'**. עתוס' שם ד"ה כל כו' ועס"ז והרי"ף והרמב"ם השמיטוהו דס"ל דלית הלכתא כר"א דר"א לטעמיה דס"ל שם א' בלישנא בתרא דאף כחו מותר וה"ה לזריקה אבל הרשב"א הקשה דללישנא קמא מאי איכא למימר ופ' כתוס':

יד **אפילו בשתיה**. שם בתוס' וראיה מדפריך בחמתו אין כו':

טו **ואם עשה כו'**. מתני' שם:

טז (**ליקוט**) **שיש בו יין כו'**. כפי' ר"י בתוס' שם ד"ה מהו כו' וכן פי' הר"נ בשם אחרים וכ' שמ"ש אע"פ שהיין מזליף כו' קאי איין שבגת וכ' שכ"מ בתוספתא דגרסינן שם עובד כוכבים שהיה מעלה ענבים בסלין ובדרדורין לגת אע"פ שנפצן בגת והיין מנטף ע"ג ענבים מותר וכ' אבל הראב"ד פי' דחששא משום היין שבסלין ובדרדורין נשפך הוא ע"י עובד כוכבים [ומשום כחו וז"ש ולפי שיטה זו כו' וע"ל מ"ג] בשפיכות הענבים לגת ואע"פ שאינו יין שלא נמשך מ"מ לכתחלה אסור משום לך לך ולפי שיטה זו הורה הראב"ד שאם סייע ישראל את העובד כוכבים מותר אף לכתחלה כיון שביין גמור אינו אסור אלא לכתחלה משום גזירה כמש"ל בס"ג ה"ל גזירה לגזירה וז"ש אע"פ שיש כו' ואם כו' וכ' הר"נ דלפי' הראב"ד אפילו לגת שלנו שאין היין צף ע"ג ענבים אסור לכתחלה משא"כ לפי' תוס' וכן נ"מ הסיוע כנ"ל (ע"כ):

יז **אע"פ שיש כו'**. גמ' שם ועתוס' שם ד"ה מהו כו':

יח **עובד כוכבים כו'**. תוס' ס' ב' סד"ה כל וש"פ והביאו בת"ה קל"ו ב' ראיה מירושלמי דגרסינן שם ר' ירמיה בשם רחב"א יין שמזגו בחמין אסור בצונן מותר יבא עלי שלא עשיתי מימי ר' יוסי אזל לצור כו' ואע"ג דאמר יבא עלי וכו' וכן בגמ' שלנו לא חילקו משום דרגילין ג"כ למשתי בצונן ומשום לא פלוג מ"מ נשמע דכה"ג ודאי מותר וכ"כ הרא"ש וש"פ וז"ש והוא כו' אבל כו' וכמש"ש נ"ח נ"ט:

(**ליקוט**) **עובד כוכבים שזרק כו'**. כמ"ש בירושלמי תני ר"ש בשם ר' אבהו אין זריקה אוסרת בייי"נ והביאו תוס' נ"ט ב' סד"ה מהו והג"מ וש"פ (ע"כ):

יט **ואם אינו כו'**. דספיקא דרבנן הוא. שם:

כ **היוצא כו'**. לשון הטור וכשיטתו שפסק בס"א כדעת רש"י ותוס':

כא **והוא כו'**. ע"ל סי' קכ"ד סי"ז:

כב **ולא כו' וי"א כו'**. עמש"ש:

(**ליקוט**) **היה כו'**. ממש"ש ואי מצדד כו' ובכובא חסירא דשרי שם דלא ניחא ליה משום דמשתפך. ר"נ:

**וי"א כו'**. וההיא דמצדד בכובא מלאה דלמא נגע כלשון ראשון שברש"י וער"נ בשם הראב"ד שפי' בע"א (ע"כ):

כג **ואם הישראל כו'**. דלכן אמרו שם אזיל אחוריה:

כד **ואם היה כו'**. תוס' שם ד"ה זיקא כו':

כה **עובד כוכבים כו'**. כמש"ש נ"ח ב' ולכן בההיא דכובא לא חששו שמא ישתפך אע"ג דלרשב"א וש"פ בכה"ג אסור אפילו מה שבפנים כנ"ל ס"א:

(**ליקוט**) **עובד כוכבים כו'**. הג"א פ"ה סכ"ז ד"ה רשב"ם כו' ופועלים כו' (ע"כ):

## סימן קכו

א **הא דניצוק כו'**. תוס' שם סד"ה א"ל ר"ח:

ב **ואין חילוק כו' וכל מה כו'**. שם בשם א' מהגדולים:

ג **אבל כו'**. כמ"ש בגטין נ"ג א' ובב"ק קי"ז א' דמדמע הפסד מועט הוא דיכול למכרו אע"פ שצריך לזלזל במכירתו ולא מפליג בין רב למעט משא"כ בייי"נ דיש להקל ותו דחומרא דאתי לידי קולא דכמה רבוואתא ס"ל דאסור למכור סתם יינם לעובד כוכבים כמש"ל ר"ס קכ"ג. שם:

ד **ניצוק בר כו'**. עתוס' שם נ"ו ב' ד"ה גרגותני כו' בשם רש"י ואע"ג שהריב"ם דחהו מ"מ פסק בת"ה כרש"י:

(**ליקוט**) **ניצוק בר כו'**. ממש"ש ע"ב א' דעכבת יין שבמשפך אסור משום ניצוק אבל המדה לא נאסרה. מרדכי פ"ה סי' אלף שנ"ז (ע"כ):

ה **אם העובד כוכבים כו'**. כמש"ש ל"ג א' והכא בעידנא כו' וכפי' הראב"ד שם ונתן לתוכו יין וישראל עע"ג פי' שיינו של ישראל נתנן לתוכו ואפ"ה כל שהעובד כוכבים שופך אע"פ שאינו נוגע אסור כמ"ש שם ע"ב ב' בעובד כוכבים המערה כו' והיינו דמקשינן כי ישראל עע"ג כו' ומשני בעידנא דקא שרי כו' והא דבעינן ישראל עע"ג דדילמא מנסך ליה

מעיקרא קודם שישפכנו ואע"ג דאמרינן בעובד כוכבים המערה היינו ע"ג קרקע דלא מאיס וכן אמרינן בירושלמי שם וחש לומר שמא ניסך אינו עשוי לנסך ע"ג דבר מאוס כו'. ר"ן שם ות"ח:

ו **אבל כו'**. דדוקא בעובד כוכבים השופכו דמבטיל ליה לא קמנסך משא"כ כה"ג:

ז **הכל אסור**. דמה שבפנים אסור משום ניצוק כמ"ש בר"ס קכ"ה ודעת מרדכי דניצוק ההולך לאיבוד מותר. ב"י:

ח **המערה כו' את כו'**. כמ"ש במתני' כ"ט ב' נודות העובד כוכבים כו' וחכ"א כו':

ט **ואת שעירה כו'**. דלא אמרו ניצוק חיבור אלא ליי"נ משמע דוקא האסור בהנאה אבל במה שאינו אסור רק בשתיה אינו אסור משום ניצוק. ת"ה בשם הגאונים וז"ש רש"י ע"ב ב' בד"ה אלא בניצוק כו' ליין שבקרקעיתה ול"ק משום הכלי של עובד כוכבים אבל פשטא דמתני' לא משמע כן דקאמר אם יש בו עכבת כו' ול"ק ג"כ בכלי של עובד כוכבים אם יש בו מעט יין וצ"ע:

י **ואם יש כו'**. עתוס' ס' ב' ד"ה אי איכא כו' ודוקא טופח ע"מ להטפיח ואע"ג דר"ה שם ע"ב אפילו בטופח ואין בו להטפיח ס"ל דחיבור וכמ"ש רש"י שם בד"ה ומשקה כו' לית הלכתא בהא כד"ה לכ"ע מהא דרב אשי הנ"ל ס' ב' וכמ"ש תוס' ע"ב ב' בד"ה א"ל ר"ה כו':

יא (**ליקוט**) **מיהו כו'**. תוס' ע"ב ב' סד"ה א"ל ר"ח. אמנם כו':

**ואם הוא סתם כו'**. שם בתוס' ועתוס' ע"ג א' ד"ה יין ביין כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **מיהו אינו אוסר כו'**. תוס' וראיה ממש"ש ע"ג א' כי אתא רב דימי כו' ולא נאסר בניצוק. הרא"ש סוף סכ"ו ועמש"ל סי' קל"ב ס"ב דהרמב"ם לא ס"ל כן וכ"מ ע"א ב' דקאמר ל"צ דקא כו' ש"מ ניצוק חיבור כו' וכמאן כו' אבל למ"ד ניצוק חיבור לא הקשה כלום (ע"כ):

יב **קנקן כו'**. עתוס' סד"ה הנ"ל אמנם אם משך יין כו' והוא לדעת ר"ת דמתיר בסתם יינם בס' אבל לרשב"א וש"פ דאוסרין אפילו בסתם יינם בכ"ש נ"מ לכה"ג עם מים וכמש"ש ע"ג א' ב':

יג **ושיעור הביטול כו'**. היינו כדעת ת"ה בשם התוס' וכסברא הראשונה דלעיל סי' קכ"ג ס"ח בהג"ה אבל בסי' קל"ד ס"ה פסק כסברא האחרונה:

יד **גת כו'**. הרשב"א והטור אבל בתוס' סד"ה א"ל ר"ח הנ"ל כ' דכולו אסור וכ"כ מרדכי ורי"ו:

טו (**ליקוט**) **אם יש כו' דאמרינן כו'**. כרבא שם ס"ו א' דאמר חמרא חדתא כו' ועתוס' נ"ו ב' בד"ה אבל כו' והוא ג"כ לשיטת הרשב"א וש"פ דאוסר אפי' בסתם יינם במשהו אבל לדעת תוס' וסייעתם דמתירין בס' א"צ לזה וכמש"ש בתוס' וא"ת לפר"ת כו' (ע"כ):

טז (**ליקוט**) **שמרי יין כו'**. דנקראין על שם היין וכמ"ש בפ"ק דמכות (ג' ב') ובפ"ג דעירובין התם מיא דציבעא מיקרי. שם (ע"כ):

## סימן קכז

א **אם הוא כו'**. כתי' דאביי דרבא ל"פ עליה וכהנך עובדי רשם. ורש"י פי' שבידו לטמאו ולהפסידו ונאמן מחמת מינו. והרא"ש שם ומרדכי ר"פ האשה רבה כתבו משום שהוא כבעליו וראיה ממש"ש אזכרות שבו כו' אע"ג שכבר נכתבו ואין בידו וכן בטהרות ג"כ ל"ל מינו דהא חייב לשלם וביבמות שם אלא דאחר כו' משום דבידו לתקנו אטו בשופטני עסקינן שיתרום על של חבירו וע' מרדכי שם:

ב **ואפילו כו'**. דקי"ל הלכה כרבא ואע"ג דהנך עובדי שם כאביי כבר תירץ הרא"ש שם ע"ש:

ג **אפילו כו'**. דבשותק אפילו לא היה בידו מעולם נאמן כמ"ש בקדושין ס"ה ב' אכלת חלב כו' ועתוס' שם ד"ה נטמאו כו' ובגטין שם ר"ה אמר כו' והביאו ראיה ממש"ש וצריכא כו' אי לאו דקים כו' וביבמות שם במסקנא אלא לאו משום דאשתיק כו':

ד **אבל אם כו'**. אם היה בידו פ"א דבלא"ה בכ"ע אינו נאמן:

ה **תוך כדי דיבור**. דאל"כ הרי כבר הודה ועבפ"ק דב"מ ו' א' ובב"ב קל"ח א':

ו **או אומר כו'**. ממש"ש וא"ל זבחים כו' והתם אינו יכול להכחישו מרדכי בקדושין שם:

ז **אבל אם שתק כו'**. אפילו לא היה בידו מעולם כמו בקדושין שם:

ח **ומלמדין כו'**. טור וע"ל בהג"ה ואם הבעלים כו' אע"ג דבלבו כו' וע"ש בהגמ"ר שהקשה דא"כ הל"ל לשמואל לומר לסמיא אמור איני מאמינך וכ"כ תוס' בקדושין שם דאי מהימן כבי תרי אפילו מכחישו נאמן מכה ההיא ראיה ועש"ך ס"ק ט"ו:

ט **ואז לכ"ע כו'**. הוא ענין בפ"ע וכמו בשורך נרבע דמותר לגבוה וכיוצא:

י **ויש מי כו'**. כמש"ש בקדושין ע"א בהכחשה כו' וער"ן בפ"ב דכתובות גבי ע"א אומר נתקדשה כו' ועח"מ סי' פ"ב סי"ב וסי' מ"ו סל"ז ועבה"ג שם ס"ק כ' בשם הריטב"א. וסברא הראשונה ס"ל מאחר שהבעלים שם ושותקין הוי כהודאה ועש"ך:

יא **והוא שיאמר כו'**. תוס' שם וש"פ וראיה מב"מ ל"ז ב' וע' במרדכי דקדושין שם:

יב **ואם שתק כו'**. ג"כ מגמ' דב"מ הנ"ל. שם ושם. וכ"ז שיטת התוס' ורא"ש ומרדכי וש"פ הנמשכין אחריהם אבל הרמב"ן והרשב"א והריטב"א בקדושין שם הקשו על

שיטתם חדא דלא הל"ל בקדושין שם ע"א כו' נאמן דהא לאו משום נאמנותו אלא משום שהבעלים שותקים והל"ל א"ל ע"א אכלת חלב חייב נטמאו טהרותיך כו' טמאות כלישנא דמתני' וכמ"ש ביבמות שם ממאי דנאמן דלמא כו' ועוד דכולה שמעתא דקדושין איפכא משמע דהא אשתו זינתה דפליג רבא ואמר הוי דבר כו' ואי משום הודאתו ל"ל שנים הא שויה עלי' חתיכה דאיסורא והא רבא מודה בהנך לאביי ועוד ההוא סמיא לא ידע אי קושטא קאמר ופירשה אביי אי מהימן לך דלאו גזלנא כו' ועובדא דינאי הא צווח וקטיל. אלא דכל אדם נאמן לעולם אפי' לא היה בידו מעולם בשותק אפילו לא היה לו לידע או שאומר איני יודע ובכה"ג ההיא דקדושין וההיא דגטין איירי בפועל דעליה רמיא לאודועיה ולכן אינו נאמן אלא דוקא בידו או בפעם ראשון אבל במכחישו לעולם אינו נאמן בכ"ע וכ"כ הר"ן בגטין שם בקיצור וכ' הרשב"א וא"ת מנ"ל לאביי דקאמר ותנא תונא כו' דלמא משום דשתיקה כהודאה כמ"ש ביבמות שם י"ל דה"ק טעמא כו' דוקא לא הא אמר א"י (מהימן) דאל"כ ליתני א"י ומ"ש ביבמות שם וממאי דמשום דמהימן כו' קאי אמש"ש מדאורייתא מנ"ל כו' ואכתי מדאורייתא מנ"ל ומש"ש תדע דקתני כו' סוגיא דשם כההוא סברא שאמרו בכריתות י"ב א' טעמא דרבנן משום דאדם נאמן כו' אבל אביי סבר דטעמא משום מיגו מתרצינן לדיבוריה ולההוא לישנא רישא משום דנאמן הוא דכי קפטרי רבנן משום דלא מהימני במכחישין משום מיגו א"נ כההיא לישנא דמוקים שם מתני' כר"מ. והא דקאמר וצריכא כו' ה"ק דסד"א דטעמא לאו משום נאמנות אלא משום דשתיקה כהודאה דמיא ע"ש שהאריך והר"ן הביאו אבל כ' דשיטת תוס' עיקר כי כן מוכיחין סוגיות הנ"ל אלא דטעם שתיקה כהודאה הוא משום העדאת העד דגזירת הכתוב הוא דכל דשתיק העד נאמן ולכן כל שאין העד נאמן דהיינו גזלן וכיוצא אינו נאמן. ובזה מתורץ מה שהקשה דלמה קאמר נאמן וכן מה שהקשה ממש"ש דלאו גזלנא כו' וז"ש רבא אין דבר שבערוה כו' ר"ל בערוה ע"א אין נאמן כלל והוי כגזלן או פסול ומ"ש ביבמות שם וממאי משום כו' ה"ק ממאי דנאמן אפילו באומר אני יודע דלמא אינו יודע כמכחישו אלא דוקא היכא דאשתיק ועובדא דינאי דלמא פ"א שתק וכנ"ל דודאי תוך כ"ד ע"ש:

יג **ואם לא כו'**. כמ"ש בכתובות כ"ב א' ועבא"ע סי' קנ"ב ס"ו:

יד **וכל מי שנאמן כו'**. כמ"ש מנו במקום עדים לא אמרינן בפ"ו דב"מ (פ"א ב') ופ"ג דב"ב וש"מ:

טו **מ"מ לדידיה כו'**. כמ"ש בכתובות כ"ג ב' ועתוס' דיבמות מ"ז א' ד"ה נאמן כו' וד"ה ואין כו':

טז **טבח כו'**. עמ"ש בס"ס א':

יז **וכל הפסולי כו'**. אבל הר"ן כתב דאינן נאמנין דלה"ק אי מהימן לך דלאו גזלנא הוא כו' כנ"ל וצ"ע וכן מ"ש אם לא שחשוד כו' הא אמרינן לעיל סי' קי"ט ס"ז ובשל אחרים כו' דקי"ל בפ"ח דיומא ובבכורות ל"ה ב' כרשב"ג דאמר נאמן על של חבירו כו' אלא דלהתיר נאמן אף החשוד אבל לאסור דנאמן מכח עדותו כל הפסולין אינן נאמנין כנ"ל וכן הקשה בש"ך וצ"ע:

(**ליקוט**) **וכל הפסולי עדות כו'**. דקי"ל החשוד לדבר אחד אינו חשוד כו' [ועתוס' דבכורות ל"ו א' ד"ה אימור כו'] כמ"ש בסי' קי"ט ס"ד וס"ז:

**אם לא כו'**. ע"ש ס"ז דלא כ"כ שכ' ובשל אחרים כו' אבל כדברי הרב כן עיקר כמש"ש (בס"ק י"ח) (ע"כ):

יח **שנתנסך באונס**. כמש"ש במתני' נ"ב ב':

יט **ודוקא כו'**. שם נ"ד ב':

כ **ע"א כו'**. שם ב' ב' יבמות שם:

כא **אבל לא כו'**. כמש"ש בגטין שם דדוקא שהוא בידו או ששותק כמ"ש בקדושין שם וכנ"ל והיינו בדבר דאתחזק להיתירא כמ"ש למטה. ועברא"ש שם ומרדכי שם:

(**ליקוט**) **ע"א כו' אבל כו'**. כ"כ הרא"ש בפ"ג דמ"ק סע"ט ור' מאיר גמגם כו' והא דע"א נאמן באיסורין ה"מ כו' וכ"כ רי"ו והביאו ב"י וכ"כ תוס' בקידושין ס"ה ב' בד"ה נטמאו. וצ"ל דהא דאמר בכל דוכתין כו' אבל צ"ע (עש"ך) דהיכא דלא אתחזק נאמן על שניהם כמ"ש בהג"ה וכ"ה ברא"ש דגטין שם א' כ"ד שהוא ספק ולא אתחזק לא איסור ולא היתר ע"א נאמן לומר שהוא מותר כו' וכ"ש אם אומר שהוא חלב כו' ואם אתחזק לצד אחד אינו נאמן להיפך בין לאיסור בין להיתר כמ"ש הרא"ש שם ב' היכא דאתחזק התירא כו' ג' היכא דאתחזק איסורא כו' וכמ"ש בהג"ה וכל היכא דאתחזק כו' (ע"כ):

כב **מיהו י"א כו'**. תוס' בקדושין שם ממש"ש ב' שלח ואחוי:

כג **וכ"ד שלא כו'**. כמ"ש ביבמות וגטין שם דע"א נאמן בכה"ג אף להתיר וכ"ש לאסור. הרא"ש ומרדכי:

כד **וכל היכא כו'**. גמ' שם ושם:

כה **אא"כ כו' ואם היו כו' ואדם נאמן כו'**. יבמות שם:

(**ליקוט**) **אא"כ בידו לתקנו**. אפילו אין עכשיו בידו לתקנו. תוס' דגטין ב' ב' ד"ה ע"א כו' ובעירובין נ"ט א' ד"ה ותחומין כו' דלא כרא"מ שכתב דוקא שעתה בידו והביאו המרדכי ריש חולין סי' תתמ"ד ושיטה אחרת לו ע"ש (ע"כ):

כו **וע"ל סי' קפ"ה**. כמ"ש בכתובות ע"ב א':

כז **ועבא"ה כו'**. שם במתני' י"ח ב':

כח **ואשה נאמנת כו'**. עתוס' דפסחים ד' ב' ד"ה הימנוהו כו' וז"ש ודוקא כו' ור"ל באיסור דאורייתא דבדרבנן מהימנא אף כה"ג כמש"ש וכן בקטן כמ"ש למטה:

(**ליקוט**) **ואשה נאמנת בדבר כו'**. בירושלמי פ"ק דפסחים אההיא דהכל נאמנים כו' לית כאן נשים מתוך שהן עצלניות בדקות כל שהן ופי' בת"ה דה"ק לית כאן נשים דאפילו בדאורייתא מהימני ומשני מתוך שהן כו' ולכן כה"ג לא מהימני בדאורייתא ודוקא בדרבנן ועברא"ש שם שמפרש לית כאן כו' שאינן נאמנות אפילו בדרבנן ע"ש (ע"כ):

(**ליקוט**) **ואשה נאמנת כו'**. ר"ל במה שבידה לתקנו כמו באיש וראיה משחיטה דמהימנא ובכתובות ע"ב א' מאכילתו שאינו מעושר משמע דסומך עליה. תוס' בגטין ב' ב' ד"ה ע"א כו' ופסחים ד' ב' ד"ה הימנוהו כו'. ודוקא כו' אבל כו'. ר"ל בדאורייתא אבל בדרבנן נאמנת וכמ"ש בפסחים שם [דלא כאית דאמרי בירושלמי שם (ר"ל לפי' הבא"ב וכנ"ל בליקוט א') והביאו הרא"ש וכמ"ש בא"ח סי' תל"ז ס"ד] וראיה דאינה נאמנת ממש"ש מ"ד כו' קמ"ל כו' ועתוס' שם ד"ה הנ"ל (ע"כ):

(**ליקוט**) **ודוקא כו'**. עתוס' דפסחים הנ"ל שכ' דבר שיש בו טורח אבל במרדכי כ' שם בשם תוס' משום ספק כמ"ש כאן וכ"כ בסמ"ג וכ"כ בהגי"א שם ד"ה אע"ג כו':

**כגון שצריכה כו'**. הגי"א שם (ע"כ):

כט **קטן כו'**. בספ"ג דסוכה וריש חולין והוא שגדול עע"ג אבל הוא אינו נאמן לומר ששחט כראוי. ריטב"א בסוכה שם. והא דאמרינן שם היודע לשמור ידיו כו' תי' בריב"ש סי' רמ"ה דכל שבידו נאמן אבל הריטב"א שם תי' דדוקא מה שכבר אתחזק איסורא אינו נאמן כמו בשחיטה דבהמה בחייה בחזקת כו' אבל לשמור כו' וכ' וממנה יש ללמוד דברים שאין כו' וכמ"ש בס"ד:

ל **מ"מ כו'**. יש ללמוד מהנ"ל:

לא **ואם כו'**. פסחים שם:

לב **אבל אם כו'**. כמו בשחיטה כנ"ל:

(**ליקוט**) **קטן כו' ואם מעיד כו'**. אבל בתוס' (דפסחים) הנ"ל כ' דטעמא דהימנוהו שם משום דבידו לתקנו ולכן לא הימנוהו בספ"ב דכתובות בתחומין דדבנן אלא דוקא בגודלן אבל בקוטנן לא משום דאין בידו וכ"כ בעירובין נ"ט א' ד"ה ותחומין כו' ומשם מוכח דאשה נאמנת בדרבנן אף בדבר שאינו בידה. הכלל כי בדבר שבידם לתקנו אפילו אשה וקטן נאמנים אפילו בדאורייתא כמו שחיטה באשה וקטן היודע לשמור גופו כו' ודוקא

שאין טורח כמ"ש תוס' שם או ספק וצד להקל מהא דפסחים שם דאמרינן שם דוקא בדרבנן ובדרבנן אשה נאמנת אפילו אין בידה כמו תחומין וכן עבד אבל קטן לא כנ"ל ואין בידם ודאורייתא אפילו אשה אינה נאמנת ממ"ש בעירובין משום דתחומין דרבנן אבל יש בידם ובדרבנן אפילו טורח וספק בין אשה בין קטן נאמנים כמ"ש בחמץ כנ"ל. והכלל בקיצור בידם ואין ספק בין אשה בין קטן נאמנים אפי' בדאורייתא (ע"ל סי' ק"כ ס"ק ל"ו) ואם חסר אחד מאלו ב' תנאים שניהם אינן נאמנים בדאורייי'. ובדרבנן בספק שניהם נאמנים ואין בידם אשה נאמנת ולא קטן. ועבד כאשה:

לג **דברים כו'**. כנ"ל:

(**ליקוט**) **דברים שאין כו'**. בע"ז ל"ח א' מניח ישראל בשר ע"ג גחלים כו' וכתב המרדכי שם סי' אלף רע"ג פי' ראבי"ה דמיירי כדמפרש בירושלמי שהתינוק יושב ומשמר דל"ל לאחלופי וכמש"ל סי' קט"ו ס"א בהג"ה (ע"כ):

## סימן קכח

א **עובד כוכבים כו'**. מתני' ס"ט א' היה אוכל כו' חביות כו' וש"מ הרבה:

ב **אסור בהנאה**. רש"י ע' א' ד"ה שרי כו' וכ"פ הרא"ש שם ודלא כהראב"ד:

ג **אבל כו'**. ס"ד ב':

ד **כגון כו'**. רש"י שם:

ה **ואפילו הודיעו כו'**. תוס' שם בד"ה אין כו' וע"ש בגמ' ס"ט א' ה"ד כו':

ו **ואפילו בבתינו**. רמב"ם פי"ג:

ז **אסור בשתיה**. כמו יינו שם:

ח **כגון**. רש"י שם ד"ה על כו':

ט **או כו'**. כמש"ש אר"א מתני' נמי כו' וערש"י ס"א א' ד"ה המטהר כו' שהיין נעשה לו משכון כו':

י **ואפילו היה כו'**. דכל היכא דלא מירתת אסור אא"כ בב' חותמות וערש"י ל"א א' ד"ה שייחד כו' והביא ראיה בת"ה מהתוספתא דתניא שם ישראל שהכניס יין ברשות עובד כוכבים אם יש עליו מפתח או חותם אסור ואם היה אוצר פתוח לר"ה מותר בעיר שכולה עובדי כוכבים אסור עד שיושיב שומר. ואין דעת התוס' כן שם בד"ה המטהר כו' וע"ל סי' ק"ל ס"ב:

יא **אע"פ שיש כו'**. שם:

יב **והגיע כו'**. ממש"ש טעמא דאין כו':

יג **ואפילו כו'**. שם במתני' בצד כו':

יד **סמוך כו'**. כמש"ש ע' ב' דאיתמר חצר כו' מתבי כו' אלמא רב בכה"ג איירי אלמא דכל שאין לו רשות ליגע מותר אפילו כה"ג:

טו **ואפילו אין ביין כו'**. ערא"ש פ"ה סי"ב ואפילו בחבית פתוחה כו' וכן מעשים כו' וה"נ תניא בתוספתא כו':

טז **אבל דברים כו'**. ממש"ש ע' א' הנהו גנבי כו' מ"ט רובא כו' הלא"ה אסור. ת"ה:

יז **וכן כו' דתלינן כו'**. כמש"ל סי' נ"ז סי"ג ועמש"ש:

יח **בית כו'**. ערש"י שם ד"ה דהאי כו' והרי"ף גורם בהדיא בגמ' חמרא דישראל ועובד כוכבים כו':

(**ליקוט**) **בית כו'**. הוא מעשה ראשונה שם ע' א' ההוא ביתא כו' וכגירסא חמרא דישראל ועובד כוכבים וכן פירש"י ומעשה רביעית ההוא ביתא כו' א"ר אי א"ל לאשתמוטי כו' שם של ישראל לבדו ובשניהם אם לא נעל הדלת מותר וכמש"ש מתבי ננעל כו' וכמש"ש אחדיה לדשא כו' ובשניהם כל דלהדי ביזעא מותר וכמ"ש בסי' קכ"ט ס"ה בהג"ה אלא דבשניה אם נתפס כגנב מותר בכ"ע משא"כ ברישא וכמ"ש רש"י בד"ה דהאי גיסא כו' וז"ש בס"ד בית כו' על הכניסה וכפירש"י ד"ה אי אית כו' וכן הרא"ש שם ועובדא השלישית שם ההוא אושפיזא כו' נראה שהוא במקום שיש רשות ליכנס שם לכן אמר אם נתפש כו' ר"ל על הנגיעה וכההיא דספ"ד ההוא כרכא כו' וכההיא דס"ה (ע"כ):

יט **שאם בא כו'**. ת"ה:

כ **אפילו הן פתוחות**. כמ"ש הרא"ש שם סי"ב וכנ"ל:

כא **אפילו חביות סתומות**. כמש"ש ס"א ת"ר א' הלוקח כו' בחצר אחרת מותר והוא כו'. ת"ה:

כב **אם שהה כו'**. כמש"ש במתני' ס"ט א':

כג **ואפילו היה כו'**. דעת הרשב"א להתיר בכה"ג כמש"ש ס"א א' באותה חצר מותר כו' אבל בשם הראב"ד כתב שאוסר וכתב ולפ"ד צ"ל דשם איירי שלא נעל מעולם וא"נ י"ל דשאני התם דאין לו שייכות בבית ממש כו':

כד **בית כו'**. שם ע' א' ההוא ביתא כו' וערש"י שם ד"ה שרי כו' וערא"ש שם סט"ז פרש"י כו':

כה **וי"א כו'**. הג"א שם סי"ט בד"ה והיכא דעל כו':

(**ליקוט**) **וי"א דבזה"ז כו' מיהו אם כו'**. תוס' ע' א' סד"ה מ"ט. ופירש רשב"ם בשם רש"י כו' מיהו נראה כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. הג"א פ"ה סט"ו בד"ה וכל. כיון כו' (ע"כ):

# סימן קכט

א (**ליקוט**) **לכתחלה כו'**. דמתני' המניח קתני וכמו שדייק בריש חולין (ועש"ך לעיל סי' קי"ח ס"ק ל"ב) (ע"כ):

ב **אפילו שהה כו'**. כגי' שלנו בגמ' אפילו כו' יותר ממיל ובירושלמי הביאו הג"א שם בד"ה וכל חביות כו' ירושלמי מעשה בספינה כו':

(**ליקוט**) **אפי' שהה כו'**. גמ' שם וירושלמי ותוספתא כמש"ש (ע"כ):

ג **והוא שלא כו' או שהרחיק כו'**. עבה"ג ועוד כ' שם דבהדיא תניא בתוספתא כן המניח יינו בפונדק ונכנס לכרך אע"פ ששהא לזמן מרובה מותר ואם הודיעו או שנעל עליו הפונדק אסור המניח יינו בספינה ונכנס לכרך אע"פ ששהא לזמן מרובה מותר ואם הודיעו או שהפליגה ספינתו אסור:

ד **ואפילו סגר כו'**. כמש"ל סי' קכ"ח ס"ג:

ה **אם החביות כו'**. כמש"ש בסיפא חביות פתוחות כו':

ו (**ליקוט**) **כיון שנעלמו כו'**. כמש"ש בברייתא ועתוס' שם סד"ה מ"ש. וי"ל דע"כ כו':

ז **כדי שיוכל כו'**. איפסיק שם בגמ' כרשב"ג (ע"כ):

ח **וי"א כו'**. כמש"ש בגמ' וכי מאחר כו' משום שייכא הלא"ה מותר ועתוס' שם ד"ה מ"ט כו' וכ"כ הרא"ה בבד"ה:

ט **דיין כו'**. ע"ל סי' ק"ל ס"ב:

י **הא דשרי כו'**. ערא"ש שם סי"ב והראב"ד כו' ואמר נמי בירושלמי כו' וכ"כ בת"ה כ"ז:

(**ליקוט**) **הא דשרי כו'**. עתוס' שם ד"ה מ"ש כו' לכ"נ לר"י כו' (ע"כ):

יא (**ליקוט**) **בלא פקק**. ר"ל דבפקק אפילו במעביר מותר. הרא"ש ור"נ בשם הרמב"ן דלא כראב"ד שכתב דוקא בסתומות לגמרי ער"נ שם וראיה כ' הרא"ש ור"נ מדכללינהו לכולהו בבי משמע דבחד גוונא מיירי ומעביר בפקק היינו פתוחות:

יב **אבל במעביר כו'**. כמ"ש בירושלמי והביאו הרא"ש ור"נ ואמרינן ס' א' עובדי כוכבים דדרי כובא וישראל אזיל בתריה מליא אסור כו' ואף דשרינן שם חסרה כאן אסור כמש"ו דחיישינן דלמא כו'. שם ברא"ש ובר"נ בשם הראב"ד וכמ"ש שם בירושלמי לא סוף דבר מלאות כו' הביאה הרא"ש שם ודלא כמ"ש בר"נ בתחלה דחסרות מותר כמו בכובא הנ"ל (ע"כ):

יג **אפי' הודיעו כו'**. הג"א שם וכ"מ בתוס' שם ד"ה לא כו' וברא"ש שם:

(**ליקוט**) **אפי' לא נשאר כו' אפי' הודיעו כו'**. הרא"ש שם ומכאן התיר ר"ת ז"ל לישראל כו' בי"ט כו' (ע"כ):

יד **ואם עבר כו'**. כמש"ל סי' קכ"ה ס"ד:

טו **ודוקא כו'**. כמש"ש ובס"ג שם:

טז **ואפילו א"ל כו'**. כנ"ל ס"א:

יז **ואם העובד כוכבים כו'**. כמש"ל סי' קכ"ח ס"ה ועתוס' שם ד"ה לא מסרה כו':

יח **אם יש כו'**. כמ"ש בס"א:

יט **ואין כו'**. כמ"ש בס"ב:

כ **מיינו**. וכ"כ הרא"ש שם דאל"כ אסור כמ"ש במתני' וכמש"ו אבל כו':

כא **שתוך כו'**. בירושלמי הוון בעי מימר מה שעל השלחן אסור בתוך פישוט ידים מה שעל הדולבקי מותר בתוך פישוט ידים לא כן אמר ר' בא בשם רב ששת כשם שנתנו פישוט ידים לטהרות כך נתנו פישוט ידים ליי"נ אלא מה דאמר על השלחן אסור אפילו חוץ לפישוט ידים מה דאמר שעל הדולבקי מותר ובלבד חוץ לפישוט ידים:

כב **אא"כ כו'**. כרשב"ג וכנ"ל ס"א:

כג (**ליקוט**) **ישראל כו'**. כמש"ש בעובדא דשמע קל שיפורי השתא מידכר ליה לחמרא כו' (ע"כ):

כד **הואיל כו'**. עט"ז וש"ך.

(**ליקוט**) **הואיל כו'**. בתשובת הרא"ש כ' אפילו הודיעו שהפליג דלא כהרב וכ"פ ט"ז וש"ך (ע"כ):

כה **ודוקא כו'**. דייק בב"י מדברי הרמב"ם הנ"ל בש"ע ויצאו כו':

כו (**ליקוט**) **וסגר כו' אפי' הן כו'**. עסי' קכ"ה ס"ג ומש"ש (ע"כ):

כז **ישמעאלים כו'**. כנ"ל סי' קכ"ד ס"ו:

כח **ואם יש כו'**. ממש"ש רוב גנבי כו' אלמא בתר רוב המקום אזלינן דאל"כ רוב גנבי עלמא ודאי לאו ישראל נינהו ובכתובות י"ג ב' וצריכי כו' משום כו'. ת"ה ועמה"ב שם:

כט (**ליקוט**) **ובמקום כו' דשמא כו'**. כגי' שכ' תוס' שם ד"ה פתחו. ואית דל"ג טובא כו' וכ"ה גי' הרא"ש שם וש"פ (ע"כ):

ל **וכ"ז כו'**. דגנבי כבולשת בשעת מלחמה דמי והא דאסורות כאן משום דנמצא ריעותא כמש"ו כגון כו' כמש"ש ופתחו חביתא כו' ובתשובת הרמב"ן אוסר וכ' דלא דמי לבולשת כו' ועב"י ובמרדכי מתיר משום דשמא לא באו כו' כמ"ש בש"ע וכמש"ו דסתם גנב כו':

לא **ואם היה כו'**. עט"ז:

(**ליקוט**) **ואם היה במקצתן כו'**. כמ"ש בפג"ה (צ"ה א') וכי מפני שוטה זה נאסר כל המקולין ולא חיישינן כי היכי דזבין להאי זבין להאי אלמא דכל מילתא דאי לא הוה

משכחנא ריעותא הוה שריא כי משכח ריעותא בחד מינייהו לא מחזקינן איסורא באחריניתא כו' מרדכי סי' אלף של"ח ע"ש שהאריך בזה (ע"כ):

לב **וי"א כו'**. ע"ש:

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. ע"ל סי' קי"ד ס"י ועט"ז כאן (ע"כ):

לג **ודוקא כו'**. כנ"ל סי"א בהג"ה:

לד **הניח כו'**. כמש"ש ע"א א' לנסך אין פנאי וה"נ דטריד בה:

לה (ליקוט) אע"פ שחביות פתוחות כמ"ש טהרותיו כו' ובברייתא שוטח שם פירות:

לו **תוך פישוט כו'**. שם מתבי כו' ואף על פי שידו כו' ת"ש כו' ת"ש כו' (ע"כ):

לז (**ליקוט**) **וכן אם כו'**. אע"ג דאמרינן שם א"ל ר' יוחנן כו' היינו לרשב"ג אבל לרבנן אף בכה"ג טהורות. ת"ה וכ"פ הרמב"ם והטור ועוד בגמ' גגין זה בצד זה וכ' הרמב"ם אבל טוש"ע השמיטוה דכ"ש הוא:

לח **וחלוקים ביתידות**. רמב"ם דומיא דחצר אבל הרשב"א והטור לא כ' בגגים חלוקים ביתידות ועלח"מ (ע"כ):

לט **ואם נמצאת כו'**. עתוס' שם כ"ג ב' בד"ה רוב. ועוד נראה לר"י כו':

מ **ודוקא כו'**. עט"ז וכ"כ בת"ה שם סוף ש"ד יש מי שפי' בחב"ח ול"נ דא"כ מאי למימרא ועוד דלא אמרו הב"ח אלא במפקיד דמירתת וטורח וחוזר וסותם משא"כ במציאה דלמה טרח כו' וסתומות מותרות דה"ל כבולשת בשעת שלום כו' וכ"כ הר"ן ונ"י בב"מ שם ע"ש:

מא **חבית כו'**. ממש"ש כ"ד א' ההוא כו' לימא כו' ואנן קי"ל כר"ח ואף בקורבא דמוכ ח כנ"ל:

מב **וה"ה להקל כו'**. דהא שם אמר להקל:

מג (**ליקוט**) **והוא שיושבת כו'**. כמש"ש כ"ג ב' וערש"י כ"ד א' ד"ה בי קופאי כו' אלמא אפילו תוך הכרם עצמו ושם חיישינן לעוברי דרכים:

מד **ישראל כו'**. עבה"ג וכמש"ל סי' קכ"ח ס"ד ועט"ז מטעם אחר להקל (ע"כ)

מה **בע"ה כו' וכן כו' ואין השפחה נאמנת**. כמ"ש בכמה מקומות דאין העובד כוכבים נאמן לא לאסור ולא להתיר ואפילו בישראל אמרינן כל שאין בידו כו':

מו **ואימר במקום כו'**. וכמ"ש בתוספתא דטהרות והביאה הר"ש שם בפ"ז מתני' ז' המניח כליו בחלונות של אוליירין ונעל כו' ובמתני' פ"ג דטהרות מתני' ז' תינוק שנמצא כו':

מז **אבל גנבים כו'**. כמש"ש ע' א' אם נתפש כו' והכא אינה נתפשת כו' כמש"ו:

מח **מיהו בזה"ז כו'**. כמש"ל סי' קכ"ח ס"ד כצ"ל וכמש"ש בהג"ה וכמ"ש בהג"א וז"ל במרדכי שם וההוא רביתא דאשתכח אופיא בידה ותלינן להקל פירש"י שם משום

דקטנה היתה ועוד דהכא ודאי ביאה וע"כ לא מטהר ר"א כו' מיהו איכא לאספוקי אי מדמינן גדולה דהשתא כו' ע"ש סי' א' של"ד. ועתוס' ע' ב' ד"ה ההוא כו':

## סימן קל

א **מותר כו'**. דכולא סוגיא דשם משמע דבעי חב"ח דאמר רבא שם אגנא אפומא כו' ושם כ"ט ב' אר"א הא אתא לאשמעינן כו' ושם ל"ט א"ר חבית כו' וערא"ש פ"ב סי"ד וצ"ל שהן מפרשים כו' ואע"ג שהרא"ש כתב שפי' זה דוחק וגם הקשה הרמב"ן כו' כבר יישבו בת"ה ריש שער ד' ע"ש וז"ש או מפתח וחותם:

(**ליקוט**) **מותר כו'**. עבה"ג שפי' הרשב"א והר"נ דרי"ף פסק כר"א וכ"ה ברי"ף להדיא בספ"ד וקי"ל כת"ק דקאי כר"א כו' (ע"כ):

ב (**ליקוט**) **אם הוא כו'**. עמ"ש בס"ב שאין דעת הרמב"ם כפי' הרשב"א והר"נ וצ"ל דמפרש מ"ש (ס"ט ב') משום שיבא שלכך צריך חב"ח דאף ר"א מודה (וכ"כ הרמב"ן בחידושיו בפ"ב בשם הראב"ד וסתרו ע"ש) ולכן כתב הרי"ף קודם וגרסינן בפרק השוכר כו' משום שיבא ואח"כ כתב דברי ר' יוחנן חב"ח וצ"ע (וע"ל ס"ק ח' שכתב דהרמב"ם פסק כרבנן) (ע"כ):

ג **וה"מ כו'**. עבתוס' ל"א ב' בר"ה השולח. כתב ריב"י לר"ש בתשובה כו' והרא"ש שם:

ד **ואין להם כו'**. הרא"ש שם וטור:

ה **ויש מתירין כו'**. כמש"ש ס"ט ב' וכי מאחר דקי"ל כרשב"ג כו'. שם:

(**ליקוט**) **ויש מתירין כו'**. בתוס' ס"ט ב' בד"ה מ"ט. ומיהו נראה לר"י שאין לחלק כו' וש"פ (ע"כ):

ו **ובלבד כו'**. בתוס' הנ"ל בד"ה השולח ושם ע' א' בד"ה מ"ט:

ז **ואם כו' ע"ל סי' קכ"ד**. שם סכ"ד בהג"ה:

ח **אם הפקיד כו'**. גמ' ל"א א' וכנ"ל:

(**ליקוט**) **אם הפקיד כו'**. רמב"ם וכמש"ש ל"א א' וכרבנן וערש"י שם ד"ה שייחד כו' וד"ה וחכמים כו' ומזה מוכח דרמב"ם פסק כרבנן וגירסתו כגירסא שלנו שם מפתח או חותם דלא כר"נ [ולכן לא הזכיר הרמב"ם מפתח וחותם אלא בההיא ברייתא דשם ס"א ב' וס"ל דדוקא שם מהני מפתח וחותם אבל לגי' בה"ג ורי"ף אתיא כר"א ולגי' תוס' אתיא אף כרבנן (וע"ל ס"ק י"ט ובסי' קל"א ס"ק ז') ועתוס' ל"א א' ד"ה ותרוייהו דס"ל דמפתח וחותם הוי חב"ח] ומה שפסק כרבנן אע"ג דרב פסק כר"א משום דר' יוחנן ור' אלעזר ס"ל דלא כוותיה וגם רב הדר ביה שם ל"ט א' וגם רב אשי שם כ"ט ב' אלא ההיא דשם

ס"ט ב' קשיא דקאמרינן וכי מאחר כו' והלכתא כו' ונראה שמפרש שכ"ז הוא מדברי רבא ככל הני מימרות דשם אע"ג דהוא אמר ל"א א' אגנא אפומא כו' לפרושי דרבנן אתא ונדחו דבריו מדברי רב אשי ורב ושמואל ל"ט ב' כנ"ל. ורי"ף ורא"ש וש"פ השמיטוהו דין זה שמפרשים כפי' תוס' שם ד"ה המפקיד כו' וי"ל דריב"ב לטעמיה כו' ואנן לא קי"ל כריב"ב וכן לגי' בה"ג ורי"ף שכ' הרשב"א והר"נ דגרסי ומפתח וחותם ופ' כר"א והיינו שייחד קרן זוית שנעל במפתח וחותם ומותר בשתיה (ע"כ):

ט **ויש כו'**. תוס' שם ד"ה אמר רב כו':

(**ליקוט**) **ויש שכתבו דבדיעבד כו'**. כשיטת ר"י ור"ת וער"ס קי"ח ס"א בהג"ה ובדיעבד יש לסמוך כו' ועמש"ש (ע"כ):

י **וא"צ כו'**. עתוס' שם בד"ה השולח. ור"ת כו' ושם ס"ט ב' בד"ה מ"ט כו':

(**ליקוט**) **וא"צ להכיר כו'**. עתוס' ל"א ב' ד"ה השולח. ור"ת פי'. ובדיעבד כו' ובתוס' ס"ט ב' בד"ה מ"ט. מיהו מדקאמר הכא בשמעתין דקי"ל כר"א כו' אך בדיעבד כו' (ע"כ):

יא **וכן יין כו'**. דזהו אלונתית דשם וערא"ש שם ואפי' לפי' ר"ת כו' מדוקיא דרישא כו':

יב **וכן חומץ כו'**. גמ' שם:

יג (**ליקוט**) **כיצד כו'**. רש"י מפרש שם אגנא אפומא דחביתא שריקא וחתימא ר"ל אגנא שרוק ודבוק לחבית ושריקא וחתימא ענין א' הוא וכמו חתימת פיו למטה כו' שהוא קשר וכן וצייר וחתים ענין א' והוא חותם א' ומגופת חבית עצמו הדבוקה בטיט לחבית הוא חותם שני וכן דיקולא ומיהדק חותם א' והמגופה חותם שני ומה שצריך כאן מיהדק משום שאינה דבוקה בטיט לחבית אלא שהחבית נכנס בתוכו וכן בנוד קשר הנוד הוא חותם א' וקשר הדסקיא חותם ב' וכן בכייף פומיה צריך ב' קשרים אבל הרמב"ם מפרש אגנא אפומא דחביתא שהאגנא הוא המגופה לחבית שריקא וחתימא כפירש"י שהוא ענין א' מדובק בטיט לחבית כדרך כל המגופות והוא חותם א' אלא לפי שאין דרך מגופה באגנא והוא שינוי הוי חב"ח וכן דיקולא ג"כ מגופה לחבית ושריקא וחתימא אלא שדרך מגופה בדיקולא לכן צריך מיהדק וזהו השינוי שאין דרך להיות מיהדק נוד בדסקיא הדסקיא אינה קשור רק הנוד אבל השינוי שהוא בדסקיא ופיו למטה הוא כחותם ב' וכן כייף פומיה כו' ג"כ אינה קשור למטה אלא למעלה וחשיב הרמב"ם בבא השנית מכ"א שהוא רבותא יותר והבבא ראשונה של כ"א כולל במ"ש וכן כל שינוי כו' והטיחה או הקשירה כו'. אבל תוס' ס"ט ב' בד"ה מ"ט כו' מפ' דשריקא חותם א' וחתימה חותם שני (ע"כ):

יד **חתמו כו' אבל כו' ומ"מ נכון כו'**. בתוס' ל"א ב' ס"ט ב' בד"ה הנ"ל וכנ"ל:

טו **ודוקא כו' ואפילו אם כו'**. בסה"ת וסמ"ג מקשין על מש"ש ל"א ב' ואם לאו אסור ואפילו לפי' ר"י שחזר עליו ומצאו מקולקל ממ"ש בפ"ח דטהרות מתני' ד' המניח את כו' וכ"ש ביי"נ כמ"ש בעבודת כוכבי' ע' ב' דאיתמר חצר כו' ותי' דשם בטהרות איירי ביוצא ונכנס וכ' בתה"ד אבל בסמ"ק ומרדכי מתירין והביאו ראיה מתוספתא דטהרות והביאה הר"ש שם בפ"ז מתני' ז' המניח כליו כו' ונראה דלא פליגי דסה"ת וסמ"ג מיירי ברואים שנסתר בכוונה ע"י אדם ולכן הביאו ממתני' דשם בכה"ג אבל סמ"ק ומרדכי איירי במקום שיכולין לתלות כו' ובכה"ג איירי התוספתא. אבל במרדכי סי' אלף של"ד מחלק בין מפקיד דגמרא דעבודת כוכבים ובין ההיא דתוספתא דלא איירי במפקיד וכ"כ בר"ש שם ותימה כו' ויש לחלק כו' וע"ל ס"ס קכ"ט בהג"ה:

טז **מיהו כו'**. תוס' בד"ה מ"ט הנ"ל:

יז **ואם העובד כוכבים כו'**. עס"ס קכ"ט בהג"ה מש"ש ועמ"ש בא"ה סי' י"ו סל"ז בהג"ה:

יח **ואפילו היה גם כו'**. ת"ה וכמ"ש למטה אם העובד כוכבים כו' ועמש"ש:

יט **אם היה כו'**. כת"ק דקאי כר"א. הרי"ף והרא"ש והר"ן וש"פ:

(**ליקוט**) **אם היה כו'**. כת"ק דקאי כר"א. רי"ף ומכאן סעד לפי' הרשב"א והר"נ דרי"ף פסק כר"א אלא דמפרש שצריך מפתח וחותם כנ"ל ופי' דברי רי"ף דהא ברייתא הנ"ל הלוקח או השוכר כו' ל"א א' ע"כ בחצר אחרת מיירי דאל"כ א"צ מפתח וחותם כמ"ש כאן וא"כ ר"מ ורבנן דהכא פליגי בפלוגתא דר"א ורבנן דשם ומ"ש וחכ"א לעולם אסור צ"ל במפתח וחותם אבל בחב"ח ודאי מותר לר' יוחנן דשם. ולשיטת תוס' מיירי כאן במפתח או חותם וה"נ הלכה כת"ק דקאי כר"א וער"נ וסי' קל"א בהג"ה (ע"כ):

כ **אם העובד כוכבים כו'**. ממ"ש בחצרו של עובד כוכבים ול"ק השוכר או הלוקח בית מן העובד כוכבים. ת"ה:

כא **אא"כ כו'**. שם כ' דיש מתירין אפי' בכה"ג כמש"ל סי' קכ"ח ס"ב אבל הראב"ד אוסר כיון שהשכיר כו' ועש"ך:

כב **בד"א כו' ודוקא כו'**. עת"ה שם:

כג (**ליקוט**) **וה"מ ביום כו'**. תוס' ס"א א' סד"ה וחלון ועסי' קל"א ס"א בהג"ה (ע"כ):

כד (**ליקוט**) **ולכן אפילו ביום אם נעל כו'**. כמש"ש ע' א' מתבי ננעל הפונדק כו' וכן כאן אית ליה לאשתמוטי שי"ל שייכות בחצר כנ"ל הואיל כו' ועש"ך ס"ק ט"ז:

כה **ואין חוד כו' אבל כו'**. שם א"ר כל דלהדי כו' וע"ל סי' קכ"ח ס"ג (ע"כ):

## סימן קלא

א (**ליקוט**) **ישראל כו'**. ער"נ וב"י בזה כמה שיטות ע"ש ושם בארוכה (ע"כ):

ב **בין כו' בין כו'**. כן פי' בת"ה קמ"ו א' וז"ל שם המטהר כו' פי' ישראל שקנה ענבים ודרכן ועשה יינו בטהרה ולא פרע לו מעות ועדיין היין כאלו הוא של עובד כוכבים וכן העובד כוכבים שדרך גתו ע"י ישראל ועשאו כדי למכרו לישראלים ונתנו ישראל ברשותו של אותו עובד כוכבים בעצמו אלא שאין העובד כוכבים דר באותה חצר ממש אלא בחצר אחרת כו' ור"ל דז"ש יינו של עובד כוכבים דעדיין הוא של עובד כוכבים וכפי' ר"ת בתוס' שם ד"ה המטהר כו' וכן פי' הרא"ש שם:

(**ליקוט**) **בין כו' בין כו'**. עבה"ג (ע"כ):

ג **אם נתנו בו'**. ברייתא שם ב' וכדא"ר יוחנן:

ד (**ליקוט**) **אפילו אם העובד כוכבים כו'**. עסי' ק"ל ס"ט (ע"כ):

ה **ואם אין הישראל כו'**. רישא דמתני' הנ"ל וכפי' ר"ת והרא"ש דבמפתח וחותם מיירי:

ו (**ליקוט**) **אם דר ישראל**. ר"ל אפי' ישראל אחד ועתוס' שם ב' ד"ה עד כו' והרשב"א והר"נ חולקים ועש"ך (ע"כ):

ז (**ליקוט**) **ובדיעבד כו'**. דלפי' תוס' דלעיל ל"א א' דר"א מתיר במפתח או חותם ה"נ ע"כ הברייתא דידן במפתח או חותם מיירי דהא קתני השוכר או הלוקח כו' והוא המחלוקת עצמה דר"א ורבנן שם כמש"ל בסי' ק"ל ס"ב [ועהג"א שם ד"ה מכאן כו'] וכמ"ש הרי"ף והרא"ש וז"ל הר"נ אחר שהביא שיטת רש"י במתני' כ' ויש לר"ת שיטה אחרת דכולה מתני' במפתח וחותם א"נ במפתח או חותם ע"פ הסברות שכ' בפרק ב' (ע"כ):

ח **ואם אין הבית כו'**. הוא סיפא דברייתא בחצר אחרת כו' וכמש"ש בתוס' ורא"ש ע"ש ושם:

ט **או בעיר כו'**. מתני' שם:

י **אפילו כו'**. דמתני' איירי בהכי וכ"ה להדיא בברייתא שם:

יא **או שיש בחצר כו'**. כלשון ראשון של רש"י וכן הרא"ש. ורשב"א כתב כלשון שני של רש"י:

יב **וכבר כו'**. תוס' שם ד"ה וחלון כו' והג"א שם סד"ה אם אינו כו' וש"פ:

יג **ואם כתב כו' במפתח וחותם**. שם בתוס' כפי' דמתני' כולה במפתח וחותם מיירי:

יד **ובדיעבד כו'**. כנ"ל:

טו **אפילו בעיר כו'**. הרא"ש שם וכ"מ בתוס' שם:

טז **ואם כו'**. סיפא דמתני' וכשיטתו דבמפתח וחותם מיירי כנ"ל:

יז **ויש מי כו'**. דמפ' המתני' והברייתא הכל במפתח או חותם אבל בחב"ח מותר בכ"ע דהוי כמו יושב ומשמר וראיה ממש"ש ל"א א' א"ר כו' ורי"א כו' מ"ס כ"פ כו' ואם איתא הלא רבנן דכאן אפי' בחב"ח אסרי אפילו ביינו של ישראל כמ"ש כאן וחכמים אוסרין

כו' אהייא כו'. שם:

(**ליקוט**) **ויש מי כו'**. דהא רבנן דהכא דקאי אירישא וקאמרי עד כו' הם רבנן דהתם ל"א א' כנ"ל ואמרינן שם לר"י דרבנן מורי בחב"ח וא"כ עד שיהא שומר כו' ל"ד שאף בחב"ח סגי וה"נ בסיפא ובמתני' ג"כ דתנן עד שישב ומשמר ל"ד אלא בחב"ח סגי וכן לשיטת הרי"ף דמפתח וחותם קאמר ג"כ רבנן דפליגי כה"ג אבל בחב"ח מודי וה"ה לסיפא במטהר אבל תוס' בד"ה המטהר כ' דלר"א לא שני ליה בין חותם א' לחב"ח וכיון דאוסר בסיפא בחותם א' ה"ה לב' חותמות וכ"כ הרא"ש שם וכנ"ל דברייתא ע"כ ר"א היא בין לרי"ף בין לתוס' ורבנן דוקא דמחלקי (ע"כ):

יח **ויש לסמוך כו'**. ע"ל סי' ק"ל ס"ב:

יט **עובד כוכבים כו'**. שם בתוס' ורא"ש:

כ **כמש"ל כו'**. שם ס"א וס"ז:

כא **ולא חיישינן כו'**. עט"ז בשם תשובת הרשב"א:

## סימן קלב

א **או אותו כו'**. טור וכמ"ש בתוס' נ"ז ב' בד"ה לאפוקי. וחזר ר"ת כו' והרא"ש שם:

ב **ואם מכרו כו'**. שתופס דמיו כמש"ש ס"ב א' אלא הואיל כו':

ג (**ליקוט**) **אם נתן לו כו'**. דהוי כמו נתן לה ואח"כ בא עליה דפרכינן שם ליחול עליה איסור כו' (ע"כ):

ד **ואם כו' יש כו'**. תוס' שם ב' בד"ה יאות כו' ועוד הוסיף כו' והרא"ש ומרדכי שם:

(**ליקוט**) **יש מי כו'**. והרמב"ן חולק על זה ודבריו נראין והר"נ דחק לדחות דבריו ע"ש בארוכה ודברי הרמב"ן עיקר (ע"כ):

ה (**ליקוט**) **שאע"פ שלבעל כו'**. הרא"ש שם ואפי' אם מעות מותרים ה"מ לישראל אחר כו' וכשיטת התוס' ורש"י שם נ"ד ב' ושם ס"ב א' תוס' ד"ה התנן כו' ובחולין גבי חמצן כו' ועמ"ש בא"ח סי' תמ"ג וסי' ת"נ דהר"ן וש"פ מתירין אף לעצמן בדיעבד (ע"כ):

ו **וכ"ז כו'**. בתוס' הנ"ל ד"ה לאפוקי כו' וכנ"ל ר"ס קכ"ג:

ז **ישראל כו'**. ערש"י במתני' ד"ה המוכר כו' ובגמ' שם ב' ת"ש המוכר כו' וערש"י שם ד"ה פסק כו' ועתוס' בד"ה רב אשי כו' פר"ת כו' וע"ל סי' ש"כ ס"ו מש"ש:

(**ליקוט**) **ישראל כו'**. עד סוף הסעיף לשון הרמב"ם רק מ"ש שיש בו עכבת יין ומ"ש והיה העובד כוכבים עד הוא מנדנד הוא לשון המחבר ועוד בדברי הרמב"ם פסק עד שלא מדד כו' מדד עד שלא פסק כו' כלשון מתני' וכ' ב"י דהרמב"ם מפרש למתני' בשמדד ישראל לכליו וכך נתנו לעובד כוכבים וכך משכו העובד כוכבים מידו בכליו של ישראל ואח"כ

נגע בו כו' ומדד דקתני מתני' והרמב"ם ל"ד אלא היינו לומר דמדד ונתן לעובד כוכבים ומשכו כו' וטעמא דנקט מדידה במקום משיכה נראה דהיינו משום דאין דרך לפסוק בין מדידה למשיכה אלא או קודם מדידה או אחר משיכה וז"ש בש"ע משך במקום מדד (ע"כ):

ח **שהרי לא סמכה כו'**. גמ' שם:

ט **ומאחר כו'**. לשון הטור מדד עד שלא פסק אסור אע"ג שאין כאן אלא תערובת של סתם יין קרוב הדבר שיגע אחר שימשכנו כו':

י **בד"א כו'**. שם בגמ':

(**ליקוט**) **בד"א כו'**. גמ' שם ואי ס"ד משיכה כו' אי דקא כייל כו' אלמא דוקא כה"ג משיכה מתני':

יא **אבל אם כו'**. שם ל"צ דקא כייל כו' ואע"ג דפריך שם ס"ס כו' ומשני והב"ע כגון כו' וכ"כ הטור והרב בהג"ה י"ל משום דהוצרך בגמ' לזה משום קושית הגמ' ס"ס כי מטא כו' ש"מ ניצוק חיבור אבל לפי דקי"ל ניצוק חיבור א"צ לזה וסגי בתי' הראשון לבד ל"צ דקא כייל כו' וז"ש או לכלי של כו' אע"ג דבגמ' אמרו דכה"ג אפילו בכלי של עובד כוכבים מותר דאמרינן שם אי דנקיט ליה עובד כוכבים כו' אבל לפי מ"ש ניחא דכ"ז למ"ד ניצוק אינו חיבור אבל למ"ד חיבור אפילו בכליו של ישראל וכמו שמפרש ואילך המחבר והיה העובד כוכבים מנדנד כו' שאז נאסר מה שבכלי וה"ה ככלי של עובד כוכבים אבל הטור והרב כ' כמסקנא כ' ב"י דס"ל בדעת דניצוק בסתם יינם אינו אסור בהנאה ועסי' קכ"ו בטור וב"י ועש"ך ואמר שיש בו עכבת יין ר"ל אפילו בשוליו ור"ל טופח ע"מ להטפיח דבלא"ה אינו נאסר בהנאה כמ"ש במתני' פ"ב (כ"ט ב') נודות העובדי כוכבים כו' ודמיו מותרין:

יב **מנדנד כו'**. כמש"ל סי' קכ"ד סי"ח:

יג **דאז ע"כ כו'**. עש"ך שהקשה עליו (ע"כ):

יד **צריך ליקח כו'**. עתוס' שם ד"ה שקילו כו' א"נ כו' וכ"פ הרמב"ם בפ"א מה' זכיה הלכה י"ד וכתב המ"מ שם שלמד מסוגיא זו ודלא כהסוגיא דבכורות י"ג א"ב מה עמיתך בחדא כו' וכ"כ הרמב"ם בפ"ד מה' בכורות ועמ"ש בח"מ ס"ס קצ"ד:

טו **ומיהו כו'**. גמ' שם וכרשב"ג דקי"ל כוותיה אף יין ביין בסתם יינם כמש"ש ע"ד א':

(**ליקוט**) **ומיהו אם כו'**. שם וכמאן דלא כרשב"ג כו' ואנן קיי"ל כרשב"ג בסתם יינם אפי' יין ביין כמש"ש ע"ד א' ומ"מ לכתחלה אסור. טור וצ"ע דשם משמע דאפי' לכתחלה

מותר דאל"כ מאי פריך לרב דהא רב לכתחלה קאמר [וכ"כ הר"ן שלכן השמיט הרי"ף כ"ז] ואפשר דפריך על מ"ש וכי שקליתו דמי יי"נ כו' וצ"ע:

טז **חוץ מדמי כו'**. בטור ליתא דהעכבת הוא של עובד כוכבים וגם אינו שוה כלום ועש"ך (ע"כ):

(**ליקוט**) **חוץ מדמי מעט כו'**. עש"ך ס"ק כ' אבל ל"ק מידי דס"ל כמ"ש הר"ן על מתני' נטל את המשפך כו' והאי אסור בהנאה קאמר דאי בשתיה בלאו עכבת אסור משום קנקנים של עובד כוכבים ולפ"ז אנן דקי"ל כרשב"ג לא קי"ל כהך מתני' ולפיכך יש לתמוה על הרי"ף שכתבה אלא שאפילו לרשב"ג דשרי למכור כולו כו' דוקא במפרש אבל בסתם אע"פ שאינו נהנה מן האיסור אסור והטור שלא כ' דוקא במפרש וכ' סתם בדיעבד מותר דק"ל כו' ס"ל כתוס' שם ד"ה אם יש כו' אע"ג דלקמן כו' וכמ"ש בסי' קל"ז ס"א ואם הוא כו' וא"כ האי אסור בשתיה וכ"כ המרדכי שם וכ"כ הר"ן שם בשם אחרים ועמ"ש בר"ס קל"ז וכ"כ בא"ח סי' תמ"ז ס"י שאינה נמכרת ביוקר כו' אלמא אפילו בסתם מותר (ע"כ):

יז **ואפילו לכתחלה כו'**. גמ' שם וקי"ל בב"ב בכליו של לוקח ברשות מוכר בא"ל זיל קני דקני כמש"ש פ"ו א' אבל בלא"ה הוא בעיא דלא איפשיטא ופסקו הפוסקים לקולא דלא קני:

(**ליקוט**) **ואפי' לכתחלה כו'**. שם ס"ס כי מטא כו' והב"ע כגון דאיכא כו' וכנ"ל (בס"ק י"א) אבל להרמב"ם א"צ לזה ואפי' בדיעבד (כמ"ש הרמב"ם שם בהלכה כ"ד ואם מדד ולא לקח דמים אע"פ שפסק דמיו אסורים כו' וע"ש בהשגות ובלח"מ) דס"ל ניצוק כולו אסור אף לרשב"ג ודלא כתוס' והרב לעיל סי' קכ"ו ס"ה בהג"ה (וע"ש בס"ק י"א בליקוט ב'):

יח **אבל אם כו'**. שם ס"ס כי מטא כו':

יט **והכלי של כו'**. שם ותיקני ליה כו' ש"מ כו' משא"כ ברשות העובד כוכבים ודוקא ברשות עובד כוכבים ועה"מ סי' ד' ס"ג בהג"ה:

כ **או שתפסו בידו**. שם אי דנקיט ליה כו':

כא **או שעומד כו'**. שם ש"מ כליו כו' וקי"ל באמר זיל קני דקנה כמ"ש בב"ב פ"ו א' וכמש"ש בש"ע (ע"כ):

כב **דמיד שבא כו'**. עיין ט"ז וש"ך:

כג (**ליקוט**) **וכן אם מדדו כו'**. כן פי' הרשב"א בשם ר"ח ורמב"ן דמדדו העובד כוכבים לעצמו ומשך תחלה קודם שמדד דאע"פ שהגביהו בשעה שמדד לא קנה מפני שאותו הגבהה לא היתה לקנותו והיין נאסר מיד במדידתו אע"פ שלא נגע מחמת כחו וכמש"ש

תרגמא ר"ש בעובד כוכבים כו' והרשב"א לטעמיה דס"ל דכחו אסור אף בהנאה אבל הרא"ש והטור פסקו דמותר בהנאה ולכן אף במדידת העובד כוכבים צריך לכל הנך וז"ש אבל אם כו' דינו כו' (ע"כ):

כד **והגביהו תחלה.** עש"ך:

כה **וכ"ז כו'.** כנ"ל ס"א בהג"ה:

(**ליקוט**) **וכ"ז לא כו'.** אע"ג דמההוא נכרי עובד כוכבים מותר כמש"ש נ"ט ב' כתב ב"י לדעת הרמב"ם ניהא דס"ל דוקא בשנתכוין להזיקו אבל לרשב"א שחולק וכתב דאפי' שלא בכוונה אסור צ"ע ול"נ דבכה"ג אף הרשב"א מודה כיון שמדעת הישראל נוגע (ע"כ):

כו **מי ששכר כו'.** כמש"ש ס"ג ב' רב אשי אמר כו':

כז **אם לא כו'.** כתי' דר"פ דר"א ל"פ אר"פ אלא דקשיא ליה ואני מחשב מיבעי ליה:

כח **אע"פ כו'.** דמ"ש בגמ' שם כיון דלא מייחד שיעבודיה. ל"ד דהא לא נקנה לעובד כוכבים הדינר. ת"ה ע"ש:

כט **ודוקא כו'.** כמש"ש א' ה"ד אי דא"ל קני כו' אלא דא"ל ליהוי כו' אלמא אף בכה"ג מותר. שם:

(**ליקוט**) **ודוקא כשא"ל כו'.** עמש"ש משום דהקדים דינר אסור משום דדמי לנתן ואח"כ בא דפריך גמ' ליחול עליה איסור כו' כנ"ל משא"כ בכה"ג דמשני שם אלא דא"ל ליהוי גביך כו'. וצ"ע דהא אמרינן שם דוקא בקדמה והקריבתו מותר בכה"ג וצ"ע (ועבת"ה) וכן הטור חלק עליו בזה ע"ש (ע"כ):

ל **וכן מי כו'.** דמזכה לעובד כוכבים הדינר ע"י עבדו ונ"ל דעבדו ל"ד דיד עבד כיד רבו וכמ"ש בב"מ צ"ט א' וש"מ אלא ר"ל לשכירו:

לא (**ליקוט**) **ישראל כו' אבל כו'.** כפירש"י ותוס' שם (ע"כ):

לב **אע"פ כו'.** שם וערש"י ד"ה צא כו':

לג **אבל כו'.** שם מתבי כו':

לד **ישראל כו'.** כדעת הרי"ף שכתב דמ"ש בפ"א (י"ב א') ובפ"ב (ל"ג א') דרמי עבודת כוכבים אסורין אידחי ליד מהך ברייתא ועסי' קמ"ד ס"א:

לה **וי"א כו'.** תוס' שם ד"ה אבל אם כו' ע"ש והרא"ש וש"פ:

לו **מיהו בזה"ז כו'.** בת"ה הקצר כ' אע"ג דלא סבירא לן כרש"י ותוס' מ"מ כדאי הם לסמוך עליהם בדבר זה כו' והביאו ב"י:

## סימן קלג

א **לפיכך ישראל כו'.** שם במתני':

ב **או שהשכיר כו'**. שם:

ג **או מרתיפו**. א"ח בשם הר"מ והגמ"ר והביאו מהרמ"פ סי' ע"ו. מהנ"ל:

ד **שוחק כו'**. עבה"ג וכמ"ש בסי' קמ"ו סי"ד:

ה **נתן לו פירות כו' או כו'**. גמ' שם ועתוס' שם ד"ה אתי לזבולי וא"ת כו' והר"ן תירץ דע"כ לא שרי ר"י זוז"ג אלא דיעבד כמש"ש מ"ח ב' ואין נוטעין כו' והא דקאמר שוחק כו' משום דקאזיל לאיבוד וספק מזבלי וספק לא מזבלי ואת"ל מזבלי ה"ל זוז"ג ושרי אבל הכא דודאי מזבלי ואסור לכתחלה והוא בגי' תוס' שם אתי לזבולי וע"כ ל"פ רבנן אלא בזורה לרוח אבל במטיל לים ל"פ וז"ש יוליכם כו' ובמעות שוחק כו':

ו **אפילו לקח כו'**. ירושלמי נתן לו קרקע בשכרו בכל אתר איתמר אין קרקע נאסר וכאן איתמר נאסר נתן לו בהמה בשכרו בכל אתר איתמר אין דבר שיש בו רוח חיים נאסר וכאן אתמר דבר שיש בו רוח חיים נאסר הכל אסור אינו אסור אלא כדי שכרו היה עושה בטובת הנאה אתה ממשכנו מנכסיו עד כדי שכרו:

ז (**ליקוט**) **שאם היה פחות כו'**. עבה"ג דהתם ג"כ אי לאו מכוש אחרון לא ה"ל אגרא כלל אלא משום דאין משפט השכר בפחות מש"פ. הרשב"א והר"נ (ע"כ):

ח **ולכתחלה כו'**. דרוצה בקיומו כמש"ש ס"ג ב' ואפילו בחנם כמ"ש בתוספתא השוכר את הפועל ולעתותי ערב א"ל הולך את הלגין במקום פלוני אע"פ שאין הישראל רשאי לעשות כן שכרו מותר ולעתותי ערב טובת הנאה בעלמא הוא וערש"י ס"ה א' ד"ה ולעתותי כו' ובירושלמי הנ"ל היה עושה עמו כו' וז"ש בסדה"ו היה כו' לא כו' אפילו כו':

## סימן קלד

א (**ליקוט**) **יין כו'**. הכל לשון הרמב"ם (ע"כ):

ב **בד"א כו'**. ערש"י שם ד"ה א"ל ר"ד כו' וכ"פ תוס' שם ד"ה רואין כו' וכ"פ הראב"ד והרז"ה והרמב"ן והרשב"א וכן הוא דעת הרי"ף שהשמיט כ"ז אבל הרא"ש כ' דרבין ל"פ דאיירי במערה מגיגית או שנפל בלא עירוי ועתוס' שם ד"ה כי. וי"ל דנפל כו' וד"ה ודוקא כו' וכ"פ הרמב"ם והטור:

ג **עירה מהחבית כו'**. כר' יצחק שם. הרמב"ם אבל הרא"ש והטור פ' כר"ד דבשל סופרים כו':

ד **יין כו'**. ממש"ש ב' בשלמא יי"נ משום כו' משא"כ בכה"ג דלית ביה משום לתא דעבודת כוכבים ועתוס' כ"ט ב' ד"ה יין כו'. הר"ן וריב"ש:

ה **נתערב כו'**. הרשב"א ור"ן וש"פ דלא כר"ת ועבה"ג (ראית הפוסקים) ועתוס' שם א' ד"ה יין ביין כו' (וברא"ש שם ועברמב"ן ור"ן וריטב"א) ושם ע"א ב' ד"ה הב"ע כו' ושם נ"ו

ב' סד"ה אבל כו' וז"ש בהג"ה וי"א כו' (וכן נוהגין להקל. ומדסתם משמע כדברי הב"ח דלא כהש"ך בס"ק ט"ו. והיינו משום דמצרפין גם דעת ר"ת):

(**ליקוט**) **נתערב סתם יינם כו' כשימכור כו' וכן כו'**. גם זה הכל לשון הרמב"ם וכדרך הרי"ף ומפ' דרשב"ג ודר"א דקאמר יוליך הנאה כו' חדא הוא אלא דמר נקיט רישא דמילתא ומר נקיט סיפא דמילתא. כ"מ וב"י וכ"כ הרמב"ם בפי' לספ"ג והלכה כר"א בכל ואפילו חבית כו' ומותר לו למכור כו' וכן בפ"ה על מתני' אלו אסורין כו' ימכר הכל לעובדי כוכבים כו' וזהו פירוש יוליך הנייה כו' וכ"כ תי"ט (ע"כ):

[1] **ולוקח כו'**. שם אמרינן רשבג"א כו' חוץ כו' וכ"כ הטור וכ' או מוכרו כולו לעובד כוכבים ולוקח כו' והוא כמש"ש מ"ט ב' ועבת"ה בזה כמה שיטות:

(**ליקוט**) **ולוקח כו' וכן כו'**. כדעת הרי"ף דס"ל דפדיון ביי"נ שוה למכירה ועמ"ש בליקוטים בסי' קמ"ב ס"ד (בס"ק ח') (ע"כ):

[2] **וכן אם כו'**. ר"ל כמש"ש אר"נ הלכה למעשה כו':

[3] **הא דחבית כו'**. ערש"י ע"ד א' ד"ה יי"נ כו' וד"ה וע"ז כו' וכ"כ בתוס' שם ד"ה אלו כו' וכמש"ש בגמ' דמתני בדבר שבמנין איירי ועתוס' דיבמות פ"א ב' ד"ה ר' יוחנן כו' אבל הר"ן כ' דכל שהוא משום לתא דעבודת כוכבים אפילו אינו דבר שבמנין כמ"ש בירושלמי יי"נ ועבודת כוכבים ועורות לבובין משום שנאמר לא ידבק בידך מאומה מן החרם ועתוס' דזבחים ע"ב א' ד"ה אלא כו' ועוד כ' הר"ן ראיה ממש"ש במתני' יי"נ שנפל לבור כו' אלמא אע"ג שאינו בעין אוסר ולא קי"ל כרב דימי ורב יצחק. אבל לפי מה שפסק בטוש"ע כרב יצחק א"כ ע"כ איבטיל ליה טעמא דירושלמי והירושלמי ס"ל דלא כר"ד ור"י:

(**ליקוט**) **הא דחבית כו'**. עתוס' דזבחים ע"ב א' בד"ה אלא כו' ובר"ש פ"ג דערלה שנסתפקו בזה אבל בעבודת כוכבים ע"ד א' בד"ה הא ס"ל כמ"ש כאן שכתבו וא"ת וי"נ כו' וצ"ל כו' וכ"מ בגמ' דקאמר דלא חשיב כי אם דבר כו' אע"ג דיש לדחוק ודעת הרמב"ם כסברת הר"נ וכמ"ש בירושלמי שלכך לא חשיב בפט"ז מהמ"א לשלש ראשונות יי"נ ועבודת כוכבים ועורות לבובין (כנ"ל בר"ס ק"י בליקוט) (ע"כ):

[4] **ואפילו בגדולות כו'**. ת"ה ור"ן וכמ"ש בטבעת של ע"ז בזבחים ע"ד א':

[5] **בד"א כו'**. גמ' שם ת"ש יין במים כו':

[6] **ואם נתרבה כו'**. תוס' שם ד"ה כי כו' וש"מ והרא"ש והטור:

(**ליקוט**) **ואם נתרבה כו'**. ה"ה בס"א ביין ביין כמ"ש תוס' ורא"ש שם אבל דברי המחבר

עיקר דוקא במין בשא"מ אבל במינו דוקא עד רובו וכמ"ש ביבמות פ"ב ב' ועתוס' שם ד"ה אמר ועמ"ש בסי' צ"ט ס"ו בהג"ה (ע"כ):

יב **כגון כו'**. שם מ"ז א' וש"מ:

יג **או כו'**. שם נ"א ב' וש"מ:

יד **דבריו כו'**. עתוס' שם ד"ה ת"ש כו':

טו **והוא מחלוקת כו'**. דמ"ש בתחלה בד"א כו' הוא לשון הרמב"ם ולא ס"ל כדעת התוס':

טז **בור כו'**. הרמב"ם פסק כלישנא קמא שם אבל הרשב"א והרא"ש פסקו כלישנא בתרא דלא בעי תחלה דבשל סופרים כו' וכ"פ בב"י ובש"ע כאן פסק ביי"נ גמור כיון שהוא מדאורייתא כלישנא קמא:

יז **כמה כו'**. עמש"ל סי' קכ"ג ס"ח:

יח **ואם אין כו'**. כמו יין ביין וכנ"ל ס"ב. הרשב"א וכתב דהראב"ד כ' דאם נתערב כדי שיהיו המים ראוי לשתיה ע"י בתורת יין אפילו ע"י הדחק אסור למכור כמש"ש ל"ח ב' וכבשין כו' אמר חזקיה ל"ש כו' וה"ה ביין ביין בסתם יינם אם נתערב כשיעור שכנגדו במים ראוין לשתיה כו' ויש סעד לזה בירושלמי גבי פלוגתא דרשב"ג וחכמים א"ר יוסי חד מן רבנן נפיק מבי וועדא ואמר אתפלגון ר"י ור"ל מר אמר הלכה כרשב"ג ומר אמר אין הלכה כרשב"ג ומורה רשב"ג ביין לתבשיל שהוא אסור אלמא בכל מכשירי אוכל מורה וסתר דבריו הרשב"א במ"ש אפי' יין ביין מדקאמר מודה רשב"ג כו' משמע דביין ביין אפי' בכה"ג חולק רשב"ג ועוד מדקא' בגמ' הלכה כו' יין ביין אבל כו' משמע דומיא דחבית כו' ומשמע מדבריו דביין במים מודה הרשב"א אע"ג שראייתו מכבשין דחה שם דחזקיה מתני' מפרש ודלא כרשב"ג מ"מ מהירושלמי הנ"ל מוכח כדבריו וכ"כ הר"ן וכתב וכ"ד הרשב"א אבל בב"י סי' קי"ד כתב דבת"ה הקצר פסק שלא כדברי הראב"ד וכ"פ שם בהג"ה ס"י:

יט **מיהו לא כו'**. כמש"ש פ"ה ב' וכמ"ש בס"ח ועתוס' שם מ"ט ב' ד"ה ארג כו' וביבמות פ"א ב' ובזבחים ע"ב ב' סד"ה נתערבו וס"ל דה"ה ביין במים אבל מעט מעט מותר כמ"ש בא"ח סי' תס"ז ס"א ועמ"א שם ס"ק ב' שהשיג ע"ז:

כ **או כו'**. תוס' שם ד"ה ואם כו' בשם ירושלמי והג"א שם וש"פ:

כא **ואם אין כו'**. פלוגתא דאביי ורבא שם ושם תנן יי"נ כו' וז"ש למעלה בין חדש:

כב (**ליקוט**) **יין של כו'**. עתוס' שם ד"ה ה"ג כו' וכ"ה גי' רי"ף ורא"ש וש"פ ודלא כספרים דגרסי נפל כו' וכ"ה גי' רש"י ע"ש בר"ה מעשה לסתור כו' ולדבריהם קשה מאי פריך בגמ' הא מדקתני סיפא זה הכלל כו' די"ל דלא קאי אלא אתאנים או תמרים (ע"כ):

כג **נפל כו'**. כמש"ש תנן יי"נ כו' שאין כו' שאני חיטי כו' משא"כ בשעורין ועדשין:
(**ליקוט**) **נפל על עדשים כו'**. היינו בצונן וכמ"ש ידיחם כו' ואם כו' אבל ברותח מותר לגמרי כמש"ש ס"ח א' ב' יין שנפל כו' (ע"כ):
(**ליקוט**) **על עדשים ושעורים כו'**. הן דברי הרשב"א וכ' הר"נ ג"כ שם ולא כ' שם ושם אלא שעורין בלבד (ע"כ):

כד **ואם עבר כו'**. כמ"ש בפסחים מ' א' ורבא אמר אסור כו' לא מבעיא כו' וכ"ש בנישורו זמן רב ואפי' לפי מאי דמסיק שם דמותר ללתות היינו משום דעסיק בלתיתה:
(**ליקוט**) **ואם עבר כו'**. דאפי' בלתיתה חיישינן להו לענין חמץ בפכ"ש (מ' א') דתניא שם אין לותתין כו' וכ"ש אם נשורו זמן מרובה. רשב"א ור"נ (ע"כ):

כה **לפיכך אם כו'**. כמו בענבים. הרשב"א וטור דלא כהרמב"ם שאוסר בכ"ע:

כו **ואם הוא כו'**. וכ"כ בהג"א שם ד"ה והשתא כו':

כז **כי אם כו'**. כמש"ל סי' קי"ב סי"א:

כח **ובשמים כו'**. כמש"ל ס"ס ק"ה:

כט **ואם היין כו'**. ג"כ מטעם זה:

ל **כל המשקין כו'**. כמ"ש במתני' ל"ה ב' וכבשין כו' ושם ל"ב א' ועתוס' שם ד"ה האי כו':

לא **או מלח כו'**. עתוס' ל"ג א' ד"ה האי כו':

לב **או דיו כו' ויש מחמירים כו'**. עבא"ח סי' תמ"ב ס"י מש"ש:

לג **וע"ל כו'**. שם סכ"ה:

## סימן קלה

א (**ליקוט**) **בין כו'**. לאפוקי של חרס וכמ"ש בס"ד כלי חרס כו' וכפי' הגאונים דכל כלי חרס דינן שוה ודלא כהרא"ש שם שכתב דוקא כסי שהוא ממין אדמה הידוע להן אלא כל כ"ח כן ואע"ג שאמרו שם הני חצבי כו' הני פתוותא כו' כ' הרשב"א והר"נ דוקא אלו שחרסן קשה ואינן בולעין הרבה ואינו כשאר כ"ח והשמיטו טוש"ע דין חצבי ופתוותא משום שאין חרסן ידוע לנו וכן השמיט בת"ה הקצר. ב"י (ע"כ):

ב **היטב**. ע"ל סי' קכ"א ס"א וע"ל סי"א:

ג **בין כו'**. מהנ"ל ועוד גי' הרי"ף ורא"ש שם אר"י הני כובי דארמאי כו' ושם ע"ד ב' קסבר כ"ד כו' משמע הלא"ה אפילו לזמן מרובה לא גזרינן ועתוס' שם ל"ב ב' בד"ה כך כו' וברא"ש ור"ן שם ודלא כרש"י:

ד **היו כו'**. כגירסת ד"ת וכפי' שם ההיא דנודות שאין מכניסו לקיום:
(**ליקוט**) **היו מזופתין כו'**. כגי' ר"ת ותוספתא נודות העובדי כוכבים גרודים מותרים

חדשים זפותין אסורין קנקנים של עובד כוכבים חדשים מותרין ישנים מזופתין אסורין ופי' גרודים אפילו היה בהן זפת ואפילו ישנים רק שנקלף הזפת מותרין אבל זפותין שלא נקלף עדיין אפי' חדשים אסורים קנקנים חדשים ולא היה בהן זפת כלל שניכר שלא היה בהן יין מעולם מותרים ישנים ומזופפין פי' ישנים או מזופפים אפילו נראה חדש כיון שמזופף אינו ניכר והטעם של קנקנים כיון שמכניסו לקיום אפילו לפי שעה כו' וצריך עירוי ועתוס' ורא"ש (ע"כ):

ה **וה"ה לכלים כו'**. שם בתוס' ולפי שיטת ר"ת כו' ואפי' לפי' ר"י שם שמתיר בשל עובר כוכבים אוסר בזה כמש"ש ור"י היה כו' ומ"מ שלנו כו':

ו **י"א כו'**. שם ור"ת עצמו כו' ולכאורה כ"ש בכלי עובד כוכבים חדשים וכנ"ל אבל לפי מש"ש בתוס' וכ' רבינו ברוך כו' וכמ"ש כאן אין לאסור בדיעבד והיינו דוקא בכלי ישראל ולא סמכינן אהיתרו של ר"י:

ז **טופח**. ע"מ להטפיח כמש"ש ס' ב' וכנ"ל סי' קכ"ט סי"ג וע"ל סי' קכ"ו ס"ה בהג"ה:

ח **אם הם כו'**. לאפוקי נודות שהן רך. שם בתוס':

ט **כלי כו' ולפ"ז כו'**. תוס' ע"ד ב' ד"ה דהוה כו':

י **כלי כו'**. כמ"ש בב"מ מ' א' ול"פ מר כו':

יא **כלי חרס כו'**. שם ב' וכפירש"י ומפ' הרשב"א והטור דמ"ש פעם כו' קאי אשתיית היין של עובד כוכבים אבל בסה"ת סי' קס"ו פי' דקאי אנתינת מים של ישראל תחלה אם נתן ב"פ מים ואח"כ יין ונגע בו העובד כוכבים אסור אבל נתן ג"פ מים ואח"כ יין מותר וז"ש ואם כו' וסובר המחבר דיש לחלק בין מים ליין לכך כתב שניהם:

יב **צריך מילוי ועירוי**. רש"י שם וכמש"ש א' דמהני כי אתא כו' א"ל ד"א כו':

יג **ואם נתן כו' ושהו כו'**. תוס' שם בד"ה כסי כו'. ולפ"ז נהגו כו' וכ' בסה"ת דהיינו רביע היום:

יד **ואם הם זפותים כו'**. כמש"ל ס"א וה"ה לכלים כו':

טו **ובדיעבד בו'**. ר"ל בשלנו וכמש"ש בהג"ה י"א כו':

טז (**ליקוט**) **והם העשויים כו'**. גמ' שם (ע"כ):

יז **אפילו ביישן כו'**. עבה"ג והרמב"ן והרא"ש מתירין בכה"ג דל"ג מחרצנים וזגים ודורדיא:

יח **ואפילו כו' ואפילו כו'**. ממש"ש אח"ז הני כובי כו' הני חצבי כו' כסי כו' משמע דכ"נ אפילו בכה"ג אסורין:

יט **אם הם כו'**. בכתובות ק"ז ב' איפסק כר"ז:

כ (**ליקוט**) **דינם ככ"נ מפני כו'**. שם משום דמצריף וערש"י שם ד"ה ירוקא כו':

כא **דינם כשאר כ"ח**. דל"ל ככלי נתר דהא אין בהם ממחפורת של צריף אלא משום דבלעי וכמש"ש דבעו מיניה מאמימר כו' דודאי בלעי כו' התורה העידה על כ"ח כו' אלמא מטעם כלי חרס הוא אלא שבצונן אינן בולעין כי אם בבקעים וכמש"ש ס"ה ב' במתני' ובגמ' (ע"כ):

(**ליקוט**) **דינם ככ"נ כו' דינם כשאר כ"ח כו'**. וכ"כ הר"נ שם ועמש"ש (ע"כ):

כב **והא כו'**. כמש"ש ל"ד א' ובפ"ב דפסחים וכ"ת חמץ כו' זה תשמישו כו' ועתוס' דזבחים צ"ה ב' (בד"ה עירה) מיהו אין ראיה משם כו' וכ"כ בעבודת כוכבים ע"ד ב' ושם ל"ג ב' ובשבת מ"ב ב':

כג **כלים כו' אפילו כו'**. בתוס' ל"ג א' ובברייתא אחרת תניא כו' ישנים אפילו לא נתן כו' וכמש"ש ע"ד ב' רבא כי כו' ושם בשם בה"ג דהחילוק שבין נודות לקנקנים דזה מכניסו כו':

כד **ומיהו כו'**. שם בברייתא ישראל נותן לתוכו מים וערש"י שם ובתוס' סד"ה הנ"ל בסיומא דברייתא כו'. וכן ממש"ש ל"ש נודות כו' ונודות היינו בזפותים כמ"ש בס"א:

כה **יש מי כו'**. הרא"ש פ"ה סל"ב בשם הרמב"ן:

(**ליקוט**) **יש מי כו'**. ממש"ש ע"ד ב' ומודה ר' בקנקנים כו' ומה הפרש כו' מכלל דלרבנן הן שוין ואפ"ה בעץ ואבן ינגב ואי אמרת דגם עץ בעי עירוי מאי ומורה רבי גם לחכמים קשה דהא אין חומר בקנקנים מפני שהן של חרס ואין ההודאה ממין הטענה. ר"נ אבל כ' שדעת כל הראשונים אינו כן אלא כולן צריכים עירוי (ע"כ):

כו **ויש מוסיפים כו'**. לאפוקי מתכת וזכוכית דלכן אמרו ל"ג ב' מאני דקוניא חוורי ואוכמי שרי וכמ"ש בס"ו:

כז **ויש מי כו'**. הרא"ש שם:

כח **אבל כו'**. עבא"ח סי' תנ"א סכ"ו:

(**ליקוט**) **יש מי כו' ויש כו' אבל כו'**. ממ"ש ל"ג ב' הני חצבי כו' הני פתוואתא כו' ופי' הרא"ש שם אפי' במכניסו לקיום שאינן בולעין וכ"ש לכלי זכוכית וער"נ שם (ע"כ):

כט **נודות אין כו'**. בתוס' הנ"ל ד"ה כך בשם בה"ג והרא"ש שם וש"פ וכנ"ל:

ל **שהרי כו'**. כ"כ ע"פ מ"ש בתשובת הרא"ש והביאו הטור ול"ד דאפילו יותר מכאן כמ"ש בהרבה מקומות:

לא **אבל כוסות כו'**. שם ב' דבי פרזק כו':

לב **כלי כו'**. למד מעירוי דהוא ג"י וכמש"ו ולכן כו':

לג **כלי עור כו'**. כמש"ש ע"ו ב' ותיבת עור הוא מיותר וט"ס:

לד (**ליקוט**) **כל מקום כו'**. אף שהרא"ש שם כתב דוקא של חרס וכ"כ תוס' שם ודוקא כו' מ"מ סיימו תוס' שם מיהו כו' (ע"כ):

לה **במים כו' ויש מקילין כו'**. ירושלמי ר' יעקב בר אחא בשם ר' ייסא אמר יין שהוא אסור בשתיה ומותר בהנאה כנסו לתוך הקנקן הקנקן עצמה כיין פינהו ונתן לתוכו יין אחד היין אסור והקנקן מותר והביאו מרדכי סי' אלף רנ"ד אבל רמב"ן כתב על הירושלמי זה דבר חדש לא מצינו לו רגלים בגמ' שלנו ולפיכך אין להקל ולהורות כן ועבא"ח סי' תנ"ב ס"ה בהג"ה ובר"ן ס"פ כ"ה:

לו **והמים כו'**. עתוס' שם ב' ד"ה שרא כו':

לז **ויש אוסרים המים**. משום דא"כ מבטל איסור לכתחלה ועש"ך:

לח (**ליקוט**) **ואע"פ שלא כו'**. וכ"כ בהג"א פ"ב סכ"ב בד"ה וכן. אומר ר' כו' (ע"כ):

לט **ואם עמדו כו'**. כמש"ש וצריך לערן כו':

מ **ואם שפך כו'**. כמש"ש מעל"ע ואמרו (מנחות ק"ג ב' וש"מ) כל שיעורי חכמים במ' סאה כו':

מא **מי מלח כו'**. הרמ"ה כתב שמי מלח חזקים דומיא דציר ומורייס ש"ד והרא"ש בתשובה והרשב"א חולקין ע"ז וכתבו דוקא ציר ומורייס אבל מי מלח וש"ד אין לנו וכ' הטור שאף לדברי הרמ"ה דוקא כההיא דפי"ד דשבת (ק"ח ב' וע' נקה"כ) שיש כו':

מב **במל"ע**. הרא"ש שם ושיעור שהיית ציר כו' ומסתברא כו' וכ"כ הטור בשם הרמ"ה אבל הרשב"א בת"ה כתב כשיעור שיחמו באש דהא בגמ' מדמי להו לשריפת אש שאמרו השתא כו' וע"ל סי' ק"ה ס"א:

מג (**ליקוט**) **אפילו במכניסו כו'**. כ"ה לשיטת התוס' שמכשירין ע"י עירוי אבל לשיטת הרמב"ן דסט"ו אין מועיל קליפה וכ"כ הר"נ בפ"ב שם אבל בה"ת כ' דעירוי מועיל עוד כ' דקליפה מועיל כו' והרמב"ן ז"ל חולק בדבר. ועוד כ' הר"נ שם ראיה דדי בקליפה ממ"ש ל"ג ב' דמותר ליתן שכר והטעם כמ"ש משום דהבלוע בהן משהו וכמ"ש בסי' קכ"ב ס"ה ומשהו סגי בקליפה כמ"ש בפכ"צ (ע"ו א') שאני סיכה דמשהו כו' (ע"כ):

מד **אבל קליפת כו'**. ערא"ש פ"ה סל"א ושל חרס כו':

מה **אא"כ הסיקן כו'**. עתוס' שם ד"ה קינסא כו' וכ' הר"ר משה כו' והוא דלא כהר"ר אלחנן וכ"כ בהג"א שם וכ"פ סה"ת והרא"ש בתשובה:

מו **כלי כו'**. ע"ד ב' דרש רבא כו':

מז **וכ"ה כו'**. ממש"ש ל"ג ב' קנקנים כו' כיון כו' וכנ"ל סי"ד ומצינו הגעלה לכ"ח כמש"ל ס"ס קי"ג ועוד דלא גרע מעירוי שאינו מפליט אלא כ"ק ואפ"ה מהני בכ"ח כמש"ש

א'. ת"ה:

(**ליקוט**) **וכלי חרס**. דלא כהר"נ פ"ב בשם הרמב"ן שכתב שאינו מועיל לכ"ח הגעלה כלל:

מח **ואפילו מכניסו לקיום**. כ"כ הר"נ שם שאף הרמב"ן מודה בזה בכלי עץ ושאר כלים:

מט **ככלי ראשון**. דוקא הרשב"א והר"נ וכמ"ש בפ"ב דפסחים (ל' ב') ברותחין ובכלי ראשון (ע"כ):

(**ליקוט**) **בכלי ראשון**. כ"כ הר"נ שם בשם הרמב"ן ושכן פיר"ח נעוה ארתחו ע"ג האור (ע"כ):

נ **וי"מ כו'**. תוס' שם בד"ה קינסא כו':

(**ליקוט**) **ויש מתירין כו'**. עתוס' דעבודת כוכבים ע"ד ב' ד"ה דרש כו' אבל הרשב"א כ' דוקא כלי גת שאינן מכניסין לקיום שא"צ אלא ניגוב מותרין בעירוי אבל כלים שמכניסן לקיום שאינן ניתרין אלא בעירוי צריכין הגעלה מכ"ר ועתוס' ל"ג ב' ד"ה קינסא כו' (ע"כ):

נא **ואפילו כו'**. כמ"ש בא"ח סי' תנ"א ס"ו בהג"ה:

נב **כל הכלים**. טור וכשיטתו שכ' בכלי נתר כשיטת הרמב"ן והרא"ש שכ' בס"ה:

נג **ואפילו נתן כו'**. טור בשם הרא"ש בתשובה ור"ל דל"ד למ"ש בתוס' ע"ו א' בד"ה בת. וה"ר ברוך כו' לפי שנעשו כו' דהא המים מותרין כמ"ש ל"ג ב':

## סימן קלו

א **בחותם א'**. שפי' סחיף כו' דמהדק דקולא אפומייהו והיינו חותם א' ומ"ש וחתים כו' היינו נקב קטן שבצדו האחר שמשם מוציא יין ולפי שבו ב' נקבים צריך חותם בכ"א והכריח שא"צ אלא חותם א' ממש"ש כ"ט ב' חומץ שלנו כו' אלמא דכל דליכא למיחש לנסוכי רק משום זיוף סגי בחותם א'. הר"ן בשם הרמב"ן ות"ה קנ"ד א' וכ"מ בתוס' שם ד"ה רבא כו':

ב **ויש כו'**. רש"י שם ד"ה סחיף כו' וקושיא הנ"ל תי' הר"ן דשם ליכא שבח מרובה וכמש"ש ל"ט ב' גבי פת למאי ניחוש כו' אי כי הדרי כו' משא"כ כאן משום תשמיש מרובה טרח ומזייף ולכן אפילו לפי שעה גזרו רבנן כו' ועתוס' ל"ט א' ד"ה אמר כו' פירש"י כו' והר"ר כו':

ג **ואם עבד כו'**. והרא"ה בבד"ה קנ"ה א' מתיר בשם הרמב"ן והביאו הר"ן ג"כ אבל במה"ב שם חלק עליו [וכ"כ בת"ה] וזהו דעת הטור:

ד **אבל כו'**. כמ"ש בסי' קכ"ב ס"ט בהג"ה ובמקום כו' ועט"ז וש"ך שם:
(**ליקוט**) **אבל אם כו'**. ער"נ בשם הרמב"ן ורא"ה ראפי' בלא"ה מותר כיון שאינו אלא משום גזירה כמ"ש קסבר כ"ד שמכניפו כו' וכ"ש שאינו אלא ספק (ע"כ):
ה **ואם הם כו'**. תוס' שם בד"ה הנ"ל וסה"ת ומרדכי והטור:

## סימן קלז

א **אפילו כו'**. ממש"ש ל"ב א' גזירה שמא כו' ושטיח יבש הוא וע"כ אף בדיעבד אסור דאל"כ לא גזרינן. תשובת הרא"ש כלל י"ז סי' ו' ע"ש שהאריך:
ב **ואם הוא כו' ואם כו'**. ערא"ש פ"ב ס"ך ובזה מתורץ קושית תוס' ע"ב ב' ד"ה אם כו' וכן תי' בר"ן שם בשם אחרים כיון שאינו מכניסו לקיום ויבש יי"נ שעליו אינו אוסר אפילו בשתיה אלא שכ' שדעת הרמב"ן שדוקא במשפך שאין היין מתעכב בו כו' ועוד תי' דאסור דמתני' בהנאה (וע"ל סי' קל"ב ס"ק ט"ז בליקוט ב'):
ג **והוא יבש**. דאל"כ אסור כמש"ש אם יש בו עכבת ועיין לעיל סימן קכ"ו סעיף ה':
ד **ואם היה כו'**. כמש"ש ע"ג א' וכנ"ל סי' קל"ד ס"ד:
ה **כנגד כו'**. כמש"ל סי' קל"ה סי"ג:
ו **וע"ל כו'**. בס"ב בהג"ה:
ז **ואין חילוק כו'**. ערש"י ע"ד ב' ד"ה דלא כו' ומעצרתא קרוב לשנה שלא דרך בה ומהא דאסור לעשות שטיח כנ"ל. תשובת הרא"ש שם ועמ"ש בסי' קכ"ב ס"ג (בס"ק י"א):
(**ליקוט**) **ואין חילוק כו'**. ר"נ בסוף עבודת כוכבים דלא כהרמב"ן ממש"ש ע"ה ב' וכולן שהשתמש כו' ופי' הר"נ בשם אחרים שלא הטבילן שלא הדיחן וכוסות תשמישן ביין הוא אבל הר"נ דחה דאף לפ"ד דוקא טיחה שע"פ הכלי נפגם אבל לא הבלוע שכל שנתיישן יותר משביח הוא (ע"כ):
ח **אם דרך כו'**. עתוס' נ"ו ב' ד"ה אבל כו':
ט (**ליקוט**) **ואם עבר כו'**. דמ"ש תוס' ס' א' ד"ה אר"פ וצ"ל לר"פ ללישנא דלא אסר כו' וראשון ראשון נאסר היינו לסברא דאף סתם יינם במשהו ומ"ש וראשון ראשון נאסר משום דל"ת שהודח במשקה ראשון היוצא והשני מותר אם שפך לתוך כלי אחר וכמ"ש בירושלמי הנ"ל שכ' בסי' קל"ה סי"א קמ"ל דלא שהרי הראשון והשני אסור שנוגע בראשון והשלישי בשני והירושלמי לא קאמר אלא בעירוי ג"י וכמ"ש כאן בס"ה ע"ש (סוף ס"ק ט') (ע"כ):
י **ולא אמרינן כו'**. ע"ל סי' צ"ח ס"ד בהג"ה וסי' צ"ד ס"ב:
יא **אם יש כו'**. כמש"ל סי' קל"ד ס"ב יין שאינו אסור כו'. שם:

יב **ואם יש כו'**. כמש"ש ע"ג א' וכלישנא בתרא דלא בעי תחלה כמ"ש הרשב"א וש"פ וע"ל סי' קל"ד ס"ד אבל בלא מים א"א לשער בס' נגד היין הבלוע בקליפה שאותו יין אסור בעצם בהנאה ואוסר בכ"ש לפסק הש"ע שם ס"ב:

יג **כלים כו'**. תוס' שם ד"ה שרא כו' וש"פ:

יד **וכן מותר כו'**. שאין מלח מפליט כלי וע"ל סי' ק"ה סי"ב ועוד שא"א לבא לידי נ"ט וכמו שמותר ליתן שם מים ושאר משקין מטעם זה וע"ל סי' קכ"ב ס"ה ועוד דאיידי דטריד למיפלט לא בלע דלא בלע אלא דבר המסתבך כשומן או ציר אבל דם דשריק וא"נ פליטת היין לא וע"ל סי' ע' ס"ג ב"י כאן ובסי' ק"ה בשם תשובת הרשב"א:

טו **אם נתן כו'**. ר"ל אע"ג דאמרינן בירושלמי פינהו ונתן לתוכו יין אחר היין אסור והקנקן מותר היינו בעירוי ג' ימים כמ"ש בא"ח וכמש"ל סי' קל"ה סי"א ואף בזה חולק הרמב"ן כמש"ש אבל בלא"ה פשוט דלא ואמרינן ל"ג א' ב' דדוקא ציר ומורייס אבל שאר משקין לא:

טז **אין כו'**. עסי' קכ"ב סי"א:

## סימן קלח

א **גת כו' או כו'**. לשון הטור ומ"ש ונתן כו' רש"י שם ד"ה גת וכ"כ בת"ה ועש"ך שכתב כלומר לאחר זפיתה כו' [וכ"כ דו"פ] והוא מדברי מרדכי שם שכתב גת שזפתה משום שנתן יין בשעת זפיתה ולרב זביד דאמר לעיל פ"ב דנעשה כזורק כו' מ"מ אסור דשמא נתן בה יין אחר זפיתה אבל דברי רש"י ות"ה וטור שכתבו בשעת זפיתה הוא ע"פ סה"ת סוף סי' ק"ס שכתב בשם ר"ת דר"ז ל"ק אלא בנודות דזוהמא דעור מפיג טעם היין כו':

ב **או שזפתה כו'**. ת"ה וכמש"ש ס' ב' ההוא עובד כוכבים דאשתכח כו' ועמ"ש למטה:

ג **טופח**. ע"מ להטפיח כמש"ש. שם בת"ה:

ד **בזפותה**. רש"י שם ד"ה אבל דרך בה עובד כוכבים כו' דס"ל דל"פ הני לישני דאל"כ יהיו הלשונות שני היפוכים ועתוס' די"ט י"ג א' ד"ה א"ד כו' וכ"כ הרא"ש והרשב"א ואע"ג דרשב"א ל"ג תרי לישני מ"מ מוכח מברייתא להדיא דבזפותה מיירי כמש"ש ברייתא דדרך בה ואפ"ה סגי בניגוב בשאינן מזופתין אלא דלרש"י ותוס' דגרסי לתרוייהו צ"ל כמש"ש בתוס' ד"ה הגת כו' וי"ל דמתני' כו':

ה **אלא יקלוף כו'**. רש"י שם בד"ה לא סגי כו' והרא"ש וש"פ וכמש"ש כי ההוא כו' לסיועיה לרבא ופי' בת"ה שלקח גת חדש מהעובד כוכבים ומתוך שראה רב שחלק כ"כ

סבור שלא דרך בה וכדחזי בה פילי אמר ודאי דרך בה וכן תניא בתוספתא של עץ ושל אבן צריך לנגב ואם היו זפותין צריך לקלף כו' ובשדרך בה כמ"ש בגמ' שם. ת"ה:

ו **או עירוי כו'**. הרא"ש והרשב"א. וכמש"ש ל"ג א' ל"ש נודות ל"ש כו' ובזפותים מיירי דאל"כ א"צ בנודות כ"א שכשוך כמש"ש וכמש"ל סי' קל"ה ס"א:

(**ליקוט**) **או עירוי בלא קליפה**. דלעירוי א"צ לעולם קליפה ממ"ש ל"ג א' ת"ר קנקנים כו' מזופפים אסורים כו' ישראל נותן לתוכו מים ר"ל עירוי ג"י כמ"ש רש"י ותוס' שם אלמא מהני במזופף. ר"נ ספ"ה (ע"כ):

ז **או יישנה יב"ח**. כמש"ש ע"ה א' ב' דיישון מהני לכל וכמש"ל ס"ס קל"ה:

ח **ונתן כו'**. כנ"ל:

ט **אפילו לא כו'**. דמתני' בהכי מיירי כנ"ל:

י **או שזפתה ודרך כו'**. בברייתא שם ואוקמוה בדרך בה ותניא בתוספתא דיקלוף כנ"ל:

יא **או שזפתה ישראל כו'**. עתוס' שם ד"ה הגת כו' וי"ל כו' וא"ת א"כ כו' ד"ל בכה"ג דהא מתני' בלא דרך בה:

יב **או עירוי כו'**. כנ"ל:

יג **ואם יש כו'**. כמש"ש ע"ה א' דבקטרי לא מהני ניגוב וכ' בת"ה דדוקא ניגוב אבל עירוי מהני וכמש"ל בס"ט והני כי קטרי דמי. ב"י ודו"פ ועבת"ה:

יד **או הגעלה**. שם נעוה ארתחו וערא"ש סל"א ושל חרס כו' ולהכי אמר כו' וכ"ש כאן:

טו **ונתן כו'**. כנ"ל:

טז **אפי' לא כו'**. כאוקימתא דרבא הנ"ל:

יז **או שזפתה כו'**. כמ"ש בתוס' הנ"ל ד"ה הגת כו' וכנ"ל:

יח **אלא במילוי כו'**. וכמ"ש בקנקנים זפותים כנ"ל:

יט **ואם זפתה כו' או כו'**. דלהכי אמר נעוה ארתחו ולא קאמר בעירוי אבל הג"א פ"ב סכ"ב ד"ה וכן כ' דלכל כלי מהני עירוי וכ"ד כל הפוסקים:

(**ליקוט**) **צריכה קליפה ומילוי ועירוי**. כ"כ הרא"ש אבל כל הפוסקים חולקים על זה ושגגה היא דהא אמרינן שם ומורה ר' בקנקנים כו' אלמא קנקנים חמורים מגת שדרך בה דהא ברייתא בדרך ומסתמא קנקנים כעין גת שאינה זפותה [וכ"כ רש"י ור"נ שם] מדקאמר ומה הפרש כו' ואמרינן ל"ג א' קנקנים כו' מזופפין כו' ישראל נותן לתוכו מים וכ"ש לגת זפותה שדרך וכ"ד כל הפוסקים וראייתו ממ"ש נעוה ארתחו דחויה דהיתר הגעלה בכ"ח השמיענו (ע"כ):

כ **או יישנן כו'**. כנ"ל:

(**ליקוט**) **או יישנן יב"ח**. דמהני אפי' לקנקנים כמש"ש ל"ד וע"כ איירי בזפותים מדקאמר ג"כ נודות והן מותרין בלא זפיתה כמש"ש (ע"כ):

כא **או להסיקה כו'**. דהוא כמו הגעלה כמ"ש בתוס' ל"ג ב' ד"ה קינסא והגה"א וש"פ וכמש"ל סי' קל"ה סי"ד:

כב **וכ"ז בזפותה**. דבזפותה אין חילוק בין תחלת תשמישן ע"י עובד כוכבים או ע"י ישראל בין בכלי עץ ואבן בין בכ"ח טור ועתוס' שם ד"ה הגת כו' וי"ל דבמזופפין כו':

כג **אבל כו' שאם כו'**. שם בברייתא ת"ר הגת כו' של עץ כו' ואם כו' ובתוס' הנ"ל כשאינן כו' וי"ל דמתני' כו' ובדרך בה מיירי כמ"ש בהג"ה אם דרך בה וכמש"ש ברייתא כו' וכמ"ש בתוס' שם ולקמן מוקמינן כו' וי"ל כו' לפי שהרבה פעמים דרך כו':

(**ליקוט**) **שאם תחלת כו' ואם תחלת כו'**. עתוס' ד"ה הגת כו' וי"ל דמתני' כו' וכ"כ הר"נ ויש כאן גי' אחרת לרש"י שהוא גורס לישנא קמא בגמרא כו' והקשו עליו בתוס' כו' ותי' דברייתא בתחלת תשמישו באיסור וכדקתני הגת כו' של עובדי כוכבים כו' אבל מתני' בגת של ישראל עסקינן ותחלת תשמישו בהיתר וכ' אבל לגי' הרי"ף אפילו תחלת תשמישו בהיתר צריכה ניגוב וכ' שנ"ל גי' הרי"ף עיקר (ע"כ):

כד **ובשל חרס כו'**. כחכמים בברייתא שם:

כה **אם דרך בה**. כ"כ בטור ואם דרך באינה זפותה צריכה עירוי והוא תמוה דהא הרא"ש שם סל"א כתב דניגוב אינו מפליט בכלי חרס וכ"כ בת"ה ושל חרס אע"פ כו' ולפיכך לא סגי לה בניגוב ואפילו אם נגבה לאחר שקלפה אלא מילוי ועירוי כו' וכן הדין בשאינה זפותה שהחרס בולע הרבה וכבר כ' למעלה שאין הכלים המזופתין בולעין יותר מחמת זפתן ממה שהיו בלא זפת [וכ"כ הר"ן בפ"ב שם ומ"מ אם קלף זפתן מותרין כו' שאין הזפת בולע יותר כו' ע"ש] וכ"כ בסה"ת להדיא וערש"י שם ד"ה והא אנן תנן כו' אלמא כו' וכ"כ ברא"ש פ"ב סכ"א ואין חילוק בין היה בו זפת ונקלף ובין לא היה בו זפת מעולם כדמוכח לקמן בפ' בתרא כו' ע"ש וכ"כ בסה"ת ובתוס' שם וכ"מ שם דקאמר ומודה רבי כו' ומה הפרש כו' וע"כ בקנקנים שאינן זפותין דקאמר ומודה כו' ומה כו' ואם איתא גם לרבנן קשה מה הפרש כו'. והאי דרך בה צ"ל קודם ובשל חרס ואעץ ואבן כנ"ל וע"ל סי' קל"ה ס"ד דאפילו בשאר כ"ח תחלת תשמישן ע"י עובד כוכבים צריך עירוי:

כו **ואם תחלת כו'**. הוא לישנא קמא דרבא וכמ"ש בתוס' הנ"ל וכ"כ בסה"ת ורשב"א ועראש"ש סל"ג ועוד י"ל כו' ובתוס' ע"ב ב' ד"ה אם כו':

כז **אם היא של עץ**. דאין חילוק בינה לאבן רק במזופתין וערש"י במתני' שם ד"ה ושל עץ כו' וברא"ש פ"ב סכ"ב:

כח **אבל כו'**. בת"ה ומיהו אף חכמים לא הצריכו בשל חרס מילוי ועירוי אלא בתחלת תשמישה ביד עובד כוכבים כו' אבל בתחלת תשמישה ביד ישראל בניגוב סגי וז"ש המחץ כו' של עובדי כוכבים דאל"כ ל"ל דקתני של עובדי כוכבים וכ"ד הראב"ד ז"ל עכ"ל ומ"מ דוקא בשאין מזופתין דבמזופתין אין חילוק כנ"ל:

(**ליקוט**) **אבל כו' צריכה ניגוב**. הוא דעת הראב"ד אבל הר"נ חולק שם וכתב מדקתני במתני' סתמא אסורה משמע אפילו תחלת תשמישו ע"י ישראל והא דקתני בברייתא של עבודת כוכבים לרבותא דאפ"ה מתיר רבי וכ"ז לגי' הרי"ף אבל לגי' תוס' שכ' ש"ע ע"כ מתני' בתחלת תשמיש ע"י ישראל וצע"ג (ע"כ):

(**ליקוט**) **אבל אם היא של חרס צריכה ניגוב**. צ"ע דהא מתני' בתחלת תשמישה ע"י ישראל כמ"ש תוס' וכנ"ל ואפילו באינה זפותה אסורה כמש"ש אע"פ שקלף כו' וה"ה באינה זפותה כנ"ל ואף שתי' תוס' וי"ל דמתני' י"ל בענין אחר לפי שעה או הרבה מ"מ מלשון הטור שמחלק בין תחלתה ע"י עובד כוכבים או ישראל משמע שמפרש תי' תוס' בכה"ג ואף שבת"ה כ' כן היינו לפי גי' דל"ג לישנא קמא וא"צ לתי' תוס' אבל לדידן קשה. וכמ"ש הרא"ש שאין ניגוב מועיל לכ"ח וכנ"ל ולא דמי לכסי שחילקו בפ"ב (ל"ג ב') בין תחלת תשמישן ביד ישראל כו' ששם אינן טרודין ביין בשפע כמו גת כמ"ש הר"נ שלכן אפי' ניגוב לא בעי אבל כאן בכ"ע בעירוי (ע"כ):

כט **גת כו'**. טור שכן נ"ל אבל הרא"ש בתשובה לא כ"כ. ב"י:

ל **הגת כו'**. שם נעוה ארתחו ועתו"ס שם ד"ה דרש כו' וע"ל ס"א דאף בשל חרס מהני:

לא **גיגית גדולה כו'**. הרא"ש שם סל"ב ע"ש וכ"כ בסה"ת וסמ"ג ור"ן וטור:

לב **הקורה כו'**. ערא"ש סל"ג ור"ת גרס כו' ועבתוס' דב"ב ס"ז ב' ד"ה ים כו':

לג **מפות כו'**. תוס' שם ד"ה דכיתנא כו' והג"א שם ד"ה וגם כו' ועש"ך:

לד (**ליקוט**) **אבל בהכשר כו'**. דהא דאין מועיל ניגוב בזפותין משום פילי כמש"ש בעובדא דרב ואפ"ה מועיל עירוי כנ"ל ס"א. רשב"א ור"נ:

לה **וכן ביישון כו'**. ערש"י שם ב' ד"ה שרי להו כו' וכ"ד הרמב"ם אבל פשטא דגמ' לא משמע כן דמשמע דקאי גם איישון. ר"נ וכתב שדעת הראב"ד דבכולם צריך היתר קשרים חוץ מהדחה והראב"ד לשיטתו שפי' מש"ש ע"ד ב' אלא בקילוף ועירוי קאמר אבל חלקו עליו כל הפוסקי' ופי' בניגוב כמש"ש (ע"כ):

לו **כ"מ כו'**. עבה"ג וכ"ד הרמב"ם וטור בשם הרמ"ה אבל הרא"ש וטור בשמו פ' כלישנא דסורא דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכרב והכל כלשון ראשון של רש"י שם:

לז **גת כו'**. ר"ש פי"א דתרומות מתני' ח' ויש ללמוד כו':

## סימן קלט

א **היא כו' בין כו'**. פשוט בכמה מקומות וכמ"ש לקמן:

ב **אלא בשל כו'**. כר"ע וכסתם מתני' נ"א ב':

ג **ותשמישיה כו'**. שם נ"ב א' בעי ר"ה כו' אילימא כו' ואלא כו' וקי"ל כר"ע כנ"ל וה"ה לנויה דבכלל תשמישה הוא וזה דפריך משמשי כו' ולא מוקי בנויה:

ד **ותקרובתה כו'**. ר"ל ג"כ אינה אסורה מיד וכמש"ש מ"ד ב' וערש"י שם ד"ה שאין הקדש כו':

ה **ועשה כו'**. עס"ג:

ו **ישראל כו'**. גמ' שם מ"ו א' נ"ג ב':

ז **אלילים כו'**. ברייתא נ"ג א':

ח **אבל כו'**. מתני' נ"ב ב':

ט (**ליקוט**) **ונויה י"ל ביטול**. שם מ"ד א' דכתיב ויקח כו' וארי"נ כו' (ע"כ):

י **כגון שמדליק כו'**. עתוס' נ' א' ד"ה בעינן כו' והרא"ש שם שנסתפקו בזה אי הוי נוי או תקרובת ע"ש ופסק הטור לחומרא:

יא **או שטח כו'**. גמ' נ"א ב' עמהם דומיא כו':

יב **בגדים וכלים נאים**. שם כסות דבר כו' כלי דבר כו' וז"ש לנוי לאפוקי כה"ג דמתני':

יג **ותקרובת כל כו' כגון כו'**. מתני שם פרכילי כו' וכל דבר כו' ובגמ' שם כל שהוא לפנים כו' אפילו כו':

יד **אם הניחו כו' מיד**. כ"מ שם ובמתני' כ"ט ב' בשר הנכנס כו' ומפרש בגמ' ל"ב ב' משום תקרובת ול"ל כיון שהכניסו מסתמא מתחלה שחטן לעבודת כוכבים דא"כ גם הנכנס יהא אסור הרא"ש רפ"ד ועבגמ' שם כ"ט ב' ובתוס' ל"ב ב' בד"ה והיוצא כו' ומפר"ת כו' ור"י פי' כו' משמע לכאורה דלפיר"י א"צ כעין זביחה. אבל ליתא דר"י פליג בהדיא שם ג' ב' בסד"ה בעינן וכ"מ שם בגמ' נ"א א' בשלמא יינות כו' ואיכא כעין כו' וצ"ל לדעת רש"י והרא"ש דלרבותא קאמר ודוחק:

טו **אבל דבר שאין כו'**. שם נ' ב' ובפירש"י שם:

טז **אבל אם אין כו'**. ברש"י שם וז"ש שעובדין אותה במקל:

יז **ואם עבדה כו'**. שם נ"א א' כר"נ וכפירש"י דר"י ור"נ ל"פ:

יח **וכן בכ"ד כו'**. שם ברש"י וכמ"ש במתני' דסנהדרין ס' ב' הפוער כו' הזורק כו':

יט **ולא נאסר**. בעבודת כוכבים שם אלא מעתה אבני כו':

כ **אבל אם כו'**. רש"י וכנ"ל הא דר"י זרק מקל כו':

כא **שחט כו'**. טור ופ' כר"י וכשיטת הראב"ד שכתב דרב יהודה ור"נ ס"ל כר"י וכתנא דספת ולא כדיחוייא דגמ' דתנא דספת לא כמאן ור' יוחנן דאמר מנין לזובח כו' ס"ל כחכמים והלכה כר' יהודה דר"נ ור"י ס"ל כוותיה ופי' אפילו אין דרך כו' כמש"ו וכפירש"י ד"ה שחט כו' אלא שפי' דאף במקל א"צ שעוברין במקל אלא רבותא קמ"ל אע"ג דעובדין אותה במקל אפ"ה זרק פטור ובזה מתורץ קושית תוס' שם ד"ה חייב אבל דברי הטור קשה כקושית תוס' על רש"י. והרמב"ם פסק כתנא דספת ופסק כחכמים וכר' יוחנן ופ' כרב נחמן והשמיט דר"י דס"ל דר"י ור"נ פליגי. והרמב"ן ס"ל דרב ור' יוחנן פליגי אבל פסק כר' יוחנן וכאוקימתא דגמ' לא דכ"ע כו' וליתיה דרב ועבר"ן שהאריך שם:

(**ליקוט**) **שחט כו'**. שיטת רש"י ותוס' דר"נ ורב יהודה ור' יוחנן לא פליגי וליתא לדיחויא משו"ש לא דכ"ע כו' והלכה כרבי יהודה בחגב וכתנא דספת ג"כ (ע"כ):

כב (**ליקוט**) **וכל שמוצא כו' משום נוי**. כפירש"י. ותוס' שם כתבו משום תקרובת (ע"כ):

כג **הככרות כו' עד סי"א ויש מי כו'**. הכל בתוס' נ' ב' בד"ה בעינן כו' ע"ש:

כד **ויש מי כו'**. מרדכי בשם רא"מ:

כה **וי"א כו'**. עבה"ג אבל הרמב"ן כתב דל"פ אלא בעבודת כוכבים עצמה כמש"ש ב' איידי דדמיה יקרין כו' משא"כ במשמשין שאין חבתן עליהן כעבודת כוכבי' וכמ"ש בתוספתא אף כלים המשתמשין בה ובגופה גנבום ומכרום הרי אלו מותרים. ר"ן:

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. תוס' בד"ה בעינן הנ"ל ורא"ש שם (ע"כ):

כו **נרות ושעוה**. שם מ"ז א' כי אתא ר"ד כו':

כז **וכן תכשיטי הכהנים כו'**. מהנ"ל ואף למ"ד א"צ ביטול מ"מ מאיס כמש"ש כי תבעי לך אליבא דרבנן כו':

כח **לא יכתוב כו'**. ג"כ מהנ"ל:

כט **ויש כו'**. כמ"ש ברפ"ג דר"ה וש"מ:

ל **ספרי כו'**. דלא אסרו אלא השנויין במשנתינו שם י"ג ב' וכמש"ש ושאר כל כו':

לא **וי"א כו'**. תוס' י"ד ב' ד"ה חצב. ומסקנא דהך כו' וכ"כ סה"ת וסמ"ג ומרדכי והג"מ וכל הפוסקים. ותמיהני על הש"ע שהניח דעת כל הפוסקים ונקט דעת יחידי ובפרט שדבריהם ברורים ועוד הביא הרא"מ ראיה מהא דנדרים ס"ב ב' א"ל רבינא כו':

לב **וי"א דדוקא כו'**. כמש"ש י"ד דאלפני דלפני כו' ודעת התוס' צ"ל דמה דידעינן דודאי ימכר להם הוי כאלו מתחלה מכרו להם [וערש"י ח' א' ד"ה רומי כו' דנימא כו' וד"ה אלא לאו כו']:

לג **ואפילו כו' ויש כו' ואין לקשור כו'**. כדעת האוסרין. ובפ"ק (ט"ז א' במתני') הגיע לכיפה כו' ואמרינן שם (י"ט ב' במתני' וע"ש בתוס' ד"ה הגיע כו') ואין עושין תכשיטין כו':

## סימן קמ

א **אלילים ותקרובתה**. ע"ד א' אלו כו' ועורות לבובין והוא תקרובת:

ב **ומשמשיה**. בזבחים ע"ד א' טבעת כו' כוס כו':

ג **ואם א' כו' בענין שנאבד כו'**. עמ"ש בסי' ק"י:

ד **שנים שנים**. גמ' שם וכפירש"י:

ה **ובלבד כו'**. ע"ש בסי' ק"י:

ו **ויש מי כו'**. כפי' מש"ש לא התיר כו' אנא נמי כו' ר"ל בנפלו ועבה"ג ועכ"מ ולח"מ (וע"ל סי' ק"י סק"י):

## סימן קמא

א **כל הצלמים כו'**. ר"ל אפילו אינן עומדין כו' ממש"ש ודכפרים כו' דכפרים ודאי כו' וערש"י ד"ה מי כו' דבני כו':

ב **אא"כ עומדין כו'**. נ"ל דגירסת הרמב"ם היתה רבב"ח אר"י בעומדין כו' ופליג אשמואל ופסק כר"י אבל הרי"ף ורא"ש הביאו שניהם דס"ל דל"פ וכגירסא שלנו ושיטה אחרת לרש"י דמפרש דכ"ז אליבא דר"מ דוקא:

(**ליקוט**) **כל כו'**. הר"נ כתב דהרמב"ם מפרש הא דשמואל אליבא דר"מ והא דר"י אליבא דרבנן ג"כ ודבריו דחוקין (ע"כ):

ג **והיה ביד כו'**. דלא כרשב"ג כמ"ש הרי"ף בפ' בתרא דב"ב (וע"ל סי' ר"כ ס"ק כ"ד):

ד **צורת כו'**. כמש"ש אי דנעבדין כו':

ה **אבל כו'**. כמש"ש דכל שאינו אלא לנוי וכיוצא מותר וכנ"ל:

ו **או אפילו כו'**. כשמואל שם וכפרש"י והרי"ף דשמואל ור' יוחנן ל"פ דהא אמרינן שם מ"ט ב' דכ"ע עובדין לשברים אלמא אף שמואל מודה וערש"י שם בד"ה לא דכ"ע כו' ועבה"ג אבל הרמב"ם מפרש דשמואל כרשב"ל וכדעת תוס' מ"א א' ד"ה אמר שמואל כו' ופסק דלא בשמואל וכ"כ בש"ע סי' קמ"ו סי"א לפיכך כו' והוא לשון הרמב"ם:

ז **דהיינו כו'**. רמב"ם כפירושו ובחיבורו. ולמד ממה דכיילינהו במתני' בהדי דרקון ומפרש דהוא נגד התלי במזלות וכ"כ כל המפרשים וכמ"ש ישעיה כ"ז) נחש בריח וע"כ אינו נראה בצורת דרקון מדפריך בגמ' ואי בעושה צורת דרקון כו' אלא שמייחסין לו כך. אבל צ"ע דא"כ מאי פריך בגמ' על ר"ג והאי ר"ג דיחיד כו' הא חשדא לא שייך אלא בדרקון וכיוצא שמיוחדין לעבוד כמ"ש תוס' בד"ה שאני ובלא"ה קשה דבריו שכתב דחשדא לא שייך אלא בצורת אדם לבד (וע"ל בס"ק כ' ודית הרמב"ם כו' וצ"ל כו'):

ח **והוא דומה לנחש**. רש"י בגמ' שם ד"ה דרקון כו':

ט **סנפירין**. כפי' ראשון שברש"י:

י **אם הכלים כו'**. כרשב"ג דסוגיא דגמ' אליביה:

יא **השיראים**. רמב"ם אבל הרמב"ן כתב דשיראים הן מבוזין כיון שעשויין לבלות וכ"ה בירושלמי וגרסינן שירין וכ"ה ברי"ף ורא"ש וש"פ וכפירש"י וז"ל הירושלמי א"ר כרוספדאי הדא כסות של בזיון הוא:

יב **מטבעות**. עתוס' שם ד"ה שעל כו' וכ"ה בתוספתא רפ"ז:

יג **וכ"ז בסתם כו'**. ירושלמי שם מה אנן קיימין אם דבר ברי שנעבדין אפילו מבוזין אסורין ואם דבר ברי שאינן נעבדין אפילו מכובדין מותרין אלא כינן קיימין בסתם:

יד **כלים הללו**. כן פי' הר"ן:

טו **ויש מי כו'**. כן פי' הרשב"א וכ' ב"י ומדברי כל המפרשים נראה כדברי הר"ן וז"ש בהג"ה והמנהג כו':

(**ליקוט**) **והמנהג כו'**. וכ"פ בס"א בהג"ה ועש"ך ס"ק ו' (ע"כ):

טז **ובזה"ז כו'**. כנ"ל דבידוע מותרין:

יז **אבל אין להשהותן**. נראה דוקא בחמה ולבנה וכמש"ש והא ר"ג דיחיד כו' אבל בדרקון בזה"ז ליכא חשדא כלל:

יח **ויש מחמירים כו'**. כ"מ מתוס' וטור. ב"י ודבריו תמוהין וכבר תמה עליהם ש"ך:

(**ליקוט**) **ויש מחמירים כו'**. כ"כ ב"י שכ"מ בתוס' וטור אבל הוא תמוה דהא אפי' לסברא אחרונה כל שידוע שאין הצורה נעבדת מותר וכ"ש שהוא פסק כסברא ראשונה וכן בהג"ה בס"א ועש"ך (ע"כ):

יט **וצורת דרקון כו'**. גמ' שם ואלא בעושה כו' ומ"ש אלא שאסור כו' היינו לסברא האחרונה וכנ"ל דלא כש"ך:

(**ליקוט**) **וצורת דרקון כו' אלא כו'**. הרא"ש שם והטור ומ"ש מותר לעשותה גמ' שם ומ"ש אלא כו' שם שננא סמי כו' ופי' בתוס' שם ד"ה שאני בשם בה"ג בצורת דרקון ור"ל משום

חשד שנעבדה דעשיה מותר בה וחשדא דס"ד צורות שבמדור כו' דאסור להשהותם הוא משום חשד עשיה ועתוס' שם ד"ה והא כו' ולא הוה כו' ור"ל דהמקשן היה סבור דלאו דרקון הוה ומשני משום חשדא דע"ז ובדרקון ועמ"ש בס"ד (ע"כ):

כ **אסור כו' וכן כו'**. עתוס' שם ד"ה לא אסרה כו':

כא **ואם עובד כוכבים כו' בר"א כו' וצורת חמה כו'**. ר"ל אף להשהותן והן דברי הטור וכדברי הרא"ש שם דמ"ש משום חשדא היינו באותן שאסור לעשותן דחשיב שם אדם וד' פרצופים ושבמדור העליון ותחתון וכן אותו שאסור במוצא והוא דרקון וכ"ה בתוס' שם בד"ה שאני אבל שאר צורות מותר בין לעשותן בין להשהותן. אבל דעת הרמב"ן והר"מ מרוטנבורג דמש"ש משום חשדא היינו בשאר צורות בהמה חיה ועוף ובאותן חילוק בין בולטת לשוקעת דבשוקעת מותר לעשותן ולהשהותן אבל באותן הנ"ל אסור לעשותן אף בשוקעת ואף באחרים עשו ושוקעת להשהותן והא דטבעת בשאר צורות חוץ מאותן שבמדור התחתון אף שאסור לעשותן בכ"ע מן התורה מ"מ באחרים עשו מותר להשהותן בשוקעת וז"ש שם לא אסרה תורה אלא שבמדור עליון ופריך ושבמדור כו' ומשני שאני ר"ג דאחרים כו' וקיימא מימרא דאביי שדוקא במדור עליון והיינו להשהותן וכן הכריע הר"ן ע"ש ודעת הרמב"ם דחשדא אינו אלא בצורת אדם לבד וצ"ל שלא היה גורס בגמ' מן ומי חיישינן לחשדא עד ואב"א להתלמד (וע"ל ס"ק כ"ז) וכן צ"ל בדעת הרי"ף שהשמיט כ"ז ולא כתב אלא להתלמד וה"פ שאני ר"ג כו' התם כו' משום חשדא ור"ל בצורת אדם לבד משא"כ בשל ר"ג ואב"א לעולם שעשה בעצמו ולהתלמד דלגי' שלנו ע"כ תי' דרבים שאני קיימא מההוא בי כנישתא כו' [ודעת הרמב"ם צ"ע שהשמיט גם הא דלהתלמד ואפשר שפסק כתי' דאשון לכן כ' אסור לצור דוקא לצור משא"כ בצורת אדם אפילו בטבעת אסור להשהותה] ומדברי הראב"ד והר"ן נראה שהרמב"ם מחמיר באותן צורות שבמרום שאפילו שוקעת אסור להשהותן והקשו מנין לו ובדברי הרמב"ם ליתא אלא שאסור לעשותן אף בשוקעת חוץ מצורת אדם שמותר בשוקעת מהא דטבעת:

(**ליקוט**) **עמש"ש שדעת הרמ"מ דשמשין שאפשר לעשות כמותן בית תבנית היכל כו'**. ופדצוף אדם. וד' פנים. ושבמדור העליון. כולן אסור מן התורה בין לעשותן בין להשהותן דכתיב לא תעשון לכם לא אתם לאחרים ולא אחרים לכם אבל שבמדור תחתון אין אסור מן התורה רק לעשותן אבל להשהותן מותר וז"ש אביי לא אסרה תורה כו' לאפוקי שבמדור תחתון והמקשה סבור אף לעשותן ומשני שאני ר"ג כו' וע"ז אמר אביי לא אסרה כו' ושאר צורות מותר בין לעשותן בין להשהותן מן התורה וכל שאסור מן התורה אסור בין בולטת בין שוקעת וכן כל שמותר מן התורה מותר בשניהן דמן התורה

אין חילוק כלל בין בולטת לשוקעת אבל מדרבנן אסור בכל שאר צורות בבולטת בין לעשותן בין להשהותן משום חשדא והאי חשדא משום חשד ע"ז וה"ה שבמדור תחתון דמותר להשהותן מן התורה אסור מדרבנן בבולטת להשהותן וז"ש התם בחותמו כו' דתניא טבעת ובשאר צורות ומיהו כ' הרמב"ן שאין איסור השדא אלא על המכובדין והר"ן כ' שאין חשדא אלא באותן שרגילין העובדי כוכבים לעבדן בזמן ההוא ולכן בזה"ז מותר כל הצורות שלא אסרה תורה אף בבולטות. ודעת תוס' [ורא"ש ע"ש] דמן התורה אין אסור אלא לעשותן כל הצורות האסורות בית תבנית כו' ואדם וד"פ ומדור העליון ותחתון ודוקא בולטות ובמדור תחתון אף שוקעות ומדרבנן אסור אף להשהותן אותן שאסור לעשותן משום חשדא דעשייתן ועוד אסור מדרבנן צורת דרקון משום חשדא דעבודת כוכבים בבולטת בין לעשותן בין להשהותן ושאר צורות מותר בכ"ע (ע"כ):

כב **ומיהו כו'**. גמ' שם אמר מר כו':

כג **או שיש כו'**. כמ"ש בס"א:

כד **מותר לעשותם**. ר"ל אף לעשותן מהא דטבעת שחותמה בולט מותר לחתום בה וכשיטתו כנ"ל אבל להרמב"ם אסור לעשותן וכ"ש להרמב"ן והרמ"מ שאף להשהותן אסור בכ"ע:

כה **וצורת חמה ולבנה כו'**. תוס' שם ד"ה והא ר"ג כו' וצ"ל לדבריהם דמה שמשני התם בחותמו בולט כו' דלא אסקיה לתי' דרבים הוי והמקשן נכנס בתוך דבריו עד דאסקיה דר"ג הוי דרבים:

כו **ואם הם כו' אפי' בולטות**. כנ"ל דבחמה ולבנה אין חילוק ואפ"ה משני ואב"א כו':

כז **ויש מתירין כו'**. גמ' שם וכ"כ הרא"ש והטור אבל הרי"ף השמיטו וכמש"ל דל"ג לה וכן נראה דמאי משני להתלמד מ"מ חיישינן לחשדא אבל לפי גי' הנ"ל לחשדא ליכא כלל ולא משני אלא דאפילו הוא עצמו עשה מותר וכנ"ל:

כח **טבעת כו'**. לשון הרמב"ם וכנ"ל דדוקא בצורת אדם:

(**ליקוט**) **טבעת כו' שהיא צורת אדם**. כן מפרש הרמב"ם וכ"ה בירושלמי וכתב בזה ג' חילוקים דצורת אדם דוקא בולטת אסור וצורת המשמשים במרום אסור אפי' שוקעת שאר צורות מותר אפי' בולטות וכ"ז כ' לעשות הוא עצמו (ע"כ):

כט **ואפילו התם כו'**. כנ"ל ס"ד ואם עובד כוכבים כו':

ל **וה"ה כו'**. הוא שיטת הרא"ש ותוס' והטור וכמש"ל:

לא **צורות כו'**. לשון הרמב"ם וכ"ה שיטת הרא"ש וכנ"ל והרמב"ן והרמ"מ אוסרין בבולטת כנ"ל ומביאין ראיה ממכילתא פ' יתרו והביאו בילקוט ס"ס רפ"ו לא תעשה לך פסל וכל

תמונה יכול לא יעשה כו' אבל יעשה לו דמות בהמה חיה ועוף כו' דמות דגים וחגבים שקצים ורמשים ת"ל תבנית כו' והא דאמרינן בב"ב נ"ד דרב לא קני כו' ופי' רשב"ם שם בצורת חיה או עוף פי' דציור בכותל הוא כמו שוקעת וכנ"ל ס"ד ושמציירין בכותל כו'. ול"נ דממכילתא אין ראיה דשם הוא לעובדם וכמש"ש בגמ' אי לעובדם כו' אין ה"נ כו' ולכן אסר במכילתא אפילו בשוקעת ועתוס' דיומא נ"ד ד"ה כרובים כו' ואמר שם במכילתא כ"כ רדף הכתוב אהחר יצ"ה שלא ליתן מקום כו' משמע לעובדם דבההוא רודף היצ"ה:

(**ליקוט**) **צורות כו'**. עמש"ש ובתוספתא (פ"ו) טבעת שיש עליה פרצוף מותר לחתום ר' חנינא בן גמליאל אומר של בית אבא היו חותמין בחותמין של פרצופות ר"א בן צדוק אומר כל הפרצופות היו בירושלים חוץ מפרצוף אדם בלבד. רשב"א סי' קס"ז (ע"כ):

לב **יש מי כו'**. הרא"ש שם ותוס' שם סד"ה שאני:

לג **כשיעור כו'**. רש"י שם ותוס' דיומא בד"ה הנ"ל:

לד **ואפילו ללא כו'**. כמ"ש במנחות כ"ה א' באה זהב באה גביעים כו' אלמא דבלא כך היתה מנורה וכמו דאסור בכל מתכות לפי שאינן לעיכובא:

לה **ואפילו אינה כו'**. דג"כ אינה מעכב וכמ"ש בזבחים ס"ב א' דגובהה של מזבח אינה מעכב ואע"ג דגובהה כתיב בקרא כ"ש במנורה דלא כתיבא ול"ד לבית תבנית כו' דוקא כשיעור ארכו כו' כנ"ל דשם אינו ניכר אא"כ בשיעורא וכ"מ מדקמפליג בין ז' קנים לח' משמע דז' בכ"ע אסור וע"ש במהרי"ק שהאריך:

## סימן קמב

א **כשם כו'**. נ"ד ב' כל שאתה כו' ואף לאידך דאמר הוא כו' מודה בזה ושם ל"ד ב' המקדש בפרש כו' אב"א קרא כתיב לא ידבק כו':

ב (**ליקוט**) **ואם הסכין כו'**. כמש"ש בגמ' מותר כו' ול"ק הרמב"ם דיעבד אלא משום ישן (ע"כ):

ג **ואם היתה כו'**. משמע דאף בדיעבד אסור וכ"פ הרשב"א והר"ן וכמו כרכר דס"ג ועצים דס"ד אלא שכ' דבהולכת הנאה לים המלח סגי כמו שם והיינו לשיטת רש"י אבל לפי מ"ש תוס' ורמב"ם ובש"ע שם דדוקא בנתערב אסור לגמרי ולכן כ' הרמב"ם דאסור לגמרי אבל הרא"ש והטור כ' דכאן בדיעבד מותר לגמרי ול"ד לכרכר ועצים דכולו נעשה באיסור וראיה מדפריך שם ותיפוק ליה משום שמנונית ומשום שמנונית לא נאסר כולו ואף במסוכנת שיש הנאה מרובה אעפ"כ לא נאסר בדיעבד ותדע דאמרינן בעבודת כוכבים

מ"ח ב' ולא יעבור כו' ואם עבר כו' זורעין תחתיה ירקות כו' אבל לא כו' ול"ק ואם זרע אסור משמע דבדיעבד מותר ואמרינן שם רפ"ה ס"ב א' השוכר כו' קנס קנסו חכמים כו' אבל בלא"ה מותר ועיא"ש שם:

ד **אסור בהנאה נתערב כו'**. כדעת תוס' דדוקא נתערב פליג ר"א ולא ברישא ודוקא הנאת הבגד ולא הכרכר ועיא"ש פ"ג ס"ט דלא כרש"י שם מ"ט א' ד"ה אפה כו' ועתוס' שם ד"ה יוליך כו':

ה **יוליך כו'**. שם בגמ' איפסיק כר"א:

ו **בין חדש כו'**. שם כמ"ד זוז"ג מותר דאיפסיק בע"ז מ"ט א' כוותיה ועבה"ג ס"ק ז' והן דברי תוס' בפסחים שם ד"ה בין כו' וש"פ:

ז **בעוד שהאבוקה כנגדו**. גמ' שם וכמ"ד אף לוחשות מותרות וכמ"ש בס"ו וכרבי שם דקי"ל כוותיה כמש"ש והן דברי הטור אבל הוא תמוה דלא אמרינן אלא באותן שאפרן מותרין וכמ"ש הרא"ש בפסחים שם סוף ס"ב והא דשרי בעוממות לד"ה כו' וכ"כ הטור בשם הרמ"ה וכ"ד הרמב"ם וכבר תמהו האחרונים והאריכו בזה וכ' הש"ך שכ"ה בתוספתא פ"ק דערלה תנור שהסיקו בקליפי ערלה כו' אפה ובשל בגחלים מותר בכולם חוץ מעצי אשרה:

ח (**ליקוט**) **נתערבה כו' אותה הפת כו'**. כן פי' תוס' שם והרא"ש בשמם וכ"ד הרמב"ן במלחמות שם ובפ"ב דפסחים ורש"י ורז"ה כתבו דא"צ להוליך אלא דמי עצים ומותר אפילו אותה הפת ואפילו לא נתערבה ורא"ש כתב דוקא נתערבה אבל מותר בהולכת דמי עצים ואפילו אותה הפת וכ"ד הרי"ף שכתב א"ר הלכה כר"א דאמר אם נתערבה כו' ומשתרי ליה כולהו וכ"ד הר"ן שם שכתב שדעתו כרש"י ואפילו לפי' הראשונים שאנתערבה קאי מ"מ בהולכת דמי עצים סגי ומשתרי אף אותה הפת ע"ש וכ' שם ובמלחמות שם אבל בתערובת יין ביין בין יין ביין בין סתם יינם אינו מותר בפדיון אלא דוקא חבית בחבית דל"ד למכירה כמ"ש רש"י שם מ"ט ב' ד"ה ונשתרי כו' ול"ד כו' דלא אמרו שם אלא אפילו חביות ול"ד לפת כמש"ש רש"י בד"ה אלא כו' ולדברי הרמב"ן ותוס' אף בפת אינו מותר כה"ג דהא אותו פת לא מהני בהולכת דמי עצים ע"ש ושם בארוכה ודעת הרי"ף דיי"נ בפדיון שוה למכירה דכ' שם בההוא דאתעריב ליה כ' חבית דסתם יינן וכ' במלחמות שם והר"נ שם דמפרש בחמריה היינו יין ביין וזה אינו מותר אלא בסתם יינם במכירה וכ"ש בפדיון וכ" המרדכי שם. ורז"ה כ' דאינו ענין זה לזה ואפילו יין ביין מותר ואפי' ביי"נ וה"ה בפת אפילו בלא תערובת מותר כנ"ל (ע"כ):

ט **ושאר כל כו'**. משמע אף באכילה וכדעת הרא"ש שם בשם ה"ר יונה ודלא כהרז"ה וע"ש:

(**ליקוט**) **מותרים**. כתב הרז"ה בפסחים שם והרא"ש בעבודת כוכבים שם בשמו דוקא בהנאה ומשם ה"ר יונה בשם תוס' דמותר אף באכילה ול"ד לחבית יי"נ דאסור בשתיה דכאן משום איסור אכילה אינו נאסר כמ"ש תנור שהסיקו בכמון כו' ולא אסור אלא באיסור הנאה וכמ"ש בהג"ה הא כו' וכיון שמוליך הנאת כו' מותר בכל (ע"כ):

י **גרף כו'**. לשון הרמב"ם לענין ערלה והוא גמ' שם ע"ה א' בעא מיניה כו' ועתוס' שם ד"ה וגרפו כו' ודלא כמו ששנה בהגהת בה"ג כאן דקמ"ל דאף לכתחלה מותר:

יא **ה"ז מותר**. בתנור ישן דבחדש ודאי אסירא כמו בקערות וכוסות כו' דס"ה וכ"כ בט"ז דלא כמ"ש בב"י וכ"מ:

יב **הא דאמרינן כו'**. כמ"ש תנור שהסיקו בכמון של תרומה מותר כו' ולכן אמרינן המבשל בשבת יאכל. שם במרדכי [והיא דברי תוס' ס"ו ב' ד"ה אמר כו' וכ"כ רש"י שם ד"ה שאין בה כו' ותוס' דפסחים כ"ו ב' בד"ה חדש כו' ור"ש בפ"י דתרומות מתני' ד']:

(**ליקוט**) **הא כו'**. וכ"ה ברא"ש ס"פ כל הצלמים שם בדברי ר' יונה מהא דתנור כנ"ל (ע"כ):

יג **פת שבשלה כו'**. כלישנא בתרא וכ"פ הר"ן. והרא"ש פסק לחומרא כלישנא קמא דדוקא בעוממות:

יד **קדירה כו'**. כן פי' מש"ש קדירה אסורה דהא קבלה בישולא כו':

טו **מפני שהעוף כו'**. מפרש דמסתמא מביא העוף ממקום אחר אבל הראב"ד כ' דוקא שידוע שהביא ממ"א:

(**ליקוט**) **מפני שהעוף כו'**. דקי"ל כר' יוחנן שם כמש"ל סי' קמ"ו סי"א (ע"כ):

טז **ולא יעלה כו'**. שם יתיז כו' וערש"י שם ד"ה יתיז כו':

יז **האשרה בין כו'**. כת"ק שם מ"ח א' איזו אשרה כו' ועלה קאי לא ישב כו':

יח **אסור לישב כו'**. ואף בצל צלה טור וכ"ה בגי' הגמ' שלפנינו אבל הרמב"ם מתיר בצל צלה וכגי' בלישנא בתרא מכלל דבצל צלה מותר ותו לא אלא שהוא מפרש דצל צלה היינו צל השריגים והעלים אבל הטור מפרש כפירש"י דהיינו הצל שארוך יותר מקומתה וכ"כ הר"ן וש"פ וכ"ה בירושלמי שם תמן אמרין בשם ר"ח צלה אסור וצל צלה מותר איזהו צלה ואיזהו צל צלה תמן אמרין כל שאלו תפול והיא נוגעת בו זהו צלה כל שאלו תפול ואינה נוגעת בו זהו צל צלה והרי"ף והרא"ש השמיטו כ"ז וכן הש"ע:

יט **קצרה כמוה**. תוס' שם ד"ה אי כו':

כ **ואם לאו כו'**. רמב"ם והשמיט מש"ש במתני' דדוקא גוזלת את הרבים שמפרש גוזלת היינו שהדרך תחתיה ובכלל דליכא דירכא אחרינא הוא והשמיט הא דאמרינן שם דוקא באדם חשוב שלא היה גורס שם ה"ד אי דליכא כו' עד מתני' וכן הרי"ף ל"ג לה אבל הראב"ד מפרש גוזלת את הרבים שקדם הדרך ואח"כ בנה הבית ע"ז וכמ"ש בס"י:

כא **ודוקא לעבור כו'**. מדקאמר ברישא לא ישב ובסיפא לא יעבור ועבר"ן שם:

כב **צל בית**. מלת צל יתירה וליתיה ג"כ בטור:

כג **תוכו**. כנ"ל דאפילו לעבור תחתיה אסור:

כד **תוך ד"א**. שם י"ז א':

כה **צל שלאחריו כו'**. כמ"ש בפסחים כ"ו א' שאני היכל כו' וכתי' ראשון של תוס' שם ד"ה שאני ובעבודת כוכבים שם ד"ה לא ישב כו':

כו **ואפילו תוכו כו'**. כפי' שם במשנה כנ"ל:

כז (**ליקוט**) **אם גוזל כו'**. ודוקא דליכא דירכא אחרינא כמש"ש וכמ"ש בס"ט וצ"ע על מה שהשמיטו (ע"כ):

כח **ויש אוסרין כו'**. כתי' שני של תוס' הנ"ל (וכ"מ בירושלמי ע"ש) וע' ברמזים בעבודת כוכבים שם ס"ה:

(**ליקוט**) **ויש אוסרין כו'**. קאי אירשא על שלאחריו ועמש"ש ועתוס' דפסחים כ"ו א' ד"ה שאני כו' ונראה שמזה למד המרדכי שם דשלא כדרך הנאתן מותר לכתחלה. אבל הרא"ש שם כ' דאסור מ"מ מדרבנן וכ"כ ש"פ וכ"כ תוס' בעבודת כוכבים י"ב ב' (ד"ה אלא כו') וצ"ל דבצל לא גזרו רבנן וצ"ע ואלו ב' הדעות תליא בסברות שכ' תוס' דעבודת כוכבים שם י"ב ב' ועתוס' מ"ג ב' ד"ה א"ל כו' (ע"כ):

כט **מותר ליטע כו'**. שם מ"ט א' איפסיק כר' יוסי וערש"י שם ד"ה אלא לעולם כו' ואע"ג דשם מ"ח ב' למימרא דר"י כו' ורבנן כו' ואפ"ה קאמרי רבנן אבל לא ירקות היינו לס"ד דזוז"ג מותר דוקא היכא שב' הגורמין מתערבים יחד כגון גביה וקרקע משא"כ בצל וקרקע אבל למסקנא בכ"ע מותר וזהו דעת הרמב"ם וש"ע אבל הרמב"ן כ' דאף למסקנא אסור בימות החמה כדקס"ד מעיקרא ומ"ש לדבריהם דרבנן היינו רבנן דפליגי אר"י דאמר שוחק כמש"ש:

ל **לפיכך כו'**. גמ' שם ודוקא דיעבד וכמש"ש דזוז"ג דוקא דיעבד אבל בירקות מותר אף לכתחלה כיון דהנאה ממילא אתי ל"ד למבטל איסורא לכתחלה. ר"ן שם (קאי גם עמ"ש בס"ק כ"ט):

לא **אילני סרק כו'**. ויש מתירין משום דתקרובת הוא ואינן אסורין אלא כעין פנים וכמ"ש בסי' קל"ט ס"ג וע' בטור ובבד"ה בשם הרשב"א ונ"ל דפלוגתייהו כעין פלוגתת רש"י ותוס' מ"ד ב' במרחץ וע"ש ברש"י ד"ה שאין הקדש כו' ובתוס' שם ד"ה וכי כו':

לב **מרחץ כו'**. לשון הרמב"ם וגי' במתני' דבר אחר על בבא ב' ד"א א"א נעשה מרחץ כו' נוי למרחץ שאם נותנין לך ממון כו' והוא טעם על מ"ש שהוא לנוי ולא לעובדה:

לג **ואם היה דרך כו'**. גמ' שם אר"א תשובה כו':

לד **ומיהו דבר כו'**. פסחים כ"ה כ"ו אפילו היכא דאפשר וכן בספ"ח דברכות נ"ג א' ת"ר היה מהלך בשוק של עבודת כוכבים כו':

## סימן קמג

א (**ליקוט**) **כונס כו'**. הרמב"ם ולא גרס במתני' ד"א וכ"כ תי"ט אבל גי' שלנו ד"א וכ"כ ש"פ (ע"כ):

ב **ממלאו כו'**. שם א"נ דגדר כו' ולא קאי אמש"ש דעבד ליה בהכ"ס וכ"ה בריב"ף דגדר ליה בהיזמי והיגי א"נ דעבד בהכ"ס לתינוקות:

ג **שלו מותר כו'**. כן פירש הרמב"ם משש"ש נידון מחצה כו' דלא כרש"י שם שכתב אפילו חלקו אסור דאין ברירה וכן פי' בירושלמי להדיא כפי' הרמב"ם:

ד **ואם אינו מכיר**. טור ור"ן דכה"ג ודאי אין ברירה דקי"ל בדאורייתא אין ברירה אבל במכיר אע"ג דבכותל שותפין יד שניהם שוה שותפות זו מסתמא ע"ד כן נשתתפו ועבר"ן שם ועבמתני' דר"פ בתרא דב"מ אם היה כו':

ה **אפילו עבודת כוכבים עצמה**. גמ' שם אבל מדברי הטוש"ע וריב"ף משמע דאסור וסמכו על הירוש' בזה ועש"ך:

ו **אבל בונה כו'**. כתב הטור שהוא כדברי רש"י במתני' שם ד"ה בימוסיאות כו' וכתב אבל תוספות חולקין שם ב' בד"ה בימוסיאות כו' וצ"ע דדברי הרמב"ם אינו ענין לזה דהא אמר במתני' הגיע לכיפה כו':

ז **היה כו'**. טור וכלישנא בתרא וכ"כ הר"ן והרמב"ם פסק כלישנא קמא כשיטתו בכ"מ דאמרינן מאן דמתני כו':

ח **ואם אין כו'**. בזה אף לישנא בתרא מודה ממש"ש כ"ש אריש:

ט **וי"א כו'**. עתוס' שם מ"ד ב' ד"ה נהנין כו':

י **חלילים כו' חנויות כו' גבאים כו'**. תוספתא וירו' שם הביאו תוס' בסד"ה הנ"ל:

יא **והם קונים כו'**. כן פירש הטור ועבר"ן שהאריך בפי' הירושלמי ונתקשה מאד שם:

יב **וכן בכאן כו'**. שם ושם וכפי' הטור וכנ"ל:

## סימן קמד

א **דמי כו'**. עבודת כוכבים נ"ד ב' וקדושין נ"ח דחליפי עבודת כוכבים אסור:

ב **אבל אם כו'**. עבודת כוכבים ס"ד א':

ג **ודוקא כו'**. תוס' שם ד"ה מסתברא כו' והרא"ש שם מהא דפ"ק י"ב א' ופ"ב ל"ג א'. והרי"ף כתב דהני הוא דלא כהלכתא וכ"ד הרמב"ם:

ד **י"א כו'**. תוס' ס"ב ב' ד"ה יאות כו':

(**ליקוט**) **י"א כו'**. ע"ל סי' קל"ב ס"א שכתב כסברא השניה של תוס' דאפילו לא מכר לאחר מותר כל שנתן מעות אח"כ ועוד כתב הרא"ש שם ובש"ע דלאותו ישראל מ"מ אסור ועמש"ש (ע"כ):

## סימן קמה

א **כל שאין כו'**. מתני' מ"ה א' העובדי כוכבים כו' ומפני מה כו' ובגמ' שם מ"ו א' מ"ט דמ"ד כו' וכמש"ו ואפי' אבני כו' והוא דעת הרמב"ם והטור [והר"ן והראב"ד והרמ"ה חולקין דבשל תורה להחמיר. ות"ח וש"ך כתבו דטעמו של הרמב"ם משום דבירושלמי אתמר להדיא דחזקיה שרי וקי"ל כחזקיה וכן בגמ' שם נ"ט א' דחיק מאר ל"צ דטפחינהו בידיה ושינוייא הוא]:

ב **של רבים**. רמב"ם וטור והוא תמוה מאד דאף של יחיד מותר מטעם זה שאין תפיסת יד אדם בו כמש"ש נ"ט א' ואין אסור ביחיד אלא דטפחינהו בידיה ולמאן דאסור בתלשינהו גלא ושם מ"ז א' איבעיא להו אם אסור לגבוה בשל יחיד ויותר תמוה דתלי של רבים באין בו תפיסה דשל רבים אפילו תלושין מותרין כמש"ש נ"ט א' וכ"כ לבוש דלא כש"ך ודברי הש"ך תמוהין הן למאד דשם מ"ז א' בשל יחיד מיירי כמש"ש ל"צ דקא כו' ולס"ד אכתי לא חילק בין רבים ליחיד וכן מ"ש הש"ך דתלושין אסורין דלמיא קא סגיד קשה להולמו (וגם מ"ש בנקודות הכסף דחוק מאד):

ג **ומ"מ כו'**. כרב אשי שם דשמואל אתי כרבנן:

ד **דבר כו'**. מתני' וגמ' שם מ"ה א':

ה **משמשי כו'**. שם נ"א נ"ב דתניא אבד כו' בכלים כו' אמר מר כו' אם אינו ענין כו' ועתוס' שם ד"ה תנהו כו' וז"ש אבל תקרובת כו' וכמ"ש בחולין מ' א' ל"ק הא דאמר להר כו' וכפירש"י בעבודת כוכבים מ"ה א' ד"ה ומה שעליהם כו' וכן הסכים ר"י בתוס' שם ד"ה אלקיהם כו' ודלא כפיר"ת ולשון אחר של רש"י שהביא תוס' שם וט"ס ברש"י שלפנינו בא"ד הנ"ל שהרים וגבעות כו' עד מיהא הוי ושייך ללשון אחר של רש"י וצ"ל

גזירת הכתוב היא דתלוש שעליהם כו' וכ"ד תוס' בחולין מ' א' בד"ה הא כו' אלא שמשמע מדבריהם דאף משמשין מותרין שכ' שם ומה שתקרובת הר מותר כו':

ו **שיהא הבית כו'**. עתוס' שם ד"ה בית כו':

ז **ודוקא כו'**. רש"י שם ד"ה הכניס כו' וכמש"ש נ"ג ב' בימוסאות כו' בימוס שנפגם כו':

ח **ובישראל כו'**. רש"י שם במתני' מ"ז ב' ונראה מ"ש בישראל היינו שישראל הוציאה אבל אם הוא של ישראל עסי' קמ"ו שנסתפק הרמב"ן במשמשין (וע"ש בסי' קמ"ו ס"ק ב' שכתב ואף שהרמב"ן כו'. אבל לשון הרב שכתב בפשיטות כדלעיל סי' קל"ט. ע"כ צ"ל כנ"ל):

ט **שחצבה**. וה"ה זקפה טור וכמ"ש תוס' שם ד"ה אבן ובב"י כתב אלא שאח"כ כ' בתוס' ונ"ל דל"ד כו' ולכן השמיטו בש"ע ודבריו תמוהין הרבה דתוס' לא כתבו כן אלא לר"י אבל לדידן דקי"ל כר"ע אסורה מיד וכמש"ש מ"ו א' ולמאן אי למ"ד ע"ז כו' וכ"כ תוס' שם בד"ה הנ"ל ומיהו לפי כו' וערש"י שם ד"ה אע"פ שלא השתחוה כו' וכמ"ש בס"ג בית שבנאו כו' ועש"ך שם:

י **לעבדה**. רש"י ותוס' וכנ"ל:

יא **אפילו כו'**. גמ' שם:

יב **ובעבודת כוכבים כו'**. צ"ל משם רק משהו וכ"ה בר"ן שם וכ"כ רש"י שם בד"ה ה"ז אסורה כו' ולחסר ממנו מעט וכ' הר"ן וכמ"ש במתני' מ"מ ב' כיצד כו' אפילו כו':

יג **נטלה מתחתיו**. כגי' הטור שם נטלה וי"ג ובטלה ועתוס' שם ד"ה ה"ג העמיד כו' וכ"ה גי' ש"פ ואין נ"מ לדינא:

יד **לבהמה שלו**. עתוס' מ"ו א' ד"ה בהמה כו' וכן אמרינן ברפ"ו דתמורה וזה וזה כו' וע"כ בשלו דשל חבירו אף לגבוה מותר כמ"ש בעבודת כוכבים נ"ד א' תנא נעבד כו' ולגבוה מיירי כמ"ש רש"י שם מדפריך ורמינהי כו':

טו **עשה כו' אפילו כו'**. מימרא דעולא ור"ה ואף ר"נ ור"י ל"פ אלא בשל חבירו וכמש"ו ודוקא כו' וע"ל סי' ד' מש"ש:

טז **תקרובת ב"ח**. בחולין שם ורמינהי כו' לשם שלשול קטן כו' וערש"י שם ד"ה דומיא כו' וכ"ש משמשין דאסור אף בהר וכתי' השני בתוס' דעבודת כוכבים מ"ה א' בד"ה ת"ק א"נ איכא למימר כו' ובתוס' דחולין שם סד"ה הא ובתמורה שם וע"ש ושם דדעת תוס' דאף ציפוי הר אינו אסור אלא כשהציפוי נעבד ועתוס' דעבודת כוכבים שם ד"ה ת"ק כו' וכ"ד קצת מפרשים:

יז **אבל כו'**. דסוגיא בכ"מ כמ"ד ב"כ אין מלמדין:

(**ליקוט**) **אבל חליפי כו'**. בירושלמי פ"ה הלכה א' פליגי בזה ר' ישמעאל ורבנן ר"י אוסר ורבנן מתירין והלכה כרבנן אבל נראה שט"ס שם וצ"ל להיפך דאמר שם מ"ט דרבנן והיית חרם כמוהו כל שאתה יכול לקיימו ממנו ה"ז כמוהו כו' וזה טעמו של הרמב"ם (ע"כ):

יח **כגון שהחליף בע"ח**. בע"ח לאו דוקא ומשום היש אוסרים נקטה:

יט **ויש כו'**. כשיטתו כמ"ד דאתמר באחרונה ובלא"ה להחמיר בשל תורה דנפקא שם מקרא (דלא כהב"י ע"ש):

## סימן קמו

א **וכ"ש כו'**. לשון רש"י שם במתני' וכמש"ש בגמרא דישראל כו':

ב **אפילו כו'**. מ"ב א' ס"ד ב' וכתב בסמ"ג והטעם דגזירה משום אליל של ישראל וז"ש וה"מ כו' דמשום גזירה אין להחמיר במשמשין ור"ל דוקא כה"ג אבל במשמשי אליל של ישראל ודאי א"ל ביטול ואף שהרמב"ן נסתפק בזה וכתב כמו שנסתפקו בגמ' נ"ב א' לר"י משמשין ממשמשין כו' ה"נ לר"ע כה"ג כבר הכריע הראב"ד והר"ן רפ"ד דא"ל ביטול ממש"ש נ"ד ב' ואלא מכלים כו' ואם איתא ליבטלום. ונראה שהרא"מ דחקו כן לתרץ קושית תוס' דסוכה ל"א ב' ד"ה באשרה וא"ת עבודת כוכבים דעובד כוכבים כו' והראב"ד כ' שם דמיירי שהעבודת כוכבים ביד עובדי כוכבים ויכול לבא לידי היתר אם העובדי כוכבים יבטל העבודת כוכבים כמ"ש נ"ב ב' ביטל עבודת כוכבים כו' וכן הכריע הר"ן בעבודת כוכבים רפ"ד אבל בסוכה שם השיג עליו וכן הריטב"א שם ותי' כתי' תוס' בסוכה שם וכ' ב"י שאף הראב"ד לא ס"ל כרא"מ שיכול לבטל המשמשין לבדם:

(**ליקוט**) **אבל משמשי כו'**. אבל משמשי עבודת כוכבים של ישראל ודאי אין לה ביטול ממ"ש נ"ג ב' אר"א כתחלה של א"י כו' וה"נ כתיב ונתצתם את מזבחותם והני משמשין נינהו וקשיא נמי קושית גמ' בביטולא בעלמא סג"י וצ"ל כמש"ש בגמ'. הר"נ רפ"ד בשם הראב"ד דלא כהרמב"ן ואף שנדחק שם הר"נ לדחות ראייתו הכריח ממש"ש נ"ד ב' ואלא מכלים דכתיב כו' וערש"י שם ד"ה אתסרו כו' ולא אמרינן כו' והשתא ע"כ ל"ל האי סברא דאמר שם נ"ב ב' הכא כיון דאשתמש בהו כו' וא"כ אמאי לא ביטלום וכן אבני מזבח ששיקצום מלכי יון ע"ש בר"נ בארוכה (ע"כ):

ג (**ליקוט**) **הלוקח כו'**. פ' דלא כסוגיא דבכורות רפ"ב דרבינא משני לא נתן ולא משך כו' אלא כסוגיא דעבודת כוכבים שם שלא הזכירו אלא תי' דרבא לבד (ע"כ):

ד **אם נתן כו'**. מדקאמר שם אם משנתן כו' משמע דתרוייהו בעי (וכ"מ בבכורות י"ג ב' ואי אמרת מ"ק כו'):

ה (**ליקוט**) **אע"פ שמשיכה כו'**. לשון הרמב"ם והוא תמוה דהא גם מעות בעובד כוכבים קונה להרמב"ם כמ"ש בפ"א מה' זכיה וכמש"ל סי' קל"ב ס"ב וא"כ אמאי חידש כאן ולא ברישא במעות ועלח"מ שנדחק בזה הרבה (ע"כ):

ו **ואפילו בע"כ ובלבד כו'**. מ"ג א':

ז **וכן שוטה**. דז"ש וש"מ יודע כו' דאל"כ הל"ל וש"מ קטן כו':

ח **ישמעאלים כו'**. כמש"ש דפלח מבטל כו':

(**ליקוט**) **ישמעאלים כו'**. וכמש"ש (ס"ה א') ידענא ביה דלא פלח כו' ואף לענין יין נסך דתניא בברייתא גר תושב כ' הרשב"א דל"ד וכמ"ש בסימן קכ"ד (ע"ש בס"ק ד') (ע"כ):

ט (**ליקוט**) **לצרכו**. רש"י שם במתני' וכמש"ש בשפאין (ע"כ):

י **בפניה**. מיעכה כו'. גמ' שם:

יא **וי"א כו'**. כמ"ש בס"י הניחוה עובדיה כו' אלמא אפילו במחשבה בטלה אלא דכל הנ"ל באנוס וכמש"ש בשעת מלחמה כו':

יב **ויש מתירין כו'**. דסוגיא שם ב' כוותיה דקאמר וצריכא כו' ודלא כתוס' שם ד"ה דאי כו' שכתבו ראתי כרבי:

יג **בצורף כו'**. רש"י שם ד"ה סתם כו' ותוס' ד"ה אבל כתבו דצורף ל"ד אבל הרמב"ם והראב"ד והרמב"ן כתבו דדוקא צורף אבל שאינו צורף לד"ה לא בטלה בין בעובד כוכבים בין בישראל בין לר' בין לרבנן וע"ש בר"ן:

יד **ומשמשי כו'**. ע"ל סימן קל"ט:

טו **אלילים כו'**. כמש"ש מ"ט ב' דכ"ע כו' וכר"י מ"א ב':

טז **לפיכך כו'**. דלא כשמואל שם ועמש"ל סימן קמ"א ס"ב:

יז **ואם היתה כו'**. כרב שם מ"ט ב' וכתי' בתרא ויש שם כמה גירסות חלופות ועבר"ן וכמה תי' דלא תקשי אהא דקי"ל כר"י דשברים אסורין אבל גי' הרמב"ם הכא בשאר שברים קמיפלגי כו' ור"ל אם נתבטל כל השברים בביטל א' מהן:

(**ליקוט**) **ואם היתה כו'**. זהו לגי' הרמב"ם אבל לגי' רש"י החילוק הוא בשברי שברים דשברים אסורין בכ"ע ושברי שברים אם אין ההדיוט יוכל להחזירם מותרים [וכ"פ הראב"ד בהשגות] וכ"כ הר"נ וכ' שיש עוד גי' אחרת ואב"א דכ"ע אין עובדין לשברים והכא כו' ואע"ג דקי"ל עבודת כוכבים שנשתברה מאליה אסורה שם כיון דעיקר עבודת

כוכבים קיימת אין עובדין לשברים ובשברים החילוק הוא בין הדיוט כו' ובעיקר ע"ז קיימת ועבר"נ רפ"ג בארוכה (ע"כ):

יח **ע"י עובד כוכבים**. רמב"ם דאל"כ הוי כנשתברה מאליה:

(**ליקוט**) **ע"י עובד כוכבים**. דאל"ה ה"ל עבודת כוכבי' שנשתברה מאליה וקי"ל דאסור. ב"י וכ"מ וצ"ע דהא אמרינן שם גבי בימוס אפילו למ"ד עובדין לשברים כו' וא"כ ה"ה למזבח וכ"מ שהקשה לח"מ (ע"כ):

יט **אפילו הם כו'**. ע"ל ס"ב מש"ש:

כ (**ליקוט**) **מצוה כו'**. טור וז"ל הרמב"ם רפ"ז מ"ע היא לאבד עבודת כוכבים ומשמשיה וכל הנעשה בשבילה שנאמד אבד תאבדון כו' כי אם כה תעשו כו' ובא"י מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצנו אבל בח"ל אין אנו מצווין לרדוף אחריה אלא כ"מ שנכבוש אותו נאבוד כל עבודת כוכבים שבו שנא' ואבדתם את שמם מן המקום ההוא בא"י אתה מצווה לדדוף אחריהן ואי אתה מצווה לרדוף אחריהן בח"ל והוא בספרי פ' ראה על פ' ואבדתם את שמם כו' יכול אתה מצווה לרדוף אחריהם בח"ל ת"ל ואבדתם את כו' בא"י אתה מצווה כו' וסובר הטור דדווקא לרדוף אינו מצווה אבל המוצא חייב לבער ולכאורה החילוק שבין א"י לח"ל הוא שבא"י אפי' במקום שלא כיבשנו חייב לבער אבל בח"ל דוקא במקום שכיבשנו וכ"ה בסמ"ג מ"ע י"ד ובא"י מצוה לרדוף אחריה אפילו במקום שלא כיבשנו עד שנאבד אותה מכל ארצנו כו' אבל בח"ל אין אנו מצווים לרדוף אחריה אלא בכ"מ שנכבוש אותה בלבד נאבד כל עבודת כוכבים שבו ואפשר דה"ק דלאבד המוצא מצוה בכ"מ שנאמר אבד תאבדון כו' כי אם כה כו' אבל לאבד מכל המקום ולרדוף אחריה שלא להניח כלל אינו מצווה אלא בא"י כי לרדוף שלא להניח בארץ נפקא ליה מקרא ואבדתם כו' וכתיב מן המקום כו' (ע"כ):

כא **וכיצד כו'**. כר"י מ"ג ב' דאיפסק שם מ"ט א' כוותיה:

כב **או מטיל כו'**. עמש"ל סימן רצ"ד ס"ו:

כג **וה"ה כו' שנאמר כו'**. כמש"ש נ"א ב' דתניא אבד כו':

## סימן קמז

א **ה"ז לוקה**. שם ס"ג א'. והראב"ד השיגו דהא אמרינן שם דדוקא לר"י ועבמהרי"ק ס"ס ע"ו ודבריו א"ל שחר ולח"מ תירץ דהרמב"ם מיירי באית ביה מעשה וכמ"ש בתמורה (ג' ב') בש"ש ה"ד אי נימא דאמר שלא אוכל כו' וגמ' פריך שם בסנהדרין מדסתם משמע בכ"ע:

ב **בין לצורך כו'**. שם שלא יאמר כו' וכתב הרא"ש לכאורה משמע דוקא כה"ג ומיהו נראה דבכ"ע אסור דקרא סתמא כתיב אלא דקמ"ל דאף לצורך אסור כו':

ג **שם חגים כו'**. ז"ל הג"מ ספ"ה כתב רא"מ שאין אסור אלא שם שניתן לה לשם אלקות אבל שם הדיוטות אע"פ שעשאוהו אלוה כיון שבזה השם אין בו אלהות ואדנות וגם לא ניתן לו לשם כך מותר דכתיב ושם אלקים כו' בשם אלהות הקפיד הכתוב וכן תנן (ע"ז ח' א') אלו כו' קלנדא סטרנורא וקרטסים שאלו שמות הדיוטות הן ובכמה מקומות הוזכר אותו האיש ותלמידיו בש"ס כו' וכ"כ המרדכי:

ד **והוא שלא כו'**. רי"ו וכ"מ בהג"מ כנ"ל:

ה **מותר כו'**. רמב"ם בפי' ספ"ה דגיטין מש"ש בגמ' ס"ב א' אחזוקו:

ו **אלקיך**. צ"ל אלקים וכ"ה בנוסחא שלפנינו ברמב"ם שם ונוסחא מוטעת נזדמנה לו להרב:

## סימן קמח

א **אסור כו'**. אע"ג דאיבעיא להו ו' א' משום הרוחה כו' כ' הר"ן דסוגיא כולה משמע דמשום דאזיל ומודה הוא ושיטת הרמב"ם וראב"ד והגאונים דליקח אסור כ"ד. ושיטת רש"י דליקח דבר המתקיים שרי וערש"י י"ב ב' סד"ה שאין ושיטה אחרת לר"ת ועתוס' ב' א' ר"ה אסור כו' ובראש"ש שם:

(ליקוט) עמש"ש ושיטת ר"ת דליקח מהם מותר כל דבר ולמכור להם אינו אסור אלא מידי דחזי להקרבה וראיה ממש"ש ו' א' איבעיא להו כו' למנ"מ כו' ול"ק במידי דלאו תקרובת ומש"ש ב' אבל אין לוקחין מהם היינו קבלת דורון בין במתקיים בין בשאינו מתקיים תוס' שם ד"ה אבל כו' ואין כו' והרא"ש כתב דאפשר דר"ת מודה לרש"י דדבר שאין מתקיים אין לוקחין מהם ואתי הא דאין לוקחין מהם כפשטיה וכשיטת רש"י בדבר שאינו מתקיים אבל תוס' לא כ"כ כנ"ל וכן כל הפוסקים שכתבו היתר לשאת ולתת עמהן כפיר"ת ולדברי הרא"ש ר"ת אינו מיקל אלא בלמכור וכ"כ הר"ן בהדיא וש"פ ועיין כל הג' שיטות בר"נ והיאך יתפרש הסוגיא (ע"כ):

(**ליקוט**) **אסור כו'**. היא שיטת הרמב"ם והגאונים והיא המחוורת. ר"נ וע"ש שמיישב הסוגיא ומ"ש ר"ת דלמה לא קאמר מידי דלאו תקרובת י"ל דמשום תקרובת אסרו כל דבר וכן ליקח כ"ד משא"כ באית ליה וער"נ (ע"כ):

ב **בלא רבית**. עתוס' שם ד"ה להלוותם כו' ושם ו' ב' ד"ה אלא כו':

ג **או על כו'**. ירושלמי והביאו תוס' ב' א' ד"ה ולפרוע כו':

ד **והאידנא כו'**. שם בתוס' בשם הירושלמי וגמ' דידן מיירי בשידינו תקיפה:

ה **ואם היא כו'**. שם בתוס' מיהו בכ"ע כו' ור"ל ברבית דאל"כ קשה ההיא דירושלמי וערא"ש שם:

ו **עבר כו'**. שם לד"ה:

ז **ואם נשא כו'**. עבה"ג ודלא כתוס' שם ד"ה ת"כ וער"ן שתי' קושייתם ול"נ דההיא ת"כ היא מרבינא ור"א (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' ע"ח סס"ק ג'):

ח (**ליקוט**) **בר"א כו'**. רמב"ם וש"פ וכ' הרא"ש שם ס"א וש"פ וערש"י ז' ב' ד"ה בגולה כו'. וכתב ועוד דמסתפינן מינייהו וא"כ אין חילוק בין א"י לח"ל וע"ש י"א ב' ד"ה בגולה כו'. אבל ש"פ כ' כדברי הרמב"ם וכנ"ל:

ט **בפניו**. גמ' שם דלא כהרמב"ם וכבר הקשו על דבריו (ע"כ):

י **עובד כוכבים כו'**. לשון הרמב"ם ומפרש דמיום הלידה למטה קאי אינו אסור כו' אבל הראב"ד והרא"ש כ' דמיום תגלחת כו' וראיה ממש"ש בגמ' א"א נמי תנינא דקתני יום כו' ועוד כ' דכולהו אשר קאי מדקתני בסיפא ועובד כוכבים שעשה כו' מכלל דעד השתא בשר אייריי ושם ס' ב' דדמי ליה כו' ול"ק דהוי יום אידו:

יא **שעושה כו'**. משמע דוקא אותו היום באותו שנה בלבד ובירושלמי והביאו הר"ן איבעיא להו בזה ופ' לקולא וז"ש שעושה ול"ק שעשה כו':

יב **ומשמרין אותו**. ר"ן שכ"מ בתוספתא:

(**ליקוט**) **ומשמרין כו'**. בתוספתא עיר א' עושה ועיר א' אינה עושה משפחה א' עושה משפחה א' אינה עושה העושין אסורין ושאינן עושין מותרין קלנדא אע"פ שהכל עושין אותה אינה אסורה אלא לפולחין בלבד (ע"כ):

יג **לפיכך טוב כו'**. שם ר"ח מקדים כו' ופי' הרשב"א והר"ן וטור כדי שלא כו':

יד **י"א כו' ואפי' כו'**. תוס' ב' א' ד"ה אסור כו':

(**ליקוט**) **י"א כו'**. תוס' שם ד"ה אסור כו' ואינה דבר שבמנין מדקאמר שמואל בגולה כו' וטעמא דאין אדוקין כולי האי שם. סה"ת ור"נ ורא"ש וש"פ (ע"כ):

טו (**ליקוט**) **ועוד דאית כו' ומ"מ כו'**. וכמש"ל ס"ח וכן עובדי כוכבים כו' ודוקא היכא דאית ליה לאשתמוטי הלא"ה מותר לגמרי כמ"ש (כ"ו א') דאפי' אולודי בשבת ואונוקי בשכר היה מותר משום איבה אי לאו דאית ליה לאשתמוטי ואולודי בחול שרי משום איבה משום דל"ל לאשתמוטי. הר"נ וכ' וז"ש לא אשקליה ה"ל איבה וכמ"ש בתוספתא וירושלמי וכמש"ו (ע"כ):

טז **ולכן כו'**. תוספתא וירושלמי הביאו תוס' שם:

יז **ומ"מ בעל כו'**. ירושלמי גרדאי שאילון לר' אמי יום משתה של עובדי כוכבים מהו סבר מישרי לון מן הדא מפני דרכי שלום א"ל רבא והא תני ר"ח יום משתה של עובדי כוכבים אסור א"ר מנא לולי רבא היה מתיר עבודת כוכבים שלהם וברוך שהרחקנו מהם. דכל היכא דאיכא לאשתמוטי לא שרינן כדי להחניף להם. הרמב"ן והר"ן [כמש"ש (כ"ו א') סבר כו' סבר כו']:

## סימן קמט

א **יריד כו' והעובד כוכבים כו'**. בפי' ה"ר יונה והרא"ש שם ס"ט וה"ד יונה ז"ל כתב לא אסור כו' וכן פר"י בתוס' שם ד"ה עטלוזא כו' וכ"כ הראב"ד בהשגות ושכן הוא בתוספתא בהדיא:

(**ליקוט**) **שעושין בה' יריד**. עמש"ש וכ"כ ברא"ש סי"א מדקאמר בגמ' דלא חשו לדמי עבודת כוכבים ומ"ש משאר יום אידן דלא אסור אלא משום אזיל ומודה או לפני עור כו' אלא יריד לעבודת כוכבים כו' וכ"ה בירושלמי דגרסינן שם עיר שיש בה עבודת כוכבים תוכה אסור משום דיש בה צלם א' תוכה אסור ר"ל אמר ביריד שנו כו' ע"ש (ע"כ):

ב (**ליקוט**) **מותר כו'**. וכן לישא וליתן וכמש"ש והשמיטו הרי"ף והפוסקים כל השקלא וטריא דשם בבעיא דעטלוזא כו' משום דקי"ל כלישנא קמא ועוד שמפ' שרבא ורבה ב"ע כ"א מוסיף על שלפניו להקל רבא קאמר משום דמי עבודת כוכבים ל"ל דדמי עבודת כוכבים מותר וכן הא דאמרינן שם ל"ג א' אלא עובדי כוכבים כו' לאוקים אף כאביי אבל קיימא לן כרבא ור"נ וכן רבה ב"ע קאמר דהא דרבא פשיטא דל"ל שאלו היה העובד כוכבים מגרר עם תוכה לא היה עומד ביום אידם חוצה לה דלא כרש"י שמפרש הכל לחומרא וע"ש בר"ג כארוכה (ע"כ):

(**ליקוט**) **מותר לילך חוצה כו'**. לשון הרמב"ם והוא תמוה דמתני' איירי בלשאת ולתת דאח"כ קאמר מהו לילך לשם [אלא שהרמב"ם מפרש סיפא לעבור דרך שם כמו שמפרש ואילך ההולך כו'] וכן פירש"י שם וש"פ וכן בגמ' שם לא חשו לה חכמים כו' וכן הקשה הראב"ד מתוספתא ע"ש בהשגות (ע"כ):

ג **דהיינו כו'**. במתני' שם:

ד **בד"א כו'**. ירושלמי הביאו הרא"ש שם:

ה **חצר כו'**. ערש"י שם במתני' ד"ה בזמן כו' מפני חשד כו' וכ"ש כה"ג:

ו **ובזמן כו'**. לפי' ה"ר יונה והרא"ש הנ"ל וכן פירש"י בד"ה מהו כו' ביום ע"ז כו':

(**ליקוט**) **ובזמן כו'**. טור לפי' ה"ר יונה ועד"מ ס"ק א':

ז **וי"א כו'**. לפי' הרמב"ם וכ"ד הרשב"א דכל עיר שבתוכו עבודת כוכבים אסור:
(**ליקוט**) **וי"א כו'**. כ"כ הטור בשם הרשב"א וכ"כ הרמב"ם בפי' שם ולפיכך יודע לך שכל עיר כו' ק"ו דין בית עבודת כוכבים כו' וכ"ש ליכנס בו (ע"כ):

ח **אם אין כו'**. כנ"ל ס"א:

ט **ומ"מ מדת כו'**. עבס' חסידים:

י **וע"ל סי' קמ"ב**. ס"ט:

יא **ואף אם כו'**. טור וכ"כ הר"ן לפי' השני אבל בפי' ראשון כתב כדעת רש"י שם ד"ה נהנה כו' ועתוס' שם ד"ה יניח בו' ועש"ג:

יב **לקח עבד כו'**. גמ' שם ב':

יג **אם המכס כו' סתם יריד כו'**. הרא"ש שם והאידנא נהוג היתירא כו' וכ"ה דברי הטור והמחבר כ' אם המכס כו' שבמקומו לא היה מסתמא כן ובה"ג טעה וציין טור בשם ר"ה וליתא שמ"ש וכ"כ ר"ה בתשובה קאי אמ"ש למעלה וכ"ה ברא"ש ור"ן וער"ן:

יד **במקום כו' אבל כו'**. תוס' י"ג א' ד"ה ק"ו כו':

טו **אבל מותר כו'**. גמ' שם ועש"ך:

## סימן קנ

א **מצוה כו'**. י"ז א':

ב **אלא ישב**. רמב"ם:

ג **או כו' או כו'**. רש"י ד"ה ואם אינו כו':

ד **י"א כו'**. לשון הר"ן מדאמרינן אבל מעיין כו' משמע דאפילו במקום סכנה אסור ואפילו אין אדם רואהו וה"ז בכלל בכל מתרפאין כו' מיהו עיר שיש בה עבודת כוכבים דאסור לילך לשם מפני שנראה כהולך לעבודת כוכבים מסתברא דבמקום סכנה מותר ואפשר עוד דאף במעין מותר במקום סכנה והא דאמרינן מאית ל"ד אלא שאפשר לבא לידי סכנה שאם לא ישתה עכשיו שמא ימות בצמא קודם שימצא מים ודבריו דחוקים וכ"כ הטור כאן בהדיא ואפילו אי מאית אי לא שתי וכ"כ הרשב"א הביאו הטור בסי' קמ"ט וכ' הרשב"א ומשום הך טעמא דחשדא כו' ואפילו על פ"נ אסור ליכנס לשם כדאמרינן גבי מעיין כו' וכ"ז שלא כדברי הר"ן וכן אמרינן בסנהדרין ע"ה א' בשלמא כו' ואע"ג דסיפור עמה מדרבנן בעלמא לדעת הרמב"ן וש"פ:
(**ליקוט**) **י"א כו'**. ע' במדרש אסתר על פסוק אחר הדברים האלה גדל כו' ופסוק וכל עבדי המלך כו' מה עשה המן כו' וכל מי שהיה משתחוה להמן משתחוה לעבודת כוכבים וכל עבדי המלך כו' ריב"ח פתח טמנו גאים כו' רבש"ע מצודה כו' (ע"כ):

ה **ויש מקילין כו'**. ממש"ש ס"א ב' יכול אפילו נעבד כו' משמע דוקא נעבד וראייתו תמוה ומשם משמע להיפך ועתוס' שם ד"ה ורבא כו' וי"ל כדאמר כו' וכן בשבת ע"ב ב' בד"ה רבא כו' וכן במעיין שם אע"פ שידוע ששוהה לשתות אעפ"כ אסור ובתה"ד דחק לחלק ביניהם ומאד דחוקין דבריו ועבש"ע א"ח סימן קי"ג ס"ח וכתב בתה"ד שם דאף באותן צלמים שהן לזכרון שמותר בהנאה כמש"ל סימן קמ"א ס"א בהג"ה לענין השתחואה אין חילוק:

## סימן קנא

א **דברים כו'**. לשון הרמב"ם והטור:

(**ליקוט**) **דברים כו' היו כו'**. השמיט (הרמב"ם) הא דאמרינן שם תרנגול למי מותר כו' וגם מש"ש שמותר למכור חבילה כו' וגם בעיא דרב אשי ויהבי ליה שחור ושקיל כו' וכבר נתקשו בזה ב"י ולח"מ (ע"כ):

ב **ואם קונה כו'**. טור וש"פ. והרמב"ם השמיטו וצ"ע:

ג **וכן אם כו'**. הם דברי המחבר ונראה שהוציא ממש"ש ואפילו אמר תרנגול זה עובד כוכבים שעשה כו':

ד (**ליקוט**) **אא"כ פסלן כו'**. מתני' שם (ע"כ):

ה **אסור למכור כו'**. דזהו בכלל פירושן ועתוס' שם ד"ה חצב. ובמסקנא כו':

ו **ודוקא לכהן עבודת כוכבים**. בתוס' הנ"ל א"כ אסור לעולם כו' וגם כו' משמע דברישא דוקא לכומר:

ז **או לעובד כוכבים כו'**. רי"ו:

ח **י"א הא כו'**. כמש"ש ו' א"ב ועתוס' שם סד"ה מנין. ומיירי כו' אבל הר"ן שם כ' דכל מש"ש היינו לאיסור דאורייתא אבל מ"מ אסור מדרבנן שהרי מחוייב להפרישו מאיסור והיאך יסייע ידי עוברי עבירה וכ"ב תוס' בשבת ג' א' ד"ה בבא כו' והרא"ש שם. ד"מ וז"ש ויש מחמירין כו' ומגמ' דעבודת כוכבים שם משמע דאפילו מדרבנן מותר בעובד כוכבים דאל"כ הדק"ל מאי נ"מ הא מתני' אינו אלא מדרבנן וקושית הר"ן ותוס' דשבת י"ל דוקא בישראל אסור לסייע אבל דינו של המרדכי לא נראה דדוקא באית ליה אמרו שם דאינו עובר ולא במוצא דאל"כ תקשי ההיא דנדרים ס"ב ב' וכי לא היה עצים בעולם ועי"ל כמ"ש הר"ן דמדרבנן אסור ומ"מ נ"מ דלפני אידיהן כיון דאין ידוע שקונה לעבודת כוכבים אלא דרבנן גזרו בכה"ג לא גזרו סוף סוף ההיא דנדרים מכרעא כסברא שניה וכ"ה דוחק גדול שכל המתני' וכן שם ט"ו ב' רבה זבין כו' שלא ה"ל ליקח חמור במקום

אחר וכן כלי זיין דשם:

(**ליקוט**) **י"א הא כו'**. לכאורה נראה שלמד ממש"ש ו' למאי נ"מ דאית ליה בהמה כו' אכל לא דמי לשם דשם כבר אית ליה אלא מדפריך וכי אית ליה כו' והתניא כו' הב"ע כו' וכ"כ תוס' בחגיגה י"ג א' בד"ה אין כו' אבל צ"ע מהא דנדרים ס"ב רב אשי ה"ל כו' וכי לא ה"ל לקנות במקום אחר עצים ועוד דמ"מ איסורא מיהא איכא ועתוס' דשבת ג' א' בד"ה בבא בו' מ"מ איסורא כו' ואפי' אי מיירי בעובד כוכבים כו' ר"ל דאינו מצווה על השבת אבל אי שייך לפני עור בעובד כוכבים אסור אף בעובד כוכבים אף בכה"ג שיכול ליטלו ועבע"י (ע"כ):

ט **אסור כו'**. תוס' י"ד ב' ד"ה חצב וש"פ:

י **או ביום כו'**. מרדכי והכל לפ"ע וקושית הש"ך תמוה דלמה לא הקשה על תוס' שם שכתבו א"כ אסור לעולם כו':

יא **אבל בשאר כו'**. שם בתוס':

יב **אם לא כו'**. גמ' שם:

יג **או שיודע כו'**. שם ר"ה זבין כו' ועתוס' שם ד"ה אימור כו' ודחקו שם אבל הרא"ש כתב שם בשם רב האי דמיירי דנראה לו שהעובד כוכבים אינו לוקח אלא לשחיטה והרמב"ן מפרש בשמכרה לטבח וכמ"ש בירושלמי על מתני' דשביעית שהביאו שם בגמ' בש"א לא ימכור כו' אם כשמכרה לטבח ד"ה לשחיטה ואם כשמכרה לאריס ד"ה לחרישה אלא כינן קיימין כשמכרה לסרסור:

יד **ועכשיו כו'**. שאנו כמו סרסרים שאינן מכירין בקולינו ועוד שאנו מתי מעט ואם לא נמכור להם נפסיד וכמש"ש ב' א"ר אי אפשר ה"נ. תוס' ורא"ש וכתב הרא"ש שכ"ה בירושלמי ר' סימון ה"ל כרמון נטועין כו' שאל לר' יהושע מהו להשכירם לעובד כוכבים א"ל במקום שאין ישראל מצויין כהדא שריא כו' ע"ש:

טו **בא"י כו'**. הרא"ש וש"פ דלא כרמב"ן וכמש"ש במתני' אין משכירין כו' וער"ן שתי' דברי הרמב"ן אבל לא הסכים עמו ומ"מ פשטא דמתני' משמע כדברי הרמב"ן מדחילק בבתים ושדות ולא חילק כאן וכ"מ בגמ' שם י"ד ב' דקל טב כו' והתנן כו' (ולא משני דנ"מ בדקל טב דאסור למכור אף בח"ל) אלא שי"ל דקושיתם הוא משום דר"מ אוסר מכירת שדות אף בח"ל אבל זהו לדעת הרמב"ם דמעשר אילן מד"ת אבל תוס' וש"פ חולקין ע"ז:

(**ליקוט**) **בא"י כ"ד כו'**. דקי"ל כר' יוסי דבח"ל הכל מותר כ"ש מחובר לקרקע ודעת הרמב"ן דמחובר לקרקע כיון שאפשר לימכר משיקצץ לא התירו אף בח"ל. ר"נ ע"ש והסכים להלכה כדברי הרמב"ם וש"פ (ע"כ):

**טז** (**ליקוט**) **אבל מוכרים כו'**. פסק כר' יהודה משום דלר"מ אפילו יודע בודאי שיקוץ מ"מ אסור כמש"ש התם טעמא כו' דלאו ברשותיה קיימי ולא כו' וה"ה לבהמה דחדא פלוגתא הוא כמש"ש וע"כ לא קמיבעיא להו אלא לר' יהודה אבל לר"מ ודאי דאסור אפילו יידע בודאי שישחוט ואמרינן שם ט"ו א' ד"ה זבין ההוא פרה לעובד כוכבים כו' א"ל אימור לשחיטה כו' ופי' ר"ה גאון והביאו הרא"ש שם שהיה נראה לו שאינו לוקח אלא לשחיטה אבל הרי"ף שם פסק כר"מ דסתם מתני' כוותיה ומ"ש הרא"ש טעמו של הרמב"ם משום דמיבעיא לגמ' אליביה (וע"ל סי' של"א ס"ק קפ"א ובאה"ע סי' פ"ג ס"ק ד') וכ"כ בכמה מקומות צע"ג דבכמה מקומות מיבעיא לגמ' דלא כהילכתא ואליבא דב"ש ושקיל וטרי אלייהו הרבה וצע"ג (ע"כ):

**יז** **אף כו' בקבע**. כדברי תוס' שם ד"ה אף כו' ויש רוצים להביא כו' וכ"כ הר"ש שם וש"פ וז"ש בהג"ה והאידנא כו':

(**ליקוט**) **בקבע**. כמ"ש בתוספתא כאן וכאן לא ישכיר כו' אבל משכירין להם ארוות ואוצרות ופונדקאות אע"פ שידוע שמכניס לתוכו עבודת כוכבים וצ"ל הטעם משום שאינו בקבע וכ"כ הרא"ש שם אע"פ שתוס' דחה שם ועוד כ' טעם אחר משום ר' חיים דמ"ש בתוספתא כאן וכאן כו' לא קאי אלא אא"י וסוריא אבל בח"ל מותר ושכ"ה בירושלמי בהדיא אף במקום שאמרו להשכיר כו' הא במקום שנהגו למכור מוכר ומשכיר אף לבית דירה ע"ש בתוס' [וכ"כ הר"נ דהאי לא תביא כו' אסמכתא בעלמא דתורה לא אסרה אלא שלא יכניס ישראל לביתו הלכך בא"י שמצווין לשרש אחריה אסרו חכמים וכ"מ ממ"ש בסיפא ובכ"מ לא ישכיר ואם גם הרישא בכ"מ ל"ל ובכ"מ. שם] (ע"כ):

**יח** **השוכר כו'**. דשכירות קניא במקצת ר"ל דמש"ש שכירות לא קניא היינו לחומרא ודחקו ההיא דב"מ נ"ו ב' אבל כבר תי' תוס' שם ובעבודת כוכבים ט"ו א' וש"מ דדוקא באונאה וז"ש בהג"א שם ואין נראה וע"ש [אבל יש להחמיר ע"פ מ"ש הרא"ש להתיר שכירות לעובד כוכבים האידנא נהי דלדידן שכירות לא קניא כיון שיד אומות תקפה ובדיניהם שכירות ליומא כממכר כו' ומ"ש שיד אומות תקפה ל"ד דבלא"ה עבדינן כדיניהם כמ"ש בעובדא דר"מ בר רחל (ב"מ ע"ג ב') כדיניהם עבדינן כו' וכ"ש בישראל מעובד כוכבים דקניא]:

**יט** **שאינו מכירו**. תוספתא הביאו הרא"ש שם וכן משמע בפ"ז דחולין (צ"ג ב') במתני' שולח ירך לעובד כוכבים ובעירובין ס"ד ב' ועתוס' שם ד"ה ולמדנו כו' ובפסחים כ"ב א' ובעבודת כוכבים כ' א':

כ **מותר לפרנס כו'**. דמש"ש עם עניי ישראל ל"ד עם. הר"ן שם (וע"ל סי' רנ"א ס"ק ב'):

## סימן קנב

**אם העובד כוכבים כו' וה"ה כו'**. דהתורה כ' וקרא לך אקריאה קפיד. שם ברא"ש:

## סימן קנג

א **ובמקומות כו'**. עתוס' שם ד"ה אין מעמידין ויש ליתן כו' אבל הרשב"א ור"ן כתבו משום דאינם חשודים האידנא ואדרבה כו':

ב **אין מוסרין כו'**. ט"ו ב':

ג (**ליקוט**) **דמשכי כו'**. רש"י שם ועוד כ' שם טעם אחר משום משכב זכור ולא כ' הרב משום דאין חשודין האידנא כנ"ל בש"ע (ע"כ):

ד **היה לעובד כוכבים כו'**. טור וכר"י אבל הרמב"ם פסק כת"ק:

ה **ומ"מ כו'**. רש"י שם ד"ה לא יהא כו':

ו **לעולם**. רש"י שם ד"ה ואל ישוח כו':

ז **במקום כו'**. פר"א פ' ב"ט ולמה מלן בשביל הטהרה שכל מי שאוכל עם העובד כוכבים כו' וכל הנוגע בו כנוגע במת וכל הרוחץ עמו כרוחץ עם המצורע וכתב המרדכי בעבודת כוכבים מ"ד ב' דאמרינן שם דר"ג רחץ כו' שם שקדם העובד כוכבים וכתב בד"מ ומה שאין נזהרין האידנא משום שהולכין במכנסים וכמ"ש האגודה בפ"ד דפסחהים וכמ"ש בא"ע סימן כ"ג ס"ו בהג"ה אבל לא דמי לשם וכבר כתבו האחרונים שבפר"א אומר משום טהרה וגם נראה דשם מיירי באמבטי אחת ולכן ל"ק ג"כ הא דר"ג הנ"ל:

ח **אפילו הם רבים**. גמ' שם כ"ה ב':

ט **ונשותיהם עמהם**. שם וסתמו הרי"ף והרמב"ם ולא כתבו פלוגתת ר"י ור"א משום דס"ל כפירש"י דלרב אידי בכל ענין אסור ותניא כוותיה דר"א אבל לפי' תוספות שם ד"ה א"ב והרא"ש שם דבין העובדות כוכבים לעולם מותרת להתייחד ואשה חשובה אפילו עם העובדי כוכבים מותרת דקי"ל כרב אידי כנ"ל:

## סימן קנד

א **ואפילו אם כו'**. טור וכ"מ בגמ' שם ור"מ כו' כי ההיא איתתא כו' אלמא אפילו במומחית אסור ורבנן ל"פ אלא בעע"ג:

ב **ואפילו אחרים כו'**. ר"ל בין במיילדת בין במניקה הרא"ש שם דע"כ מיילדת היא ברשות ישראל ואפ"ה בעינן אחרים עע"ג וה"ה למניקה והן דברי תוס' שם ד"ה עבודת

כוכבים כו' אלא דמדבריהם משמע דאפילו ברשות העובד כוכבים דאין קפידא אלא בעע"ג שכ' פי' ואפילו ברשות הישראלית כו':

ג **או כו'**. תוס' והרא"ש שם דהוא כעע"ג כמש"ש ס"א א' ובחולין ג':

ד (**ליקוט**) **והוא שלא כו'**. תוס' שם בר"ה הנ"ל (ע"כ):

ה **אא"כ יש כו'**. דלתועלת ישראל מותר ועתוס' כ"ו ב' סד"ה לאפוקי:

ו (**ליקוט**) **ידועה למיילדת**. דאל"ה אסור דלא שרי אלא היכא דליכא לאשתמוטי כמש"ש וכמש"ל סי' קמ"ח סי"ב בהג"ה:

ז **אסור ללמד כו'**. ירושלמי והביאו הג"א שם ס"ו ד"ה מפרש בירושלמי כו' וסיום הירושלמי שם כהדא תרתין אומנין בגירו זגאגייא וקכטרייא קובטריא אלפון ואתעקרון זנגייא לא אלפין וקמון והביאו הר"ן רפ"ב:

## סימן קנה

א **כל מכה כו'**. הרי"ף והרמב"ם וכדעת רש"י כ"ז ב' ד"ה כל מכה כו' אבל התוס' שם ד"ה כל כו' ורא"ש וש"פ כתבו דל"פ ורב יהודה מיירי באינו חולה רק מיחוש אז אסור בכ"ע:

ב **שמחללים כו'**. פסק כלישנא קמא דסוגיא שם כ"ח א' כוותיה דפריך והארבב"ח אר"י כו':

ג **שאינו כו'**. גמ' כ"ז א' כ"ח א':

ד **וכל המקיזים כו'**. תוס' סד"ה כל מכה וש"פ:

ה **דלחיי כו' בהא**. כוונתו למ"ש תוס' שם ד"ה לחיי כו':

ו **שלא יקח כו'**. ירושלמי אהן אופינן סכנתא ופי' בתה"א מין רפואה שעושה אותה מהפרגין וסכנה הוא לקבל מהם הדא תריאקי כו':

ז **וי"א כו'**. ממש"ש כ"ז א' מאי ריפוי כו' אילימא כו' בשכר כו' ליתני כו' ובאוקימתא דשא"ב סכנה פריך והאר"י כו' אבל באוקימתא ראשונה לא פריך רק ליתני אבל לדינא ל"ק:

ח **אבל אם בא כו'**. הרא"ש שם מירושלמי בר בריה דריב"ל ה"ל בלע אתא עובד כוכבים ולחש ליה כו' והביא שם וז"ש והוא שלא כו' אפילו אם יודע כו' וכתב הטור דאפילו משאינו מומחה מותר בסתמא דבלחש אין לחוש לש"ד:

ט **ואם הוא כו'**. גמ' שם:

י **וכן אסור כו'**. גמ' ספ"ז דשבת (ע"ה א') דמגדופי אפילו להבין ולהורות אסור:

יא **עובד כוכבים כו'**. כמ"ש בפ"ב דפסחים (כ"ה א') בכל מתרפאין חוץ מעצי אשרה ומ"ש ממים אלובירושלמי ר' יונה ה"ל צמרמורין כו' והביאו תוס' בעבודת כוכבים שם ד"ה שאני כו':

יב **אבל אם כו'**. תוס' בד"ה הנ"ל מירושלמי פי"ד דשבת (וע"ל סי' קנ"ז ס"ק כ"ו):

יג **אע"פ כו'**. הרא"ש שם:

יד **ויש אוסרים כו'**. שכ"ה בירושלמי בפ"ב דעבודת כוכבים. הר"ן שם ועבה"ג וכ"פ הרב בסי' קנ"ז ס"א בהג"ה וכל איסור עבודת כוכבים וג"ע כו':

(**ליקוט**) **ויש אוסרין כו'**. בירושלמי פ"ב דעבודת כוכבים ר' יעקב בר אידי בשם ר' יוחנן בכל מתרפאין חוץ מעבודת כוכבים וג"ע וש"ד ר' פנחס בעי עד כדון כשא"ל הביא לי עצים מעבודת כוכבים והביא לו הביא לי עלים סתם והביא מעבודת כוכבים נישמעינה מן הדא ר' יונה ה"ל צמרמורין אייתון ליה מן זכרותיה דחווי ושתא ר' אחא אייתון ליה ולא שתה א"ר מנא אלו הוה ידע ר' יונה מנן הוה לא הוה שתה וכ"ה בפ' שמנה שרצים אבל תוס' ל"ג ר' פנחס בעי וג"כ ל"ג נישמעינה מן הדא ועתו' שם ד"ה שאני כו' (ע"כ):

טו **י"א דכל כו'**. כמו באיסור ד"ת שלא כדרך הנאתן דאסור מדרבנן כמש"ש אין לוקין כו' משמע הא מדרבנן אסור. תה"א והר"ן מפקפק בזה:

טז **ואפילו יי"נ כו'**. בהר"ן פרק כל שעה משמע דשוה לשאר איסורין דרבנן אבל הריב"ש סי' רנ"ה כתב דאפשר אגב שטפיה נקט אבל יי"נ הרי הוא בכלל עבודת כוכבים וכמו עצי אשרה דאע"ג שאין בו אלא לאו בעלמא אסור וכן ג"ע ואפילו באיסורין דרבנן כמ"ש בסנהדרין ע"ה א' וכן יי"נ דאסרוהו בהנאה ועשאוהו כייי"נ ממש כמ"ש תוס' כ"ט ב' בד"ה יין מנלן כו' וכן אמרינן שם ס"ב ב' דאיסוריה חמיר כדיי"נ ופשטינן דאגריה אסור כדיי"נ ואמרינן שם דלמא מזבלי בהו ואע"ג דכל הנשרפין אפרן מותרין הוא בכלל עבודת כוכבים שאפרו אסור ואפילו חטי דאגריה כ"ש סתם יינם עצמן ע"ש אלא לסברא ראשונה דס"ב אף בעבודת כוכבים מותר בכה"ג כל דלא א"ל דוקא מעבודת כוכבים וייי"נ וכ"ש בזה"ז דבלא"ה מתירין בהנאה במ"ש בר"ס קכ"ג בהג"ה:

יז **ולעשות ממנו כו'**. הרשב"א אוסר כמ"ש בסי' קכ"ג ס"ב דאמרינן סיכה כשתיה וכ"ש רחיצה ולא אמרינן דמותר באיסורי הנאה מדרבנן אלא הנאה אבל שתיה לא ואע"ג דסיכה כשתיה אינו אלא מדרבנן ואסמכתא בעלמא במ"ש תוס' והרא"ש בר"פ בתרא דיומא דאל"כ היאך התירו לסוך בי"ה לחטטין בראשו ורחיצה שם לכמה דברים וטבילה מ"מ אסור דאשכחן דאחמירו בו אפילו באיסור דרבנן כמו בתרומת ח"ל כדאמרינן בנדה ל"ב א' וכ"ש באיסור עבודת כוכבים וייי"נ דאפילו בדרבנן יהרג ואל יעבור כנ"ל אלא

דלסברא ראשונה דס"ב א"צ למסור כנ"ל. שם ברשב"א אבל הרב התיר מטעם הנ"ל כשיטתו דסתם יינם בזה"ז מותר בהנאה בלא"ה ורחיצה מ"מ אינה שתיה ממש וז"ש ובלבד כו' וכנ"ל:

יח (**ליקוט**) **ובלבד שלא יאכל כו'**. [ר"ל בכל איסורי דרבנן] הר"נ בפ"ב דעבודת כוכבים וז"ל ומיהו לענין אכילה אין לנו דאפשר שעשאום כשל תורה שלא להתרפאות בהם שלא במקום סכנה (ע"כ):

יט (**ליקוט**) **הואיל ואין בו סכנה**. דבמקום סכנה מותר לא מבעיא לסברא ראשונה דס"ב אלא אפילו לסברא אחרונה כיון דסתם יינם מותר בהנאה משום דאינן עובדי עבודת כוכבים ואין אסור אלא משום בנותיהן וה"ל כשאר איסורין דמותר וכמו בכל איסורי דרבנן כיון דאין בו משום לתא דעבודת כוכבים כנ"ל ולכן פסק ר"י דסתם יינם בזה"ז בס' דאיסורין במשהו משום לתא דעבודת כוכבים כמ"ש בעבודת כוכבים ע"ג ואף שהרשב"א חולק ע"ז מ"מ פסק דכל יין שאינו אסור אלא בשתיה אינו אוסר אלא בס' כמש"ל סי' קל"ד ס"ב (ע"כ):

כ **וכ"ש דמותר כו'**. כמש"ש ס"ו ב' אבל תוס' שם ד"ה אבייי כתבו דזילוף ודאי אסור כו' והנאה גמורה היא ועבסי' ק"ח ס"ח בהג"ה שרוצה ליישב ולחלק בין יי"נ לסתם יינם ולא נראה וכבר השיגו ש"ך שם ס"ק כ"ה:

כא **מותר כו'**. דכל הנשרפין אפרן כו' וז"ש חוץ כו' ואף באכילה מותר וקי"ל נמי דכל איסורין אין לוקין כו' כ"ש אוכל חלב חי כו' וא"כ בחולה שא"ב סכנה מותר כנ"ל וכ"כ המרדכי בפסחים שם:

כב (**ליקוט**) **חוץ מבעצי עבודת כוכבים**. דלא כמרדכי רפ"ב דפסחים שכתב דגם בכלאי הכרם שאסור משום דס"ל דאפרן מותר הוא משום שהוא שלא כדרך הנאתן ולכן כתב ג"כ דכל האיסורין שלא כדרך הנאתן מותר לכתחלה (ועיין לעיל סימן קמ"ב ס"ק כ"ח מ"ש שם ונרואה שמזה למד המרדכי כו') אבל התוס' דעבודת כוכבים י"ב ב' והרא"ש דפסחים שם כתבו דאיסורא איכא וכן הרמב"ן למד משם דבאיסורי דרבנן אפילו כדרך הנאתן מותר לרפואה דהא איסורין שבתורה שלא כדרך הנאתן איסורא מיהא איכא וכ"כ הר"נ וריב"ש וכן בתוס' דעבודת כוכבים שם נסתפקו בעבודת כוכבים אם לוקין שלא כדרך הנאתן אלמא דלא תליא באפרן ומיהו אף א"ת שבעבודת כוכבים אין לוקין אלא כדרך הנאתן מ"מ אסור בעבודת כוכבים לרפואה כאן כמ"ש הר"נ וריב"ש ס"ס רנ"ה דבעבודת כוכבים אפילו איסור דרבנן אסור לרפואה אפילו במקום סכנה כמ"ש ס"פ בן סורר שאסרו שם בסכנה אפילו בפנויה [ולכן כתב חוץ כו' ולא כתב ג"כ כל

הנקברין דאפרן אסור משום דשלא כדרך הנאתן מותר לרפואה] ובשאר איסורים שני התירים בדבר חדא דאפרן מותר ועוד משום שלא כדרך הנאתן ולפי טעם הראשון אפילו לבריא מותר וכ"נ דמותר לכתחלה משמע וא"ל דוקא בהנאה ולא באכילה דמאי שנא הא שניהם דאורייתא (ע"כ):

(**ליקוט**) **מותר לשרוף שרץ או כו'**. לא דק דה"ה בבשר וחלב שאסור דהוא מהנקברין דאפרן אסור כמ"ש בסוף תמורה בשלמא שאר נקברין מ"מ אין לוקין עליהן שלא כדרך הנאתן ומותר לרפואה כמ"ש בפ"ב דפסחים ולעיל בש"ע משא"כ בב"ח כנ"ל בש"ע:

**חוץ מבעצי עבודת כוכבים**. לאו משום דלוקין עליה שלא כדרך הנאתה דבתוס' דעבודת כוכבים נסתפקו וע"ל סי' קמ"ב ס"י מחלוקת בזה אלא משום ביזרא דעבורת כוכבים אסור אפי' דבר שהוא מדרבנן (ע"כ):

כג **וכל חולה כו'**. כמ"ש בפ' בתרא דיומא (במתני' פ"ב א') ע"פ בקיאין וכן ברפואה ידועה כמש"ש (פ"ג פ"ד) בנשכו כלב שוטה כו' וש"מ:

כד **ואין מתירין כו'**. דקי"ל דשבת דחויה היא אצל פיקוח נפש ולא הותרה כמ"ש הרמב"ם ברפ"ג דשבת וכמ"ש במנחות ס"ד א' בעי רבא חולה כו' פשיטא כו' וע"כ ל"ק ביומא פ"ד ב' לא ספק שבת זו כו' מ"ד כו' משום דמסוכן הוא בהשהאתו וז"ש מאחר שאין סכנה בדבר ר"ל בהשהאה אע"ג שהוא חולה שיש בו סכנה וה"ה בכל איסור וכמש"ש פ"ג א' מאכילין אותו הקל כו' ושם א"ר היכא דאפשר בחולין כו' אפשר בחולין פשיטא ל"צ כו'. [ובסוף פ"ב דפסחים לא ילעוס אדם חטים כו' אע"ג דשלא כדרך הנאתו הוא ומותר כמ"ש הרמב"ם בפ"ה מהלכות יסודי התורה בד"א כו' אבל שלא כדרך הנאתן כגון שעושין לו רטיה או מלוגמא מחמץ כו' אלא דמתני' משום שיכול לרכך החטים במי פירות וכיוצא אלא דלועסין משום שקרוב יותר דלא כמגן אברהם ר"ס תס"ו]:

## סימן קנו

א (**ליקוט**) **אלא במקום שמצויין כו'**. כמש"ש והוא סבר שבילי כו' ועבד עובדא ולא נתחרט אלא על דברי ר"מ (ע"כ):

ב **ויש כו'**. כר"מ ממש"ש כ"ט א' תיתי לי כו'. תוס' שם סד"ה המסתפר:

ג (**ליקוט**) **אם לא כו'**. שם בתוס' דס"ל דר"מ ל"פ אלא לענין רה"ר אבל במראה לא (ע"כ):

ד **אסור כו'**. ירושלמי פ"ב דעבודת כוכבים שם ותוספתא פ"ג ועתוס' בד"ה הנ"ל:

ה **אא"כ כו'**. תוס' שם דכל שאינו להתנאות אין בו משום לא ילבש גבר כו' כמ"ש בנזיר נ"ט א' בעיא מיניה כו' ועתוס' שם ד"ה בעי מיניה כו' וד"ה גבול כו' וא"ה המסתכל כו':

י **או אם מסתפר כו'**. גמ' דעבודת כוכבים שם:

יא **וי"א כו'**. כ"כ הר"ן דהא דמשמע בפ"ב דעבודת כוכבים ובפכ"ג דשבת דמותר במראה היינו במקום שנהגו האנשים לראות במראה דאין בו משום לא ילבש כו' והירושלמי ותוספתא מיירי במקום שלא נהגו רק הנשים דשייך שפיר לא ילבש כו' וכה"ג תי' ההיא דנזיר לענין גילוח בית הערוה ובה"ש וכמש"ל סי' קפ"ב ע"ש ומ"מ כ' דהחברים נמנעים בכ"מ ובכה"ג הוצרכו להתיר לר"ג שם בירושלמי ובתוספתא וכה"ג דגילוח בה"ש דאמרינן בנזיר שם ועסי' קפ"ב ס"א בהג"ה רק כו' ודבריו צ"ע למה לא אוקמיה במקום שלא נהגו רק הנשים והא אמרינן שם בהדיא והאיש אף בחול אסור אלמא מדינא אסור וע"ז קאמר לבית רבי התירו כו' והביאו תוס' דעבורת כוכבים שם וגם דבריו אינן נראין מה שחילק בין מקום שנהגו דאמרינן בשבת נ' ב' מגרר אדם כו' ואם בשביל כו' ואף מאן דפליג שם דוקא משום כבוד קונו אבל כה"ג ודאי לא ואמרינן (שבת צ"ד ב' מכות כ' ב') ללקט לבנות כו':

יח **ואפילו כו'**. סמ"ג והג"מ והג"א וכ"ה בתוס' דעבודת כוכבים הנ"ל או משום מיחוש עינים מותר כו' וכ"ה בסמ"ג ע"ש:

יט **או שעושה כו'**. ד"מ בשם הר"ר זעלקיל מהא דשבת נ' ב' ועתוס' שם ד"ה בשביל כו':

כ **וכן הקרחה כו'**. דברי המחבר:

## סימן קנז

א **חוץ כו'**. שם בסנהדרין ואע"ג דר' ישמעאל פליג קי"ל כר' יוחנן דאמר נמנו וגמרו וכ"ה הסוגיא בפ"ב דפסחים ובפ"ב דכתובות (י"ט א') ובפ' בתרא דיומא וש"מ:

ב **אם הוא בצנעה כו'**. גמ' שם:

ג **ואם ירצה כו'**. כמ"ש ברפי"ט דשבת כל מצוה שמסרו כו' ואלישע בעל בנפים בפ"ד (ורפי"ט) דשבת ור"ע וריב"ב וכל הרוגי מלכות שמסרו עצמן על מצות פרטיות ואמרינן בשוחר טוב מה המכות האלה בין ידיך ואמר אשר הכיתי בית מאהבי המכות האלה גרמו לי ליאהב לאבי שבשמים מה לך יוצא ליסקל על ששמרתי את השבת מה לך יוצא לישרף על שאכלתי את המצה מה לך יוצא ליהרג על שמלתי את בני כו' ובפסחים נ"ג ב' מה ראו כו' ועתוס' שם בד"ה מה. ומפר"ת דצלם כו' והרמב"ם אוסר ומפרש דכל הנ"ל בשעה צריכה לכך וכמ"ש בנ"י בסנהדרין שם ובחנניה מישאל ועזריה בלא"ה ל"ק דפרהסיא אפילו אערקתא דמסאנא כו' וכ"כ תוס' בכתובות ל"ג ב' אבל מ"מ אינו מיושב דשם להנאתו ודניאל שמסר עצמו על התפלה בביתו ועוד הביא הרא"ש ראיה

שם בעבודת כוכבים מירושלמי ר' אבא בר זימנא הוה חייט אצל עובד כוכבים וא"ל אכול נבילות ואי לא קטילנא לך א"ל אי בעית למקטיל קטול דלא אכילנא ומסתמא בצנעה היה בביתו של עובד כוכבים אלא שרי"ו כתב דוקא כשהעובד כוכבים מתכוין להעביר על דת וכן מיירי ההיא דירושלמי וכן ההיא דדניאל אבל דחנניה מישאל ועזריה לא משמע כן כנ"ל ומתוס' משמע כדברי רי"ו שכתבו בעבודת כוכבים כ"ז ב' סד"ה יכול. ואם רצה להחמיר כו' כמו ר' אבא כו' ובסנהדרין ע"ד ב' ד"ה קטול כ' ההוא עובדא כו' משום דלהנאתו היה כמ"ש תוס' שם ועבר"ן פ"ד דשבת:

ד **ואם יוכל כו'**. דאפילו שבות דשבת אסור בהפסד ממון כמ"ש בפט"ז דשבת (קכ"א א') א"א כבה כו' ובפ"ב די"ט (כ"ב א') כי קמיבעיא לי משום הפסד ממון ובפ' בתרא דע"ז (ע' א') כמה כיסי משתכחי כו' ולא ידענא כו' וכיוצא בו הרבה:

ה **ובמקום כו'**. כמ"ש בר"פ בתרא דקדושין (ע"א א') ישבו ובדקו כו' ופירשו ואפילו בממונו ממ"ש בסנהדרין ע"ג א' אי מהתם ה"א בנפשיה אבל כו' אלמא אי לאו קרא ה"א דאפילו להציל נפש חבירו אינו מחוייב להוציא ממונו אבל משמע שם מדבריו דאכל מל"ת אינו מחוייב להוציא ממונו דהוכיח מדכתבה תורה בכל מאדך בע"ז והוא שלא כדברי הר"ן הנ"ל:

ו **דהיינו כו' מישראל**. שם:

ז **אם העובד כוכבים כו'**. גמ' שם והא אסתר כו':

(**ליקוט**) **אם העובד כוכבים מכוין כו'**. טור ולא כ' אלא גבי פרהסיא כתי' הגמ' שם אבל רש"י שם ד"ה שדי כו' כ' בפרהסיא וכן בגזירת המלכות (וכ"כ הרמב"ן בכתובות ג' ב' דלא כהראב"ד ע"ש) ובהג"א פ"א דכתובות ס"ד ד"ה ולקמן נסתפק בזה אבל רש"י ס"ל אף בג' עבירות להנאת עצמן שרי וע"ש בד"ה הני קוקי כו' (וע"ל ס"ק י"ב וס"ק י"ד) (ע"כ):

ח **אפי' על כו'**. שם:

ט **על ישראל לבדם**. מדפריך שם והא אסתר פרהסיא הוה ולא פריך דגזירת המלכות היתה:

י **ודוקא כו'**. דהרי אלישע בעל כנפים נטלן מראשו והטעם דהרי יכולין להעבירו בע"כ שיטלוהו מראשו ויושיבוהו בבית האסורין וז"ש בסנהדרין שם קרקע עולם היא ור"ל שיכולין לכוף אותה בע"כ והקשה שם הר"ן היאך מסר עצמו אלישע בתחלה וכן דניאל בשביל התפלה וכן כל הנך שכ' לעיל במדרש ש"ט מה לך כו' ותי' דרשאי להחמיר על עצמו למסור במקום שא"צ כמש"ל וכ"כ נ"י בסנהדרין שם על מש"ש דקרקע עולם

כו' כנ"ל וכתב דאסור למסור עצמו במקום שא"צ והא דאלישע בעל כנפים וכן חנניה מישאל ועזריה ומדרש ש"ט הנ"ל היינו מפני שהיתה השעה צריכה לכך וכ"כ בד"מ משמו וז"ש כאן מיהו אם כו' וצ"ע שהרי בש"ע פסק שלא כדברי נ"י כמש"ל ואם ירצה כו' ולא הגיה שם כלום ודא ודא אחת היא:

יא **אפילו כו' ושלא כו'**. גמ' שם:

יב **ואפילו אין העובד כוכבים כו'**. דהא אפילו להתרפאות משלשה דברים אלו אסור ואמרינן בסנהדרין שם (ע"ה א') מעשה כו' בשלמא אשת איש כו' ואע"ג דמשום הנאתו ובפ' בתרא דיומא (פ"ב א') עוברה שהריחה כו' שאין לך דבר כו'. ר"ן בפ' כ"ש ע"ש (שכתב וקשה קצת כו' ואלו הקושיות כו'):

יג **ודוקא כו'**. תוס' דיבמות נ"ג ב' ד"ה אין אונס כו' ובכתובות ג' ב' ד"ה ולידרוש כו' ובסנהדרין שם ע"ד ב' ד"ה והא כו' וש"מ:

יד **וכל איסור עבודת כוכבים כו'**. דהא אשירה דאין מתרפאין מהן אינו אלא לאו בעלמא לא ידבק כו' כמ"ש בפ"ג דפסחים (מ"ח א') וסוף מכות וש"מ וכן ההוא מעשה דסנהדרין הנ"ל לא היתה אלא לאו דלא תקרבו וי"א דרק מדרבנן וכנ"ל (ע"ל סי' ק"נ ס"ק ד' וסי' קנ"ה ס"ק ט"ז י"ז כ"ב) אלא דקשה הא דאמרינן בסנהדרין שם דאלת"ה הני קוואקי כו' אלמא דל"ק אלא משום דפרהסיא הוא ואסור אף בשאר מצות דמשום עבודת כוכבים לא משני מידי דשם אף בהנאת עצמן אסור כנ"ל תי' הר"ן ונ"י שם דשם כיון שהוא משום לפני עור כו' אינו בכלל עבודת כוכבים וז"ש אבל אלאו כו':

טו **ועובד כוכבים כו'**. כ"כ ר"ת בתוס' דסנהדרין הנ"ל ובכתובות בד"ה הנ"ל דפריך ולידרוש כו' ובסנהדרין שם דפריך והא אסתר כו' ולא פריך גילוי עריות הוי וגם התי' לא היה עולה הנאת עצמן כנ"ל וכ"כ הרמב"ן ועבר"ן פ' כ"ש ובפ' בתרא דיומא אבל תוס' תי' משום דקרקע עולם היתה כנ"ל ופליגי אר"ת וכן ש"פ:

טז **עובדי כוכבים כו'**. ירושלמי פ"ח דתרומות והביאו הר"ש שם מתני' י"ב וכר' יוחנן והרמב"ם פסק כר"ל משום ההוא עובדא דריב"ל שם וצ"ע:

יז **וכן כו'**. מתני' שם:

יח **כ"מ כו'**. סנהדרין ס"א וכרבא:

(**ליקוט**) **כ"מ שנא' יהרג כו' ופטור**. כרבא בסנהדרין דאמר פטור וכתי' ראשון בתוס' שם אבל הרא"מ פי' כתי' השני שלא נעשה מעולם לשם עבודת כוכבים אלא מאהבת ויראת אדם כגון אנדרטי והמן דלתי' הראשון קשה דתנן הפוער כו' אע"ג דמתכוין לבזוייה

והזורק כו' אע"ג דמתכוין למרגמיה. הג"מ פ"ג ס"ק ב' ע"ש והריב"ש תירץ הקושיא והביאו כ"מ ע"ש (ע"כ):

יט **ודוקא שלא יוכל לברוח כו'**. ואף שתחלתן באונס כמ"ש בספ"ד דכתובות (נ"א ב') הני נשי דגנבי כו' ודאי שבקינהו כו'. הריב"ש (ע"כ):

כ **אסור כו' אבל כו'**. בב"ר פ' פ"ב שני תלמידים משל ר"י שינו עטיפתן כו' א"ל בניה כו' אלמא דלא מהני אלא א"ל ישאלום וירושלמי דפ"ב דאמרינן שם יכולה לומר עובדת כוכבים כו' דחק שם בראש אבל פלוגתא הוא בירושלמי שם ר' בון ור' חגא ע"ש ובתה"ד סי' קצ"ז:

כא (**ליקוט**) **ואפילו לובש כלאים**. פשוט דאף ע"ג דבשעת הגזירה אפילו אערקתא כו' היינו שעובד כוכבים מעבירו אבל בכה"ג דאין מכירו וליכא חילול השם. תה"ד סימן קצ"ו ועש"ך ס"ק י"ז (ע"כ):

כב **ואף ע"ג כו'**. נדרים ס"ב ב':

כג (**ליקוט**) **וכן אם יוכל כו'**. כמ"ש בע"ז י"ח ב' א"ד בישולי עובדי כוכבים כו' ובשעת השמד היתה:

כד **וכן בדרך כו'**. כעובדא דישי (ע"כ):

כה **וכ"ז כו'**. עברא"ש בב"ק קי"ג א':

כו **מי שנתחייב כו'**. כמ"ש ברפט"ז דשבת (קט"ז א') שאפילו כו' [ואזיל לשיטתו כמ"ש בסי' קנ"ה פ"ב וכמ"ש בתשובה שם ומגמ' הזה סייעתא לסברא ראשונה דשם]:

כז (**ליקוט**) **וי"א כו'**. דאף לס' ראשונה דסימן קנ"ה ס"ב מ"מ לא גרע משאר איסורים דבשעת הגזירה יהרג ואל יעבור ועמש"ל ס"א (בס"ק ז') פלוגתת רש"י וטור (ע"כ):

## סימן קנח

א **שאין ביניהן כו'**. עתוס' שם ד"ה ולא מורידין כו':

ב **בא"י בזמן כו'**. עח"מ ריש סי' ת"ט:

ג **לפיכך אין לרפאותן**. עבודת כוכבים שם לאפוקי לשם מורנא כו' ועתוס' שם ד"ה לאפוקי כו' דבשכר שרי וכ"כ רש"י שם אבל הרמב"ן כתב דכל היכא דל"ל משום איבה אפי' בשכר אסור כמש"ש א' סבר ר"י למימר אנוקי כו' סבר רי"ל כו' אסוקי בשכר כו' וההיא דגטין היכא דליכא לאשתמוטי וכמש"ש במילדת בשכר שרי כו' ואפילו בחנם היכא דאיכא איבה מותר דהא אמרינן בגטין ס"א מבקרין חולי כו' וביקור חולין הוא רפואה וכן מפרנסין כו' וז"ש דאז כו':

ד (**ליקוט**) **דאז אפילו בחנם כו'**. וכ"ה במרדכי אבל הרמב"ם כתב דוקא בשכר שרי משום איבה וכן משמע שם בגמ' והכל לפי הענין (ע"כ):

ה **בד"א כו'**. שם א"ל אני שונה כו' ובגטין מ"ז א' א"ל אימא לתיאבון כו' ומזה מתורץ קושית תוס' בעבודת כוכבים שם א' ד"ה והרועים וא"ת כו' וכמש"ו והעומר כו':

ו (**ליקוט**) **האפיקורסים כו'**. אבל רש"י ור"ן שם כתבו בין ישראל בין עובד כוכבים וכמ"ש בחולין י"ג ב' השתא כו' אלא בישראל כל העובד עבודת כוכבים הוא כופר אבל בעובדי כוכבים דוקא כומר שאדוק בעבודת כוכבים ועתוס' בעבודת כוכבים שם בד"ה איזהו כו' (ע"כ):

ז **או העושה כו'**. שם ולישני כו':

ח (**ליקוט**) **אפי' אכל נבילה או כו'**. נבילות שם בעבודת כוכבים ולשני ליה כאן באוכל כו' וכלאים פלוגתא בהוריות י"א א' ת"ק ור"י משום דס"ל דאין כלאים דאורייתא אלא שוע וטווי ונוז אבל הרמב"ם אזיל לשיטתו דס"ל דכלאים הוא בכ"ע דאורייתא אפי' בא' מהן (ע"כ):

ט **ה"ז כופר**. פסק כמ"ד כופר דר' יוחנן ס"ל כוותיה וכן מפרש ר"י הברייתא בהוריות י"א א' ועתוס' שם ר"ה וח"א כו':

י **והאפיקורסים**. כ"ה גירסת הרי"ף שם:

(**ליקוט**) **והאפיקורסים**. כ"ה גי' הרי"ף וכ' הר"ן מבזין ת"ח או חבירו בפני ת"ח כמ"ש בחלק והמחבר כתב לשון רמב"ם וצ"ע (ע"כ):

יא **והם שכופרים כו'**. עברמב"ם הלכות תשובה פ"ג הלכה ח' וצ"ע דאמרינן בסנהדרין צ"ט א' ת"ר כי דבר כו' ד"א זח אפיקורס ואמרינן שם ב' אפיקורס רב כו' וכן מש"ש בכופרים צ"ע ועלח"מ שם:

יב **אם יש בידו כו' וא"ל כו'**. גמ' דעבודת כוכבים שם ועתוס' שם ד"ה דלא כו':

## סימן קנט

א **או ברבית דרבנן**. (רמב"ם) סה"ת והטור וכתב בסה"ת משום דגזירה לגזירה לא גזרינן ונ"ל שזהו דפריך שם מסיפא איתביה לוין כו' ולא פריך מרישא ג"כ אבל מקבלין כו' (דבריו צ"ע) משום דהתם רבית דרבנן (וע"ל סי' קע"ז ס"ק א') וכמ"ש בסה"ת דכל קרוב לשכר ורחוק להפסד אינו אלא רבית דרבנן לכן התירו ליתומים שם א' וכמ"ש בסי' ק"ס סי"ח:

ב **והאידנא כו'**. עתוס' שם ד"ה תשיך כו':

ג (**ליקוט**) **ואסור ללוות כו'**. כמ"ש בפ' נגמר (מ"ד א') אע"פ שחטא כו' ובספ"א דקדושין (ל"ו א') רמ"א בין כך כו' וכ"ת סכלים כו' וכ"ת כי לית בהו כו'. רשב"א סי' ר"ה (ע"כ):
(**ליקוט**) **ואסור ללוות כו'**. וראיה מדקתני במתני' וכן בגר תושב ול"ק וכן במומר. מרדכי בשם ר"י וצ"ע דבמסכת כותים והביאו בסה"ת שמ"ו ח"א תניא אבל מלוין אותם ולוין מהן ברבית וכ' בסה"ת דמשמע מאותה ברייתא דגירי אמת נינהו ע"ש וכ"מ למשנה למלך שהקשה ג"כ (ע"כ):

ד **ויש מחמירין כו'**. כמ"ש בפ"ו דסנהדרין אע"פ שחטא ישראל הוא ובספ"ד דיבמות (מ"ז ב') דאי הדר כו' אבל סברא ראשונה ס"ל דאע"ג דישראל הוא מ"מ לאו אחיך הוא ואי אתה מצוה להחיותו וברבית האיסור משום וחי אחיך כמ"ש בתורה וכמ"ש ברפ"ה דב"מ (ס"ב א') ועתוס' דעבודת כוכבים כ"ו ב' ד"ה אני כו' והביאו ראיה מירושלמי דשם כותאי דקסרין כו' ואמר דקסרין משום דקלקלו מעשיהם כמש"ש בירושלמי אבותיכם כו' וע"כ ס"ל דגירי אמת הן ואפ"ה כיון דקלקלו מותר להלוותו וז"ש בס"ג כותיים כו' אבל ללוות ממנו אסור כנ"ל דישראל הוא כנ"ל:

ה **הקראים כו'**. עש"ך:

ו **תינוק כו'**. דדוקא במומר להכעיס כמש"ש וכ"ש זה שהוא שוגג לגמרי:

## סימן קס

א **ואין חילוק כו'**. ר"ל אע"ג דנאמר וכי ימוך כו' אל תקח כו' ופשוט הוא בכמה מקומות:

ב **והא דלוה כו'**. ממש"ש ס"ח ב' ואיסורא לאינשי כו'. הרא"ש שם סמ"ב:

ג **וכאלו כו'**. ת"כ פ' בהר אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים על תנאי כך הוצאתי אתכם מארץ מצרים שתקבלו עליכם מצות רבית שכל המודה במצות רבית מודה ביציאת מצרים וכל הכופר במצות רבית כופר ביציאת מצרים:

ד (**ליקוט**) **ובאלקי כו'**. גמ' שם ובתוספתא ספ"ו ובירושלמי פ"ה מסיים הא למדת שמלוי ברבית כופרין בעיקר ע"ש ושם (ע"כ):

ה **אפילו כו'**. כמו הלוהו ודר בחצירו ועתוס' ע"ג ב' ד"ה ושפכי כו' שפי' דוקא ברבית מאוחרת מותר בכה"ג וכמ"ש בס"ו בהג"ה ופירש כו' ורשב"א ונ"י כ' דדוקא דרך מכר מותר שם וז"ש כאן בהג"ה ומיהו כו':

ו **אפילו כו'**. ממש"ש ע"ה א' ת"ח כו' ועתוס' שם ד"ה מתנה כו' ואפילו כו':
(**ליקוט**) **אפי' אם כו'**. כמ"ש במתני' ע"ה ב' ולקמן בס"ו כיצד כו' לו דורון בשביל מעותיו שהיו בטילות כו'. מרדכי (ע"כ):

ז **אבל כו'**. ממ"ש בב"ק צ"ד ב' ת"ר הגזלנין ומלוי כו' ר"ל אלא ימחלו להם משום נעילת דלת כמש"ש אלמא מועיל. רמב"ם ע"ש:

(**ליקוט**) **אבל אם כו'**. ראיית הרמב"ם מרפ"ט דב"ק הגזלנין כו' וסה"ת והג"מ סתרו ראייתו דשם משום דחכמים הפקיעו כו' ומ"מ דברי הרמב"ם נכונים ממש"ש וכי מאחר שאין מקבלין כו' לצאת י"ש אלמא יוצא י"ש במה שנותן לו ואינו מקבל וע"כ מחמת מחילה (ע"כ):

(**ליקוט**) **אפי' כו' אבל כו'**. ערש"י ס"ו ב' ד"ה הכא הלואה כו' ולא מהני מחילה וכן פי' הרא"ש ומתרץ קושית תוס' דמיירי שניהם שם דידע ומחיל ע"ש (ע"כ):

ח **כמו בכל גזל**. שם במתני' ק"ג א':

ט (**ליקוט**) **מתנה כו'**. דהוא מעות כמ"ש בפ"ק דקדושין (ו' ב') דבמכר קנה ובתרומה כו' ואף אשה כו' אם לא משום חליפין (ע"כ):

י **ופירש כו'**. תוס' הנ"ל ד"ה ושפכי כו':

יא **או כו'**. כמש"ש אחולי אחיל כו' וכמש"ש טפי כופיתא:

יב **ואם עבר כו'**. שם ס"ב ב':

יג **צריך כו' ובלבד כו'**. תוס' שם ד"ה אבל כו' כשני התירוצים לחומרא:

יד (**ליקוט**) **אבל אם כו' בדבר כו'**. כמ"ש בסי"א אם לא כו' דוקא באינו רגיל ובתוספתא ספ"ו רע"א קשה רבית שאף שאלת שלום רבית והוא שלא שאל בשלומו מימיו עד שלוה ממנו והקדים לו שאלת שלום וכו' וכן בירושלמי ספ"ה (ע"כ):

טו (**ליקוט**) **כגון כו' ולהשתמש כו'**. גמ' שם (ע"כ):

טז **ואם כו' ול"ד כו'**. דבשלמא שכירות הוא חייב לו דינר בשכר טרחו ומה לי פורע במעות או במלאכה משא"כ בהלואה וסברא אחרונה ס"ל דאינו אסור אלא דוקא דאיכא תוספת בדבר נשך או תרבית משא"כ כה"ג וראיה ממ"ש (ע"ה ב' במתני') כל ימי גריד כו' אע"ג דאיכא יום קצר ויום ארוך אלא משום דבלא נשך ותרבית אינו אסור אלא מדרבנן וכה"ג לא גזור וע' במרדכי שם אבל סברא ראשונה עיקר דהא אפילו דיבור אסור וכ"ז שלא היה עושה לו בלא"ה:

יז **אסור כו'**. כמ"ש ע"ה ב' ת"ל נשך כ"ד כו'. רמב"ם:

יח **או כו'**. ר"ל אע"ג דלענין מודר הנאה מותר כמ"ש בנדרים (במתני' ל"ה ב') הכא דקמשתרשי ליה דהא חייב ללמדו בשכר כמש"ל סי' רמ"ה ס"ד. סה"ת:

יט **או גמרא**. עבה"ג וע"ל סי' רמ"ה ס"ו:

כ **אם לא כו'**. כמ"ש בס"ז וסי"א:

כא (**ליקוט**) **לא יאמר כו'**. כן פי' הטור והוא לגי' הירושלמי דע אם בא כו' והוא דברי המלוה והרמב"ם פי' ג"כ במלוה ופי' דע כו' שתכבדהו אבל לגי' שלנו וגי' הרי"ף דע כי בא כו' וכן ברא"ש דע שבא כו' י"ל שהוא דברי הלוה וכמו ברישא ברבית מוקדמת ומאוחרת ואומר בשביל כו'. תי"ט (ע"כ):

כב **וכן שאר כו'**. מתני' וגמ' שם:

כג **ואפי' כו'**. עס"ס זה:

(**ליקוט**) **ואפילו טובת כו'**. בירושלמי ספ"ה רע"א קשה הרבית שאף הטובה רבית הרי שאמר ליקח לו ירק מן השוק אע"פ שנתן לו מעותיו ה"ז רבית (ע"כ):

כד **והוא כו'**. תוס' דקדושין ו' ב' ד"ה דארווח כו' וי"ל כו' וז"ש וי"א כו' דכ"ש הוא דהוא שלוחו ממש:

כה **וגם לא כו'**. דהוי כהילך מנה והתקדשי לפלוני כו':

כו **אסור כו'**. דהוי כתן מנה לפלוני ואקדש אני לך. תוס' דב"מ ע"א ב' ד"ה מצאו כו':

כז (**ליקוט**) **או להקדש**. עתוס' נ"ז ב' ד"ה לספק כו' דאפי' מדאורייתא כו' וז"ש ורבית קצוצה כו':

כח **אפי' אם כו'**. תוס' ע"א ב' ד"ה מצאו כו' (ע"כ):

כט **וריבית קצוצה כו'**. דהא מדין ערב הוא וכמו שאשה מתקדשת בהן:

ל **ואין חילוק כו'**. כמש"ש תן כו' ואקדש כו':

לא **י"א כו'**. דהוי כתן מנה לפלוני ואקדש אני לו דמקודשת מדין שניהם כו' ודלא בב"ח גם בט"ז טרח בזה בחנם:

לב **והוא כו'**. הרא"ש וטור והביא הרא"ש ראיה מפ"ז צ' ב' וצ"ע דהא פ' שם כמ"ז דשרי וכן הקשה במע"מ ולרמב"ם וש"ע שם ניחא אבל להרא"ש שם קשה. וי"ל דהתם אינו רק משום קנסא ולא קנסו רק לדידיה משא"כ כאן דאסור מדאורייתא וראייתו מדאיבעיא להו בבנו קטן אם קנסו משום דכגופו דמי:

לג **ואינו סומך כו'**. דאל"כ הוי כמש"ש י"ב ב' ומ"מ בקטן לא כיון דמוטל עליו לפרנסו כמ"ש בפ"ד דכתובות (מ"ט ב' נ' א') וכנ"ל ס"י ועב"י וט"ז אבל הרשב"א ונ"י כתבו דהכל תלוי בסומך על שלחנו או לא וכמו במציאה:

לד **י"א כו'**. תוס' דקדושין הנ"ל ד"ה דארווח כו' דכי נמי אמרינן התם כו':

(**ליקוט**) **י"א דאסור כו'**. הג"א שם ד"ה מיהו כו' (ע"כ):

לה **י"א דמותר כו'**. כמש"ש דלא אסרה תורה כו'. והנה לא דמי לשם כמ"ש תוס' דקדושין הנ"ל שלא יחזור כו' וכנ"ל וכמ"ש בסי"ג וכבר כתבו ב"י ולבוש וט"ז שהוא טעות גדול ואיזה תלמיד טועה כתבו ואף שד"מ וב"ח וש"ך קיימוהו ל"נ וטעות גמור הוא:

לו **ומ"מ אם כו'**. מתני' ע"ה ב' כיצד נתן כו':

לז **אבל אם כו' דהשטר כו'**. כמ"ש ס"ב א' דעל כתיבת השטר בלחוד חייבין. שם:
(**ליקוט**) **אבל אם שליח כו'**. ערש"י נ"ז ב' ד"ה באבני כו' (ע"כ):

לח **דברים של כו' עד חומש**. שם הלוני מאה פלפלין כו' ומפרש שלא התנה מתחלה ומ"ש במאה ועשרים דברי גמ' הוא אבל לא משמע כן וז"ש בהג"ה וי"מ כו' ודיוקו של הרמב"ם דדוקא בלא פסק ממ"ש ללות ול"ק להלוות. מ"מ:

לט **ובלבד כו'**. תוס' שם ד"ה מתנה כו' וכ"ד הרמב"ן שהוא בעל סברא ראשונה וכמ"ש המ"מ בשמו וז"ל המ"מ ומדברי רבינו דוקא בלוה סתם והרמב"ן ז"ל הוסיף דדוקא בעסקי סעודה ובדבר מועט וה"ה כבני חבורה שאין מקפידין זע"ז ודוקא שלא קצץ ושמואל ה"ק אפשר שבשעת פרעון אפרע לך ק"ך שלא אקפיד למנותן ואריך שזהו כבודי אפילו הוספתי עד חומש אבל דברי הרמב"ם שלא הזכיר לו כלל בשעת הלוואה צ"ל כנ"ל ודוחק ונראה שהרמב"ם מפרש דמ"ש בק"ך דינא קמיגמר ליה דאף אם אחזיר לך ק"ך שרי וז"ש ואריך:
(**ליקוט**) **ובלבד כו'**. מעובדא דרב מרי ועתוס' ע"ג ב' ד"ה דסתם כו' ועסה"ת (ע"כ):

מ **ומ"מ כו'**. סמ"ג והג"מ שם:

מא **כל רבית כו'**. הרא"ש בשם הגאונים וערש"י שם ד"ה קרוב כו' ומש"ש הא אף בדקנני כו' לרבותא קאמר דאף בדקנני שרי אבל ביתומים בלא"ה מותר הרא"ש:

מב **או של כו'**. דדינייהו כיתומים כמ"ש ברפ"ד דב"ק אנן יד כו' יתומים א"צ כו' ואמר הקדש עניים דאי הקדש ממש אף ברבית קצוצה מותר כמש"ש נ"ז ב' [משא"כ בשל עניים דאינו בכלל הקדש ממש"ש רבית דהקדש ה"ד כו' ולא אוקמוה בשל עניים ובספ"ח דב"ק לשמור ולא לחלק לעניים ואם איתא תיפוק ליה מרעהו ולא הקדש וע' במרדכי]:

מג **או ת"ת כו'**. כמ"ש בירושלמי (ס"ב דמ"ק ופ"ח דסנהדרין) לוין ברבית לחבורת מצוה ולקידוש החדש כו':

מד **אע"ג דיש כו'**. כמ"ש רש"י שם ד"ה בב"ד כו' וכ"כ המרדכי אבל הרא"ש כתב שם ויהבינן ליה בב"ד כי היכי דליהוי אימתא דב"ד עילוי והרשב"א ונ"י כתבו משום דאין אפוטרופוס רשאי לעשות בלא ב"ד כו':

מה (**ליקוט**) **מנהג טעות כו'**. כמ"ש ע' א' אטו במנהגא כו' (ע"כ):

מו **כ"ז שלא כו'**. ממש"ש הא אף בדקנני כו' ול"ק אף בגדולים אלא משום דכל שנתמלא זקנם אז ודאי בא לכלל דעת ומילתא דפסיקתא נקט אבל מהרי"ל כתב בשם ר"י דכל אחר י"ג אין לו דין יתום שאז הוא גדול ועבגמ' שם ס"ז עבד ר"א כו':

מז **מי שחייב כו'**. דבריו תמוהין ועט"ז וש"ך:

(**ליקוט**) **מי שחייב כו'**. הוא תמוה דבכל ב"א הדין כן כמ"ש בסי' קס"ט סכ"ה וכבר השיגו האחרונים על זה (ע"כ):

מח **אפוטרופוס כו'**. דקציצתו שנעשה באיסור אינו כלום ואנן יד יתומים אנן והוי כאלו התנו מתחלה לכך:

מט **אם עבר כו'**. דהוי כגוזל ומאכיל את בניו כו' אע"ג דבגזילה קיימת או הניח אחריות נכסים חייבין לשלם דוקא בגזילה משא"כ ברבית דמדעתיה דאין חייבין לו כלום אלא משום מ"ע וחי אחיך ובכה"ג פטירי וכמ"ש (ס"ב א' ורפ"ט דב"ק) הניח להם אביהם כו' אלמא אע"ג שקיימת פטורין ועריב"ש סי' תס"ה אבל סה"ת ומרדכי חולקין ע"ז וכתבו דיוצאה בדייניין:

(**ליקוט**) **אם עבר כו' והאכיל כו'**. משמע דוקא האכיל ועריב"ש וע' משנה למלך ספ"ד (ע"כ):

נ **וגם האפוטרופוס כו'**. שאינו בהשבון דלא לקח כלום רק סרסורא דעבירה הוא. שם:

נא **ומיהו כו'**. עש"ך:

נב **אי אוזיף כו'**. אע"ג דבגמ' אמר בדרך ספיקא מ"מ קי"ל דבתר מעיקרא אזלינן ממש"ש ס"ב א' והא סאה כו' וערש"י שם ד"ה ובדיננו כו':

(**ליקוט**) **אי אוזיף כו'**. אבל מרדכי והג"א כ' דמספקא לן וכמ"ש בגמ' שם אבל נ"י ר"פ כ' כדברי הרשב"א וש"ע וכ' דלהכי תנן במתני' סאתים בשלש דהוא רבית קצוצה בסתמא ולא מפליג אי אייקר או לא (ע"כ):

נג (**ליקוט**) **ואי אוזיף כו'**. כמש"ש מ"ד ב' ואף ר"ח סבר כו' ונחושת ודאי פירא לגבי כספא כמש"ש במתני' ומשם ג"כ מוכח דבתר מעיקרא אזלינן ואינו אלא רבית דרבנן דאי רבית דאורייתא לא היה ניתר משום דה"ל דינרי כו' ועתוס' מ"ו א' ד"ה נעשה כו' (ע"כ):

נד **המלוה כו'**. כמש"ש ס"ד ב' דאפילו חצר דלא קיימא כו' וערא"ש שם:

(**ליקוט**) **המלוה כו'**. טור ולמד מדברי הרא"ש בשם הרמב"ן בסי"ז ה"ז דומה לכהן כו' ופשוט ליה דאסור משום רבית כנ"ל סי"ב וכ"מ בתוספתא וירושלמי המוכר שדה לחבירו וא"ל ע"מ שאהא בה אריס ע"מ שאהא בה שותף ע"מ שהמעשרות שלי כו' מותר ואם אף במלוה מותר מאי קמ"ל במכר וז"ש ע"מ שכל כו' (ע"כ):

נה **ולמ"ד כו'**. כמ"ש הרי"ף שם שמחלק בין הלוני להלוהו כו' אבל למ"ד אינה ממון לא כמ"ש הרמב"ן שם דבדלא קיימא לאגרא לא הוי הרבית קצוצה והוכיח שם ממש"ש

ס"ה א' הדרי בי ולא מצינו ששילם לצאת ידי שמים אלא דכה"ג אף לצאת י"ש א"צ ע"ש (וע"ל סי' קס"ו ס"ק ב') ועח"מ סי' ר"ג שפסק דאינה ממון:

נו **וכן כל כו'**. עתוס' וראש"ש שם וכנ"ל ס"ז וז"ש אבל כו':

## סימן קסא

א **כל דבר כו'**. ר"ל אפילו קרקע וכדעת הרשב"א אבל תוס' שם ד"ה אם כו' ובכתובות מ"ו א' ד"ה אתיא (כתבו) שבקרקע ובפחות מש"פ אין בו משום רבית ומ"מ כתב הר"ן דמדרבנן אסור דלא גרע מרבית דברים:

ב **ואפילו בפחות כו'**. טור בשם הרמ"ה דלא כתוס' הנ"ל:

ג (**ליקוט**) **אבל אין מוציאין כו'**. עש"ך ס"ק ג' והטעם דלא ניתן להשבון כמ"ש בב"ק ק"ה א' ומשמע בטור דהרמ"ה ל"פ אתוס' אלא בפחות משוה פרוטה אבל בקרקע מודה מהא דכתובות אבל בש"פ לא מוכח דקרא לא מיירי אלא בש"פ משום השבון דכתיב וחי אחיך וקי"ל דחצי שיעור אסור מן דתורה וכמו בגזל דאסור אף בכ"ש ולא ניתן להשבון דוקא בש"פ וכן ההיא דכלל ופרט שכ' תוס' לא מימעט מיניה אלא קרקע (ע"כ):

ד **כללא כו'**. גמ' ס"ג ב':

ה (**ליקוט**) **בין כו'**. ערש"י שם ובפ"ד מ"ו א' ד"ה ואי כו' ובגמ' ס"ה א' סיפא כו' (ע"כ):

ו **אלא כו'**. שם ס"ב ב' אינהו בתורת כו':

ז **ואם בא כו'**. דאבק רבית לר"א הוא כמו רבית קצוצה לר' יוחנן ושם ודאי חייב לצאת י"ש ממש"ש למורא ניתן ר"ל לצאת י"ש וכן פי' ריב"ן אבל תוס' ס"ב א' ד"ה תנאי כו' חולקין על ריב"ן וכן בב"ק צ"ד א'. ועוד הביאו ראיה מתוספתא המלוה את חבירו ברבית ועשה תשובה חייב להחזיר ומדקאמר ועשה תשובה משמע דאתי כר' יוחנן:

(**ליקוט**) **ואם בא כו'**. אבל תוס' בב"ק צ"ד ב' ד"ה אי כו' וד"ה לצאת כו' חולקין ע"ז אבל הם (הרמב"ן וש"פ) מפרשים בפי' ריב"ן בתוס' שם (שפי') למורא ניתן כו' ועוד קשה להם קושית תוס' דמאי פריך גמ' מאי בעי גביה כיון שא"צ להחזיר אף לצאת י"ש בשלמא ההיא דב"ק שם י"ל כתירוץ ראשון של תוס' וי"ל דאם החזיר כו' או כתי' השני א"נ כו' ולא ניחא להם בתי' השלישי של תוס' ועי"ל כו' דקושית הגמ' היתה אקרי כאן כו' אי עשה תשובה ואי כתירוצם אינו תולה בנשיא בעמך אבל תוס' ס"ל כתי' השלישי כמ"ש תוס' שם (ע"כ):

(**ליקוט**) **ואם בא כו'**. וכ"ד הרמב"ן במלחמות והרא"ש בשמו סי"ז וכתב הרמב"ן כו' וכ"ש הלוהו כו' ואף לצאת כו'. וע"ל סי' קס"ו ס"א (ע"כ):

(ליקוט) הרשב"א חולק ע"ז וכתב בב"ק ע"ה א' מהא דאמרינן שם אין בדבריך כלום כר' דייקינן בירושלמי בעלמא דקנס כל שאין עדים אפילו לצאת י"ש אינו חייב דאל"כ יוציא ר"ג לחירות כדי לצאת י"ש וכתב וה"ה לאבק רבית וכ"מ בפ"ה דב"מ (ס"ד ס"ה) בעובדא דרב יוסף ב"ה דקאמר הדרי בי ר"ל מכאן ואילך ולא אשכחן דאהדר להו אגרי דעבדי (לפי דברי הרמב"ן והרא"ש סי' י"ז אין ראיה מזה) (ע"כ):

(**ליקוט**) **ואם בא כו'**. דאית נ"י מתוספתא אינה מוכרחת דהכי תניא שם ספ"ה המלוה את חבירו ברבית ועשה תשובה חייב להחזיר מת והניח לפני בניו לא יחזירו בניו ע"ז נאמר יכין רשע וצדיק ילבש אבל הניח להן אביהם פרה שדה וטלית וכ"ד שיש בו אחריות חייבין להחזיר ואמר עשה תשובה משום סיפא כמ"ש בב"ק רפ"ט ובב"מ שם (ע"כ):

ח (**ליקוט**) **מלבד רבית כו'**. דהא במתנה יהבה כמש"ש במתני' (ע"ה ב') דורון כו' (ע"כ):

ט **אבק כו' ממש"ש ס"ז א' אכל שיעור כו' ולא מחשבינן כו'**. ואע"ג דקי"ל דשטר העומר לגבות לאו כגבוי דמי כמ"ש בס"פ כל הנשבעין וכמ"ש כאן בסה"ת וש"פ. ריב"ש וש"פ:

י **לא אמרו כו'**. כמו רבית קצוצה לר' יוחנן דודאי אם מיחה דיוצאה בדיינין דחילוק רבית מגזל הוא דידע ומחיל ומדעתיה כמש"ש ס"א א' משא"כ כה"ג דודאי גזל הוא כמש"ש ל"ל לאו כו':

יא **רבית כו'**. כר"א דאיפסיק שם ס"ה ב' כוותיה (דלא כהמ"מ ובה"ג שהראו מקור רק ממימרא דרב ספרא):

יב **שהיו כופין כו' אבל כו'**. דמה שיוצאה הוא משום וחי אחיך וכופין על מ"ע עד כו' כמ"ש בפ' הכותב (פ"ו) אבל לא נתחייב לו כלום שישתעבדו הנכסים וראיה שבמת היתומים פטורין ובגזילה חייבין אם הגזילה קיימת או הניח אחריות נכסים. רשב"א וריב"ש וש"פ:

יג **וכן בהלוהו כו'**. שהיא ג"כ רבית קצוצה כמ"ש הריי"ף שם ס"ד ב' [וכמ"ש בסי' קס"ו ס"ב]:

יד (**ליקוט**) **או שישכרנו כו'**. היינו לפירש"י אבל לפי' תוס' הוא אבק רבית ועתוס' ס"ד ב' בד"ה ולא כו' ומיהו בערכין כו' ושם ע' ב' ד"ה אין כו' ואע"ג דקתני לעיל לא ישכור כו' ועהג"א סל"ד ד"ה כ' הרמב"ם כו' (ע"כ):

טו **אם בא כו'**. עמ"ש בח"מ ר"ס שס"ו:

טז **ואם כו'**. הרא"ש שם וע"ל ס"ס קע"ה ובח"מ סי' ר"ח:

יז **הואיל כו'**. גמ' שם:

יח **שטר כו'**. עבה"ג ועתוס' שם ד"ה קונסין כו' וראיה כו':

יט **בין כו'**. תוס' שם ד"ה שטר כו' וי"ל כו':

כ **והוא כו'**. שם ואין לפרש כו':

כא **וכל כו'**. שם בשם תוספתא:

## סימן קסב

א **אפילו כו'**. ר"ל דאע"ג דאמרינן שם ואני נותן לך לגורן ל"ד הוא ואורחא דמילתא נקט הרא"ש ותוס' שם ד"ה הלוני פי' דרבותא קאמר ע"ש ועבה"ג:

ב **וכן כו'**. שם מ"ה א':

ג **היוצא כו'**. דבלא"ה פירי גמור הוא כמש"ש ב' תנן כל כו'. רי"ף [וכמ"ש בח"מ סי' ר"ג]:

ד **יש מי כו'**. עש"ך:

ה **יש מי כו'**. שם ע"ה א' אר"י א"ש זו כו' וערש"י שם ד"ה לוין כו' ותוס' ד"ה וכדברי כו' וכ"ד ש"פ אבל הרי"ף כתב דוקא על שער כו' כמו בסאה בסאה וכ"ד הרמב"ם:

(**ליקוט**) **יש מי כו'**. כפירש"י וש"פ וכ' בהג"א שם ד"ה בלא כו' דלרי"ף אסור וכ"מ מדברי רמב"ם וש"ע שהשמיטו וכ"כ ב"י אבל במלחמות כתב דאף הרי"ף מודה בזה וכמש"ש וכדברי הלל אף כו' משמע דרבנן פליגי עליה וב"י תי' דר"ל ביש לו או יצא השער וכ' במלחמות שהגאונים פי' כפי' הרי"ף פי' זו כו' אבל חכ"א כו' לא מיבעיא ביש לו דמותר אלא אפילו אין לו מותר אם יצא השער ולאפוקי מפי' בעל הלכות שכתב אפילו לא יצא השער ומלשון ר"ח שהביא במלחמות משמע כדברי הג"א וב"י הנ"ל שכ' זו דברי הלל שאוסר אפילו בשאלת ככר ויש לו אבל חכ"א לא מיבעיא עד שיבא בני שמותר אלא אפילו על שער שבשוק מותר (ע"כ):

ו (**ליקוט**) **מאותו המין**. דוקא ועבס"ה בהג"ה (ע"כ):

ז **ואם אין כו'**. כמ"ש ספ"ד דגטין (ל"ז א') ובפ' בתרא דשביעית:

ח **או ילוהו כו'**. ורשב"א חולק ע"ז:

(**ליקוט**) **או ילוהו כו'**. ב"י דלא כרשב"א ולכאורה ראיה לדבריו ממ"ש ע"ה טיפת יין כו' וכ' הטעם דטפה ראשונה שהלוה נחשבת כשלו כו' ועט"ז סי' קס"ג ס"ק ב' והוא מדברי הרשב"א וכאן לא ס"ל ועט"ז (ע"כ):

ט **היה ללוה כו' אבל כו'**. ס"ג ב' ל"צ כו' קמ"ל כיון כו' משא"כ בפקדון ולכן אמר אשראי וכמ"ש בפ' בתרא דפסחים (קי"ג א') וע"ל סי' רנ"ח ס"ז:

י **וכן אם כו'**. כמש"ש ע"ג א' המוליך כו' באותו מקום דוקא:

יא **לוה כו'**. עסי' קס"ג ס"א (בס"ק ה'):

(**ליקוט**) **לוה שאמר כו'**. כמ"ש בפ"ד דגטין (ל"ז ב') בפרוזבול נאמן כו' לא שביק כו'

וה"ה כאן שיכול ליקח מעט במתנה או בהלואה כנ"ל וע"ל סי' קס"ט סכ"ה ראובן שאמר כו' וכן בשאר טענות כו' ע"ש (ע"כ):

יב (**ליקוט**) **הא דמותר להלוות כו'**. כמש"ש ס"ד א"ל רב שרביא לאביי כו' ועתוס' שם ד"ה אי תקפה כו' וי"ל דלעולם כו' וז"ש ג"כ בס"ג והא כו':

יג **וידוע כו'**. עש"ך ס"ק ז' ט':

יד **והא כו' אבל כו'**. דוקא כה"ג אבל עד זמן קבוע מותר דלא כהרמב"ם שאוסר עד זמן קבוע וטעמו של הרמב"ם כשיטתו דפי' מש"ש אבל חכ"א לוין סתם כו' על שער שבשוק כפי' הרי"ף שדין ככר שוה לסאה ומש"ש וכן היה הלל כו' ר"ל אפי' על שער שבשוק ופליגי רבנן אבל ברישא מודי שלא יאמר אדם כו' משום שקובע זמן וז"ש לגורן אבל הרא"ש וש"פ דפליגי על הרמב"ם אזלי לשיטתייהו דס"ל דבככר פליגי אפילו בלא שער כנ"ל סס"א וכן רישא לא יאמר כו' ג"כ איירי בלא שער ולגורן ל"ד כנ"ל ס"א (ע"כ):

טו **הלוה כו'**. דקי"ל יד בעל השטר על התחתונה:

טז **ואין המלוה כו'**. עח"מ סי' ס"ז סכ"ב וצ"ע וכן הקשה בט"ז:

יז **לא התירו כו'**. ממש"ש (ע"ה א' במתני') לא יאמר נכוש ואעדור כו' אע"ג דכמי שי"ל דמי. סה"ת:

## סימן קסג

א **אם יש לו חטים**. דוקא חטים רמב"ם וש"פ אבל הגמ"ר והג"א שם כתבו דה"ה מעות וש"ד וכמש"ש מה לי הן מ"ל דמיהן וכמ"ש תוס' בסאה בסאה שם ע"ב ד"ה אין כו' עכ"ל אבל הרא"ש כתב שם בשם הראב"ד דדוקא בסאה בסאה ולא בהלואה אחריתי ואף שכתב שם בס"ז אין לו אסור פי' אין לו לא מעות כו' כתב ב"י דט"ס והגהה הוא ומע"מ כ' תלמיד טועה כ' ונעלם ממנו דברי המרדכי והג"א ומ"מ דברי הרמב"ם נראין מדקאמר ויין אין לו משמע דוקא יין:

ב **כשיעור מעותיו**. רמב"ם וברי"ו כ' פלוגתא בזה וכתב שעיקר כהחולקין וכ' שכ"כ הרא"ש:

ג **אפילו לא כו'**. נ"י בשם הרמב"ן ומש"ש כשער של עכשיו לרבותא נקט דאפ"ה אסור באין לו דבדבר זה חלוק נושה מלקח ומ"ש במתני' וכן השער לפירש"י ניחא דמשום חטין דמותר אבל לפי' תוס' ד"ה לקח כו' צ"ל ג"כ לרבותא ודוחק וברש"י ס"ג ד"ה ע"ג פירות כו' כ' דוקא שיצא השער וענ"י (שזהו כוונתו וכמ"ש בביאור על המהר"ם שיף):

ד **אפילו יצא השער**. גמ' שם כשער של עכשיו כו' וכן שם ס"ב ב' וכי אין לו כו' בבא כו' וכ"ש לפי' תוס' דקושיא קאי גם על חטין דמתני' ובירושלמי משמע כפי' תוס' דאמרינן שם א"ל תן לי חטי שאני רוצה למכרן במה קנה ר"ל הואיל ואין לו רב נחמן בר יעקב סבר מימר חייב להעמיד לחבירו ועח"מ סי' ר"ט ס"ו:

ה **ונאמן כו'**. עמ"ש בליקוטים בסי' קס"ב ס"ב (בס"ק י"א) אבל לפי מ"ש כאן בש"ע דוקא מאותו המין כשיעור מעותיו ליתא. ונראה דר"ח (שבהגהות מרדכי שם) לא ס"ל דברי הרמב"ם וש"ע דכאן:

ו **כשער כו'**. ל"ד כמ"ש בס"א:

ז **אם יש לו יין**. דוקא יין כנ"ל:

ח **כמו שהוא השער**. כמש"ש והא בדינר כו'. וערש"י שם ד"ה הא בדינר כו':

ט **ועדיין כו'**. דאל"כ היתר גמור הוא וראיה מדפריך והא בדינר כו' ואם איתא דלמא וכן השער עתה:

י **אם פרע כו'**. גמ' שם ועבה"ג:

יא **מאחר שא"ל כו'**. לאפוקי אם א"ל הלויני חטים דמותר. הרא"ש וטור. וראיה ממש"ש ה"ג כגון דאמר הלויני כו' ול"ק בקיצור הלויני חטים בל' דינרים כו' בשלמא הברייתא י"ל דרבותא קמ"ל דאפ"ה מותר כו':

יב **ואם עבר כו'**. כמש"ש שהן מותרין רק משום הערמה. הרא"ש:

יג **וי"א כו'**. דהא אביי מוקי למתני' בכה"ג ואמרינן שם ס"א (ב') עד כאן כו':

יד **וכ"ז כו'**. כמש"ש ס"ה ב' משכן לו כו' בדמים הללו אסור וז"ש אפילו פרע כו' כמו השדה שם:

## סימן קסד

א **ויש מי כו'**. כמ"ש תוס' שם ס"ז ב' ד"ה במשלם כו' והרא"ש שם דמשכנתא דסורא הוי כמכר ובמכר מותר כמ"ש בס"ג. ויש אוסרין אף במשכנתא דסורא ועריב"ש וב"י וכצ"ל לדעת הרי"ף דאינו מותר אלא במשכנתא דסורא וכמ"ש בסי' קע"ב וצ"ל דכאן במשכנתא דסורא איירי:

ב **ובלבד כו'**. כנ"ל ס"ס שקדם וכ"ז כו':

ג **וגם כו'**. כמש"ש בגמ' אימת קנאה כו':

ד **משכנתא כו'**. שהריטב"א מתיר כה"ג בכל משכנתא ובתשובת הרשב"א והרא"ש אוסרים והכריע בבד"ה במשכנתא דסורא הואיל בלא"ה יש מתירים כנ"ל להתיר כה"ג:

ה **ואם אכלם כו'**. עבה"ג וכפירושם במש"ש ס"ז א' עבד רבינא כו' משום רבית קצוצה הוא:

ו **וי"א כו'**. הרא"ש שם אהא דר"נ וכן פירש"י שם ד"ה והדרא פירי כו' וכשיטת תוס' ס"ז א' ד"ה פירי כו' דמשום מחילה בטעות הוא ע"ש וכן ס"ל להרא"ש שם וער"ס קע"ב:

## סימן קסה

א **כגון כו'**. כפי' ר"ח בתוס' שם ד"ה עד וכן פי' הרי"ף וש"פ:

ב **וה"ה למלוה כו'**. הרי"ף וש"פ דלא כהראב"ד שכתב דוקא והוסיפו משום רבית וכבר הקשה עליו בסה"ת וכתב וסברא רחוקה היא מאד שזה ישתכר וזה יפסיד הקרן שלו שיחזיר לו חמשים בעד מנה וכ"כ עליו הרא"ש שם:

ג **ואם הוזלו כו'**. ערש"י שם ד"ה והא קזיילין כו':

ד **והיכא שעשו כו'**. כמ"ש בפ"ב דגטין י"ט ב':

ה **או הערכאות כו'**. כמש"ש בפ"ק (י' ב'):

ו **ואם גזר כו'**. כמ"ש בח"מ סי' שס"ט ואף לסברא הראשונה דשם ס"ה בהג"ה מ"מ מטבע הוא כמו קרקע דשייך למלכות ועבסה"ת שם ס"ח:

## סימן קסו

א **אפילו בחצר בו'**. כלישנא קמא דרבא ור"י בריה דר"ח שם ס"ל כן:

ב **ואם דר כו'**. הרי"ף כתב דאע"ג דקי"ל כלישנא קמא מ"מ אינה יוצאה בדיינים דאינה אלא אבק רבית כמש"ש דמעיקרא לאו כו' אבל לישנא בתרא רבית קצוצה הוא וכ' הרמב"ן עליו והביאו הרא"ש שם דדברי הרי"ף לא קאי אשמעתין דמיירי בלא קיימא כו' דשם בלישנא קמא אפי' אבק רבית אינו ואף לצאת י"ש א"צ כיון שלא לקח ממנו כלום והביא ראיה ממש"ש הדרי בי ולא אשכחן שנתן לאדוניהם כלום וכן בלישנא בתרא אינו רבית קצוצה אף בגברא דעביד למיגר דהא אמרינן בר"פ דאין תרבית בלא נשך וה"ה בלישנא קמא דא"צ לצאת י"ש וז"ש ואפילו אם כו':

ג **ולהרמב"ם**. ממש"ש בלישנא קמא אע"פ כו' הלוהו כו' צריך כו' אלמא דצריך להחזיר לצאת י"ש והרמב"ן כ' דהאי צריך לכתחלה קאמר שלא ידור בלא שכר ופשטא דגמ' הלוהו ודר כו' משמע כהרמב"ם:

ד **ובחצר כו'**. כנ"ל שהרמב"ן אוקים דברי רי"ף בכה"ג ואמר ובחצר כו' ר"ל אף בגברא דלא עביד למיגר וכמ"ש בח"מ סי' שס"ג ס"ו:

ה **אי קיימא כו'**. אף בגברא דלא עביד למיגר כמ"ש בס"א בהג"ה ואי לא כו' אפי' בעביד למיגר כמש"ש בש"ע:

ו **ודוקא בסתם**. כמ"ש הרמב"ן שם וליכא למיחש כיון דא"ל הלויני כו' דאחזוקי אינשי כו' משא"כ בפירש ועבח"מ שם ס"ח:

ז **י"א כו'**. ממש"ש הלויני וקאמר שם כיון דמעיקרא לאו אדעתא כו' וסברא האחרונה ס"ל דכל בשעה שמרויח הוי כמו בתחלת הלואה וז"ש והוא כו' ופלוגתייהו הוא מחלוקת רש"י ותוס' בקדושין ו' ב' וע"ש ד"ה דארווח כו':

ח **י"א כו'**. כמש"ש ס"ז א' מ"ט סלוקי כו':

ט **וי"א כו'**. דל"ד לשם דכאן לאו אההוא ביתא אוזפיה ואיבעי מפיק ליה בלא"ה וכן אמרינן בירושלמי חד ב"נ אשאיל כו' והביאו הרא"ש שם והרמב"ן דחה אותו ואמר שמא הירושלמי ס"ל כרבא בגמ' שם ואנן קי"ל כרכ אשי:

י **מי כו'**. כמש"ו דה"ל כו':

יא **מי שא"צ כו'**. ממ"ש בב"ק כ' ב' ת"ש ריי"א אף כו' ומשני שאני כו' הלא"ה מותר ועיש"י במתני' דב"מ קי"ז א' ד"ה א"כ כו' ודוקא משום שחרוריתא ואמר שם אלא בע"ה כו' וכ"ש כאן לטובת המלוה:

## סימן קסז

א **מלוה כו'**. כמו בטרשא דרב חמא הרא"ש וש"פ. וכ"ה בירושלמי ר"ח יהיב דינר לחד ב"נ א"ל מה דהינון מיכן ועד חנוכה דידי מתמן ולהלן לית לי עסק עמך אין פחתין ואין יתרין דידך כו':

(**ליקוט**) **מלוה כו'**. ולא דמי להא דרב חמא (ס"ט ב') דמוגיר זוזי וקיבל כל האחריות דשם היה כל העסק בשביל המקבל וקצץ לנותן דבר ידוע וכמש"ל בסי' קע"ז ס"ו אבל כאן הוא כל העסק בשביל הנותן והוי כשלוחו ומ"מ צריך שיהא האחריות על הנותן כיון שעושה בשביל טובתו שיהיה אח"כ מלוה בידו והריוח שלו אלא כיון שנותן לו שכר עמלו ומזונו מותר לעסוק בפקדונו אע"ג שיהיה אח"כ מלוה בידו וכמו ההיא דרב חמא וכמ"ש בעיסקא דמותר לעסוק בחלק פקדון אע"ג שעושה בשביל חלק מלוה כיון שנותן לו שכר עמלו וכמו ההיא דירושלמי שהבאתי שאמר עד חנוכה כו' אבל מ"מ דין זה אינו נ"ל וכמש"ש לא מצא מותר שליש כו' ואב"א כו' ולא דמי להההיא דירושלמי דשם אמר אחר חנוכה יהיה שלך אף שלא ירויח או יפסיד קודם חנוכה וכן בטרשא דרב חמא דלא איכפת להו כלל בהולכה אם יהיה ריוח או לא מ"מ בחזרתן הוא שלהם הריוח

משא"כ כאן. ועוד נ"ל דאינו מותר אלא בנותן לו בעיסקא אבל בהלואה אסור וגדולה מזו בסי' קע"ז סי"ד האומר כו' דאע"ג דמותר מן הדין וכמש"ש בסי"ח המוכר כו' מ"מ אסור בהלואה כמש"ש הרשב"א דבדרך הלואה אסור ע"ש ועוד כתב הטור שם סל"ד הנותן עיסקא לחבירו כו' לא יכתוב עליו שט"ח דהוי מלוה כו'. ומה מהני שנותן לו שכר עמלו הא אפילו חצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר אסור לדור בחצרו וכ"ש הלוני ודור כו' כ"ש שמתנה עמו שיעסוק בפקדונו בשביל הלואתו אף שנותן לו שכר וכמ"ש בסי' ק"ס סכ"ג המלוה כו' וה"ה להיפך שע"מ שכל מלאכה שיתן ללוה שיקבל ממנו ג"כ אסור. ואינו מותר כאן אלא בעיסקא וכה"ג דירושלמי או כמ"ש בהג"ה כאן (ע"כ):

ב **ובלבד כו'**. הרא"ש שם וכמו בטרשא דר"ח דנקט להו כו' וכמ"ש הרא"ש שם וכ"ת כיון דאחריות הדרך כו' וי"ל כו' ועתוס' ס"ה א' ד"ה נקטיה כו' ושם ע"ג א' ד"ה ברשות כו' וד"ה החמרים כו' וד"ה מ"ט כו':

ג **ואם התנה כו'**. כמש"ל סי' קע"ז ס"ג ע"ש:

## סימן קסח

א **ואני אעלה לו**. וגם נתן כו' וה"ה אם כו'. תוס' שם ד"ה מצאו כו' והרא"ש וש"פ וכנ"ל סי' ק"ס סי"ד:

ב **ואפי' כתב כו' ונתן כו'**. תשובת הרא"ש ומהוכחת תוס' הנ"ל מדלא משכח התירא אלא בהעמידו:

ג **וכל מה כו'**. דהא אשה מתקדשת בזה ובמכר קנה כנ"ל שם וכמ"ש בסי' ק"ס סי"ד:

ד **וא"ל העובד כוכבים תנם כו'**. תוס' שם סד"ה בשלמא והרא"ש וש"פ:

ה **אפילו אם כו'**. תוס' ד"ה מצאו כו' וי"ל כו' והרא"ש וש"פ:

ו **וכן כו' ע"ג קרקע**. והפטר כמ"ש בגמ' דלא כב"י וכמ"ש בח"מ סי' ק"כ וכ"כ ט"ז וש"ך:

ז **וי"א כו'**. קאי אסוף סעיף א' שאם העמידו כו' דה"ל מותר ע"פ הדין כמו שאמרו בתוספתא וירושלמי דכל שבאחריות העובד כוכבים מותר וכמ"ש לקמן אלא שכתבו תוס' שם מ"מ כיון שקבל כו' שהיו עד עתה באחריותו כו' ר"ל דלא דמי לשם דשם בתוספתא וירושלמי לעולם לא היה באחריותו משא"כ כאן דעד שמלוה לישראל הוא באחריותו ואינו נפטר אלא בהלואתו להישראל וז"ש כאן וי"א כו':

ח **ואם ישראל השני כו'**. כ"כ ע"פ הגמ"ר והביאו ב"י ודבריהם תמוהים דאדרבה שם כ' להיפך שפי' ואם העמידו שעשאו לישראל ראשון אפוטרופוס כו' לכן מותר ומ"מ הא אוקמינן בגמ' דוקא בשהניחן ע"ג קרקע כו' כנ"ל וכבר הקשו האחרונים ע"ז ועש"ך:

ט **עובד כוכבים כו'**. הרא"ש שם וכמ"ש בס"ו ואפילו א"ל כו' שבשביל כו':

י **אם ישראל כו'**. זהו מתשובת הרשב"א שהביא ב"י ק"ל ב' ד"ה אם ישראל כו' וכתב ול"ד להא דס"ו עובד כוכבים שלוה כו' מותר דכאן הוא כמערים ועוד דאם העמיד כו' אסור משום שליחות לחומרא כמ"ש בש"ע שם וש"ע לא כתב כאן כה"ג שהוא בהערמה וז"ש בהג"ה ודוקא כו' וכמ"ד כו' ויתבאר מחלקותם בס"ו:

יא **ואפילו אי כו' אבל כו'**. כ"כ הג"מ והביאו ד"מ ס"ק י"ח וע' במרדכי סי' תנ"ו שכתב עובד כוכבים שלוה מעות מישראל כו' אע"פ שהמלוה יודע שהעובד כוכבים לוה לצורך ישראל חבירו גובה קרן ורבית דאין שליחות לעובד כוכבים ע"ש וכתב ומצאתי דברי גדול שפליג על ר"ת וראייתו מדתניא בתוספתא עובד כוכבים שמינהו ישראל סנטר או אפוטרופוס אסור ללוות ממנו ברבית וכ' ול"נ די"ל דסנטר ואפוטרופוס דבר מפורסם הוא שהלואתו הוא לישראל וז"ש כאן משום דמחזי כו' אבל כל הפוסקים פי' משום דבאחריות ישראל הוא וכמש"ש זה הכלל כו' וכמ"ש לקמן סכ"ד:

(**ליקוט**) **ואפי' אי כו'**. כ"כ הנ"מ משום דהוקשה לו על פסק ר"ת מתוספתא דתניא שם ישראל שאמר לעובד כוכבים צא הלוה מעותי ברבית אסור ומחלק בין במשכון או לא וע"ש סי' ל"ג וע' מרדכי סי' תמ"ז אבל הפוסקים חילקו בין באחריות הישראל או הנכרי (ע"כ):

יב **ואפילו א"ל כו'**. הרא"ש שם מדלא אסרו אלא בהעמידו כנ"ל וכ"ה בתוס' שם סד"ה מצאו:

יג **ואם העמידו כו'**. גמ' שם:

יד **אע"פ שנתן כו'**. שם בשלמא סיפא כו' ועתוס' שם ד"ה כגון כו' וערש"י שם ד"ה אדעתא כו' והסכימו הפוסקים לדעת רש"י וז"ש ויש כו' אבל כו' וראיית ר"ת הוא מתוספתא וירושלמי הביאו תוס' שם ישראל שמנהו עובד כוכבים אפוטרופוס כו' מעותיו של ישראל שמופקדין כו' והטעם בסיפא כיון שהוא באחריות העובד כוכבים מותר משא"כ באפוטרופוס או סנטר וכמש"ש זה הכלל כו' וה"נ אף שהעמידו וכ"ז שלא א"ל הפטר באחריותו הוא ומותר ודחוהו דהעמידו שאני דשם פי' מופקדים וקבל אחריות דוקא שילוה העובד כוכבים ממנו וכדין לוה וכמ"ש בסה"ת ועש"ך ס"ק ס"ח:

טו **ישראל כו' ויש מקילין כו'**. ערא"ש סכ"ה וישראל כו' לפיר"ת כו' ולפירש"י כו' ור"י כו':

טז **ישראל כו'**. ר"ל אפילו לדעת רש"י כיון דשני שליחותיה בטלה שליחותו כמ"ש (רפ"ו דמעילה וש"מ) השליח שעשה שליחותו בע"ה מעל כו'. מרדכי:

יז **עובר כוכבים שלוה כו'**. ערא"ש שם ועוד כ' בתשובה אי יהיב כו' ובסה"ת וטור וש"פ שהרמב"ן חולק על ר"י דלא אמרינן מסתמא הקנהו לו אבל הרא"ש ס"ל דמותר אלא שצריך שלא ידע המלוה שהמשכון הוא של ישראל ולצורך ישראל הוא לוה ואם יאמר ישראל שלי הוא לא יאמינו כו' אבל אם יודע כו' כמ"ש כאן הכל בטור והוא ע"פ דברי ר"י הראשונים בפסקיו סי' נ"ה ור"י כתב בתשובה להתירא דאף את"ל כו' וכמ"ש בתשובה כלל ק"ח סי' י"ח וכ"ז הוא לדעת רש"י כמ"ש בפסקיו ובתשובה שם ושם וז"ש וכ"ז אינו כו':

יח **ולכן כ' בשם ר"ת כו'**. תוס' ד"ה כגון ובתשובה כו' והג"א סמ"ז ד"ה נראה כו':

יט **ואפילו אם חוזר כו'**. מרדכי והג"א שם:

כ **ואפילו אם הולך כו'**. הג"א שם ורשב"א כ' כו' וכנ"ל ס"ו ואפילו א"ל אני כו' ולר"ת אפילו העמידו כנ"ל:

כא **מיהו כו'**. די"ל לאו בעל דברים דידי את אף שידוע שמשכונו הוא הרי סילק עצמו ממנו כדי שיוכל ללוות ע"צ היתר ונתנו לעובד כוכבים לכך. שם בתשובה:

כב **ולכן צריך כו'**. ר"ל דמ"ש במרדכי שישוה המשכון נגד החוב ויותר כו' לרווחא דמילתא כתב כן שלא יהא לו עסק עם הלוה כלל:

כג **עובד כוכבים שמשכן כו'**. כ"כ סמ"ק והטור בשמו שאף לדעת ר"י הנ"ל דאם נתן הישראל משכונו ללוות עליו דמותר דאקנויי מקני לעובד כוכבים אבל כה"ג דבע"כ משכנו ל"ל הכי והוא כדעת בעל העיטור שהביא הרא"ש בפ"ב דפסחים אבל לדעת הרא"ש שחלק עליו מותר וכמש"ל בס"כ וכמ"ש הטור כאן ומדברי א"א הרא"ש ז"ל לקמן יראה שג"ז מותר וכמ"ש הרא"ש בפסחים שהאיסור בלוה ומלוה והוא לא הלוה לישראל כלום אלא לעובד כוכבים ולא שייך כלל לדברי ר"י ורמב"ן הנ"ל דשם שולח הישראל את העובד כוכבים ללוות מישראל וצריך להטעם של אקנויי וכמ"ש הרא"ש כאן אבל שם שהעובד כוכבים לוה לצורך עצמו התיר הרא"ש שם וכן מחלק בסה"ת דף ס"ה ע"ד אלא שדעת הסמ"ק כיון שלקח המשכון מישראל והלך תיכף ומשכן לישראל אחר נראה כלוה לצורך ישראל וכמ"ש ב"י בדף ק"ל ע"ד בד"ה ומדברי א"א כו' משום דאיכא למימר כו' וז"ש וכן אם הישראל כו' דלא שייך כלל שליחות בכה"ג כיון שלא ידע וכן דוקא אם פודהו ישראל בעצמו דוקא דאז נראה דמתחלה שלוחו היה וז"ש אם ישראל כו' משא"כ לקמן ס"כ כתב אפילו ישראל פודהו מותר וסתם כאן כדעת הרא"ש שם אבל מ"ש ב"י בד"ה הנ"ל א"נ התם ישראל כו' דבריו תמוהין דהא טעמו של בע"ה משום דעובד כוכבים לא קנה משכון וא"כ ה"ל להרא"ש לסתור דבריו דבאמת הקנהו

והוא הקשה עליו דבמלוה ולוה כו' ועוד וכי ידע ישראל מתחלה שהעובד כוכבים יצטרך ללוות עליו וא"ת שמסתמא דעתו של ישראל להקנות א"כ גבי חמץ נמי וכ"ז הכל לדעת רש"י בס"ו שהסכימו הפוסקים עמו כנ"ל:

כד **ואם אחריות כו'**. דאז המשכון אינו אלא כמו הערב דתחילה יבקש מהעובד כוכבים ומותר וכמ"ש בתוספתא וירושלמי הביאו הרא"ש בסנ"ג ישראל שלוה מעובד כוכבים ועובד כוכבים מישראל ישראל נעשה לו ערב כו' וכה"ג שאמרו בגמ' שאינו תובע לערב תחלה וכמ"ש הראב"ד והרא"ש שם וכמש"ל סי' ק"ע ועב"י קל"א א' ד"ה והרמב"ן כו':

כה **ישראל שחייב כו'**. עט"ז:

כו **אם ישראל כו'**. כ"כ בה"ת והטור דבכה"ג מודה הרמב"ן לר"י דמותר דקנה העובד כוכבים במשיכה:

כז **ואפילו הלך כו'**. כנ"ל ס"ו:

כח **אבל כו'**. כמש"ש רבינא אמר כו' ולא היא כו' וכ' למ"ד כו' משום דבמרדכי משמע דיכול לזכות לו וכבר הקשה ב"י עליו ועט"ז:

כט **ואם העובד כוכבים אנס כו'**. דאז הוא כגזלן שנטל מזה ונתן לזה דכ"ז שלא נתייאש צריך להחזיר לו וכמש"ש ב"ב א' ת"ש הגנב כו' בשלמא כו' ועתוס' שם ד"ה מה כו'. מרדכי:

ל **אבל אם כו'**. כנ"ל ס"ט בהג"ה:

לא **ואם העובד כוכבים כו'**. דכה"ג אין על העובד כוכבים שם מלוה וכמ"ש בב"ק צ"ז א' ואב"א כו' ועט"ז:

לב **עובד כוכבים כו'**. כמ"ש בב"מ ל"ד א' דמקני ליה כפילא. מרדכי ועסי"ח:

לג **ישראל כו' ואם העובד כוכבים כו'**. כיון שאין לו אלא על העובד כוכבים וכנ"ל ס"ו עובד כוכבים שלוה כו':

לד **עובד כוכבים כו'**. כמ"ש בתוספתא פ"ה ישראל שאמר לעובד כוכבים הא לך שכרך וצא והלוה מעותי ברבית אסור ועובד כוכבים שאמר לישראל הילך שכרך והלוה מעותי ברבית מותר אבל אסור מפני מראית העין מעות של ישראל מופקדות אצל עובד כוכבים מותר להלוותן ברבית ושל עובד כוכבים מופקדות אצל ישראל אסור להלוותן ברבית ישראל שנעשה לעובד כוכבים אפוטרופוס או סנטר מותר ללוות הימנו ברבית ועובד כוכבים שנעשה אפוטרופוס או סנטר לישראל אסור ללוות הימנו ברבית זה הכלל כל שבאחריות ישראל אסור כל שבאחריות עובד כוכבים מותר וכ"ה בירושלמי פי' דרישא הילך שכרך וסיפא דאפוטרופוס וסנטר באחריות המפקיד ומציעתא מעות המופקדות

באחריות הנפקד ובסיפא כיון שהוא מפורסם אפילו משום מראית העין אין בו וע"ל סוף סימן זה. וכי היכא דישראל שנעשה אפוטרופוס וסנטר דמותר להלוות לישראל שנעשה שלוחו של ישראל הלוה לעובד כוכבים כיון שאין האחריות עליו ה"ה נעשה שלוהו של ישראל להלוות לעובד כוכבים וז"ש והוא שיאמר כו' וכן כו' וע' מרדכי סי' תמ"ז וסי' תמ"ח וערא"ש בפסקיו סי' נ"ו ונכרי שאמר כו' ותוספתא כו' ובתשובת הרא"ש וטור כ' בשם הרמ"ה דא"צ לקבל אלא אחריות המעות ולא אחריות המשכון אבל הרא"ש חולק ומצריך גם אחריות המשכון ע"ש:

לה **ואם נתן העובד כוכבים כו'**. פשוט שא"צ לקבל אחריות שקודם ההלואה ועד"מ:

לו **ואם עשה כו' יאמר כו'**. ואע"ג דע"א נאמן באיסורין כאן דדבריו מכחישים זא"ז אינו נאמן וגדולה מזו אמרינן בגטין נ"ד ב' רבא אמר כגון דאשכחיה כו' כ"ש כאן שאומר בהיפך. רשב"א ועב"י קל"א ג':

לז **אבל חושש כו'**. דנאמן לחוב לעצמו:

לח **ואפילו אם כו'**. במרדכי וש"פ כ' בשם ריב"א מאחר שהלה תפוס במשכון אינו נאמן בשבועתו להוציא מידו וז"ש בהג"ה וכ"ז לא מיירי כו' אבל לא אתי לפ"ז בש"ע ואפילו עדים מעידים כו' וכ"ש לפי הטעם שכ' שאין אדם משים עצמו רשע וכאן עבר משעת שימה דא"כ פשיטא שעדים נאמנים וכן אפילו בע"פ לא ליהמני אלא כאן הוא מדברי הרא"ש בתשובה שכ' משום דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי ונאמן אדם כו' כמ"ש בכריתות י"ב א' וכמ"ש בשבועות מ"א ב' אזל אייתי סהדי כו' כל האומר כו'. ומ"מ אתי שפיר מ"ש בהג"ה וכ"ז כו' משום דהתם י"ל משטה הייתי בך משא"כ במשכון ועח"מ סי' פ"א ס"ד וע"ל ס"ס קע"ז:

לט **אמנם אם כו'**. כמ"ש בקדושין ס"ו א' ורבא אי מהימן לך כו'. שם:

מ **ואם חשדו כו'**. כמו בכל טענת שמא:

מא **והעושה כו'**. ברשב"א לא כתב אלא דעבר על שארית ישראל כו' אבל כאן מיירי שפסק עמו ברבית שעבר משעת שומא וכמ"ש הרשב"א והרא"ש:

מב **ישראל כו'**. ערפ"ו דב"מ:

מג **אבל כו'**. דהא אינו רק שליח ולא ערב:

מד **וי"א כו'**. עט"ז וש"ך:

מה **ומ"מ לכתחלה כו'**. וקרוב בעיני שהיא רבית קצוצה. שם ברשב"א וכנ"ל בתוספתא מעות של עובד כוכבים מופקדות אצל ישראל אסור להלוותן ברבית לישראל ופי' דהאי

מופקדות ר"ל שהן בהלואה אצלו כמ"ש בסה"ת וה"ה להיפך מישראל לעובד כוכבים וכנ"ל:

מו **אם השליח כו'**. כנ"ל ס"ו ואפילו א"ל אני כו' שבשביל כו':

מז **ישראל כו' אין כו'**. כי אין חייב להצילו בממונו ועבה"מ סי' שפ"ח סס"ב מש"ש:

מח **ישראל כו'**. טור בשם הרמ"ה וכנ"ל סי"ג וכמ"ש בסה"ת דמ"ש בתוספתא וירושלמי באחריות היינו כדין לוה אבל בשומר הוי כשליח בלא אחריות וע"ל סכ"א בט"ז וש"ך בשם סה"ת:

מט (**ליקוט**) **ואם אין כו' אלא כו'**. כמ"ש בסה"ת שם ס"ז דמש"ש זה הכלל כל שהוא באחריות כו' דווקא שנעשה בהלואה אצלו דאל"כ מי גרע מערב כל שקיבל לדון בדיני ישראל מותר משום דתבע לוה תחלה ואינו נעשה לוה תיכף כ"ש כאן שאינו חייב אלא כשנאנסו וז"ש בגמ' ע"א ב' ת"ר מלוה כו' כיצד כו' ול"ק רבותא יותר בהפקיר באחריות אלא דוקא לוה. שם (ע"כ):

נ **ישראל כו'**. הרא"ש בפסקיו סי' נ"ו וכנ"ל סי"ג בתוספתא והביאו הרא"ש שם:

נא **י"א כו' דהוי כו'**. עמ"ש בח"מ סי' ע"ב ס"ה:

נב **אע"ג דאין כו'**. כמ"ש הרשב"א שם דערביך ערבא צריך מי יגיד לנו שהאפטרופוס מותר כה"ג ע"ש והביאו ב"י בסוף הסימן:

נג **משכונו כו' ובלבד כו'**. כמ"ש בכפילא בר"פ המפקיד נעשה כו'. הרא"ש בתשובה ומרדכי וז"ש בהג"ה וי"א כו' כמש"ש נעשה:

(**ליקוט**) **משכונו כו'**. הרא"ש בב"מ שם ודלא כמ"ש בפ"ב דפסחים בשם בע"ה והסכים עמו דמותר משום דישראל מעובד כוכבים לא קנה משכון כמש"ש ומשמע דא"צ למכור לו (ע"כ):

נד **ואם בא כו'**. גדולה מזו אמרינן בפ"ה דב"ק (מ"ט ב') משכונו של גר כו'. שם ועח"מ סי' ע"ב ס"מ:

נה **ואם התנו כו'**. דכל תנאי שבממון קיים אבל הוא תמוה דא"כ רבית קצוצה היא כמ"ש ר"ס קע"ד וכ"כ בסוף סעיף זה ואסור להתנות כו' וכבר הקשו עליו כל האחרונים:

נו **ואפשר כו'**. כמ"ש ר"ס קע"ד בהג"ה ע"ש:

נז **ומותר ללוה כו'**. כמ"ש סי' קע"ג ס"ד וש"מ:

נח **או שיוכל כו'**. כמ"ש בר"פ המפקיד שם חוץ מגיזותיה כו':

נט **גם אם כו' ובלבד כו'**. כמ"ש בתוספתא הנ"ל זה הכלל כו' ובגמ' ע"ב ב' ת"ר המוליך כו' ברשות כו':

ס **ואם כו' דהא מתנה כו'**. כמ"ש בס"פ הפועלים אבל הוא תמוה דמ"מ משום רבית אסור וכנ"ל:

(**ליקוט**) **ואם התנו כו' דהא מתנה כו'**. דבריו לקוחים מדברי בעה"ת והביאן בהג"ה סי' קע"ז ס"א וכמ"ש בירושלמי וליתא דא"כ אמאי אמרו ע"ג א' ברשות לוקח אסור וכן שם בחמרין וכמ"ש תוס' שם ובטרשא דרב חמא וכן רב קיבל אונסא דאורחא ושגגה גדולה היא דלא אמרו כן אלא כשאין הנאה למקבל כלל וכלל דשלוחו הוא וכמ"ש בירושלמי שם אבל כל שיש איזה הנאה מזה רבית גמור הוא [ועמ"ש בסי' קע"ז ס"א בהג"ה] וז"ש ג"כ בסי' קס"ז מלוה כו' ויהיו באחריות כו' ואע"ג דאין מגיע לו עתה שום הנאה והוי כשלוחו וכמ"ש בירושלמי בההיא דחבילה מ"מ כיון שעושה כן בשביל הנאתו שיהיה לו לבסוף הוו כלוה וגם צריך לשכר עמלו וכן בעיסקא בחצי שנותן לבעל העיסקא צריך לקבל האחריות וליתן שכר עמלו (ע"כ):

סא **וי"א כו' דד"ת כו'**. כמ"ש בפ"ד (מ"ו ב' מ"ז א"ב מ"ח א') וכר' יוחנן:

סב **מ"מ כה"ג כו'**. ר"ל כמ"ש בסה"ת בח"ד דף ס"ו ע"ג שהקילו בדבר משום חיי דברייאתא כו' ואין לסמוך על זה כמ"ש הרשב"א שיש להחמיר ברבית וכמש"ש בשלמא סיפא לחומרא אע"פ שאין שליחות לעובד כוכבים מד"ת ועוד דכאן מדינא הוי רבית דאורייתא כיון שחכמים הפקיעו קנין מעות וכמ"ש תוס' בעבודת כוכבים ס"ג א' ד"ה והא כו' ע"ש:

סג **מיהו כו'**. גם זה אינו דקי"ל אין זכיה לעובד כוכבים כמש"ש בגמ' (ד"ר צ"ע):

סד **ונאמן כו'**. כנ"ל סי' קס"ב ס"ב בהג"ה וגם זה צ"ע כמ"ש ר"ס קס"ג (בס"ק ס'):

סה **וכ"ז כו' אבל כו' בין כו'**. ע"ל ס"ס ק"ע:

סו **ואסור כו'**. כמ"ש ס"ה ב' וכמש"ל ר"ס קע"ד:

סז **אלא כו' ואח"כ כו'**. כמש"ש לכשיהיה לך מעות כו' מותר וכפי' ר"ח שכ' הג"א שם ד"ה ר"ח כו' (וע"ל סי' קע"ד ס"ק ח'):

סח **ובחובות של כו'**. שחוב בע"פ אינו יכול להקנות אלא במעמד שלשתן כמ"ש בח"מ סי' ר"ג ס"ט ולר"ת חוב של עובד כוכבים אף במעמד שלשתן א"י להקנות כמש"ש בסי' קכ"ו סכ"ב:

סט **אתה הפטור כו'**. כמש"ש בהג"ה ע"ש וכ"ש לענין רבית דמותר ועתוס' ע"א ב' ד"ה בשלמא כו' ואפילו שלא הפקיר ישראל כו':

ע **ישראל כו' תחבולות כו'**. דמשעת שומא עבר כמש"ש ס"ב א':

עא **ויש אוסרין**. ממ"ש בפ"ב דפסחים (ל"א ב') דעובד כוכבים מישראל לא קנה משכון ועמש"ל ס"י:

עב **קנה מעכשיו**. כמ"ש בפסחים שם:

עג **ואם יש לעובד כוכבים כו' אם אין כו'**. ערש"י ס"ז ב' ד"ה באתרא דמסלקי כו' ובגמ' שם:

עד **ואם הלוה כו'**. כן פי' הרשב"א מ"ש ואם היו באחריות העובד כוכבים ר"ל בכה"ג:

עה **מעותיו כו' אבל אסור כו'**. כמ"ש בסכ"ג וכמ"ש בתוספתא:

עו **או פליגנא כו'**. בסיפא עובד כוכבים שאמר לישראל כו' מחלוקת הפוסקים כה"ג דיש אוסרין כיון די"ל חלק בריוח ויש מתירין כיון דגוף המעות הם של עובד כוכבים ואין חייב באחריותם וכמ"ש בספרי את כספך פרט לכסף אחרים. סה"ת וטור. אבל כאן לכ"ע אסור אבל בסיפא השמיט ולא כתב דעת האוסרין אבל בסה"ת הסכים לדעת המתירין וכ"ד הטור:

עז **מיהו כו'**. כמ"ש בסכ"ד וכמש"ל סי"ג ע"ש:

עח **וכן כו'**. כנ"ל:

עט **ודוקא כו'**. עש"ך שחולק ע"ז והניח בצ"ע:

פ **ואם יש כו'**. דבריו תמוהין דשטר שוה למשכון והדין דפרוזבול ע"כ בלא משכון דמשכון בלא"ה אינו משמט:

פא **משכון כו'**. ושהאחריות יהיה על המשכון וכנ"ל סי"ז ועש"ך:

פב **ראובן כו'**. ע"ל סי"ג:

## סימן קע

א **והאידנא כו'**. כ"כ הרא"ש שם:

ב **וי"א כו'**. כן פי' מש"ש והא כיון כו' כה"ג וכן משמע הלשון בתר ערבא אזיל אחריו לבד:

ג **ואם עבר כו'**. משום שערב גם בעד הרבית לא הפסיד הקרן כמש"ש שטר שיש כו' וקי"ל כחכמים דגובה את הקרן:

ד **אבל א"צ כו'**. טור דלא כר"י קרקוזא שאמר דאינו אסור אלא לכתחלה ותמה הטור עליו דהיאך נאמר לו ליתן רבית:

ה **ואי כבר כו'**. כ"כ בסה"ת דף ס"ו ע"ג וערב אפילו היה חשש בדבר אינו אלא אבק רבית שהוא אינו בא מלוה למלוה אבל צ"ע דא"כ מאי פריך והא כיון כו' ונראה שזהו טעמו של הרשב"א שכתב דוקא בערב שלוף דוץ דאל"כ לא היתה רבית קצוצה כיון

שאינו בא מלוה למלוה וערב שלוף דוץ הוא לוה באמת ונראה שט"ס שם בסה"ת ותיבת וערב מיותר:

א **וכן עובד כוכבים כו'**. כ"ש הוא מישראל מעובד כוכבים וגי' הגאונים בגמ' אלא ערב דעובד כוכבים ור"ל כה"ג ודעת בע"ה דבס"א בכל ענין מותר ודעת תוס' שם סד"ה כגון דכאן מותר אבל הראב"ד וש"פ חולקים עליהם וכתבו מדכלליהו בתוספתא וירושלמי יחד ש"מ דחד דינא להו וערא"ש:

ז **אלא אם כו'**. בתוספתא וירושלמי ישראל הלוה מן העובד כוכבים ועובד כוכבים מישראל ישראל אחר נעשה לו ערב ואינו חושש:

ח **ואם הישראל כו'**. כיון דאינו נותן רבית אע"ג דהוא הלוה מ"מ אינו נותן העובד כוכבים בשבילו וע"ל סי' ק"ס סי"ג:

ט **או להיפך כו'**. כמש"ש שמותר לומר הילך כו':

י **ודוקא כו' אבל כו'**. כנ"ל סי' קס"ט ס"א ואפילו העמידו כו' וא"ל העובד כוכבים כו' וכמ"ש תוס' שם:

יא **ודוקא בלא כו'**. כנ"ל סי' קס"ט סי"ג עובד כוכבים כו' מותר כו':

יב **ואם היה כו'**. עה"מ סי' קכ"ט ס"ג:

יג **צריך כו'**. דכל מה שעלה ע"ג הוא קרן עתה וז"ש אבל לא כו':

יד **ואם זקף כו'**. ממש"ש ע"ב א' אם עד שלא כו' ופי' מהר"מ והרא"ש שם דכל הרבית קאמר אפילו מה שעלה אחר שנתגייר דמשעת זקיפה חשיב כקרן אבל הרמב"ם ורמ"ה ורשב"א חולקים ע"ז וכמ"ש בסי' קע"א כל מעות הרבית כו':

## סימן קעב

א **המלוה כו'**. הנה כאן ששה שיטות דעת הרי"ף לפי' הראב"ד וש"פ דמשכנתא בלא נכייתא הוא רבית קצוצה כמש"ש ס"ז א' עבד רבינא כו' וכ"ש במשכנתא כמש"ש ובנכייתא ג"כ אסור כרב כהנא ור"פ ור"א שם ב' דרבים נינהו ולא משום חומרא עשו כן ממש"ש ומאן דאסר כו' אבל אינו רק אבק רבית כמש"ש א' אמר מר בדר"י כו' אכל טפי כו' וכל הסוגיא שם ב' ואמר מ"ז משמיה דר"פ האי כו' פשיטא כו' בנכייתא הוא ובדיעבד אי אכיל. ואין מותר אלא משכנתא דסורא כמש"ש ב' והקשו הרא"ש וש"פ על הרי"ף ממש"ש ס"ב והרי משכנתא כו' אלמא אינו אלא אבק רבית וכן הוא דוחק לומר דכולא סוגיא הנ"ל באיסור מיירי בדיעבד אלא כ' הראב"ד דבאתרא דמסלקי בלא נכייתא הוא ר"ק כמש"ש עבד רבינא כו' ובנכייתא הוא אבק רבית כנ"ל אכל טפי כו' ובאתרא

דלא מסלקי בלא נכייתא הוא א"ר כי הא דשם ס"ב א' ובנכייתא מותר לכתחלה כי האי סוגיא הנ"ל דלכתחלה הוא ורב כהנא כו' מחמרי על עצמייהו היו כמש"ש וצורבא מרבנן כו' ורבינא ס"ל דמותר לגמרי ועתוס' שם ד"ה רבינא כו' ואור"ת כו' וקי"ל כרבינא וכן פי' הראב"ד דברי רי"ף כנ"ל ולפ"ז אין ביניהם אלא בפסק כרב אשי או כרבינא וליתא דא"כ ל"ל (להרי"ף) למימר דמש"ש אכל טפי כו' בנכייתא הל"ל בלא נכייתא ובדלא מסלקי וכן מבואר בדבריו שסתם ונ"ל דל"ג שם ס"ב א' א"ל רבינא ואותו אמורא סבר כרבה בר"ה וכרבה שם ס"ז א' דאבק רבית הוא. ודעת הרמב"ם בשם רבותיו ג"כ דבאתרא דמסלקי ולא מסלקי הן שוין אלא שמחלק בענין אחר בבית בלא נכייתא ר"ק ובנכייתא א"ר ובשדה בלא נכייתא א"ר ובנכייתא מותר לכתחלה ובזה מיושב ג"כ כל הסוגיות וכדברי רש"י ס"ד ב' ד"ה קמ"ל כו' [ובשם מקצת גאונים כתב כדברי הרי"ף אלא שכתב דכל בלא נכייתא הוא ר"ק והוא כמו שפירשתי דברי הרי"ף שאין חילוק כלל בין מסלקי או לא והוא שיטה ז'] אבל תוס' שם ד"ה ולא כו' חלקו על רש"י ע"ש ושיטתם ושיטת רש"י דבאתרא דלא מסלקי אפילו בלא נכייתא מותר לכתחלה וערש"י שם ס"ז ב' ד"ה באתרא כו' ותוס' שם ד"ה במישלם כו' ובאתרא דמסלקי בלא נכייתא א"ר הוא ומש"ש עבד רבינא עובדא כו' מטעם מחילה בטעות הוא כמש"ש ד"ה פירי מאי כו' ובנכייתא פליגי רבינא ורב אשי ופ' כרבינא ג"כ עתוס' שם ד"ה רבינא. ושיטת רש"י דכ"ז בשדה אבל בבית באתרא דמסלקי אסור אף בנכייתא כנ"ל אבל באתרא דלא מסלקי כיון דמותר אף בלא נכייתא אין חילוק בין שדה לבית. ושיטת רשב"א דבנכייתא אפי' באתרא דמסלקי מותר ובלא נכייתא באתרא דמסלקי הוי ר"ק ובאתרא דלא מסלקי הוי א"ר וס"ל ג"כ בתוס' דאין חילוק בין שדה לבית וענ"י ומש"ש האי משכנתא באתרא דמסלקי לא ניכול כו' לרבותא קאמר וי"ג באתרא דלא מסלקי לא ניכול כו' ופי' ג"כ דה"ה באתרא דמסלקי והביא הרשב"א ראיה דמותר בנכייתא אפילו באתרא דמסלקי ממש"ש ע"ט א' א"נ דמטו ליה כו' ובמשכנתא דסורא א"א לסלוקי ליה אבל הרמב"ם מפרש במשכנתא דסורא ובאתרא דמסלקי וכדברי תוס' שם ס"ז ב' ד"ה במישלם כו' וז"ש כאן המלוה כו' והוא דעת הרי"ף ראינו מותר אלא משכנתא דסורא לבד וכ"ה דעת ר"ח כמ"ש בתוס' שם סד"ה רבינא ואמר בית או שדה כו' כדעת הרי"ף דאין חילוק בין בית לשדה וכל סעיף זה הוא לשון הרמב"ם בשם מקצת הגאונים והוא ר"ח והרי"ף:

ב **אפילו מרחיב כו'**. כמו בנכייתא למאן דשרי וכמש"ש דיליף משדה אחוזה אע"ג דקאכל פירי טובא כו':

ג **וכן אם כו'**. ר"ל אפילו מסלקי ליה מותר מהא דפ' האומנין כנ"ל וכדברי תוס' שם ד"ה במשלם כו':

ד **שמאחר כו'**. מ"מ ליישב השגת הראב"ד שהקשה על הרמב"ם דמתיר במסלקי מ"ש מנכייתא וכקושית תוס' הנ"ל ותי' נהי דהלוה יכול לסלקו מ"מ אין המלוה יכול לסלקו ועוד כ' בשם הרמב"ן משום שאינו לשון מלוה אלא לשון מקח וכדברי תוס' הנ"ל ועוד כ' משום דכאן אין אחריות על הלוה ואם שטפה נהר אין לו עליו כלום ועס"ג:

ה **וי"א כו'**. הוא שיטת התוס':

ו **וי"א כו'**. הוא שיטת הרשב"א:

ז **ואין חילוק כו'**. כדברי תוס' ורשב"א:

ח **או שאר כו'**. מרדכי דלא כנ"י דכ' בשם ר"ת דדוקא קרקע כמו שדה אחוזה:

ט **ויש מתירין כו'**. כנ"ל סי' ק"ס סי"ח ועש"ך:

י **וכ"ז כו'**. ר"ל בבית וכמ"ש תוס' ס"ד ב' ד"ה ולא כו' ור"ת כו' משא"כ כה"ג ואף שכ' או שלא יצטרך לו אין זה עיקר הטעם אלא סניף ועיקר הוא הטעם הראשון. ד"מ דלא כב"י:

יא **ובכ"מ כו'**. גמ' שם ס"ז א':

יב **דהואיל כו'**. ר"ל דוקא כה"ג וכנ"ל סי' קס"ו ס"ג וכמש"ש בהג"ה והסברא כו':

יג **מיהו כו'**. כמש"ל סי' קס"א ס"ד והשמיט המחבר כל הסוגיא שם ס"ז א"ב משום דלשיטת הרי"ף דלא כהלכתא דאין מותר אלא במשכנתא דסורא וגם הרב השמיטן ועבנ"י שם בפירוש הסוגיא ולפירושו ג"כ קצתן דלא כהלכתא אבל הטור כתב כל הסוגיא וכפירש"י:

יד **ואם כו'**. לתירוץ אחד של הרמב"ן כנ"ל בס"א:

טו **כל משכנתא נפדית לחצאין**. כ"כ הרשב"א וסה"ת שס"ט בשם הרמב"ן מדאבעיא להו בפ"ק דקדושין (כ' ב') בבתי ערי חומה אם נפדית לחצאין אי גמרינן גאולתו כו' הלא"ה נגאל לחצאין וגירסת הספרים אינה נפדות כו' ור"ל לענין זה שמפרש ואילך ואם הביא כו' ודלא כש"ך דא"כ הל"ל ומ"מ אם הביא כו' בשם הרשב"א וראייתו אינה מובנת לי דא"כ גם את"ל דנגאל לחצאין ג"כ יהא פקדון ועמ"ש בח"מ סי' ע"ד ס"ד:

טז **הא דמשכנתא כו'**. כמ"ש בפ"ק דקדושין (ח' ב') פריטי אין כאן כו':

יז **ואם עשו כו'**. כמש"ש באתרא דמסלקי כו' באתרא כו' וע"ל ר"ס קע"ד:

יח **לוה כו'**. שם ק"י א' חתם כו':

יט **אבל אם כו'**. עבה"ג וכמ"ש בספ"ב דפאה קצר חציה ומכר חציה כו' ועבפי' הר"מ שם:

כ **מי שהשכין כו'**. ר"ל בנכייתא דהוי כמכירה לדעת המתירין הנ"ל:

כא **הלוה כו'**. כמ"ש בפ"ק (י"ד ב' ט"ו ב') יש לו מעות ויש לו שבח ואע"ג דאמרינן שם (ט"ו א') וכי מותר ללות כו' התם הלואה כו' וה"ה לרב מ"מ אפשר לומר דכאן נמי כמכירה. רשב"א:

## סימן קעג

א **אפילו כו'**. ס"ח א' לית הלכתא כו':

ב **בד"א כו'**. עתוס' ס"ג ב' ד"ה דא"ל כו' וס"ה ב' ד"ה והלכתא כו' ובירושלמי הביאו נ"י ע"ש ואין פי' בירושלמי נ"ל ע"ש בירושלמי (נפק קבעה במתניתא ותני כו'. ועיין בש"מ בשם רמב"ן):

(**ליקוט**) **בד"א כו'**. הוא טרשא דר"נ והרי"ף השמיטו וכן הכריח במלחמות דלית הלכתא כר"נ והאריך שם ועוד כ' שם טרשא דר"נ כפי' הגאונים שהוא כטרשא דר"פ שמוכר לו בתשרי כשער של ניסן וממתין עד ניסן איתביה כו' התם כו' דמתני' קץ לגורן בי"ב מנה אבל כאן כשער של ניסן אינו קצוץ שמא לא יתייקר וזהו טרשא כמ"ש בערוך טרש בערבי הוא חרש כמ"ש בתנחומא סוף בחוקותי מחולתך טרשא אקיש עלה כו' והוא דבר שאינו קצוץ ומפורש בירושלמי דטרשא דר"נ אסור דגרסינן שם ר"ח רבה ה"ל כיתן אתון חמרא למיזבן א"ל לית בדעתי מזבניתא כדנן אלא בפוריא א"ל זבנה לן כמה דאת עתיד למזבנתיה בפוריא אתא ושאיל לר' א"ל אסור ודבריו נראין (ע"כ):

ג **אבל טלית כו'**. עתוס' שם ס"ה ב' ד"ה והלכתא כו' ויש בזה כמה שיטות:

ד **ויש מי כו'**. בה"ת בשם הרמב"ן וטור דזהו כמו שומתו ידועה שידוע שאין דרכו להוסיף כ"כ:

ה **דבר כו'**. כמ"ש בסה"ת בשם הרמב"ן דמה שפריך שם ממתני' ואם לגורן כו' אע"ג דמעלה לו הרבה משום דבניסן יקרי ארעתא כמ"ש בפ"ק דב"ק (ז' ג'):

(**ליקוט**) **דבר כו'**. והוא תמוה בעיני כיון דשומתו ידועה הוי כמו קץ ואף שרגילות ברוב כו' מ"מ קרוב לשכר ורחוק כו' אבל בהגמ"ר כתב בע"א וז"ל ומה שנהגו מימי קדם לתת מעילים בזמן גדול בכך וכך דמים כשער היוקר זהו מפני שקצבתם במזל אם יבא שר בעיר ויחמדם יעלה בדמיהם יותר משוויים ואם השר בא מיד לעיר היה כופל את דמיהם ואין כאן אגר כו' וצ"ל שברוב פעמים היה באים השרים בעיר דאל"כ מיחזי כאגר נטר ליה מבואר דשם אם יבא השר היה כופל יותר ממה שנתן וז"ש שקצבתם במזל והוי קרוב לשכר ג"כ וכמו בכל סחורה שהוא במזל ואעפ"כ מצריך שברוב פעמים כו' דאף שמדינא מותר מ"מ מיחזי כו' וצ"ע (ע"כ):

ו **היו לו כו'**. כתב המ"מ שהוציא זה מירושלמי ונ"י פי' הירושלמי לענין דבר ששומתו ידועה כנ"ל ושני הפירושים א"א להולמן שם ע"ש:

ז **ודוקא כו' אבל כו'**. זהו דין המתני' שם ואין מרבין על המכר כו':

ח **ואפילו לא כו'**. כמו מרבין על השכר דמתני' שם. סה"ת:

ט **ובלבד כו' אבל כו'**. כמש"ש (ס"ד ב') האי קרוב לשכר כו' דהוי כעין הלואה א"ל כיון כו' וה"נ כן:

י **וכשם שיכול כו'**. כמש"ש במרבין על השכר:

יא **אסור כו'**. דהוא אגר נטר:

יב **אבל אם כו'**. תוספתא וירושלמי ספ"ו דדמאי לא יאמר אדם לחבירו הילך מאתים זוז ושקול על ידי לאוצר אבל אומר לו פרשני מן האוצר וכן לא יאמר אדם לחבירו הילך מאתים זוז ושקול ע"י לאומנות אבל אומר לו פרשני מן האומנות ולענין רבית מתנייא. סה"ת בשם הרמב"ן ותשובת הרשב"א ועבפ"ה דע"ז ע"א א' ועבסה"ת וברשב"א:

יג **אם הקהל כו'**. כנ"ל בסעיף שקדם:

יד **מעות שאינם טבועות**. דוקא כמ"ש בסה"ת בשם הראב"ד בסוף חלק ה' וכמש"ש רב אשי אמר לעולם בדמים ובפרוטטות אלמא דוקא בפרוטות ודלא כרש"י שם ד"ה רב אשי כו'. שם:

טו **והוא כו'**. טור בשם הרא"ש:

טז **ול"נ כו'**. ר"ל ממ"ש תוס' שם ד"ה נעשה כו' דדמי לסאה בסאה ולפ"ד ל"ל להביא ראיה מתוס' הלא גמ' ערוכה היא שם נעשה כו' אבל לא דמי לשם כיון דנותן לו יותר צריך שיהיו כולו בידו וכמש"ש ס"ג ב' ואמר ר"נ כו' איתנהו כו' משמע לכולהו ועתוס' שם ד"ה מ"ד כו' וע"ל ס"ס קס"ב דסאה בסאה אסור במין אחר:

יז **וכ"ז כו'**. ר"ל אפילו שניהם אינן טבועות אסור וכמ"ש בתוס' ד"ה נעשה כו' וא"ת כו' וי"ל כו':

יח **ונאמן כו'**. כנ"ל סי' קס"ב ס"ב:

יט **וכ"ז כו'**. טור בשם ה"ר ישעיה דלא כי"א והי"א הוא מדברי סה"ת שתי' על קושית תוס' שם ד"ה דא"ל כו' וא"ת ותי' דאיירי במפרש דאסור בטרשא כמש"ש ותי' השני תי' כתי' תוס' שם אבל דברי ה"ר ישעיה נכונים דא"כ מאי פריך שם ס"ה א' ממתני' על ר"נ הא קרקע אית ליה. (דבריו צ"ע):

כ **וכ"ז כו'**. תוס' הנ"ל וכן תי' השני של סה"ת וכ"ד ש"פ וכנ"ל ס"א:

כא **הואיל כו'**. גמ' שם:

כב **וגם גדלו קצת**. ולא דמי לפרדיסא דס"י דכאן פרי גמור וראוי ללקוט אותו שעה משא"כ בסמדר. נ"י:

כג (**ליקוט**) **אסור כו'**. אפילו בסתם דלא כתירוץ שני בתוס' ס"ד א' ד"ה מה. ועי"ל כו':

כד **קודם שיגמור כו'**. רש"י ד"ה פרדיסא כו' והרא"ש שם דלא כמ"ש בתוס' בד"ה הנ"ל ולא"ד נמי דשרי כו' וקושית תוס' תירץ רי"ו דקרי פרי גמור וראוי ללקיטה אז אלא שגדלים יותר משא"כ בכרם וכתב שהרי"ף השמיטו להא דפרדס דקי"ל כא"ד וכתב שרוב הפוסקים הסכימו שמותר אפילו אין ראוי ללקיטה וכן לפי' תוס' הנ"ל מותר וברי"ף שלנו הביאה וכן הרא"ש והמ"מ חילק דשאני פרדיסא שצריך לעבדו והרי המוכר חסר בכך ועוד שאין דרך ליקח כו' כמ"ש בהג"ה ול"ד כו' ועני"י וב"י (ע"כ):

כה **ול"ד לדלועין כו'**. מ"מ וכתב בד"מ שהן הן דברי נ"י הנ"ל:

כו **אבל כו'**. עתוס' שם ד"ה בתורי כו':

כז **המקדים כו'**. ע"ש ד"ה דשבשי. ור"ח כו':

כח **בניסן**. עתוס' שם ד"ה אי. ואין לחלק כו':

כט **אפילו כו'**. שם וי"ל כו':

ל **הבית של כו'**. שהגאונים פירשו טרשא דר"נ כמ"ש בהג"ה וז"ש בהג"ה וכ"ז כשקצץ וכמש"ש התם קץ כו' וטרשא דרב חמא הוא אפילו קצץ כמ"ש תוס' ד"ה והלכתא ופי' כמ"ש כאן וכפי' ניחא להו דליקום ברשותי משום דרצונם שיהיה ברשותי משום מכס וכיון שהוא ברשותי לענין אונסין מותר:

לא **ואם לא כו'**. עש"ך:

לב **והוא שיתן כו'**. תוס' שם ד"ה ברשות וע"ש ס"ה א' ד"ה נקטוה כו' וז"ש ואם כו' וערא"ש סכ"ב וכ"ת כיון כו' וי"ל כו':

לג **והוא שיהיו כו'**. תוס' שם ד"ה החמרים כו' וכנ"ל בסעיף שקדם:

לד **ויש מתירין כו'**. כן פירש ר"ח כמ"ש בנ"י ובזה מתורץ קושית תוס' ע"ג א' ד"ה מ"ט. לא ה"מ למימר כו' דכאן כיון דברשות לוקח לא מהני שכר עמלם לחוד לא כמו שהבינו תוס' שם בדברי ר"ח שמיירי ברשות מוכר ולכך דחקו עצמן בדבריו:

(**ליקוט**) **ויש מתירין כו'**. כן משמע בירושלמי שסיפא מיירי אף באחריות התגר דאיתמר שם המוליך חבילה ממקום למקום א"ל תנה ואני נותן לך כדרך שאתה נותן במקום פלוני אם באחריות הנותן אסור והלוקח מותר אבל חמרים המקבלין מבעלי בתים מעמידין להן פירות במקום היוקר כשער הזול מדקאמר אבל משמע שכאן אף באחריותם מותר ואמר שם מ"ט רב הונא אמר נעשה שלוחו ודא מתיבין לרב הונא שליח שנאנס חייב על

האונסין בתמיה הא פטור על האונסין וכאן חייב ומשני לא פעמים מתנה ש"ח להיות כשואל אלמא באחריות התגר הוא אלא שקשה קושית תוס' שם ד"ה החמרים כו' לכך פי' שנותן שכר עמלו ומזונו [ואע"ג דמירושלמי משמע דא"צ ליתן לו שכר כלל כיון ששלוחו הוא וכמש"ל בסי' קע"ז ס"א בהג"ה הירושלמי לית ליה טעמא דגמ' ניחא להו כו' וכמש"ש טעמים אחרים כנ"ל אבל לגמ' דידן דאמר ניחא להו כו' וכיון שי"ל הנאה אזיל טעמא דירושלמי ומכל מקום נלמוד מהירושלמי שבאחריות השליח הוא ממ"ש אבל כו' ומדקאמר נעשה כו' אלא אע"ג דנותן שכר עמלו מ"מ צריך לקבל אחריות כמ"ש בחבילה ולכן פריך בגמ' מ"מ כו' אבל לפי' תוס' היינו דין החבילה ומה חידש בזה ומאי אבל וכן מאי פריך בגמ' מ"ט הא לקיחת השכר לא הוזכר שם וע"ש בתוס' ד"ה מ"ט כו' אבל פירושם דחוק דא"כ עיקר החידוש דא"צ לשכר חסר מן הספר ולא הוזכר לא ברישא ולא בסיפא אבל לפי' ר"ח הכל ניחא] (ע"כ):

**לה** **להלוות כו' לתת כ' ליטרין כו'**. עש"ך ס"ק ל"ד:

(**ליקוט**) **להלוות כו'**. דהוא רבית קצוצה אע"ג שהמלוה מקבל אחריות המעות שהלוה אפ"ה אסור כמש"ש ס"ט ב' ועתוס' שם ד"ה אוגר כו' ועט"ז:

**לו** **לתת כו'**. דאינו עושה זה בשביל הקדמת המעות דאפילו היה נותן לו אחר ביאת הספינה היה עושה כן אלא משום דמאה ליטרין שיש בספינה הן קרוב להפסד מאד ולכן מוכר לו בדבר מועט ומותר אף בהקדמת מעות וכמ"ש סי' קע"ג ס"י אבל מותר כו' אבל בסי"ח שאינו נותן לו מהספינה אלא מכיסו והלואה היא ואף שמקבל שם אחריות הספינה אינה כלום דהיא ד"א (ע"כ):

## סימן קעד

**א** **וכל הפירות כו'**. כמש"ש ס"ז א' בעובדא דההיא איתתא כו':

**ב** **ואפילו כו'**. עתוס' ק"ד א' ד"ה היה כו' וכן כר"פ הפועלים כו' דמסתמא משכיר עצמו אדעתא דמנהגא וכן בסוף ב"ק וש"מ:

**ג** **אבל אם כו'**. כפירש"י שם וש"פ. ורמב"ם פי' בדרך אחד וכמ"ש בח"מ סי' ר"ז ס"ז:

**ד** **ואם כשאמר כו'**. כמש"ש מ"ד הוא גופא כו':

**ה** **אבל כל כו'**. שם:

**ו** **ואפילו**. דאם לאחר המכר אפי' המוכר עשהו בקנין מותר כמ"ש בס"ב:

**ז** **וכן אם כו'**. גמ' שם ס"ה ב' תני רב ספרא כו' ואע"ג דאמרינן שם וזוזי להוי כו' כ' נ"י בשם הרשב"א דלאו דוקא שאמרו כן דמסתמא כך ועהג"א שם ד"ה והיכא כו' והביא

ראיה דהא קי"ל דערבון נגד כולו הוא קונה וכ"כ הג"מ בשם רב האי גאון וכמש"ש ע"ז ב' טעמא דכתב כו' ע"ש בהג"מ:

ח **מכר כו' אבל אם כו'**. כפי' ר"ח שם דמש"ש לכשיהיו לך כו' אח"כ מירי ועהג"א שם ד"ה ר"ח כו' ומש"ש בהג"א והוא דקני כו' ר"ל שעשה קנין או שטר דאל"כ בלא"ה מותר שאינו כלום ובתה"ד הבין דברי ר"ח שהוא רק בהבטחה בדברים אמתיים אבל בקנין אסור ומ"ש הג"א והוא דקנו כו' ר"ל הלוקח קנה מהמוכר ואח"כ יבטיח הלוקח אותו כמש"ש סי' ש"ג וכמש"ל סי' קס"ט סי"ח בסוף ההג"ה וליתא אלא כמ"ש הרשב"א כאן ומ"ש והוא דקנו לענין הקנין קאמר דל"ת שבהבטחה בלבד קונה כמו באמצע המכר:

ט **האומר כו'**. עבח"מ סי' ר"ז ס"ח שכ' בע"א:

י **ודוקא שאומר כו'**. כמ"ש בפ"ו דב"ק (ס' ב') חבול ישיב כו':

יא **ואם אכל כו'**. שם ס"ו ב' אר"נ השתא כו' למימרא כו':

יב **זבין כו'**. בפי"א דכתובות (צ"ז א') . וכן כו'. בפ"ב דקדושין (נ' א'):

יג **א"א ללוקח כו'**. כמש"ש ס"ה ב' וכנ"ל בסעיפים הקודמים:

יד **אפילו בתנאי כו'**. כרבא אליבא דרבנן שם ס"ג א' וז"ש (שם ס"ה ב') משלשין ולא קאמר שיאכל בתנאי:

טו **השוכר כו'**. ב"י:

טז **והקדים כו'**. ר"ל אע"ג ששוכר בשביל הקדמה בפחות מותר כמ"ש במתני' ס"ה א' והתנאי ג"כ מותר דאף במשכנתא מותר כנ"ל סי' קע"ב ס"א ול"ד להא דס"א דשם מחזיר לו כל המעות משא"כ דמנכה לו כשיעור שנים שדר בו וכ' ובדרך זה כו' ר"ל דנ"מ בזה דאלו במשכנתא אסור בכה"ג כמ"ש בסי' קע"ב ס"ג משא"כ בשכירות שדין שכירות כ"ה שאחריות הוא על המשכיר כמ"ש בפ' השואל ולא שייך כאן קרוב לשכר כו':

## סימן קעה

א **אפילו אם כו'**. כמש"ש ס' ב' במתני' עמדו כו' וערש"י שם ד"ה א"ל כו':

ב **ואפילו כו'**. כמש"ש ס"ב וכי אין לו כו':

ג **וי"א כו'**. כפי' תוס' ס"ג ב' ד"ה ופוסקין כו' וכרבא קי"ל דהוא בתרא אבל סברא ראשונה ס"ל כפירש"י שם ורשב"א פי' דמש"ש אמרינן מ"ל דמיהן כו' ופוסקין כו' דה"פ כמו אם יש לו מעות פוסקין על שער שבשוק ה"נ אם מביא פירות אחרים פוסקין ג"כ כמו שיכול לפסוק בדמיהן וז"ש מ"ל דמיהן מ"ל הן ולפ"ז לא שייכי הא דרבא להא דר' יוחנן ול"פ עליה כלל:

ד **(ליקוט) היו כו'**. כגי' שלנו בגמ' אבל רש"י שם כתב ה"ג בתוספתא כו' אין פוסקין על החדשות כו' אבל לגי' שלנו אין פוסקין כלל בין לחדש בין לישן כיון שאינו שער קבוע. מ"מ (ע"כ):

(**ליקוט**) **היו כו'**. כגי' שלנו וגי' רי"ף וש"פ ומשמע אפי' ליתן לו אח"ז חדשות מד' דלא כרש"י שלפ"ד מותר בכה"ג. מ"מ וסה"ת וש"פ. ב"י (ע"כ):

ה (**ליקוט**) **אע"פ כו'**. סתם כדעת רש"י במתני' ד"ה פוסק עמו באיזה כו' והרא"ש שם ותוס' ס"ג ב' ד"ה מהו דתימא כ' דוקא כשער לקוטות (ע"כ):

ו **וצריך שינכה כו'**. למד ממה שקדם:

ז **הפוסק כו'**. שם ס"ג א' וש"מ איתיה לדר"י כו':

ח **אבל כו' ויש כו'**. עתוס' שם ד"ה דאר"י כו' ורא"ש יישב דברי רשב"ם והסכים עמו ודבריו דחוקים ובב"ק שם כתב כר"ת:

ט **ויכול לפסוק כו'**. כמש"ש ס"ב ב' וכי אין לו יין כו':

י **ודוקא כו'**. ערש"י ס"ג א' ד"ה מאי לקח כו' אבל כל הגאונים כ' ומאי לקח כו' וגרסי אמר רבא בבא לחוב בדמיהן עסקינן וכדתני ר"א כו' ופי' הרשב"א דגם יין אין אסור בשאין לו אא"כ בא בתחלה בהלואה כמש"ש הרי שהיה נושה כו' ואף משום יין דוקא בנושה דלא כרש"י וז"ש ומאי לקח כו' ואמר בבא לחוב כו' אפילו בא בתחלה באיסרו אם דמי החטין זקפן עליו במלוה ואח"כ שם בהן יין אסור ג"כ באין לו. וצ"ל לפי' הרשב"א מ"ש בבא לחוב כו' וכדתני כו' ר"ל או כדתני כו' והם שני אוקימתות ועל אוקימתא שניה פריך ומאי כו' וענ"י שם:

יא (**ליקוט**) **ואם היה שליח כו'**. כפירש"י שם אבל רי"ף ור"ח והגאונים פירשו שם בענין אחר וז"ל במלחמות שם וכן פיר"ח דהאי גברא יהיב זוזי לחמוה או לאינש אחרינא למזבן נדוניא לביה חמוה וזל ורצה הנותן לחזור והשליח אומר שלא יחזור בו ודן ר"פ שא"י לחזור עד שיקבל מי שפרע ופריך ותיפוק ליה כו' דא"י לחזור כלל דכל מה שעשה שליח יקבל עליו החתן בע"כ ול"ל לתקוני שדרתיך כו' שאין לו להתנות תנאים מדעתו ול"ד להוא דזבין שלא באחריות (ב"ב קס"ט ב') דפושע הוא וכ"כ הרשב"א בשיטת הגאונים אבל הר"נ כתב דבשעה שקנה השליח עדיין לא זל ואח"כ זל ולא רצה החתן לקבל בשעת הנישואין אלא כשער של עכשיו ופריך ותיפוק כו' והלא משעה שלקחה קנאה דשלוחו של אדם כמותו כו' ולפ"ז אפשר שבעיקר דינא ל"פ על רש"י (ע"כ):

יב **מקח כו'**. עבח"מ סי' ר"ח וע"ל סי' רכ"ח (ע"ש בס"ק ק"א) ומש"ש:

יג (**ליקוט**) **והוא כו'**. וכ"כ ברא"ש שם בשם הגאון שנתקיים המקח בקנין וכ"כ בש"פ משם הגאון (ע"כ):

## סימן קעו

א **וה"מ כו'**. בתוספתא רפ"ד משכיר אדם מעותיו לשולחני להתנאות בהן ולהתלמד בהן ולהתעטר בהן נגנבו או אבדו חייב באחריותם נגנבו מלפניו באונס ה"ה כשומר שכר ר"ל ופטור נשתלשו עליהם אסור משום רבית ור"ל נשתלשו שמתחלה כשהושלש בידו הושלש שיהא חייב אף באונסין וז"ש בהג"ה ודוקא שלא כו':

ב **ואם קבל כו' ומיהו כו'**. כ"כ בתה"ד שכ' בגליון תוס' ע' א' מש"ש מעות של יתומים מותר כו' כ' וז"ל ונראה דהיכא דכל האחריות על הנותן שרי אפילו לקצוץ דאין כאן מלוה אלא פקדון ושכר מעותיו נוטל ובתוספתא שרי להשכיר מעותיו לשולחני משום דמחזירין בעין וה"ה אפילו אם השכיר להוציאן דשרי כו' ובתוס' שם ס"ט ב' ד"ה אוגר כו' כ' מקבל היה כו' ודחק שם בתה"ד דאפשר דתוס' מיירי כשקבל רק אונסין ולא גניבה ואבידה וכמה דחוקין דבריו ונשתקע הדבר ולא נאמר דודאי כ' ל"ד אונסין וכמ"ש ריב"ש משום דאילו לא היה מקבל עליו כל האחריות לא היה רב חמא טועה בכך ודאי הגליון פליג דהגליון ס"ל דאין חילוק בין משכיר להשתמש בעין או להוציאם ובפירש"י וכמ"ש תוס' בד"ה מרא בשם רש"י וקשה להו קושית תוס' מהתוספתא ותי' דבאמת אם מקבל אחריות שרי אבל תוס' חילקו בין בעין או להוציאן וכן חילקו כל הפוסקים:

ג **מיהו כו'**. כיון דדרך שכירות הוא:

ד **אבל כו'**. דאז הוא הלואה:

ה **כלים כו'**. גמ' שם ולא היא מרא כו':

ו **אפילו כו'**. כפי' תוס' שם ד"ה מרא כו':

ז **מקום בו'**. שם ע' א' ונהגו בני כו' אטו כו':

ח **י"א דוקא כו'**. עתוס' שם ד"ח דקא כו' וכ"כ ש"פ:

ט (**ליקוט**) **ולכן אם כו'**. הרא"ש שם שאם תשבר כו' ועהג"א שם ד"ה פירש"י כו' אבל ר"י כו' (ע"כ):

י **וי"א דאם כו'**. שכן פי' מש"ש אר"ש לא עשאה דמים כו' ר"ל שלא עשאה דמים אלא כמו ששוה בשעת מיתה אבל סברא ראשונה ס"ל כפירש"י שם ד"ה מותר כו':

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. הרא"ש סנ"ב ת"ר כו' וכל ימי חייה כו' ואינו משלם אלא כו' וכנ"ל ס"ג וכן מדמי שם בגמ' הני דיני להדדי וע"ל ס"ג מש"ש (ע"כ):

יא **הואיל כו'**. ערש"י שם ד"ה אבל כו' ובירושלמי שם ר"ל אומר נעשה לו כמשכיר לו שדה ביוקר כו' מתניתא מסייעא לר"ל אין מפרין על חנות וספינה ועל דבר שאינו עושה בגופו:

יב **אבל אם כו' וכ"ש כו'**. כמש"ש בגמ' מ"ש רישא כו' והאי כיון כו' והאי דקאמר כו':

יג **מותר כו' ודוקא כו'**. כמש"ש ע"ד ב' באתרא דתנא דידן כו'. רשב"א וריב"ש ועט"ז:

## סימן קעז

א **דהיינו כו'**. רמב"ם וכפירש"י שם אבל תוס' פי' שנותן לו דבר קצוץ וכ"ה בתוספתא וירושלמי שם והביאו תוס' שם ע"ש בד"ה אין כו' וערש"י שם ד"ה אין כו' ואע"ג כו' והר"ן כתב דכאן קמ"ל אע"ג דנותן לו שכרו כפועל לא מהני ובזה מתורץ קושיא שניה של תוס' שם ועוד דפריך גמ' כו'. וז"ש כאן אין מקבלין כלל ובס"ב כ' הנותן כו' שמותר ע"י שכר עמלו. ואין נ"מ בין פירש"י ותוס' לדינא אלא בפי' דמתני' דלרש"י הוא אבק רבית ולר"ת הוא רבית קצוצה:

ב **לפיכך אם כו'**. גמ' שם ועוד אדתני סיפא כו'. אא"ר אידי ואידי כו':

ג **שאם כו' או כו'**. ר"ל שיקבל הכל וכמש"ש אונסא וזולא וכמ"ש בס"ב בהג"ה:

ד **וכן הדין כו'**. טור וערש"י שם ס"ט ב' ד"ה אין מקבלין כו':

ה **וכ"ז לא כו'**. כמ"ש בירושלמי המוליך חבילה ממקום למקום א"ל תנה ואני נותן לך כדרך שאתה נותן במקום פלוני אם באחריות הנותן אסור והלוקח מותר אבל חמרים המקבלים מבעלי בתים מעמידין להן פירות במקום היוקר כשער הזול ר"ה אמר נעשה שלוחו ודא מתיבין לר"ה שליח שנאנס פטור על האונסין לא פעמים מתנה ש"ח להיות כשואל. ור"ל משא"כ במוליך חבילה כיון שהוא עושה ג"כ להנאתו משא"כ בחמרים ול"ל מ"ש בגמ' ניחא להו דמגלי כו' (וכמש"ל בסי' קע"ג ס"ק ל"ד) ושם במתני' אין מקבלין צאן ברזל כו' איזה צאן ברזל כו' ר' ירמיה בעי תמן את אמר נושא שכר חייב על האונסין אסור וכאן את אמר נושא שכר חייב על האונסין מותר ר"ל כאן בנצ"ב אמר הואיל ומקבל אחריות עליו אסור ושם בחמרים אמרת אע"ג שמקבל עליו אחריות מותר ולשון הירושלמי הוא להיפך כידוע בהרבה מקומות וכמ"ש הרא"ש בסוף פ' הדיינים ומשני לא פעמים שמתנה ש"ח להיות כשואל לכך שם מותר כיון שאין להם כלל הנאה משא"כ כאן דנוטל בשכר ולהנאתו עושה אסור במקבל עליו האחריות וז"ש ואפילו קבל כו':

(**ליקוט**) **וכ"ז לא כו'**. כמש"ש ע' א' ת"ר כו' קרוב להפסד ורחוק לשכר חסיד ור"ל שאין

נוטל כלל בשכר ועש"י שם ד"ה קרוב לשכר כו' (ע"כ):
(**ליקוט**) **וכ"ז כו'**. וכ"כ רש"י סוף ע"ב ע"ב ד"ה תנה לי כו' ותוס' ע"ג א' סד"ה החמרים. אלא נראה כו' והחמרים היו משתכרים כו' (ע"כ):
1 **הנותן כו'**. כל סעיף זה הוא לשון הרמב"ם וכן ס"ד. והנה מ"ש ואם היה לו עסק כו' וכן אם כו' הואיל כו' הוא כמש"ש ס"ט א' אמר רב מותר שליש כו' אלא אמר שמואל קוצץ כו' וכאב"א שם כי קאמר רב כו' וסובר דשמואל גמי בהאי גוונא דהא בהדא ענייא איתמר ומפרש מ"ש מותר שליש כו' ר"ל מהמותר על הקרן יהיה שליש שלך ר"ל שליש השכר שלך מותר וא"צ ליתן לו כפועל ושמואל פליג על זה שמא לא יהיה לו שכר כלל וה"ה דפליג על מילתיה דרבא שם פלגא באגר כו' דרבא קאמר אליבא דהלכתא דהלכה כרב וכמ"ש הרי"ף דקי"ל כרב באיסורי ומותר שליש מפרש דל"ד ה"ה פחות ומפרש דכ"ז שלא פסק לו מתחלה אלא כשבאין לחלוק נותן לו וכמ"ש בס"ג בד"א כו' וכן ס"ל להרמב"ם כמ"ש למטה וכן מילתיה דשמואל דרב מודה לו דכ"ש בכה"ג מותר וג"כ אף שלא פסק מתחלה כיון די"ל עסק אחר וה"ה דיכול להקשות על שמואל לס"ד אלא דהיה יכול לומר דשמואל ס"ל כר' יהודה אפילו לא טיבל כו' אבל למסקנא הוא אף לר"מ ור"ש ומפרש מש"ש ר"א מהגרוניא כו' א"ל עד האידנא זוזי כו' דלא כפירש"י משום דהשתא לאו עיסקא הוא שהרמב"ם כתב בהדיא רפ"ו דכה"ג נמי הוא עיסקא. אלא משום דכיון שחצי בהמה שלו א"צ ליתן לו בחצי האחר אלא כדין אם יש לו עסק אחר אלא שמ"מ צריך ליתן לו דבר מועט ובזה כיון שהוא אריסו א"צ ליתן לו כלל וזש"ש השתא שותפי כו' אמרי אינשי כו' וז"ש כאן ואם היה המתעסק כו' ומפרש מש"ש אי פלגא באגר כו' באינו רוצה ליתן לו כלל אז פוסקין לו ב"ד תרי תילתא באגד כו' בין ה"ל עסק אחר או לא וכ"ז שלא פסק עמו מתחלה כלל אבל בפסק עמו מתחלה אפילו לא ה"ל עסק אחר מותר במה שפסק אפילו בפחות משתות וכמ"ש בפ"ו הלכה ז' וכן אם התנו שאם יהיה שם שכר כו' ורבותי הורו שאין כו' ולא יראה לי זה וטעמו ממש"ש ריש עגלא לפטומא אע"ג שאין מגיע לשתות השכר וכן לשכרו כפועל ומפרש בהתנה מתרלה וז"ל ברפ"ח וכן השם בהמה על המפטם להיות מפטם אותה והשכר לאמצע צריך ליתן עמלו כפועל בטל ואם א"ל הרי הראש והאליה שלך בעמלך יתר על מחצית השכר מותר. וכתב ה"ל למפטם בהמות אחרות שמפטם אותם עם זו השומא אצלו כו' הואיל והוא מתעסק בשלו ובשל חבירו אפילו לא העלה לו אלא דבר מועט בכל ימי השותפות הזאת דיו דחולק בשכר בשוה [ור"ל אפילו לא התנה מתחלה כנ"ל] ואם היה אריסו הואיל והוא מטפל בשלו ובשל בעל השדות א"צ להעלות כלום. והטור מפרש

ג"כ מותר שליש כפי' הרמב"ם וכן מפ' הרי"ף והרא"ש וש"פ ומפ' מותר שליש לאו דוקא אלא דבר מועט וכמ"ש ברי"ף אבל דאית ליה עיסקא אחרינא ולא קמבטיל ליה מיניה לא בעי באגריה כולי האי כדאמרינן א"ר מותר שליש כו' ואב"א כו' וכ"כ הטור וה"מ שצריך כו' אבל כו' כגון רועה כו' וכן מפרש הכל בדרך הרמב"ם ואמר ותקנת חכמים הוא למי כו' ר"ל אם לא ירצח ליתן לו כפועל אלא שדעתו דוקא באין לו עסק אחר דזהו שיעור טרחו קרוב לשכרו כפועל ולכן כתב ותקנת חכמים כו' קודם וה"מ שצריך כו' וה"מ שצריך קאי אשניהם בין שכרו כפועל או פלגא באגר כו' ששניחם הוא שכר טרחו וכ"ה ברי"ף ורא"ש מיהא הא דאר"מ כו' ואי בעי למיפסק כו' ואח"כ כ' וה"מ בחנוני כו' אלא שדעת הרי"ף והרא"ש דפלגא באגר כו' לא מהני אלא בפסק עמו מתחלה בכה"ג ודוקא פלגא כאגר כו' הא פחות מכאן לא והוא דעת רבותיו של הרמב"ם כמש"ש אבל לא פסק עמו מתחלה לא אא"כ נותן לו כפועל וכמ"ש הרא"ש והא דקאמר ר"מ כו' והוא שלא פסק תנאי עמו כו' אבל אי כו' וה"מ בחנוני כו' אבל מאן כו' ר"ל בין פסק עמו בתחלה בין לא פסק סגי בכ"ש וכ"ה דעת הטור בזה כנ"ל אבל הטור חולק עליהם וס"ל דבסוף פלגא באגר כו' אבל בתחלה אף בדינר א' סגי וכדברי הרמב"ם שחלק עליהם ומ"ש בדינר א' סגי דבריו לקוחים ממ"ש קוצץ לו דינר וס"ל דרב בלחוד אתמר באית ליה עסקא אחריתא אבל שמואל מירי בקוצץ מתחלה ואף באין לו עסק אחר וט"ס כאן בטור שכתב או כיוצא בזה שנותן לו דינר כל ימי משך העסק. מתיבת שנותן עד העסק צ"ל למעלה אחר ואפילו בדינר אחר רשאי שנותן לו דינר כו' של"ת דינר כל יום ומ"ש כאן או כיוצא בזה ר"ל ל"ד פלגא באגר כו' אלא ה"ה בגוונא אחרינא רק שיהא שתות יותר בריוח מבהפסד ולדינא שיטתו כשיטת הרמב"ם אבל שיטת הרי"ף הוא כדברי הרא"ש שאם לא פסק מתחלה דוקא כפועל ואם פסק פלגא באגר כו' באין לו עסק אחר רק שדברי הרי"ף מגומגמין קצת מש"ש והיינו דקאמר בין כו' כדפסקו כו' דודאי ליתן שכרו כפועל א"צ פיסוק מתחלה ואפשר דס"ל דאם לא פסק מתחלה אסור ליקח לגמרי משום רבית כיון דמתחלה היה באיסור וכמש"ל סכ"ה והטור לקח שיטת הרמב"ם רק בי"ל עסק אחר ס"ל כהרי"ף ורא"ש דאין שייך שם פלגא באגר כו' ודבריו נכונים דהיאך שיערו פלגא באגר כו' לשכרו כפועל ולשכרו כ"ש [ועמ"ש בס"ד שגם דעת הרמב"ם כהטור] ובב"י ודרישה פירשו כאן דרכים רחוקים ע"ש ושם ועכשיו אפרש אחת לאחת:

(**ליקוט**) **הנותן כו'**. עמש"ש ששיטת הרמב"ם והטור אחת לדינא ומ"ש בס"ד ואם ה"ל עסק כו' הוא תוספת המחבר ושגה בזה רק מ"ש הרמב"ם ואם היה מתעסק אריסו כו' לא כ' הטור שס"ל כפירש"י וכמ"ש בס"ג בהג"ה (ע"כ):

(ליקוט) הרי"ף כתב דנותן כפועל בטל ואי בעי למיפסק כדרבא פלגא באגר כו' וה"מ בחנוני וכיוצא כו' ופי' בשערים וסמ"ג שבחנוני פוסק עמו בא' מג' תנאים או כפועל או פלגא באגר ותילתא בהפסד או פלגא בהפסד ותרי תילתא באגר ולא חילקו בין פסק בתחלה או לא וכ"כ הרשב"א ופי' דבנותן לו מיניה וביה ואפשר דהוה ביה רווחא טובא דמטו ליה כפועל בטל או טפי לא הקפידו חכמים בדבר וביל"ל עסק אחר סגי במותר שליש ומפ' סמ"ג כפירש"י וכ' ההיא דריש עגלא וקוצץ דינר בל"ל עסק אחר אלא שהוא אדם בטל וא"א לשער כפועל בטל וז"ש בברייתא בין מרובה בין מועט רק שיתן לו דבר מה כו' איירי בכה"ג. והרא"ש פי' דברי רי"ף שבלא פסק נותן כפועל בטל ובפסק סגי כדרבא פלגא כו' וה"מ כו' ולכ"ע אפי' פסק לא סגי בפחות מכדרבא אבל שיטת הרמב"ם וטור דרבא הוא בלא פסק ואינו רוצה ליתן כפועל אבל בפסק סגי אפי' בדינר אלא שמחולקין בפירוש הגמ' בפי' קוצץ להרמב"ם ביש לו עסק אחר ולהטור בל"ל עסק אחר ופוסק בתחלה וכן בפי' עובדא רר"א השמיטו הטור (ע"כ):

ו **הנותן מעות כו'**. מתני' שם ולא יתן מעות כו':

ז **שכל עיסקא כו'**. שם ק"ד ב' וז"ש בתורת עיסקא כו':

ח (**ליקוט**) **שבכל יום כו'**. כ"כ הרי"ף דפועל הוא שכירות וכל יום הוא לבדו (ע"כ):

ט **כפועל בטל כו'**. גמ' שם והנה בזה ג' שיטות שיטת רש"י ע"ש ד"ה אמר אביי כו'. ושיטת תוס' דנותן לו כפי אותה מלאכה שבטיל ממנה ויושב עכשיו בטל לגמרי ועתוס' שם ר"ה ונותן כו' וכ"ד הרא"ש ועתוס' דבכורות כ"ט ב' ד"ה כפועל כו'. ושיטת הרשב"א ונ"י הוא כפיר"ח שם ור"ח פי' שם כמות שבשאר ימות השנה כו' (עמ"ש בח"מ סימן רס"ה בליקוט) [ועוד שיטה רביעית לטור שנותן לו שכר על העסק ולא על מלאכה ראשונה]:

(**ליקוט**) **בטל של כו'**. כסתם מתני' והוא כר"מ. רי"ף וע' במלחמות בשם תשובת הרי"ף שהאריך להוכיח דהלכה כר"מ וכן בסמ"ג ע"ש (ע"כ):

י **ואם ה"ל כו'**. זהו דשמואל שם ס"ט א' וכאב"א:

יא (**ליקוט**) **אלא אפילו כו'**. קל בתרתי שדינר לבד סגי ואף לכל ימי השותפות ביחד וכן הגהתי בטור שצ"ל שנותן כו' קודם ותקנת כו' (כנ"ל ס"ק ו') (ע"כ):

יב **וכן אם א"ל כו'**. זהו דרב שם וקי"ל כוותיה וכ"ש בדשמואל דרב מודה לו:

יג **ואם היה כו'**. מעובדא דר"א מהגרוניא כפירושו אבל הטור לא כתבו וכן ש"פ שמפרשים כפירש"י שם דבשותף א"צ ליתן שכר כלל וכ"כ הסמ"ג וז"ש בהג"ה וכ"ז כשאחד כו':

יד **וצריך כו' ודלא כו'**. עתוס' ע' א' ד"ה דקא כו' ועש"ך:

טו **בד"א כו'**. הוא דברי הטור וכ"ד הרמב"ם ואינו כן דעת הרי"ף והרא"ש ורבותיו של הרמב"ם דלא כב"י:

טז **הנותן כו'**. הוא טעות המחבר וטעה בזה ואינו לא דעת הרי"ף ולא דעת הטור כנ"ל וזהו לשון הרמב"ם שם הלכה ג' ועוד תקנו חכמים שכל הנותן מעות לחבירו להתעסק בהן ופחתו או הותירו ולא רצה ליתן לו שכר עמלו בכל יום ולא התנו ביניהן שום תנאי שיהיה שכר המתעסק בחצי הפקדון שליש כו' והמחבר הוסיף מדעתו ואם ה"ל עסק כו' וטעה טעות גדול כנ"ל וסדור לשון הרמב"ם אטעיתיה שסבור שדברי הרמב"ם על כל הנ"ל שבס"ב וליתא וכמש"ל:

יז **יהיה שכר כו'**. רמב"ם וס"ל דמ"ש פלגא באגר כו' שהברירה ביד המתעסק אבל רש"י בפ' המקבל (בבא מציעא ק"ד ב)' ד"ה חד עיסקא כתב שבסתם הוא פלגא בהפסד ותרי תילתא באגר וכ"כ הרי"ף שם ורא"ש ורמב"ן ורשב"א וסמ"ג וש"פ וכן עיקר כמ"ש פלגא מלוה ופלגא פקדון ור"ל לענין אחריות בין אונסא בין זולא ובאגר יטול מותר לשכר עמלו ועוד יש שיטות אחרות דעת רבותיו של הרמב"ם להיפך פלגא באגר ותרי תילתא בהפסד וכבר כ' הרמב"ם שהוא מעות ועוד דעת הראב"ד שהברירה ביד הנותן וכבר דחו אותה תלמידי הרשב"א:

(**ליקוט**) **הנותן כו'**. עמש"ש שר' שיטות כאן ושיטת רש"י היא המחוורת וכן הכריח הסמ"ג ורשב"א וש"פ ממ"ש בפ' המקבל האי עיסקא פלגא מלוה כו' אלמא בסתמא הוא אחריות על שניהם בשוה להפסד ועוד שיטה ה' שיטת הרמ"ה באם כ' בשטר בהדיא פלגא באגר ובהפסד ע"ש (ע"כ):

יח **שליש ריוח הפקדון**. עמ"ש בסכ"ז:

יט **כשהוא נוטל כו'**. הראב"ד דלא כהרמב"ם וכמ"ש בפ"ג דב"ב (מ"ב ב') השותפין ש"ש זה לזה וכ"ש בעיסקא שנותן לו שכר ואע"ג ששכר עמלו נוטל מ"מ לא גרע משוכר:

כ **ומותר כו' ולא כו'**. וראיה דאם היה כגזלן לא היה שם השכר לאמצע ועט"ז:

כא **מיהו אם שינה כו'**. עבח"מ סי' קפ"ג ס"ג מיהו כו' ועיקר כסברא ראשונה שם וכן סתם בס"ס זה ואף סברא אחרונה מודה באם שינה ואמר וכמו בכל גזלן שאינו נותן שכר כלום וכמ"ש בב"ק צ"ז א' ואב"א הא והא כו' ושם צ"ו ב' ס"ס גזילה כו' ואמר חוזר בו כמש"ש קט"ז ב':

כב **שלא יהא כו' דאז כו'**. כמ"ש בב"מ מ"א א':

כג **ואם נהגו כו'**. ע"ל ר"ס קע"ד בהג"ה:

כד **נתן מעות כו'**. כמ"ש ברב מרי ס"ט ב' וכמ"ש תוס' שם ד"ה אוגר כו':

כה **וי"א כו'**. הוא מדברי תה"ד וכמש"ל ר"ס קע"ו בהג"ה וכ' תה"ד דדוקא ברבית דרבנן וכמו בעובדא דרב מרי שהיה משכיר כו' ע"ש אבל כבר כ' שם שאין לסמוך ע"ז ע"ש:

כו **הנותן כו' אם הלוה כו'**. כנ"ל ס"ו ובתוספתא פ"ד הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר וא"ל הילך מנה ואין אני יכול לעמוד על הפרוטרוט אסור:

כז **אבל אם כו'**. דתנאי הזה בטל כיון דאיסורא הוא ועל תנאי הראשון עומד וז"ש אם כו':

כח **הלוה כו'**. ר"ל אע"ג דהוי צד א' ברבית מ"מ קי"ל כרבנן וכסתם מתני' שם ס"ה ב' וכן אין לומר דמנה משועבד למלך ומלכא אמר מאן כו' כמש"ש ע"ג ב' וע"ש תוס' ד"ה משתעבדי כו' דכאן שהוא דרך הלואה אסור ועסה"ת דף ס"ז ע"ד:

כט **א"ל הילך כו'**. שם בסה"ת ובתשובת הרשב"א מתוספתא וירושלמי ספ"ו דדמאי וכנ"ל סי' קע"ג ס"ד בהגה"ה וע"ש בתשובה:

ל **האומר כו'**. כמ"ש בח"מ סי' ע"ה ס"ה ועמש"ש:

לא **וי"ח כו'**. ע"ש בב"י שיש חולקים שם אבל דעת רוב הפוסקים כמש"ש בש"ע וכ"כ לעיל ס"ס קס"ח וז"ש וע"ל כו':

לב **המקבל כו'**. אע"ג די"ל מיגו דלהד"מ ועבה"ג וכמ"ש בפ"ק דסנהדדין (ט' ב') ובספ"ב דיבמות:

לג **המלוה כו'**. כמו הלוהו ודר בחצירו אע"ג דלא קיימא לאגרא ולא עביד למיגר אסור וכמש"ל סי' קס"ו ס"ג בהג"ה:

לד **אא"כ יתן כו'**. אבל הרשב"א אוסר דהערמת רבית הוא שיודע שלא יעכב וכמש"ש ס"ב ב' יש דברים כו' וכ"ש בכה"ג ולכן השמיטו הרב בהג"ה שם:

לה **האומר כו' אסור מפני כו'**. ר"ל אע"ג דמדינא מותר כמ"ש בב"ב קס"ח א' במתני' מי שפרע כו' ול"פ אלא באסמכתא כמש"ש אבל משום רבית ליכא שאינו אגר נטר שאינו אלא על רגע אחד שאם יעבור זו הרגע יתן כו' וקנסא הוא מ"מ הערמת רבית הוא וכנ"ל ובמתני' שם י"ל שנותן לו מעות הראשונות שפרע במתנה. רשב"א ועריב"ש סי' של"ה:

(**ליקוט**) **האומר כו'**. רשב"א סי' תרנ"א וכ"כ הר"י מיגש בב"ב קס"ח א' כמתני' שם מי שפרע כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **האומר כו'**. כמ"ש מי שפרע מקצת חובו כו' ובב"מ ס"ה ב' הלוהו על שדהו כו' ואמרינן בגמ' דקנה הכל ואפילו יותר בכדי מעותיו ואפילו מאן דפליג היינו משום אסמכתא. הרשב"א בתה"א ס"ב אלא שאח"כ מגמגם לאסור לכתחלה משום הערמת רבית כמו בהערמת רבית דשם ס"ב ב' וחכירי נרשאי ורבית מאוחרת כו' ומתני' הנ"ל

הלוהו כו' מכירה שאני דהוי כמכירה ומתני' דמי שפרע דשם פרעון הראשון למפרע מתנה ואפילו למ"ד אכל שיעור זוזי מסלקינן ליה הכא מודה דגריע מאבק רבית וכרבית מאוחרת וקיל מיניה אלא שאסור לכתחלה מפני הערמת רבית וז"ש בסי' קס"א ס"ב מלבד כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **האומר כו'**. אבל מדינא לא הוי רבית כיון שאינו מתחייב כלל עד אותו הזמן ובשביל רגע א' נתחייב אע"ג שבדעתו בשביל שמשתכר בכספו באורך הזמן וראיה ממ"ש בכתובות ס"ו א' פסקה להכניס כו' וערש"י שם ד"ה הוא פוסק כו' לפי כו' וכ' במרדכי שם ולא הוי רבית כיון שאם מגרשה מיד חייב לה וכ"כ בהג"א שם ד"ה פירש כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **האומר כו'**. עמש"ש שכתבו דמותר מדינא כיון שאינו אלא ברגע אחת אלא שיש להחמיר שלא יערימו בכך ואינו ברור אצלי דהא אמרינן בב"מ י"ד ב' דלשמואל הוא רבית ולא אמרו מיחזי כרבית אלא משום דהוא זביני וכמש"ש ט"ו וכי מותר כו' התם הלואה כו' ועוד דלא נחית אדעתא דהכי ומשום זה סובר רב דמותר ואפשר לומר משום דמתנה תחלה שחייב מעכשיו וכמש"ש ט"ו א' וערש"י שם ד"ה שקנאו מידו כו' וז"ש בהג"ה ויש מתירין כו' וכמש"ש וערש"י שם ר"ה כגון שיש כו' וכ"כ הרא"ש שם דלא מיחזי כרבית כיון שאין מחזיר לו מעות אבל עדיין צ"ע כמש"ש וכי מותר כו' וכי מותר כו' התם הלואה כו' אלמא דאינו מותר כ"ז אלא בזביני ושם לא משום הערמת רבית בודאי דלאו אדעתא דהכי מכר לו וודאי דרב ל"פ עליה בהלואה ועוד דלדברי הרשב"א שהוכיח ממתני' דפ' ג"פ וכי שמואל יפלוג על המתני' וצ"ע ואפילו בהכיר שאינו שלו שכתב הרא"ש שם בשם הרז"ה שאם פירש לו השבח שיש לו שבח הא כתב משום דמ"מ שמא דזבינא כו' ואף בזה נחלק הרא"ש שם (ע"כ):

(**ליקוט**) **האומר כו'**. הואיל ולא הוי בזמן כמו הלוהו כו' ס"ה ב' אבל צ"ע מ"ש ממשכן לו בית משכן כו' שם בגמ' ועתוס' שם בד"ה לא כו' וא"ת כו' וכ"כ הרא"ש שם והג"א בסכ"ט סד"ה התם (ע"כ):

[לו] **ויש מתירין כו'**. כיון דנותן לו פירות הוי כמכירה וליכא משום הערמת דבית וכמש"ש ס"ב ב' וכמש"ל סי"ח:

(**ליקוט**) **האומר כו' ויש כו'**. ומדינא לד"ה מותר כיון דלא תליא בהרחבת זמן וראיה ממ"ש במתני' פ"ו דכתובות פסקה לו אלף כו' ואמרינן בירושלמי הביאו הרי"ף והרא"ש וש"פ משום שמרויח בהן וע' במרדכי והג"א שם ד"ה פירש הר"ש בן ר"ב לא הוי רבית

כו' ואף שהתי"ט כתב שם תי' אחר וכ' הם אמרו והם אמרו כו' דבריו דחוקין ל"ל לרבנן להתיר כאן (ע"כ):

לז **המחייב כו'**. כנ"ל סי' קע"ו ס"ו בהג"ה ע"ש:

לח **אם חיוב כו'**. ולא דמי להא דלעיל סי"ד דכאן אגר נטר גמור הוא:

(**ליקוט**) **אם חייב כו' ואע"ג דאם כו'**. כמש"ש ס"ה ב' מכר לו את השדה כו' תני ר"ס כו' אע"ג שאילו הביא מעות עכשיו לא היה המוכר אוכל אפ"ה המוכר אסור. הרשב"א בתשובה שם (הנ"ל בס"ק ל"ה בליקוט ב') (ע"כ):

לט **המלוה כו'**. מדינא מותר כמש"ש ס"ה ב' במתני' הלוהו על שדהו כו' ואף בלא מעכשיו כמש"ש ס"ו א' ב' דא"צ מעכשיו אלא משום אסמכתא וא"ל דשאני קרקע דאין אונאה לקרקעות הא אמרינן שם משכן לו בית כו' בדמים הללו אסור ושם ס"ד ב' ולא ישכור הימנו בפחות אלא מפני הערמת רבית אסרו אבל צ"ע דהוא נגד המתני' הנ"ל וכן הקשה הריב"ש בסי' של"ה על ההיא דסי"ד ממתני' דהלוהו הנ"ל ותירץ כיון דאינו אסור אלא משום הערמת רבית אינו אסור אלא בשנותן מעות מתחלה ומקבל מעות יותר משא"כ במתני' הנ"ל אבל ההיא דכאן קשיא:

מ **המוכר כו'**. כנ"ל כיון שלא נתן מעות מתחלה אין כאן משום הערמת רבית וכנ"ל בהלוהו על שדהו כו' וכ"ש כאן כיון שהוא בדרך מכירה:

מא **אם הפקיד כו'**. שכיון ששלח יד והלוון בלא דעת המפקיד הוי כגזלן ואם הותירו הותירו לו וכמש"ל ס"ה בהג"ה ע"ש:

מב **ואם הנפקד כו'**. ואין כאן משום רבית מאוחרת כיון שלא בא לידו בתודת הלואה וכן משום קרוב לשכר ורחוק להפסד כיון שלא התנה מתחלה. שם ועבד"ה בשם תשובת הרשב"א:

מג **המתעסק כו'**. עמ"ש בח"מ סי' פ"א ס"ל:

מד **אם נותן כו'**. שם ס"ח ב' ועתוס' שם ד"ה מקום. ור"ח גרים כו' פי' אם היו כו'. ולכאורה משמע דלתועלת הנותן קאמר דהוא בכלל הקרן לנותן וכן פי' בתוספת הרא"ש אבל הטור פי' דלתועלת המקבל קאמר שאם היו פירות של המקבל מונחים ברשותו והנותן נותן לו מעות בשבילן צריך לשום כפי מה שהיה צריך ליתן בשוק עם שכר כתף וכ' וכ"ש אם יש למקבל כו' כמ"ש בסכ"ב. והרמב"ם פי' בדרך אחר ע"ש:

(**ליקוט**) **אם כו'**. גירסת ר"ח ורי"ף וש"פ בברייתא מקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות מעלין לבהמה מעלין להעלות ולדות בשכר עמלו ומזונו מעלין. ועתוס' שם בשם ר"ח ומפרש הטור לטובת המקבל כמו בסיפא. ב"י. וכתב הטור אם נותן כו' כמ"ש כאן וכ'

ואפילו היתה העיסקא בבית המקבל מעלה אותן כשער שבשוק כו' והן שני פירושים פי' הראשון שכ' הטור וכאן בש"ע הוא כפי' הרמב"ם וכמ"ש בב"ח דברי הרמב"ם שבכל פעם שמוליך המקבל בשוק למכור העיסקא אם דרך לשכור כו' צריך ליתן כו'. ופי' השני הוא פי' ר"ח לדברי הטור והוא להוליך משוק הסחורה כשלוקח ומוליך לביתו ורישא הוא כשמוליך לשוק ואע"ג שבתוס' כ' מבית הנותן והטור כתב מן השוק הכל ענין אחד וב"ח ודו"פ פי' בע"א ול"נ (ע"כ):

מה (**ליקוט**) **אם כו'**. כ"כ הטור במכש"כ כו' (כנ"ל ס"ק מ"ד) וכ"כ בתשו' הרא"ש כלל פ"ה. ב"י (ע"כ):

מו **ובמקום כו'**. כמ"ש בפ"ו דדמאי כהן ולוי שקבלו כו':

מז (**ליקוט**) **הנותן כו'**. כגי' ראשונה ברא"ש וכ"ה גי' שלנו בגמ' וכן גי' הרי"ף ורמב"ם וש"פ (ע"כ):

מח **כל אחד כו'**. ערש"י שם ד"ה אלא כו' ואני שמעתי כו' והרמב"ם מפרש כפי' האחרון ששמע רש"י ופסק הטור כדברי שניהם וכ"פ נ"י:

מט **ובמקום שאין מנהג כו'**. דעל מקום שלא נהגו קאי וכ"כ הרמב"ם וכמ"ש רב מנשיא כו' ועוד מקום כו' ולא הקשה לו מן הברייתא ש"מ לאחר זמן היה:

נ (**ליקוט**) **ומשם ואילך כו' ואם בא כו'**. מ"ש ואם בא כו' הוא פי' על מ"ש למעלה ומשם ואילך כו' דהיינו דוקא כשחלק בפני ג' כו'. ט"ז וכ"כ ב"י וכ"ה דעת הרמב"ם וכ"כ הרשב"א בשם רש"י אבל תוס' חולקין על זה וכ' דאפילו חלוקה ובלא שום תנאי נוטל חצי מחצה כו' וכ"מ בברייתא דקתני סתמא מכאן ואילך כו' וכ"מ בירושלמי ומ"ש אביי מאן פליג לך ועוד כו' תרי מילתא קאמר ראשונה לבטל החלוקה ושניה לפוטרו לגמרי. ודעת הטוש"ע כרש"י ורמב"ם ודלא כרו"פ וב"ח בקונטרס אחרון שדחקו:

נא **צריך להודיעו כו'**. טור וכפי' י"מ בתוס' שם ב' ד"ה כה"ג:

נב **או לשום כו'**. רמב"ם וכמש"ש מאן שם כו' וכמש"ש ל"א ב':

נג **ואם לאו כו' ואינו כו'**. ערש"י שם ד"ה מאן כו' וכ' ת"ר ונ"י דמפירושו נראה דבכל טעם לחוד סגי דחולקין בשוה וכ"ה דעת הרמב"ם והטור אבל בתוס' אמרו דאפילו בלא חלוקה כלל ולא הודיעו נוטל מחצה בשל חבירו וכמש"ש סתמא מכאן ואילך נוטל כו' ומ"ש מאן כו' ועוד כו' שני דברים הן מאן שם לך ואין החלוקה כלום ועוד מקום כו' ואין לך ליטול מחצה בשל חבירך וכן אמרינן בירושלמי בר נש דיהיב מאה דינרים לחבריה וארוחו עשרים דינרים שקל לגרמיה עשרה דינרים ואידך אתעביד עלוין קרן ברם ב"נ לא עבדין כן סבין ויהבין ולבסוף אינון פליגין וכ' ת"ר וכיון שהמנהג כך אף לדברי תוס'

אינו נוטל מחצה בשל חבירו כל שלא שם דאדעתא דמנהגא נשתתפו וכנ"ל ר"ס קע"ד וכ"כ בהג"ה כדעת הטור ורש"י אבל בש"ע כ' אין החלוקה כלום כדעת התוס' ואע"ג שמסיק הרשב"א כיון שנהגו כו' היינו במקום שנהגו:

נד **וכן לא כו'**. הרמב"ם. והטור כ' בדרך אחר ע"ש ומ"מ מדברי שניהם משמע שמפרשים מש"ש דזקפי כו' וכתבי כו' דשני דברים הן והרמב"ם מפרש מש"ש אבא כו' קאי אכתבי ליה שטרא:

נה **אבל באינש כו'**. מדקאמר רב עילישׁ גברא רבא כו' ודינא כשטר שיש בו רבית מפורש:

נו **והיכא כו'**. אבל דעת הרמב"ם שלעולם יד המקבל על העליונה וכמש"ל ס"ד ועמש"ש:

(**ליקוט**) **והיכא כו'**. עתוס' שם ד"ה אי כו' (ע"כ):

נז **אם התנו כו'**. רמב"ם וכמש"ש אי פלגא באגר כו' אי כו' ונמצא שלעולם נוטל שתות השכר כולו יותר על חלקו שהוא בתורת מלוה וכן בהפסד פורע הנותן שתות יותר שהוא שליש חלק של א' מהן וכ' רבותיו של הרמב"ם שאותו שליש מחשבין מחלק הנותן שהוא פקדון והוא שליש חלקו בין בשכר בין בהפסד ולכן בכה"ג שכ' כאן בש"ע שהתנו שיטול המתעסק רביע נמצא שחלק של פקדון הוא שלשה חלקים בהפסד משלם הנותן כולו. ורמב"ן ורשב"א ס"ל בהיפך דהשליש הנ"ל מחשבין מחלק המלוה בין בשכר בין בהפסד לפיכך משלם בכה"ג המתעסק שתות אלא בסיפא שהתנו בהפסד רביע נוטל בריוח שליש שהוא חלקו ושליש חלקו אבל הרמב"ם הקשה על רבותיו שא"כ פעמים שישלם הנותן יותר על ההפסד כגון אם התנה שיטול א' משבע בריוח ויהיה הפסד שבעה דינרין וישלם הנותן שמנה דינרין וכיוצא וכן קשה כה"ג על הרמב"ן ורשב"א שפעמים יטול המתעסק יותר מהריוח כגון שהתנו שיפסיד הנותן א' משבעה והרויחו שבעה דינרין צריך שיטול המתעסק שמנה דינרין ע"כ פי' הרמב"ם שאם התנו על הריוח בהפסד יוסיף הנותן שליש מחלק חבירו שהוא מלוה ואם התנו על ההפסד יטול המתעסק שליש מחלק חבירו שהוא פקדון וז"ש יפסיד כו' יטול כו' וכן הוא הסברא בהרוחה נוטל התוספת מחלק חבירו וכן בהפסד מפסיד הנותן היתרון בחלק חבירו לכן משערינן הכל בחלק חבירו אבל הרמב"ן והרשב"א תי' קושית הרמב"ם דלעולם אין משלם הנותן יותר מההפסד או הריוח וכה"ג כ' בח"מ סי' קע"ו ס"ו וע"ש בסי' צ"ג סי"ג דרמב"ם פליג שם וס"ל דישלם מביתו:

(**ליקוט**) **אם התנו כו'**. ושיטה אחרת לסמ"ג עב"י וכ' בכ"מ וטעמו של הרמב"ם דבריוח יטול שליש מחלק הפקדון יותר דהא אותו העודף נוטל בשכר טרחו בחלק הפקדון לכן נוטל מחלק הפקדון בין רב בין מעט לפי החלק של הפקדון משא"כ בהפסד שאינו נוטל

כלום בריוח אלא שבשכר טרחו מנכה לו מהפסד שלו שלא יפסיד כ"כ מנכה לו לפי ההפסד של המקבל בחלקו כ"כ מנכה לו שליש בהפסדו שלעולם לא יפסיד אלא ב' שלישים מחלקו של המקבל. ועבב"י שי"מ ההיא דפלגא באגר ותילתא כו' דל"ד שיהא לו שתות יתר בשכר מבהפסד אלא דבר מועט וע"ש בדבריו שפי' דברי הרי"ף והרא"ש כדברי הרמב"ם והטור ודבריו אינן נראין (ע"כ):

נח **אם התנו כו'**. כ"מ שם ק"ה א' וא"ר האי מאן כו':

נט **אבל אם כו'**. דאף אם היה הפסד היה נוטל שכרו כפועל מחלק הפקדון:

ס **וכן אינו כו'**. וכ"כ הרי"ף שם מהא דרבא הנ"ל ול"ד להא דפ"ב (ל"א ב') שם באיסור ורב ספרא ושם בפ"ה (ס"ט א') בהנהו תרי כותאי דשם שותפין נינהו וממוניה דנפשיה קשקיל ע"ש שהאריך בזה:

סא **מתעסק כו'**. וכמש"ש להכי קרו כו' ר"ל שהוא ברשות הנותן לעולם ואינו כמלוה שלהוצאה ניתנה:

סב **ויש עדים כו'**. עבב"ב ע' ב':

סג **ויוכל כו'**. כמ"ש בתוספתא והביאה הרא"ש בפ"ט סל"ז וכמ"ש בח"מ סי' קע"ו סי"ט:

סד **נתן כו'**. כמ"ש בסעיף שקדם:

סה **והכל כו'**. כנ"ל מהא רב"ב:

סו **ודוקא שלא כו'**. ממ"ש ולא אודעיה כו':

סז (**ליקוט**) **דהא יכול כו'**. כמ"ש בסל"ו ודלא כהג"א שם ד"ה משמע כו' וצ"ע כו' (ע"כ):

סח **המקבל עיסקא כו'**. מהנ"ל בש"ע דמלייה להפסד ואח"כ חולקין וז"ש אא"כ כו' או כו' כנ"ל:

סט **יחיד כו'**. עתוס' ק"ה א' ד"ה הני כו':

ע (**ליקוט**) **ובעל המעות כו'**. ממ"ש בפ' בתרא דב"ב (קס"ז ב' במתני') ואין כותבין שטר אריסות כו' אע"ג דבמלוה א"צ רק דעת הלוה כמש"ש אלא משום דא"י לחזור בו ועבח"מ סי' ש"כ ס"ב בהג"ה ובתוספתא דמ"ק אין כותבין שטר אריסות וקבלנות במועד ר"י מתיר שמא יקדמנו אחר ועבא"ח סי' תקמ"ה וכ"ש התחלת מלאכה אף בלא כתיבה ועח"מ סי' י"ג ס"ב בהג"ה (ע"כ):

עא **במעות משלחו**. דוקא מהא דרב ברפ"ג דקדושין דזבנה לעצמו וכמ"ש בח"מ ר"ס קפ"ג:

עב **ואם כו'**. ע"ש ולעיל ס"ה בהג"ה מש"ש:

## סימן קעח

א **אין כו'**. כמ"ש ובחקותיהם לא תלכו ובת"כ פ' א"מ ובחקותיהם לא תלכו לא תלכו בנימוסיות שלהם בדברים החקוקים להם כגון תרטיאות וקרקיסאות ר"מ אומר אלו דרכי אמורי שמנו חכמים ר' יהודה אומר שלא תנחור שלא תגדל ציצית ושלא תספר קומי ופי' הרמב"ם בספר המצות במל"ת מצוה ל' מ"ש כגון תרטיאות כו' שהם מינים ממושבם שהיו מתקבצים בהם לע"א וז"ש ולא יבנה כו' ובספרי פ' ראה השמר בל"ת פן תנקש אחריהן שמא תמשך אחריהן או שמא תדמה להן כו'. שלא תאמר הואיל והן יוצאין באבגיטא אף אני יוצא באבגיטא הואיל והן יוצאין בארגמן אף אני יוצא בארגמן הואיל והן יוצאין בקילוסין אף אני יוצא בקילוסין וכולן מיני מלבושין הן וז"ש ולא מדמין להן ולא כו' וכ' הרמב"ם וכבר ידעת ועל כל הלובשים מלבוש נכרי ובספ"ח דסנהדרין אפילו לשנויי כו' וכ' הרי"ף שם פי' העובדי כוכבים שבאותו הזמן היו עושין רצועות במנעליהן אדומות וישראל עושין שלהן שחורות כדי שלא ילבשו מלבוש עובד כוכבים וכן פי' הערוך וכ"כ בההיא דלבישא כרבלתא ברפ"ג דברכות (כ' א') דרב אדא קרעה משום מלבוש עובד כוכבים:

ב **ולא יגדל כו'**. בת"כ כנ"ל דלא כב"י ועש"ך:

ג **ולא יגלח כו'**. בפ"ב דעבודת כוכבים (כ"ט א') ובפ' בתרא דקדושין (ע"ו ב') ופ"ב ופ"ו דסנהדרין ד' מאות ילדים כו' ובתוספתא פ"ז דשבת אלו דברים מדרכי האמורי המספר קומי והעושה בלורית כו':

ד **ולא יגלח כו'**. זהו מספר קומי דתוספתא ות"כ כנ"ל ובספ"ז דב"ק ובסוף סוטה:

ה **ולא כו' אלא כו'**. כנ"ל:

ו **וכ"ז כו'**. כמו בערקתא דמסאנא הנ"ל ועש"ך ס"ק ג' וכמ"ש רש"י בסנהדרין שם ד"ה ערקתא דמסאנא כו' כגון שיש כו' וכן י"ל דברי רי"ף הנ"ל וכן ההיא דכרבלתא כמ"ש בערוך פי' בגד אדום כגון כרבלתא דתרנגולא שאין דרך בנות ישראל להתכסות בו שהוא פריצות כו' וראיה שבמעילה י"ז (א') אמר והלך וספר קומי ולא קאמר שלבש מלבושם:

ז **או בדבר כו'**. כמ"ש בת"כ הנ"ל בנימוסין כו' החקוקין להם ור"ל חק הוא דבר בלתי טעם כמ"ש בפ"ו דיומא (ס"ז ב') ואת חקותי כו' וכמ"ש רש"י בפ' קדושים חקים אלו גזירת מלך שאין להם טעם לדבר והרמב"ן כתב ודאי שיש טעם להם אלא שאין טעמן נגלה כמו גזירת המלך אשר יחוק במלכותו בלי שיגלה תועלתם להם וכן כל הני דחשיב בספ"ו דשבת ובפ"ז בתוספתא כה"ג הוא וכמ"ש בגמ' שם בשלמא טוענו באבנים כו' ושם כ"ד שיש בו משום רפואה אין כו' וז"ש אבל כו' וכן שעושין כו' וכמ"ש בתוספתא

שם האומר אל תפסוק בינינו פן תפסוק אהבתינו יש בו משום דרכי האמורי ואם מפני הכבוד מותר ואע"ג שהאמורים הרגילו בהן אעפ"כ מותר. מהרי"ק. וכ"כ הר"ן בפ"ק דעבודת כוכבים מש"ש שורפין על המלכים כו' לפי שלא אסרה תורה אלא חוקות של עבודת כוכבים ודברים של בטילה וכולן יש בהן צורך עבודת כוכבים אבל דברים של טעם שרי ובשריפה על המלכים טעמא איכא לשרוף לכבודן שלא ישתמש בהן אחר כו' וז"ש לכן אמרו כו' וכ"ה בגמ' שם י"א א' ואי חוקה היא כו' אלא דכ"ע כו' אלא חשיבותא היא כו' אבל בסנהדרין נ"ב ב' משמע להיפך דאמרינן שם תניא א"ל ר"י כו' ורבנן כו' הלא"ה אע"ג דאיכא טעמא רבא משום מיתה מנולת אפ"ה היה אסור ואמר שם דאלת"ה כו' אלא כו' משמע הלא"ה אסור ועתוס' שם ד"ה אלא כו' ובעבודת כוכבים שם ד"ה ואי כו' ותורף דבריהם דשני חקים הן אחד לשם עבודת כוכבים וזה אסור אף בדכתיבא באורייתא ואחד בדברים של הבל ושטות וזה מותר דוקא בדכתיבא באורייתא ולפ"ד מש"ש אלא חשיבותא היא לאו שיש טעם בדבר כדברי הר"ן שלכך שרי אלא ר"ל חק שלהם על אדם חשוב לשורפן ולאו משום עבודת כוכבים ולכן אמר שפיר בסנהדרין שם דאלת"ה כו' וצ"ל לדברי מהרי"ק אדרבה שאין טעם לדבר אבל מ"מ צ"ע דהא סייף טעמא איכא וי"ל דאי לא כתיב סייף לא היו דנין כלל בסייף וז"ש כיון דכתיב סייף כו' ולכאורה קשה הא התזה לא כתיב אבל דברי הר"ן תמוהים מאד וכן דברי הרב:

(**ליקוט**) **וכ"ז כו' ולכן אמרו כו'**. כבר כתבתי שדברי הר"נ תמוהין וגם דברי מהרי"ק אינן נראין ממ"ש בסנהדרין נ"ב תניא א"ל ר"י כו' והא סייף טעמא איכא ואע"ג שנדחקתי ליישבן אבל לדינא לא נ"ל וכן שורפין על המלכים ודאי טעמא איכא כמ"ש הר"נ ואפ"ה פריך דאלת"ה כו' אלא דודאי הכל אסור רק דוקא ללמוד מהם אסור וכמש"ש כיון דכתיב לא מינייהו גמרינן ול"ד משום דכתיב באורייתא אלא כ"ד שהיינו עושין זולתם מותר וכן במלבושים אבל כל שלובשין מלבוש המיוחד להם אסור וכפשט דברי הרי"ף הנ"ל אפילו ערקתא כו' וודאי משום רצועה אחת אינו משום פריצות וז"ש אפילו ערקתא כו' וכמ"ש בספרי הנ"ל הואיל והן יוצאין כו' אבל מלבוש שהיינו לובשין בלא"ה מותר לכן ל"ק כל ראיות מהרי"ק הנ"ל לפי שלא היה מיוחד להם דוקא וכ"כ הרמב"ם המיוחד להם וכן בכ"ד ודברי מהרי"ק אינן נראין כלל (ע"כ):

ח **יש כו'**. ספ"ו דשבת (וע"ל סימן קע"ט ס"ק ח'):

ט **אבל כו'**. פ"ג דמ"ק (כ"ז א') ופ"ב דסנהדרין ופ"ד דנדרים:

# סימן קעט

א **אין כו'**. פסחים קי"ג ב' וערש"י שם ותוס' דשבת קנ"ו ב' ד"ה כלדאי כו' וז"ש ולא כו':

ב **משום כו'**. שם ושם:

ג **וכ"ש כו'**. אף לפי' ראשון של רש"י ודוקא משום תמים אבל אינו עובר בל"ת רק באוב וידעוני כמ"ש לא ימצא כו' ושואל כו':

ד **נהגו כו'**. ע' זוהר פ' פנחס רל"ד א':

ה **ואין כו'**. ע' תיקוני זוהר ק"ד ב':

ו **ולכן נהגו כו' כי כו'**. כמ"ש מושחין מלכים על המעיין (הוריות י"ב א' כריתות ה' ב') ומושכין בצנורת לפני חתן וכלה כו' (ברכות נ' ב') יהא רגיל אינש למיכל בריש שתא כו' גרוסו על מיא כו' (הוריות שם כריתות ו' א') ובסוף פי"ח דשבת פורסא חד בשבא כו' בתלתא מ"ט כו' ארבע דהוא ארבע כו' בתולה נישאת ביום הרביעי שנאמר ברכה לדגים ואלמנה כו' שנאמר ברכה לאדם (כתובות ה' א') והרבה כיוצא וז"ש בש"ע הנ"ל נהגו כו':

ז **במה שאדם כו'**. כמ"ש בסוף שבת בברתא דר"ע וברנב"י שם שהיו יריאים מדברי הכלדיים ואין זה המנחשים בכוכבים ואמרו (שם) האי מאן דבלבנה כו' לא מזל יום גורם כו' וכנ"ל בתלתא בשבתא מ"ט לא כו' ומ"ש אין שואלין לשאול לכתחלה וז"ש אלא שאין לחקור כו' וכן בעופות כמעשה דרב עיליש (גטין מ"ה א') עיליש ברח ועת"ז קכ"ג א' ועב"י וברשב"א סי' תי"ג שהאריך בזה:

ח **י"א כו'**. כן כתב מהרי"ל סי' קי"ח שכך א"ל מהר"א ליישב מנהג העולם ודבריו קשין כחומץ לשינים לגנוב דעת המקום אבל מהרי"ל כתב דהמנהג הוא ע"פ הגירסא שם בשבת בכל הסוגיא אין בו משום דרכי האמורי והשתא מש"ש בכולהו כו' לבר מהני קאי אכל מ"ש שם ולכן לא הובא בגמ' מכל התוספתא שם אלא אלו וכן היתה גי' הרמ"ך כמ"ש הכ"מ בשמו וכן היתה הגי' לפני רש"י אלא שרש"י מחקה כמ"ש בד"ה יש בו וכ"כ הרשב"א בסי' תי"ג שכך הוא גי' הספרים ע"ש:

ט **אם הצליח כו'**. גמ' שם וכפירש"י שם:

י **וכן מותר כו'**. כפי' הרמב"ם והטור מש"ש תינוק הוא כה"ג וכמש"ש ר"י בדיק בינוקא כו':

יא **י"א כו' ויש אוסרין**. טעמם כמש"ש כל נחש שאינו כו' משמע דבגוונא דידהו הוא נחש ואסור ועתוס' שם ד"ה כאליעזר כו' וד"ה וכיונתן כו' ומ"ש בית תינוק ואשה כו' כתב הרמב"ם שמותר משום שלא כיון מעשיו ולא נמנע מלעשות אלא עשה סימן לעצמו

בדבר שכבר היה ושלא כפירש"י אבל הסמ"ג וש"פ הקשו עליו דהא ר"י בדיק בינוקא ונמנע מלירד לבבל בשביל זה וכן בר"פ מי שאחזו וש"מ ורב בדיק במברא כו' אלא דמ"ש בית תינוק כו' לסמוך עליהם כפירש"י ומש"ש כל נחש כו' לא לענין איסור קאמר אלא לסמוך עליו או לחוש ממנו דוקא אם עשאו סימן לעצמו מתחלה כיונתן וכאליעזר אז יש לסמוך ולחוש עליו אבל כל שלא עשאה סימן מתחלה ובא מעצמו אין לחוש עליו וע"ז אמרו בית תינוק ואשה אע"פ כו' ר"ל אע"ג שלא עשאו סימן מתחלה אעפ"כ יש סימן לחוש עליו והוא דאתחזק כו' משא"כ בנחש כיונתן אף בפ"א וערד"ק בשמואל א' י"ד וכ"ה דעת הראב"ד וא"צ עתה לדחוקי כדברי תוס' הנ"ל:

יב **וההולך כו'**. כמ"ש בספ"ג דנדרים כל המתמים כו' כל המנחש כו':

יג **ואע"פ כו'**. הרמב"ם וכ"כ בפי' המשנה לפ"ד דעבודת כוכבים אבל כל הבאים אחריו חלקו עליו שהרי הרבה לחשים נאמרו בגמרא והוא נמשך אחר הפלוסופיא ולכן כ' שכשפים ושמות ולחשים ושדים וקמיעות הכל הוא שקר אבל כבר הכו אותן על קדקדו שהרי מצינו הרבה מעשיות בגמ' ע"כ שמות וכשפים אמרה איהי מלתא ואסרתה לארבא אמרו כו' (שבת פ"א ב' חולין ק"ה ב') ובספ"ד מיתות ובירושלמי שם עובדא דר"א ור"י ובן בתירה וכן ר"ח ור"א דאיברו עיגלא תילתא ור' יהושע דאמר שם ואוקמיה בין שמיא לארעא (בכורות ח' ב') וכן אבישי בן צרויה (סנהדרין צ"ה א') והרבה כיוצא ואמרו (בספ"ד מיתות חולין ז' ב') למה נקרא שמן כשפים כו'. והתורה העידה ויהיו תנינים וע' זוהר שם וכן קמיעין בהרבה מקומות ולהשים רבו מלספר. והפלסופיא הטתו ברוב לקחה לפרש הגמרא הכל בדרך הלצייי ולעקור אותם מפשטן וח"ו איני מאמין בהם ולא מהם ולא מהמונם אלא כל הדברים הם כפשטן אלא שיש בהם פנימיות לא פנימיות של בעלי הפלוסופיא שהם חצוניות אלא של בעלי האמת:

יד **ואח"כ**. רש"י שם ד"ה וברוקק כו':

טו **ואם אינו כו'**. שבועות ט"ו ב':

טז **ואם יש כו'**. תוס' שם ד"ה אסור כו':

יז **הכל מותר**. טור דאין דבר שעומד מפני פ"נ. ב"י ע"ש:

יח **וי"א כו'**. רש"י בסנהדרין שם בד"ה הנ"ל:

יט **ומיהו ברוקק כו'**. הם דברי הרב כי דברי רש"י בלא"ה אינן מוכרחין ואפילו באינו מזכיר השם י"ל כמ"ש אפילו ויקרא כו':

כ **תינוק כו'**. ירושלמי פ"ו דשבת סוף הלכה ב' אין קורין פסוק ע"ג מכה והדין דקרי על יברוחא אסור בואי וקרי את הפסוק היה על בני שהוא מתבעת תן עליו תפלין בשביל

שישן אסור והא תני היו אומרים שיר של פגעים בירושלים א"ר יודן כאן משנפגע כאן עד שלא נפגע וכדברי הגמ' דשבועות הנ"ל:

כא **מותר כו' וכן כו'**. כמ"ש בפ"ו דשבת (ס' א' במתני') ולא בקמיע כו' ושם (ס"א) בגמ' ת"ר כו' א' קמיע של כתב כו' ושם איבעיא להו קמיעין כו' ת"ש הברכות והקמיעין אע"פ כו' שבתורה כו' אלא ליכנס כו':

כב **ודוקא כו'**. כנ"ל בסעיפים הקודמים:

כג **אבל לכתוב כו'**. כמש"ש קט"ו ב' מכאן אמרו כותבי כו' ואע"ג שעכשיו כותבין ברכות משום עת לעשות לה' אבל קמיעין באיסורן עומדין ועבא"ח סי' של"ד סי"ד וערש"י שם:

כד **להשביע כו'**. הג"מ בשם רא"מ מהא דרפ"ג דברכות באותו חסיד ושמואל וזעירי ובסוף מ"ק ליתחזי לי כו' ובב"י גמגם אם מותר ג"כ לאחר מיתה וכ' דיש לדחות הנך דברכות ודבריו דחויין ועד"מ וז"ש בהג"ה ויש כו' ועש"ך:

כה **אפילו לעשות מעשה**. גמ' שם:

כו **מעשה כו'**. ממש"ש בלטיהם אלו מעשה שדים בלהטיהם אלו מעשה כשפים כו' אלמא דבכלל כשפים הוא. הרמ"ה. והרא"ש הוכיח משם להיפך מדאביי פי' שם הי ניהו מעשה שדים והי ניהו כו' משמע דמעשה שדים מותר דאל"כ מאי נ"מ ואינו מוכרח שכן פי' בפ' ע"פ (קי"א ב') דבי פרחא כו' למנ"מ לקמיע ה"נ כן ואדרבה מדקאמר וע"י ספר יצירה מותר לכתחלה ול"ק רבותא יותר מעשה שדים ודברי הרא"ש דחוקין אבל מההיא דפ' חלק (סנהדרין ק"א א') אין שואלין בשדים בשבת רי"א כו' ואף ר"י לא אמר כו' משמע להדיא שמותר אלא שהרא"ש דחאה ואמר שמא דוקא לישאל על הגניבה אבל לעשות מעשה אסור וז"ש ויש כו' ועבא"ח סי' ש"ז סי"ח:

(**ליקוט**) **מעשה כו' ויש כו'**. וכמש"ש (ק"א א') שרי שמן כו' אלא שמכזבין אבל גירסת הרי"ף (ברי"ף שלפנינו ליתא אלא ברא"ש) מפני שמכזבין ור"ל ולא אתי לאמשוכי ולהימנו בהן ומשמע דשאר מעשה שדים אסור וצ"ע הא דאמר שם ת"ר (גי' הרי"ף ורא"ש שם) אין כו' ואף ר"י לא אמר כו' ואפשר דג"כ בשרי שמן כו' ודוחק וצ"ע (ע"כ):

כז **וע"י השבעה כו'**. דזהו כספר יצירה דשרי וכמ"ש (גטין ס"ח א') באשמדאי שמא דמרך עלך והשבעות מצינו הרבה כמעשה דר"ח ודבר"ה (שבת פ"א ב' חולין ק"ה ב') ור' יהושע (בירושלמי ס"פ ד' מיתות) ור"ח בר פפי (קדושין ל"ט ב') וכיוצא וכמה עובדי בגמ' ומדרשים שהיו משתמשים בהן וע' תשובת רמב"ן (הובא בב"י):

כח **מ"מ רוב כו'**. כמש"ש ואף ר"י לא אמר כו' כי הא כו' ומעשה דשלמה (בגטין ס"ח ב') יוכיח ואפ"ה ה"ל בעתותא כו' וע' בסוף ספר חסידים וע"ל סי' רמ"ו סכ"א בסוף ההג"ה:

כט **לקטר כו'**. עש"ך:

ל **המקטר כו'**. גמ' שם במקטר לחבר ורי"ו כתב משום בעל אוב וכ"ה בגמ' שם וב"י חלק עליו וכתב דט"ס וצ"ל משום עבודת כוכבים ודברי ב"י תמוהים ועש"ך (שמלבד שדברי הש"ך דחוקין הלא בכריתות ג' ב' איתא בדברי רבא מקטר לשד ע"מ לחברו):

לא **הלמד כו'**. ספ"ז דשבת ומבואר שם דדוקא במין אבל מן המכשף מותר לכ"ע ורי"ו כ' דמשניהם אסור וכ' ב"י דמשום דמספקא ליה אי הלכה כרבא או כשמואל ודבריהם תמוהים:

## סימן קפ

א **כתובת כו'**. כת"ק ואע"ג דבתוספתא איתמר ואינו חייב עד שיקעקע בדיו בכחול לעבודת כוכבים וסתם כר"ש קי"ל כמתני' וכמ"ש ביבמות מ"ב ב' ועראי"ש ספ"ג דפסחים ובפי"ז דשבת:

ב **בחול**. צ"ל כחול:

ג **אם עושה כו'**. כתוספתא פ"ג הכותב כתובת קעקע בבשר של חבירו שניהן חייבים בד"א בזמן ששניהן מזידין אבל אם היו שוגגין פטורין א' שוגג וא' מזיד שוגג פטור ומזיד חייב וע"כ במסייע כמש"ש בגמ' כ' ב' מאן דאכיל תמרי כו' ועמ"ש בפי"א:

ד **ונראה כו'**. דלא עדיף מאפר מקלה ע"ג מכתו דאף רב אשי לא התיר אלא משום דמכתו כו' ועתוס' דגיטין כ" ב' ד"ה בכתובת כו':

ה **ועל כו'**. גמ' שם ת"ר ושרט כו' וכ' ב"י דאפילו איסורא ליכא ועש"ך:

ו **ויש מי כו'**. הרא"ש בסוף מ"ק ועתוס' דיבמות י"ג ב' ד"ה דאמר כו':

ז **המשרט כו'**. כר' יוסי דמתני' סתם כוותיה וכמ"ש בפ"ד דיבמות (מ"ב ב'. ועב"י שכתב ועוד דשמואל סבר כוותיה כו'):

ח **ביד**. פשוט וע' בסוף הסימן:

ט **בין בסם**. שם בגמ' ל"צ כו':

י **ושיעורו כו'**. דקי"ל ר"ה ור"י הלכה כר"י וכמ"ש תוס' וש"פ בפ"ו דברכות (עתוס' שם ל"ט ב' סד"ה מברך מ' ב' ד"ה ור"י כו') וש"מ:

יא **וי"א כו'**. לחומרא וכסתם ברייתא. הרא"ש:

יב **ויש מי כו'**. הרא"ש בסוף מ"ק והטור דחצי שיעור אסור מן התורה:

יג **אבל אם כו'**. ברייתא שם א' ולמד מזה הרא"ש דרישא אינו חייב אלא אחת מדלא תני אלא כה"ג ולכן לא כלל במתני' שרט וקרח על ה' כו'. אבל בתוספתא שם תניא דקרחה ושריטה שוין וז"ל התוספתא הקורח קרחה על ה' מתים חייב על כל מת ומת ר' יוסי

אומר אינו חייב אלא אחת ה' קרחות על מת א' חייב על כל קרחה וקרחה ואינו חייב עד שיקרח על מת וכמה יקרח כו' השורט שריטה על ה' מתים חייב על כל מת ומת ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אחת חמשה שריטות על מת א' חייב על כל שריטה ושריטה ואינו חייב עד שישרוט על מת וכמה ישרוט ויהא חייב כו' אלא שבגמ' דברי ר' יוסי נאמרין להיפך:

יד **הקורחה כו'**. תוספתא שם המקיף פאת ראשו של חבירו שניהן חייבין בד"א שהיו שניהן מזידין אבל אם היו שניהן שוגגין פטורין אחד שוגג ואחד מזיד שוגג פטור ומזיד חייב המשחית פאת זקנו של חבירו שניהן חייבין בד"א בזמן שהיו שניהן מזידין כו' שוגג פטור ומזיד חייב הקורח קרחה בראשו של חבירו שניהן חייבין בר"א כו' ומזיד חייב השורט שריטה בבשרו של חבירו שניהן חייבין בד"א כו' וכ"ז במסייע וכמ"ש בגמ' במקיף וכמש"ש מאן דאכיל כו':

טו **גם הנשים כו'**. דלא כאיסי ב"י בקדושין ל"ה ב' אלא כמתני' וכן אמרינן בירושלמי ר' המנונא מפקיד לחברייא פקדון נשייכו כדי הוו קיימין על מיתייא דלא יתלשון בשעריהון שלא יבאו לידי קרחה שנאמר כי עם קדוש אתה א' אנשים וא' נשים והביאו הרי"ף שם והרא"ש שם ובסוף מ"ק וז"ש בהג"ה ויש כו':

טז **וכ"ש כו'**. דאף איסי ב"י מודה כמש"ש או אינו אלא כו' וכ"ש למתני':

## סימן קפא

א **הוא מקום כו'**. רש"י שם:

ב **אינו חייב כו'**. תוספתא שם:

ג **ויש כו'**. דמתני' משמע דוקא אזקן וכמו שמציין שם בגמ' ואינו חייב כו' ת"ר ופאת זקנם כו' וכ"מ בפ"ו דנזיר ועתוס' דשבועות ב' ב' ד"ה חייב כו' ותוס' דנזיר מ"א ב' ד"ה השתא כו':

ד **אבל איסורא כו' לפיכך כו'**. עתוס' דב"מ יו"ד ב' ד"ה אקפי כו':

ה **אפילו כו'**. תוס' דשבועות נ' א' ד"ה ועל כו' וכנ"ל:

ו **המקיף כו'**. כר"ה בנזיר נ"ז ב' דסוגיא דב"מ הנ"ל כוותיה. תוס' שם ד"ה ורב אדא כו' ובשבועות ד"ה הנ"ל:

ז **אבל מותר כו' ויש כו'**. נ"י סוף מכות וז"ל ויש מסתפקים אם ישראל מוזהר להקיף לעובד כוכבים לדעת ר"ה דומיא דקטן והרא"ש ז"ל כתב דאע"ג דאסר ר"ה לאיש להקיף קטן שאני התם משום דאתי לכלל חיובא אבל עובד כוכבים מותר להקיפו ולפ"ז ה"ה

להקיף אשה דשרי אבל תוס' דנזיר סד"ה הנ"ל דחו טעם של הרא"ש וכ' טעם אחר להתיר לעובד כוכבים ולאשה מסתפקא להו ובתוס' דשבועות סד"ה הנ"ל משמע דאסור לאשה שכתבן דהא שמואל כרב אדא כו':

ח **וקטן כו'**. זהו פשוט דקטן לאו בר חיובא הוא ואף אשה מותרת להקיפו לר"ה ואף ראב"א לא פליג אלא משום דס"ל אשה בת חיובא היא לאיש:

ט **אשה כו'**. ר"ל אפי' להקיף לאיש וכר"ה. הרי"ף ורא"ש. וכן משמע בב"מ שם בסוגיא:

י **וי"א כו'**. עבה"ג ועתוס' דנזיר ד"ה הנ"ל והאי דלטייה כו':

יא **עבדים כו'**. דנשים לא איפטרו אלא משום דליתנהו בהשחתה משא"כ בעבדים. נ"י בשם הרמ"ה:

יב **טומטום כו' אסורין כו'**. ר"ל אבל אין לוקין וכמ"ש בתוספתא פ' בתרא דבכורים (הנדפס בהש"ס בסוף משניות דבכורים) כיצד שוה לנשים כו' ומתעטף ומסתפר כאנשים כו' ואינו עובר על בל תקיף ובל תשחית ובל תטמא למתים כנשים ר"ל שאינו לוקה מספק רמ"א אנדרוגנס כו' אבל טומטום כו':

יג **שיעור כו'**. ערש"י במתני' ד"ה שתים כו' ובגמ' שם ב' ד"ה המשוה כו':

יד **וכל רוחב כו'**. עב"י שמסתפק בזה אם דוקא בנוטל כל אותו המקום וכן משמע מרש"י שם בגמ'. ובתוספתא שם פ"ד אמרו יש תולש ב' שערות וחייב משום ד' דברים משום נזיר ומשום מצורע ומשום י"ט ומשום המקיף בי' אלמא בב' שערות לחוד חייב ועברמב"ם ובבד"ה בשם הריטב"א וכ' ב"י כיון דספיקא דאורייתא הוא יש ליזהר שכל רוחב כו' ועב"י וד"מ:

טו **אבל במספרים כו'**. לא מבעיא לדעת הרמב"ם דס"ג אלא ה"ה לדעת התוס' וש"פ שחולקין שם ועתוס' דשבועות ב' ב' ד"ה חייב כו' וכנ"ל ס"ג:

טז **ומ"מ נזהרים כו'**. פסקי תוס' דמכות שם:

יז **מיהו נראה כו'**. עמ"ש בסי"א:

יח **ורבו כו'**. שרש"י פי' במכות שם שנים תחת האוזן בחודו של לחי הבולט לחוץ ושנים לסוף הלחי וא' בשבולת הזקן וע"ש במתני' בד"ה שתים ובגמ' כ"א א' בד"ה בי פרקי דדיקנא אבל בשבועות פי' שהלחי רחב לצד הצדעים וכ"ד רחב יש בו ב' קצוות והן ד' פיאות וא' בשבילת הזקן ור"ח פירש מקום חיבור הלחי לצדעים ב' פיאות כנ"ל וב' בגבולי השפה וא' בשבולת הזקן ולד"ה החמישית בשבולת הזקן אלא שהרא"ש כתב שם אחר כל הפירושים ובפ"י דנגעים תנן איזהו הזקן מפרק של לחי עד פיקה של גרגרת ומשמע מדבריו שר"ל שלפ"ז החמישית הוא בראש הגרגרת וכ"כ הרמזים ובטור זה לפי'

ר"ח ודבריו תמוהים וכן תמה הב"י עליו ועוד דבהדיא תניא בת"כ פאת זקנם סוף הזקן שבולת הזקן וכ"ד כל הפוסקים שתחת הגרון אין שום פאה וז"ל סמ"ק טוב שלא יעלה תער על הזקן ואפילו תחת הסנטר אוסר ר"ת בתער שפעמים שמושך אליו העור של פאה ר"ל של שבולת הזקן וה"ר יונה כתב מטעם אחר משום העברת שער דאסור בכל הגוף בתער כמ"ש בר"ס קפ"ב וז"ש בהג"ה כאן ואפילו כו' ומ"מ דברי הר"י לא נראה דמ"ש מכל מקומות הזקן שלא במקום הפאות דמותר אף בתער ולא אסרו אלא בגוף שאינו גדל כ"כ ואינו עושה אלא ליפותו ואסור משום לא ילבש כו':

(**ליקוט**) **ורבו בהם כו'**. והעיקר כפירש"י וכ"ה בא"ר (ע"כ):

יט **לפיכך כו'**. הרא"ש וש"פ:

כ **אשה כו'**. מתני' פ"ק דקדושין (כ"ט א'):

כא **ודינה כו'**. שהקפת הנשים נלמד מהשחתה כמש"ש בקדושין (ל"ה ב') ובנזיר שם:

## סימן קפב

א **המעביר כו'**. עפ"ח דנזיר נ"ח ב' א"ר מיקל כו' כעין תער ולגירסא זו אינו אסור אלא בית השחי ובית הערוה בתער אבל במספרים אפילו כעין תער מותר ושאר הגוף אפילו בתער מותר דקושית גמ' לא היתה אלא על מה שמתיר כולו אף בה"ש ובה"ע ועתוס' שם נ"ט א' ד"ה ההוא גברא כו' וכ"ה גירסת הערוך. אבל גירסת כה"ג הוא מתבי כו' ה"ז לוקה כי קאמר רב בשאר אברים ובשאר אברים מי שרי והתניא העברת תער אינה מד"ת אלא מד"ס אלא כי קאמר רב במספרים והא רב נמי כתער כו' ולפ"ז שאר איברים שוה לשער בה"ש ובה"ע דאסורין בתער ומותרין במספרים כעין תער אבל בהלכות פסוקות ל"ג אלא כי כו' רק כי קאמר כו' ולא הדר ביה משינוייא קמייתא דבה"ש ובה"ע אסורין אף במספרים כעין תער ועתוס' שם בד"ה הנ"ל ובד"ה אמר רחב"א כו' ואף שכתבו שם דאף דלא גריס אלא י"ל דפי' אלא מ"מ לא ס"ל כן וע"ש בד"ה בעי כו' וביבמות מ"ה א' ד"ה לא כו' וכן הרא"ש אף שביבמות כתב כדברי תוס' הנ"ל שי"ל דפי' כמו אלא מ"מ במכות כתב כדברי תוס' דיבמות וכ"ה דעת הרמב"ם וזהו דברי ש"ע ועתוס' שם נ"מ א' ד"ה חזינא כו' וד"ה ההוא כו' משמע כו':

ב **היו מכין אותו כו'**. כלישנא קמא דר' יוחנן שם משום דברייתא דהעברת שער כו' כוותיה וגמ' פריך מינה לרב ש"מ דכוותה קי"ל וכמ"ש הרי"ף בספ"ד דעירובין וש"מ. רמב"ם וטור וש"פ אבל הסמ"ג פסק כלישנא בתרא דר"י משום דראב"י כוותיה כמש"ש וקי"ל כראב"י (אף בברייתא כמ"ש ביבמות ל"ז ס' א') ועמ"ש בס"ה:

ג **בד"א כו'**. ממש"ש ההוא כו' שבקוהו כו' משמע דשאר היו נוהגין היתר וז"ש בהג"ה ואפילו כו' רק כו' וכ"כ הר"ן אבל דעת הרמב"ם דמ"מ לכתחילה אסור אלא שאין מכין אותן ולא הוו צייתי להו בדברים:

ד **מי שמגלח כו'**. עתוס' דיבמות סד"ה הנ"ל ותדע דלא כו':

ה **מי שי"ל כו'**. עתוס' דנזיר שם ד"ה בעי מיניה כו' משמע כו' ובתוס' דיבמות שם ור"ת מפרש כו':

ו **לא תעדה כו'**. כראב"י שם דפליג את"ק שם דקאמר דוקא לישב בין כו' וקאמר אפילו בכלי זיין למלחמה ואף שכל בגדיה בגדי אשה וכן שלא יתקן כו' וכ"ש בבגדים ממש דלא כת"ק ואף שפסק כברייתא דהעברת שער כו' משום דמפרש מש"ש ות"ק כו' לכדתניא כו' ר"ל אף כדאב"י דלא אסרו אלא בתיקונים הנראין משא"כ בה"ש ובה"ע ודלא כסמ"ג:

ז **כגון כו'**. דלא כת"ק ואפילו באחת אסור ממה שאסור בכלי זיין וז"ש בהג"ה ואפי' כו':

ח **או שתגלח כו'**. תוספתא סוף ביכורים (ומש"ש ומסתפר כאנשים כנ"ל בסי' קפ"א ס"ק י"ב. ועיין בתוספתא ספ"ב דסוטה והביאו תוס' שם ספ"ג ועבה"ג הלכות יבום):

ט **ולא יעדה כו'**. נזיר שם:

י **וחלי כו'**. עפ"ו דשבת ס"ב א':

יא **במקום כו'**. עתוס' שם י"ב א' ד"ה אפילו כו' ובא"ח סי' ש"א ס"ט:

יב **טומטום כו'**. תוספתא דביכורים שם:

יג **אסור כו'**. ברייתא הובאה ספ"י דשבת וסוף מכות והרמב"ם כתב שחייב כיון שהוא תיקון הנראה כנ"ל והראב"ד חלק עליו וכתב דאינו אלא מדרבנן כמו כל העברת שער וכ"ה הגי' בגמ' שם ושם:

יד **וכן אסור כו'**. דלא אסרו הנ"ל אלא משום זה שזהו תיקוני אשה:

טו **וכן כו'**. תוספתא וירושלמי והביאו תוס' בע"ז כ"ט א' ד"ה המסתפר:

## סימן קפג

א **אשה כו' ממקורה**. נדה מ"א ב' מנין כו' ודוקא ממקור כמ"ש במתני' ספ"ב י"ז ב' ובת"כ סוף פ' מצורע והביאו הרי"ף (פ"ב דשבועות) ורא"ש סוף נדה כי תהיה זבה יכול אפילו זבה מ"מ ת"ל והיא גלתה את מקור דמיה מלמד שכל דמים כו' מן המקור:

ב **בין כו'**. שם ל"ו ב' וש"מ:

ג **והוא כו'**. נ"ז ב' והיינו מדאורייתא כמש"ש ודינא דאורייתא נקט כאן:

ד **ואפילו כו'**. מתני' שם ואכולה קאי וע"ש בגמ' מ"ב א':

ה **יושבת כו'**. זהו מדרבנן:

ו **ואין חילוק כו'**. כמ"ש בפ"ג דכריתות (י"ד) יש בא כו' וברפ"ג דכתובות ועל הנדה אע"פ כו':

## סימן קפד

א **וכל אשה כו'**. מתני" ט"ו א' ובריייתא י"א ב' וגמ' י"ב א' ועסי' קפ"ו:

ב **וא"צ כו'**. זהו דעת הרמב"ם וער"ס קפ"ו אבל כל הפוסקים חולקים עליו ואין מצריכין אף לאחר תשמיש כמש"ש וז"ש בהג"ה גם כו' והוא מגמ' שם י"ב א' בעא מיניה ר"ז כו' ועתוס' שם ד"ה בעא כו' ושם בעא מיניה ר' אבא כו':

ג **אבל שלא כו'**. כן פי' בת"ה למתני' דרפ"ב:

ד **בין שקבעה כו'**. ס"ד א':

ה **וכ"ז כו'**. במתני' ס"ג ב' היתה למודה כו' ר' יוסי אומר אף כו' ול"פ ר' יהודה אלא אימים ושעות אבל את"ק ל"פ:

ו **ואשה שמשנית כו'**. במתני' שם היתה למודה כו' וכ"ש כה"ג:

ז **בד"א כו' וה"ה כו'**. ממש"ש בעא מיניה כו' ה"נ דמיה כו' וה"ה לכל הד' נשים דשם במתני' ז' דאיפסיק הלכה כר"א ומיהו בבתולה א"א כמש"ש במתני' במה אמרו כו' וקי"ל שם י' ב' דאבתולה וזקנה קאי משא"כ בלא הגיע זמנה במש"ש א"ב:

ח **שלא הגיע כו'**. ה' א':

ט **ולא הביאה כו'**. ע"ל סי' קפ"ט סכ"ז:

י **וה"ה כו'**. ע"ל סי' קפ"ט ס"ל וסל"א:

יא **אם כו'**. דקי"ל ווסתות דרבנן וספיקן להקל ועש"ך ויש מחמירין לאוסרה כל הלילה ג"כ אלא שהראב"ד הכריע להקל ועראש פ"ט דנדה:

יב **אם כו'**. דודאי כל שעת הוסתה אסורה אף לר' יוסי כמש"ש במתני' ור' יהודה לאחמורי קאתי אבל מ"מ אינו אסור כל היום ממש"ש היתה למודה כו' עם הנץ כו' רי"א כל היום שלה ועם לאלתר משמע וא"א שלא תעלה בתוך הנץ ועוד דקתני סתמא ולא מפליג בין ראיה מועטת למרובה. שם ושם:

יג **אם וסת כו'**. ממ"ש י"א א' הניחא לר"ל כו' ואם איתא גם לר"ל קשה:

יד **משהוכר כו'**. מתני' ז' ב':

טו **שהם כו' אפילו כו'**. כחכמים ור"י ור"ש שם ובגמ' ט' א':

טז **ואפילו כו'**. ממש"ש מאי כיון כו' א"ד כו' וע"כ אשעת ווסת קאי דאל"כ למה לא מספקא דלא תהני בדיקה כמ"ש ט"ז א' והכי הל"ל כיון כו' טמאה או דלמא כו' טהורה

ולא כו'. וזהו לשון הרא"ש בפ"א ס"ד מהכא משמע כו' דאפילו בשעת ווסתן כו' וכ"כ בת"ה:

יז **היתה כו'**. אף בשעת ווסת דהא מדמי לה שם למעוברת וכנ"ל:

יח **וי"א כו'**. כ"כ הטור וטעמו ממש"ש רמ"א אם כו' ולא בדקה כו' משמע שעבר הווסת ולא בדקה ומש"ש אלמא כו' ולא כו' ר"ל אחר שעת ווסת ומש"ש טעמא דאיכא כו' אלמא כו' אבל מגופה לא משמע שהוא דאורייתא אלמא אף למ"ד דרבנן דוקא שעבר ולא בדקה:

יט **שאר נשים כו' עבר כו'**. דקי"ל ווסתות דרבנן ועתוס' שם ד"ה ור"נ כו' ועתוס' ט"ו א' סד"ה אפילו:

כ **וי"א כו'**. תוס' הנ"ל וכמש"ש וחכ"א תיבדק וסברא ראשונה ס"ל דתבדק היינו בשעת ווסת ומ"ש בפלוגתא דרב ושמואל ולבסוף בדקה משום שמואל הוא דאיתמר וטעמם ממ"ש ט"ו א' רבב"ח אמר אפילו הגיע כו' ומשמע אפילו תיכף אחר הווסת רק שעבר העונה דלא כמ"ש תוס' שם ד"ה אפילו ור' יוחנן דקאמר מחשב ימי ווסתה כו' ס"ל דווסתות דאורייתא ולא קי"ל כוותיה וער"ן בשבועות:

כא **או שהוא כו'**. דעונתה באין לה ווסת כווסת כמש"ש אר"ל משום רי"נ כו' וערש"י שם ד"ה בתוך כו' וכמש"ש ט' ב':

כב **ואפילו כו'**. רש"י שם ד"ה וה"מ כו' וש"פ. ותוס' שם ד"ה חייב חולקין וכן הרא"ש שם [והפוסקים חולקים על תוס' וכ' כיון דווסתות דרבנן כה"ג אוקמוה אד"ת ופ' והזרתם אסמכתא בעלמא היא] וכ' הסמ"ג והמחמיר תע"ב:

כג **ואם הולך כו'**. גמ' שם:

כד **וי"א כו'**. לגי' ספרים לאשתו נדה שהביאו תוס' ד"ה הנ"ל והרא"ש והקשה תוס' דהא ודאי בתשמיש א"א ומתרץ נ"י דמיירי כה"ג:

כה **אשה כו'**. כר"ל ור"ה ואף רבב"ח ל"פ עלייהו אלא כששהתה שיעור כו' וכמ"ש תוס' שם ד"ה אפילו כו' ובזה קי"ל כוותיה דווסתות קי"ל מדרבנן וכר' יוחנן שם וז"ש ואם שהתה כו' ודלא כהרמב"ם שמתיר בכל ענין כנ"ל ולעיל הביא דעת הרמב"ם:

כו **היה לה כו'**. שם רב אשי כו' ואף דס"ל ווסתות דאורייתא וכ"ש לדידן:

כז **אבל חוששת כו'**. דהא דברי ר"ה קאי אר"ל וערש"י שם א' ד"ה לא שנו כו':

## סימן קפה

א **האשה כו'**. י"א ב' י"ב א' ט"ז ב' ושם ט"ו ב' אבל ודאי ראתה כו':

ב **ומאחר כו'**. כתובות ע"ב א':

ג **אפילו כו'**. הרא"ש שם ותוס' שם ד"ה אי דלא כו':

ד **אם הוא כו'**. עבא"ה סי' מ"ז ס"ד:

ה **ואם נתנה כו'**. שם:

ו **כגון כו'**. ירושלמי והביאו תוס' שם ד"ה ואפילו כו':

ז **ומ"מ כו'**. גמ' שם ואפ"ה כו':

ח **אבל אם כו'**. עבה"ג ומסתמא נותנת אמתלא לדבריה שלא תפסיד כתובתה ועתוס' הנ"ל ד"ה ואי דלא כו' משמע דכאן אפילו אמתלא לא מהני:

ט **לובשת כו'**. ערש"י שם ד"ה הוחזקה כו' וכ' הרשב"א דודאי מעשה לא עבדא ועש"ך:

י **אמרה פלוני כו'**. גמ' שם ואע"פ שכתב הרא"ש שם בשם הירושלמי דוקא בעדים וכ"כ הרשב"א היינו לענין הפסד כתובה. ב"י וכן מבואר בדברי הרא"ש שם שמשום הפסד כתובה שכתב ומילתא דמסתבר הוא היאך יפקיע ממונה בעד אחד אבל הרא"ה והריטב"א כתבו שהרמב"ן חולק על הרשב"א ומאמין לחכם לגמרי וכ' שכ"מ מהגמ' דקאמר ואזל ושייליה משמע דאדיבוריה לחוד סמכינן ומ"ש בירושלמי בעדים היינו שאמרה לו כן ושאמר לו החכם כן צריך לברר זה אבל אהוראתו כיון דתלתה בדידיה הימנהו וכן משמשתו אע"ג דשלא בעדים היתה כיון שרגלים לדבר ע"ש בריטב"א ועבא"ח סי' י"ז ס"ח:

יא **ואם פירש ממנה כו'**. שגג בכרת ועבגמ' שם:

יב **ואם שמשה שלא כו'**. גמ' שם ואלא בשאין סמוך כו':

יג **אפילו לא כו'**. כשיטתו בסי' קפ"ו ס"א בהג"ה וסי' ספ"ד ס"א בהג"ה וכ"ה במרדכי ריש שבועות ועב"י:

## סימן קפו

א **אשה כו'**. ע"ל ר"ס קפ"ד:

ב **והרמב"ם ז"ל כו'**. דמפרש מש"ש דוקא לטהרות היינו קודם תשמיש ולכן מציין הגמ' על ובשעה שהיא עוברת כו' ולא מציין ארישא דמתני' ומשמשת בעדים כו' וכן מדפריך שם י"ב א' א"ל ר"א בר ממל תנא כו' ולא פריך אמתני' שם י"ד א' והצנועות אלא דמתני' דשם הוא לבעלה וכן כולה פרקין דשם אבל ר' אמי אמר כאן אף לטהרות פריך שפיר ומש"ש י"ב א' אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור כו' דוקא כשיעור חטאת ואשם וכן בעיא דר"ז בכה"ג ולאחר תשמיש וכן מש"ש ט"ז ב' כי תניא כו' ג"כ לפני תשמיש אבל כל הפוסקים חולקים עליו וז"ש בהג"ה וסברא כו':

ג **אם כו'**. לסוגיא הנ"ל אף אין לה ווסת א"צ בדיקה כלל אלא ממש"ש י"ב ב' אר"י א"ש הלכה כו' מאן דמתני כו' ולפירש"י אינו סותר הנ"ל וא"צ בדיקה אבל ר"ח פי' כאית דמפרשי שברש"י ופסק כי האי מימרא דהלכה כרחב"א וכ"כ הרי"ף אלא שפי' משמשת בעדים ג"פ לבד ופי' בעדים שניהם אחר תשמיש א' לו וא' לה אבל הרא"ש פי' לעולם ופי' בעדים שניהם לה א' קודם תשמיש וא' אח"כ וכן פי' הרמב"ם אלא שמצריך גם לבעל אחר תשמיש דלא גרע מי"ל ווסת והברייתא לא חידש כאן אלא קודם תשמיש שחייבת ועברא"ש שהקשה על פי' הרי"ף ועבר"ן ומ"מ שתי' והראב"ד תי' בדרך אחר עב"י ושיטת הרמב"ן והרשב"א כשיטת הרי"ף רק שמצריכין באותן ג"פ לבדוק ג"כ קודם תשמיש כמ"ש במ"מ וזהו סברא ראשונה כאן:

ד **וא"צ לבדוק כו'**. מתני' ט"ז א' וכב"ה ועתוס' שם ד"ה ב"ש כו' ונראה לר"י כו':

ה **קנחהכו'**. גמ' שם:

ו **הואיל כו'**. ברמב"ם כ' סתמא אלא שהוא כ' לשיטתו בס"א:

ז **יש לאדם כו'**. שלכן הוזכר הבדיקה הכל בדידה בדקה ואבד כו' תבדוק כו':

## סימן קפז

א **מיד כו'**. דאח"כ כיון שפטורים מחטאת ואשם ואין הבעל טמא ע"כ לאו מחמת תשמיש קחשיב:

ב **בכדי כו'**. שזהו שיעור אשם ובעלה טמא כמש"ש י"ד ב':

ג **וכ"ש אם כו'**. דהוא טמא ודאי ובחטאת כמש"ש במתני' א':

ד **ואלו ג"פ כו'**. גמ' שם ס"ו א' ואם יש לה ווסת כו' וערש"י שם ולקמן סי"א וכ"ש בלא קבעה ווסת דאינה חוששת רק כמו לווסת שאינו קבוע וכמ"ש בסי"א וערשב"א סי' תתל"ח ותתל"ט:

ה **ואין חילוק כו'**. כמ"ש בתוספתא הרי שהיתה נשאת כו'. שם ברשב"א:

ו **וכ"ז כו'**. כנ"ל:

ז **עד מקום כו'**. רמב"ם וכמש"ש אין כל האצבעות כו':

ח **אם רוצה כו'**. כן הוכיחו תוס' שם ד"ה ותבדוק מתוספתא וירושלמי:

ט **וי"א כו'**. רש"י שם:

י **ויש כו'**. שכל הפוסקים מסכימים עם תוס':

יא **ואם הרגישה כו'**. כן הכריע ריצב"א. הג"מ:

יב **אם שמשה כו'**. כן פי' הרמב"ם וש"פ:

יג **אם יש כו'**. כדעת הרא"ש וש"פ דאפילו בזה"ז סומכין ע"ז דלא כהרמב"ן ע"ש:

יד **וכ"ז כו' וכן כו'**. עתוס' שם ט"ז א' ד"ה ומ"ס כו' ע"ש דדעת תוס' דבש"פ א"צ שמרגשת שממכה באו אבל כשמרגשת אף בשעת ווסתה טהורה כמש"ש בגמ' לא דכ"ע כו' והרשב"א מיקל אף בשאינה יודעת שמכתה מוציאה דם אף בשעת ווסתה וראיה מתוספתא בברייתא הנ"ל ונאמנת כו' לא הוזכר שממנה מוצא דם זה ותימ' ביאר לפי' בעלמא ומ"מ רוב הפוסקים מסכימין לדעת תוס' ומיהו כ' בש"ד דאף שלא בשעת ווסתה דוקא שידוע שהמכה מוציא דם אף שאינה מרגשת שממנו יוצא דם זה ועפ"ז הכריע הרב כאן וכ"ז כו' ועט"ז וש"ך:

(**ליקוט**) **וכ"ז כו'**. ז"ל המרדכי נאמנת אשה לומר כו' דוקא שיודעת שיוצא הדם מן המכה תולה בה אבל מספק אינה תולה אבל בשעת ווסתה אפילו יודעת ודאי שהדם יוצא מן המכה אינה תולה בה דאל"כ לא תהיה טמאה לעולם אמנם כתמיה שתמצא בבגדים טהורה ותולה במכה אפילו אינה יודעת שהמכה מוציא דם דבכתמים הלכו חכמים להקל משום דכתמים דרבנן ומשמע מדבריו אפילו ידוע שדם זה יוצא מהמכה טמאה בשעת ווסתה וכן משמע מדברי הרב וצע"ג שהוא נגד הגמ' ועוד משמע מדברי המרדכי דאף שלא בשעת ווסתה צריך שתדע שדם זה יוצא מהמכה אבל לשון סה"ת סי' צ"ב אשה שי"ל מכה באותו מקום ואינה יודעת אם מוציאה דם אם לאו כו' טמאה ואינה תולה במכה דתניא נאמנת אשה לומר מכה יש לי באותו מקום שממנה יוצא דם משמע דוקא יודעת שיוצא דם מן המכה תולה בה אבל אם ספק לה אינה תולה אבל בשעת ווסתה אפילו יודעת בודאי שדם יוצא מן המכה אינה תולה בה דאל"כ לא תהא טמאה לעולם אמנם כל כתמים שתמצא בבגדיה טהורים ותולה במכה אפילו אינה יודעת שהמכה מוציאה דם דבכתמים הלכו חכמים להקל וסתם מכה לפעמים היא מוציאה דם והעתיקו הנ"מ פי"א בקוצר ומשמע מדבריו שכל החילוקים הוא בסתם שהמכה מוציא ולא דם זה ונראה שט"ס הוא במרדכי שהרי כל דבריו הוא דברי סה"ת וכ"ה לשון הרב ומ"ש באשה שי"ל ווסת כו' אע"פ כו' אע"ג שלא משמע כן מדברי הפוסקים סמך בזה על דברי המרדכי שפי' מ"ש בגמ' ואם יש לה ווסת תולה בווסתה דאם י"ל ווסת קבוע תולה שלא בשעת ווסתה במכה אפילו אין לה מכה כלל ואף שאין הלכה כדבריו מ"מ יש להצטרף בזה דעת הרשב"א שאין מצריך כלל לידע שהמכה מוציאה דם אפילו בשעת ווסתה כן י"ל דעת הרב אבל טעמו של הרב שהבין דברי המרדכי כך דשלא בשעת ווסתה א"צ לידע שהמכה מוציא דם וז"ל המרדכי ואם י"ל ווסת זמן קבוע שהיא רואה דם תולה בווסתה שיכולה לומר זה הדם שרואה טהור שעדיין לא הגיע ווסתה ותולה במכתה שיכולה לומר מן מכתה היא וטהורה אם היה דם מכתה משונה כו' ומפרש ותולה במכתה קאי

אדלעיל מיניה וכן הבין מהרי"א בסי' מ"ז שכתב עוד כ' במרדכי כו' ואם י"ל ווסת תולה בווסתה פי' כו' דעדיין לא הגיע ווסתה ותולה במכתה כו' אלמא דס"ל דאין אורח בא אלא בזמנו מהני דתולין במכה מה שאין תולין בל"ז והיינו אע"ג שאין ידוע שהמכה מוציא דם וכנ"ל אבל העיקר שתולה במכתה הוא פיסקא בפ"ע ועתשו' מהר"ם סי' תרכ"ה וכ"כ ש"ך. ועיינתי בב"י סד"ה ואם שמשה כו' ובד"מ ס"ק ג' שגם הם הבינו כן שהוא בפ"ע ע"ש ושם וע"כ צ"ל כמ"ש לעיל שצירף דעת הרשב"א עמו:

טו **וכן אם אין לה ווסת קבוע והוא ספק כו'**. דין זה צ"ע הא בסה"ת וכל הפוסקים הנ"ל כתבו דוקא שיודעת שיוצא דם כו' בסתמא ונראה שמדברי סה"ת הוציא זה שכתב אשה שי"ל מכה באותו מקום ואינה יודעת אם מוציאה דם או לא אם בודקת עצמה באותו מקום ומצאה דם או אם מרגשת כשנופל הדם מן הרחם טמאה ואינה תולה במכה דתניא נאמנת כו' משמע דוקא יודעת כו' כנ"ל מדכתב דוקא שבודקת או מרגשת שבא ממקור אז טמאה בספק וכ"כ בהג"מ אבל במרדכי השמיט זה (ע"כ):

טז **ומ"מ כו'**. היינו אם אינה יודעת שממנו יוצא דם זה כנ"ל ועש"ך:

יז **וכתמים כו'**. בש"ד שם וכמש"ש במתני' נ"ט ב' אם יש בה מכה כו' שלא אמרו חכמים כו':

יח **אם כו'**. כמו בבדיקת השפופרת הנ"ל:

יט **וכ"ש כו'**. כמ"ש במכה אף לדעת המרדכי שמצריך שתדע שמכתה מוציא דם זה מוכיח כמו מכה הידוע כו'. שם:

כ **ויש מי כו'**. ירושלמי פ"ו דשבת נאמן הרופא כו' והביאו הרי"ף ורא"ש וש"פ שם וכן ה"נ. הג"מ:

כא **ואם תראה כו'**. כמו בהפחידוה דס"ט:

כב **מיהו מיחש כו'**. כמו בכל ווסת שאינו קבוע:

כג **כי תלינן כו'**. כיון שחזינן שאח"כ אינה רואה ולא גרע מאם י"ל ווסת לזה כמ"ש בפי"א ועש"ך:

כד **מיהו כו'**. ע"ל ס"ב עד מקום כו':

כה **אשה כו' ואם כו'**. כפירש"י שם ואם י"ל ווסת כו':

כו **הרואה כו'**. כמ"ש בכתובות כ"ז ב' תנא ואף על פי כן כו' וע"ש סוף פרק ז' וכן כאן דוקא אם קיים פריה ורביה וכן בההיא דסי"ד:

כז **מי שיוצא כו'**. כמ"ש נ"ח ב' ותולה בבנה ובבעלה:

# סימן קפח

א **כל מראה כו'**. דמדינא דוקא ד' מיני אדום ועבה"ג:

ב **וכן כל כו'**. הוא מראה ה' ומטעם הנ"ל:

ג **מראה לבן**. שם כ"א א' מ"א ב':

ד **וכן מראה כו'**. במתני' י"ט א' וקי"ל כחכמים ולא כת"ק דתנן בבחירתא כוותייהו ואף עקביא חזר בו שם ושם כ"א א':

ה **אפילו כמראה כו' וכ"ש כו'**. עתוס' י"ט ב' ד"ה הירוק כו' ובסוכה ל"א ב' ד"ה הירוק כו' ובחולין מ"ז ב':

ו **וכן מראה כו'**. כנ"ל וכמש"ש מ"א ב' חמשה דמים כו':

ז **ואפילו יש כו'**. ממש"ש כ"א א' בחתיכה:

ח **ואפילו הרגישה כו'**. דהרגשה אינה טמאה מדאורייתא אלא עם דם ולא דמי למ"ש בר"ס ק"ץ דכאן ההרגשה הוא בשביל הדם זה:

ט **אבל כו'**. כ"ש מסיפא דנסתפקנו כמש"ו:

י **כיון שאין כו'**. עבראש שם:

יא **אפילו כו'**. כמו דתלינן במכה בסי' הקודם וכ"ש כה"ג:

יב **והוא כו'**. כמו בס"ד:

יג **אבל חתיכה כו'**. כמ"ש בס"ו:

יד **בתוך מע"ל**. שם בעיא דלא איפשיטא ולחומרא:

טו **ויהיו המים כו'**. פלוגתא שם נ"ו א' ופסקו ר"ח ורא"ש וש"פ כרשב"ג:

טז **ושיעור כו'**. ממ"ש בחולין נ"ה ב' בקייטא כו' בסיתווא כו' אלמא שוין הן:

יז **או מהמעין**. ר"ל לא מבעיא מנהר שהוא בלא"ה אינו צונן דדוקא מעיינות צוננין הן בימות החמה ועבראש שם:

יח **וסתם פושרין כו'**. ממש"ש מאי בינייהו כו':

יט **ואם מעכן כו'**. אפילו לרשב"ג וכ"ש לת"ק:

כ **בד"א כו'**. כמ"ש ברפ"ה ומטמאין בכ"ש אפי' כו':

כא **בד"א כו'**. ממש"ש נ"ד ב' במתני' אבל הזוב כו' ואם יכולין כו' משמע דרישא בכ"ע ואמרינן שם בגמ' אפילו יבש מעיקרו ועוד מדאמרינן שם כ"א א' לא טימא ר"י אלא כו' ואם איתא תבדוק כו' ועוד מדתנן במתני' תטיל למים בסיפא משמע דברישא בכ"ע טימא ר"י. ת"ה ועוד נ"ל ממש"ש א"ה כי לא נימוחו נמי מדקאמר א"ה משמע דביבש הדין כן (וכ"כ הש"ך וכ"ה בספר האשכול):

כב **וי"א כו'**. ממש"ש נ"ד ב' ואימא ה"נ כו' ותו כו' יהיה כו' אלמא חד דינא להו וערא"ש:

כג **אם היא כו'**. הרא"ש שם ולפתיחת הקבר לא חיישינן לדברים קטנים כאלו וכ"כ בת"ה והביאו ראיה מדפריך שם בגמ' וליפליג נמי ר"י כו' ולא פריך אריש כמין קליפה כו' ועתוס' שם ד"ה ליפליג כו' וכ' ב"י דשיעור חתיכה קטנה לא ידעינן ומיהו כיון דבשפופרת חזינן דטהור ה"נ בחתיכות כעין שפופרת וכ"כ הטור וכ' ב"י דשפופרת עצמה לא ידעינן לכן משערינן קנה דק כו':

(**ליקוט**) **אם היא חתיכה כו'**. שאינו מפורש שיעור החתיכה לפתיחת הקבר אבל בפ"ז דאהלות אמרינן אין לנפלים כו' (ע"כ):

## סימן קפט

א **כיצד קובעתו כו'**. עתוס' ס"ד א' ד"ה אתמר כו' ותוס' דב"ק ל"ז ב' ד"ה יום כו' וכ"מ כו':

(**ליקוט**) **כיצד כו'**. ממ"ש במתני' שם ס"ג ב' היתה למודה כו' שינתה ג"פ כו' אלמא צריך שתשלש בהפלגות וא"ל למודה שאני א"כ דפריך שם ס"ד א' איתביה היתה למודה כו' מאי קארי ליה הא ע"כ למודה שאני ממתני' ועוד מדתנן בתר הכי שאין האשה קובעת כו' אלמא אין הפרש בין קביעות של למודה זו לקביעות של אחרת שאינה למודה. ת"ה ועתוס' דב"ק ל"ז ב' ד"ה יום כו'. ואע"ג דאמר שם ס"ג ב' אמר שמואל הרי אמרו כו' היינו לרבי וכמ"ש תוס' שם ד"ה לימים כו' וכמש"ש בגמ' והא דקאמר שם זו דברי ר"ג כו' זו וסבירא ליה דהא איפליגו שם ס"ד א' רב ושמואל ואמר עד שתשלש כו' וכן סתם מתני' שם כרשב"ג ואיפסיק בהדיא בפרק הבע"י (ס"ד ב') כרשב"ג בווסתות. ת"ה ועתוס' ס"ג ב' ד"ה זו כו' וי"א א' ד"ה קפצה כו' (ע"כ):

ב **ואפילו כו'**. גמ' שם אר"פ לא כו' מאי קמ"ל כו' ומתני' בווסת הפלגות כמש"ש ל"ט א' ב' וה"ה לכל הווסתות וכמש"ו וכן בראית כו' חוץ מווסת כו' ועתוס' שם ד"ה ואינה כו':

ג **ולא אמרו כו' ומיהו כו'**. גמ' שם:

ד **אפילו קבעתו כו'**. שם:

ה **אם קבעה כו'**. ממש"ש ס"ג תניא כיצד אר"י ימים ושעות ווסת כו' משמע דוקא ימים ושעות וכמש"ש מיום עשרים ליום עשרים כו'. בהא הוא דפליג ר' יהודה על ר"י דוקא וזש"ש ס"ו א' לכי והבעלי כו' לפי שהוא קודם השעה שהיתה רגילה בביאתה לביתה והטבילה אינה ביום קבוע:

ו **ועונה בינונית**. ממש"ש ט"ו והוא שבא כו' אלמא אף לאחד עונתה חיישינן בראתה אבל ווסת שאינה קבוע אינה חוששת ממ"ש והוא שבא ומצאה כו' אבל לא לראייתה כיון דל"ל ווסת קבוע:

ז **פעמים כו'**. עתוס' ס"ד א' ד"ה איתמר כו'. ונראה אף שכתבו תוס' לכ"ע מ"מ לשמואל בעינן ה' וכאן הוא אליבא דרב וכסברא האחרונה שבסעיף ז' וכ"כ בש"ך ע"ש:

ח **כשם כו'**. תוס' בד"ה הנ"ל ועבה"ג:

ט **אע"פ כו'**. שם בתוס' וכן הכריח הראב"ד מדקרי דילוג בפלוגתא דרב ושמואל וערא"ש שם ועבה"ג:

י **כיצד כו'**. כשמואל משום דאמר שם דיקא נמי כו':

יא **ומיהו כו'**. גמ' שם כנ"ל:

יב **וי"א כו'**. דהלכה כרב באיסורי וכ"פ ברא"ש פ"ד דב"ק:

יג **ראתה כו'**. תוס' ד"ה הנ"ל ור"ח כו':

יד **ראתה כו'**. כמ"ש בפ"ד דב"ק (ל"ז א') ראה שור נגח שור לא נגח כו' ושם (ב') מרמה לווסתות כמ"ש בפלוגתא כו' וקבעה כאן בג"פ כמו שם ועסי"ב:

טו **ראתה כו'**. גמ' שם סירגה ליום כ"ד כו':

טז **דילגה כו'**. תוס' ד"ה ואינה וכמש"ל ס"ב:

יז **או שתים**. שהרי שם דלגה כבר ב"פ:

יח **ווסת הסירוג כו'**. כמש"ל ס"ט ובזה מתורץ קושית תוס' ד"ה הנ"ל ולפ"ז קשה כו'. ועב"י בשם ראב"ד וא"ת מ"ש זו מהפלגה לא דמי כו' ע"ש:

יט **האשה כו'**. כ"ז כמש"ל ס"ב וכמש"ש במתני' וגמ':

כ **ואינה חוששת כו' כיצד ראתה כו'**. גמ' שם איתביה היתה למודה כו' ותוס' ד"ה ואינה כו' וכנ"ל:

כא **ראתה ט"ו בניסן והמשיכה כו'**. ע"ל סי' קפ"ד ס"ו:

כב **שינתה כו'**. שם ס"ד א' מתבי ראתה כו' סרגה כו' ואוקמינן הב"ע כגון דרגילה כו' אלמא אע"ג דה"ל ווסת:

כג **ואם חזרה כו'**. כנ"ל סי"ד וכמש"ש שאורח כו' ר"ל שכל שלא קבעה ווסת אחר חוזרת בפ"א לווסת הראשון:

כד **וה"ה כו'**. ג"כ מהנ"ל ועט"ז:

כה **כל ווסת כו'**. כפי' תוס' שם ד"ה אלא כו' וע"ש ס"ג ב' ד"ה אכלה כו' וי"ל כו' וכן הכריע הרשב"א בת"ה ע"ש קע"ג א' וכ"ד ר"ח וש"פ אבל דעת הרז"ה וטור כרש"י:

כו **קפצה וראתה כו'**. כלישנא בתרא ומפרש דפליג אלישנא קמא אבל כל הפוסקים כתבו דלא פליג אלישנא קמא דבלישנא בתרא מיירי שלא קפצה כלל ביום השבת ומ"ש בנוסחא שלנו בלישנא בתרא ובשבת קפצה ולא חזאי ט"ס הוא ומדברי הרמב"ם הועתקה אבל ליתא דבכל הנוסחאות דידהו ליתא אלא שהרמב"ם מפרש דלישנא בתרא מיירי נמי כה"ג דלישנא קמא אבל הרא"ש ורשב"א וש"פ כתבו דל"פ הני לישני וכן סתם לקמן ס"ב:

כז **קפצה כו'**. שם אלא לקפיצות וכפי' תוס' אף לקפיצות ושם בגמ' לא לא קבעה ווסת כו' וז"ש ואם אח"כ הגיע כו' ואין הגמ' הדר מזה אלא משום דמילתא דפשיטותא היא:

כח **דרך מטה**. טור. ותוס' פי' ממעלה:

כט **ומיהו כו'**. עתוס' סד"ה מעטשת:

ל **וכל אלו כו'**. ר"ל שקובעת אפילו בלא ימים ול"ד לקפיצות שהוא מחמת אונס וראיה ממש"ש היתה למודה כו' רי"א אף ימים ושעות כו' משמע דברישא בלא ימים ולכן ל"פ שם ר"י ור' יהודה וכמש"ל ס"ג ע"ש וגדולה מזו כ' תוס' שם ד"ה אכלה כו' וי"ל כו':

לא **ואם בא כו'**. בזה הוא ודאי דומה לקפיצות:

לב **פיהקה כו' אבל כו'**. כמש"ל פי"ז שמפרשים דל"פ הני לישני אהדדי:

לג **פיהקה כו' וכן הדין כו'**. כמש"ל סי"ג בהג"ה ועיקר דין ווסת נשנית במתני' לענין ווסת דגופה:

לד **אכלה כו'**. גמ' שם וכתב ב"י שמדברי הרא"ש ומרדכי משמע דע"י ג' מיני אכילות קבעת וסת. ודבריו תמוהים דלשון הרא"ש כדברי הגמ' ובמרדכי משמע להיפך שכ' בסי' אי"ז כל היום אסורה לשמש כו' וזה דין באשה שווסתה לימים אבל אשה שווסתה לסימנים אחרים כו' מפהקת מעטשת כו' או באכילת שום או אכלה פלפלין כו' וכ"ה בת"ה קס"ח ב' ויש למודה לראות בהרכבת ימים ומעשה כיצד כגון שקפצה בא' בשבת וראתה וקפצה בא' בשבת וראתה או שאכלה פלפלין בא' בשבת וראתה ואכלה פלפלין בא' בשבת וראתה כו' ולכן השמיטוהו הפוסקים שנכלל בדין קפיצות וסברי כרשב"א דאינו נקבע אלא בימים כדין קפיצות וגמ' לא הזכיר שם אלא לחלק בינם לשאר ווסתות שהוא באחד ובשנים וזהו בשלשה אבל לדידן הכל בשלש דאיפסיק כרשב"ג בפ' הבע"י א"צ לזה:

לה **וי"א כו'**. כנ"ל דעת הרשב"א וש"פ:

לו **וי"א כו'**. תוס' שם ד"ה אכלה כו':

לז **וכולם כו'**. מתני' שם היתה כו' וע"ל ס"ג:

לח **בד"א כו'**. ע"ל סי' קפ"ד ס"ה וצ"ע (בספר בעל הנפש מחלק בזה והובא באחרונים):

לט **אפילו הביאה כו' וכן כו'**. כמש"ש מ"ו א' דקודם לי"ב שנה שומא נינהו ובלא הביאה אפילו אח"כ קטנה היא ואפילו בת עשרים וכמש"ש מ"ז ב' וש"מ ודלא כרש"י שם ה' א' ד"ה אין חוששין דבא' מהן סגי ולשון משהגיעו דחקו וליתא דבהדיא תניא בתוספתא פ"א משהביאה שתי שערות. ת"ה. ורש"י מפרש דשם מיירי קודם לי"ב שנה וז"ש רש"י בא' מהן:

מ **אם בדקוה כו'**. כמש"ש מ"ו א' הלכתא חוששין כו' וה"מ כו' וה"נ ווסתות דרבנן ודוקא בדקוה אבל בלא"ה חזקה כו' כמש"ש ועבא"ע סי' קנ"ה:

מא **היא קובעת כו'**. שם ט' ב' ת"ר תינוקת כו' שלישית ה"ה כו' ושם י' א' שבין שניה ושלישית כו' אבל לאחד שלישית לד"ה טמאה והיא ככל הנשים:

מב **אלא שיש הפרש כו'**. שם ט' ב' עברו עליה כו' משא"כ בשאר כל הנשים דלא קי"ל כר"א במתני' דאמר כל אשה כו' וכמש"ש ט' ב' ת"ר מעשה ועשה רבי כר"א כו' משא"כ בתינוקת כו' דאפילו רבנן מודי דלא פריך שם י' א' אלא מסיפא דהגיע זמנה לראות אימא סיפא וערש"י שם ד"ה אימא סיפא כו':

מג **ואפילו חזרה לראות כאותן כו'**. שם י' א' חדר קחזיא כו' הדר קחזיא כו' וכ' תוס' שם ד"ה קחזיא כו' ובד"ה ברוב כו' דאתיא לר' אבל לרשב"ג עד רביעית לא חזרה דראיה ראשונה אינה מצטרפת אבל הרשב"א חולק עליהם וכתב דאתי בין לר' בין לרשב"ג דא"א שכל הסוגיא אתי דלא כהלכתא פלוגתא דחזקיה ור"י ור"י בן יהוצדק כו' ועתוס' שם ד"ה ר' יוחנן כו' ושם ב' ד"ה למיהוי כו' אלא סיפא בלבד דהגיע לראות אתיא כר' וכגירסת רוב ספרים שכ' תוס' הנ"ל וכשהגיע כו' מני ר' כו':

מד **ראתה ג' ראיות כו'**. שם בברייתא דזקנה:

מה **וכן זקנה כו'**. שם וכמש"ל סל"ג וה"ה לקטנה וזקנה כל שלא קבעה ווסת ה"ה כמעוברת ומניקה כמ"ש במתני' ואין חילוק ביניהון אלא בראיה שניה כמ"ש בסל"א וכמש"ש ובמה אמרו כו' כמש"ש י' ב' ל"ש אלא אבתולה וזקנה כו' וא"כ אין נ"מ לענין ווסתות אלא בזקנה כל שהפסיקה פא"פ ג' עונות כמש"ש ט' ב' ובבתולה אין נ"מ כלל אלא בלא הגיע לראות כנ"ל ועתוס' שם ט' ב' ד"ה זקנה כו' אבל בבתולה שהגיע לראות לא כמש"ש בגמ' וכשהגיע זמנה כו' עברו כו' ומוקמינן כר"א דוקא כנ"ל:

מו **שראויה כו'**. עתוס' שם ד"ה כל כו':

מז **ואינה חוששת**. (משמעות הלשון כמ"ד שאינה מקפדת דלא כהט"ז) כדברי המיקל דווסתות דרבנן. ת"ה:

מח **חזרה כו'**. ר"ל אחר ג' עונות כנ"ל:

מט **חזרה כו'**. כמ"ש במתני' שם ובמה אמרו כו' אבל כו' ואזקנה קאי לד"ה וכמ"ש תוס' הנ"ל ד"ה זקנה כו' ולכן לא מיבעיא להו הדר קחזיא בעונות רק אקטנה וז"ש ובזה כו':

נ **פעמים כו'**. ספ"ד ל"ט ב' ועתוס' שם ד"ה אלמא כו'. ונראה לפרש דמיירי כו':

נא **ורביעית בכ' לחודש כו'**. כצ"ל והוא מדברי הראב"ד ועש"ך והראב"ד אזיל לשיטתו דפסק אף האידנא כדינא דגמ' דאין האשה קובעת בימי זיבתה כמש"ש ל"ט א' ב' ולכן אמר בכ' אלא שר"ח הוא בי"א לכ' ולכן אמר שקבעה בתחלה בר"ח וכמ"ש הראב"ד דאע"ג דלכתחלה אינה קובעת מ"מ אינה נעקר אח"כ עד שיעקר ג"פ וז"ש ורביעית בכ' לחודש ור"ח כו'. אבל כבר הכריע הרמב"ן והרשב"א בת"ה והטור שהאידנא לעולם קובעת ווסת שבנות ישראל החמירו ע"ע כו' שלא יצטרכו ללמוד פתחי נדות וזיבות ואם איתא אתה מצריכה עדיין ללמדם ולכן א"צ לט' ראיות ובו' סגי ג"פ בר"ח וכ' לחודש או קודם:

נב **מעוברת כו' ומניקה כו'**. ממש"ש י' ב' דיין כל ימי עיבורן דיין כו' ושם שהיו שופעות ובאות דיין כו' משמע אפילו ראתה כמה פעמים וכ"כ תוס' שם ד"ה דיין כו' וכשמואל ור' יוחנן אע"ג דר"י ור"י ור"ש פליגי אר"מ מ"מ כיון דר' יוחנן ושמואל סברי כוותיה דר"מ הכי קי"ל וכמ"ש דאין הולכין אחר פלוגתא דתנאי במקום פלוגתא דאמוראי וכן ר' יוסי דמתני' דאמר מעוברת ומניקה שעברו כו' לא קי"ל ג"כ כוותיה ואע"ג דתני תנא קמי כו' שם י' ב' וא"ל פתחת כו' ההוא לפרושי דתנא קאתי וכן ס"ל לר' יוחנן שם ט' א' וזהו דעת הראב"ד והרמב"ן חולק עליו וכתב דקבעה בימי מניקותה ממש"ש י"א ב' מ"ד תיבדוק דדילמא כו' הניחא כו' והרשב"א דחה ואמד דההיא אליבא דר' יהודה ור"י ור"ש דס"ל אכולהו ואנן קי"ל כר"מ וע"ש קע"א ב' שהאריך:

נג **אפי' כו' או גמלתו כו'**. שם כר"י ור"י ור"ש וכנ"ל:

נד **ומ"מ חוששת כו'**. ת"ה בשם הראב"ד וכ' כמו בי"א יום לר"פ שם ל"ט א' ב' דאמר חוששת אע"ג דלא קבעה והראב"ד אזיל לשיטתו שפסק כר"פ וטעמו ממש"ש ס"ח ב' א"ל ר"ה ב"ח כי אמרינן כו' ואי אמרינן דאף לא חיישא לה כמאן דליתיה דמי וכ' הרשב"א אבל ש"פ פסקו כר"ה בריה דר"י ואפי' בווסת קבוע לא חיישא לה כמש"ש כ"ש בווסת שאינה קבוע דווסתות דרבנן ועוד דאמרינן שם כי אתא רבין וכל כו' וההיא דשם אין ראיה כיון דמסולקת דמים תלינן בכל דהו אע"ג שאינה חוששת כלל. ומ"מ כתב אע"ג שכ"נ עיקר יש לחוש לדברי הרב ז"ל:

נה **מעוברת כו'**. שם ט' א' בעא מיניה כו' ה"נ דמיה כו' משמע דא"צ כלל בדיקה ואינה חוששת לו כלל והא דאמרינן בפסחים ע"ב ב' סמוך לווסתה השתא לא קאי אמעוברת. הרא"ש ות"ה בשם תוס' ועי"ל דבשלא הוכר עוברה. ת"ה:

נו **משהוכר כו'**. כנ"ל בסל"ג:

נז **ומניקה**. נלמד ממעוברת וכמש"ל סכ"ח וכנ"ל בסל"ג וז"ש אפילו שופעות כו' כמש"ש בברייתא לר"מ וכנ"ל:

נח **עברו כו'**. ממש"ש כל ימי עיבורן כל כו' וכמש"ש ט' א' מידי טעמא אלא משום דראשה כו' וה"ה אח"כ וכן למניקה ועבה"ג:

## סימן קצ

א **ד"ת כו'**. עתוס' שם נ"ח א' ד"ה מודה כו' ורב אשי כו' וכן שם במתני' ב' שלא אמרו כו' ובגמ' נ"ט א' וכתמים עצמן כו':

ב **בגופה או כו'**. שם במתני' נ"ז ב' וש"מ:

ג **ואפי' בדקה כו'**. כמש"ש במתני' ס"א א':

ד **וצריכה כו'**. נ"ג ב':

ה **כאלו ראתה כו'**. עבה"ג וכמש"ל סי' קצ"ו סי"א כהג"ה:

ו **דהיינו כו'**. ע"ל סי' קפ"ט סכ"ז:

ז **ואפילו אם ראתה כו'**. כמש"ש כי אתא רבין כו' וה"ל חזקיה יחידאה:

ח **אבל לאחר כו'**. ממ"ש בין שניה לשלישית וכן בר"ש בן יהוצדק דוקא אחר שניה וכשיטת הרשב"א וכמש"ל סי' קפ"ט סכ"ז ודלא כתוס' שם ד"ה ור' יוחנן כו' וד"ה למיהוי כו':

(**ליקוט**) **אבל לאחר כו'**. ואף בווסת של הפלגות דלא קבעה אלא בד"פ היינו משום דא"א לשלש בהפלגות כ"א בד"פ אבל ברואה הוחזקה בג"פ וכמ"ש בפ"ד דב"ק (ל"ז א') ראה שור נגח שור לא נגח כו'. ת"ה ועסי' קפ"ט ס"ט (ע"כ):

ט **אבל אם כו'**. ממש"ש כפוסקת וערש"י ד"ה אלא כפוסקת אבל הרמב"ם מפרש פוסקת היינו בווסתות הרבה וז"ש וי"מ כו':

י **עד שתחזור כו'**. כמש"ל סי' קפ"ט סכ"ז:

יא **לא כו'**. כמש"ש בגמ' אבל נראין כו' וכל הסוגיא כוותיה:

יב **כגריס ועוד**. כר"ח דר"א וכל הסוגיא כוותיה:

יג **ג' כו' ושיעור כו'**. שם במתני' דנגעים:

יד (**ליקוט**) **כמו שהן כו'**. ממ"ש בת"כ פ' תזריע שער לבן ומחית מה שער לבן מקום כ' שערות אף מחיה מקום ב' שערות כו' הא כיצד כו' (ע"כ):

טו **בין אם כו'**. כמש"ש נ"ט א' לא לעולם כו' ומשמע דמסקנא הכי דלא קאמר דלמא:

(**ליקוט**) **בין אם הוא כו'**. דאינו מחלק בין עגול למשוך אלא משום דמשוך דם קינוח הוא כמ"ש בתוספתא והביאה הרא"ש שם וכמ"ש שם בגמ' לא לעולם כו' וערא"ש סוף פרק ח' ובכתם כו' (ע"כ):

טז **וי"א כו'**. טעמו ממש"ש נ"ח א' טפין כו' ומפרש דבטפין קטנים דומיא דשם נ"ט א' וכן פי' כל המפרשים כמ"ש בת"ה בשמם ומפרש הרמב"ם הבעיא אם צורתן מוכחת שאינן מן הגוף וכמ"ש בס"ט הא בלא"ה טמאה אבל המפרשים פי' הבעיא לענין צירוף אם שוה לחלוקה דאין מצטרפין וז"ש בס"ח וי"מ דה"מ כו' והרשב"א כ' דבכ"ע שוה לחלוקה אלא בטיפין גדולים כגריס קמיבעיא ליה ומפרש כרברי הרמב"ם אם צורתן מוכחת כנ"ל וזהו סברא ראשונה דס"ח שלא חילק ומ"מ מסכים הרשב"א שם לסברא שניה דס"ח למעשה:

יז **אם הרגה כו'**. עתוס' שם ד"ה כדבריו כו':

יח **או כו' עד כו'**. גמ' שם:

יט **וי"א כו'**. כנ"ל ס"ו ופסקו הפוסקים הבעיא לחומרא דפשטא דברייתא משמע כל ספק ועוד דבדלמא דחינן לה וכ"כ בס"ט:

כ **או שהיו כו'**. לשון הרמב"ם וכמש"ו וא"א אילו כו' וכמש"ל ס"ו:

כא **כתם כו'**. כר"נ דהורו חכמים כוותיה וכל אמוראי כוותיה שם:

כב **והם המקומות כו'**. כן פי' הרמב"ם:

כג **ואצ"ל כו'**. מתני' וגמ' שם ואי מחגור ולמעלה כו' וחגור הוא סינר שהוא נגד בהתו"ר. ת"ה:

כד **אפילו עברה כו' ודוקא כו'**. שם אב"א כו' אב"א כו' ומפרש הרשב"א דאב"א השני בלא עברה בשש"ט ול"ד תי' הראשון לשני דבראשון על חלוקה ועל בשרה דמיא לעל חלוקה לבד ובתי' השני דמיא לעל בשרה לבד דבתי' הראשון על בשרה הטעם משום דכל ספק שעל בשרה טמא כנ"ל ולא כדברי תוס' שם ד"ה על בשרה כו' דא"א דודאי אפשר להיות ניתז מבין רגליה אלא משום דספיקו טמא ובסיפא הטעם דבאזדקרותה א"א שתגיע על חלוקה לבד וזה בלא עברה אבל בעברה דינה כמו למטה מחגור וז"ש בסי"ב ואם כו' ואם כו' וכ' ב"י דלהכי חלקינהו בגמ' אב"א כו' על בשרה כו' אב"א כו' ולא כלליהו כחדא משום דברישא נמצא על שניהם להקל ובסיפא להחמיר:

כה **ואם המכה כו'**. שם נ"ח א':

כו **שמכסה ראשה**. כן פי' הרשב"א:

כז **או כו'**. כן פי' הרמב"ם:

כח **שתי נשים כו'**. ע"ל סמ"ח:

כט **אם יש כו'**. עתוס' נ"ח א' ד"ה ומי כו' וי"ל כיון כו' וכ"כ בת"ה וכ' וכ"ש הוא להקל דתולין:

ל **מצאה כו'**. עתוס' נ"ט א' ד"ה היו כו' וכ"כ בתוספתא הביאו הרא"ש שם:

לא (**ליקוט**) **מי שרגיל כו'**. כמש"ש ס"ו א' הרואה דם כו' ואם י"ל מכה כו' ואין לך מכה גדולה מזו לתלות בה. רשב"א. ובתוספתא פ"ב דזבים ש"ז אדומה טהורה והאשה תולה בה. בד"ה (ע"כ):

לב **בד"א כו'**. ממש"ש ארנב"י והא דדרוקרת כו' ופי' כה"ג:

לג **במי תלתן כו'**. מדפליגי ב"ש וב"ה בספ"ב אלמא אדום הוא ותולין כמו בקילור. ראב"ד ורשב"א:

לד **לפי שדם כו'**. הרא"ש שם בשם ר"ח:

לה **נתעסקה כו'**. בעיא דר' ירמיה שם וה"ה בכה"ג וכמש"ש לא כגון דנתעסקה כו' משמע דוקא כה"ג וכמש"ו אבל אם כו' ופסקו הבעיא לקולא דכתמים הולכין בהן להקל ועיין שם שפסק לחומרא כפשטא דברייתא במועט כו' ושינויא דהויא כו' ע"ש וז"ש ויש כו':

לו **נתעסקה כו'**. תוס' שם ד"ה נתעסקה כו' וש"פ וכנ"ל:

לז **וכן אם כו'**. טעות הוא דזה לכ"ע טמאה כמש"ש בגמ' ועש"ך:

לח **האשה כו'**. עבה"ג וכנ"ל סכ"ו:

לט **ואם כו'**. שם ס"ב א' אלא העביר כו' שאם כו':

מ **ועכשיו כו'**. ערש"י בשבת צ' א' ד"ה שלוף כו' (לא איתפרש והרי שלוף דוץ אחד מהשבעה סמנין הוא):

מא **והוא כו'**. תוס' נ"ח א' ד"ה כרבי כו' וכנ"ל:

מב **בין כו'**. דהא לא תלינן במאכולת כמש"ש ולא מחלקינן בין עגול למשוך אלא בהא דסל"ד דעגול תלינן במאכולת כמש"ש:

מג **וכן הדין כו'**. דל"פ ר' ור"ח אלא בעד שאינו בדוק ועתוס' שם ד"ה ולמהר כו':

מד **וי"א כו'**. מדקאמר טמאה נדה. והרמב"ם מדמי לה להא דסל"ד וע"ש ב' וד' סבר בעינן כו':

מה **אם יש כו'**. שם אי אתה כו':

מו **בדקה כו'**. רש"י ד"ה ולמהר כו' ותוס' ד"ה הנ"ל:

מז **וכ"ש כו'**. עסמ"א:

מח **לבשה כו'**. כן פי' בת"ה:

מט **וה"ה כו'**. כן פי' רש"י במתני' והרמב"ם:

נ **לקטנה לנערה כו'**. כמ"ש ברפ"י:

נא **ואפי' בזה"ז**. עש"ך והן דברי ת"ה:

נב **בין כו'**. כפי' הנ"ל בסמ"א להא דהשאילה:

נג **וכ"ש כו'**. כמ"ש בסמ"ח ובגמ' שם:

נד **לבשה כו'**. כמו שתולה בחבירתה כנ"ל:

נה **ואם אינה בקיאה כו'**. עש"ך:

נו **בד"א כו'**. כנ"ל פט"ו:

נז **וה"מ כו'**. כמש"ל סי"ד:

נח **דוקא כו'**. עתוס' שם ד"ה והוא כו':

נט **היו שלשתן ערו' כו'**. כמו ברחיים בנמצא תחת חיצונה כמ"ש למטה וז"ש ואם נמצא ביניהן השתים כו':

ס **הא דאמרינן כו'**. כנ"ל סמ"ב וערש"י ס' א' ד"ה וביושבת כו':

סא **חוץ כו'**. כנ"ל סל"ג:

## סימן קצא

א **האשה כו'**. דכל השקלא וטריא הוא אליבא דר"מ וקי"ל כר' יוסי:

ב **וי"א כו'**. הרא"ש וכפי' השני בתוס' שם ד"ה האשה. ועי"ל דעומדת כו':

ג **על שפת כו'**. לשון הטור ולאו דוקא ועש"ך:

ד **וי"א כו'**. עתוס' י"ד ב' ד"ה ור"י. מיהו כו' ועת"ה קע"ח:

ה **ודוקא כשנמצא כו'**. כמש"ש בגמ' דאפילו ר"מ מודה בזה ואמר שם מ"ד כו' קמ"ל:

ו **וכ"ז אם כו'**. ע"ל סי' קפ"ז ס"ז:

ז **אך יש כו'**. ע"ש ס"ה בהג"ה:

ח **תכניס מוך כו'**. כמש"ש סעיף ב':

## סימן קצב

א **ואפילו בדקה כו'**. מדפריך בפ"ד דיבמות (ל"ז ב') והאמר רבא כו' ולא משני כה"ג ועבה"ג:

ב **וא"צ הפסק כו'**. דלא הוחזקה מעיינה פתוח אלא חששא בעלמא מחמת חימוד לטיפה כחרדל:

ג **ומיהו צריכה בדיקה כו'**. ממ"ש ז' נקיים דבימי רבא עדיין לא פשטה חומרא דר"ז כמש"ש היכא דאחמור כו' וע"כ משום שמא תראה באותן הימים משום חימוד. הרא"ש וכן מדפריך ביבמות שם על רב ור"נ דקדמי לרבא:

ד **כל יום לכתחלה מיהו כו'**. כמש"ל סי' קצ"ו ס"ד:

ה **שבעת כו'**. כמש"ש רבינא איעסק כו' ועס"ג:

ו **אע"פ כו'**. כ"מ ביבמות שם:

ז **ויש לסמוך כו' י"ל לבדוק כו'**. כמש"ל ס"א דכל יומא חיישינן לחימוד ולכך צריך בדיקה כנ"ל:

ח **ודוקא לכתחלה כו'**. כנ"ל ס"א:

ט **אע"פ שבדקה כו'**. כמש"ל ס"א ואפילו בדקה כו':

י **עבר כו'**. כמש"ו וכן חתן כו' וכמ"ש ברישׁ כתובות (ד' א') ועתוס' דיבמות שם ד"ה יחודי כו' (דלא כמ"ש התוס' ישנים ביומא י"ח ב' בשם ה"ר יוסף): (ואין לחלק בזה בין בחור לאלמן. וכן משמע מדברי התוס' דיבמות שם וש"פ ועבתוס' יומא י"ח ב' ד"ה יחודי):

יא **וא"צ להיות כו'**. שמפרש מ"ש והיא בין כו' או קאמר אבל הראב"ד מפרש והיא וז"ש וי"א כו' וערא"ש שם:

## סימן קצג

א **וגומר ביאתו**. ת"ה והרא"ש וש"פ דלא כהראב"ד ע"ש ושם:

ב **אפילו היא כו'**. ערש"י שם ד"ה הלכה כו' וכ"כ כל הפוסקים דאכולה מתני' קאי והוכיחו כן מירושלמי והביאו הרא"ש שם שמואל אמר כל ההיא כו' ר' ינאי ערק כו' ודלא כהרמב"ם ועבב"י:

ג **ואפילו בדקה כו'**. דודאי ראתה כמש"ש ס"ד ב' דאם איתא כו' שאני שמואל כו':

ד **ולא כו'**. ע"ל סי' קצ"ו סי"א:

## סימן קצד

א **אפילו כו'**. נדה מ"ב ב' כריתות י' א' בלידה יבשתא וש"מ ומפורש בכתוב:

ב **בין כו' ואפילו כו'**. מתני' ל' א' וש"מ ובת"כ זכר לרבות את המת א"ל אלא בן ט' בן ח' בן ז' בן ו' בן ה' מנין ת"ל וילדה כל שתלד כו':

ג **עכשיו בזה"ז כו'**. תוס' ל"ו א' ד"ה שבוע כו' וש"פ ממש"ש ס"ו א' מאי אריא כו' וא"א לפתיחת הקבר בלא דם כמ"ש למטה ואע"ג דקישוי טהור בולד גמור חששו שמא תראה בשיפוי משהו ועשאוהו לכל יולדת יולדות בזוב:

(**ליקוט**) **עכשיו בזה"ז כו'**. ז"ל מרדכי סי' אל"ז תשובת הגאונים וששאלתם אשה שילדה בקושי ולא בשופי וראתה דם אם צריכה ז' נקיים או לא דבר זה מחלוקת גאונים מר ר"י גאון היה אומר שא"צ ז' נקיים כגמ' דבנות כותים ותלמידיו אמרו כמותו ומר ר"צ גאון וכל בני הישיבה נחלקו עליו כו' השתא אין מבחינות בין שופי לקושי ספק כרת הוא כו' ועוד הא אר"ז בנות ישראל כו' כיון דר"ז סתמא קאמר איכא למימר דיולדות נמי החמירו כו' וכ"פ ר"י בר יקר כו' סתמא קאמר אפי' ביולדת וכן האלפסי כו' דר"ז אפי' בימי טוהר כו' ע"ש (ע"כ):

ד **ימי לידה כו'**. עתוס' ל"ז א' ד"ה אביי כו' ורב סעדיה כו' וכ"פ כל הגאונים וכל הפוסקים דלא כר"ת:

ה **ואם כו'**. כמ"ש בכתוב:

ו **ואם טבלה כו'**. ע' בפסחים צ' ב' (דתניא יכול כו' תהא בנדתה כל שבעה ויולדת אתקש לנדה):

ז **ולאחר כו' מיהו כו'**. עט"ז וש"ך:

ח **אבל אם כו'**. כ' הרי"ף והרמב"ן דלא חלקו כו' ורשב"א כ' דשמא תוציא ראשו חוץ לפרוזדור ויבא הדבר לכלל טעות:

ט **אע"ג כו'**. כמ"ש בת"כ על דמי טהרה אע"פ שרואה ובמתני' וגמ' במקומות הרבה:

י **המפלת כו'**. ע"ש בגמ' חכמים היינו ת"ק כו':

יא **אבל חוששת כו'**. אפילו לנפל כר' יהודה וכר' יהושע שם כ"א דרבא שם ס"ו (א') ס"ל כוותייהו אע"ג דרבא בכריתות י' א' אמר דאפשר כו' היינו לפרושי מילתא דרבנן. הרא"ש ורשב"א:

יב **ונ"מ כו'**. ר"ל בזה"ז דאין בועלין על ד"ט ועוד דבלא"ה ספק הוא:

יג **המפלת כו'**. כמש"ש כ"ה א' מעולם לא דכו כו' ושם ב' שיננא כו' שאני שמואל כו' וכ"ש בדורות אלו ואע"ג דדגים וחושו"ר אין בו ספק כלל כ' בת"ה משום דלא בקיאינן בצורות ויש כו' ע"ש:

יד **חוששת כו' ואם כו'**. ר"ל דנ"מ בכה"ג דבלא"ה א"א לפתיחת הקבר בלא דם אפילו בכה"ג וכמש"ש כ"ב ב' במחלוקת כו':

טו **אבל אם כו'**. כ"ו ב' מאי א"ר בשליא א"ל הכי א"ר כו' ופי' הרמב"ם ורשב"א דלאפוקי נפל דלא כפירש"י שם:

טז **ואע"פ כו'**. רש"י שם ד"ה חומר כו':

יז **אינה טמאה כו'**. עש"ך ועגמ' כ"ח א' וכ' בת"ה דה"ה לכל אבר:

יח **אם לא כו'**. כר' יוחנן מ"א ב':

## סימן קצה

א **ואפילו כו'**. עבה"ג ס"ק א':

ב **ולא ישחוק כו'**. באבות דר"נ הה"א ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב יכול יחבקנה וינשקנה וידבר עמה דברים בטלים ת"ל לא תקרב כו':

ג **אבל כו'**. פ"ק דכתובות (ד') ופ"ד דסנהדרין (ל"ז א') ופ"ו דעירובין (ס"ג ב') ופ"ק דסוטה (ז' א'):

ד **דכיון שבא כו'**. כתובות שם:

ה **לא יגע כו'**. פ"ק דשבת (י"ג ב') ח"ו כו':

ו **ולא יושיט כו'**. עתוס' דשבת שם ובכתובות ס"א א' ד"ה מיחלפא כו' אבל הרא"ש כתב דמתנא ד"א ראיה היא מדקאמר שמא הבאת כו' אלמא דיש ליזהר כו' ע"ש ומזיגת הכוס כ' הרשב"א לא שהיא נותנת לידו אלא אף להעמיד על השלחן אסור וכמ"ש בס"י והאמוראי היו משנים שלא היו מעמידים על השלחן כו':

ז **על השלחן**. מדמדמי בגמ' שם (י"ג א') לבשר וגבינה:

ח **אא"כ כו'**. עתוס' דחולין ק"ז ב' ד"ה כעין כו' וה"נ כמ"ש בשבת וכמש"ש שינוי ליכא ודוקא לישן אסור אף בשינוי:

(**ליקוט**) **אא"כ כו'**. עמש"ל בסי' פ"ח ס"ב דלפי' השני בתוס' ומרדכי דאסור בבב"ח ושכ"פ ראבי"ה והגמ"ר פ"ק דשבת וכ"ש כאן וכ"כ בהגמ"ר שם וחכמי נרבונא אוסרין לנדה לאכול בשלחן בעלה ודרשי' אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך והכי איתא בשאלתות דר"א אשה נדה אסורה למיכל על פתורא דגברא כדתנן לא יאכל כו' (וע"ל סי' פ"ח בליקוט ב') (ע"כ):

ט **וי"א כו'**. הג"א בשבת שם דזהו הוי שינוי:

י **י"א שאסור כו'**. ממ"ש (שבת י"ג ב') אכל עמי ושתה עמי ולא הזכירו בגמ' שלא לצורך אלא דעל כולן אמר אליהו ז"ל ברוך המקום כו' ושתיה היינו ששתה אחריה וכן באכילה וז"ש במתני' (שם י"א א') לא יאכל עם הזבה ולא להיפך דהיא מותרת אחריו וכמ"ש בס"ד בהג"ה:

יא **לא יסתכל כו'**. עבת"ה ולא היה גירסתו שם ארשב"ל עקיבה כו':

יב **אבל כו'**. נלמד מהנ"ל דקאמר עקיבה:

יג **בקושי כו'**. עבה"ג ובאבות דר"נ פ"ב כל המנבלת עצמה בימי נדתה רוח חכמים נוחה הימנה וכל המתקשטת כו' ומשמע דאף לר' עקיבא מדקאמר אין רוח כו':

יד **בפניו**. כ"ש מהצעת המטה:

טו **על השלחן**. עמש"ל ס"ב:

טז **ודוקא כו'**. עתוס' שם ד' ב' ד"ה והצעת כו':

יז **כשם כו'**. נלמד מהא דלמטה ולא עוד כו':

יח **כל אלו כו'**. עתוס' דשבת שם ד"ה בימי כו' וכנ"ל ס"א:

יט **אם הוא כו'**. כנ"ל ס"י כל מלאכות כו':

כ **אשה כו' אם (בעלה) כו'**. דאפי' בפיקוח נפש אסור כמ"ש בפ"ב דפסחים (כ"ה א') בכל מתרפאין חוץ כו' ובעצי אשירה ליכא אלא לאו בעלמא אלמא אפילו לאו דג' עבירות אין מתרפאין בהן ובסנהדרין ע"ה (א') בשלמא למ"ד כו' אלמא אפילו לאו דלא תקרבו כה"ג אסור:

כא **וי"א כו'**. דהלאו הזה הוא דוקא אם מתכוין בשביל ערוה אבל בלא"ה אינו אלא מדרבנן:

## סימן קצו

א **שבעת כו'**. עתוס' ל"ג א' ד"ה ואיהו כו':

ב **וכך משפטה אם כו'**. ר"ל לאפוקי יום א' כמ"ש בס"ב:

ג **בודקת כו'**. שם בגמ' ס"ט א' ועתוס' שם ד"ה והכא כו':

ד **ובדיקה זו כו'**. להחמיר לכתחלה כר' יהודה במתני' שם ס"ח א' וז"ש בהג"ה וכן כו' ובדיעבד כו' דקי"ל כרבנן:

ה **ולעולם כו' ושיהא כו'**. ת"ה. וכמש"ש בגמ' תניא א"ל לר"י אלמלי כו' וכמש"ש נ"ג (א') ואמינא להו אנא אלמלי כו' וא"ל כי קאמרינן כו' וזה א"א אלא כה"ג במוך דחוק כו':

ו **וי"א דמותר כו'**. עתוס' דכתובות מ"ז א' ד"ה דמסר כו' ובפסחים צ"ט ב' ד"ה עד כו' ובברכות כ"ז ב' איבעיא להו אומר קדושה כו' אומר הבדלה כו' מכלל דלשאר דברים דלא שייך לשבת ודאי לאו לילה הוא:

ז **ראתה יום כו' אבל כו'**. כחכמים דמתני'. הרמב"ם ויש שפסקו כברייתא ועבת"ה ומ"מ כ' שיש להחמיר:

ח **ובדיעבד כו'**. דל"פ במתני' אלא בשבדקה בשחרית ובה"ש לא הפרישה אבל בבה"ש ל"פ וכמש"ש אלמלי כו' אלמא ר"י לא אירי כה"ג ואהא קאמרי חכמים בשני ועב"י. וצ"ע דא"כ לימרו רבנן לנפשייהו בראשון וכ"ד הרמב"ן דוקא במוך דחוק כל בה"ש רק מתוס' שם ד"ה אמרו כו' נראה שא"צ שכ' וי"ל דלנפשיה כו' ומיהו דעת הרמב"ם נראה בסברא ראשונה שסתם וכתב דבדיקת יום ראשון לא מהני ועב"י:

ט **סמוך לבה"ש**. דבה"ש עצמו ספק לילה הוא. ב"י:

י **ביום כו' ומנהג כו'**. וז"ש בפ"ק דשבת (י"ג ב') בימי ליבוניך כו':

יא **ואם כו'**. דאיפסיק בפ"ק (ז' ב') כר"א:

יב **אלא כו' ל"ש כו'**. כרב שם ס"ט א' דס"ל כרבנן כמש"ש ולאו מי אוקימנא כו' ומנא תימרא דלרבנן כו':

יג **או בא' מהאמצעים כו'**. כ"ש משביעי. הרא"ש והרשב"א:

יד **אבל אם כו'**. כמש"ש איבעיא להו כו' תחלתן אע"פ כו' ומסקינן שם דחד מינייהו בעי:

טו **וי"א כו'**. עבה"ג וכ"ד תוס' שם ז' ב' ד"ה ר"א כו' ע"ש:

טז **והבדיקה כו' ובדיעבד כו'**. י"ז א' ת"ש אע"פ כו' ת"ש ושל כו':

יז **בדקה כו'**. מתני' ס"ח א' וכנ"ל ס"א וס"ב וכמש"ש ורב ככותאי כו' לבר משלישי כו':

יח **בבגד ישן**. שם י"ז א' ל"ק הא כו' ואב"א כו':

יט **פשתן כו'**. כרבא:

כ **לבן**. שם לא בעד כו' וה"ה בכל צבע שאינו לבן וערש"י שם ד"ה ולא בפשתן כו':

כא **או כו'**. כשמואל דל"פ ופקולין הוא צמר גפן:

כב **ותכניסנו כו' בעומק**. דבלא"ה לאו בדיקה הוא כמש"ש י"ב א' א"ל מי משכחת כו' ואנן מתנינן בדיקה הזב והזבה שבדקו כו' כנ"ל:

כג **לחורים ולסדקים**. ממש"ש ה' א' עד שלפני כו' מתוך שמהומה כו':

כד **עד מקום כו'**. הרא"ש והג"מ וריי"ו. וטעמם כיון דמטמא בבית החיצון כמש"ש רפ"ה ואמרינן שם מ"א ב' במתניתא כו' אבל ש"פ כ' סתם לחורים וסדקים וז"ש ואם יקשה כו' מיהו בדיעבד כו' וכ"מ בגמ' דספ"ק הנ"ל:

כה **אם יש בו כו'**. דמטמא אפילו בפחות מחרדל כמש"ש:

כו **לא הוקבע כו'**. כנ"ל ר"ס קפ"ט:

כז **האשה כו'**. מתני' רפ"ב:

כח **י"א דבג' ימים כו'**. דעדיין לא יצאה מחזקתה ועבפ"א דזבים מתני' ב' ומודים ברואה כו' וטעמו של ב"ש דג' ימים חיישינן לצחצוחי זיבה מספיקא וכמ"ש בנגעים בפ"ה דנגעים ובפ"ד דטהרות בתחלה כו':

כט **ודוקא כתם שהוא כו'**. כמש"ש נ"ח ב' שאין לך אשה שטהורה כו':

ל **וה"ה אם ה"ל כו'**. דהא אפילו ברואה ממש תלינן כמש"ש ט"ז א' ס"ו א' וכנ"ל סי' קפ"ז כ"ש בכתמים דרבנן. ד"מ ע"ש:

לא **הפולטת כו'**. עתוס' ל"ג א' ד"ה רואה כו'. והראב"ד חולק עליהם ואמר דזה דוקא לענין טהרות וכמש"ש ל"ז א' דבר הגורס סותר ולבעלה פולטת מותרת וראיה ממש"ש ס"ז ב' אחר המעשה כו' אבל אמרו כו' הלא"ה אע"ג שפולטת מותר ובפ"ג כ"ט ב' בכ"א תשמש וה"ר יונה תירץ דביום ז' לא סתר פולטת אבל בת"ה סתרו ועברא"ש שם ובת"ח וכתב בת"ה דלכן לא הזכירו הגאונים כלל מזה ומ"מ כ' שיש להחמיר:

לב **ו' עונות**. פ"ט דשבת (פ"ו ב') אבל חכ"א כו' אבל גירסת הרמב"ם ג' עונות וכ"כ הרז"ה שם שכן הגי' בספרים המדוייקים וכ"ה בירושלמי שם:

לג **ויש נשים שנהגו כו'**. כבר הרחיק הרמב"ם זה ונראה שיצא להם הטעות מתוס' דשבת י"ג ב' ד"ה בימי כו' ור"ת כו':

לד **אם כו'**. כנ"ל:

לה **אך כו'**. עתוס' ל"ו א' ד"ה שבוע כו' וברא"ש שם:

לו **האשה כו'**. עתוס' מ"א ב' ד"ה פולטת כו' וז"ש ביבמות ס"ט ב' טובלת ואוכלת כו' ושם ק"ח א' וטובלת כו' אבל מ"ש בתי' ראשון דאזלא בכרעא לא מהני דשמא אשתיור כמש"ש וכ"ת דלמא כו'. הרא"ש וש"פ:

## סימן קצז

א **אא"כ טבלו כראוי**. כמ"ש ביבמות מ"ז ב' וכל דבר שחוצץ כו' וערש"י שם ד"ה חוצץ כו':

ב **במקוה כו'**. שם ובמקום שנדה כו' ועתוס' שם ד"ה במקום כו':

ג **אם כו'**. בגמ' ט"ו ב' אשה שי"ל ווסת בעלה כו' ואמר עלה בירושלמי הד"א שאסור לאשה לעמוד בטומאתה אלא שפי' כמ"ד טבילה בזמנה מצוה דאין הלשון משמע כן ועבה"ג וע' בזוהר בסבא:

ד **ומותרת כו'**. מתני' פ"ב די"ט (י"ז ב'):

ה **אבל בלא"ה אסור**. דקי"ל כמ"ד טבילה בזמנה לאו מצוה ועתוס' דנדה ל' א' ד"ה וש"מ כו' וביומא ח' א' ד"ה דכ"ע כו' אבל בסוף יומא משמע דאפילו להך מ"ד אפ"ה מותר אפי' ביה"כ ועתוס' דשבת קכ"א א' ד"ה ה"ג כו' וכ"ש בשבת כמ"ש בי"ט י"ח ב' תינח בשבת כו' אלא דתוס' שם ד"ה כל כו' כתבו דדוקא בימיהם לטהרות כו' ומ"מ לא כתבו אלא על יה"כ וכרב:

ו **ואם היה כו'**. אבל בגמ' די"ט שם משמע אפי' אפשר מדמחלק שם במתני' בין אדם לכלים ובכלים בשא"א מבע"י טובלין בי"ט כמש"ש בגמ' (י"ח א') כלי שנטמא מעי"ט כו' דלא כמ"ש בד"מ וז"ש כאן אבל במקום כו':

ז **ובמקום שנהגו כו'**. ממ"ש ס"ח א' ל"ק הא דאפשר כו': (וכן אלמנה כו' משום דאסור כו'. עמ"ש רבינו באה"ע סימן ס"ד ס"ק י"א):

ח **אסורה כו'**. ס"ז ב' א"ל ר"פ לרבא כו':

ט **ואפילו כו'**. שם ברבי יוחנן ושם אתקין כו' דוקא כה"ג:

י (**ליקוט**) **והכלות כו'**. עתוס' שם ד"ה משום כו' ומיהו אור"ת כו' (ע"כ):

יא **אבל בשביעי כו'**. ממש"ש ביומא דתמניא דוקא:

יב **אם כו' וכן כו'**. דאינם אלא משום גזרה כנ"ל:

יג **ומ"מ לא כו'**. כן פי' בב"י דברי האגור אבל העיקר שדוקא בשביעי ע"ש (ועיין בב"ח):

## סימן קצח

א **לפיכך כו'**. בפרק קמא דעירובין (ד' ב') וסוכה (ו' א') חציצין כו' את בשרו שלא כו':

ב **אם כו' אפי' כו'**. ממ"ש בתוספתא והביאו הר"ש פ"ט דמקואות השירים כו' והטבעות כו' והקשה הראב"ד דהא מיעוטו שא"מ הוא ותי' כיון דמקפדת בשעת לישה וערא"ש פ"י סי' כ"ו וכן חוטי צמר ופשתן כתב הרא"ש שם סכ"ה דמקפדת בשעת רחיצה וכ"כ בסוף ת"ה ע"ש:

ג **או אפי' כו'**. בפ"ט דמקוואות במתני' ב' ובה"ס באשה ובמתני' ג' ובה"ס באיש רא"א אחד כו' מכלל דלת"ק ל"פ בין מקפיד אלא דרך רוב הנשים כו' דזה פלוגתייהו וכ"כ בת"ה:

ד **ולכתחלה כו'**. עבספ"ז דב"ק פ"ב א' ובתוס' שם ד"ה ושתהא כו':

ה **ואם הם בתוך כו'**. הרא"ש רפ"ו דשבת ס"א וכ"מ לישנא דמתני' כו':

ו **ואם הם כו'**. גמ' שם השתא רק כו' ודוקא בצואר שאינה חונקת כו':

ז **ומתוך כו'**. רש"י שם:

ח **אם החוטין כו'**. כן פי' הראב"ד ועבא"ח סי' ש"ג ומש"ש:

ט **ואם היו כו'**. כפי' רבותינו ברש"י שם ועב"י וכפי' הרא"ש בשם י"מ דטניפן כו'. ורש"י פי' דטניפן כפשטו וז"ש וכן כו':

י **והוא כו' עד שיהא כו'**. כנ"ל ס"א וערש"י בעירובין ד' ב' ד"ה רובו כו' וש"מ ואע"ג דרש"י אזיל לשיטתו שפי' דאין חציצה בבשר אבל תוס' חולקים עליו כמש"ש בד"ה ד"ת כו' וש"מ מ"מ בזה מודים רוב הפוסקים לרש"י דרוב שער בלחוד חוצץ:

יא (**ליקוט**) **רוב שערה**. כ"כ הרמב"ם בשם הגאונים והוא חלק עליהם וכתב דראש נחשב עם הגוף וברוב הגוף דוקא והראב"ד הסכים בהשגות לדברי הגאונים וכן דעת ש"פ ונ"ל ראיה לדבריהם ממ"ש בב"ק פ"ב א' דאורייתא לעיוני דלמא מקטר כו' ומקטר אינו אלא בראש ודאורייתא בעינן רוב ומקפיד וא"א לומר בהצטרפות הגוף דהא קאמר א"נ מאוס כו' מכלל דרישא מיקטר לחוד (ע"כ):

יב **בנשואה כו'**. כרש"ש בתוספתא הביאה הר"ש ורא"ש שם וש"פ וצ"ע למה פסק כרש"ש והלא קי"ל דאין הלכה כמותו אלא בב' דברים כמ"ש בפ"ד דחולין (ע"ה ב') ואפשר שמפרש דרש"ש מפרש דברי חכמים וצ"ע:

יג **ואותן שי"ל כו'**. כנ"ל ס"ה דשתי שערות אינן חוצצות ועוד כיון דא"א להסירן היינו רביתיה כמ"ש בפ"ח דיבמות (ע"ח) בעובר וכן בכלים תניא בתוספתא והביאה הר"ש בפ"י דמקואות מתני' א' כל ידות הכלים שהכניסן כדרכן כו' שלא כדרכן וטעמא דשלא כדרכן עתיד להסירן. מרדכי בסוף הלכות נדה ע"ש:

יד **לפלוף כו'**. עתוס' ס"ז א' ד"ה לפלוף כו':

טו **דם יבש כו'**. תוספתא הביאה הר"ש (בפ"ט) מתני' ד' סם יבש כו' וט"ס הוא וצ"ל דם יבש וכ"ה ברא"ש שם סכ"ו:

טז **מיהו אם כו'**. ממ"ש בספ"ק דחולין מיא יקירי ושכני תתאי כו' ובזבחים ע"ח ב' דלי שהוא מלא רוקין כו' וערש"י שם ותוס' ד"ה דלי כו' ועש"ך:

יז **דם כו'**. מנחות כ"א א':

יח **צבע כו'**. וראיה מפרכת שהיה צבוע תכלת וארגמן כו' ומטבילין אותו כמ"ש בסוף שקלים ועבה"ג:

יט **דוקא בצק כו'**. מסי"ח הנ"ל צואה שתחת כו' דוקא הצואה:

כ **רובה**. בתוספתא והביאה הר"ש שם וש"פ וכר' יונתן בן יוסף וס"ל דמפרש דברי רבנן אבל הרמב"ם פסק כמתני' ולא חילק ועב"י שהאריך בזה:

כא **אבל יבלת כו'**. בסמ"ג הביא ראיה מהנ"ל אבר ובשר המדולדלים שאין חוצצין כגי' שלו בתוספתא וכ"ה גי' הר"ש ות"ה אבל הרא"ש וטור גורס חוצצין:

כב (**ליקוט**) **ויש נוהגות שלא כו'**. כמ"ש בפ"ח דחולין (ק"ה א') אכל בשר אסור כו' ופי' הרמב"ם משום שנשאר בשר בין השינים וכמ"ש בטוש"ע לעיל סי' פ"ט ע"ש (ע"כ):

כג **ואם לא כו'**. מהא דשפחת רבי הנ"ל טעמא דנמצא עצם הלא"ה לא. שם:

כד **ואינו דומה כו'**. ע"ל סי' קצ"ט ס"ח:

כה **אם לא כו'**. עסי' קצ"ט סי"ב:

כו **אא"כ רפתה כו' ואם כו'**. כת"ק ועבה"ג וכ' בת"ה אבל הרמב"ן כ' להיפך דת"ק מחמיר כו'. ול"ג ממ"ש בפ"ד דיבמות (מ"ו א') ארפו ליה כו' ובתוספתא השירים כו' כנ"ל סכ"ג אלא דר"ש מחמיר כו':

כז **הטובל כו'**. תוספתא הביאה הר"ש פ"ז מתני' ו' וש"פ ופי' הרא"ש והרמב"ם בכה"ג וע"ל סי' ר"א סעיף ס"ב ובמס' ד"א זוטא בד"א במים מועטים אבל במים מרובים ה"ז משובח:

כח **א"צ כו'**. כמ"ש במתני' ספ"ז הטביל בו את המטה כו' ומסכ"ח הנ"ל:

כט **אין טובלין כו'**. כמ"ש בפסחים י"ז ב' רש"א בכלים טמאין כו' ועתוס' שם ד"ה אלא כו' וי"ל דגזרו כו' ועוד במקומות הרבה וכמש"ו לפיכך כו':

ל **לפיכך כו'**. דלא כפירש"י בשבת ס"ה א' ד"ה ומפצי כו' דהא מפץ מקבל טומאה כמש"ש בפ"ט (פ"ד) וש"מ אלא כפי' תוס' שם. ראב"ד וע"ל סל"ג וסל"ד אבל רש"י בנדה ס"ז א' ד"ה ומפצי כ' שעוברות עליהן (וע"ל סוף ס"ק מ"ד):

לא **לא תעמוד כו'**. ממתני' פ"ה דמקואות מתני' ב' ובלבד כו' וער"ש שם לכך צ"ל מטעם גזירה כו' וכתב הראב"ד דלהכי קאמר בנדה שם ע"ג כלי חרס כו' משום דלא מטמא מגבו וגם אינו מטמא מדרס כמ"ש בפ"ט דשבת (פ"ד) וכן סילתא אינו מטמא כלל אבל כלי עץ אפילו מגבו (או דבר) דחזי למדרס איכא משום גזירת מרחצאות כמו ספסל דמתני' הנ"ל וה"ה לנסרים וכיוצא דמתני' הנ"ל א"א לאוקמי משום ביעתותא דהא בכלים משתעי וע"כ צ"ל משום מרחצאות ונ"מ גם באדם דאלו משום ביעתותא דוקא לכתחלה אבל משום מרחצאות אפילו בדיעבד לא מהני וכ"ד הרשב"א והר"ן אבל דעת הרא"ש והרמב"ם דטעמא דמרחצאות ליתא כלל למסקנא ומתני' הנ"ל דוקא באחורי כלים דגזרינן אטו תוכו ועבר"ש סוף ס"ט ובלבד שלא כו' וי"מ כו':

לב **ואפילו הם מחוברין כו'**. דלא מבטלי ליה הבנין כמ"ש בב"ב ס"ה ב' ת"ר צינור כו':

לג **דפשוטי כ"ע הם**. ור"ל דחזי למדרסות כנ"ל משא"כ באבנים וכ"ח אבל בלא"ה אע"ג דאמרינן שם ס"ו א' דמטמא מדרבנן כבר פי' בתוס' שם בד"ה ושאני כו' ובפ"ק דסוכה (ה' א') וש"מ דוקא במשמש אדם ומשמשי אדם לאפוקי סולם וכמ"ש בת"כ הביאו תוס' שם ושם:

לד **ותהיה המדרגה כו'**. עתוס' דעירובין צ"ח ב' ד"ה אי כו':

לה **סילון כו'**. אפילו להראב"ד דאינו חזי למדרס. בד"ה:

לו **תתן עליו זמורות**. כנ"ל סל"א:

לז **י"א כו'**. רש"י אבל הפוסקים חולקים כנ"ל סי"ד דאינו חוצץ וב"י תי' דכאן בטיט עבה כמו טיט היון ועב"י:

לח **לא תטבול כו'**. כן פי' בת"ה מש"ש דרך גדילתה:

(**ליקוט**) **לא תטבול כו'**. לשון ת"ה וכשיטתו (ע"ל ס"ק מ"ד) ושיטת הראב"ד דר"ל לאחמורי אתא וסייעתא לר' יוחנן (ע"כ):

לט **בשעה כו'**. עתוס' שם ד"ה ומניקה כו' וכ"כ הר"ש במתני' שם וש"פ ופ' כת"ק:

מ **וא"צ כו'**. כן פי' הרא"ש מ"ש דרך גדילתה וערש"י שם ד"ה לא תטבול כו':

(**ליקוט**) **וא"צ להרחיק כו'**. לשון הרא"ש וכשיטתו דר"ל לאקולי אתא ולמידחי להני מימרות וכנ"ל (בליקוט שבס"ק מ"ד) ורש"י פי' שם ד"ה לא תטבול לחומרא וכשיטתו דל"ג ולית הלכתא כו' ומיהו לדינא אין נ"מ בכל זה (ע"כ):

מא **ואם שינתה כו' וי"א כו'**. עמ"ש בסל"ט:

מב **צריך שיהיה כו'**. דאל"כ תשחה הרבה וצריך כדרך גדילתה כנ"ל בסל"ה. וע' ביומא ע"ח א' וצ"ל דעד צוארה דוקא א"צ וכ' הרשב"א דז"ש בספ"ז דמקואות מקוה שמימיו מרודדין כו':

מג **יש מי כו'**. דכה"ג נמי יכולה לטבול דרך גדילתה ובתוספתא הביאה הר"ש פ"י מתני' ד' הכופת ידיו ורגליו כו' וכ"כ הרמב"ם:

מד **י"א שלא כו'**. עתוס' ס"ז א' ד"ה פתחה כו' וכ' סמ"ג ומרדכי דאפי' לדעת תוס' ה"מ דיעבד אבל לכתחלה אפי' לבעלה ולדעת רש"י אפי' דיעבד נמי לא כמש"ש לא עלתה כו' ובזה תליא נמי פלוגתא דסל"ה ועב"י קע"ב ב' שכתב בזה כמה שיטות לגירסת תוס' אהי קאי האי ולית הלכתא וע"ל ס"ח וס"ט ועש"ך ס"ק מ"ט:

(**ליקוט**) **י"א שלא כו'**. עתוס' שם ד"ה פתחה כו' אבל ר"ת פירש כו' וכ"כ ברי"ף ופי' ראב"ד שלא קאי אלא מריבדא דכוסילתא ולמטה ועל הג' שמעתא ריבדא וליפלוף וכחול ולית הלכתא אלא מילתא דר' יוחנן עצמה כו' וז"ש וכדאר"ל האשה לא כו' ומביא ראיה על דר"י דהלכתא היא אבל הראשונות לא איתמר אלא לטהרות וז"ש חוצץ ואינו חוצץ ובשמעתא דר"י קאמר לא עלתה לה כו' אלמא באשה קמיירי והשומע שמע וטעה וקבעם גם לראשונות באשה וליתא אלא לפלוף ואפילו יבש וכחול אפילו ע"ג העין וריבדא אפילו לאחר ג' אינו חוצץ [ובזה מתורץ כל קושיות רש"י בתוס' הנ"ל חדא כו' ועוד כו' ועוד כו' ועוד כו'] וטעמו של הראב"ד שפי' דוקא על הנך שלשה שלא הוזכר בהן לשון נקבה משא"כ בהנך כ"ש במילתיה דר' יוחנן דמילתיה דר"ל לסיועיה קאתי כמ"ש הראב"ד דמ"ש כי הא דר"ל כו' אין לו שחר למידחייה הנך מימרות דהא ר"ל לאחמורי

קאתי אלא לסיועיה לר"י וכ"ד הרשב"א. אבל הרמב"ם פי' דקאי מנתנה תבשיל לבנה ואילך ואף אמילתא דר' יוחנן וחסר שם (בדברי הרמב"ם) תיבת לפלוף וכצ"ל שם שרטישן או לפלוף או כו' וכן סידר שם הנך כולהו ביחד נדה כו' שרטה כו' וכן לפלוף כו' כוחל כו' פתחה כו' בד"א כו' והנך דלעיל לא סידר שם וגירסת הרמב"ם ההיא דמפשלת קודם כלי חרס אחר טבלה ועלתה כו' ששם שייך מימרא זו ולכן פי' מנתנה תבשיל כי מנמל ולמעלה א"א דהא דנמל ודאי הילכתא מאבוה דשמואל כמו שהקשה רש"י הביאו בתוס' שם. ודעת תוס' דקאי מכלי חרס ואילך וקאי נמי אף אר' יוחנן כנ"ל ועתוס' ס"ו ב' ד"ה אם כו' ועוד אור"ת דההיא כו' והא דאמרינן בסוף שמעתין כו' ובד"ה פתחה כו' אבל ר"ת כו' אבל הנך חומרי דכ"ח כו' ופתחה כו' וכ"כ הרא"ש בסוף סל"ח. וסמ"ג בשם הערוך הוסיף על דברי תוס' גם להא דר"ל ופי' דה"ק כי הא דר"ל כו' דודאי מילתיה לענין טהרות דהא נלמד מטומאת וטהרת נגעים ה"ג כולהו מכ"ח ולמטה לענין טהרות. ומ"מ כתב הרא"ש שיש להחמיר כדברי רש"י וכ"ד תוס' בד"ה פתחה הנ"ל וכן סתם בכמה מקומות בסי' זה ומ"ש כאן י"א הוא ולא בהנך משום דדעתו כדעת רי"ף וש"פ אלא דסמ"ג בשם רא"מ ומרדכי והג"מ כתבו דאף לדעת רי"ף וסייעתו דווקא בדיעבד אבל לכתחלה אף לבעלה ולכן בריבדא וליפלוף וכחול כ' כלשון הגמ' חוצץ ולכל חד כדאית ליה לכתחלה או דיעבד אבל בכ"ח ונמל אף לדעת הראב"ד עלתה בדיעבד כמש"ל סל"א וסל"ד דמשום ביעתותא ובושה אם יודעת בעצמה שטבלה שפיר דמי וכ"כ בת"ה אבל כאן כ' י"א משום דעת הראב"ד הנ"ל ומ"ש בסל"ה ואם שינתה כו' הוא דעת סמ"ג והערוך אבל כל הפוסקים חולקים עליהם כנ"ל והוא ויש מי שאומר שם ומ"ש בסל"ח ואם קפצה לא כו' הוא לד"ה כי מתני' היא וכמו שחילקוה הפוסקים בין עצמה עיניה לשם אבל מה שסתם במפשלת (בסעיף מ"א) ונתנה תבשיל (בסוף סימן קצ"ט) שלא עלתה דבריו תמוהין ונמשך אחר הרמב"ם והטור בהעתקתו ולא נזכר להנ"ל ומ"ש בסל"ג י"א שלא כו' הוא ג"כ לדעת רש"י וכן לדעת ראב"ד אלא שהראב"ד אינו מסכים עמו בפי' אלא פי' כפי' תוס' וכן פירשו כל הגאונים והפוסקים וכמש"ל סל"א אלא דמ"מ הסכים עמו לדינא כמ"ש בספרו והביאו ב"י שחילק בין ההיא דהטביל את המטה לההיא דנמל דאדם שאני דנכנס לו בין אצבעותיו וכ"כ הר"נ [וכ"כ בת"ה ועוד כ' שי"א שה"ה לאדם וההיא דהכא בטיט שעל שפת הנהר ואפשר שז"ש רש"י בנדה שעוברות עליהן וע"ל סל"א ומש"ש]. וכ"כ הרא"ש בסל"ג ויש מחלקין בין אדם לכלים כו' אלא שחלק עליהם וכ' ומיהו לפי הטעם שהמים מקדמים אין לחלק והסכים לפי' תוס' הנ"ל וז"ש שם י"א כו' (ע"כ):

מה **יהודית גדולה כו'**. דבדבר דאתחזק איסורא אינו נאמן הקטן אפילו בדרבנן כמש"ל סי' קכ"ז סס"ג וכל שכן עובד כוכבים דלא מהימן כלל:

מו **בחוטי כו' או כו'**. ע"ל ס"ב וס"ג:

מז (**ליקוט**) **או קושרת בגד כו'**. כמש"ל סמ"ו נדה שטבלה כו' (ע"כ):

מח **המפשלת כו'**. עתוס' שם ד"ה נתנה כו':

מט **נכנסו כו'**. בתוספתא פ"ח נכנסו צרורות וקסמין בסדקי רגליו מלמטה רע"א אינו חוצץ מפני שהוא כבית הסתרים ושם אספלנית מלוגמא ורטיה שעל בית הסתרים ר' אומר חוצץ ר"י בר' יהודה אומר אינו חוצץ ומשמע דר"ע אזיל בשיטת ריב"י אבל אנן קי"ל כרבי וכמ"ש בנדה ס"ו ב' נהי דביאת כו' וכמ"ש בסמ"ג:

נ (**ליקוט**) **י"א כו'**. כמ"ש מ"ג א' בעי רבא זבה שנעקרו כו'. ש"ד. ובהג"ה שם כתב דאין ראיה משם דבעיא דשם הוא משום מעיינות הזבה ולטהרות ואי משום שצריכה לעצור ואין ראוי לביאת מים אין ראיה משם אלא מקמצה שפתותיה. ומ"מ משמע מדבריו שמסכים עמו לדינא וצ"ע להא מגמ' הנ"ל מוכח להיפך דוקא לטהרות כנ"ל (ע"כ):

נא (**ליקוט**) **לא תטבול כו'**. מתני' ב' פ"ט:

נב **ואם טבלה יש כו'**. כגי' שלנו בתוספתא רפ"ח היו רגליו מלאות אבק וירד וטבל במקוה שיש בו מ' סאה טהור שפשף או שנפל בחמין טמא אבל זו היא תמוה דלהיפך מיבעיא ליה וכן קאמר בסיפא קומקום שהוא מלא פחמין והטביל טמא שפשפו או שהטבילו בחמין טהור וכצ"ל ברישא וכן העתיקו הר"ש פ"י מתני' ד' וכן מדמי להו שניהם במתני' הנ"ל והרמב"ם לא העתיק הא דשפשף כו' באדם ובקומקום לא העתיקו כלל להא דתוספתא וצ"ע (ע"כ):

נג **ואם כו'**. כיון דרביתיה הוא ואינה מקפדת:

נד **נדה כו'**. חולין ל"א א' וכרב דרב נחמן ס"ל שם כוותיה וכן הסוגיא דפ"ב דחגיגה. רמב"ם וסמ"ג ור"ן:

נה **כגון כו'**. כר' נתן דקי"ל כוותיה כמש"ש א' הלכה כר"נ:

נו **או כו'**. זהו כ"ש דאפילו לרבנן כמש"ש (ל"א ב'):

נז **ויש כו'**. הג"א שם וש"פ דרב ור"י הלכה כר"י ועוד דבשל תורה הלך אחר המחמיר:

נח **יש שכתבו כו'**. כמ"ש ברפ"ה דעירובין (נ"ה ב') ועהג"א שם ד"ה יושבי כו':

נט **ויש כו'**. כמ"ש בהגדה (הובאה ברוקח ובשערי דורא) על אמיה דר"י כ"ג:

## סימן קצט

א **ולא בשאר משקין**. מדקאמר במים ולא קאמר סתמא להדיח. שם ועט"ז:

ב **ולסרוק כו'**. ערש"י בב"ק שם ב' ד"ה חפיפה כו':
(**ליקוט**) **ולסרוק כו' וכן כו'**. דחפיפה אינה אלא בראש כמ"ש (נזיר מ"ב א' וש"מ) נזיר חופף ומפספס כו' ובפ"ב דשבת (ל"א א') הלל חפף ראשו ובפ"ג די"ט (כ"ז ב') וש"מ וכ"מ בב"ק שם דאורייתא היא כו' ומאי ניהו שער. ר"נ (ע"כ):

ג **שלא כו'**. גמ' שם:

ד **וכן צריכה כו'**. שם דאורייתא עיוני כו' א"נ כו' והך טעמא איכא בכל הגוף אבל חפיפה דתקנת עזרא פי' תוס' בשם ר"ת שאינה אלא בשער והביאו כמה ראיות ועבתוס' שם ד"ה ושתהא כו' ובנדה ס"ו ב' ד"ה אם כו' ובחולין יו"ד א' ד"ה עד כו' וברא"ש בסופו וכ"כ הרשב"א וש"פ וכתבו אבל עיוני בעי מדאורייתא אבל רש"י כתב שכל גופה צריכה חפיפה וכתבו תוס' והר"נ שמ"מ אפי' לפי' תוס' רגילין היו בחפיפה ורחיצה כל הגוף ממ"ש ונמצא עליה משמע על הגוף ותלי בחפיפה אם סמוך כו' וכן שם ס"ח א' דודי חסרת כו' ועי' תוס' דב"ק סד"ה הנ"ל ובנדה סד"ה הנ"ל כתבו ואע"פ שאנו מדמין כו' וז"ש ותחוף כל גופה ותשטוף כו' ובתחלה כתב לדינא צריכה האשה לעיין כו' ואח"כ כתב לחומרא ותחוף כו' ועט"ז:

ה **סמוך לטבילה**. בגמ' שם וא"ר טבלה ועלתה כו' וגירסת הרי"ף להיפך לשון א"ד ברישא מאי בינייהו א"ב סמוך לחפיפה טבילה ופי' הר"נ דלישנא בתרא צריכה סמוך וקי"ל כלישנא בתרא וכן פסיק בגמ' ס"ה א' והלכתא חופפת וכפי' השאלתות שם שהסכימו עמו כל הפוסקים וע"ל ס"ג:

ו **לפי שטסבכין**. לשון הטור מדברי הרמב"ם:

ז **הנקרא בערבי כו'**. רמב"ם בפירושו לרפ"ב דכלים:

ח **ובלעז גירדא**. ריב"ש וב"י:

ט **ולא בכ"ד כו'**. טור ופשוט הוא דלא כמהרי"ק:

י **יש לשאול כו'**. כי סמכינן ארופאים בזה כמ"ש בפ"ג (כ"ב ב') וחכמים שאלו לרופאים כו' בזה לא נאמר בגמ' במים רק סתם בחמין. שם:

יא **חפיפה כו'**. כנ"ל וכפי' השאלתות שם בתוס' ס"ח א' ד"ה כך כו' וכ"כ רוב הפוסקים:

יב **והמנהג כו'**. לצאת ידי שני הפירושים פירש"י והשאלתות ועבתוס' שם והרא"ש:

יג **וכן מנהג כו'**. כנ"ל א"ב סמוך לחפיפה טבילה וחפיפה הוא במסרק כמ"ש רש"י בב"ק כנ"ל:

יד **ובשעת הדחק כו'**. שם בגמ' ל"ק הא דאפשר כו' ופי' הרמב"ם כפי' השאלתות דאפשר חופפת בלילה אלא שפי' דלא אפשר מחמת הדחק:

טו **או שא"א כו'**. זהו לפירש"י וכפי' הרמב"ם מחמת הדחק ואע"ג שרש"י לא פי' כן דלא אפשר מ"מ מודה בזה כמ"ש תוס' שם מ"מ לפירש"י נראה דמותר כו' אלא כו' ת"ש ובלבד כו' וכמ"ש רש"י בד"ה היאך כו' וכתבו בתוס' שם אפי' בלא אונס:

טז (**ליקוט**) **חל טבילתה כו'**. אף לפירש"י וכ"ש לשאילתות ואף שרב הונא ור"ח ס"ל דכה"ג חופפת בע"ש אין הלכה כמותם וכמ"ש רבין אשה לא תחוף ואף דאמרינן שם דריש מרימר הלכתא כו' לא קי"ל כן וכמו דמסקינן והלכתא אשה כו'. ת"ה אבל לפי' תוס' ד"ה כך אמרו הא דמרימר הלכתא הוא וכגון שליל טבילתה בי"ט וז"ש וכדמתרץ רב יימר דלא אשכחן כה"ג וכמ"ש במילתיה דרב יימר דלמוצאי ב' י"ט כו' דאפשר כו' כיון דלא משכחת להו אלא בחול אפשר דחופפת ולא משום טעמא דרחוק יותר מדאי שכתב רש"י בד"ה לבד כו' ורש"י הוצרך לפרש כן בדברי רב יימר שס"ל אפי' שכן אמרינן אלמא לא ס"ל דרבין אבל לדידן משום דרבין (ע"כ):

יז **חל ליל כו'**. עבתוס' הנ"ל לב' הפירושים הנ"ל מילתיה דרב חסדא בכה"ג איירי:

יח **ואם א"א כו'**. שבשעת טבילה ע"כ צריכה לחזור ולעיין כמש"ו בש"ע:

יט **ובשעת כו'**. דדוקא בחפיפה שהוא מדרבנן מקילינן אבל בעיוני דאורייתא לא מקילינן להרחיק כלל ואמרינן שם נתנה תבשיל לבנה כו' וא"א שלא תתן בימים כ"כ תבשיל לבנה ולא תהא אוכלת בידיה אלא ע"כ בחפיפה קאמר. ר"נ ות"ה:

כ **ותדיח כו' וכן כו'**. שזה הכל בכלל עיוני:

כא **אפי' בי"ט**. כמ"ש בא"ח סי' שכ"ו ס"א בהג"ה וה"ה שיכולה לרחוץ כל הגוף במים שהוחמו מעי"ט לדעת הרי"ף ורמב"ם וכמ"ש בא"ח סי' תקי"א ס"ב אלא שנמשך כאן אחר דברי הרא"ש והטור שהוא מן האוסרין וכמש"ש בהג"ה:

כב **בימי חול כו'**. ממ"ש ס"ו ב' טבלה ועלתה כו' אם סמוך כו' הא בלא"ה בכ"ע א"צ לטבול ושם ע"כ בעיון דגופה קאמר כנ"ל ס"ו שזה ודאי צריך סמוך לכתחלה ונמצא עליה בגופה משמע כנ"ל וכ"ש בחפיפה דאפי' לכתחלה ש"ד בדלא אפשר כגון י"ט פשיטא דבדיעבד מהני. ת"ה וז"ש חפיפה ובדיקה:

כג **בד"א כו'**. נראה שלמד משפחה של רבי שנמצא עצם כו' שמסתמא לא עיינה קודם ודוקא שנמצא כו':

כד **חפפה כו' בין כך כו'**. רמב"ם וכגירסא שלנו בלישנא קמא סמוך ובלישנא בתרא באותו היום ומפרש א"צ לחוף ולטבול דא"צ חפיפה אחרת קודם הטבילה אבל טבילה אחרת לעולם בעי ולכן אמר לחוף ומפרש א"ב סמוך לחפיפה טבילה כפי' תוס' שם ד"ה א"ב כו' ולענין חפיפה לשיטתו ופסק כלישנא בתרא אבל שיטת הרי"ף ורא"ש דוקא

סמוך ואז א"צ אפי' טבילה אחרת ובגירסת הרי"ף להיפך כנ"ל ס"א ומפ' א"צ כו' אפי' טבילה. אבל הרשב"א כתב בשם הרז"ה מאי סמוך בו ביום ואיני מבין דבריו דהוא לישנא קמא. ודברי ב"י דחוקים שכתב שהראב"ד גריס בלישנא בתרא א"צ לא לחוף ולא לטבול ובלישנא קמא ל"ג כן. ודבריו תמוהים דא"כ הל"ל א"ב כה"ג וברי"ף ות"ה וכל הגי' הוא כמ"ש בגמ' שלפנינו לחוף ולטבול אלא שמחולקין בפי' כנ"ל אם קאי על החפיפה או על הטבילה וקאמר לחוף לפי' המפרשים משום דינא דצריכה לחוף דאף חפיפה צריך:

כה **אע"פ שהיתה כו'**. כן דייק ב"י מדברי הרמב"ם [ורשב"א הנ"ל בשם הרז"ה]. והוא כגירסא שלנו בגמ' למיסמך כו' למיחף כו' ר"ל שבכ"א קולא וחומרא אבל הרי"ף וכל הפוסקים ל"ג לה וכן בדברי הרמב"ם לא משמע כן די"ל דכ"ש בסמוך והר"נ כתב ג"כ כגירסת הרי"ף וכתב ואיכא דגרסי למיחף ביממא כו' ול"ג למיסמך לחפיפה טבילה ופי' בדרך זר ורחוק:

כו **בד"א כו'**. עתוס' שם ד"ה אם סמוך כו' והא דאמר כו' התם בשלא כו' ועוד אור"י כו' ונ"מ בין תירוץ זה לתי' קמא דבתי' זה נתעסקה תלינן טפי אפי' לא טבלה סמוך לחפיפה דדוקא לא חפפה כלל אלא בעיוני בעלמא שהוא ד"ת ונקט הרשב"א והטור כהאי תי' ומ"מ דבריהם צ"ע דבלא חפפה כלל בלא"ה צריכה טבילה אחרת כנ"ל ס"ח ולכן כתבו תוס' לטהרות ועש"ך. ורמב"ם כתב הברייתא כפשטה וכשיטתו דאין חילוק אלא בחפיפה וא"צ לתי' של תוס' וש"ע בסעיף י' כתב דברי הרמב"ם וכאן כתב שיטת הפוסקים:

כז **בד"א כו'**. כיון שא"צ עיון בדיעבד כנ"ל ס"ט וצ"ע:

כח **חפפה כו'**. ראב"ד ורשב"א דאל"כ בלא"ה לא עלתה כנ"ל ס"ח:

כט **נתעסקה כו'**. נלמד מהא דנתנה תבשיל כו' כמש"ו:

ל **הראוי לידבק**. רשב"א וטור ופשוט הוא:

לא **לא עלתה כו'**. כבר כתבתי בסי' הקודם (בליקוט שבס"ק מ"ד) שלדעת רמב"ם ותוס' עלתה טבילה ומה שרצה לידחק בב"י לדעת הרמב"ם דבדבר הנדבק מודה הרמב"ם דמ"ש ממפשלת כו' דבריו דחוקים דלא דמי זה לזה:

## סימן ר

א **כשפושטת כו'**. עתוס' דפסחים ז' ב' ד"ה על הטבילה אור"ח כו'. וכ"כ הרי"ף ורמב"ם ודוקא לאחר פשיטה דבעינן תיכף לטבילה כמ"ש בספ"ג דמנחות (ל"ה ב') משעת הנחתן כו':

ב **כשעומדת בחלוקה**. דאל"כ אסור אף באשה כמ"ש בפ"ג דברכות (כ"ד א') דוקא כשפניה טוחות בקרקע (ע"ל סימן שכ"ח ס"ק ג') ומ"מ בחלוקה ש"ד כמ"ש בא"ח סי' ע"ד ס"ד וע"ש בהג"ה:

ג **תברך לאחר כו' ואם הם כו'**. עבה"ג ובמ"ש בא"ח שם כרב ועט"ז וש"ך:

ד **וי"א כו'**. תוס' שם אעפ"כ אור"י כו' אבל הטור כתב בשם ר"י לכתחלה כן והב"י תמה עליו ונראה שטעמו של הטור ממ"ש תוספות וכן בנטילה כו' ובנטילה מברכין לכתחלה אחר נטילה ה"ה לטבילה ועיין ברמזים שם:

## סימן רא

א **אין כו'**. פ"א דתענית (י"ג א') ונדה ס"ו ב':

ב **ואפילו עלו כו'**. פ"ג דברכות (כ"ב א') מה מ' סאה בטבילה כו' ופ"א דשבת (י"ד א'):

ג **בבת אחת**. ת"כ פ' אמור:

ד **במי מקוה**. עי' סוף ע"ז וש"מ:

(**ליקוט**) **במי מקוה**. דא"צ מים חיים אלא זב בלבד כמ"ש בתוספתא רפ"ג דזבים חומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חיים והזבה אינה טעונה מים חיים והביאו רש"י ותוס' בשבת ס"ה ב' ותוס' בבכורות נ"ה ב' ור"ש בפ"ד דזבים וש"פ ובתוספתא פ"א דמגילה אין בין זב לזבה אלא שהזב טעון מים חיים כו' והביאה הרא"ש פ"י ס"ח (ע"כ):

ה **או מעיין**. בת"כ אך מעיין ובור מקוה כו':

ו **שיש כו'**. הנה בת"כ שם אמר דמעיין מטהר בכ"ש ומקוה במ' סאה והביאו רש"י ותוס' בפ"ו דשבת (ס"ה ב') ובבכורות וש"מ ובמתני' פ"א דמקואות שוה למעיין לטהר בכ"ש וכן ברפ"ה שהמעיין מטהר בכ"ש וכ"פ הראב"ד ועתוס' דפסחים י"ז ב' ד"ה אלא. ואור"י כו'. אבל הרא"ש בשם ר"י כתב דוקא לכלים בכ"ש אבל לאדם במ' סאה מקושית תוס' דפסחים הנ"ל וכ"כ הר"ש בפ"ה מתני' ב' ואי הוה אמרינן כו' אבל כתב ומיהו דבר תימא כו'. ולי אין ראייתו של ר"י מובנת כלל דאטו שאובים לא יוכלו לילך בגידי הקרקע והרבה סילונות של מים שהולך בתוך הבור והבור לא נתמלא והמים הלכו בגידי הקרקע וכתבו בספרי הטבע שכמה פעמים מצאו דגים בתוך בורות מים מכונסים ועוד כתבו

שהניחו בתוכן דגים ועשו בהם סימנים בטבעות כסף ומצאום בנהרות וכמה מעשים כזה ורשב"א בריש שער ז' הביא ראיות אחרות בשם ר"ת וגם המה אינן מוכרחין וכתב שם שהראב"ד ורמב"ם חולקים ומ"מ כתב שיש להחמיר בשל תורה:

(**ליקוט**) **או מעיין כו'**. עבת"ה בשם ר"ת ראיה ממתני' ו' פ"ה גל כו' וכבר תי' דאמר מ' סאה כדי להתכסות בו האדם ועט"ז ס"ק ו' וקמ"ל דצריך להתכסות כולו כאחת בתוך הגל ואדרבה משם ראיה להיפך דמטהר בזוחלין אף לאדם וה"ה לטהר בכ"ש וכמ"ש הריב"ש דטעמא דמעיין מטהר בזוחלין משא"כ במקוה משום דקטפרס אינו חיבור משא"כ במעיין דמטהר בכ"ש ודברי הש"ך שם (בס"ק כ') אינן ברורין ועוד מביא ראיה ממ"ש ביומא פ' בתרא (ע"ח א') כיון שמגיע לפתח ב"ד כו' וקשה להולמו דאטו מקודם א"י להטביל בו הא כל המעיין מחובר כאחד אלא משום שיהא יכולין להתכסות בהן (ע"כ):

ז **ושיעורה כו'**. בפ"ק דעירובין (ד' ב' י"ד ב') וש"מ:

ח **במרובע**. כן משמע בעירובין י"ד ב':

ט **באמה בת כו'**. כן משמע בפ"י דפסחים ק"ט א':

י **וחצי אצבע**. כרבא בעירובין ג' ב':

יא **ואם רחב כו'**. עי' ביומא ע"ח א' ובזה מתורץ קושית תוספות בפסחים ק"ט ב' ד"ה אמתא וכ"מ בריב"ש סימן רצ"ב בדברי השואל בשם תוספות:

יב **וצריך** (**שיהיה**) **כו'**. תוס' שם ד"ה ברום כו':

יג **מי מעיין כו'**. ת"כ והביאו רש"י ותוס' בשבת שם ובבכורות ופ"י דנדה וכ"מ בגמ' שם ושם ובפ"ק דמקואות מתני' ז' למעלה מהן כו' לטהר באשבורן כו' ובפ"ה מתני' ד' רי"א כל כו' ושם מתני' ה' הזוחלין כו':

יד **אף בזוחלין**. תוס' בשבת שם ד"ה שמא כו' וכ"ש כו' ובבכורות שם ד"ה שמא כו':

טו **אבל ע"י כו'**. מת"כ הנ"ל:

טז **היו הזוחלין כו' ואם רבו כו'**. מתני' ה' דפ"ה ובשבת ובכורות ונדה שם ופסקו ר"ח והרמב"ם וש"פ כרב וכאבוה דשמואל ואף שמואל כיון דפליג דידיה אדידיה הלכה למעשה אתא לאשמעינן כמ"ש בפ"ח דשבת (נ"ד א') ועבר"נ דנדרים מ' ב' וברא"ש בנדה שם ס"י ועבה"ג:

יז **לפיכך כו'**. כן פי' מש"ש ומפצי ביומי תשרי דאף בתשרי איכא למיחש שמא ירבו ובניסן היה עושה תקנה אחרת ועכ"מ שם. ול"נ שמפרש בניסן שרבו מאד לא היה יכול להעמיד המים במפץ. אבל בנדה שם משמע דתקנה דמפץ הוא משום נמל כמש"ש וכ"כ הרמב"ם עצמו בפ"א הלכה י"א:

יח **אבל יש מתירים כו'**. עתוס' דשבת שם ד"ה דאמר ובבכורות שם ד"ה אין כו' ובראי"ש ור"נ שם ושם:

יט **מיהו כו'**. הר"נ בנדרים שם דל"ל בהו מכיפיה מיבריך:

כ **אבל בנהר כו'**. בכ"מ לפי סברת כו'. ר"ל אפי' במקום שלא היה מהלך מתחלתו ונתרבה ע"י גשמים וער"נ בנדרים שם שכתב שדעת הראב"ד דאף לאבוה דשמואל ורב דוקא במקום שלא היה מהלך מתחלתו והביא ראיה מהתוספתא הביאה הר"ש פ"ה מתני' ג' ופ"א מתני' ז' ואינו מטהר בזוחלין אלא עד כו' וממתני' דשם ושם דקאמר שוה למקוה כו' ולמעיין כו' וקשיא רישא אסיפא אלא דמקומות מקומות כו' והרמב"ם חולק עליו ועבר"נ שם אבל לדעת שמואל דנהרא מכיפיה מיבריך בכ"ע כשר כמ"ש בר"נ שם בד"ה אבל דעת כו' מיהו סהדותא דר"א בד צדוק כו':

כא **ואם כל כו' אבל כו'**. כדעת רשב"א בתוס' דב"ב ס"ו ב' בד"ה מכלל כו' וער"ש ב"ג. ודעת רמב"ם והגאונים כדעת ר"י דאפי' כולו שאוב מדרבנן וכ"ד רשב"א וש"פ וע"ל ס"ז:

כב **מקוה כו'**. כמ"ש בתוספתא וער"ש ח' א' אר"י מעשה במקוה שבין אושא לשפרעם כו' מרחץ שבלניה כו' נעלה כו':

כג **ומקבל ממנו כו'**. דאל"כ אין לחוש כיון שאין לו הנאה כמ"ש תוס' בעבודת כוכבים י"ב א' ד"ה ושדי כו' ומש"ש בתוספתא שא"א עובדי כוכבים נכנסו וזילפוה כו' כבר פי' ב"י להוריקה ממים המלוכלכים כו' ועש"ך:

כד **דמאחר דרובו כו'**. כשיטתו בס"ג אבל אין טעמו של ש"ע בשביל כך אלא כמ"ש בתשובת הרא"ש משום דאז אין המשכה פוסלת בו וע"ל סנ"ג וסעיף ס"ט ועש"ך והרב אזיל לשיטתו וכמש"ו מקוה שהיתה כו' וכמ"ש בתוספתא וכ' בתוס' דב"ב ס"ו ב' בד"ה מכלל. תדע דקתני סיפא כו' ור"ש פ"ב מתני' ג' וע"ל סעיף ע':

כה **וא"ל כו' דרוב כו'**. שם ושם:

כו **וכ"ש אם כו' מאחר כו'**. כמ"ש בר"פ האשה רבה:

כז **כל הימים כו'**. כר' יוסי דקי"ל הלכה כר"י מחבירו ועוד דסתם מתני' שם כוותיה גל שנתלש כו' ועראי"ש סי"ג וז"ש הלכך כו'. ורשב"א בשם ר"ת דקדק מכאן דלאדם בעינן מ' סאה מדקאמר ובו מ' סאה ור"ל דנקט מ' סאה בשביל אדם ועברמב"ם בפ"ח דפרה מתני' ח' ושהמימות הנגרות כו' ועט"ז וש"ך (ועמש"ל בס"ק ו' ובספר האשכול ע"ש):

כח **או שזרק כו'**. כן פירש"י בחולין אבל בחגיגה י"ט א' פי' כפי' הרמב"ם הנ"ל:

כט **צריך כו'**. ע"ל סי' קצ"ח סל"א ובת"כ אך מעיין כו' ת"ל בור אי בור יכול אף בור שבספינה ת"ל מעיין מת מעיין שעיקרו בקרקע אף בור שעיקרו בקרקע:

ל **הלוקח כו'**. ער"ש ד"ה וכמה יהא בנקב כו' לכאורה משמע כו' תניא בתוספתא קסטלון כו'. ומזה למד הרמב"ם דה"ה בעושה מקוה בכלי עצמו וכמ"ש במתני' ה' פ"ד השדה והתבה כו' וכ"כ הרא"ש ס"ח ולמדנו מזה שמותר כו' ומ"ש נקב המטהרו הוא מש"ש בתוספתא אראב"י הלכה זו כו' לטהרתו וגירסתו היתה כדי טהרתו אבל מה שחילקו שם בד"א מן הצד כו' פי' דמלמטה א"צ כדי טהרתו לא פסק כוותיה דבמתני' לא מחלק כמש"ש ניקבה מלמטה או כו' וכמה כו' ומפרש דאכולה קאי וכמש"ש הלכה ג' השוקת כו' ניקבה כו' ועבר"ש שם ראית דגרסי להיפך בד"א כו' אבל כו' פוסל את המקוה. ונ"ל דגירסת הרמב"ם לא היה בד"א מן הצד כו' ואם היה מקבל כו' דה"ל לכתוב זה כמ"ש בשוקת כדרכו לכתוב לשון המשנה והברייתא אלא גירסתו בד"א שקבעו בארץ אבל לא קבעו בארץ פוסל את המקוה פקקו בסיד כו' ור"ל אפילו לא קבעו בארץ בסיד כו' וג"כ קאי אלא קבעו בארץ וז"ש כאן עדיין הוא פוסל עד כו' ודעתו דבין נקוב בין סתמו בסיד או גפסית צריך שיקבענו בארץ דאל"כ עדיין כלי הוא משא"כ בסתמו בבנין הוא כבנין ובטלו מתורת כלי ובזה נסתלקו קושית הראב"ד מ"ש משידה תיבה דבעינן כשפופרת הנאד וכן מה שדחק בב"י וכ"מ מ"ש משוקת כו' והאריך שם וא"צ לכ"ז דשאני כאן שקבעו בארץ וג"כ גירסתו בתוספתא וע"ג סיד וגפסים ומירח כו'. והר"ש והרא"ש חלוקים עליו. א'. לשיטתם מן הצד בעינן כשפופרת הנוד. ב'. מלמטה אפי' כ"ש. ג'. דא"צ שיקבענו בארץ. ד'. ואם היה מקבל מן הנקב כו'. ה'. דגרסי או שמירח מן כו'. ו'. דמפרשי סיד וגפסים דוקא שניהם יחד וסיד ובנין אפי' שניהם יחד וכ"ש כ"א לבדו דאינו פוסל והרמב"ם מפרש להיפך בסיד וביין דוקא שניהם יחד בסיד וגפסים אפי' כ"א לבדו. ז'. דהרמב"ם מפרש החילוק שביניהם אי פקקו בדבר שהוא בנין אינו פוסל וא"ל פוסל והם מפרשים בדבר שהוא סתימה מעליא פוסל וא"ל אינו פוסל ונ"מ לשארי דברים. ח'. דלהרמב"ם אם קבעו בארץ כשר אף בסיד וגפסים ולדידהו לא מהני זה כלל. ט'. בשוקת פסקו ג"כ דמלמטה בכ"ש ורמב"ם פסק כפשטא דמתני' כשפ"ה. י'. להרמב"ם אם הושיבו ע"ג ארץ או על סיד ומירח מן הצדדין כשר אף אם סתמו בסיד וגפסים משום דהושיבו כו' הוי כבנין וכמ"ש או יבנה ולדידהו דוקא בלא סתם כמ"ש בר"ש ע"ג הארץ כלומר לא סתם כו' וע"ל ס"מ שכתב כדברי הר"ש:

לא **יי"א כו'**. כדברי הרא"ש אלא שלפ"ד מלמטה אפי' בכ"ש כנ"ל אלא שהטור כתב לקמן בשם הרא"ש ומ"מ אין להקל כו' כמ"ש בס"מ ולכן כתב גם כאן בטור דאף מלמטה כשפ"ה וטעמו משום דאפשר דהלכה כת"ק דתוספתא וגם פשטא דמתני' משמע גם אלמטה לכן מפקפקים למעשה אבל להלכה פ' בכ"ש כראב"י דמעשה רב וכן בתוספתא

והביאה הר"ש פ"ה מתני' ב' מעיין היוצא לתלמי כו' כיצד כו' ומתני' דכמה מפרשים לענין עירוב מקואות כמ"ש בספ"ק דיבמות וער"ש ורא"ש שם והוא דחוק וגם בתוס' דפסחים ק"ט ב' ד"ה בים כו' משמע דגם מלמטה בעי כשפ"ה. ויש להפוסקים בזה שיטות אחרות והרבה אוסרין לטבול בכלי ועבב"י:

לב **ואם הוליכו כו'**. ט"ס הוא וצ"ל ואם הושיבו כו' ור"ל דבזה הוי כבנין ואפי' סתמו בסיד וגפסים ש"ד כנ"ל דלא כפי' ב"י:

לג **מותר כו'**. כמ"ש בפ"ג דיומא (ל"א א') ובסוף מדות:

לד **שחקקו כו'**. כנ"ל במתני' דשוקת השוקת כו' היתה כלי כו' ובב"ב ס"ה כ' ובב"ק ס"ז א'. וצ"ע לכאורה דאמרינן שם ושם דדוקא בשאיבה דרבנן מכשרינן בקבעו ולבסוף חקקו והרב פסק בס"ד דכולו שאוב דאורייתא והרשב"א אזיל לשיטתו שפסק אפי' כולו שאוב דרבנן ומתני' דשוקת י"ל ברובו כשר או כמ"ש בתוס' דב"ב שם בד"ה מכלל. וה"ר משה מפונטויזא כו' וי"ל דס"ל כמ"ש הר"ש בפ"ה מתני' ב' דטבילה בכלי הוא מדרבנן משום גזירה ע"ש לכך צ"ל כו' אבל בת"כ משמע דד"ת היא דדריש מקרא אי בור יכול אפי' כו' כנ"ל אלא שי"ל דאסמכתא היא כמ"ש תוס' שם וצ"ע וגם בירושלמי (פ"ג דיומא) והביאו תוס' בפסחים ק"ט ב' ד"ה בים פריך והלא שאובין הן (כ"ה בתוס' שם אבל הגירסא שלפנינו ולא כלי הוא וכ"ה בתוס' דבכורות נ"ה ב' ד"ה שמא וברא"ש פ"ז דב"ק ס"ג) משמע דדין שאובין להו וכ"כ המרדכי בשבועות סי' אנ"ד וגם קושית הר"ש הוא דוקא במחובר למעיין וגם קושיתו אינה מוכרחת דשאני כלי בתוך כלי שכל הכלי הוא בתוך המים וע"כ א"א לפרש דברי הר"ש דבכלי הוא מדרבנן אא"כ מחובר למעיין כמש"ש דאל"כ קשה בתוספתא והביאו בפ"ב מתני' ג' ותדע דקתני סיפא צנור כו' ואם איתא גם מהמכתשת אינו אלא מדרבנן כיון שהוא מי גשמים ושם בר"ש וא"ת ואי כולו כו' וי"ל דגזור כו' ובכלי כו' דבעינן כו' ר"ל כמ"ש בת"כ הנ"ל אלמא מדאורייתא היא וכ"כ כ"ז בתוס' דב"ב שם וכן בפ"ק דפסחים בכלים טמאין כו' ושם אוקמוהו אדאורייתא ואף שי"ל דבשאוב מיירי כמ"ש תוס' מ"מ הא סתם ואמר בכלים כו' ותוס' פי' דאף בשאוב מיירי הטור וגם כתב כדברי הרב ומביאו בש"ך ס"ק כ"א וצ"ע:

לה **מעיין כו'**. במתני' שם כשר חוצה כו' אלמא דאינו כשר אלא בהעבירו כו' וחוצה לה דוקא ודוקא במעיין כמש"ש שהמעיין כו':

לו **כלי כו' וכן כו'**. מתני' ב' פ"ו וגמ' רפ"ג דחגיגה:

לז **ואם הטהו כו'**. ער"ש ו' ה' תניא כו' קומקמום שהוא כו' הטהו כו':

לח **ומותר כו'**. מתני' שם אם היה כו':

לט **חזרה כו'**. דל"ק אלא לזבין כו':

מ **מקוה כו'**. כמ"ש ברפ"ה שהמעיין כו' וכנ"ל ס"ח ובפ"א מתני' ז' למעלה מהן מעיין כו' וז"ש בין כו' בין כו':

מא **ומ"מ אין כו'**. ער"ש א"ז תניא כו' וכאן לד"ה פסול אף לי"מ דס"ב דכאן ל"ל מכיפיה מיבריך דל"ל אלא במי גשמים:

מב **מעין כו'**. שם מתני' ה' הזוחלין כו' וכפי' הרמב"ם שם והביאו הרא"ש ג"כ בסי"א:

מג **מקוה כו'**. מתני' ג' פ"ב ורפ"ג ומתני' ד' פ"ד ומתני' ה' פ"ו ומתני' ג' פ"ז ותוספתא וגמ' בכמה מקומות:

מד **ומעין כו'**. כנ"ל סי"א:

מה **וע"ל ס"מ כו'**. כנ"ל ס"א דאין המעין מטהר בכ"ש אלא לכלים לא לאדם ועברא"ש פ"ז דב"ק ס"ג וי"ל דהא דמעין מטהר בכ"ש היינו כו':

מו **אבל וכו'**. משניות הנ"ל ובריייתות בכמה מקומות והביאן הר"ש שם ושם:

מז **אפילו אם כו'**. מתני' ב' פ"ז ותוספתא הביאה הר"ש פ"א מתני' ה' וש"מ:

מח **או שזרקם בחפניו**. בתוספתא שם והביאה הר"ש מתני' ט' פ"ב וכן היה רי"א זילף כו' ובמתני' ו' פ"ב היה תולש כו' ושם בתוספתא הביאה הר"ש שם תניא בתוספתא היה בראשו כו' סחטן כו' ועב"י בשם הראב"ד:

מט **בד"א כו'**. שם במתני' בד"א כו' ואכולה מתני' קאי:

נ **מכלי הב' כו'**. ר"ל דוקא מב' כלים אבל מכלי א' בכ"ע מצטרפין. ראב"ד וכ"מ במתני' שם:

נא **דוקא מג' כו'**. שם במתני' מכלי א' כו' וער"ש שם ד"ה וחכמים פוסלין כו' ותוס' בתמורה י"ב ב' ד"ה יוסף כו':

נב **בד"א כו'**. שם וכפי' הראב"ד והטור. והרמב"ם פי' שנתכוין לרבות מי המקוה:

נג **ואם העביר כו'**. תוספתא הביאה הר"ש במתני' ט' פ"ב וכפי' הרא"ש שם סוף ס"ב לגיון הוא חיל כו' ואם כו' אבל כו' אבל הר"ש שם כתב וזילפו כו' עם הקרקע קאמר ור"ל דאסיפא קאי על הוליכן כו' וכן בלגיון ובהמה וז"ש וי"א כו' ודעת הראב"ד והרשב"א כדעת הרא"ש וטור וכמ"ש בסל"ט:

נד **וכן דלי כו'**. ערמב"ם בפי' שם:

נה **היה המקוה כו'**. ער"ש א' ה' נפלו לתוכן שלשת לוגין מים שאובין כו' ופסולין להקוות עליהן כו':

נו **עד שירבו כו' או כו'**. אין נ"מ בין רבו לשטפו אלא לענין מים טמאים לחלה כו' דפליגי ב"ש וב"ה ור"ש אבל לענין מקוה אין מחלוקת כלל:

נז **ודוקא כו'**. כנ"ל ס"כ:

נח **אין כו'**. כת"ק וכרב וכמסקנא דגמ' דמכות ד' א':

נט **אבל במים כו'**. כמש"ש מתני' ח' פ"ו היה בעליון כו'. הרא"ש וש"פ דלא כהרמב"ם שמפרש נתן סאה כו' אמים שאובין שכן מוכיח ההיא דיבמות שם וכמו שהקשה בתוס' שם ד"ה נתן כו' ודחקו בזה הרבה ומתני' הנ"ל תי' בכ"מ דדוקא נטל פסול ברובו אבל ירדו מאליו כשר ע"ש. אבל פשטא דמתני' משמע כפי' הרא"ש ור"ש ותוס':

ס **מי צבע כו'**. כר"י מדפריך מיניה בפ"ק דמכות (ג' ב') ופ"ג דעירובין:

סא **אבל המקוה כו'**. שם בדברי ר' יוסי:

סב **נפלו לו כו' מקוה חסר כו'**. ער"ש ז' ד' תניא כו':

סג **בכלי**. ער"ש שם ומודה ר"י כו':

סד **וכשמשער כו' ואז כו'**. שזהו פלוגתא דת"ק ור"י שם בתוספתא הנ"ל בר"ש עיגולי שלג כו' וקאמר עיגולי דצריך שיהא נכבש יחד שלא יחסר ממנו השיעור כשימוח. הרא"ש סי"ח:

סה **ויש כו'**. דמפ' דאיירי בנימוח אבל ההיא תוספתא משמע כסברא דאשונה וכ"כ ב"י ואף שיש לחלק בין השלמה לכולו וכמו בטיט הנרוק מ"מ ל"נ:

סו **ושיתמלא לדעת**. ממתני' ז' פ"ב וגמ' שבת ט"ז ב' בשעת פיזור כו':

סז **בין כו'**. עתוס' שם ד"ה אחד כו':

סח **דלא מקרי כו'**. כמש"ש במתני' מפני שלא נעשה לקבלה וכמ"ש בסל"ז:

סט **זה כו'**. ע"ל סט"ו:

ע **כלי כו'**. ע' כ"ז מש"ל בס"ז:

עא **ראשונים כו'**. ער"ש ן"ז תניא כו':

(**ליקוט**) **ראשונים**. פי' אצבע הסמוך לגודל וכמ"ש בתוספתא הביאה הר"ש מתני' ז' פ"ו תניא שתי כו' והוא אצבע כמ"ש בפ"ג דמנחות (מ"א ב') וכמ"ש הר"ש שם והשתא האצבע כו' ודברי הרמב"ם לא משמע כן ועב"י (ע"כ):

עב **בין שהוא כו'**. דקתני חוזרות למקומן:

עג **ואם הם כו'**. כנ"ל סט"ו:

עד **דספיקא דג' כו'**. מתני' ג' פ"ב:

עה **המניח כו'**. לשון הטור וס"ל דה"ק בשעת קישור עבים זהו מניח ובשעת פיזור נקרא שוכח אפי' לא שכחן כלל ופליגי בשנתקשרו כו' והכל בשלא שכחן ודחוק. אבל רש"י פי' שם הכל בששכחן. ושיטה אחרת לרמב"ם וע"ש בפי' ופסק כר"מ אבל הטור פסק כר"י וכמ"ש כאן בש"ע דר"מ ור"י הלכה כר"י וטעמו של הרמב"ם דסוגיא דגמ' שם כר"מ

דקאמר ואידך כו' ואמרינן שם י"ז ב' א"ה לר"מ כו' אוכלים וכלים כו' ונראה דאזלי לשיטתייהו. ועתוס' שם י"ד ב' ד"ה אלא כו' אור"י כו' אלא נקט משקין (כו') ולכן חשיב להו לתרתי אבל לר"מ דס"ל דאפי' לטמא אוכלין הוא מדרבנן כמ"ש בפסחים ט"ו ב' ט"ז א' א"כ כחדא חשוב להו ור' יוסי לטעמיה דאמר לטמא אוכלין דאורייתא כמש"ש והרמב"ם אזיל לשיטתו שפסק גם שם כר"מ דסתם מתני' בפ"ד (דטהרות) כוותיה אלא שהרמב"ם לא ס"ל הא דתוס' הנ"ל כמ"ש בפ"ח הלכה י' ובלא"ה דבריו שם תמוהים מאד כמ"ש הראב"ד ותוס':

עו **אין כו' עד שיהיו כו'**. כראב"י בתמורה וכפירש"י שם וכ"פ התוס' שם וכ' הרא"ש בס"ז אע"ג דמתני' ד' פ"ד קתני דוקא שנתערבו מקודם כמש"ש אימתי כו' היו כו' וכן בראב"י דתוספתא והביאו הר"ש שם גג שיש בראשו כו' בעי עירוב קודם ודלא כפי' הר"ש שם מ"מ קי"ל כראב"י דתמורה הואיל והביאו בגמ' שם ולא הביאו ההיא דתוספתא. אבל הרמב"ם כתב כל השלשה המתני' והתוספתא והגמ' ואף שפסק להא דגמ' צריך להא דתוספתא דקמ"ל אע"ג דכבר נפסל והוי כשאובים כולה אפ"ה מהני המשכה וכמש"ו שהשאובה שהמשיכוה כולה כו' וההיא דמתני' מפרש אימתי בזמן שמתערבין כו' לאפוקי אם ירדו השאובין קודם ומ"ש היו מקלחין כו' פי' שלא בהמשכה כלל וז"ש בהג"ה אבל אם המשיך כו':

עז **שהשאובה שהמשיכוה כולה כו'**. כן מפרש מ"ש בתמורה שם דכי אתא רבין כו' והוא תמוה דשם הוא אליבא דרבנן ובכ"ע מכשרי והוא כתב אליבא דראב"י ועב"י וכ"מ שדחק עצמו אבל גירסא אחרת ה"ל בגמ' ראב"י היא דתניא ראב"י כו' ברביה ובהמשכה וכן כי אתא רבין אר"י שאובין כו' וערמב"ם בפי' למתני' ד' פ"ד. ורי"ף והרבה פוסקים פסקו כרבנן וכגירסא דידן דאף כולה כשר בהמשכה ועריב"ש סי' קכ"ה ויש בזה שימות אחרות עתוס' שם:

עח **שיעור כו'**. דפחות מכאן כלבוד דמי. ריב"ש שם:

עט **אין כו'**. ע"ל סל"ה ולקמן סמ"ח:

פ **מקוה כו'**. עט"ז:

פא **הבא כו'**. זבחים כ"ה ב':

פב **כגון כו' לא יאחוז כו'**. מתני' ה' פ"ה וכר' יוסי וכפי' הרא"ש שם סי"א ונ"ל לפרש נוטפין שעשאן כו' ור' יוסי קאמר לא מבעיא כו':

פג **וכן סילון כו'**. שם סי"ב דפשוטי כלי מתכות טמאין כמ"ש רפי"א דכלים ופ"ק דחולין (כ"ה א') וש"מ:

פד **אבל אם נופלים כו'**. ערש"י בזבחים שם ד"ה זאת אומרת כו':

פה **של עץ או כו'**. כנ"ל סל"ו:

פו **ואם הסילון כו'**. כמ"ש במתני' ב' פי"א דכלים וספ"ח דשבת ועכ"ז ברא"ש סי"ב:

פז **ואין חילוק כו'**. כ"מ במתני' וגמ' שם ושם:

פח **בד"א כו'**. מתני' ה' פ"ו כיצד כו' של אבר. ומ"מ צריך שלא יהיה בית קיבול כמ"ש בתוספתא שם והביאה הר"ש שם תניא כו' ואם נכפף ומ"ש ר"ש וצריך לדקדק מאי שנא נ"ל משום דרכובה אינו כפוף אלא מצד א' ואינו ראוי לקבלה עד שיהיה מב' צדדים וכנ"ל סל"ה ולכן מביא ב' רכובות מב' צדדים אע"ג שעי"ז נעשה מב' צדדים ה"ל קבעו ולבסוף חקקו משא"כ נכפף כ"ש דמקבל מב' צדדים:

פט **ויש מי כו'**. עבה"ג אבל הרא"ש לא ניחא ליה בזה דמ"מ הא תנן ומניח ידיו וכנ"ל בסמ"ח ומסיר ידיו טרם כו' וכמ"ש בסי"א שם אבל מתוספתא הנ"ל דל"ק של אבר וקאמר של עץ ושל כו' הכל דברים שפשוטיהן טהורין משמע לכאורה כסברא אחרונה:

צ **מקוה כו' ואם לאו כו'**. כ"כ הטור בשם הרא"ש וערא"ש סי"א ואף שסתר שם פי' הר"ש וכתב ולישנא דנוטפין כו' ונ"ל לפרש כו' ראיתי להרמב"ם כו'. ס"ל להטור דמ"מ מסברא אית ליה דאם לא ישאר מ' סאה פסול כמש"ו וכן מבואר בדבריו שכתב וראיתי א' מן המחברים כו' ולישנא דנוטפין כו' כל שקלא וטריא בשביל זה המחבר ובתשובה כלל ל"א ד' מבואר בהדיא כן שכתב מה שראית בספר א' מן המחברים האחרונים כו' ופיר"ש נוטפין כו' ומתוך פי' זה דקדק המחבר כו' ואין לשון המשנה כו' כמש"ש בפסקיו והמשנה אני מפרשה כך כו' כמ"ש בפסקיו ונ"ל לפרש נוטפין כו' ובסופו כתב ואף רבינו לא פירש אלא שנפרץ כו' ולא ישאר בו מ' סאה אם לא יסתום אותו ועמ"ש למטה:

צא **ויש כו'**. כפשטו של פי' הר"ש וכ"ד מרדכי והרשב"א אבל ראיות הרא"ש אין להשיב ממ"ש במתני' ג' פ"ג בור כו' והאמה כו' אבל אח"כ מטבילין כו אע"פ שהאמה נכנסת לו ויוצאות ממנו וה"ה זוחלין וע"כ בחרדלית של גשמים כמ"ש הר"ש דאם במעין נטהר מיד ובמתני' ו' פ"ה ומודים שהוא כו' אע"ג שא"א להדק בכלים שלא יצאו ביניהן ובתוספתא הביאה הר"ש שם עוד תניא בתוס' ואיזו כו' ובה"א אין מטבילין בהן עד שיהא כו' אע"ג שהחרדלית עוברת דרך אותו עוגל ונכנס ויוצא ועוד ראיה מתוספתא רפ"ג שלש גממיות בנחל כו' והוא בגמ' דחגיגה י"ט א' וסיים שם בתוספתא וחכ"א אין מטבילין אלא באמצעית שיש בה מ' סאה והביאה תוס' שם סד"ה בתחתונה ור"ש מתני' ה' פ"ז וכ"פ הרמב"ם וש"ע בסעיף ס' ג' כו' שאין הנזחלין כו'. אלמא באמצעית מותר אע"ג שחרדלית עובר וה"ה נזחלין ומזה ג"כ ראיה דאם לא ישאר מ' סאה דאין טובלין

בו דלהכי אין מטבילין בעליונה ולא בתחתונה והטעם דאין הזוחלין מערבין כמ"ש הרמב"ם ובמ"ש בספ"ח דטהרות הקטפרס אינן חיבור כו' והאשבורן חיבור וה"ה למקוה שלא ישאר כו' דאינה מצטרפת עם היוצאין דהן זוחלין וקטפרס משא"כ אם ישאר מ' סאה דא"צ לצירופו וכמו באמצעית הנ"ל וזהו הטעם דמעין מטהר בזוחלין ומקוה דוקא באשבורן דזוחלין אינן מצטרפין למ' סאה משא"כ מעין דמטהר בכ"ש וכמ"ש הריב"ש וע"ש בסי' רצ"ב:

צב **וכ"ז דוקא כו'**. כמ"ש בתוספתא והביאה הר"ש סוף מתני' ו' פ"א החופר בצד מעיין כו' ובמתני' ו' פ"ה גל שנתלש כו' ובפ"ב דחגיגה (י"ט א') ופ"ב דחולין מטבילין בראשין כו' ודוקא שהיא באה עכשיו אבל אם נפסקה מכבר לא כמ"ש בתוספתא הנ"ל החופר בצד המעין כו' פסקו מלהיות כו' ובמתני' רפ"ה העבירו ע"ג בריכה כו':

צג **ואין כו'**. ממ"ש במתני' ג' פ"ו ג' מקואות כו' והטובלין טהורין אע"ג שאין בהן מ' סאה אם לא על ידי תערובתן בזחילה ודלא כמו שנדחק במהרי"ק שם דההיא במעיין דא"כ אפי' בסיפא נמי והוצרך לידחק דמיירי לאדם ואין מטהר בכ"ש כמ"ש בס"מ בהג"ה וכבר הסכימו כל הפוסקים דלא כוותיה ועוד דא"כ אף בזוחלין לא יטהר כנ"ל דאין קטפרס חיבור ובהדיא תנן כמתני' שלשה מקואות ולא מעיינות ובמתני' ספ"ז מחט שהיא כו' וכמש"ל סנ"ז בהג"ה:

צד **ואם בא כו'**. כפי' הר"ש וכר' יוסי:

צה **ויש כו'**. שמפרש למתני' בד"א וכנ"ל סי"ד וסמ"ח וראיה דמותר כה"ג ממתני' ו' פ"ה ומודים כו' וכלים שגדר כו' ועראש"ש שם:

צו **ניקב כו'**. דברי המחבר תמוהין דהרשב"א כתב לשיטתו דס"ל כפי' הר"ש אבל לפי מ"ש בסעיף הקודם דאין נפסל אא"כ לא ישאר מ' סאה ואז אף בכה"ג פסול:

צז **הבא כו'**. מתני' ז' פ"ו וכפי' הרא"ש שם ובפסקיו סט"ו שאוב כו' או כו' או כו' אבל הר"ש לא כתב אלא ב' האחרונים וכמ"ש בסנ"ג לכן כתב המחבר פסול במקום שאוב דבפסול מודה כמש"ש בהג"ה ודוקא בפסול כו' ודמהני השקה בשאוב מתני' ב' פ"ג ומתני' ג' פ"ו ומתני' ח' שם ובחסר בצד שלם מתני' א' וה' שם וש"מ וב' חסרין מתני' ג' שם ודוקא כשפ"ה מתני' הנ"ל ומתני' א' וה' שם וכ"ש בשתיהן חסרים:

צח **וקילוח כו'**. ר"ש ספ"ה דטהרות ועוד יש לפרש דב"מ שהמים מתערבים דרך נקב כו' וניחא השתא כו' וכ"ב תוס' דחגיגה כ"א ב' ד"ה כעוביה כו' וביבמות ט"ו א' ד"ה עירוב כו' ובגטין ט"ז א' ד"ה הניצוק כו' דלא כר"ת ע"ש ושם:

צט **ולאחר כו'**. מתני' ח' וג' פ"ו:

ק **ומותר לחפור כו'**. כמ"ש בחגיגה כ"ב א' דהא ארעא כו' ור"ל אם חפר ב' וג' הפירות וכ"א אין בו מ' סאה אין מצטרפין וה"ט דחילקן בסל וגרגותני דלא מהני אבל סל וגרגותני שמילאן כלים כו' כיון דמקוה שלם סביבן וז"ש בש"ע אבל אם כו' וער"ש מתני' ה' פ"ו והא דאמרינן בפרק חומר כו' משא"כ מקוה בצד הנהר דהנהר מקוה שלם:

קא **וה"ה אם חלק כו'**. גמ' הנ"ל:

קב **הבא להכשיר כו'**. ממתני' ח' פ"ו וכמ"ש הר"ש שם העליון כו' וקשיא כו' ונראה לפרש כו' ובספ"ח דטהרות בסופו והא דתנן התם גבי סילון כו' וכ"ד כל הפוסקים לבד הרא"ש והטור כמ"ש במתני' ז' ובפסקיו סט"ו כנ"ל וכפירושו במתני' ה' שם ע"ש בפירושו:

קג **מצד זה כו'**. כן פי' הר"ש והרא"ש שם ושם. והרמב"ם פי' שם להיפך וכן הראב"ד:

קד **וה"ה אם כו'**. כנ"ל ממתני' ח' פ"ה דפרה:

קה **כשפ"ה**. תוספתא הביאה הר"ש שם תניא בתוספתא גממיות כו':

קו **ולכן כו'**. מתני' ספ"ז:

קז **ג' גומות כו'**. ער"ש ז' ה' ועמש"ל ס"נ:

קח **הכופת כו'**. ער"ש י' ד':

קט **מקוה כו' ולא כו'**. ער"ש ז' ו' וערא"ש סכ"א וע"ל סי' קצ"ח סכ"ט:

קי **טבלו כו'**. מתני' שם ופסק הרמב"ם כת"ק ואפי' ר"י מודה כאן כמ"ש בספ"ב דחגיגה אר"נ מחלוקת כו' ופסק הרמב"ם כלישנא קמא משום דס"ל כר' פדת וכ"ש לבעלה כמ"ש בפ"ב דחולין ל"א א' ודוקא לענין כוונה דחולין א"צ כוונה:

קיא **אע"פ שזבו כו'**. ער"ש ב' ו' תניא כו' הטביל כו':

קיב **העלהו כו'**. שם בתוספתא וכ"מ במתני' שם:

קיג **ואם מטביל כו'**. ער"ש ז"ו תניא כו':

קיד **מקוה כו' אבל כו'**. דמוקמינן אחזקתיה כמ"ש בפ"ק דחולין וש"מ ודוקא במקוה שנמדד ונמצא חסר מטמאינן דחסר לפניך כמ"ש בריש נדה ובקדושין ע"ט א' אדרבה העמד כו' הרי חסר לפניך ובחולין י' א' ה"נ הרי כו' הא אתייליד כו' אבל במוחזק להיות כו' לא אמרינן העמד על חזקתו ועתוס' דקדושין שם ב' ד"ה מי כו' ור"י כו' ועמ"ש בא"ח סי' ח' ס"ט:

קטו **ומ"מ כשר כו'**. דבמקום שאפשר לעמוד על בירורו לא סמכינן אחזקתיה בדבר המצוי כמו בבדיקת הריאה וכמ"ש בחזקתו בדוק בפ"ק דפסחים וברוב מצויין אצל שחיטה וע"ל סי' א' (ע"ש בס"ק ד') ובא"ח סי' תל"ז ס"ב:

קטז **אבנים**. ער"ש שם לא מבעיא כו':

קיז **ובלבד כו'**. שם מרפ"ג דחגיגה וכנ"ל סנ"ב:

קיח **אבל בכלים פסול**. צ"ע דהא תנן ספ"ה ומודים שהוא גודר כו' וכ"ש כה"ג וגם ראייתו אינו מובן ועש"ך:

קיט **ואפי' אם כו' מיהו כו'**. ע"ל סי' קצ"ח סעיף ל"ו ל"ז:

קכ **מקוה שהניחו כו' צנור כו'**. ער"ש ב' ג' ותוס' פ"ד דב"ב וע"ל ס"ד:

קכא **שהרי יש כו'**. לשון הרמב"ם ולא כדברי הפוסקים מפני שכולו שאוב דאורייתא ועכ"מ שם:

קכב **טמא שירד כו'**. כת"ק דבדאורייתא ספיקו טמא וכ"פ הרמב"ם להדיא כת"ק ע"ש:

קכג **ב' מקואות כו'**. ער"ש ב' ג' תניא בתוספתא כו':

קכד **ב' מקואות כו'**. תוספתא ע"ש:

קכה **ויש מקילין כו'**. ער"ש י' ד' תניא בתוספתא כו' שפשף או שטבל בחמין טהור וכנ"ל סי' קצ"ה סמ"ה ועתוס' דנדה ס"ו ב' ד"ה אם. ומיהו לפי' ר"ח אין ראיה שפי' כו'. וסברא ראשונה דחקו ופי' ההיא דתוספתא הנ"ל בחמי טבריה והוא דוחק [ולא משמע כן דהא מתחיל שם היו רגליו כו' במקוה כו'] וראייתם מפ"ק דתענית (י"ג א') עתוס' שם ד"ה טבילה כו' אלמא דטעמא משום שאובין הוא וכ"ה בגמ' שם שאובין נינהו אלא שפי' כשאובין נינהו והוא דחוק מאד ואע"ג דמשכחת טבילה בחמין כה"ג מ"מ הוא בדרך רחוקה ולומר דתנא דקאמר כל חייבי טבילות טובלין כו' קמ"ל כה"ג וגם היה רחוק להם בכה"ג אבל כה"ג שכתבו תוס' הוא קל מאד:

קכו **ובחמי טבריה כו'**. גמ' שם ובפ"ח דחולין ק"ו א':

קכז **ולאחר כו' אבל כו'**. מפ"ק דשבת י"ד א' והבא ראשו כו' שבתחלה כו' לא אלו מטהרין אלא כו' משא"כ להזיע אבל כבר חלקו עליו דגזירה דשם אינו אלא לתרומה שיהא טמא לתרומה מד"ס אבל טבילתו עלתה לו אף לתרומה שאם שהה כמה ימים א"צ הערב שמש וכן טהור כו' וכ"ש לבעלה דבעלה חולין הוא כמ"ש בפ"ב דחולין (ל"א א') לענין כוונה שהוא מהמעלות שגזרו רבנן לתרומה כמ"ש בפ"ב דחגיגה ע"ש:

## סימן רב

א **י"מ החמר כו'**. ערמב"ם בפי' שם בקצת הנוס' כו' וז"ל הערוך בערך מר בפ"ט דמקואות ואלו חוצצין כו' א"ד החמר כמו והחמר היה להם לחומר וא"ד המור כמו מור ואהלות וא"ד מור מסתכי כמ"ש בתוספתא המור והקומוס והביאה הר"ש שם מתני' ז' תניא בתוספתא טבעת שנתונה כו' חמור והקומוס כו':

ב **כ"ד שדרך כו'**. מתני' ספ"ט וכמו באדם דמשם ילפינן את בשרו כו':

ג **שחרורית כו'**. הרא"ש במתני' ב' פ"ט לא יטבול את הקומקום כו' וערמב"ם בפי' שם וכתב הרא"ש בפי' שם פי' הרמב"ם כו' וכן מסתבר דלא קאי אשחרורית כו' כמ"ש כאן ופשטא דמתני' לא משמע כפי' הרמב"ם וכן דברי התוספתא והביאה הר"ש פ"י מתני' ד' היו רגליו מלאים אבק כו' קומקום כו' ואין להקל:

ד **כל ידות כו' מגל כו'**. תוספתא והביאה הר"ש פרק י' מתני' א' תניא בתוספתא כו':

ה **כלי כו'**. שם מתני' א' ועד"ש שם:

ו **אם פיו צר קצת**. כ"כ ב"י ונראה שקשה לו ההיא דתוספתא והביאה הר"ש מתני' ו' פ"ז הטביל בו כו' כיצד כו' וכנ"ל סי' ר"א סעיף ס"ג וליתא דשם מיירי במטהו לצדדין מעט וידוע הוא דאפי' רחב אינו נכנס כו המים ועט"ז:

ז **מותר כו'**. רפ"ג דחגיגה דדוקא לקדש גזרו רבנן אבל לא לתרומה וכ"ש לחולין:

ח **ויזהר כו'**. לשון המרדכי סוף ע"ז גם הורו שיש לאדם ליזהר אם יטביל לזכוכית מלא מים ויתנהו בדלי מלא מים והדלי שקוע בבור שלא יושיבהו על שוליו פן יהיה חציצה מפני כובדו של כלי וחוצץ כדאמרינן פ' חומר בקדש אלא כו'. ואע"ג דאמרינן שם דדוקא לקדש אבל לתרומה לא וכ"ש לחולין ולרבא דקי"ל כוותיה אפי' לקדש לא כמש"ש מאי איכא בין דרבא כו' ה"מ בכלים שהם קלים וערש"י שם ד"ה לחבר. ולענין כבידו כו' וע"ל סי' ק"כ ס"ב ובט"ז שם (ועמ"ש רבינו שם בס"ק ז'):

ט **ולכן לא כו'**. זהו פשוט דזה גרע מידות הכלים שאינן עומדין כו' דס"ג:

י **יותר משפ"ה**. ל"ד ועש"ך וכמ"ש בחגיגה שם מגו דסלקא כו':

יא **ידות כו'**. מתני' ה' פ"י וכת"ק:

## סימן רג

א **ונקרא כו'**. נדרים ע"ז ב' (ובבה"ג ט"ס):

ב **איחר כו'**. ירושלמי פ"א והביאו הרא"ש בפ"א:

ג **וה"מ כו'**. נ"ט א' וער"נ ד"ה תרומה כו':

ד **וכן אם כו'**. ערא"ש דפ"ג ס"ב ועוד כתב דלא מזדקקי רבנן לשבועות כו' וכן היה מחמיר כו' ואף שאינו מצד הדין כמ"ש הרא"ש שם וכל אלו חומרות כו' וכ"כ המרדכי מ"מ כתב שיש להחמיר כמ"ש ס"פ המדיר זיל חזי אי איתשיל כו'. וכמ"ש נשבע להרע ולא ימיר ובפרק השולח (ל"ד ל"ה) נמנעו להשביעה וכיוצא:

ה **צריך כו'**. עבה"ג וכ"ה סתם מתני' שם כנדרי כו' כמש"ש:

ו **ואפילו כו' אלא כו'**. כנ"ל וכמש"ש ר"י לטעמיה כו' וז"ש ואם פוסקין כו' וכן בהלל שם:

ז **בעת כו'**. ב"ד פ' ע':

ח **מי כו'**. עבה"ג וכמש"ו וכן מי שהיה מתגאה כו' וכמ"ש שם כמוך ירבו כו':

## סימן רד

א **עיקר כו'**. נדרים י"ב א' י"ד א' מנה"מ כו' שבועות כ' ב' א"ל רבא תריץ כו' וערא"ש ריש נדרים ד"ה כל כנויי כו':

ב **או כו'**. שם א' איסריה דאיסור כו':

ג **או כו' וכן אם כו' כזה אסור**. ר"ל אף שלא הזכיר אכילת בשר ושתיית יין. הרא"ש רפ"ב דנדרים וערש"י בשבועות שם ד"ה תריץ כו' וה"ד מתפיס כו' ועתוס' שם ד"ה אלא כו' ועמ"ש בסי' רל"ט ס"ט:

(**ליקוט**) **וכן אם כו'**. דלא כרש"י ועמ"ש בסי' רל"ט ס"ט שיטת הרי"ף (ע"כ):

ד **אם נדר כו'**. כמש"ל בש"ע או כאחד מכל כו':

ה **אבל אם כו'**. עט"ז וש"ך וכ"ה בש"ע סי' רל"ז ס"ו וראייתו ממש"ש י"ד ב' דנודר בתורה לא אמר כלום כי מחתא אארעא ופי' דהאי נודר נשבע וז"ש בע"ה כו' וכמש"ש א':

ו (**ליקוט**) **שמע כו' ואני כמותך כו'**. לשון הרמב"ם אבל הר"נ כתב בפ"ג דשבועות דאם אמר כמותך א"צ תכ"ד וכמ"ש בסי' רל"ט ע"ש וכן בריש נזיר אמרינן דאם אמר הריני כזה הוי נזיר ועלח"מ (ע"כ):

ז **אדם כו'**. ער"נ נדרים פ"ה ב' ד"ה א"ל אביי כו' ומהא כו' (וכ"ה בגמ' שם מ"ז א') והג"א בכתובות פ"ה נ"ט א' ד"ה והיכא. ואפילו רשב"ל כו' דעל עצמו נשאר דיוקא דרב יוסף [נדרים ל' ב' מן הנולדים כו']:

## סימן רה

א **האומר כו'**. לשון הרמב"ם:

ב **ומחמירים עליו כו'**. מתני' שם פותחין כו' וכפי' הרא"ש אבל במתני' שם כ' א' פותחין כו' ופי' הר"נ דאף בחרטה סגי דלא כר"מ וכ"כ הרא"ש בפסקיו וע"ל סי' ר"ח ס"ב:

ג **י"א כו'**. עתוס' די"ט ו' א' ד"ה והאידנא כו' ויש לחלק וערא"ש ד"ה הא כו' הא כו':

ד **ומיהו כו'**. מדקתני בסיפא פותחין ול"ק ברישא. הרא"ש וכ"ה להדיא בגמ' שם וכ"כ הר"נ וכן תמה בכ"מ על הרמב"ם ואף שבלח"מ דחק עצמו דבריו מסותרין מעצמן אלא דגירסת הרמב"ם בגמ' רבינא כו' בעי שאלה והא קתני סיפא פותחין לו פתח ממקום אחר אלא מחוורתא כו':

ה **האומר כו'**. כמ"ש בס"א וע"ל סי' ר"ח ס"א ושם ואם רוב כו' וה"ה עכשיו להיפך. ש"ך וכמ"ש במתני' י"ח ב' רי"א כו' בגליל מותרת כו':

ו **יש כו' ויש כו' ואפ"ה כו'**. עש"ך ס"ק ח' ט' י':

ז **אבל כו'**. רפ"ג דמ"ק ואע"ג האומר משמתנא לאו כלום הוא לד"ה לשיטת הרא"ש וש"פ והג"ה בסי' ר"ו ס"ג ובציבור יכולין:

## סימן רו

א **ידות כו'**. מתני' וגמ' ג' א':

ב **והוא כו'**. עמ"ש בא"ה סי' כ"ז ס"ד:

ג **שאיני**. כ"ה גירסת הרמב"ם:

ד **וי"א כו'**. כ"ה גירסת הרא"ש וע"ש ד' ב' ד"ה שאני אוכל כו'. והר"נ כתב במתני' ד"ה שאני שתי הגירסות וכתב בגמ' ד' ב' ד"ה א"ה דלס"ד דשאני אוכל לבד הוי יד לכאורה גירסת הרמב"ם ניחא דלגירסא שאני אוכל דאכילנא קאמר אבל תירץ דא"כ מאי שאני הל"ל אוכל לך ויותר ניחא גירסא זו דלגירסא שאיני מנ"ל דיד לנדר דלמא לשבועה דא"א לומר דאמר קונם דא"כ נדר גמור הוא ודחק עצמו כגון דאמר ומ"מ הואיל ל"ק שאני לא הוי נדר גמור דלשון שבועה הוא. ומ"מ ודאי שאני יותר ניחא ולשיטת הרא"ש דוקא דאמר שאני ולשון הרב תמוה במ"ש דאפילו ואף לשיטת הר"נ הל"ל דכ"ש כו'. ועמ"ש בס"ה:

ה **אבל אם כו'**. דלא כס"ד אלא כמסקנא כשמואל. הרא"ש. וצ"ע הא בברייתא שם מפורש בהדיא דשאני אוכל לחוד אסור כמ"ש ד' ב' ואין לומר דהברייתא ס"ל דא"צ ידים מוכיחות הא דיוקא דשמואל מלך שייך ג"כ אברייתא (עבתוס' ד"ה מתני' קשיתיה) ועמ"ש למטה:

ו **ואם אמר כו'**. הרמב"ם ור"נ בשם א"ד וכפשטיה דגמ' מ"מ מודר אני כו' משמע כו'. ובזה ניחא הברייתא הנ"ל די"ל דת"ק שאני אוכל עם מודרני ומודרני לחוד ג"כ אסור לדבר כו' ובלא"ה ניחא לפי' הר"נ אליביה דאמר קונם כנ"ל: וי"א (עט"ז ס"ק א' וש"ך ס"ק ג') דכל שלא סיים שאני אוכל או שאיני אוכל לאו כלום הוא הרא"ש בפירושו וחיבורו ודייק ממש"ש לימא קסבר שמואל משמע דלמ"ד הוי ידים אסור באכילה ומותר לדבר אלמא יותר הוי הוכחה לאכילה מלדבר:

ז **מאכילה או כו'**. כשיטתם בהג"ה ס"א.:

ח **אמר מנודה כו'**. ר"ל כת"ק וכמ"ש הרא"ש והר"נ דאין הלכה כר"ע הדא דאין הלכה כר"ע מחביריו ועוד דאמר שם לית דחש כו' וכ"ז בשסיים שאיני אוכל דקאי אריש כמ"ש הרא"ש והר"נ אבל בלא סיים ס"ל דלעולם אסור דהטעם דמותר במנודה

ומשמיתנא משום דלשון שמתא הוא כמש"ש ורבנן סברי כו' והוא אמר שאני אוכל משא"כ בל"ק שאני אוכל דהוי שמתא ונדינא לשון הנאה:

ט **וכבר כו'**. כשיטתו בס"א:

(**ליקוט**) **וכבר נתבאר כו'**. דע"כ יותר מוכיח איסור הנאה מאיסור דיבור מדקאמר שם לימא קסבר שמואל ידים שא"מ כו' ואפ"ה מותר משום דהוי ידים שא"מ וכ"ש בדיבור וכיוצא שא"מ לגמרי. הרא"ש שם ד"ה אבל כו' והר"נ שם (ע"כ):

י **ככר זה**. ערא"ש בפירושו שם ד"ה עלי בקרבן כו' וכ"כ תוס' שם ד"ה כנדרי. וקשה מי ידעינן כו' וי"ל כו':

יא **או כו'**. משום שבועה. גמ' שם:

יב **והיה**. רא"ש שם ותוס' שם ד"ה הימנו כו':

יג **אבל כו'**. מתני' שם:

יד **עלי או כו'**. הר"נ במתני' וע"כ בכה"ג מיירי כנ"ל:

טו **ואפי' אמר כו'**. הרא"ש במתני' שם ותוס' בשם הר"א בד"ה כנדרי כשרים כו':

טז **אבל אם כו'**. מתני' שם אבל הימנו לא כמ"ש במתני' וכמ"ש הרא"ש ור"נ וצ"ע מ"ש כאן דמהני עלי בלא ככר זה כנ"ל:

יז **הנודר כו'**. כמש"ש ב' ב' נדרים דמיתסר כו' לאפוקי כו' ועתוס' שם ד"ה נדרים כו' ולכן אמר במתני' מודרני ממך כו' ול"ק נודרני שלא אוכל כו' וכן שם ט"ז ב' מ"ש נדר כו' ועתוס' דשבועות כ"ה א' ד"ה חומר כו':

יח **אם לא כו'**. רא"ש שם כשיטתו שכתב בפירושו ה' א' ד"ה נדר כו' וכמש"ל סי' רי"ג ס"ב אבל הר"נ פי' שם ד"ה והלא דלאו דוקא נדר אלא נשבע ע"ש וכמש"ש פ' ב' ואב"א כו' וכ"כ בפי' הרא"ש י' א' ד"ה במוהי בשם י"מ:

יט **ומיהו כו'**. כמש"ש רפ"ב ובסופו שם וע"ל סי' ר"ה ס"א בהג"ה:

כ **ויש מי כו'**. הר"נ בשם רמב"ן ב' ב' ממ"ש בפ"ב ובפ"ג דשבועות איזהו איסר כו' הרי עלי שלא אוכל כו' ובשבועות כ"ב גירסתם באומר אכילה משתיהן עלי שבועה וגירסת ספרים שלנו אינו כן אלא בנדרים כ"ד ב' (ובשבועות כ"ט א') אמרינן באומר יאסרו כו' וסברא הראשונה ס"ל דל"ד נקט ובירושלמי פליגי בהו דר' יודן ור' מונא סברי אין נדר בלשון שבועה ואין שבועה בלשון נדר ור' יוסי פליג עלייהו וקי"ל כרבים. שם. וז"ש הרא"ש דשאיני אוכל לך לאו כלום הוא והרמב"ם ס"ל דנדר הוא ואזלי לשיטתייהו:

כא **ומיהו כו'**. כ"מ בגמ' שם וכמ"ש הרא"ש בפירושו שם ד"ה לאפוקי. ונזיר נמי אע"פ כו':

## סימן רז

א **כיצד כו'**. מתני' י' א':

ב **וכן בכ"מ כו'**. עבה"ג וכ"כ המפרש (המיוחס לרש"י) ג' א' והר"נ ב' א' וכתב דלהכי נקט הני לשונות אע"ג דאינן לשונות גמורים אלא לה"ק שנשתבש:

ג **וכן אם כו'**. דצריך פיו ולבו שוים כמ"ש בפ"ג דשבועות (כ"ו ב') ובפ"ג דתרומות ודלא כתוס' ב' א' ד"ה כל כינויי כו' ואור"י כו':

## סימן רח

א **וא"צ שאלה כו'**. מדקתני בסיפא ואם נשאלו כו' ול"ק כאן אלא דוקא שם משום דמשמעותו להחמיר טפי מלהקל כמ"ש הר"נ שם ועתוס' ד"ה סתם כו' ולדעת הרמב"ם דאף במתפיס בדבר האסור להדיא צריך שאלה לע"ה כמש"ל סי' ר"ה א"צ למתני כאן דבלא"ה צריך שאלה ודברי ש"ע צ"ע ועש"ך שדחק בזה:

ב **ואם רוב כו'**. דאז הוי כמו נדר בחרם כו' כיון דמשמעותו יותר לאסור כנ"ל וכמ"ש במתני' ס"ב ב' הכל לפי כו' ושם מ"ט א' מר כי כו' ושם נ"ב ב' נ"ג א' ועש"ך:

ג **ומיהו כו' ואם כו'**. כפי' הרא"ש שם דחכמים פליגי אתרווייהו דלא עונשין ולא מחמירין וכ"כ תוס' ד"ה וחכ"א כו' ע"ש והביאו ראיה מירושלמי וצ"ע הא דלעיל סי' ד"ה ס"א:

ד **בד"א כו'**. כר' יוסי דהלכה כוותיה נגד ר"י כמ"ש כפ"ד דעירובין (מ"ו מ"ז) וכ"פ הרמב"ם ואע"ג דיש לחלק דדוקא בנזירות דסתם נזירות ל' יום משא"כ בסתם נדרים דל"ל קיצותא כמש"ש ד' ב' ושם ט"ו א' ושם כ"ח א' ואפשר דמודה ר"י מ"מ בתוספתא ספ"א דנדרים תני פלוגתייהו בנדרים. תוס' ד"ה מי וכ"כ ש"פ דלא כריב"ש אבל הטור פסק כר' יהודה ונ"ל דדעתו לפסוק כר' יהודה לגמרי כמ"ש תוס' שם דאע"ג דלכאורה נראה דהלכה כר' יוסי מ"מ כיון דבנזיר ל"ב א' הביא דר' יהודה סתם וקרי ליה רבנן הלכתא כוותיה וכ"פ בסי' של"ד סכ"ח ואע"ג דסתם נידוי ל' יום כמו בנזירות כמ"ש בפ"ג דמ"ק (ט"ז א'):

ה **מי שעבר כו'**. כמ"ש בנדר בחרם בס"ב כיון שהוא מדרבנן אבל בסי' של"ד שם לא פסק כן כנ"ל משום דל"ד למתני' דמתני' אינו אלא חומרא בעלמא:

ו **אם אמר כו'**. דשבועה אינה אלא על רגע הנישואין משא"כ בסיפא:

ז **כנשבע על כו'**. פ"ג דשבועות (כ"ח א'):

## סימן רט

א **אחד כו'**. מתני' רפ"ד דנזיר וגמ' דשבועות כ"ט ב':

ב **או דבר כו' כעניית כו'**. כמש"ש ל"ו א' בו קבלת דברים ומזה הטעם כמוציא מפיו דמי בתוספתא פ"ג דנזיר האומר לחבירו הריני נזיר ואת אם אמר הן שניהן אסורין ואם לאו הוא אסור וחבירו מותר כו' ע"ש:

ג **אבל כו'**. עש"ך וברפ"ה דנדרים מ"ו הא מינס וכו' ובפ"ז דכתובות (ע' א') המדיר את אשתו כו' ואי צריך לקבלתה לא פריך וכיון דמשועבד לה כו' וכן בנדרים רפ"ב (ט"ו ב') ועוד דא"כ היא נתנה אצבע כו':

## סימן רי

א **מותר בשניהם**. כמ"ש בפ"ג דתרומות המתכוין לומר כו'. הרא"ש וער"ש שם וכ"כ הרמב"ם המתכוין לנדור בנזיר ונדר בקרבן בקרבן ונדר בנזיר בשבועה ונדר בנדר ונשבע תאנים ואמר ענבים מותר בשניהם ואין כאן נדר והוא תוספתא פ"ה דנדרים:

ב **או פת שעורים**. דהא נמי בכלל כמ"ש בסי' רי"ז סי"ט. ד"מ:

ג **ואם נדר כו'**. כוונתו לתרץ קושית המפרשים ממ"ש בנדרים כ"ה א' ואע"ג דקיי"ל כו' וכן אמרינן שם (כ"ה א') א"ל כי משתבע אדעתא כו' ואנן כו' אלא דשם אמרינן משמע מצות ציצית כו' ודוקא דבר שרחוק ממשמעות א"י לומר אבל באומר בפי' על דעתו אז אפי' כ"ד שבמשמעות א"י לומר ע"ש ובשבועות כ"ט א' ובכה"ג מיירי הרמב"ם וז"ל בפ"ב מה"ש מי שנשבע ואמר כו' ועל דעתכם אני נשבע אין זה י"ל כך וכך היה בלבי וכ"כ תוס' שם כ"ו ב' ד"ה גמר. ואי הוה אמרינן כו'. אבל בסתם י"ל תנאי וכמ"ש במסכתא כלה היה ר"ע נשבע בשפתיו ומבטל בלבו וכ"ש בנודר ע"י עצמו שי"ל תנאי היה בלבי כמ"ש בפ"ו דתוספתא דטהרות נאמן ע"י עצמו כיצד א"ל נדרת ואמר תנאי היה בלבי שומעין לו וכ"ה בת"כ (פ' ויקרא) א"ל נזיר אתה כו' (וע"ל סי' רל"ב ס"ק ל"ה):

ד **הנודר כו'**. דאפי' בהקיץ בעינן פיו ולבו שוין כ"ש כאן דאין כאן לא פה ולא לב:

ה **וי"א כו'**. כמ"ש פ"ק דנדרים (ח' א') נידוהו בחלום כו' וכגירסת הרמב"ם אלא דל"ג רק עד י' דידעי למקרי. וסברא הראשונה ס"ל דלא דמי לשם דשם סי' קללה הוא משמים וצריך קירוב:

ו **מיהו כו'**. כ"כ הרשב"א דלא כהגאונים וראייתו ממ"ש בפ' הרואה (נ"ה ב') הרואה חלום כו' יטיבנו בפני שלשה. וכ"ש לגירסת הרמב"ם דאף בנידוהו סגי בהכי כמש"ל סי' של"ד סל"ה:

ז **הנודר כו'**. עבה"ג וע"ל סי' רי"א ס"ב וי"א שאין כו' וכ"כ הרמב"ם בפירושו שם וע"ש:

ח **תוך כ"ד לנדרו**. כן פי' בד"מ קושית הראב"ד ור"ל דאע"ג דבשבועות ל"ב א' אמרינן א"ל כ"א וא' כו' שם שייך א' לחבירו משא"כ כאן דהמחאת אחרים אינן כלום:

ט **והוא כו'**. ע"ל סי' רי"א ס"ב שם ודוקא שהתנה בתחלה אז מהני חזרתו אח"כ בלב תכ"ד אבל בלא"ה לא מהני ועבה"ג:

## סימן ריא

א **האומר כו' בד"א כו' וי"א כו'**. כ"ג א' וכיון דאמר כל כו' וכתב הרא"ש בפסקיו וא"ת לימא שביטל בלחש ופי' הרא"מ כו'. וסברא הראשונה היא לדעת הר"נ שם ד"ה כיון כו':

ב **מי שהתנה כו'**. כמ"ש תוס' ורא"ש דלא פליג רבא אאביי דהא סתמא דש"ס אמר אדרבה כי זכור כו' ועוד דאמר רבא תנא קא מסתים כו' וא"כ אדאביי קאי דמילתיה דרבא מבואר הוא בלשון המתני' ועוד דקאמר שלא ינהגו כו' ולא שייך בדרבא ע"ש:

ג **וי"א כו'**. דס"ל כמ"ש תוס' בשם ר"י והג"מ בשם ריב"ם ורא"מ דרבא פליג אאביי וס"ל דוקא בשזכור אח"כ ועלח"מ שם:

ד **אין כו'**. דאזלינן בתר דעתו של המדיר וכמ"ש בסי' ר"י ס"א וראיה ממ"ש (כ"ה א' ובשבועות) שמשביעין ע"ד ב"ד ולא חיישינן שמא יבטל קודם וכן בנדרי אנסין יבטל קודם לסברת הר"נ בלחש ואף לסברת הרא"ש דהא כאן דברים שבלב מהני וכן בפ"ד דגטין (ל"ד ל"ה) דמדרינן לאשה כו' ואמרינן (שם ל"ה ב') ל"ש אלא כו' ואם איתא שמא תבטל:

## סימן ריב

א **הנודר כו'**. לשון הרמב"ם ומפרש דקאי אנודר ממש והביא הראב"ד ראיה לזה בפי"ב מה"ש מהירושלמי שמביא הרא"ש שם בתורה מותר כקדושת תורה ר"ל כמ"ש דאדעתיה אגוילים שנתקדשו ע"י האותיות ואין כאן דבר הנדור במה שכתוב בה אסור כקרבנות הכתובים בה:

ב **שהרי כו'**. בירושלמי אמר משום קרבנות כנ"ל אבל בגמ' אמר משום הזכרות וכן גירסת הראב"ד בירושלמי:

ג **אבל הנשבע כו'**. כ"ד הראב"ד דגמ' לא איירי אלא בנודר כנ"ל אבל דעת הרמב"ם דה"ה לנשבע כמש"ש וראיה דבתוספתא תני לה בשבועה. כ"מ. ובתוספתא שלנו בפ"א דנדרים תני לה בנדרים ודעת הר"נ ורא"ש דוקא בשבועות ומ"מ כתב ב"י דאין להקל בשבועה שהרי הגאונים החמירו מאד בשבועה כמש"ל סי' ר"ג ס"ג. וע"ל סי' ר"ה ס"א בהג"ה י"א כו' ולפ"ז אף בנדרים אין להקל ואף לפי' הר"נ ורא"ש בחילוק בין ת"ח לע"ה

מודי דאין חילוק דהא גמ' מייתי לה אנדרים דמתני' ואין חילוק אלא לענין בה ובמה שכתוב בה לת"ח. ומ"מ דין של הרמב"ם אמת דקאי אנדרים דהירושלמי א"א לומר אלא בנדרים אלא דקשה להרמב"ם דגמ' נקט מטעם דגוילין ואזכרות וע"כ גמ' מיירי בשבועה וירושלמי בנדרים וכן הרמב"ם בשבועות כתב לשון הגמ' וכאן כתב טעם של הירושלמי ולאו דוקא קרבנות אלא ה"ה לכ"ד איסור הנדור כגון תרומת הלשכה וכיוצא וז"ש ש"כ איסור ר"ל איסור הנדור ועכ"ז בר"נ והראב"ד דחק עצמו לפרש גם הגמ' בנודר כנ"ל:

## סימן ריג

א **נדרים כו'**. נדרים י"ג ב' ט"ו א' ופ"ג דשבועות:

ב **שאני עושה**. כ"מ י"ג ב':

ג **וכן אם כו'**. ממש"ש יאסר פי לדבורי כו' הא לא אמר פי כו' לא:

ד **אבל כו' וכ"ש כו'**. כפי' הר"נ והרא"ש בפסקיו נעשה כו':

ה **קונם עיני כו'**. ט"ו א':

ו **האומר כו'**. כפי' דלכך פי מדבר אסור הואיל והזכיר הפה אבל לפי' הר"ג שם כה"ג לא:

ז **האומר אשנה כו'**. עבה"ג. אבל הר"נ פי' שם דבנדר לא חל אלא בשבועה וכ"כ הרא"ש י' א' ד"ה נדר בשם י"מ והכל לסברא דאין נדר בלשון שבועה וע"ל ס"ס ר"ו:

## סימן ריד

א **דברים כו'**. נדרים ט"ו א' פ"א ב' ואע"ג דבפסחים נ"א א' אמרינן דוקא בכותאי היינו לנהוג היתר בפניהם אבל במ"ש להתיר להן אין חילוק ועב"י:

ב **אם בשעה כו'**. כמ"ש ואחרים נהגו כו' משמע לעולם. מרדכי:

ג **צריך התרה**. דמ"ש אי אתה כו' היינו בלא התרת חכם דהוי כמו נדר:

ד **אבל כו'**. וראיה מפ"ק דחולין (ו' ב') שר' התיר בית שאן ובירושלמי והביאו הרא"ש בפסחים שם ר"י בר בון אמר כ"ד שא"י בו שהוא מותר והוא טועה ונהוג בו איסור נשאל ומתירין לו פי' בלא התרת חכם וכ"ד שידוע בו שהוא מותר ונוהג בו איסור נשאל ר"ל בהתרת חכם. ואין מתירין לו ר"ל בלא התרת חכם:

ה **ויש מי כו'**. שפי' מתירים לו ואין מתירים לו בהתרת חכם שכך נראה לכאורה פשטא דירושלמי אבל ממ"ש בגמ' משום שנאמר לא יחל דברו משמע דהוי כמו נדר משמע כפי' הראשון. ר"נ (ע"ש וצ"ע):

ו **קבלת כו'**. פ"ד דפסחים (נ' ב') בני בישן כו':

ז **וכן כו'**. מתני' שם (נ' א') ההולך כו':

ח **ואף כו'**. פ"ק דחולין (י"ח ב') ועמ"ש בא"ח סי' תס"ח ס"ד:

## סימן רטו

א **וי"א דאין כו'**. ערא"ש י"ד ב' ד"ה מי שבקינן ור"נ שם ד"ה ואלא כו' ונראה שזה טעם סברא ראשונה ממ"ש מי שבקינן כו' וכמ"ש גבי שבועה במתני' שבועות כ"ט א' נשבע כו' זו היא כו' וער"נ כ"ד ב' ד"ה כך שבועות כו' וכ"ה א' ד"ה אלא אמר כו' וערא"ש בפסקיו פ"ט סס"ה בשם ירושלמי פי' לוקה כו' וזהו דעת סברא ראשונה דמ"מ מדרבנן אסור וכמ"ש הר"נ כ"א א' במתני' תניא בתוספתא דמכלתין כו' וכמש"ל סי' רל"ב סי"ג ומ"מ דבריו צ"ע כיון דכתב שמתירים לו אלמא חל הנדר ולמה ילקה אינו שוא וכן הקשה ראבי"ה שם גם מ"ש שם שאין חל הנדר אינו מובן ואעפ"כ כתב שצריך שיתירו לו וכבר הקשה ראבי"ה עליו ומ"ש שם שמצא בשם ראבי"ה כו' עש"ך. ודברי סברא שניה עיקר:

ב **כד"א כו'**. רא"ש שם בשם הרמב"ן מהא דפ"ק דתענית (י"ב א') אם גזירתינו כו' ועא"ח סי' תק"ע מש"ש:

ג **ואפי' לא קיבל כו'**. דלא כטור בשם סה"מ והוא בסמ"ק סי' פ"א שפי' דהא דאמרינן דנדרים חל כו' בקיבל בפירוש משא"כ ההיא דתענית וליתא כמו שהקשה בהגהות שם דהא תנן פותחין כו' שבתות וי"ט והטור נזהר מזה ופי' דברי סמ"ק על דברי רמב"ן דמיירי בשלא אמר אלא בלשון קבלה וז"ש וכתב בס"ה כו' ובב"י בא"ח סי' תי"ח סתר דבריו ואמר דאדרבה דכ"ש בשקבל בפי' דאינו חל משפגעו דהא אמרינן שם (בתענית רפ"ב) אין גוזרין כו' ואם התחילו כו' וז"ש אפי' לסתור דעת הסמ"ק:

ד **המקבל כו'**. כנ"ל דנדרים חלין על דבר מצוה:

ה **אבל אם כו'**. כמ"ש הרא"ש בפ"ט בשם ירושלמי וכשיטת הרמב"ם לפסוק כמ"ד שנזכר באחרונה (דבריו צ"ע ועמ"ש בא"ח ר"ס תק"ע) ואעפ"כ באומר בלשון קבלה מודה להרמב"ן ועבא"ה שם:

ו **הא כו' בין כו'**. כמ"ש קונם סוכה כו':

ז **בין כו'**. ממ"ש ט"ו ב' והא משתעבד כו' ולא פריך ממה שנדר לבטל מל"ת:

ח **ואין הפרש כו'**. במכ"ש לאיסור הבא ע"י עצמו דחל ועמ"ש למטה ולא הוצרך כאן אלא למטה:

ט **אבל על כו'**. עתוס' דשבועות כ' ב' ד"ה דכי. ועוד דהא כו' ואמר בין בקיומו ר"ל קושית תוס' שם שכתבו ומיהו לריב"ב כו' [ועתוס' שם כ"ז א' ד"ה לקיים כו'] ואמרינן במכות כ"ב א' וליחשב כו' מושבע כו' ואם איתא ליחשב בקונם:

י **וה"ה כו'**. עתוס' בנדרים י"ז א' ד"ה יש נדר כו' וי"ל משום כו' ור"נ שם ד"ה שבועה וד"ה לרב הונא כו' ושם י"ח א' ד"ה הב"ע וראיתי לקצת כו' וכ"כ הר"נ בשם הרז"ה בפ"ג דשבועות שם וחילק בין איסור הבא מעצמו כו' וחזר ופי' כמ"ש כאן:

יא **כגון כו' וכן כו'**. צ"ע שבירושלמי פ"א דנדרים חייב על כל שבועה ושבועה אר"י לא איתא אלא בה' ככרין אבל בככר א' מכיון שהזכיר עליו שבועה עשאו כנבילה מכאן ואילך כו' והביאו הר"נ שם והרשב"א סי' תרט"ו תי' דנדר חל על שבועה משום איסור מוסיף דאיתוסף איסור חפצא עליה וצ"ע שכתב כאן להיפך בנזיר ניחא דהוא נמי מיתסר גברא כמש"ל ס"ס ר"ו:

יב **דהיינו כו'**. עתוס' שם ד"ה קונמות כו':

יג **והנדר כו'**. כנ"ל ולא חזר אלא לפי ששאלתו היה על זה:

יד **וי"א כו'**. מירושלמי ודשבועות הנ"ל ס"ל כתירוץ ראשון של תוס' שם וז"ש אבל אם כו' וערא"ש שם ועבה"ג וכ"ה מסקנא בנזיר כ"ב ב':

## סימן רטז

א **ואצ"ל כו'**. שם נ"ב ב' א"ר ת"ש כו' באלו לא קמיבעיא כו' וז"ש ואצ"ל דהא אף בשאני טועם קמיבעיא להו ועס"ב:

ב **וכן אסור כו' ואם כו'**. ר"נ במתני' הנ"ל ד"ה בדבר כו' ע"ש:

ג **אבל כו'**. שם בא"ד ושם מ"ז ב' בד"ה ת"ש המקדש כו' ונהנה נהנה דחליפין מותרין צ"ל דחליפי חליפין מותרין וכ"כ הרא"ש בספ"ב דקדושין נ"ו ב' במתני' שם וברא"ש כאן בפסקיו כתוב ובגידוליהן ובחלופי חילופיהן וניכר שהוא ט"ס וכן ברמזים לא כתבם:

ד **וכן הדין כו'**. טור והוא מתני' שם קונם הן לפי כו' וער"נ שם ד"ה קונם כו' ושם מ"ז א' ד"ה קונם כו'. ובה"ג כתב שהוא מדברי הרא"ש בפי' שם וכ"כ ב"י בתחלת דבריו ושגגה היא עברא"ש שם:

ה **וכן אם כו'**. הר"נ בד"ה הנ"ל ובד"ה האומר לאשתו ע"ש:

ו **כגון חטים כו'**. פ"ב דכלאים עד שתתליע וער"מ שם ובפ"ט דתרומות מתני' ו' ד"ה ור"י כו':

ז **כגון שום כו'**. מתני' דתרומות שם וכת"ק:

ח **וכן משקים כו'**. שם נ"ב ב' בעיא ולא אפשיטא ולחומרא ובזה אין חילוק בין זרעו כלה וכן בחילופיהם להיתרא דלא כש"ך:

ט **וכן אם כו'**. עבה"ג והוא לשון הטור וכ"פ הרמב"ם ועמ"ש בא"ח ס"ס תמ"ג:

י **או נתנן כו'**. ר"נ מ"ז א' ד"ה מת כו' וכן מפורש שם ל"ה א' שניתנה כו' וכמ"ש בס"ח:

יא **אפי' מכרו כו'**. נלמד מנפל דלמטה ולא דמי למ"ש בפ"ד דב"ב (ס"ג א') גבי בן לוי מכרה ולקחה כו' וכמ"ש בח"מ סי' ר"ט ס"ז דהתם משום שיורא עריב"ש שם:

יב **או כו'**. בר"נ שם וחסר שם בלשון הירושלמי ועברא"ש שם:

יג **ואפי' כו'**. שם בר"נ:

יד **א"ל קונם כו'**. תוס' דגיטין כ"א ב' ד"ה שלא כו' ובקדושין ה' א' ועירובין ט"ו ב' וש"מ:

טו **אמר קונם כו'**. הוא בעיא דירושלמי הנ"ל והרא"ש פי' שהם שני בעיות ופשיט הירושלמי לשניה דבלא אמר אלא זה בלבד נפל מותר אבל בעיא הראשונה לא נפשטה ותליא בפלוגתא דס"פ השואל ופ' בית כור וקי"ל שם דספקא הוא וכאן הוא לחומרא כמש"ש נ"ג א' ספק כו' וז"ש בין כו' אבל הר"נ מפרש דהכל בעיא אחת היא דפשיטא ליה דזה מותר בנפל אלא דמיבעיא ליה בביתך זה ונ"מ לנפל ופשיט דמשום זה ופירושו צ"ע דהיאך פשיט ליה ועב"י שישבו בדוחק וזהו וי"א הב' וכתב ב"י דמדברי הרמב"ם הביאו בש"ע ס"ה שכתב ככרי זה כו' משמע דפשיט הבעיא דמשום ביתך וזהו וי"א הראשון וכגירסתו בגמ' ככרי זה א"כ בגמ' שלנו איפשיט דמשום ביתך אבל לח"מ כתב דאין ראיה מדברי הרמב"ם שי"ל דוקא במדיר אמרינן כן וכמו שחילק הר"נ מ"ב ב' (ומ"ז א') ד"ה בעי כו' ועס"ז:

טז **אמר כו'**. דלא כרא"ש שכתב דוקא באמר בחיי ובמותי מדלא דחי כמו שדהו שם מ"ב ב' שאני כו' אבל הר"נ כתב דאמסקנא דשם סמיך ועבר"ג שם ד"ה בעי כו' ודברי הרא"ש צ"ע וכ"ש דברי הטור וכבר הקשה ב"י ועלח"מ:

יז **אבל אם כו'**. שם מ"ב וכנ"ל ס"ד:

יח **כאומר כו' כאומר כו'**. שם אלא כי כו':

יט **קהל כו'**. כמ"ש בב"ב קמ"ג א' מחצה כו':

כ **מי כו' דכ"מ וכו'**. כמ"ש בב"מ צ"ה ב' דרבא ס"ל כר' יונתן כו' ועש"ך וט"ז בסי' רכ"ח ס"מ:

כא **מי שנשבע כו'**. עש"ך:

כב **ככרי זה**. לשון הרמב"ם וכגירסתו בגמ' ועמ"ש בס"ז אבל הרא"ש וש"פ ל"ג זה וכתב הרא"ש בפי' שם ד"ה ככרי וכיון דלא אמר זה כו':

כג **ואם אמר כו'**. שם ב' ת"ש אר"י כו' כי מיבעיא כו' וכנ"ל:

כד **נתערב כו'**. ירושלמי והביאו הר"נ שם א' במתני' בירושלמי כו' וכן הביאו הרא"ש וש"פ וכ"ה בגמ' שם נ"ט א':

כה **האוסר כו'**. כנ"ל ס"ג אמר לאשתו כו' וממנה למד הר"נ כמ"ש בס"א שם וכן אם אמר כו':

כו **וה"ה כו'**. דלא גרע מחילופיהן:

כז **אבל כו'**. כמ"ש נ"ב ב' וכבר יצא כו':

כח **אפי' כו'**. דקי"ל בפ"ה דעבודת כוכבים (ס"ו א') כרבא בחמרא חדתי ועינבי כו':

## סימן ריז

א **נדר כו'**. מתני' מ"ט א' וגמ' שם לא דכ"ע כו' וער"מ בפירושו שם והעיקר שנגררים כו' ואמר או נשבע וכן בס"ג לאשמעינן דגם בשבועות הולכין אחר לשון ב"א:

ב **וכן כו'**. בעיא שם בירושלמי ולא איפשטא והביאו הרא"ש שם. ולחומרא. טור ועס"ג והרמב"ם וש"ע כתבו הולכים כו' כנ"ל:

ג **כגון כו'**. ירושלמי והביאו הרא"ש ור"נ שם:

ד **נדר כו'**. עבפי' המשנה שם ולא תפשע כו' ור"ל מה שמחלק המתני' בין אמר בה"א או בלא ה"א היינו לפי מקומם וזמנם כנ"ל:

ה **היו כו' אין כו'**. שם נ"ג א' וכמ"ש בסי"ז:

ו **אמר כו'**. כפי' הרא"ש שם בפי' אבל הר"נ פי' בע"א ע"ש:

ז **ומיהו כו'**. ער"נ שם ד"ה ולענין כו':

ח **אבל אם כו'**. ירושלמי שם הכל מודים בנודר מן הדלועים שמותר בירק כהדא דתניא הנודר מן העיקר אסור בטפילה מן הטפילה מותר בעיקר הנודר מן הבשר אסור בגידים מן הגידים מותר בבשר:

ט **הנודר כו'**. רי"ו בשם הירושלמי (והוא שם): (ומותר כו'. מתני' שם):

י **הנודר כו'**. ירושלמי הנ"ל:

יא **מקום כו'**. דבימי הגמ' היו נמלכין בכ"מ משא"כ עכשיו דאין נמלכין בכ"מ וכ"כ הטור משא"כ בעופות דעדיין נמלכין בכ"מ דלא כהר"נ שתמה על הרמב"ם:

יב **ומותר בחגבים**. מדלא קאמר דגים וחגבים נמי כו'. ר"נ שם:

יג **ואם כו' ואפי' כו'**. שם כגון שהקיז כו' א"ה כו' וכתי' דאביי וכמ"ש במעילה כ' ב' ועתוס' דחולין ק"ד א' ד"ה הנודר כו' והטור לא כתב כן:

יד **או לבשר כו'**. שם ושם דכייבין כו':

טו **אם לא כו'**. שם במתני' וברייתא וה"ה לשאני טועם או אוכל דקי"ל לחומרא כמ"ש בסי' רי"ו וחסר כאן וצ"ל בשר זה עלי או שאני כו':

טז **מהתבלין כו'**. תוספתא הביאה הרא"ש פ"ז סס"ב:

יז **ואם אמר כו'**. טור אבל ברא"ש כ' בלשון אחר:

יח **וי"א דאם כו'**. גמ' שם ל"ק מר כו' ומסדור הרב משמע אף בסיפא וכמ"ש הרשב"א והר"נ במתני' שם ד"ה מן הקום כו' ומיהו כו' ובגמ' שם ד"ה ורמינהי כו' אבל כבר תמה ב"י עליהם דאין בגירסא שלנו ברייתא זו בגמ' וכ"ד הטור והרמב"ם וש"ע לכאורה י"ל דס"ל דהסוגיא כריב"ב שם נ"ג א' אבל בירושלמי מחלק ביניהן ועמ"ש בסי"ג בהג"ה אבל סמך על הירושלמי והביאו הרא"ש שם מ"ט דר"י בקום שם אבוי עליו ע"ד דר"י הנודר מן היין אסור ביין מבושל חמרא מבשלא קרו ליה ועבדא"ש והרמב"ם כשיטתו לסמוך על הירושלמי:

יט **הנודר מהתמרים כו'**. כת"ק וער"נ שם ד"ה ולענין כו':

כ **אע"פ כו' ועוד כו'**. שם ד"ה וחכמים כו' אבל בירושלמי מחלק בע"א וז"ל מ"מ דר"י שם אבוי עליו מ"ט דריב"ב שם בנו עליו מסתברא ריב"ב יודה לר"י ור"י לא יודה לריב"ב דיב"ב יודה לר"י שם בנו לכ"ש שם אביו ר"י לא יודה לריב"ב לא אמר אלא שם אביו אבל שם בנו לא והביאו הרא"ש בקיצור שם במתני' דקום ועב"י:

כא **מדבש כו'**. שם דלא כרשב"א:

כב **ואסור כו'**. עראש פ"ו ס"ג וכ"כ הרשב"א וער"נ נ"ג א' ד"ה אסור בירקות כו' אבל להרמב"ם דמתיר בקום כמ"ש בסי"א גם כאן מותר:

כג **ומותר כו'**. ירושלמי שם ע"ד דר"י הנודר מן היין מותר בקונדיטין וכתב ב"י דכ"ש לרבנן אבל הרא"ש סס"ה כתב אבל לרבנן אסור וכ"כ הטור:

כד **הנודר מהתירוש כו'**. ר"נ נ"ה ב' ד"ה תוספתא כו' והתוספתא הובאה בגמ' פ"ה דיומא (ע"ו ב') ע"ש:

כה **הנודר מהתבואה**. גמ' שם הכל מודים כו':

כו **אז כו'**. שם ופסק הר"נ כאביי ורבא אלא דלענין שכר בתים לא איפשטא וע"ש בד"ה ולענין כו' אבל הרא"ש כתב דמסתברא כרב יוסף וכ"פ הטור והקשה ב"י דהא הרא"ש כתב ומסתבר כו' כדי להוציא ממון ודחק עצמו בב"י אבל הלח"מ כתב דלאו דוקא והרא"ש לא כתב אלא לחזק דבריו ע"ש:

כז **הנודר מפת כו'**. מתני' בפ"ק דחלה הנודר מן הפת כו' ואמרינן בירושלמי שם הא הנודר מן הפת ומן התבואה אסור בכל לרבנן ר"ח בשם ר' יוחנן כיני מתני' אף הנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן מה אנן קיימין אם באומר פת תורה מעתה אף האומר תבואת תורה יהא אסור בכל דכתיב ותבואת הכרם אי באומר פת סתם אין לך קרוי פת סתם אלא חטין ושעורין בלבד א"ר יוסי קיימתיה במקום שאוכלין פת כל אין לך קרויה פת אלא ה' המינין בלבד והביאו הרא"ש בנדרים שם בקוצר:

כח **או מהמזון כו'**. אע"ג דאיתותבו באורז (ברכות ל"ז א') מ"מ בלשון ב"א אינו נקרא מזון:

כט **הנודר כו'**. דלא מתיר שם אלא באפויה כמ"ש למטה וער"נ שם ד"ה חטה כו':

ל **האומר פת כו' ויש כו'**. כמ"ש בשבועות כ"ג א' ודלמא פת חטין לאכול כו' שכל אלו בכלל סתם נדרים כמ"ש בספ"ב דנדרים וז"ש אא"כ כו' אבל י"א דודאי פת מושך הכל אלא דאיהו טעה בהכי וכן כל הקושיות דשם:

לא **או שידוע כו'**. כנ"ל בד"ס זה:

לב **גריס כו'**. ברייתא שם וערא"ש בפירושו במתני' שם ד"ה ר"י כו':

לג **ובפרי העץ**. רא"ש ד"ה בכל כו' וראיה מדל"ק אלא כמיהין ופטריות. ב"י:

לד **דג' בתים כו'**. כמ"ש בספ"ק דעבודת כוכבים:

לה **קהל כו' דזה כו'**. כמ"ש בפ' השואל (ק' א') המחליף פרה כו' עד שלא מכרתי כו' ואמרינן (גטין כ"ה א' וש"מ) האחין שחלקו לקוחות כו':

לו **ואם נדר כו'**. כנ"ל דבנדרים הולכין כו':

לז **ואפי' באותם כו'**. ר"נ ורא"ש בשם ירושלמי:

לח **אמר יורדי כו'**. רא"ש ור"נ בשם ירושלמי ע"ש (בר"נ שכתב אבל נ"ל שאין הדין כו' וע"ש פ"ד א') וכר"ע ועבה"ג:

לט **ואפי' אמר כו'**. כמש"ש כ"ה א' א"ל כי קא משתבע כו':

מ **ומותר בכ"ד כו'**. מדקאמר דגים כו' נקט דוקא בע"ח ול"ק דברים הטמונים בארץ:

מא **ואם נדר כו'**. גמ' שם:

מב **הנודר מכ"ד כו'**. תוס' דב"ב פ"ד א' ד"ה האי כו':

מג (**ליקוט**) **הנודר כו'**. השמיט מש"ש הנודר מן הילודים כו' שכ' הטור לפי שהלך בשיטת הרמב"ם והשמיט זה לפי פירושו דלא כהרא"ש ועבב"י (ע"כ):

מד **נדר מבנים כו'**. פ"ט דב"ב (קמ"ג ב'):

מה **מי כו'**. כמ"ש בפ"ב (י"ח ב') סתם נדרים להחמיר ופי' כו':

מו **מי כו'**. כנ"ל:

מז **מי שנדר שלא כו'**. כמ"ש בס"פ הדיינין מי נשבע כו':

מח **מי שנדר כו'**. עבא"ח סי' תקס"ח סי"א:

מט **וכן מי כו'**. ע"ש סעיף י':

## סימן ריח

א **כל כו'**. לשון הרמב"ם:

ב **או נשבע**. כמ"ש בס"פ מרובה (פ' א'):

ג **כיצד כו'**. פסק כר"י דס"ל דר"י ל"פ את"ק אלא לפרושי כמו בפירקין דלעיל די"א קונם גריס כו' (נ"ג ב') דל"פ וכן (נ"א ב') אבא שאול אומר הנודר מן הגבינה כו' ועוד דסתם תנא כדבריו ספ"ה שלא נתכוין זה כו' ואמרו בירושלמי שם אר"י דר"י היא כו'. הרא"ש:

ד **ללבוש**. שם בברייתא:

ה **ולהתכסות**. במתני':

ו **ונצטער**. שם בברייתא וסובר הרמב"ם דמתני' נמי בכה"ג אבל הר"נ כתב דמתני' פליג אברייתא וקי"ל כמתני' וע"ש ד"ה תניא כו' והרא"ש כתב דלבוש דברייתא ל"ד וכמ"ש במתני':

ז **ומותר להתכסות כו'**. במתני' שם:

ח **וכ"ז דוקא כו'**. וראיה מדבעינן תנאי כפול ובפ"ב דקדושין (מ"ט נ') דדברים שבלב כו' ועסי' ר"כ סט"ו בהג"ה:

ט **א"ל כו'**. כמ"ש בפ"ט דב"ב (קמ"ו ב') במי שהלך בנו למ"ה וכמ"ש בח"מ ר"ס רמ"ו:

י **מי כו'**. למד מסעיף שקדם:

יא **וכ"ש קהל כו'**. ועש"ך בשם רש"ל שחולק על זה מגמ' פ"ק דחולין (י"ז א') וכדברי הרא"ש בתירוץ בתרא:

יב **מותר כו'**. ר"ל אבל לאכול ולשתות אסור וכמ"ש בתוספתא פ"ד מותר ליכנס לביתו ולרחוץ עמו בצונן ואסור לאכול ולשתות וט"ס וצ"ל ולשתות עמו בצונן דלא כהרא"ש וטור שמתירין גם לאכול ולשתות כיון שאין פיו ולבו שוין כמ"ש בפ"ג דתרומות:

יג **בסעודה זו**. עבר"נ שם ד"ה תוספתא היה כו' וה"ה כאן:

יד **הוא וכל כו'**. כגרסת ספרים שלנו והרמב"ם והר"נ דלא כהרא"ש וטור:

טו **קהל כו'**. כנ"ל ס"א:

טז **ואם לאו כו'**. כמ"ש (יומא י' ב') דירת עראי בעינן ונקרא דירה:

## סימן ריט

**מי כו'**. שבועות כ"ט א' באומר יאסרו כו' וכתב הרא"ש שם ומש"ש כ"ה א' הכא דלא כו' ר"ל דאמר בהדיא יום א' ועיין סי' רל"ו ס"ד בהג"ה בנדרים ט"ו א' ואי דלא כו' ושם כ"ד ב' באומר כו' ושם כ"ה א' באומר יאסרו כו' כיון כו' ועיין ר"ג שם ד"ה היכי כו':

## סימן רכ

א **בין כו' וצריך כו'**. אפי' עומד בתחלת היום ול"ד לתענית וער"נ ד"ה ומה שנהגו כו':

ב **וי"א כו'**. שם ד"ה כמאן כו' והרא"ש:

ג **ומיהו כו'**. ד"ה ומה כו':

ד **אמר כו'**. דאותו היום משמע כמו היום:

ה **ואם כו'**. כיון שהתחיל שוב לא פקע:

ו **ומותר אח"כ כו'**. מדל"ק בגמ' אלא על היום ועש"ך שי"ח ע"ז:

ז **מעת לעת**. רמב"ם וטור וש"פ:

ח **אפי' ראש חודש כו'**. גמ' שם:

ט **או שנה כו'**. שם ת"ש קונם כו'. ומינה דה"ה לשבוע וחדש סתם כנ"ל בסעיפים הקודמים:

י **ואם נתעבדה כו'**. ער"ן שם ד"ה אסור בה כו' בשם הרשב"א דכה"ג אין עיבור בכלל אלא שהר"נ כתב ואני חוכך כו' וכ"פ הרא"ש שם ושם ס"א א' משמע כדברי הרשב"א וער"נ שם ד"ה וש"מ כו' אבל הרא"ש שם ד"ה אלא פי' דאי הוה כו':

יא **ואם עומד כו'**. הוא מתני' הנ"ל וכמש"ש ס"א ה"ד אילימא כו' לעולם כו' וכן בירושלמי תשרי ר"ה לנדרים של"ת ר"ח אדר יעלה במקום אלול והביאו הרא"ש שם:

יב **עד סוף כו'**. שם גירסות חלוקות והכריח הרא"ש כגירסא זו דאל"כ ל"ל למימר ראש וסוף:

יג **ולהרמב"ם כו'**. עבה"ג אבל הרא"ש ור"נ פסקו כסברא ראשונה דהלכה כר"י וכן סתם בש"ע בכמה מקומות:

(**ליקוט**) **ולהרמב"ם כו'**. אבל בשאר מקומות סתם כסברא ראשונה ועבא"ח סי' תכ"ז וסי' תקס"ח ס"ז בהג"ה ולקמן ס"ס ת"ב ובא"ע סימן קכ"ו ס"ז בהג"ה ובח"מ סי' מ"ג סכ"ח אבל בש"ע א"ח סי' תקס"ה ס"ז פסק כהרמב"ם (עמש"ש בליקוט) וסותר לכל הנ"ל (ע"כ):

יד **עד פני כו' וי"א כו'**. ר"נ ד"ה ולענין כו' ועבה"ג:

טו **ואם המקום כו'**. שם הכל לפי כו' וער"נ ורא"ש בפי':

טז **אם כו'**. ר"נ ס"א ב' ד"ה ירושלמי כו':

יז **ואפי' כו' וכן כו'**. כמ"ש גטין ע"ו ב' כי שריתוה כו' וקי"ל לחומרא כמ"ש בא"ה סי' קמ"ד ס"ג:

יח **כגון כו'**. כמש"ו וכתב מהר"מ דהא כתיב אם יהיה אלהים (בראשית כ"ח:כ') אם נתן תתן (במדבר כ"א:ב') וכיוצא:

יט **וכ"ש כו'**. שכופל תנאו:

כ **אע"ג כו'**. עתוס' דר"ה ד' א' ד"ה בשביל כו' ובחנם דחקו א"ע (לפ"מ שנראה מדברי הרמ"א דלא מקרי ע"מ לק"פ אלא בכופל דבריו):

כא **הרבה**. ערא"ש ד"ה עד כו':

כב **התאנים**. שם בגמ' ותניא הנודר כו' מ"ט דת"ק כו':

כג **האוסר כו'**. לשון הרמב"ם ומפרש דעד הגשם אם ירדו עד רביעה ראשונה ואם לא ירדו עד רביעה אחרונה וצ"ל דגירסא אחרת ה"ל בגמ'. ופסק כר' יוסי דהלכתא כוותיה (כמ"ש בעירובין מ"ו ב' וש"מ) ובתענית ו' א' אר"ח הלכה כר' יוסי. אבל רש"י שם גריס הלכה כר' יהודה ע"ש ד"ה נראה לר' כו' וכמש"ש אר"ח הלכה כר"ג וכן שם י' א' וכמ"ש בא"ח ר"ס קי"ז וז"ש בהג"ה וזמן רביעה שניה כו' כר' יהודה וכמ"ש הרא"ש בנדרים שם והטור. ועסי' תקע"ה ס"א שפ' כר"מ (וכהגירסא בתענית בדברי ר"מ) כמ"ש בנדרים שם ובתענית שם שלישית להתענות ושם וכן היה ר' יוסי אומר אין היחידים כו' והרמב"ם וש"ע פ' כסתם מתני' שם י' א' הגיע י"ז כו' והוא אליבא דר"מ כמש"ש בג' במרחשון שואלין כו' (ועבר"נ שם):

כד **ואם אמר כו'**. פסק כת"ק ועבה"ג וב"י ועברי"ף ורא"ש בפ"י דב"ב סוף ס"מ והדין כללא ל"ד כו' וטעמם דאמרינן בכתובות ע"ז א' ובב"מ ל"ז ב' אמוראי נינהו כו' ורבא אר"נ פליג וקי"ל כרבא שם ובחנם האריך ב"י (ועבח"מ סי' תכ"ג ס"ק ג'):

כה **ובגולה כו'**. תענית י' וכמ"ש ראשונה לשאל:

כו **אמר כו'**. ע' בתענית ד' ב' ורמינהי כו' תרי תנאי כו' ופסק שם כר"י דמתני' ראשונה (ומבואר בירושלמי דנדרים שם ר"מ כדעתיה ור"י כדעתיה דת"ת עד מתי שואלין כו' וכמ"ש המפרש במתני' דנדרים) . אבל מש"ש ס"פ (י"ב ב') עד שיצא ניסן אתיא אליבא דכולי עלמא:

כז **קונם כו'**. עיין ר"נ מ"ט א' ד"ה ירושלמי כו':

כח **הרי זה לוקה**. עיין ר"נ ט"ו א' ד"ה הלכה כו' ועיין בהגהת בה"ג:

## סימן רכא

א **ראובן כו' או כו'**. ע"ש מ"ו א' איבעיא להו כו':

ב **אסור כו'**. כר"א הואיל סתם מתני' כוותיה וער"נ ד"ה ולענין כו':

ג **אפי' בבקעה כו'**. הרא"ש בפסקיו דבחצר אף לרבנן אסור דבב"ב נ"ז ב' אמרינן דוקא בשותפין לא קפדי ועיין תוס' שם ד"ה רבינא ובמגילה ח' א' ד"ה דריסת כו':

ד **בימות החמה**. כפ"ק דשבת (ו' ב'):

ה **וכן אסור** (לחמם) **כו'**. ירושלמי נדר מהככר מהו לחמם בו ידיו ועש"ך:

ו **קרדום כו'**. ירושלמי והביאו הרא"ש שם:

ז **יכול כו'**. עיין רא"ש ד"ה תנן כו' וה"ה כו' ור"נ ד"ה ולענין כו' ותוס' בכתובות ק"ח א' ד"ה הא כו' דלא כר"ת:

ח **ואפי' כו'**. שם ושם ועיין ח"מ ר"ס קכ"ח:

ט **ואסור ללמדו כו'**. כר' יוחנן שם אף בגדיל ועיין ר"נ ד"ה ור' יוחנן כו':

י **והוא כו'**. כמש"ש ל"ה ב' א"א שלוחי דידן כו' ושם ל"ו ב' אלא לדעתו כו' באומר כו' אלמא דאע"ג דמצוה קעביד אפ"ה אסור בכה"ג:

יא **והאידנא כו'**. הרא"ש שם ועתוס' דבכורות כ"ט א' ד"ה מה כו':

יב **ומותר כו'**. כפי' הר"נ ד"ה מותר להשקות כו':

יג **וי"ח כו'**. קאי אלמעלה והוא כו' וכמ"ש הרא"ש שם דדוקא בדבר שצריך דעת כגון קרבן ותרומה וכמש"ש ל"ו ב' וא"א צריך דעת כו' וזה שאמרו שם ל"ה ב' א"א שלוחי דידן כו' כיון דצריך דעת וא"א שלוחי דשמיא כו' כיון שא"צ דעת ועבפי' שם ד"ה אלא מחוסר כו':

יד **בין כו'**. ער"נ ד"ה איכא דמתני. ולענין הלכה כו' וכ"כ הרא"ש וש"פ:

טו **אם כו' ואם כו'**. ערא"ש בפי' שם:

טז **ראובן כו' ובמקום כו'**. טור ופסק כשמואל אבל הר"נ פסק כתי' ב' ואב"א כדרשב"א כו':

יז **ואם אין כו'**. רא"ש בפי' ובפסקיו וכמ"ש באבידה ובמקום שנוטלין כו' וכנ"ל בביקור:

יח **אפי' אם כו'**. רא"ש בשם ירושלמי וער"נ שם ד"ה אלא רפואת כו':

יט **אבל אם כו' ואפי' אם כו'**. כנ"ל שם ברא"ש:

כ **ואם אינו כו'**. שם ור"נ ד"ה הנ"ל ע"ש:

כא **ואם חלה בן כו'**. ולישא צ"ל ולישב כו' וער"נ שם ד"ה אלא לשמואל כו' ומ"ש הרא"ש בפי' ד"ה מ"ש כו' וגם. הוא קושיא אחרת ואף לישב מותר:

כב **ואם נכסי כו'**. כתי' דעולא וער"נ ד"ה עולא ורא"ש ד"ה בשנכסי כו':

כג **חלה בנו כו'**. שם מתבי כו':

כד **ראובן כו'**. ער"נ ד"ה ר' יהודה כו' וד"ה תניא. ומהא כו' וכ"כ הרא"ש בפי' ופסק בפסקיו כר"י ומתני' איירי בקטנה:

כה **ואם דרך כו'**. כפי' הרא"ש ד"ה התמחוי:

כו **או כו'**. כפי' הר"נ ד"ה אבל אוכל כו':

כז **אבל אם כו'**. כסברא ראשונה שבס"ז ויתבאר שם וכ"כ ש"ך וכ"ה בתוס' שם וש"פ:

כח **המשכיר כו'**. כ"כ תוס' בנדרים שם בשם ר"ת והוכיחו מהנ"ל בסעיף שקדם ודחו סברתו דוקא משום שלא אסרו בפירוש לא היה דעתו על מה שהשכיר משא"כ באסרו בפירוש וכמ"ש בערכין כ"א א' היכי מצי דייר כו' וזהו מ"ש כאן ובסעיף שקדם ואם פירש כו' והקשו מהא דפ' אע"פ (נ"ט ב') דאמרינן דווקא לכשאפדנה תקדש ותירצו דוקא

יותר על דמי השכירות יכול להקדיש וכה"ג ההיא דערכין דא"י לדור משום חלק ההקדש וההיא דאע"פ כנגד החוב וכן תירצו בערכין שם ובכתובות שם וכ"כ הרא"ש בנדרים שם וכן הר"נ. עוד תירצו בנדרים שם דבהקדש גמור דוקא יכול לאסור היותר על החוב משא"כ בקונם וכן תירצו ג"כ בכתובות שם דבכה"ג אתי ההיא דכתובות ובזה ניחא מש"ש א' ומי איכא מידי דאלו כו' ועוד כיון דאינו על גוף השדה הוי כקונם ותי' זה כתב הר"נ ג"כ בשם ר"ת דוקא בהקדש או קונם כללי דדמיא להקדש אבל לא בקונם פרטי דדוקא הקדש מפקיע מידי שעבוד משא"כ בקונמות דאלמוה רבנן לשעבודיה כמ"ש בכתובות ועתוס' שם ד"ה קונמות וא"ת כו' וא"ת כו' וכ"כ ריב"ש סי' שנ"ה וכתב דר"ת אזיל לשיטתו דס"ל דאף הקדש דמים מפקיע מידי שעבוד כמ"ש (תוס') בב"ק ל"ג ב' ד"ה משום וש"מ אבל כל האחרונים דחו דבריו וס"ל כרש"י דדוקא קדושת הגוף מפקיע וכמ"ש בח"מ ס"ס קי"ז ע"ש. עוד תירצו בנדרים שם לחלק בין בע"ח דאין סופו לחזור אליו למשכיר דסופו לחזור אליו וכ"כ בב"ק נ"א ב' אף שבערכין סתרו זה הסברא וכ"כ הרא"ש בנדרים שם אלא שהרכיב ב' התירוצים אלו יחד הא דכתובות שם משום דבבע"ח והא דנדרים לאו משום דלא אסרו בפירוש אלא משום דקונם הוא. אבל בב"ק שם כתב לחלק בין ההיא דערכין להההיא דכתובות כתי' הזה בין בע"ה למשכיר וההיא דנדרים משום דלא אסרו בפירוש ודחה בזה סברת ריצב"א דס"ל כר"ת כנ"ל ואח"כ כתב תי' הראשון הנ"ל לחלק בין שכנגד השכירות להמותר ופריך בערכין היכי מצי דייר משום חלק הקדש וכתב ומתוך זה נ"ל דבהקדש שחל על גוף הקרקע יכול לאסור חלק שיש בו משא"כ באוסר הנאתו ובזה מיתרצא ההיא דנדרים אבל בית של שני שותפין דאמרינן שם דאוסרין זע"ז משום דהנאה שלו כנ"ל להלכה למעשה ע"ש וז"ש וי"א שאפי' פירשו כו'. עוד תירצו בנדרים שם לחלק בין הקדים לו שכרו או לא וכ"כ בערכין שם והביאו ראיה מתוספתא פ"ה דב"מ ומירושלמי דפ"ד דפסחים ע"ש וכ"כ הר"נ בשם אחרים אבל הריב"ש שם כתב דהירושלמי מחלק אם הקדים דר בחנם וא"ל נותן להקדש. והר"נ כתב דההיא דערכין בשוכר בית סתם משא"כ ההיא דכתובות שם והטעם דאין קדושת דמים מפקיע מידי שעבוד וכתב אלא ההיא דנדרים קשה דהא קונמות קדושת הגוף הוא כמ"ש בכתובות שם וכתב תי' ר"ת לחלק בין הקדש וקונם כללי לקונם פרטי ותי' הנ"ל בין הקדים ללא הקדים וכתב דעל הכל קשה מתני' דהשותפין אוסרין זע"ז דהא קונם פרטי הוא וכהקדים דמי אלא צ"ל כתי' הראשון של תוס' דההיא דמודר הנאה במשכיר שאין דעתו לאסרו כי לא פירש ואחרים תי' דההיא שכירות לאו שכירות גמור היא דמקבל בטסקא כו' אבל הוא כתב דודאי המשכיר יכול לאסור על השוכר אפי' הקדים לו שכרו

דקונמות מפקיע מידי שעבוד בין אסרו אכ"ע בין על השוכר לבד אבל על אחר אין יכול לאסור דהא המודר אינו נהנה מן המשכיר אלא מן השוכר וכל דבריו כתב הריב"ש שם והסכים לדברי הר"ן:

כט **ושוכר כו'**. תוספתא בפ"ח דב"מ עמד השוכר והקדישה ה"ז מקודשת עד שתצא מרשותו כו' והביאו תוספות בערכין שם וע"ש:

ל **וממשכן כו' ובעל כו'**. ר"ל לא כתי' הנ"ל שמחלק בין בע"ה למשכיר וע"ל סי' הג"ה ס"ז בהג"ה:

לא **המשאיל כו' והשואל כו'**. ר"ל ג"כ כמו משכיר ושוכר וע"ש:

לב **הנותן כו'**. דאין אומן קונה בשבח כלי כמ"ש בפ"ט דב"ק (צ"ט) וכמ"ש בח"מ סי' ש"ז ס"ב ואף להחולקין מ"מ סמנין אין בהן ממש וא"י לאסור כמ"ש בספ"א דנדרים וש"מ וכה"ג אפי' מדרבנן ליכא:

לג **אבל אינו כו'**. עבה"ג וכמש"ש ל"ג א' מאן תנא כו':

לד **אבל אסור כו'**. שם והתנן מי כו' הכי השתא כו':

לה **וכן אסור כו'**. ממש"ש לא מיבעיא כו' ואם איתא אכתי י"ל ביחיד. תוס' שם ד"ה באומר כו':

לו **אם אסר כו'**. כמש"ש ל"ו ב' במקום שנוטלין כו' ה"נ דמשכירין כמ"ש בספ"ט דב"מ והא רבא אפיק ספרא דאגדתא כו':

לז **מותר לשחוט כו'**. כמ"ש בפ"ק דחולין (ח' א') בסכין של עבודת כוכבים:

לח **מותר לתקוע בו**. עמ"ש בא"ח סי' תקפ"ו ס"ה ובליקוטים מחילוף הגירסות דשם:

לט **הנודר כו'**. כמש"ש בשופר של עבודת כוכבים ושל עולה דמצות לאו ליהנות ניתנו:

מ **אבל כו'**. עבא"ח סי' תרמ"ט ס"ב בהג"ה מש"ש:

## סימן רכב

**ואפי' כו' וי"א כו'**. ער"נ שם ד"ה ולענין כו' ובא"ע סימן פ"ה סי"א:

## סימן רכג

א **וכן מותר כו'**. ער"נ שם ד"ה ירושלמי במס' ביכורים כו':

ב **אסר בנו כו'**. ער"נ מ"ט א' ד"ה ולענין כו' אבל הרמב"ם כו':

ג **לאחיו או כו'**. עמ"ש בח"מ סי' שס"ז ס"ה:

ד **וצריך כו'**. גמ' שם ועמש"ש:

## סימן רכד

א **או הרי כו'**. ע"ש מ"ו א' בגמ' וש"מ:

ב (**ליקוט**) **ואסורין בדברים כו'**. עבה"ג ס"ק ז' מה שהקשו על הרמב"ם ותי"ט תירץ דרמב"ם מפרש דמתני' אתיא ככ"ע כדאמרינן בר"פ דמודה ראב"י בדבר שיש בו דין חלוקה וכתב הרא"ש הטעם כיון דאפשר בחלוקה לא סמכינן אברירה וה"נ דכוותה כיון דאפשר למכתב חלקו לנשיא לא סמכינן אברירה (ע"כ):

ג **וי"א כו'**. ער"נ שם ד"ה ולא כו' וכמש"ש מ"ו ב' וער"נ שם ד"ה א"ל ר"י כו':

ד **ומי כו'**. ע' תקר"ג:

## סימן רכה

**האומר כו'**. שם מ"ז א' פ"ה ב' ובכתובות נ"ט א' וש"מ:

## סימן רכו

א **עד שיחלקו כו'**. עיין ר"נ מ"ו ב' ד"ה אבל כו':

ב **בין כו'**. דמש"ש הלכה כראב"י אכולה קאי וכן מש"ש מחלוקת כו' אכולה קאי וכ"ה בטור:

ג **הדירו כו'**. אע"ג דשם איבעיא להו בנדרו כו' סוניא דב"ק נ"א ב' דאין חילוק וערא"ש שם בפסקיו:

ד **ודוקא כו'**. דהא קי"ל בדאורייתא אין ברירה אלא דכאן אמרי' ברירה דע"ד כן קנו החצר תחלה כו' כמ"ש הרא"ש והרשב"א בשם הרשב"א הצרפתי ולכן דוקא בכה"ג וער"ג שם ד"ה היה אחד כו' ועמ"ש בא"ח סי' תי"ג בליקוטים:

ה **וכן הדין כו'**. היינו במקום שיש בו דין חלוקה כנ"ל:

ו **ואמר א' כו'**. זהו לא תליא בהנ"ל דאף בכולו שלו הדין כן ועט"ז:

ז **אבל אם כו'**. דסתם הקדש בזה"ז לעניים וכמש"ש י"ח ב' רי"א כו' בגליל מותרת כו' משא"כ ברישא דודאי דעתו לאסור דאל"כ הא הקדש לעניים מותר ליהנות ומה הועיל וז"ש במתני' הנ"ל הריני עליך חרם אסור לכ"ע ולא חילק בין יהודה לגליל וכתב ואע"ג דאין מעילה במחובר מ"מ איסורא איכא ועוד דאפשר דתליש ולבסוף חיברו ובטלו לענין הקדש כתלוש דמי ועמ"ש בח"מ סי' צ"ה סס"א. ולשון הרב כך הוא וכן הדין כו' ואמר כו' דחילוק בין יש דין חלוקה או לא אבל אם כו' מותר בכ"ע ועב"י ס"ס רכ"א בשם הרשב"א:

ח **וכן אם כו'**. עמ"ש בא"ה סי' תרנ"ח ס"ז בהג"ה:

ט **היה אחד כו'**. טור וכמו בשניהם נודרין. ב"י:

י **ואסור כו'**. כנ"ל ס"א:

יא **וכופין הנודר כו'**. סתם כדעת הרא"ש בין בנודר בין במדיר אבל דעת הרמב"ם דוקא במדירו חבירו והרמב"ן והרשב"א והר"נ השיגוהו וכתבו להיפך וכמש"ש בגמ' ה"נ מסתברא כו' אלא שהרמב"ם סמך על הירושלמי כדרכו וער"נ שם ד"ה אי כו' והרא"ש בפסקיו:

יב **בעל כו'**. עבה"ג:

## סימן רכז

א **אם ישמעו לו**. כ"ה הגירסא העיקרית במתני' וער"נ ורא"ש שם:

ב **וזבינא כו'**. הרא"ש בפסקיו וטור וכמ"ש בגמ' שם:

ג **אסר כו'**. נלמד מס"א וער"נ מ"ג א' ד"ה אביי כו':

ד **מי כו'**. עמ"ש בח"מ סי' פ"ז סל"ה:

(**ליקוט**) **מי כו' וכן הדין כו'**. לכאורה ממ"ש וכן כו' ס"ל דטובת הנאה אינה ממון (עמש"ש בח"מ ס"ק קי"ב) אבל ליתא דא"כ קשה קושית הגמ' דא"כ בכהנים אלו ג"כ יטלו ע"כ אלא ע"כ פסק כאן כרבא ומ"ש וכן כו' כתב כן ע"פ הירושלמי שם וז"ל הירושלמי שם ריב"ח אמר אדם נותן מעשרותיו בטובת הנאה ור"י אמר אין אדם נותן מעשרותיו כו' מתנית' פליגא על ריב"ח קונם כהנים ולוים נהנין לי יטלו ע"כ פתר לה באומר אי אפשי ליתן מתנה כל עיקר תדע שהוא כן דתנינן כהנים אלו לוים אלו יטלו אחרים אבל זה צ"ע שהוא סותר דברי עצמו בפ"ב מהל' גניבה הלכה ה' גנב תרומה ישראלים שהפרישו אינו משלם תשלומי כפל לפי שאין להם בה אלא טובת הנאה וט"ה אינה ממון (וכ"פ בפ"ה מהל' אישות) וצ"ע וגם צ"ע שסותר דברי עצמו שפסק כתירוצא קמא בב"מ י"א ב' מטלטלי אגב מקרקעי הקנהו לו ומוכח דט"ה ממון וכן קשיא דברי הרי"ף אהדדי דרי"ף פסק ג"כ כתירוצא קמא הנ"ל ובספ"ג דפסחים מסיק דט"ה אינה ממון וע"ש ברי"ף וצ"ע אך על קושיא ראשונה היה אפשר לומר (כמ"ש הכ"מ) דיש חילוק בנדרים דאפי' ויתור אסור דאע"ג דט"ה אינה ממון אפ"ה אסור ומשמעות הירושלמי כן דלא תלי בפלוגתא דט"ה ממון אלא אם יכול ליתן בט"ה אלא שמגמ' דידן לא משמע כן דתליא בפלוגתא דט"ה אלא שהוא תופס להירושלמי כדרכו בכ"מ (ע"כ):

# סימן רכח

א (**ליקוט**) **מי שנדר ונתחרט כו' כיצד כו'**. דאין ניתר אלא בחרטה כמ"ש בגטין פ"ג ב' הא אר"י אין חכם כו' וכ"מ בכמה מקומות (ע"כ):

ב **דגמיר כו' והוא כו'**. כ"ד הרא"ש בפ"ג ס"ג וער"נ ח' ב' ד"ה ושמתא כו' כ"ג א' ד"ה והתרת כו' ע"ח א' ד"ה אמר כו' דלא כהרמב"ן דמצריך סמוך דוקא. ודעת הרמב"ם דהדיוטות א"צ דמסברי כו' ועב"י:

ג **וגם יודעין כו'**. הרא"ש שם ור"נ ע"ח א' בשם הירושלמי:

ד **ג"פ**. טור ומהרמב"ם משמע שפ"א די. ב"י. ובפירושו ספ"י כתב ב"פ אבל דברי הרא"ש בסוף יומא כדברי הטור שכתב ומיהו נראה כו' ולכך כו':

(**ליקוט**) **ג"פ**. כמ"ש בס"פ ד' מיתות הותר הנדר כו' ואע"ג דשם ל"ק רק ב"פ ל"ד דב"פ ודאי לא מעלה ולא מוריד וכמ"ש בספ"ג דפרה עץ ארז. כו' אזוב כו' וכן בפ"ק דנדה (י"א א') קפצה וראתה כו' ואף שתוס' מגיהין שם דצ"ל ג"פ אינו מוכרח (וכ"כ תוס' שם ל"ט ב' בד"ה אלמא) וכמ"ש למעלה וכן בהרבה מקומות (ע"כ):

(**ליקוט**) **ג"פ**. כמ"ש בספ"ד מיתות הותר הנדר כו' [וכן בפרק הספינה (ע"ד א') הגירסא בע"י מופר לך מופר לך] ואף שלא כ' רק ב"פ הוא ג"פ כמו בפ"ג דפרה אזוב זה כו' ובמנחות פ' ר' ישמעאל (ס"ה א') ושאר מקומות אבל ב"פ לא מצינו לעולם (ע"כ):

ה **או כו'**. עמ"ש בסי' רל"ד סל"ז:

ו **אפי' כו'**. עבה"ג ושם ב' אר"נ הלכתא כו' ור"נ סבר כו' וכנ"ל ס"א:

ז **ובלבד כו'**. מתני' הנ"ל:

ח **וחרמי כו'**. עבא"ח סי' ש"ו סי"ב:

ט **בד"א כו'**. עבה"ג ועראש שם וע"ל ס"ז:

י **ואם נשאל כו'**. הרמב"ם דבשביל שנהנה לא בטלה התרה כ"מ וז"ש בפ"ה דב"ב (ע"ד א') הל"ל מופר לך ועלח"מ שם:

יא **נשבע כו'**. כנ"ל בסעיף שקדם ועבה"ג ועב"י בפי' הירושלמי הנ"ל:

יב **מי כו'**. כנ"ל ריש הסי':

יג **ומיהו כו'**. דבעינן שיעקור הנדר מעיקרו כמ"ש בפ' המדיר (ע"ד ב') מה בין חכם כו' וזש"ש שר"ג עצמו הטריח למצא פתח לרב סחורה וכן ממש"ש לבך עלך כדו תהית הרא"ש שם:

יד **וי"א דחוזרין כו' ויש מי כו'**. ע' מרדכי ספ"ג דשבועות שהאריך וז"ל בקיצור כתב ר"מ וז"ל פ"ג דנדרים מסקינן הלכתא פותחין בחרטה ומשמע כולה שמעתא שם בחרטה

בעלמא כדו תהית כו' ולא כמ"ש רש"י פ' הדר שצריך למצוא פתח כו' וכ"מ שם כ' א' דפותחין קולא הוא דקאמר בשלמא כו' ועתוס' דעירובין ס"ד ב' ד"ה פותחין כו' וכתב שם ור"י בכור שור כתב וז"ל ג' חרטות הן א' בנולד ואין פותחין בו ב' שהיה בעולם אבל לא ידע בו ולכ"ע פותחין בו והג' דבר שלא בא לעולם אבל רגיל לבא בעולם ובהא פליגי אם פותחין בחרטה זו ומש"ש לבך עלך אחר שמצא פתח א"ל עדיין אתה עומד כמו בשעת נדר כלומד הזהר שלא תשקר ודייק בגמ' ממ"ש לבך עלך דמשמע שאירע הדבר לאחר הנדר כו' ע"ש:

טו **החרם כו'**. עבה"ג וקושית הב"י שהקשה מה ענין המנדה לאחר כו' איני מכיר אם החרם הוא נדר אטו המדיר לאחר מנכסיו א"צ התרה ואף שבסי"ז מחלק בכך שכתב וה"ה למנדה כו' וכן כו' אינו ענין לכאן וגם ראיה ממש"ש ז' ב' ת"ח מנדה לעצמו ומיפר לעצמו אלמא א"צ התרת חכם וגם שאמרו מיפר ולא קאמר ומתיר אלמא כעין הפרת בעל בלא פתח וחרטה וכן ממש"ש כי הא דמ"ז כו' ושם ודאי לא היה פתח וחרטה [ועמ"ש בסכ"ה]:

טז **נדר כו' או כו'**. ערא"ש שם ד"ה שהיית כו' וד"ה על כו':

יז **שהנדר הוא כאלו כו'**. ער"נ ד"ה א"ר צדוק כו' וד"ה אמרו כו' ומיהו נהי כו':

יח **או שיאמר כו'**. רא"ש ד"ה יפתחו כו' ויאמרו כו' ובד"ה אמרו כו' ול"ד כו':

יט **שאין אדם כו'**. ובסי"א מה"ט שאינו כו' נקט טעמא דאביי שכן הסוגיא שם כ"ב א' כדבריו ואע"ג דפתח כו' וכ"ש בכה"ג וכמש"ו ומטעם זה כו':

כ **לומר אלו כו'**. רא"ש שם:

כא **וכן מיתה כו' אבל כו'**. גמ' שם ב' [ועיין רא"ש ד"ה אלא כו'] וער"נ שם ד"ה ירושלמי כו':

כב **הא דאין כו'**. רמב"ם וש"פ וכתב ב"י שרצונו לתרץ בזה קושית תוס' דכתובות ס"ג א' ד"ה אדעתא כו' ועוד הביאו ראיה ממה שהתירו בכדו תהית וכן כיוצא ולא שאלו אם מתחרט מחמת נולד:

כג **והסיבה כו'**. בגמ' דשם:

כד **ואם לא פרט כו'**. ער"נ בנדרים ס"ה א' ד"ה והיכא דהוי. מיהו היכא כו' וכ"כ הרא"ש שם ובגטין שם ש"מ שבכה"ג דכאן אפי' בדיעבד אינו כלום (ויש לדחות משום דמ"מ החכם לא יתיר לכתחלה. משא"כ למ"ד דא"צ לפרט הנדר דהחכם לא ידע כלל שהנדר לתועלת היתומים ויתיר לכתחלה ולגבי דידה בדיעבד מותר. אבל ברשב"א מביא ראיה מדקאמר בגטין שם דאי אמרת צריך זימנין דגייז כו' ש"מ דמעכב בדיעבד):

כה **ומיהו כו'**. שפריטת הנדר אינו אלא מפני הרמאין לכן די בכך. שם:

כו **אפי' כו'**. כמ"ש בספ"ק דר"ה:

כז **יש מתירין**. וכן משמע בגמ' שם תנן הנושא כו' ליחוש כו' ואי אין התרתו כלום מאי פריך:

כח **ואם יש כו'**. ער"נ כ' א' ד"ה ולענין. וכ' בתוס' כו':

כט **צריך כו' ומתירין כו'**. ער"נ שם ד"ה בעל מהו כו' [וכ"פ הריב"ש וכתב ועובדא דבת יפתח בב"ר פ' ס' יוכיח]:

ל **אין מתירין כו' כיצד כו'**. ער"נ שם ד"ה מיהו. ולענין שאלה כו' ואיכא מ"ד כו' ופסק הרמב"ם וש"ע כסברא שניה:

(**ליקוט**) **אין כו'**. לשון הרמב"ם וס"ל אפי' התלוי בזמן אבל י"ח בזה וכמו שחילק אביי שם פ"ט א'. תשובת רמב"ן סי' רע"א אבל חשש שם לסברת רמב"ם וכתב דלמא קי"ל כר"ה שם ואף אביי לא קאמר אלא אפ"ת כו' והביא ראיה לזה הסברא ממש"ש צ' א' מחלוקת כו' אבל בשאלה ד"ה מפר ואע"פ כו' ודלמא דוקא התלוי בזמן אלא דאין חילוק כו' ע"ש (ע"כ):

לא **ואפי' כו'**. ולא דמי למ"ש בסט"ו ואם יש כו' דשם מדינא מותר רק משום נדר ועוד הטעם משום שעבירה הוא ואם יש מכשול אדרבה מצוה בהתרה משא"כ כאן ומדינא אינו מותר ואם התיר אינו מותר ע"ש בתשובה:

לב **וכ"ש נודר כו'**. הוא הדינא דגמ' שם:

לג **אבל כו'**. שם וכרבנן וער"נ שם ד"ה ולענין כו':

לד **וכן**. דג"כ הפרה כמש"ש ז' ב' ומיפר לעצמו וכנ"ל:

לה **מי כו'**. מסתפק בתשובה שם אי מקרי חל הנדר משהגיע פסח או בעצרת ופסק לחומרא שאין מתירין עד עצרת ואף שעובר נדרו בעצרת אין בכך כלום כיון שמתירין לו עוקר נדרו מעיקרו וכמ"ש פ"ט ב' ושבשיה כו' וער"נ שם ד"ה ושבשיה כו'. אבל הרא"ש שם ד"ה ושרקיה כתב כי הפשיט כו' וז"ש בש"ע ונ"ל שטוב כו':

לו **נדר ע"ד כו' עד והוא שפרט**. הכל לשון הטור רק מ"ש בש"ע אא"כ הודיע לאותו שנדר ע"ד כתוב בטור אלא מדעת אותו שנדר על דעתו וכמ"ש בהג"ה והוא כפי' הר"א ממיץ הביא הרא"ש בפי' שם ובפסקיו שפי' בפניו דר"ל מדעתו כמו (עירובין מ"ו ב' וש"מ) אין חבין לאדם אלא בפניו ומ"ש טוש"ע ע"ד חבירו הוא כגירסת התוספתא וירושלמי הביאו תוס' בגטין ל"ה ב' ד"ה ליחוש כו' בירושלמי כו' בפניו אין כו' והאי בפניו לפי' הר"א ממיץ ג"כ לדעתו. ואף שהרא"ש דחה שם פי' הרא"מ וכתב ולישנא דהמודר הנאה מחבירו לא משמע הכי מ"מ כתב אח"כ מיהו צריך לפרש כן ואע"ג שכתב אח"כ

ובירושלמי כו' מכל מקום כיון שגמ' דידן מורה כן כתב הטור כן ול"נ שהטור כתב כדברי הרא"ש בגטין שם ששם כתב כדברי הרא"מ וכתב שם להדיא דלא כהירושלמי ע"ש:

לז **וי"א כו'**. טור כנ"ל וכן הוא דברי הרא"מ ודברי הרא"ש בגטין וער"נ בנדרים שם ד"ה תניא כו' איכא מ"ד כו' ומסתברא דהא כו' ותו איכא כו' וכ"כ הריב"ש סי' ש"ע וא"כ לפי מה שפסקו טוש"ע ודוקא שנדר ע"ד כמ"ד מפני הבושה א"כ ע"כ צריך בידיעתו ודברי ש"ע תמוהין:

לח **ודוקא שנדר כו'**. תוס' והרא"ש וש"פ בנדרים שם והרא"ש והרשב"א בגטין שם לתרץ קושית תוס' ד"ה ליחוש הנ"ל וכ"כ הר"נ וש"פ ועוד ראיה כ' מפ"ז דסוטה ל"ו ב' א"ל זיל איתשיל כו' א"ל ואיתשיל כו' וקבעוה בגמ' ועוד ראיה ממ"ש בגטין מ"ו א' אריב"ל מ"ט דר"י כו':

לט **בשביל השבועה**. דאל"כ הרי הרבה הטיב יעקב ליוסף וכן פרעה ליוסף:

מ **כמו כו'**. וכן נ"נ לצדקיהו:

מא **והשבועה היתה כו'**. דכה"ג שייך מפני הבושה כמ"ש הר"נ שם איכא מ"ד כו' מפני הבושה כלומר כו' ובזה תי' קושית תוס' דגטין הנ"ל שאין תועלת ליתומים באיסור אכילתה וכ"כ הר"נ בנדרים שם:

מב **וי"א שצריך כו'**. כטעמא דחשדא ור"ל כשני הטעמים להחמיר וכמ"ש הר"נ שם וכן הכריע הריב"ש להחמיר כשני הטעמים:

מג **ואם כבר כו'**. בזה מתורץ ההיא דסוטה (גבי שבועת יוסף ליעקב) לטעמא דחשדא (וגבי שבועת יוסף לפרעה משום דא"צ דעתו רק ידיעתו כמ"ש לקמן בס"ק מ"ח) אבל לטעמא דבושה אפי' מת וכמ"ש למטה:

מד **ואפי' נדר כו'**. דאל"כ מאי אהני ליה לצדקיהו וגם הסנהדרין היאך התירו לו וגם צדקיהו היה צדיק גמור כמ"ש בפ' חלק (ק"ג א') מאי דכתיב בראשית ממלכת כו' ובזה תי' קושית תוס' דגטין הנ"ל:

מה **והוא שפרט כו'**. כנ"ל מהא דגטין הנ"ל שצריכה לפרוט שנדרה מפירות לתועלת היתומים:

מו **וי"א כו'**. דמצדקיהו מוכח להיפך דצא וראה מה עלתה בו ובסנהדרין והכתוב צווח וגם במלך נ"נ מרד אשר כו' וכמ"ש החכם הגדול הוא שעונותיו ספורים וער"נ שם וש"פ ומ"מ אינו מוכרח דהעונש שלהם הוא לפי שהתירו לכתחלה ועתוס' ור"נ שם שכתבו שמה שהתירו לכתחלה משום דלדבר מצוה מתירין ודבר מצוה היתה ע"ש וכתב הריב"ש שנענשו שהיה חילול השם וגם מה שהתירו לכתחלה שהיה נראה להם דבר

מצוה שלא כהוגן עשו ועילה מצאו וז"ש בש"ע ומיהו הב"ד כו' ועריב"ש סי' ש"ע ומ"מ מוכח דבדיעבד מותר דאל"כ מאי אהני לצדקיהו וכן לא אהני דבר מצוה אם לא היתה ההתרה כלום ועוד הביא מהרי"ק ראיה ממ"ש בשבועות כ"ט כי היכי דלא תיהוי הפרה אע"פ שהשביעם בפני השם שמכה"כ וכתיב אתם נצבים לפני ה' כו' לעברך בברית ה' ובאלתו כו' ובשביל שעשה לו טובה בשביל השבועה שע"מ כן הכניסן לא"י וכן י"מ היתה ע"מ כן ועבודה צורך גבוה:

מז **ואם נשבע כו'**. ער"נ בנדרים שם בד"ה הנ"ל וההיא דגטין נמי לאו כו':

מח **וי"א שאין כו'**. כההוא טעמא דמפני חשדא דכ"מ בגמ' דקאמר המודר הנאה מחבירו כו' וכמ"ש תוס' שם בנדרים דגמ' דידן אזלא כהאי טעמא דמפני חשדא וכ"כ הרמב"ם כהאי טעמא וכ"ד ש"פ וכמש"ש ז' ב' לענין נידוי וער"נ שם ד"ה נדהו כו' וכמ"ש תוס' בשם ירושלמי דגם כאן דוקא שהדיר בפניו וכנ"ל וז"ש אלא בידיעתו כנ"ל דלטעמא דחשדא א"צ דעתו רק ידיעתו משא"כ לסברא ראשונה צריך דעתו וט"ס בש"ע בסברא ראשונה כנ"ל וכ"כ בט"ז וש"ך ובה"ג ורמ"א שכתב למעלה וי"א דאפי' הודיעו כו' וי"א שצריך כו' כתב כשני הטעמים לחומרא וסברא אחרונה עיקר לדינא:

מט **ואם מת כו'**. כנ"ל דליכא חשדא ודברי ש"ך בס"ק נ"ג הם בטעות ושגגה דלסברא זו אין חילוק בין עשה לו טובה לעולם א"צ דעתו והסכמתו והש"ך הביא ראיה מבעלי סברא ראשונה ונמשך אחר מ"ש בס"ק נ"ב ג"כ אותו הטעות מדברי ריב"ש שהוא דברי רמ"א בי"א הנ"ל שפסק כשני הטעמים לחומרא וכבר כתב רמ"א שם וי"א שצריך כו' ואם כבר מת כו' וקאי הכל שאם מעצמו נדר כו' משא"כ כאן לסברא האחרונה:

נ **מיהו אם כו'**. דכה"ג גם ביורשיו וב"כ איכא חשדא:

נא **י"א דלצורך כו'**. כנ"ל מצדקיהו שהתירו לו לכתחלה:

נב **איש ואשה כו'**. כנ"ל ממשה ליתרו אף שהשבועה היתה בעת שהבטיחו ליתן לו עדיין:

נג **חייב להוציא**. כ"ה דעת הרמב"ם ואף שכל הפוסקים חולקין מהא דר"פ הנזקין מ"ט ב' מאי ד"א וכ"ת כו' מ"מ אינה מחויבת להיות עמו וכ"ש דעדיין לא נשאה דמתירין לה:

נד **בלא דעתם**. טור וכ"כ תוס' שם ל"ה ב' סד"ה אבל נשאת כו' וכ"כ המרדכי שם פר"ת הטעם דעד"ר אין לו הפרה משום דצריך דעתם להפר וסתמא אין דעתם להפר אבל לדבר מצוה מסתמא ניחא להו כו' ואם הם לפנינו ודעתם להפר יפרו ודוקא ע"ד רבים כו':

נה **וי"מ כו'**. כפי' הרשב"א וסמ"ג וש"פ משום דאין חרטתם שוה שכ"א מתחרט מטעם אחר משא"כ אם יש מצוה בהתרתו שכולם מסכימין בדעת א' ולכן בעל מפר בכ"ע כמ"ש בסכ"ד שא"צ לפתח וחרטה:

נו **מי שנשבע כו'**. כמ"ש (ברכות ו' א') אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבה"כ ואמרינן מי שיש לו בה"כ בעירו כו' מ"ט לא אתי מר לבי כנישתא כו' (שם ז' ב' ח' א') וכל הסוגיא דשם. ושלא כדעת ר"ת שכתב דלדבר מצוה. אין להתיר דוקא אם אותן הרבים שייכי בגוה והביא ראיה ממש"ש מ"ו א' אריב"ל מ"ט דר"י כו' ואע"פ שיש מצוה בהריגתן וחלקו עליו דשם אין מצוה כמ"ש בסוטה ל"ה ב' הא למרת כו' וערש"י ותוס' שם ד"ה לרבות כו' שלא כתבו כן וגם הכתוב לא משמע כן שכ' למה רמיתם אותנו כו' ועתה כו' [אבל תוס' בגטין ל"ה ב' סד"ה אבל חילקו בין עד"ר להדיר ברבים שכתבו ועוד דבעד"ר כו' תדע כו'] והביאו ראיה דלא כר"ת מהסוגיא דמכות ט"ז ב' אבל אונס לא דהיכא כו':

נז **וכן לעשות כו'**. עספ"ט דנדרים ס"ו ב' ובמ"ר פ' נשא פ' ט' קע"ג ד' ר' זכריה כו':

נח **או משום צרכי כו'**. כמ"ש בפכ"ג דשבת ק"נ א' ובפ"ק דכתובות ועש"ע א"ה סי' ע' ס"ד וסי' צ"ג ס"ד:

נט **וכן כו'**. כמ"ש ברפ"ג דמ"ק:

ס **ודוקא אם כו'**. דאל"כ כל נדר מצוה בהתרתן כמ"ש בנדרים נ"ט א' בשלמא כו' אלא דשם הטעם משום שמא לא יוכל לקיימם כמ"ש הרמב"ם בסוף הלכות נדרים ואם יבא אליהו ויאמר שיוכל לקיים אין מצוה בהתרתו וכן כאן ודבריו דחוקים ויותר נראה התירוץ האחרון שכתב מהרי"ק שם דוקא מצוה גדולה כההיא עובדא דגמ' וכיוצא:

סא **ואם אותן כו'**. דהטעם דמסתמא ניחא להו כנ"ל משא"כ כאן:

סב **מי שנשבע שלא כו'**. שג"כ הכל מסכימין בהתרתה:

סג **וכגון כו'**. תוס' ל"ו א' ד"ה אבל כו' ורא"ש שם אבל ש"פ חולקין ועש"ך:

סד **ואין לסמוך כו'**. וכן משמע ממה שתירץ הרא"ש בגטין ונדרים קושית תוס' דגטין ל"ה ב' ד"ה וליחוש. וא"ת בין כו' ותירץ משום דדיעבד היתירו היתר כנ"ל בס"כ משמע דכאן אפי' בדיעבד אינו כלום:

סה **אם נשבע כו' כי כו'**. כנ"ל:

סו **מי שנשבע כו'**. ג"כ כנ"ל דהטעם משום חרטתם כו':

סז **נדר כו'**. כמ"ש בגטין מ"ו א' וכמה רבים כו' וקי"ל כר"נ וכמ"ש ברפ"ח דנזיר נ"ז א':

סח **מעצמו**. ר"ל כנ"ל ס"כ אבל אם מעצמו נדר כו':

סט **ע"ד א'**. וראיה מאשה דע"ד בעלה נודרת ואעפ"כ החכם מתיר. הרא"ש בגטין:

ע **או ע"ד כו'**. שלא כדברי תוס' בגטין שם ד"ה רנבי"א שלשה נראה כו' וא"ת ע"ד כו' אבל בשבועות כ"ט ב' ד"ה כי היכי כתבו אין ללמוד כו' ועיין ש"ש שם והר"נ שם כתב וי"א דאף ע"ד המקום דוקא בתורה ומצות שאין המקום ב"ה נסכם להתירם משא"כ לדבר הרשות וז"ש בהג"ה מיהו אם כו' ויש מקילין כו':

עא **נדר שהודר כו'**. עתוס' דגטין ל"ו א' ד"ה אמר כו' וכ"כ הרא"ש וש"פ:

עב **בעל כו'**. עתוס' שם ל"ה ב' ד"ה אבל. וא"ת וידירוה (עד"ר) כו' וי"ל כו' וכ"כ הרא"ש והר"נ שם וש"פ:

עג **נדרים וחרמים כו'**. תוס' בשבועות שם ע"ש:

עד **ויש כו' וא"צ כו' שאינו כו'**. הכל ברא"ש שם וכ"ה בתוס' שם בקוצר:

עה **גזירה ונידוי**. ע"ל ס"ח מש"ש:

עו **הלכך נודרין כו'**. טור וכתב הרשב"ץ שאינו אלא כמו חרם כנ"ל ובחרם מתירין בעצמן שהרי השבטים כשמצאו יוסף התירו עצמם החרם [וכ"כ הריב"ש] וזה ראיה למ"ש בס"ח:

עז **אפי' הזכירו כו'**. שאין דעתם מ"מ אלא להחמיר מי שיעבור על גזרתם וכמ"ש חרם בקרבך ישראל וכתיב וישבע יהושע כו' וע' בשבועות ל"ו א' וז"ש בתד"א כי השבועה הוא החרם ר"ל בכה"ג והטעם כתבו הר"נ והרשב"א וש"פ שכיון שנהגו כך ה"ה כמתנים להיות אסורים עד שיסכימו להתיר וה"ל כמו נדר אשה דאמרינן (שבת מ"ו ב' וש"מ) ע"ד בעלה נודרת ולכן דוקא במה שנהגו מקדם שנודרין ומחרימין ע"ד הנהוג משא"כ אם מוסיפין בחומרא דבר חדש וז"ש ואם התנו כו' וכן כו':

עח **וי"א כו'**. כ"כ תשובת הרא"ש וע"כ פליג על סברא הראשונה דלסברא ראשונה צריך שאלת חכם שאינו כשאר חרמות כמ"ש בש"ע דלא כש"ך ולסברתו אפי' עד"ר מתירין בעצמן בלא התרת חכם ודעתו שכל שהוסיפו הכל היה דעתם כעין חרם אבל רוב הפוסקים חולקין וכמ"ש בש"ע ועב"י ומ"ש בש"ע סי' רכ"ט ס"ד וכן צבור כו' יתירו צ"ל לפ"ז ע"י התרת חכם:

עט **אין כו'**. כנ"ל דחרם הוא כהפרה וכמ"ש ג"כ בס"ח ובהפרה אמרינן ברפ"ד דנזיר דמיגז גייז ועתוס' שם כ"א ב' ד"ה בעל כו' אבל בעל כו':

פ **אפי' כו' ואפי' כו'**. כנ"ל דהחרם היה על דעתם וכאלו התנו מתחלה:

פא **ואפי' לא כו'**. כנ"ל סי"ז:

פב **ויכולין להתיר כו'**. ע"ל סי' רל"ד סל"ו והוא כדעת הש"ע דשם ועריב"ש סי' קפ"ה:
(**ליקוט**) **ויכולין כו'**. וכ"כ הג"א בפ"ב דב"ב סי' י"ב בד"ה ובא"ז. ואין נראה לראבי"ה כו' וכ"כ בח"מ ס"ס קנ"ו בהג"ה ואם התירו לאחד כו' (ע"כ):

פג **אם כו' וכן כו'**. כנ"ל סט"ו:

פד **יש מי כו' ולכן כו'**. ולא דמי למ"ש בפ"ק דחולין (י"ח ב') ה"מ היכא דדעתו לחזור כו' דהתם במנהג שנהגו במקום ואינו אלא להמקום ההוא אבל חרם שקבלו עליהם ועל זרעם הוי כנשבעו שאקרקפתא דגברי רמי וחייבין מדין תורה לעשות כן ולא תליא במקום והוי כה"ג דפ"ג דשבת (מ"ו א' אך הלשון שכ' הוא ביבמות) ור' אבהו היכי כו' וער"ן סי' נ"ג ועש"ך:

פה **צבור כו'**. כתב הריב"ש לפי שלא היו נוהגים בזמניהם להזכיר בחרמיהם לשון שבועה ולכן כשנשבעו החרימו בלשון שבועה הוא דבר חדש לכן צריכין להתרת חכם וע"ל סכ"ה:

פו **ויתירו להם כו'**. שאין א' מבני העיר יכולין להתיר דהוי כמו נדרי עצמו שאין מתיר כמ"ש בפ"ב דנגעים ובירושלמי קונם הנייתי על בני עירי אינו נשאל לזקן שיש שם וכנ"ל ס"ה וס"ו ואמרינן שם נדרה אשה ושמעה בעלה ולא הפר לה פשיטא שאין מפר לה לענין הבעל מהו שיפר לה לענין הזקן מה אנן קיימין אי בנדרים שבינו לבינה נדרי עצמו הן כו':

פז **ויכולים המתירים כו'**. דע"כ לא איבעיא לן בנדרים ע"ג א' בעל מהו כו' אלא משום דכתיב אותה כו' ועריב"ש סי' תס"א:

פח **וע"ל כתבתי כו'**. ונראה להוכיח כמ"ש כאן ממ"ש בגיטין מ"ו א' מ"ט דר"י כו' ורבנן כו' אע"ג שרבים נשבעו כמ"ש כי נשבעו כו':

פט **מיהו כו'**. שה"ה כיחידים כנ"ל ועריב"ש סי' קפ"ה ועש"ך ושגה כי ידוע שתשובת המיוחסות להרמב"ן הם תשובת הרשב"א:

צ **קהל כו'**. כמ"ש בפ"ק דהוריות ג' ב'. רשב"א:

צא **ומי כו'**. ע"ל סי' רכ"ט ס"ב:

צב **ואם נתנו כו'**. כמ"ש בירושלמי (פ"ג) דמגילה ז' מבני העיר כו' ואי בשקבלו אפי' יחיד נמי כו':

צג **הנשבע כו'**. דהוי כנשבע לבטל את המצוה כמ"ש בפ"ב דיבמות (כ"א א') ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי ונתנה תורה רשות לכל דור ודור לעשות תקנות וסייגים:

צד **הוי שבועת שוא**. כמ"ש בספ"ג דשבועות ור"ל שא"צ היתר כלל ולוקה כמש"ש וכמ"ש במרדכי ריש שבועות ע"ש וכמש"ל סי' רל"ט ס"ד וצ"ע אטו מי עדיף מכל תקנות חז"ל ומדרש חכמים וע"ש ס"ז בהג"ה ומ"מ נ"ל כו' קריאת התורה כו' ואפשר דכאן מיירי בתקנת שלא לעשות והרשב"א אזיל לשיטתו כמש"ש ס"ו בד"א כו' ועש"ך שם וכאן. ודברי המרדכי דשם צ"ע שכתב דנדר שוא חל וצריך להתירו וע"ל סי' רל"ב ס"ה וכן מ"ש אח"כ אבל במקומות אחרים כו' דאין ראיה משם דאינו מן התורה כמש"ל סי' רמ"ו ס"א בהג"ה ובשעת הדחק כו' וכמ"ש בפ"ק דנדרים (ח' א') ועיקר דשל תורה א"צ התרה אבל ל"ת של דבריהם צריך התרה וכן כאן וכמ"ש בתשובות הרמב"ן והריב"ש:

צה **ואפי' נשבע כו'**. דשבועת סיני קדמה:

צו **ולא יוכל כו'**. וראיה מיהונתן (שמואל א' י"ד) . שם:

צז **ואסור לעבור כו'**. כמ"ש בפכ"ה (ק"י א'):

צח **אם כו'**. כנ"ל סל"א:

צט **אי אפשר כו'**. שאף הנולדים כבר א"א להשביע אא"כ יסכים ויענה אמן כמ"ש בספ"ג דשבועות כ"ט ב' וז"ל הריב"ש בסי' קפ"ה כתב הרמב"ן כו' שמי שלא ענה אמן אחר השבועה אין השבועה חלה עליו כלל וא"צ היתר שלא מצינו מושבע מפי אחרים ולא ענה אמן שיהא חייב אלא בשבועת העדות מגזירת הכתוב והראב"ד ז"ל מחמיר בשבועה שמשביע ש"ץ אפי' לא ענה אמן לפי שהוא משביע לדעתם וברצונם עכ"ל משא"כ בכה"ג וז"ש בפר"א כי השבועה הגדולה היתה וכי שבועה נשבעו כל ישראל אלא להודיעך שהחרם היא השבועה כו' וכן היתה שבועת שאול נידוי וחרם וכן שבועת יהושע ולכן אפי' על הנולדים חל כמ"ש במלכים (א' ט"ז) וז"ש אבל נידוי כו' וכמ"ש (יהושע ז':י"ג) חרם בקרבך כו' וז"ש בסכ"ה נדרים כו' שאינו כו' ואפילו הזכירו כו':

ק **קהל כו'**. כמ"ש בספ"ג דשבועות כ"ט א' שבועה שאוכל ככר זה שבועה כו' ועיי"ש שם בשם ירושלמי:

קא **ויש מחמירין**. זה כתב הד"מ ע"פ מ"ש הרא"ש בכלל ז' ס"ד שעשו תקנה נגד חרם הראשון וע"פ התקנה נעשו שטרות ואמר שלא נפסלו השטרו' ולא דמי למ"ש בפ"ק דתמורה (ד' ב' ה"ו) לרבא דאי עביד לא מהני דשם במצות דאורייתא דא"א לבטלן משא"כ כאן ועוד חכם עוקר הנדר מעיקרו וכשיתירו החרם כאלו לא היה מעולם כמ"ש בשבועות כ"ז כ"ח וכן נזיר שנטמא ושתה יין ואח"כ נשאל על נזרו אינו לוקה וכתב בד"מ שזה סותר למש"ש ס"ו שהוא סברא ראשונה הנ"ל אבל מל"מ כתב דמ"ש כאן מיירי לאחר התרת חרם שחל התקנה למפרע וכ"כ ש"ך. ומ"מ צ"ע במה שכתב שחכם

עוקר כו' שזה אינו בחרמי ציבור כמש"ל סכ"ו וכן הקשה במל"מ ומה שתירץ בהגהת ש"ך דהכא מיירי שניתר ע"פ חכם לשון התשובה לא משמע כן וכן מ"ש דל"ד להה"א דתמורה כו' עבסי' ר"ל בהג"ה שלא כ' כן ועבח"מ סי' ר"ח מש"ש וע"ש בהנ"ה:

קב **מי שנדר כו'**. כמו נדרי הקדש די"ל התרה כמ"ש בערכין כ"ג א' וכמ"ש הרמב"ם בפ"ד מה"נ וכן נדרי צדקה כמ"ש בסמ"ב:

קג **הנשבע ע"ד כו'**. ז"ל הריב"ש בסי' קפ"ה בקוצר נשאלתי כו' ואני השבתי שהנשבע ע"ד יכול חבירו להתירו לעולם שלא ע"פ חכם כמו הבעל דאמרינן כל הנודרת כו' ולא גרע מפרש בחבירו מסתם בבעל וזו סברא קדומה הביאה הרמב"ן אבל אינה נכונה דא"כ דיו מן הדין להיות כנדון דאם שמע שתק קיים הנדר אע"פ שבבעל ביום שמעו גזירת הכתוב הוא משום שלום בית ואין נוהג באחר תדע דאמרינן שם ע"ב א' גירשה והחזירה כו' אע"פ שע"ד בעלה היתה וזו סברת הרמב"ן ז"ל ומיהו אף בזו יש לדון שאף בשעת שמיעה א"י לבטלו דמ"ש ע"ד בעלה נודרת ה"ק דאין בלבה שיתקיים נדר זה אם יקפיד בעלה אבל האומר ע"ד פלוני אפשר שדעתו להוציא מידי הערמה כמש"ש כ"ה א' כשהן משביעין אותו כו' ועוד דאין ללמוד מהפרת הבעל דא"כ הל"ל בכל לשון שמגלה דעתו הבעל שאינו רוצה להוי בטל ואמרינן שם ע"ז ב' תניא האומר כו' ובעל שאמר כו' אלא ודאי גזירת הכתוב היא שהרי אפי' עומדת וצווחת שנודרת ע"מ שלא יוכל בעלה להפר אין בדבריה כלום כמ"ש התוס' וכן הבעל מיפר אפי' נדרה ע"ד רבים [וער"ן ע"ג ב' ד"ה ואיכא דילפינן כו'] ואין דעת הרא"ש וטור כן כמ"ש סי' רל"א בש"ע והג"ה אבל אם כו' וכתב בתשובה שהטעם מ"ש כל הנודרת כו' הוא טעם עיקרי שהרי סמכו ע"ז בכמה מקומות כמ"ש בפ"ג דיבמות (כ"ט ב') ובפ"ג דשבת ובפ"י דנדרים ובנדה מ"ו ב' ועתוס' שם ד"ה כדרב כו' א"נ משום כו':

קד **אא"כ כו'**. כמ"ש בפ"ב (י"ח ב') סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל וע"ל סי' ר"ח ס"א:

קה **נשבע שלא כו'**. דהוי כתולה נדרו בדבר וקובע זמן לנדרו:

קו **הנשבע כו'**. כמ"ש בספ"ה:

קז **אבל כו'**. כיון שרוצה בקיום תנאו ול"ד לרישא דשם כאלו נתקיים התנאי. שם אבל הרא"ש פסק שיוכל להאריך לו זמן ובא"ח כתב שאם האריך לו זמן פטור מכל השבועה דנדר שהותר מקצתו הותר כולו. וכתב בבד"ה ומ"מ ראוי לחוש לדברי הרשב"א:

קח **אב כו'**. דקי"ל כר' יונתן דרבא ס"ל כוותיה בר"פ השואל. וערא"ש בפ"ה דחולין ס"ב ולעיל סי' ט"ז ס"ב:

קט **הנשבע כו'**. ז"ל בתשובת רמב"ן ורשב"א הנשבע כו' בכל יום כו' לפי שאלו ב' דברים הם א' שקבל לעשות דבר פלוני ולא תלה בזמן ב' שקבל לעשות בזמן פלוני ואין זה תלוי בזה אבל אם נשבע כו' הוי כנשבע על הככר לאכלה היום ולא אכלה שלא מהני לאכול אח"כ וא"צ לאכול אח"כ כמ"ש בריש שבועות ג' ב' וש"מ והחילוק זה הוא דומה למ"ש בירושלמי והביאו הרא"ש בפ"ק דשבת ופ"ק דתענית בין נדר להתענות יום סתם ליום זה עכ"ל וכתב מהרמ"פ סי' ע"ב שהחילוק בין רישא לסיפא שסיפא אמר נדרו וקציבת זמנו בפ"א וכתב שם ואף שהרא"ש בכלל ח' ס"ו כתב אע"פ שלא תבעו בתוך הזמן השבועה במקומה עומדת כי הזמן נעשה לזרז ועיקר השבועה על הפרעון וכ"מ לשון השטר ול"ד לנשבע שיאכל ככר זה היום כו' דהתם אינו מחויב לאכול אותו ככר ועיקר השבועה על הזמן אבל הכא מחויב לפרוע ועיקר דעתם על הפרעון והזמן לזרז כו' ע"ש וכתב מהרמ"פ שהרא"ש אינו חולק כי דוקא שם שלשון השטר היה ככה. והריב"ש כתב כיון שעבר הזמן פטור כמו נשבע על הככר כו' וכ"כ הרשב"א ואע"פ שהרא"ש כתב בהיפך אין דבריו נראין ואפי' לדבריו יש להקל כאן דשאני פריעת חוב כו' ובתשובה אחרת כתב לחלק כמ"ש בהג"ה כאן הואיל כו' משא"כ בנדון דידיה ולכן כתב הרב ג"כ לחלק בין רישא לסיפא ודבריו תמוהין כאן ודאי א"א לחלק אלא כמ"ש מהרמ"פ או כמ"ש מ"ז לחלק בין אמר בלמ"ד או בבי"ת וכ"מ הלשון ועוד שהרי כתב וי"א כו' שהוא דעת הרא"ש וכן הקשה ט"ז:

קי **נדר כו' והוא כו'**. כמ"ש בספ"ז דנדרים נ"ט א'. שם בתשובה:

קיא **וי"א דוקא כו'**. בהגמ"ר דשבועות ושם אמר מחמת חרם הקהלות ואמר אם בא בעודו כו' בודאי דאין זה דעת הקהלות וכיון שהותר שעה א' הותרה עולמית ולא תצא מהתירה הראשון ונדר שהותר מקצתו הותר כולו אבל אם בא אח"כ הוי כמ"ש ברפ"ט קונם לבית זה כו' דהוי נולד ושם ס"ה א' הנודר מחבירו כו' וכנ"ל ס"כ איש ואשה כו' וכתב בד"מ ואפשר דאף הרשב"א בעל סברא הראשונה ל"ק אלא לפטור מהקנס אבל על השבועה צריך חרטה והתרה דאין פותחין בנולד וז"ש בהג"ה אבל אם כו' ול"נ דאף אם בא בעודו בהמרותו צריך חרטה והתרה מטעם הנ"ל דאין פותחין בנולד ודוקא בחרם הקהלות אמר כן כנ"ל:

קיב **שנים כו'**. עש"ך:

קיג **המנדה כו'**. עבה"ג והטעם דמ"ד דא"ל הפרה דהוי כע"ד המקום דא"ל הפרה ממ"ש בספ"ג דשבועות כי היכי דלא ליהוי הפרה כו' וסברא ראשונה חולק גם בזה וכנ"ל סכ"ב בהג"ה:

קיד (**ליקוט**) **ויש מי כו'**. דנידוי העה"ז הוא לבריות ונידוי העה"ב הוא למקום לכן העה"ז תלוי היתירו לבריות ועה"ב תלוי היתירו למקום ולכן עצמותיו של יהודה מגולגלים היו עד דשרייה רחמנא. מרדכי פ"ו דב"מ סי' תצ"ג (ע"כ):

קטו **ואם כבר כו'**. דודאי דעת הג"ה מסכים לזה:

קטז **כדין כו'**. כנ"ל להטעם דדעת רבים מסכים לדבר מצוה כ"ש בהקב"ה:

קיז **וכן נדר כו'**. דהוי כמו נודר לדעת חבירו משום טובה שעשה לו כנ"ל ס"כ:

קיח **אלא כו'**. כמש"ש בהג"ה וכ"ש כאן כנ"ל דהוי כמו מדעת הקב"ה:

קיט (**ליקוט**) **מתירין כו'**. ממש"ש ע"ב ב' דרך ת"ח כו' א"ל כל נדרים כו' וכן כו' וער"נ שם ע"ג בתוספתא דמכילתין כו' כיצד כו' ואפי' מאן דפליג בהפרה בסיפא משום דכתיב אותה (ע"כ):

קכ **ולכמה כו'**. ממ"ש בפ"י (ע"ג א') בעל מהו שיפר לשתי כו' דוקא משום דכתיב אותה כו':

קכא **אבל מי כו'**. כמ"ש צ' א' קונם כו' נשאל כו' קונם כו' נשאל כו' ועבה"ג ודוקא בכה"ג דאין השניה חל עד אחר התרת ראשונה וכמש"ש ועש"ך:

קכב **אם צוה כו'**. ז"ל שם שאין כח ביד אדם לבטל שבועות וחרמות אלא אב לבתו ואיש לאשתו כו':

קכג (**ליקוט**) **ואם צריכין כו'**. דנדרי אונסין מותרין ואף בכה"ג מקרי נדרי אונסין כמ"ש בנזיר י"א ב' ואב"א בנדרי אונסין כו' וע' תשובת רמב"ן סי' רע"ג וכ"כ בסי' רל"ב סי"ב בהג"ה וכן אם צוה כו' (ע"כ):

קכד **הנשבע כו'**. עבה"ג וא"צ לזה כמ"ש ברפ"ח ס' ב' וכמ"ש בח"מ ס"ס מ"ב:

קכה **לשון מסופק כו'**. כנ"ל סל"א וכן כאן וכמ"ש (י"ח ב') סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל:

קכו **ואם התנו כו'**. כמש"ש (כ' א') נדר בחרם ואמר בחרמו כו' וכמ"ש הר"נ שם משום דבסיפא משמעותא דידהו מפי להחמיר מלהקל משא"כ ברישא כ"ש שא"י לפרש נגד המשמעות התקנה:

קכז **קהל כו'**. כמ"ש בעבודת כוכבים ל"ו א' וסמכו רבותינו כו' וערש"י בחולין ו' א' ד"ה וקבלו כו' וכן בפ"ק דשבת (י"ד ב') גזור שמאי והלל כו':

קכח **היתר כו'**. ע"ל סי' רל"ב סט"ו:"

## סימן רכט

א **נדר כו'**. כר"ע וכב"ה וער"נ כ"ו ב' ד"ה לרבא. ולענין הלכה כו':

ב **כיצד כו'**. פי' הרא"ש במתני' שם ד"ה פותחין כו'.

ג **או כו'**. ער"נ שם ד"ה מאן תנא כו' וד"ה ולענין כו' וכ"כ הרא"ש שם וכ"כ הטור או אפי' אמר לך ולך הוי כלל וכתב ב"י דאינו מדוקדק דאף בלא ויו"ן הוי כלל ולכן כתב בש"ע בלא ויו"ן. ול"ק מידי דהטור ס"ל כשיטת רש"י דגריס בדברי ר' יוחנן בשבועות ל"ח א' הכל מודים בולא לך כו' בוא"ו וכ"ה בראש בנדרים בפי' שם ד"ה לזה קרבן כו' אבל רבנן כו' וב"י אזיל לשיטתו שכתב בכ"מ כמ"ש למטה שהעיקר כגירסת תוס' בשבועות שם ד"ה הכא כו' ואסוגיא כו' ובספר כו' ולכן כתב בלא ויו"ן לרבותא וכ"כ תוס' בזבחים ל' ב' ד"ה כזית כו':

ד **ולהרמב"ם כו'**. דגריס בנדרים כ"ו ב' כגון שתלאן כו' פלוני ופלוני ופלוני וכמ"ש הרא"ש בפ"ט ס"ה אף שמפרש הרא"ש כגירסא שלנו כמ"ש בפי' כ"ו ב' ד"ה וסיפא כו' אבל הרמב"ם מפרש כפשטיה ופסק כר' יהודה ואליבא דר' יוחנן וכגירסת תוס' הנ"ל. כ"מ. אבל בפ"ז מה' שבועות פסק כר"מ דשניהם פרטא הוי וכרבי בזבחים בין כזית כזית או כזית וכזית. ובהל' אישות פסק כר"ש דוקא דאמר התקדשי התקדשי וטעמו כמ"ש בפ"ו דחולין (פ"ה א) ראה ר' דבריו של ר"ש כו' וכן כאן בקדושין סתם תנא כר"ש ושקלו וטרו אמוראי אליביה כמ"ש הר"נ והרא"ש וכאן אע"ג שסתם ג"כ כר"ש רישא פסק כר"י לפי גירסא הנ"ל וצ"ע בזה אבל בשבועות סתם תנא כר"מ פסק כר"מ:

ה **וי"א כו' וי"א כו'**. ר"נ כ"ז א' וכתב עוד הרמב"ן ז"ל כו' [וכ"כ הרא"ש שם בפסקיו דברי הרמב"ן אבל בפי' שם ס"ו א' ד"ה קונם כתב כתוס'] וע"ש שפסק ג"כ כר"י וכגירסת תוס' ודבריו סותרין זא"ז למ"ש בפ"ט שם כנ"ל:

ו **ואין דברים כו'**. עט"ז ועסי' רכ"ח סל"ט ול"ד לשם:

ז **אם כו' וכן כו'**. ר"נ בד"ה הנ"ל וכמש"ל סי' רכ"ח סכ"ו:

ח **נדר כו'**. טור וכגירסא שלנו:

ט **תכ"ד**. גמ' שם:

י **נשאל השני כו'**. ברייתא שם:

יא **וה"ה כו'**. רמב"ם ולמד מהנ"ל:

יב **אסר כו'**. שבועות כ"ז ב' נדרים י"ח א':

יג **נשבע כו' וכן כו' וכן כו'**. ע"ל סי' רכ"ח סמ"ו וכתב הר"נ דמ"ש עד לעולם ניתר בהתרה א' כיון שהוא דיבור א' ועל מ"ש התרה ולא התרה להתרה צריך ע"כ א' וא' וכנ"ל שם וראיה דכ"ז מועיל התרה מדלא אשכחנא בפ"ד דגיטין (ל"ו א) ובפ"ג דמכות שלא יוכל

להתיר אלא ע"ד רבים וש"מ נמי דאף עד לעולם ניתר בפ"א דאל"כ אין תכלית ואינו ניתר והל"ל בכה"ג. וז"ש בס"ה אסר כו':

יד **מי כו' ודוקא כו'**. עט"ז וש"ך:

טו **פלוני ופלוני**. עסי' רכ"ח סכ"ב:

טז **ואם כו'**. עט"ז:

יז **נשבע כו'**. כמ"ש למטה וכן כו' ועסי' רכ"ח סי"ז ומש"ש:

## סימן רל

א **מתירין כו'**. ר"ל אפי' שבועות וכמש"ש כ"ח א' ובה"א כו' ושם י"ח א' ובשבועות כ"ז כ"ח ושם כ"ד ב' ובמכות (כ"ב א') ובס"פ המדיר:

ב **אפי' נשבע כו'**. כמ"ש רפ"ג דנדרים וכ"ז שלא כדברי הגאונים שהחמירו הרבה ועיי"ש שם:

ג **ומ"מ כו'**. כ"מ ס"פ המדיר:

ד **כל נדר כו'**. כמ"ש סי' רכ"ח סט"ו:

ה **י"א כו'**. מהא דפ"ק דתמורה (ד' ב') כל מידי דאמר כו' ובפרק האשה שנפלו (כתובות פ"א ב') כיון דאמור רבנן לא לזבון כו' וכ"ש בשבועה דאורייתא ועמ"ש בח"מ סי' ר"ח ולעיל סי' רכ"ח סל"ה:

## סימן רלא

א **אין כו'**. כמ"ש ר"ס רכ"ח:

ב **שאפי' כו'**. דאל"כ מאי פריך בפ"ג כ"ג ב' אי זכור עקריה כו':

ג **ואפי' אם תלאו כו'**. כמ"ש בבעל דאם קיימו שוב א"י להפר וז"ש לעיל דמיד כשחל הנדר כו' ודוקא גבי בעל בעי רבא ברפ"י אם יש שאלה בהקם משום שהאשה סומכת לגמרי ע"ד בעלה משא"כ באחר שעשה מה שעליו לעשות וקיים את נדרו אינו נסמך עליו יותר וז"ש ואפי' כו' ושוב כו':

ד **אבל אם כו'**. כמ"ש בבעל ודוקא מיד דבבעל גזירת הכתוב הוא ביום שמעו. ריב"ש ועסי' רכ"ה סל"ז משש"ש ושהפוסקים חולקים ע"ז:

ה **וכ"ש כו'**. בזה כ"ע מודי כמש"ש:

ו **ומיהו אם כו'**. כמ"ש בפ"ח דנדרים בכולה פרקין ושם ס' ב' א"ל א"ה לגזור כו' וכמש"ל סי' ר"כ ס"ג בהג"ה. וכן הדין בחרמות ב"ד כמ"ש תוס' בפ"ק די"ט ה' א' ד"ה כ"ד כו' ובסנהדרין נ"ט ב' ד"ה לכ"ד והעידו שרש"י חזר בו ממש"ש בד"ה לכ"ד וכ"כ א"ח שכ"כ

רש"י בתשובה אלא שנסתפק דאפשר רש"י בפי' שם חזר בו ונעלם ממנו דברי תוס' הנ"ל שרש"י חזר בו ממ"ש בפי' וכ"ז בחרמות ב"ד אבל בנדרים דכ"ע א"צ התרה כנ"ל:

## סימן רלב

א **יש נדרים כו'**. כשמואל שם כ"א ב' שכ"מ לישנא דמתני' ועוד דרב יוסף מתני לישנא אחרינא וכן אמרו בירושלמי ר"א בשם ר"ח ורשב"א בשם ר"י ורב ושמואל כו'. רא"ש שם:

ב **והתולה כו'**. כמש"ש ס"ה א' וער"נ שם ד"ה נעשה כו' וכ"כ הרא"ש שם ובפסקיו ועמ"ש בסי"ט:

ג **קונם עלי ככר כו'**. רא"ש שם ד"ה קונם כו':

ד **או בפחות כו' וי"א כו'**. ר"נ שם ד"ה גרסינן בירושלמי כו':

ה **ודוקא כו' ואם כו'**. טור מהירושלמי הביאו הר"נ שם והרא"ש בפסקיו וכגי' הרא"ש היה זה מעמיד מעמיד וזה כו':

ו **וכ"ז כו'**. כגי' הר"נ בירושלמי היה מעמיד אצל זה ואצל כו' וכפי' שם:

ז **נדר לשנים כו'**. כנ"ל לפי' הר"נ:

ח **המזמין כו' או כו'**. שם כ"ד ב' הלכה כראב"י וסתמא משמע אפי' בבתרייתא וער"נ שם סד"ה ולענין:

ט **ואין למדין כו'**. כנ"ל שגמ' נסתפק בטפי מעט מסלע כו':

י **קונם ככר כו'**. כמ"ש בגמ' שם בשבועות וערא"ש שם ד"ה אינימא כו':

יא **או חומה כו'**. כמ"ש ברפ"ז דחולין ורפ"ב דתמיד:

יב **ואם מעמיד כו'**. ירושלמי הביאו הרא"ש שם ע"ש ומשמע לכאורה שם דוקא גבי שבועת הבאי וכ"כ הטור בסי' רל"ט גבי שבועת הבאי אבל רי"ו מפרש דה"ה בנדרים וכמו בנדרי זרוזין:

יג **אמר קונם כו'**. כמ"ש בשבועות כ"ט א' באומר כו' ואינו נדר כלל כמ"ש בנדרים ט"ו א' מי שבקינן כו' וערא"ש שם ד"ה מי שבקינן כו' ובזה מתורץ קושית תוס' שם בשבועות ד"ה באומר ומ"ש בנדרים כ"ד ב' יאסרו פירות כו' דוקא משום גוזמא הלא"ה אסור וכמ"ש בירושלמי שם הביאו הרא"ש שבמעמיד דבריו אסור וכמש"ל סי' רל"ט ס"א וכ"ש להגירסא שבועות הבאי אסורות תירץ הרא"ש שם בשם ר"י דשם לא אמר כל וה"ה דהמ"ל בשבועות שם שבועות שוא כו' שבועה שלא אוכל כל פירות אלא אשמעינן לאפוקי מקושית הגמ' שם ובנדרים ודלמא האי גברא כו'. וז"ש כאן אמר קונם כל וכן כו'. וכן מ"ש שם בנדרים כ"ח א' באומר יאסרו כו' ג"כ בלא אמר כל ומש"ש כיון דאמר

כו' כל פירי כו' ל"ג כל וכן בגטין ל"ה א' וכ"כ תוס' שם ד"ה ונודרת דל"ג כל אלא שדעת תוס' שם דמ"מ עובר מיד כמו בשבועת שוא (וע"ל ר"ס רט"ו):

יד **אבל אם כו'**. כ"כ תוס' בכתובות ע"א א' ד"ה שלא מהא דסוף נדרים דאמר תיתסר כו' וכ"כ הג"א שם אבל הרא"ש כתב שם ראף כה"ג לא חל. והמרדכי בשבועות מסתפק בדבר:

טו **וכן אם כו'**. כמ"ש בספ"ג דב"ב אפשר בפירות כו':

טז **כיון כו' או כו'**. ער"נ שם ד"ה נדרי כו':

יז **וכן כו'**. כנ"ל ברישא וכמש"ש בגמ' ה"ד שבועת שגגות כו' וע"ש בר"נ סד"ה ה"ד ובתוס' דשבועות כ"ו א' ד"ה את כו':

יח **אע"פ שלא כו'**. ער"נ ד"ה ובה"א כו':

יט **בד"א כו'**. כרבה ולחומרא. הרא"ש והר"נ:

(**ליקוט**) **בד"א כו'**. טור ולא כ"כ בר"ס רכ"ט בנדר שהותר כו' וכסברא ראשונה שכתב הר"נ שם כ"ו ב' ד"ה לרבא כו' מיהו איכא מ"ד כו' ומ"מ סוגיא דגמ' שם כהרמב"ן ועבר"נ (ע"כ):

כ **או כשאמר כו' או כו'**. ערא"ש שם ד"ה אלו היתי כו' וד"ה היתי כו':

כא **ואפי' אמר כו' אבל כו'**. כ"ו ב' וערא"ש בפי' שם:

כב **נשבע כו'**. כמו שגנבה את כיסי כו' וצ"ל כן בפירוש כמו בגנבה וכמ"ש הר"נ בד"ה וב"ה כו' וכ"כ ט"ז:

כג **מי שאמר כו'**. כמש"ש ובשבועות שם ה"ד שבועת כו' וכנ"ל:

כד **ואם אירע כו'**. כמ"ש בגטין ל' א' מידי תרקבא דדינרי כו' למ"ד יש אונס כו' ומיהו לפירש"י שם דוקא באין לו וכ"כ הריב"ש בתשובה אחרת והביאו ב"י דאונס ממון אינו אונס [וכ"כ בתה"ד ובפ' מהרא"י דאינו אונס אלא אונס נפשות ע"ש שהאריך וכ"כ המרדכי בפ"ג דשבועות וכ"כ הגמ'] ואף אם יאמר אדעתא דהכי לא נדרתי לא מיבעיא שאינו מיחל לעצמו כמ"ש בפ' בתרא דנדרים (פ"א ב') לא יחל כו' אלא אף החכם אין מיחל לו בכה"ג דנולד הוא ועסי' רכ"ח סמ"ג:

כה **וכן אם צוה כו'**. כמ"ש בפ"י דב"ק (קי"ז א') כתוא מכמר כו':

כו **מ"מ כו'**. כמ"ש בגטין שם דוקא תרקבא כו':

כז **מי כו' פטור כו'**. כנ"ל דאין לו לד"ה אונס כמ"ש רש"י בגטין שם:

כח **ואם יכול כו' ואם כשהגיע כו' לכ"ע כו'**. זה ע"פ שיטתו שכתב בסי' רכ"ה סמ"א שחילק בדברי הרשב"א שם בין אם מחויב כו' וס"ל כי"ח שם ולכן פסק כאן מי שנשבע כו' ואם יכול כו' ובדין השני כתב ולכ"ע כו' דמיירי שהיה חייב לו בלא"ה אלא שאם

פטרו המלוה היה פטור מלשלם אף מכח השבועה כמ"ש בסי' רכ"ח סל"ט אלא שא"י להרויח לו זמן ובאונס אפי' פטרו אינו כלום כמו תלאו ויהיב וכמ"ש בתשובת הרמב"ן הביאו ב"י בס"ס רכ"ח דף רי"א ב' כתוב בתשובה להרמב"ן סי' רמ"ו מי שנשבע לחבירו לפרעו לזמן פלוני והכריח האדון למלוה להאריך לו זמן כו' והיינו שנתחייב לו בכבר ושם הביא ב' תשו' הרשב"א שפטור ושם מיירי שלא היה חייב לו וכתב שם ע"ג ומ"ש אפי' אם פטרו היינו האריכו כנ"ל דהארכת זמן לא מהני א"נ אפי' פטרו ממש אם אנסו המלך וכנ"ל בתשובת הרמב"ן וז"ש כאן ואם כו' או כו':

כט **קהל כו'**. כמ"ש (שבת ל"א ב' וש"מ) מי שאכל כו' כי אין ניתר בלא התרה:

ל **מי שנשבע כו'**. כמ"ש בנדרים ג' ב' ועראי"ש שם ד"ה לא אפטר כו':

לא **ואם לא כו' י"א כו' וי"א כו'**. עמ"ש בא"ח סי' ק"ח ס"ח ועט"ז:

לב **ולא מקרי כו'**. דאל"כ שבועת משה ליתרו ליחשיב ג"כ מחמת אונס שהרי ברח מחמת מרדין והושיבו אצלו ונתן לו בתו וע"ל סי' רכ"ח ס"כ וא"ל שבועת צדקיהו היתה מחמת אונס סכנת מיתה שאני כמ"ש (גטין נ"ה ב') גבי סקדיקון דאגב אונסיה דמיתה גמר ומקני. פ' מהרא"י שם וע"ל סי"ד בהג"ה תי' ע"ז בע"א ולשיטתו אזיל שפסק בסט"ו דלא כוותיה:

לג **כשהוא כו'**. כמ"ש בפ"ט דשבת (פ"ח א') מכאן מודעא רבה לאורייתא ואע"ג שהיתה ע"ד המקום כי היכי דלא תיהוי הפרה כמ"ש בספ"ג דשבועות והקשה ר"י אמאי לא אמר הדר קבלוה בערבות ותי' דשם ג"כ מחמת אונס שלא יניעם במדבר ואע"ג דבעשיית רצונו שכר גדול כ"ש באונס אדם ול"ד למ"ש בנדרים כ"ח א' כיון דאמר יאסרו כו' דשם אינו אלא אונס ממון. הגמ"מ סוף ח' שבועות ומרדכי פ"ג דשבועה ע"ש ושם:

לד **נאמן כו'**. כמו שמאמינים לו שע"ד זה נדר כדו תהית ולבך עלך וש"ד וכל הפתחים וחרטות ואמרינן (ספ"ב דנדרים) סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל נדר בחרם ואמר בחרמו כו' ובנזיר י"א א' יודע אני שהנזיר כו':

לה **או על כו' אבל אם כו'**. שם ברשב"א כתב דוקא אם התרו בו ולא חשש לומר בשעת ההתראה ואכל וכ"ש כשאמר אעפ"כ אינו נאמן כו' וכ"ה ברמב"ם פ"ב הלכה י"ב אם נשבע שלא יאכל ואכל והתרו בו ואמר לא היה בלבי אלא שלא אצא וטעיתי ה"ז אינו לוקה עד שיודה קודם שיאכל שעל אכילה נשבע או שקבל עליו התראה ולא טען בעת התראה או שהוחזק כפרן ע"ש וכ' בכ"מ שהוא תוספתא פ"ו דטהרות נאמן ע"י עצמו כיצד נדרת ואמר תנאי היה בלבי שומעין לו נדרת וא"ל לא נדרתי ומשהגיע אמר תנאי היה בלבי אין שומעין לו [וכ"ה בת"כ פ' ויקרא בפ' אשר נשיא כו' פ"ז]. והקשה הראב"ד הא אמרינן בנדרים כ"ח א' דדברים שבלב אינן דברים ותירץ הכ"מ דה"ק שהוציא

בשפתיו בלחש והג"מ תי' דגמ' מיירי בע"ה והכא בת"ה וכמש"ש (כ' א') בנדר בחרם כו' וראיה ממסכת כלה שר"ע נשבע ובטל בלבו [אבל המרדכי ריש שבועות כתב דר"ע היה מוציא בשפתיו ועוד תי' דכעין אונס היה וסמ"ג תי' בע"א ע"ש]:

לו **וכן מי כו'**. היינו כשמברר בעדים שלא נשבע ונותן אמתלא שנאמן וכמ"ש בכתובות כ"ב א':

לז **אע"פ כו'**. ער"נ כ"א א' סד"ה גרסינן כו':

לח **או הנשבע**. ר"ל אפי' לישבע לשקר ממש כמ"ש בירושלמי הוון בעי מימר בנדרים הא בשבועות לא אשכח תני רי"א לא תשבעו בשמי לשקר נשבע את להרגין ולחרמין ולמוכסין ור"ל אף בכה"ג דאל"כ מתני' היא ועש"ך:

לט **או לישבע**. שם:

מ **כל פירות**. ע"ל ס"ה דהתוס' ורא"ש וש"פ ל"ג כל:

מא **אם איני כו'**. טור לפרש להרגין וא"צ לזה כמ"ש הרא"ש בפי' שגם ההרגין אינן מתכוונין אלא לממון וכנ"ל בסי"ב בהג"ה דלאונס נפשות א"צ לבטל בלבו:

מב **ובלבד כו'**. ער"נ שם ד"ה היכי נדר לישנא כו' כלומר כו':

מג **ודוקא כו' אבל כו'**. דדוקא לגבי הוצאת פיו דברים שבלב כו' אבל בתשובת הג"מ ומרדכי הנ"ל משמע אף לגבי חרם דוקא שמבטל בלבו ע"ש:

מד **וכ"ז כו' ולכן כו'**. כמ"ש בסי' רכ"ח ס"כ ע"ש וכן אצל הגבעונים כמש"ש וכ"כ הרא"ש בפ' בתרא דב"ק ס"י וכ"כ בתשובה כלל ט' וכמ"ש למטה:

מה **מיהו כו'**. כמ"ש בפ' בתרא דיומא (פ"ד א'):

מו **אנסין כו' ויש לבטל כו' וכן כו' ובלבד כו'**. הכל לכתחלה לרווחא דמילתא כמ"ש הג"מ שם דמשום אונס הגוף א"צ לבטל כנ"ל:

מז **וישלמו לניזק כו'**. כמ"ש בב"ק ס' ב' ועתוס' שם ד"ה מהו כו':

מח **מי כו'**. דאפי' תלוה ויהיב אינו כלום ול"ד למ"ש בפ הנזקין (נ"ה ב') דאגב אונסיה גמר ומקני כיון דקטלי דשם מסור בידם להרגם וכבר היו הורגין בהן אבל הכא עביד דגזים כו' כמ"ש בפ"ז דשבועות (מ"ו א') ואמרינן (שם כ"ו א') האדם בשבועה פרט לאונס וה"נ בכה"ג כמ"ש בפ"ג דנדרים (כ"ז א') מולנערה לא תעשה דבר ואפי' לא בטלו בלבו כו' כנ"ל:

מט **וכ"ש כו'**. דלא כמ"ש בפ' מהרא"י ומהרי"ו ומצדקיהו אין ראיה כמ"ש בסי"ד בהג"ה אבל בתשובת הג"מ הנ"ל משמע כדבריהם:

נ **מי כו'**. כנ"ל סי"ב בהג"ה מהא דפ"ג דגטין:

נא **חוץ כו'**. דאפי' עני המתפרנס מצדקה א"צ למכור כמ"ש בסוף פאה:

נב **ראובן כו'**. עמ"ש בח"מ שם:

(**ליקוט**) **ראובן כו' שמעון פטור כו'**. דאדעתא דהכי לא נשבע וקפידא היא כמ"ש בקדושין נ' א' האומר לשלוחו כו' וכמש"ש בגמ' בהאי אתרא רחמו כו' וכן בגירושין מטעמא אחרינא בהאי אתרא ניחא כו' כמש"ש. וכן אם נשבע כו'. דאונס ממון אונס כנ"ל סי"ב בהג"ה. שם (ע"כ):

נג **אשה כו'**. עבא"ח סי' של"ט ס"ד ובח"מ סי' רנ"ד ס"א:

(**ליקוט**) **אשה שנדרה כו' אם עשו כו'**. אע"ג דמתני' ל"ק נדרי אונסין אלא שאירע אונס אח"כ מתני' לרבותא קאמר אבל כ"ש בעת הנדר וכמ"ש בנזיר י"א ב' ואב"א בנדרי כו' וכ' והא דצדקיהו לא מחמת אונס עשה אלא שיכבדנו יותר ועסי"ד (ע"כ):

נד **שותפין כו'**. עש"ך:

נה **מי שפירש כו'**. כתב הרא"ש דהלכה כר"ה דר"י איתותב ואינו מוכרח כמ"ש הרשב"ם בב"ב נ"ג ב' בשם ר"ח כיון דלא קאמר אלא קשיא לא איתותב וכ"כ הרי"ף ורא"ש ברפ"ד דברכות וכ"כ הערוך וכ"ד ש"פ ודלא כרשב"ם אלא כאן משום דבירושלמי איתמר ג"כ כר"ה כמ"ש הר"נ והרא"ש. ועיין בפסקיו דגרסינן וחכמים מודים לו:

נו **ואפי' אין המדיר כו'**. ער"נ כ"ד א' ד"ה כלום כו' ואמרינן בירושלמי כו'.

נז **י"א דויקא כו' וי"א כו' מי שאמר קונם כו'**. ער"נ שם ד"ה הריני כו':

נח **וכל תנאי שהוא כו'**. זה שייך לסברא השניה דבכל תנאי אף שאינו בקיום מעשה וער"נ שם ב' ד"ה ולענין הלכה וז"ש וכל כו':

## סימן רלג

א **קטן כו'**. עתוס' שם ד"ה אלו כו' וכן סתם מתני' כוותיה וקי"ל בפ"ד דיבמות (מ"ב ב') סתם במתני' כו':

ב (**ליקוט**) **אע"פ כו'**. ממש"ש ולא היא רב המנונא מגופא כו' ואם איתא ל"ל לדקדק מדיוקא וטעמא דלאחר זמן כו' לידוק מגופא דהא רישא ג"כ בדאייתי ואפ"ה אינו כלאחר זמן. אבל מ"ש הרמב"ם דאף לאחר י"ג ג"כ אף בדלא הביא דבריו תמוהין דהא בהדיא אמרינן שם דוקא שהביא (ע"כ):

ג **וגוערין כו'**. עבא"ח ס"ס שמ"ג ומש"ש:

ד (**ליקוט**) **ומי"ג כו'**. אע"ג שלא הביא ב"ש. רמב"ם וכן משמע מלשון טוש"ע שסתמו וקאי אמש"ל אע"פ כו' אבל הלח"מ ומש"ל תמהו עליו וכ"כ הרע"ב במתני' שם ותי"ט וע"ה (ע"כ):

# סימן רלד

א **כ"ז כו' או נערה**. מתני' בפ"ה דנדה מ"ז א':

ב **בגרה**. שם ומתני' פ"י דנדרים ע' א':

ג **או נשאת**. מתני' בפ"ד דכתובות מ"ח וע"ש מ"ט א' דתדר"י כו' ופשוט בכמה מקומות ועיקרה בספרי ואם היו תהיה לאיש כו' לא בא הכתוב לחלוק אלא רשותו שכ"ז שהיא בבית אביה אביה ובעלה מפירין נדריה ניסת אין אביה מפר נדריה:

ד **משתכנס לחופה**. מתני' בנדרים ע"ג ב' וער"ג שם ד"ה עד שתכנס כו' וע"ש בגמ':

ה **עד שתתגרש**. מפורש בתורה ונדר אלמנה כו':

ו **וכן כל כו'**. אפי' בשניות תניא בתוספתא פ"ב דיבמות דאין מיפר נדריה (וברישא שם תניא בעריות):

ז **נשאת כו'**. (בתוספתא שם) ספרי ונדר אלמנה וגרושה כו' או אפי' נתאלמנה מזה וניסת לזה קורא אני עליו ונדר אלמנה וגרושה לפי שמצינו באלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה ת"ל ואם בית אישה נדרה מכל מקום וט"ס אלו ב' תיבות לפי שמצינו וצ"ל ומצינו או צ"ל כגון וכ"ה כספרי זוטא אשה כו' מת"ל בכל הפרשה לרבות אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה ולממזר ולכותי ולחלל וקלות הן משניות כמו בכתובה ופירות ובלאות כמ"ש בפ"ט דיבמות פ"ד פ"ה (ועתוס' דיבמות פ"ט ב' סד"ה כיון):

ח **משתתארס כו'**. אין כו' ולא כו'. רפ"י דנדרים:

ט **עד כו' אפי' כו'**. שם ע"ג במתני' וגמ':

י **ואפי' נדרים כו'**. גמ' שם ס"ז ב' ומיניה ארוס כו':

יא **ואם הפר כו'**. שם רפ"י ס"ז א':

יב **ומיהו חלקו כו'**. שם ס"ח ס"ט:

יג **וצריך שישמעו כו'**. כתב סמ"ג דכ"מ שם ע"ב א' בשלא שמע ארוס ושמע האב דבו ביום כו' ודבריו צ"ע וכבר דחאו לח"מ ע"ש אבל לכאורה משמע שם ס"ח א' או ששמע והפר ומת כו' משמע הא ביום שלאחריו לא כיון שאם היה חי לא היה יכול להפר האב ה"נ לאחר מיתתו אבל הר"נ דחאה שם ע"ש בד"ה ת"ש כו' וכן גורס הרא"ש שם בפסקיו או שמע ושתק ומת בו ביום כו' וכתב שם ומיפר האב ביום שמועה וא"צ כו' וכ"ה ברמב"ם ג"כ בפי"א הלכה ט"ז או ששמע גם הארוס והפר או ששתק ומת בו ביום ומיהו מזה אין ראיה להיפך דשאני התם שמת הארוס ונתרוקנה רשות לאב וכ"כ לח"מ. אלא הרמב"ם למד מן המקראות כמש"ש שנאמר ואם הניא אביה אותה ביום שמעו ואם היו תהיה לאיש כו' ביום שמעו הא למדת שאחר שהפר האב ושמע הארוס ה"ז מפר

ביום שמוע האב וה"ה אם שמע הארוס והפר כו' ופי' פשטא דמקראות אלו שביום שמעו קאי שישמעו שניהם ביום א' ולא פי' על יום שמעו משום דקשיא ליה הספרי דתניא שם ואם הניא אביה כו' לימד בבעל שעשה שמיעה וחרישה ביום נדר להקם באב מנין כו' ת"ל אלה החקים כו' מקיש האב לבעל כו' ואע"ג דבאב גופיה כתיב ואם הניא אביה אותה ביום שמעו וכן אמר שם בספרי ואם ביום שמוע אישה יניא אותה כו' לימד בבעל שעשה שמיעה וחרישה ביום נדר ולא למד מהמקרא הראשון ושמע אישת ביום שמעו וזה שהביא הרמב"ם במקום זה ראיה מהמקראות:

יד **וי"א כו'**. כ"כ הטור בשם הרמב"ן וכתב והכי מסתבר ומ"ש הב"י שכ"כ הרא"ש ל"נ כמש"ל וכן דחאה לח"מ כנ"ל ולכן לא הביאו הטור בשם אביו:

טו **ואם נתארסה כו'**. מתני' וגמ' פ"ט ב':

טז **אם קיים כו'**. דבריו תמוהין דבגמרא לא קאמר אלא אם הפר א' מהן בתחלה שהפסיק בין ההפרות הקמה וער"נ ורא"ש שם ודברי ש"ע מועתקין מדברי הטור והטור קאי אמ"ש למעלה ואם הפר א' בלא ב' לא הותר כו' ואם קיים כו' וכן הרמב"ם כתב בפי"ג שקיים לה והפר האחר ואח"כ נשאל והיתה גירסתו בגמ' להיפך דקיים א' והפר א' מהן וחזר המקיים כו' וגירסתו נכונה דלגירסא שלנו ל"ל וחזר המקיים הא בדידיה קמשתעי:

יז **א"י להפר כו'**. כדברי הרמב"ם הביאו הר"נ שם ד"ה וחזר וכן הסכים הרא"ש שם בפי' ובפסקיו:

יח **שומרת כו'**. ער"נ שם ע"ה א' ד"ה כשם כו':

יט **הלך כו'**. גמ' פ"ט א' זה הכלל כו':

כ **מסרה האב כו'**. שם לאתויי מסר כו' וער"נ שם וכן בכתובות מ"ט א' דתדר"י כו' כיון שיצאתה כו':

כא **וי"א כו'**. טור וכ"כ רש"י בכתובות שם מ"ח ב' ד"ה שמואל כו' וע"ש ד"ה תיובתא כו' אבל תוס' שם ד"ה ושמואל חולקין עליו וכן משמע שם מ"ט א' דוקא שנתארמלה כו' וכן משמע שם בנדרים לפי' הר"נ שם ד"ה זה הכלל דה"ל הך מסירה כו' אבל כו' וכ"ה ברמב"ם פי"א מסר האב כו' שאין הבעל מיפר בקודמין משמע הא בנדרים שנדרה אחר שנמסרה יכול להפר כדברי הר"נ וכ"כ בכ"מ ובבד"ה:

כב **נערה כו'**. מתני' פ"ט ב' נערה בוגרת ואביה קיים וגמ' שם ע' ב' ה"ד כו' ועש"ך וה"ה נדרה כו':

כג **נדרה כו'**. מתני' שם שמשתכנס כו' אע"ג שהאב א"ל כל נדרים שנדרת כו':

כד **ושמע אביה**. כן אוקים בגמ' שם לכי שמע וער"נ שם ד"ה אורחיה כו':

כה **מת הארוס כו'**. מתני' שם ע' א':

כו **אפי' מה כו'**. גמ' שם ב':

כז **ואפי' יש לה כו'**. טור וער"נ ע"ח א' בד"ה כשם. מיהו מסתברא כו':

כח **ועשה כו'**. כנ"ל ס"ז:

כט **ודוקא כו' אבל כו'**. שם ס"ח אימתי כו' וער"נ שם ד"ה ת"ש כו':

ל **ולהרמב"ם כו'**. שמפרש מש"ש ס"ט א' אר"נ ה"ה כו' קאי אבל הבבי דסיפא שבין הפר הבעל בין הפר האב א"י האב להפר עוד דמקלש קליש כיון דהפר הא' דהא עיקר הבעיא בהפר הבעל אלא שה"ה בהפר האב כמש"ש הרא"ש והר"נ וכן שם ע"א א' פליגי ב"ה וב"ש אי מיגז או לא ושם בהפר בעל אלא דשם מיירי בע"א בחזרה ונתארסה אלא דמ"מ דפלוגתייהו גם בהפרת הבעל וזש"ש מ"ח ב' שמע בעלה והפר לה כו' זו היא ששנינו כו' ולא כייל בהדי רישא אימתי אמרו כו' אבל דעת הרא"ש והר"נ שם דבהך בבא ל"פ וער"נ שם ד"ה שמע בעלה כו' זו היא ששנינו כו' ובברא"ש ס"ט א' ד"ה הן הן כו':

לא **ואח"כ שמע כו'**. הא שמע קודם ל"פ הרמב"ם דהוא רישא אז ששמע והפר כו' דבזה ל"פ ב"ה דשם כללינהו גם לא שמע הבעל או שמע ושתיק ולכן חילק בסיפא שמע בעלה כו' משום פלוגתייהו כנ"ל:

לב **כנסה או כו'**. כתובות מ"ט א':

לג **נדרה כו'** לארוס זה כו' ע"א ב' איבעיא ודוקא ששמע בעלה:

לד **או לאחד כו'**. מתני' שם א':

לה **כנסה ונדרה כו'**. מתני' פ"ט א' ואוקמינן שם ע"ב א' בנשואה וער"ג שם פ"ט א' ד"ה נדרה כו' וע"כ מיירי בחזרה ונתארסה לבד דאל"כ מאי קמ"ל דאפי' לא גירשה בנישואין אין הבעל מפר נדרי אירוסין כנ"ל וכן שם בגמ' לאתויי מסר כו' וערא"ש שם בפי' ד"ה זה הכלל כו' לאתויי מסר כו' ע"כ נמי מיירי כה"ג וער"נ ע"ב א' ד"ה אמרי כו':

לו **ולא שמע כו'**. דאי שמע אפי' באירוסין כמ"ש בס"כ:

לז **מת האב כו'**. מתני' ע' א':

לח **אפי' אם כו'**. לשון הרמב"ם ור"ל דמש"ש ס"ח כ' שמע אבוה כו' זו היא ששנינו כו' שמע בעלה כו'. אין הבעל יכול להפר כו' אמר בשניהם לא הספיק ל"ד אלא איידי תרי בבי דחוזר האב ומפר חלקו של בעל דפליגי ב"ה לדעת הרמב"ם אשניהם כנ"ל סי"א דוקא בלא הספיק כמש"ש בסעיף הנ"ל וכן בסיפא דהפר האב וכמ"ש בסט"ז אמר ג"כ באלו הבבות לא הספיק וראיה ממש"ש ע' במתני' מת הבעל כו' ומוקמי בגמ' אפי' שמע הארוס וכן שם ס"ח א' אימתי כו' וע"כ בששמעו שניהם כמש"ל סי"א וא"כ ה"ה רישא

מת האב כו' אבל הרא"ש והר"ן ס"ל דגם לא הספיק דחוזר האב ומפר ל"ד כמ"ש בסט"ז ע"כ פי' דכל שמע ולא הספיק דברייתא הכל לרבותא וכ"ה בטור ומ"מ כאן לדינא אין נ"מ בס' זה:

לט **וכן אם כו'**. לשון ש"ע ונקט לשון הברייתא ולא הספיק ול"ד ולא היה צ"ל אלא והפר האב או שהפר הבעל לבד כו':

מ **שמע אביה כו'**. כפי' הרא"ש והר"ן דב"ה ל"פ אלא אסיפא לבד אבל הרמב"ם מפרש דפליגי אריש כמ"ש בפי"א הלכה י"ט ולדידיה לא הספיק דוקא כמו ברישא וכמ"ש בסי"א אבל לדברי הרא"ש והר"ן וש"פ ל"ד וכנ"ל:

מא **ואם חזרה כו'** ער"נ ע"א א' ד"ה אביה ובעלה כו':

מב **ויש חולקין כו'**. כפי' התוס' והרא"ש דגם אריש פליגי ב"ה והביאה ג"כ הר"ן שם ב':

מג **נדרה כו' ואם לא כו'**. ע"ב א' א"ה מאי אריא כו' כשלא כו':

מד **נדרה והיא כו'**. שם ת"ש נדרה כו' הב"ע כו' וז"ש ולא שמע אבל בסי"ז אפי' שמע גם הארוס לכן כתב שם ומת ומ"ש ושמע האב לישנא דגמ' נקט:

מה **נערה המאורסה כו'**. שם קושית הב"ע בשלא שמע כו' וס"ד דגם האב לא שמע כמש"ש ובסי"ז אמר שני הבבות במת וכאן בסי"ח וסי"ט אמר בנתגרשה:

מו **הא דאמרינן כו'**. בעיא שם ולחומרא. והרא"ש בפסקיו וכ"ד הרמב"ן אבל הרשב"א חולק ועבר"נ ד"ה ולענין כו':

מז **אין כו' ולא כו'**. פשוט שם ע"ב א' וש"מ ועיקרה בספרי ואם ביום שמוע אישה יניא אותה כו' לימד כו' ושם למעלה מזה ואם הניא אביה אותה כו' באב מנין כו' ת"ל אלה החקים אשר צוה ה' את משה ע"כ אתה מקיש את האב לבעל כו':

מח **ודוקא כו'**. עתוס' דשבת קנ"ז א' ד"ה והלכתא כו' וכן מסקנת הרא"ש בנדרים שם בפסקיו וכ"פ הרמב"ם וש"פ:

מט **שאם כו'**. מתני' בנדרים שם:

נ **ושעת ידיעתו כו'**. ר"נ שם ד"ה יפה כו' וד"ה ר"מ וכסברא האחרונה וכן פי' הר"נ ספ"י ע"ט א' ד"ה וחכמים כו' וע"ב ל"פ רבנן כו' וכ"כ הרא"ש שם בפי' ד"ה ר"מ כו':

נא **נדרה כו'**. דקיום בטעות הוי קיום. שם וצ"ע:

נב **וה"ה כו'**. כנ"ל בסכ"א דע"כ ל"פ רבנן אלא משום דס"ל דלא הוי יום שמיעה משא"כ כאן:

נג **ואם נשאל כו'**. עבה"ג וכמ"ש בפ' המדיר (ע"ד ב') וש"מ וע"ל ס"נ:

נד **בעל כו'**. ממ"ש בכתובות ע"א הב"ע כגון כו' וערש"י שם ר"ה שנדרה כו' לא תבקש כו' וכ"ש בשתיקת הבעל וכמש"ש והתניא האשה כו' ולא הפר כו' ואם אמר כו' ושם ב'

אבל הכא דנדרה כו' וכ"כ רש"י ביבמות כ"ה ב' ד"ה בנדר כו' וכן פי' רא"מ מ"ש ברפ"י דנדרים יש שאלה בהקם דר"ל כה"ג וכ"ה בירושלמי כפי' רא"מ. הגמ"ר ספ"ג דשבת:

נה **וי"א כו'**. ממ"ש בשבת מ"ו ב' מתיב רב"ח מפירין כו' ולא משני דסגי בג' הדיוטות כמש"ש בסמוך. הגמ"ר שם. ובספרי כל נדר וכל שבועת כו' ת"ל לענות נפש מה זה נדר שאין מתחלל ע"י אחרים כו' ר"ל מה עינוי נפש שאין ניתר ע"י אחרים ומתחלל ע"י בעל ה"ה לדברים שבינו לבינה. מרדכי פ"ד דגטין בשם ר"י. ובכתובות שם הוא נותן אצבע כו' ואי יכולה להתיר מאי קעביד ה"ה יכולה להתיר. מהרמ"מ סי' י"ח ע"ש שהאריך מאד. וכתב מהרי"ק ראיתי רבותי נוהגין להתיר אחר שתיקת הבעל כדעת המתירין ואפשר לחלק בין שתיקה לקיום ע"כ יש לנהוג שישאל הבעל על ההקם כו' וז"ש כאן וי"א כו' אבל כו' וטוב כו':

נו **ואם אינו כו'**. עש"ך:

נז **אע"פ כו'**. גמ' שם וכנ"ל סכ"א:

נח **אלא כו'**. שם:

נט **או האב**. רא"ש ד"ה מהו ור"נ שם וכמש"ש בגמ' א"ר ת"ש דרך כו':

ס **יכול כו'**. ער"נ שם ע"ג א' ד"ה משום כו':

סא **והוא כו'**. ר"נ ד"ה בעי ורא"ש ד"ה חרש כו' ע"ש:

סב **וי"ח כו'**. הרא"ש בפסקיו כתב דלא איפשיטא וכתב הטור ולחומרא:

סג **ומיהו כו'**. הרא"ש ד"ה ומשני כו' אבל מסיק שם דוקא שאמר בפי' לכי שמענא וכ"ד הר"נ שם וע"ש ד"ה ת"ש וד"ה ה"נ כו':

סד **השוטה כו'**. וכ"כ הרא"ש ד"ה הרש כו':

סה **לפי כו'**. כמ"ש בספ"י דיבמות ורפי"ד שם וה"ה לשוטה כמש"ש ושם:

סו **אבל כו'**. ער"נ שם ד"ה ולענין כו' ורא"ש בפסקיו שם:

סז (**ליקוט**) **ואפי' שלא בפניה**. ממ"ש (נזיר כ"ג א' וש"מ) הפר בעלה ולא ידעה כו' (ע"כ):

סח **וי"א כו'**. הב"י והרב קצרו בדברי ריו"ו ונתנו מכשול למעיינים דהלח"מ טעה וכתב דהר"ר יונה פסק כר"נ אלא שסובר כסברא הראשונה שכתב הר"נ צ' ב' בד"ה מיהו. וא"ד כו' ולדבריו ה"ל להרב להגיה לקמן סעיף ס"ט ובסי' רכ"ח סי"ז אבל המעיין ברי"ו ששם כתב להדיא כרבנן אלא שכתב דוקא שתלתה בדבר שיש בו עינוי או בינו לבינה כו' ול"ד לאומר אחר ל' יום דהתם חייל ממילא וכ"כ הר"נ שם פ' א' ד"ה ור' יוסי כו' והקשה כו' וי"ל כו' אלא שהוסיף הר"נ וכתב א"נ כגון כו' ולמד ממש"ש פ"ט ב' קונם שאיני כו' וכ"כ שם צ' א' ד"ה מיהו כו' אבל ריו"ו לא מחלק בזה דס"ל כדעת הטור והרא"ש בפי'

שם ד"ה קונם כו' דהוי דברים שבינו לבינה וכמ"ש רי"ו שם להדיא וכמ"ש בש"ע בסעיף ס"ט ודברים כו':

סט **הבעל כו' וי"ח**. ער"נ שם ד"ה לא כו' ולענין כו':

ע **וכן כו'**. הרא"ש ור"נ שם:

עא **אין כו'**. עבה"ג וכמ"ש בפ"ק דעבודת כוכבים (ז' א') דבשל תורה הלך אחר המחמיר הרא"ש שם וש"פ:

(**ליקוט**) **אין כו'**. לא כ' כלשון הגמ' האומר לשליח כל הנדרים כו' משום דבכה"ג לכ"ע א"י להפר דפלוגתייהו הוא אליבא דר"א כמ"ש בנזיר י"ב ב' ואנן קי"ל כרבנן וערא"ש בנדרים שם (ע"כ):

עב **לא להקמה**. כמש"ש אישה יקימנו כו':

עג **כי כן כו'**. ר"ל כמ"ש בסל"ג א"ל נדרה כו' וער"נ שם ד"ה רב אשי כו וקי"ל כרב אשי וכ"פ הרא"ש שם:

עד **ורצה כו'**. וכ"כ בסל"ג והוא שרוצה כו'. טור וכ"כ הרא"ש בפסקיו שם:

עה **ואם קיים כו'**. תוספתא הביאה הר"ן במתני' שם ד"ה וסבור כו'. וכ"ש דשתיקה אינה כלום וז"ש כשנודע כו':

עו **כל ההפרה כו'**. ער"נ שם ד"ה ולענין כו':

עז **וה"ה כו'**. כמש"ש במתני' ע"ב ב' שמשתכנס כו':

עח **אסרה כו'**. עבה"ג אבל גירסא אחרת לרמב"ן ורא"ש וער"נ שם:

עט **וי"ח כו'**. כסתם מתני' דסתם במתני' ומחלוקת בברייתא כו' (כמ"ש ביבמות מ"ב ב') ופי' אחר להר"נ לפי גירסת ספרים שלנו ע"ש בד"ה אבל חכ"א כו':

פ **ודוקא כו'**. מתני' שם וכר"ש וע"ל ר"ס רכ"ט:

פא **אע"פ שאינה מכרת**. בקיים דהא אפי' קיים בלבו סגי כמ"ש בסמ"א. וכהפרה נמי דהא אפי' שלא בפניה סגי כמ"ש למטה וכן בכל לשון:

פב **וכל לשון כו'**. ע"ז ב' יפה עשית כו' וכ' הרמב"ם והטור וא"י למה השמיטו בש"ע וער"ג שם סד"ה תניא. ונראה בעיני כו':

פג **אפי' עשה כו'**. ק"ו משתיקה שם ע"ט א':

פד **או בטל**. גמ' שם לא יאמר כו' בטל כו' וירושלמי הביאו הרא"ש שם בפסקיו:

פה **או אין כו'**. גירסת הרמב"ם היתה בברייתא שם א"א שתדורי לא אמר כלום אין זה נדר יפה עשית כו' דבריו קיימין:

פו **שעניינם עקירת כו'**. ער"מ בפירושו בפ' עשירי על מתני' הפרת נדרים כל היום ולשון ספרי כו' לפי שענין הפרה כו' וברפ"ד דנזיר מתני' א' וממה שצריך שתדעהו כו' והוא מ"ש בזאת כו' ועכ"מ ולח"מ:

פז **בין כו'**. כמ"ש בנזיר כ"ג א' הפר לה בעלה כו': (או אין כאן נדר. ירושלמי והביאו הרא"ש ור"נ. וגירסת הרמב"ן ורא"ש בברייתא שם כן):

פח **מחול כו'**. כמש"ש בעל שאמר כו' וכ"ז היא לשון חכם כמ"ש בסי' רכ"ח ס"ג וער"נ שם ד"ה א"ר יוחנן כו' ודרשינן כו' וכ"ש מחול שהוא מ"ש אבל אחרים מוחלין ושרוי הוא לשון מותר ג"כ. ולשון ספרי חכם מתיר ואין בעל מתיר כו':

פט **ויש מי כו'**. כגירסא שלנו וכ"ה בתוספתא:

צ **בד"א כו'**. ערא"ש ע"ז ב' ד"ה ואר"י. א"נ פלוגתא כו' וכ"כ הר"נ שם ד"ה אחד כו' בשם תוס' וכ"כ שם ע"ט א' ד"ה הפר:

צא **כ"ז כו'**. מתני' ר"פ בתרא דנזיר והביאה הרא"ש שם בנדרים:

צב **אא"כ כו'**. כנ"ל ולאפוקי דעת הרמב"ם:

צג **ולהרמב"ם כו'**. לתרץ קושיא הנ"ל של הר"נ והרא"ש ומש"ש דאף בטלי ואכלי צריך שיבטל בלבו היינו באינה אוכלת אבל באוכלת א"צ לומר וז"ש בברייתא שם ובה"א אחד כו' וער"מ בפי' לנדרים שם אבל הם אמרו לא יאמר אדם לאשתו כו' וז"ש ה"ז אוכלת כו' וכ"כ לח"מ:

צד **המפר כו'**. זה שייך לסברא שלמעלה שכתב ולהרמב"ם כו' וכמ"ש בהג"ה כ"ז כו':

צה **לפיכך כו'**. כ"ה גירסת הרמב"ם שם קיים א"י להפר הפר יכול לקיים:

צו **אלא כו'**. כמש"ש פ"ז א':

צז **א"ל כו'**. מהתוספתא הביאה הכ"מ שם וע"ל סי' רל"ב סי"ב בהג"ה:

(**ליקוט**) **א"ל כו'**. תוספתא דטהרות והביאה הר"ש שם בפ"ה מתני' ט' עוד תניא בתוספתא כיצד כו' א"ל כו' וע"ל סי' רל"ב סי"ב בהג"ה נאמן כו' (ע"כ):

צח **ה"ז מופר**. כגירסא שלנו דהפרה חיילא וכ"כ הר"נ שם וכ"כ הרא"ש שם ובפסקיו בשם הרא"מ:

צט **וי"א כו'**. כפי' השני ברא"ש שם ושם וכתב הטור ולחומרא:

ק **א"ל כו' או כו'**. ער"נ ד"ה בעי רבה קיים מופר כו':

קא **ולהרמב"ם כו'**. צ"ע וגם הר"נ תמה עליו:

קב **וי"א כו'**. ערא"ש ד"ה ואת"ל כו' וכ"מ בגמ' שם ונראה דגם הרמב"ם ס"ל כן וכמו שמפורש בגמ' להדיא:

קג **א"ל כו' עבר כו'**. וכשעברה כו'. מפרש מ"ש בגמ' שם כמ"ד לה מופר ליכי לאחר שעה שר"ל שלאחר שעה א"ל כן:

קד **וי"א כו'**. עתוס' דכתובות ע"א ב' ד"ה אבל כו':

קה **כיצד כו'**. ט"ס כאן וכצ"ל כיצד כו' כלומר כו' א"י להפר לה שזה כמו שתלה נדרו בנדרה א"ל הריני נזיר ומה כו' ה"ז יפר לה ושלו קיים א"ל הריני נזירה כו' וכבר הרגיש בזה לח"מ ושאר אחרונים:

קו **הבעל**. דוקא. לפי' הרמב"ם כמ"ש בסי' רכ"ח סט"ז:

קז **אין הבעל כו'**. ער"נ ח' ב' ד"ה ש"מ כו' ושם פ"א ב' ד"ה וגרסינן כו' וכ"כ הרא"ש שם ואע"ג שבפ"ק שם מסתפק אם שרי בהדי אחריני אפי' לר"י הב"י דייק מלשון הטור דאפי' בכה"ג אסור וכ"מ בפי' הרא"ש שם ד"ה הוה ליה כו':

קח **אבל כו'**. כמש"ש ע"ז ב' אר"נ הלכה כו':

קט **י"א כו'**. ר"נ ורא"ש ברפי"א ד"ה ואלו כו' שיש כו' וער"נ ס"ח א' ד"ה לומר כו' וכ"כ הרא"ש בפסקיו ברפי"א:

קי **ויש כו'**. דייק ממש"ש ע"ט ב' הכל בבעל וכן שם ס"ח א' לומר שהבעל כו' אבל כ"ז אינו שוה משום דעיקר עינוי נפש כתיב בבעל קאמר בבעל וכן (בספרי) יליף לה לבעל ואח"כ יליף הכל מאלה החקים לאב ותדע שהרי לתדר"י למד ממ"ש בין איש לאשתו בין כו' וא"א לדחות מ"ש בהדיא בספרי וירושלמי:

קיא **ויש מי כו'**. לתרץ דברי הרמב"ם ואינו כלום דמספרי וירושלמי לא משמע כן ואמרינן שם ע' ב' מקיש כו' ואפשר שדייק מספרי שם אין לי אלא בעל שאין מיפר אלא נדרים שבינו לבינה ונדרים שיש בהן עינוי נפש האב מנין כו' לא אם אמרת בבעל שאין הרשות מתרוקנת לו כו' תאמר באב שהרשות כו' ואינו דמשם משמע להיפך:

קיב **איזו כו'**. מתני' רפי"א:

קיג **כיחול ופרכוס**. שם פ"א ב' וכרבנן:

קיד **כגון כו'**. מסקנא שם פ' ב':

קטו **אפילו לא כו'**. שם א' ואע"ג דא"צ למסקנא כמ"ש הר"נ שם ב' ד"ה אלא כו' מ"מ הגמ' לא הדר מזה אלא דקשיא להו שנית כו':

קטז **וי"א כו'**. משום דכולה פרקין ר' יוסי היא אבל סברא ראשונה היא דעת הרמב"ן והרא"ש דהלכה כחכמים וער"נ פ"א א' ד"ה אלא לאו כו' ושם פ"ב ב' ד"ה וכיון כו' ועיא"ש בפסקיו כתב הרמב"ם ז"ל והלכה כרבנן כו' וצ"ל הרמב"ן בנו"ן ושם וכן מסתבר דהלכה כרבנן אבל הרמב"ן ז"ל כו' וצ"ל הרמב"ם במ"ם:

קיז **דרחיצה כו'**. כצ"ל ואע"ג דברמב"ם איתא כיחול וקישוט ט"ס הוא דלא כב"י שהרי אמרינן בהדיא פ' א"ב פ"א א' דאף רחיצה לא הוי ענוי נפש לר' יוסי:

קיח **וכ"ז כו'**. ד"נ ע"ט א' ד"ה אם אתקשט כו' והכי איתא כו' ור"ל דאמרינן שם ע"א ב' הב"ע בדברים כו' משמע דלד"ה הוי דברים שבינו לבינה אבל כבר סתר תוס' שם ד"ה ה"ג גירסא זו ע"ש וצ"ע דהא אמרינן בנדרים שם פ"א א' איבעיא להו כו' ר"ה אמר אין מפר שלא כו' אלמא דפליגי כה"ג ועיי"ש שם ד"ה פיר כו' ואע"ג שהר"נ מפרש שם ארחיצה מ"מ צ"ע:

קיט **או אפי' פירות כו' או כו'**. שם דלא כר' יוסי וכנ"ל:

קכ **ואפי' אינו חנוני**. שם פ"ב א' וכשמואל:

קכא **ולהרמב"ם כו'**. דפסק כר"י אבל מודה בפירות העולם כמ"ש במתני':

קכב **נדרה כו'**. ער"נ שם פ"ג ב' סד"ה אמרי וכ"ש לבית המשתה כו' וע' כמתני' דכתובות ע"א כ' המדיר כו' ושם כגמ' בשלמא לבית המשתה כו' ומוקמינן שם למתני' בנדרה היא כו' וקסבר הוא כו' וכ"כ הר"נ שם דגם מתני' דסיפא ע"כ בכה"ג וכתב שם דכ"ז עינוי נפש הוא וכדברי ריי"ו. אבל הטור כתב סי' רל"ה דכ"ז אינן עינוי נפש ועמש"ש בס"ג וכ"כ בטוש"ע א"ע סי' ע"ד ס"ד:

קכג **יש כו'**. טור:

קכד **ויש כו'**. טור בשם אביו הרא"ש והוא מ"ש בפסקיו שם ודוקא משום עינוי נפש כו' וליתא משום דמתני' ר"י הוא כנ"ל וכ"כ בפי' שם במתני' ד"ה קונם שאני כו' וכ"כ הר"נ שם ד"ה אינו כו' ועיי"ש פ"ב ב' ד"ה דאר"ה כולה כו' וכ"כ הר"נ שם:

קכה **נדרה כו'**. עבה"ג ואע"ג דרבא בתראה מ"מ הלכה כר"נ רבו. הרא"ש:

קכו **ולאחר כו'** הר"נ שם ד"ה ר"ג כו':

קכז **וכן הוא כו'**. שם ט"ו ב':

קכח **ודברים כו'**. הרא"ש שם ד"ה קונם כו' וד"ה ר"נ כו':

קכט **ודוקא שאמרה כו'**. הרא"ש שם בפסקיו ובכתובות שם וכמש"ש אלא אר"ה בדר"י באומרת כו'. והרמב"ם כתב דוקא בהקדישה צ"ל יקדשו (כו') אבל בקונם א"צ וכ"כ בש"ע א"ע סי' פ"א ס"ב וטעמו דס"ל כי מתרצינן במסקנא שאני קונמות כו' א"צ לתי' הראשון באומרת כו' דאע"ג דבהקדש בדק הבית אין אדם מקדיש דשלב"ל כמ"ש הרמב"ם בהלכות זכיה מ"מ בקדושת הגוף מקדיש כמ"ש ברפ"ה דתמורה כ"ד ב' מבכרת כו' ושם כ"ה א' קסבר רשב"ג ולדות כו' ואעפ"כ מודה ברישא ועובר הוי דשלב"ל וכמ"ש בקדושין ס"ב ב' ובפ"ט לב"ב (קמ"ב) ומ"מ דוקא במעוברת וכמש"ש בקדושין כמאן אזלא

כו' וז"ש שאני קונמות כו' אבל הרא"ש והטור ס"ל דמ"ש שאני קונמות כו' לא תי' אלא קושיא והא משעבדן ידיה לבעל אבל דשלב"ל צ"ל יקדשו כו' וער"נ שם ד"ה אא"ר אשי כו' וכ"מ ממ"ש ביבמות צ"ג א' ובקדושין ס"ג א' האיתמר עלה כו' משמע דמסקנא הכי אבל תוס' בקדושין שם ד"ה וידים כו' וה"ה כו' וכדברי הרמב"ם. ומ"מ דברי הרמב"ם צ"ע באומרת יקדשו ובלא קונם קשה קושית הגמ' והא משעבדן ידיה לבעל:

קל **יקדשו כו'**. ואצ"ל לכי מגרשה דכי משני שאני קונמות מתורץ קושיא והא משעבדן כו'. ב"י ועתוס' בנדרים שם:

קלא **לפני בקרו כו' ואינם כו'**. ערא"ש שם ד"ה שלא אתן כו' והא כו' והר"נ שם ד"ה שלא כו' והר"נ כתב כגירסת הרי"ף שם והרא"ש כתב כגירסת רש"י שם וערא"ש פ"ה דכתובות סכ"ו ולתוס' גירסא אחרת וע"ש בכתובות ס"א ב' ד"ה לא כו' והרמב"ם גורס בנדרים שם מים לפני בהמתך ותבן לפני בקרך וכתב ב"י משום דסובר כגירסת הרי"ף וסובר דוקא תבן חייבת ולא מים דסתם השקאה בנהר וכל כבודה כו' ובש"ע כאן לא נקט אלא בקרו וכרי"ף וכמ"ש בא"ע סי' פ' ס"ו ובכ"ע אפי' לא הכניסה כו':

קלב **אשה כו'**. עש"ך:

## סימן רלה

א **שאמר כו'**. נדרים ט"ו ב' וכמש"ל סי' רל"ד סעיף ס"ז וכ"כ רש"י במתני' שם:

ב **בין כו'**. ד"ל אז א"צ להוציא כלל אבל יותר או סתם ימתין ולאחר ז' כו' כמש"ו וכ"ה שם בגמ':

ג **ולאחר כו'**. ערש"י במתני' שם ד"ה בש"א כו' וכ"מ בגמ' שם מ"ט דב"ש כו' וב"ה כו':

ד **ויתן כתובה**. שם פרק המדיר:

ה **אם כל משפחתה כו' ואם כו'**. הרא"ש שם וכתי' השני בתוס' שם ד"ה והאידנא ושיטה אחרת יש כאן להרמב"ם ע"ש:

ו **ל"ש כו'**. שם ע"א א' וכמ"ש בס"א:

ז **הדירה כו' או כו'**. מתני' שם וכת"ק. טור. ור"ח ורמב"ם ורשב"א פסקו כר' יוסי מדשקלו וטרו אמוראי אליביה שם ע"א ב' וכתב הרשב"א וכתב ר"ח ז"ל דהלכתא כר' יוחנן ואיכא מ"ד הלכתא כרב חסדא וזה נראה יותר ועבראי"ש פ"ג דב"ק ובח"מ סי' תי"ג ס"א. והרמב"ם פסק כשמואל משום דהוא מילתא מציעתא ועברי"ף ורא"ש פכ"ב דשבת (וע"ל סי' שט"ז ס"ק ט') ועבש"ע א"ע ר"ס ע"ד אבל מדברי הרי"ף ורא"ש כאן משמע כדברי הטור שהשמיטו כל השקלא וטריא דגמ' ועמ"מ (ובר"נ):

ח **ותלאו כו' או כו'**. ע"ש הסוגיא ע"א א' ב' תנן המדיר כו' עד הוא דסני לי וע' תוס' שם ד"ה בשלמא וד"ה שנדרה כו' והר"נ ביאר יותר דקושית הגמ' תנן כו' דע"כ א"א לומר שהדירה סתם שלא תטעום כו' דלאו כל כמיניה כמש"ש נ"ט א' וש"מ אלא ע"כ שהדירה מנכסיו אם תטעום כו' וא"כ תטעום ותמתין ל' יום נהי דבטעימת פירות א"א כלל להמתין אבל מליהנות לו תמתין ל' יום כמו ברישא וכן איתא בירושלמי המדיר את אשתו שלא תטעום ויש אדם מדיר את אשתו באומר לה אם תאכלי מחפץ פלוני תהא אסורה מנכסי ותאכל מאותו חפץ ותהא אסורה מנכסיו בשנדרה אשתו ושמע בעלה ולא הפר וכתי' גמ' שלנו ותוס' ד"ה בשלמא פי' דתלנהו בתשמיש וקפריך תאכל ותמתין ז' ימים ואין נ"מ בזה אלא דתוס' מפרשים כעין סוגין דמפרש לקמן אלא דתלנהו כו' והר"נ מפרש כסוגין דירושלמי ומשני גמ' הב"ע כגון שנדרה כו' ולא תלנהו כלל דא"א להמתין כלל כנ"ל וא"ת מה תרויח בגט וי"ל דאפ"ה י"ל לא בעינא גברא דמקיים לי נדרי ותוס' ד"ה שנדרה פי' דנדרה כ"ז שהיא תחתיו ומיהו במסקנא אמרינן אלא הב"ע כגון דתלנהו כו' אבל הכא דנדרה כו' אפי' תלנהו בתשמיש או ליהנות מנכסיו אפ"ה יוציא מיד ואף שזה התי' הוא לר' יוסי דוקא ואליבא דר"ה ועתוס' שם ה"ג רי"א כו' ואנן לא קי"ל כן כמ"ש בסי' רל"ד סנ"ט מ"מ צריכין להאי שינוייא אף לרבנן דהא סיפא ע"מ שתאמרי לפלוני כו' לאו עינוי נפש ולא מדברים שבינו לבינה וצ"ל ע"כ כה"ג והטור כתב דכן כל המתני' דשם שלא תלך לבית אביה ולבית האבל והמשתה כולם לאו ע"ג ולאו דשבל"ב וא"י להפר ועבא"ע שם סד"ה. נמצא הכלל דבהדיר הוא כגון דתלנהו בתשמיש תמתין ז' ימים אבל בנדרה איהי ושתק הוא או קיים בין דתלנהי בתשמיש או לא יוציא מיד דקי"ל כר"י ור"י דהוא נתן כו' וכסתם מתני' דידן וע"פ זה נתבאר כל הסימן:

ט **יותר מרגל**. רמב"ם וכתי' דאביי ודלא כר"י. אבל הטור פסק כתי' דרבה בר עולא. והרי"ף והרא"ש השמיטו כ"ז:

י **ואם היא כו'**. כאן השמיט הליכת בית אביה כנ"ל שא"י להפר ועבא"ע שם ס"ד:

יא **ולהרמב"ם כו'**. ר"ל דהרמב"ם חולק בזה עם ש"פ דלהרמב"ם א"צ להוציא אלא דקמ"ל שאינה יוצאת בלא כתובה כמו למ"ד היא נתנה כו' וכ"מ שם ואם אמר אי אפשי כו' אבל הר"נ פי' דה"ק אי אפשי ולהכי לא הפרתי יוציא ויתן כתובה:

יב **וה"ה כו'**. הרמב"ם לא כתב אלא בשלא תטעום א' מכל הפירות כתב המדיר כו' ממתינין לו עד ל' יום כו' נדרה היא כו' אם רצה כו' ור"ל המדיר שהדירה מנכסיו וכמ"ש בירושלמי והשמיט מסקנא דגמ' דתלנהו כו' משום דההיא אליבא דר"ה אליבא דר' יוסי כנ"ל אבל בכל הבבי דסיפא לא כתב אלא המדיר כלישנא דמתני' וכדרכו ופי' המ"מ

דהאי המדיר ה"נ שהדירה מנכסיו כנ"ל ותמתין ל' יום אלא דסמיך על מ"ש ברישא בלא תטעום וכן לא כתב דין דנדרה היא בכולם אלא שלמד המחבר מהנ"ל:

יג **וכן כו'**. במתני' שם:

יד **וה"ה כו'**. מתני' שם נ"ט ב':

טו **וה"ה כו'**. שם ע"ב א' ובזה מתורץ קושית תוס' שם ד"ה המדיר דהכא שתלנהו בתשמיש וסיפא דלא תלנהו בתשמיש שא"י להפר לכן תצא בלא כתובה שרישא הוא נותן כו' וסיפא היא נותנת ובכל אלו הבבות לבד מרישא הכל בתלנהו בתשמיש כשיטת הטור דלאו ע"ג ולא דבר שבל"ב ועבסי' רל"ד סעיף ס"ב:

טז **נדרה כו'**. אלו ב' סעיפים לשון הטור וכנ"ל ואע"פ שאפשר לפרש גם כאן דנדרה ותלנהי בתשמיש וכמ"ש הר"נ מ"מ מדל"ק המדיר ואמר א"ל ע"מ כו' משמע כפי' הטור:

יז **אסרה כו'**. שם נדרה כו' והיינו שאסרה כו' דנדרים הוא מיתסר חפצא כמ"ש ברישׁ נדרים:

יח **בעל כו'**. כנ"ל בס"ג ועתוס' שם ד"ה המדיר:

## סימן רלו

א **בין כו'**. עבה"ג וכן הסוגיא שם כוותיה איתמר שבועה כו':

ב **כגון כו'**. ג' א':

ג **וכן כו' כגון כו'**. הכל במתני' שם כ"ה א' ולישנא דמתני' יותר דייק דנקט להבא תחלה:

ד **ואפי' כו'**. גמ' שם וכרב דהלכתא כוותיה באיסורי:

ה **אבל אם כו'**. שם:

ו **אע"פ כו'**. כיון דלא אתי אלא מדרשא חיילא עליה שבועה וער"נ בנדרים ה א' ד"ה הקמ"ל כו' ועבב"ק צ"א ב' וקי"ל כמ"ד א"א רשאי כו' דסתם מתני' שם כוותיה ואף דבתענית י"א קי"ל כר"א תענית שאני דהא שמואל גופיה מוקים שם באשב בתענית. וס"ל להר"נ דאע"ג דבב"ק שם אמרינן דתנאי היא היינו מש"ש בשבועות אביא נשבע כו' שהרשות בידו משמע דמותר לגמרי אבל דחיילא ל"פ וצ"ע [וער"נ בחידושיו ועמ"ש בסי' רל"ט ס"ו]:

ז **ונשבע כו'**. ערש"י שם ד"ה ליתיה כו' אבל הרמב"ם ס"ל דמתליא תליא אם יקיים חבירו נתקיימא שבועתו וא"ל נתבטלה וה"ז שבועת שוא ול"ד שבועת שוא דשוא אינה אלא לשעבר כמש"ש כ' ב' אלא שבועת שקר כמש"ש כ"ה ב' לא ניכר כו'. ריב"ש סי' שפ"ז:

ח **אבל עבירה כו'**. בהנך דלעיל לוקה משום שוא כמש"ש במתני' אלא בסיפא. לישבע על חבירו כתב הרמב"ם דאינו לוקה ע"ש ודבריו תמוהין מאד וכבר נתקשו בזה הכ"מ

והלח"מ אבל העיקר שאינו לוקה כיון דמתלי עד שיקיים חבירו ה"ל לאו שאין בו מעשה כמו באוכל ככר זו היום כו' לר' יוחנן שם ג' ב'. ותיקון דברי הרמב"ם הוא כך דהוי התראת ספק ר"ל דאם היה ידוע שלא יעשה חבירו הוי שבועת שקר או שוא והיה לוקה ואח"כ הוי לאו שאין בו מעשה ואין לוקה וכצ"ל שם בפ"ה ה"ב ונמצא כשמתרים בו בעת שנשבע התראת ספק ואח"כ הוא לאו שב"מ ואין לוקין עליה כמ"ש בהלכות סנהדרין ונתחלף שם וכן הר"ת שב"מ נתחלף וכ' שמ"ב וכ' שבו מפורש בתורה והוא טעות מפורסם ודברי לח"מ דחוקים מאד וז"ש וגם אין כו' ר"ל אף שאינו לוקה וגם אפשר שיתקיים מ"מ שמא לא יתקיים ואיסורא דאורייתא מ"מ איתא.

ט **אא"כ כו'**. שם כ"ט ב':

י **או כו'**. שם ל"ו א':

יא **ואע"פ כו'**. כשיטתו דאז אינו עובר:

יב **וכ"ש כו'**. כדי שלא יעבור ומצווה ע"כ מדאורייתא כנ"ל:

יג **וי"א כו'**. ממש"ש כ"ה א' שאתן כו' אלא שדעתו אם יקבל פלוני וראיה ממ"ש בספ"ח דנדרים האומר לחבירו כו' בא ונוטל כו' ול"ק אם אין אני נותן כו' אלא דבכה"ג אצ"ל כלום אמרת אלא כו' דבלא"ה מותר כיון שאינו רוצה ועתוס' בגטין ל' א' ד"ה מי כו' ואור"י כו' ואע"ג דאמרינן שם ע"ד ב' וא"ר מתקנתו כו' שאני שם דאפי' א"ל מחולין לא מהני משא"כ בנדרים וכמש"ש דלצעורה קמכוין הר"נ וריב"ש שם:

יד **בד"א כו'**. עבה"ג ומשנה למלך הביא ראיה לדברי הרמב"ם ממ"ש בנדה מ"ו ב' לפי שמצינו כו' לזדון שבועה ומוקמינן שם כגון שהקדיש הוא ואכלו אחרים:

טו **אבל אם כו'**. כ"ה נוסח הטור ור"ל שנשבע שלא יכנס חבירו דלהשביע חבירו ודאי א"א וכ"כ בנוסחא שלנו וגם הטור מפרש דברי הרמב"ם כך דלא כלח"מ:

טז **צריך כו'**. ר"ל שמעון ובנוסחא שלנו כ' דהוא חייב וכבר הקשה עליו לח"מ שאפי' בנדרים כ' בפ"ה מה"ג דכה"ג אינו חייב וער"נ בנדרים ט"ו א' ד"ה הלכה כו':

יז **נשבע סתם כו'**. עמ"ש בסי' רי"ט:

יח **הנשבע ע"ד כו'**. ער"נ בנדרים כ"ד ב' סד"ה נדרי הבאי. ומש"ה ניחא כו'. וכ"כ בשבועות שם בשם ר"ת:

יט **בצל סוכה**. עש"ך. אבל הגירסא בכל הספרים בשם הירושלמי כמ"ש בש"ע:

כ **והא כו'**. תוס' כ"ד א' ד"ה אלא. ור"י כו' וכ"כ הריב"ש בשם הרמב"ן וכ"כ הר"נ וש"פ:

כא **שנים כו' לפיכך כו'**. כמ"ש בסוטה י' א' וערש"י שם ד"ה הוחל כו' ועבב"ר ס"פ ויצא:

כב **ואפי' כו'** דאינו אף כע"א כיון שנוגע בדבר:

(**ליקוט**) **ואפי' אם טען כו'**. דלא הוי אפי' כע"א כיון שנוגע בעדותו לאו כל כמיניה ואף לענין איסורא ועתוס' דקדושין מ"ג ב' ד"ה וכן כו' וי"ל כו' (ע"כ):

כג **ומ"מ כו'**. כמ"ש רש"י מ"ג א' ד"ה ויוציא כו' ואף תוס' לא הקשו אלא וכי עבדינן תקנתא לרשיעי משא"כ כה"ג:

כד **וכ"ז כו'**. ער"נ בנדרים כ"ז א' סד"ה לרבא כו'. ודוקא בהתרת חכם כו' אבל כו' וכ"ש בכה"ג וראיה ממ"ש בנזיר כ' ב' הריני כו' ושלו קיים אע"ג דנשבעו יחד אף לאוקימתא דגמ' ואת מאי כ"ש לס"ד דאמר ואת לגמרי וגמ' ל"ק אלא משום דתלי הא לא תלי מיתוקמא שפיר. שם:

## סימן רלז

א **האומר כו'**. אע"ג דאמרינן שם ל"ה ב' דבעינן שם ואף רבנן ל"פ אלא דא"צ שם אבל כינוי בעי כמש"ש במתני' וכן שם ל"ח ב' אפ"ת רבנן היינו לחייב קרבן אבל איסור שם לעולם איתא. רמב"ם פ"ב. וראיה ממ"ש בריש נדרים דכינוי שבועות כו' דשם י' א' שבותה שקוקה כו' ושם ע"כ בלא שם כמש"ש כינויין כו' לשון כו' דלמא אמר קרבן לה' ובשבועות ל"ו א' לאו לאו שבועה ואי בשם אפי' בחד זימנא כמ"ש בסוף יומא (פ"ד א') לאלקי ישראל לא מגלינא וברפ"ג דנדרים מארי כולה לא טעימנא וער"נ שם ד"ה ואי נדרת כו' אלא דע"כ לא הוזכר שם וכינוי אלא לקרבן ולמלקות וער"נ בנדרים ב' א' ד"ה ושבועות והרא"ש פ' שבועת העדות סכ"ד. והשיטה המחוורת שבכולן הוא שיטת הרמב"ם וכ"כ הר"נ בשבועות שם:

ב **ואין חילוק כו'**. כמ"ש בנדרים שם שבותה כו' נדר במוהי כו' ואמרינן שם רי"א לשון נכרים הן וע"ל ס"ס ר"ז ושם מארי כולא לא טעימנא:

ג **השביעו כו'**. כמ"ש בסי' רל"ו ס"ב ע"ש:

ד **ואפי' כו'**. כמ"ש (סוף ד"ה) בצדקיהו אשר השביעו באלקים וה"ה לקטן. ב"י:

ה **או שא"ל כו'** כנ"ל בס"ב וכמ"ש במשנה תורה ארור אשר כו' ואמר כל כו':

ו **אע"פ כו'**. לענין מלקות וקרבן דוקא בשם או כינוי אלא לענין איסורא. רמב"ם שם וכנ"ל:

ז **והוא כו'**. כגירסת הרא"ש שם תרי לאוין היינו לא אוסיף ולא אוסיף כו' שאמרן השי"ת לשם שבועה אבל הנך לא יכרת ולא יהיה עוד ולא יהיה עוד לא לשם שבועה אמרן אלא סיפור והבטחה דאל"כ מנלן דלמא בעינן ג"פ לאו. הרא"ש שם:

ח **בד"א כו'**. וכן משמע שם כ' א' בברייתא כו' וקאמר לא כו' ואם איתא בלא"ה כבר נשבע:

ט **מי שנשבע כו'**. רמב"ם אבל הראב"ד כתב דמ"ש במתני' פטורין היינו לקרבן ולמלקות דוקא:

י **אע"פ כו'**. דומיא דרישא משביעני כו' בשבועה כו' וסיפא באל"ף דל"ת כו' ואע"ג דבגמ' שם ב' א"ל רבא א"ה כו' הכי השתא כו' היינו שאין משמעות בהרצאת שפתיו:

יא **וה"ה לנשבע כו'**. כמ"ש כנדרים י"ד ב' וער"נ ורא"ש שם ד"ה הנודר וז"ש בהג"ה וכ"ז כו' וה"ה אם לא כו' וכמש"ש ועס"ס רי"ב בהג"ה שהחמיר הרב בנשבע בתורה עצמו וז"ש כאן בהג"ה או בשאר כו' ולא בתורה:

יב **או בשלחן כו'**. דאפילו בתורה לאו כלום כנ"ל. הגמ"ר שם:

יג **ואעפ"כ מאיימין כו'**. כמש"ש בנדרים א' ושם כ' א' בנדר בחרם כו':

יד **אפי' כו' או א"ב כו'**. עברא"ש פ"ג דנדרים ס"ב וששאלתם מי שנטל ספר תחנונים כו' ולא עוד כו' וכ"ה במרדכי וא"כ ה"ה לחכמה חיצונית. ב"י:

טו **הנשבע כו'**. מרדכי בשם ר"ח גאון וכ"כ הר"נ שם כ"ב ב' ד"ה אמר רבא בשמו ע"ש ודוקא דנקיט בידיה וכנ"ל וכמ"ש הרא"ש שם וכל אלו חומרות הן דהא אמרינן לעיל הנשבע בתורה כו' וכ"כ מהר"מ מינץ אלא דלפי מ"ש בס"ס רי"ב להחמיר בתורה ה"ה כאן ועבר"נ שם וברא"ש שם:

טז **והוא שיכוין כו'**. כמ"ש בפ"ב דנדרים (י"ח ב') אם כחרם כו' וכ"ש כאן די"ל ימין של אדם וע' בשבועות ל"ה ב' הכי השתא כו' אלא דכאן שאני כיון שנזכר אצל שבועה ומ"מ צ"ע ושיטת הראב"ד דלעיל ס"ז נכונה דאפי' שם אסור וה"ה כאן ל"ק אלא לאיסורא וכמש"ש בלאו לאו כנ"ל ס"א:

יז **ידות כו'**. מתני' וגמ' נדרים ט' א' וערא"ש ור"נ ד"ה כנדרי כו':

יח **שלא כו'**. גמ' שם:

יט **או כו' אבל כו'**. ערא"ש שם ב' ד"ה במוהי כו' ור"נ ד"ה תניא. ואית דגרסי כו' וגירסת הטור באל"ף אומי כו' ואין נ"מ. וצ"ל כאן ובטור אומתא במקום מומי:

כ **אותן כו'**. עסי' רל"ב ס"ג בהג"ה:

(**ליקוט**) **אותן כו'** כיון שנשבע באמונה וע"ל סי' רכ"ח (ע"כ):

כא (**ליקוט**) **א"ל שבועה כו'**. מתני' דנדרים וכאוקימתא דרב אשי שם וברפ"ג דשבועות ובזה אין חולק וער"נ שם (ע"כ):

כב **או לשבועה כו'**. ער"נ שם במתני' ד"ה שבועה כו' אבל בשבועות רפ"ג כתב דה"ק לשבועה יהא לפיכך לא אוכל לך ע"ש:

כג **ואין כו'**. דרב אשי בתראה:

כד **ויש כו'**. עבה"ג:

## סימן רלח

א **שבועה כו'**. רמב"ם ור"נ [וכ"כ הרא"ש שם סס"ה] וכמו בכל איסורין דאסור מן התורה לר"י ביומא ע"ד א' ואף שכאן איסור הבא ע"י עצמו וי"ל דלא נתכוין לפחות מכן וכמ"ש מחלוקת בסתם אבל במפרש כו' מ"מ כיון שביומא שם אמרינן משום דחזי לאצטרופי הה"נ דלא כמ"ש הר"נ בחידושיו:

ב **אבל כו'**. כרבנן:

ג (**ליקוט**) **או שלא אשתה**. שם כ"ג א' דלמא כו' ומ"מ או שתה קאי גם אאישא כשמואל וכמ"ש בס"ב: אבל אסור. דל"ק מותר (ע"כ):

ד **ואם כו'**. כר"ל שם ואף ר' יוחנן מודה כמש"ש בשלמא ר"י כו' וע"ש תוס' ד"ה דמוקי. וא"ת ולוקמי כו':

ה **וכן כו'**. כ"ה א' וערש"י שם ד"ה בשלמא כו':

ו **נשבע כו' בין כו'**. כמש"ש מושבע ועומד כו' ושם כ"ט א' והשניה ש"ש אכלה כו' ושם ב' תני אף על כו' וכמ"ש בסט"ז:

ז **שבועה שלא כו' או כו'**. רי"ף ורמב"ם אבל לשיטת רש"י דוקא בסתם כמש"ש רישא בסתם כו' מפרש כו' אלא כדרבא כו' אבל הר"נ כתב דבכל הספרים הגירסא משכחת לה כדרבא ול"ג אלא ועוד דגרסינן בדרבא שבועה שאוכל ואכל עפר פטור ופי' הר"נ דה"ק כיון דמשכחת להן באוכל סתם סגי וחייב בלאו אפי' במפרש וכמ"ש בתוספתא הביאו תוס' שם ד"ה אלא שבועה שאוכל ואכל אוכלין אסורין כגון פיגול נותר וטמא פטור וכ"ת אמאי פטור הא אמרינן ברישא דמתני' שבועה שלא אוכל ואכל אוכלין שאינן כו' דאין נבלות בכלל ל"ד דנשבע שלא אוכל אין כוונתו אלא לדברים ראויין דשאינן ראויין א"צ לישבע עליהן אבל שאוכל כוונתו על כ"ד שיאכל יצא בזה כדרבא דאמר כו' ואע"ג דאם נשבע שלא יאכל פטור באכל עפר כמ"ש ברישא ואכל אוכלין שאינן ראויין דגם עפר אינו ראוי וכמ"ש רבא שם בעצמו שבועה שלא אוכל כו' והוא שיטת הרי"ף והגאונים וכ"מ שם ב' וא"ר למאן דא"ל כו' ושם ואם איתא משכחת כו' ועתוס' שם ד"ה שלא כו' שדחקו עצמן בזה וכן שם א' סד"ה אלא. ומיהו י"ל כו' וער"נ (בחידושיו) שתירץ בע"א אבל לשיטת הגאונים הכל ניחא:

ח **אמר כו' עפר כו'**. כגי' הגאונים כנ"ל:

ט **דהא אחשביה כו'**. אע"ג דגמ' דחי אלא הכא כו' דחייה הוא דל"ד לאחשביה דשם ועלח"מ:

י **שבועה שלא כו'**. כ"ב ב':

יא **שבועה כו' על כו'**. כמש"ש כ"ח א' מיגו דמהני כו':

יב **ואסור כו' אבל אסור כו'**. כנ"ל ס"א:

יג **ומ"מ כו'**. שם ואב"א שלא אוכלנה כו' ופי' הרמב"ן דאי לא שייר כזית כבר עבר על שבועתו ולפיכך אינו נשאל וכ"מ בירושלמי דאמרינן שם גבי פלוגתא דר"ע ורבנן בריש פרקין באכל כ"ש. גרסינן שם מה מפקינן מביניהון שבועה שלא אוכל כבר זו ואכלה חסר כ"ש ע"ד דר"ע פטור ע"ד דרבנן חייב ור"ל שאמר שלא אוכלנה. הר"נ:

יד **אמר שבועה כו' אלו כו'**. כמש"ש כ"ד ב' בתאנים וענבים דחיילא שניה וכמ"ש בס"ו ועתוס' כ"ט א' סד"ה שבועה:

טו **וה"מ כו' שהרי כו'**. כמ"ש בס"י שחייב ע"כ כזית:

טז **שבועה כו'**. כנ"ל ס"י:

יז **ומיהו כשהיא כו'**. כמש"ש דע"כ כזית ממנה חייב אפי' אבתרא ובזה מתורץ קושית תוס' שם כ"ט ב' ד"ה שבועה כו':

יח **הלכך כו' ואם כו' הלכך כו'**. הכל בירושלמי הביאו הרא"ש שם:

יט **ציבור כו'**. נלמד מהנ"ל:

כ **מי כו'**. דיש לדמות למש"ש כ"ז ב' שאם נשאל כו' והספק הוא של הרשב"א שנסתפק אם ההיא דרבא הלכתא שהשמיטה הרי"ף לפי שהגמרא דחי לה שם הכי השתא אבל כבר פסקו כל הפוסקים כרבא דמתני' דהכא ודפ"ב דנדרים מסייע ליה וער"נ בנדרים י"ח ב' ד"ה ולענין כו' וכמ"ש בסכ"א א"כ הדין דהכא אין ספק כלל וכ"פ בש"ע ח"מ סי' ע"ג ס"ה (ועמ"ש שם בס"ק י"ט) וכמ"ש הרא"ש בתשובה:

כא **הנשבע כו'**. כנ"ל ס"י הלכך אם כו' ועתוס' כ"ט ב' ד"ה שבועה כו' ועבהג"ה ס"ו:

כב **נידוי כו'**. כמש"ו ואין זה כו' וכמ"ש בגטין פ"ד ב' ותיפוק כו' אלא א"ר כי כו':

כג **מתנה כו'**. כמ"ש בקדושין ו' ב' ועתוס' דסוכה מ"א ב' ד"ה הילך כו' ועוד כו':

## סימן רלט

א **דין כו'**. ממ"ש כ"ה א' ת"ר חומר כו' משמע אבל בכל שאר דברים הן שוין ובנדרים י"ח א' ומאי חומרא כו' נדר נמי כו' אלא כו' ואמרינן שם ט' א' ידות בשבועות אע"ג דלא כתיב אלא בנדרים ונזירות כמש"ש ג' א' וער"נ פ"ג דשבועות וכן בכמה מקומות קרי

לשבועות נדרים. ומביא ראיה משבועות לנדרים בין לקולא בין לחומרא כמ"ש כנדרים ס"ד ב' ס"ה א' וש"מ:

ב **בין כו' בין לענין שנתכוין כו'**. עיקרה איתמר לענין שבועות:

ג **וי"א כו'**. שגגות בנדרים כ"ה ב' והבאי שם כ"ד ב' וכגירסת הר"ן שם וכ"כ הרא"ש שם שכ"ה בתוספתא וירושלמי וכמ"ש למטה וזרוזין איתא בירושלמי הביאו הר"נ כ"ה ב' ד"ה כשם ואונסין כמ"ש בשבועות כ"ו א' פרט לאנוס ובנדרים כ"ה א' אר"ה תנא בש"א לא כו':

ד **והוא כו'**. ירושלמי הביאו הרא"ש פ"ג דנדרים ס"ו:

ה **וגם בשאר כו'**. ר"ל דאע"ג דאמרינן בד' נדרים אלו שא"צ היתר חכם מ"מ בשבועות יש לכתחלה להתירם אבל לישבע לכתחלה אף בנדרים אסור כמ"ש בסי' רל"ב סי"ג ומ"מ לא קאי אלא אג' שבועות אבל שבועות אונסין אין חולק כנ"ל ואף לכתחלה מותר לישבע לאנס כמש"ש וכן אמרו בירושלמי בהדיא ג"כ:

ו **יהודי כו' הואיל כו'**. ע"ל סי' רל"ב סי"ד בהג"ה וכ"ז לא כו' ולכן כו':

(**ליקוט**) **יהודי כו'** כמ"ש בגטין מ"ו א' ורבנן התם כו' וע"ל סי' רל"ב סי"ד בהג"ה וכן נתלו ז' בני מלכים ע"ז (ע' ביבמות ע"ט א') (ע"כ):

ז **ת"כ כו'**. דר"ת פסק דהיא כשבועה ממ"ש (יחזקאל י"ז:י"ח) ובזה אלה להפר ברית והנה נתן ידו כו' ונאמר (סוף ד"ה) וגם בנ"נ מרד אשר השביעו כו' וג"כ נאמר (משלי ו':א') תקעת לזר כפך כו' מ"מ כיון דקי"ל דמתירין שבועות לא עדיף משבועה וז"ש ולכתחלה כו' ועבסי' ר"ל:

ח **וה"מ כו'**. ממ"ש בפ"ה דב"מ (ע"ד א') האי סיטומתא קניא למאי הלכתא כו' ופר"ח דהיינו בכה"ג ואי ס"ד דהויא שבועה תיפוק ליה דצריך לקיים שבועתו כמ"ש בח"מ סי' ר"ז סי"ט אע"ג דיש לדחות כמש"ש בסי' ר"ט ס"ד בהג"ה מ"מ ממש"ש למי שפרע משמע דא"צ לקיים:

ט **הגביה כו'**. שהוא שבועה באמונתו וכנ"ל:

י **הנותן כו' ואם כו'**. עסי' רכ"ח סל"ז:

יא **נידוי כו'**. כמ"ש בפר"א רע"א החרם הוא השבועה והשבועה הוא החרם וכל כו' והביאו ילקוט ביהושע סי' י"ח ושם תדע לך כח החרם כו' שנאמר כי השבועה הגדולה היתה וכי שבועה נשבעו כל ישראל אלא להודיעך שהחרם היא השבועה והביאו ילקוט סוף שופטים סי' ע"ו:

יב **וי"א כו'**. דחומרא דנדרים מבשבועות דחל ע"ד מצוה משום דמתסר חפצא עליה כמ"ש הר"נ וש"פ וכמ"ש בנדרים ט"ז ב' וה"ה לחרמים כמש"ש ב' ב':

יג **בין כו'**. עתוס' דשבועות כ"ה א' ד"ה מה. ור' אלחנן כו' ור"ת כו' והוא בפלוגתא דלעיל ס"ס ר"ו וכ"כ תוס' בר"ה כ"ח א' ד"ה המודר כדעת ר' אלחנן וכ"ה מסקנת הרא"ש בשבועות שם וכ"כ הר"נ שם וכתב דשבועה בלשון נדר אף למ"ד דחל אינו אלא משום יד וכמ"ש בס"ס ר"ו ולא עדיף מינה. ועבר"נ ריש נדרים ב' ב' ד"ה איידי כו':

יד **מלמד כו'**. כמ"ש בב"ב כ"א א':

טו **הנשבע כו'**. עבה"ג (עיין בתשובת הרשב"א סי' תרי"ד שכתב דההיא דריש נזיר לא מוכחא מידי דה"ק וכי אתיא אורייתא לרבות דבר שהוא מדרבנן. ונראה כוונת הרא"ש מלשון הגמ' וכי מושבע כו' משמע אף לאחר תקנת רבנן חיילא) וגמ' ערוכה היא ביומא ע"ד א' וכ"ת כו' שאני התם כו' (ובשבועות כ"ד א' בשלמא לר"ל כו'):

טז **וכן כו'**. דאל"כ ליתיה בלאו והן (ר"ל אף לדברי הרא"ש שהביא ראיה מההיא דנזיר כמ"ש בה"ג) ועתוס' כ' ב' ד"ה דכי כו' וה"ה כאן:

יז **וה"ה לדבר כו'**. בזה תירץ הר"נ קושית תוס' כ"ג ב' ד"ה דמוקי וא"ת לימא כו' אבל בזה ניחא אע"ג דדריש לה מקרא ביומא ע"ד א' ולר"י לאו אסמכתא היא מ"מ חייל עלה שבועה וכתב הר"נ בחידושיו ולכן פ' הריי"ף והרמב"ם דנשבע להרע לעצמו חייל אע"ג דפ' כסתם מתני' דפ' החובל (צ' ב') דאינו רשאי לחבול בעצמו ויליף שם (צ"א ב') ממ"ש וכפר כו' וער"נ בנדרים ח' א' ד"ה הקמ"ל כו':

יח **בד"א כו' אבל כו'**. דלא אמרינן ליה קום עבור כדי לקיים השבועה כמ"ש ביבמות צ' ב' א"ל בעאי לאותובך ערל כו' ולא שהשבועה אינה חלה דהא כתב הר"נ דאפי' במדרש חכמים חלה כגון נשבע להרע לעצמו ולאכול נבלות וטרפות חצי שיעור ובהדיא אמרינן ביומא ע"ד א' דבדרבנן חיילא בל"ת כנ"ל וע"ל סי' רל"ח ס"ד וכ"כ בהרבה מקומות אלא דצריך להתיר השבועה ולא יקיים השבועה וכ"כ ש"ך ופשוט הוא:

יט **הנשבע כו' דבדידיה כו'**. כמ"ש ביבמות ל"ט ב':

כ **י"א שהנשבע כו'**. ערשב"ם בב"ב נ"ג א' ד"ה האי מבריח כו' וכמ"ש בב"מ ל' א' ראה מים כו' לכל אבידת כו' וז"ש ומ"מ נ"ל כו':

כא **קריאת כו'**. ב"ק פ"ב א' ועתוס' דמגילה י"ז ב' ד"ה כל כו':

כב **והוי כנשבע כו'**. כמ"ש בסי' רכ"ח ס"כ בהג"ה איש ואשה כו':

כג **מתפיס כו' כרבא ומ"מ מתפיס בנדר כנדר וכמ"ש בר"ס ר"ד וכן אם מסר כו'**. רי"ף. אבל רש"י ס"ל דגם מתפיס בנדר לאו כלום לרבא וע"ש ד"ה והוא שנדור כו' וד"ה תריץ

כו' אבל מיתפיס כו'. אבל הרי"ף מפרש לה דס"ד דמפרש איסר שהוא מתפיס וכיון דאיסר דקרא מתפיס הוא ע"כ גם בשבועה הוא דהא עיקרה כתיב בשבועה כמ"ש או אסרה איסר על נפשה בשבועה ומשם ילפינן לנדר ותנא בנדר לרבותא וז"ש בשלמא לאביי כו' אלא לרבא קשיא שהוא אמר דאיסר לאו מתפיס וכאן אמר שהוא מתפיס ועוד דא"כ בשבועה נמי כנ"ל ומשני תריץ כו' דלאו באיסור עסקינן אלא ה"ק איזהו דבר שהוא אסור כנדר הרי עלי כו' ר"ל מתפיס בנדר ה"ה כנדר אבל מתפיס בשבועה לא דהתפסה לא גמרינן מאיסר אלא ממ"ש איש כי ידור נדר עד שידור בדבר הנדור כמ"ש בפ"ב דנדרים (י"ד א) דממעטינן דבר האסור וה"נ י"ל דממעטינן ג"כ בדבר הנשבע כ"כ הר"נ בשם הרמב"ן וכ"כ הרא"ש ועתוס' שם ד"ה אלא כו' והר"נ פי' תריץ הכי כו' כפירש"י דאעיקר נדר קאי דאינו עד שתלאו בדבר הנדור ולכן מתפיס ג"כ הוא כנדר כיון דעיקר נדר הוא בהתפסה משא"כ בשבועה ומ"מ מתפיס בנדר הוא כנדר דלא כרש"י וכמו שהוכיחו תוס' והרי"ף מרפ"ד דנזיר מי שאמר כו' ואע"ג דאמרי' שם דוקא תכ"ד ומתפיס הוא אפי' לאחר כ"ד כמש"ש כיום שמת גדליה כו' שאני התם דלא אמר ואני כמוך אלא ואני לחוד ולא משמע לאחר כ"ד וכ"ת דלמא משום דאמר ואני תכ"ד הוי כאלו אמר ואני נזיר ולאו משום מתפיס ז"א דהתני סיפא הותר הראשון כו' ותנן נמי הריני כשמשון כבעל דלילה כו' וכמוהו הרבה. ר"נ:

כד **איסורא כו'**. ממש"ש לאו כמוציא שבועה מפיו דמי ולא אמר לאו כלום היא וער"נ:

כה **שמע חבירו כו'**. הרי"ף כתב דגם כה"ג לאו כמוציא שבועה מפיו דמי ואפי' איסורא ליכא לפ"ד דכן ס"ל ג"כ בככר אבל הר"נ כתב דנ"ל דכה"ג מתפיס הוא שהקשה שם כיון דילפינן התפסה בנדרים ליליף ג"כ לשבועות כי היכי גבי ידות אע"ג דלא כתיב אלא בנדרים אמרינן ג"כ בשבועות ולאביי נמי ילפינן התפסה דנדרים משבועות ועוד הקשה למה לא תנן חומר בנדרים מבשבועות נמי כה"ג אלא דוקא בככר לא מהני התפסה דשאני נדרים דמיתפס חפצא יכול ג"כ להתפיס חפץ אחר משא"כ בשבועה דאדם הוא הנאסר ולכן ליכא למילף מהתם משא"כ בכה"ג דסעיף זה אף בשבועה מהני ולכן לא תני חומר כו' ולכן ג"כ אמר לאו כמוציא שבועה מפיו דמי ול"ק לאו כלום משום דאיכא גוני דמהני אמר לאו כמוציא כו' דמהני בכ"ע ע"ש:

כו **שבועה כו'**. ע"ל ס"ס ר"ו:

כז **אמר כו'**. כשמואל שם דרבא פליג ג"כ עליה כמש"ש ר"ה לא ס"ל הא דרבא וקי"ל כרבא כמ"ש בסי' רל"ח ס"ו וגם פשטא דסוגין כשמואל וער"נ שם במתני' ד"ה יש נדר כו' ובגמ' שם ד"ה כיון דאמר כו' ובראש ד"ה יש נדר כו':

כח **אמד שבועה כו'**. כמ"ש בסי"ב בהריני נזיר וער"נ במתני' שם ד"ה שבועה שלא כו' משא"כ כה"ג דהכל תליא אם יכול לחול השגיח או לא וכן בנדרים וכמ"ש בסט"ו:

כט **ואינו נ"ל כו'**. וז"ל ב"י תימה ע"כ ל"ק אלא בנזירות דסתם נזירות ל' יום אבל בכה"ג לא ודמי לאומר שבועה שלא אוכל ט' אלו וחזר ואמר שבועה שלא אוכל י' שאם אכל ט' אלו ועוד א' שעובר על ב' השבועות עכ"ל ודבריו תמוהין מ"ש ע"כ ל"ק אלא בנזירות כו' היינו לד"ה אבל לשמואל אפי' באומר הריני נזיר הריני נזיר צריך ב"פ ומ"ש כאן וכבר תמה בד"מ וכנ"ל סי"ב ומה שהקשה מט' וי' דסי' רל"ח סי"ב לא דמי לשם דשם כשאמר שבועה שלא אוכל עשר אסור בכל עשר שבעולם וחל ג"כ אט' אלו ועוד א' ע"י מיגו וע"י כולל משא"כ כאן ודבריו תמוהין הרבה ופסק הטור נכון מאוד:

ל **ודוקא כו' ואפי' כו' אבל כו'**. דברי הרב ג"כ תמוהין דזה למד מהמרדכי פ"ג דמ"ק בא' שמת לו מת בתוך ז' ימי אבילות ופסק הרמ"מ דאינו עולה לכאן ולכאן והביא המרדכי ראיה ממ"ש בנזיר י"ג ב' במתני' הריני נזיר כו' הריני נזיר כו' ועתוס' שם ד"ה הריני כו' וד"ה הריני כו' וכתב המרדכי ואמר במתני' התחיל דוקא שהתחיל אבל אם נולד קודם שהתחיל עולה לשתיהן ולא דמי להא דנדרים הנ"ל הריני נזיר הריני נזיר דמונה שתים דשאני התם אילו נפטר בא' מהן למאי קיבל שתים אבל כאן לא נתכוין אלא אם יולד בזמן שימשוך נזירות בנו יותר מנזירותו אבל אם יכול להיות מובלע מבליעו ויוצא ידי שניהם וה"ה באבילות כו' ולמר משם הרב לכאן וכתב וכ"ה בתוס' דנזיר שם ודבריו תמוהין דלדברי המרדכי אינו עולה אא"כ יכול להיות כולו מובלע א"כ אדרבה במוסיף א"י להבליע וא"כ דין זה בטל לגמרי במוסיף כנ"ל וב"פ עשרים נמי לא ומ"ש בסיפא שכתב אבל אם כבר התחיל מפני שאינו יכול להבליע א"כ ברישא נמי ובלא"ה א"א ללמוד משם דבנזיר כמש"ש שלא נתכוין אלא אם יולד בזמן שימשך כו' משא"כ כאן וגם קי"ל דבאבילות לעולם עולה לכאן ולכאן כמ"ש בסי' שע"ה ס"י ולא עיין הרב בתוס' דנזיר דמשם משמע איפכא דעל מתני' דשם ט"ו הריני כו' פי' תוס' שם י"ג ב' ד"ה הריני כו' וה"ה לעיל כי אמר כו' דמשם נלמד אם התחילו שניהם בבת אחת שיכול להבליעו עולה לשניהם כמו עד שבעים אבל כתבו תוס' ודוקא כי קביל נזירות דבנו ברישא כו' אכל כו' וראיה לדבריהם ממה שלא דברה המתני' שם אלא בקיבל נזירות דבנו ברישא כו' עד שבעים והטעם הוא כיון שע"כ זקוק להפסיק אם מובלע עולה ואם נשתייר אפי' יום א' כיון דאין נזירות פחות מל' יום צריך למנות נזירות אחרת משא"כ כאן דמי לקבל נזירות שלו ברישא כיון דא"צ להפסיק וע"כ דברי הטור שרירן וקיימין דלעולם מונה מ"ב יום וכן משמע בתוס' דנדרים שם ד"ה יש נדר כו' וי"ל משום כו' י"ל דשאני כו'

ור"ל דבנדרים כיון שאמר בשניהם היום ע"כ אותו היום במשמע משא"כ בנזירות דבא להוסיף ל' על ל' אע"ג שאמר היום ע"כ היום ל"ד אלא דלא תיהוי הפסק משא"כ אם לא אמר היום כגון כאן אף בנדרים משכחת לה וה"ה בשבועות כמ"ש הר"נ דטעמא דשבועות משום דא"א לחול. ולכן לא תני לה בחומר בנדרים מבשבועות שיש נדר כו':

לא **יש כו'**. ער"נ י"ח א' ד"ה הב"ע כו' וד"ה הלכך כו' וכ"כ תוס' בד"ה הנ"ל:

לב **כיון כו'**. כ"ה ב' נדרי שגגות כו' ותני כו' ועתוס' שם ד"ה כשם כו':

לג **וכן אם כו'**. שם ועלה קאמר אף אנן נמי תנינא כו' ועמ"ש למטה:

לד **ויכול כו' אבל כו'**. נדרים י"ד ב' וע"ש ט"ו ב' בר"נ ד"ה ולענין כו' וכמ"ש בס"ס רי"ג:

לה **ואם אכל כו'**. ע' בסוגיא שם ושיטת רש"י דהכל תלוי באכילה הראשונה בין שאכל התנאי ראשון בין אכל האיסור ראשון אם אכלה במזיד חלה השבועה ואם בשוגג לא חלה ואף לכתחלה מותר לאכול השניה כמ"ש הר"נ וכמש"ש בגמ' אף אנן נמי תנינא קונם כו' מותר מותר לכתחלה באשתו ותני עלה כו' וכמ"ש למעלה כיון שנדרי כו' מותר בככר וכ"ש שאכל האיסור ראשון שמותר בתנאי כיון שלא חלה השבועה ופי' מ"ש שם ראשונה התנאי קרי ראשונה ואכלה בראשונה ומ"ש ראשונה בשוגג ושניה במזיד פטור ה"ה אם אכל לאיסור תחלה בשוגג ואח"כ התנאי במזיד דפטור ואגב סיפא נקטה כן ובשניהם פטור ומותר כנ"ל וכ"כ הר"נ. ומש"ש ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב דוקא דאכל תנאי ראשונה אבל אכל לאיסור בראשונה במזיד ואח"כ התנאי בשוגג לא מחייב כלום קרבן לא דשגגה באיסור בעינן ומלקות נמי לא כיון שאח"כ אכל התנאי בשוגג ועתוס' שם ד"ה אמר כו' וכאן דוקא קאמר ראשונה במזיד כו' ולכן אמר ג"כ ברישא ראשונה בשוגג כו' כנ"ל ושתיהן בשוגג פטור בין אכל תנאי ראשון ומילתא דפשיטא היא דאפי' שניה במזיד פטור שתיהן במזיד חייב מלקות בין שאכל התנאי ראשון בין שאכל האיסור ראשון דקי"ל כר' יוחנן. ושיטת ר"י בתוס' שם דהכל תליא באכילת התנאי אם אכלה במזיד חלה השבועה בין שאכלה תחלה או אח"כ ואם אכלה בשוגג לא חלה ג"כ בין שאכלה בתחלה או בסוף וראשונה היינו התנאי כפירש"י אלא שדוקא קאמר ראשונה כו' פטור ראשונה כו' חייב שהכל תליא באכילת ראשונה אלא של"ד שאם אכל הראשונה שהיא התנאי קודם לשניה שהיא האיסור או אכל השניה קודם נמצא אכל התנאי בשוגג והאיסור במזיד פטור בין אכל התנאי קודם או האיסור קודם וזהו רישא ראשונה בשוגג והשניה במזיד פטור אכל התנאי במזיר ואיסור בשונג חייב בין אכל תנאי קודם או האיסור קודם ג"כ וזהו סיפא ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב כו' שתיהן בשוגג שתיהן במזיד כנ"ל נמצא החילוק בין רש"י לר"י אם אכל האיסור

תחלה בשוגג ואח"כ התנאי במזיד שלר"י חייב ולרש"י פטור וכ"כ הטור שאין חילוק ביניהם רק בזה אבל כתב ואין נפקותא רק לענין קרבן כו' אבל לענין איסורא אין חילוק ביניהם ויכול לאכול כו' אבל של איסור כו' ואם אכל כו' כמ"ש כאן בש"ע ודבריו צ"ע דהרי נ"מ ג"כ לענין איסורא בזה הנ"ל ג"כ שאם אכל האיסור תחלה בשוגג שלרש"י יכול לאכול התנאי אח"כ אף לכתחלה ולר"י אף קרבן חייב כנ"ל. נמצא מ"ש כאן ואם אכל של תנאי תחלה כו' הוא לד"ה אבל אם אכל האיסור תחלה הוא בפלוגתא אבל בסי"ז שם פסק כרש"י ויתבאר שם. ושיטת הראב"ד ג"כ כר"י וכן ג"כ הוא שיטת ר"ח אלא דקרי לאיסור ראשונה ולתנאי שניה וגריס בהיפך בבבא ראשונה חייב ובבבא שניה פטור. ושיטה אחרת להרמב"ם דגריס ג"כ כגי' ר"ח ומפרש כפי' תוס' דהתנאי קרי ראשונה ומפרש חייב היינו מלקות ומפרש דהכל תלוי בשעת אכילת איסור ולא איכפת באכילת התנאי בשוגג או במזיד ועבכ"מ שם ודבריו צ"ע דמייתי סייעתא קונם אם אכלתי ואם שתיתי כו'. ושיטת ר"ת כרש"י אלא שמפרש ראשונה היינו אותה שאוכל תחלה קרי ראשונה בין התנאי או האיסור בין ברישא בין בסיפא ופליג על רש"י בזה דאם אכל האיסור במזיד תחלה ואח"כ אכל התנאי בשוגג חייב ג"כ קרבן דלא בעינן שגגה באכילת איסור אלא בשעה שעובר על השבועה והשתא הסוגיא פשוטה דבין ברישא בין בסיפא אין חילוק בין אכל תנאי ראשון או אסור ולרש"י צריך לחלק ועמ"ש למטה בסי"ז:

לו **אם תלאן כו'**. טור וצ"ע דהא אמרינן בנדרים שם כי לא מזדהר בתנאה כו' וכי משום שניתוסף בככר ג"כ תנאה יהא קל בעיניו וצ"ע:

לז **ואם אכל כו'**. שם בשבועות תלאן כו' וכאן ודאי אין חילוק אם אכל זה ראשון או זה ראשון דשניהם הן תנאים וכן שניהם הן איסורין וכאן אין חילוק בין רש"י לר"י אלא בבבא שניה דברישא אין חילוק בין שיטת רש"י לר"י דלרש"י אם אכל כאן בזדון עצמה ושגגת חבירתה פטור דעל הראשונה לא מחייב אע"ג שאכל בזדון וחלה השבועה מ"מ לא מיחייב לא קרבן ולא מלקות כנ"ל וזה הכריח לרש"י לפרש דלא כר"ת דלר"ת ליחייב על הראשונה ועתוס' שם שדחקו עצמן לר"ת וכתבו ודוחק וגם לא רצה רש"י לפרש כדברי ר"י דראשונה קרי לתנאי לעולם דא"כ בסיפא אמאי קאמר אכליה לתנאיה כו' ולא קאמר ג"כ לראשונה והדר לשניה ואמאי משני הלשון ועתוס' שם ועל השניה ג"כ פטור כיון שאכל לראשונה בשגגתה וכן לר"י פטור על שניהם כיון דבכ"א אכל לתנאה בשוגג ואם אכל כל א' בשגגת עצמה ובזדון חברתה לרש"י אינו חייב רק על השניה אבל על הראשונה לא כיון שאכל בשגגת עצמה לא חל השבועה עליה אבל לר"י חייב על שתיהן כנ"ל שאפילו אכל האיסור בשוגג תחלה ואח"כ התנאי במזיד חייב למפרע

שתיהן בשוגג פטור שתיהן במזיד חייב על שתיהן כר"י לד"ה פטור על שניהן וחייב על שניהן וכתב בטור גם כאן שאין נ"מ אלא לקרבן אבל לענין איסורא אסור לאכול כ"א מהן כו' ואם אכל האחת כו' אם נזכר כו' כמ"ש בש"ע ודברי תימה הן דזה דוקא לרש"י אבל לר"י אף אם אכל הראשונה בשוגג לגמרי ואכל אח"כ השניה במזיד חייב קרבן על הראשונה והוא אמר שמותר לכתחלה וע' בפרישה שדחק עצמו מאד אבל האמת שזהו לשיטת רש"י ואפשר שסתם כרש"י וכמ"ש הר"נ (בחידושיו) ששיטת רש"י היא המחוורת שלדברי כולן קשה כנ"ל וכן מ"ש בסט"ז וכן אם תלה ככר כו' ושכח ואכלה בין שאכל להתנאי או להאיסור אלא שצ"ע דא"כ אמאי ואם אכל של תנאי תחלה דה"ל רבותא יותר אפי' של האיסור תחלה וכמ"ש כאן בסי"ז [וכן לשון אכלה משמע להתנאי ונמצא בסט"ז סתם כתוס' ובסי"ז סתם כרש"י] וכן מ"ש הטור דאין נ"מ במחלוקתן לענין איסורא וכ"ש מ"ש כאן שאין נ"מ במחלוקתן וכתב לא נזכר כו'. וגירסא אחרת כאן להרמב"ם ועכ"מ. ומ"מ נראה לפע"ד ששיטת ר"י היא המחוורת אף שקשה מ"ש אכליה לתנאיה כו' לא דק כמ"ש תוס' דלרש"י צריך לחלק בין בבא דרישא אכל את הראשונה בשוגג ובין בבא שניה ראשונה במזיד כו' כנ"ל ולר"י א"צ ובסיפא תלאן זו בזו בבבא שניה זו בשגגת עצמה כו' צ"ל דחייב לא קאי אלא על השניה לבד וה"ל לפרש ועוד דלא הוי דומיא דרישא פטור ועוד מדקאמר בסיפא שתיהן במזיד אשניה כו' מכלל דבבבא שניה חייב אשתיהן לד"ה:

## סימן רמ

א **צריך כו'**. שם ת"ר נאמר כו' ת"ר שלשה כו' תני תנא כו' בעו מיניה כו' כי אתא כו' ועתוס' שם ד"ה כבד כו' וד"ה ר"ט כו':

ב **ומ"מ כו'**. עח"מ סי' צ"ז סט"ז בהג"ה:

ג **בפניו**. דהא מצינו שחולקין על אביהם ורבם ר' עם רשב"ג והרבה כיוצא וכן מכריעין:

ד **אפי' לומר כו'**. דאי כפירש"י היינו סותר. טור בשם הרמ"ה ועב"י שיישבו:

ה **לא כו'**. שם ת"ר חכם כו':

ו **ולא כו'**. שם במותו כו':

ז **היה שם כו'**. כפי' הערוך דשם אביי היה נחמני ורבה קראו אביי בשביל אביו וכולם קראו כן בשביל כבודו של אביי רק רבא שהיה חבירו קראו בשמו נחמני:

ח **אבל שם כו'**. כמ"ש (שבת קמ"ז ב' וש"מ) א"ר כשלמדתי אצל ר' שמעון אבל לאביו עצמו לא כמש"ש בקדושין וכנ"ל אף לאחר מותו:

ט **וישמשנו כו'**. כמ"ש בנדרים ל"ח ב':

י **זה כו' ואם כו'**. תוס' ד"ה אורו כו' וריב"ף וש"פ:

יא **ואם כו' אבל כו'**. עתוס' ל"א א' ד"ה כבד כו' ופי' הרא"ש בכה"ג דהא אמרינן משל אב אלא היכי דאמיד מתורת צדקה כנ"ל וכמש"ש ל"ב א' נ"מ לביטול כו' וא"ל דבל"ל לאב חייב משל בן דא"כ לוקמי התם בכה"ג וער"ש בפ"ק דפאה וז"ש וי"א כו' וגם סברא ראשונה מודה לזה:

יב **ומ"מ אם כו'**. גמ' שם:

יג **ואם יש כו'**. כנ"ל דדוקא דאמיד:

(**ליקוט**) **ואם י"ל כו'**. הג"א שם (ע"כ):

יד **ודוקא כו'**. הוא תמוה ובאמת דהרמ"ה פליג על הנ"ל וכמ"ש בריו"ז בשמו דירושלמי ס"ל כיבוד משל בן ועוד דמגמ' דילן משוה לכבוד המקום כמ"ש נאמר כבד כו' דלא כירושלמי דאמר יותר:

טו **ואם האב כו'**. שם בעיות ולא אפשיטו וספיקא דאורייתא לחומרא. הרא"ש:

טז **ואם הבן כו'**. כמש"ש בר"ט ועתוס' ד"ה ר"ט כו':

(**ליקוט**) **ואם כו'**. כ"מ בעובדא דר"ט שם ועתוס' שם ד"ה ר"ט כו' וער"נ שם וצ"ע (ע"כ):

יז **דהא הרב כו'**. שם:

יח **עד היכן כו'**. גירסת ריב"ף ורמב"ם שם ת"ש עד ואינו מכלימו להכלימו שאני וכי הא דרבה כו':

יט **וי"א כו'**. כגירסא שלנו:

כ **ודוקא כו'**. דמאי דהוה הוה ועכשיו אין חסרון כיס:

כא **ודוקא אם כו'**. במש"ש ל"א א' צאו וראו כו' ושם ל"ב א' נ"מ לביטול כו':

כב (**ליקוט**) **ויש מחמירין כו'**. גדולה מזו מצינו להיפך ברשעים במ"ר של אסתר על פ' אשר הגלה מירושלים וש"מ וירושלמי (פ"ג דמגילה) כד הוי מטי ר' יונתן ורבנן להאי פסוקא אשר הגלה נ"נ הוו אמרין נ"נ שחיק עצמות ולמה לא הוה אמרין כן בירמיה אלא שכל נ"נ שבירמיה הי הוה ברם הכא מת הוה וכן כאן אפי' מזכיר אחר יב"ח מה שכ' בתוך יב"ח א"ל זלה"ה אלא הכ"מ וכ"ש בעת הכתיבה (ע"כ):

כג **כגון כו'**. רש"י שם:

כד **מיהו אם כו'**. דאף אם אפשר כו' כנ"ל כ"ש ע"י עצמו אח"כ:

כה **ואם הוא מגורשת כו'**. ערש"י שם ד"ה שבן כו':

כו (**ליקוט**) **א"ל אביו כו'**. אע"ג שאמרו שחוט לי בשל לי כו' ומשמע בריש יבמות דוקא ל"ת שיש בה כרת. סמך על המ"ר שאמר פ' נשא פי"ד יכול אפי' יאמר לך לעבור כו'

ודכוותיה איש אמו כו' משמע דוגמת המלך וכ"ש הוא דהא מלך חמור מאביו ואמו כמ"ש בפ"ק דקדושין (ל"ב) והעובר על מצות מלך חייב מיתה ובאביו עשה בלבד ואמרינן בספ"ו דסנהדרין כל איש כו' יכול אפי' לדברי תורה כו' (ועתוס' יבמות ו' א' סד"ה ניגמר וד"ה והא ובד"ה שכן) (ע"כ):

(**ליקוט**) **א"ל כו'**. בתד"א פכ"ז יכול אפי' א"ל אביו עבור על א' מכל המצות האמורות בתורה כו' הוי אומר על הכל ישמע לו חוץ מעל עבירה וגזל ודבר מכוער לכך נאמר הכהנים בוזי כו' (ע"כ):

כז **האב כו'**. עבה"ג וכמ"ש בפ' ע"פ (קי"ג ב'):

כח **אפי' היה כו'**. עתוס' שם ד"ה בשעשה כו' וא"ת כו' אבל הרי"ף ורא"ש כתבו דגמ' לא פריך אלא על חיובא אבל איסורא איכא:

כט **וי"א כו'**. ממ"ש בב"ק צ"ד ב' ג"כ בשעשה תשובה והא דסנהדרין לצערו שאני. הג"מ וטור (וע"ל סימן רמ"א ס"ק ו'):

ל **אסור כו'**. קדושין ל"ב א' ועבה"ג:

לא **ולא מקרי כו'**. שם ל' א':

לב **חייב אדם כו'**. עבה"ג וע' ילקוט שם:

(**ליקוט**) **חייב כו'**. עבה"ג וכ"ה בשוחר טוב על פ' הזה והביאו בילקוט שם וע"ש מחלוקת ר"י ורבנן מ"מ לדינא משמע דלא פליגי (ע"כ):

(ליקוט) ע' בילקוט ר"פ יתרו ע"פ וישתחו וישק לו (ע"כ):

לג (**ליקוט**) **י"א כו'**. מכות י"ב א' ל"ק הא בבנו כו' וערש"י שם (ע"כ):

לד **ואינו נ"ל**. ומגמ' דסוטה מ"ט א' ראיה למהרי"ק ונ"ל דלאבי אמו פטור וכמ"ש בב"ר פ' צ"ד בני בנות כו':

לה (**ליקוט**) **תלמיד כו'**. דאמרינן בספ"ק דמגילה גדול ת"ת כו' ואמרינן בפ"ד דעירובין (מ"ז) ר"י אף כו' שאין מן הכל כו' ואפי' משום כל מצוה שא"א להעשות ע"י אחרים נדחה כבוד או"א כמ"ש בסי"ב (ע"כ):

לו **וכן אם כו'**. כמ"ש בסט"ו וכמש"ש מ"א א' א"ד בהא כו' ועס"ה זה כו' וכ"ש צערא דגופא ועוד דלא אמרו אלא מאכילו כו' דשייך ביה אבוה ועתוס' ל"ב א' ד"ה ר"י. ונראה לר"י כו' וכ"ש לדידן כנ"ל ס"ה:

(**ליקוט**) **וכן כו'**. עתוס' דיבמות ו' א' ד"ה שכן כו' ונראה לר"י כו' אלמא אין השליחות מצוה רק מה שמאכילו כו' וכ"ש כה"ג ועמש"ש (ע"כ):

(**ליקוט**) **וכן כו'**. עתוס' יבמות ו' א' בד"ה שכן. ונראה כו' וז"ל הרמב"ן והרשב"א שם

אחר שהרבו להקשות על פירש"י שם כתבו ונראין דברי ר"ח דאלאו דמחמר קאי כו' ואע"פ שא"ל האב לחמר אחר הבהמה לפי שאין עיקר כיבוד אלא במה שי"ל הנאה כמ"ש בקידושין (ל"א ב') איזהו כיבוד כו' אבל א"ל לעשות דבר שאין לו בה הנאה כו' ומ"ש יכול א"ל אביו היטמא לא לחנם אלא להביא פירות מבית הקברות וכיוצא וכן אל תחזיר כדי שלא יבטל מלהאכילו וכן מחמר דבנין בית המקדש כו' וע"ש ברשב"א שמשמע מדבריו שדוקא לדחות לאו ע"ש (ע"כ):

## סימן רמא

א **או אמו**. שם פ"ה ב':

ב **כמו המקלל כו'**. שם ס"ו א' אזהרה מנין כו' ועח"מ סי' כ"ז:

ג **בחייהם**. ודוקא כו'. מתני' שם פ"ה ב':

ד **כמו כו'**. שם א' וש"מ ועתוס' שם ד"ה הא בבנו כו':

ה **בד"א כו'**. כמ"ש רב מתנא אמר כו' וכן ד"ד פטור ומותר קאמר ומש"ש רב כו' לכתחלה כיון דאיכא אחר דאל"כ אסור לרופא לרפאות דפעמים כו'. תה"א:

ו (**ליקוט**) **היה כו'**. כ"כ הרי"ף בפ"ב דיבמות מהא דסנהדרין אבל תוס' ביבמות שם ד"ה בשעשה כו' פי' ההיא דסנהדרין ג"כ בעשה תשובה וכ"כ המרדכי ביבמות שם בשם ר"ת דבעיא דשם בעשה תשובה דאל"כ לא היה אומר רב ששת ואחר מי התירו כיון דלאו עושה מעשה עמך ובריית היוצא ליהרג דמחייב בעשה תשובה כבר מוקי לה התם בשאין מסרבין לצאת אבל בלא עשה תשובה אין לחלק בין איסור לחיוב דהא עושה מעשה עמך לא כתיב אצל חיוב דפריך גמ' מינה אלא אצל איסור וקושית הגמ' באמת דאפי' לכתחלה מותר (ע"כ):

ז **ואם כו' ואם כו'**. יבמות כ"ב ב' וסנהדרין שם ת"ש היוצא כו' אלא אחר כו':

ח **אע"פ כו' ולא כו'**. כנ"ל:

ט **שתוקי כו'**. (אע"פ כו') כמ"ש בחולין י"א ב' דלמא לאו כו' (עמ"ש רבינו באה"ע סי' ד' ס"ק נ"ז):

י **ולא על אמו וכן כו'**. כמ"ש ביבמות כ"ב א' השתא כו' גר שנתגייר כו'. וז"ש בס"ט גר כו' וכמו לענין עדיות שם:

יא **אבל עבד כו'**. כמש"ש ס"ב א' הכל מודים בעבד כו':

## סימן רמב

א **חייב כו'**. מתני' סוף כריתות:

ב **אביו כו'**. רפ"ד דב"מ:

ג **אבל כו'**. קדושין ל"א ב' כי הא דמר בר"א כו':

ד **איזהו כו'**. כמ"ש בפ"ד דברכות (כ"ז ב') והחולק על ישיבתו כו' והיינו בכה"ג:

ה **שלא כו' אע"פ כו'**. כמ"ש בס"ד בש"ע אפי' הוא בסוף כו' או עד כו':

ו **אבל כו'**. דבכמה מקומות מצינו שהיו חולקין על אביהם ורבם כמ"ש בקדושין מ"ב א' ור"נ כו' וכן רבי עם רשב"ג:

ז **לעולם**. ר"ל אפי' באקראי וכמש"ו:

ח **ואם כו'**. דבסנהדרין ה' ב' אמרינן ותניא תלמיד אל יורה כו' ושם א' רב ורבב"ח לא היו יכולין להורות בלתי רשות ומפרש הרמב"ם דשם בקביעות כעובדא דרב ורבב"ח וע"ז אמרו באותה שעה גזרו כו' ועובדא דתנחום באקראי היתה כמש"ש איקלע כו' לכן הקשו לו ותניא כו'. ואמר עד שימות כמ"ש בעירובין שם לא אורי בשני כו' ותוס' בסנהדרין שם ד"ה אלא הקשו ג"כ קושית הרמב"ם מרפ"ו דעירובין דרב המנונא לא אורי בחרתא דארגיז בשני דרב הונא משום דרבו מובהק הוי ור"ה הוי רחוק משם יותר מג' פרסאות וכן מרבינא דסר סכינא בבבל וא"ל ת"ח אנא הלא"ה אסור ובבל רחוק הרבה מר"א וכן דפריך שם מתלמיד דר' אליעזר שנתחייב מיתה חוץ לג' פרסאות משמע הא מאיסור ל"ק מידי ותירצו בסנהדרין שם דתוך ג' פרסאות אפי' רשות לא מהני [וז"ש בהג"ה ואפי' נטילת כו']. ובכתובות ס' ב' ד"ה כי כתבו דמהני אלא דלא מסתייעא מילתיה ואפשר משום דרב יוסף לאו רבו מובהק היה דרבה רבו מובהק היה. אבל בעירובין שם תירצו בד"ה רב חסדא כו' דכל ג' פרסאות חשוב בפניו וע"ז אמרו בפניו אסור וחייב מיתה ולכך לא הקשו מתלמיד דר"א רק מחמת שהיה רחוק ג' פרסאות ומ"ש שלא בפניו אסור ואין חייב מיתה היינו חוץ לג"פ ותלמיד חבר תוך ג"פ אסור וזהו דאמרינן בסנהדרין ותניא תלמיד אל יורה אא"כ רחוק כו' וחוץ לג"פ מותר כנ"ל וכמ"ש בעירובין שם ומ"מ אף תוך ג"פ בת"ח פטור דמיתה גמרינן ממשה שרבו מובהק ועברא"ש שם וז"ש בש"ע וי"א דתלמיד גמור כו' ת"ח כו'. אבל הרשב"א סי' קי"א סתר דבריהם דהא בסנהדרין שם ותניא תלמיד כו' משמע סתם תלמיד ואפי' תלמיד גמור וכן הקשו תוס' שם בעצמן דהא ממשה גמרינן כנ"ל אלא דחוץ לג' פרסאות מותר מדינא ומ"ש בעירובין שם בפניו בפניו ממש שלא בפניו תוך ג"פ וקושית תוס' אינה מוכרחת דלרבותא קאמר רחוק ג"פ ומ"מ משום גזירה אסור אף חוץ לג"פ כמש"ש ברב ורבב"ח וז"ש שם וכיון דגמיר ל"ל רשותא משמע דמדינא היה מותר אע"ג דתלמידים גמורים היו ונ"מ דתוך ג"פ דאסור מדינא אע"ג דנטל רשות מרבו אחר לא מהני אבל חוץ לג"פ דרק משום גזירה מהני מרב אחד וכ"כ

הראב"ד וכ"כ הריב"ש בשמם בסי' רע"א וכ' דת"ח אפי' בתוך ג"פ מותר לגמרי ומוכרח הוא לשיטתו דהא בעירובין מדינא קאמר וקאמר דר"ה לא אורי בחרתא כו' וע"כ תוך ג"פ הוה ואפ"ה אודי בשני דר"ח וכ' שם וז"ש רש"י בסנהדרין כ"ג א' ד"ה בי דינא כו' דר"ח ת"ח הוה כמ"ש בעירובין שם ור"ח אורי כו' ותוס' בסנהדרין שם ד"ה כגון חלקו על רש"י כשיטתם וז"ש בהג"ה וכ"ז ברבו כו' שגם לשיטת הרמב"ם כן הוא דמפרש בפניו בפניו ממש כמ"ש וכל המורה כו':

ט **וי"א דמ"מ כו'**. בעירובין שם רבינא הוה יתיב כו' ורבינא ת"ח הוה וכתב וי"א דב"י כתב דמדברי הרמב"ם שכתב בד"א כו' דת"ח אף בפניו מותר וליתא כנ"ל ואף שריב"ש שם רצה לתרץ דאפשר דשמתא שאני שהוא שררות יתירתא ועוד כו' דבריו דחוקים:

י **וי"א דוקא ברגיל כו'**. כן תי' שם קושית תוס' הנ"ל מהא דעירובין דשם מיירי ברגיל. אבל מ"מ ההיא דסנהדרין דרב ורב"ח לא מיתרצא:

יא **אע"פ כו'**. דמסתמא ר"ח ורב המנונא ורבינא ה"ל רשות כו' ע"ש:

יב **דהיינו שנתגדל כו'**. ערשב"ם קנ"ח ב' ד"ה תלמיד חבר כו' וכן פי' המפרשים שנתחכם אח"כ כמותו ואינו ר"ל כמותו ממש דהא רבינא ה"ל ת"ח לרב אשי ואמרינן (גטין נ"ט א' ובסנהדרין) מימות ר' ועד ר"א כו' ור' ירמיה ב"א ת"ח דרב (ברכות כ"ז ב') ורב היה גדול אף מר' יוחנן כמ"ש בפ"ז (צ"ה ב') ופי"א (קל"ז ב') דחולין. ריב"ש שם:

יג **מיהו י"ח כו'**. רשב"א וריב"ש וכנ"ל:

יד **וי"א דכל כו'**. רמב"ם וכ"כ רש"י בעירובין שם. אבל קשה מר"ל דאורי בפני ר' יוחנן בספ"ד דכתובות וא"ר יוחנן מה אעשה כו' ותלמיד אסור לחלוק על רבו בשלמא לפי' תוס' (ב"מ פ"ד א' וש"מ) שמתחלה היה גברא רבא ניחא אבל לרש"י קשה ועמהרי"ק ונראה דע"י נטילת רשות אף זה שרי וע"ל סל"ב:

טו **אין תלמיד כו'**. מהא דר"ח היה צריך ליטול רשות מרבי בשביל רב ורבב"ח אבל שלא במקום רבו מותר כמש"ש נקיטנא רשות מאבא מרי כו':

טז **והוא נעשה כו'**. דע"כ רבה בר"ה היה נקיט רשות מר"ג אלא שהיה רב הונא ג"כ בכללם דאל"כ ל"ל לא מינייכו כו' אלא דכ"ז מיותר לא מינייכו לחוד סגי:

יז **אבל אם כו'**. מהנ"ל וע"כ לאו בדיני ממונות קאמר או כיוצא היאך קאמר במילתא דעלמא וכי רבה בר"ה יעשה שלא כדין אלא בשררות בעלמא שרצו להשתרר עליו:

יח **לא מקרי כו'**. דהא מצינו בש"ס בכמה מקומות שהיו מחולקים עם רבן בהלכה:

יט **לא מקרי כו'**. עתוס' שם שפי' ביעתא בכותחא היינו כו':

כ **יש מי כו'**. עמהרי"ק שהקשה על זה מהא דמגילת תענית ועש"ך ול"נ:

כא **יש מי כו'**. ממש"ש בסנהדרין ואב"א משום כו' וכמ"ש בבכורות ג' ואב"א רב מרי כו':

כב **אם ב"ב כו'**. הרא"ש בעירובין נסתפק בזה אי דמי לסכין דאמרינן שם צורבא כו' א"ד שאני סכין שאינו אלא משום כבודו של חכם וכה"ג מחיל ליקריה ופסק הטור לחומרא:

כג **ולא כו'**. לשון הרמב"ם וכמ"ש בסעיף שאח"ז:

כד **ה"ז שוטה כו'**. פ"ד דאבות:

כה **ועליו כו'**. פ"ק דעבודת כוכבים (י"ט ב'):

כו **ותלמידים הקטנים כו'**. סוטה כ"ב א' ת"ר כו' וקטן כו' ר' אבא כו':

כז **ויזהר כו'**. פ"ו דעירובין (ס"ד) וריש י"ט (ד' א' וכתובות יו"ד ב' ונזיר ל"ח א') וכריתות י"ג ב':

כח **או ש"ד כו'**. כמש"ש כמאן אזלא כו' וכ"פ הרמב"ם כר"י ועברשב"א שהאריך בזה והביאו כ"מ שם (ומ"מ דינא דהכא פשוט ממימרא דרב בכתובות יו"ד ב' אכל תמרים אל יורה ועתוס' שם ובכריתות שם. ואפשר דמכח קושית התוס' הכריח הרמב"ם לפסוק כר"י אף דקי"ל כר"א):

כט **אפי' כו' אם לא כו'**. (כמש"ש) כמאן כו' דשאני הכא דזיל כו':

ל **ענין הסמיכות כו'**. כי סמיכה לדין דיני קנסות דוקא בא"י כמ"ש בפ"ק דסנהדרין (י"ד א') וש"מ ועכשיו אפי' בא"י לא כמ"ש תוס' ורא"ש דבעינן סמוך מפי סמוך וכמש"ש (י"ג ב') ברם זכור כו' וגם לפטור אם טעה דוקא מריש גלותא או מנשיא ואין לנו כ"ז אלא הוא כמש"ש (ה' ב') תלמיד אל יורה כו' וז"ש מורינו:

לא **ולכן כו'**. כמ"ש בס"ד:

לב **וי"א דמי כו'**. ע"ש במהרי"ו שכתב שמא אינו בקי:

לג **ולא במותו**. שאבייי כשאומר בשם רבה אפי' כשהיה אצל רב יוסף ואח"כ אמר כדמר מר לא אמר הכי וכן רב מרדכי לרב אשי שרבם מובהקם היו וע' בגטין נ"ט א' וש"מ וז"ש בסוף שבת וש"מ אמרית קדם ר' ומנו כו' הגמ' מפרש מנו וכן באביו כמ"ש בקדושין (ל"א ב') חכם משנה כי הא כו' ולאחר מותו היה שישב מר בר ר"א בראש ושם במותו כיצד כו' אלא כך אמר א"מ כו':

לד **ואפי' לקרות כו'**. שלכן קראו רבה אביי וכמ"ש בסי' ר"מ (בס"ק ז') ע"ש:

לה **אבל כו'**. כמ"ש (כתובות ק"ג ב') ברבי שאמר שמעון בני בשם אביו ורבו וכיוצא הרבה אבל לרבו לעולם אסור כמו כל הנך ששמם לא היו פלאי:

לו **וכ"ז כו'**. רש"י שם וכמ"ש בספרי פ' דברים והביאו רש"י ג"כ שם ותענו אותי הל"ל משה רבינו כו' וכן באביו כשאמר אבא מותר כמ"ש בכמה מקומות אבא חלפתא (ליוחי אבא. פסחים קי"ב א') יוחאי אבא (מעילה י"ז ב') לינאי אבא (גטין י"ד ב') וכיוצא:

לז **כדרך כו'**. רמב"ם וכן פירש"י שם וכמ"ש (רפ"ד דנזיר וש"מ) כדי שאילת תלמיד לרב:

לח **ואם נתן כו'**. כמ"ש בחלק (צ"ח א' ע"ש וצ"ע) בריב"ל:

לט **וי"א כו'**. כמ"ש בירושלמי פ"ב דברכות ר' יוחנן הוה מסתמך על ר"י בר אידי והוי ר"א חמי ליה ומטמר מן קדמוי אמר הדין תרתין מילין הדין בבלאה עבד בי חדא דלא שאל בשלמי וחדא דלא אמר שמועתא מן שמי א"ל כך אינון נהיגין גביהון זעירא לא שאיל בשלמא דרבה דאינון מקיימין ראוני נערים ונחבאו ואמרינן בפ"ט דשבת (פ"ט א') כלום יש עבד כו' והרא"ש כתב שגמ' דידן פליג כנ"ל כדי שאילת כו' וה"ר יונה כתב דשם בחזרת שלום אבל נראה דאדרבה מהירושלמי ראיה להיפך מדקפיד ר' יוחנן וכי לא ידע הברייתא (דברכות שם לפי' הר"י) וכן למה לא השיב ריב"א מהברייתא ואמר כך אינון נהיגין משמע דאינון לבד ומצד המנהג ומ"ש כלום יש עבד עבד דוקא (וכ"כ תוס' בב"ק ע"ג ב'):

מ **ולא יחלוץ כו'**. סנהדרין ק"א ב':

מא **ולא יסב כו'**. פ' ע"פ (ק"א א'):

מב **היה רבו כו'**. כמ"ש בפ"ה דד"א מעשה בד' זקנים כו' היאך אתן שלום כו':

מג **ולא יתפלל לפניו**. במכ"ש מלאחריו וצדו וכ"כ ה"ר יונה:

מד **ואצ"ל כו'**. ספ"ג דיומא (ל"ז א'):

מה **וחוץ לד"א כו'**. דרשות אחרת הוא וכמש"ש לענין לעבור נגד המתפללים. תר"י:

מו **ואם היה כו'**. כן למד שם מהא דאמר בפר"א שאסור ליכנס עם עובדי כוכבים במרחץ וכתב המרדכי שאם קדם א"צ לצאת מר"ג בפ"ד דעבודת כוכבים וכנ"ל סי' קנ"ג ס"ג בהג"ה:

מז **וכ"ז כו'**. ערש"י שם:

מח **אע"פ כו'**. שם:

מט **ולא ישב כו'**. מדרש חזית ועבה"ג:

נ **ודוקא כו'** גירסא מוטעת נזדמנה לו לנ"י בכ"ד לחדש וקשה לו למאי אהני להו בתחלה נטילת רשות הא ידעו שילינו שם דשמיני טעון לינה אלא סברו לצאת בכ"ג אבל טעות הוא דבכ"ג יצאו ומוכח להיפך דאפ"ה צריך כו' וביום השמיני נתן להם רשות ללילך מחד וביום מחרת איפטורי מיניה ועט"ז וש"ך:

נא **ולא ישב במקומו**. מ"ר פ' בהעלותך קצ"ח ב' ואיזה הידור כו' (וכ"ה בתוספתא פ"ג דמגילה):

נב **ולא כו' בפניו**. דשלא בפניו אשכחן בכמה מקומות נראין דברי אבא:

נג **י"א דאין אדם כו'**. קדושין שם וכתב י"א דרי"ף השמיטו דס"ל דר"א דאמר שם כל ת"ח שאינו כו' פליג על ר' ינאי וקי"ל כר"א ודרישׁ ד"ע (פסחים כ"ב ב' וש"מ) מורא רבך כמורא שמים ואלו מקבל פני שכינה כמה פעמים חייב לעמוד. הרא"ש אבל הרמב"ם

וש"פ כתבוהו ופי' אינו רשאי פי' סמ"ג אינו חייב וכ"ה בתוס' ישנים שם ע"ש ועתוס' שם א' ד"ה אין כו' וכ"כ תוס' להדיא בחולין נ"ד ב' ד"ה אין כו' ע"ש:

נד **ודוקא כו'**. תוס' בקדושין שם ב' ד"ה אין כו' מהא דרבא דקפיד כו':

נה **ובמקום כו'**. כ"כ לתרץ קושית תוס' דשבת הנ"ל דבברכות איירי בכה"ג:

נו **ואפי' תלמידו כו'**. קדושין ל"ג כ' שאני רב יחזקאל כו' ה"ק ליה כו':

נז **א"ל למדתני כו'**. כמ"ש בסכ"ג ע"ש ועמ"ש בהג"ה:

נח **ואם רצה כו'**. בת"ה מסתפק בזה מהא דפ"ו דעירובין (ס"ז ב') דא"ש בדרבנן עבדינן כו' ודחה דשם אינו יודע ודאי שעובר כו' וכמש"ו הרואה רבו כו' הואיל כו' ומתני' ערוכה היא בספ"ב דברכות א"ל למדתנו רבינו כו' וכ"ש לפי' תוס' דכל אבילות מדרבנן ערא"ש וכן אין מקבלין כו':

נט **כ"ז כו'**. סנהדרין צ"ט ב' וז"ש בפ"ק דמ"ק (ז' ב') ובפ"ב דחגיגה (י"ד ב') למדתנו רבינו אע"פ שלא למדו ממנו זה וכן בחלק (ק"א א') וש"מ:

ס **עד שיזכיר כו'**. עבה"ג וכ"ה בירושלמי דברכות הנ"ל א"ל הכא ר"מ יתיב ודרש ואמר שמעתא משמיה דר' ישמעאל ולא אמר שמעתא משמיה דר"ע א"ל כ"ע ידעין דר"מ תלמידו דר"ע כו':

סא **כשימות כו'**. כמש"ש באביו כ"ב ב' ועבה"ג:

סב **וי"א כו'**. כדין שאר מתים שם וכמש"ש לא הושוו כו' וערש"י שם:

סג **ואינו כו'**. ברייתא שם כ"ו א':

סד **ומתאבל כו'**. שם כ"ה ב' אפי' רבו כו' ואמרינן שם כ' ב' וש"מ מקצת כו':

סה **אפי' כו'**. כמו באביו וכנ"ל ס"א חייב כו' ומ"ש לא הושוו כו' לענין דברים השנויים בברייתא איתמר אבל קריעה בשמועה רחוקה לא תניא. שם:

סו **מי שרבו כו'**. בירושלמי פ"ג דברכות כד דמך ר' ייסא קביל ר' חייא בר ווא אבילייא ואייכלון בשר ואשקון חמר כד דמך ר' חייא בר אבא קביל ר' שמואל בר רב יצחק אבילייא ואייכלון בשר ואשקון חמר כד דמך ר' שמואל בר רב יצחק קביל ר"ז אבילייא ואייכלון טלופחין מימר כמה דהוא מנהגא:

סז **ודוקא כיחו כו'**. גמ' שם:

סח (**ליקוט**) **כל אלו הדברים כו'**. סוף כלה רא"א הנותן שלום לרבו כו' ואיזהו רבו כל שלמדו כו' דר"מ די"א כל שרוב חכמתו כו' (ע"כ):

סט **אבל עומד מלפניו כו'**. שם ת"ח שבבבל כו' ופי' רש"י ותוס' ורא"ש דדין רבו מובהק להם דאל"כ בלא"ה חכם הכל קורעין עליו אבל רמב"ן כתב משיגיע כו' וקורע כו' כמ"ש כאן וכ"ת מאי רבותיה כנ"ל דעל חכם אינו קורע אלא על גדול ממנו וכן לעמוד לפניו

משא"כ ברבו שאינו מובהק אפי' קטן ממנו:

(**ליקוט**) **אבל עומד כו'**. אבל רש"י שם ד"ה עומדין כו' והרא"ש שם פי' כדין תלמיד לרב וכן משמע בדברי עולא דקאמר ולענין אבידה כו' משמע אבל לענין עמידה וקריעה הלכה כר' יוסי וכ"כ רש"י שם ד"ה קרע כו' ותוס' שם ד"ה ומקרעין כו' וכ"כ בהג"ה בסי' ש"מ וה"ה לענין עמידה מלפניו (ע"כ):

ע **ואין לאדם כו'**. עבודת כוכבים י"ט ב' וסוטה כ"ב ב' וכפירש"י והסכים ר"י בתוס' שם:

עא **חכם כו'**. בפ"ג דחולין (מ"ד ב') וש"מ:

עב **משקול כו' אבל כו'**. תוס' בנדה פ' ב' ד"ה אגמריה כו' פי' דמ"ש אגמריה סמך הדר משינויא קמא והוכיחו מפ"ג דחולין מ"ט א' הונא כו' טריף רב אדא כו' וכ"כ הרא"ש אבל בעבודת כוכבים (ז' א') תירצו תוס' בע"א דשניהם בבה"מ היו:

עג **או שטעה כו'**. תוס' בעבודת כוכבים שם וכ"כ הר"נ שם מהא דפ"ד דבכורות מעשה בפרה כו' ובא מעשה כו' ואמרינן בפ"ד דסנהדרין (ל"ג א') אילו איתא לפרה הדרא:

עד **ואפי' אם כו'**. ממ"ש בסנהדרין שם דאף בשיקול הדעת אם לא נשא ונתן ביד מחזירין וכן בטומאה וטהרה טימא הטהור דאגע ביה שרץ וכתב דמ"ש אינו רשאי להתיר בלא הסכמתו של ראשון אבל תוס' בע"ז שם כתבו דהיכא דסוגיא דעלמא כאידך יכול להתיר וכה"ג ההוא דסנהדרין וכמש"ש:

עה **ולכן אין כו'**. תוס' בעבודת כוכבים שם ובנדה שם מילתא היכי שאלה כו':

עו **ובלבד כו'**. כמ"ש בע"ז שם הנשאל לחכם כו':

עז **ואפי' אם התיר כו'**. ירושלמי פי"ט דשבת וקשה מגמ' דעבודת כוכבים נ"ז ב' נפקי שיפורי כו' וכן שם מ' א' וע"כ צ"ל שם להיפך דשל היתר יצאו תחלה ותי' דוקא בחלה הוראתו משא"כ באסר דהטעם משום דשויא חתיכא דאיסורא אבל תוס' שם בע"ז כתבו דרשאי לאסור ופי' הירושלמי להיפך וכ"ד ש"פ וכן איתא להדיא בגמ' סוף ברכות:

עח **וכ"ז באותה כו'**. כמ"ש בספ"ג דעירובין בדורו של ר"ג כו' וככמה מקומות:

עט **ואסור לבזותו**. במכ"ש:

פ **המובהק**. גמ' שם ולענין אבידה כו':

פא **שקול**. כ"ה גירסת הרי"ף וכ"ה בירושלמי וכתב הרא"ש מדגריס ברישא לבד שקול ש"מ דוקא ברישא לבד בעינן שקול וז"ש בהג"ה וכן מפרק כו' ואצ"ל בסיפא לענין פדיון שמפורש במתני' ואם היה אביו ת"ח:

פב **האומר לחבירו איני כו'**. שלכן אמרו בכ"מ אילו אמרה יהושע ב"נ כו' ול"ק מרע"ה:

פג **ות"ח כו'**. יבמות ע"ז א' וש"מ:

פד **בדבר השייך לדידיה**. תוס' שם ד"ה אם כו':

פה **ודוקא כו'**. ערש"י שם ד"ה דהא כו' ולא משקר וכתב נ"י שבתוס' הקשו ע"ז וכי ח"ו יחשדו לת"ח שישקר אלא שיאמר בדדמי שסבור שכן קיבל מרבו אבל כשרבו קיים דייק ולא אמר בדדמי וז"ש אבל אין שומעין כו':

## סימן רמג

א **וכיון שהם כו'**. מדמחלק בין נפקי כו'.

ב **ואם בתחלה כו'**. מרדכי שם ע"ש:

ג **בין מסים כו'**. כמו ארנונא. בין כו'. כמו כסף גולגלתא. בין כו'. כנ"ל וכמ"ש מנדא כו'. בין כו'. כמ"ש בההוא כלילא:

ד **וחייבים כו' אפילו כו'**. דאל"כ מי פרע בשבילן למלך ודלא כר"נ ונ"י שכתבו במס הקצוב על כל איש ואיש חייבין וראיה מפ"ג דסנהדרין (כ"ז ב') דבר חמא קבל כו' וליתא דבאמת שלא כדין היו נותנין וכמו שבאו ע"ה בההוא כלילא ולכן לא חש ר"פ לשוחדא דלא הוה אלא כמבריח ארי מנכסי חבירו. ב"י בשם מהר"מ וכ"כ הרא"ש בסנהדרין שם ועבח"מ סי' ל"ד סי"ח בהג"ה דיין שדן כו':

ה **ואם החרימו כו'**. דחרם היא שבועה ואין נשבעין לעבור על המצות:

ו **ודוקא כו'**. כמש"ש אלו ת"ח שמכתתים כו':

ז **ומיהו כו'**. כמ"ש (פ"ב דאבות) כל תורה כו' וכמ"ש ברפ"ו דברכות ת"ר ואספת כו' ראשונים שעשו תורתן כו':

ח **ואע"ג כו' לענין כו'**. ירושלמי והביאו הרי"ף ורא"ש בפ"ח דב"ק המבייש את הזקן כו' ומשמע דוקא זקן שמופלג בחכמה וכמש"ש בר"י בר חנינא ואין לנו עכשיו כיוצא משא"כ כאן כל שלומד בקביעות וכמש"ש בב"ב:

ט **ות"ח המזלזל כו'**. דע"ז לא נאמר כל קדושיו כו' ועבפ"ז דיומא ע"ב ב':

י **ודוקא כו'**. כ"כ הר"י מיגש שם וש"פ:

יא (**ליקוט**) **עון גדול כו'**. פ' כל כתבי (קיט ב') וערמב"ם: וכל כו'. פ' חלק ע"ש (ע"כ):

יב **או לשנאותן**. ת"כ פ' בחקותי ואם את משפטי תגעל כו' והביאו רש"י שם:

יג **ואסור כו' ויקדים כו'**. פ"ד דמגילה (כ"ח ב'):

יד **אפי' שלא בפניו**. דאף לאחר מותו כמ"ש ברפ"ג דברכות והמספר אחר כו' וכמ"ש למטה:

טו **ואין מתירין כו'**. כמ"ש במ"ק שם בההוא טבחא:

טז **אבל אין כו'**. כנ"ל ס"ב ועתוס' דב"מ ס"ז ב' ד"ה רבינא כו' וכ"ש אנחנו:

יז **ובלבד כו'**. דזה אין חייבין בכבודו ועבפ"ח דיומא פ"ו א':

יח **ואין מתירין כו'**. כנ"ל ס"ז:

יט **י"א שבזה"ז כו'**. כמו לענין ליטרא דדהבא ועוד שנתקלקלו הדורות ובטור סי' של"ד כתב ירושלמי זקן שנידה לצורך עצמו אפי' כהלכה אינו נידוי פי' שישתכר ממון כו' ובפ"ב דב"מ (כ"ג כ"ד) הני תלת מילי כו' למנ"מ כו' ובפט"ו דשבת (קי"ד א') איזהו ת"ח המקפיד כו' ובדורינו כו' ועבמהרי"ו סי' קס"ג שהאריך בזה והכל לפי ראות וז"ש וי"ח ובלבד כו':

כ **אע"פ כו'**. כמ"ש (שבת פ"ח ב' וש"מ) עלובים ואינן כו' ועבה"ג:

כא **אבל כו'**. עבה"ג ושם מפני שמחל כו':

## סימן רמד

א **אפי' אינו כו'**. כריה"ג דאיסי ב"י ע"כ ס"ל כוותיה כיון דדריש שיבה כל שיבה ע"כ זקן לאו לזקן ממש אלא כריה"ג וקי"ל כאב"י הרא"ש והר"ן וכ"פ הרמב"ם דלא כרי"ף [ועוד ראיה ברורה בכתובות ס"ב ב' קם קמיה עובדא כוותיה]:

ב **ואפי' אינו רבו**. ממש"ש ל"ג ב' חדא דאתון חכימי כו' הלא"ה שפיר קמו ובשבת ל"א ב' ניקו כו' וכן כמה עובדי ומזה הוכיח הר"ן ג"כ דקי"ל כריה"ג דאל"כ כיון דקי"ל כאיסי ב"י א"כ לא נ"מ בחכמה כלל ולמה אמרו בכ"מ לקום מפני חכם:

ג **רק כו'**. כנ"ל חדא כו' ועס"ח:

ד **וכן כו'**. שם איפסיק כאב"י:

ה **דהיינו כו'**. פ"ה דאבות:

ו **אפי' כו' ובלבד כו'**. תוס' ל"ב ב' ד"ה זקן כו' וכ"כ הר"ן דהא אף באביו אינו חייב כמ"ש בפ"ב דיבמות (כ"ב ב') ובסנהדרין וש"מ:

ז **עד שיעברו כו'**. ל"ג שם בחכם וכיון שעבר. ד"א ועסי"ג:

ח **ודוקא כו'**. שם:

ט **אין כו' ואם כו'**. תוס' ד"ה אין כו':

י **אפי' חכם כו'**. מדר"י ורבא ואביי כו':

יא **ואינו חייב כו'**. ר"ל חכם אבל כ"א חייב דקימה בשיבה כתיב וע' טור:

יב **ואפי' כו'**. כרבא ואביי:

יג **שני חכמים כו'**. ממ"ש בספ"ב דב"מ ת"ח שבבבל כו' דוקא שבבבל משום דלומדין זה מזה הלא"ה לא והא דפ"ב דשבת (ל"א ב') ניקו מקמיה כו' אע"ג שהיו גדולים כמותו וכן דספ"ג דגטין מפרש להידור וז"ש אלא כו':

יד **ואפי' הרב כו'**. שכן עשה מהר"מ אבל מן הדין א"צ כמש"ש בשם ירושלמי אר"א אין התורה עומדת מפני בנה ר"ל מפני תלמידו וכן מדאבעיא להו בקדושין שם בנו והוא רבו מהו לעמוד מפני אביו:

טו **וכיון שעבר כו'**. דל"ג ד"א כנ"ל [וכן בילקוט ל"ג ד"א וע"ש בס"ס שצ"ג]:

טז **או עד כו'**. שם בנשיא וה"ה לרבו:

יז **או עד כו'**. כמו ברבו כנ"ל:

יח **ואעפ"כ כו'**. שם אפ"ה כו':

יט **כשהנשיא כו'**. ר"ל כל הנ"ל בשוק וכאן בבה"מ:

כ **ואין שבח כו'**. ספ"ו דברכות (מ"ג ב):

כא **ואם החכם כו' ואם הזקן כו'**. מדקאמר והוא דמיפלג והוא דמיפלג כו' משמע דבא' מיפלג והשני לא הולכין הכל אחר המופלג:

כב **ואם אין שום כו'**. דל"ל שיהיה שוה לשגיהם מופלגים דא"כ אמאי קאמר והוא דמיפלג כו' הל"ל כה"ג אלא דודאי הולכין בכ"מ אחר אחד מהן ולא ידעינן מנו וכתב הרשב"ם דמסתבר אחר הזקן ועבה"ג משמו וכ"ז כתב הרא"ש ג"כ:

## סימן רמה

א **ואם בנו כו'**. כר"י דרב אחא ב"י עבד עובדא כוותיה שם.. הרא"ש שם:

ב **ואעפ"כ כו'**. שכשם שמצוה עליו ללמד את בנו כך הוא מצווה ללמוד עצמו כנ"ל ס"א. רמב"ם:

ג **כשם כו'**. כשמואל וכמש"ש הוא דאמר כו':

ד **ולא לבן כו'**. ספרי ושננתם לבניך אלו תלמידים וכן אתה מוצא בכ"מ שהתלמידים קרויים בנים כו':

ה (**ליקוט**) **אלא מצוה כו'**. עבה"ג ואמרו (תמורה ט"ז א') עשיר ורש נפגשו עשה כו' ואמרו (סנהדרין צ"א ב') כל המונע הלכה כו' ובתד"א פכ"ז ד"א הלא פרס לרעב לחמך ואין רעב אלא הרעב מן ד"ת ואין להם אלא ד"ת שנאמר הנה ימים באים נאום ה' והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם כו' מכאן אמרו אם יש אדם שהוא מבין בד"ת יפרנס מתורתו ג"כ כדי שתרבה חכמתו לו ומוסיפין לו עליה וכל העושה כן אינו נמנע מן הטובה כו' ע"ש בארוכה ושם באותו הפרק כי תראה ערום וכסיתו כיצד אלא אם ראית אדם שאין בו ד"ת הכניסהו לביתך ולמדהו ק"ש ותפלה ולמדהו פסוק אחד בכל יום או הלכה אחת וזדזיהו במצות לפי שאין לך ערום בישראל אלא מי שאין בו תורה ומצות כו' כמ"ש ואת עירום ועריה כו' ובאדר"נ ובגמ' בהרבה מקומות (ע"ב):

ו **אלא שמצוה כו'**. לשון הרמב"ם א"כ למה נצטווה על בנו ועל בן בנו להקדים כו':

ז **חייב כו'**. דמש"ש כ"ט א' במילה והיכא דלא מהליה אבוה מחייבא ב"ד כו' לא אמרו כן אצל ללמדו דהא הכל מצווין כנ"ל אלא בשכר קא מיירי וז"ש שם ל' א' למדו מקרא כו' דמשנה אין מלמדין בשכר כמ"ש בנדרים ל"ז א' וערמב"ם וש"ע ס"ו:

ח **וכייפינן כו'**. כמ"ש בפ' הכותב (פ"ו) בד"א במל"ת כו':

ט **ואם אינו כו'**. כיון שמחויב הוי ככל חוב וכמ"ש בח"מ סי' ק"ו ע"ש:

י **מאימתי כו'**. ספ"ג דסוכה ובספרי לדבר בם מכאן אמרו כשהתינוק מתחיל לדבר אביו מדבר עמו לה"ק ומלמדו תורה כו' שנאמר ולמדתם אותם את בניכם כו':

יא **עד שיהא כו'**. ב"ב כ"א א' ועס"ח:

יב **היה מנהג כו'**. ר"ל כמש"ו בנדרים ל"ו ל"ז:

יג **חייב כו'**. קדושין ל' א' וכמ"ש בס"ד:

יד **תורה כו'**. דלא כפירש"י שם חומש לבד ומש"ש תורה זו מקרא ר"ל דל"ת מדרש תורה כמ"ש בפ"ב (מ"ט ב') שם:

טו **וה"מ כו'**. כמו שמחוייב עצמו כמ"ש בבכורות כ"ט א':

טז **שאין העולם כו'**. שם:

יז **מכניסים כו'**. בב"ב שם ופי' ב"י בר שית ובר שבע ר"ל התחלת שש ושבע דל"ת ההיא דאבות בן ה' כו' אבל תוס' שם ובכתובות נ' א' כתבו בע"א ע"ש:

יח **ואם הוא כו'**. דז"ש כבר שית כבר כו' וכ"כ תוס' שם וכמ"ש בכתובות שם הא דכחיש כו':

יט **ומ"מ מיד כו'**. איני מבין שיחתו דהא מיד שמתחיל לדבר חייב כנ"ל:

(**ליקוט**) **ומ"מ כו'**. תנחומא פ' קדושים וערלתם ערלתו וגו' הכתוב מדבר בתינוק שלש שנים יהיה לכם ערלים שא"י לא להשיח ולא לדבר ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש שאביו מקדשו לתורה הלולים לה' שמהלל להקב"ה ובשנה החמישית כו' והעיקר כמ"ש בגמ' משעה שמתחיל לדבר כו' (ע"כ):

כ **יושב ומלמדם כו'**. כמ"ש בסוף תענית וב"ב קכ"א ב' דמוסיף כו' ולשון תקבריה אמיה לא שייך אלא בתינוקות:

כא **לא יבטלו כו'**. כמ"ש בסי"ו:

כב **חוץ כו'**. שאז זמן סעודה כמ"ש בריש ברכות:

כג **כ"ה כו'**. מפרש הרמב"ם דמ"ש כ"ה כו' דעד כ"ה סגי במלמד אחד ועד ארבעים סגי בריש דוכנא ועד חמשין סגי בתרי ויותר צריך שלשה וכן פי' נ"י בשם ה"ר יונה. אבל

הרא"ש כתב דעד ארבעים סגי במלמד אחד ויותר עד חמשים סגי בריש דוכנא וחמשים צריך שנים:

כד **ואפי' כו'**. ז"ש ומסייעין כו':

כה **וי"א כו'**. תוס' שם ד"ה סך כו' וכשיטתם פי' הרא"ש הנ"ל דמ"ש כ"ה היינו מכאן ואילך עד מ':

כו **וי"א כו'**. נ"י וכשיטתו דמ"ש כ"ה היינו עד כ"ה כנ"ל:

כז **מלמד כו'**. ב"ב ח' ב' דרב כו':

כח **או שעושה כו'** כמ"ש בתוספתא הביאה הרי"ף ורא"ש בפ"ה דב"מ המושיב כו' ועבה"מ סי' קע"ו ס"י וכ"ש במלאכת שמים ועמ"ש למטה:

כט **או שמתרשל כו'**. בב"ב כ"א ועתוס' שם ד"ה פיר"ח כו':

ל **ואין למלמד כו'**. תוספתא דב"מ הביאה הרי"ף והרא"ש פ"ז דב"מ בפועל ועבח"מ סי' של"ז סי"ט וכן בירושלמי פ"ז דדמאי תני לא יחרוש אדם בפרתו בלילה וישכירנה ביום לא יעשה בתוך שלו בלילה וישכיר עצמו ביום לא ירעיב עצמו ולא יסגף עצמו מפני שהוא ממעט במלאכתו של בע"ה ר' יוחנן אזל לחד אתר אשכח ספרא איינם אמר להו מהו כן אמרו ליה ציים א"ל אסור לך ומה אם מלאכתו של ב"ו אסור מלאכתו של הקב"ה לא כ"ש:

לא **וכל המשנה כו'**. ב"ב שם ב' וב"מ ק"ט:

לב **אם יש כאן כו'**. שם א' וכר"ד דבתראה הוא. רי"ף וש"פ:

לג **מי שאין כו' ואין כו'**. עמ"ש בא"ה ס"ס כ"ב:

לד **רב כו'**. כנ"ל בש"ע:

לה **אפי' מקפח כו'**. עש"ך:

לו **אבל אין להורות כו'**. כמ"ש (עירובין צ"ד ב' חולין נ"ג ב') אתריה דשמואל הוה ולא רצה רב להורות שם וכן כמה עובדי:

לז **מי שהוחזק כו'**. כמ"ש בירושלמי סוף הוריות אילין דבר פזי ודר' הושעיא הוו עאלין ושאלין בשלמא דנשיאה בכל יום והוו אלין דר' הושעיא עלין קדמוי ונפקין קדמוי אזלין אינון דבר פזי ואתחתנון לנשיאה אתון בעון מיעל קדמוי אתון ושאלין לר' אמי א"ל ר' אמי והקמות את המשכן כמשפטו וכי יש משפט לעצים אלא קרש שזכה להנתן בצפון ינתן בצפון בדרום ינתן בדרום ואמרו (ב"מ פ"ד פ"ה) ג' ענוותנים כו' בני בתירה כו' אלמא עניוות גדול יחשב להם ובכתובות פי"ב בירושלמי אמר רבי הכל הייתי עושה חוץ מה שעשו בני בתירה לזקני:

לח **אפי' בנו כו'**. כמ"ש בספרי פ' שופטים הוא ובניו שאם מת בנו עומד תחתיו ואין לי אלא זה בלבד מנין לכל פרנסי ישראל שבניהן עומדין תחתיהן ת"ל בקרב ישראל כל שהוא בקרב ישראל בנו עומד תחתיו ובתוספתא דשקלים שכל הקודם בנחלה קודם לשררה ובלבד שינהג מקום אבותיו וכן בפי"ב דכתובות (ק"ג ב') שמעון בני חכם גמליאל כו' צריכא למימר כו' וז"ש כ"ז כו':

לט **אבל כל כו'**. כמ"ש בפ"ד דברכות (כ"ח א') מעלין בקדש כו' מאן דלבש מדא כו' ובפ"ק דסנהדרין (ה' ב') משום כבודו דרבה בר חנא אע"ג שרב גדול ממנו כיון שירד וב"ח קודם לו לבבל:

מ **וכ"ש אם עשו כו'**. כמ"ש בסנהדרין שם (א') דהכא שבט כו' ופירש"י שהיה לו הרמנא ממלך פרס לפיכך הוא גדול מהנשיא שבא"י וערש"י בהוריות י"א ב' ד"ה א"ל הרי כו' ועח"מ ספ"ג:

## סימן רמו

א **כל כו' בין כו'**. פ"ג דיומא (ל"ה ב') ת"ר עני כו':

ב **בין בחור כו'**. כמ"ש בפ"ט דשבת (פ"ג ב') לעולם לא ימנע א"ע כו' וע"ל סי' רמ"ה ס"ה וע"ל ס"ג:

ג **אפי' בעל כו'**. פ"ב דעירובין (כ"ב א') שחורות כו' במי שמשים עצמו אכזרי כו' כי הא כו':

ד **חייב לקבוע כו'**. כמ"ש בפ"ב דשבת (ל"א א') קבעת עתים כו' ופי' בבעל אומנות ועס"ד כיצד כו':

ה **ביום ובלילה כו'**. מנחות צ"ט ב' שאל בן דמה כו':

ו **ובשעת הדחק כו'**. כר' יוחנן שם ובנדרים ח' א' ואין דעת הר"נ כן שם ונ"ל דס"ל דסוגיין הוא כר' יוסי במתני' כמש"ש מדבריו כו':

ז **ומי שא"א כו'**. בב"ר פצ"ט זבולן לחוף ימים ישכון הרי זבולן קדם לישששכר ולמה כן אלא שהיה זבולן עוסק בפרקמטיא וישששכר עוסק בתורה וזבולן בא ומאכילו לפיכך קדמו עליו אמר הכתוב עץ חיים היא למחזיקים בה כו' וכן משה אומר שמח זבולן בצאתך למה שישששכר שלך הן שאתה מסייעו לישב בהן כו' ובויקרא רבה פכ"ה עץ חיים כו' אילו נאמר עץ חיים היא לעמלים בה כו' כי בצל החכמה כו' עתיד הקב"ה לעשות צל וחופה לבעלי המצות אצל בני התורה בג"ע ואית לן ג' קריין חדא כי בצל כו'

ב' אשרי אנוש יעשה זאת והדין עץ חיים כו' שמעון אחי עזריה כו' אמר משמו והלא שמעון היה גדול מעזריה כו' ודכוותה ולזבולן אמר שמח כו' ועבפ"ד דפסחים (נ"ג ב'):

ח **ויוכל אדם כו' אבל כו'**. סוטה כ"א א':

ט **מאחר שרחיים כו'**. ר"ל דוקא כה"ג משא"כ אם א"צ לטרוח וכמש"ש ול"פ הא כו' וכפי' הר"נ שם ועמ"ש בא"ע סי' א' ס"ג:

י **עד אימתי כו'**. פ"ט דשבת וכנ"ל:

יא **שנאמר כו'**. מנחות שם ופ"ג דאבות:

יב **דהיינו כו'**. כמ"ש בקדושין מ"ט קרא אנא כו':

יג **דהיינו כו' ופי' כו'**. שם תנא אנא כו' וערש"י שם א' ד"ה מדרש כו':

יד **דהיינו שיבין כו'**. שם שאני חכם כו' וערש"י בסוכה כ"ח א' ד"ה גמרא כו':

טו **בד"א כו'**. ממ"ש בספ"ב דב"מ העוסק במקרא כו' וז"ש במס' סופרים פט"ו דתני רשב"י העוסק כו' גדולה מזו ע"מ שקרא ושנה כו' אבל אמרו נמשלה כו' אבל אשרי אדם כו' ע"מ שילמד כו' ע"ש:

(**ליקוט**) **בד"א כו'**. עבה"ג אבל הר"נ בפ"ק דעבודת כוכבים כתב דישליש ל"ד אלא שיתן זמן לכ"א וא' כפי הראוי לו ע"ש (ע"כ):

טז **וי"א כו'**. ממ"ש בסנהדרין כ"ד א' בבל כו'. תוס' שם ושם:

יז **ואין לאדם כו'**. כמ"ש במנחות שם שאל בן דמה כו' ובספרי ודברת בם עשה אותם עיקר ואל תעשם טפילה שלא יהא משאך ומתנך אלא בהם שלא תערב בהם דברים אחרים שלא תאמר למדתי חכמת ישראל אלך ואלמוד חכמות האומות ת"ל ללכת בהם ולא להפטר מהם וכה"א יהיו לך לבדך בהתהלכך תנחה אותך כו':

יח **ומ"מ מותר כו' וזהו נקרא כו' ואין לאדם כו'**. הוא מדברי הרמב"ם ומפרש שזהו ד' שנכנסו לפרדס ולכך נענשו שהיו כולם רכים בשנים חוץ מר"ע ואחר אמרו בגמ' (חגיגה ט"ו ב') מפני שהיו ספרי מינים כו' ור"א אמר לא קשאי (שם י"ג א') . אבל לא ראו את הפרדס לא הוא ולא הרמב"ם. ולשון הרב אינו מתוקן שאם זהו פרדס היאך אמר אבל לא כו' אין לך קיבול שכר יותר מזה כמ"ש (סוכה כ"ח א' וב"ב קל"ד א') דבר קטן הוויות דאביי ורבא דבר גדול כו' ועש"ך ואמת שאין לאדם לטייל כו' כמ"ש בחגיגה י"ג א' אין מוסרין סתרי תורה כו' וכנ"ל:

יט **ובלבד כו'**. פ' חלק (ק' ב') וכנ"ל באחר:

כ **ומה שנהגו כו' אם אין כו'**. ממ"ש ברפי"ג דכתובות גוזרי גזירות כו' מלמדי קמיצה כו' ועתוס' שם ק"ה ד"ה גוזרי כו' ובבכורות שם ד"ה מה כו' ת"ש ואפי' יש לו כו' והביא

הרא"ש שם ובנדרים שם ירושלמי בנדרים שם וכן חמי מתניין נסבין אגריהון אר"י בר"י שכר בטילה הן נוטלין:

כא **וכל חידושי כו'**. גמ' דנדרים שם ור"י מ"ט לא כו':

כב **אשה כו'**. דל"ג מנכרי כמ"ש בב"ק ל"ח א' וש"מ:

כג **אבל לא כו'**. סוטה כ"א א':

כד **צוו חז"ל כו'**. כר"א ור"י ודלא כב"ע וכן ראב"ע בפ"ק דחגיגה דאמר אנשים באין כו' וכמ"ש תוס' שם בשם ירושלמי:

כה (**ליקוט**) **בד"א כו'**. ממ"ש בפ"ד דנדרים (ל"ה ב') אבל מלמד הוא את בניו ואת כו' ואף שהרמב"ם לא העתיק בנותיו משום דלכתחלה מ"מ אסור (ע"כ):

כו **ומ"מ כו'**. ממ"ש נשים באות כו' ועתוס' דסוטה שם ב' ד"ה בן עזאי כו' ונראה כו':

כז **ואשה אינה כו'**. פ"ק דקדושין (כ"ט):

כח **ומ"מ כו'**. גמ' דסוטה שם:

כט **כדי שיהיו כו'**. כמ"ש בפ"ק דכריתות (ו' א'):

ל **ולא ישב כו'**. רפ"ג דמגילה:

לא **וי"א דוקא כו'**. ממ"ש בפ"ז דב"מ (פ"ד ב') ור' וראב"ש יתבי כו' וערש"י בסנהדרין י"ז ב' ד"ה שמעון התימני כו' וד"ה ר"נ מוסיף כו':

לב **הרב כו'**. פ"ב דאבות ולא הקפדן מלמד וכמ"ש בסי"א:

לג **אלא שונה כו'**. עירובין נ"ד ב' רע"א כו':

לד **ולא יאמר כו' ואם כו'**. סוף ברכות ומיץ אף כו' אם נבלת כו' וערש"י שם:

לה **ולא יהא כו'**. כמש"ו וע"כ אמרו כו':

לו **בד"א כו'**. כמש"ו וע"ז אמרו כו':

לז **לפיכך אין ראוי כו'**. כמש"ש נהוג נשיאותך ברמים [וכגירסא שלנו ברי"ש ופי' בערוך וז"ל פי' לא תזלזל נשיאותך בפני התלמידים אלא נהוג בהן ביד רמה] דאמרו באבות ונוח לתשחורת ובפ"ב דשבת (ל' ב') כל תלמיד שיושב כו':

לח **אין שואלין כו' ואין התלמיד כו'**. תוספתא פ"ז דסנהדרין:

לט **ואין שואלין**. שם:

מ **ויש להרב כו'**. כמ"ש ורבה לחדודי כו' (ברכות ל"ג ב' וש"מ) לא אמר ר"ע אלא לחדד כו' (עירובין י"ג א') בדיק לן רבא (שם נ"א א' וש"מ) וכיוצא:

מא **ובמעשים כו'**. רפ"ג דחולין ורבה לחדודי כו':

מב **אין שואלין כו' שנים ששאלו כו' היו השואלים כו'**. הכל בתוספתא שם:

מג **וי"א כו'**. ממ"ש בפ"ד דברכות (כ"ז ב') ובבכורות ל"ו א' עמד השואל כו' וירושלמי פ"י דנדרים והביאו תוס' בבכורות שם ד"ה עמד כו'. ודברי הרב צ"ע דהא כ' שם הלכות ואגדות וצ"ל דפליגי על התוספתא ודברי ש"ך תמוהין שכתב שלאחרי ר"ג הוא דאכתי מאי אין שואלין:

מד **אין ישנים כו'**. פ"ב דסוכה (כ"ח א') ופ"ג דתענית (כ' ב') ופ"ד דמגילה:

מה **ת"ת שקול כו'**. ספ"א דקדושין ומתני' פ"א דפאה וירושלמי שם הביאו הר"ש שם:

מו **היה לפניו כו'**. גמ' פ"א דמ"ק (ט' ב'):

מז **אין ד"ת כו'**. כמ"ש בעירובין נ"ד א' וערש"י שם ד"ה כאבן כו':

מח **ולא בלומדים כו'**. סנהדרין קי"א א':

מט **ומתוך כו' ומצער גופו כו'**. כמ"ש (פ"ו דאבות) פת במלח כו' וחיי צער כו' ובסוף ברכות כתתו עצמיכם כו' ומיץ חלב יוציא המאה במי כו':

נ **אלא במי שממית**. פ"ט דשבת (פ"ג ב' וש"מ):

נא **ולא יתן שינה כו'**. כמ"ש (פ"ו דאבות) במיעוט שיגה ובפ"ב דחגיגה (י"ד א') אשר קומטו כו' ובפ"ח דיומא (ע"ז א') כן יתן לידידו כו' וכמ"ש (משלי ו' כ"ד) מעט שנות מעט תנומות כו' ובא כו':

נב **ולא יחשוב כו'**. עירובין נ"ה א' רבא אמר כו':

נג **אלא יעשה כו'**. רפ"ו דברכות:

נד **ויסיר כו'**. עירובין נ"ד א' וערש"י שם ד"ה שדורסת כו' ופי' זה עיקר וזש"ש עושה סעודה כו':

(**ליקוט**) **ולא יחשוב כו' ויסיר תענוגי כו'**. כמ"ש בחלק (קי"א א') לא תמצא בארץ כו' ובאבות דר"נ פכ"ח ר"י הנשיא אומר כל המקבל עליו תענוגי העוה"ז מונעין ממנו תענוגי העה"ב וכל שאינו מקבל עליו תענוגי העה"ז נותנין עליו תענוגי העה"ב (ע"כ):

נה **ויעשה מלאכה כו'**. רפ"ו דברכות ת"ר ואספת כו':

נו **ומעלה גדולה כו'**. פ"א שם (ח' א') גדול הנהנה כו':

נז **כל המשים כו'**. כמ"ש באבות (פ"ד) ר' צדוק אומר אל תעשם כו' הא למדת כו' ובנדרים ס"ב א' כל המשתמש כו' שלא יאמר כו':

נח **שאסור ליהנות כו'**. שם בעובדא דר"ט:

נט **וכל תורה כו'**. פ"ב דאבות:

ס **וסופו כו'**. פ"א דקדושין (כ"ט א') רי"א כל שאינו מלמדו כו':

סא **וכ"ז בבריא כו' אבל כו'**. ירושלמי סוף פאה והביאו הר"ש שם כל מי שצריך כו' ופי' כה"ג ע"ש:

סב **וי"א כו' ולכן כו'**. כמ"ש רפי"ג דכתובות גוזרי גזירות כו' מלמדי כו':

סג **ודוקא חכם כו'**. כמ"ש בעובדא דר"ט הנ"ל:

סד **ויש מקילין כו'**. כמ"ש (כתובות קי"א ב'. וברכות יו"ד ב' ל"ד ב' ס"ג ב') והמהנה ת"ח מנכסיו כו' ובחולין קל"ד ב' ואב"א אדם חשוב כו' וערש"י בסוטה מ' א' ד"ה א"ר אבהו כו' ובהוריות י' א' ד"ה נתן כו':

סה **ומ"מ כו'**. כמ"ש בפ"ג דחולין (מ"ד ב'):

סו **אבל אין לו כו'**. כמ"ש בחולין שם ובפ"ד דמגילה כי שדרי ליה כו' דכתיב כו':

סז **והא דאמרינן כו'**. בכתובות שם:

סח **אבל ליקח מתנה כו'**. בחולין שם:

סט **ודאשתמש כו'**. קאי אלמעלה שאסור להנות מן התורה וכמ"ש בפ"ד דאבות וכן היה הלל אומר כו':

ע **וי"א כו'**. באדר"נ ספ"ב ודאשתמש כו' ובחלק (ק"ו א') אוי מי יהיה כו':

עא **ומותר כו'**. בנדרים שם:

עב **אבל הקורא כו'**. שם:

עג **מי שרוצה כו' ולא כו'**. כמ"ש בפ"ו דעירובין (ס"ה א') לא אברי כו' ובאבות והניעור בלילה כו' ועבה"ג ועסכ"ד (ובתמיד ל"ב ב' תנא ר"ח כו'):

(**ליקוט**) **מי שרוצה כו' כי אין כו'**. לשון הרמב"ם אמרו ז"ל אין רנה של תורה אלא בלילה והוא במדרש חזית בפסוק קווצותיו תלתלים ר' יוחנן ור"ל ריי"א אין רנה של תורה אלא בלילה מ"ט ותקם בעוד לילה ר"ל אמר ביום ובלילה ע"ש שנאמר והגית בו יומם ולילה אר"ל יפה למדני ר"י שאין רנה של תורה אלא בלילה אר"ל כד הוינא לעי באורייתא ביממא בלילא הות מנהרא לי כו' ובסוף מנחות שיר המעלות הנה ברכו כו' ע"ש ועברמב"ם (ע"כ):

עד **או שקרא ושנה כו'**. שם מי שאינו משגיח על המשנה:

עה **ואסור כו'**. פ"א דיומא (י"ט ב'):

עו **כשמסיים כו'**. פט"ז דשבת (קי"ט א'):

(**ליקוט**) **כשמסיים מס' כו'**. כמ"ש בב"ב קכ"א ב' וערשב"ם שם ד"ה מניסן כו' לפי שבאותו יום כו' ועבא"ח סי' תרס"ט בהג"ה ובהגא סוף סוכה (ע"כ):

עז **ואסור כו'**. פ"ד דמגילה (כ"ח א') וש"מ:

עח **ולכן כו'**. פ"ג דברכות (כ"ד ב'):

עט **ומ"מ כו'**. ערש"י בקדושין ל"ג א' ד"ה לאונסיה כו':

## סימן רמז

א **מ"ע כו' וכמה פעמים כו'**. נתן תתן פתח תפתח וכיוצא הרבה:

ב **כעובדא כו'**. בפ"ג דתעגית (כ"א א'):

ג **לעולם כו'**. עס"ד ואמרו (כתובות ס"ו ב') מלח ממון חסר ובפ"א דגטין (ז' ב') לא אענך כו':

ד **ויתן כו'**. כנ"ל וכמ"ש (משלי כ"א:י"ג) אוטם אזנו כו':

ה **גם יתן כו'**. שבת שם:

ו **הצדקה כו'**. פ"א דב"ב (יו"ד א') וסוף שבת:

ז **והיא כו' ואסיר כו' וי"א כו'**. בפ"א דתענית (ט' א'):

## סימן רמח

א **ב"ד כופין כו'**. הרי"ף ורא"ש אמ"ש בב"ב ח' א' לתמחוי כו' לפסי העיר כו' ופסי העיר תנן במתני' שם דכופין ושם ב' כי הא דרבא כו' ועתוס' שם ד"ה אכפייה. ולר"י נראה כו':

ב **ומכין כו'**. כמ"ש בפ' הכותב (פ"ו) בד"א כו':

ג **ויורדין כו' בפניו**. ע"ל סי' רמ"ה ס"ד בהג"ה ועס"ב:

ד **אפי' יש כו'**. כמש"ש ביתמי דבי מריון:

ה **ודוקא כו' אבל כו'**. בגטין נ"ב א' האפטרופוסין כו' ולא כ"ד כו' וערש"י שם ד"ה להניח כו' וז"ש וה"ה בצדקה כו':

ו (**ליקוט**) **בן כו'**. תוספתא הביאה הרשב"ם בב"ב מ"ג ב' ד"ה זה שייך ומרדכי בפ"ק דב"ב וש"פ (ע"כ):

ז **הרוצה כו'**. וכמ"ש בקין והבל וכמ"ש בספרי זוטא משל לבע"ה שהיה מלוה לכל בני העיר חטין טובות והיו נותנין לו חטין טובות כו' וע' בילקוט סי' תתצ"ה:

## סימן רמט

א **שיעור כו'**. כמ"ש ר"ס ר"נ ע"ש:

ב **וא' מעשרה כו'**. ספרי הביאו תוס' דתענית ט' א' ד"ה עשר תעשר הכי איתא בספרי עשר כו':

(**ליקוט**) **וא' מעשרה כו'**. בירושלמי אתמר שמעשר עני נוהג אפי' בכספים ויליף ממ"ש כבד את ה' מהונך ומראשית כל תבואתך. מרדכי פ"ק דב"ב (ע"כ):

ג **וחומש כו'**. ירושלמי הביאו תוס' ורא"ש שם והר"ש בפ"ק דפאה:

ד **ואין לעשות כו'**. כמ"ש בפ"ב די"ט י"ט ב':

ה **צריך כו'**. כמ"ש בסוף כתובות טוב המלבין כו' וכמ"ש (משלי ט"ו:י"ז) טוב ארוחת ירק כו' וכמ"ש בשחר טוב שם:

ו **ואם נתנה כו'**. שעובר משום ולא ירע לבבך כו' ובספרי לא תאמץ כו' יש ב"א שמצטער כו':

(**ליקוט**) **צריך כו' ואם כו'**. אבות דר"נ ספי"ג והוי מקבל כו' מאד כו' (ע"כ):

ז **אם שאל כו'**. שם כי בגלל הדבר כו' אמר ליתן ונתן נותנין לו שכר אמירה ושכר מעשה כו' לא אמר ליתן ולא אמר לאחרים תנו אבל סח לו בדברים טובים מנין שנותנין לו שכר על כך ת"ל כי בגלל הדבר הזה יברכך כו' וכ"ה בתוספתא סוף פאה ובב"ב שם הנותן כו' והמפייסו כו' ועתוס' שם ד"ה והמפייסו כו':

(**ליקוט**) **אם שאל כו'**. שם (באדר"נ הנ"ל) אבל המקבל כו' ובספרי ותוספתא דפאה אמר כו' (ע"כ):

ח **שמנה כו' המחזיק כו'**. כמ"ש בת"כ וכי ימוך אחיך כו' אל תניחהו שירד למה"ד למשוי שע"ג החמור עודהו במקומו א' אוחז בו ומעמידו נפל לארץ חמשה כו' ובשבת ס"ג א' גדול כו' ומטיל כו' וז"ש או כו' או כו':

ט **פחות כו' וקרוב כו'**. ר"ל שיתן בלשכת חשאים בפ"ה דשקלים ובתוספתא שם כשם שהיה לשכת חשאים במקדש כך היה בכל עיר כו' ובספרי לו בינו לבינו מכאן אמרו לשכת כו' ומ"ש וקרוב כו' בב"ב י' ואיזו היא כו' נותנה ואלא כו':

י **נאמן כו'**. עתוס' שם ד"ה אלא כו':

יא **פחות כו' פחות כו'**. כמר עוקבא ור' אבא ומ"מ דמר עוקבא עדיף שאין מתבושש כלל:

יב **וכזה כו' אם אין כו'**. כמ"ש בב"ב שם ראב"י אומר לא יתן כו' כי קאמרינן כו':

יג **פחות כו'**. שבת קנ"א ב' א"ל ר"ח לדביתהו כו':

יד **פחות כו'**. כמ"ש ר"ס ר"נ:

טו **פחות כו'**. כמש"ל ס"ג:

טז **פחות כו'**. שאף כה"ג מ"מ צדקה הוא ממ"ש כופין על הצדקה ויורדין לנכסיו כו' ועב"ב ט' א' עכשיו שאין ב"ה קיים כו' ואעפ"כ כו' ול"ד למש"ל ס"ג ואם כו' ועש"ך:

יז **ועכ"פ כו'**. כמש"ש י' ב' נענה ר"ג ואמר צדקה כו':

יח **ומ"מ מי כו'**. כמש"ש בפ"ח קל"ג ב' עמדו וכתבו כו' ובמדרש רות ויאמר לה בועז לעת האוכל כו' א"ר יצחק בר מריון בא הכתוב ללמדך כו' ועכשיו כשאדם עושה מצוה כו':

יט **גבאי כו'**. כמ"ש בכתובות ס"ז ת"ר יתום כו' לו זו אשה כו' ושם יתום ויתומה שבאו כו' וכן במתני' שם וכן המשיא כו':

כ **יש מי כו'**. ממ"ש בירושלמי סוף פאה וספ"ה דשקלים ר' חמא בר' חנינא ור' הושעיא רבה הוו מטיילין באלין כנישתא דלוד א"ל ר"ח ב"ח לר"ה רבה כמה ממון שקעו אבותי כאן א"ל כמה נפשות איבדו אבותיך כאן מי לא הוו ב"נ דילעון באורייתא ר' אבון עבדו ליה תרעא לסידרא רבא נחית ר' מני לגביהון אמר חמי מה דעבדית א"ל וישכח ישראל את עושהו ויבן היכלות מי לא הוון ב"נ דילעון באורייתא וגירסת תשב"ץ או חולים המוטלים לאשפה ודקדק מהרי"ק ש"מ שלשאר צדקה בה"כ עדיף ואינו מוכרח וכ"ש לגירסא שלנו ועתוס' דב"ב ט' א' ד"ה שנאמר כו' וכ"ש לבה"כ:

כא **מה שנוהגין כו'**. בספרי ס"פ שופטים כפר לעמך אלו החיים אשר פדית אלו המתים מלמד שהמתים צריכים כפרה ועבספ"ק דהוריות וצדקה מכפרת כמ"ש בב"ב ט' א' בזמן שב"ה קיים כו' ומצלת מגיהנם כמש"ש י' א' ונאמר ועצמותיך יחליץ וע"ש ט' ב':

## סימן רנ

א **וכן לכ"א כו'**. כמש"ש במה אתה סועד כו':

ב **הראוי לתת לו כו'**. ספרי ותוספתא פ' בתרא דפאה:

ג **ונראה דכ"ז כו'**. וב"ח חלק ע"ז ממש"ש אמרו על הלל כו' ודברי ש"ך אין נראין:

ד **מהקופה**. עתוס' שם ד"ה לא כו':

ה **מצע כו'**. ב"ב שם ופט"ז דשבת:

ו **ודג כו'**. שם בתוספתא:

ז **ואם מכירים כו'**. שם ובכתובות שם מעשה שלקחו לעני כו':

ח **כי עיקר כו'**. כנ"ל ר"ס רמ"ט:

## סימן רנא

א **מי שהוא כו'**. לשון סמ"ג ור"ל מומר לתיאבון כמש"ש ומ"ש בספ"ד דגטין (מ"ז א') שר' אמי רצה לפדותו לפנים מש"ה דעבד וטעמו כיון שהוא עבריין אינו אחיך ואינו מצוה על מאחד אחיך ועל וחי אחיך עמך עד שילקה וכמ"ש במכות כ"ג א' במתני' וכ"כ סמ"ק וכמ"ש בס"ב וכן דייק הב"י מלשון הרמב"ם שכתוב בס"ב מי שהוא עבריין להכעיס כו' משמע דלתיאבון אין איסור אבל ג"כ אין חיוב וכמש"ש בהג"ה אבל עבריין כו' ואין מוכרח ותוס' בעבודת כוכבים כ"ו ב' ד"ה אני כתבו דמחוייבין לפדותו ולהלוותו וכן עיקר:

ב **(ליקוט) ומפרנסים כו' עם כו'**. נראה שדעתו כדעת מרדכי שדוקא עם עניי ישראל ודלא כהר"נ שם שכתב דעם לאו דוקא ועד"מ אבל בש"ע סי' קנ"א סי"ב פסק כדעת הר"נ ע"ש (ע"כ):

ג **וכן הנותן כו'**. עתוס' דקדושין ל"ב א' ד"ה אורו כו':

ד **ולא עוד כו' ואפי' כו'**. ספרי אחיך זה אחיך מאביך מאחד אחיך זה אחיך מאמך מלמד שאחיך מאביך קודם לאחיך מאמך באחד שעריך מלמד שאנשי עירך קודמין לאנשי עיר אחרת בארץ יושבי א"י קודמין ליושבי ח"ל ויושבי ח"ל מנלן ת"ל אשר ה' אלקיך נותן לך לרבות כ"מ. ובתד"א ר"פ כ"ז הלא פרוס לרעב לחמך כו' ומבשרך לא תתעלם הא כיצד אלא אם יש לאדם מזונות בתוך ביתו ומבקש לעשות מהן צדקה כדי שיפרנס אחרים משלו כיצד יעשה בתחלה יפרנס את אביו ואמו ואם הותיר יפרנס את אחיו ואחיותיו ואם הותיר יפרנס את בני משפחתו ואם הותיר יפרנס את בני שכונתו ואם הותיר יפרנס את בני מבוי שלו מכאן ואילך ירבה צדקה עם שאר בני ישראל כו' ועבב"מ ע"א א':

ה **והקבועים כו'**. כמ"ש בפ"ק דב"ב (ז"ח) כמה יהא בעיר כו' ובירושלמי שם לחטי דפסחא יב"ח בין לישא בין ליתן:

**(ליקוט) והקבועים כו'**. טור ע"ש וכמ"ש בתוספתא סוף פאה קופה לאנשי אותה העיר אם שהה שם ל' יום הרי הוא כאנשי העיר (ע"כ):

ו **פרנסת עצמו כו'**. כמ"ש ברפ"ה דב"מ דרש בן פטורא כו' ובספ"ב דב"מ אבידתו כו' ובתד"א הנ"ל אם יש לאדם מזונות כו' כנ"ל:

ז **כופין כו'**. ממ"ש בב"ב קע"ד ב' בנו שאני ר"ל שמחויב לפרנסו וכופין על הצדקה כנ"ל סי' רמ"ח ס"א וקרוביו עניים מוטל על האדם כמ"ש בנדרים ס"ה ב' וז"ש וכן כו' וכ"ש בנו שקודם לשאר קרובים כנ"ל ואמרינן (כתובות נ' א') עשה צדקה בכל כו':

ח **מי שנתן כו'**. כמ"ש בתוספתא פ"ב דמגילה יחיד שפסק צדקה בעירו נותנין לעניי עירו בעיר אחרת נותנין לעניי עיר אחרת כו' הפוסק צדקה עד שלא זכו בה הפרנסים רשאי לשנותה לד"א משזכו בה הפרנסים אין רשאין לשנותה לד"א אלא מדעת הפרנסים וכן בגמ' פ"ק דערכין (ו' א'):

ט **אבל קודם כו'**. כנ"ל:

י **דאומדין כו'**. דעליו מוטל כנ"ל ומסתמא דעתו ג"כ כמו שצותה תורה וכמ"ש בקדושין ס"ד ב' לא שביק אינש כו':

יא **ודוקא כו'**. דהפוסק צדקה אין דעתו אלא לחלק תיכף:

יב **וכ"ז כו'**. כמ"ש בפ' בתרא דמגילה (כ"ז א') ויחיד שהלך לעיר אחרת כו' וכ"ש בבני עירו וכנ"ל יחיד שפסק צדקה בעירו נותנין לבני עירו כו':

יג **חייב כו'**. בירושלמי סוף הוריות האיש קודם לאשה כו' עד כדון זה להחיות וזה להחיות זה לכסות וזה לכסות הרי שהיה זה להחיות וזה לכסות נשמעינה מן הדא דאריב"ל בשם ר"ח בן אנטיגנוס כסות אשת חבר וחיי ע"ה כסות אשת חבר קודם לחיי ע"ה מפני כבודו של חבר לא אמרו אלא כסות אשת חבר לחיי ע"ה אבל אם זה להחיות וזה לכסות אותו שלהחיות קודם:

יד **איש כו' וכן אם באו יתום כו'**. כתובות ס"ז:

טו **וכן אם באו לשאול כסות**. הוריות י"ג א' ועבה"ג:

טז **והישראל לחלל כו'**. כמו שחשיב אותן דפ"ד דקדושין דבת ישראל כשרה לכהונה משא"כ בבת חלל ושתוקי ספק ממזר ואסופי הוא ספק גר ג"כ:

יז **ואפי' חכם כו'**. ירושלמי הנ"ל:

יח **וכל הגדול כו'**. ירושלמי שם תני הסדרן קודם לפלפלן כו' ע"ש:

יט **ואם היה כו'**. כמ"ש בב"מ ל"ג א' ולענין אבידה במקום אביו כו' הלא"ה אביו קודם אע"פ שאינו חכם כלל וכ"ש בת"ח קצת וכ"ש דבו שחמור מאביו כנ"ל:

כ **ואם מכירין כו'**. בתוספתא סוף פאה ובירושלמי שם אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מככר בפונדיון מד' סאין בסלע לן נותנין לו פרנסת לינה שמן וקטנית שבת נותנין לו מזון שלש סעודות שמן וקטנית דג וירק בד"א בזמן שאין מכירין אותו אבל בזמן שמכירין אותו אף מכסין אותו:

כא **רבי שהיה כו'**. ממ"ש בהוריות שם אימתי בזמן שכולן שוים כו' ובירושלמי הנ"ל כסות אשת חבר כו' דוקא שחבר לפנינו:

כב **שני עניים כו'**. בקדושין ל"ב א' שני שותפין כו' וכן בירושלמי דפאה ובמתני' שם פ"ה שנים שקבלו כו':

כג **ואין לפרנס כו'**. בתוספתא (פ"ו) דנדה כל הנוטל צדקה נוטל מעשר עני ויש שנוטל מעשר עני ואין נוטל צדקה ופי' בהגמ"ר בשם אז"ק דהיינו כה"ג שגנאי הוא לו ולהם אבל מ"ע ששולחין מן הגורן לא מינכרא וכמ"ש בתוספתא פ' בתרא (דפאה) מ"ע נותנין לחבר בטובה:

כד **יכולין כו'**. כמו שמצינו במקרא שהיו נותנין קדשי ב"ה להמלכים של א"ה וכ"ש בצדקה:

## סימן רנב

א **ואין כו'**. שם:

ב **שאסור למכרם כו'**. משא"כ ברישא שמותר אפי' בשביל מצוה אחרת. רמב"ם וכגי' בגמרא ברישא דלמא מתרמיא להו מילתא דמצוה ובסיפא פדיון שבויים:

ג (**ליקוט**) **אבל אם בנאוהו כבר כו'**. כ"ה גירסתו שם בנו לא אבל לפי גירסא שלנו משמע דמותר אף כה"ג וע"ל סי' ע"ר ס"א בהג"ה (ע"כ):

ד **ומ"מ הנודר כו'**. עש"ך בשם מהרי"ק ואין דבריו מוכרחים:

ה **המעלים כו'**. כמש"ש כל המאוחר כו' שבי כולהו כו' ובנדרים ס"ה ב' אילו כו':

ו **שלא יהיו כו'**. בעיא דלא איפשיטא שם אבל מדפליגי בכתובות נ"ב א' באשתו משמע משום דלא ליגרבו:

ז **אבל אדם כו'**. מדפליגי באשתו ועתוס' דגטין שם:

ח **וכן כו'**. תוס' שם ועבה"ג:

ט **מפני כו'**. כת"ק:

י **ושבוי כו'**. שם:

יא **עבד כו'**. גטין ל"ז ב' לרשב"ג וה"ה לרבא אף לת"ק:

יב **ואם רגילים כו'**. שם:

יג **ואם שניהם כו'**. שם וכפי' ב"י ע"ל סי' רנ"א בבה"ג ס"ק י"א:

יד **אם איש כו'**. כנ"ל ס"ח וס"ט דאשה קודמת וכיון דחייב בפרקונה איהי קודמת. שם:

טו **ואפי' כו'**. כמ"ש בכתובות מ"ח א' מ"ש כי כו':

טז **מי שנשבה כו'**. כמש"ש אלא האומר כו' ועבהג"א שם ד"ה מכאן כו' ובפ"ו דכתובות (ס"ז ב') יש לו ואינו כו' וחוזרין ונפרעין ממנו ועסי"ב וכ"ש עצמו:

יז **האב כו' וה"ה קרוב כו'**. ממ"ש בקדושין י"ח א' א"ה נכפינהו כו' וערש"י שם ד"ה בע"כ דאב כו' וכ"ש בכה"ג:

יח **הפודה כו'**. עתוס' דב"ק נ"ח א' ד"ה א"נ כו':

יט **וצריך כו'**. עח"מ סי' י"ד ס"ד בהג"ה:

## סימן רנג

א **ומי שהולך כו'**. ע"ש וצ"ע:

ב **אבל מגרדת**. כפי' הרי"ף שם:

(**ליקוט**) **מגרדת**. עתוס' דב"מ קי"ג א' סד"ה ואת כו' (ע"כ):

ג **וכן כו'**. נלמד מהנ"ל:

ד **וכל מי כו'**. דקי"ל כר' יוחנן בב"מ י"ב ב' דכה"ג מציאתו לאביו והוי כנותן לאביו:

ה **כדאמרינן כו'**. בפ"ק דברכות. (יו"ד ב') ועהג"א שם:

ו **י"א כו'**. שהשיעור הזה על שנה אחת שלקט ש"פ מצוי בכל שנה:

(**ליקוט**) **י"א כו'**. ז"ל הרשב"א סי' תתע"ב אומר אני הכל לפי פרנסתו דהא אמרינן בפ"ו דכתובות (ס"ז ב) עייפינהו ושדר ד' מאות כו' (ע"כ):

ז **מי כו'**. כפי' הרי"ף שם וכפי' הרמב"ם שיתנו לו מ"ע עד מחצה דמיהם אבל תוס' פי' עד שיכול למכור עד מחצה דמיהם ועתוס' שם ד"ה אי כו' וז"ש וי"א כו':

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. לפי' התוס' שם וכן פירש"י שם לל"א אלא שהגירסא מהופכת לפירושו ולישנא קמא דרש"י פי' כפי' הרמב"ם וש"ע אלא דפי' אעני וג"כ הגי' מהופכת ומש"ש אלא דאוקיר כו' דוקא משום שפשע אבל בלא"ה אפי' שוה יותר ממאתים כו' תוס' שם בא"ד ועהג"א שם ד"ה מי כו' ונמצא בזה ד' שיטות ב' פי' רש"י וב' פי' להרי"ף והגי' מהופכת כנ"ל (ע"כ):

ח **דה"ל כו'**. כמש"ש וחכ"א עני כו':

ט **מי כו' אפי' כו'**. כמ"ש בפ' בתרא דכתובות (ק"ז ב') הניח מעותיו כו' ובב"ב קמ"ד ב' אבל השולח כו' ועסה"ת שער ס"ה ס"ב ועח"מ סי' ר"צ סכ"ה:

י **אבל אחר כו'**. עמש"ש ס"ס רמ"ו:

יא **וכן מותר כו'**. כת"ק שם:

יב **ואם ראו כו'**. ירושלמי שם תני אין פודין שבוי בשבוי ואין גובן טלית בטלית ואין ממחין ביד הפרנסין בכך:

יג **יש מי כו'**. כנ"ל מותר המת כו':

יד **ויש מי כו'**. דדוקא היכא שנעשית המצוה שנגבית הממון בשבילה והותר משא"כ כה"ג דאמרינן דעתייהו כו' וכמו שמצינו כמה אומדנות בגמ' בב"ב קמ"ו ב' מי שהלך בנו למ"ה כו' וכיוצא בו. שם. וכ"ה בירושלמי שם מותר עניים לעניים גבו לו בחזקת שאין לו ונמצא שיש לו סבר ר' ירמיה למימר מותר המת ליורשיו א"ל רב אדא דחטרי הגע עצמך דלא כיון אלא לו:

טו **וה"ה אם כו' ואם מתה כו'**. עמ"ש בח"מ סי' רנ"ג סט"ז:

טז **ומיהו כ"ז כו'**. כמ"ש בירושלמי והביאו הרי"ף ורא"ש בפ"ד דב"מ סי"ב רב מפקיד לשמעיה כו':

יז **ת"ח כו'**. כמ"ש בירושלמי סוף פאה והכל לפי כבודו ושם דראב"י על חד סגי נהורא לביתיה יתיב ליה ראב"י לרע מיניה אמרין אילולי דהוא ב"נ רבא לא הוה יתיב ליה ראב"י לרע מיניה עבדין ליה פרנסה דאייקר כו':

יח **מי שצריך כו'**. עבה"ג אבל בהגמ"ר חולק ע"ז וכתב דההיא ברייתא קאי על בע"ה וכן עיקר וז"ל התוספתא סוף פאה מ"ע אין פורעין ממנו מלוה ואין משלמין ממנו את הגמולים ואין פודין בו שבויים ואין עושין בו שושבינות ואין נותנין ממנו דבר לצדקה אבל משלחין ממנו דבר של גמילות חסדים וצריך להודיע ונותנין אותו לחבר בטובה ובהדיא שנינו במתני' סוף ביכורים ולמה אמרו כו' ובע"ח גובה בחובו כ"ש במ"ע ומש"ש דאומדן דעתא שלא נתנו לו ע"מ כך גם זה אינו דמ"מ זכה בה העני כבר והרי יכול לשנות לכל דבר כמ"ש בפ' האומנין (ע"ח ב') וכ"ש שזכה בהן בע"ח וע' במרדכי שם שהרבה חולקים על זה:

## סימן רנד

א **שר כו'**. עתוס' שם ח' א' ד"ה יתיב כו'. וכתב ב"י בסתימת הפוסקים משמע כתי' הראשון אבל הרא"ש כתב שם כתי' השני וז"ש בהג"ה וי"א כו':

ב **וכ"ז כו'**. שם בתוס' משום דהוו כו' ואמרינן כו'. ובפ"ק דחולין (ה' א' י"ג ב') מכם להוציא כו' וז"ש אבל לא כו':

## סימן רנה

**וכל כו' כגון כו'**. לשון הרמב"ם וער"ש סוף פאה בירושלמי כו' ויש לפרש כו'.

## סימן רנו

א **כל עיר כו'**. כמ"ש בפ"ק דב"ב (ח' א') לתמחוי כו' לקופה כו' ובתוספתא שם כופין בני העיר זא"ז לבנות כו' וה"ה כ"ד הצריך להם וכמ"ש בח"מ סי' קס"ג ס"א בהג"ה:

ב **ולכן מי כו'**. מתני' בפ"ב דפאה:

ג **וצריכים כו' וכל כו'**. ב"ב י' ב':

ד **וידקדקו כו'**. כמש"ל סי' רנ"א ס"י:

ה **אחד נאמן כו'**. גמ' שם.

ו **לפי שאינו כו'**. כפי' הרי"ף ורמב"ם וש"פ ועתוס' שם ד"ה ומתחלקת כו' אבל בירושלמי דפאה אתמר כפירש"י ר"ח אמר תמחוי בג' מפני שהוא על אתר:

ז **מצרכי צבור**. ר"ל אפי' לדבר הרשות כפיר"ת שם ולא כהר"י מיגש שכתב דוקא לדבר מצוה והביא הרא"ש ראיה לדברי ר"ת מפ"ק דערכין (ו') דמשנשתקע מותר לשנותה אפי' לדבר הרשות ועבסי' רנ"ט ס"נ ומירושלמי דספ"ב דשקלים ואין ממחין ביד הפרנסים ע"ש אבל אין ראיה משם דשם נמי לצורך מצוה אחרת וההיא דערכין נמי אין ראיה כמ"ש הר"י מיגש דשאני שם דכל המתנדב לב"ה ע"ד ציבור מתנדב דבה"כ עצמו יכולין למכור אפי' למשתי ביה שיכרא כמ"ש רפ"ד דמגילה:

ח **ואע"פ שלא כו'**. כמש"ש א"ר אשי אנא אתנויי כו' וכ"ש בצבור עצמן:

ט **וה"ה לגבאי כו'**. דבריו תמוהים דגבאי ודאי אסור לשנותה כמ"ש בב"ב שם מריש הוה עביד מר כו' ובערכין שם משבאת ליד גבאי כו' איני כו' אלא מיירי שנתנו לו רשות הקהל וכמש"ש כיון דשמעה להא דא"ל שמואל כו':

(**ליקוט**) **וה"ה לגבאי כו'**. כמ"ש בירושלמי פ"ג דמגילה הלכה א' ר"ח בר בא אזל לחוץ ויהבו ליה פריטין למפלגה ליתמייא וארמלתא ונפיק ופלגין לרבנן מהו שיהא צריך להפריש אחרים תחתיהן ר"ב בר ממל אמר צריך להפריש תחתיהן ר"ז אמר צריך להפריש תחתיהן ר' אילא אמר א"צ להפריש תחתיהן ר' יסא בשם ר"א אמר א"צ להפריש תחתיהן כו' וכן פי' גאון דמ"ש בפ"ק דב"ב (ח' ב') ולשנותה כו' דצריך אח"כ ליתן אחרים תחתיהן לאותה דבר ועבראי"ש בכלל י"ג ס"ח אבל מ"מ מסקנא דירושלמי דא"צ להפריש תחתיהן (ע"כ):

י **וה"ה ביחיד כו'**. כמ"ש בתוספתא פ"ב דמגילה הפוסק צדקה עד שלא זכו כו' אלא מדעתן וכמ"ש בסי' רנ"א ס"ה ע"ש:

יא **וכן אם פירש כו'**. ממ"ש בספ"ח דב"ק עניי דפומבדיתא מיקץ כו' וכתב הרמב"ם וכבר קנוי להם כו' אלמא שא"י לשנות. שם ובתוספתא הביאה הרשב"ם בב"ב מ"ג ב' והרא"ש שם סנ"ו האומר תנו כו':

יב **ואם א"א לו כו'**. כמ"ש בב"ק קי"א א' הב"ע כגון דנפיק כו' והקמ"ל כו' ה"נ כיון שיצאו ולא ציוו אחולי אחיל לדידיה שיעשה כרצונו. שם:

יג **מי שישב כו'**. כגי' הרי"ף וש"פ וכ"ה בתוספתא דפאה שם ובירושלמי:

יד **בד"א כו'**. ממה דפריך שם מחמרת וגמלת כו' ועבח"מ סי' קס"ג ס"ב בהג"ה:

טו **וכן בני כו'**. כיון שדעתן להשתקע:

טז **והא דצריכין כו'**. רש"י ד"ה נותנין כו'. וז"ש ודוקא כו':

יז **מי שיש כו'**. כמ"ש במתני' פ"ו דדמאי כהן ולוי שקבלו כו':

# סימן רנז

א **ומ"מ כדי כו'**. כמ"ש במ"ד ובתנחומא ריש פ' פקודי ד"א איש אמונות זה משה שנעשה גזבר על מלאכת המשכן כו' אע"פ שהיה משה גזבר לעצמו הוא קורא לאחרים ומחשב על ידיהם שנאמר אלה פקודי המשכן אשר פקד משה אין כתיב כאן אלא אשר פקד ע"פ משה ע"י משה ביד איתמר כו' שנו רבותינו מי שהיה נכנס לתרום את הלשכה לא היה נכנס בפרגוד חפות כו' שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום שנאמר והייתם כו' משנגמרה מלאכת המשכן א"ל בואו ואני עושה לפניכם חשבון א"ל משה אלה פקודי המשכן כך וכך יצא על המשכן כו' אותה שעה נתפייסו כל ישראל על מלאכת המשכן מי גרם לו ע"י שישב ופייסן הוי אלה פקודי כו':

ב **וכ"ז כו'**. כמש"ש ולא יחשבו כו' כי באמונה כו' וכמ"ש במ"ר שם ולא יחשבו זה דורו של יואש שהיו עושין באמונה:

ג **או שנתמנה כו'**. כמ"ש (גטין נ"ב) באפטרופוס דא"צ לחשב עמהן באחרונה וא"צ שבועה משום דא"כ ממנעי ולא עבדי וה"ה כאן משא"כ אם נעשו באלמות. שם:

ד **וכשרוצים כו'**. עש"ך ועבא"ה סי' נ"ג סכ"ו:

ה **ואם אין כו'**. אע"ג דא"י לקיים את הנתינה מ"מ יקיים ההפרשה וכמש"ש חד דאמר ולא כו' וצריכא דאי כו'. ר"נ:

(**ליקוט**) **ואם אין שם עניים כו'**. וכמ"ש בפיאה בחולין (קל"ד ב') לוי זרע בכישור כו' וערשב"א בר"ה שם (ע"כ):

ו **ומניח כו'**. ואינו עובר אף בג' רגלים ומ"ש ג' רגלים לא קאי אצדקה דלא כרשב"א ותוס' שכתבו בג' רגלים עובר אף בכה"ג. שם בר"נ ע"ש:

(**ליקוט**) **ואם אין שם כו'**. דעת תוס' דמש"ש ג' רגלים בברייתא בצדקה היינו בדליכא עניים ולהדורי עלייהו ודעת הרשב"א דרבא בעשה ובריית בלא תעשה וסבירא ליה גם כן אפילו בדליכא עניים עובר בג' רגלים אבל הר"נ פסק כדברי הרמב"ם שאף בג' רגלים ואף בעשה לא עבר וכן נראה לי דטעמא דרגלים ורגל א' משום כיון דבלאו הכי בא בבהמ"ק וכמ"ש ובאת שמה כו' וה"נ בצדקה תליא בעניים ואין ענין כלל צרקה לרגלים (ע"כ):

ז **וכ"ז כו'**. ממ"ש בפ"ק דערכין (ו') עד שלא בא ליד הגבאי כו' והטעם דעד שלא בא ליד גבאי דאין רשאי לחלק בעצמו שע"ד הגבאי נדר כמ"ש בסי' הקודם והגבאי אינו תובע אותו ויודע שהוא חייב מותר לשנותו כיון שאין הפסד לעניים וכמש"ש והא ר' ינאי יזיף ופרע כו' וז"ש ואם אין כו' ולא מקרי כו' ואם אמר כו' והכל כנ"ל דכל שבידו לחלקם כו':

ח **ודוקא כו'**. הרא"ש וכמו הגבאי דא"צ לחלק מיד וכנ"ל וכמש"ש והא ר' ינאי כו' שאני כו' ואם איתא הרי צריך לחלק מיד:

ט **וכן אם התנה כו'**. רמב"ם ופשוט דהכל אחר התנאי ועבא"ה סי' קנ"ד ס"ח:

י **צריך כו' ואם כו'**. ע"ל סי' ר"ג ס"ד:

יא **כשחסר כו'**. ירושלמי פ"ו דכתובות הלכה ה' וכן המשיא את היתומה כו' א"ר חנינא זאת אומרת שאומרין לפרנסים ללוות דו פתר לה בשאין בכיס לווין עד חמשים אבל אם יש בכיס מוסיף א"ר יוסי זאת אומרת שאין אומרים לפרנסים ללוות דו פתר לה בשיש בכיס אבל אם אין בכיס פוחת כהדא בילדה א' ביומיה דר' אמי אמר ישת למועדא א"ל ר"ז כו' יתכול דמריה דמועדא קיים ואתיא דר"ח כר"ז ודר' יוסי כר' אמי. ומשמע שר' אמי קבל דבריו של ר"ז:

יב **וכשימצא כו' וא"צ כו'**. שם פ"ג דגטין הלכה ז' המלוה את כו' אילין דר' נחמיא אשאלין לצבורא פריטין אתא עובדא קומי רבנן אמרין ליה לית צבור כולא עתיר לית צבור כולא מעני:

יג **מי שמפריש כו' ודוקא כו' ואין לחוש כו'**. מתני' וגמ' דגטין ספ"ג ל' א' המלוה כו ואינו חושש כו' ושם ב' העשיר העני כו' אלא דשם אמרינן דוקא במכרי או במזכה להם ע"י אחר וכ"פ הרמב"ם [ועש"ך ס"ק י"ג] ועוד אמרינן שם דאם מתו נוטל רשות מן היורשים אבל הרמב"ן כתב דוקא בכהן ולוי אבל בעני לא מהני וכמ"ש בירושלמי שם ר' חייא בר עוקבא בשם ריב"ח ביורשי כהונה ולויה היא מתני' אבל ביורשי עני אין לעני נחלה תני בר קפרא אין לך אדם שאינו בא לידי מדה זו אם לא הוא בנו כו' ועסה"ת סוף שער ס"ה ועוד אמרינן בגמ' שם שאם הלוון בב"ד מפריש בחזקת עניי ישראל ועתוס' שם ד"ה א"ב שדוקא בחזקת עניי העיר:

יד **הגבאי שאומר כו'**. ממ"ש בפ"ק דב"ב (ח' ב') הא הימוני מהימן כו'. שם:

טו **גבאי כו'**. בירושלמי פ' בתרא דפאה ר"א הוה פרנס חד זמן נחית לבייתיה א"ל מאי עבדיתון א"ל אתא חד סיעה ואכלין ושתין וצלין עלך א"ל ליכא אגר טוב נחית זמן תניין א"ל מאי עבדיתון א"ל אתא חד סיעה חורי ואכלין ושתין ואקלונך א"ל כדין איכא אגר טוב ר' עקיבא בעון ממניתיה פרנס א"ל נמלך גו בייתיה הלכון בתריה שמעון קליה דאמר ע"מ מתקל ע"מ מבזייה:

טז (**ליקוט**) **לא יתן כו'**. עתוס' דכתובות כ"ו א' סד"ה אין ובקדושין כ"ז א' ד"ה נתון כו' (ע"כ):

יז **המחלק כו'**. עבה"ג ובפ"ב דשבת (כ"ג א') שלא יראה שעה פנויה ויאמר לקרובו כו':

יח **ודוקא כו'**. ע"ל סי' רנ"א ס"ג ואף דתנן בפ' בתרא דפאה היה מציל כו' דוקא במעשר עני:

יט **המניח כו'**. כמ"ש (גטין י"ד א' וש"מ) אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר:

כ **אבל אם כו'**. כמ"ש בפ"ג דב"מ (ל"ו מ"ב) כל המפקיד ע"ד אשתו ובניו הוא מפקיד:

## סימן רנח

א **המתפיס כו'**. שצדקה הוא כהקדש וכמ"ש בנדרים ז' א' כיון דאתקוש כו' א"ר כו' את"ל כו' ופסקו הגאונים והרמב"ם כאת"ל וכמ"ש הר"נ שם וכמ"ש בס"ב:

ב **אל יאמר כו'**. כמ"ש בעבודת כוכבים י"ג א' וש"מ אין מקדישין כו' ואם הקדיש כו' וז"ש מיהו אם כו':

ג **ומ"מ אם כו'**. דעכשיו דעת המקדיש הוא לצדקה כיון שאין הקדש ב"ה עתה וכמ"ש בספ"ב דנדרים סתם נדרים כו' רי"א סתם כו' שאין אנשי גליל כו' ובפ"ג דתענית (כ"ד א') ה"ה עליך הקדש ואין לך בהן כו':

ד **וצריך כו' ומתירין כו'**. דקי"ל דנשאלין על ההקדשות כמ"ש בערכין כ"ג א':

ה **ואם ר"ל כו'**. כמש"ש ובפ"ה דנזיר דהקדש טעות אינו הקדש ואמרינן בפ"ג דתרומות המתכוין לומר כו' ובנזיר שם דינר זהב שיעלה כו':

ו **האומר תנו כו' ואם רגיל כו' האומר תנו כו'**. תוספתא פי"א דב"ק והביאה הרשב"ם בב"ב מ"ג ב' (והרי"ף שם) והרא"ש שם סנ"ו:

ז **האומר ליתן כו'**. דבנדרים הולכין אחר לשון ב"א כמ"ש בנדרים בכמה מקומות ובלשון ב"א הוא לבה"כ. שם:

ח **וכ"ז כו'**. דלעולם הולכין אחר כוונת הנודר כמ"ש בנדרים נ"ה ב' ס"ג ב' וש"מ:

ט **ואפי' נדר כו'**. דדעת הנודר על המנהג מסתמא וכמש"ש נ"ג א' מ"ט א' וש"מ:

י **ואפי' היתה כו'**. דממון שא"ל תובעים וא"י להוציא מידן וטובת הנאה שלהם ועתוס' דחולין קל"א א' ד"ה יש כו':

יא **המחייב כו'**. כנ"ל בש"ע האומר כו' וכפ"ד דמגילה (כ"ז א') יחיד שפסק כו' ואפי' בבני העיר כו' אמרינן דמביאים כו' ומפרנסים עניי עירם דוקא וכנ"ל סי' רנ"ו ס"ו:

יב **אבל מי כו'**. כמ"ש בחולין שם ובספ"ה דב"ק:

יג **ואפי' כו'**. כנ"ל ס"ס רנ"ז:

יד **ואפי' בצדקה כו'**. דממון שי"ל תובעין הוא דהגבאי תובע הוא וכמ"ש בב"ק שם עניי כו' וה"ה בגבאי העיר ועיין בח"מ סי' ש"א ס"ו מ"מ דוקא הגבאי או המורשה:

טו **המקדיש מנה כו'**. כמו בהקדש בב"מ קי"ד א':

טז **אא"כ כו'**. כנ"ל ס"א:

יז **ואם הגיע כו'**. כמ"ש בתרומה בנדרים נ"ט א'. שם:

יח **אין אדם כו'**. ב"מ ו' א' את"ל תקפה כו' את"ל כו' ושם ז' א' מאי הוה כו':

יט **אבל אם לא כו'**. רי"ף ורא"ש שם וש"פ ועבה"ג ועתוס' שם ד"ה הקדישה כו' ובב"ק ע' א' ד"ה לא כו' ובשבועות ל"ג ב' ד"ה היכא דלא כו' ובבכורות מ"ט א' ד"ה ה"מ כו' וש"מ:

כ **בד"א כו'**. שם ז' א':

כא **הגוזל כו'**. שם:

כב **אם יש כו' וי"א כו'**. ממ"ש בפ"ה דכתובות (נ"ט ב') ובסוף נדרים שדה זו שמשכנתי לך כו' וע"ל סי' רכ"א ס"ז וממשכן כו' ומש"ש:

(**ליקוט**) **אם יש כו'** וי"א כו' מההיא דסוף נדרים שדה זו כו' וראית סברא ראשונה מההיא דערכין כ"א וב"מ ע"ג ב' ועתו' ד"ה השתא כו' (ע"כ):

כג **המקדיש שט"ח**. דגוף השטרות אינן ממון והחוב א"י להקדיש כמ"ש בס"ח. שם:

כד **אם יש כו' אבל כו'**. עתוס' דב"ק ל"ו ב' ד"ה יד כו' וכ"כ שם הרי"ף וש"פ:

כה **ואפי' האומר כו'**. גמ' שם:

כו **או בפני כו'**. ממש"ש דאר"י א"ש יתומים כו' ר"ג וב"ד כו':

כז **ואסור לשנותו**. שם בתוס' ור"ת פי' כו':

כח **המכה כו'**. למד מהנ"ל:

כט **נדר כו'**. עבה"מ סי' ר"ז סי"ט מש"ש:

ל **איש כו'**. עש"ך ס"ק כ"ג:

לא **אמר ליתן כו'**. ירושלמי פ"ד דב"מ הלכה ב' ר' אבהו בשם ר' יוחנן אמר ליתן לחבירו מתנה ובקש לחזור בו חוזר כו' הדא דתימר בעשיר אבל בעני נעשה נדר רב מפקיד לשמעיה אי אימור לך תתן מתנה לב"נ אין הוה מסכן הב ליה מיד ואין עתיר אמליך בי תניינות והביאו הרי"ף והרא"ש וש"פ שם ובח"מ סי' רמ"ג ס"ב:

לב **האומר כו'**. ב"ב קל"ג ב' לא תשיימי את כו':

לג (**ליקוט**) **דכל כו'**. שהר"נ הקשה בקדושין כ"ח ב' ל"ל לרשות הגבוה בכסף ואמר גזבר שנתן מעות בבהמה כו' הא בלא"ה אמירתו לגבוה כו' ותירץ דלא אמרינן אמירתו לגבוה כו' אלא בדאיכא רווחא להקדש וכמ"ש ברפ"ח דערכין חזר בו של חמשים כו' חזר בו כו' אבל על השאר לא דל"ל רווחא להקדש וכן משמע כל הסוגיא שם ע"ש ובזה מתורץ קושית תוס' דקדושין שם ד"ה משכו כו' וא"ת כו' אבל לפי מ"ש ניחא כיון דבשעתו לא היה רווחא להקדש וכ"כ הר"נ שם דז"ש שם פדאו במאתים ולא כו' דדוקא פדאו כו' אבל בדיבורא בעלמא לא וכמש"ו בש"ע אבל כו' וכ"ה תירוץ השני בתו' שם ולמדו

צדקה מהקדש כמ"ש הר"נ שם דהא אמרינן בפיך זו צדקה ובפ"ק דנדרים (ז' א') את"ל יש יד כו' ופסקו הראשונים כאת"ל (ע"כ):

לד **אבל כו'**. קדושין כ"ט א' משכו במאתים כו' לא יהא כח כו' דוקא משכו ומשום לא יהא כו' ועתוס' שם ד"ה משכו כו' א"נ י"ל כו':

לה **אם חשב כו'**. כמ"ש בפ"ג דשבועות (כ"ו ב') ורפ"ב דקדושין ומ"ש בפ"ק דקדושין (כ"ח ב') שם אמירתו לגבוה דוקא אמירה וכן בברייתא שם כיצד האומר כו' משום דהתם מיירי שכופין אותו ב"ד לתת ואין אנו יודעין מחשבתו עד שיאמר. מרדכי פ"ק דקדושין וז"ש הרב אלא דאם כו' ואיני יודע למה כתבו:

לו **וי"א כו'**. דדוקא בתרומה וקדשים וכמש"ש ושם וסברא ראשונה ס"ל דצדקה ה"ה כקדשים וכמש"ל ס"א ועבח"מ סי' רי"ב ס"ח ומש"ש:

(**ליקוט**) **וי"א דאם כו'**. עח"מ סי' ש"א ס"א וס"ו דאין צדקה כהקדש ולעיל סי' ק"ס סי"ח דריבית קצוצה אסור ועמש"ש (ע"כ):

## סימן רנט

א **דאין הצדקה כו'**. גמ' שם:

ב **ואין נושאין כו'**. פ"ד דשקלים:

ג **שמא כו'**. רפי"ג רכתובות (ק"ו ב') וז"ש אבל כו':

(**ליקוט**) **ואין נושאין כו' אבל כו'**. דאמרינן בב"מ ע' א' א"ל רבה לרב יוסף כו' א"ל מותיבנא כו' ור"ל דמעות יתומים והקדש דין א' להם כמ"ש ברפ"ח דב"ק אנן יד כו' דאר"י א"ש יתומים כו' וכי היכי דאין משתכרין בשל עניים ה"נ בשל יתומים א"ל בדקינן כו' דהוא כסף בכסף אלא אר"א חזינן כו' ור"ל שנותנין לו שיהא הקרן קיים ויאכל מהריוח וה"ה בעניים ועסה"ת שמ"ו (ע"כ):

ד **צדקות כו'**. כמ"ש ברפ"ד דמגילה מבי כנישתא כו' כוותיה דר"פ מסתברא כו' וכ"ש לת"ת כמש"ש ת"ש דארבב"ח כו' דלמא לימוד שאני כו':

ה **אפי' אם כו'**. כמ"ש בס"ג ישראל כו' אבל לדבר כו' ועבא"ח סי' קנ"ג סי"ד:

ו **אבל לא כו'**. כנ"ל בגמ' שם:

ז **ודוקא בדאיכא כו'**. כמ"ש ורשאין בני העיר כו' ולשנותה כו' וכמש"ל סי' רנ"ו ס"ד וכתב הרא"ש וטור שם והביאו ג"כ בש"ך ס"ק ז' והא דתנן בפ"ב דשקלים מותר עני לאותו עני וא"י לשנותה דשם לא יתנו לו דבר אחר אבל בקופה ותמחוי שהוא קבוע אם יחסר להם יגבו פעם אחרת ועש"ך שם ועמהרי"ק:

ח **ואפי' אם כו'**. עמש"ל סי' רנ"ח ס"ו:

ט **וכ"ז כו' אדעתא דמנהגא**. עמש"ל סי' רנ"ח ס"ה בהג"ה:

י **ולב ב"ד כו'**. עבא"ח סי' קנ"ד ס"ח:

יא **ובלבד כו'**. דבלא"ה שמא לא ידע מהמנהג וכמ"ש הרמב"ם (בפט"ז מה' אישות) בכתובה שנגבית ממטלטלין דוקא שידע מהתקנה או שהוא מפורסם ע"ש:

יב **אם נשתקע כו'**. בזה מתורץ קושית תוס' שם ד"ה אילימא כו' וכ"ה בתוספתא פ"ב דמגילה העושה מנורה ונר לבה"כ עד שלא נשתקע שם בעליו מהן רשאי לשנותן לד"א משנשתקע שם הבעלים מהן אסור לשנותן לד"א וע"כ צ"ל דמיירי לשנותן לדבר הרשות דשם בישראל תניא ע"ש וכ"ה בירושלמי פ"ג דמגילה העושה נר ומנורה לבה"כ עד שלא נשתקע שם הבעלים מהן אתה רשאי לשנותה למקום אחר אם משנשתקע כו' ר"ח בר בא בשם ר' יוחנן אם היה שם הבעלים חקוק עליהן כמי שלא נשתקע שם הבעלים מהן:

יג **ואפילו אם כו'**. כנ"ל ס"ב אפי' אם כו':

יד **ואם היה כו' כ"ז כו'**. אבל נשתקע שוה לישראל שמותר אפי' לדבר הרשות כנ"ל שלכן לא פריך מאי אריא כו' כקושית תוס':

טו **מי שיש כו'**. ממתני' ספ"ד דפאה וכמ"ש בירושלמי ות"כ והביאן הר"ש שם ועבה"ג אבל בחולין קל"ד א' מוכח להיפך דאזלינן לקולא וכמו בכל ספק ממונא אא"כ ה"ל חזקת חיוב מקודם וכ"ת בירושלמי דפאה שם שספק לקט כו' אר"י דר"י בן חגרא היא דתני גר שנתגייר וה"ל קמה נקצרת עד שלא נתגייר פטור משנתגייר חייב ואם ספק פטור ר"י בן חגרא מחייב רשב"ל אמר ד"ה חייב ישראל שעיקרו חייב ספיקו חייב ועובד כוכבים שעיקרו פטור ספיקו פטור והיינו כמ"ש בגמ' הנ"ל ואע"ג דר"י פליג עליה מ"מ סוגיא דידן כר"ל וכ"ש לר' יוחנן דבכ"ע פטור וכ"כ הר"נ בנדרים י' א' מכמה סוגיות שבגמ' וכ"כ הרשב"א בתשובה וכמ"ש בהג"ה והרב מחלק בין יורשים כו' וליתא:

טז **מי שמצא כו' סמכינן כו'**. כמו דסמכינן בפקדון כמ"ש בח"מ סי' ש' ס"א וצ"ע דהא תנן בספ"ד דמ"ש אר"י אפי' מצא כו' ועתוס' דיבמות קט"ו ב' ד"ה אימור כו' ומפקדון הנ"ל אין ראיה ופשוט:

יז **וכן אם כו' וכן כו' אבל כו'**. סנהדרין ל' א':

יח **המשתמש בתיבה כו' ואם כו' ואם כו'**. פסחים ז' א':

יט **בגומא דאיכא כו'**. ר"ל דוקא בגומא שהוא כה"ג ועתוס' דנדה נ"ו ב' ד"ה בגומא כו'. שם:

## סימן רס

**וגדולה כו'**. מתני' נדרים ל"א ב' וגמ' שם ל"ב א' תניא ר' אומר כו' ד"א גדולה כו':

## סימן רסא

א **ואם לא כו'**. דוקא בדידיה וכמ"ש בשבת קל"ג ב':

ב **ובכל יום כו'**. כמ"ש בפ"ק דר"ה (ו' ב') לענין בל תאחר לאפוקי מדעת הרמב"ם:

ג **ואין מלין כו'**. כיון שמוטלת עליו וכמ"ש בכסוי הדם בחולין פ"ז א' ת"ר ושפך כו' אזהרה לכל כו' מעשה בא' כו' וכן בב"ק צ"א ב' ובפסחים ז' ב' לא סגיא כו' אבי הבן כו':

ד **ואין האשה כו'**. קדושין שם במתני' וגמ':

ה **האיש כו'**. בחולין שם כוס של ברכה אתה כו':

ו **כי אין כו'**. בפ' הערל (ע"ט א') א' מג' מדות גומלי חסדים וכ"ש כה"ג:

ז **ולכן ב"ד כו'**. כי מוטלת עליו שמצווים כל ישראל כנ"ל ואין אחר ובמ"ע כופין כמ"ש בפ' הכותב (פ"ו) בד"א במל"ת אבל במ"ע כו':

## סימן רסב

א **אין מלין כו'**. מתני' פ"כ דמגילה (כ' א'):

ב **ביום כו'**. מפורש בתורה:

ג **ומשעלה כו'**. מתני' שם:

ד **עבר כו'**. ממ"ש ומשעלה כו' יצא מכלל דקודם לכן לא יצא:

ה **מלו כו'**. ממ"ש בשבת קל"ז א' אמרי דר"י רישא כגון כו' דלא כו' ובב"י כתב דשני דינים אלו סותרין זא"ז ועמ"ז וש"ך (וע"ל סי' רס"ד ס"ק י'):

ו **אבל כאבו כו'**. כמ"ש בעבודת כוכבים כ"ח ב':

ז **אנדרוגינוס ומי כו'**. שבת קל"ח ב' איני והא כו' הא בהא תליא כתנאי כו' וכתב הרא"ש דבה"ג נסתפק כמאן הלכה הלכך נימול לשמנה ואין מחללין עליו את השבת וכתב ב"י וה"ה לאנדרוגינוס ודבריו תמוהין דאנדרוגינוס לכ"ע נימול לשמנה דל"ל ביה הא בהא תליא דמה שאין מחללין השבת משום ספיקא אבל לשמנה ודאי שמא זכר הוא ואפשר לדברי תוס' והרא"ש דספ"ח דיבמות דס"ל דהוא זכר ודאי כתב כן ועתוס' דשבת שם ד"ה ולא ספק כו':

ח **האם נאמנת כו'**. עש"ך:

ט **כוכבים קטנים**. דוקא ועש"ך:

(**ליקוט**) **אם נולד כו'**. דא"א בקיאין בשיעור הכוכבים ועתוס' דשבת ל"ה א' בד"ה תרי כו' אבל קשה כו' והשתא פליגי כו' ולפיכך העיקר תליא בהכסיף: ואע"פ שהיה הרקיע מזהיר כו'. דלא תליא באור הרקיע אלא בכוכבים ובשחרית להיפך בעמוד השחר

כשהרקיע מתחיל להאיר כמ"ש בירושלמי (ריש ברכות) תרין קרנין דנהורא כו' אע"פ שכל הכוכבים עומדין וכמ"ש בירושלמי ריש ברכות ר' חנניא חבריהון דרבנן בעי כמה דתימא ערבית נראו ג' כוכבים אע"פ שהחמה נתונה באמצע הרקיע ר"ל באמצע עובי הרקיע ויימר אף בשחרית כן א"ר בא כתיב השמש יצא על הארץ וכתיב ובא השמש וטהר מקיש יציאת לביאת מה ביאת משיתכסה מהבריות אף יציאתו משיתוודע לבריות א"ר בא כתיב הבקר אור התורה קראה לאור בקר תני ר' ישמעאל בבקר בבקר ליתן תחום לבקרו של בקר כו' א"ר חייא נלפיניה מדרך ארץ שרי מלכא נפיק אע"ג דלא נפיק אמרינן נפיק שרי מלכא כו' והרשב"א בספ"ב דשבת נתקשה בהירושלמי שסובר שהירושלמי מיירי בהתחלת השקיעה ולפיכך כתב שצ"ע אבל ליתא אלא בצ"ד כנ"ל ובזה מתורץ קושית תוס' דשבת שם בד"ה תרי תילתא מיל קשה דהכא כו' ואור"ת דהתם מיירי כו' אבל תימא כו' די"ל דאמרינן לקמן כו' ולפ"ד אינו לילה עד הילוך ד' מילין אחר השקיעה וכן הקשו שם וע"ק דניחזי אנן באדם בינוני כו' וכ"כ הרמב"ן והר"נ דמתחלת השקיעה עד בה"ש הוא שיעור ג' מילין ורביע וכמ"ש בא"ח סי' רס"א וא"כ מע"ה עד הנץ שוה כמן השקיעה עד צ"ה וליתא כמ"ש בירושלמי הנ"ל והחוש מכחיש לכל רואה שמע"ה הוא שיעור גדול הרבה מאד על צ"ה אחר השקיעה ובמדינות הנוטים לצפון שע"ה מתחיל בקיץ בחצי הלילה א"כ אין צ"ה כלל בקיץ וכבר ביארתי שאינן שוין כי בע"ה עדיין כוכבים עומדים זמן הרבה ודאי שיציאת הכוכבים וביאתם שוין וכן ביאת האור ויציאתו שוין שלכן במדינות הנוטים לא בא האור כלל בקיץ אבל כוכבים עומדים אבל צ"ה דפסחים היינו כל הכוכבים שאין כל הכוכבים נראין עד שיהא לילה ממש וטהר האור לגמרי מחמת קטנות הכוכבים וז"ש בשבת (נ"ה ב') ולא כוכבים קטנים שאין נראין אלא בלילה ר"ל אחר ביאת האור והן אינן נראין בקיץ כלל וצאת הכוכבים דאמרו בכ"מ שהוא לילה הוא בג' כוכבים לבד ובבינונים כמ"ש בשבת והוא חלוק בתרתי והם נראין בהכסיף עליון והשוה לתחתון ולפי שצריך בקיאות גדולה בזה לידע ג' כוכבים לבד ויהיו בינונים וכמש"ש בתוס' לכך נתנו שיעור בהכסיף כו' וכן אביי ורבא דאוי כו' שם ובזה מתורץ קושיתם האחרונה ג"כ שהקשו וע"ק ניחזי אנן באדם כו' וליתא כנ"ל ומלבד זה ל"ק מידי שהשיעור הזה של ד' מילין אינו בכל זמן ובכל מקום שידוע שבכל זמן וזמן משתנה וכן בכל מקום ומקום בכל זמן וזמן וגם תי' שתירצו שם י"ל דמספקא כו' הוא תמוה דכבר הוא משוער בפסחים שם אבל למ"ש הכל ניחא וא"צ לשתי שקיעות דכל השקיעות חדא הן והשיעור לפ"ז מן השקיעה עד הלילה אינה אלא ג' רביעי מיל ואף שבמדינתינו יותר הוא כנ"ל לפי שינוי האופקים ושינוי הזמן והזמן של הד' מילין ושל ג' רביעי מיל הכל

על אופק שלהם בא"י ובבל אבל כאן מאורכת יותר וכן הזמן הוא על הימים השוים ביום תקופת ניסן ותשרי שבהן הכל משתער ובזה מתורץ שלא תוכחש מ"ש הרמב"ם וא"ע ששיעור הנשף הוא כ' מעלות שיעור שעה ושליש ולפ"ד הגמ' הוא שעה ומחצה (או שעה וחומש ועמ"ש בא"ח סי' תנ"ט) וגם ח"ו דברי הגמ' מוכחש בחוש שלפ"ז לא יהיה לילה ד' חדשים במדינותינו אבל שיעור הרמב"ם וא"ע על קו השוה ודברי הגמ' על אופקם. ולפי מ"ש מתחיל בה"ש תיכף בשקיעת החמה וזהו בין השמשות בין ביאת השמש להתחלת ביאת האור שהוא בהכסיף שאז נשקע אורה מלהאדים וכן דם נפסל בשקיעת החמה (זבחים נ"ו א' וש"מ) וכן אין להתפלל מנחה אז וז"ש (ברכות כ"ט ב') לייטי במערבא אמאן דמצלי עם דמדומי החמה כו' ואלו לדברי התוס' עוד היום גדול וכן אז מתחיל שבת וז"ש (במתני' דשבת י"ז ב') ב"ה מתירין עם השמש ותוס' שבת ל"ל כמ"ש תוס' בפ"ק דר"ה ט' א' ד"ה ור"ע כו' (ע"כ) (ועמ"ש רבינו בא"ח סי' רס"א):

י **אין דבר כו'**. ממה דמספקא להו בברכות כ"ז ב' אומר קדושה כו' אומר הבדלה כו' ודוקא הנך דתליא בתפלה:

## סימן רסג

א **וצריך כו'**. כמ"ש בסי' רס"ב ס"ב:

ב **דסכנת כו'**. דגדולה מזו שלעולם נדחה מפני חשש סכנה כמ"ש בס"ב:

ג **אשה כו'**. כמו בנשואין דאיפסיק שם כד' וחד טעמא לתרוייהו ועבה"ג:

ד **וי"ח כו'**. מדקאמר מלה באשה ובפ"ג דנדה (ל"א א' כגי' השאלתות שם) דהדם מן האשה. אגודה:

ה **וה"ה כו'**. גמ' שם:

ו **נולד כו'**. אע"ג דאיפליגו רב ושמואל שם והלכה כרב בזה הלכה כשמואל דרבה ורב יוסף דבתראי אינון וס"ל כוותיה והלכה כרבה כדקי"ל רבה ור"י כו' הלכך אין מחללין את השבת ואין מברכין עליו ריי"ף והגאונים ודלא כתוס' וה"ג שם שפסקו כרב:

(**ליקוט**) **נולד כו'**. ועסי' רס"ח ס"א שה"ה לגר שנתגייר כשהוא מהול וכ"פ הגאונים והריי"ף וטעמם ממ"ש בירושלמי ובב"ר פ' מ"ו המול ימול להביא את שנולד כשהוא מהול תני רשב"א אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה על נולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית ע"מ נחלקו על גר שנתגייר כשהוא מהול שבש"א צריך להטיף ממנו דם ברית ובה"א א"צ ר"א בנו של ר"א הקפר אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה ע"ז וע"ז שצריך להטיף ממנו דם ברית וע"מ נחלקו על שנולד מהול וחל יום שמיני שלו להיות בשבת שבש"א

מחללין עליו את השבת ובה"א אין מחללין והלכה כדברי התלמיד (ע"ל סי' רס"ה ס"ק ט"ו) (ע"כ):

ז **ומיהו כו'**. הרא"ש שם בשם רה"ג:

ח **וממתינים כו'**. כנ"ל ס"א:

ט (**ליקוט**) **תינוק כו'**. הרא"ש פ"ג דמ"ק סי' קל"ה בשם ר"נ גאון (ע"כ):

י **מלין כו' ומשימין כו'**. עבפ' חלק (סנהדרין ק"י ב) אבל מדינא א"צ מילה כמ"ש ספק בן ז' כו' (צ"ע) וז"ש ואין מברכין כו':

יא **דאסור**. עבא"ח סי' תקכ"ו:

יב **דאפי' כו'**. שבת שם:

יג **ואסור כו'**. עבודת כוכבים כ"ו ב' וע"ל סי' רס"ח ס"ט:

## סימן רסד

א **אפי' עבד**. לד"ה דלא איפלגו אלא באשה:

ב **אשה כו'**. דרב ור"י הלכה כר"י כמ"ש בפ"ק די"ט (ד'):

ג **וקטן**. שא"צ לשמה. שם בגמ':

ד **וערל כו'**. גמ' שם לד"ה:

ה **וי"א כו'**. עתוס' שם ד"ה אשה כו':

ו **וכן נוהגין כו'**. דבריו תמוהין דאף סברא ראשונה מודה בזה כמ"ש בריב"ף ורא"ש ספי"ט דשבת:

ז **וי"א דחייבין כו'**. כמש"ש פסולה:

ח **מומר כו'**. כיון שהפר ברית וכמ"ש בתורת כהנים ר"פ ויקרא מכם להוציא את המומרים כו' יצאו מומרים כו':

ט **או כו'**. ואפי' לר' יוחנן ולהכי קאמר דוקא שמתו אחיו כו'. בעל העיטור אבל תוס' שם ד"ה א"ב כתבו להיפך:

י **תינוק שהוצרכו כו'**. דלא כמ"ש בסי' רס"ב ס"א בהג"ה וכ"כ ברשב"א להדיא דהוי כחתיכת בשר בעלמא ואף ע"י ישראל דינו כנמול ע"י עובד כוכבים והוכחת הרא"ש ממ"ש בשבת דלא ניתנה שבת כו' אינה מכרעת דכיון שנימול כבר מה יעשו בו וכמ"ש כאן מיהו אם נשארו כו' ובשביל הטפת דם ברית אין מחללין את השבת דאף מאן דס"ל בנולד כשהוא מהול דמחללין את השבת הטעם משום דודאי ערלה כבושה מיהו מדברי הרשב"א משמע דאף הטפת דם א"צ וכדברי הרמב"ם וש"ע בעובד כוכבים וטעמם דהוא כמו נולד כשהוא מהול ואף למאן דמצריך שם היינו שמא ערלה כבושה משא"כ כאן:

יא **ויש לאדם כו'**. עש"ע סי' רס"ה סי"א:

יב **ואם נתנו כו' מיהו כו'**. כמ"ש בב"מ מ"ט א' ה"נ מסתברא כו' נתנו לבן לוי כו' וערש"י שם:

יג **ואין מועיל כו'**. דקנין דברים הוא כמ"ש ברישׁ ב"ב:

יד **אבל אם כו'**. עח"מ סי' ר"ז סי"ט וסי' ר"ט ס"ד בהג"ה:

טו **ואם כו' דודאי כו'**. כנ"ל דודאי לא עבר על שארית ישראל כו' ולא שלח לאחר אלא באפיסת הראשון:

טז **אשה כו'**. כנ"ל סי' רס"א ועתוס' דעבודת כוכבים שם ד"ה אשה כו':

יז **ומצוה מן כו'**. ממ"ש ברפי"ט דשבת ועוד אר"א כורתין כו':

יח **כיצד כו' ואח"כ כו' ואח"כ כו'**. מתני' שם:

יט **עד שתתגלה כו'**. כמ"ש בס"ה וס"ו:

כ **ואחר כו'**. מתני' שם:

כא **ויהיה נזהר כו'**. גמ' שם:

כב **ומ"מ אם כו'**. ר"ל אף אם פירש משא"כ בשבת וכדברי רש"י קל"ג ב' ד"ה המל בשבת וכ"כ הטור ודלא כהרמב"ם שמפרש אף בחול דא"צ וליתא ממש"ש מאן תנא פירש כו' ועוד שם אבל הכא דבעינן זה כו':

כג **קטן כו'**. כשמואל לחומרא:

כד **ומ"מ משום כו'**. מתני' שם:

כה **וא"צ כו'**. דאף משוך לגמרי אינו רק מדרבנן כמ"ש בפ"ח דיבמות (ע"ב):

## סימן רסה

א **בין חתיכת כו'**. כגי' שלנו שם המל כו' ואח"כ אבי הבן כו' ועתוס' שם ד"ה אבי כו' והר"נ כתב דכל ברכת שבח והודאה א"צ עובר לעשייתן וזהו הטעם לברכות השחר והרא"ש כתב שיש לברך קודם פריעה שעדיין עובר לעשייתן כמש"ש מל ולא כו' ועתוס' דפסחים ז' ב' ד"ה על. מיהו כו':

ב **ואם אין כו'**. והרבה חולקים על זה ועב"י (וע"ל בס"ק ל"ה):

ג **וכן אם כו'**. זהו לכ"ע כמ"ש בספ"ג דר"ה כל הברכות כו':

ד **האב כו'**. דכתיב ימול לכם כמו בעומר וכמ"ש בא"ח ר"ס ח':

ה **י"א כו'**. וכמ"ש בגמ' העומדין שם כו' וכ"ז חומרא בעלמא:

ו **כשם שהכנסתו כו'**. רמב"ם וטור (וכ"ה בתוספתא פ"ו דברכות ובירושלמי שם פ"ט) אבל גירסא שלנו כשם שנכנס כו':

ז **ואבי כו'**. מש"ש והמברך כו' משמע איזה שיהיה:

ח **על הכוס**. עבה"ג:

ט **ונוהגין כו'**. כמ"ש במ"ר משה היה מל ואהרן פורע ויהושע משקה:

י **לבדמיך כו'**. משום דהשקאה אחרת בעגל היתה למיתה:

יא **אם אבי כו'**. פסחים ז' ב':

יב **וי"ח כו'**. ערש"י שם ד"ה והלכתא כו' וכמו בחמץ (וע"ל סי' ש"ה ס"ק ט"ו):

יג **מיהו כו'**. דהא לבער ולמול כ"ע מודי אלא שמברכין על כמ"ש בפ"ו דברכות (ל"ח) בשלמא אי כו':

יד **או שבירך כו'**. דברכת להכניסו היא תוספת על ברכת המילה שנצטוה אביו עליו יותר מאחר וברכת המילה נכלל בו אלא דלכתחלה יברך קודם על המילה כמו בברכת הפירות בכולל ואינו כולל:

טו **גר כו' וקטן כו'**. קטן כמ"ש בסי' רס"ג ס"ד וכ"ש גר כמש"ש קל"ח א' ארשב"א לא נחלקו כו' ע"מ נחלקו כו' ומ"מ צריך להטיף כמ"ש בסי' רס"ה ס"א ע"ש אבל אין מברכין על הספק ועבה"ג ועראש"ר"פ כסוי הדם:

(**ליקוט**) **גר כו' וקטן כו'**. ירושלמי פי"ט דשבת וב"ר פ' מ"ו המול ימול להביא את שנולד מהול תני רשב"א אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה על שנולד מהול שהוא צריך להטיף ממנו דם ברית מפני שהיא ערלה כבושה על מה נחלקו על גר שנתגייר מהול שבש"א שהוא צריך להטיף ממנו דם ברית ובה"א א"צ ר"א בנו של ר"א הקפר אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה ע"ז וע"ז שהוא צריך להטיף ממנו דם ברית ועל מה נחלקו על שנולד מהול כשחל שמיני שלו להיות בשבת שבש"א מחללין ובה"א אין מחללין (בספר האשכול מביא ג"כ הירושלמי כגירסא זו וע"ש) ר' יצחק בר נחמן בשם ר' הושעיא הלכה כדברי התלמיד ר"ל כר"א (ע"כ):

טז **וכן אנדרוגינוס כו'**. שג"כ הוא ספק וכמ"ש במתני' שם קל"ד ב' וכת"ק וכמ"ש בס"פ הערל: ) גי' רבינו כאן ההג"ה דסעיף ד' וכמ"ש הט"ז וכ"ה בש"ע הקטנים. [ולפי הסדר בש"ך הג"ה זו מקומה לפני ומפרסמין ולכן סדרי האותיות שלו מהופכים והם בדף שאחריו].

יז **אבל כשחוזרין כו'**. דהוא כאלו לא מל:

יח **אבל אין כו'**. כיון שכבר בירכוהו ועש"ך:

יט **ממזר כו'**. כמ"ש בפ"ב דיבמות (כ"ב א'):

כ **אבל אין כו'**. כמ"ש במ"ר שבשבילם באה אנדרמוסיא כו':

כא **ומפרסמין כו'**. כמ"ש בפ' הערל (ע"ח ב') ובירושלמי (שם ופ"ד דקדושין):

כב **ביוה"כ כו'**. ואין נותנין לתינוקות כמ"ש בספ"ג דעירובין:

כג **אם היא כו'**. כמ"ש בברכות מ' א':

כד **אבל ביוה"כ**. כמ"ש בא"ח ס"ס תרי"ז:

כה **וט"ב**. ע"ש סי' תקנ"ד ס"ו דלא קי"ל כן:

כו **מטעמא דאין כו'**. עש"ך:

כז **וי"א כו'**. עמש"ש בסי' תרכ"א ס"ג וערא"ש סוף תענית ולאו מילתא היא כו':

כח **וי"א דאף כו'**. דס"ל דטעימה א"צ אלא משום כבוד הברכה:

כט **אלא הסנדק כו'**. ר"ל המברך:

ל **מי כו' ואפי' כו'**. כמ"ש בתוספתא פ' בתרא דברכות:

(**ליקוט**) **מי כו'**. כמ"ש בחולין פ"ו ב' שחט כו' ואף ר"י ל"פ אלא בחיה ועוף ואמר שם מודה ר' יהודה כו' ואף שבשעה שכסה הראשון לא נתחייב השני בכסוי וז"ש ואפי' אין הנער כו' ובקריאת התורה הפותח מברך לפניה והחותם כו' וז"ש והשני יברך כו' וע' מרדכי בחולין שם סי' תתרנ"ט שהאריך בזה: אבל אם כו' ודוקא כו' ואפי' כו'. הכל כמו בשחיטה וש"ד. ע"ש (ע"כ):

לא **אבל כו' או כו'**. עמ"ש בא"ח סי' ח' סי"ב:

לב **ודוקא כו'**. כמ"ש בפ"ו דברכות (מ' א') וכמש"ש:

לג **ואם שני הילדים כו'**. ג"כ כנ"ל:

לד **כשהאב כו'**. כמ"ש בפדיון הבן בסוף פסחים:

(**ליקוט**) **כשהאב כו'**. דלא מברך שהחיינו אלא העושה מצוה המוטלת עליו ואמרינן כפ"ק דקדושין (כ"ט א') האב חייב למול כו'. מרדכי פי"ט דשבת ע"ש בארוכה ועתוס' דסוכה מ"ו א' ד"ה העושה כו' וכ"כ הרמב"ם בפי"א מה' ברכות הלכה י' אחד העושה מצוה לעצמו ואחד העושה אותה לאחרים מברך קודם עשייתה אקב"ו לעשות אבל אינו מברך שהחיינו אלא על מצוה שעושה אותה לעצמו (ע"כ):

לה **ולהרמב"ם כו'**. דשלוחו כמותו ועליו המצוה כנ"ל:

(**ליקוט**) **ולהרמב"ם כו'**. כ"פ בפ"ג דמילה וטעמא שאף שאחר מל הוא שלוחו ומוציאו י"ח ולכן מברך שהחיינו וכמ"ש כ"מ. בפי"א מה' ברכות הלכה י' בשם הרמ"ך וכמ"ש בא"ח סי' תקפ"ה ס"ב בהג"ה ועמש"ש ואף שמוטלת על כל ישראל כמ"ש בפ"ק דקדושין מ"מ עליו מיוחדת יתר על מצות כל ישראל כמ"ש הרמב"ם שם ואבי הבן מברך אקב"ו להכניסו כו' שמצוה על האב למול את הבן יתר על מצוה שמצווין ישראל שימולו כל ערל שביניהן לפיכך אם אין שם אביו אין מברכין ברכה זו ויש מי שהורה שיברך אותה ב"ד או אחד מן העם ואין ראוי לעשות כן וע"ל ס"א בהג"ה ודברי הרמב"ם נכונים דודאי אף

שעושה אחר הוא כאלו עשה בעצמו ממ"ש בשבת קל"ג א' ואי איכא אחר כו' דארשב"ל כו' ואם איתא הא ודאי עליו המצוה מיוחדת כמ"ש האב כו' וגם סברת התוס' אינה נכונה מ"ש דליכא שמחה הא אפי' שהשמחה במעונו ס"ד בפ"ק דכתובות (ח' א') לברוכי אי לאו משום כו' וכאן ל"ל כמ"ש ה"ר שמחה והגמ"ר כנ"ל (בליקוט שבס"ק ל"ו דהא במת אביו כו') וגם תי' ה"ר שמחה משום דג' שותפין דהיא אינה מצווה על המילה כמ"ש בפ"ק דקדושין והשמחה כאן על המצוה דלא כמש"ש ועוד באמת יברך הטוב והמטיב (ע"כ):

לו **ובמדינות כו'**. כבר האריך הרשב"א וכל הראשונים בזה ולא מצאו טעם לזה דא"ל משום דלא אתי מזמן לזמן פדיון הבן יוכיח (ובר"נ סוף פסחים ופ"ד דסוכה כתב דפדיון הבן שאני שהיא מצוה תלויה בזמן ל' יום כו' וצ"ע) ואף בבנים אחרים כמו קנה וחזר וקנה (ברכות ס' א' וע"ש בתוס' וברשב"א) וגם א"ל משום ספק נפל דא"כ היאך מלין אותו בשבת ומחללין עליו בכ"ד וגם א"ל משום צערא דינוקא הא במת אביו והוא יורשו מברך שתים כו' (כמש"ש נ"ט ב'):

(**ליקוט**) **ובמדינות אלו כו'**. מרדכי שם בשם ר"ת ע"ש ובתוס' דסוכה שם ד"ה העושה כו' צריך לפרש כו' ונראה דמצות כו' וכ"כ במרדכי שם וכתב משום צערא דינוקא אבל בהגהות אחרונות פי"ט דשבת הקשו ממ"ש מת אביו והוא יורשו כו' וכן הקשה הג"מ בפ"ג מה' מילה ע"ש ושם מ"ש בשם ה"ר שמחה ודבריו דחוקים מאד ובשם ראבי"ה כ' כסברא ראשונה (ע"כ):

לז **אם לא כו'**. עש"ך:

לח **א"צ כו'**. עבא"ח סי' ע"ה ס"ד בהג"ה ועברא"ש ספ"ג דברכות ול"נ דאיסורא איכא דצריך לאחוז הערלה בשעה שמברך כמ"ש בפ"ג דמנחות (ל"ה ב') ועתוס' דסוכה ל"ח א' ד"ה עובר כו':

לט **אבל יש כו'**. חומרא בעלמא דא"צ להרחיק מצואתו וכ"ש שהוא מכוסה:

מ **אבי הבן כו'**. שהמילה הוא דוגמת קרבן כמ"ש במ"ר פ' אמור פכ"ז וש"מ ואמרינן בפ"ד דתענית (כ"ו א') היאך קרבנו כו':

מא **נותנין כו'**. פרקי ר"א פכ"ט והיו ישראל לוקחין את הערלה ואת הדם ומכסין אותו בעפר המדבר וכשבא בלעם הקוסם ראה את כל המדבר מלא מערלתן של ישראל אמר מי יוכל לעמוד בזכות ברית דם מילה שהוא מכוסה בעפר שנאמר מי מנה עפר יעקב מכאן אמרו מכסין את הערלה והדם בעפר הארץ כו' ת"ש וכן כו':

מב **ואם הוא כו'**. כמ"ש בפ"ד דשבת (נ' א'):

מג **נוהגין כו'**. בפר"א שם וכך היו ישראל נהוגין למול עד שנחלקו לשני ממלכות ומלכות אפרים מנעו מהם את המילה ועמד אליהו ז"ל וקנא קנאה גדולה ונשבע על השמים שלא להוריד טל ומטר על הארץ ושמעה איזבל ובקשה להרוג אותו כו' עמד אליהו וברח כו' נגלה עליו הקב"ה וא"ל מה לך פה אליהו א"ל קנא קנאתי א"ל הקב"ה לעולם אתה מקנא קנאת בשטים על ג"ע שנאמר פינחס ב"א וכאן אתה מקנא חייך שאין ישראל עושין ברית מילה עד שאתה רואה בעיניך מכאן התקינו חכמים שיהו עושים מושב כבוד למלאך הברית שנאמר ומלאך הברית אשר אתם חפצים כו':

מד **ונוהגין כו'**. בשוחר טוב כל עצמותי תאמרנה כו' ועל ברכי אני עושה סנדקים לילדים בשעת מילה ופריעה וכ"ה בפסיקתא והביא בילקוט תהלים סי' תשכ"ג:

מה **ויפה כו'**. כנ"ל דהוא דומה לקרבן וכמ"ש בזוהר ס"פ לך לך צ"ד ב' האי מאן דאקריב כו' ושם צ"ה א' פתח אידך ואמר מזבח אדמה כו' ובפר"א שם וכמ"ש בסי"ב:

מו (**ליקוט**) **ולכן נוהגין כו'**. דבריו א"ל שחר דא"כ מ"ט מאדם אחד דוקא ואחד לא יעשה ב' פעמים סנדק לעולם ולעולם לא ראינו סנדק שמתעשר אלא המנהג הוא ע"פ צוואת ר"י החסיד סי' מ' ע"ש (ע"כ):

מז **נוהגים לעשות כו'**. בפר"א שם ר' ישמעאל אומר לא עיכב אברהם מכל אשר צוהו וכשנולד יצחק בן שמנת ימים הגישו למילה שנאמר וימל אברהם את יצחק בנו בן שמנת ימים והגישו למנחה ע"ג המזבח ועשה שמחה ומשתה מכאן אמרו חכמים חייב אדם לעשות שמחה ומשתה באותו היום שזכה למול את בנו כאברהם אבינו שנאמר ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק וכן משמע בפ"א דכתובות (ח' א') ועתוס' דשבת ק"ל א' ד"ה שש כו' ובב"ק פ' א' ורפ"ד דסנהדרין (ל"ב ב'):

מח **וכל מי כו' ודוקא כו'**. עתו' דפסחים קי"ד א' ד"ה ואין כו':

מט **עוד נהגו כו'**. וזהו מ"ש תוס' בב"ק שם ד"ה לבי. ור"ח פי' ועבמ"ר פ' אמור פ' הנ"ל משל למלך כו' שתעבור שבת עליו כו' שם:

## סימן רסו

א **כיון כו'**. פ"ה דיבמות (ע"ב):

ב (**ליקוט**) **ועל שאינם כו'**. כמסקנא דגמ' כנהרדעי דמוקמי כרבנן וקי"ל כרבנן דלא כבע"ה שרצה בתחלה לפסוק דלא כברייתא וטעמו משום דכל הני מוקי כיחידאה ובההיא דנהרדעי ס"ל דקי"ל כר' יוסי וטעמא משום דאמרינן במנחות שם צ"ט ב' א"ר

אמי מדבריו כו' אר"י משום רשב"י כו' ורבא כו' משמע דכולהו כר' יוסי ס"ל וכן קאמר סתמא דגמ' בנדרים ח' א'. מ"מ אינו מוכרח וכן מסיק בבע"ה (ע"כ):

ג **ומותר לטלטל כו'**. כמ"ש בפ"ג די"ט (כ"ו ב') אין מוקצה כו' אבל מהרי"ל כתב דמיד אחר המילה יזרוק האזמל מידו וד"מ כתב שנראה לו דברי רי"ו ואשתמיטתהו דברי תוספתא וירושלמי מפורש כדברי מהרי"ל שבתוספתא ספ"ב דסוכה רי"א י"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת כיון שיצא י"ח בו אסור לטלטלו ובירושלמי ספ"ג שם הניחו בארץ אסור לטלטלו ולא שייך כאן אין מוקצה דבאמת מוקצה הוא אלא שמותר משום צורך מצוה וכן השיגו בט"ז ע"ש וגם מ"ש מהרי"ל שצריך לזרוק מידו הדין עמו ואע"ג דגבי מלאכתו לאיסור כשמטלטלו לצורך מקומו מותר להצניעו כמ"ש בא"ח סי' ש"ח ס"ג כאן אסור וראיה ממ"ש מספ"ב דשבת שמעתי שאם בא כו' מקום כו' (ועמ"א סי' רס"ו ס"ק י"ט ובדברי רבינו שם) . דדוקא בכלי שמלאכתו לאיסור שאינו מוקצה שמותר לטלטל לצורך גופו ומקומו רק מחמה לצל אסור דהוי שלא לצורך דאפי' ר"ש דל"ל מוקצה כלל מודה בזה כמ"ש תוס' ספ"ב דשבת שם דאינו מחמת מוקצה וכמו כלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך כלל בזה מותר כיון שמטלטל לצורך משא"כ במה שאסור לטלטל אף לצורך מקומו וברייתא דשם אוקמוה כר' נחמיה ובזה מתורץ קושית תוס' שם ל"ה ב' ד"ה והתניא תימא כו' וליתא דאילו היה מותר לצורך גופו ומקומו היה מותר ג"כ להצניעו כנ"ל וז"ש בברייתא לפי שאין מטלטלין כו' ר"ל לגמרי כמ"ש תוס' שם ולפי' תוס' הוא מיותר אפי' היה מותר לטלטל כדברי ר"ש מ"מ אסור להצניע. ודלא כט"ז ומ"ש סופן משום תחלתן אינו ענין לכאן דלא אמרו אלא בשמחת י"ט ובירושלמי הנ"ל הניחו בארץ כו' ובי"ט מתירין להחזיר התריסין וליתן לפני הדורסן:

ד **ואין מביאין כו'**. ברייתא שם ופסחים צ"ב א':

ה **אבל אם כו'**. שם פ"א כו' ברצון ר"ש וקי"ל כוותיה אפי' בדבר הרשות ומ"ש בפסחים ג' דברים כו' לרבנן וכן לר"ש בכלים ששבתו בבית. רי"ף ע"ש:

ו **אין שוחקין כו'**. מתני' שם קל"ג א' וברייתא קל"ד א':

ז **ולא מחמין כו'**. פ"ו דעירובין (ס"ז ס"ח):

ח **ואין כו'**. שם במתני' וגמ' וכמש"ו אם לא שחק כו':

ט (**ליקוט**) **שלא עירבה**. אבל מר"ה לא דלא התירו אלא שבות ע"י שינוי כמש"ל אין שוחקין כו' לועס בשיניו כו' ודלא כרמב"ן שמתיר אפי' דרך רה"ר. רשב"א ועמ"ש בס"ד (ע"כ):

י **מלו כו'**. ר"ל דמש"ש אם לא שחק כו' הכל קודם המילה שדוחין המילה אם לא אפשר ללעוס בשיניו אף שיהיה אח"כ סכנה מ"מ אין מלין אותו שיבא לידי כך וכן באין לו חמין לרחוץ אותו אחר המילה ובזה מתורץ קושית תוס' שם ד"ה לועס כו' אבל אחר המילה נתפזרו מותר כדרכו הכל וכמו שמותר למצוץ וכמש"ש פשיטא מדקא מחללי כו' ועתוס' דעירובין ס"ז ב' ד"ה והא לא כו' וכ"כ הרי"ף ורמב"ם ע"ש ושם:

(**ליקוט**) **מלו כו'**. דעת הרמב"ן שאפי' נתפזרו קודם מילה מלין כדרכו שאין דוחין מפניה המילה אף שאח"כ יצטרך לחלל בדאורייתא כיון שסכנה אין חוששין וההוא ינוקא דאשתפוך חמימי היינו חמימי דקודם המילה אבל הרז"ה והרשב"א חולקין עליו וכמש"ש והביא הרשב"א ממ"ש בריש י"ט לא ישחוט אא"כ יש לו דקר נעוץ ומודים שאם שחט כו' דה"נ ישחוט ואח"כ ידחה הכיסוי ממילא כו' וכן פי' הגאונים בההוא ינוקא חמימי דאחר המילה וכתב ומתני' דשרי לועס בשיניו כורך על אצבעו כו' בדלא אתיידע אלא לאחר המילה ואפ"ה בשינוי וכ"ד תוס' שם ד"ה לועס כו' אבל אח"כ מסיק דאפי' קודם המילה ע"ש ובר"נ אבל ל"ג דוקא קודם מילה ושבות ע"י שינוי התירו אבל לאחר המילה מותר כדרכו וכן דייק לשון הרמב"ם והטוש"ע כאן מלו כו' עושין כו' ר"ל כדרכו וכן ממ"ש הרמב"ם וטוש"ע בס"ו כל המכשירים כו' אלמא קודם מילה דלאח"כ אינה משום מילה אלא משום סכנה והתירו בשינוי כמו שהתירו שבות ע"י עובד כוכבים (ע"כ):

יא **שכחו כו'**. גמ' דעירובין שם וכפי' הרי"ף בשבת שם ולא כ' ברחיצה לפי שלא נהגו האידנא וכמ"ש בא"ח סי' של"א ס"ט:

יב **אדם כו'**. כמש"ש קל"ג ב':

יג **ואפי' כו'**. ע"ש קל"ג א' דדוקא באומר לקוץ בהרת בנו מכוין פריך ואי איכא אחר אבל משום פסיק רישיה לא פריך אף דלאחר הוי פסיק רישיה דלא איכפת ליה כמש"ש פי"ב (ק"ג א') בארעא דחבריה אפ"ה מותר באביו כ"ש בכה"ג:

יד **ואפי' י"ט כו'**. ומ"ש במתני' י"ט שני של ר"ה משום דמתני' נשנית בא"י. הרא"ש אבל הרמב"ם כתב דדוחה י"ט שני של גליות:

טו **ואפי' לא כו'**. נדה מ"ב ב':

טז **וכתב בע"ה כו' הלכך כו'**. גמ' דשבת שם א"ר יוחנן הלכה כר"י כו':

יז **ואי איתיליד כו'**. דעתו כדעת ה"ר יונה שכתב בפלוגתא דרבה ור"י שם אזלינן לחומרא אבל הרי"ף כתב דלאו משום חומרא אלא דהלכה כרבה וערא"ש שם ואין נ"מ לדינא. ודברי ה"ר יונה שם תמוהין שכתב דנ"מ לענין יחיד שקבל עליו תענית דבה"ש מותר

דאינו מותר עד בה"ש דרב יוסף לחומרא וליתא דאם אזלינן לחומרא אינו מותר עד בה"ש דר' יוסי דשלים בה"ש דר' יהודה וכמש"ש הלכה כר"י לענין כו' וגם פי' בה"ש אלאחר תענית לא פי' המפרשים כן אלא אקודם תענית ובת"צ כגון עשר האחרונות וכיוצא (ושאני עיולא יומא מאפוקי יומא ועמ"ש רבינו בליקוטיו לא"ח ר"ס תקס"ב ובליקוט הנדפס שם בסי' רס"א ס"ק י"א) וכ"מ בפ"ד דפסחים נ"ד ב' למימרא דסבר כו' והאנן תנן כו' ואפשר דמפרש על שניהם ודחקו דפ"א דתענית (י"ב א') כל תענית שלא שקעח כו' אבל פי' המפרשים דסוף שקיעת החמה קאמר והיינו צ"ה ומ"מ פשטא דלישנא משמע שקיעת חמה לבד ודאי שקיעה אחרונח קאמר (זהו לפ"ד ר"ת וש"פ אבל דעת רבינו בליקוטיו דמהתחלת השקיעה הוי בה"ש כנ"ל בסי' רס"ב ס"ק ט' ובא"ח סי' רס"א) אבל הוא תחלת בה"ש וכן דחנוכה אבל לפ"ז ההיא מכרעא דהלכה כרבה דלרב יוסף אחר ש"ה ונ"ל דמ"ש הפוסקים בתענית ובחנוכה צ"ה משום דקי"ל כר' יוסי לחומרא ומ"ש בברייתא דחנוכה משתשקע ר' יהודה היא וכן רב חסדא דתענית אבל אנן דקיי"ל כר' יוחנן דפסיק כר' יוסי לחומרא (ואע"ג דמקילין בתענית דספקו שלו מותר לא מקילינן תרי קולי לעשות ג"כ כר' יהודה):

יח **קטן כו'**. כרבה דאמר חיישינן כו':

יט **ומי כו' ויוצא דופן ויליד כו'**. דאסתפיק לן כמאן הלכתא כת"ק או כר"ח דרב אסי ס"ל כוותיה וע"ש ס"א א' (דלמא ר"י כן' וא"נ כו'):

כ **ואנדרוגינוס**. כת"ק וכמ"ש ספ"ח דיבמות:

כא **טומטום כו'**. הרא"ש דרב שזבי איפרוך שם:

כב **ויש אוסרין**. הרי"ף פסק כרב שזבי כיון דלא איתותב וערשב"ם שם ובפ"ג נ"ב ב' בשם ר"ח וכ"כ הרי"ף ורא"ש ברפ"ד דברכות:

כג **מי שנולד כו' וי"א כו'**. עמ"ש בא"ח סי' של"א ס"ג:

כד **ישראל כו' ישראל כו'**. עבא"ע סי' מ"ד ס"ט ומש"ש ובירושלמי פ"ב דיבמות ובב"ר פ"ז יעקב איש כפר גבוראי הורה בצור מותר למול בנה של עובדת כוכבים בשבת שמע ר' חגי שלח ליה תא לקי כו' והלא אין מחללין שבת אלא על בנה של ישראלית בלבד א"ל מנין לך מן הדא דכתיב ועתה נכרות ברית לאלהינו להוציא כו' א"ל ומן הקבלה אתה מלקוי א"ל והכתיב תמן וכתורה יעשה א"ל מאיזו תורה א"ל מן ההיא דאר"י משום רשב"י כו' בנך הבא מן הישראלית קרוי בנך ואין בנך כו':

כה **ואדרבה כו'**. ולכאורה אין ראיה דעבודה בשבת התורה וכמ"ש ביומא מ"ו ב' משא"כ מילה דמשמע דדחויה היא ממ"ש פ"ה ב' ומה מילה כו' ופיקוח נפש ודאי דחויה היא כמ"ש הרמב"ם רפ"ב דה' שבת וכמ"ש במנחות ס"ד א' בעי רבא כו' וה"נ במילה אבל

א"א לומר כן דאמרינן שם אלא א"ר ר"י ור"ח ס"ה אמרו דבר א' כו' ובשבת שם אמרינן מאן תנא פירש כו' ואם איתא אפי' לרבנן וכן שם א' וצריכא כו' אלא ודאי אין חילוק וכמש"ש לרבנן בין בשבת בין בחול בשלשה בשלש קופות כו' ומש"ש (עבה"ג) אנא עבד כו' אפי' לכתחלה וכ"כ בא"ח:

## סימן רסז

א **מ"ע כו'**. מפורש בתורה:

ב **ואינם נימולין כו'**. אפי' הנימולין ליום א' וכמש"ל ר"ס רס"ב:

ג **לקח א' כו'**. גמ' שם והרמב"ם השמיטה דגריס כגירסת השאלתות וכמ"ש רש"י ד"ה ה"ג ותוס' ד"ה כגון כו':

ד **כ"ש קנה כו'**. גמ' שם וכבר כ' הרמב"ם וש"ע ומקנת כסף נימול כו':

ה **ואע"פ שלקח כו'**. עבה"ג וכ"ש לגירסא שלנו דאמר זה שפחה וזה עוברה דוקא בשנים:

ו **ונתעברה בביתו**. שם בגמ':

ז **ואם טבלה כו'**. ממש"ש ות"ק לא שני ליה כו' ואם איתא שני ליה בכה"ג אבל פשטא דסוגיא לא משמע כן וגם ממ"ש ר"ח אמר ילדה כו' ולכאורה למה לא מפליג ג"כ במקנת כסף אלא ודאי ניחא ליה ג"כ מילתיה דת"ק ועתוס' ד"ה כגון כו' וי"ל דניחא כו' וטעמיה דרבא דראה דר"ח ל"פ אלא ביליד בית והטעם דלת"ק דמפליג בין ע"מ להטבילה או לא וע"כ בשלא טבלה קודם אלא אח"כ ואר"ח לא היא דבשלא טבלה קודם בשניהם נימול לא' כו':

ח **חוץ מיליד כו'**. שיש שפסקו כת"ק דיחיד ורבים כו' ור' ירמיה ורב משרשיא שקלו וטרו אליביה ויש שפסקו כר' חמא דרב אסי ס"ל כוותיה וכעל הלכות והרז"ה כתבו דספיקא הוא כמאן הלכה וכ"ד הרי"ף וערשב"א ור"נ וכ"כ הרא"ש וטור ול"נ דאפי' אם הלכה כת"ק אפ"ה ספיקא היא אם מחללין את השבת כמש"ש איני והא אתמר כו' ואע"ג דדחינן לה הא בהא תליא היינו לרב אסי אבל אם קי"ל דלא כרב אסי אתי כפשטה ונראה שזהו דעת הרי"ף ורמב"ם:

ט **העבד כו'**. כמו בגר וכמ"ש ביבמות מ"ח א' ורבנן אמר עולא כשם כו' דלא כרש"י שם מ"ז ב' ד"ה שלא קבלה כו' וערא"ש שם סוף סל"ח אבל דעת הרמב"ן כרש"י והביא ראיה מירושלמי ע"ש ועוד כתב שבפר"א פכ"ט משמע ג"כ כרש"י דתניא שם רי"א כל הגרים הבאים בישראל נימולים בטובתם וברצונם כו' אבל עברים נימולים בטובתן ושלא בטובתן ברצונם ושלא ברצונם כו' וע"ש וברשב"א שם ודעת התוס' כתב הרמב"ן שהוא

כדברי הרי"ף ורמב"ם ועתו' שם מ"ח א' ד"ה אלא. תימא דרשב"א כו' משמע דלרבנן ניחא וערא"ש:

י **והעבד כו'**. כיון דמדעתו דוקא:

יא **ודוקא במקום כו'**. גמ' שם שלח רבין כו':

יב **אם מל כו'**. כנ"ל ס"ג וכמ"ש כשם כו':

יג **מיהו אם כו'**. גמ' שם מתקיף לה ר"פ אימור כו'. וערש"י שם ד"ה אבל עבד כו':

יד **עבד כו'**. עבה"ג ובירושלמי (פ"ח דיבמות) מצא בתוכה תינוק מושלך הטבילו לשם עבד את מוהלו לשם עבד לשם בן חורין את מוהלו לשם בן חורין כו':

טו **כשישתחרר כו'**. ממש"ש א' גר וא' כו' ומסיק לענין טבילה. ויש שכ' דא"צ שלשה כמו דא"צ לקבל וראיה ממ"ש בקדושין ס"ב גר נמי לא כו' מתקיף כו' ועתוס' שם ד"ה אלא כו'. רמב"ן ורשב"א. ועתוס' שם ד"ה גר כו' א"נ י"ל כו' וביבמות מ"ה ב' ד"ה מי כו' וי"ל כו' אבל דעת הרמב"ם אינו כן וכמש"ל סי' רס"ח ס"ג ע"ש:

טז **עבד עובד כו'**. כמש"ש מ"ז ב' בגד:

יז **וי"א כו'**. ע"ל ס"ס רס"ח בהגה:

יח **הלוקח כו'**. כגי' רש"י וספרים שלנו שם לפניה אין לאחריה לא א"ר לפניה בין כו' לאחריה כו' אבל הרי"ף גורס בפניה אין שלא בפניה לא א"ר לפניה בין כו' שלא בפניה כו' וכ"כ הרמב"ם והרשב"א בתשובה:

יט **ומ"מ כו'**. כמ"ש בגטין מ"א א' רשבג"א כו' במאי קמיפלגי במזיק כו' וקי"ל כרשב"ג כמש"ל סס"ח וכ"ש כאן דמשתרשי ליה. רמב"ן ורשב"א:

כ **ואם טבלו כו'**. גמ' דיבמות שם מ"ו א' א"ל חזו כו':

כא **אבל אם כו'**. דלא גרע משוכר עדי שקר ברפ"ו דבב"ק. שם:

כב **אבל עובד כוכבים כו'**. גמ' שם וערש"י שם ד"ה אבל עובד כוכבים כו':

כג **בד"א כו'**. עתוס' שם ד"ה כי כו' ופשיט דקני גופיה וא"כ א"י להקדים כנ"ל בסעיף שקדם אבל עובדת כוכבים כו':

כד **דשמא כו'**. בלא"ה אסור כמו בבן בסי' רס"א ס"א בהג"ה אלא דנ"מ בזה כמש"ו ואם עבר כו':

כה **צריך כו'**. כמ"ש בספ"ג דברכות (כ"ה ב'):

כו **וה"מ כו'**. ממש"ש ובב"מ ע"ג א"ל ר"פ לרבא חזי כו' א"ל כו' אלמא כה"ג אפי' בזה"ז ומפרש דאינו אלא למעשה ידיו (ועבריטב"א ונ"י ביבמות שם):

כז **ומצי האי כו'**. זהו אפי' בזמן שהיובל נוהג כמ"ש בפ"ק דקדושין:

כח **דמי כו' ויד כו'**. כמש"ש (כ' א') ת"ר נמכר כו' נמכר כו':

כט **מלך כו'**. כמש"ש ומשעבדי כו' ובפי' דהשאלה לאו משום רבית אלא משום עבדות ודעת הראב"ד כפי' תוס' שם (להספרים דגרסי טפי ועמ"ש רבינו בהגהותיו שם):

(**ליקוט**) **ה"ז מותר כו'**. כגי' שלנו ומשתעבדי בהו טפי וכפירושו לענין שיעבוד יותר מדאי אבל הראב"ד השיגו דלא אתמר אלא לענין רבית שהיה המס עשרה דינר והיו עושים שוה ט"ו דינר וז"ש טפי ופשט דזביני הוא ותוס' מפרשים דאח"כ היו מחזירים להם הכרגא לספרים דל"ג טפי וע"ש בד"ה משתעבדי כו' אבל פי' הרמב"ם א"י להבין דלמאי קמיבעיא ליה וע"ש בפ"ה מהלכות גזילה ובש"ע ח"מ סי' שס"ט סי"א שמפ' לענין דינא דמלכותא (ע"כ):

ל **אבל כו'**. כמ"ש ובאחיכם בני כו' וכמש"ש ואף אם גופו קנוי מ"מ לא גרע מע"ע דגופו קנוי כמש"ש בקדושין (ט"ז א'):

לא **הקונה כו'**. כמ"ש ביבמות מ"ח א':

לב **וכן עובד כוכבים כו'**. שם מ"ו א':

לג **או שמכר כו'**. כמ"ש בתורה וממשפחתם אשר הולידו כו'. רמב"ם ובת"כ מהם תקנו בניהם ובנותיהם כו' הם עצמם מנין ת"ל אשר הולידו כו':

לד **אלא כו'**. גמ' שם ור"ל עד שלא טבל ואם טבל לשם ב"ח כמש"ל ס"ט:

לה **ובכולם כו'**. כריתות ט' א':

לו **ולאחר שיטבילנו**. ר"ל עם מילה כדין גר:

לז **וחייב כו'**. ריש חגיגה וש"מ:

לח **ובעבר זה כו'**. בת"כ לא תרדה בו בפרך כו' שמא תאמר הואיל ואסרת לנו את כל הדברים האלה במה נשתמש ת"ל ועבדך ואמתך מאת הגוים כו':

לט **ואע"פ שהדין כו'**. כמ"ש בירושלמי והביא ריי"ף ורא"ש בפ' החובל ס"ו והג"מ שם ר' יוחנן הוה אכיל קופד ויהיב לעבדו שתי חמר ויהיב לעבדו וקרי עליה הלא בבטן עושני עשהו כו':

מ **ולא יבזהו כו'**. נדה מ"ז א':

מא **ולא ירבה כו' אלא כו'**. לשון הרמב"ם וכן הוא מפורש בדרכי איוב הטובים שהשתבח בהם אם אמאס משפט עבדי ואמתי בריבם עמדי הלא בבטן עושני עשהו כו' וכמ"ש בב"ר ריש פ' וירא אתתיה דר' יוסי הוה מכחשא עם אמתיה אכחשא קדמה א"ל מפני מה אתה מכחישני לפני שפחתי א"ל לא כך אמר איוב אם אמאס משפט עבדי:

מב **מלך כו'**. בגטין ל"ח א':

מג **וכן כו'**. יבמות מ"ו א':

מד **אפי' קטנים כו'**. רמב"ם ונראה שלמד ממש"ש נימא דלא כרשב"ג אפ"ת כרשב"ג משמע דס"ד דגם זו הברייתא בעבד עברי ואמר קונה את השפחות ע"כ בקטנית כמ"ש בגטין ס"ד ב' וש"מ ואמר ואינו קונה כו':

מה **אבל עבדי כו'**. כמ"ש ברפ"ז דיבמות:

מו **וי"א כו'**. שם לימא כתנאי רשבג"א כו' אלא הב"ע כו' וכרבנן. והרי"ף והרמב"ם השמיטו משום דאוקמוהו דכ"ע א"י לומר כו' ולא קי"ל כן אבל תוס' ורא"ש כתבו דאף למסקנא צ"ל כן ועתוס' שם ב' ד"ה ש"מ כו':

מז **הקוטע כו'**. ירושלמי [הביאו הרי"ף ורא"ש פ' החובל ס"ו] ועתוס' שם ד"ה שבתו כו':

מח **והעבר כו' אע"פ כו' והריפוי כו'**. גמ' שם:

מט **וכ"ש כו'**. מתני' בב"ק פ"ז א' ועתוס' דגטין שם ד"ה רפואתו כו' א"נ כו' וכ"כ הרא"ש שם:

נ **כל מה כו'**. פסחים פ"ח ב' וש"מ:

נא **בין שמצא כו'**. ב"מ י"ב א':

נב **או כו' בין כו'**. בקדושין כ"ג א' והקי"ל דגיטו וידו כו' ובגטין מ"ב א' וערש"י שם ד"ה דקרי להו כו' ועמ"ש בהג"ה:

נג **או אחר כו'**. בקדושין שם וכמש"ו:

נד **בין גוף כו'**. ר"ל אע"ג דבגמ' שם מדמי אשה ועבר להדדי אין קנין כו' מ"מ ל"ד דבמתנה אחר לאשה אין לבעל אלא פירות כמו בכל נכסי מלוג וכמ"ש בירושלמי פ"ו דכתובות מ"ט אמרו מציאת האשה לבעלה רי"א שלא תהא אשה מברחת זהוב מבעלה ואומרת מציאה מצאתי הגע עצמך שנותן לה אחר במתנה קול יוצא למתנה כו' ואם הבעל נותן לה מתנה אף אין אוכל פירות כמ"ש בפ"ג דב"ב נ"א ב' אבל כאן בשניהם בין גוף בין פירות שלו כמ"ש בגטין מ"ב א' כנ"ל דלא קנה כלל ועתוס' ורא"ש שם:

נה **אפי' א"ל כו' אלא כו'**. כר"מ אליבא דרב ששת דסוגיא בפסחים שם ובסנהדרין ע"א וש"מ כרב ששת אליבא דרבנן ומ"מ הלכה כר"מ דרב ס"ל כוותיה בנדרים פ"ה וער"נ שם ורא"ש ועתוס' בקדושין כ"ג ב' ד"ה ור"א כו'. ורי"ף והגאונים פסקו כרבנן ואליבא דר"א וטעמייהו משום דהסוגיא בכ"מ כרבנן וגמ' נקט היותר פשוטה תי' דרב ששת אבל הלכה כר"א כשיטתם שדבריו נאמר באחרונה הוא מסקנא וכאן אין נ"מ בזה לדינא ועבה"ג:

נו **ולכן כו'**. כנ"ל ובגטין כ"ג ב' ובקדושין שם נראין הדברים כו' ובירושלמי הביאו הרא"ש בקדושין שם פשיטא שהעבד מקבל מתנה מאחר לאחר מאחר לרבו מרבו לעצמו לא מאחר לעצמו מחלוקת ר"מ ורבנן כו' (ועש"ך):

נז **בין כו'**. כמש"ש בגמ' מנלן דכתיב והתנחלתם כו' אלמא אפי' אחר שהטבילו רבו ושם ר' יהודה הנדאה כו' א"ל לעבדיה כו':

נח **ודוקא אלו כו'**. דהא נלמד מקרקעות ובקרקעות אין נקנה באכילת פירות ועבה"מ סי' קצ"ב סי"א בהג"ה. רמב"ן ורשב"א ורא"ש אבל הרמב"ם ובע"ה חולקים שם וכמש"ש בש"ע ועמש"ש:

(**ליקוט**) **ודוקא כו'**. דאל"כ הוי אכילת פירות דאף בקרקע אינו קונה כמ"ש בספ"ג דב"ב (נ"ז א') והרי אכילת פירות כו' ודלא כהרמב"ם הביאו ש"ע בח"מ סי' קצ"ב. רא"ש ור"נ בקדושין שם בשם הרמב"ן ע"ש בר"נ ועח"מ סי' קצ"ו ס"ד ועבה"ג שם (ע"כ):

נט **הגביה הרב כו'**. כת"ק אבל הרשב"א פסק כר"ש דשמואל ורב אשי קאי כוותיה דס"ל אף במשיכה וכ"ש בהגבהה ועבח"מ סי' קצ"ו ס"ג:

(**ליקוט**) **הגביה כו'**. עח"מ שם ס"ג ומ"ש בליקוטים שם (ע"כ):

ס **או בראשי אברים**. שם כ"ד ב':

סא **או בשטר**. שם במתני':

סב **כיצד כו'**. שם:

סג **או שוה כסף**. שם ח' א':

סד **וא"צ כו'**. שם כ"ג א' ואף לר"מ ואף בע"כ דהא לר"מ חוב הוא לו ואפ"ה ש"ד וכמש"ש ושאני כסף כו' מקני כו' משא"כ בשטר וכמש"ל סמ"א והר"נ כתב שמדברי הרי"ף ורמב"ם נראה דגם בכסף בע"כ לא וכ"כ הרשב"א בשמם וכמ"ש הרי"ף בכסף ע"י אחרים אע"פ שנתנו שלא מדעתו דקי"ל זכות כו' וטעמו דמ"ש אף בע"כ דוקא לר"מ אבל רבנן לא ממש"ש וחכ"א בכסף כו' ע"י אחרים לא מכדי שמענא להו לרבנן כו' אלמא דוקא משום דזכות כו' ובעומד וצווח לא מהני כמ"ש בפ"ח דב"ב קל"ח א'. ועוד ממש"ש א"ה ויערבינהו כו' משמע דכסף ושטר שוין לגמרי לדידהו אבל הרשב"א ורא"ש כתבו דרבנן ל"פ בזה אר"מ ואף בע"כ כנ"ל וערשב"א שם:

סה **אם רצה כו'**. דדעת הרב ודאי בעינן ועתוס' דגטין מ"ם ב' סד"ה וכתיב:

(**ליקוט**) **אם רצה כו'**. במכילתא פ' משפטים ר' ישמעאל אומר עבד כנעני אין לו פדיון לעולם ואינו יוצא אלא לרצון רבו שנאמר והתנחלתם אותם לפי דרכנו למדנו שעבד כנעני כשדה אחוזה לעולם אבל אם היה רבו רודהו והפיל את שינו וסימא את עינו או אחד מכל ראשי האברים גלוים ה"ז קונה עצמו וז"ש בסכ"ז וכופין כו' ומשמע אפי' אינו מתכוין לאבר כל שמתכוין לעבד כמ"ש רבו רודהו וז"ש הרמב"ם וש"ע בסל"ו לפיכך כו' דוקא לבהמה וכ' שהרי לא ידע דבר כו' אבל אם ידע מהעובר שם לא ומ"ש טוש"ע אבל

אם כו' שהרי כיון לאבר ל"ד אלא לעבד והטור נמשך אחר תוס' שס"ל כן וע"ש בד"ה מיבעי כו' ולשון הרמב"ם הרי נתכוין לנגוע באיברי העבד כו' ור"ל בא' מאיבריו אע"ג שלא כיון לאבר (ע"כ):

סו **ואם לא רצה כו'**. כמש"ש ורבנן סברי לדידיה נמי כו':

סז **וי"א כו'**. גטין ל"ט ב' ועתוס' שם אבל ר"ח פי' שם בע"א וערא"ש שם וכ"כ הרשב"א משמו שם:

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. אבל הרשב"א חולק ע"ז מדל"ק בקדושין שם ג"כ אסיפא תנא אף בחליפין וכ"כ בגטין שם בשם ר"ח וכתב בשם הרמב"ן דלדברי ר"ח מש"ש בגטין לא עשה ולא כלום ר"ל להוציא מידי שיעבוד דבחליפין יצא מדי שיעבוד אבל צריך גט שחרור וכ"כ הר"ח בהדיא ובתוס' דחו ג"כ הא דגטין די"ל דשם היה בתורת דמים וכ"ד הרמב"ם אלא שהתוס' חזרו לומר כסברא ראשונה דקונה א"ע בחליפין מהא דריש קדושין מניינא כו' כמש"ש בגטין בד"ה משום כו' עכ"ל הרשב"א שם (ע"כ):

סח **וצריך כו'**. עבה"ג ואע"ג דאמרינן שם המכריעין כו' אמרינן בפ"ג דשבת (מ' א' ועתוס' שם ד"ה דלמא וברשב"א שם ובתוס' דמנחות ל"א ב') דדוקא במתני' הלכה כמכריע ולא בברייתא. הרי"ף וש"פ ועתוס' שם א' ד"ה תנא כו' וכ"ה בירושלמי שם הביאו הרשב"א שם וערא"ש:

(**ליקוט**) **וצריך גט שחרור**. דהלכה כר"ע מחבירו דר"ט חבירו היה כמ"ש בפ' הכותב (כתובות פ"ד ב') במסקנא ואין הלכה כהמכריעין דלא אמרו הלכה כמכריע אלא במתני' כמ"ש בפ"ג דשבת. הרי"ף וכ"כ הרא"ש ור"נ וכ' ועוד דלא מקרי הכרעה אלא אם הזכירו בדבריהם שראוי לחלק ביניהם כההיא דהתם שהזכירו בדבריהם חמין וצונן וכן ההיא דקולי מטלניות שהזכירו מגוד ודלת והוא כדברי תוס' דשבת מ' א' ד"ה הלכה כו' ועתוס' שם כ"ט א' ד"ה בין כו' וכן סתם מתני' כר"ע כמ"ש תוס' וכמש"ש וכ"ה בירושלמי ולמה לא תנינן ויוצא בשן ועין וראשי אברים שאינן חוזרין א"ר יוחנן בר מרי מפני המחלוקת אית תניי תני צריך גט שחרור ואית תניי תני א"צ גט שחרור והביאו הרשב"א ור"נ וכתב הר"נ והאידנא אף למ"ד שא"צ גט שחרור מודה שצריך דהא בעינן לפני ב"ד סמוכין דהא מדין קנס הוא כמ"ש בפ' מרובה (ע"ד ע"ה) דפטור בהודה בעצמו ואמר שם דבהעמדת ב"ד הוא יוצא לחירות ולא משעת חבלה אלא דכופין אותו האידנא לשחררו כמ"ש בס"מ (ע"כ):

סט **וכופין כו'**. פשוט וע' בגטין מ"ב ב' איבעיא להו כו' ת"ש כו' ת"ש כו':

ע **סרסו כו'**. הרא"ש דבכה"ג ודאי לכ"ע הוי מום שבגלוי וערש"י שם ב' ד"ה נתוק כו':

עא **אבל אם כו'**. כת"ק. הרמב"ם והיינו כראב"י שם ב' אבל בפ"ז מהב"מ פסק כר' יהודה (עמ"ש בא"ע סי' ה' סי"א):

עב **וה"ה כו'**. נלמד מהנ"ל וכמש"ש מ"ט כו' ותנא תונא כו':

עג **בכל אלו כו'**. כמש"ש ורבנן האי ושחתה כו':

עד **לפיכך כו'**. ר"ל דלא כרבא בספ"ב דב"ק דסוגיא דקדושין פליג עליה ואפי' זרק בכוונה כל שלא נתכוין לעבד ודעת תוס' דל"פ וע"ש בד"ה מיבעי כו' וכן בב"ק שם וכ"כ הרמב"ן. ושיטה אחרת לראב"ד ורשב"א וערשב"א:

עה **מי כו'**. כר"א דאמימר ס"ל כוותיה ועבה"ג אלא דבב"ב נ' א' משמע דלא קי"ל כאמימר ולא כר"א ועבא"ע סי' צ' סט"ז (וע"ש בליקוט) ועלח"מ:

עו **עבדי צ"ב כו'**. יבמות ס"ז ב' ועמ"ש בא"ח סי' רמ"ו ס"ד:

עז **ושל כו'**. פלוגתא דתנאי בב"ק פ"ט ב' ולאוקימתא קמייתא ל"פ ולאוקימתא מציעתא הא קי"ל בסוף נדרים דאלמוהו לשיעבודא דבעל וכ"ש לאוקימתא אחרונה דכ"ע ל"ל כו' ואנן קי"ל כתקנת אושא:

עח **יציאת כו'**. כמ"ש בספ"ק דב"ק ובספ"ג דכתובות ואיתפיס כו' ועבד תפוס בעצמו:

עט **ויש מי כו'**. כמ"ש הרי"ף בפ"ח דב"ק וכמ"ש בח"מ סוף ס"א:

פ **וה"ה כו'**. ר"ל אם יש עדים אע"ג דהודה מעיקרא וקי"ל בב"ק ע"ד ע"ה דמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור בעינן הודאה בב"ד מומחים שדנין דיני קנסות במש"ש שאני ר"ג דלא בפני כו' וליכא האידנא ב"ד מומחין וערא"ש ספ"ק דב"ק אבל בהודאתו בלבד בלא עדים אין חיוב בקנס כלל ולא יצא לחירות כמש"ש שכבר אין לך עדים ואע"ג דלא בפני ב"ד אודי ולא היה יכול להוציא לחירות ע"י הודאתו בפני שנים או שלשה שאינן סמוכין ובירושלמי ספ"ג דכתובות מהו שיאמרו לו צא ידי שמים נשמעינה מן הדא מעשה בר"ג שהפיל שינו של טבי עבדו אתי לגבי רבי יהושע א"ל טבי עבדי מצאתי עילה לשחררו א"ל מה בידך ואין קנסות אלא בב"ד ובעדים ויאמרו לו צא ידי שמים הדא אמרה שאין אומרים לו צא ידי שמים [וכ"כ הרשב"א בב"ק שם ומשמע שם דאף ע"י עדים אינו חייב אף לצאת י"ש ממש"ש דה"ה לאבק רבית ע"ש] ועח"מ סי' פ"ז סכ"ו וכ"כ ש"ך ע"ש:

פא **כיצד בשטר כו'**. כמ"ש (קדושין ט' א' כ"ו א' וש"מ) באשה ובמכירה:

פב **הרי כו'**. עבה"ג:

פג **או לאחר כו'**. דקי"ל כחכמים שם ובספ"ק דגטין:

פד **ואם מוחה כו'**. דאינו אלא משום דזכות כו' וכמש"ל סכ"ו:

(**ליקוט**) **ואם מוחה בידו כו'**. כ"כ הרא"ש שם וכ"ה בתוס' שם בד"ה מהו שיעשה כו' וכ"כ הר"נ שם וכ"כ הרשב"א שם בשם הרמב"ן וכ"ש בפ' יש נוחלין (קל"ח א') אבל

הרשב"א שם מפקפק בדבר זה וכתב שדעתו שאפי' בע"כ ממש ולא דמי לממון דאינו מועיל ועוד טעמים אחרים ע"ש בארוכה (ע"כ):

פה **מסר כו' וי"א כו'**. עבראש פ' בתרא דגטין ס"ד:

פו **בששה כו'**. שם ט' ת"ר בשלשה כו' והאיכא מחובר כו' ותו כו':

פז **ואין חותמין כו'**. שם י' ב' וגמ' לא חשיב דהוא בכלל דכשרים בעד כו' אלא שהרמב"ם לא כתב דישראל חתים לבסוף וכתב סתם שיהיה כותי חבר כמ"ש בסמ"ז לפיכך אינו בכלל:

פח **כל שטר כו'**. ע"ל סי' ב' ס"ט מש"ש:

פט **ובזה"ז כו'**. פ"ק דחולין (ו' א'):

צ **שהצדוקים כו'**. ערש"י בספ"ק דעבודת כוכבים כ"א ב' ד"ה כותי כו':

צא **בגט אשה כו'**. שם כ"א ב':

צב **ובגט כו'**. כנ"ל סמ"ה:

צג **שהמביא כו'**. מתני' שם ב' א':

צד **ובח"ל כו'**. כרבא שם בגמ' דאמר משום עדים כו':

צה **ואם בא כו'**. כמש"ש ו' ב' ואי עבדית כו' ועבא"ע ר"ס קמ"ב:

צו **כשם שהאשה כו'**. כמש"ש כ"ד א' אשה מכי כו':

צז **כך העבד כו'**. שם ח' ב' ת"ר עבד כו':

צח **וכשם כו'**. במתני' כ"ג ב' וכאוקימתא דגמ' שם:

צט **כן העבד**. כנ"ל סמ"ה א' גיטי נשים וא' כו'. ששוין בכל דיני מוליך ומביא וז"ש בסנ"ד כל הכשר כו'. ול"ק כל הפסול משום עבד דפסול לקבל בגט כמש"ש ובשיחרור מקבל כמ"ש בסנ"ה העבד כו':

ק **בין קרקע כו'**. ב"ב ק"נ א' ב':

קא **בין פירש כו'**. ערש"י בגטין ט' א' ד"ה עד שיאמר כו' וכ"ש לפי' תוס' שם ד"ה לעולם:

קב **בין היו כו'**. תוס' ד"ה הנ"ל וע"ש בשם תוספתא רש"א כו' אמר כו' אלמא דלת"ק אפי' בכה"ג שפירש השיור ואין לו נכסים אחרים אפ"ה לא יצא לחירות ועראש"ש שם:

קג **ואפי' כתב כו'**. רמב"ם וכפי' הרי"ף מש"ש משום דלאו כרות כו' כתב הרי"ף משום דאית ליה לרביה זכותא בגיטא וכגון זה אינו גט כריתות דבעינן דליהוי גיטא דחירותא כולא לעבדא כו' אבל לפי' תוס' משום שיש שיור בדיבור שמשתחרר בו בכה"ג יצא לחירות. ר"נ. וכ"פ שם הראש וכ"כ שם רש"י בד"ה התם. לפירושו:

קד **אבל אם כו'**. שם ומי איכא כו' וערש"י שם ד"ה צאי כו':

קה **ונתן לאדם כו'**. ערש"י שם ד"ה הא דאמר כו' וכמש"ש בגמ' ואב"א כו' ועש"ך:

קו **ובעוד כו' ואם המיתו כו'**. תו' מ"ב א' ד"ה יום כו':

קז **בד"א כו'**. שם מ"ג ב' וספ"ו דיבמות:

קח **ואם הכה אדם כו'**. שם מ"ב א' ב' נגחו כו' ועתוס' ד"ה יום כו':

קט **ופטור מחצי כופר**. שם מ"ג א' איבעיא כו' אא"ר ראוי כו'. וז"ש למעלה ולא כופר וכן בחצי שפחה דג"כ היא בספק מקודשת כמ"ש בא"ע ס"ס מ"ד ומיהו בעבד גם קנס אין לו כנ"ל בש"ע משום משנה אחרונה:

קי **עבד כו'**. מתני' וכדאוקמה רבינא שם ושם מ' א' וכמש"ו:

קיא **אין ב"ד כו'**. דלהכי מקרקש כו' וערא"ש שם וכן פיר"ת ז"ל כו':

קיב **ודוקא כה"ג כו'**. ממש"ש הוא עשה כו' ועתוס' מ"ב א' ד"ה יום כו' ומיהו נ"מ כו':

קיג **גר כו'**. עתוס' שם ל"ט א' ד"ה הלכה כו' וכמ"ש בקדושין כ"ג א' וכגי' הרי"ף והרא"ש והגאונים שם וכאבא שאול כו' ועתוס' שם:

קיד **אין להם כו'**. עתוס' בגטין שם ד"ה קטנים כו':

קטו **ואם לא כו'**. דדמי להא דאמימר כו' ובזה כ"ע מודי דיורש ליכא:

קטז **וברח**. טור וכמש"ש תנן רשבג"א כו' א"ל רבא טעמא כו' והיינו לשיטתו שפסק כרשב"ג אבל הרמב"ם וש"ע פסקו כת"ק וכמ"ש בסעיף ס"ז לכן השמיטו וכתבו ובא:

קיז **עבד כו'**. כת"ק וכמ"ש הרי"ף בפ' בתרא דב"ב דלאו בכ"מ הלכה כרשב"ג במתני' וכמ"ש בס"פ המדיר דאמוראי נינהו כו':

קיח **הפודה אותו כו'**. תוספתא עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבד ישתעבד ורבו נותן דמיו לשם ב"ח לא ישתעבד רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ורבו נותן דמיו והך תוספתא לפני ייאוש כאביי ומ"מ ילפינן מינה דכל שמשתעבד לרבו ראשון נוטל דמיו ואפי' לשם ב"ח כמו לרשב"ג והרמב"ם וש"ע כתבו ואם כו' משום דבגמ' קאמר אביי לעולם כו' לשום ב"ה כו' לרבו שני לא דהא לשום ב"ח פרקיה אלמא בלא טעמא דלפני ייאוש הוא אין מגיע לו על העבד כלום ובזה מתורץ קושית תוס' שם ד"ה לעולם כו' ה"ה כו' דקמ"ל דאינו נותן דמים אף לרשב"ג דרשב"ג ל"פ אלא בטעמא דלמא ממנעי כו' ואמר כשם כו' ואי משום דלפני ייאוש היה נותן דמים וה"ה לדידן שהוא כרשב"ג לאביי:

קיט **עבד כו'**. כאוקימתא דרב:

קכ **וצריך כו'**. כרשב"ג כמש"ש במאי קמיפלגי כו' ובב"ק ל"ג ב' זאת אומרת כו' הא נמי רבה אמרה כו' מ"ד כו' וקי"ל דלא כרבה כמש"ש צ"ח ב' וכ"ש דמזיק כו' ועתוס' דגטין שם ד"ה במזיק כו':

קכא **ישראל כו'**. מכילתא פ' משפטים ר' נתן אומר אין ת"ל וילדה לו אלא לרבות הרב שבא על שפחתו שוולדיה עבדים:

קכב **וי"א כו'**. ממ"ש בגטין מ' א' ומי איכא כו' וכמ"ש בס"ע ועמ"ש בא"ה סי' ט"ו ס"י:

קכג **ויש מי כו'**. הרי"ף בפ"ב דיבמות כתב דמספקא לן כו':

קכד **וכ"ש כו'**. שם ומי איכא כו' וערש"י שם ד"ה צאי כו':

קכה **או שא"ל רבו כו'**. רמב"ם ורא"ש ונלמד מהנ"ל וכמש"ו וכן כל כו':

קכו **וכופין כו'**. שם אר"א אמר רבי עבד שנשא כו' יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט שחרור. כ"ה גירסת הרי"ף ורא"ש ורמב"ם:

קכז **או שנשא כו'**. שם כדאמר כו' ה"נ כשרבו כו':

קכח **אסור כו'**. כתובות כ"ח א':

קכט **ואם כו'**. שם:

קל **יש כו'**. כמ"ש בפירושו שם במתני' אבל הראב"ד פי' כפי' רש"י ותוס' שם דמ"ש יצא לחירות ר"ל אם יצא כו':

קלא **המשחרר כו'**. למד הרמב"ם שם מסעיף שקדם ולשון הרמב"ם מכאן אתה למד כו':

קלב **וה"מ כו'**. רש"י שם ד"ה אמר כו':

קלג **ואפי' כו'**. כמ"ש בסע"ה:

קלד **וכופין כו'**. כנ"ל סעיף ס"ח וס"ע וכמש"ש במתני' וגמ' שמא ימצאנו בשוק כו':

קלה **ואם חזר כו'**. דבהכי מיירי ששניהם חזרו בהם דאם עומדים בדיבורים מאי קמ"ל דמאן תבע. שם:

קלו **אמר כו' אבל כו'**. ערש"י שם ט' ב' ד"ה לא יתנו כו'. וכ"כ הרי"ף והקשו עליו הרא"ש ור"נ וש"פ מהא דאמרינן בפ"ק דקדושין כשטר ע"י אחרים כו' ותי' הרמב"ם כאן דבאמר זכה לי יצא כו' ובכה"ג ההיא דקדושין ואע"ג דשם י"א ב' וא"ת משנתינו כל כו' לענין זה דוקא שא"י לחזור בו לחוד הוא כזכו:

קלז **וי"א כו'**. עתוס' שם ד"ה לא כו' ושם י"ג א' ד"ה האומר כו' וז"ש דאם נתן כו' גט זה כו':

קלח **מי שצוה כו'**. כמש"ש דרב דימי טעותא היא וגירסת הרי"ף שם נכונה דגריס שם אלא כי אתא רב שמואל כו' ופי' א"ל ר"א ורב אסי פי' לפני רב דימי ול"ג רבי אי כו' אלא אי אתה כו' וזהו שפשוט שם דרב דימי טעותא היא:

קלט **ואסור כו'**. רמב"ם וכמ"ש רב שמואל כו' וכ"ש באל ישתעבדו בה וטעותא היא במ"ש כופין דמפסיד וולדות וז"ש אי אתה כו' משמע דוקא משום זה:

קמ **ואין כו'**. כן פי' הרי"ף שם:

קמא **ואין כו'**. דהלוקח לא יעשה צוואת אביהם ובמכירתם עוברים על צוואתו:

קמב **ואם צוה כו'**. שם א"ל אנא כרב דימי כו' הא אמרה כו':

קמג **וכן שפחה כו'**. כרבינא שם:

קמד **קונסין כו'**. כלישנא בתרא:

קמה **וקנס כו'**. הרי"ף. והרא"ש ומרדכי חלקו עליו ועבח"מ סי' א' ס"ה בהג"ה:

קמו **לוה כו'**. מ"ג ב' ועתוס' שם ד"ה הא כו':

קמז **ואם לא כו'**. שם מ"ד ואב"א כו' ועתו' שם ד"ה בשלוה כו':

קמח **אבל אם כו' או כו'**. שם ת"ר כו':

קמט **מכרו כו'**. שם גופא א"ר כו' ועתוס' שם ד"ה המוכר כו':

קנ **מכרו ע"ת כו'**. שם כולם בעיא דלא איפשיטא והשמיט כותי וכתב במקומו צדוקי כנ"ל סמ"ז:

קנא **ואזלינן לקולא דאיסורא כו'**. טור ור"ל דאע"ג שברח ובספיקא דממונא אזלינן לקולא של המוחזק והעבד מוחזק כעצמו מ"מ כיון דמדינא לא יצא לחירות אלא דקנסינן ליה וכיון דהוא דרבנן לא קנסינן ליה מספק:

קנב **דאיסורא דרבנן**. כמש"ש את"ל כו'.

קנג **וי"א כו'**. ר"ל לא מיבעיא אם ברח אלא אפי' בכה"ג וכשיטתו דתפיסה מהני בספק. והראב"ד חלק עליו כאן ועש"ך ודבריו אינן מובנים מ"ש דלהכי כתב בלשון י"א כו' הלא סברא ראשונה פליג ע"ז ועוד שהרי הרב פוסק בכ"מ דתפיסה לא מהני וכמש"ל ר"ס שט"ו ובח"מ בכמה מקומות וכדעת החולקים על הרמב"ם:

קנד **שמל כו'**. דבלא מל בלא"ה אין איסור כמ"ש רש"י במתני' מ"ג ד"ה יצא כו' וכמ"ש בגמ' מ"ד א' שאני עבדא כו':

קנה **או לעכו**. שם:

קנו **וכופין את כו'**. מ"ד ב' ת"ר כו':

קנז **ומפסיד כו'**. שם א"ר ענן כו':

קנח **ואפי' כו'**. עתוס' שם ד"ה לח"ל כו':

קנט **ודין זה כו'**. וכ"כ הרמב"ם וש"ע בספ"ד ע"ש:

קס **וכופין כו'**. שם אלא יצא כו' כופין אותו כו':

קסא **ודין זה כו'**. ממש"ש ת"ר לעולם ידור כו' והיינו בזה"ז ודלא כר' חיים כתוס' שם ד"ה הוא אומר כו':

## סימן רסח

א **ואם מל כו'**. שם הרי שבא כו' וקי"ל כר' יוסי כמש"ש אר"י לעולם כו':

ב **או שנולד כו'**. כמו בקטן בסי' רס"ג ס"ד דחיישינן שמא ערלה כו':

ג **ואין מברכין כו'**. דר"ח פסק דא"צ להטיף ד"ב וכמש"ש בשבת קל"ה א' לא נחלקו כו' ע"מ נחלקו כו' ועתוס' שם ד"ה לא נחלקו כו' ושם ביבמות ד"ה דר' יוסי כו' לכן פסקו הרמב"ם והרא"ש לחומרא דצריך להטיף אבל אין מברכין דספק ברכות להקל:

ד **ואם נכרת כו'**. תוס' ביבמות שם בד"ה הנ"ל וכמו אשה וכמש"ש ור"א נמי נילף מאמהות כו' אלא בטבל כו' וחכמים פליגי אף בטבל ולא מל וצ"ל אין דנין אפשר משא"א דדוקא לר"א קשיא וכ"ת כו' וה"נ אי אפשר:

ה **טבל כו'**. דלכתחלה ודאי בעינן מילה תחלה כמש"ש עד שימול ויטבול וכן שם מ"ז ב' נתרפא מטבילין כו' אבל דיעבד כתב הרמב"ן דעלתה לו ממש"ש ע"ח א' עובדת כוכבים מעוברת כו' אבל תוס' שם מ"ז ב' ד"ה מטבילין כו' חולקין ע"ז וכ"כ הרא"ה וכתב כיון דלא חזי למילה סלקא ליה בהכי כמו אשה וכנ"ל ואחר שנולד הוא כישראל גמור אף בלא מילה אלא שמלין אותו כמו תינוק ישראל וז"ש וי"א כו':

ו **עיקרי הדת כו'**. שם אר"א מאי קרא ותרא כו':

ז **ומודיעין אותו כו'**. והשמיט לקט ש"פ משום דלא שכיח האידנא:

ח **אלא כל העובדי כו'**. כמ"ש בסוטה ט' א':

ט **הוגנת כו'**. שם ובמקום כו' וכ"ד כו':

י **וי"א כו'**. רי"ף ורא"ש בספי"ט דשבת ועבא"ח סי' תקל"א ס"ז בהג"ה מש"ש:

יא **והם מחזירין כו'**. דמשום זה אמרו שם נשים מושיבות כו' לה מבחוץ:

יב **ויברך כו'**. פסחים ז' ב' ועתוס' שם ד"ה על הטבילה אור"ח כו' וכ"כ הרי"ף:

יג **כל ענייני כו'**. שם מ"ו ב' אר"י כו' משפט כו' ואינו גר בלא מילה וטבילה ושם מ"ז ב' והאר"ח אר"י גר כו':

יד **מיהו דוקא כו'**. ממש"ש מ"ה ב' מי לא טבלה לנדתה וטבילת נדה בלילה וגם אין דרך אנשים להיות עמה וז"ש אפי' לא כו':

טו **חוץ כו'**. ממש"ש מ"ז א' ת"ר ושפטתם כו' בינו לבין עצמו כו' נאמן אתה לפסול כו' ובקדושין ס"ב גר נמי לאו כו' ואם בדיעבד שפיר דמי בידו הוא ותי' תוס' דבקבלה היא ועתוס' ביבמות מ"ה ב' ד"ה מי כו' ובקדושין שם ד"ה גר כו' ובזה ניחא מש"ש אלא מעתה כו' משום דעבד משוחרר א"צ קבלה כמ"ש ביבמות מ"ח א' ועתו' דקדושין שם ד"ה אלא כו':

טז **ולהרי"ף כו'**. כן תי' הרי"ף קושיא הנ"ל דקרו ליה בר ארמייתא רצו לפסול בנה ומ"מ קשה מש"ש מ"ז א' ואי אתה נאמן כו' דבנים בלא"ה לא פסילי ותי' הרמב"ן דצריך מ"מ לקבל בפני שלשה למול ולטבול ולהודיעו מקצת מצות כו':

יז **או בלילה**. אינו מוזכר זה ברי"ף אלא הטור כתב כן בשמו ולמד ממ"ש אצל שלשה דחד טעמא לתרוייהו דמשפט כו' וכמ"ש תוס' מ"ו ב' ד"ה אין מטבילין כו' וכ"כ הרמב"ן דקי"ל אם דנו בלילה אינו דין אף בדיעבד אבל הרמב"ם כתב דבלילה בדיעבד ש"ד וכמ"ש בס"ד וכ"כ הרשב"א וכתב דטבילה כגמר דין דמי ולכתחלה הוא דמחמרינן וש"ע אגב שטפיה דשנים כתב דברי רמב"ם גם אלילה ונראה שגם הרי"ף סובר כדברי הרמב"ם מדלא קשה ליה אהנ"ל אלא דלא הוו שלשה ל"ק ליה מלילה:

יח **הואיל כו'**. עתוס' שם ד"ה תקוני כו':

יט **המל כו'**. כגי' שלנו דמברכין שתי ברכות וערא"ש שם וכמ"ש בסי' רס"ז סי"ב:

כ **למול כו'**. כשיטתו וכמש"ש ובסי' רס"ה ס"ב ועבה"ג:

כא **בין קטן כו'**. ממש"ש איתביה אביי כו' ש"מ דבכ"ע יכול למחות:

כב **ובמקום כו'**. ערש"י שם:

כג **ואם ראינום כו'**. לשון הרמב"ם שראינוה נוהגת בדרכי ישראל תמיד כגון שתטבול לנדתה ותפרוש תרומה בעיסתה וכיוצא בזה וכן גר שנוהג בדרכי ישראל שטובל לקריו ועושה כל המצות הרי אלו בחזקת כו' ולמד ממש"ש מ"ה ב' מי לא כו' אבל הרמב"ן חלק עליו וכתב ודברי תמה הם דא"כ הל"ל מי לא שמר שבת אחת דיותר קל לידע מטבילה ובירושלמי פ"ג דקדושין דתני בר קפרא גר שמל ולא טבל ה"ז כשר שאין גר שלא טבל לקירויו וקשיא עלתה לו טומאה קלה בטומאה חמורה א"ר יוסי בר בון מכיון שזו וזו לשם קדושת ישראל עלתה לו:

כד **ואעפ"כ כו'**. ממש"ש מ"ז א' ומעשה כו':

כה **אבל מי כו' וכתב הרמב"ם כו'**. הכל הוא מדברי הרמב"ם ולמד זה מירושלמי הביאו מ"ע שם חביבה א"י שמכשרת גרים האומר בארץ ישראל גר אני מקבלין אותו מיד ובח"ל אין מקבלין אותו אא"כ היו עדיו עמו ולכאורה זה הירושלמי סותר גמ' שלנו דקי"ל בין בארץ כו' ולר' יהודה הוא להיפך ופי' הרמב"ם שהירושלמי מיירי בכה"ג והטעם דמעלה עשו ביוחסין וכמ"ש ברפ"ד דקדושין דכל הארצות עיסה כו' וס"ל לירושלמי כמ"ד שם דאף בבל עיסה לא"י ועתוס' דיבמות מ"ז א' ד"ה במוחזק כו':

כו **כשיבוא כו'**. כמש"ש כ"ד ב' ת"ר אין מקבלין כו' וכתב הרמב"ם בימי דוד שמא מן הפחד חזרו ובימי שלמה בשביל המלכות והטובה והגדולה שהיו בהישראל חזרו ואע"ג שאמרו שם הלכה כדברי כו' היינו בדיעבד וכמ"ש למטה ואפי' נודע כו' יצא כו' וכתב שם אבל אינו מגירי הצדק וכתב שם ואעפ"כ היו גרים מתגיירים בימי דוד ושלמה בפני הדיוטות והיו ב"ד הגדול חוששין לא דוחין אותן אחר שטבלו מ"מ ולא מקריבין אותן

עד שתראה אחריתן ולפי שגייר שלמה נשים ונשאן וכן שמשון גייר ונשא והדבר ידוע שלא חזרו אלו אלא בשביל דבר חשבן הכתוב כאלו הן עובדי כוכבים כו' ומפני זה אמרו חכמים קשה להם גרים לישראל כספחת שרובן חוזרין בשביל דבר ומטעין את ישראל וקשה הדבר לפרוש מהן אחר שנתגיירו צא ולמד מה אירע במדבר כו' ועתוס' מ"ז ב' ד"ה קשים לפי כו' ומ"ש ואעפ"כ היו גרים כו' עתוס' כ"ד ב' ד"ה לא כו' וי"ל כו' וז"ש למטה אפי' נודע כו' וחוששים לו כו':

כז **ואם איש כו' ואם כו'**. שם וכנ"ל דמש"ש הלכה כו' דוקא דיעבד וכמ"ש במנחות מ"ד א' שמא עיניך כו':

כח **ואפי' חזר כו'**. כנ"ל ס"ב וכתב שם שלכן קיימו שלמה ושמשון את נשותיהם אע"ג שנגלה סודן וסופן הוכיח על תחלתן כנ"ל:

כט **ישראל מומר כו'**. כנ"ל דאפי' גר שחזר לסורו ה"ה כישראל לכל דבר:

ל **רק מדרבנן כו'**. כמ"ש באבות דר"נ פ"ח שוב מעשה בריבה אחת כו' א"ל שכל אותן הימים כו':

לא **ולקבל כו'**. בבכורות ל"א א' ת"ר וכולן כו' ועתוס' שם ד"ה וכולן כו' ואר"ת כו' גר שקיבל עליו כו' ושם ל' ב' דקבלה בפני שלשה חברים וכמ"ש ביבמות שם ג"כ כנ"ל:

## סימן רסט

א **דין תורה כו'**. יבמות כ"ב א' השתא ומה ערוה כו' ושם ומ"ש מעריות כו' וגר כו':

ב **כדי שלא כו'**. שם ועתוס' שם ד"ה ערוה כו' אבל הרמב"ם לא ס"ל כדבריהם דס"ל דמן האב מותר כמ"ש בס"ב וס"ג. כ"מ ע"ש. וליתא דגם להרמב"ם צ"ל כדברי תוס' דהא אחות אם ואשת אחיו מן האם מותר בעובד כוכבים ואסור לגר וע"כ משום אחלופי אלא דלדידיה אמו ואחותו מאמו הוא משום שמא יאמרו ואחות אם ואשת אחיו מאם משום אחלופי וכאן לא נקט אלא אותן שהיו אסורות בנכריותו ונ"מ דאלו אפי' בדיעבד יוציא אבל הנך א"צ וכמ"ש בס"ב ועמש"ש:

ג **כיצד כו'**. הנה בפ"ט מה' מלכים כתב שש עריות אסורות על ב"נ האם ואשת אב ואשת איש ואחותו מאמו וזכור ובהמה שנאמר על כן יעזב איש את אביו זו אשת אביו ואת אמו כמשמעה ודבק ולא בזכור (כצ"ל ברמב"ם שם) באשתו ולא באשת חבירו והיו לבשר כו' להוציא בהמה כו' ונאמר אחותי בת אבי אך לא בת אמי ותהי לי לאשה. והוא דברי ר"ע בסנהדרין נ"ה א' אך אחותו לר"ע שרי כמש"ש ב' וערש"י שם ד"ה ת"ש וגם כו' אלא שהוא פסק כרבנן שם נ"ז ב' ת"כ דר"י כל ערוה כו' וחכ"א הרבה כו' ונראה דל"ג

הרבה אלא יש שאין ב"ד של ישראל כו' והיינו ההיא דמפרש בסיפא בא כו' והן אחותו לבד ונערה המאורסה (צ"ע מהו בנערה המאורסה) אחותו מקרא דע"כ יעזב כו' דלר"ע צריך לדחוקי ורבנן מוקי כפשטיה ובת"כ פ' קדושים ואיש כו' חסד הוא ושמא תאמר קין נשא אחותו ת"ל חסד הוא ועולם מתחלתו לא נברא אלא בחסד וכמש"ש נ"ה ב' ת"ש מפני מה כו' ולא כדיחוייא דהתם ודלא כפירש"י שם נ"ז ב' ד"ה הרבה כו' וכ"כ הרמב"ן אלא שכתב דכל אותן שמאם אסורות לרבנן ואין בינו לבין הרמב"ם אלא אחות האם מן האם וכמ"ש ברמב"ן. דכ"ב עריות הן ד' שאינן מצד קורבה זכר ובהמה ואשת איש ונדה וכולן אסורות לעובד כוכבים חוץ נדה דלית להו וח"י עריות מצד קורבה כמ"ש בפ"א דיבמות ט"ו נשים כו' שש עריות כו' הרי כ"א ואשת אחיו חשיב שם ג' פעמים מאביו ומאמו ושלא היה בעולמו ואחותו ב"פ מאביו ומאמו והנה שבע הן קורבת עצמו ושבע מצד אשתו וד' אשת קרובים שבעל אוסר על אשתו והנה בב"נ שבע שמצד אשתו כולן מותרים דאין אישות לעובר כוכבים וכן ד' של אשת קרובים כולן מותרים לבד אשת אביו דאתרבאי מקרא לר"ע אבל לר"א כולן מותרים וז' שמצד עצמו אותן שמצד אב כולן מותרים כמ"ש ביבמות פי"א (צ"ח א') דאין אב לעובד כוכבים לכן אמרו שם נ"ח ב' דעובד כוכבים מותר בבתו וכ"ש בבת בתו ובת בנו וכן אחות האב לר"ע מה"ט אלא לר"א אתרבאי מקרא אבל אחות האם ס"ל לרמב"ן דאסור אף לר"ע וכתב משום דכתיב לאמר אתרבאי כל שמצד אם אבל הרמב"ם ס"ל דאינן אסורין אף לרבנן אלא אמו ואחותו שמפורשין וכמו לר"מ אליבא דר"ע ול"פ ר"מ וחכמים אלא באחותו ובפי' דקרא כמ"ש בגמ' הנ"ל ופריך שם נ"ז ב' וסבר ר"מ כל כו' ופי' הרמב"ן דקושיא לא קאי אלא אסיפא דמילתא דאמר אין ב"נ מוזהר כו' וכאן תני אחותו כו' אבל מאשת אביו לא פריך דלא גזרו שאר אב בגרים דלא כפירש"י שם ד"ה ואיכא דתני כו' וראיה ממה דפריך לר"מ דוקא ואי כפירש"י גם לרבנן קשה דהא רבנן ל"פ בזה ומשני ל"ק הא ר"מ כו' וה"ה דלא אתי הברייתא כרבנן דל"פ אלא באחותו דהא ע"כ כר"ע ס"ל מדמודי בחייבי מיתות ב"ד לר"מ ובפלוגתא דראב"י ור"ש ביבמות צ"ז ב' פסק כרב אחא בר יעקב וכלישנא קמא דלא כרי"ף וטעמו ממש"ש צ"ח א' אמר רבא הא דאמור רבנן כו' משמע דאף מדרבנן אין אב לגר וקאמר דהא שני אחין תאומים כו' וכן כל שאר שיש בו צד אב מותר לכתחלה אחות האב מן האם ואחות האם מן האב ואחותו מן האב ואע"ג דבברייתא שם כולן אסורין כבר אוקמוה כר"א משום דאחות האב אסור לב"נ אליביה אבל לר"ע ורבנן כל שיש בו צד האב מותר לגמרי וכ"כ הרמב"ן ורשב"א אבל אחות האם מן האם אסור לגר מד"ס אע"ג דמותר לב"נ מדקאמר אין אב לעובד כוכבים כו' משמע דאם יש לו וכן באחין מן

האם דאסור כנ"ל וכן צד האב שמצד אישות מותר אפי' אשת אב לד"ה רק אחיו מאמו כנ"ל וכמו בקורבי עצמו וכמש"ש מאי לאו כו' לא כו' ולא קאי רק אאשת אחיו לבד דלא בפי' הראב"ד שקאי אכל האסורין מאישות דהא חשיב שם אשת אחי אביו והיא ודאי אפי' נשאה כשהוא גר. רמב"ן. ועוד חילוק בין ברייתא לרבנן דלהברייתא אחות אם מן האם יוציא אבל לרבנן יקיים כמו אחות אב מן האב לר"מ דאינו אלא משום אחלופי וה"ה לאחות האם מן האם לר"ע ורבנן וכ"ש באשת אחיו מאמו זהו שיטת הרמב"ם וז"ש אם היה נשוי כו' לשאר כו':

(ליקוט) עמש"ש והכלל להרמב"ם לב"נ אסור אמו ואחותו מאמו ואשת אביו ושאר מותר לגמרי וכרבנן דר"מ. ובגר צד אביו מותר לגמרי בין שמצד עצמו בין מצד אישות הלכך מותר אף באשת אב ובזה קל מעובד כוכבים אבל בזה חמור ממנו שכל מצד האם אסור לו בין מצד עצמו או מצד אישות הלכך אסור באמו ואחות אמו מן האם זהו מצד עצמו ומצד אשתו אסור אחות אשתו מאמה ובת אשתו ובת בתה וחמותו ואם חמותו וכמ"ש בס"ה הנושא כו' וה"ה כו' וה"ה להנך וכמ"ש בתוס' ורמב"ן ומצד אישות אסור באשת אחיו מאמו כולם ט' עריות. ושיטת הרמב"ן בגר כדברי הרמב"ם אלא בעובד כוכבים כתב דלד"ה אסור בכל העריות מצד אם ומותר מצד אב ומצד אישות ל"ל כלל רק אותן שפרטן אחות האב מן האם לר"א ואשת אב לר"ע אלא דלר"מ אליבא דר"ע אין אסור קרובי אם אלא מיתת ב"ד ולר"א ורבנן אף חייבי כריתות. ושיטה אחרת לרש"י וע' בדברי הרמב"ן (ע"כ):

ד **עובד כוכבים אסור כו'**. כמ"ש רבא שם הא דאמור רבנן כו' ובין בקורבה שמצד עצמו ובין שמצד אשת הקרוב וכמש"ו:

ה **אע"פ כו' כגון כו'**. כראב"י וכלישנא קמא:

ו **לפיכך כו'**. בברייתא שם:

ז **וכן אחות כו'**. דלא כברייתא אלא כרבנן כנ"ל:

ח **ויש אוסרים כו'**. כפירש"י הנ"ל דגם מאשת אב פריך ומשני הא ר"מ כו' ועתוס' דיבמות שם ד"ה אשת אביו כו' ומיהו כו' וכ"כ הטור וטוב להחמיר כדברי שניהם ובכ"ז אין חילוק בין הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה או הורתו ולידתו שלא בקדושה ובן א' הורתו שלא בקדושה כו' כן הסכים הרמב"ן וכן סתם הרמב"ם וש"ע ועתוס' שם ד"ה נשא כו':

(**ליקוט**) **ויש אוסרים בא"א**. הוא מדברי הטור וכמש"ש אבל הרב לא עיין כאן דהטור פליג הרבה על הרמב"ם דלדידיה שפסק גם כר"א אסור גם באחותו ואחות אב ואחות

האם מן האב כמ"ש בברייתא דשם ואין קולא בצד אב אלא מצד אישות כגון אשת אחיו מאביו ובן בדידה אחות אשה הגיורת מאב כמ"ש תוס' וכנ"ל ועוד דאחותו ואחות אביו ואחות אמו מן האם יוציא כמש"ש וכן באשת אביו יוציא שהוא פסק כדברי שניהם ועוד דפסק כר"ש דמן האב ומן האם אסור כמו מן האם לבד דלא כהרמב"ם שכתב שני אחין תאומים כו' (ע"כ):

ט **אבל כו'**. דכל שמצד אם לבד אסור כמו שאסור אשת אחיו מאמו וכנ"ל ומ"מ נראה דאחותו אף מן האב ואם אסור דהא לב"נ אסורה דהא ילפינן מדכתיב וגם אמנה כו' אך כו':

י **מן האם**. כמ"ש בס"ז מותר לאדם כו' והן דברי הרמב"ם ועתוס' שם ד"ה אשה כו' או שמא כו' וכ"פ הרא"ש וכ"ש לשיטת הרמב"ם דאף בקרובי עצמו מצד האב מותר לכתחלה כנ"ל:

יא **ואם אינו רוצה כו'**. ממש"ש נשא אשה ובתה כונס אחת:

יב **לענין דין כו'**. דלא כפירש"י שם ועבה"ג:

יג **אפי' לחליצת כו'**. עתוס' שם ק"א ב' ד"ה ואנא כו' ויש לומר דאצטריך כו':

## סימן רע

א **ואפי' אין לו כו'**. רמב"ם וטור וכמש"ש יתר ע"כ ארשב"ג כו'. והג"מ תמה על הרמב"ם דסי' ברכה כו' אבל איסורא ליכא דומיא דבתו ובירושלמי סוף ביכורים ר"י בשם ר' חייא בר ווא שאלו לרשב"ג מהו שימכור אדם ס"ת לישא אשה א"ל אין מפני חייו ולא אגיבון כו' ולמה לא אגיבון כי אתא ר"ח ר' פנחס ר' יוחנן בשם רשב"ג מוכר אדם ס"ת לישא אשה וללמוד תורה כ"ש מפני חייו ותי' בד"מ דאין לו מה יאכל דקאמר הרמב"ם רק ע"י הדחק:

ב **וה"ה לצורך כו'**. עתוס' דב"ב ה' ב' ד"ה פדיון כו':

ג **שכר כו' אבל כו'**. מנחות ל' א' ועתוס' שם ד"ה אם כו':

(**ליקוט**) **ערש"י שם ד"ה כחוטף**. מצוה עבד כו' ועט"ז ודברי רש"י עיקר (ע"כ):

ד **האידנא כו'**. שעיקר הכתיבה משום ללמוד בה וכמ"ש ועתה כתבו כו' ולמדה כו' ולדידהו לא חיתה נכתבת אלא תורה שבכתב כמ"ש בפ' הנזקין (ס' ב') ובתמורה דברים שבע"פ כו':

(**ליקוט**) **האידנא כו'**. עבב"י וכ"כ המ"מ וכן עיקר וכ"כ ט"ז (ע"כ):

# סימן רעא

א **אין כותבין כו'**. ברייתא ריש מסכת סופרים ואיתא בפי"ד דשבת (ק"ח א') ג"כ לענין תפלין וע"ש כ"ח ב':

(**ליקוט**) **אין כותבין כו'**. בפי"ד דשבת וה"ה לס"ת וכמ"ש בירושלמי פ"א דמגילה הלכה י"א וצריך שיהא כותב על הגויל כו' לא כו' אין כותבין אלא על עור בהמה טהורה שנאמר למען תהיה תורת ה' בפיך ממה שאתה נותן לפיך והא תני כותבין ע"ג עור נבילות וטריפות ממינא דאת נותן לפיך (ע"כ):

ב **שיאמר בתחלת כו'**. עמ"ש בא"ח ר"ס י"א:

(**ליקוט**) **שיאמר כו'**. בסה"ת סי' קצ"ב מסתפק בזה משום דבתרומה סגי במחשבה כמ"ש בפ"ג דשבועות ורפ"ב דקדושין ואמרינן ברפ"א דתרומות חמשה כו' האלם כו' ואמר בירושלמי מפני הברכה הלא"ה סגי במחשבה אבל בפיגול דוקא בדיבור כמ"ש בפסחים ס"ג א' ועתוס' שם ד"ה ר"מ סבר כו' (ע"כ):

ג **ואם מעבדן כו'**. עמש"ש ס"ב:

ד **ויסמן כו' ולא כו'**. עש"ך:

ה **צריך שיהיו כו'**. כמ"ש בפ"א דמ"ס הלכה ה' אין כותבין לא על דפתרא כו' ואמרינן בפ"ב דמגילה (י"ט א') ופ"ב דגטין (כ"ב א') ופ"ח דשבת וש"מ דפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ ועתוס' דשבת קט"ו ב' ד"ה מגילה כו':

ו **או בסיד כו'**. עמ"ש בא"ח סי' ל"ב ס"ח ועתוס' דשבת ע"ט ב' סד"ה קלף ובמגילה י"ט א' ד"ה דפתרא כו' ובמנחות ל"א ב' ד"ה הא כו':

ז **כותבין כו'**. רמב"ם וכמ"ש בירושלמי פ"ק דמגילה הלכה י"א וצריך שיהא כותב על הגויל במקום השיער ועל הקלף במקום נחשתו אם שינה פסול וכ"ה במ"ס פ"א הלכה ד':

ח **והוא כו'**. כמ"ש בפ"ק דב"ב (ג' א') גויל אבני כו' ועתוס' דשבת ע"ט ב' ד"ה קלף כו' בב"ב י"ד א' ד"ה בגויל כו':

ט **ואם כו'**. כדעת הרמב"ם שכתב דקלף דוקא בדיעבד ודוכסוסטוס אף בדיעבד פסול וטעמו ממ"ש בירושלמי הנ"ל וצריך שיהא כו' ולא הזכיר דוכסוסטוס וכן במ"ס שם וכן שם פ"ב הלכה י' ובירושלמי שם וכמ"ש בס"ד ובפ"ק דב"ב (י"ד א') בגויל ו"ט בקלף כו' ולכתחלה דוקא על הגוילים כמ"ש בגטין נ"ד ב' גוילים שבו לא כו' ובפ"ג דמנחות (כ"ט א' ל"ד א) כל אות שאין גויל כו' ועיקר מילתיה אתמר אס"ת דתפלין פסולין בגויל ומזוזה לכתחלה אדוכסוסטוס ובב"ב י"ד ב' ואי ס"ד ס"ת הקיפו כו' ומאי פריך ודלמא היה נכתב על קלף וער"נ פ"ח דשבת. אבל כל הפוסקים חולקים עליו ומכשירין בדוכסוסטוס

בדיעבד וכמ"ש בשבת ע"ט ב' כי תניא כו' ודעת סמ"ג והג"מ וש"פ דאף קלף לכתחלה וכתבו ולא נאמר גויל וקלף אלא למצוה ור"ל בירושלמי ומ"ס הנ"ל ודעת הר"נ דלכתחלה דוקא על הגויל כנ"ל:

י **וקלפים שלנו כו'**. עתוס' דשבת ע"ט ב' ד"ה קלף כו' ובב"ב י"ד א' ד"ה בגויל כו' ועבא"ח סי' ל"ב ס"ז:

יא **ואין כותבין כו'**. ע (נחתך הגליון ונראה דצ"ל עש"ך):

יב **ואם שינה כו'**. גמ' דשבת שם ומנחות ל"ב:

יג **מיהו כו'**. סה"ת וכתב דדוקא בתפלין פסול אבל במזוזה וס"ת כיון שכשירות בקלף ודוכסוסטוס כשרין בכ"ע ועתוס' דמנחות שם ד"ה אידי כו' ופי' שם ה"ר יוסף כו' וכמ"ש ברש"י בשבת שם אבל בתי' האחרון שם ס"ל כסברא ראשונה וכן ס"ל בשבת שם ד"ה אידי כו' ומרדכי כתב דקי"ל כאב"א שם ושם וכר' אחא דברייתא כיוצא בו כו' אתיא כוותיה כמש"ש אבל כל הפוסקים פסקו כסברא ראשונה וכמ"ש בירושלמי הנ"ל אם שינה פסול וכן במ"ס שם הלכה ד' הל"מ שאם שינה בזה ובזה שאין קורין בו:

יד **כתב כו' אבל כו'**. ירושלמי שם לא יהא כותב חציו על העור והציו על הקלף אבל כותב הוא חציו על עור בהמה טהורה וחציו על היה טהורה וכן במ"ס פ"ב הלכה י' ומסיים שם אע"פ שאינו מן המובחר:

טו **ס"ת כו' ואם כו'**. בירושלמי שם הל"מ שיהו כותבין בעורות וכותבין בדיו ומסרגלין בקנה כו' וכן במ"ס שם הלכה א' [ובויקרא רבה אמרינן קווצותיו תלתלים זה הסירגול שחורות כעורב אלו השיטות] ובמגילה ט"ז ב' וערש"י שם ד"ה כאמתה כו' ודלא כר"ת בתוס' דמנחות שם ד"ה הא מורידין כו' ודחק שם אבל כל הפוסקים הסכימו לפירש"י:

(**ליקוט**) **ס"ת צריך כו'**. בספ"ק דמגילה וכפירש"י וכ"ה בירושלמי שם הלכה א' ר' חלבו ר' ייסא בשם ר"א נאמר כאן דברי שלום ואמת ונאמר להלן אמת קנה ואל תמכור ה"ה כאמיתה של תורה מה זו צריכה שרטוט אף זו צריכה שרטוט מה זו ניתנה להדרש כו' (ע"כ):

טז **ולא ישרטט בעופרת**. דז"ש בירושלמי ובמ"ס מסרגלין בקנה לא למעוטי סכין וכיוצא אלא עופרה וכיוצא. הרא"ש בשם ר"י וש"פ:

יז **ס"ת צריך כו'**. בירושלמי ומ"ס הנ"ל ובגמ' פי"ב דשבת (ק"ג ב') וכמש"ו אבל לא כו':

יח **העשוי כו'**. פ"ב דשבת (כ"ג א'):

יט **שרוי כו'**. דלא כר"ת שפוסל כמ"ש בתוס' פ"ב דגטין (י"ט א') ובפ"ב דמגילה וש"מ ועמ"ש בא"ח בסי' ל"ב ס"ג וז"ש אבל לא כו':

כ **ואם כתבו במי כו'**. עמש"ש סי' תרצ"א ס"א:

כא **או בזהב**. דמש"ש אזכרות ל"ד ולרבותא נקט. וכ"ה במ"ס פ"א הלכה ט' אין כותבין בזהב ומעשה כו' ע"ש ועמ"ש בא"ח סי' ל"ב ס"ג:

כב **וי"א דלא כו'**. כתי' ה"ר יוסף בתוס' דשבת קט"ו ב' ד"ה מגילה ובתוס' דמנחות ל"א ב' ד"ה עשאה כו' וע"ש ושם שסתרו פירושו וכתבו ונראה כו' וכ"כ בסה"ת וש"פ ועבא"ח סי' של"ד סי"ג:

כג **י"א כו'**. כמ"ש בפ"ח דשבת (פ' ב') ובפ"ג דתענית כ' ב' לפיכך כו' (ושם א' ובסנהדרין ק"ו א'):

## סימן רעב

א **שהם כ"ד כו'**. כמ"ש בפ"ק דעירובין (יו"ד ב') ובפ"ד דמנחות (מ"א ב') וש"מ:

ב **וכן אם כו'**. ממש"ש רב הונא כתב כו':

ג **והעמוד כו'**. עתוס' שם ב' ד"ה תרי כו' והרמב"ם חולק והרא"ש מסתפק בזה ע"ש:

ד **כשיגמור כו' ולא יגמור כו'**. ז"ש שם באמצע השיטה דוקא (דלא כפירש"י וכ"מ בגמ' שם):

ה **ועושה כו'**. עתוס' שם ד"ה פסוק א' כו' וכ"כ הרא"ש וש"פ:

## סימן רעג

א **בגורל**. ממ"ש בירושלמי שם צריך ליתן ריוח בספרים מלמעלן שתי אצבעות ומלמטן שלש בתורה מלמעלן שלש ומלמטן טפח וכן במ"ס פ"ב הלכה ד' וט"ס שם וצ"ל שלשה חלקים בטפח ואיידי דנקט ברישא טפח אמר בסיפא ג"כ חלקי טפח:

ב **ועוד שתי כו'**. רמב"ם וכמו בין דף לדף:

ג **ואם אין כו' ולא ימשוך כו'**. שם וכמ"ש בס"ב לא ימעט כו' ה"ה שלא ימשוך:

ד **ותיבה בת כו'**. ממש"ש נזדמנה לו תיבה כו' משמע דוקא כל התיבה וכמש"ו אבל כו':

ה **נזדמנה כו'**. ממש"ש נזדמנה כו' ול"ק בתיבה בת ד' שלא יהא שתים חוץ לדף אלא דעד חציה מותר וקמ"ל דדוקא רובה אסור אבל הרא"ש פסק דשלש לעולם אסור ולכן קאמר בת חמש ול"ק בת ד' כנ"ל דשתים לעולם מותר ועבא"ח סי' ל"ב סל"ג:

ו **שכח כו'**. כרש"ש דפ' עולא שם (ע"ש) כוותיה אע"ג דבמה שאמר ולא עוד כו' אין הלכה כמותו כמ"ש בפ"ד דחולין (ע"ה ב') . סה"ת וש"פ (עבסה"ת ובש"ך לקמן סי' רע"ו ס"ק ז' וכן רבינו בא"ח סי' ל"ב ס"ק ע"ט הניח בצ"ע):

ז **ובשאר כו'**. מדפליגי בשם דוקא ובמ"ס פ"ה הלכה ב' הכותב יהודה ולא נתן בו דל"ת יתלנו מלמעלה כו' ושם הלכה ד' פליגי בשם אבל ברישא משמע דד"ה היא:

## סימן רעד

א **צריך כו'**. כמ"ש בגטין מ"ה ב' ורשב"ג עיבוד כו' ומשמע דסתמא לאו לשמה עד שיכוין ועתוס' דע"ז כ"ז א' ד"ה וכי כו' ונסתפק בסה"ת אם די במחשבה או עד שיאמר בפיו וע"ל ר"ס רע"א ובליקוטים שם ועבה"ג:

ב **וצריך שיקרא כו'**. עמ"ש בא"ח סי' תרצ"א ס"ב בהג"ה:

ג **תמה**. שבת ק"ג ב' ומוקמינן במנחות ל"א ב' ההיא ברייתא בס"ת ועתוס' שם ד"ה עשאה כו':

ד **ואם כו'**. כנ"ל דבעי תמה שיהיו כל אותיותיה שלמים כמש"ש ועוד שאין מוקף גויל כמ"ש בס"ד:

ה **צריך כו'**. פ"ג דמנחות וכמש"ל סי' רע"א ס"ג דעיקרה בס"ת איתמר:

ו **ולא יהיו כו'**. כמ"ש למטה:

ז **ויהיה בין כו'**. מנחות שם:

ח **ולא כו' ואם כו'**. במ"ס רפ"ב מניחין כו' אם עירב כו':

ט **או דומה כו'**. שבת שם:

י **בין כו'**. שם:

יא **בין כו'**. מנחות שם:

יב **ויכול כו'**. עש"ך:

יג **ספר כו' ואפי' כו' וכן כו'**. במ"ס פ"ג הלכה ז' ספר כו' גרפו כו':

יד **ודוקא כו'**. כיון שאין בו שיעור סתומה ובמ"ס פ"א הלכה י' רצוף שעשאה מסורג כו' היינו כשיעור סתומה:

(**ליקוט**) **ודוקא כו' כל כו'**. ממ"ש בפי"ב דשבת (ק"ג ב') עשאה כשירה ובשירה אמרינן במ"ס שצריך שיניח כשיעור סתומה כמ"ש הרא"ש בשמם בסי"ד וכ"כ הריב"ש בסי' רפ"ו מדברי הרמב"ם ואמר עשאה כשירה משמע דוקא כשיעור סתומה וע"ל סי' רע"ג ס"ג ואם אין כו' יניח חלק כו' ושם ס"ד נזדמנה כו' ואם לאו מניח כו' (ע"כ):

## סימן רעה

א **פרשה כו' יגנז**. כ"ה במ"ס פ"א הלכה י"ד:

ב **וי"א דמותר כו'**. דמ"ש יגנז מפני שאסור למעט את הכתב לכתחלה כמש"ל סי' רע"ג ס"ב:

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. והרמב"ם חולק וכ"ד הריב"ש סי' ז' וע"ש בארוכה וראיות הרשב"א עש"ה (ע"כ):

ג **בצורת כו'**. עמ"ש בא"ח סי' ל"ב סל"ו:

ד **ודוקא כו'**. דלא אמרו אלא או שכתב את השירה כיוצא בה ומ"ש במ"ס פ"א הלכה י' מסורג כו' או כו' היינו שאין כתוב אריח ע"ג לבינה וז"ש ובלבד כו':

ה **שירת הים כו'**. מ"ס פי"ב הלכה י"א:

ו **ושאר כו' עד כו'**. כמ"ש בספ"א דמגילה ובמ"ס שם הלכה י' ר"ז ר"י בשם רב כו':

ז **צורת כו' וכותבין כו'**. כ"כ בשם מ"ס והוא שם במ"ס והוא משובש אצלינו:

ח **כתב המלא כו'**. עבה"ג ועתוס' דמנחות למ"ד א' ד"ה אבל כו':

(**ליקוט**) **כתב כו'**. מנחות ל"ב ב' כתב האגרת וכפי' תוס' שם ד"ה כתבה כו' וכפירושם דיליף מספר מה ספר כו' וכפי' השני שברש"י ע"ש (ע"כ):

ט **וכל כו'**. ע"ל סי' רע"ג ס"ה:

## סימן רעו

א **טעה ודילג כו'**. ע"ל סי' רע"ג ס"ו דאף בשם תולין תיבה שלימה ובשאר ל"פ דבין ר' יהודה ובין ר' יצחק וכ"ש לר' יוסי ורש"ש כולם ס"ל דתולין כמש"ש הטועה כו' ותולה כו' [וכן רשב"א דפליג אמר משום דאין כותבין את השם כו' כיצד הוא עושה כו' הלא"ה תולה את מה שגרר ומחק] ובירושלמי שם תולין בספרים ואין תולין לא בתפלין ולא במזוזות ואפי' בפסוק שלם אמרו שם אם אין בו רק שלש שיטין יתקנו ועבד"ה בשם רשב"ץ:

ב **אבל לא כו'**. טור וכנ"ל סי' רע"ג ס"ג דתיבה שלימה אין כותבין בין דף לדף ועבד"ה שם:

(**ליקוט**) **אבל לא כו'**. מ"ס פ"ה הלכה ח' הטועה ודילג את השיטה כו' (ע"כ):

ג **אע"פ כו'**. בגטין נ"ד ב':

ד **מהשמות כו'**. כן הוכיח הר"י אסכנדרני מהא דס"ג ע"ש:

ה **צריך לומר**. בפה כמ"ש ר"ס רע"א ור"ס רע"ד:

ו **כתב שם אלהים כו'**. כמ"ש במ"ס פ"ד הלכה ד' וכל שמות הדיוטות כו' וע"כ בשנתכוין לקדשן דאל"כ אפי' בשמות הקדושים נמחקין כמ"ש הג"מ וש"פ מהא דסי"ב דלקמן ובמ"ס פ"ה הלכה ב' הכותב יהודה ולא נתן בו דל"ת יתלנו מלמעלה כו' ושם הלכה ג' היה צריך לכתוב את השם ונתכוין וכתב יהודה ולא נתן דל"ת מוחקו וכותב את השם כו':

ז **כשכותב כו' ואם כו'**. תוספתא ספ"ג דברכות הכותב את השם אפי' המלך שואל בשלומו לא ישיבנו היה כותב שני שמות או שלשה כיון שגמר א' מהן משיב וכ"ה במ"ס פ"ה הלכה ו' ומכאן הוכיח הר"י אסכנדרני שאפי' בשאר שמות שאין נמחקין צריך לשמה דג' שמות הוי"ה ביחד לא אשכחן וב"י כתב דאין ראיה די"ל כפי' נ"י שהניח ביריעה שמות הרבה לכותבן בטהרה כו' וליתא שהרי בירושלמי שם פ"ה מפורש כדבריו תני היה כותב את השם אפי' מלך שואל בשלומו לא ישיבנו היה כותב שנים או שלשה שמות כגון אל אלקים ה' ה"ז גומר את א' מהן ומשיב שאילת שלום:

ח **מלך ישראל**. כמ"ש בגמ' פ"ה דברכות (ל"ב ב') ובירושלמי שם לענין תפלה ל"ש כו':

ט **וכשיחזור כו'**. ב"י:

י **כשטובל כו'**. מ"ס שם.

יא **כתב כו'**. עבא"ח סי' ל"ב ס"ג:

יב **שכח כו'**. ע"ל סי' רע"ג ס"ו:

יג **מותר כו'**. עמ"ש בא"ח סי' ל"ב סכ"ד:

יד **ואין חילוק כו'**. ר"ל בכל הנ"ל כמ"ש בסה"ת והביאו ב"י והוכיח מירושלמי הנ"ל דס"ג דהא הג' שמות הנ"ל הוא בנביאים וכתובים:

טו **צריך כו'**. דהכתיבה בין הדפין הוא מדין תליה ואין תולין מקצת השם כנ"ל ס"ו וכ"ש כל השם בין הדפין שבלא"ה אסור:

טז **אסור כו'**. ספרי פ' ראה ר' ישמעאל אומר מנין למוחק אות מן השם שעובר בל"ת שנאמר ואבדתם את שמם לא תעשון כן לה' אלקיכם וכ"ה במ"ס פ"ה הלכה ו':

יז **ולא כו'**. פ"ד דשבועות (ל"ה ב'):

יח **ואלו השבעה שמות כו'**. רמב"ם כנוסחא שניה שכתב כ"מ והנוסחא הראשונה הוא ודאי טעות עבכ"מ שם:

יט **ויש גורסים כו'**. הוא כנוסחא האחרונה שכתב הכ"מ ברמב"ם והיא הנכונה שהרי בגמ' מנו לה והיא ודאי שם קדש וכן מנו לה בירושלמי פ"ק דמגילה ואע"ג שבגמ' ובירושלמי מונה הרבה בכללם אינן אלא שבעה וכ"ה במ"ס פ"ד הלכה א' אלא שנשמט משם שם אלקים ושם הלכה ב' הכותב אלף למ"ד מד' אותיות כו':

(**ליקוט**) **ויש גורסין כו'**. ר"ל אבל ל"ג שם אלו"ק דהוא נכלל באלקים אלא דזהו בלשון יחיד וזהו בלשון רבים כמו אדון אדונים והחילוק ביניהם הוא השגחה והנהגה בכלל או בפרט. ולא מנה שם י"ק שהוא נכלל ג"כ בשם העצם אע"ג שמנה שם אל"ף למ"ד לפי שהוא שורש אחד שהוא לשון חוזק וראיה שמצינו משמש במקום אחד יש לאל ידי

(בראשית ל"א:כ"ט) אילי הארץ (יחזקאל י"ז:י"ג) אבל שם י"ק הוא ג"כ משם העצם משמש על הוי"ה וקיום ולכן לא מצינו במקום אחר וכן בגמ' וירושלמי ומ"ס לא מנו אותו לבד וכ"ה כל הז' שמות סדורין בגמ' רק שתחשוב כל שם אלקו' לאחד. אבל לפי תרגומו י"ק שם היראה ונראה שזהו פלוגתת רשב"נ ור"א בירושלמי (פ"ב דחגיגה) ובמ"ד (פ' בראשית פי"ב) ובגמ' שלנו אמרינן כר"א כמ"ש בפ"ג דמנחות (כ"ט ב') מאי דכתיב כי בי"ק כו' (ע"כ):

כ **אשר אקי"ק**. ה"ה לאקי"ק השלישי אלא דרבותא קאמר דאף אשר אקי"ק קדש ואינו כאלקי האלהים שהשני חול כמש"ש הלכה ד' ואינן אלא שלשה:

כא **או שכתב כו'**. שם בברייתא:

כב **וכן א"ד מאד'**. גמ' שם כפי נוסחא שלנו:

כג **ויש כו'**. ר"ל בא"ד וכפי גוסחת ר"ח בתוס' שם ד"ה באלף כו' אבל בירושלמי פ"ק דמגילה איתא להדיא כסברא ראשונה כתב אלף דל"ת מאד' א"ה מאקי"ק שי"ן דל"ת משד' צד"י בי"ת מצבאות הרי אלו נמחקין כו' כתב י"ק מד' אותיות אל"ף למ"ד מאלקים אינו נמחק כללו של דבר כל שכיוצא בו שם מתקיים במקום אחר אינו נמחק וז"ש למעלה או א"ה כו':

כד **והשם שכותבין כו'**. כיון שאינו אותיות השם ואע"ג שרמוז על השם וכמ"ש הרא"ש בשבועות שם כל שלמה כו' לאו לענין שאינו נמחק קאמר אלא לידע פירושו כו' וכ"כ בתשובה כלל ג' סט"ו וכ"כ הרמב"ם וש"פ דהא לא חשיב אלא ז' שמות הנ"ל ואף ששם אלקים וכיוצא יש מהן הרבה שהוא חול ואפ"ה חשיב להו ולא חשיב להנך אלא שנסתפק בפסקיו שם מדברי תוס' הנ"ל דא"ד אינן נמחקין הואיל והן משם המיוחד וה"נ אות הראשון הוא תחלת שם העצם והוא כמו ראש התיבה ואע"ג דלא דמי לשם דשם הם ב' אותיות וגם אין כתוב אחריהם שום דבר משא"כ כאן מ"מ יש להחמיר שלא לצורך גדול ע"ש וז"ש אם לא כו':

כה **נדבקה כו'**. כן למדו מהא שכתוב בהג"ה דיו כו' והוא במ"ס פ"ה הלכה ז':

כו **ה' של כו' אבל כו'**. עט"ז ועבב"י באריכות:

כז **הכותב כו' ה"ל כו'**. מ"ס שם הלכה ב':

כח **ואסור כו'**. כמ"ש בר"ה י"ח ב':

כט **ויש נזהרין כו'**. עתוס' דסוטה יו"ד א' אבל הרא"ש כלל ג' חולק עליהם וע"ל ס"י בהג"ה ועש"ך:

## סימן רעח

א **ויתפור מבחוץ**. מ"ס פ"ב הלכה י"א וכן בירושלמי שם הל"מ שיהו כותבין בעורות כו' ותופרין בגידין וכשהוא תופר יהא תופר כתפר הזה אלא שפירשו שקאי על ס"ת שנקרע ממש"ש ושם ודובקין בדבק כו' ומ"מ הסכימו שה"ה בכה"ג:

ב **וישאר כו'**. כנ"ל סי' רע"ג:

ג **אם כו'**. עט"ז:

ד **אם כו'**. גטין ס' א' וכפי' הרא"ש בה' ס"ת סט"ז דבלא"ה אפי' אות א' אסור:

## סימן רעט

א **וה"ה כו'**. רש"י שם וש"פ ואפי' בגמ' ופוסקים דבכולם שייך אל תשכן כו':

ב **ואין להגיה כו'**. וכ"כ בתוס':

(**ליקוט**) **ואין להגיה כו'**. עתוס' דב"ב קל"ד א' ד"ה כל כו' ולר"י נראה כו' וכ"כ הרמב"ן וכתב שם שרבים מחקו שם גבי אתרוג תיבת לי בשביל שהוקשה להם קושית תוס' הנ"ל וכ' והרי מפורש מן הגמ' וירושלמי שאין זה כלום וכ' והגהת ספרים בסברא עבירה גמורה וראוי לנדות עליה (ע"כ):

ג **קראו כו'**. עבא"ח סי' קמ"ג ס"ד:

ד **ס"ת כו'**. ער"פ בתרא דעירובין (צ"ז א'):

ה **וכשגורד כו'**. כמ"ש בסי' רע"ד ס"ז וע"ל סי' רע"ה ס"א:

ו **אם דילג כו'**. כמש"ש לא ימעט כו' ולכן אמרו פתוחה כו' יגנז וכנ"ל ר"ס ער"ה:

ז (**ליקוט**) **ומ"מ כו'**. מ"ס פ"ה הלכה ה' גורר אחת וכותב שתים או שתים וכותב שלש ובלבד שלא יגרור אחת ויכתוב שלש. כצ"ל (ע"כ):

## סימן רפ

א **שאין עיפוצו כו'**. וז"ש בחדתא כו' ובזה מתורץ קושית תוס' שס ד"ה הא כו':

ב **אבל לא יותר**. בריב"ש מדייק מלשון הרמב"ם הנ"ל אפי' כו' בתוך ג' משמע דוקא ג':

ג **וכן כו'**. פסק הבעיא לקולא שהוא מד"ס:

ד **וי"א כו'**. הוא תמוה מאד וכבר תמה ב"י:

ה **וי"א דמותר כו'**. בירושלמי שם הל"מ שיהו כותבין בעורות וכותבין בדיו ומסרגלין בקנה וכורכין בשיעור וטולין במטלית ודובקין בדבק ותופרין בגידין וכשהוא תופר יהא תופר כתפר הזה וי"ח ע"ז ואומרים דיחידאה הוא דבמ"ס ספ"ב פליגי בזה ע"ש הלכה י"א

אין דובקין כו' ארשב"א כו' אבל אין תופרין במקום כו' וכתב מהרי"ק דליתא לסברא זו כיון דסתם בירושלמי כי הך תנא הלכתא כוותיה וז"ש וכן אם כו' וכרשב"א שם אבל י"מ דקאי אתפלין דומיא דכורכין בשער וכן מפרש הרמב"ם טולין במטלית אתפלין וכמ"ש בא"ח סי' ל"ב. ומ"מ במ"ס שם קאמר הל"מ ס"ת שנקרע מטלה כו' ועריב"ש סי' ל"א ומהרי"ק סי' קכ"ב:

י **כ"ז שמותר כו'**. כמ"ש ודובקין בדבק ותופרין בגידין כ"ז שמותר לתופרן אבל יותר מג' דלא מהני תפירה כ"ש דבק דלא מהני:

יא **ובכל כו'** כמש"ל סי' רע"ד ס"ה:

יב **ואם נחלק כו' וכן יזהר כו'**. עש"ך ס"ק ז':

יג **ס"ת כו'**. מ"ס שם הלכה ז':

## סימן רפא

א **ס"ת כו'**. עמ"ש בא"ח סי' ל"ט:

ב **או יותר כו'**. עתוס' שם ד"ה מעלין כו':

ג **ס"ת כו' וה"ה כו'**. כ"כ בשם מ"ס והוא בפ"א הלכה י"ג ס"ת שכתבו מין או ממזר או גר ופי' בגר תושב ור' שמחה מחקו ממזר דהא אמר בסיפא זה הכלל כו' וע' מרדכי וב"י:

ד **מיהו כשכר כו'**. עט"ז:

## סימן רפב

א **חייב כו'**. פ"ד דאבות ופ"ג דמ"ס ופ"ג דברכות (י"ח א' כ"ד א' כ"ו א') ופ"י דעירובין (צ"ח א') ופ"א דקדושין (ל"ג ב') ופ"ג דמנחות (ל"ב ב') וש"מ ועבמ"ר פ' במדבר פ"ד וכתב הרמב"ם דהא דברי הלוחות הן בס"ת וז"ש ומצוה כו' ולכבדו כו' כמו בארון:

ב **ולא ירוק כו'**. דאפי' בפני רבו אסור כמ"ש בפ"י דעירובין (צ"ט א') וכ"ש בפניה וכמ"ש בפ"ק דקדושין (ל"ג ב') ק"ו מפני כו':

ג **ולא יגלה כו'**. כמ"ש במזבח וכמ"ש במכילתא שם והלא דברים ק"ו ומה אם אבנים שאין בהם דעת לא לרעה ולא לטובה אמר המקום לא תנהוג בהם בבזיון חבירך כו' וכ"ש בס"ת כנ"ל ואע"ג דשם ממעט היכל וק"ק מפסיעה גסה דוקא:

ד **ולא יפשוט כו'**. ערש"י בכתובות ק"ח ב':

ה **ולא יחזור כו'**. כמ"ש בפ"ה דיומא (נ"ג א'):

ו **אא"כ גבוה כו'**. דרשות אחריתא הוא וכמ"ש בספ"ג דברכות [ועס"ח מש"ש]:

ז **אלא ישב כו'**. כמ"ש בפ"ב דשבת (ל' ב') לענין רבו:

ח **עד שיעמוד כו'**. ממה דאיבעיא להו שם ברכוב כו' וכמש"ש בנשיא:

ט **או עד כו'**. כמ"ש בפ"ה דיומא (נ"ג א') ברבו:

י **אבל לפני כו'**. משא"כ בחומשין שלהם דין תורה להם דהא אף בציבור מותר לקרות בהן אלא מפני כבוד צבור כמ"ש בגטין ס' א'. רשב"א ע"ש ועסי' רפ"ג ס"א:

יא **השומע כו'**. כמ"ש בקדושין ל"א ב' רב יוסף כי כו':

יב **כנגד לבו**. כמ"ש בתפילין בפ"ג דברכות (כ"ג א') ובתוס' כ' שמותר אפילו מפשילו לאחוריו וכן אמרינן בירושלמי ספ"ג שם אלא שנסתפקו בס"ת ע"ש ד"ה וירכב כו' והרי"ף כ' דבשעת הסכנה אינו מותר אלא שיניח על החמור שהוא רוכב וכ"מ לשון הרמב"ם דקאמר ברישא וירכב עליו ר"ל על החמור ראי על הס"ת הל"ל בלשון נקיבה עליה וע' בריש קדושין (הכא דבתורה קאי ותורה כו') וז"ש אלא מניחו כו' ואם כו':

יג **עד שירחיק כו'**. שם:

יד **או מבהכ"ס**. כמ"ש בתפלין בברכות שם וכשיוצא מרחיק כו':

טו **ואפי' כו'**. רמב"ם דהא קורא בספר תנן שם בכל ספרים:

טז **ואסור כו'**. שם וכנ"ל סי' רע"ז:

יז **אסור כו'**. הנה תוס' שם פסקו כר' יוחנן דקי"ל כוותיה נגד ר"ה כמ"ש תוס' וריף וש"פ בפ"ו דברכות וש"מ וכ"פ הרמב"ם עצמו שם (בפ' ז' מה' ברכות הלכה ד') ועתוס' דמנחות שם ד"ה דאמר כו' אלא שהרמב"ם נטה כאן אחר הירושלמי פ"ג דברכות כדרכו לנטות אחר הירושלמי דאמרינן שם לא ישב אדם ע"ג ספסל שס"ת נתון עליו מעשה בד"א שהיה יושב ע"ג ספסל שס"ת נתון עליו והרתיע מלפניו כמרתיע לפני נחש סתמא דירושלמי דלא כר' יוחנן והביאה תוס' שם ד"ה אסור כו':

יח **וכ"ש שאסור כו'**. גמ' שם אפי' לר' יוחנן:

יט **ואפי' על כו'**. דהוא כארץ שהולכים עליה:

כ **ולא יניח כו'**. מ"ס פ"ג הלכה י"א:

כא **ונ"ל כו'**. דהא משום בזיון הוא כמש"ש וכנ"ל ס"ה:

כב **והרמב"ם מתיר כו'**. שמפרש מש"ש אריב"ל כו' לא לשמש דהא אמר בברייתא בית שיש בו ס"ת כו' אלא משום זהירות בכבודה שלא להחזיר אחוריו אליה ולפשוט רגל כו' שהשיב בס"א וכן מש"ש מר זוטרא כו' ג"כ משום האי טעמא וז"ש בס"א ומצוה לייחד לו מקום כו' אא"כ גבוה כו' ומפרש מחיצה עשרה בגובה:

כג **והוא שלא כו'**. כמ"ש בפ"ב דסוכה (כ"ו ב') שכח ושמש כו':

כד **תיק כו'**. שם ואלו הן כו':

כה **שהוכן לס"ת והונח כו'**. כמ"ש בפ"ג דברכות (כ"ג ב') ובפ"ו דסנהדרין דאר"ח האי סודרא כו'. ובירושלמי ר"פ בני העיר והביאו הרא"ש שם העושה תיבה לשם ספר ומטפחת לשם ספר עד שלא נשתמש בהן הספר מותר להשתמש בהן הדיוט משנשתמש בהן הספר אסור להשתמש בהן הדיוט כו':

כו **וכן המטפחות**. כנ"ל:

כז **והארון**. הוא תיבה הנ"ל ובירושלמי שם ר' ירמיה אזל לגוללא יהבין תיבותא בגו ארונא אתא שאיל לר' מנא א"ל אני אומר כך התנה עליו מתחלה ר' יונה עביר מגדלא ואתני עלויה עלאה דספרין וארעיה דמנין והביאו הרא"ש סוף מגילה וז"ש והמגדל וז"ש בסט"ו כל מה כו':

כח **אע"פ כו'**. דמש"ש בגמ' מריש כו' דוקא אכסא שמניחין אבל בתוכו לעולם תשמיש קדושה כי אין מניחין בתוכו לעולם בלא תיק ומטפחת ואפ"ה אמרינן דתשמיש הוא:

כט **וכן הכסא כו'**. גמ' שם וכאן לא אמר אע"פ כו':

ל **ולאחר כו'**. כמ"ש בסי"ג ובספ"ט דשבת מקק מטפחות:

לא **וכסא כו'**. כגירסת הרי"ף והרא"ש שם ועבא"ח סי' קנ"ד:

לב **אבל כו'**. ירושלמי שם ר' יהודה בשם שמואל בימה ולווחין אין בהם משום קדושת ארון ויש בהם משום קדושת בה"כ אנגלין אין כו' ויש כו':

לג **תפוחי כו'**. דכל שלכבוד עשויין כמש"ש בגמ' מ"ד הני כו':

לד **כל מה כו'**. כמש"ש בבה"כ:

לה **יחיד כו'**. עמ"ש בא"ח סי' קנ"ג ס"י:

לו **ואם היו כו'**. כמ"ש הרמב"ם דאינו אלא כחומשין:

לז **אבל כתובים כו'**. מדלא חילק בגמ' הנ"ל ביניהם ומשוי אותם להדדי וכן שם לענין גלילות מטפחות וכן בירושלמי לענין מכירה ע"ש ועתוס' דב"ב י"ג ב' ד"ה ר"י כו':

לח **וכ"ז כו'**. עתוס' שם ד"ה מדביק כו':

## סימן רפג

א **מותר כו'**. כברייתא האחרונה דרבי עבד עובדא שם ועספי"ז דשבת (ואפ"ה מעשה רב):

ב **ויש כו'**. כנ"ל סי' רפ"ב ס"ב:

ג **לא כו' ואין כו'**. גטין בעיא דאיפשיטא וכת"ק. רמב"ם ורא"ש וש"פ. והרי"ף מתיר וכמש"ש בספרא דאפטרתא:

ד **כתב כו'**. עבה"ג ובמו בשירטוט בסי' רפ"ד ס"ב (אולי ר"ל שהרמב"ם לשיטתו שפסק בפ"ז מה' ס"ת דדוקא ד' תיבות אסור בלא שירטוט וכ"כ הטור בשמו בסי' רפ"ד):

ה **אסור כו'**. ע"ל סי' רע"ו סי"ג בהג"ה:

## סימן רפד

א **אפילו כו'**. מהא דאיקפד רב יוסף שם ומסתמא איגרות כתובין על הנייר:

ב **אסור כו' ומיהו כו'**. עתוס' שם ד"ה ואמר ר"י כו':

(**ליקוט**) **אסור כו'**. כר' יצחק. תוס' שם בשם בה"ג ע"ש ול"נ טעמו משום דסוגיא דספי"ב דיבמות כוותיה דאמרינן שם מן לא עד לקחתה וערא"ש ביבמות שתמה ע"ז וכתב דהא קי"ל שלש כותבין ותמוה היאך נעלם ממנו תוס' הנ"ל וכ"כ הוא עצמו בפ"ב דמגילה (ע"כ) (ועמ"א סי' ל"ב ס"ק ז' ודבריו דחוקין):

ג **אם הוא כו'**. הרא"ש בפ"ב דמגילה בשם הרמב"ן טעם למנהגינו:

ד **ואין חילוק כו'**. דכתיבה היא כמ"ש בגטין כ' א' ב':

ה **ואם שירטט כו'**. עתוס' הנ"ל ד"ה ואמר כו' והרא"ש דמגילה שם:

ו **וי"א כו'**. עבה"ג ולהרמב"ן הנ"ל משום שרטוט הוא:

## סימן רפה

א **מ"ע כו'**. מתני' מנחות כ"ח א' וע"ש ל"א ב':

ב **וכל כו'**. כמ"ש בפ"א דקדושין (ל"ד א'):

ג **וימי בניו כו'**. כמ"ש פ"ב דשבת (ל"ב ב'):

ד **ומ"מ כו'**. ירושלמי סוף מגילה תפילה ומזוזה מי קודמת שמואל אמר מזוזה קודמת רב הונא אמר תפלה קודמת מאי טעמא דשמואל שכן היא נוהגת בי"ט ובשבתות מ"ט דר"ה שכ"ה נוהגת במפרשי ימים והולכי מדברות מתני' מסייע לשמואל תפילה שבלה עושין אותה מזוזה מזוזה שבלתה אין עושין אותה תפלין למה שמעלין בקדש ולא מורידין ופסק הרא"ש כר"ה דמצוה דגופיה עדיף ודבריו תמוהין דטעם זה לא הוזכר כלל שם (וע' בחדושי רע"ק) והכריע מדעתו אלא יש לומר משום דההיא ברייתא איתמר בגמ' דידן (שבת ע"ט ב' ובמנחות) להיפך והיא מסייעא לר"ה ועבא"ח סי' ל"ח סי"ב:

ה **י"א כו'**. עבודת כוכבים י"א א':

ו **ויאמר כו'**. כמש"ש ומנחות ל"ג ב':

## סימן רפו

א **רפת כו'**. כרב כהנא דר"י איתותב. הרא"ש וש"פ דלא כהרמב"ם ועס"ב (ועמ"ש בח"מ ר"ס תכ"ז):

ב **ודוקא כו'**. אבל הרשב"א פסק דחייב ממ"ש בחולין קל"ו א' אלא ביתך כו' ולא קאמר למעוטי כה"ג כמו בכל הנך דשם וע' במרדכי:

ג **וכן חצירות כו'**. שם באגודה כ' משום סכנה וכמ"ש ביומא שם:

ד **ודוקא אלו כו'**. ממש"ש בית התבן כו' ל"ל בית התבן דקאמר הא אף בבית כן וסברא אחרונה ס"ל דאורחא דמילתא נקט ועיקר כסברא ראשונה וכמש"ש מה בית העשוי כו' דוקא העשוי לכך:

ה **ונ"ל כו'**. דאפילו ס"ת מותר בכך:

ו **ואם בית כו'**. עסי"ב:

ז **ובמקום כו'**. ע' זוהר פ' ואתחנן וש"מ:

ח **מרפסת כו' וי"א כו'**. עתוס' שם ד"ה אכסדרה כו' ובפ"ק דיומא ובפ"ק דסוכה:

ט **בית כו'**. ערש"י שם ד"ה והלכתא כו' והרא"ש שם:

י **בית כו'**. כמ"ש ביומא י"א ב' וברכות מ"ז א' ועתוס' שס ביומא ד"ה שאין כו' ובמנחות ל"ב א' ד"ה והא כו' וז"ש ואם כו':

יא **וי"א כו'**. כדברי הירושלמי שהביאו תוס' שם ושם:

יב **והבית כו'**. ברייתא הביאו הרי"ף (אולי צ"ל הרי"ו. והוא רבינו ירוחם ועיין בב"ח) וש"פ:

יג **ואם יש כו'**. רמב"ם אבל הרא"ש חולק ע"ז:

יד **בית כו'**. רמב"ם וכלשון שני של רש"י וערא"ש שיישב קושית תוס' על רש"י:

טו **הבית כו'**. ויש כו'. ממש"ש ל"ג א' ריש גלותא כו' וסברא ראשונה ס"ל כפירש"י ותוס' וראיה ממ"ש (שם ב') פתחי שימאי דל"ל כו' ול"ק רבותא יותר כה"ג. הרא"ש:

טז **הרבה כו'**. ע"ל סעיף ז' ח' ט' י"ב:

יז **הואיל כו'**. לפי' השני שברש"י הנ"ל שבסי"ז אבל ש"ע העתיק לשון הרמב"ם שמפרש מש"ש הלך אחר הרגיל היינו בפתח שבינו לבין בה"מ וע"ש:

יח **מרתף כו'**. עש"ך:

יט **וה"ה כו'**. ממש"ש תנ"ה כו':

(**ליקוט**) **וה"ה כו'**. כמ"ש בשבת קל"א ב' הואיל ובידו להפקירן ור"ל אפילו לדור בהן ודר בהן פטור דטלית שאולה פטור וכן בית שאולה וא"צ לדחוק שס"ל דכלי קופסא חייבין בציצית דהא לטליתו ופתחו סתמא קאמר דמשמע בכ"ע אסור (עברשב"א בשבת שם ובתוס' דמנחות מ"ד א' סד"ה טלית וצ"ע) והא דאמרינן ר"פ ראשית הגז אלא ביתך ל"ל ה"מ למימר למעוטי דר בבית שאינו שלו וכמ"ש שם בציצית אלא כסותך ל"ל כו' אלא חדא מתרי טעמי נקט (רשב"א בשבת שם ועתוס' דעבודת כוכבים כ"א סד"ה הא. ואע"ג דדרשינן כו'. ובמנחות מ"ד א' בד"ה טלית כו') (ע"כ):

כ **השוכר כו'**. ירושלמי סוף מגילה וכ"ה בגמ' דב"מ ק"ב א' וע"ל סי' רצ"א ס"ב:

## סימן רפז

א **אין כו'**. מנחות ל"ד א' וכחכמים אבל הרא"ש והטור פסקו כר"מ דר"י ור"ע ס"ל כוותיה וכן מדקאמר כמאן כר"מ אימור כו':

ב **ומשקוף**. שם ל"ג ב' ועס"ב:

ג **בית כו'**. רמב"ם שמפרש כיפה ע"ג פתח. והשמיט רחב ד' ועבה"ג אבל רש"י וש"פ כתבו דבעינן רחב ד':

ד **וכ"ש כו'**. גמ' שם ומזה למד הרמב"ם למעלה דלא בעינן רחב ד' דל"ק אלא שאין גבוה עשרה לבד:

## סימן רפח

א **על כו' ביריעה כו'**. ירושלמי פ"א דמגילה ריב"ל שאל ולמה לינן אמרין יש בספרים משא"כ בתפילין ומזוזות שהספרים נכתבין בשני דפין ותפלין ומזוזות אינן נכתבין אלא בדף אחד התיב ר"י בריה דר' חייא כתובה דרבה שהספרים נכתבין בשני עורות ותפלין ומזוזות אינן נכתבין אלא בעור אחד ועס"ב:

ב **ובתחלתה כו'**. עתוס' שם ד"ה ועושה כו' וכמ"ש בב"ב י"ג ב' ובתוס' שם ד"ה ועושה ועא"ח סי' תרצ"א מש"ש:

ג **ובסופה כו'**. דאף בספרים א"צ אלא כדי לגול עמוד משא"כ כאן:

ד **צריך כו'**. רמב"ם מהירושלמי הנ"ל ומפרש דלכתחלה דוקא וכפי' מש"ש בגמ' מזוזה שעשאה שתים ושלש כו' כמ"ש הרמב"ם כאן ובלבד שלא יעשנה כקובה כו' וז"ש ואם כו':

ה **כתבה כו'**. מכילתא הביאה הרא"ש כתבן שלא כסדרן יגנזו ושלא כדברי תוס' שם ל"ב א' סד"ה דלמא ובשבת ע"ט ב' ד"ה הא כו' וז"ש ואצ"ל כו':

ו **אפי' כו'**. ירושלמי דמגילה שם תולין בספרים ואין תולין בתפלין ומזוזות:

ז **כתבה כו'**. רמב"ם וכפי' תוס' שם ראויה כו' היינו בשני עורות ומזה למד הרמב"ם ג"כ דהא דס"ב כשר בדיעבד ופשטא דירושלמי הנ"ל משמע כדברי רש"י ודברי תוס' שם סד"ה כתבה צ"ע דמירושלמי משמע להיפך:

ח **אע"פ כו'**. רמב"ם ודלא כתוס' שם ל"ב א' ד"ה דלמא כו':

ט **צריכה כו'**. שהרמב"ם פסק דא"צ וכל הפוסקים חולקים עליו והכריע ש"ע במקום דלא אפשר לסמוך על הרמב"ם וטעמו של הרמב"ם עתוס' שם מ"ב ב' ד"ה תפלין כו' ועבא"ח סי' תרצ"א ס"א:

י **כתבה כו'**. שבת ע"ט ב' כרב ומדפריך שם מזוזה אקלף כו' ולא קאמר נמי אגויל ש"מ דבגויל כשירה:

יא **לא אמרו כו'**. שם ובמנחות שם הל"מ כו':

יב **דינה כו'**. כמ"ש בפ"ק דמגילה (ח' ב') אין בין כו' ובירושלמי שם ר"ז בשם ר' אמי ב"ח ככתב ספרים כן כתב תפלין ומזוזות:

יג **והתגין**. עברמב"ם עוד ז' תגין אלא שכולם על שעטנ"ז ג"ץ וכשיטתו וכמ"ש בא"ח ס"ס ל"ו ומ"מ גם בתפלין מקצתן על שעטנ"ז ג"ץ וכתבו המפרשים שהן תגין גדולות:

יד **ואם כתבה כו'**. שם:

טו **כותב כו'**. מדקאמר כשירה משמע דיעבד דוקא:

טז **או כעיגול**. כתב כ"מ שכן גירסת הרמב"ם בגמ':

יז **צריך כו'**. כמש"ש ל"ז א' וכתבתם מה כתיבה כו':

יח **אסור כו'**. כמש"ש כתבה אגרת פסולה ופי' הרמב"ם שלא דקדק בחסרות ויתירות או שהוסיף מבפנים אפי' אות אחת:

יט **אלא כו' כנגד כו'**. זוהר פ' ואתחנן רס"ו א':

כ **וי"א כו'**. רמב"ם ורא"ש וש"פ:

כא **שיהא כו'**. ע' זוהר שם: (עוד נוהגין כו'. עמ"ש רבינו בביאורו על תז"ח מ"א ע"ב ד"ה דא יד כו'):

## סימן רפט

א **בא כו'**. מנחות ל"ב ב' ב"מ ק"ב א':

ב **ויברך כו'**. ירושלמי פ' בתרא דברכות ושם אמר על מצות מזוזה (ועיא"ש פ"ק דפסחים ס"י):

ג **ולא יברך כו'**. כמ"ש במנחות מ"ב ב' ולא כירושלמי שם דגם על כתיבה אתמר שם העושה לעצמו כו' ועתוס' שם ד"ה ואלו כו':

ד **והקובע כו'**. תוספתא פ' בתרא דברכות וכנ"ל סי' רס"ה ס"ה:

ה **בטפח כו'**. שם ושם ל"ג ב':

ו **ואם שינה כו'**. מדקאמר מצוה משמע לכתחלה וכ"ש בתוך חלל כמש"ש ל"ב ב' ס"ד אמינא כו' כמה כו':

ז **בתחלת כו' ואם כו' והוא כו'**. רמב"ם וס"ל דר' יוסי ל"פ אר' יהודה אלא במ"ש מגביה מן הקרקע טפח אמר בגובה ועוד ס"ל דמ"מ לכתחלה יניח בתחלת שליש ודברי ר' יוסי בדיעבד דוקא אבל הרא"ש וש"פ חולקין עליו בכל זה וס"ל דלכתחלה משליש עד המשקוף:

ח **ואין חילוק כו'**. עש"ך:

ט **ואם קבעה כו'**. ממש"ש כמאן כר"מ אימור כו'. ומשמע דפטורה לגמרי ואם בדיעבד כשרה לא ה"ל ליפטוריה:

י **כיצד קובעה ימסמרנה כו'**. כנ"ל ס"ב שיניחנה בחלל כו':

יא **או כו'**. ממש"ש העמיק כו' וכמש"ו ולא כו':

יב **ויכוין כו' ויכוין כו'**. ירושלמי סוף מגילה והביאו תוס' שם ד"ה הא כו' ולרש"י כשיטתו ולר"ת כשיטתו:

יג **אבל י"א כו'**. עתוס' שם ובב"מ ק"ב א' ד"ה בגובתא כו':

יד **והמדקדקים כו'**. דיוצאים י"ש כמש"ש במזוזתא דבי רבי וכמ"ש תוס' שם הלכך נראה כו' אבל לענין דינא קי"ל כרש"י וכמ"ש בא"ח סי' ל"ב סמ"ה וכן עושין בס"ת:

## סימן רצ

א **אבל מותר כו'**. ואע"ג דצריך לגנוז החתיכות שנשארו כיון דבלא"ה צריך לגונזה וכמש"ל סי' רפ"ב סי"ג תיבה כו':

ב **אבל אם כו'**. ממ"ש בפ"ק דב"ב (י"ד א') רב הונא כתב שבעין כו' ואם איתא יגדיל הכתב ואז ודאי יהיה היקיפו גדול ויאריך הגליונות מאד ואח"כ יחתוך עד שיהא שוה להקיפו אלא דאסור לחתוך ולגנוז כל שאפשר בלא"ה:

ג **דאין אסור כו'**. ר"ל ולא דמי למ"ש בסי' רע"א ס"ד כתב מקצתו כו' דשם הטעם משום מנומר משא"כ מבחוץ דאין נראה כמנומר. שם:

## סימן רצא

א **או כו'**. ה"ר מנוח ונלמד ממה שקדם:

ב **ונ"ל כו'**. כמ"ש בעבודת כוכבים כ"ו א' ועתוס' שם:

## סימן רצב

א **אלא בעוף**. מתני' ר"פ שם:

ב **טהור**. שם:

ג **אבל יוני כו'**. ברייתא קל"ט ב':

ד **ובבירות**. כצ"ל:

ה **ואווזים**. שם ומתני' שם:

ו **והוא שלא כו'**. קמ"א ב' וב"מ ק"ב א':

ז **או בראש כו'**. צ"ע מנ"ל:

ח **ואח"כ כו'**. רש"י שם:

ט **אלא ישלחנה כו' ולאחר כו'**. כפי' השני שברש"י. ורי"ף ורמב"ם פי' כפי' ראשון ומ"מ דין זה הוא לכ"ע ועיין ערמב"ם:

י **ואם חתכן כו'**. שם וכרבנן וכמ"ש בס"ו:

יא **אם נטל כו'**. ואינו חייב אלא אם מתה או ברחה וכיוצא. רמב"ם וכגירסת הרי"ף במכות (ט"ו ב') תני קיימו ולא קיימו והיינו כה"ג אבל לרש"י והרא"ש אע"פ שפירש"י לא קיימו לאחר כדי דיבור מ"מ קי"ל לפי גי' בטלו ולא בטלו דוקא ששחטה וע"ש ט"ז א' ד"ה הניחא כו' ועמ"ש בליקוטים (כמ"ש בח"מ סי' ע"ב ס"ק י"א וסי' צ"ז ס"ק ל"ו):

יב **או שזכר כו'**. גמ' שם ק"מ ב' לד"ה ומיהו אף בקורא זכר פטור כחכמים:

יג **היתח רובצת כו'**. בעיא שם ולא נפשטה. וע"ש בגמ' אר"א מחלוקת כו' והרי"ף השמיט והרא"ש תמה עליו עמ"ש ודבריו דחוקים בפי' דברי הרי"ף גם יש"ש דחק עצמו ול"ג דודאי פליגי הני תרי לישני דר"א דבלישנא קמא דאמר אבל בקורא נקיבה ד"ה חייב מכלל דבנקיבה דעלמא ד"ה פטור דהא לא פליגי בעופות אחרים. וללישנא בתרא דקאמר אבל בזכר דעלמא ד"ה פטור מכלל דבנקבה דעלמא ד"ה חייב ות"כ דלישנא בתרא וכן פשטא דמתני' עוף טמא כו' משמע כן דשינוייא דגמ' דלמא בקורא דיחוייא הוא דקורא טהור הוא ובטמא אינו יודעין כיוצא בו וזה שהשמיט הרי"ף לישנא קמא וגם הבעיא הנ"ל דמדקאמר אבל כו' ש"מ דנקבה דעלמא ד"ה חייב וכ"ש קורא נקבה וזה שהביא הלישנא בתרא אע"ג דלכאורה אין נ"מ שהוא אליבא דר"א אבל הרמב"ם שהשמיט קורא נקבה דחייב תמוה דודאי אין חולק בדבר כמש"ש ת"ש עוף טמא כו' [ודלא כהרא"ש] וצ"ל לפי שאין מצוי כלל ולכן השמיט גם בס"ז לומר אפי' קורא זכר ובב"י דחק בזה וכל דבריו דחוקים ומסותרים מאליו:

(**ליקוט**) **היתה כו'**. רמב"ם וס"ל דהנך תרי לישני דר"א ל"פ ומספקא לר"א ג"כ בנקבה דעלמא (וגם הברייתא דלא קתני רק קורא נקבה י"ל משום דבנקבה דעלמא מספקא לה וכה"ג מצינו בש"ס בכ"מ) וצ"ע על הרא"ש למה השמיט הוא הבעיא (ע"כ):

יד **מעוף אחר**. רמב"ם אבל לפירש"י א"צ לזה שפי' כנפים נוצה תלושה:

טו **או שהיתה אם ע"ג אם**. עבה"ג וכ"כ הר"נ ול"נ שגירסתו בגמ' היתה כן:

טז **אע"פ כו'**. גמ' שם א"ר ירמיה כו':

יז **אפי' נוגעת כו'**. ערש"י שם ד"ה מה ביניהן דלא כו' וד"ה מה ביניהן דנגעה כו' וער"נ:

## סימן רצג

א **מתבואת ה' מינים**. מתני' בפ"ק דחלה ופ"ו דמנחות (ע' א'):

ב **איסור כו'**. כ"פ כל החיבורים הראשונים ודלא כסה"ת וכבר תמה הרא"ש עליו וכתב דסתם מתני' בסוף ערלה כוותיה דר"א. ואע"ג שלכאורה סתם מתני' דרפ"ט דמנחות כת"ק וכמש"ש פ"ד א' כמאן דלא כו' וקסבר כו' לא דתנא דמתני' אינו סבור כן אלא טעמיה מפרש אבל תנא דמתני' סבר כי תבאו דתליא בארץ ולכן פסק הרמב"ם כמתני' דשם וכ"כ לח"מ ע"ש אבל א"צ לכל זה דקי"ל כאמוראי שם ס"ח ב' דכולהו ס"ל דנוהג בח"ל ואף ר"פ ור"ה ס"ל דמ"מ מדרבנן חייב ואף בזה לא קי"ל כוותיה דסוגיא דהלכה בכ"מ כרבנן דר"א ורבינא בתראה ס"ל כן וקי"ל כוותיה כמ"ש בס"א ודברי בה"ג כאן טעות גדול הוא וא"צ להשיב עליהן וגם מ"ש בשם ב"ח הב"ח כשיטתו דס"ל אינו נוהג בשל עובדי כוכבים וכבר הכו על קדקדו כל האחרונים ושגגה יצאה מתחת ידו וטובה ה"ל לבה"ג כאן השתיקה ומ"א (ס"ס תפ"ט) רצה ליישב דברי סה"ת אבל דבריו דחוקים מאד וכתב בעצמו שרצונו ליישב המנהג אבל בעל נפש כו' אבל אין דבריו כדאי אפי' ליישב המנהג וט"ז כתב דבשעת הדחק כדאי כו' אבל בגמ' דנדה שם אמרו דאם אפסיק הלכה א"ל שעת הדחק וכבר איפסיק כאן במנחות שם (וכ"כ בנה"כ וע"ש ובא"ז הלכות ערלה וחדש סי' שכ"ח) אלא שנמשך ההיתר שהיו זורעין קודם הפסח כמ"ש בס"ג בהג"ה והנח לישראל מוטב כו' (כמ"ש בשבת קמ"ח ב' ורפ"ד די"ט):

(ליקוט) ע' בהגהת בה"ג מ"ש ראיה מירושלמי ריש חלה אבל טעה וברפ"ב הוא וז"ל הירושלמי שם [והביאו תוס' בר"ה י"ג א' ד"ה דאקריבו כו'] ר' יונה בעי קומי ר' ירמיה בשעה שנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמה לחה מהו שתהא אסורה משום חדש א"ל למה לא עד כדון לחה אפי' יבשה אפי' קצורה מעתה אפי' חטים בעליה כן אני אומר לא אכלו ישראל מצה בלילי פסח א"ר יונה מן דנפקית תהית דלא אמרית ליה שנייא היא שמ"ע דוחה את ל"ת ע"ד דר' יונה דו אמר שמ"ע דוחה את ל"ת אע"פ שאינה כתובה בצדה ע"ד דר' יוסי דו אמר אין מ"ע דוחה ל"ת אא"כ כתובה בצדה ממה שהיו תגרי העובדי כוכבים מוכרים להם וכו' ישמעאל דר' ישמעאל אמר כל ביאות שנאמרו בתורה לאחר י"ד שנה ז' שכיבשו וז' שחילקו התיב ר' בון בר כהנא והכתיב ויאכלו מעבור הארץ

ממחרת הפסח לא בששה עשר אלמא דלא אמרינן ממה שתגרי עובדי כוכבי' אלא לר' ישמעאל ת"ק דקדושין ואיפריך והכתיב כו' וכן אמרינן בגמ' דידן בר"ה י"ג א' ואע"ג דפריך שם בירושלמי התיב ר"א ב"ר יוסי קמי ר' יוסי והכתיב ממחרת הפסח יצאו בני ישראל לאו בחמשה עשר לא קי"ל כן דגמ' דידן פליג שם ולגמ' דידן ניחא דקי"ל מ"ע דוחה ל"ת אע"פ שאינה כתובה בצידה כמ"ש בריש יבמות בסוגיא דעליה וכן בפ"ב (כ' כ"א) שם בח"ל שיבום דוחה ח"ל מדאורייתא ובכמה מקומות ומגמ' דר"ה הנ"ל ראיה דקי"ל כר"א ע"כ:

(ליקוט) כ' בת"ה סי' קצ"א דאם זרעה ג"י קודם לעומר מותר כמ"ש בפ"ד דפסחים (נ"ה א') והביאו ש"ך ודבריו תמוהין דהא קאמר דלר' יהודה דוקא ואנן קי"ל כר"י ור"ש כמ"ש בס"פ הערל (וכן הקשה בנה"כ) אבל ראיתי בירושלמי פ"ב דכלאים והביאו הר"ש שם ימתין עד שיופך אמר שם ג' ימים ואפשר לחלק בין זריעה לנטיעה וגמ' דקאמר לר' יהודה לרווחא דמילתא ודוחק וצ"ע (ע"כ):

ג **ומ"מ כל כו'**. עתוס' דקדושין ל"ז א' סד"ה כל. ומספק אין לאסור כו' [וכ"כ במרדכי שם] וכ"כ הרא"ש וכתב ועוד ס"ס הוא כו' כמ"ש כאן ועבסי' ק"י סס"ח:

## סימן רצד

א **מעת נטיעתו**. ת"כ מאימתי הוא מונה לו משעת נטיעתו וכ"ה בגמ' בפ"ק דר"ה (ט' י') וש"מ:

ב **בהנאה**. מתני' וגמ' דספ"ב דקדושין נ"ו ב':

ג **לעולם**. ת"כ שלש שנים יכול בתוך ג' שנים הוא אסור ולאחר ג' שנים יהיה מותר ת"ל יהיה ועתוס' דקדושין ל"ח א' ד"ה וה"ה לערלה כו':

ד **והנץ שלהם**. צ"ל שלה וקאי ארמון:

ה **והגרעינין של ענבים**. שם והחרצנים וכר' יוסי בנזיר ל"ד ב'. וה"ה לגרעינים של כל הפירות כמש"ש והגרעינים וכמ"ש שם הרמב"ם והר"ש וכמ"ש למעלה בין הגרעינים אלא שכלל כאן הזגים והתמר וכתב לשון מתני' ג"כ:

ו **והפגים**. שם מתני' בשרף הפגים כו':

ז **והתמרים כו'**. מתני' שם וכמ"ש בברכות מ' ב' אלא בנובלות סתמא כ"ע כו' וכפי' הערוך והר"ש והרא"ש שם ובה"ק פגין שא"ר לאכילה וכומרין כו' ועבא"ח סי' ר"ב ס"ט:

ח **והענבים כו'**. ער"ש שם ד"ה ענקוקלות כו' ופלוגתייהו לענין רבעי אבל לענין ערלה אין נ"מ וממ"ש ופטורים משמע שפ' כר' יוסי ומשמע דר' חייא בר יעקב מסייע ליה וכ"ה בפי' הרמב"ם ע"ש:

ט **ויש מי כו'**. וכמש"ש הרמב"ם בפי' והנובלות כו' אלא שפי' נובלות תמרי דזיקא (עש"ך) ודבריו צ"ע [וגם דברי הרא"ש צ"ע שהביא פלוגתא דאמוראי שם ה"א תמרי דזיקא כו' ונראה שחסר בהעתקה וצ"ל כמ"ש בר"ש שם] אבל הטור פי' נובלות כולם של כל הפירות אבל לא קאי אדבעי ודבריו תמוהים דמש"ה לא הל"ל כולם דכן הגרעינים ג"כ של כל הפירות ובגמ' לא פי' נובלות אלא אתמרים ועוד דהל"ל והנובלות אחר והגרעינים קודם אסורים ומה שהביא ב"י ראיה מירושלמי שאמרו פרי אתה פודה ולא בוסר ולא פגין פגין אין (דומין) לנובלות דנובלות מתבשלין ע"י הטמנה בעפר משא"כ בפגין וכן מנה למעלה פגין ונובלות בשתים:

י **דהיינו כשחותכין כו'**. הרא"ש בה"ק והטור וכן פי' הרמב"ם בפי':

יא **האביונות כו'**. טור וכמ"ש בברכות ל"ו א' אר"י צלף כו' אבל הרמב"ם פסק דגם בא"י אינו נוהג אלא באביונות ודבריו נראין דהא קי"ל כר"ע אף בדאורייתא נגד ר"א אלא מדאר"י צלף בח"ל כו' מכלל דבא"י קי"ל בהא כר"א וכמש"ש בגמ' וזה דעת הטור אבל הרמב"ם ס"ל כמר בר רב אשי שם ואמרינן ר"ע במקום ר"א עבדינן כוותיה לא משום דמיקל אלא משום דהלכה כמותו ובזה מתורץ קושית תוס' שם ד"ה והלכתא ועמ"ש בא"ח סי' ר"ב ס"ו:

יב **ופעמים שאינו כו'**. עתוס' דד"ה י' ב' ד"ה שלשים כו' ומפר"ת כו' וקי"ל כר"א דשלשים יום דוקא הואיל ור"נ סבר כוותיה וע' ביבמות פ"ג א' וקי"ל כרב באיסורי רי"ף וש"פ:

יג **הא דאמרינן כו'**. רמב"ם וביאר שם שאם נטען מט"ו בשבט ואילך עד מ"ד יום קודם ר"ה חשבינן עד ט"ו בשבט של רביעית ומי"ו באב עד ר"ה אסור ער ר"ה של רביעית ומאחר ר"ה עד ט"ו בשבט חשבינן ג' שנים מיום ליום והראב"ד כתב שם דכ"ז לבד י"ד יום של קליטה אבל דעת הרמב"ם דג' שנים חשבינן מעת הנטיעה דוקא לחושבן שנה חשבינן ימי קליטה דלא ככ"מ שם וכ"ה בת"כ הנ"ל ובירושלמי פ"ק דערלה מאימתי כו' משעת נטיעה. והר"נ והרא"ש כתבו שהוא פלוגתא בירושלמי פ"ק דר"ה (ופ"ב דשביעית) והמסקנא בירושלמי דלעולם אסור עד ט"ו בשבט וז"ש. וי"א דל"ש אבל הראב"ד כתב מהירושלמי ראיה לדברי הרמב"ם וז"ל הירושלמי א"ר אבא בר ממל קמיה דר' זעירא נראין הדברים כשנטעו שלשים יום לפני ר"ה אבל כשנטעו פחות משלשים יום לפני ר"ה את חמי שנה שלימה לא עלתה לו ותימר הכין א"ל כיני אפי' אם נטען פחות משלשים

יום לפני ר"ה יהא אסור מאי כדון א"ר מני מכיון שעומד בתוך שנתו של אילן הוא משלים שנתו. כ"ה גירסת הר"נ והרא"ש. והראב"ד גורס שנה שלימה מונין לו ותימר הכין והיא מיושבת יותר ואין נ"מ בזה ופי' הר"נ שר"ז חלק עליו ואמר כיני אפי' כו' ואמר מאי כדון ר"ל מ"מ וא"ר מני דלאו משום חומרא הוא אלא טעמא דמילתא כיון דאילן גדל על רוב מים ועד ט"ו בשבט מחמת מים שעברה והוי כאלו חנטו קודם תשרי וכיון דמש"ה ליכא לאפלוגי בין שלשים יום לפחות מכאן אבל הראב"ד גורס בירושלמי א"ל כיני אפי' נטען שלשים יום לפני ר"ה יהא אסור ופי' כיון דקפדינן על ג' שנים שלימות למה אסורה רק עד ט"ו בשבט יהא אסור ג' שנים שלימות ומשני א"ר מני מכיון כו' ר"ל משלים שנתו עד ט"ו בשבט ודי בכך כיון שהוא ר"ה לאילנות משא"כ בפחות כיון שיש ג"ש שלימות וכתב ועוד ראיה ממ"ש בר"ה שם ופירות נטיעה זו כו' משמע דוקא כגון זו ועוד מדאמרינן פעמים שברביעית כו' משמע פעמים דוקא והם דחו ראיותיו ע"ש ושם וערש"י שם סד"ה ופירות כו' לכך הועילו כו' והוא כסברא ראשונה והר"נ כתב דגם לסברא אחרונה נ"מ במ"ש שתשרי ר"ה לאילן דאל"כ ה"א שאלו נטעו מ"ד יום קודם ט"ו בשבט עלתה לו שנה:

(**ליקוט**) **הא דאמרינן כו'**. וכ"מ בירושלמי הנ"ל (בליקוט שבס"ק מ"ח) דקאמר אבל אמרו פירות נטיעה כו' משמע דוקא כה"ג (ע"כ):

יד **פירות כו'**. כמ"ש בקדושין נ"ד ב' מ"ט דב"ה גמר כו' ושם מני אילימא ר"מ כו' והא גמרי כו' אלמא לכולה מילתא גמרינן ממעשר ובירושלמי פ"ה דמ"ש בש"א אין לו חומש ואין לו ביעור לדעתיה דהדין תנייא לא למדו נטע רבעי ממ"ש כל עיקר מעתה אל יהא לו קדושה. וקדושתו מאליו למדו קודש הילולים ה"ה כקודש שקורין עליו את ההלל. ויהא מותר לאונן קודש הילולים מגיד שהוא אסור לאונן. ויהא חייב בביעור בגין דר"ש פוטר מן הביעור ויפדה במחובר לקרקע כו' אלמא לב"ה כל אלו למדו ממ"ש וכן אמרו לענין נטע רבעי בשביעית ולענין נ"ר בסוריא וערמב"ם רפ"ט מהמ"ש:

טו **ובזמן כו'**. שם במתני' פ"ה דמ"ש וירושלמי שם וגמ' בכמה מקומות:

טז **והם מותרים כו'**. לאפוקי ה"ג כמ"ש תוס' בד"ה י' א' בד"ה ופירות כו' ויש ה"ג כו' וכ"כ הרא"ש בה"ק והרמב"ם בהמ"א והמ"ש ונ"ר וכ"כ הר"ש דא"כ מה הועילו צנועין בתקנתן וע"ש ברפ"ה סוף מתני' א':

יז **והאידנא כו'**. כמ"ש בפ"א דמ"ש ואם אין מקדש כו' ובמכות י"ט א' וש"מ יכול יעלה כו' ועתו' שם ד"ה ואי כו':

(**ליקוט**) **והאידנא כו'**. פ"ה דמ"ש מתני' ז' מי כו' וער"ש שם וטעמא דב"ה כו' (ע"כ):

יח **אחר שיגמרו**. בת"כ שם תבואתו מלמד שאין נפדין אלא תבואה מכאן אמרו אין פודין את הרבעי עד שיבאו לעונת המעשרות ובירושלמי ספ"ק דערלה תני פרי אתה פודה לא בוסר ולא פגין:

יט **ויתלשו**. תוספתא סוף מ"ש כרם רבעי בש"א אין פודין אותם ענבים אלא יין ובה"א ענבים ויין הכל מודים שאין פודין במחובר לקרקע וכתב הרמב"ם הטעם משום דילפינן ממ"ש כנ"ל ואין מעשר במחובר כמ"ש בפ"ב דבכורים וכ"כ תוס' בב"ק ס"ט א' ד"ה אימא והר"ש בפ"ה דמ"ש סוף מתני' ה' וסתרו לטעם זה ממש"ש בב"ק אימא כל המתלקט וכתבו משום דבמחובר אין בקיאין בשומא אבל בצנועין תקנה עבידו כו' ולכן כ' בתשובת הרמב"ן והרשב"א בב"ק שם בזה"ז שפודין בש"פ מחללין במחובר ולי צ"ע דלטעמייהו א"כ בהקדש נמי ומתני' היא בפ"א ופ"ד דפאה ופ"ג דחלה דפודין במחובר וטעמו של הרמב"ם עיקר וכ"ה בירושלמי הנ"ל להדיא שהקשו על ב"ש דלא יליף נ"ר ממ"ש ויפדה במחובר לקרקע כנ"ל ואה"נ דהמ"ל בב"ק שם מהתוספתא אלא כיון דלא קיימא במסקנא כן לא חש וכמ"ש רש"י ותוס' בכמה מקומות וכ"כ הרמב"ם שם הלכה ז' והצנועין כו' כל הנלקט כו' שהרי א"א לפדותו במחובר כמו שבארנו:

כ **ויכול לפדות כו'**. תוס' בברכות ל"ה א' סד"ה ולמאן כו' והרא"ש וש"פ וז"ל הרמב"ם ברפ"ב רמ"ש והורו הגאונים שאם רצה לפדות שוה מנה בפרוטה לכתחלה בזה"ז פודה לא היה זה חמור מן הקדש ומשליך הפרוטה לים הגדול. ולכאורה צ"ע דאין ראיה מהקדש דטעמא דהקדש משום דאין אונאה להקדש כמ"ש בב"מ נ"ז א' ותמורה כ"ז א' ואף שי"ל דמ"ש בזה"ז אינן שוין כלום מ"מ ל"ד להקדש ועוד שהרי האמוראין אחר הבית היו פודין בשוויין כמ"ש בירושלמי רפ"ד דמ"ש ר"ש בר' הוה מפקיד על אלין דרומיים דהוון מזלזלן בה נסתין בר קפרא וקרטמן קומויי א"ל טב הוא כלום כו' א"ר אימי במה עלל קומוי ר"י ורשב"ל ואינון אמרי פוק ואישלם כהדין תניא פודין מ"ש כשער הזול כמו שהחנוני לוקח כו' ר"נ בר יעקב מחוי חותל לנגרא ומפרק על פומיה ר' סימון חווי פירין לר' חלקיה א"ל בשווייהן א"ל כן א"ר חלקיה בשם ר' סימון כו' וכמה עובדין מייתו שם שהיו פודין בשווייהון אלא שהרמב"ם נזהר מזה וכתב שם מידת חסידות שפודין מ"ש בשוויו כדרך שפודין אותו בפני חבית ואין זה מוציא מידי קושיא דהא הורו שם למעשה ור"ש בר' היה מקפיד על הדרומים כנ"ל ודוחק לומר שכל אלו יפלגו על שמואל אלא נ"ל דטעמם של הגאונים דקי"ל בקדושין נ"ד ב' כר"מ דמ"ש דין הקדש לו כמש"ש מני אילימא ר"מ מי כו' וכן בנ"ר כמש"ש ת"ש כו' וירושלמי ס"ל דהלכה כר"י גבי ר"מ וכן חכמים פליגי על ר"מ כמ"ש בפ"ב דפסחים (ל"ז ל"ח) ופ"ג דסוכה אבל אנן קי"ל כגמ' דידן

ולכן כתב בתה"ד דאפי' מדת חסידות אינו. ואע"ג דבמעילה י"ד אמרינן דוקא דיעבד ואע"ג דבב"מ שם ותמורה שם פליגי אמוראי בהכי כבר כתבו תוס' שם ושם דלכ"ע דוקא דיעבד מ"מ אמרינן בערכין כ"ט א' דבזה"ז פודין אפי' לכתחלה:

(**ליקוט**) **ויכול כו'**. עתוס' דמגילה יו"ד א' סד"ה דכ"ע. ומ"מ העניים כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **ויכול כו'**. עמש"ש ועבתוס' דגטין ס"ה א' ד"ה ואמה כו' ובר"ה ל"א ב' בד"ה ובקש כו' ולפי מש"ש ניחא דסתמא דשם אתיא כר"י כמ"ש בקדושין נ"ד ב' ובתחלה דחיק גמ' שם אליבא דר"מ אבל למסקנא משום דבבחירתא כו' א"צ אלא כלהו אתיא כר"י (ובזה מתורץ ג"כ קושית התוס' דבכורות ל' א' ד"ה באתריה. ותימא כו'. דהא לר"י קיימינן. וכן הא דמפרש שם טעם המתני' דקתני החשוד על השביעית אין חשוד על המעשרות משום דבעי חומה ולא ר"ל משום דאפשר כדשמואל כו'. משום דאמר שם זו דברי ר"ע סתימתאה ור"ע ס"ל כר"י דמ"ש ממון הדיוט הוא כדמוכח בפסחים ל"ו) (ע"כ):

כא **בשוה פרוטה**. ט"ס וצ"ל בפרוטה:

כב **וישליך כו' או כו'**. כמ"ש בפ"ב דפסחים (כ"ח א') סמ"ג ואע"ג דפליגי בפסחים שם כבר כתבו תוס' שם ד"ה ע"ז כו' דל"פ אלא בחמץ אבל בע"ז לכ"ע בים א"צ שחיקה ובשאר נהרות צריך כתי' דרבה ע"ש וכן משמע מהרמב"ם שכתב כאן ומשליך לים הגדול בלא שחיקה כנ"ל ובחמץ פסק כרב יוסף כמ"ש בא"ח ר"ס תמ"ה:

(ליקוט) עתוס' דבכורות נ"ג א' ד"ה מעות כו' (ע"כ):

כג **ויברך כו'**. כמו במ"ש כמ"ש בירושלמי ספ"ק דדמאי תני רבי חלפתא בן שאול מחללין דמאי במרחץ שאינו טעון ברכה הא ודאי טעון ברכה ר' מני בעי קומי ר' יודן כיצד הוא מברך אם היו פירות על פדיון מ"ש אם היו מעות על חילול מ"ש וכמ"ש בסי' של"א סעיף קל"ז:

כד **או יפדה כו'**. רמב"ם וכשיטתו שכתב בפ"ב דהמ"ש ובפ"ד שם שיכול אפי' בזמן הבית לחלל פירות על פירות וכמ"ש בירושלמי הנ"ל אם היו כו' וברפ"ד דמ"ש תני אין פודין מ"ש אלא במין על מינו דלא כן מה אנן אמרין פודין מן החטין על השעורין ומן השעורין על החטין לכן צריכה אפי' מן האגדות על השמתית ומן השמתית על האגדות וכמ"ש במתני' פ' בתרא דטבול יום בראשונה כו' וער"מ שם בפירושו אבל הראב"ד חלק עליו שם ואמר דכ"ז הוא בדמאי שמחללין אפי' כסף על כסף כו' כמ"ש בפ"ק דדמאי אבל בודאי לא וכמ"ש בסוכה מ"א א' דאלת"ה מעשר כו' ובב"מ מ"ד ב' אבל פירות על דינרין כו' ודבריו נראין [וכ"ה בהדיא בבכורות נ"א א'] וגם י"ל כל הנ"ל בענין אחר ההיא דספ"ק דדמאי י"ל דקאי על דבר הנפדה וההוא דפ"ד דמ"ש נראה דהאי פודין ט"ס וצ"ל

מפרישין דקאמר שם אר"ח רבי היה לוקח קשואין בכורות וקבע מ"ש שלהן על כל עוקץ ועוקץ וההיא דטבול יום כבר פי' הר"ש שם. וחלק הראב"ד אפי' בזה"ז כמ"ש בפ"ב שם ובפ"י מהמ"א:

(**ליקוט**) **או יפדה בפירות**. אפי' בשאינו מינו. רמב"ם שם וכ"כ במעשר שני בזה"ז אע"ג דאין מחללין על שא"מ בזה"ז ס"ל דאין להקפיד כיון דלאיבוד אזלא (ע"כ):

כה **שהוא אחד כו'**. קדושין י"ב א':

כו **ששוקל כו'**. ריי"ף ורא"ש שם ודלא כס"ד דרב יוסף שם בגמ':

כז **מלקט ושכחה**. כמ"ש בקדושין נ"ד ב' כר"מ במעשר מאי היא כו' אמאי כולו לגת כו' אלמא מדין הקדש והקדש פטור גם מלקט ושכחה כמ"ש בפ"ד דפאה הקדיש קמה כו' וכמ"ש בספרי שם:

(**ליקוט**) **מלקט ושכחה**. כמ"ש כולו לגת. ומש"ש פרט ועוללות משום דבכרם משתעי (ע"כ):

כח **דין נ"ר כו' וי"א כו' וי"א כו'**. סברא השלישית עיקר והיא סברת הגאונים וכן סתם לקמן בסי"ז וכ"כ תוס' בברכות ל"ה א' ד"ה ולמאן כו' וה"ר יונה הקשה ע"ז דא"כ ל"ל למימר בקדושין ל"ט א' לא צהריתו לא קי"ל כו' הא בלא"ה כל המיקל כו' אלא דלא אמרינן אלא בצלף דוקא וזהו סברא ראשונה ודבריו תמוהין דהא אמרינן בשבת קל"ט א' וקי"ל כו' [וכן אמרינן בירושלמי ספ"ד דכלאים דברי חכמים ר' יעקב בר אידי בשם ריב"ל הלכה כדברי מי שהוא מיקל בח"ל א"ר יעקב בר אחא ותני תמן הלכה כדברי מי שהוא מיקל בח"ל וכ"ה שם פ"ו סוף מתני' א' ומשמע שם בכ"מ]. וקושייתו שהקשה קשה שם יותר ל"ל למימר כדר"ט הל"ל כדר' יאשיה משום ה"ט אלא צ"ל כמ"ש תוס' שם סד"ה ולישלח כו' ע"ש. וסברא שניה הוא סברת הרמב"ם וז"ל בפ"י מהמ"א יראה לי שאין נ"ר נוהג בח"ל וק"ו מה סוריא אינו נוהג כמ"ש בהמ"ש ק"ו לח"ל כו' וז"ל בפ"ט מהמ"ש וכשם שאין מ"ש בסוריא כך אין נטע רבעי בסוריא ודבריו לקוחין מהירושלמי פ"ה דמ"ש אבל הוא תמוה מאד דמשם ראיה להיפך [וכן מצאתי ברשב"א בב"ק ס"ט א' שכתב שהרמב"ם למד מהירושלמי הזה ותמה ג"כ עליו ע"ש שהאריך בפי' הירושלמי] וז"ל הירושלמי שם תמן תנינן ריי"א אין לעובד כוכבים כרם רבעי וחכ"א יש לו כו' רב ביבי אמר קומי ר"ז בשם ר"א אתיא דר"י כב"ש כמה דב"ש אמרו לא למדו לנ"ר אלא ממ"ש כמ"ד אין מ"ש בשביעית ודכוותיה אין נ"ר בשביעית כן ריי"א לא למדו לנ"ר אלא ממ"ש כמ"ד אין מ"ש בסוריא ודכוותיה אין נ"ר בסוריא כו' ריי"א אין לעובד כוכבים נ"ר בסוריא ור"ל כמו שאין חייב בשל עובד כוכבים בסוריא במ"ש שבסוריא יש קנין

לעובד כוכבים להפקיע מידי תרומות ומעשרות כמ"ש במתני' פ"ו דדמאי המוכר פירות כו' וסוף מעשרות הלוקח שדה כו' ופ"ד דחלה ישראל שהיו כו' וכמ"ש בר"ס של"א ע"ש מס"ג עד סי"א. וז"ש רי"א אין לעובד כוכבים כרם דבעי דוקא בסוריא ודוקא עובד כוכבים ולרבנן אפי' עובד כוכבים בסוריא וכן מבואר להדיא בתוספתא וער"ש בפ"ג דתרומות שם ד"ה אין לעובד כוכבים כו' כדתניא כו':

(**ליקוט**) **דין נטע כו'**. עמש"ש אבל יש לקיים זה הסברא מצד אחר שי"א דוקא מן התורה פליגי ממ"ש אתרוג שוה לאילן כו'. תוס' בקדושין ב' ב' בד"ה אתרוג. וי"מ כו' ויש כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **דין כו'**. בתוס' דקדושין ב' ב' בד"ה אתרוג כ' וי"מ שמדרבנן מודה אף מאן דתני כרם שנוהג בכל אילנות וראיה דתנן אתרוג שוה לאילן כו' וברבעי ולפ"ז נוהג בח"ל מדרבנן לד"ה. שם. אבל בתוס' דר"ה י"ד ב' ד"ה לרבעי ובסוכה ל"ט ב' ד"ה לרבעי כ' כסברא ראשונה שם בתוס' דהך מתני' אתי כמ"ד נטע רבעי (ע"כ):

כט **ערלה נוהגת כו'**. מתני' סוף ערלה ספק כו' והערלה כו' ומתני' פ"ק דקדושין וגמ' שם:

ל **ובכל זמן**. גמ' שם ל"ט א' א"ל לוי כו' רב אויא כו':

לא **בין כו'**. מתני' פ"ק דערלה עת שבאו כו' ושם והעובד כוכבים שנטע ובסוף ערלה ספק כו' ובסוף יבמות עובד כוכבים שהיה מוכר כו' וכמ"ש בס"ס זה ובפ"ב דע"ז (ל"ה ב') מפני שמעמידין בשרף ערלה ובתוספתא הנ"ל שהביאה הר"ש בפ"ג דתרומות אבל הערלה כו' ובירושלמי כמ"ש תוס' בקדושין ל"ו ב' בד"ה כל כו':

לב **אלא כו'**. מתני' בסוף ערלה וכר' יוחנן בקדושין שם דקי"ל כוותיה גבי שמואל כמ"ש בפ"ד דעירובין (מ"ז ב') ואע"ג דמר בריה דרבינא מתני לקולא כו' הוא אף לר' יוחנן דמ"ש שמואל לרב ענן תני כו' ל"ד אליבא דידיה:

לג **כיצד כו'**. ערש"י בקדושין שם ל"ח ב' ומ"ש רש"י שם ד"ה היינו. ספק עברו כו'. לא כתב אלא לענין א"י וסוריא אבל מ"ש בח"ל יורד ולוקח כו' ע"כ לאו כה"ג וכמ"ש בברכות ל"ו א' להדיא ולכן בד"ה ובח"ל כתב רק הפי' השני שיש בו כו' אבל מ"ש בד"ה יורד כו' תמוה מאד דזה ודאי ערלה הוא וגמ' קרי ספק כמש"ש היינו דשני לן כו' ועוד כיון דכלאים נוהג בח"ל ובשל עובד כוכבים כנ"ל למה יהא מותר בלקיטת העובד כוכבים אלא פי' הר"נ דספק הוא שיש בו ערלה והיתר וכן כלאים והיתר בא"י אסור כיון שנמכר על פתח הגן מוכחא מילתא ובסוריא מותר אבל בתוך הגן אסור ובח"ל אף בתוכו מותר אלא שבערלה דוקא בתלושין אבל רואה לוקט אע"ג שא"י אם מן המותר או האיסור ובכלאים אף כה"ג מותר ובלבד שלא ילקוט הוא עצמו מהגן אף שא"י אם הוא האיסור

וכמ"ש בפ"ק דערלה נטיעה של ערלה ושל כו' אבל רואה לוקט מן האיסור בכ"מ אסור אף בכלאים. אבל הרמב"ם פי' דכל הכרם הוא ערלה או כלאים אלא שא"י אם נלקט מזה הכרם או מכרם אחד וכ"מ בתוספתא וירושלמי סוף ערלה איזו ספק ערלה כרם של ערלה וענבים נמכרים חוצה לו בא"י אסור ובסוריא מותר אר"י אף זה אסור בסוריא איזו ספק המותר בסוריא כרם של ערלה וכרם אחר בצדו וענבים נמכרות חוצה לו בא"י אסור כו' איזו ספק כלאי הכרם כרם נטוע ירק וירק נמכר חוצה לו בא"י כו' אר"י אף זה בסוריא אסור ואיזו ספק המותר בסוריא כרם נטוע ירק ושדה ירק אחר בצרו וירק נמכר חוצה לו בא"י אסור כו' וע' מרדכי בספ"ק דקדושין וז"ל הרמב"ם בפ"י מהמ"א ספק ערלה וכלאי הכרם בא"י אסור ובסוריא מותר כיצד היה כרם ערלה וענבים נמכרות חוצה היה ירק זרוע בתוכו וירק נמכר חוצה לו שמא ממנו הוא זה שמא מאחר בסוריא מותר ובח"ל אפי' ראה הענבים יוצאות מכרם ערלה או ירק יוצא מן הכרם לוקח מהן והוא שלא יראה אותו בוצר מן הערלה או לוקט הירק בידו ונסתבכו המפרשים בפי' אם פסק בכלאים כמ"ד יורד ולוקח ג"כ ואם בח"ל מותר אפי' בודאי ובחנם נתייגעו דודאי פסק כמ"ד זה וזה יורד ולוקח כמ"ש והוא כו' ודוקא בספיקו כנ"ל דגמ' קרי ספק כלאים וכמ"ש בהדיא בספ"ח מה' כלאים והביאו בש"ע ס"ס רצ"ו והוא שיראה כו' אבל ספיקו מותר. ומפרש בח"ל יורד ולוקח אפי' בתוך הכרם שמא מ"מ ממקום אחר הוא ובכלאי הכרם אפי' רואה לוקט למתני' מ"מ כיון שאין יודע אם אלו שמוכר הוא מאותן שלקט מותר אבל הוא פסק בשניהם יורד ולוקח כמ"ש בקדושין שם וכנ"ל ואע"ג דמר בריה דרבינא מתני לקולא בירושלמי שם בסוף ערלה אמר לחומרא ובח"ל יורד ולוקט אר"י עוד היא כקדמייתא יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט וכ"מ בב"ב כ"ד א' שאסרו בענבים הנמצאים כמ"ש בסי"א ואם אפי' רואה לוקט מאותו הכרם מותר כ"ש כה"ג אבל לשיטת רש"י והטור שכתבו שיש בו נטיעות בלא"ה אתי שפיר:

לד **כרם כו'**. כמ"ש בברכות ל"ו א' ואפי' לוקט ביד מותר כנ"ל וכ"כ כ"מ:

(**ליקוט**) **כרם כו'**. ואפי' לוקט ביד מותר וכ"כ כ"מ והטעם דוקא ביש בו נטיעות של ערלה ודאי אתחזק איסורא משא"כ כה"ג וכמ"ש (כריתות י"ח א') באשם תלו דאינו חייב אלא בחתיכה מב' חתיכות. והוא לקוח מתוספתא סוף ערלה הרי שנמצא נטיעה קטנה בתוך שדהו ספיקו בא"י אסור בסוריא ובח"ל מותר:

לה (**ליקוט**) **אבל ענבים כו'**. אבל הרא"ש והג"א שם ד"ה נראה לי כו' מתירין אפי' בענבים כיון דקי"ל כר' חנינא ע"ש (ע"כ):

לו **שקרוב כו'**. ר"ל אע"פ שספק ערלה מותר ובלא"ה צ"ל כן דהא קי"ל כר' חנינא ועתוס' שם ד"ה לימא כו':

לז (**ליקוט**) **אסור כו' ומותר כו'**. והשמיט מש"ש ואין מרכיבין בכפניות של ערלה שהראב"ד פי' כפניות היינו תחלי ומפני שנעשו שומר לפרי ור' יוסי לטעמיה דאמר סמדר אסור אבל לרבנן שרי להרכיבן לכתחלה שאין תורת פרי עליהן וז"ש בספ"ג דעבודת כוכבים ומודה ר"י שאם כו' ר"ל אע"ג דפליג עלייהו בלכתחלה בדיעבד מודה ולאו מטעמייהו ר"נ שם וע"ש שהאריך מאד (ע"כ):

לח **עובד כוכבים כו'**. לשון הרמב"ם:

לט **אם לא כו'**. פסק הבעיא לחומרא וכמ"ש בא"ח ר"ס רמ"ה:

מ **ואם התנו כו'**. כפי פירושו מש"ש רב גביה' כו' ושרא להו. ר"ל ע"י התנו מתחלה דבשלמא בשבת י"ל דרבא ברייתא לא שמיע ליה וטעה וסבור דעובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד משא"כ בערלה דא"א לטעות להתיר להחליף ערלה לכתחלה אלא התנו מתחלה וז"ש והא אותביה כו':

מא **ובלבד כו'**. מפרש ואם באו כו' קאי אפי' אהתנו וכמ"ש בשבת ג"כ כמ"ש בא"ח שם ומש"ש אימא סיפא כו' ועתוס' ד"ה ואם כו' תי' הר"נ דסתמא אסור יותר רבותא הוא מבאו לחשבון אף ע"י התנו ועכ"ז בר"נ:

מב **וי"מ כו'**. כפירש"י שם ד"ה שרא כו':

מג **מותר כו'**. ע"פ שיטת רש"י בהג"ה בסעיף שקדם וצ"ע על המחבר ועש"ך ודוחק דהא הר"נ כתב באיסור דחליפי ערלה הן כו' וערי"ו:

מד **מותר כו'**. דהא אינו מוכר אלא העצים ואין ערלה נוהגת בהם. דהפירות אין אדם מקנה דשלב"ל רשב"א בשם הראב"ד. ולפ"ז יכול לפרש הסוגיא הנ"ל דספ"ק דעבודת כוכבי' דלכך שרא להו שהיו מחליפין כה"ג והראב"ד דחק עצמו בהשגו' פ"י דהמ"א שבשנות ערלה אין בהן אכילת איסור שהאילנות קטנים אלא שהעובד כוכבים זרע תחתיהן ולא הוי חליפי איסור:

מה **אחד כו'**. ת"כ אין לי אלא שנטע אגוז ושקד נטע ייחור מנין ת"ל כל עץ:

מו **או שעקר כו' ואחד כו'**. פ"ק דר"ה (ט' ב') ת"ד אחד הנוטע כו':

מז **דהיינו כו'**. תוס' שם ד"ה מבריך כו':

מח **ודוקא כו'**. תוס' שם ד"ה מרכיב לתרץ ההיא דת"כ וכן הוא מפורש במתני' פ"ק דערלה סיפוק הגפנים וסיפוק כו' הבריכה שנה אחר שנה ונפסקה כו' וכן בריכה שנפסקה כו'. והרמב"ם כתב דה"ה למרכיב והוא תמוה מאד דאם הרכיב ילדה בזקנה

בטלה ילדה ואפי' נקצץ ואם זקנה בילדה כ"ש שבטלה הזקנה ואפי' לא נקצץ וכמ"ש למטה ואפי' ילדה בילדה לכי מטי שלש לילדה ראשונה שניה נמי שרי כמ"ש תוס' במנחות ס"ט ב' ד"ה דאמר כו' מדלא מוקי בסוטה כה"ג אלא ההיא דת"כ במרכיב ילדה בזקנה וההיא דר"ה בילדה בילדה וכגון שנטען לסייג כו' וכמ"ש בסוטה שם וכ"כ הר"ש והמרדכי בפ"ק דקדושין והר"נ בפ"ק דר"ה וכתב הר"נ שם דעוד משכחת לה במרכיב באילן סרק וכמ"ש בתוספתא וירושלמי פ"ק דערלה עובד כוכבים שהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק אע"פ שאין ישראל רשאי לעשות כן יש בו משום ערלה מאימתי מונין לו משעת נטיעתו ונ"ל שז"ש בסוטה שם ל"ק כאן בהרכבת כו' האי הרכבת היתר ה"ד כו' דר"ל בל"ז ה"א באילן סרק. ומ"מ כ"ז צ"ל דמש"ש בפ"ק דר"ה שלשים יום כו' במרכיב קאי אאילן הראשון וכמ"ש בירושלמי הנ"ל מאימתי כו' וכן בגווני הראשון לסייג ולקורות כמ"ש בגמ' דאיסורה אינה אלא משום דמימליך כו' וזה אינה אלא עד ג"ש כמ"ש בירושלמי וכמ"ש בסכ"ג ויכול לאוקמי ההיא דר"ה בזקנה בילדה ואפי' לאכילה [וכן פירש"י בסוטה שם בד"ה בטילה כו' וכי תנן כו'] ולכן לא פריך גמ' אלא בסוטה שם ולא בפ"ק דר"ה. אבל במחובר או נפסק אין נ"מ כלל ולכן לא נזכר במתני' דין ההפסק אלא בהברכה:

(**ליקוט**) **ודוקא שחתכו כו'**. עמש"ש דזה במבריך אבל במרכיב כתב הר"נ שהוא במרכיב באילן סרק אע"פ שאינו רשאי ואע"פ שמונה משעת נטיעתו צ"ל דקאי אאילן הראשון. ובירושלמי פ"ק דערלה תני עובד כוכבים שהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק אע"פ שאין ישראל רשאי לעשות כן חייב בערלה מאימתי הוא מונה לו משעת נטיעתו רשב"ל אמר ובלבד דברים שהן באים במחשבה כגון חרובי צלמונה וחרובי גידודה אבל ערבה כנטוע בארץ ר' יוחנן אמר אפי' ערבה והתנינן אין נוטעין אין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ר"ה ואם נטע או הבריך או הרכיב יעקור ע"ד דרשב"ל דו פתר לה בערבה ניחא ע"ד דר"י דו אמר אפי' ערבה ל"ל יעקר שנייא היא שהן מתאחין בשביעית והא דתנינא הנוטע והמבריך והמרכיב שלשים יום לפני ר"ה עלתה לו שנה שלימה ומותר לקיימו בשביעית פחות משלשים יום לפני ר"ה לא עלתה לו שנה שלימה ואסור לקיימו בשביעית אבל אמרו פירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט תני ר' יהושע לית כאן מרכיב א"ר אבא אפי' לר"ל לית כאן מרכיב לשעבר הא בתחלה לא ר"ל שא"א להמצא מרכיב אלא באיסור ודיעבד והמרכיב משמע אפי' לכתחלה וזו ראיה שא"א להמצא מרכיב אלא כה"ג (ע"כ):

מט **ואם לאחר כו'**. מתני' סיפוק הגפנים כו':

נ **הפסיק כו'**. שם הבריכה שנה כו':

נא **ואם כו'**. שם אילן כו':

נב **ויש למצוא כו'**. כמ"ש בב"ב כ"ד א' לימא כו' וכ"ש בכה"ג:

נג **ואפי' כו'**. כמ"ש הראב"ד בההיא דספ"ק דע"ז וכמ"ש בסט"ו:

נד **אילן כו'**. ירושלמי ספ"ק דשביעית והביאו הר"ש שם ירושלמי א"ר יודן בר טרפון כו' ופסק הרמב"ם כחכמים דהלכה כחכמים ועוד דאוקמינהו בשיטה אבל הרא"ש פסק כראב"י משום דר"ש ס"ל כוותיה ול"נ כנ"ל. מיהו נראה דההיא דסוטה מ"ג ב' מכרעא וכמ"ש בסכ"א וחד טעמא להו:

נה **שמותחין כו'**. ער"ש שם:

נו **וכן אילן כו'**. ירושלמי שם בריכה שנפסקה א"ר יודן לא סוף דבר בריכה אלא אפי' אילן דא"ר ייסא בשם ר' יוחנן בצל שעקרו ושתלו כיון שהשריש מעשר לפי כולו:

נז **או שלקח כו' אבל כו'**. מנחות ס"ט ב' בעי כו' בתר עיקר כו' תפשוט כו' היא גופה כו' ולא נפשטה ולכן בשניהם אסור והיינו הא דמדמי בירושלמי הנ"ל לבצל כו' ועתוס' דמנחות שם ד"ה בצל. וא"ת ומאי כו' ואע"ג שתי' שם וי"ל כו' היינו לסברא דאזלינן בין לקולא כו' והירושלמי מיפשיט פשיט ליה דדוקא לחומרא ופשטא דמילתא דאמוראי כהירושלמי ואין נ"מ בזה אלא למלקות:

נח **הנוטע כו'**. תוספתא ריש ערלה הנוטע לסייג לקורות ולעצים פטור מן הערלה ארשב"ג בד"א בזמן שנטע לסייג ולקורות ולעצים דבר הראוי להם אבל נטע לסייג ולקורות ולעצים דבר שאין ראוי להם חייב בערלה נטעו לעצים וחשב עליו לאכילה מאימתי מונין לו משעת נטיעתו הנוטע לרבים חייב ור' יהודה פוטר רשב"א אומר משמו הנוטע לרבים חייב בערל' העולה לרבים פטור מן הערלה הנוטע בספינה ובעציץ ובראש הגג חייב בערלה (אבל בא"ז הלכות ערלה סי' שי"ג גורס פטור וע"ש) ובירושלמי ריש ערלה כתיב ונטעתם כל עץ מאכל את שהוא למאכל חייב לסייג ולקורות ולעצים פטור כו' תני רשבג"א בד"א בזמן שנוטע לסייג לקורות ולעצים דבר שהוא ראוי להן נטע דבר שאין ראוי להן חייב. יאות ארשב"ג מ"ט דרבנן ר"ל דרבנן פליגי על רשב"ג ופוטרין אפי' באין ראוי להם א"ר זעירא במשנה סדר נטיעתן לעצים ברוצף לקורות במשפה לסייג מקום הסייג מוכיח עליו כו' ר' יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק גפן שעלה במקום חורשין פטורה מן הערלה א"ר יוסי אפי' נטעה והא תנינן העולה מאליו חייב בערלה תמן כשנטעה במקום יישוב ברם הכא שנטעה במקום חורשין אר"א הדא דתימא כשאינה עושה כדי טפילתה אבל אם היתה עושה כדי טפילתה חייבת ר"ה שאל אתרוג שנטעו למצותו מהו שיהא חייב

בערלה חזר ר"ה ואמר אתרוג שנטעו למצותו חייב בערלה כו' ר"ש בן יקים בעא קומי ר' יוחנן נטעו צד התחתון לסייג והעליון למאכל צד התחתון למאכל והעליון לסייג א"ל היא הדא היא הדא כו' ר"ז בעי ניחא צד התחתון לסייג והעליון למאכל צד התחתון למאכל והעליון לסייג גדל מתוך איסור ואת אמרת הכין ר"ז כדעתיה דאר"ז בשם ר' יונתן בצל של כלאי הכרם שעקרו ושתלו אפי' מוסיף כמה אסור שאין גידולין מעלין את האיסור נטעו לסייג וחישב עליו למאכל בא במחשבה למאכל וחישב עליו לסייג לא כל הימנו נטעו שנה ראשונה לסייג מכאן ואילך חישב עליו למאכל מכיון שחשב עליו מחשבת חיוב חייב כו' נטעו ג' שנים לסייג מכאן ואילך חישב עליו למאכל כו' ומסיק שם כל שאין לו ערלה אין לו רבעי כו' תניא רשב"א אומר משמו הנוטע לרבים חייב בערלה עלה מאליו פטור הנוטע לרבים ברה"ר פטור הנוטע לרבים חייב בנוטע בתוך שלו כו' ר"י בר חקולה בשם חזקיה הנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב בערלה ר"י אמר מפני שהשרשים מפעפעין אותה ר' יונה מפיק לישנא כלי חרש עומד בפני השרשים ר"ל בתמיה ר' ירמיה בעי נטע בו דלעת מאחר שהוא נקוב אצל האילן כנקוב אצל הזרעים ר' יוחנן בשם ר' ינאי אילן שנטעו בתוך הבית חייב בערלה ופטור מן המעשרות כו' ובשביעית צריכה כו':

נט **בין פנימי כו'**. נלמד מהנ"ל ופסק כר' יוסי דמתני' משום דשקלו וטרו בירושלמי אליביה כנ"ל:

ס **בין תחתון כו'**. אע"ג דר"ז הקשה לא חש לה כמ"ש ר"ח בשם הגאונים (ערשב"ם ב"ב נ"ב ב') כל דלא איתותב עבדינן כוותיה והקשיא קשה גם על מתני' דאמרינן שם תני אילן שמקצתו נטוע בארץ ומקצתו בח"ל מכיון שמקצתו נטוע בארץ כאלו כולו בארץ כו' ר"א בשם ר"י נעשה כטבל וכמעשר מעורבין זה בזה:

סא **הנוטע בתוך שלו**. כרשב"א בירושלמי הנ"ל ולא ידעתי טעמא אפשר דמפרש שרשב"א מפרש למתני' ולא משמע הכי דרשב"א קאמר משמיה דר"י דפוטר בנוטע לרבים והוא מפליג בכך:

סב **בין לעצמו**. כנ"ל ס"ח:

סג **ועל גג כו'**. ממ"ש בפ' בתרא דמעשרות בצלים שהשרישו בעליה כו' אלמא כנטועין בשדה ואע"נ דאמרינן במנחות פ"ד ב' גג אגג ל"ק כו' היינו דוקא לענין בכורים דבעינן משבח ארצך מידי דהוה אחורבה שאינה עבודה ותמרים שבהרים ופירות שבעמקים ואדרבה משם ראיה להיפך דקאמר שם פ"ה א' אלא לר"י קשיא תנאי היא כו' ולא תי' כלום מגג וחורבה וערש"י שם ד"ה תנאי כו' וצ"ל דגג וחורבה עדיפי מתמרים שבהרים ופירות שבעמקים ודאי לר"ל דמצי ליישבם אליביה אבל לר"י לא הקשה אלא מעציץ

וספינה. וא"צ לכל האריכות הזה דמפורש בתוספתא כנ"ל:

(**ליקוט**) **ועל גג כו'**. ראייתו של הרא"ש ממ"ש בפ"ה דמעשרות בצלים שהשרישו כו' ולמד דאף בתרומות ומעשרות חייב כמש"ש בתשובה. אבל הוא תמוה דדוקא לענין טומאה אמרו ולא לתו"מ כמ"ש בתוספתא פ"ג דמעשרות בצלים שהשרישו זה בזה בקופות ה"ז בחזקתן למעשרות ולשביעית אם היו טמאים לא עלו מידי טומאתן ומותר לתלוש מהן בשבת השרישו זה בזה בקרקע עלייה ה"ה בחזקתן למעשרות ולשביעית ואם היו טמאים עלו מידי טומאתן ואסור לתלוש מהן בשבת ואם תלש פטור נפלה עליהן מפולת והן מגולין הרי אלו כנטועין בשדה אסורין בשביעית וחייבין במעשרות וכ"כ הר"ש שם ומ"ש נפלה כו' וכן במתני' שם לא קאי אעלייה אלא בארץ ממש (ע"כ):

סד **אע"פ כו'**. אע"ג דבירושלמי אמר כ"ח ס"ל דכ"ש בשל עץ וכשיטת תוס' בפ"ק דגטין ובמנחות שם אבל הרא"ש והטור כתבו כאן כשיטת רש"י ודוקא בכ"ח אבל בירושלמי משמע כדברי הרמב"ם דבכל ענין מדאיבעיא להו אי מהני ג"כ לזרעים הואיל והשרשים של האילן ניקבו אותו כבר אבל לשיטת רש"י א"צ לזה דהא נקוב הוא ג"כ לכ"ד. ושיטת הרמב"ם דלא מפליג בכ"מ לשל חרס או של עץ דס"ל דוקא בספינה מחלקינן בין עץ לחרס שהמים מלחלחים אותה ועתוס' במנחות שם ופ"ק דגטין ור"ש בפ"ב דחלה מתני' ב' ועמ"ש בא"ח סי' של"ו ס"ח:

סה **העולה מאליו ברה"י**. כרשב"א בתוספתא ובירושלמי הנ"ל. וכתב הכ"מ משום דבת"כ תניא ונטעתם פרט לעולה מאליו וכדי של"ת אמתני' ע"כ צ"ל דגם מתני' כה"ג דרשב"א ברה"י היא:

סו **אפי' הנוטע כו'**. כר' יוסי בירושלמי כנ"ל:

סז **ואפי' אמר כו'**. בתוספתא פ"ה דדמאי עובד כוכבים שהיה צווח ואומר בואו וקחו לכם פירות של עזקה הן של רבעי הן אינו נאמן מפני שהוא כמשביח את מקחו אבל א"ל מאיש פלוני עובד כוכבים לקחתים מאיש פלוני כותי לקחתים משלי הבאתים נאמן להחמיר דברי ר' רשבג"א אינו נאמן שדברי העובד כוכבים לא מעלין ולא מורידין ופסק הרא"ש פ"ג דמ"ק כר' משום דהלכה כר' מחבירו. וטעמו של ריו"ו משום דבפ"ה דגטין ס"ה כ' דהלכה כרשב"ג גבי רבי. ועמ"ש בא"ה סי' י"ז סל"ז דכל הפוסקים פסקו כת"ק דנאמן להחמיר ולא פליגי אלא אם דוקא במה שתחת ידו או בכ"מ נאמן אבל בזה ל"פ ועמ"ש שם:

# סימן רצה

א **בין כו'**. קדושין שם אר"א א"ר יוחנן כו':

ב **וכן המרכיב כו'**. לשון הרמב"ם והשמיט ירק בירק משום דמיבעיא לן בחולין ס' הרכיב שני דשאים כו' ומשמע ליה אף בא"י והא דתנן במתני' פ"ק אין מרכיבין כו' ס"ל איסורא בעלמא מדרבנן [מכאן למד דאילן בירק וירק באילן לוקה]. ועתוס' שם ד"ה הרכיב כו' וכ"ז כתב הר"ש במתני' שם. והרא"ש בה"ק כתב כתירוץ הראשון דבח"ל קמיבעיא ליה אבל נראה כתי' האחרון דלבני נח קמיבעיא ליה וכ"ה בירושלמי פ"ק דכלאים תני בשם ר"א מותר הוא עובד כוכבים ללבוש ולזרוע כלאים אבל לא להרביץ בהמתו כלאים ולא להרכיב אילנו כלאים למה מפני שכתוב בהן למיניהן והרי דשאין כתיב בהן למיניהן אין כתיב בציווי אלא בהוצאה וכן דעת הטור שסתם וכתב בין ירק בירק ע"ש:

ג **בכל מקום**. דלענין הרכבה אין חילוק בין א"י לח"ל כמ"ש בקדושין שם ההוא למעוטי זרעים שבח"ל אלמא לא אימעוט בח"ל אלא זרעים:

ד **אסור כו'**. משום לפני עור שהעובד כוכבים מצווה על כך כמ"ש הרמב"ם בפ"י מהלכות מלכים הלכה ו' משום דסוגיא דקדושין משמע קצת כר"א וכן הירושלמי וכן סוגיא דחולין הנ"ל לתירוץ אחרון של תוס' ועבה"ג וכ"כ בכ"מ ודבריו תמוהין דא"כ למה כתב בכלאי אילן ולא כתב ברישא שם לענין כלאי זרעים ועוד דהל"ל ואסור לומר לעובד כוכבים כו' כמ"ש בפי"ו מהא"ב לענין סירוס אבל נעלם מכ"מ דברי הרמב"ם הנ"ל וכ"כ משנה למלך:

ה **מותר כו' וכן כו'**. תוספתא פ"ק דכלאים זורעים זרע וזרעוני אילן כאחד הזורע חרצנים עם החטים ה"ז לוקה ארבעים. ובירושלמי פ"ק דפאה תני זורעין זרעים וזרעי אילן כאחת והזורע חרצנים עם החטים לוקה ארבעים אר"ז כתיב לא תזרע כרמך כלאים עיקר כרמך לא תזרע כלאים א"ר יודן קפודקיא בעאי קומי ר' יוסי תמן אמרינן זרעי אילן קרויין זרעים וכא את אמר זרעי אילן אין קרויין זרעים א"ל תמן מיעט הכתוב שאין דרך ב"א להיות קורין אותן זרעים ברם הכא ריבה הכתוב על כל זרע זרוע אשר יזרע ר"ל לענין הכשר וכ"ה בגמ' דבכורות נ"ד א' ומה תירוש ויצהר כו' תירוש ודגן כו' כנ"ל דחטים וחרצנים חייב משום כלאי הכרם וכר' יונתן דלא כר' יאשיה וכמש"ש ולר' יאשיה כו' וכמ"ש בירושלמי הנ"ל עיקר כרמך כו' והוא לר' יונתן וכמש"ש בפ"ח דכלאים ע"ד דר' יונתן כתיב שדך לא תזרע כלאים לאיזה דבר נאמר לא תזרע כרמך כלאים כו' כהא דאר"ז לא תזרע כרמך כלאים עיקר כרמך לא תזרע כלאים ר' יודן קפודקיא בעי קומי ר"י תמן את אמר אין זרעי כו' כנ"ל ור"ל עיקר כרמך לא כר' יאשיה שאמר עם כלאי זרעים לא

תזרע כרמך שני חטים כו' אלא עיקר כו' לפי שכל האילנות מותר עם זרעים כנ"ל וזה שהקשה תמן את כו' ועבה"ג וכ"כ ב"י אבל חזר בו בבד"ה והוא טעות שהרי שם אתמר להיפך שהוא כלאים וע"ש והר"ש הביאו בפ"ק מתני' ב' ירושלמי אר"י כו' ר"י אמר כו' וכן שם סוף מתני' ז' ירושלמי מחלפא שיטתיה דר"י כו' אבל ל"ק כל שני מינין קרי כלאים אע"פ שהן מותרין וז"ש עיקרו כלאים ר"ל מב' מינין ומש"ש מתני' ז' מיחלפא כו' ה"ק ר"י דמתיר ירק באילן משום שאין מתרכבין זע"ז ותמן אמר נוטל כו' ומתאחין תמן כו'. ובטור כ' אבל מותר לערב זרעוני אילנות עם זרעוני שדה ולזורען ביחד שלא אסרה תורה בח"ל אלא הרכבה כו' וכתב ב"י משמע מדבריו שבא"י אסור. וח"ו לתלות טעות כזה עליו דגמ' הנ"ל דבכורות ע"כ בא"י הוא מדקאמר תירוש ויצהר כלאים והוא בא"י דוקא כמ"ש בקדושין שם וכמ"ש בסי' רצ"ו אלא ט"ס הוא וצ"ל ולא אסרה תורה כו' והוא מילתא בפ"ע וכ"ד הרא"ש:

ו **בין כו'**. טור וכמ"ש במתני' ועמ"ש לעיל (בס"ק ב'):

ז **ואפי' כו'**. ירושלמי והביאו הר"ש פ"ק סוף מתני' ז' וכגי' ראשונה וכ"ה גי' שלנו וכ"כ הרא"ש בה"ק וכ"ה בת"כ:

ח **יש איסור כו'**. אלו ב"ס הוא לשון הטור מדברי הרא"ש בה"ק:

ט **שיבשה**. הר"ש שם והרא"ש:

י **של חרס כו' בסלע קשה כו' בד"א כו'**. הכל בירושלמי שם הביאו הר"ש שם:

יא **ודוקא כו'**. הרא"ש והביא ראיה מגפן יחידית שעבודתה ו"ט אע"פ שהשרשים מתפשטים חוץ לששה ואמרינן היה גדר בינתיים זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לנדר מכאן. אבל הר"נ בספ"ק דקדושין והביאו ב"י ובה"ג כתב ששרשי הגפן מתפשטין למטה מג"ט לכך מותר מן הצד וכ"כ הר"ש שם ומן הצד אפי' בגפן שרי דאין מהלכין מן הצד. ועתוס' דקדושין ל"ט א' סד"ה לא. ונראה כו' ודברי תוס' צ"ע:

יב **ואפי' במבריך כו'**. בירושלמי וכפי' הר"ש שם מה אנן קיימין כו' ומשום זרעים ע"ג גפן ר"ל דוקא ע"ג גפן וכמ"ש הר"ש שם במסקנא וכ"כ תוס' בב"ב שם בד"ה המבריך כו':

יג **בעלין או בפירות**. עסי' רצ"ו ב' סט"ו:

יד (**ליקוט**) **אבל כו'**. בספ"ב דפסחים (ל"ט) וא"ר זוגי כו' ובירושלמי ריש כלאים ר' יוסי בשם ר' יוחנן כולהון זוגות זוגות מה על כל פירקא אתאמרת או על הדא הלכתא מן מה דאמר רב חמשה ירקות שאדם יוצא בהם ידי חובתו בפסח כולם מותרים לזרוע בערונה ואמר הדא דרב פליגא על ר' יוחנן הדא אמרה על כל פירקא אתאמרת רבא בשם רב כולהון זוגות זוגות מחלפא שיטתיה דרב תמן הוא אומר כולן מין אחד והכא הוא אומר

הכין לא דרב אמר כולן מין א' לא אמר אלא מיני ירקות הן וכולן מותרין לזרוע בערוגה וכמש"ש בפסחים (ע"כ):

טו **וכן מותר כו'**. כמ"ש בירושלמי פ"ק והביאו הר"ש שם מתני' א' ירושלמי שדך לא תזרע כלאים ה"א אפי' ב' מיני כו' ושם במתני' ז' מעתה אסור להרכיב תאנה שחורה ע"ג תאנה לבנה א"ר אבין ולא מכלאי הבגדים למדת מה כלאי בגדים שאסרתי לך שני מינין לא זה ממין זה ולא זה ממין זה אף כלאים שאסרתי לך בכ"מ לא זה ממין זה ולא זה ממין זה:

טז **אע"פ כו'**. כמש"ש במתני' עולשין ועולשי שדה כו' וחרדל מצדי ודלעת כו':

יז **וכן סרק כו'**. כנ"ל ס"ג מירושלמי ות"כ דלא אסור אלא סרק עם עץ מאכל:

יח **ומ"מ כו'**. סמ"ק ואהנך דמתני' ונזכרין בש"ע כתבם:

יט **אסור כו'**. מתני' רפ"ח:

כ **אבל הפרי כו'**. שם וכן בהרכבת אילן וכמ"ש בחולין קט"ו א' כלאי זרעים ליתסרו כו' איתקוש כו' וקרא בהרכבת אילן כנ"ל:

כא **ואפי' לזה כו'**. כ"מ בירושלמי פ"ה דגרסינן שם בע"ה שקיים ירקות שדה בכרם אסורין בין לו בין לאחר פועל שקיים ירקות שדה בכרם אסור לו ומותר לאחר וקשיא אם אסור לו יהא אסור לכל אדם ואם מותר לכל אדם יהא מותר לו אלא כר"ש דאמר אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו אע"ג דר"ש אמר א"א מקדיש דבר שאינו שלו מודה הוא הכא שאסור לו ומשמע דוקא בכרם וכן ממה שהקשה ואם מותר לכ"א כו' ואמר מודה הכא דר"ל לעצמו מודה לרבנן דמקדש:

כב **ומותר כו'**. ירושלמי פ"ק והביאו הר"ש שם סוף מתני' ד':

## סימן רצו

א **הזורע כו'**. ירושלמי רפ"ח דכלאים כתיב לא תזרע כרמך כלאים מלמד כו' להתרייה. והביאו הר"ש ר"ח ותוס' בקדושין ל"ט א' ד"ה לא ובחולין פ"ב כ' ד"ה לאפוקי ובבכורות נ"ד א' ד"ה דגן כו':

ב **ואינו לוקה כו'**. בפ"ג דברכות ובחולין קל"ו נהוג עלמא כו' ובקדושין ל"ט א' לא קי"ל כר' יאשיה כו':

ג **בא"י**. מתני' סוף ערלה וקדושין שם:

ד **וכן אם כו'**. מכות כ"א ב' נמנו וגמרו כו' לאו משנתינו כו':

ה **וכן אם כו'**. בירושלמי הנ"ל כתיב כו' עד שיזרע שני מינין בכרם. ולא היה צריך לחזור כאן שני מיני ירק שאמר למעלה אלא לפי שאמר עד שיזרע חטה כו' לישנא דגמ' דידן:

ו **וכן כו'**. מתני' וגמ' כנ"ל:

ז **אין כו'**. ר"ל שלא במפולת יד זרעים מותר לד"ה אף לר' יונתן דפליג אר' יאשיה ומ"ש בס"א ושאר זרעים אסור מדרבנן היינו במפולת יד כמש"ש וז"ש כאן מותר לזרען בכרם ומ"ש אבל שאר כו' כמ"ש במתני' ספ"ה הארוס כו' ובתוספתא ספ"ג [כנ"ל הגירסא הנכונה ובתוספתא קתני בכולם הן כלאים בכרם חוץ מאילן וודאי שט"ס וכן ס"ל לראב"ד ספ"ה אלא ששיטתו שלאו בכל זרעים ודשאים קאמר אלא באותן שאין מקיימין מהן אבל הרמב"ם גורס ה"ה כלאים בדשאים ועסי"ד] הלשישות והלביצין והברווייר והבולפסין והכרכום והקינרה והחמיתא והתלוית והסיאה והאזוב והקודנית והקשואין והדלועין והאבטין והללפפונות ופול המצרי מין זרעים הן ואינן כלאים בכרם האירוס והקיסום ושושנת המלך מיני זרעים הן ואינן כלאים בכרם החשיפה והאיטן והגמי וכל הגדילין באפר מיני דשאין הן ואינן כלאים בכרם ר' דוסתאי בן יהודה אומר מיני דשאים ה"ה כלאים בכרם הקנים וההגין והורד והאטדין מין אילן ואינן כלאים בכרם זה הכלל כל המוציא עלין מעיקרו ה"ז ירק וכל שאינו מוציא עלין מעיקרו ה"ז אילן החצב די"א כלאים וחכ"א אין כלאים כשות רט"א כו' צלף בש"א כו' וכן בירושלמי ספ"ה וז"ש ואצ"ל כו' וכ"ה בגמ' דברכות ל"ו א' ועירובין ל"ד ב' אבל תבואה וירק מפורש בכמה משניות הנוטע ירק כו' תבואה שהוא נוטה כו':

ח **אסור כו' ונאסרו כו'**. מפורש בכמה מקומות ועבה"ג ועבס"ד:

ט **בהנאה שנאמר כו'**. ספ"ב דקדושין:

י **ואפי' הקש כו'**. עבה"ג ועתוס' דפסחים כ"ה א' ד"ה עיקרן כו':

(**ליקוט**) **ואפי' הקש כו' והעצים כו'**. וכ"כ תוס' בפסחים כ"ה א' ד"ה עיקרן כו' אבל לי נראה ברור דהעצים מותרין וכן הקש וז"ש בפסחים שם זאת אומרת כו' עיקרן כו' דוקא עיקרן ואם איתא לא גרע עיקרן מהקש והעצים וכן בכתובות פ' א' ובב"ב ל"ו א' אכלה ערלה כו' ודלא כמו שדחקו בתוס' שם ושם וראיה ממ"ש בפ"י דתרומות ובפ"ג דערלה מי שה"ל חבילי תלתן בכלאי הכרם ידלקו ואם איתא מאי שנא חבילי תלתן דנקט אלא דוקא תלתן שטעם עצו ופריו שוה ומ"ש בפסחים כ"ו ב' בקשין של כלאי הכרם היינו ג"כ בתלתן דומיא דקליפי ערלה שאינו אלא בקליפין של אגוזים ורמונים אלא שבירושלמי ספ"ה דכלאים והביאו הר"ש שם מתני' ז' ר"ז בשם ר"ל בשם ר"א אם עשבים כו' ר' יוחנן כו' ועוד שם ר' יעקב בר אידי בשם ר"ל פעמים שהקשין מותרין והדגן אסור פעמים שהקשין אסורין והדגן מותר כו' וכמ"ש לקמן סעיף ס"ו וצ"ל גם זה בתלתן ודוחק וצ"ע אבל העצים ודאי מותר ובזה ניחא ההיא דחבילי זמורות הנ"ל (ע"כ):

יא **בעת שריפתן**. לאפוקי אפרן שמותר לכתחלה וגחלים דיעבד כמש"ש כ"ו ב' ועתוס' שם ד"ה בישלה כו' ועמ"ש בא"ח סי' תמ"ה ס"ב:

יב **אחד כו'**. מתני' פ"ה דכלאים:

יג **כיון שראה כו'**. מתני' שם הרואה כו' ושם סיערתו הרוח לפניו ועתוס' דב"ב ב' ב' ד"ה נתייאש כו':

יד **ואין אדם כו'**. עבה"ג ועתוס' שם ד"ה קידש כו' ועתוס' שם ד"ה ד' יוסי כו' ועמ"ש למטה בס"י על ההיא דמנחות:

(ליקוט) פ' כשמואל יבמות ס"פ הערל ואע"ג דר"ה א"ר פליג רב אדא בשם רב ס"ל כוותיה ואין הלכה כאחד במקום שנים דלא כהרא"ש ביבמות שם שפסק כר"ה ועראש במ"ק (פ"א סי"ג) על מתני' לא יעורר כו' ועבח"מ סי' תי"ד ס"א בהג"ה ששם פ' הרא"ש וסייעתיה כר"ה א"ר והרמב"ם כר"א בר אהבה (ועמש"ש) (ע"כ):

טו **לפיכך כו'**. ירושלמי שם א"ר יוחנן הכל מודים בענבים שהן אסורות אר"א האוסר אינו נאסר ושאינו אוסר נאסר מה פליגין במסכך את גפנו ע"ג תבואתו של חבירו אבל המסכך גפנו של חבירו ע"ג תבואתו כל עלמא מודיי שהאוסר נאסר המסכך גפנו של חבירו ע"ג תבואתו של חבירו נשמעיניה מן הדא אר"י מעשה באחד שזרע את כרמו בשביעית ובא מעשה לפני ר"ע ואמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו הרי אין הגפן שלו ואין התבואה שלו ואיתותב והביאו הר"ש שם ופ' כר' יוחנן:

טז **הרואה כלאים כו'**. תוספתא פ"ג בע"ה שקיים ירקות שדה בכרם אסור לו ואסור לכל אדם אחר שקיים ירקות שדה בכרם אסור לו ומותר לכל אדם וירושלמי פ"ה מתני' ו' ריב"ח א' בפועל שנו כו' והביא הר"ש שם:

יז **האנס כו'**. ירושלמי פ"ז הלכה ו' והביא הר"ש שם ותוס' רפ"ג דסוכה וז"ש במתני' שם מאימתי נקרא אנס משישקע ר"ל לאסור וכמ"ש הר"ש שם:

יח **בשכרן**. ירושלמי והביא הר"ש שם פסק כמאן דמקיל דבשל סופרים הלך אחר המקיל וקי"ל כר' יאשיה כנ"ל:

יט **ואם נשתהא כו'**. ר"ל שלא באונס ומשום מקיים:

כ **מאימתי תבואה כו'**. חסר כאן תבואה שיבשה כ"צ וענבים שבשלו כ"צ אין מתקדשות כו' מתני' שם וכתבה הרמב"ם שם:

כא **כרם כו'**. תוספתא ספ"ד תבואה שהשרישה ה"ז אסורה ומקדשת ומתקדשת גפנים שהשרישו הרי אלו אסורין ומקדשין אבל אין מתקדשין עד שיעשו כפול הלבן מקצתן עשו כפול הלבן ומקצתן לא עשו את שעשו כפול הלבן אסורין ואת שלא עשו כפול הלבן

מותרין. ור"ל אסור באכילה ומקדשת התבואה בהנאה ומתקדשת עצמה בהנאה ת"ש ה"ז לא קדש ואעפ"כ כו' מותר ואם כו' הוא ענין אחד ר"ל היאך מותר שאם עקר הזרע קודם כו' ומ"ש בוסר ל"ד דהא בוסר ופול הלבן חד שיעורא הוא כמ"ש בברכות ל"ו ב' אלא ר"ל עדיין קטן ולא הגיע לפ"ה וז"ש במנחות ט"ו מעשה כו' ובא מעשה כו' והטעם לפי שהוא סמדר ולא הגיע עדיין לפ" הכמ"ש בברכות שם בוסר אין סמדר לא כו' אלא שהגמ' פריך שם שיאסר בק"ו וה"ה שקשה על תוספתא זו אלא שהגמ' פריך מעובדא ושני הכי השתא כו' אבל דיחוייא הוא דלא אמרינן ק"ו כה"ג דלא כס"ד שם וכן פליגי ר"י ור"א בירושלמי הנ"ל שכתבתי בס"ד וקי"ל כר' יוחנן כמש"ש ודלא כתוס' שם ד"ה והתירו שכתבו דאתי כר"י ור"ש:

כב **כדרך כו'**. כו משמע שם בירושלמי והביאו הר"ש שם ניחא בסיתווא כו'. ואע"פ שאמרו בירושלמי דר"מ היא מ"מ כיון שסתם בזה כוותיה פ' כסתם מתני':

כג **וכן הזורע כו'**. מנחות ע' א':

כד **אבל עצים כו'**. מתני' ספ"ה דדמאי ומקדש כמ"ש ספ"ז דכלאים:

כה **בשדה לבן**. ירושלמי והביא הר"ש שם:

כו **שנאמר כו'**. ספרי פ' תצא:

כז **וחייב כו'**. כנ"ל משום מקיים:

כח **וכיצד יעשה כו'**. ירושלמי שם והביא הר"ש שם ופסק כר' יוחנן:

כט **ואם ראה כו**. כנ"ל משום מקיים ובמקיים ישרפו שניהן כמ"ש בס"ג:

ל **הרואה כו' כיצד כו'**. כרבנן בספ"ה וכמ"ש בירושלמי ריש כלאים והביא ר"ש שם אר"א טעמיה דר"א כו' ועתוס' דשבת צ"ב ב' ד"ה ואת"ל כו':

לא **הקינרס**. מתני' שם:

לב **וכן כל מיני כו'**. כ"כ ע"פ גירסת התוספתא שם ה"ה כלאים בכרם אבל ט"ס שם וכבר כתבתי הגירסא הנכונה בתוספתא בס"ב וכ"ה בירושלמי ספ"ה החשיפה והאיטן והגמי ושאר כל הגדילין באפר מין דשאים ואינן כלאים בכרם ואפשר גירסא אחרת ה"ל בירושלמי:

לג **ופול המצרי כו'**. תוספתא הנ"ל ונקט פול המצרי אע"ג דאמרינן בנדרים רפ"ז שהוא ירק או דגן:

לד **הקנים כו'**. תוספתא וירושלמי שם ושם וגמ' פ"ג דעירובין שם:

לה **זה הכלל כו'**. תוספתא שם וירושלמי שם ע"ש:

לו **והצלף כו'**. תוספתא וירושלמי שם ושם וגמ' דברכות ל"ו א' וכב"ה:

לז (**ליקוט**) **אסור כו'**. ולוקה כמ"ש בסי"ב: ואם הניחו. תוספתא ספ"ד המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף מאתים אסור אבל אין מתקדש עד שיניחנו תחת הגפן ור"ל אסור באכילה (ע"כ):

לח **אותו העיקר כו'**. משמע דוקא עיקר וכמש"ש גידולין מעלין את העיקר אבל הר"נ כתב דל"ד וה"ה לגידולין ע"ש ועסי' רצ"ג ס"ה (צ"ע) וסי' רצ"ד סכ"ב (מ"ש שם אבל אם כו' הפירות של הענף כו'. משמעות הלשון שאסור כל הפירות העיקר עם התוספת דלא כהש"ך שם) דאף הגידולין אסורים כד' הר"נ:

לט **הזורע כו' בד"א כו'**. כפי פי' במתני' שם אבל כבר מחו ליה אמוחא ושיטה המחוורת הוא פי' של תי"ט שה' אמות הואיל שקרוב לד"א גזרו אטו ד"א שרוב הכרם נזרעין על ד"א ע"ש:

מ **ויתר ד"א כו' ומתקדש כו'**. הכל על הכלל דד"א שבכרם מקדשין:

מא **באורך כל כו'**. מיירי שאין הזרע הולך יותר מן הכרם וכמ"ש למעלה ויתר ד"א כו' אבל אם הזרע הולך יותר מקדש ג"כ מן הזרע ד"א חוץ לכרם כנ"ל:

מב **ואם זרע כו'**. מתני' ספ"ג ורפ"ו:

מג **שתי גנות כו'**. תוספתא פ"ג וירושלמי פ"ו שתי שדות זו למעלה מזו התחתונה נטועה כרם והעליונה אינה נטועה כרם זורע את העליונה עד שמגיע לאויר עשרה העליונה נטועה כרם והתחתונה אינה נטועה כרם זורע את התחתונה ואת המדרגה עד שמגיע לעיקר הגפנים ואמר עלה בירושלמי שם א"ר יוסי לית כאן לעיקר הגפנים אלא למטה משלשה כהדא דתנינן שורשי פיאה נכנסין לתוך ד"א שבכרם למטה מג"ט הרי אלו מותרין:

מד **מי שהיתה כו' היתה כו'**. מתני' פ"ב ופי' בגפנים דשאר אילן אינן כלאים עם זרעים כמ"ש בסי' רצ"ה ס"ג:

מה **המבריך כו'**. וכן פי' בפירושו אבל הר"ש פי' דמצטרפין שהן בעצמן כרם שהן ג' נגד ג' וכן עיקר:

מו **כל כו'**. מתני' פ"ז אבל תחת הגפן כו' ובכמה מקומות ומ"ש תחת השריגין והעלין ירושלמי ספ"ו ר' חמא בר עוקבא בשם ר"י בר חנינא תחת האשכולות אסור ומקדש תחת העלין לא א"ר יוסי אפי' תחת העלין אסור ומקדש:

מז (**ליקוט**) **ואע"פ שהזרע כו'**. תוספתא פ"ד זמורה של גפן שהיתה מודלה ע"ג תבואה אפי' היא מאה אמה כל הגפן כולה אסורה היא ופירותיה. וכ"ש שהתבואה שתחת הגפן שהיא אסורה (ע"כ):

מח **שאין אדם כו'**. ירושלמי שם והביא הר"ש שם מה בין כו':

מט **הבא כו'**. מתני' פ"ד וש"מ ועירובין צ"ג א':

נ **וכמה כו'**. ירושלמי פ"ד הלכה א' דאר"ז ר' ייסא בשם ר' מתנא אין זנב לכרם גדול ולא מחול לכרם קטן אין זנב לכרם גדול שאי אתה זקוק לו ואין מחול לכרם קטן לוסר חוצה לו יותר מתוכו תוכו שמנה וחוצה לו שתים עשרה ואיזה כרם קטן שלש כנגד שלש כו' [ובתוספתא פ"ג וכמה מטעתה ג' נגד ג'] וכ"מ ממתני' ב' בפ"ז המבריך ג' גפנים כו' לפי' הר"ש והראב"ד:

נא **וכן אם היה כו' היו ג' כו'**. פסק כחכמים אלא דוקא בג' שאפי' רואה את השורה האמצעית כאלו אינה נשארו ב' שורות והוא כרם משא"כ בב' שורות:

(**ליקוט**) **וכן אם היה כו'**. דבכה"ג מודו רבנן לר"ש ממ"ש בב"ב פ"ג א' רצופין דתנן כו' וכן פסק רבא שם וא"א לומר דכולה כיחידאה ועוד דאמר שם מדלר"ש פלגא לרבנן כו' ורבנן דהכא ס"ל אפי' פחות מד' וצ"ל דפליגי ארבנן דהתם אלא דבג' אילנות מודי רבנן שאם יטול א' מהן לא ישארו אלא שתים ומש"ש ל"ז ב' אר"ז כתנאי כו' התם באילנות הרבה. אבל הרי"ף פסק שם כרבא וכתב הרא"ש שם דס"ל דרבא דאמר אפי' כרבנן דע"כ ל"ק רבנן אלא לענין כלאים דעבידי דנטעי הכי כו' ורשב"ם פ"ג א' ד"ה רואין כו' כתב דחומרא הוא לענין כלאים ולכאורה דבריו תמוהין דהא אמרינן בפ"ג כתנאי כנ"ל ולדברי הרא"ש ניחא דר"ז ס"ל הכי ודחקום כ"ז לומר דרבא וכולהו אמוראי שם הכל אליבא דר"ש אבל להרמב"ם ניחא הכל (ע"כ):

נב **היו כו'**. בירושלמי ספ"ד ר' יונה בשם רב מותר הזרע ואסור לזרוע ר' יוסי בשם רב הלכה מותר הזרע ומותר לזרוע ר"ח בר אשי בשם רב הלכה כר"מ ור"ש. מותר הזרע ומותר לזרוע או מותר הזרע ואסור לזרוע מן מה דא"ר בא משח לי ר"ח בר אשי כרמי מטע שמנה על שמנה הדא אמרה מותר הזרע ומותר לזרוע אלמא איפסיק ועבד עובדא כוותייהו וער"ש שם ס"פ. אבל הראב"ד פסק כת"ק וכן משמע דגמ' דידן ס"ל כן דאמרינן בב"ב פ"ב פ"ג א"ל אביי לרב יוסף כו' אפ"ה מעשה עדיף ושם אמר רבא הלכתא כו' וערשב"ם שם ד"ה ועד י"ו אמות כעובדא כו' [וגם נראה ברור דט"ס בירושלמי הנ"ל דקאמר שם בס"פ ר"ה זרע כרמיה כרתין ואינו אסור משום כלאים מערבבין הוויין ואין עבודה לגפן יחידית כר"י דאמר אין עבודה לגפן יחידית דברי חכמים ר' יעקב בר אידי בשם ריב"ל הלכה כדברי המיקל בח"ל והנה סברת הרמב"ם דודאי משמע דהלכה כר"מ ור"ש בכ"מ מדקאמר סתמא והא דקאמר הלכה כדברי המיקל בח"ל קאי אהא דר"י דאמר אין עבודה לגפן יחידית ולא אפסק דלעיל אבל זה תמוה דבירושלמי ריש פ"ו על

מילתיה דר"ע אומר שלשה קאמר שם רב יהודה בשם רב הלכה כר"ע ר' יעקב בר אידי בשם ריב"ל הלכה כדברי מי שהוא מיקל בח"ל כו' ע"ש וא"כ סתרי הני תרי פסקי דר"י בר אידי בשם ריב"ל דלעיל פסק כר"י דא"צ עבודה לגפן יחידית אף אמה אחת וכאן פסק כר"ע בח"ל דצריך להרחיק עכ"פ ג"ט אלא האמת יודה דרכו שנתחלף האי דברי חכמים עד בח"ל וצ"ל למעלה אחר שאמר ר"ח ב"א בשם רב הלכה כר"מ ור"ש דברי חכמים כו' ור"ל דפליגי על ר"ח ב"א וס"ל דאין הלכה כמותם רק בח"ל ולא בא"י א"נ דהאי דברי חכמים כו' הוא מסקנא דמילתא דלעיל דאין הלכה כר"מ אלא בח"ל כנ"ל ודלא כהרמב"ם ולפ"ז ל"פ הירושלמי אסוגיא דגמ' דידן בב"ב הנ"ל]:

נג **ומרחיק כו'**. ער"ש שם:

נד **אבל אם כו'**. כן למד ממ"ש בירושלמי והביאו בסעיף מ"ג וכן כרם גדול כו' ש"מ שד"א יש לו אבל כ"ז צ"ע דהא אמרינן בירושלמי שאין מחול לכרם קטן שלא יהא חמור חוצה לו מתוכו א"כ ה"ה הכא נמי וההיא דירושלמי אתיא כת"ק דס"ל ט"ז אמה:

נה **היתה כו'**. ער"ש במתני' שם בשם הירושלמי:

נו **והוא כו'**. ר"ל אע"ג דדרך הרבים ט"ז אמה כמ"ש בב"ב ק' ב' אבל כאן והוא כו':

נז **כרם קטן**. כמ"ש בירושלמי [ועסל"ב וסמ"ג] ושם דאינו כרם גדול עד שיהיו גפ"ג ונ"מ למ"ש בסמ"ג:

נח **היו כו' כיצד כו'**. ירושלמי והביאו הר"ש שם וכ"ה בתוספתא פ"ג:

נט **מכל סביביו**. לאו דוקא וכמ"ש בתוספתא רפ"ג ובירושלמי רפ"ד בין מארבע רוחות ובין משלשה רוחות ובין משתי רוחות זו כנגד זו:

ס **ואם הביא כו'**. מתני' פ"ז:

סא **בד"א כו'**. עסל"ב וצ"ע לשיטתו דפסק כר"מ ור"ש דאף בכרם גדול א"צ אלא ח"א א"כ אין חילוק ובטל דין מחול הכרם:

סב **וכן כרם גדול כו'**. ירושלמי פ"ז מותר חרבן הכרם ר"א מותר מחול הכרם ד"א מותר פסקי עריס ו"ט מותר אפיפירות ו"ט בינתיים מהו ריא אסור ומקדש רשב"ל אמר אסור ואינו מקדש ממ"נ כרם גדול הוא ל"ל חורבנו אפי' מטעתו כרם קטן הוא אין לו מחול אלא כינן קיימין כרם גדול שנטעו על מטע כרם קטן אר"ז הדא אמרה כרם קטן שמנה על שמנה אין לו מחול כו':

סג **היה כו' או כו'**. כ"מ במתני' שם ואיזה גדר וקאי גם על ת"ק ולא כמו שדחקו שם הר"ש והר"מ. ובתוספתא פ"ד העושה מחיצה לכרם גבוה עשרה ורחבה ארבעה בטל ד"א שבכרם העושה מחיצה לגפן גבוה עשרה ורחבה ארבעה בטל ו"ט שבגפן ושם

העושה מחיצה לכרם גבוה עשרה ואין רחבה ארבעה לא בטל את ד"א שבכרם העושה מחיצה לגפן גבוה עשרה ואין רחבה ארבעה לא ביטל ו"ט שבגפן. ומפ' כה"ג ועסנ"ה אבל י"ל התוספתא לזרוע מצד השני שמותר:

סד **אלא מרחיק כו'**. עירובין צ"ג א' ולהחמיר כו' שאלמלא כו' ואין מחיצה פחות מגבוה י' ורחבו ד' וכנ"ל:

סה **גדר כו'**. מתני' הנ"ל ובעירובין שם יש כו':

(**ליקוט**) **גדר כו'**. ע"ל סמ"ז מחיצת כו' וערש"י בב"ק שם ובב"ב שם (ע"כ):

(**ליקוט**) **גדר כו'**. הביאו הרא"ש ראיה ממ"ש בב"ב כ"ו א' היה גדר בינתים כו' והן דברי רש"י שם (ב') א' בד"ה אומר לו כו' ועתוס' כ"ו א' ד"ה אחד כו' שהקשו עליו דמתני' לא בזרעים וכ"כ הרא"ש והג"א שם דבזרעים בעינן טפי כפי אומד כו' (ע"כ):

סו **אם היה העומד כו'**. ספ"ק דעירובין כר"פ:

סז **ובלבד כו'**. כמש"ש בשומירה וכמש"ל:

סח **שאע"פ כו'**. שם ור"א ס"ל דא"צ להרחיק כלל כמו בשומירה וכמ"ש בירושלמי שם והביא הר"ש א"ל ר"א כו':

סט **שביל כו'**. תוספתא דפ"ג איזו מחול הכרם בין שני כרמים דר"י וחכ"א אם אין שם ט"ז אמה כו'. כ"ה הגירסא הנכונה ועבפי' הר"מ (פ"ד) מתני' ג' ות"ק סבר כו':

ע **ובלבד כו'**. ער"מ במתני' ג' פ"ב דפאה ופי' שער כו' וער"ש שם שפי' שמתערבין זע"ז ובירושלמי שם מה כותש כעלה במכתש או כותש ע"ג גדר מן מה דאמר שער כותש ואין הגדר כותש הדא אמרה כותש ע"ג גדר והביא הר"ש כאן בכלאים וט"ס שם הדר אמר כותש כו' וצ"ל הדא אמרה כו' ולפי' הר"ש בפאה שם ר"ל דמיבעיא להו כעלה במכתש דהיינו שיהיו מתערבין בתוך הגדר כפי' הרמב"ם או כותש ע"ג הגדר ר"ל שיהיו מתערבין זה בתוך זה למעלה מהגדר ופשיט מדל"ק גדר כותש ש"מ שלמעלה מהגדר זה בתוך זה מעורבים וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מהמ"ע אבל אם היה הגדר מבדיל מלמטה והבדים והפארות מעורבים מלמעלה ונוגעין בגדר כו' אלא שי"ל שר"ל מעורבים מלמעלה לא שבצד זה בתוך צד זה אלא שלו בעצמן מעורבין כו' ונראה שהרמב"ם גורס הדא אמרה אין כותש ע"ג גדר ור"ל דגדר כותש משמע דגדר הוא בתוך הבדים כעלה במכתש אבל שער כותש משמע שהשער כעלה במכתש על הגדר:

עא **בד"א כו'**. ירושלמי שם ר' חייא בשם ר' יוחנן צריך שיהא שם חלל ארבעה אר"ש בר רב יצחק הדא דתימר בעגולה אבל במרובעת א"צ שיהא שם חלל ארבעה ר' חלפתא בן שאול אמר צריך שיהא שם עפר ג"ט מלמעלן א"ר יוסי הדא דתימר בעגולה אבל

במרובעת א"צ שיהא שם עפר ג"ט מלמעלן. משלשה ועד ארבעה היא מתני' פחות משלשה כסתום מג' ועד ארבעה משלים ארבעה זורע מיד ר' אבין בשם שמואל ובבתי כלאים החבאו בית שמחביאין בו את הכלאים. ומפרש הר"ש מ"ש משלשה כו' דקאי אנקע אבל הרמב"ם מפרש לה אבית וכמ"ש בסנ"ג וז"ש אח"כ ר' אבין כו' וא"י למה לא כתב שמשלים:

עב **ואם היה עמוק כו'**. למד מהתוספתא שכ' בסנ"ה אבל מ"ש כ"מ ובה"ג ממתני' הגת שבכרם כו' טעות גדול הוא דשם פי' וחכמים אוסרין וה"ה כאלו לא היה חריץ וכמ"ש בס"נ שאע"פ שהיא כו' וכמ"ש בירושלמי וכ' שם:

עג **וכן גפן כו'**. תוספתא עבסמ"ד:

עד **ואם הרחיק כו'**. כמש"ש בעושה מחיצה לכרם שביטל ד"א שבכרם ושם לא קידש כמ"ש בסמ"ג:

עה **הגפנים כו'**. וצריך ב' שורות כנ"ל:

עו **אבל כו'**. ברפ"ו:

עז **ואותם כו'**. שם המדלה כו':

עח **כיצד כו'**. בירושלמי שם והביאו הר"ש שם ודלא כמ"ש בפי' שם:

עט **ואם בא כו'**. מדלא קאמר בירושלמי הנפקא מינה להיפך ש"מ שבזה מודי ב"ה. אבל הראב"ד גורס בירושלמי להיפך מ"ד מעיקר הגדר מושחים אינו אסור אלא ב"א ומ"ד מעיקר הגפנים אסור עוד ב"א וכתב אבל אחורי הגדר זורע מיד שהגדר מפסיקו וזו הגירסא נכונה ולהכי לא תני בעדיות וכן משמע שם בירושלמי דאמרינן שם בין כמ"ד מעיקר הגפנים מושחין ובין כמ"ד מעיקר הגדר מושחין מה ביניהון א"ר יונה תפתר שהיו הכרתין ר"ל עיקרי הגפנים נתונים מקצתן בתוך ד"א ומקצתן חוץ לד"א מ"ד מעיקר הגפנים מושחין ניחא ר"ל שצריך ד"א מעיקר הגפנים מ"ד מעיקר הגדר מושחין מקום שהחוט כלה אסור והשאר מותר ר"ל מותר לזרוע אצל הגפנים ול"ד דהא צריך להרחיק ו"ט ואח"כ אמר היה שם שתי אמות כו' כנ"ל:

(**ליקוט**) **כיצד כו'**. עמש"ש שפי' הר"ש והראב"ד נכון שמצד הגדר א"צ להרחיק ועוד ראיה ממ"ש בפ"ב דעדיות ולקמן סעיף ס"א גנה קטנה כו' אם יש כו' (ע"כ):

פ **אחד כו'**. ירושלמי שם הלכה ה' ולא שנייא בין שבנה גדר ואח"כ נטע י"א גפנים בין שנטע י"א גפנים ואח"כ בנה גדר ואח"כ נפסקה האמצעית יש כאן עריס ויש כאן פסקי עריס חרב הגדר אין כאן עריס ולא פסקי עריס ר' אבדימי אחוה דר' יוסי בעי חזר ובנייה את אמר חזר העריס למקומו ודכוותה חזרו פסקי עריס למקומן:

פא **עריס כו'**. הראב"ד תמה עליו דזה ב' עריסים הן ומקדש בתוך ח' אמות ופי' הוא כפי' הר"ש שם. והרמב"ם ס"ל שאין נקרא עריס אלא כשעירסן וכמ"ש בסנ"ו וז"ש בסנ"ט הואיל ועירסן כו' וכאן חרבו שורה האמצעית שסמוכה לגדר ועריס עליו:

(**ליקוט**) **עריס כו'**. פי' צ"ע למה יגרע משאר עריס יחידי והר"ש דחק עצמו ראתי כריב"נ או כו' וכמה דחוקין דבריו אבל נראה כפי' הר"ש שכתב כגון שנטע י"א גפנים בצד הגדר ומצד א' וחרב גפן אמצעי ולזרוע שם ולא מטעמיה כריב"נ כו' אלא דאין איסור בעריס אלא נגד הגפנים לרחבן שרואה כל הגפנים אבל כה"ג א"צ להרחיק אלא ו"ט כגפן יחידי וכאן בפסקי עריס הדין כו' וז"ש שם במתני' ז' עריס שהוא יוצא כו' ור"ל כמו בצורה זו ב' ג'..... א' שנטוע במקצת הכותל בקרן לזרוע על קצה האחר של הכותל כגון בקצה ב' ואמר ר' יוסי אם אין במקום הפנוי ד"א כגון בחתיכת ב"ג לא יבא כו' ודלא כפי' הרמב"ם בסעיף ס"ג (ע"כ):

פב **וא' מס' באמה**. עבה"ג וכ"ה בירושלמי שם לית הדא פליגא אדר"ז דר"ז אמר שמנה חוץ ממקום כרתין פתר לה שמנה אמות וכ"ש ולמה לא תניתה ולא תסבור כההיא דא"ר יוחנן כל מדות שאמרו חכמים ועוד טפח וההין ריבה ציבחר לפום כן לא תניתה:

פג **ואם אין כו'**. ירושלמי כנ"ל:

פד **זרע ירק כו'**. ירושלמי ספ"ה ר' יעקב בר אירי בשם ר"ל פעמים שהקשין מותרים והדגן אסור פעמים שהקשין אסורין והדגן מותר היאך עבידא זרע בהיתר וסיכך על גבן הקשין מותרין והדגן אסור זרע באיסור והעביר הסכך הקשין אסורין והדגן מותר ר"ז בעי ניחא הקשין מותרין והדגן אסור הקשין אסורין והדגן מותר גדל מתוך איסור ואת אמרת הדגן מותר ר"ז כדעתיה דאר"ז בשם ר' יונתן בצל של כלאי הכרם שעקרו ושתלו אפי' מוסיף כמה אסור שאין גדולי איסור ר"ל של איסור מעלין את האיסור ופסק כר"ז [ולכן השמיטה] שכן קי"ל בספ"ז דנדרים ועבסי' רצ"ד סכ"ב:

פה **היו כו' היו כו'**. תוספתא פ"ד היה השרשים יוצאין בתוך ד"א שבכרם הכל מודים שיעקור שרשי פיאה יוצאין בתוך ד"א שבכרם אפי' למטה מג"ט מותר. אבל דבריו תמוהין דהאי אפי' ט"ס הוא אלא דוקא למטה מג"ט מותר שאין הכרם אוסר למטה מג"ט וכמ"ש בירושלמי פ"ו אר"י לית כאן לעיקר הגפנים אלא למטה משלשה כהדא דתנינן שרשי פיאה כו' ועסכ"ג וכן שם בפ"ה מתני' ג' ויעשה כסתום ויהא מותר לא כן תנינן שרשי פיאה כו' והביא הר"ש שם:

פו **ואם אמר כו'**. לאו דוקא דאפי' לכתחלה מותר כמש"ו אבל לא יאמר כו' וכמש"ש בגמ' וכ"כ ט"ז [אבל צ"ע דמפרש גמ' דשם בכל כלאי זרעים בח"ל. וסוגיא דשמעתין

משמע דוקא בכשותא וכן פירש"י שם ד"ה יהיב כו' ותוס' ד"ה רב כו' וכן נראה דבשאר אין חילוק בין א"י לח"ל:

פז **ואע"פ כו'**. דר' יאשיה ל"פ דאסור ומקדש שכן כל המתני' וברייתות הנ"ל תנן בהדיא דמקדשות ומתני' דכרם נטוע ירק כו' אף בח"ל אבל תוס' כתבו דכל המשניות וברייתות הכל דלא כר' יאשיה אבל לר' יאשיה מותר גם לאכלן וכ"כ הרא"ש בה"ק וז"ש בקדושין ל"ט א' לא צהריתו כו' ולא אמר לו שאסור בהנאה דמסתמא זרע ליהנות ממנו וכן רב משרשיא בשבת שם ועתוס' בקדושין שם סד"ה לא ובמנחות ט"ו ב' ד"ה ואסרו כו' וז"ש בהג"ה וי"א כו' והוא דברי הרא"ש בה"ק ודעת הראב"ד דל"פ ר' יאשיה אלא למלקות אבל איסורא איכא ופי' הרא"ש דאיסורא דרבנן וצ"ל ההיא דקדושין דבח"ל מותר דהא משמתין על איסורא אפי' דרבנן כמ"ש בסי' של"ד סמ"ג ועמ"א בר"ס תצ"ו:

## סימן רצז

א **הזורע כו'**. כת"ק בספ"א דכלאים ועבסי' שקדם ס"א:

ב **בא"י**. קדושין ל"ט א':

ג **וא' הזורע כו'**. אע"ג שפסק דלא כר"ע כמ"ש בס"ב ואם קיימן כו' אבל בזה מודה ת"ק וכמ"ש במכות כ"א ב' נמנו וגמרו כו' אי לאו דקלסך כו' אלמא לר' ינאי ור"י המחפה לוקה אפי' לרבנן ודלא כמ"ש במ"ק ב' ב' כולה ר"ע כו' דדוקא לרבה אצטריך לפרושי כן ולכן פסק הרמב"ם בפ"ח מה' שבת כרב יוסף וכן אמרינן בירושלמי רפ"ח דכלאים והביא הר"ש שם ירושלמי כתיב לא תזרע כו' אר"י ד"ה כו' כהדא כו' ושם אמר אר"י בשם ר' ינאי המחפה בכלאים לוקה א"ל ר' יוחנן ולאו מתני' היא כלאים בכרם איך אפשר כלאים ע"י חרישה לא במחפה והוה ר' ינאי מקלס ליה הזלים זהב כו' אר"ל בתר כל אילין קילוסיי יכיל אנא פתר לה כר"ע דר"ע אמר המקיים כלאים עובר בל"ת כלום אר"ע אלא לעבור שמא ללקות והכא ללקות אנן קיימין ור"ל דלרבנן אינו עובר אבל מ"מ אסור מדרבנן כנ"ל אבל לענין מלקות ע"י מעשה ל"פ כלל:

ד **בין כו'**. כמ"ש במכות שם בהדי דאזיל והיינו ע"י חרישה ברגלו או בכלי וכן בירושלמי הנ"ל ע"י מעשה כו':

ה **ואחד כו' אבל כו'**. עבסי' שקדם סי"ב:

ו **אסור כו'**. ע"ש ס"א ואין עודרין כו' ובתוספתא ספ"ב דכלאים וירושלמי סוף ערלה אין עושין עם העובד כוכבים בכלאים בין בכלאי הכרם בין בכלאי זרעים אבל עיירות המובלעות בא"י כגון בית ענה אימה וחברותיה עושין עמהם בכלאים וע"ש בירושלמי:

ז **ומותר לומר כו'**. מ"ש הכ"מ בשם הרי"ק לו היינו לצורך עובר כוכבים אין הלשון משמע כן ועבסי' שקדם סעיף ס"ט ואם אמר אלא דס"ל שאין איסור אמירה לעובד כוכבים אלא בשדהו של ישראל וכמ"ש בסירוס בפי"ו מהא"ב דוקא בהמתו אבל לזדוע בשדהו של עובד כוכבים אף לצורך ישראל מותר וז"ש ואסור לקיים בשדהו אבל בשדה ישראל אפי' לקיים אסור וכ"ש לזרוע דאמירה לזרוע לא גרע מקיום ולמד ממ"ש בב"מ צ' א' חסום פרתי ומשמע בתבואה של ישראל כמש"ש בתוס' ד"ה חסום ואפ"ה דוקא פרתי וה"ה כאן אפי' לצורך ישראל:

(**ליקוט**) **ומותר לומר לעובד כוכבים כו'**. עסי' רצ"ז ס"ד ובא"ח סי' ש"ז סכ"א (ע"כ):

ח **ואסור כו'**. מתני' דפ"ח דכלאים ואפי' לת"ק וכנ"ל ואף שבע"ז ס"ד משמע דלרבנן מותר היינו בשדה של עובד כוכבים:

ט **ואם כו'**. כת"ק וכנ"ל ולמ"ש בס"א אף לר"ע אינו לוקה כמ"ש בירושלמי אלא שבגמ' דידן במכות לא משמע כן אבל מ"מ כיון דקי"ל דלאו שאב"מ אין לוקין עליו דין זה הוא אליבא דכ"ע:

י **אין אסור כו'**. ירושלמי ריש כלאים והביאו הר"ש שם חטין וזונין דבר כו' וכן פי' הראב"ד מ"ש במתני' הארוס כו' ובתוספתא וירושלמי במיני זרעים ודשאים שאינן כלאים הכל בכה"ג (עבסי' שקדם ס"ק ז'):

יא **הזרעונים כו'**. פ"ב מתני' ב' וער"מ שם ומ"ש וזרע הפשתן כו' ג"כ מתני' שם הפשתן כו':

יב **כשיזרעו כו'**. בזה תי' מ"ש בכל המכלתין הנוטע ירק בכרם הכל בירק שהכל נקרא ירק:

יג **ויש כו'**. פ"ג מתני' ב' ועסל"ד:

יד **או יוסיף כו'**. ירושלמי שם והביאו הר"ש שם:

טו **ואם זרע לוקה**. צ"ע דהא בירושלמי שם אמרינן לא כן אר"א בשם ר"י כו' ברם כו' מפני מראית העין ועוד הא אמר שם דמיירי בשלא נתכוין לערב ולזרוע וכמ"ש בס"ז:

טז **לפיכך כו'**. ירושלמי שם שלשת רביעין פשתן אוסרין בסאה היאך עבידא אתר דזרע רובע דחטין זרע תלתא רובע דכיתן:

יז **בד"א בשלא כו'**. ירושלמי שם והביא הר"ש שם:

יח **הזורע כו'**. כ"מ שם במתני' ה' וכמ"ש בס"ט וכן בפ"ק דמ"ק (ו') ובירושלמי שם והביאו הר"ש שם מתני' א' ירושלמי אנן תנינן כו' וחסר שם אחר שאמר אחד מכ"ה א"ר יוסי בר בון בין כמ"ד שיש בה בין כמ"ד שנפל לתוכה אחד מכ"ד מאי כדון מ"ד כו':

יט **בין כו'**. שכאן אין חילוק וז"ש במתני' א' מכ"ד בנופל כו' ובמתני' א' אמר שיש בו דבתלוש הוא ולכן אמר בד"א כו':

כ **ובמה כו'**. כתי' בתרא בב"ק:

כא **הטומן כו'**. ירושלמי והביאו הר"ש שם:

כב **אם היו כו'**. דלא כפירש"י (בשבת ובעירובין) דמשום שבת נקטה:

כג **העלין**. כמ"ש במתני' דלא כר"ה גאון והביאו הר"ש שם ותוס' דשבת נ' ב':

כד **שהרי כו'**. ירושלמי שם חזקיה אמר ל"ש אלא לפת וצנונות הא שאר דברים לא ר' יוחנן אמר לא שניא היא לפת היא צנונות היא שאר דברים מה אנן קיימין אי משום זרעים באילן ל"ל גפן וצנונות אפי' שאר כל הדברים באילן אי משום שאינו רוצה בהשרשתן ל"ל לפת וצנונות אפי' שאר כל הדברים מן מה דתני ר' חייא כגון אגודה של לפת ואגודה של צנונות הוי משום שאינו רוצה בהשרשתן:

כה **שדה כו'**. כפי' שם אבל הראב"ד השיגו ופי' כפי' הר"ש:

כו **כמו כו'**. ירושלמי והביאו הר"ש שם וכ"ה בתוספתא ספ"א:

כז **ואם הוריד כו'**. תוספתא וירושלמי שם ושם ואם צמחה והוריד בהמתו לתוכה וקרסמה ה"ז מותרת:

כח **כיצד הלפת כו'**. ירושלמי פ"א והביאו הר"ש שם מתני' ה':

כט **מרובע**. תוספתא והביא הר"ש שם תניא כו' בין כו' ומפרש דמ"ש בין כו' קאי גם אתבואה ומ"ש ומחצה ל"ד אלא וחומש שכן עולה החשבון וער"מ שם ואמר בירושלמי שם ובלבד שלא תהא חבושה מד' רוחותיה ועכ"מ:

ל **ואם לא היה כו'**. ירושלמי ספ"ק שני מינין בבקעה שני מינין בחורבה שני מינין וחילקן גדר ר' יוחנן אמר פטור רשב"ל אמר חייב כו' מתני' פליגא על ר"י הזורע חטה ושעורה כא' ה"ז כלאים פתר לה בנתונים בתוך ששה על ששה דאר"י אינו חייב עד שיהו ששה על ששה מוקרחים בתוך שדה תבואה או מוקפת גדר כהדא ר' יהודה אמר אינו כלאים א"ר זעירא ר"י כדעתיה דרי"א בשדה ירק טפח א"ר יוסי מאן דבעי מקשיא על הדא דר"ז יליף הדא דר"י מן דרבנן כמה דרבנן אמרין באיסור בית רובע ללקות ששה על ששה כן ר"י באיסור ששה על ששה ללקות טפח ומפרש הרמב"ם דה"ק ר' יוסי שיש להקשות על ר"ז דר"י ל"פ על רבנן במ"ש בירקות טפח כמה דרבנן כו' ורבנן מודי ליה אבל במ"ש כאן בתבואה אינו כלאים ע"כ לא תליא בזה ודלא כראב"ד שכתב דוקא לר' יהודה וז"ש בסי"ז ואינו כו':

לא **מרובע כו'**. שם כנ"ל אבל בפ"ט דשבת פ"ה ב' אמרינן דוקא משום ראש תור כו':

לב **או דלעת**. מתני' ספ"ג ובתבואה כו':

לג **ואצ"ל שאם כו'**. שבת פ"ה ב' וכמש"ש דוקא בקשואין ודלועין דאיכא שראכא:

לד **ולא נתכוין זה כו'**. ירושלמי והביאו הר"ש שם מה אנן קיימין כו':

לה **שמותר להקיף כו'**. כר"י בירושלמי שם והביא הר"ש שם מתני' דר"י כו' וכ"ה בתוספתא פ"ב:

לו **ותלם בין כו'**. כ"מ בשבת שם שאמר איתביה כו' וכמ"ש בסי"ט שאין ירקות מותרין אלא בהרחקת תלם:

לז **מפני כו'**. בשבת שם:

לח **ומבדיל כו'**. כנ"ל ומ"ש בירושלמי והביא הר"ש שם מה ביניהון סמיכה. היינו כה"ג:

לט **וכן אם כו'**. ירושלמי והביא הר"ש שם וכ"ה בתוספתא פ"ב:

מ **ומיצר כו'**. ירושלמי והביא הר"ש שם:

מא **ומה בין כו'**. ירושלמי שם רבי אומר מתחיל בית רובע ומיצר והולך עד ג' תלמין של פתיח ולית ליה לרבי תבואה בתבואה בית רובע תמן במרובע כאן במישר ול"ל לרבנן מישר א"ר יודן סוף מישר לרבי תחלת מישר לרבנן:

מב **מיני כו'**. שם מתני' ב' וכמ"ש בסל"ז:

מג **וירחיק כו' אבל יותר כו'**. עבפי' שם והוא תמוה מאד לפי פי' מה היא שאמרו בשבת וקים להו לרבנן הא לפי פי' אין ענין כלל ליניקה וכן אין ענין כלל לערוגה ששה דוקא אפי' ברביע טפח וכן במ"ש גבול גבוה ל"ל כלל לגבוה וכן מ"ש גבול שהיה כו' ונתמעט ועוד קושיות גדולות עליו ועמ"ש בפי' שם:

מד **בד"א כו'**. כמש"ש גזירה שמא כו' וכמ"ש בסל"ו:

מה **ואם כו'**. ס"ל דרב ושמואל לא נחלקו אלא בפי' דמתני':

מו **היתה הערוגה כו'**. ירושלמי שם תנינן ה"ל גבול גבוה טפח זורעין בתוכה י"ג זרעונין ג' על כל גבול וגבול וא' באמצע ניתני ששה באמצע תפתר שהגובלין ממעטין ששה אם כשהגובלין ממעטין ששה בדא תנינן רי"א ששה באמצע וקיימנוהי כו' כהדה תני ר' חייא רי"א שמנה עשר אלמא ל"פ רבנן אלא כשהגובלין ממעטין ששה טפחים אבל כשהם חוק לו"ט מודי לר"י דזורעין י"ח זרעונין וער"מ בפירושו היאך זורעין הי"ח זרעונים אבל הר"ש גורס ניתני חמשה ושיטה אחרת לו ולהרא"ש ע"ש ושם:

מז **הרוצה כר'**. ערש"י שם ד"ה ועוגל כו' ותוס' שם ד"ה אמר ר"י כו' שפי' בע"א:

מח **סימן רצז** II

**א שאינו מינו**. ירושלמי ריש כלאים והביאו הר"ש שם שדך לא תזרע כו' בהמתך לא

תרביץ כלאים הייתי אומר אפי' כו' [וגמ' דב"מ צ"א א' אילו נאמר כו' ושמ א"ר מין במינו מותר כו'] וכ"מ במתני' ו' שם ובב"ק נ"ה א' וש"מ:

מט **ב בין כו'**. מתני' וגמ' שם נ"ד ב' אי כלאים כו':

נ **ג אינו לוקה כו'**. דשמואל לענין מלקות קאמר ממ"ש במנאפים כו':

נא **ד אבל אם כו'**. כ"מ בירושלמי רפ"ח יכול לא יעמוד זכרים אצל נקבות ונקבות אצל זכרים ת"ל בהמתך לא תרביע כלאים אין אסור אלא להרביע אבל מעמיד זכרים אצל נקבות ונקבות אצל זכרים וכי מה עשה מעשה לא כשהוא מטיל ולפי דעתו הוא מטיל ר"ל שהבהמה עושה ע"ד עצמו משמע דמעשה מ"מ אסור:

נב **ה מותר כו'**. ב"מ שם וירושלמי הנ"ל:

נג **ו ואם ראה כו'**. ירושלמי הנ"ל ולפי דעתו כו':

נד **ז ובמקום כו' דעבדי אסור כו'**. גמ' שם ור"ל מש"ש ופשטי לאיסורא דלא כהלכתא משום פריצותא דעבדי וכמש"ש ב' ברב אשי:

נה **ח וכן כל כו'**. ר"ל לא מיבעיא בהרבעה דב"נ מצווה עליה כמ"ש הרמב"ם פ"י מה' מלכים הלכה ו' וכ"כ בדרישה. וש"ך שגה בזה וטעמו של הרמב"ם משום דשמואל ס"ל כוותיה ועכ"מ שם שכ' דמ"ש ז' מצות היינו שב"נ נהרג עליה ע"ש (וע"ל סי' רצ"ה ס"ק ד'):

נו **ט אם לא כו'**. בשל עובד כוכבים דוקא כמ"ש תוס' שם ד"ה חסום במסקנא דאסור לומר הילך כו' וכ"פ הרא"ש שם וכמ"ש בא"ח בסי' ש"ז סכ"א וכ"כ נ"י שם דחסום פרתי ודוש תבואתך וחסום פרתך ודוש תבואתי אסור וכתב לא דמי להא דתניא במכילתא דבמלאכת עובד כוכבים ליכא משום אמירה לעובד כוכבים שבות דאינו עושה בשל ישראל וכמ"ש בא"ח שם ולא קאי אמ"ש בש"ע אסור כו' דשם בלא"ה אפי' בשל עובד כוכבים אסור כנ"ל דב"נ מצווה עליו:

נז **י מי שעבר כו' מותר באכילה**. חולין קט"ו א' ואימא כלאי כרם כו' איתקוש כו' ואמר מותר בהנאה לאפוקי ממ"ש בירושל' ובתוספתא בשם איסי בן עקביא והביאו הר"ש סוף מתני' א' ועברפ"ה דחולין א"ר אבא לשמעיה כי מעיילת כו':

נח **יא כל כו'**. מתני' פ"ק דכלאים וכמש"ו:

נט **יב ומתעברין כו'**. מתני' רפ"ח כלאי בהמה מותרין כו' ואינן כו':

ס **יג מין כו'**. למד מהא דלמטה הרמך כו' וזה פי' מש"ש והרמך מותר ר"ל עם הסוס ובב"ק שם אווז ואווז כו' מ"ט כו' זה כו' הלא"ה מותר וכמ"ש למטה ובירושלמי שם שור עם שור הבר אינן כלאים זה בזה ודלא כר' יוסי כו' אווז עם אווז מדבר כלאים כו':

סא **יד כגון שור הבר**. כת"ק שם מתני' ו' ומש"ל סי' כ"ח ס"ד ויש מסתפקין כו' היינו שמסתפקין בו באיל הבר דאמרינן בחולין פ' א' כוי זה איל הבר וש"ע ס"ל שהוא שור הבר ועמש"ש:

סב **טו ואין לוקין כו'**. בגמ' שם ולמלקות כו':

סג **טז הנולדים כו'**. זהו לד"ה:

סד **יז ואם היו כו'**. כר"י כמ"ש בחולין שם א"ר אבא כי מעיילת כו' וכן כל הני אמוראי שם דיהבי סימנים להו ובסוף כתובות קי"א ב' איפסיק בהדיא כר"י יצחק ושמעון כו' ודלא כשמואל בחולין שם דיחידאה הוא נגד כל הנך:

סה **יח אע"פ שאבותיהם ג"כ שני מינין** כצ"ל וכמ"ש בגמ' אבל חכ"א כל מין פרדות כו' והאי בר כו' אבל אבותיהם מין א' האחד אינו כלאים ופשיטא שאסור אפי' למ"ד חוששין לזרע האב אלא צ"ל כנ"ל וכמש"ו אבל פרד כו':

סו **יט כיצד כו'**. גמ' שם:

סז **כ ואסור להרכיבו אפי' כו'**. כנ"ל ואסור כו' אפי' על מין אמו ומפרש כאן לכל ג' בבות הנ"ל:

סח **כא** (**ליקוט**) **אסור**. ולא קאמר לוקה משום דהרמב"ם כתב דאינו לוקה אלא דוקא טהורה עם טמאה ועבפי' שם מתני' ב' אבל הרא"ש הקשה עליו וסתר דבריו בראיות מוכרחות ע"ש וכן דעת כל הפוסקים (ע"כ):

סט **כב או הזורע**. בספרי שם אין לי אלא חורש מנין לרבות הדש כו':

ע **כג** (**ליקוט**) **או הנהיגם כו'**. אבל הרא"ש בה"ק ובפ"ה דשבת כתב דוקא שמושך משוי בגופו ע"ש ושם וכ"כ תוס' במכות כ"ב א' ד"ה המנהיג כו' ע"ש (ע"כ):

עא **כד דבכל האיסורין**. כמ"ש בשבת נ' ואי ר"ש כו' נזיר כו' ובזבחים צ"א ב' ל"ק הא ר"י כו':

(**ליקוט**) **דבכל האיסורין כו'**. כמ"ש בפ"ט וש"מ מוכרי כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **דבכל האיסורין כו'**. דקי"ל הלכה כר"ש כמ"ש בפ"י דשבת (צ"ה א') ופ"י דעירובין והאידנא כו' וש"מ הרבה וכן בכל האיסורין וכמ"ש בבכורות ל"ד א' עד השתא כו' וע"ל סי' ש"א ס"ו בהג"ה וסי' שי"ג ס"ו (ע"כ):

עב **כה אם אינו כו'**. ערש"י בזבחים שם ד"ה הא ר"ש כו' ותוס' בשבת ק"ג א' ד"ה ל"צ כו':

עג **כו וי"א דאינו כו'**. הרא"ש בשם ראבי"ה ממ"ש במתני' שם אין קושרין כו':

עד **כז וי"ח**. שם בשם ר' אפרים ממ"ש בירושלמי ותוספתא הנ"ל איסי בן עקביא כו' ומה אם בבגדים כו' בהמה כו' ובגדים ע"כ בלא קשירה כמ"ש בשבת נ"ד א' וכ"מ

בגמ' שם אילימא כלאים דאדם כו' אלא כו' אלמא אכלאים דאדם ל"ק מהתוכף כו' ובספרי דריש יחדיו דכלאי בגדים לתוכף כו' ויחדיו דחרישה לרבות דש ומנהיג כו' ולא קאמר ג"כ לתוכף וראיותיו מוכרחין ועברא"ש שם שיישבן ראבי"ה קצתן בדוחק. וכן פליגי אם צריך דוקא מלאכה דבשבת שם משמע דא"צ וראבי"ה הוכיח דצריך מלאכה מירושלמי דכלאים שם על מתני' אין קושרין את הסוס כו' תני ר"מ פוטר אם היה מסייע בין במעלה בין כו' והביאו הר"ש שם ור' אפרים דחה זה משום שאין מנהינן יחד שזה לפני הקרון כו' ודעת רש"י שם ד"ה אי נימא כו' כראבי"ה וכן תוס' שם ד"ה והתנן כו' והרא"ש שם ובירושלמי שם משמע כראבי"ה דאמר שם ר' ירמיה בעי קשרן בשערן מהו מה אנן קיימין אם בשקשרן בשערן כך אנו אומרים אסור להרכיב בהמה ע"ג חבירתה אם בשקשרו החבל בשערן נאמר מפני שנושאין החבל שבינתיים אלמא דוקא בשעת מלאכה ובקשרן דקשרן בשערן הם שניהם יחד:

עה **כח עגלה כו'**. ולא כתב לוקה משום דבפ"ק דב"מ (ח' ב') שמואל אפיך לה ופסק ר"י כשמואל אבל הרי"ף פסק כסתם מתני' וכת"ק וכן הרמב"ם משום דאותבינהו שם לשמואל טובא ושינויי דשנינהו דחיקי נינהו ונראה דעת הרא"ש בה' כלאים כדעת הרי"ף וכ"כ הטור אבל בפ"ק דב"מ פסק כשמואל [וכ"כ הטור בח"מ סי' קצ"ז בשמו] ולכן סתם כאן שבלא"ה אין נ"מ האידנא אבל בח"מ סי' קצ"ז ס"ג וס"ה וסי' רע"א (עמש"ש) פסק בש"ע כדעת רי"ף ורמב"ם דלא כשמואל:

עו **כט וכן אסור להיות כו'**. ער"מ בפירושו שם קרון כו' והוא אמר שהאיש כו' ילקה כל אחד כו':

עז **ל אפי' מאה כו'**. למד מהקודם הנ"ל:

עח **לא מפני כו'**. כר' יוחנן בירושלמי שם מפני שזה נושא עצלותו כו' והביאו הר"ש שם:

## סימן רצח

א **צמר רחלים**. במתני' שם:

ב **וצמר אילים**. ירושלמי שם והביאו הר"ש שם אריב"ל כתיב ומישע כו':

ג **אבל צמר גמלים**. במתני' שם וע' במנחות ל"ט ב' ור"ג כדתדר"י כו' האי תנא כו' וז"ש וצמר ארנבים כו':

ד **וכן קנבוס כו'**. מתני' שם וכ"ש לצמר גפן:

ה **והוא מין כו'**. הרמב"ם בחיבורו והרא"ש בפי' שם:

ו **והאידנא כו'**. הרא"ש בפ"ט דנדה:

ז **מפני מ"ה**. כמו שירים וכלך. אבל בגמ' שם משמע דמדאורייתא אסור אלא דאין לוקין ועכ"מ:

ח **ואסור כו'** ובמקום כו' כנ"ל:

## סימן רצט

א **ואם היה הרוב כו'**. מתני' שם:

ב **מפני שאינם כו'**. כמ"ש למטה ולא שייך ביטול כו':

ג **וכן הקנבוס כו'**. שם:

ד **הלכך מי כו'**. ירושלמי שם צמר ופשתן שטרפן אסור כיצד הוא עושה מביא ליטרא ועוד צמר גמלים ומבטלן:

ה **ולא כו'**. בתוספתא שם והביאה הר"ש שם בזמן שהביא כו' אבל העושה כו' ובגמ' בגד שאבד בו כלאים כו' וז"ש בהג"ה דאפי' נאבד כו' וז"ש בש"ע אפי' כו' אבל אין ענין זה משום שהן חוטין דאפי' קודם לכן אסור כמ"ש בירושלמי הנ"ל צמר ופשתן שטרפן אסור כיצד כו' ושם אבא בד"ה בשם ר' ירמיה צמר ופשתן שטרפן בטלין רב אמר אסור בתערובתן מה פליג מה דאמר רב כשעשאן בגד בפ"ע מה דא"ר ירמיה בההוא דבעי מערבתיה עם חורן ועתוס' דנדה ס"א ב' ד"ה בגד כו' והרא"ש שם ודברי ש"ע תמוהים גם דברי הרמב"ם וש"ע הנ"ל שכתבו מפני שאינם כו' תמוהים וכבר הקשה הראב"ד וכתב זה שבוש וכי צמר בפשתים בטל ברוב והל"ל מפני שאינו טווי כו' ואמת שאינו שוע טווי נוז כלל ודברי כ"מ שם תמוהים ביותר ושגה מאד שם:

ו **בגד שהשתי כו'**. כנ"ל דחוטין אינן בטלין ולשון הטור הלכך בגד שהשתי כו':

ז **העושה כו'**. תוספתא הנ"ל:

ח **וי"א כו'**. כ"כ הר"ש והרא"ש שם ובנדה ועסי' ש' ס"ה ומש"ש:

## סימן ש

א **כיון כו' כיצד כו'**. מפרש נוז כפירש"י דהיינו ארוג ופסק שוע או טווי או נוז וכמ"ש בפי' מתני' ח' כפי הנוסחא שמביא כ"מ מש"ש בפי' שוע הוא כו' ונוז הוא כו' והוא שלא יהיו כו' עד הוא כלאים מד"ס כן אמרו מקצת הגאונים וזה אצלי מאמר בלתי אמיתי אלא שכ"א מהם כלאים של תורה ומ"ש בגמ' נדה אינו לשון הגמרא אבל הוא לשון איזה מפרש ולכן השמיטו בחיבורו ההיא מימרא האי מאן דרמי כו' וכתב בחיבורו ומנין שכל איסורין אלו של תורה שהרי הוצרך הכתוב להתיר כלאים בציצית כו' והציצית חוטין קשורין לבד כו' והוא קושית תוס' דיבמות ה' ב' ד"ה עד כו' ולא רצה לפרש כפיר"ת

כמו שהקשה הר"י הלבן שם וכן הקשה הר"ש שם ותירוץ ר"ת אינו מוכרח כמ"ש למטה וכן בירושלמי הביאו הר"ש מתני' ט' ניתני שוע כו' אילו כן אמרין נוז מותר כו' מפני שחוזרות לאריג אלמא נוז הוא אריג וגם משמע מירושלמי הזה שכ"א לבדו אסור מד"ת וכ"מ במתני' דקאמר אין אסור כו' אלמא אסור מדאורייתא קאמר וקאמר אח"כ הלבדים אסורים כו' פיף כו' משמע ג"כ דאורייתא ור"ל או טווי טווי ביחד ואח"כ ארגן דטווי לבד אין בגד ולאו כלאים הוא אף מדרבנן דאין דרך לבישה בכך וכמ"ש ברפ"ו דשבת ת"ר שלשה דברים כו' וכתבו הרי"ף ורא"ש שם דלאו אריג הוא וכ"כ הרמב"ם כאן הלכה כ' ציץ כו' שאין דרך כו' וכמ"ש בש"ע סי' ש"א סי"ד אלא משום דעיקר קפידא על התחברותן ביחד או שוע ביחד ועשה לבדים או שארגן ביחד כגון פיף וכיוצא כגון התוכף או שטוון ביחד ואח"כ עשה בגד וז"ש במתני' אין אסור כו' ומפרש טווי לבד ואח"כ מפרש שוע לבדים כו' ואח"כ מפרש ארוג לבד פיף כו' משיחות כו' עד סוף מסכת והוא שאמר כאן כיצד כו' או שטרפן כו' או שתפר כו':

ב **אפי' תפרן כו'**. עבפי' מתני' ט' ומכאן שאסור כו' ואף הר"ש שחולק שם מ"מ כאן מודה:

ג **או שתפר כו'**. מתני' י' אותות הגרדים כו':

ד **או קשר כו'**. כנ"ל מכלאים בציצית ומתני' שם לא יקשור כו':

ה **קבץ כו'**. מתני' שם עשה כו' ומפרש אפי' בתכיפה אחת דהיינו לצד הבגד וכ"ש בשתי תכיפות אבל בפי' כתב עשה כו' דהיינו ב' תכיפות וכן פי' הר"ש והרא"ש וכתבו עוד דוקא שקשרן כמ"ש בפ"ז דשבת (ע"ד ב') וז"ש בהג"ה וי"א כו' והרמב"ם סובר דוקא גבי שבת:

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. בירושלמי שם ר' יונה ור' יוסי תרווייהון אמרין בקושר מכאן ומכאן מיליהון דרבנן פליגין דא"ר בא ר' ירמיה בשם רב הממתיח צדדין בשבת חייב משום תופר ויימר משום תופר ומשום קושר וכיון דקי"ל דאף בשבת והוא שקשרן כמ"ש בגמ' ה"ה כאן ול"ק ממתיח דשם הרבה תפירות וקיימא בלא קשירה (ע"כ):

ו **בגד כו'**. תוספתא חלוק של צמר שנפרם פורפו בחוט של פשתן ושל פשתן שנפרם פורפו בחוט של צמר ואם תפרן אסורות משום כלאים:

ז **וכן מותר כו'**. הרא"ש בנדה שם ועתוס' דשבת נ"ז ב' סד"ה אין ובספ"ק די"ט ט"ו א' סד"ה אלא כו'. אבל הרמב"ם אוסר אף בשק וכמ"ש בס"ה וה"ה כה"ג:

(**ליקוט**) **וכן מותר כו'**. נלמד מהתוספתא שכ' בש"ע בגד צמר שנפרם כו' ועיין"ש סכ"ד:

אע"פ שתופר כו'. נלמד מההיא דס"ד מותר כו' וכסברא ראשונה דשם והטעם הואיל ואינן מחוברין בעצמן זה לזה וה"ה כאן (ע"כ):

ח **וכן כו'**. למד מהנ"ל:

ט **מותר כו'**. תוספתא לובש אדם שני חלוקין אע"פ שפונדתו חגורה עליו מבחוץ ובלבד שלא יטרוף את המשיחה ויקשור בה בין כתיפיו וכתב הרא"ש כלומר שיקשור שני חלוקות יחד בענין שא"י להפרידן בלא התרת הקשר וז"ש ויש אוסרים כו' ומ"ש ואפי' כו' ובלבד כו' כן דקדק בב"י מתשובות הרשב"א שכן מפרש התוספתא ע"ש:

י **ונ"ל כו'**. כסברא האחרונה כמש"ו:

יא **י"א כו'**. ירושלמי שם מנעל של זרב אית אתרין דזרבין עימרא מן גו כהדא דר"ז מפקד לר' אבא בר זמינא ויאמר לבר ראשין דלא יחוט ליה מסאנא בכיתן אלא ברצועה מודה באהן דאסר פסקי דעימר על דכיתן דהוא שרי דהוא שנץ גרמיה והיא נחתא לה בעון קומי ר' אילא מחו מיחט מסאנא בכיתן א"ל כגון דר"ז דר"ז אמר אסור מודה ר' אילא באהן דלביש דרדסין דעימר על דרדסין דכיתן דהוא אסור דלא שלח עילייא לא שלח ארעייה וז"ש ולא דמי כו' ומשמע מירושלמי כסברא האחרונה הנ"ל בש"ע כל שא"י לפשוט אסור אף בחלוק וכמ"ש הרא"ש כנ"ל:

יב **מפני כו' אבל כו' ולפ"ז כו'**. ער"ש שם לא יקשור כו':

יג **ואע"פ כו'**. דכלאים אלו הן מדרבנן והולכין בספקו להקל והיינו כפי שיטתם דבעינן שוע וטווי ונוז ועבסי' ש"א ס"ב ובת"ה כתב טעם אחר ועש"ך ואינו מובן לי ועסי' רצ"ט סס"א ולא שייך כו':

יד **ולהרמב"ם כו'**. שמפרש מתני' כפשטיה לא יקשור כו' וכמ"ש בפירושו וכן תוספתא הנ"ל בסי' רצ"ט ס"ב ובמתני' השק והקופה כו' וז"ש ואפי' נתן כו' וכתב בפי' שם ואמר בספרי יחדיו מכל מקום וז"ש בר"ס זה כיון שנתחבר כו':

טו **ויש מתירין כו'**. ער"ש מתני' ב' ועוד תנן כו' ועסי' ש"א ס"ו ועש"ך כאן:

טז **וכן כו'**. ירושלמי והביאו הר"ש מתני' י' ר' ירמיה בעי כו' וכתב שם למעלה ובאב ובנו מיבעיא ליה כו' ודוקא כו' וכ"כ הרא"ש שם ובנדה וכ"כ הרשב"א בתשובה בשם הר"ש אבל הוא פי' דבעיא דר' ירמיה בלא חיברן בב' תכיפות רק בשחגרן ביחד והשיב לו ר' יוסי וההן בו נשוך בתמיה שאין זה יחדיו אלא כשחיברן בב' תכיפות אבל זה אינו חיבור ואמר שם ר' חגי בעי הוא עצמו מהו שיצטרף בכלאים היאך עבידא היה לבוש דרדסין דעימר בחדא רגלא ודרדסין דכיתן בחדא רגלא א"ר יוסי וההן בו נשוך לא צורכא דלא היו בראשו פצעות יהב ספלני דסמרטוט דעימר על הדא וספלני דסמרטוט דכיתן על הדא

א"ר יוסי וההן בו נשוך אין לך אסור אלא נשוך ר"ל דבעי אם מותר ללבוש אנפילאות א' של צמר והב' של פשתן בב' רגלים בלא חיבור וכן שני אספלניות בב' מקומות על הראש והשיב לו בתמיה וההן כו' שאין אסור אלא חיבור בב' תכיפות אבל בב' תכיפות א"צ לחגור על שניהם דלא אמר חגר כו' אלא לס"ד דיאסור בלא חיבור כלל דתפירה. ב"י וע"ש בתשובה הנ"ל בכ"י:

## סימן שא

א **וכן מותר כו'**. אפי' מדרבנן והוא מירושלמי ס"פ והביאו הר"ש שם אהלים אין בהן משום כלאים:

ב **וכן לפרוס כו'**. ממ"ש בספ"ק די"ט אלא בוילון והאמר כו' ואם איתא בלא"ה אסור שמעמיד החום ומגין מפני החמה והגשמים ואע"ג דתנן מוכרי כו' ובלבד כו' תופרי כו' התם משום שהוא דרך לבישה והעלאה. מרדכי וכן מ"ש בסי"ב לא יקח כו' וז"ש דאינו אסור כו':

ג **בד"א כו'**. גמ' שם ורפ"ז דיומא:

ד **אבל כרים כו'**. מתני' שם:

(**ליקוט**) **אבל כרים וכסתות שהן קשין כו'**. אבל תוס' ומרדכי והגמ"ר דשבת וש"מ לא כתבו הטעם משום דקשין אלא דבהו לא שייך כריכה וכן במרדעת (ע"כ):

ה **בד"א כשהם כו'**. ירושלמי שם והביאו הר"ש שם והרא"ש וש"פ. והרמב"ם השמיטו משום סוגיין דגמ' הנ"ל דקאמר אלא בקשין כו' גמדא כו' ולא חילקו אבל כבר פי' תוס' שם ד"ה אלא דשם בכלאים דרבנן והוכיחו מהא דריש ערכין וכ"כ ברפ"ו דשבת וש"מ וכ"כ הרא"ש וש"פ וכשיטתם דלבדים אינן אסורין רק מדרבנן וכסוגיא דנדה וז"ש וי"א דכ"ז כו' ואינו מדוקדק דלהרמב"ם בכל ענין שרי וז"ש בס"ב כל בגדים כו' וכתב ויש מחמירין כו' ר"ל לדעת הרמב"ם דס"ל לבדין אסור מדאורייתא כמ"ש בר"ס ש' ואף שברמב"ם אינו מוזכר כלל מזה מ"מ מדלא כתב רק לישב עליהן והשמיט הא דגמדא משמע שמפרש כפירש"י [ועסי"א מש"ש] גמדא כו' לישב עליהן וכן פי' תוס' בתחלה ועתוס' שם וביומא:

ו (**ליקוט**) **ומ"מ כו'**. מפני שפעמים מוציא מה שבתוכם ומתכסה בהם. שם ומשמע דמיירי בכלאים דאורייתא (ע"כ):

ז **הני כו'**. לא מיבעיא לדעת הרמב"ם אלא אפי' לדעת תוס' מ"מ מי יודע אם קשים הם כגמדא. ב"י:

ח **בגד כו'**. ירושלמי והביאו הר"ש ר"פ:

ט **ויש מתירין כו'**. ב"ק קי"ג א' וער"ש מתני' ב' ומתני' ה' וע"ל סי' רצ"ז סי"א בהג"ה:

י **והוא כו'**. עבה"ג והרא"ש חולק וכתב מדל"ק ובלבד כו' משמע דאפי' נוגע מותר דכרים וכסתות אינן קשים כמרדעת כמ"ש בזבחים צ"ד ב' הא כרים כו' אבל תוס' בנדה שם סד"ה לא ימכרנו כו' כתבו כדברי הרמב"ם.

(**ליקוט**) **והוא שלא כו'**. אבל ש"פ כתבו דכאן אפי' בשרו נוגע מותר וכ"מ פשטא דמתני' שלא הזכיר כאן אבל י"ל משום דאין דרך לרכוב ערום (ע"כ):

יא **ודוקא כו' שמא כו'**. עתוס' דפסחים מ' ב' ד"ה לא כו' וש"מ והרא"ש וש"פ:

יב **אסורים כו'**. ירושלמי שם רב אמר הלכה כדברי האוסר ולמה לא אמר כר"א אית תניי תני ומחליף:

יג **שהרי כו'**. בירושלמי שם ואמרו שם עוד טעמי אחריני רב אמר מפני שהוא נותנה תחת אצילי ידיו כו' ע"ש:

יד **וכן כו'**. כנ"ל וכ"ש לדברי רב הנ"ל:

טו **אם יש לו כו'**. בירושלמי שם הדא דתימר במתכוין לשם מלבוש כו' והביאו הר"ש והרא"ש שם ושם ופי' הרא"ש שם ושם כה"ג:

(**ליקוט**) **אם י"ל כו'**. טור והוא קשה להלמו דאם מכוין בלא"ה אסור כמו מטפחות הידים כו' וליקח ביצה חמה במטפחת והרבה כיוצא אפי' אינו עשוי כמין בגד ואם אינו מתכוין לעולם מותר כמ"ש מוכרי כסות כו' וז"ל הרא"ש שם ירושלמי במתכוין ללבישה אבל אינו מכוין לא יש מקומות שמטפחות שלהן י"ל בית ראש ולובשו כמין מלבוש כו' והוא פי' על הירושלמי היאך מתכוין במטפחת לשם מלבוש וצע"ג. אבל הצלת השערות על בגדיו אינה חשובה הנאה דדוקא הצלת גופו מחמה וגשמים חשיבא הנאה ודברי הש"ך סוף ס"ק ה' ג"כ אינן נכונים וכן דברי ט"ז ס"ק ה' ושלא כדין השיג על הפרישה וקושית ש"ך מהוצאת זבל י"ל דכל דבר שלפעמים עושה להנאה אסור לעולם כמ"ש במטפחות הידים וספרים וספוג וכמ"ש בס"ט בהג"ה ואף ת"ק ל"פ אלא משום דלעתים רחוקות הוא וז"ש לא יתן המרדעת כו' אפי' כו' משמע דרישא לא משום הוצאת זבל אלא להנאה וקאמר אף שתחתיו מותר אפי' להנאה ע"ג אסור ולא עוד אלא אפי' להוציא כו' (ע"כ):

טז **ואם היה כו'**. רמב"ם משמע שמפרש מש"ש אלא בקשין קאי אוילון וכן גמדא כו' כה"ג מכח קושית תוס' ולא פי' כפירש"י לישב דקשה לו דה"ל לגמ' להביא מתני' דכרים וכסתות:

יז **לא יקח כו'**. ירושלמי והביאו הר"ש שם:

יח **מנעל כו'**. עבה"ג אבל תי"ט כתב שצ"ל ואין לו אלא עקב והוא נכון וכ"מ בתשובת הגאונים שהביא הרא"ש בנדה שם אבל הוא פי' לערדלין כמש"ש ומ"מ הרמב"ם פי' למנעל של זרב כמ"ש בפי' שם:

יט **כגון כו' שמחפין כו'**. במתני' הברסין כו' וער"מ בפי' שם:

כ **אבל צלצלים כו'**. ספ"ק די"ט וכרב אשי:

כא **וסמרטוט כו'**. תוספתא הביאה הרא"ש אספלנית מלוגמא ורטיה אין בהן משום כלאים שאין זה דרך הימום אבל בירושלמי הנ"ל שכתבתי ס"ס ש' משמע דאסור ואפשר שס"ל לר' ירמיה כר"פ (כ"ה גי' הרא"ש בנדה) בספ"ק די"ט ותוספתא אתיא כרב אשי שם ואנן קי"ל כרב אשי כנ"ל:

כב **כדי להפריח כו'**. גמ' שם כליא פרוחי וכפי' הרי"ף ורא"ש שם:

כג **אע"פ כו'**. ר"ל דמתני' הקמ"ל:

## סימן שב

א **בד"א כו'**. טור והוא כתב שם דינא דמר זוטרא האי כו' ונתקיה כו' וע"ז קאמר בד"א כו' וכמ"ש בגמ' שם אבל ברישא אפי' בדאורייתא דהא למד שם ממתני' שהוא בדאורייתא והרמב"ם וש"ע השמיטו דינא דמ"ז כנ"ל ר"ס ש' ועט"ז ודלא כב"י ורמ"א:

ב **הלוקח כו' והקונה כו'**. מתני' ז':

ג **ואפי' כו'**. אע"ג דמסל"ת נאמן בדרבנן מ"מ כאן להשביח מקחו אומר כי ידוע שישראל מחזיר על קנבוס כו'. רא"ש ע"ש:

ד **ובמקומות כו'**. ר"ש שם ויש לסמוך במקומינו כו' וסובר דכל טעם לבד מסכים אבל ליתא דדוקא בשני הטעמים שאינו נהנה כלל ועסי' קי"ח ס"י וז"ש בהג"ה ואסור לומר ומ"מ סובר שבדיעבד יש לסמוך כמ"ש בש"ע וליתא:

ה **אבל אם כו'**. כמ"ש בחולין ס"ג באומר של עוף כו' וכן שם פג"ה (צ"ז) ופכ"ה דסמכינן אטעימת קפילא אלא דשם משמע דוקא אומן וכמ"ש בר"ס צ"ח וכ"כ המ"מ כאן ועש"ך וכן בפ"ד דמנחות (מ"ג א') בציצית לוקחין מן התגר וער"נ ריש חולין:

ו **וישראל כו'**. הר"נ כתב דנראה דמותר כמ"ש בריש חולין (ד') חמצן כו' אלא שהרשב"א מפקפק משום דתפירת פשתן קלה וכמש"ש מיטרח כו':

## סימן שג

א **ואינו פושטו כו' ואם כו'**. ר"ל דגם במוצאו בבגד שלו הדין כן כגי' שלנו בבגדו כו' וכמ"ש בספ"ג דמנחות:

ב **וכן בבה"מ כו'**. ירושלמי פרק בתרא דכלאים והביאו הר"ש שם מתני' ד' וכתב ובפרק כו' ושמא כו' וכ"כ הרא"ש שם ובנדה ועוד כתב שם בפירושו ול"נ דוקא כשהוא עצמו מוצא כלאים בבגדו כו' אבל אדם שרואה בבגדי חבירו כו' וכ"כ בנדה בתי' האחרון וכגי' הנ"ל בבגדו:

ג **אסור כו'**. תוספתא פ"ג דמכות לענין מלקות וכתבה הרמב"ם ע"ש:

(**ליקוט**) **אסור כו'**. לשון הרמב"ם המלביש את חבירו כלאים אם היה הלובש מזיד הלובש לוקה והמלביש עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול ואם לא ידע הלובש שהבגד הוא כלאים והיה המלביש מזיד המלביש לוקה והלובש פטור וז"ל התוספתא פ"ג דמכות המלביש את חבירו כלאים והמטמא את הנזיר אע"פ שהמלביש מזיד והמטמא מזיד חייב היו שניהן שוגגין פטורין וע"כ ט"ס וכצ"ל בזמן שהמלביש מזיד והמטמא מזיד המלביש והמטמא חייב היה הלובש מזיד והנטמא מזיד הלובש והנטמא חייב היו שניהם שוגגין שניהם פטורין. אבל במקיף ומשחית וקורח ושורט וכתובת קעקע אינו כן בשניהם מזידין שניהם חייבים כמ"ש בתוספתא שם וכמש"ל סי' ק"פ וי"ל כאן שלא נצטוו אלא הלובש והנטמא (ע"כ) (ועיין בב"ח שגורס ג"כ בהתוספתא כנ"ל וע"ש טעמא דמילתא. ולפ"ד הרמב"ם בפ"ה מה' נזירות ופ"ג מה' אבל ל"ג והמטמא את הנזיר אלא ה"ג והמטמא את הכהן. כ"ש):

(**ליקוט**) **אסור כו'**. לשון הרמב"ם סוף הל' כלאים המלביש את חבירו כלאים אם היה הלובש מזיד הלובש לוקה והמלביש עובר משום ולפני עור לת"מ ואם לא ידע הלובש שהבגד הוא כלאים והיה המלביש מזיד המלביש לוקה והלובש פטור והרא"ש תמה עליו בתשובתו להרשב"א ועכ"מ שם וע"ל סי' ק"פ סי"א שכ' אם שניהם מזידים שניהם לוקים וכ"ה בתוספתא שם וכמש"ש ע"ש (ע"כ):

## סימן שה

א **מ"ע כו'**. מתני' פ"ק דקדושין (כ"ט א'):

ב **שהם ק"כ מעים**. בימי משה ק' מעים לבד אלא שאח"כ הוסיפו שתות מלבר וע' בבכורות נ' א' א"ר סלעים כו' בתר דאוסיפו כו' רב אשי כו':

ג **שהם כו'**. שמשקל דרהם הוא ס"ד שעורות ומשקל מעה הוא ט"ז שעורות ועברא"ש שם ורי"ף ורא"ש בפ"ק דקדושין וכמש"ל סי' רצ"ד ס"ו ובח"מ סי' פ"ח ס"א:

ד **וי"א כו'**. צריך לידע שאין משתנה שיעור הפרוטות וכל המטבעות מימות משה כמ"ש בפ"ק דקדושין (י"ב א') סבר רב יוסף פרוטה כו' רק הסלע שיכול להוסיף כנ"ל ולא לפחות

ושיעורה כנ"ל כ"ד מעין ושקלו הגאונים הפרוטה ומצאו ששוקל חצי שעורה כמ"ש הרי"ף ורמב"ם וש"פ נמצא מעה ט"ז שעורות ודינר צ"ו וסלע שפ"ד ושקלו האחרונים ומצאו במשקל קיסר ה' לוט ושליש ואף שט"ז כתב וקוינט שהוא רביע לא דק בדבר מועט וע"ש וכתבו הגאונים שכ"ז כסף צרוף מזוקק והנה בימות הראשונים היה מטבע שלהם כסף צרוף וגדול והיה בשביל זה כסף בזול מאד עד שהיה זקוק שהוא ט"ז לוט שנקרא בלשונינו מאר"ק בשני זהובים ולכל היותר בשני זהובים וחצי שלכן כתובה שלנו שתקנו האחרונים מאתים זקוקים הם ת' זהובים ובמקום אחר ת"ק זהובים ואח"כ התחילו לזייף המטבעות ולתת נחשת בתוכו ונתייקר הכסף עד שבימי מהרי"ל היה זקוק חמשה זהובים במש"ש בסי' פ' ואחריו בימי מהרי"ו היה זקוק בששה זהובים כמ"ש בתשובותיו בסי' י"ד וכן הוא חשבון של הרב שזקוק ששה זהובים נמצא ה' לוט ושליש שהוא שליש זקוק ב' זהובים וכ"כ בנ"ש אבל עכשיו שנתקלקלו המטבעות ונזדייפו מאד מאד לא שערום אבותינו וכ' ט"ז ונ"ש שכ"ז הוא משקל קיסר שי"א לוט ורביע של קיסר הוא זקוק שלנו נמצא שכל לוט שלהם הוא א' וחצי לוט פחות חלק י"ב עד שה' לוט ושליש הוא ז' לוט וחצי וחלק י"ב וכל זה אם הלוט שלנו שוה לאותו שהיה בימי ט"ז ואפשר שגם זה נתמעט והכלל תדע שלוט של קיסר שוקל ש"ס שעורות ומ"מ הכתובה לא נשתנה אע"פ שכותבים זקוקים מ"מ כל כה"ג אדעתא דמנהגא כמ"ש הרי"ף (ברפ"ז דיבמות) ונשארו אמנהג הראשון שלא נשתעבדו רק ת' או ת"ק זהובים וכ"כ מהרי"ו שם למנהגם ושיעור הכתובה לחשבון הזה לבתולה ב' זהובים וחצי ולאלמנה זהוב ורביע ומ"ש הרב בא"ה סי' ס"ו לבתולה י' זהובים ולאלמנה ה' זהובים היינו לר"ת שכתב שמנה הוא זקוק וכתב מהרי"ל לפ"ז בימיו שזקוק הוא ה' זהובים כמש"ש וזהו ויש כו' שכ' שם וכ"כ האהרונים אבל לעיקר דינא אינו אלא ב' זהובים וחצי בימי מהרי"ו והרב ועכשיו אלו היינו באין לשער בכסף המטבע עצמו והנחשת שבתוכו אף ששוה קצת אין לחשוב כלל כמ"ש בנ"ש כי אינו מספיק להתוך הכסף מתוכו והוצאתו וכ"ה ברמב"ם וש"פ החשבון רק לפי הכסף שבתוכו היה החשבון רב אלא שמ"מ יש לחשוב לפי השער שלוקחין כסף מזוקק ופודין במטבעות לא בתורת כסף אלא בתורת שוה כסף ולכן אינו שוה הפדיון בב' מקומות אף במטבע אחת רק לפי השער של כסף במטבע ההוא שם (ועמ"ש באה"ע סי' ס"ו ס"ו):

(ליקוט) עבת"כ פ' בחקותי ספי"א [ובבכורות נ' א'] עשרים גרה יהיה השקל מנין שאם רצה לרבות ירבה ת"ל יהיה ומנין שאם רצה לפחות לא יפחות ת"ל הוא (ע"כ):

ה **ואם פדהו כו'** רש"י שם ועס"ד:

ו **אמר כו'**. ב"מ מ"ט א' אר"פ ומודה כו' ה"ג מסתברא כו':

ז **מיהו כו'**. דל"פ שם אלא אם מותר כו' וכמש"ש יכול פשיטא וערש"י שם ד"ה משום הכי כו':

ח **נתן לו כו'** עד פדוי לשון הרמב"ם ותמה הר"נ עליו למה השמיט מש"ש א"ר אשי כו' ותי' ב"י דל"ד כגון רב כהנא אלא שישוה לשום אדם ודבריו תמוהים ועט"ז ועוד למה סתם הרמב"ם הל"ל ועיקר שגירסתו כגי' בה"ג וכמ"ש ש"ך ע"ש:

(**ליקוט**) **נתן כו'**. גירסת הרמב"ם אר"א לא אמרן אלא רב כהנא דגברא רבא הוא וידע למחולי אבל כ"ע לא כי הא דמר ב"ר אשי כו' ומפרש לענין אונאה דאין בו משום אונאה. אבל שיטת רש"י ותוס' ורא"ש וש"פ דוקא דשוה לדידיה ועברשב"א ור"נ (ע"כ):

(**ליקוט**) **נתן כו'** עד פדוי לשון הרמב"ם וכ"כ הטור והוא כגי' בה"ג אבל לפי גי' שלנו דוקא ששוה להכהן שדרכו להתייקר בחפץ הזה עד כדי דמים הללו ודוקא לאותו הכהן שדרכו להתייקר בזה החפץ ובאותו הדמים וער"נ בקדושין שם וגי' בה"ג צ"ע (ע"כ):

(ליקוט) כתב הרשב"א שם שהרמב"ם סובר מש"ש ל"ש אלא כו' דוקא בטלית שאין דרך להתייקר אלא ת"ח אבל ש"ד כל האדם שוה וכ' וצ"ע (ע"כ):

(**ליקוט**) **נתן כו' והוא כו'**. כ"מ שם י"ב א' דאמרינן שם קידשה בתמרה כו' חיישינן כו' ומפרש הרמב"ם שהוא ספק דאורייתא כמש"ש והטעם כיון דקיבלה אלמא שוה לדידה ש"פ והוא ג"כ שוה לשום אדם דאית ליה אורחא להתם וער"נ שם בארוכה (ע"כ):

ט **ואם אינו כו'**. שם:

י **אם רצה כו' אבל כו' עד כו'**. גמ' שם:

יא **ודעת הכהן כו'**. תוס' שם ד"ה הלכך כו' מהא דריש קדושין:

יב **ולא יהא כו' אבל כו'**. תוס' שם מהא דקדושין שם:

(**ליקוט**) **ולא יהא הכהן כו'**. אבל שיטת רש"י ורמב"ם דמש"ש בקדושין ואסור לעשות כן מפני כו' לא קאי אלא אתרומה בלבד (ע"כ):

יג **וכ"ש כו' ומ"מ כו'**. גמ' דקדושין שם:

יד **ודוקא כו'**. דטעם מתנה ע"מ להחזיר דהוי מתנה משום דתנאה הוי כמש"ש ס' א' והוא יתן תנאה הוי כו' וכמש"ש ב' דכל האומר ע"מ כו' וכן במתנה ע"מ להחזיר הוא נותן לו במתנה גמורה לעולם אלא שמתנה עמו תנאי והוי כמתנה על ד"א שיאכל או יעשה דבר או יתן לו דבר אחר אבל אם אינו נותן בתחלה מתנה גמורה רק שיחזיר לו לאו כלום וכ"כ הרא"ש בפ"ד דסוכה דאמרינן שם לא ליקני לוליבא לינוקא כו' ואם איתא

ליקני ליה עד שיצא בו לבד ועבא"ח סי' תרנ"ח ס"ה בהג"ה ובזה מתורץ קושית תוס' דבכורות הנ"ל ד"ה הלכך תימא כו'. שם:

טו **לפדות כו'**. כמ"ש בפ"ק דפסחים (ז' ב') אבי הבן כו' ה"נ כו' וכמש"ל סי' רס"ה וה"ה כאן אבל בפדיון בנו מפורש בגמ' סוף פסחים דמברך על והטעם עבה"ג וכ"כ ריב"ש לדעתו. אבל רש"י כתב שם דבמסקנא אין חילוק ובזה ניחא הא דסוף פסחים וא"צ לחילוקים זרים דהא למולו ולפדותו הן שוין:

טז **ויש שכ' כו'**. ב"ק פ' א' לפרש"י שם וערוך ועתוס' דמ"ק ח' ב' ד"ה מפני כו':

יז **ואין האב כו' וגם כו'**. עש"ך:

(**ליקוט**) **ואין האב כו' וגם כו'**. כ"ז הוא תמוה דלא מיבעיא ע"י שליח דשלוחו של אדם כמותו אלא דאף אחד יכול לפדות אפי' בלא דעתו של אב דלא עדיף ממ"ש שאחר יכול לפדות כמ"ש בפ"ד דמ"ש וכן נטע רבעי כמש"ש בפ"ה וכן הקדש כמ"ש בערכין וכ"ש כאן שאינו אלא חוב בעלמא שהרי הכהן גובה ממשועבדים כמ"ש בבכורות מ"ח א' ב' ושם אישתעבדו ניכסי כו' וע"ש כל הסוגיא ובקדושין כ"ט ב' ובתוס' שם וכי הפורע חובו של אחר אינו נפטר הלוה אלא דלכתחלה יותר מצוה באב וכמו מילה ושארי דברים שהאב חייב וגם בריב"ש ליתא מזה כלום אלא בדברי השואל שם וגם אינו מוכרח דבריו ועט"ז וש"ך (ע"כ):

יח **אין הבכור כו' ואחר כו'**. שם ספ"ק י"ב י"ג ורמינהי אין כו' רב ששת אמר כו' וע' ביבמות מ"ז ב' מיד מ"ט שהויי כו':

יט **אין פודין כו'**. עבא"ח סי' של"ט ס"ד מש"ש:

כ **אלא ימתין כו'**. כמו במילה:

כא **י"א דאין כו'**. כמ"ש בפ"ק דמ"ק (ח' ב') אין מערבין כו':

כב **ויש כו'**. דקי"ל כרב אשי משום בחגך כו' וע"ש בתוס' הנ"ל וכ"פ בש"ע א"ח סי' תקמ"ו ס"ד:

כג **ואפי' כו' ואפי' כו'**. כת"ק שם:

כד **וכן אב כו'**. פ"ק דב"ק (ובמחות ל"ז) וכפי' תוס' שם:

כה **אבל כו'**. תוס' שם ד"ה לאחר והרא"ש נסתפקו בזה וספק ברכות להקל:

כו **מי שהוא כו'**. חולין קל"ד ב':

כז **היה כו'**. שם ומתני' דבכורות שם:

כח **ואם אין כו'**. גמ' שם ושם:

כט (**ליקוט**) **אם אין כו'**. כ"כ הטור וכתב ב"י ידוע דהלכה כרבנן ולכאורה אין דבריו נכונים אע"ג דרבנן פליגי על ר' יהודה מ"מ הא פליגי בזה רב ושמואל עם ר"י ור"ל

בקדושין י"ג כ' ופסק ר"פ שם דשעבודא דאורייתא אלא שהטור כאן הלך בשיטת התוס' שם ד"ה א"ר פפא כו' ואור"ת כו' אבל הרי"ף והרא"ש בסוף ב"ב פי' במלוה ותי' הקושיא שם דמ"ש בב"ב שם שלא תנעול דלת דלהכי אוקמוה אדאורייתא ולפ"ז במלוה הכתובת י"ל דנשאר על דין תורה דמילתא דלא שכיחא היא ולא חיישינן לפסידא דלקוחות אבל אחר העיון י"ל דגם לשיטת הרי"ף ר"פ אמר אף במלוה הכתובה בתורה דסתמא אמר וכ"מ בבכורות מ"ט דקאמר ודכ"ע אית להו דר"פ כו' ושם סיוע ג"כ לפי' הרי"ף דלכן צ"ל שם ודכ"ע א"ל דרב אסי כו' ודכ"ע כו' דלפי' תוס' לא היה צ"ל אלא דר"פ דקדושין אלא דר"פ סתם במלוה אמר ואם מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמי נכללת ג"כ בדר"פ וכ"כ רש"ל ודלא כש"ך (בח"מ סי' ל"ט ס"ק ב') ומהא דח"מ סי' קי"ט ס"ד אין ראיה דנזקין שאני דקלא אית ליה כמ"ש בפ"ג דב"ק (ל"ג ב') וכ"כ הרשב"א (כב"ק ח' א' ושם י"ד ב' וכ"כ תוס' שם סד"ה ש"מ ודוקא למ"ד ש"ד. וי"ל דמ"ש תוס' שם ח' א' היינו למ"ד שעבודא ל"ד) ומ"מ פי"ט מהלכות מלוה דלא כתוס' שם בקדושין ובבכורות שם שכללו גם לנזקין ולכן הוצרכו לדחוק בב"ק ח' א' בד"ה כולן כו' ובזה צדקו דברי ב"י הנ"ל דדוקא משום דהלכה כת"ק אינו גובה וכמ"ש בבכורות מ"ט (ע"כ):

ל **אין פדיון כו'**. מתני' ר"פ מי שלא היו לו כו'.

לא **ואם כו'**. ברייתא קדושין שם:

לב **ואפי' כהנת כו'**. עתוס' שם מ"ז א' ד"ה מר כו':

לג **ואם היא אומרת כו'**. עש"ך:

לד **כהן כו'**. כר"ח דר"ל ס"ל כוותיה:

לה **הלכך כו'**. רא"ש ועבה"ג וכמש"ש י"א א' ישראל שה"ל פטרי כו' ישראל שה"ל טבלים כו' וה"ה כאן שאינן פטורין מצד עצמן דכהנים ולוים אינן פטורין אלא דקדושתן מפקע כמש"ש בפ"ק (ד' א') משא"כ כאן אלא מצד זכיית האב בהן:

לו **ומשתצא פדחתו כו'**. כמש"ש ארשב"ל פדחת כו' ור' יוחנן כו':

לז **שחצי פרצוף כו'**. כמ"ש בנדה כ"ג ב' ודין א' להם כמ"ש במתני' כאן ושם וכ"כ הרמב"ם כאן כל שאמו טמאה לידה פוטר מן הבכורה:

לח **מהותך איברים כו'**. אמרינן שם כ"ט א' דוקא שלא יצא לא ראשו ולא רובו וערש"י בבכורות מתני' שם ובתוס' ד"ה והיוצא כו' וצ"ע על הרמב"ם וטוש"ע שסתמו:

לט **בן ח' חדשים כו'**. טור וכבודו במקומו מונח ושגגה גדולה היא כי בבן ח' אין חילוק בכ"מ בין חי בין מת [לזה לא חשיב לה שם בסיפא במתני' מ"ז ב' וחשיב שם דברים יותר פשוטים מזה שפיר שאינו מרוקם מלא מים כו' אע"ג דמוכח מרישא דאמר שפיר מרוקם

דוקא וכן שארי דברים שם] וז"ש במתני' אע"פ שיצא כו' וודאי ל"ק לרבותא דנחלה כמו שלא אמר בסיפא ובן ט' אע"פ כו' לרבותא דכהן (משום דנחלה הוי דוקא כה"ג ה"נ ברישא אם איתא דלענין כהן הוי דוקא לא הוה נקט אע"פ משום רבותא דנחלה א"ו דלענין כהן אין נ"מ) ושם ב' אמר שמואל אין הראש כו' ואותבוה ולא אוקמו דשמואל בנפל מת דיותר משמע נפלים במת וודאי דוקא ראשו אין פוטר דכולו ל"ל דהא אמרינן שם מ"ז ב' דוקא המפלת ליום ארבעים ובחולין ס"ח א' וסיפא מאי קמ"ל כו' וכ"ת אשמעינן כו' דחשיב פרצוף כו' תנינא שליא כו' אלמא אפי' בשליא הראש פוטר ועתוס' שם ד"ה שליא כו' ובבכורות שם ב' ד"ה תיובתא כו' וא"ת כיון דאיתותב כו' הא אפי' מתים כו' וי"ל כו' ועוד יש כמה ראיות וא"צ להאריך מחמת גודל הפשיטות:

מ **מי שלא כו'**. מתני' מ"ח א':

מא **בין כו'**. רמב"ם ופסק כלישנא קמא דשקלא וטריא אליבא דר"מ אבל לר"י אין חילוק. וטור פסק כלישנא בתרא:

מב **ואם מת כו'**. למד ממ"ש בסעיף כ"ה דשני זכרים ונקבה הוי כא' בכרה וא' לא בכרה:

מג **ונתערבו כו'**. דבלא"ה שלא הוכרו מעולם פטור כמ"ש לענין נחלה שם ובב"ב קכ"ז א' לא הוכרו מעולם כו' דאינו בכור כלל ע"ש הה"נ וצ"ע:

מד **ואם ילדו זו"נ כו'**. מתני' שם ותוספתא הביאה הרא"ש שם:

מה **או שילדו שני כו'**. תוספתא שם וברא"ש:

מו **וכן מבכרת כו'**. שם ושם:

מז **ואם ילדו כו'**. קאי למעלה אסכ"ט אלא הואיל שהתחיל בדינים הנזכרים בתוספתא הזכירן כא':

מח **או שני זכרים כו'**. גמ' שם מ"ט א' תנא ר"ה כו'. והנה שיטת רש"י דקאי אמ"ש בסכ"ט ב' נשים של שני אנשים שלא בכרו וזש"ש ותנא דידן כו' אבל הרא"ש כתב ומציין זו"נ אין כאן לכהן כלום תני ר"ה שני זכרים ונקיבה אין כאן לכהן כלום וכ"כ הרמב"ם והראב"ד אלא שדעת הראב"ד דקאי אסיפא לבד אמ"ש בסל"א כאן וכמש"ש ותנא דידן כיון דבשני כו' והרמב"ם כתב דקאי ארישא לבד אשתי נשים של איש א' א' בכרה וא' לא בכרה דסכ"ח וגירסתו היתה ותנא דידן כיון דבאיש אחד כו' אבל הטור מפרש דקאי אשניהם דאין סברא לחלק ביניהם ולכן כתב כאן ובסכ"ח אבל מש"ש ותנא דידן כו' קשה לדבריו ונמשך אחרי דברי הרא"ש שלא הזכיר מש"ש ותנא כו':

## סימן שו

א **בכור כו'**. שם י"ט א' ת"ר מכלל כו':

ב **ונוהג כו'**. מתני' סוף שקלים:

ג **בין בארץ כו'**. מתני' ספ"ג דתמורה חוץ מן הבכור וחמעשד שאם באו כו' אר"ש מ"ט כו' ובכורות ל"ו ב' ככור בת"ל כו' ובכמה מקומות:

ד (**ליקוט**) **ומצוה להקדישו כו'**. רמב"ם אבל הטור בשם הרא"ש חולק ע"ז וכתב הב"ח שצ"ע אבל טעמו מסוגיא דערכין כ"ט א' דהרמב"ם פסק שם כחכמים דמתני' והנה הכ"מ תמה עליו אע"ג דעולא ס"ל כחכמים מ"מ הרי רב פליג עליה והוא רביה ועוד דרב יהודה עבד עובדא כוותיה אבל שם בסוגיא וריב"ב דחל על ק"ק כו' ס"ל כר"י ושם למטה ורבנן אל תקדיש מיבעי ליה ללאו כו' ור"י כו' והנה הרא"ש תפס שיטתו כקושית הכ"מ דהלכה כריב"ב וא"כ הלכה ג"כ כר' ישמעאל אבל הרמב"ם ס"ל דהלכה כרבנן דבכור ולכך הלכה כחכמים דערכין ג"כ וראיה דהלכה כרבנן דבכור דסוגיא דפ"ק דנדרים (י"ג א') ופ"ק דנזיר כרבנן דבכור וכן מצאתי בלחם משנה (ע"כ):

ה **ונותנין כו'**. ר"ל אע"ג דאמרינן בחולין קל"א קל"ב דמתנות אפי' לכהנת ואמר שם רב כהנא אכיל בשביל אשתו ובספ"ג דפסחים א"ר כהנא אי לאו דנסיבי כו' אלמא לא היה כהן ובפ"ק דקדושין (ח' א') רב כהנא שקיל כו' ותי' שם תוס' בתי' השני דבשביל אשתו היה לוקח כמו במתנות וכ"כ בפסחים שם אבל בחולין שם כתבו כתי' הראשון דתרי רב כהנא והוכיח הרא"ש דבפדיון הבן לכהנת לא דגמ' בחולין שם פריך איתביה רבא לעולא כו' ומשני אהרן כו' ובפדיון כתיב בפ' במדבר ויתן את כסף הפדוים לאהרן ובניו ואיתקש בכורי אדם ובהמה להדדי הרא"ש סוף בכורות ומ"ש ואיתקש כו' א"י היכן דבגמ' שם ד' א' אמרינן דלא איתקש אלא בכורי אדם ובהמה טמאה:

ו **ואם אין כו'**. כמ"ש בחולין קל"ד ב' ואם אין כו' שאני מתנות כו':

ז **אם הכהן כו'**. ערש"י בפ"ג די"ט כ"ז ב' ד"ה את כו':

ח **ואפי' כו' אבל כו'**. עש"ך:

ט **הבכור בזה"ז כו'**. תמורה ז' ב' כ"ד ב' ובכורות כ"ח א' וש"מ:

י **ומאכילו כו' או לכלבים**. עתוס' שם ד"ה פסק כו' ואין להביא ראיה כו' וברא"ש שם אבל היכא דאסור לישראל כו' ואסור לכלבים ולעובדי כוכבים כו':

יא (**ליקוט**) **ומקדש כו'**. עמ"ש בליקוטים בא"ה סי' כ"ח סכ"ג ובתוס' ורא"ש פ"ק דב"ק (ע"כ):

יב **ומ"מ כו'**. שם במתני':

יג **וכנגד כו'**. כ"מ בי"ט כ"ח א' כמאן לא כר"י כו' אלמא קילי ממנה נגד מנה:

יד **אבל חלבו כו'**. שם ב' ומעשר בהמה ששחטו כו':

טו **ושמנו כו'**. כמ"ש בפסחים פ"ג ב' רא"א ל"נ אלא כו'.

טז (**ליקוט**) **הבכור כו' תוך שנתו**. ע"ש כ"ז ב' מדקאמר נולד כו' (ע"כ):

יז **מקיימו כו'**. כמסקנת תוס' שם (ע"ש) דרשאי ר"ל חייב ועסי' ש"ט ס"א וכ"ה מסקנת תוס' דחולין נ"ד ב' ד"ה אין כו':

יח **שנה כו'**. כמ"ש בסי"א וכמש"ש בגמ' הא תו ל"ל כו' מ"ד כו' ושם ת"ר שנה כו' ובר"ה ו' ב':

## סימן שז

א **אין כו'**. בכורות ל"ג תמורה כ"ד:

ב **דהיינו כו'**. רמב"ם:

ג **שחטו כו'**. עבה"ג ועתוס' דבכורות ל"ב ב' ד"ה פסק כו' וכן מסיק שם הרא"ש כדברי רש"י:

ד **צריך כו'**. כנ"ל סי' ש"ו ס"ט ועתוס' בגמ' שם ד"ה מפני כו' ואומר רבי כו':

ה **ויכול כו' אע"פ כו'**. תמורה ח' ב' וכרב אשי ואפי' תמים כמש"ש אר"ח כו' מ"ט דלמא כו':

## סימן שח

א (**ליקוט**) **ל"ש כו'**. שם בגמ' מכלל דאסר השתא כו' ושם כ"ו א' אר"נ הלכה כר"י כו' (ע"כ):

ב **והוא שעיקרו כו'**. רמב"ם ופסק כר"ל והרא"ש מסתפק שם ופסק כדברי שניהם לחומרא וכ"פ הטור:

ג (**ליקוט**) **או כו' מותר כו'**. שם כ"ה א' איבעיא להו כו' (ע"כ):

ד **והצמר כו'**. כנ"ל בס"ב:

ה **או יקבר**. הטור פסק יקבר ועתוס' ל"ב ב' סד"ה פסק כו' וא"ת מ"ש הא כו' וי"ל דאיכא כו' ואיכא כו' וס"ל להטור כהשינוייא דמוקי כר' יהודה אבל אנן קי"ל כחכמים לפיכך דוקא יקבר והרמב"ם ס"ל כתי' ראשון כאן כו' ולכן פסק ידלק וכן הר"ש בפ"ג דערלה נקיט האי תירוצא אבל דברי הרב תמוהין שכתב או דהא לא קי"ל כר"י דיחידאה ואפשר שטעמו משום דחכמים ס"ל כוותיה בפ"ב דפסחים (כ"א א') וחכ"א אף מפרר כו' ועמ"ש כא"ח ר"ס תמ"ה:

ו **וי"א דדוקא כו'**. תמורה שם אבל הרמב"ם דחאה מהלכה משום סוגיא דבכורות כ"ה ב' הכא בגיזת כו' ובגיזין א"א בצפרתא וכ"כ הר"ש בפ' בתרא דערלה במתני' ג' שם אבל כתב שם דגם בההיא דבכורות כ"ש ל"ד אלא מלא סיט אבל הרמב"ם וש"ע ס"ד כתבו כפשטיה ועבראב"ד פ"ג מה' בכורות:

(**ליקוט**) **וי"א דדוקא כו'**. הרא"ש ספ"ג דבכורות ס"ז (ע"כ):

## סימן שט

א **בכור כו'**. כמ"ש בסי' ש"ו ס"ה ע"ש:

ב **ואפי' אם כו'**. תוס' נ"ג א' ד"ה ואיזהו כו' והרא"ש סוף בכורות:

ג **אפי' כו'**. תוס' ל"ו ב' ד"ה פסק כו' וכמש"ש במתני' בכור שנסמית כו' ובגמ' שם:

ד **ע"פ מומחה כו' ואם אין כו'**. שם:

(**ליקוט**) **ואם אין כו'**. כת"ק וכמש"ש בגמ' ושם ל"ז וספ"ג דשבת וש"מ (ע"כ):

ה **והאידנא כו'**. הרא"ש ותוס' שם ד"ה פסק ומיהו כו' משום שצריך שיהיה חכם גדול ובקי גם בראיית מומין וזש"ש לענין נדר חכם ולענין בכור מומחה וערא"ש שם ועוד כתב ב"י טעם משום דליכא נשיא בא"י ליטול ממנו רשות והוא ע"פ מ"ש הרמב"ם רפ"ג אין כו' ע"פ המומחה שנתן לו הנשיא שבא"י רשות כו' ונראה שדקדק מהנ"ל דקרי ליה מומחה וכמ"ש בריש סנהדרין לענין קנסות דבעינן מומחין וכבר כ' שאין ראיה וה"נ אמר שם (ה' א') לענין דן יחידי מומחה ואמרינן שם אע"ג דלא נטל רשות ועוד נראה שדקדק ממ"ש בבכורות שם התרת בכור בח"ל כו' וז"ש רמב"ם שם וכן בכור שיצא ח"ל כו' אבל רש"י פי' שם ד"ה בח"ל שאינו ראוי כו' וכן אין לדקדק מהא דפ"ק דסנהדרין (ה') דאמר יתיר בכורות דה"נ קאמר יורה כו' וכמש"ש וכיון דגמיר כו' משום מעשה כו' ודוקא בתלמיד וכמש"ל סי' רמ"ב ס"ד אלא שי"ל מירושלמי (פ"א דחגיגה ופ"י דנדרים) שבקש רב מר"ג ברבי לאחר מיתת אביו שיתן לו רשות להתיר בכורות ואחר מיתת רבו א"צ רשות וביומא ע"ח א' שאלו את ר"א זקן כו' דבר זה הניחו כו' וערש"י שם אבל תוס' בבכורות שם ד"ה במקום כו' כתבו דא"צ ע"ש וכן מצינו כמה אמוראי בבבל שהיו מתירין בכורות ביחידי ואפשר ע"י נטילת רשות וגם דברי תוס' י"ל כן שלא אמרו אלא שא"צ סמוך כמ"ש ביומא שם שאינו אלא משום כבודו של נשיא ומיהו עכשיו שאין נשיא אפשר שא"צ וז"ש תוס' שם ד"ה פסק ומיהו בזה"ז אין נראה כו' משמע אבל משום נטילת רשות אין קפידא וכן הרא"ש בהלכותיו סוף בכורות והאידנא שאין חכם ומומחה כו' שאין בקיאין

בהן האידנא ואמר חכם ומומחה כנ"ל וכמ"ש בפ"ה סי"א וכתב הר"י כו' ובדו"פ כתב ב' הטעמים של ב"י וכתבו בשם הרא"ש וטעה בזה ונמשך אחר דברי ב"י:

ו **אינו כו' אלא כו'**. מתני' וגמ' שם:

ז **כגון כו'**. מתני' שם:

ח **וצרימת כו'**. הרא"ש שם בשם ר"י ודקדק דהוא מום מובהק מדנקט הגמ' בכ"מ כה"ג הצורם אוזן כו' בפ"ט דב"ק (צ"ח א') ובבכורות ל"ד ב' וש"מ אבל הרמב"ם לא כתב אלא אלו ג' הנ"ל וכן במתני' הנ"ל לא נקט אלא אלו ג' ולמה לא נקטו צורם אוזן ומ"ש בגמ' צורם אוזן י"ל מפני שהוא מום ראשון שבמתני'. ולר"י שמתיר צרימת אזן ה"ה כל מום שהוא ניכר הטיב וא"צ בקיאות אע"פ שע"ה אין יודעין שהוא מום דלאו משום חכמה צריך מומחין אלא משום בקיאות וכנ"ל ולכן כתב הרא"ש בפ"ו כמה מומין וכן כתבן הטור כאן וכתב הרא"ש מומין שאינן מובהקין היינו כגון דוקין שבעין וכיוצא אבל דעת הרמב"ם אינו כן ואזיל לשיטתו שדעתו משום נטילת רשות ולכן אין להתיר אלא מום שידוע לכל והרא"ש אזיל לשיטתו ודברי ש"ע תמוהין שהרכיב דעת הרמב"ם עם דעת הר"י וס"ל שצרימת האוזן היא מום מובהק אפי' לדעת הרמב"ם וליתא אטו שאר מומין דחשיב הרא"ש אינן מומין מובהקין יותר מצרימת האזן וצרימת האזן שכתב כאן הרא"ש זהו כתב לחידוש שאף זה מום מובהק הוא וש"ע השמיט כל המומין שכ' הרא"ש והטור וכתב צרימת אזן:

ט **שהוא יותר כו'**. ר"ל בזה"ז צריך יותר שיוכר לעין אבל לדינא בחגירת צפורן סגי כמש"ש ב' ובפ"ק דחולין ופי' חגירת צפורן עמ"ש בר"ס י"ח בשם הרשב"א והרא"ה דפליגי בזה:

י **בחסרון**. ערש"י במתני' שם ל"ז א' ד"ה פגימה. וה"ה לסדק כמ"ש במתני' שם נסדקה כו' ובנמ' שם ב' הסדק כ"ש כו' וכ"כ הרא"ש והטור אלא שבש"ע לא כתב אלא צרימת האוזן שהוא פגימה וכנ"ל:

יא **נחתך כו'**. כמש"ש במתני' ל"ה א' ל"ט ב' נפגם כו' וז"ש למעלה כו':

יב **ועוד כו'**. והם ברא"ש פ"ו:

## סימן שי

א **השוחט כו'**. כר"מ דהלכה כר"מ בגזירותיו כמ"ש ברפ"ה דכתובות (נ"ז א' וש"מ) ואע"ג דדוקא בגזירותיו ולא בקנסותיו כמ"ש ברפ"ד דיבמות ממש"ש (ל"ז א') מעוברת כו' וכמ"ש תוס' שם וש"מ ואמר כאן ש"מ קנסא קניס ר"מ לאו דוקא קנסא אלא גזירה

וכמש"ש דר"מ סבר גזרינן כו' וראיה ממ"ש במתני' הואיל ונשחט ואם איתא ושחטו הל"ל ודלא כרש"י בפ"ג די"ט כ"ז א' ד"ה אטו כו' וד"ה מתני' כו' רמב"ן וכן הוכיח הרא"ש ממש"ש מפני המשתנין אלמא משום גזירה וראייתו אינו מובן דמי עדיף ממ"ש בהדיא בגמ' גזירה כו' ואפ"ה פי' תוס' ורש"י דקנסא הוא. אבל תוס' שם ד"ה ר"מ כו' פסקו כר"י וס"ל דקנסא הוא כדעת רש"י הנ"ל וכן סוגיא כר"י דמ"ש איבעיא להו והוא אליבא דר"י וערש"י ד"ה שקרי כו' ושם לימא תנן כו'. ול"נ דמשם ראיה לפסק הגאונים דהלכה כר"מ ממש"ש דלמא ול"ק לא כו' וכשיטתם:

ב **ובדקה כו'** דלא כפירש"י שהוא כסומכוס ועתוס' שם ד"ה רביע כו':

ג (**ליקוט**) **ובח"ל בין כו'**. הרא"ש בשם הרמב"ן וכמ"ש בספ"ז דב"ק (ע"כ):

ד **והאידנא כו'**. כמש"ש משום גזירת כו' ועבח"מ סי' ת"ט ס"א ומש"ש:

## סימן שיא

א **אפי' של נקיבה**. כמש"ש בגמ' ות"ק כו':

ב **ולבדים ועורות עבודים**. גמ' שם:

## סימן שיב

א **הנוטל כו'**. כ"ז לשון הרמב"ם ומ"ש גדול וידעו כו' זש"ש כאילא כו':

ב **ורואה כו'**. דלא כתי' ראשון של תוס' ד"ה תרי כו':

ג **אין רואין כו'**. כר"ש שכ"ה מסקנא דגמ' שם וכמש"ו:

## סימן שיג

א **אסור כו' ואפי' כו'**. בכורות ל"ד א' י"ט כ"ז ב':

ב **או שאומר כו'**. ל"ה א' ושם בגמ' כמאן דא"ל כו':

ג **או בגרמתו כו'**. ל"ה א' לאתויי מאי כו' וי"ט כ"ז ב' ושם בבכורות במתני' כל המומין כו':

ד **ספק אם כו'**. שהוא מדרבנן קנסא בעלמא כמש"ש ל"ד ב' ועתוס' שם א' ד"ה ומי קניס כו' וכ"ש בזה"ז דאפי' להטיל מום לכתחלה אינו אלא מדרבנן כמ"ש בע"ז י"ג ב':

ה **ואם עובד כוכבים כו'**. עמ"ש בא"ה סי' י"ז סל"ז:

ו **מפני כו'**. ערש"י ל"ה א' ד"ה ממילא כו':

ז **וגם כו'**. ע"ש ד"ה מסל"ת כו':

ח **ד"ת כו'**. עתוס' ל"ד א' ד"ה אילימא כו' ונראה לפרש כו' וא"ת כו' א"נ חשיב כו':

ט **אבל כו'**. עתוס' ל"ב ב' ד"ה בעל. ומיהו כו' וערא"ש ס"ד ומגמ' דעבורת כוכבים הנ"ל משמע דאף במום קבוע אסור מדרבנן וכ"מ בתוס' הנ"ל:

י **בכור כו'**. לשון הרמב"ם וסובר דפלוגתא דמתני' ובריייתא חדא היא דמ"ש בברייתא וחכ"א אף כו' ובלבד שיזהר שלא יעשה מום ור"ש מתיר אפי' יעשה אם אינו מתכוין והוסיף בברייתא שאם עשה שנשחט על כו' ואע"ג דחכמים ור"ש ס"ל דלהטיל מום בבעל מום שרי מ"מ מדרבנן אסור ומיהו כיון דמדאורייתא שרי מותר אף במקום כו' והלכה בשניהן כר"ש כמש"ש בגמ'. ושיטה אחרת לתוס' שם ד"ה אילימא כו' דבתרתי פליגי כו' וכ"כ הרא"ש והטור אלא שתמה למה פסק כר"ש ומפרש דשמואל פסק כרבנן ודבריו דחוקים ותמוהים וכי לא משכח בגמ' דאיפסיק כיחידאה הלא כל הש"ס מלא מזה אדרבה כי פסק כחכמים מתמהי פשיטא:

יא **בזה"ז**. רפ"ה דתמורה כ"ד ב':

## סימן שיד

א **אפי' כו'**. יומא ע"ח א' ועתוס' בבכורות שם ל"ו א' ד"ה בא כו' ועוד ראיה ממ"ש ל"ה ב' א"ל ר"פ לאביי כו' הרא"ש:

ב **אם עשה כו'**. שם:

ג **ולפיכך כו'**. מתני' שם:

ד **בד"א כו'**. פסק כלישנא קמא משום דסוגיא שם י"ח ב' כלישנא קמא ועתוס' ל"ה ב' ד"ה מימר שדחקו בזה. לח"מ:

ה **וי"א כו'**. דקי"ל כרשב"ג כמש"ש והלכתא כו' ופליג על ת"ק אף ארועה וערש"י ד"ה על של חבירו בין כו' וכ"ש ללישנא בתרא וערש"י ד"ה על של חבירו אכהן כו' וערא"ש שם אבל הרמב"ם מפרש דרשב"ג ל"פ אלא אמאי דמחסרא מתני' דהיינו כהן לכהן ועברא"ש ונ"ל דמש"ה פסק הרמב"ם כלישנא קמא משום דבברייתא אמרינן דבנו ובתו נאמנים וגם אשתו אינה נאמנת דוקא משום דכגופו דמי אבל בלא"ה נאמנת אלמא לא חיישינן ללגימא דלא כלישנא בתרא דהא רשב"ג מודה לת"ק ברועה כנ"ל:

ו **כהן כו'**. שם והלכתא כרשב"ג כו':

ז **ואין חוששין כו'**. גמ' שם:

ח **בכור כו'**. מתני' ל"ו א' וערש"י שם:

ט **ישראל במומו**. והרא"ש והר"י כתבו שצ"ל דוקא פלוני וכמש"ש סיפא ודאי כו' וערש"י שם ד"ה התם כו' אבל הרמב"ם מפרש התם כו' ר"ל שם שאני שאמר פלוני:

## סימן שטו

א **ספק כו'**. מתני' י"ט ב':

ב (**ליקוט**) **ואם תקפו כהן כו'**. כ"ה דעת הרמב"ם ורוב הפוסקים חולקים עליו וכ"פ בהג"ה דמוציאין מידו וכ"מ פשטא דסוגיא דפ"ק דב"מ ו' ב' דרבה כן ס"ל ורב חנניא סייעיה וכן מסיק אביי שם וכ"כ תוס' שם ד"ה פוטר וכ"ה מסקנא כו' וכ"פ הרא"ש שם וש"פ אבל הרמב"ם ס"ל כמ"ש הרשב"א בסי' שי"א דסייעתא דשם ל"ד [וי"מ דהתם לפי ס"ד דבספק בכור מיירי] למסקנא דגמ' דמיירי בספק פטר חמור משום דשם אתחזק ביד ישראל דבפטר חמור לא זכה כהן ובשה כבר אתחזק בה הבעלים משא"כ בבכור [ושאר ספיקות] ומ"ש אביי לאו מילתא לסתור הדחייה שלו אבל סייעתא דרב חנניא ממילא אידחיה וכתב הרשב"א שם ראיה להרמב"ם מדאמרינן שם המע"ה ואם איתא מאי פסקא וכמו דפריך בכתובות ע"ז ב' ורבה אמר לעולם כו' בדרך דחייה אמר וז"ש לעולם כו' ר"ל אפי' תימא מוציאין מ"מ אין ראיה וכן ס"ל לרמב"ם בכל ספיקא בין ספיקא מחמת טענות כי הך דמסותא או ספיקא הנולד מעצמו כגון ספק בכור או ספיקא דדינא דאמרינן המע"ה כמ"ש במוגרמת בפ"ט דב"ק (צ"ט ב') בכולן ס"ל דאם תפס מוציאין מידו וראיה ממ"ש בב"ק ל"ה במתני' המע"ה ושם מ"ו זה כלל גדול בדין המע"ה כו' וכן בכמה מקומות ומשמע דמאן דתפס על חבירו להביא ראיה כנ"ל ובכתובות כ' א' אלא אר"נ אוקי תרי כו' וערש"י שם ד"ה ואוקי כו' ובבכורות מ"ט א' רע"א אם נתן כו' ואמרינן בגמ' שם ר"ע מספקא ליה כו' ובב"מ ע"ט א' ת"ר השוכר את הספינה כו' אם נתן לא יטול ואם לא כו' ושם ק"ב ב' ושמואל אמר בבא כו' התם טעמא מאי משום דתפיס ה"נ קא תפיס ור"נ ל"פ עליה אלא משום דקרקע בחזקת בעליה עומדת. ושם ק"ג א' פרדיסי רפיק ביה כל פרדיסי דאית ליה כו' והקשו תוס' ממ"ש בפ' המוכר את הבית ארעתא תרתי משמע דיקלי יהיב ליה תרי דיקלי ותירצו דכאן מוחזק ידו על העליונה. וכן בב"ב ק"ה ב' והתם טעמא מאי כו' ושם ל"ד זה אומר כו' כל דאלים גבר ובגטין ס' ב' השתא דלא אתמר הלכתא כו' כל דאלים גבר ובכתובות ס"ד א' השתא דלא אתמר כו' תפסה לא מפקינן מינה לא תפסה לא יהבינן לה ושם פ"ד ב' א"ל ר' יוחנן עשית כשל תורה לימא בהא קמיפלגי כו' ואב"א דכ"ע חבירו הוה כו' אלמא אפי' לר' יוחנן אין הלכה בבירור כר' טרפון ולכתחלה כר"ע ואמר שם קריביה דר' יוחנן כו' א"ל שפיר תפסתוה וכן ממ"ש מטין משמע הכי דאם עבד כאידך מ"ד לא מהדרינן עובדא אלא דבשאר מקומות י"ל אם עשה הדיין כמ"ד שאין מוציאין מיד המוחזק לא מהדרינן ואפי' כאן כיון שברשות הדיין עבד אין להחזיר הדין כיון דלא טעה בדבר משנה כמ"ש שם עשית כשל תורה אבל כאן

שהם מעצמם תפסו וא"ל שפיר תפסתוה ושם ט"ז ב' זמנין דתפסה מאתים ואמרה כו' ובב"ב שם והלכתא לא תפסינן ואי תפס לא מפקינן כל זה ראיה לדעת הרמב"ם ותוס' בכתובות כ' א' ד"ה ואוקי כתבו דל"ד לספק בכור דהתופס מספקא ליה משא"כ בטוען ברי דמהני תפיסה לכ"ע ועוד תירצו דבתפס קודם שנולד הספק מהני ומ"ש שם ט"ז זמנין דתפסה מאתים כו' כתב נ"י בריש ב"מ שם דמשום דמילתא דעבירא לגלויי לא מפקינן וכמ"ש בב"מ ק"י א' והא קי"ל דהלכתא כוותיה דר"נ כו' הכא מילתא דעבידא לאגלויי כו' ועוד כ' דכל דתפיס ברשות מהני תפיסה וכי האי דב"מ ק"ב ב' ודב"ב ק"ה ב' ודב"מ ע"ט א' וק"נ א' ובכורות מ"ט א' כנ"ל ולכאורה ראיה לסברתם ממ"ש בב"ב ל"ב ההוא דא"ל לחבריה כו' והלכתא כוותיה כו' וכתב הרא"ש בפ"ד דסנהדרין והיכא שנחלקו שני גדולים כו' כדאמרינן בפ' ח"ה כו' אלמא כו' ומדקאמר והלכתא משמע דאפי' תפס בע"ד שכנגדו אבל יש לדחות ומזה יצא המחלוקת הרמב"ם וש"ע עם הרא"ש וב"ה בספיקא דדינא אם מהני תפיסה או לא וכשיטתם והעיקר כהרמב"ם כנ"ל (ע"כ):

ג **וי"א כו'**. שכ"ה המסקנא בב"מ שם:

ד **ואפי' אם כו'**. דקי"ל מחילה וקנין במעות חוזר. שם:

ה **בכור שהוא כו'**. מ"א ב' אר"ח כו' ואף לר' יוחנן שם מ"ב ב' דס"ל דפליגי חכמים אף בטומטום מ"מ לא ס"ל כחכמים כמש"ש וכן קי"ל בכ"מ דטומטום ספק הוא:

ו **ויאכל כו'**. כנ"ל ס"א:

ז **ודוקא כו'**. הרא"ש וכמש"ש מ"ב ב' לא דכ"ע טומטום כו' ודלא כר"א ור"ל וכמש"ש מתקיף לה רב אושעיא כו' אביי בר אבין כו' לא דכ"ע אמרינן הואיל כו'. והרמב"ם פסק בשניהם ספק ועלח"מ:

ח **אנדרוגינוס כו'**. פלוגתא במתני' שם וביבמות פ"ג א' הלכה כר"י באנדרוגינוס כו' וכתב הרי"ף דהיינו כר"י דברייתא וא"כ הלכה כאן כחכמים בתראי דחולין הוא וכ"פ הרמב"ם כאן אבל רש"י ותוס' שם ד"ה הלכה כתבו כר"י דמתני' א"כ זכר ודאי הוא וא"כ כאן הלכה כת"ק וכתב הרא"ש כיון דפלוגתא דרבואתא טוב להחמיר והוא ספק:

ט **מבכרת כו'**. נדה כ"ט א':

י **והוא בעל כו'**. ג' ב':

יא **פרה כו' וה"ה לחמור כו'**. שם ת"ש כו' לא אפרה כו' ולא איפשיטא אלא ראשונה. הרא"ש אבל הרמב"ם פסק גם בחמור שילדה כמין סוס שהוא בכור ודאי וכשיטתו לפסוק כאת"ל:

יב **שפעה חררת כו'**. ע"ש כ"ג ב' אר"נ משמיה דרב כו':

יג **לפרסמה כו'**. גמ' כ"ב א':

## סימן שטז

א **הלוקח כו'**. מתני' וכר"ע:

ב **בין כו'**. ר"ל לאפוקי מר' ישמעאל:

ג **ואפי' כו'**. עתוס' כ"א ב' ד"ה אשתבוחי כו'. ועוד דקי"ל דאין מסל"ת נאמן בד"ת כמ"ש בסוף ב"ק (קי"ד ב') ת"ה:

ד **לקח כו'**. מתני' רשב"ג ופסיק שם הלכה כרשב"ג וכן ס"ל לר' יוחנן כמ"ש למטה ואפי' כו':

ה **וי"א כו'**. עתוס' שם ד"ה חלב. פסק ר"ת כו'. אבל כתבו שם ומיהו מצינו למימר דלעולם כדאמר כו' וכ"כ ביבמות קי"ט א' ד"ה מחוורתא כו' ובחולין י"א ב' ד"ה ר"מ כו' וז"ש בס"ד בהמה שראינוה כו' ובחולין שם כתב הרא"ש דברי ר"ת אבל הג"א שם כתב דברי ר"י וכ"פ הרא"ש כאן וכ"פ ביבמות שם וז"ש בהג"ה מיהו אם כו':

(ליקוט) והכלל הוא לפ"ז אף דאין חוששין למיעוט כר"מ ממ"ש בפ"ק דחולין (י"א ב') ור"מ היכי כו' מ"מ היכי דאיכא חזקה בהדה חיישינן כההיא דכאן ודוקא לחומרא אבל לקולא לא דהא רבנן פליגי עליה דר"מ בההיא דקדושין פ' א' ברוב תינוקות מטפחין ומיעוט דלא שכיח אף להחמיר אין מצטרף כמ"ש רוב מצויין אצל שחיטה מומחין ואע"ג דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת לבד באשת איש דמחמרינן לכתחלה כמו במים שא"ל סוף ומסבלי והדר מקדשי תוס' שם ע"ש. והנה מ"ש דמיעוטא בהדי חזקה היינו להסברא שפסק דחלב אינו פוטר אבל לסברא ראשונה לא וכמ"ש תוס' שם ואין ראיה השתא לר"ת כו' וכ"ז לשיטת תוס' שפי' הסוגיא דרפט"ז דיבמות כר"מ [וערא"ש שם] אבל לפי' הרמב"ן ורשב"א ונ"י שפי' דאתי אף כרבנן ובכה"ג מודי א"כ זה הדין הוא לכ"ע ולשיטתם הא דקדושין נמי פלגא ופלגא הוא וכמש"ל (בליקוטים) בא"ה סי' קנ"ו סי"ג. והנה מיעוט דשכיח טובא חיישינן לד"ה מבדיקת הריאה ואף בלא חזקה ואף בחזקה שכנגדה כמו בריאה (צ"ע) (ע"כ):

ו **שלא כו'**. דכה"ג מקילינן לפעמים כגון בדרבנן ובעדות אשה משא"כ להשביח כמ"ש בסוף יבמות:

ז **אפי' במקום כו'**. עש"ך:

ח **הלוקח כו'**. עתוס' שם ד"ה ר' יוחנן כו':

ט **וי"א כו'**. הרא"ש בשם ה"ר יונה ועבה"ג וכה"ג כתב הרי"ף בשבת פכ"ב [וצ"ע בזה הרבה]:

## סימן שיח

א **א"א שלא כו'**. כחכמים וכמ"ש בפ"ג דיבמות (כ"ח א') לא סתם לן תנא כריה"ג וכן בגטין ע"ח א' וש"מ פריך והא א"א לצמצם כו' ועתוס' וראש"ש שם:

ב **גר כו'**. דמש"ש לחיוב ר"ל שלא לאכול בלא מום. רש"י שם וכמש"ש ספק איסורא לחומרא ספק כו' וכמ"ש בס"ו:

ג **כל כו'**. מתני' שם ורפ"ג י"ט ב':

## סימן שיט

א **ומרובו ואילך כו'**. תוס' ע' א' ד"ה מאי. ומיהו מכי כו':

ב **וי"א כו'**. רש"י במתני' ד"ה ופטורה כו' ותוס' הנ"ל:

ג **וי"א דאינו כו'**. כרבה דלר"ה צריך לדחוקי ה"נ קאמר בד"א כו' וסוגיא שם דלא כוותיה דפריך עד השתא כו'. הרא"ש וערש"י שם ד"ה אינימא כו' ועתוס' ס"ט ב' ד"ה רב הונא כו' וסוגיא כו' וכ"כ בבכורות ל"ה א' ד"ה א"ד כו':

ד **וי"א**. וי"א. כנ"ל:

## סימן שכ

א **ויפרישנו כו'**. כמ"ש בחולין קל"א ב' ושאר מתנות כו' ועסי' של"א סס"ח וסס"ט:

ב **בהמת כו'**. חולין קל"ו א' וכרבנן ועבה"ג והוא בתוס' ריש בכורות ד"ה והמשתתף כו':

ג **שותפות כו'**. חולין קל"ה ב' ומתני' רפ"ב:

ד **אפי' היה כו'**. עתוס' ג' ב' ד"ה דקא. ונראה דבהקנאת כו' וז"ש בס"ד היה לו כו':

ה **באם או בולד**. שם ג' א' אלא ל"ש:

ו **לפיכך כו'**. מתני' דפ"ב:

ז **ואפי' יכול כו'**. כלישנא בתרא שם. הרי"ף ורא"ש:

(**ליקוט**) **ואפי' כו'**. אבל הטור סתם כדברי ש"ע נראה שמספק בזה משום גירסא האחרת שכתבו תוס' שם בד"ה בהמת כו' ואית ספרים כו' וודאי שזו הגירסא נכונה וכמו שהקשו בתוס' שם מהברייתא דשם שנשארה בקושיא ועוד שלא היה להגמ' לאשתמוטי ולהקשות והתניא חייבת ועוד שאין דרך לומר א"ד לגמרי להיפך מהראשון דשם אמרו דבזה לא איבעיא להו כלל ועתוס' דפ"ק די"ט י"ג א' ד"ה א"ד כו' ואף שהכריע הרא"ש

כאיכא דאמרי וכדברי הרי"ף מ"מ אינו מוכח מראייתו שדוקא כגירסא שלנו שראייתו שם אינה אלא על חלה שללישנא קמא משמע שבכורה וחלה שוה אבל לגי' אית דאמרי יותר ניחא וגם ראייתו אינו מובן מנ"ל דלישנא קמא פליג אחלה וגם ראייתו מהירושלמי אינה ברורה כ"כ אף לחלה וה"ל להביא ראיה מהתוספתא שמפורשת בהדיא אע"ג דלא מצי מסלק לה וכמ"ש בתוס' וחוששני לדברי הראשונים שגירסא האחרת ברורה ועיקר (ע"כ):

ח **אבל אם כו'**. ול"ד למ"ש בב"מ ע' ב' כיון דאי לא כו' עתוס' שם ד"ה ואי כו' וכן ה"ה ללישנא בתרא משום שעיקר שיעבוד וכנ"ל שעיקר כו'. שם:

ט **בזה"ז כו'**. תוס' ג' ב' ד"ה דקא כו':

י **ואם יקנה כו' או יקנה כו'**. שם:

(**ליקוט**) **ואם יקנה כו'**. כמ"ש בפ"ט דב"ב קמ"א ב' ובפ"ג דקדושין (ס"ב ב') דעובר הוי דשב"ל אלא דלרשב"ם דפסק בב"ב קמ"ג א' ד"ה הראייה כו' כר"נ דאמר לכשתלד קנה ופי' שם קמ"ב א' ד"ה לכשתלד משום דחשיב עובר דבר שבא לעולם א"כ ה"ה כאן כה"ג דקנה אבל לתוס' ספ"ק דגטין (י"ג ב') ד"ה לדבר כו' [ועתוס' דכתובות ז' ב' ד"ה המזכה כו' א"נ כו'] שכתבו דטעמא דר"נ דס"ל להיפך מר"ה דלדשב"ל קנה ודשב"ל לא קנה א"כ כאן מודה ר"נ דלא קנה ועהג"א בפ"מ דב"ב ס"ה ד"ה בין במתנת כו' וכ"ש לטוש"ע ח"מ סי' ר"י ס"א שפסקו כהרמ"ה שפסק דלא כר"נ ועמ"ש בא"ה (ס"ס מ') על הא דקדושין הנ"ל (ע"כ):

(**ליקוט**) **באם כו'**. דעובר לא מהני דדשלב"ל כמ"ש בתוספתא וירושלמי והביאו הרא"ש בפ"ד דב"ב ס"ז המוכר עובר פרתו שפחתו לחבירו לא עשה ולא כלום [ובח"מ סי' ר"ט ס"ד] ותמיה על הג"א דפרק מי שמת שכ' שם (בליקוט הנ"ל) ע"ש (וי"ל להרשב"ם דהתוספתא וירושלמי בשלא פירש לכשתלד ועברשב"ם והג"א שם) (ע"כ):

יא **והקנין כו' או שיקבל כו'**. תוס' בעבודת כוכבים ע"א א' סד"ה רב אשי והוא לחוש גם לדברי רש"י בבכורות ג' ב' ד"ה קנין גמור כו' אבל לדינא קי"ל כמ"ש תוס' בעבודת כוכבים שם ובבכורות י"ד א' ד"ה רב אשי דמשיכה בעובד כוכבים קונה וכמסקנא דגמ' דעבודת כוכבים שם ע"ב א' וכ"פ הרמב"ם בכמה מקומות וכ"פ בש"ע לעיל סי' קל"ב ס"א וס"ב וסי' קמ"ו ס"ג [ועסי' קל"ב ס"ב דגם כסף לבד קונה ועש"ך שם ס"ק י"ז ועמ"ש בח"מ סי' קצ"ד]:

יב **ועובד כוכבים בע"ח כו'**. עש"ך:

יג **עובד כוכבים כו'**. עמ"ש בס"ה בהג"ה:

## סימן שכא

א **ובכל זמן**. בכורות י"א א' ר"י נשיאה כו' ר"נ בריה דר"י כו':

ב **ומאימתי כו'**. כתי' דרבא שם וקי"ל כרבנן. אבל הרמב"ם כתב משיולד עד ל' יום ולאחר שלשים יום אם רצה לעורפו עורפו ואם רצה לפדותו פודהו ואין כאן אלא מצות עיכוב בלבד. ונראה של"ג אלא. רק אמר רבא כו' ור"ל לעולם כרב ששת ובריית דלעיל דעובר עליו לאחר ל' כר"א ובריית דכאן דאמר או פודהו או עורפו ואינו עובר עליו כרבנן ושינוייא הנ"ל קיימא לא מצוה לפדותו כל כו':

ג **אלא שמצוה כו'**. כמ"ש ביבמות מ"ז ב' מיד מ"מ שהויי כו' ובמכילתא (פ' בא) והביאו רש"י בכמה מקומות ושמרתם כו':

ד **ולאחר כו'**. ט' ב' לאפקועי לאיסוריה כו' ושם י' ב' ואצטריך סד"א עריפה כו':

ה **והכהן כו'**. י"א ב' דמית היכא כו' ועתוס' במנחות ס"ז א' ד"ה עובד כוכבים כו' ובב"מ ז' א' מאי ספיקות כו' אלא כו' וערש"י שם ד"ה ספק כו':

ו **וי"א כו'**. כיון דלא איפשיטא ודינו כמ"ש בס"י:

ז **וי"א כו'**. דמר זוטרא שני לרב אשי:

ח **ואז יכול כו'**. ט' ב' ומי הקפידה כו':

ט **לא אמרה כו'**. גמ' שם י"א א':

י **שוה דינר**. ל"ד אפי' בת דנקא כמש"ש:

יא **בד"א כו'**. גירסת הרמב"ם שם ל"ק כאן בשה כאן בשוויו. ר"ל דמ"ש אפי' פטרוזא כו' בשה ומ"ש ברגיא בשוויו דאין פודין פחות מכאן אפי' החמור שוה כ"ש וכן משמע שם דאמר כמה בעינא למיתב כו' משמע שהיה פודהו בשווייי. אבל לגירסא שלנו והרא"ש והטור הוא להיפך דיותר מג' דינרים פודה בשה שוה ג' דינרים או בשוויו אבל פחות מכאן אפי' פודה בשה א"צ אלא שוויו כמש"ש לא אמרה כו' להחמיר כו' וכ"ז לכתחלה אבל בדיעבד בשה כ"ש בכ"ע:

יב **ופודין כו'**. מתני' ט' א':

יג **כגון כו'**. רש"י שם:

יד **או כו'**. כן פיר"ת ועתוס' י"א א' ד"ה שהיו כו' והרא"ש שם:

טו **ואם מת כו' והכהן כו'**. מתני' שם:

טז **והוא כו'**. שם ושם:

יז **לפיכך כו'**. תוס' י"א א' ד"ה והלכתא כו' והרא"ש:

יח **ופטר כו'**. שם בעיא דאיפשיטא:

יט **פטר כו'**. כר"י וכמש"ש י"א א' רבינא קשיא ליה כו':

כ **ודוקא כו'**. הרא"ש ממש"ש תיקדוש דביני וביני ומפרש כפשטה. אבל הרמב"ם מפרש כפירש"י שם:

כא **ואם כו'**. מתני' י"ב ב' מת פטר כו':

כב **מפני שהוא כו'**. י' ב' ואפי' לר"ש:

כג **לפיכך כו'**. מתני' י"ב א':

כד **והכהנים כו'**. שם ב':

כה **פטר כו'**. י' ב':

כו **אבל אם כו'**. עבה"ג וכמש"ש והא מדסיפא מחיים כו' וערש"י ד"ה בהנאת גופו כו':

כז **והשער כו'**. פ"ג דערלה וכמ"ש בסוף תמורה כאן בשק כו' וע"ל ס"ס ש"ח:

כח **לא רצה כו'**. הוא ענין בפ"ע ושייך לסי"א וכ"ה בטור והוא גמ' הנ"ל י' ב':

כט **וי"א דצריך כו'**. רש"י ותוס' שם וערא"ש שם:

ל **וה"ה כהנת כו'**. כמש"ש ד' א' כל שישנו בבכור אדם כו'.

לא **אבל כו'**. דגם בנו מאשה אחרת אינה פוטרת כמש"ש לויה לא תיפקע כו' בפטר רחם כו':

לב **אבל כו'**. וכמ"ש בסכ"א כמו בעובד כוכבים וכמש"ש ג' א' עד דאיכא כולי וכמו במתנות דדין כהן ועובד כוכבים שוין דפוטרין בשותפות:

לג **שהרי יש כו'**. דאוכלת פירות כבעל כמ"ש בכתובות פ' ב' משום רווח ביתא ועוד יש לה זכות שאם נגנב הכפל לאשה כמש"ש ע"ט ב'. רשב"א:

לד **אלא שאסור כו'**. כמש"ש ג' ב' משום דמפקע כו' ובבכור בהמה טהורה מותר כמש"ש נ"ג א' ה"ק ליקנינהו כו' אפשר כו' הלא"ה מותר ליקנינהו ואנן לא בקיאין ולא אפשר הוא. הרא"ש ותוס' שם ג' ב' משא"כ כאן דאפשר כו' כמש"ו:

## סימן שכב

א **וראשית זה כו'**. ספרי כתרומת גורן כו' את מקישו לתרומת גורן סתומה אני אקיש לתרומת מעשר מפורשת ותינטל א' מעשרה כו' הה"א כתרומת גורן כן תרימו אותה לתרומת גורן הקשתיה כו':

ב (**ליקוט**) **אין חייבין כו' וסי' של"א ס"א והמעשרות כו'**. ב"מ פ"ט א' ועתוס' שם ד"ה א"ה (ע"כ):

ג **בין בסוריא כו'**. כר"ג שם מתני' ז' ושוה לשאר ארצות כמ"ש הרמב"ם שם ובפירושו הטעם דשאר ארצות לפי שהן מדרבנן [וכ"כ הר"ש שם ותוס' ברפ"ד דבכורות וכמש"ש

בירושלמי ע"ש] וה"ה לסוריא דקי"ל כיבוש יחיד כו' כמ"ש בספ"ק דעבודת כוכבים וער"ס של"א:

ד **אפי' לזבים כו'**. דמש"ש ואסורה לזבים כו' אחלה ראשונה קאי כמש"ש בפירושו [וכ"כ הר"ש שם בפי' הראשון] אבל שניה נאכלת אף להנך וכמ"ש בבכורות כ"ז א' ואמר שמואל אין תרומת ה"ל אסורה כו' הלכך נדה כו' ואי ליכא כו' ואכיל לה כהן גדול ומפרש מש"ש ב' חלות היינו בליכא כהן קטן וכמש"ש בגמ' וז"ש בס"ה חלת ח"ל כו' אבל תוס' שם וברפ"ח דחולין כתבו דשם לעולם מפרישין ב' חלות ומ"ש וטבול יום כו' ואסורה לזבין כו' אחלה שניה קאי וסוגיא דבכורות הוא בח"ל הרחוקה מא"י שם הדין כמ"ש הרמב"ם ולרמב"ם אין חילוק בכל ח"ל:

ה **ובזה"ז כו'**. רמב"ם ובה"ג שנשארה על תקנת הראשונה:

ו **אפי' טמאים**. צ"ל טמא מת וכ"ה ברמב"ם וכמ"ש בבכורות שם כ"ז א' ב' טמא מת מהו כו' ור"ל אם צריך טבילה וכן מש"ש ולית הלכתא כוותיה ר"ל דמצריך טבילה אלא א"צ טבילה וכ"כ תוס' שם ד"ה ולית כו' ודלא כרש"י שם דמפרש לענין הערב שמש:

ז **לפיכך כו'**. גמ' שם:

ח **בין בסוריא**. כנ"ל דדין ח"ל לה:

ט **וכן אם היה שם כו'**. וכ"כ תוס' ורא"ש וכ"כ בה"ג וש"פ וכמש"ש במתני' וטבול יום אוכלה והיינו טבול יום דטומאה יוצא מגופו דטמאי מגע א"צ טבילה כנ"ל וז"ש אע"פ שלא כו' ואמר מש"ז או מזיבתו. ר"ל לאפוקי ר' יוסי דס"ל לקרי א"צ טבילה אבל בזבין מודה וכמש"ש בירושלמי ואסורה לזבין כו' למי נצרכה לר' יוסי כו':

י **וי"א כו'**. דלה"ק שם כהן קטן וער"ן שם ונראה שסובר כמ"ש הר"ש דמ"ש וטבול יום קאי אטמאי מגע וסוגיא דרבכורות כר' יוסי וצ"ע (הנה מקור דברי הר"ן הוא מדברי הרמב"ן במלחמות שם ואזיל לשיטתו בסוף הלכות חלה שמפרש פלוגתייהו דרבנן ור"י בטמאי מגע ודוקא בחלה שניה דכיבוש ראשון וסוריא כו' ע"ש ואתיא הסוגיא דבכורות ככ"ע. אבל הרמ"א שהביא דעת הי"א ע"ד הרמב"ם וש"ע שפסקו אף בסוריא אינה אסורה אלא למי שהטומאה יוצא מגופו. ע"כ צ"ל כמ"ש רבינו דסוגיא דבכורות כר"י):

יא **וי"א כו'**. דמש"ש שלא תשתכח תורת חלה דוקא בימיהם שה"ל אפר פרה והיו אוכלים תרומה וחלה וכמ"ש בפ"ג דחגיגה (כ"ה א') חברייא מדכין בגלילא משא"כ עכשיו. הרא"ש:

יב **בלא שיעור**. עמ"ש בסי' של"א סי"ט:

יג **והאוכל כו'**. כמו באכילת קדשים במתני' סוף פסחים וערש"י שם וה"ה בתרומה כמש"ש ע"ב ע"ג שאני תרומה כו' עשו אכילת תרומה כו':

יד **וי"א כו' דישראל כו'**. כמ"ש בסי' של"א סי"ט:

## סימן שכג

א **חלת ח"ל שמותרת כו'**. ר"ל חלה ראשונה דסי' שקדם והוא מתני' שם וכפי' שהכל קאי על חלה ראשונה וכמ"ש בסי' שקדם:

ב **לפי כו' ואפי' כו'**. בירושלמי הורי ר' אבהו בבוצרה שהיא צריכה רוב א"ר יונה מלמד שהיא עולה בפחות ממאה ואינה נאסרת כאחד ומאה אר"ז מתני' אמרה כן אפי' באחד ואחד דתנינן ונאכלת עם הזר על השלחן וכן אמרינן בבכורות כ"ז א' וכפירש"י שם ד"ה בטילה כו' ואע"ג דשם אמרינן דוקא ברוב היינו לערב לכתחלה אבל בנתערב מעצמו כמו עם חזר כו' אפי' שוה בשוה אבל הרשב"א כתב דלית הלכתא כר"ז מכח גמ' הנ"ל ודוקא ברוב:

ג **וי"ח כו'**. תוס' שם ד"ה תרומת כו' ומפרשים דשם לענין כהן בימי טומאתו וההיא דירושלמי אייריי בחלה שניה ועתוס' במנחות ס"ז א' ד"ה ותרומתו כו' אבל הרשב"א פסק כנ"ל וכתב דההיא דמנחות דמדמעת אייריי בשוה בשוה ולר"ז בפחות מאחד:

ד **עד מאה כו' ושלא כו'**. כמו תרומה וכמ"ש בירושלמי בפ"ו דנדרים זה הכלל היה רש"א משום ר' יהושע כל דשיל"מ כו' וכל שאין לו מתירין כגון תרומה כו' והביאו הר"נ שם נ"ב א' בקיצור בד"ה וקשיא כו' ומתני' בפ"ב דערלה להחמיר מין במינו להחמיר ולהקל כו' ובפרק זו"ח דחולין קדירה שבשל בה תרומה כו':

(**ליקוט**) **ושלא במינה עד ס'**. כמ"ש בנדרים בירושלמי והביאו הר"נ שם נ"ב א' וכן אמרינן בגמ' דחולין בפ"ז (צ"ז א') ופ"ח קדרה שבשל בה תרומה כו' בנ"ט ושם צ"ט א' א"ל אביי כו' לאו בששים ואף שתי' שם לא בק' היינו למ"ד דכל איסורין בק'. ת"ה ועתוס' שם ד"ה אין כו' ונראה דא"צ כו' (ע"כ):

ה **ואם חזרה כו'**. כמ"ש בעירובין ל' ב' ובנדרים נ"ט א':

ו **אם לא כו'**. עש"ך:

ז **דנשאלין כו'**. ר"ל אפי' על ההקדשות וכמ"ש בערכין כ"ט א':

ח **ומותר לבטלה כו'**. שם רבה מבטיל כו':

ט **ויכולין כו'**. מתני' פ"ד וניתנת לכל כהן ואמרינן בירושלמי עלה בין לכהן חבר בין לכהן ע"ה:

י **שהוא אסור**. ר"ל שמותר לכהן בתרומת ח"ל. ורש"י וטור לא פי' כן אלא שבע"ה יכול ליתנו להן:

יא **וצריך כו'**. תוס' די"ט ט' א' בד"ה גלגל. וצריך שתהא גדולה כו' וכ"כ הרא"ש וש"פ ור"ל כמ"ש האומר כל גרני תרומה וכל עיסתי כו' משום שנאמר ראשית כו' וכמ"ש בחולין קל"ו ב' אבל בבכורות שם ד"ה אוכל לא כ"כ ע"ש אבל הרא"ש בפ"ק די"ט שם כתב מדקאמר ואח"כ מפריש ולא קאמר משייר כדי חלה משמע שלא כרש"י ומ"מ מוקף לא בעי מדאוכל והולך כו' וכמש"ו ודוקא כו':

יב **ודוקא כו'**. תוס' בנדה ז' א' ד"ה ומקפת. ונכון כו' ואע"ג דאמרינן כו':

יג **אבל** (חלת) **כו'**. ממש"ש חלת ח"ל כו' ועוד דאינה ניטלת אלא מן המוקף כמש"ו וערא"ש בפ"ק די"ט שם:

יד **לכתחלה**. אבל בדיעבד ש"ד כמ"ש ברפ"ב דתרומות:

טו **וכל כו'**. בספרי דהיא לכ"ד כתרומה ויליף לה ממ"ש כתרומת גורן כן תרימו כו' וז"ש בספ"א דחלה החלה והתרומה כו':

## סימן שכד

א **ומדה כו'**. עירובין פ"ג א':

ב **ואותו קמח כו'**. כמ"ש בפ"ב חמשת רבעים קמח כו' משמע דבקמח משערינן ועוד ממש"ש הם וסובן ומורסנן ואי בתבואה פשיטא ומ"ש בפ"ק ופחות מה' רבעים בתבואה משום שאר מינין נקטה וער"ש פ"א מתני' ד' והרא"ש שם ועמ"ש בא"ח ר"ס תנ"ו:

ג **וכשממלאים כו'**. עבא"ח שם:

ד **ומשקל כו'**. ע"ש:

ה **כלי המחזיק כו'**. רמב"ם וע"פ מ"ש בע"פ (ק"ט) בשיעור רביעית:

ו **וכל האצבעות כו'**. כמ"ש במנחות מ"א ב' טפח דאורייתא כו' ובבכורות ל"ט ב' תנא אצבע כו' וערש"י שם:

ז **בד"א כו'**. ירושלמי שם ועתוס' בפסחים ל"ה א' ובמנחות ע' ד"ה תנא כו' וכתי' בתרא ועי"ל דכשיש כו' וכ"כ הר"ש ריש כלאים והרא"ש וש"פ:

ח **והכוסמין מצטרפין כו'**. כמ"ש בפסחים ובמנחות שם ושם דכוסמין אף מין חטים וכ"ש מין שעורים וכמ"ש תוס' שם דלהכי מצטרפות עם החטין ושעורין כמ"ש במשנה וכן עם שבולת שועל ושיפון דהן מין שעורין:

ט **שיפון מצטרף כו'**. במתני' שם ריב"נ אומר שאר כו'. וכתבו הר"ש והרא"ש דבירושלמי קאמר דת"ק פליג שאין שיפון ושבולת שועל מצטרפין יחד והלכה כת"ק והביאו בר"ש שם הירושלמי מהו שיירתיה רב הונא אמר כו' אבל בכוסמין ל"פ שמצטרף עם שניהן וז"ש למעלה הכוסמין מצטרפין כו':

י **ולהרמב"ם כו'**. שסובר דת"ק ל"פ עליה וכ"פ בפירושו הלכה כריב"נ והירושלמי פי' שם הכ"מ לדעתו וראיה ברורה לדברי הרמב"ם מגמ' הנ"ל דאמרינן שבולת שועל ושיפון מין שעורין אלמא מינא חדא נינהו והירושלמי א"י להולמו לפי' הר"ש ורא"ש דקאמר השיפון מצטרף עם החטין ומתני' אמרה החטים כו' ועוד גמ' דידן פליג כנ"ל והכלל שאין נ"מ בין רמב"ם לרא"ש אלא בשיפון ושבולת שועל לבד אם מצטרפין יחד וע' בדק הבית אבל דבריו דחוקים:

יא **עירב כו'**. ירושלמי והביאו הר"ש רפ"ד שם אית תנא תני כל המינין כו' ואף שכתב הר"ש מיהו תימא כו' וצ"ל כו' וכן דעת הראב"ד אבל הרא"ש כתב כדבריו הראשונים וכפשטיה וכמ"ש בתחלה שכבר ה"ל שעת חובה כו' וכ"ד הרמב"ם ועסי' שכ"ו ס"ד ומ"מ לית הלכתא כהאי תנא אלא כתנא דידן דבין להקל ובין להחמיר אין מצטרפין וכנ"ל בש"ע. הרא"ש:

(**ליקוט**) **עירב כו'**. בר"ש שם מסיק מיהו תימא כשהוסיף על מה שכבר נתחייב למה לא יצטרף לחייב את התוספת כמ"ש כו' וצ"ל דהכא איירי כשהפריש הלתו ואה"כ הוסיף וכן כו' וכן י"ל דברי הרא"ש שם (ע"כ):

יב **קב כו' חצי קב כו'**. תוספתא הביאו תוס' במנחות שם והר"ש והרא"ש (וקב כוסמין באמצע. ירושלמי פ"ד ע"ש):

יג **או קב כו' או כו' היה כו' או כו' היה כו'**. הכל בירושלמי פ"ד והביאו הר"ש שם מתני' ג'.

(**ליקוט**) **או קב של עובד כוכבים**. דוקא בנשוך אבל בבלול אינו מפסיק כמ"ש בסי' ש"ל ס"ג וכמ"ש בירושלמי (פ"ג) שם הביאו הר"ש והרא"ש שם יעשה קב מכאן כו' (ע"כ):

יד **ואפי' אין כו'**. ער"ש שם ובתוספתא קתני כו' ובלבד שיהיה ה' רבעים עם השאור כמ"ש ברא"ש ס"ט והטור:

טו **א' ממ"ח**. ר"ל לדידן וכנ"ל ר"ס שכ"ב ושם ס"ד:

טז **ומ"מ כו'**. דפעמים שאין ה' רבעים בעיסה לבד ויברך לבטלה. שם:

יז **אבל אם כו'**. עש"ך:

יח **אם יש לו כו'**. כמ"ש בסי' שכ"ה ע"ש:

יט **ואם רוצה כו'**. כמ"ש בסוף דמאי חבית א' מעשר כו':

כ **או כו'**. כמש"ש מאה טבל כו':

כא **האופה כו'**. ר"ל דמותר להפריש חלה על הבשר לבד דטעם כעיקר דאורייתא וכנ"ל ס"י וכמש"ש ספ"ג א"כ למה אמרו כו':

כב **עיסה כו'**. כמ"ש במנחות נ"ג ב' מאי חסירה כו' לכמות שהן כו' וכמ"ש חמשת רבעים קמח ועברא"ש כלל ב' סי"ד וברשב"א סי' תס"א תס"ב תס"ג שהאריכו בזה:

כג **אסור כו'**. ירושלמי רפ"ג מי שא"י לעשות עיסתו בטהרה כו' הא אם יכול לעשות לא הדא אמרה שאסור לעשות עיסתו קבין וכן בגמ' פ"ג דפסחים (מ"ח ב') מאי דעתיך לחומרא חומרא כו' ואף שאמרו מי שאינו יכול כו' ה"מ לדידהו שהיו יכולין לעשות בטהרה אבל בזה"ז לא דלא לישתכח תורת חלה וכמ"ש בפ"ד שלש ארצות כו' א' לאור כו':

## סימן שכה

א **שתי כו'**. פ"ב מתני' ד' וכת"ק דר"א ל"פ את"ק אלא מוסיף כמ"ש אף כו':

ב **עד שנדבקים כו'**. ער"ש שם העושה כו' כדתניא בתוספתא דטהרות כו':

ג **ואם אינם כו'**. כר"א דאפסיק כוותיה בפ"ג דפסחים (מ"ח ב') ובפ"א דנדה ואף שבירושלמי שם אמרינן ר' יונה ר' חייא בשם ר' יוחנן ר' יוסי ד' אימי בשם ר' יוחנן והוא שנשכו אית תניי תני הסל מצרף ואין התנור מצרף ואית תניי תני התנור מצרף ואין הסל מצרף א"ר יוחנן נשכו כאן וכאן מצרף לא נשכו כאן וכאן אינו מצרף מתני' כגון אלין ריפתא דבבל מ"מ בגמ' דפסחים לא מסקינן הכי וכמש"ש הא איתמר עלה כו' וס"ל לרב יוסף ואביי כן כוותייהו נקטינן ועתוס' שם ד"ה לא שנו כו' וכ"כ הר"ש ולפ"ז אף לר' חנינא מ"מ א"א שיחלוקו בגירסא אלא דס"ל סל מצרפן ולא נשיכה אבל מדברי הרמב"ם וטור וש"פ שפסקו גם כת"ק נראה דגרסי אף הרודה ול"פ את"ק ונשיכה דר"א היינו בסל וז"ש אף כו' דלת"ק עד שישוכו בעודן עיסה ור"א אומר אף כו' ור' חנינא אמר דא"צ בזה כלל נשיכה. ומ"מ נגיעת בעי אף בסל לר"א כמ"ש בסמ"ג וכ"כ הרא"ש שם להדיא ע"ש בס"ד וכ"כ הר"ש במתני' שם ועי"ל כו' ואף שסתר זה ממ"ש הסל מצרפן ול"ק מחברן וכמ"ש במנחות כ"ד א' כבר סתר שם דא"א דהא לריב"ל אף נשיכה צריך ול"ק לדידיה דקתני מצרפן ור' חנינא ל"פ אלא דא"צ נשיכה ואי אפי' נגיעה לא בעי מאי אפי' כעכין בלא נגיעה אפי' בככרות של בבל ליתא לנשיכה וז"ש ברפ"ד ונגעו זה בזה אע"ג דנגיעה לבד אינה כלום ואי משום ת"ק לבד הל"ל ונשכו אלא משום ר"א ג"כ וכן בפ"ב שם העושה כו' ונגעו כו' דלכאורה ונגעו מיותר דהל"ל ונשכו חייבים דממילא שמעינן דדוקא נשיכה אלא משום ר"א דר"א ל"פ אלא אמ"ש עד שישוכו. ולענין תנור פסק הרמב"ם דאין מצטרפין דלא כר"י וכן נראה מדקאמר שם ושם הלכה כר"א ול"ק הלכה כר"י ג"כ ואף שהרשב"א חולק ע"ז ועב"י דברי הרמב"ם עיקר ואף שבירושלמי

הנ"ל א"ר יוחנן נשכו כאן וכאן מצרף לא בא אלא לפרש דבריהם דבנשכו דוקא פליגי אבל כיון דקי"ל כר"א לבד בתנור אפי' נשכו לא:

ד **ואפי' אחר כו'**. כמ"ש אף הרודה כו':

ה **ואם נתנם כו'**. בעיא דלא איפשיטא וכ' הרמב"ם הוא ספק ואם החלה מדבריהם הוא פטור וכבר נתבאר בסי' שכ"ב ס"ב שחלה מדבריהם עתה ע"ש:

ו **ולכן כו'**. טור:

ז **דהיינו כו'**. כן פי' ב"י ודבריו נכונים דצירוף סל הוא כמו נשיכת עיסות ובעיסות אפי' נשכו רק קצתה וכן לריב"ל דקאמר אף לר"א דוקא נושכות אפי' קצתה. והסמ"ג לא ס"ל כ"ז ואמר דלא קפיד אלא אלבזבז אבל כל שי"ל תוך אפי' כולן למעלה ל"ל בה דאויר כלי מצטרף כמו אויר בית בירושלמי פ"ג דפסחים ועמ"ש בס"ב:

ח **אם יש כו'**. כ"כ הרא"ש והטור. ובדין זה נסתבכו גאוני עולם עתוס' דנדה ז' א' ד"ה ומקפת כו' והר"ש שם במתני' ד' ותוס' דפסחים מ"ו ב' סד"ה הואיל ורא"ש ומרדכי שם ובסה"ת האריך בזה מאד ע"ש ומ"מ דברי הרא"ש הן עיקר ומתני' דפ"ג דמ"ש מסייעתו עד שלא גפן כו' וכ"כ הר"ש שם ע"ש ומ"ש בספ"ב ונותן פחות כו' כדי שיטול כו' כבר כ' בירושלמי שם משום דמקפיד על תערובתן וכמ"ש למטה ואדרבה משם ראיה וכן ההיא דפרק בתרא דטבול יום ודפ"ק דנדה דמקפת כו' ג"כ משום זה ודלא כתוס' הנ"ל וכ"כ הר"ש והרא"ש וסה"ת והנה אבאר דג' דינים בזה אם הם בלא כלי כלל א"צ אפי' נגיעה ואפי' רחוקים הבית מצרפן ואם הם בתוך כלי ופתוחים מלמעלה צריכין הקפה והוא קירוב ונגיעת כלים אהדדי וזה מן המוקף כמו אין מקיפין שתי חביות וכמ"ש רש"י בס"פ כשם ואם הם סתומים אפי' נגיעה לא מתני וכמ"ש בפ"ג דמ"ש עד שלא גפן כו' וכ"פ הרמב"ם וש"ע בסי' של"א סכ"ו וכמ"ש בתוספתא פ"ג דתרומות פירות המפוזרים כו' ר"ל כיון שהם בלא כלי שקי תבואה כו' כיון שהם בכלי אם היו בהקיפה אחת ר"ל נוגעין זה לזה כנ"ל אין מקיפין כו' לפי שהחביות אע"ג שנוגעין להדדי אעפ"כ יש למעלה חלל טפח ואסור בי"ט וכן חביות שלא כו' וג"כ בהקיפה אלא דסתמם כשסדורין במרתף הן בהקיפה משיסתם כו' וזש"ש בסכ"ה כיצד כו' בבית אחר אבל בלא"ה הבית מצרפן. ובירושלמי ספ"ג דמ"ש עד שלא גפן כו' בש"א יפתח כו' דב"ש פליג על הכל ואמר דאפי' עד שלא גפן כגפן דמי ואמר בירושלמי שם א"ר חנינא וקשיא על דב"ש מה בינה לחמשה שקין בגורן שמא אין תורמין ומעשרין מזה על זה ובספ"ב דחלה על מתני' ונותן פחות מכביצה כו' פריך ואין הבית מצטרף ומשני דבר שהוא מקפיד על תערובתן אין הבית מצטרף ושאין מקפיד על תערובתן הבית מצטרף עיסה טמאה ועיסה טהורה עשו כדבר

שהוא מקפיד על תערובתן ובסה"ת הגיה הכלי מצטרף ובחנם הגיה וכנ"ל וכן בירושלמי דפ"נ דפסחים וישליכנה לאויר בית אויר בית מצטרף ואין קרקע בית מצטרף ומשני דבר שמקפיד על תערובתן אין הבית מצרף דבר שאינו מקפיד על תערובתן הבית מצרף. ויצא לנו עוד מזה דבר שמקפיד על תערובתן כמו שאין מצטרפין לחלה כמ"ש בר"ס שכ"ו כך אין מפרישין מזה על זה אלא בנגיעה כמ"ש בספ"ב ונותן פחות כו' שיטול מן המוקף ומשם משמע ג"כ דמוקף דוקא נגיעה אלא דא"צ לזה אלא בכה"ג ובירושלמי פ"ב דתרומות כל בית הגתות אחד כל בית הגרנות אחד תני אר"י והוא שתהא תופסת הגורן באמצע ע"כ חטים אפי' קש ואפי' תבן ר' חגי בעי קומי ר' יוסי היה טמא באמצע א"ל והיינו גושו ר"ל וכי זה הוא חיבור שיהא גוש אחד בעון קומי ר' יוסי היה מפה באמצע אמר לון והיינו חמשה שקין בגורן דתני חמשה שקין בגורן אין תורמין ומעשרין מזה על זה ור"ל בשאינן נוגעין זה בזה ונראה שהגירסא הנכונה תורמין ומעשרין כמ"ש בתוספתא וכמו שפריך בפשיטות בספ"ג דמ"ש ומביא ראיה שאין השקין מפסיקין ומשמע מירושלמי הנ"ל שצריך שיהיו סמוכות אף בלא כלי וליתא דל"ק הירושלמי אלא שלא יהיה הפסק ביניהם במין אחד וז"ש שתהא תופסת כו' ר"ל בתפיסה אחת וכההיא דפ"ח דחולין (ק"ז ב') וכן אף בכלי אחד צריך שלא יהא הפסק ביניהם בדבר אחד וכמש"ש הרי שהביא מינין הרבה בקופה וכרוב מלמעלן וכרוב מלמטן ודבר א' באמצע אין תורמין ולא מעשרין מזה על זה הדא דתימא כשאין שם חלל אבל אם יש שם חלל תורמין ומעשרין מזה על זה ובתוספתא פ"ג דתרומות ר' יוסי אומר כל בית הגרנות תפוסה אחת כיצד גת א' לשתי בורות שתי גיתות לבור א' שתי גיתות לשתי בורות בזמן שכולם תפוסה א' תורמין ומעשרין מזה על זה כו' אין כולם תפוסה אחת אין תורמין ומעשרין מזה על זה כו' היה מלקט כפי ירק ומניח בגינה תורם מאחת על הכל הביא מין אחר ביניהן תורם מכל אחד ואחד הביא ממינים הרבה בקופה כרוב מלמעלה וכרוב מלמטה ומין אחר באמצע לא יתרום מן העליון לתחתון אא"כ הקיף. וההיא דאויר הבית פי' בסה"ת דוקא באויר ממש וזה אין לו שחר דכ"ש אם מונח אלא לאפוקי אם הן מונחין בגומא בקרקע הבית אין מצטרפין עד שיהו מונחין לאויר:

## סימן שכו

א **ונשכו כו'**. כמ"ש בסי' שקדם וער"ש שם ברפ"ד ד"ה אפי' וד"ה ובזמן כו':

ב **שסתם כו' ואם כו' ואם כו'**. הכל בירושלמי והביאו הר"ש שם ירושלמי אר"י סתם כו':

ג **היו שניהם כו'**. במתני' שם:

ד **שלא תיגע כו' ולא תתערב**. לא דק דאפי' אין מקפידות כה"ג כל שסופן לחלקן קודם אינן מצטרפות אפי' עשו מתחלה ביחד כמ"ש בס"ב אבל שאר כו' ובס"ד שנים שעשו כו' וכ"כ הר"ש כאן ברפ"ד אפי' הן ממין א' ואין מועיל לא נשיכה ולא צירוף סל כיון דמקפידות ואפי' לשו שני הקבין בב"א כיון דסופו ליחלק כדפרשינן בפ"ק גבי נחתום כו' וכ"כ הרא"ש שם ס"י:

ה **אבל אם יש כו'**. ובנגיעה דוקא כמ"ש בספ"ב ונותן פחות כו' וכמ"ש בס"ס שקדם וכ"כ בתה"ד כאן ג"כ:

ו **שאם לא כו'**. ירושלמי שם והביאו הר"ש במתני' שם ירושלמי הממרח כריו כו' וז"ש אבל כו' וט"ס שם וצ"ל מתיב ר"ל לר' יוחנן וכ"ה בסה"ת וש"פ וגירסת הר"ש שמא ימצא לקוחות כו' ור"ל ויקנה הכל ביחד וכ"כ הרא"ש אבל גירסת הרמב"ם שמא לא ימצא כו' ויעשה עיסה ועבפי' שם וכ"כ בחיבורו וכ"כ בסה"ת וז"ש כאן שאם לא כו':

ז **ודוקא שערבן כו'**. הוא שגגה גדולה שכ"כ בסמ"ג מתחלה לר"ל אבל כתב אח"כ אבל לר' יוחנן אין חילוק בין מדעתן או לא אלא כל שסופו לחלק וכ"כ בסה"ת ועב"י וז"ל סה"ת נשים שנתנו לנחתום כו' ותימא דתנן פ"ג העושה עיסה עם העובד כוכבים אם אין כו' הא עם ישראל אחר חייב ומפרש ר"י דכאן מיירי שעירב שלא מדעתן א"נ מיירי שדעתן לחלקן לבסוף וכ"מ בירושלמי הממרח כריו של חבירו שלא מדעתו רי"א חייב ר"ל אמר. פטור מתיב ר"ל לר"י נשים שנתנו קמח לנחתום כו' ואין בכולהון כשיעור בתמיה א"ל שנייה היא שכן העושה עיסה ע"מ לחלק בבצק פטורה מן החלה א"ל והא תנן נחתום כו' א"ל אל תתיבני נחתום נחתום לאו כדעתו כו' שמא לא ימצא לקוחות ויעשה עיסה ודעת ר"ל כתירוץ הראשון של ר"י ודעת ד' יוחנן כתירוץ האחרון וכתב שמעינן מהא שני ב"א או תלמידים הלומדים כו' ונתערב מדעתם וגם אין דעתם לחלק כי אם לאכול ביחד חייבת בין לר"ל בין לר"י ואפי' נתערבה שלא מדעתם אליבא דר' יוחנן וכ"ה דברי הסמ"ג וכ"כ הר"ש והרא"ש וכמ"ש בס"א ודעת הרב תמוה שפסק כר"ל ואף שדעת הראב"ד בספ"ו לפסוק כר"ל וחלק על הרמב"ם מ"מ דוקא באדם אחד כמש"ש והביא ראיה מירושלמי ההיא איתתא דאתת ושאלת לר' מונא בגין דאנא בעי מיעבד עיסתי איטרא ר"ל עוגות דקות מהו דנסיבנא ותהא פטורה מן החלה א"ל ולמה לא אתא שאיל לאבוה וא"ל אסור שמא תמלך לעשות עיסה וממתני' גופא איכא למשמע ונשים שנתנו לנחתום כו' וחמש נשים דוקא לענין חילוק הא אשה א' חייבת בחילוק כו' ע"ש ואף בזה הראב"ד יחידאה וחלקו עליו הכל קדמאי ובתראי וההיא דירושלמי פי' הר"ש

והרא"ש איטרא סופגנין וכמ"ש בסי' שכ"ט ס"ד וכמ"ש כאן בש"ע ס"ב אבל שאר אדם כו' וכ"ש כאן וזה ברור. ומ"מ בדין הנ"ל דס"ב מסתבך אני בזה דלכאורה משמע אף בביתו העושה לחלק לעיסות קטנות פטור [וכ"כ תוס' בברכות ל"ז ב' ד"ה לחם. ור' יחיאל כו'] וכ"מ בראב"ד הנ"ל שמביא ראיה מירושלמי דבעי מיעבד איטרא כו' וכן מבואר בדבריו וכ"מ בירושלמי הנ"ל לכאורה אל תתיבני נחתום כו' ויעשה עיסה אבל א"א דא"כ חלות תודה דשלש מצות מעשרון יהא פטורות מחלה וכן רקיקי נזיד ובמתני' (ו' פ"ק) חלות תודה ורקיקי כו' וכן נהגו אבותינו ואבות אבותינו להפריש בשבת וי"ט אלא ע"כ ההיא דירושלמי לחלק לאנשים הרבה וכ"כ ש"ך ואף שבדברי הראב"ד א"א לפרש כמבואר למעיין בדבריו היטב וא"כ גם הראב"ד איש שלומינו ואין חולק בזה וכן סה"ת וסמ"ג ומרדכי וש"פ כולם כתבו דין העשוי לחלק בב' תלמידים וכיוצא כו' וכן משמע בירושלמי רפ"ד יש דברים שחן חיבור בחלה ואינן חיבור בטבול יום חיבור בטבול יום ואינן חיבור בחלה חיבור בחלה דתנינן ובזמן שהן של אשה אחת מין במינו חייב ואינן חיבור בטבול יום דתנינן תמן המכניס חלות ע"מ להפריש ונשכו בש"א חיבור בטבול יום ובה"א אינן חיבור בטבול יום ואינן חיבור בחלה דתנינן תמן בשר הקדש שקרם עליו הקיפה הא שאר כל הקיפה חיבור ואינן סופן לחתכו ר"ל לחלקו לכהנים הרבה ואינן חיבור לחלה דאר"י העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטורה מן החלה וע"כ צ"ל לאנשים הרבה אבל לדידיה חייבת ממש"ש חיבור בחלה ואינן חיבור בט"י דתנינן כו' ע"מ להפריש כו' ועבמתני' ריש טבול יום ויצא לנו דאף שבס"א השווה ב' נשים שאין מקפידות לאשה אחת ל"ד לגמרי דבאשה א' אע"פ שדעתה לחלק אבל בשתי נשים דוקא שאין דעתן לחלק וכמ"ש בר"ש ורא"ש וסה"ת וש"פ וכנ"ל והאי דעתן לחלק דוקא בבצק כמ"ש בירושלמי לחלק בבצק ואף שבסה"ת וסמ"ג כ' ודעתן לאכול כאחד ל"ד וכמ"ש ברשב"א וכ"כ ב"י וכמ"ש בש"ע ס"ב בבצק וכ"כ האחרונים:

ח **שנים שעשו כו'**. ירושלמי פ"ג והביאו הר"ש בפ"ד מתני' א' והרא"ש סי"א והראב"ד תמה ע"ז וכן הר"ש שם כתב מיהו תימא כו' ופי' שהפרישו חלה מקודם ור"ל שלא היה דעתם מתחלה לחלק אבל הרא"ש והרמב"ם והטור כתבו כפשטיה ועסי' שכ"ד ס"ב בהג"ה וגם שם דבריו סתומין מ"ש ע"ד לחלקם וחלקם כו' והוא לשון הטור אבל הוא דוקא ע"ד לחלקן לאנשים הרבה כנ"ל וכמ"ש בירושלמי הנ"ל חיבור בחלה כו' בזמן שהן כו' המכניס חלות כו' וכנ"ל וכ"ה דברי הטור והרב כאן בהג"ה וה"ה כו':

ט **שכבר היתה להם כו'**. ר"ל דל"ד למ"ש בס"א שתי עיסות כו' וכן בס"ה לפיכך כו':

י **אבל אם כו'**. טור וכמ"ש בנחתום אף שעשה לחלק וחלקם כיון שבדעתו שאם לא ימצא כו' ודברי הטור מפורשין יותר שכתב אבל אם לא עשאם כו' חייב אפי' לא הוסיף על כל א' וא' שכיון שנתחייב כו':

## סימן שכז

א **ודוקא כו'**. עבה"ג וכ"כ בסמ"ג והוא איננו מוסכם לכ"ע דרוב פוסקים פסקו דלא קי"ל כראב"י שהוא שיטה וכמ"ש בכמה מקומות רבו מלספר אלא דבהא אפי' ת"ק מודה וכמ"ש בקדושין שם בעא מיניה ר"א מר"י אמר כו' א"ל כל כו' ת"כ דר"י כו' וה"ה כאן שבידו ללוש וכ"ה בתוספת דנזיר י"ב א' ד"ה באשה. ומשני כי משוי כו' ואר"ת דיש בידה כו' כדאמרינן כו' ומ"מ בהאי טעמא לחודא כו' פי' דמשום ה"ט מה שבידו ללוש שיכול לעשות שליח אלא משום ה"ט כיון שיכול להפריש עתה מעיסה מגולגלת משא"כ ביבמה שא"א לגרש בלא ביאה בשום תקנה ואף שמדברי תוס' משמע דוקא מעיסה מגולגלת תוכל להפריש משלה או משל חבירתה אבל לא מקמה עצמו וכמש"ש פירות ערוגה כו' ולא היא דכן אמר שם ג"כ פירות ערוגה זו מחוברת כו' ול"ד על ערוגה זו תלושה דה"ה על מחוברת אחרת או על עצמה מדפריך שם איתביה האומר כו' מתקיף כו' ואלא כו' אלא לישנא דמתני' נקט וכן תוס' נקטו לישנא דגמ' ועס"ב:

(**ליקוט**) **ודוקא כו'**. כראב"י בקדושין ועבה"ג וכדעת הרמב"ם וקצת מפרשים שפסקו כראב"י וכמ"ש בא"ע ס"ס מ"ם אבל א"צ לזה דכה"ג אפי' רבנן מודי כמש"ש ואפשר דס"ל דגם רישא ראב"י היא ולכן פ' כראב"י דר' יוחנן ס"ל כוותיה ואע"ג דר"י ס"ל דדשלב"ל לא קנה כמו שפריך עליו ממתני' ס"ל דהאי לאו דשלב"ל הוא כמש"ש רבה ורב יוסף בשחת וכן ר' חנינא ע"ש (ע"כ):

ב **והוא שלא כו'**. כ"ה גירסת הרמב"ם וכ"כ בפירושו שם וכ"כ הר"ש והרא"ש שם שגירסא זו עיקר ושכ"ה בירושלמי ע"ש:

ג **ואם אמר כו'**. ירושלמי והביאו הר"ש ל"ל ובלבד שלא יהא כו' א"ר מתנא מתני' כו' ושם ומפרש בירושלמי מה לימדו כו' וכ"כ הרא"ש וש"פ:

ד **וכן אם מתנה כו'**. הוא דברי הטור וחידש כאן בש"ע בזה אף קמח שיתערב אח"כ אע"ג שכבר קידש החלה לכשנעשה עיסה ועוד אף שמפריש שלא מן המוקף וכמ"ש הר"ש שם וקצת תימא היאך מפריש כו':

ה **וטוב כו'**. הר"ש והרא"ש:

י **אם כו'**. שם ושם ור"ל ולא אמרינן דבטיל ברוב וכמ"ש הר"ש שם ולפ"ז צריך ללמד כו' ושמא כו' ומיהו בתוספתא כו':

יא **וצריך ליזהר כו'**. הרא"ש וכ"ה בר"ש שם ואפי' התנאי אינו מועיל כו' וכמ"ש בספ"ג דגטין המניח כו' אם אבדו כו':

יב **האידנא כו'**. ער"ש שם ירושלמי בפ' אלו עוברין כו' תפתר בעיסה כו' בדין היה כו' וכ' הרשב"א וסה"ת לפיכך האידנא כו':

יט **אוכלים כו' ותיעשה כו'**. לשון הרמב"ם ועבפי' שם ד"ה ותיטמטם כו':

כ **אם לא כו'**. ספרי הרי שלא הפריש חלה מן העיסה שומע אני שלא יפריש מן הלחם ת"ל מלחם הארץ תרימו כו' וכ"ה במתני' וגמ' בכמה מקומות וערי"ף בפ"ג דפסחים:

## סימן שכח

א **בשעה כו'**. פ"ב מתני' ג' האשה כו' וכמש"ו לפיכך כו' ושם לזו קורא כו':

ב **תרומה**. כמ"ש תרימו תרומה ובלשון המקרא חלה נקרא העיסה כמ"ש חלות בלולות והרבה כיוצא אבל בלשון המשנה נקרא חלה בכל מקום וז"ש או כו' ומ"מ נכון לברך בלשון מקרא כמ"ש ברפ"ו דברכות רי"א ב"מ דשאים ול"ק ירקות בלשון מתני':

ג **והוא שיהו כו'**. הרמב"ם והטור ומשמע אף לפי מאי דקי"ל עגבות אין משום ערוה כמ"ש בברכות שם זה מחזיר פניו כו' וכן אמר כאן בירושלמי הדא דתימא עגבות כו' והביאו הר"ש והרא"ש ונראה דהרמב"ם ל"ג לימא מסייע אלא מסייע כו' והא דתרגמא רנב"י הוא בפ"ע דאף אם פניה טוחות מ"מ נראין העגבות:

ד **ובמקום כו'**. דבחלה הראשונה יצא וכמ"ש בר"ס שכ"ב וראשית זה כו':

ה **הסומא כו'**. עבה"ג וכ"ש בזה"ז ועסי' של"א סל"ב:

ו **מיהו אם כו'**. כמ"ש בספ"ז דעירובין:

ז **וכן משרתת כו'**. עש"ך:

ח **ב' שותפין כו'**. עסי' של"א סל"ה:

ט **ומיהו כו'**. וכ"כ תוס' דנזיר י"ב א':

(**ליקוט**) **אפי' בעודו כו'**. כמ"ש בנזיר י"ב א' תנן הריני נזיר כו' ועתוס' שם ד"ה מ"ט כו' וא"ת כו' ואר"ת כו' (ע"כ):

י **והאורח כו'**. ונ"ל דעתה סתמן כפירושן וכמ"ש בתוספתא פ"א דתרומות הבן בשל אביו כו':

# סימן שכט

א **אין חיוב כו'**. לשון הטור וכ"כ ע"פ תוס' דפסחים ל"ו ב' ד"ה פרט. אר"ת כו' אבל לשון ספרי זוטא והביאו ר"ש שם מלחם ולא כל לחם פרט למבושל וסופגנין כו':

ב **עיסה כו'**. כר"י שם ל"ז א' ועתוס' שם ב' ד"ה דכ"ע כו' ולר"י כו' ואור"י כו' ואר"ת כו' וז"ש ובלבד כו':

ג **עיסה כו'**. מתני' ה' פ"ק דחלה וכפי' הר"ש שם ואינו כן דעת ר"ת [ועבא"ח סי' קס"ה סי"ג] וער"ש שם והרא"ש ס"ב ובתוס' הנ"ל דפסחים והרא"ש שם ובתוס' דברכות ל"ז ב' ד"ה לחם כו':

ד **לבשלה**. כנ"ל בספרי זוטא:

ה **או ליבשה כו'**. כמ"ש בברכות שם ובפסחים שם ובירושלמי שם וכמ"ש בס"ו וס"ז:

ו **אפי' כו'**. ירושלמי הביאו הר"ש שם וכפי' ע"ש:

ז **אבל אם כו'**. שם טרוקנין כו' וכן כי אתא רבין כו' חייבין בחלה כצ"ל וכ"ה בירושלמי כו'. הרא"ש שם ובה' חלה ס"ג:

ח **בצק כו'**. גמ' שם:

ט **העושה כו'**. שם בפסחים ולר"ת דוקא בבלילתו רכה אבל לר"ש ורמב"ם אפי' בעיסה גמורה כנ"ל וז"ש העושה כו':

י **וכן קלי כו' וקלי כו'**. ירושלמי פ"א קמח קלי שעשאן בצק חייב בחלה ר' יוסי בשם ר' יוחנן אמר והוא שאפאן:

יא **עיסה כו'**. דאע"ג דאמרינן שם וחכ"א כו' הא אוקמוה דלא כר' יוחנן וקי"ל כר' יוחנן כנ"ל ס"ב ועוד הביא הרא"ש ראיה ממ"ש ביבמות מ' א' אלא חלוט כו' וגירסת תוס' ורא"ש כיון דהדר אפייה בתנור או באלפס ועתוס' שם ד"ה כיון כו' ובפסחים ל"ו ב' ד"ה פרט כו' וזהו ראיה לפסק הנ"ל דקי"ל כר"י ודלא כחכמים מדסתמו ולא חילקו בין הרתיח כו':

יב **בלא משקין**. כנ"ל ס"ב:

יג **עיסה כו'**. מתני' פ"ב ואף שדחאה הרא"ש בפירושו ובפסקיו מהלכה מפני הירושלמי הביאו הר"ש שם ריב"ח אמר דר"א בן יהודה איש ברתותא היא כו' וקי"ל כר"ע מחבירו וכן ס"ל לריב"ל וקי"ל הלכה כריב"ל וכ"כ בתשובותיו להרשב"א אבל הרשב"א השיב לו שאין לדחות סתם מתני' וכמה אמוראי ס"ל שם כמתני' ע"ש:

יד **יש ליזהר כו'**. משום שלא יוכל לשורפן אם לא הוכשר הקמה וז"ש ואם עבר כו' ועסי' של"א סי"ט בהג"ה:

## סימן של

א **ושל ישראל כו'**. הרא"ש בפסקיו למד מרישא עיסת עובד כוכבים כו' הנ"ל כמו שאין גלגול ישראל מחייב כו'. ואמרינן בספ"ב דפאה שדה שקצרוה עובדי כוכבים כו' ויליף לה בספרי ובקצרכם פרט לשקצרוה עובדי כוכבים והביאו הר"ש שם ואמרינן בירושלמי שם והביאו הר"ש שם מתני' כשקצרוה לעצמן אבל אם קצרוה לישראל חייבת ותני כן אין כו' וכ"ש כאן דלא אימעוט אלא מעריסותיכם ולא של עובדי כוכבים כמ"ש במנחות ס"ז. בתשו' כלל ב' ס"ב:

ב **נתנה כו'**. מתני' שם:

ג **עובד כוכבים כו'**. מנחות שם:

ד **עיסת כו'**. חולין קל"ה ב':

ה **ואם יש כו' ויכול כו'**. טור וכ"כ ע"פ הרא"ש ס"ו וז"ל והא דפטרינן בפ' ראשית הגז שותפות של עובד כוכבים מן החלה היינו כשאין בחלקו כו' ונראה שיוכל להפריש מיניה וביה דיש בילה בדבר לח לכ"ע כו' וחלה אין לה שיעור כו' וכל דבריו תמוהין מה שהקשה מחולין שם לא נזכר כלל שותפות עובד כוכבים בחלה אלא בתרומה ומתרומה הקשה סה"ת וש"פ והתם א"א לומר כתירוץ הרא"ש דהא תרומה אף בכ"ש חייב אבל באמת דאיתמר לר' אלעאי אבל לרבנן אמרינן שם בלישנא בתרא ואב"א שותפות עובד כוכבים כו' וכמש"ל סי' של"א סי"א וכן תירץ סה"ת במסקנא שם אלא הא דארנונא דפ"ק דפסחים (ו' א') קשה וצ"ל דשם אפי' אין בשל ישראל שיעור בלא חלק הארנונא וכ"כ בסה"ת ואין נ"מ בזה לדינא אבל במ"ש שיפריש מיניה וביה תמוה דהא קי"ל בפ"ק דר"ה (י"ג ב') לכל אין בילה כו' ועתוס' שם ד"ה חוץ כו' ולשון רש"י שם ד"ה חוץ אטעיתיה שכתב שדבר לח כו' ותוס' כתבו בפ"ג דמנחות (כ"ב ב') וש"מ שקמח הוא דבר לח ולא היא דוקא לענין תערובת בין יבש ללח שהחילוק הוא בין דבר המתערב לדבר העומד בעצמו משא"כ כאן [ואע"ג דבירושלמי ספ"ד דתרומות אמרינן בר פדיה אמר טוחן ומתיר ואע"ג דבר פדיה אמר אין בילה אלא ליין ושמן בלבד מודה הכא שהן נבללות התם ג"כ לענין ביטול וז"ש ואע"ג כו' מודה כו' ר"ל לענין ביטול]. ובזה מודינא ליה אם לקחו מתחלה הדגן או הקמח בשותפות שיכול להפריש מיניה וביה שכל קורט וקורט שניהם שותפין בו ואין שיעור לחלה וכמ"ש בסי' של"א סי"א אבל כל שנתערבו בקמח אין תקנה אלא שיטול כ"כ שיעלה ודאי מחלקו וכמ"ש בב"י בס"ס זה בשם מ"כ וכמ"ש בזבחים פ' ב' הב"ע כגון דאיכא כו' וע"ש שכ' להדיא כדברי דאין בילה כו' וזה החילוק בין לקחו בשותפות או לא מבואר ג"כ ברש"י חולין קל"ה ב' ד"ה טבל וחולין כו' ול"נ

שי"ל תקנה כו' ואפי' למאן דפליג כו' ובתוספתא דדמאי כו' ואף שרש"י כתב וא"י מהו מבואר הוא בדברי תשו' הנ"ל שנוטל כ"כ עד שיעלה גם ת"מ שבטבל וכמ"ש בסוף דמאי מאה טבל מאה חולין נוטל ק"א כו' ע"ש מבואר מתוספתא הנ"ל או שיפריש ממקום אחר או שיפריש כ"כ כו' כנ"ל ואם לקחו בשותפות מבואר מרש"י ג"כ כנ"ל:

**ו** **שני עובדי כוכבים כו' היתה כו'**. ירושלמי פ"ג שני עובדי כוכבים שעשו ב' קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו חייבין שלא היתה להן שעת חובה ונפטרו ב' ישראלים שעשו ב' קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו פטורין שכבר ה"ל שעת חובה ונפטרו ישראל ועובד כוכבים שעשו ב' קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו ניחא חלקו של ישראל חייב חלקו של עובד כוכבים מהו כלום חלקו של עובד כוכבים חייב מחמת חלקו של ישראל חלקו של ישראל חייב וחלקו של עובד כוכבים פטור ועב"י:

**ז** **ודוקא כו'**. ב"י וכתב דאם עשאוה מתחלה לחלק לא ה"ל שעת חובה ודבריו תמוהים דא"כ אפי' ב' ישראלים ליחייב כה"ג ועוד דברישא אמר ב' ישראלים ושם ע"כ בדעתם ע"מ לחלק וכמ"ש בסי' שכ"ו ס"ד בהג"ה:

**ח** **הפקיר כו'**. עבה"ג ולמד מדכיילינהו בפ"א בחד וההפקר ומ"ש והקדש שנפדו:

**ט** **העושה כו'**. כמ"ש בס"ט וספרי זוטא הביא הר"ש בסוף מתני' ח' והגירסא שם ושל חיה פטורה וכ"ה ברא"ש:

**י** (**ליקוט**) **ודוקא שניכר כו'**. ירושלמי שם איזהו עיסת כלבים רשב"ל אומר כל שעירב בה מורסן מתני' אמרה כן בזמן שהרועים אוכלים ממנה פעמים שאין הרועים אוכלים ממנה ר' יוחנן אמר כל שעשאה כעבין ותני כן עשאן כעבין חייבת עשאה למודים פטורה ר' בא בשם שמואל ר' אמי בשם ר' חייא רבא אפי' עשאה קלוסקין והא תנינן אם אין הרועים אוכלים ממנה תפתר שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה ופסק הרא"ש ס"ב והטור בשם הרמב"ן כר' יוחנן אבל הרמב"ם לא כתב רק לשון מתני' ופסק כשמואל ור' חייא רבא וס"ל דהן פליגי אר' יוחנן וכן נראה דאמר קלוסקין דלא כב"י. ור"ש פסק כר"ל. ועבא"ח סי' תנ"ד ס"ב שכתב הרמב"ם שאין זו כו' וכשיטתו כר' בא שעשאה מתחלה כו' ומ"מ גם לר' בא י"ל טעם המפרשים וכמ"ש בהג"ה שם וטעמו של הר"ש שפסק כר"ל דסוגיא דגמ' דידן בפ"ב די"ט כוותיה דאמרינן שם כ"א א' מתיב ר' חנא כו' שאני עיסת כו' אלמא אע"ג שנעשית לשם כלבים הואיל ויכול לאוכלה נאפית בי"ט וצ"ל בסיפא דוקא שאין יכול לאוכלה וכל הני אמוראי דירושלמי הנ"ל ס"ל דלא אמרינן הואיל אבל אנן קי"ל דאמרינן הואיל וע"כ צ"ל כר"ל (ע"כ):

# סימן שלא

א **התרומות כו'**. מתני' פ"ק דקדושין כל מצוה שהיא כו' וגמ' בהרבה מקומות:
(**ליקוט**) **התרומות כו'**. עפי"א דחולין קל"ו א' ובכורות כ"ז א' (ע"כ):

ב (**ליקוט**) **בארץ שנער כו' סוריא כו'**. ואפי' בזה"ז כמ"ש בבכורות (כ"ז א') רבה מבטל לה כו' ודלא כמ"ש תוס' בחולין (ז' א') ועבודת כוכבים (נ"ט א') וש"מ לחד תי' דבח"ל אין עכשיו נוהג תרומה (ע"כ).

ג **סוריא הקונה כו'**. דוקא הקונה אבל לא משל עובד כוכבים כמ"ש במתני' פ"ו דדמאי מתני' י"א וער"מ שם ואלו הארצות ר"ל סוריא כו' וער"ש שם בירושלמי אמר כו' ופ' בתרא דמעשרות הלוקח כו' ופ' בתרא דחלה וע"ל מס"ז עד סי"א:

ד **מד"ס**. גטין מ"ז א' הב"ע בסוריא וקסבר כו' וערש"י שם ד"ה בסוריא כו' וקי"ל כמ"ד לא שמיה כיבוש כמ"ש בעבודת כוכבים כ"א א' אר"י א"ש הלכה כר"י וכמ"ש בסי' קנ"א ס"ח וכמש"ל בס"ט ובפ"ק דגטין ח' קאמר חייבת במעשרות כו' משמע אף מדאורייתא (כא"י) לכך הוצרך לומר קסבר כו'. וע' תוספתא פ"ב דתרומות. וטעם דלא שמיה כיבוש עבתוס' גטין ח' א' ד"ה כיבוש. אבל בספרי כו' וכ"כ הרמב"ם ורמב"ן וש"פ:

ה **ושאר הארצות כו'**. עתוס' דקדושין ל"ו ב' ד"ה כל כו' וי"ל דלהכי בעי כו' וכ"כ תוס' בעבודת כוכבים נ"ט א' בשם ר"י בסד"ה בצר. אבל ר"י אמר כי לא נתחייבו כו' וכמ"ש בגמ' שם אדמקטורך עלך כו' ובפ"ק דחולין (ו' ב') דר' התיר בית שאן ובירושלמי פ"ג דדמאי דר' התיר קסרין ומ"ש בברכות ל"ו א' דמעשרות נוהג בח"ל וביו"ט י"ב ב' רב טובי כו' ובבכורות כ"ז א' תרומת ח"ל כו'. ושיטה אחרת לר"ת דדוקא בדמאי פטור בח"ל אבל ודאי חייבין בכ"מ ולדבריו אין חילוק בין קרובין לרחוקים דדמאי פטור בכ"מ אלא במקומות שכבשו עולי בבל כמ"ש בספ"א דדמאי מכזיב כו' [ועוד פי' דדוקא בירק פטור וכמ"ש בסי"ד ע"ש] ועתוס' בקדושין שם ובעבודת כוכבים שם ובחולין שם וכתבו שם דמ"מ עכשיו פטורין בח"ל כמ"ש בפ"ד דחלה בירושלמי רבותינו שבח"ל היו מפרישין תרומות ומעשרות עד שבאו הרובין ובטלום כו' ע"ש:

ו **בזה"ז כו'**. דר"י ור"ל ל"פ ביבמות פ"א א' אלא אליבא דר"י אבל אליבא דרבנן מודה ר' יוחנן כמש"ש פ"ב ועתוס' שם פ"א א' ד"ה א"ל ר"י כו' ושם פ"ב ב' ד"ה ירושה כו' והשיב ר"י דלמעשרות כו' והשיב ר"י דאיכא למימר כו' ובירושלמי רפ"ו דשביעית פליגי בזה דגרסינן שם מעתה משגלו יהו פטורין כתיב ויעשו כל הקהל כו' כי לא עשו מימי יושע בן נון כו' הקיש ביאתן בימי עזרא לביאתן בימי יהושע מה ביאתן בימי יהושע פטורין היו ונתחייבו אף ביאתן בימי עזרא פטורין היו ונתחייבו ממה נתחייבו ריב"ח

אמר מד"ת נתחייבו הדא הוא דכתיב והביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה הקיש ירושתך לירושת אבותיך מה ירושת אבותיך מד"ת כו' אר"א מאליהן קבלו עליהן את המעשרות כו' וכן ס"ל לאמוראי בפ' בתרא דתרומות שם כר"א שהוא מדרבנן דגרסינן שם תני ר' חלפתא בן שאול קדירה שבשל בה תרומה כו' כמ"ד מאליהן קבלו את המעשרות והביאו הר"ש שם במתני' ח' וכן בכמה מקומות בירושלמי. ובגמ' פ"ג דפסחים מ"ד א' הנח לתרומה בזה"ז דרבנן ושם ט' י' אימור כו' בתרומה כו'. ועל הירושלמי הנ"ל סמך הרמב"ם וש"ע שאף בימי עזרא התרומה והמעשרות מדרבנן ומ"ש ביבמות פ"ב ב' ואנא דאמרי כר"י משמע דרבנן פליגי עליה דר"י וס"ל דרבנן משום דקדושה שניה ג"כ בטלה אבל בימי עזרא לד"ה חייב וכמ"ש רש"י שם. אבל ליתא דהא קי"ל בפ"ק דחולין (ז' א') וש"מ דקדושה שניה לא בטלה אלא ה"ק דר"י ס"ל דבימי עזרא נתחייבו מדאורייתא ממ"ש ירושה ראשונה ושניה כמ"ש בירושלמי הנ"ל אבל רבנן ס"ל דבירושה שניה לא נתחייבו כלל כנ"ל רק מדרבנן ולא בטלה ג"כ אף שהוא מדרבנן וכתב הרמב"ם בספ"ו מה' בית הבחירה דבהמ"ק וירושלים קדושה בקדושה ראשונה וכמ"ש בספ"ק דמגילה (יו"ד א') ובסוף זבחים ובשבועות ט"ז א' וכר"ה דמתני' כוותיה דתנן בכל אלו ובריייתא דאבא שאול כוותיה כמש"ש ושם בפלוגתא דר"א ור"י דכ"ע כו' ועתוס' שם ד"ה תני כו' אבל קדושת הארץ לא קדשה אלא מקדושה שניה וכמ"ש בפ"ק דחולין וש"מ ועתוס' דשבועות שם בד"ה דכ"ע כו' ובתוס' יבמות פ"ב ב' ד"ה ירושה בו' ובזה מתורץ קושית תוס' דמגילה שם ד"ה דכ"ע כו' ואע"ג דבמסקנא שם תלי להו אהדדי כמש"ש ובשבועות שם אלא כהני תנאי כו' זהו שדחקו למצוא תנאי אבל באמת לא קי"ל כן וכרב מרי שם ואף ר' יצחק הדר ביה וליכא למ"ד דלא קדשה לע"ל ודלא כרב נחמן ולכן בתחלה רצה להביא תנאי מבהמ"ק ודחי דכ"ע כו':

(**ליקוט**) **בזה"ז כו'**. בסה"ת ג"כ מביא ראיה ממ"ר פ' ויחי וממדרש רות וירושלמי דמאליהן קבלו את המעשרות וכן בגמ' סוף מכות כ"ג ב' דלא כפירש"י שם אלא שכתב כיון שקבלו חייבין מדאורייתא שם וכדברי תוס' דיבמות אבל מ"מ תרומה בזה"ז דרבנן דקדושת עזרא ג"כ בטלה דלא כר' יוסי דאמר קדושה ראשונה ושניה כו' ממ"ש בפ"ג דפסחים ופ"ו דנזיר הנח לתרומה בזה"ז דרבנן ול"ק קסבר תרומה כו' משמע דהכי הלכתא וכן ר' יוחנן אליבא דרבנן וכ"ש דקדושת יהושע בטלה שהרי ר' התיר בית שאן וכמש"ש וכתב ומ"מ קדושת הבית וירושלים לא בטלה קדושה ראשונה כמ"ש בסוף זבחים וספ"ק דמגילה וכן ס"ל לר' יוחנן בזבחים ק"ז וכן ברפ"ב דשבועות בעי ר' ירמיה בן בבל כו' וכן בפ"ג דמכות (י"ט א') וזבחים ותמורה וש"מ ר' יוסי משום ר"י יכול יעלה

אדם מ"ש כו' ומסיק דקדשה לע"ל ואע"ג דבפ"ד דב"מ (נ"ג ב') וסוף סנהדרין משני דנפול מחיצות וס"ל דאפי' מחיצות לא קדשה לע"ל אין הלכה כן והכריח החילוק בין בית וירושלים לארץ דאל"כ קשיא ר' יוחנן אר"י וכן ר' יוסי לר"ל דס"ל דרבנן אר' יוסי וכן ר' יהושע אר"י וכמש"ש בתוס' וע"ש שהאריך. ומ"מ צ"ע לדחות הסוגיא דפ"ק דחולין ודפ"ק דחגיגה וש"מ דאמרינן אשתמיטתיה כו' דקדושה שניה קדשה לע"ל ומהנ"ל מוכח שהוא מדרבנן וא"כ דברי רמב"ם מוכרחים ועוד כתב דבזה"ז יש קנין לעובד כוכבים בא"י כיון שהוא מדרבנן וכמו שכתבתי שם ) לקמן בס"ק כ"ח) וכן בשביעית בזה"ז וכתב ובזה מתורץ קושית תוס' דסנהדרין כ"ו א' ד"ה אניסטון כו' ומש"ש פוקו כו' משום ארנונא היינו אפי' בקרקע ישראל (ע"כ):

ז **וי"ח כו'**. כר' יוחנן אליבא דר' יוסי מדשקל וטרי אליביה ש"מ כוותיה ס"ל וכמ"ש בפ' ואלו קשרים (קי"ב) . סמ"ג וכתירוצים האחרונים בתוס' דיבמות הנ"ל עוד אר"י כו' עוד אר"י כו':

ח **עובד כוכבים כו' משא"כ כו'**. דבריו תמוהין מאד דאפי' לקחה מהעובד כוכבים עם פירותיו שגדלו ברשות העובד כוכבים אם לא הגיע לעונת המעשרות חייב אף בסוריא כמ"ש בס"ז וכ"ש כאן אבל טעה בלשון הרמב"ם וז"ל עובד כוכבים שקנה קרקע בא"י לא הפקיעוה מן המצוות אלא ה"ה בקדושתה לפיכך אם חזר ישראל ולקחה ממנו אינה ככיבוש יחיד אלא מפריש תרומה ומעשרות ומביא בכורים והכל מן התורה כאלו לא נמכרה מעולם ויש קנין לעובד כוכבים בסוריא להפקיע מן המעשרות ומן השביעית כמו שיתבאר ור"ל מפריש כו' מן התורה משא"כ למ"ד יש קנין נפקעה מקדושת א"י ואף שלקחה אח"כ ממנו הוי כיבוש יחיד ואינו חייב אלא מדרבנן כסוריא כנ"ל בס"א [ולמד זה ממתני' דגטין שם המוכר כו' וכגירסת ר"ח בתוס' שם סד"ה לוקח דגרסי הלוקח ואמרינן בגמ' ארחב"א ת"ש המוכר כו' מדאורייתא לא כו' אלמא למ"ד אין קנין חייב מדאורייתא וה"ה למעשר והלוקח ר"ל הלוקח השדה וכמ"ש הרמב"ם בפ"ב מה"ב המוכר שדהו לעובד כוכבים וחזר ולקחה ממנו ה"ז מביא ממנה בכורים מן התורה שאינה נפקעת מן המצוה בקנין העובד כוכבים כמו שביארנו]. ומ"ש ויש קנין בסוריא כו' לא לענין זה אלא למה שביאר אח"כ ומתחיל לבאר בהלכה י"א פירות העובד כוכבים כו' עד הלכה ט"ו זהו בא"י ואח"כ מהלכה ט"ו כתב דיני סוריא אבל בכה"ג דכאן אין חילוק אף למ"ד יש קנין חייב וכן בסוריא וערש"י בגטין מ"ז א' ד"ה שאין קנין כו' וישראל הקונה ממנו כו' דוקא בכה"ג ואמרינן שם ת"ש ישראל שלקח כו' הב"ע בסוריא אלמא אף בכה"ג חייב. ובעיקר דינא פסק כמ"ד אין קנין דר' חנינא וריב"ל ס"ל כוותיה בבכורות

י"א ב' וכמש"ל בס"ד ואע"ג דבכמה מקומות משמע דיש קנין י"ל בסוריא כמ"ש בגטין שם הב"ע כו' ה"נ כו' ועתוס' שם ד"ה א"ר כו' ועי"ל דכ"ז ר"מ היא דס"ל יש קנין בספ"ק דע"ז וכמ"ש תוס' ומיהו אשכחן כו' וכי פריך הכא כו' [אבל בירושלמי פ"ה דדמאי אמרינן להיפך והביאו הר"ש שם מתני' ט' ירושלמי מתני' דר"מ היא כו' אבל גמ' דידן ס"ל דבמירוח פליגי כמ"ש במנחות ס"ו ב' והירושלמי אזיל לשיטתו דמוקי להא דפ"ק דע"ז משום טעם אחר בית אינו מצוי להתברך שדה מצויה כו' תוס' במנחות שם סד"ה מירוח ור"ש שם אבל הרמב"ם בפי' שם כתב כדברי הירושלמי וזה דעת ר"מ וכתב ואינה הלכה וכ"כ בפ"ד דפאה מתני' ט' אבל בחיבורו חזר בו וכמ"ש כאן אלא דמצד אחר אינה הלכה הא דפ"ה דדמאי משום דקי"ל כר"י ור"ש דפליגי במנחות שם וכמ"ש בס"ד וגם מתני' דפאה אוקמינהו בגטין שם כך"ע אלא שדרכו לאחוז בכ"מ דברי הירושלמי ואין נ"מ בזה לדינא דקי"ל אין קנין כנ"ל]. ועבה"ג ס"ק ח' והוא מדברי כ"מ והוא שגגה גדולה דבלא לקחה ממנו ודאי הישראל פטור לכ"ע וערש"י שם בגטין ב' ד"ה מדאורייתא לא כו' ולא דמי למעשר כו' ובלקח מהעובד כוכבים אפי' פירות פסק הרמב"ם כמ"ד אין קנין כמש"ל. אבל בסוריא לד"ה יש קנין כמ"ש בגטין שם הב"ע כו' ונ"מ למ"ש בסעיף ז' ח' ט' י' אכל כאן אין נ"מ כיון דאף בשל ישראל בא"י אינו אלא מדרבנן כמ"ש בס"ב:

ט **פירות כו' אם כו'**. כר"י ור"ש במנחות שם דהלכה כר"י מחבירו ועוד דקי"ל כמ"ד אין קנין בגטין שם ולדידיה דגנך ולא דיגון עובד כוכבים כמש"ש ובבכורות י"א ב' דמרחינהו מאן כו' ואע"ג דמתני' דפ"ה דדמאי כר"מ דמחייב דלא כהלכתא היא דסוגיא דגטין הנ"ל למ"ד אין קנין דמירוח פוטר וממ"נ פטור ועתוס' שם ושם ושם שהאריכו בזה אבל הרמב"ם נקט פשטא דגמ' וכן משניות דחלה דפוטר גלגול עובד כוכבים וכמש"ש במנחות מאן כו' ואף דבמנחות ס"ז אמרינן דמ"מ מדרבנן חייב מפרש הרמב"ם שזהו בפירות שגדלו בקרקע ישראל ומירחן עובד כוככים ועמ"ש בס"ו:

י **ואם לקחן כו'**. בכורות שם:

יא **אחר כו'**. עתוס' שם ד"ה דמרחינהו כו':

יב **ומפריש כו'**. דמש"ש מעשרן כולל בזה הכל ומש"ש בתרומת מעשר ל"ד אלא אף בת"מ דהא מעשרן קאמר:

יג **והתרומת כו'**. שם וערש"י שם ד"ה והן שלו כו':

יד **מכר עובד כוכבים כו'**. ירושלמי פ' בתרא דמעשרות תני שדה שהביאה שליש לפני העובד כוכבים ולקחה ממנו ישראל רע"א התוספת פטור וחכמים מחייבין ודוקא בהביאה שליש שהוא עונת המעשרות כמ"ש בפ"ק דמעשרות וש"מ אבל קודם לכן כולו

חייב וכמו שחילק במתני' שם בסוריא אלא דמתני' אף בתרומה אבל כאן אינן אלא למעשרות וכשגמרינהו ישראל וכמ"ש בבכורות שם וכמ"ש בסעיף שקדם ופסק כרבנן ואף דבמתני' הנ"ל לענין סוריא פסק דלא כרבי וכמ"ש בס"ז סובר הרמב"ם דלא תליא זה בזה דאפשר דבסוריא אף רבנן מודי לר"ע [ומפרש הרמב"ם דברייתא בא"י אבל בחולין קל"ו א' תניא בהדיא בסוריא] (ושם איתא דר"ע מחייב וחכמים פוטרין. ובתוספתא פ"ג דמעשרות אין להעמיד עליה ע"ש) אבל הר"ש במתני' שם כתב דסתם מתני' הנ"ל ר"ע היא:

טו **ונותן המעשר ללוי לפי חשבון כו'**. וה"ה בתרומת מעשר וכמ"ש ברמב"ם שם:

טז **ישראל שמכר כו'**. גטין מ"ז א' ת"ש ישראל שלקח כו' וערש"י שם ד"ה שכבר כו' וד"ה לא כו' וכמ"ש למ"ד יש קנין ה"ה למ"ד אין קנין ובמירוח עובד כוכבים והא דלא שני גמ' כה"ג משום דלישנא וחזר כו' חייבת כו' משמע שלקח במחובר וכמ"ש בס"ט ע"ש וכתב הרמב"ם דאף אחר שבאו לעונת המעשרות אינו חייב אלא מדרבנן וכן העובד כוכבים שגמר פירות ישראל הואיל ודיגונן ביד עובד כוכבים אינן חייבין בתרומה ומעשרות אלא מדבריהן. ומפרש דמ"ש במנחות ס"ז א' מדרבנן גזירה משום כו' היינו בפירות ישראל שישכור לעובר כוכבים למרחן אבל פירות של עובד כוכבים אף מדרבנן פטור ובזה מתורץ קושית תוס' שם ד"ה גזירה כו' ותימה דאמרינן כו' ועוד הקשו שם וא"ת הא דאמרינן כו' ומש"ש בבכורות הא ודאי חלפינהו חייב היינו במירחן ישראל כמו שאוקמו שם למעלה. ובש"ע השמיטו כ"ז דאין נ"מ בזה"ז כמ"ש בס"ב:

יז **מכר עובד כוכבים כו'**. בכורות י"א ב' אלא דמרחינהו ישראל ברשות עובד כוכבים. ומפרש הרמב"ם דר"ל ברשות עובד כוכבים שבאו לעונת המעשרות ברשות עובד כוכבים ולאפוקי שבאו ברשות ישראל דחייב בכל כמ"ש בס"ה ומ"ש בס"ד ואם כו' אחר שנתלשו ה"ה בכה"ג שבאו לע"ה ברשות עובד כוכבים ואפילו מחוברין אלא משום דמ"מ התוספת חייב וכתבן בס"ה. וקאמר שם דמרחינהו ישראל הא עובד כוכבים פטור:

יח **הואיל ובאו כו'**. דבלא"ה חייב מדרבנן ובמ"ש בס"ו:

יט **הקונה כו'**. מתני' פ' בתרא דמעשרות הלוקח שדה ופסק כרשב"ג דקי"ל כוותיה היכא דמסתבר טעמיה (עברי"ף ורא"ש פרק ג"פ) ועוד דאמרינן בירושלמי מילתיה דרשב"ג כשיטת ר"ג כו' והביאו הר"ש שם וקי"ל כר"ג כמ"ש בס"ח ופסק דלא כרבי אלא כת"ק והשמיט מש"ש ולוקט כדרכו והולך משמע דפסק כר' יהודה וכתב לח"מ במתני' שם דסובר דרשב"ג ס"ל הא דר"י ומיקל יותר ולפי דקי"ל (כרשב"ג) כ"ש כר"י. וכ"ז במחוברין וכ"ש בתלושין וכמ"ש בגטין מ"ז א' דיש קנין לעובד כוכבים בסוריא וערש"י שם ד"ה שאין קנין כו':

כ **ישראל כו'**. פסק כר"ג כמש"ש וחזרו לנהוג כר"ג כו'.

כא **וכן כו'**. תוספתא פ"ב דתרומות והנה אעתיק התוספתא המצטרך לסי' זה. בפ"א דדמאי אין זורעין את הטבל ואין מחפין את הטבל ואין עושין עם העובד כוכבים בטבל: פ"ז כהן ולוי שמכרו פירות שדה לישראל במחובר לקרקע מעשרות שלהן בתלוש מן הקרקע עד שלא מירחו מעשרות שלהן משמירחו מעשרות שלו מפריש תרומה ותרומת מעשר ונותן לכהן והשאר שלו. מכר הוא להן פירות עד שלא מירחו מעשרות שלו משמירחו מעשרות שלהן מפריש תרומה ותרומת מעשר ונותנן לכל כהן שירצה. הנותן שדהו בקבלה לעובד כוכבים ולכותי ולמי שאינו נאמן על המעשרות אע"פ שלא בא לעונת המעשרות צריך לעשר על ידו הנותן שדהו בקבלה לע"ה עד שלא בא לעונת המעשרות אין צריך לעשר על ידו ומשבאו לעונת המעשרות צריך לעשר על ידו כיצד הוא עושה עומד על הגורן ונוטל ואינו חושש למה שאכלו שאין אחריות לרמאין. כ"ה גירסת הרמב"ם ובנוסחא שלנו כתוב בהיפך עד שלא כו' צריך כו' ומשבאו כו' א"צ כו': פ"ח כיוצא בו מי שהיו לו עשר חביות של מעשר טבל טמא ראה א' מהן שנשפכה או שנתגלתה אומר ה"ז עשויה תרומת מעשר על תשע אלו בשמן אסור מפני נכסי כהן: פ"א דתרומות הגנב והגזלן והאנס תרומתן תרומה ומעשרותן מעשר והקדישן הקדש אם היו בעלים מרדפין אחריהן אין תרומתן תרומה ואין מעשרותיהן מעשר ואין הקדישן הקדש סיקריקון תרומתן תרומה ומעשרותיהן מעשר והקדשן הקדש הבן והשכיר והעבד והאשה תורמין על מה שהן אוכלין אבל לא יתרמו על הכל שאין אדם תורם דבר שאינו שלו הבן בשל אביו והאשה בעיסתה הרי אלו תורמין מפני שתרמו ברשות אריס שתרם ובא בע"ה ועכב אם עד שלא תרם עיכב אין תרומתו תרומה ואם משתרם עיכב תרומתו תרומה אבל אין רשאי להוציא מעשר אלא על חלקו בלבד פועל שתרם את הגורן אין תרומתו תרומה אם א"ל בע"ה כנוס לי גרני תרומתו תרומה שאין הגורן נכנס אא"כ נתרם: אפוטרופין תורמין ומעשרין על נכסי יתומין מוכרין בתים שדות וכרמים בהמה עבדים ושפחות להאכיל ליתומין ולעשות כו': פ"ב אין תורמין מפירות א"י על פירות סוריא ולא מפירות סוריא על פירות א"י ישראל שקנה שדה בסוריא ה"ה כקונה בפרוזדור שבירושלים תורם ומעשר עליה ישראל ועובד כוכבים שקנו שדה בסוריא ה"ה כטבל וכמעשר שנתערבו זה בזה ד"ר רשבג"א חלקו של ישראל חייב חלקו של עובד כוכבים פטור ישראל שקנה שדה בסוריא אע"פ שחזר ומכרה לעובד כוכבים חייבת במעשרות ובשביעית שכבר נתחייבה אבל האריסין והחכורות ובתי אבות ועובד כוכבים שמשכן שדהו לישראל אע"פ שעשה ישראל נימוסית עליה פטורה מן המעשרות ופטורה מן

השמטה כו' אבל ערלה וכלאי הכרם שוין לעובד כוכבים בא"י בסוריא ובח"ל אלא שרי"א אין לעובד כוכבים כרם רבעי בסוריא וחכ"א יש לו: אין תורמין מן התבואה שלא הביאה שליש כיצד יודע אם הביאה שליש אם לאו אם זורעה ומצמחת הדבר ידוע שהביאה שליש אם זורעה ואינה מצמחת הדבר ידוע שלא הביאה שליש: פ"ג מפני מה אמרו אלם לא יתרום מפני שא"י לברך מ"מ אמרו סומא לא יתרום מפני שא"י לבור את היפה מן הרע מ"מ אמרו שיכור לא יתרום מפני שאין בו דעת אע"פ שאמרו שיכור מקחו מקח כו' מ"מ אמרו בעל קרי לא יתרום מפני שא"י לברך מ"מ אמרו ערום לא יתרום מפני שא"י לברך אבל מכסה עצמו בתבן ובקש ובכ"ד ומברך היה הולך להפריש תרומה ומעשר ראשון ומעשר עני מאימתי מברך עליהן משהפרישן הפרישן אם עתיד לקרות להן שם אין בהן קדושה עד שיקרא להן שם ואם אין עתיד לקרות להן שם כיון שהפרישן נתקדשו: התורם את הכלכלה ונמצא פירות בצדי הכלכלה הרי אלו תרומה מפני שבלבו לתרום על הכל: התורם את הגורן צריך שיכוין את לבו על מה שבקשין על מה שבתבן על מה שבצדדין על מה שבגורן התורם את הגת צריך שיכוין את לבו על מה שבחרצנים ועל מה שבזגין התורם את הבור צריך שיכוין את לבו על מה שבגפת אם לא כיון תנאי ב"ד הוא שיתרום על הכל: הכניס פירותיו לתוך ביתו אע"פ שהן מפוזרין תורם מא' על הכל שתי מגורות בעליה א' תורם מכל א' וא' שקי תבואה ועיגולי דבילה ודוגיות של גרוגרת כולם בהקפה א' תורמין ומעשרין מזה על זה: פ"ד תורמין חטין על הפת אבל לא הפת על החטין אלא לפי חשבון תורמין תאנים על הגרוגרת במדה וגרוגרת על התאנים במנין אבל לא תאנים על הגרוגרת במנין ולא גרוגרת על תאנים במדה. וכ"ז ט"ס וצ"ל הכל להיפך (וכמש"ל בסעיף ס"ג) . אין תורמין מן הלח על היבש ולא מן היבש על הלח ואם תרם תרומתו תרומה כו' תורמין יין צלול על שאינו צלול ולא שאינו צלול על הצלול ריא"א אף שאינו צלול על הצלול ובלבד שיתרום מן היפה ר"י ב"ר יוסי אומר משם אביו תורמין יין על חומץ ואין תורמין חומץ על יין אלא לפי חשבון (ע"ל ס"ק ק"ח) התורם הבית של יין ונמצאת של חומץ אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרם אין תרומתו תרומה ואם משתרמה החמיצה ה"ז תרומה ספק תרומה ויחזור ויתרום דברי רבי שרבי אומר [כצ"ל] יין וחומץ שני מינין וחכ"א מין אחד היה בלבו לתרום יין על יין מה שבידו חומץ אין תרומתו תרומה מה שבידו יין תורם ויחזור ויתרום את החומץ היה בודק את החבית להיות מפריש עליה והולך ונמצאת של חומץ עד שלשה ימים ודאי מכאן ואילך ספק: פ"ה תרומה טמאה ניטלת א' ששים אלו ניטלין א' ששים כו' ותרומה שנטמאה באונס ובשגגה: פ"י כמה יהא בתרומת מעשר של דמאי ויוליכנו לכהן

א' משמנה לשמינית בד"א בשל דמאי אבל בשל ודאי אפי' כ"ש אסור בד"א בטמאה אבל בטהורה אפי' כ"ש. כצ"ל וכן אתה אומר בתרומת שבשאר כל הפירות אם יש בה כשיעור הזה נותנה לכהן ואם לאו משליכה באור ושורפה: בקרו של כהן שהיה עומד אצל בקרו של ישראל וכן כליו של כהן שהיה נארג אצל כליו של ישראל ה"ז מדליק עליהן שמן שריפה עולה לעליה ויורד לדות לעשות צרכיו של כהן ולא לעשות צרכיו של ישראל אם היה שותף עמו בחנות ה"ז מותר וכן כהן שהיה מיסב בתוך ביתו של ישראל ה"ז מדליק לו את הנר שמן שריפה אע"פ שעמד כהן והלך אין מחייבין אותו לכבותו עד שיתכבה מאליו: פ"ב דמעשרות היתה לו ערימה של בצלים ושל גרוגרת ושל חרובים בראש גגו בורר ואוכל בורר ומניח על השלחן בורר ומשליך לפני בהמתו כו' לעולם מאכיל פקיעי עמיר עד שיעשה חבילות: פ"ג דמ"ש המוכר פירות לחבירו המוכר אומר טבלים מכרתי לך והלוקח אומר מתוקנין מכרת לי כופין את המוכר לתקן את שלו הרי שלקחו בית המלך את גרנו אם כו': אין פודין מ"ש בירושלים בזה"ז ואין מפרישין מ"ש בירושלים בזה"ז ואין מחללין מ"ש בירושלים בזה"ז ואין מוכרין מ"ש בירושלים בזה"ז ואין מוציאין מ"ש מירושלים בזה"ז ואם הוציא הרי אלו ירקבו: האומר מ"ש שבחפץ זה מחולל על איסר זה ולא קבע לו מקום רש"א קרא שם וחכ"א עד שיאמר לצפונו או לדרומו כו': פ"ו דברכות היה מהלך להפריש תרומות ומעשרות אומר ברוך אשר קדשנו להפריש תרומה ומעשרות מאימתי מברך עליהן משעה שמפרישן. פ"ג דדמאי חבר שהיה יושב במשתאות של ע"ה ובסעודתו של ע"ה אפי' רואין אותו נוטל ואוכל מיד נוטל ושותה מיד אין לו חזקה למעשרות שמא עישר בלבו וכן בן חבר כו':

(**ליקוט**) **וכן החוכר כו'**. גטין מ"ג ב' ופי' תוס' בב"מ ק"א א' ד"ה סברוה כו' דבסוריא מיירי כנ"ל ע"ש וכ"ה בתוספתא להדיא (ע"כ):

כב **ישראל כו' אם חזר כו'**. כן משמע פי' של הברייתא ולכן לא משני שם אחר מירוח וכמ"ש בס"ו:

כג **ישראל כו'**. ירושלמי ספ"ו דדמאי ישראל שהיה לו אריס בסוריא ושילח לו פירות ואמר הרי אלו מעושרין אני אומר מן השוק לקח והוא שיהא אותו המין מצוי בשוק לא סוף דבר בשאין לו מאותו המין בשדהו אלא אפי' יש לו מאותו המין בשדהו מכיון שאותו המין מצוי בשוק מותר. ובאריס ע"ה משתעי דומיא דמתני' ונאמן משום הפה שאסר הפה שהתיר וכ"ש בשלח לו סתם ולא א"ל שמתוך שדהו הוא ולכן סתם הרמב"ם:

כד **שותפות העובד כוכבים כו'**. חולין קל"ה ב' ואב"א שותפות עובד כוכבים כו':

כה **כיצד כו' אבל כו'**. כמ"ש בסוף י"ט ועמ"ש בא"ח סי' תי"ג בדיני ברירה:

כו **אפי' חלקו כו'**. ירושלמי פ"ו דדמאי תני ישראל ועובד כוכבים שקנו שדה בסוריא ה"ה כטבל וכמעשר מעורבין זה בזה ד"ר רשבג"א חלקו של ישראל חייב חלקו של עובד כוכבים פטור ר' יסא בשם ר' חנינא מה פליגין בשחלקו שדה בקמתה אבל אם חלקו גדיש אף רשב"ג מודה לרבי שכל קלח וקלח של שותפות הוא וקי"ל בא"י כרבי דאין ברירה וז"ש אפי' כו' ואצ"ל כו'. ומ"ש בירושלמי בסוריא משום דקי"ל אין קנין לעובד כוכבים בא"י אמר בסוריא וכמ"ש בגטין שם והרמב"ם כתב אף בא"י וכשמרחן העובד כוכבים דבשל העובד כוכבים פטור לגמרי ובשל ישראל חייב מדרבנן וכנ"ל וז"ש אע"פ כו' וחייבין מדבריהם. ואע"ג דבדרבנן יש ברירה מ"מ כבר נתחייב קודם מירוח:

כז **אפי' חלקוה גדיש כו'**. אע"ג דשם בירושלמי קאמר דבכה"ג מודה רשב"ג לרבי אנן לא קי"ל כן דבדרבנן יש ברירה לגמרי:

כח **ונ"ל כו'**. ונראה דה"ה לענין קנין עובד כוכבים בזה"ז דרבנן יש קנין בא"י כמו בסוריא וערש"י בגטין שם ד"ה בסוריא כו' (וע"ל סוף ס"ק ו) וז"ש בס"ב בהג"ה וי"ח כו' אך לא נהגו כן:

כט **חייבים אם נקבעו כו'**. ירושלמי שם מ"ט דר"א לחם הארץ בכל מקום שהוא כו' מ"ט דר"ע אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה שמה אתם חייבין ואין אתם חייבין בח"ל ושם למעלה אמר תני זו דברי ר"מ רי"א פירות ח"ל שנכנסו לארץ ר"א פוטר ור"ע מחייב מ"ט דר"א לחם הארץ ולא לחם ח"ל מ"ט דר"ע אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה שמה אתם חייבין בין בפירות הארץ בין בפירות ח"ל כו' מה מקיים ר"ע טעמא דר"א להם הארץ בספינה שנכנסה לארץ אם קרמו פניה מן החוט ולפנים חייבת מן החוט ולחוץ פטורה ע"ד דר"ע כו' שהכל הולך אחרי קרימה בתנור. וה"ה למעשרות וז"ש נקבעו כי הגלגול לת"ק והקרימה לר"ע הוא כגורן למעשרות שאסור לאכול עראי כמ"ש ברפ"ג דחלה אבל עונת המעשרות הוי כנתינת המים בחלה כמ"ש בחלה שם. והרמב"ם כתב חייבין בחלה ואם נקבעו למעשר ביד ישראל חייבין במעשרות מדבריהם. וש"ע השמיטו תיבת מדבריהם דאין נ"מ בזה"ז כנ"ל ונראה שהרמב"ם למד דאינו אלא מדבריהם ממ"ש בגטין כ"ב א' אילן מקצתו בארץ כו' לא מקצת שרשין כו' ואי מדאורייתא חייב לר"ע אין נ"מ בזה דהא הכל תליא היכן הפירות בשעת קביעתן אבל דבריו צ"ע מ"ש בחלה דמחייב מדאורייתא ובמעשרות מדרבנן דהא מחד קרא נפקי וכן תמה בכ"מ ובריית הנ"ל י"ל בפירות שא"צ גורן למעשרות:

ל **כל אוכל אדם**. כמ"ש בשבת ס"ז א' ואלו מעשר כו' ובנדה נ"א א' א"ר מנא אמינא כו' אלא כו' ובירושלמי סוף חלה אימתי גזרו על הכרשינין ר' יוסי אומר בימי רעבון ר' חנניא בשם ר' בימי דוד אמרין היא הדא היא הדא:

לא **אין כו'**. ירושלמי סוף חלה א"ר יוחנן רבותינו שבגולה היו מפרישין תרומות ומעשרות עד שבאו הרובין ובטלו אותן מאן אינון הרובין תרגמוניא ר"ז רב יהורה בשם שמואל חלת ח"ל ותרומת ח"ל אוכל ואח"כ מפריש ר' בא בשם שמואל לא חשו אלא לתרומת דגן תירוש ויצהר ר' הילא בשם שמואל לא חשו אלא לתרומה בלבד אבל לירקות אפי' לתרומה גדולה לא חשו כהדא דתני איסי בן עקביא אומר לירקות מדבריהן ועתוס' דחולין ז' א' ובע"ז נ"ט א':

לב **וכן ירק כו'**. שם מפני מה לא גזרו על הבקיי' במנעליהן יצאת עמהן מאלכסנדריא:

לג **ומנין כו'**. תוספתא פ"ב וירושלמי הביאו הר"ש פ"ק דמעשרות מתני' ג' עשר תעשר כו':

(**ליקוט**) **ומנין כו'**. וכ"מ בסנהדרין ס"ט א' וערש"י שם ד"ה שלא כו' (ע"כ):

לד **אבל הזורע כו'**. ירושלמי ריש מעשרות ר"ז ר"י בשם ר"א הזורע שדה הפקר חייב במעשרות:

לה **תרומה גדולה בזה"ז כו'**. דמראורייתא חטה אחת פוטרת הכרי כמ"ש בפ"ק דשבת (י"ז ב') ובפ' בתרא דע"ז ובפי"א דחולין ולכן בזה"ז אפי' לכתחלה במ"ש לענין הקדש בספ"ח דערכין וכמש"ל בסי' רצ"ד (ס"ק כ') ואע"פ שבתוספתא וירושלמי אמרו שתרומה טמאה א' מששים בנטמאה באונס כו' היינו בזמניהם שהיתה תרומה נאכלת משא"כ עכשיו שאין שום תרומה נאכלת וכן אמרינן בבכורות כ"ז א' הלכך כו' בריש מסא כו' ופי' תוס' שם והרא"ש לפי שהיא דבר מועט אבל צע"ג מ"ש מחלה מכזיב שחלת האור יש לה שיעור ודוקא בחלת ח"ל של אור אין לה שיעור וכן ההיא דבכורות וכמ"ש בסי' שכ"ב ס"ד ושאר א"י כו' ובזה"ז שאין כו':

(**ליקוט**) **שיעורה כ"ש**. ע"ש מה שהקשתי מהא דחלה וכ"מ בסה"ת שהקשה גם הוא כן ותירץ דשם שאני לפי שהן קרובים אל מקום טהרה ועוד דבזה"ז אין תרומה מן התורה כנ"ל ס"ב ובירושלמי מפרש דלכך יש לה שיעור משום שהיא מן התורה. וכ"ז אין מספיק לתרץ דברי הרמב"ם וש"ע דהא הם אמרו אפי' בא"י שיעורה כ"ש וכן חלה ס"ל שהיא ג"כ דרבנן ופסקו שאף בזה"ז יש לה שיעור ועשל"ה שדחקם (ע"כ):

לו **בזה"ז כו'**. כמ"ש בבכורות שם וכי הזאה כו':

לז **שהיא עומדת כו'**. בפ"ב דשבת (כ"ג ב') מאי שמן שריפה כו':

לח **ונותנה כו'**. דאע"ג שהוא מעט וטמא צריך נתינה לכהן כמ"ש בתוספתא וירושלמי בפ' בתרא דתרומות והביאו הר"ש שם מתני' ח' הדא דתימא כו' אבל בודאי בין כו':

לט **לכל כהן שירצה**. מתני' סוף חלה:

מ **בין כו'**. רמב"ם וכמ"ש בפירושו שם וכמ"ש בירושלמי ונתנת לכל כהן בין לכהן חבר בין לכהן ע"ה יש מהן לאנשי משמר ויש מהן לכל כהן הבכורות והביכורים לאנשי משמר ושאר לכל כהן. אבל הר"ש שם מפרש דמ"ש בין כו' לא קאי רק אמתני' שלמעלה אחלה דהא חשיב שם הזרוע והלחיים והקיבה ואמרינן בחולין ק"ל ב' דאין ניתנין אלא לחבר אבל לשון הירושלמי משמע כדברי הרמב"ם וכ"ד תוס' בחולין שם ד"ה מנין כו' וכמ"ש בסי' ס"א ס"ז ודוקא במתנות שנאכלין:

מא **ואפי' אינו כו'**. טור. וז"ל הרמב"ם בפ"ו ה"ב תרומה של תורה אין אוכל אותה אלא כהן מיוחס אבל כהני חזקה אוכלין בתרומה של דבריהן לבד והוא מגמ' דכתובות כ"ה א' ואב"א השתא כו' והנה לדעת הרמב"ם וש"ע בס"ב אפי' אם היתה נאכלת א"צ מיוחס אבל לדעת הטור שם אסור אבל לפי שנשרפת והנאה של כילוי אינו אסור לזר אלא מדרבנן כמ"ש הר"ש בפ' בתרא מתני' ט' ובירושלמי משמע כו' וצ"ל דמדרבנן כו' ולכן א"צ מיוחס אבל דעת תוס' דמדאורייתא אסור ועבתוס' שכ' למטה:

מב **ויכול להניחה כו'**. ר"ל אע"ג דקי"ל בספ"ק דפסחים ובפ"ב שם דחיישינן לתקלה אא"כ רמי ליה בכלי מאוס בזה"ז שאין שום תרומה נאכלת לא חיישינן. טור. וצ"ע מ"ש מהקדש בזה"ז שתעקר כו' [ועפ"ו דיומא ס"ו א'] וכן גר שבטלו לקינו (ר"ה ל"א ב' כריתות ט' א'):

(**ליקוט**) **ויכול להניחה כו'**. טור והוא מדברי סה"ת וז"ל ונותנו אותו מעט לכהן ושורפו כו' אמנם בפכ"ש (ל"ד א') מוקי לה בשליקתא ומאיסתא אבל נקיים לא ומצינו למימר דבזה"ז שאין שום תרומה נאכלת ליכא למיגזר מידי אבל צ"ע וגם בסה"ת לא החליט (ע"כ):

מג **שיכול ליהנות כו'**. שבת כ"ה א' הא בחול כו':

מד **אבל זר כו'**. מתני' סוף תרומות ותוספתא וירושלמי שם:

מה **אם לא כו'**. שם ושם ובירושלמי שם באריכות ע"ש:

מו **אבל שאר כו'**. פסחים כ"ג א' ועתוס' שם ט' א' ד"ה כדי ל"ד א' ד"ה מחמין ובשבת כ"ו א' ד"ה אין וש"מ והר"ש בסוף תרומות:

מז **כהן שאוכל כו'**. תוספתא שם וירושלמי שם:

מח **וכ"ז מיירי כו' אבל כו'**. דאפי' נולד ספק טומאה אסור לשורפה כמ"ש בנדה ז' א' ובכורות ל"ד א' והרבה מקומות רבו מלספר ובירושלמי פ"ח על מתני' חבית של תרומה שנולד לה ספק כו' א"ר יוסי ב"ר בון מדברי שלשתן תלויה אסור לשורפה:

(**ליקוט**) **אבל אם כו' אסור לשרפה**. דאע"ג דאין לה אוכלין ואזלה לאיבוד ול"ד לתרומה טהורה בע"פ ששורפין דהתם משום חמץ שהוא בשריפה כמו תרומה טמאה וראיה ממ"ש בסנהדרין קי"א ב' תרומות ירקבו ומסקנא שם קי"ב תרומה ביד כהן אע"ג דממוניה אפ"ה לא תשרף. סה"ת בשם ר"י (ע"כ):

מט **וטוב כו'**. שגם באכילה אסורה לפי שאנחנו טמאים כמ"ש בבכורות שם ומתני' רפ"ח דיבמות הערל וכל הטמאים כו' אבל בתרומת ח"ל מותר כמ"ש בבכורות שם למי שאין טמא בטומאה מגופו כמש"ש וע"ש תוס' ד"ה ולית כו' וכ"כ הרמב"ם וכן יכול לבטלה כהן ברוב כמש"ש אלא שאין היום כן כמ"ש בא"ח (סי' תנ"ז) מ"מ כאן מיירי בא"י דבח"ל אין מפרישין תרומה כמ"ש תוס' כנ"ל:

נ **קודם כו'**. דאח"כ אסור שגורם לה טומאה וכמ"ש בפ"ג דסוכה (ל"ה ב') מפני שמכשירה אבל קודם לכן מותר לגרום טומאה כיון שאין הפסד לכהן וכמ"ש בנדה ו' ב' תנן התם כו' חולין הטבולין כו' וה"ה כאן במירוח וכן תני בהדיא בתוספתא דחלה והביאו תוס' שם בד"ה נולד כו' דבתוספתא דחלה מסיים כו' ע"ש:

(**ליקוט**) **וטוב להכשיר כו'**. דלאח"כ אסור לגרום טומאה ואפי' אזלא לאיבוד כמ"ש בפ"ק דפסחים (ט"ו א' כ' ב') שאפי' תלויה וטמאה אסור לשורפן בע"פ ומיהו בסה"ת נסתפק כיון שתרומה בזה"ז דרבנן אפשר שאפי' אח"כ מותר משום תקלה שלא יכשל בה ע"ש (ע"כ):

נא **ואח"כ כו' ואח"כ**. פ"ג דתרומות המקדים תרומה כו' ובפ"ח דדמאי הרוצה להפריש כו':

נב **וי"א כו'**. עתוס' דכתובות כ"ו א' ד"ה אין כו' וקי"ל כר"ע מחבירו ועוד דכל הסוגיות ועוד הרבה סוגיות במתני' וגמ' וירושלמי שנותנין ללוי וכולן כר"ע ועתוס' דיבמות פ"ו ב' ד"ה מר כו' אבל הרמב"ם כתב שעזרא לא קנס אלא הלויים שבדורו וודאי דסוגיות הנ"ל מוכיחות שנותנין ללויים דוקא אלא דסוגיא דכתובות הנ"ל ויבמות הנ"ל ובסוף סוטה צ"ע ועב"י:

נג **והוא לבעליו**. כמ"ש בתורה ואכלת כו'.

נד **אבל בשלישית כו'**. פ"ק דר"ה (י"ב ב' י"ד ב') וכן בששית וכמ"ש בפ"ה דאבות בד' פרקים כו' ובספ"ב דמכשירין:

(**ליקוט**) **בשלישית ובששית כו'**. בהרבה מקומות. ובפ"ה דמ"ש עי"ט הראשון של כו' ואמר בירושלמי שם כתיב מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך והנחת בשעריך יכול פעם אחת בשבוע אתה חייב להוציא את המעשרות ולהוציא מעשר עני ת"ל מקצה שלש שנים אחת לשלש שנים ולא אחת לשבע אלא שלישית וששית שני פעמים בשבוע כו'. וכ"ה בספרי פ' ראה אלא שבספרי שלנו חסר רישא דברייתא וסיפא דברייתא בספרי שם מכאן אמרו עי"ט ראשון של פסח של רביעית ושל שביעית היה ביעור ברביעית מפני מעשר עני שבשלישית בשביעית מפני מ"ע שבששית כו' יכול יהו ב' מעשרות נוהגין בה ת"ל שנת כו' (ע"כ):

נה **ואין בשתי כו'**. ר"ה שם:

נו **שנת השמטה כו'**. פ"ק דר"ה (ט"ו) בת ששית שנכנסת כו' ע"ש ובכמה מקומות ובירושלמי בכ"מ וספרי פ' ראה ופ' תבא:

נז **ובעמון ומואב כו'**. מתני' שם ונמנו וגמרו כו' וכן בפ"ק דחגיגה:

נח **ושנת השמטה כו'**. עמ"ש בח"מ ר"ס ס"ז:

נט **וי"א כו'**. כמ"ש במתני' דידים שם אר"ט מצרים שהיא קרובה כו' וכ"ש בא"י עצמה:

ס **וגמר מלאכתו כו'**. ע"ל ס"ה וס"ז:

סא **ודין כו'**. כמ"ש ברפ"ב דערלה וש"מ:

סב **מיהו כו'**. דטעם התרומה גדולה משום דלא נתפרש בה שיעור משא"כ בת"מ. רמב"ם ועתוס' דגטין ל"א א' ד"ה כשם כו' ובמנחות נ"ד ב' ד"ה כשם כו' ובבכורות כ"ז א' ד"ה הלכך כו' דאף בח"ל דתרומה גדולה ודאי אין לה שיעור כמש"ש בחלה ת"מ יש לה שיעור:

סג **אמר כו'**. ירושלמי שם כלשונה:

סד **תרומת מעשר כו'**. פ"ק די"ט י"ג ב' מחשב הא כו' וקי"ל כרבנן. אבל תוס' כתבו דגם לרבנן מותר מאומד ולאב"ג מצוה לעשות מאומד ועבתוס' דגטין ל"א א' ובמנחות נ"ד ב' ובבכורות נ"ח ב' אבל הר"ש הסכים להרמב"ם מגמ' די"ט הנ"ל וע"ש בפ"א מתני' ז':

סה **ואפי' בזה"ז**. כנ"ל ס"כ בהג"ה:

סו **דבר כו'**. מתני' בפ"ד וכמ"ש בירושלמי פ"ק על מתני' אין תורמין במדה כו' תמן תנינן המונה משובח והמודד משובח ממנו והשוקל משובח משלשתן וכא את אמר כן אריב"ל כאן לתרומה גדולה כאן לתרומת מעשר ותני אלעזר בן גימל כו' ע"ש והביאו תוס' בכל המקומות הנ"ל והר"ש שם:

סז **היה כו' משניהם**. ירושלמי פ"ד שם המונה משובח אר"ה משובח מן התורם מאומד אר"ח בריה דר' הלל מתני' אמרה כן והשוקל משובח משלשתן א"ר חיננא תפתר בשלשתן ולית את ש"מ כלום. והביאו תוס' שם ושם והר"ש שם ולשיטת הרמב"ם ר"ה מוקי כאב"ג וס"ל דמ"מ במדה משובח יותר ור"ח אמר דאתי כרבנן ואסור באומד וער"ש שם:

סח **ות"ח כו'**. גטין ל' ב' ועתוס' שם ד"ה וכי. וי"מ דדוקא כו' (ובזה ס"ל להרמב"ם כהי"מ דהפי' בגמ' דגטין שם חברים דוקא אבל מ"מ מחולק הרמב"ם עם הי"מ שבתוס' שם דהם סברי דאסור לכ"ע מדרבנן אלא דדוקא חברים לא נחשדו וע"ש) ועתוס' שם שתי' עוד בע"א (וע"ל ס"ק קי"ח):

סט **ואם הפריש כו'**. עתוס' דב"ק קט"ו ב' ד"ה הרי כו' וי"ל כו':

ע **ונ"ל כו'**. צ"ע דוקא בדבר שאזיל לאיבוד שא"א להדליקה אבל בשמן לכתחלה לא ובדיעבד דוקא כשעקל בית הבד כרוך עליה כמש"ש וכל היכא כו' ועתוס' שם ד"ה וכל כו' וצ"ע שסתם ועוד דוקא בתרומת מעשר שמותר לכתחלה שלא מן המוקף אבל בתרומה גדולה לא שהוא אסור מדאורייתא וכמ"ש תוס' בגטין שם ד"ה לתרום כו' (וגם המחבר לא ר"ל אלא דבדיעבד תרומתו תרומה) וכמ"ש בתוספתא פ"ח דדמאי להדיא מי שהיו לו עשר חביות של מעשר טבל טמא ראה א' מהן כו':

עא **או שתי מגורות כו'**. כ"ה גירסתו בתוספתא אבל גירסא שלנו בתוספתא תורם מכל אחד ואחד (וע"ל סי' שכ"ה ס"ק ח'):

עב **עושה אדם כו'**. מתני' בפ"ג בד"א כו' ובפ"ד האומר כו' וגמ' רפ"ב דקדושין וש"מ:

עג **אבל התורם כו'**. עתוס' דבכורות י"א א' ד"ה הפודה כו' אבל הריטב"א כתב בקדושין דודאי דמי לה ואיפשיטא הבעיא הנ"ל אע"ג דלא איפשיטא במקומה ועתוס' דקדושין כ"ג ב' ד"ה דאר"ה כו' וי"ל כו' וכ"כ הר"נ בנדרים שם וכ"כ הריטב"א בקדושין שם ומביא ראיה מהך דהכא וכ"כ במש"ל אבל בכ"מ כתב כיון דנפשטה הבעיא שניה בנדרים שם דטובת הנאה כו' ממילא נפשטה גם הבעיא ראשונה ודבריו תמוהין מאד וכבר תמה במש"ל עליו וער"נ בנדרים שם ד"ה אלא אדעתא כו' ול"נ אפי' כו' אלמא ידע דטובת הנאה של תורם ואפ"ה מיבעיא ליה:

עד **וטובת כו'**. שם בעיא ונפשטה וש"מ:

עה **התורם כו' או כו'**. קדושין נ"ב ב' ב"מ כ"ב א' ופי' מש"ש כיצד ל"ד כה"ג דכ"ש לתורם שלא ברשות אלא אפי' כה"ג מהני אם נמצאו יפות:

עו **כדי שיקחם**. ר"ל אפי' בכה"ג וכ"מ שם באריסיה דמרי ב"א ושם בעובדא דסרסיא. ואע"ג דבב"מ שם אמרינן אליבא דאביי דקי"ל כוותיה בדשוייה שליח ואמרינן ה"נ

מסתברא כו' ס"ל להרמב"ם דלפי המסקנא ליתא ממש"ש א"ל אמימר כו' והתניא כו' א"ל הכי א"ר כו' וכן בקדושין בעובדא דסרסיא כו' ולא כמה שדחקו תוס' שם ד"ה אם בדשווייה שליח דפשטא דגמ' לא משמע כן וטעמא משום דמצוה סתמא ניחא ליה כמ"ש בב"מ שם ועב"י:

(**ליקוט**) **התורם כו'**. גירסת הרמב"ם שם ותסברא ועתוס' שם ד"ה ה"ג כו' וה"פ ותסברא והא אתם כו' ר"ל ואמאי צריכין לכלך אצל יפות כו' הא שלוחו כמותו אלא הב"ע כו' אבל באמת א"צ לכ"ז אלא אליבא דתי' דרבא אבל א"צ לתי' דרבא דמצוה שאני וכ"מ בעובדא דקדושין נ"ב ב' דהא שם לא עשאו שליח ודלא כתוס' שם ד"ה אם כו' שדחקו בזה וכתבו וא"כ כו' ואזלי לטעמייהו דגרסי ה"נ מסתברא כו' (ע"כ):

עז **ובזה"ז כו'**. דשכור וסומא הטעם משום דא"י לכוין לתרום מן היפה כמ"ש בתוספתא וירושלמי בפ"ק הביאו הר"ש שם יש מהן מפני כו' הסומא והשכור כו' ובזה"ז א"צ כמ"ש בסנ"ב עמש"ש:

עח **קטן כו'**. פסק כר' יוסי שם וע' בנדה מ"ו ב' (ועיין ש"ך וכ"ה ברמב"ם) ול"נ דהלכה כסתם דלעולם לא הוי תרומה כמש"ש חמשה לא יתרומו ואם כו' ומש"ש קטן שלא כו' הוא פירושא דמתני' הנ"ל דמ"ש קטן אין (תרומתו) תרומה עד אימתי הוא קטן ואמר כל זמן שלא הביא שתי שערות והוא דברי ת"ק שהוא ר"מ שהוא סתם מתני' וכמ"ש בירושלמי שם משום ר"מ והביאו הר"ש שם ואע"ג דקי"ל (מופלא הסמוך לאיש דאורייתא ואף למ"ד דרבנן הא קי"ל) תרומה בזה"ז דרבנן משום הא לא אריא ועתוס' בנדה שם ד"ה אי כו' אלא שדבריהם תמוהים דודאי גירסא של הגמ' משובשת וכמ"ש בתוספתא ובירושלמי שם מאן תני קטן דלא כר' יהודה וש"מ אלא דאעפ"כ תירוצם מוכרח דמ"מ ליסייעי מדברי ר"מ וער"ש שם במתני':

עט **האומר כו'**. עבתוס' דעירובין ל"ב א' ד"ה ר"ש. ולר"ת כו':

פ **וי"א כו'**. טור והוא מדברי תוס' שם ואור"י כו' וכ"כ הרא"ש שם וכהר"ש מפוליזא שם. אבל דברי הטור והרב א"א להולמן דהא בחולין שם אמרינן ומצא תרום וגם דבריהם אינן מובנים וכן מצאתי במש"ל שגם הוא תמה עליהם:

פא **וא"צ כו'**. ואע"ג דבירושלמי פ"ק והביאו הר"ש שם מתני' א' מסיק כאן להלכה כו' דדוקא דיעבד גמ' דידן לא ס"ל הא דירושלמי דברפ"ב דקדושין משמע דאפילו דיעבד לא ממש"ש הואיל כו' אתם ולא שותפין כו' ולא התורם את שאינו שלו ומדקאמר ולא התורם כו' משמע דאפילו דיעבד וכן בגטין נ"ב א' תי' על אפטרופין כאן להאכיל כו'

דלא כמ"ש בירושלמי שם וכן אתי כולהו בכה"ג כגון בשותפין שלא תרם כשיעור וכ"ש לר"ע וער"ש שם וכן באריס כמ"ש בסל"ז אם עד שלא כו':

פב **אם היו ממחין כו'**. ירושלמי והביאו הר"ש שם מה אנן קיימין כו' מה כשיעור כו' ופסק כר' יוסי שהוא מפרש דברי חכמים כמ"ש בפי' שם אלא דהל"ל דוקא כשיעור חברו וי"ל משום דבספ"ק דתמורה תני דברי ר' יוסי בלשון חכמים אבל מ"מ אינו מוכרח דפליגי גמ' אירושלמי די"ל כשיעור חבירו וגם לא ביאר בסתם מהו. ופי' ממחין זע"ז דלא כהר"ש ופי' שכ"א סומך על חבירו ועבה"ג:

פג **ואם לא תרם כו'**. דמש"ש תרומת השני תרומה ר"ל גם השני דר"ע וחכמים ל"פ בראשון כלל ור"י בא לפרש אימתי פליגי או להכריע:

פד **ונ"ל שבזה"ז כו'**. דבריו צ"ע דבמעשר מהו שיעור חבירו ששיעורו מפורש ועש"ך:

פה **אבל לתרומה כו'**. דכולם שוין בשיעורה ואין נ"מ עתה בין עין יפה או כו':

פו **אם שינה כו'**. ירושלמי שם והביא הר"ש ודברי הרמב"ם תמוהין דשם בירושלמי לא אמרו אלא אליבא דר"ל ור"י פליג עליה וכמ"ש בגמ' ברפ"ג דקדושין וגם רבא שני שם אליבא דר"ל בע"א וכבר השיגו הראב"ד וז"ש בהג"ה וי"א כו' וכן הקשה הטור עליו אלא דמה שהקשה ל"ל לביטולו כיון ששינה כבר תי' בר"ש שם דכה"ג ליכא קפידא וע"כ צ"ל כן אליבא דר"ל להירושלמי:

פז **אפטרופסין כו'**. העתיק לשון התוספתא אבל מש"ש בסיפא להאכיל קאי גם אריש וכמ"ש בגטין שם וכמ"ש בח"מ סי' ר"ץ:

פח **הפועלים כו'**. ואפילו בדיעבד כמ"ש בתוספתא שם:

פט **פועל כו'**. כ"ה גירסתו שם אבל גירסא שלנו אם א"ל בע"ה כנוס לי גורני תרומתו תרומה שאין הגורן נכנס אא"כ נתרם וכ"כ הראב"ד:

צ **עובד כוכבים כו' משלו**. קדושין מ"א ב' וכנ"ל ס"ל:

צא **גזרו כו'**. מנחות ס"ז א':

צב **הפריש כו'**. קדושין שם ושבועות כ"ו ב' ועתוס' כגטין ל"א א' ד"ה כך כו' (ונראה דלא פליגי רבנן כו') וד"ה במחשבה כו' (וכן ודאי דבלא דיבור כו') וכ"כ בבכורות נ"ט ובמנחות נ"ד:

(**ליקוט**) **הפריש כו'**. י"ט י"ג וש"מ כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כו' ורבנן ל"פ עליה דאבא אלעזר ב"ג אלא בת"מ ובפ"א דתרומה חמשה לא כו' האלם כו' ואמר בירושלמי משום ברכה דוקא וברפ"ב דקדושין מה להנך שכן כו' ובפ"ג דשבועות (כ"ו ב') משום דהוי תרומה וקדשים ב' כתובים כו' וכ' תוס' בגטין ל"א וש"מ דאף בתרומת מעשר ל"פ רבנן אלא לענין אומד אבל במחשבה ל"פ דקרא כתיב בגופיה ונחשב כו'

וערש"י בגטין שם ד"ה ובמחשבה נותן עיניו בצד זה כו' ותרוייהו נפקי כו' והאי דיליף כו' וכן אמרינן בפ"ק דחולין (ז' א') ודלמא ר"מ נתן עיניו כו' ואע"ג די"ל דדמאי שאני (ועתוס' בחולין שם ו' ב' ד"ה והתיר כו' ואומר ר"ת כו' וכן משמע כו') וכ"מ בתוס' דגטין שם (סד"ה במחשבה) מ"מ אין לחלק וראיה (דבחולין שם מיירי בודאי) מדקאמר שם לא נחשדו כו' ובדמאי מותר כמ"ש בפ"ד דחלה (ער"ש שם במתני' ו' שכתב אע"פ שלא הקלו בדמאי עצמו כדמוכח כו'. וצ"ע) וכ' תוס' שם וש"מ דמ"מ אסור להפריש תרומות ומעשרות בשבת וי"ט כמ"ש בפ"ה די"ט (ל"ו ב' במתני') ואפי' דמאי כמ"ש בפ"ב דשבת (ל"ד א' במתני') ופ"ז דדמאי דע"כ לא שרי ר' יהודה בר"פ כ"א דשבת משום נותן עיניו כו' אלא במדומע אבל לא בטבל ואף במדומע פליג עליה רשב"א בברייתא וכ"ש ת"ק ונראה דת"ק פליג ג"כ ארשב"א ואוסר אף ליתן עינו אף במדומע מדקאמר בגמ' ר"י כרשב"א ס"ל מכלל דת"ק פליג אבל ע"י קריאת שם מע"ש מותר להפריש אף טבל כמ"ש בפ"ז דדמאי וכל זה ה"ה לחלה (ע"כ):

צג **ה"ז נשאל כו'**. עירובין ל' ב' נדרים נ"ט א':

צד **האומר כו'**. ירושלמי ספ"ד אמר מה שלמעלן תרומה מה שלמטן חולין מה שלמטן תרומה מה שלמעלן חולין לדעתו הדבר תלוי:

צה **ונ"ל דבזה"ז כו'**. דכל מה שתורם הוי מהרע ועתוס' דיבמות פ"ט א' ד"ה אין. ועוד אר"י כו':

צו **ומיהו כו'**. דהם מותרין אפילו בטומאה כמ"ש בסעיף ס"ז וכ"ש במעשר עני:

צז **הקישות כו'**. מתני' ספ"ב וכת"ק:

צח **שנאמר שנה שנה**. גמרא ר"פ בתרא דבכורות:

צט **וכן אם ליקט אתרוג כו'**. ברייתא וגמרא שם (בר"ה י"ד ט"ו):

ק **מפני כו'**. מתני' שם (בריש ר"ה) וגמ' (י"ב א') תנא לירקות ולמעשרות כו':

קא **אין תורמין כו'**. דלקוח הוא מדרבנן כמ"ש בפ"ז דב"מ (פ"ח) ואין תורמין מד"ת על ד"ס ומד"ס על ד"ת כמ"ש בתוספתא אין תורמין מפירות א"י על פירות סוריא ולא כו' כנ"ל (בס"ק כ"א) ובמנחות ל"א א' קסבר אין קנין כו':

קב **אין תורמין שבלים כו'**. ירושלמי ספ"ק ר"א בשם רשב"ל ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן ממה שהוא מצוה את הלוי לתרום מן הגמור הדא אמר שאסור ליתן לו שבלין אבל משמע דאף על עצמו אסור לתרום וכמ"ש במתני' ספ"ק דחלה ואינן ניטלין כו' וע' סעיף נ"ד (ונשמט בטוש"ע שם עוד בבא ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו וכמ"ש במתני' ספ"א דתרומות והעתיקה הרמב"ם):

(**ליקוט**) **אין תורמין שבלים כו'**. ספרי פ' קרח כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב למה נאמר לפי שהוא אומר והרמותם ממנו שומע אני יתרום שבולין על חטין וענבים על יין וזיתים על שמן ת"ל כדגן מן הגרן מן הגמור מכאן אמרו התבואה משימרח והיין משיקפה והשמן משירד לבור (ע"כ):

קג **מתאנים כו' עד במדה**. איתא ג"כ במנחות נ"ד ב':

קד **על החטים אלא לפי חשבון**. כצ"ל וכ"ה בתוספתא שם וכ"כ כ"מ ע"ש:

קה **ובכל אלו כו'**. כנ"ל סנ"ג:

קו **ונ"ל כו'**. כנ"ל סנ"ב:

קז **אין כו' אבל כו'**. כר' ישמעאל בר"י בתוספתא פ"ד דמילתיה כרבנן כמש"ש ובב"ב פ"ד ואע"ג דבתוספתא שם מתיר חומץ על יין לפי חשבון ט"ס הוא וכן משמע בגמרא דב"ב שם דקאמר שהוא מהרע על היפה:

קח **התורם כו'**. צ"ע דהא מתני' זו אתיא כרבי וכ"ה בתוספתא שם התורם חבית כו' דברי רבי שרבי אומר יין כו' ומ"מ הלכה כרבנן ואע"ג דסתם כאן במתני' כוותיה סתמא דספ"ב אתיא כריב"י כמ"ש בירושלמי ספ"ב מתני' דריב"י דא"ר ישמעאל בר"י משום אביו תורמין מן היין על החומץ אבל לא מן החומץ על היין עבר ותרם תרומתו תרומה ר' אומר יין וחומץ שני מינין אין תורמין ולא מעשרין מזה על זה כו' ואע"ג דתניא הבודק כו' ופליגי ר"י וריב"ל בב"ב צ"ו א' ההיא אתי אפילו לרבנן משום דלא נתכוין להפריש אלא יין וכמ"ש בתוספתא שם וחכ"א מין א' היה בלבו לתרום יין על יין מה שבידו חומץ אין תרומה כו' היה בודק כו' וכ"כ תוס' בב"ב פ"ד ב' ד"ה יין כו' וי"ל דמתני' נמי הכי מיירי וא"צ לומר דסתמא דמתני' סתרי אהדדי וההיא דתוספתא מיירי שהיה בלבו לתרום אף מהחומץ והרמב"ם כתב לשון מתני' וער"ש שם ותוס' ביבמות פ"ט א' ד"ה קישות כו':

קט **אחר כו'**. ע"ל סעיף י"ט:

קי **מהנשאר**. ער"ש בפ"ז דדמאי מתני' ד' ד"ה עשרה כו' וכ"כ תוס' על מתני' זו בכמה מקומות ע"ש ושם:

קיא **ומותר כו'**. ספרי פ' קרח ואכלתם אותו בכל מקום אפי' בקבר שהיה בדין הואיל ותרומה קרויה תרומה ומ"ר קרוי תרומה כו' וכ"ה ביבמות פ"ו ב' ובספרי ובספרי זוטא שאכילתו הוא כאכילת חולין לכ"ד ע"ש:

קיב **אבל כו' או כו'**. דבריו מגומגמין דהא קי"ל בגמרא שם אפילו בשני עדים וכמ"ש בא"ה סי' י"ז סנ"ו:

קיג **לוים כו'**. ספרי זוטא שם אין לי אלא מעשר לוים שנוטלין מאחרים מישראל מנין אתה מרבה מעשר לוים שלהן ר"ל שחייבים להפריש מעשר וליתן ת"מ לכהן כמ"ש ברישא שם יכול שאין לחייב תרומה אלא מעשר ישראל מעשר גוים וגרים כו' ת"ל כו' אין לי כו' ת"ל מעשר מן המעשר. ובספרי שם כן תרימו גם אתם למה נאמר לפי שהוא אומר ואל הלוים תדבר כי תקחו מאת בני ישראל נותנין מעשר ללוים ואין לוים נותנין מעשר ללוים הואיל ואין נותנין מעשר ללוים שומע אני יהא אוכלין אותו בטבלו ת"ל כן תרימו גם אתם תרומת ה' רש"א א"צ ומה חלה שאינה נוהגת בכל הפירות נוהגת בפירות כהנים מ"ר שנוהג בכל הפירות אינו דין שינהוג בפירות כהנים ומה ת"ל כן תרימו גם אתם א"ל אלא מעשר של ישראל מעשר של עצמן מנין ת"ל כן תרימו גם אתם ר"ל דת"ק יליף מכן תרימו שעכ"פ צריכין להפריש מעשר משדותיהם ולהרים ממנו תרומת מעשר ורש"א שצריכין להפריש מעשר א"צ אלא להרים ת"מ ממנו:

(**ליקוט**) **לוים וכהנים כו'**. תוס' דחולין ל"ז ב' ד"ה שלא כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **לוים וכהנים כו'**. מכות י"ט ב' רי"א כהן שעלתה כו' (ע"כ):

קיד **וכן הכהנים כו'**. כמש"ש בחלה ול"ק חלה אלא משום שר"ל ק"ו ועד"ר שם:

(**ליקוט**) **וכן הכהנים כו'**. וכן בחלה כמ"ש בקדושין מ"ו ב' שאני התם כו' וקסבר כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **וכן הכהנים כו'**. ב"ב פ"א ב' ודלמא כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **וכן הכהנים כו'** ערש"י בבכורות י"א ב' ד"ה ואותו אבי כו' וה"ה כו' ועמש"ש ובמ"א (ע"כ):

(ליקוט) ערש"י בקדושין נ"ח א' ד"ה כמי שהורמו כו' וש"מ (ע"כ):

קטו **והם לעצמן**. כמ"ש בסעיף ס"ט ועבה"ג:

קטז **אין כו' וכן כו'**. חולין קל"א א' ושאר מתנות כהונה כו' ושם ב' כגון הזרוע כו' מ"ר דלוי הוא כו' אלא כגון כו' ולא פריך אלא למה מוציאין מלוי לכהן אבל מכהן לכהן ניחא:

קיז **אע"פ כו'**. לשון התוספתא דתרומות:

קיח **מעשרין כו'**. כ"מ בירושלמי פ"ב דתרומות תמן תנינן התורם את הבור ואמר ה"ז תרומה ע"מ שתעלה שלום מן השבר כו' תני אר"י בר"א בתרומה גדולה שהיא צריכה לתרום מן המוקף אבל בתרומת מעשר אפילו שאר כל הדברים שלום הן היה תורם תרומה ות"מ כא' אינה שלום יהודה בר' אומר לא עלתה ע"ד של זה לעבור על ד"ת להקדים ת"מ לתרומה גדולה ופריך שם על סברא זו לא עלתה כו' ואם איתא הא אין יכול להפריש תרומת מעשר עד שיקרא מעשר כמ"ש בפ"ה דדמאי. וער"ש בסוף טבול יום:

(**ליקוט**) **מעשרין כו' וא"צ כו'**. יבמות צ"ג א' דר' ינאי כו' ותרומה לא היה צריך להפריש כמ"ש (בירושלמי פ"ג דמעשרות) א"א לגורן שתעקר עד שיתרם וז"ש שקל עשר כו' וז"ש כאן מעשרין בסתמא אפילו ת"ח אף שבת"מ אסור ועתוס' שם ב' ד"ה אלא שרחקו עצמן בזה ותוס' אזלי לשיטתן שגם בת"מ חילקו בין חול לשבת אבל הרמב"ם לא ס"ל כן ועסכ"ד בהג"ה (ע"כ):

(**ליקוט**) **מעשרין כו'**. מתני' בספ"ג דגטין ל"א א' המניח כו' ועתוס' שם ד"ה המניח כו' ואזלי לשיטתייהו בתוס' שם ל' ב' בד"ה וכי נחשדו כו' וי"ל מדרבנן כו' והא דקאמר רשאי כו' אבל הרמב"ם לשיטתו שפי' כי"מ בתוס' שם (לאו דוקא כנ"ל בס"ק ס"ח) ולא חילק בין שבת לי"ט ותרומות דמתני' היינו תרומת מעשר (ע"כ):

קיט **אבל כו'**. בכורות נ"ד א' ובירושלמי פ"ב כמה פעמים אין תורמין ולא מעשרין מזה כו' ע"ש:

קכ **ולא מן כו'**. מנחות ל"א א'. ובהרבה מקומות דלמא אתי לעשורי מן החיוב כו' וז"ש ואם עישר כו' דאל"כ לא הוי גזרינן:

קכא **כל שאמרנו כו' כל שאמרנו כו'**. בספרי יליף זה מזה וכן למד מקרא דמעשר על תרומה וכן להיפך ע"ש בכמה מקומות נלאתי לכותבן וכן בירושלמי ובגמ' בכמה מקומות:

קכב **השקדים כו'**. וכן פי' תוס' בחולין שם ע"ש ובעירובין כ"ח ב' וש"מ:

קכג **אין מעשרין כו'**. ספרי שם ואמרת אלהם בהרימכם ה"ז אזהרה לב"ד של לוים שלא יהו תורמין אותו אלא מן המובחר. וה"ה למעשר עצמו כמ"ש בסע"ב:

קכד **אלא כו' וכל המדקדק כו'**. ע"ל סכ"ד וה"ה במעשר דחד טעמא להו ששיעורם מפורש בתורה והמרבה כו':

קכה **המפריש כו'**. כמ"ש בפירושו שם וכגירסתו שם אבל לא ממקום אחר ופירושו דחוק אבל גירסא שלנו למקום אחר ועפי' ר"ש שם וכן כל הסוגיא של הירושלמי שם כגי' זו ע"ש:

קכו **המפריש כו'**. מתני' י"א פ"ה דמ"ש וער"ש שם ד"ה מלברכך כו' ותוספתא פ"ג היה הולך להפריש תרומה ומ"ר ומ"ש מאמתי מברך כו' כנ"ל (בס"ק כ"א):

קכז **ואם הפריש כו'**. תוספתא פ"ו דברכות היה מהלך להפריש תרומה ומעשרות כו' כנ"ל:

קכח **ולא סח**. שם ועמ"ש בא"ח סי' ח' סי"ב וסי"ג:

קכט **אשכול כו'**. ירושלמי שם מיישא תני רמון שנקרח בו אפילו פרידה א' כולה חיבור למעשר אשכול שבישל בו אפילו גרגר יחידי כולו חיבור למעשרות א"ר חנינא פושטו הוא לן כל אותו הגפן כל אותו המין חזרו ופושטו כל אותו הרוח ר"י ב"ר בון בון אומר כל אותו הכרם היה כרם קטן ועשאו גדול גדול ועשאו קטן אחד ועשאו שנים שנים ועשאן אחד. בעיא היא. ופסק כר"ח ואיני יודע למה כי אין שיטתו כן (אלא כמ"ד הנאמר באחרונה כמ"ש בפירשו בפרק ב' דסוטה) ואפשר שמפרש שמ"ש היה כרם קטן כו' קושיא היא:

קל **שמרי כו' ואם כו' אע"פ כו'**. ב"ב צ"ו צ"ז וביותר מכדי כו' והתנן המתמד כו' ועתוס' שם ד"ה ה"ה כו':

קלא **ואינו מפריש כו'**. מתני' ד' פ"ה דמעשרות:

(**ליקוט**) **ואינו מפריש כו'**. ירושלמי שם (על המתני' ו') מהו מוציא מעשרות הא תרומה לא שהתורם בלבו על הקוטעין ועל הצדדין ועל מה שבתוך התבן (ע"כ)

קלב **ואע"פ כו'**. ב"ב צ"ז א' בעא מיניה כו':

קלג **כגון תבואה כו'**. שם מתני' ו':

קלד **ומשתגמר כו'**. ואע"ג דאמרינן בב"מ פ"ח א' אין הטבל כו' שם אמר מדאורייתא ומדאורייתא קובע ומתחייב הכל א' כמש"ש אר"י אין הטבל מתחייב כו' ורי"א אפילו חצר קובעת ולכן קודם שיראה פני הבית וחצר מותר אפי' באכילת קבע בכל ענין אלא דמדרבנן אסור באכילת קבע לאדם ובמוליך לשוק אסור אפי' אכילת עראי מדרבנן שנקבע מדרבנן אבל מד"ת אין חילוק רשב"א סי' שס"א וע"ש בביאור הסוגיא וע"ש תוס' ד"ה עד שיראה כו' וי"ל דמודה כו'. ונראה מ"ש אין הטבל כו' אפילו בכל הששה דברים דסעיף פ"ג לבד בית וכ"כ הרמב"ם רפ"ד והוא פלוגתא בירושלמי [פ"ב ופ"ג ורפ"ד] א"ר יוחנן מקח ושבת וחצר אינן תורה ר' אמי בשם ר"ל המחוור שבכולן זו חצר בית שימירה ופסק הרמב"ם כרשב"ל משום דסוגיא דגמ' הנ"ל אף ר"י ס"ל כן וסוגיא דירושלמי מוחלפת מגמ' דידן וזה שפריך גמ' שם הא לוקח חייב ומה שפריך ממ"ש משיפקסו כו' פי' הרשב"א כיון דמדאורייתא פטור לגמרי היאך מחייבי רבנן אפילו עראי. ואף דתנן במתני' בד"א במוליך לשוק כו' והיאך מספקא לגמ' נ"ל דמספקא להו אם מ"ש בד"א קאי אכולה מתני' או אסיפא אירק ומיהו במסקנא קאי אכולה מתני' וכל השקלא וטריא שם בדאורייתא ולכן השמיטה הרמב"ם כאן אבל הראב"ד ס"ל אף מדרבנן ולכן השיגו כאן אבל דבריו אינן מובנים שהרכיב דגן תירוש ויצהר יחד ועתוס' בסוגיא שם והר"ש במתני' שם ורשב"א שם:

קלה **עד שיקבעו כו'**. מתני' עד שהוא מגיע לביתו וא' מהדברים הקובעים נקט מתני' וע' ספ"ג וכמ"ש בספ"ד די"ט שכל הקובעין הן אחר גמר מלאכה ועתוס' שם ל"ה א' ד"ה אחד שבת כו':

קלו **א' משהה כו'**. ירושלמי רפ"ד אור טובל מקח טובל מלח טובלת תרומה טובלת שבת טובל חצר בית שמירה טובלת. וכולן מפורשין במתני' שם. והראב"ד השיגו דלמה לא חשיב שבעה הכובש. ואינה קושיא דכובש ומולח נחשבין לאחד כמ"ש (חולין צ"ז ב' וש"מ) כבוש ה"ה כמבושל מליח כרותח וכמו שאינו חושב רותח דצלי ומבושל לשנים וכן בירושלמי הנ"ל:

קלז **וכולן כו'**. ספ"ד די"ט וסובר דה"ה לאור ומלה ולכאורה בספ"ק דקאמר אבל לא יתן לקדירה כו' משמע דאפילו קודם גמר מלאכה אלא שהר"ש תירץ שם ע"ש בד"ה אבל כו' דכיון כו' א"נ כו':

קלח **כיצד פירות שדעתו כו'**. כנ"ל בסעיף שקדם:

קלט **נכנסו לבית**. וה"ה לחצר ואף מדאורייתא כר' יוחנן וכמ"ש הרמב"ם בפ"ד כשם שהבית קובע למעשר כך החצר קובעת למעשר כו' [כמו שכ' כש"ע כאן] אלא משום דחצר בעינן המשתמרת כמ"ש בירושלמי הנ"ל ובגמרא דב"מ שם ובמתני' פ"ג דמעשרות ולא נחית כאן לפליגי בהכי ונקט בית ובפ"ד ביאר ודברי כ"מ תמוהין שדייק מכאן דהרמב"ם פסק כר' ינאי דהא כאן לא חשיב דאורייתא דהא נקט כל הששה דברים ואינן דאורייתא רק בית כנ"ל:

קמ **שלו**. ירושלמי פ"ב והביאו הר"ש שם מתני' ב' הדא אמרה כו':

קמא **דרך השער**. ב"מ שם ורפ"ו דברכות:

קמב **וכן אם כו'**. ר"ל אחר שנגמרה מלאכתן ואסור אפילו עראי וז"ש לא יאכל כו' דכל הסעיף זה מיירי באכילת עראי:

קמג **הכניסן לבית כו'**. קאי אלמעלה דבית קובעת ולא מיירי במכרן כו'. והוא דין הנ"ל דבית אינה קובעת קודם גמר מלאכה:

קמד **התחיל לגמור כו'**. ב"מ שם ועתוס' שם ד"ה לא משיפקסו כו' ואמר התחיל כמש"ו משיתחיל לשפשף אחת כו' וכמ"ש מכי אתחיל כו':

קמה **וכן כו' חוץ מכלכלת כו'**. מתני' ד' פ"ב וכרבנן:

קמו **מותר להערים כו'**. פ"ה דברכות ופ"ק דפסחים ופ"ג דע"ז ופ"ו דמנחות ופ"ב דנדה וערש"י ותוס' שם ושם דוקא בהמתו מותר אכילת קבע אבל לאדם דוקא עראי וכמ"ש בפ"ק די"ט י"ג א' הכניס שבלין כו' ודלא כה"ר אפרים שכתב דאף לאדם מותר בכה"ג

אף קבע מחמת הסוגיא דמנחות ועתוס' שם וכן שאר סוגיות הנ"ל משמע כר' אפרים אלא שתוס' ורש"י תירצו ויישבו הכל ורשב"א סי' שס"א הסכים לר' אפרים והא דקאמר בהמתו אמערים קאי שמערים שעושה בשביל בהמתו כדי שלא יראה כגוזל את השבט והא דפ"ק די"ט התם לאכול בעודו בשבלין דוקא עראי שאפשר שיתחייבו שיוציאם וימרח ויכניסם אבל אם זרה בבית מותר אפילו בקבע ע"ש. אבל דעת תוס' עיקר וכן משמע לשון הרמב"ם דקאמר שתהיה בהמתו כו' וזורה כו' דוקא מעט:

קמז **שהרי כו'**. ר"ל קושית תוס' בב"מ שם ד"ה לא משיפקסו כו' ותימא כו' וחילקו בין חטין ושעורין לקשואין ודלועין ע"ש אבל הוא חילק דבסעיף שקדם מתחיל לגמור הכל משא"כ כאן:

קמח **הגומר כו'**. ירושלמי רפ"ד כבש ושלק שלא מדעת בעלים פלוגתא דר"י ור"ל דאתפלגון הממרח כריו של חבירו שלא מדעתו ריי"א נטבלו ור"ל אמר לא נטבלו א"ר יודן תמן אפשר לו שלא לכבוש ופסק הרמב"ם כסברא ראשונה דס"ל דברי ר' יודן דחייא הוא וכ' וכן הקובע בא' מששה דברים כו' ועש"ך:

קמט **היין כו'**. אע"ג דבע"ז דייק ממתני' קיפוי דבור פ' כמסקנא דגמרא שם דמתני' כת"ק אבל ר"ע סובר קיפוי דחבית ופ' כר"ע משום דבב"מ צ"ב ב' סוגיא דגמ' כוותיה:

(**ליקוט**) **ע"פ החבית**. צ"ע למה פסק כר"ע וסתם מתני' בפ"ד דמעשרות ג"כ כת"ק שהוא כבור קטן וכ"כ בעצמו וכמש"ל בסעיף פ"ז (ע"כ):

קנ **אבל כו'**. מתני' קפ"א וס"ל דקיפוי לא מהני שם:

קנא **תבשיל צונן**. ירושלמי שם בלא כך אין האור טובל תפתר בתבשיל צונן והביאו הר"מ והר"ש שם:

קנב **אבל לא כו'**. ר"ל אפילו לריקנית כמ"ש בירושלמי שם לקדירה חייב אר"א לקדירה ריקנית ומתני' אמרה כן המקפה לתבשיל פטור לקדירה חייב מפני שהוא כבור קטן וכ"כ הרמב"ם והר"ש במתני' שם:

קנג **ומותר להאכיל כו'**. ר"ל אפילו נגמר מלאכתו ובתוספתא (פ"ב דמעשרות) רשב"א אומר אין בהמה אוכלת עראי בחצר וסובר דרבנן פליגי עליה וע' בהשגות שם:

(**ליקוט**) **ומותר להאכיל כו'**. מתני' ד' פ"ג והחרובים כו' ומפרש שכבר נגמרה מלאכתו דאם לא כן אף לאדם מותר דהא עראי הוא כמ"ש מפני שהוא כו' ואפילו הכי מותר לבהמה ובירושלמי שם ר"י בן שאול בשם רבי אין אוכלין על המוקצה אלא על מקומו דשלא במקומו הוי כנגמר מלאכתו ואמר שם מותיב ר"י בן שאול לרבי והתנינן החרובין עד שלא כינסן לראש הגג א"ל לא תתיבני חרובין חרובין מאכל בהמה הן ואין ר"ל דאינו

מאכל אדם דא"כ פטורין מן המעשר כנ"ל סעיף י"ג אלא ר"ל דמאכיל לבהמה ומותר עראי וער"ש שם במתני' א' ד"ה בני ביתו ומתני' ד' ד"ה עד שלא כו' וד"ה מוריד כו' שפירש דוקא בשלא נגמרה מלאכתו וע"ש (ע"כ):

קנד **ומאכיל פקיעי כו'**. תוספתא פ"ב דמעשרות כנ"ל:

קנה **אבל כו'**. שד"ה היא:

קנו **אע"פ שיצא כו'**. ספ"ד די"ט:

קנז **הלוקח כו'**. כמ"ש. בספ"ג:

קנח **תלושין**. רפ"ה לקח כו' ופ"ב מתני' ו':

קנט **ומאימתי כו'**. מסקנא דירושלמי פ"ג הדא אמרה דמים כמקח הן:

קס **או שלקח כו'**. כ"ה גי' רמב"ם במתני' שם לקח לשלוח כו' וכ"כ בפי' שם אבל גי' הר"ש לקט כגי' שלנו ועתי"ט שם שהאריך בזה:

קסא **זה לקצות כו'**. כן איפסיק בספ"ד די"ט וכנ"ל ספ"ג:

קסב **שאין כו'**. ירושלמי שם שמואל אמר דר"מ היא דרמ"א אין מתנה כמכר אר"י ד"ה היא אשאלית לאילון דר' ינאי ואמרין נהיגין הוינן יהבין אילין לאילין בחקלא ואכלין ולא מתקנין מאי כדין כמ"ד מאליהין קבלו את המעשרות ואזיל הרמב"ם לשיטתו שכן ס"ל כמ"ש בס"ב:

קסג **בין בתלושין כו'**. מתני' שם ומחוברין ירושלמי פ"ג הביא הר"ש שם מתני' ג' מפרש בירושלמי כו':

קסד **והוא כו' ואע"פ כו' שאין כו'**. למד זה ממתני א' שם המעביר כו' ולקצות לא נגמרה מלאכתו כנ"ל וע' בפי' שם ואם יש כו' לפי שאין ראוי כו' וכמ"ש בסקי"ט דאי משום מקח אין המקח קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו כנ"ל וער"ש שם שדחק בזה וס"ל להרמב"ם דגם רישא בזמן שא"ל מזונות כו' ג"כ בדבר שלא נגמרה מלאכתו דגבי פועלים א"צ כניסה לבית והוי כמוליך לשוק ודייק זה מדקאמר לקצות. ואינו מוכרח דנקט משום סיפא ומשום בניו וב"ב ולכן תני סיפא המוציא פועליו לשדה ואפי' בדבר שנגמרה מלאכתו וצ"ע:

קסה **אבל המעשן כו'**. בעיא בירושלמי פ"ו דנדרים לענין מעשר וש"ד:

קסו **הנותן כו'**. ירושלמי רפ"ד וכנ"ל ספ"ז:

קסז **או כו'**. מתני' ספ"ק:

קסח **מזג כו' נקבע**. כמ"ש בפי' שם שחמין קובע משום אור אבל בפ"ק דשבת (י"א ב') אמרינן מפני שהוא מחזיר את המותר וכן אמרינן בירושלמי כאן א"ר יוחנן על החמין חייב שהוא קבע על הצונן פטור שהוא עראי יכול הוא מחזרתיה דאר"י בשם ר"ז ר"י

ור"ז בשם ר"א אף במה שבלגין לא נטבל מפני שהוא עתיד להחזירו בדבר שלא נגמרה מלאכתו וכן משמע מסדור המתני' שם דברישא זיתים מן המעטן וסיפא המקלף המולל כו' הכל משום קבע ועראי הוא וכן פי' הר"ש שם:

קסט **ואצ"ל כו'**. כנ"ל בסעיף שקדם ובסק"ב:

קע **הסוחט כו'**. ירושלמי שם ר"ז ר"ח בר אשי בשם רב אשכול שסחטו לכוס נטבל לתמחוי לא נטבל:

קעא **התורם כו'**. עמ"ש בסעיף ק"ל וצ"ע:

קעב **פירות כו'**. ירושלמי פ"ב פירות שליקטן שלא לצורך שבת וקדש עליהן השבת רי"א השבת טובלת רשב"ל אומר אין השבת טובלת וקי"ל כר"י וכן משמע בספ"ד די"ט שבת לאפוקי מדהלל כו' וקדש כו' (וע"ל ס"ק קע"ה בליקוט):

קעג **תינוקות כו'**. לפי מ"ש בס' שקדם א"צ לזה ובירושלמי שם והביאו הר"ש שם קאמר דמתני' קמ"ל דבע"ש מותר אכילת עראי ע"ש:

קעד **תאנה כו'**. מתני' שם וכמ"ש בירושלמי שם ר"א בן אנטיגנוס בשם ר"א דר"י תפתר בתאנה המיוחדת לשבת כו':

קעה **היה כו' ואם כו'**. כגירסא שלנו בסיפא ריי"א יגמור [וכמ"ש הרמב"ם בפי' שם ודברי כ"מ תמוהין ודברי תי"ט ביותר] וכן גורס בפ"ד די"ט שם ולא כשאמר ר"י יגמור כו'. אבל צ"ע היאך אי קושית הגמ' שם ורמינהי היה כו' וכ"מ בירושלמי דתרומות שם ובפ"ג דמעשרות מ"ט דר"א משום שהתחיל בהיתר תני ר"נ אומר לא שאמר ר"א משום שהתחיל בהיתר אלא שרא"א ימתין עד מ"ש או עד שיצא חוץ לחצר ויגמור. ועיקר דין זה צ"ע דהא בלא"ה שבת קבע כמ"ש בסעיף קי"א וכן הקשה הר"ש שם ותוס' תירצו שם ד"ה ר"א בתי' השני באשכול שלא נגמרה מלאכתו וכן משמע בגמ' דפריך ורמינהי כו' ולפ"ז צ"ל דבין ר"א בין ר"י ס"ל דחצר ושבת קובעין בדבר שלא נגמרה מלאכתו וא"כ לדידן ליתא לדין זה והר"ש שם תי' כיון שהתחיל בהיתר אבל בירושלמי הנ"ל פליג ר"נ ע"ז וצריך לדחוק דה"ק לא משום שהתחיל בהיתר יגמור בשבת ובחצר אלא ימתין כו' וסוגיא דספ"ד די"ט צ"ל דס"ד דבשבת ובחצר יגמור ע"כ מיירי בדבר שלא נגמרה מלאכתו וכדברי ר"נ הנ"ל דמשום דהתחיל בהיתר א"א שיגמור בשבת ומ"ש יגמור ל"ד אלא משום ר"י דאפ"ה לא יגמור ומשני התם כדקתני כו' ואפילו בנגמרה מלאכתו ומשום דהתחיל בהיתר כצ"ל לדעת הרמב"ם. אבל אין הלשון של הירושלמי משמע כן אלא דברי ר' נתן כר"ל דאין שבת קובע לאחר שבת אלא בייחדן לשבת וכ"ה הסוגיא די"ט שם וערש"י שם ל"ד ב' ד"ה שבת קובעת כו' ועתוס' שם ד"ה תינוקת כו' וד"ה ר"א הנ"ל

בתי' הראשון ובשבת אסור לאכול אפילו לא ייחדן כמ"ש רש"י שם וז"ש בגמ' שם כיון דכתיב וקראת כו' ומ"מ י"ל דלא קי"ל כן כמש"ש בדברי ר' יוחנן שבת לאפוקי כו' ור"י כשיטתו ולא ס"ל הא דר' נתן: (ליקוט) עמש"ש דגמ' דידן ס"ל כר"ל וכ"ד רש"י ותוס' ומש"ש וקדש עליו היום הלל לעצמו אוסר היינו ג"כ לשבת עצמו וכמ"ש במתני' היה אוכל באשכול כו' (ע"כ):

קעו **ואפילו פירות כו'**. כחכמים דפליגי על ר"ע וכמ"ש (בירושלמי) ברפ"ה דמעשרות העוקר שתלים כו' ר' אבהו בשם ר"ל ר"ע היא דתנינן תמן נוטל מן הגורן וזורע ופטור מן המעשרות עד שימרח דר"ע ר' חייא בשם ר' יוחנן ד"ה היא מודים חכמים לר"ע בשתלים חטים גמר מלאכה שתלים אינן גמר מלאכה וכ' הרמב"ם בפי' שם וז"ש בד"א כו':

קעז **אם נתכוין כו'**. כמש"ש לזרע וער"מ בפי' שם ופלוגתא היא בירושלמי שם א"ר מנא ל"ש אלא לזרע הא לוכל פטור ר"ח בשם ר' יוחנן לא שנייא בין לזרע בין לוכל חייב מפני שהיא גורנן ופ' כר' מנא דפשטא דמתני' משמע כוותיה:

קעח **ולחבר**. ירושלמי שם והביאו הר"ש שם:

קעט **ואסור כו'**. דלא כר' יוסי בפ"ג וכמ"ש הרמב"ם בפי' ובירושלמי שם ארשב"ג שלח לי ר' יוסי ברבי אתרוג וא"ל זה בא בידו מקסרין ולמדתי בו ג' דברים שהוא ודאי ושהוא טמא ושלא בא בידי אחר כו' שאילו בא בידו אחר היה מעשר מזה על זה ויעשר ממנו עליו דו חשש להדא דבר קפרא דב"ק אמר אין דרך ב"א להיות משלחין לחביריהן דברים חסרים ולא מתני' היא ר' יוסי מתיר ובלבד שיודיענו אתא מימר לך אע"ג דו פליג על רבנן לא עבד עובדא כוותיה וז"ש ואפילו חבר לחבר ושם בפ"א דדמאי ר' ירמיה שלח לר"ז חדא מסאנא דתאנים דלא מתקנא והוה ר' ירמיה סבר מימר מה ר"ז מיכול דלא מתקנא והוה ר"ז סבר מימר מה אפשר דר"י משלחא לי מילא דלא מתקנא בין דין לדין אתאכלת טבלא כו' וז"ש שמא כו':

קפ **אין פורעין כו'**. עבה"ג ועמ"ש בסעיף ק"א: (ליקוט) אין כו'. חולין קל"א א' גיטין מ"ד א' וב"מ ק"א א' ומקבל כחוכר כו' ועתוס' שם ד"ה סברוה כו' ובחוכר מן הדין כו' (ע"כ):

קפא **והמקבל כו'**. פ' כר"י משום דשקלו וטרו אליביה בב"מ ק"א א': (ליקוט) והמקבל כו'. מפרש כפירש"י בב"מ ק"א א' ד"ה יש קנין וא"נ אין קנין כו' אבל תוס' מפרשים שם דוקא משום דיש קנין מקבל לאו כחוכר דמי וחדא מילתא היא יש קנין כו' ומקבל כו' ע"ש בד"ה סברוה כו' כך נראה לר"י לפרש כו' וכ"כ בסה"ת וע"ש שהביא גם שיטת ר"ת. ופ' הרמב"ם כר"י שאינו חולק על ת"ק וכ"כ תוס' שם ועוד מדשקלו וטרו אליביה

וכמ"ש בפט"ו דשבת (קי"ב. מדקמתרץ ר' יוחנן כו') וכ"כ הרמב"ם כ"ז בפירושו במתני' שם (ע"כ):

קפב **כהן כו'**. מתני' ספ"ק דפאה וירושלמי הביאו הר"ש שם ותוספתא פ"ז דדמאי כנ"ל:

קפג **בא' בתשרי כו'**. מתני' ריש ר"ה וגמ' שם י"ב א' תנא כו' ותנא דידן כו':

קפד **תבואה כו'**. עסי' רצ"ז ס"ג הזרעונים מתחלקים כו':

קפה **כיצד כו'**. גמ' שם:

קפו **וכן כו'** שם י"ד ב' ט"ו א' ב':

קפז **הירק כו'**. שם י"ב א' י"ג ב':

קפח **כיצד כו'**. שם:

קפט **וכן האתרוג כו' כיצד כו'**. שם י"ד ב':

קצ **בין כו'**. כרבותינו שם ט"ו א' משום דסתם מתני' דפ"ג דסוכה (ל"ט א') כוותייהו:

קצא **ואע"פ כו'**. שם ט"ו ב' וס"ל דר"י אמר אפי' לרבותינו ומ"ש בין לשביעית היינו לקדושת שביעית וביעור אבל הראב"ד השיגו וכתב שדבריו מבולבלים ופסק כרבן גמליאל דר' יוחנן ור"ל ורבה ור"ה כולהו ס"ל כוותיה:

קצב **האביונות כו'**. ירושלמי ספ"ד דמעשרות אביונות נותנין עליהן חומרי אילן וחומרי זרעים וליידה מילה שאם היתה שניה נכנסת לשלישית שהוא מפריש ופודהו ונותנו לעני. והראב"ד השיגו דהוא כב"ש בברכות ל"ו והרמב"ם (סבר) שהוא אף לב"ה מדקאמר וליידה מילה. כ"מ. ואין מוכרח משום דאיירי שם לענין מעשר אמר וליידה כו':

קצג **פירות כו'**. ספ"ב דמכשירין וכמ"ש בפי' שם [ועפ"ד דידים מתני' ג' א"ל ר"י כו' שאתה מחמיר כו' וער"מ שם והיות ר"א כו'] אבל הראב"ד השיגו מהא דר"ע בר"ה י"ד ועתוס' שם ד"ה ונהג כו' ופי' כפי' הר"ש שם:

קצד **וכן פירות כו'**. ר"ל דלא כר"ע ודבריו תמוהין (אפי' אם נאמר בדין הקודם כמ"ש הכ"מ בשם הרי"ק):

קצה **פירות כו'**. ירושלמי פ"ב דמעשרות ראשון מהו שיטבול מה אנן קיימין אם בכרי שנתמרח ד"ה אסור אם במ"ר שהקדימו בשבלין ד"ה מותר אלא כינן קיימין בתמרים והוא עתיד לדורסן גרוגרות והוא עתיד לדושן והפריש מהן תרומה גרולה ונמלך מהן להניחן כמות שהן ועבר והפריש מהן ראשון אין תימר למפרע נטבלו תרומה שהוא טובל ואין תימר מכאן ולהבא ראשון הוא שהוא טובל ופסק לקולא דס"ל דנפשטה הבעיא דאמר שם הלוקח תמרים והוא עתיד לדורסן גרוגרת והוא עתיד לדושן אסור לוכל מהן עראי ומתקן רמאי דר"מ וחכ"א אוכל מהן עראי ומתקן ודאי אבל אין ענין להבעיא כלל ע"ש:

קצו **אבל כו'**. כנ"ל ובגמרא דיבמות פ"ו א':

קצז **לא חייבו כו'**. ירושלמי רפ"ה דמ"ש אבל דבריו תמוהים דשם ל"ק אלא בשל עובד כוכבים ועמ"ש בסי' רצ"ד ס"ז וכ"מ ברשב"א בפ"ז דב"ק ע"ש:

קצח **ונוהג כו'**. פ"ב דביכורים:

קצט **אבל אינו כו' מפי כו'**. פ"ג דמכות (י"ט א') וש"מ:

ר **בזה"ז כו' ומשליך כו' אבל כו' וכן כו' ושיעור כו'**. עמ"ש בסי' רצ"ד ס"ו:

רא **אם חילל**. ל"ד דאף לכתחלה לסברתו:

רב **ושורף כו'**. אם נטמאו כמו תרומה טמאה:

רג **ואם נכנס כו'**. דאף אם עבר והוציא ירקב כמ"ש למטה כ"ש בירושלים:

רד **וכן אם עבר כו' לפיכך כו'**. שם בתוספתא:

רה **אלא מוציאין כו' בר"א וכו' ויש כו'**. ירושלמי פ"ג הלכה ו' אר"ז ר' חנינא ור' יונתן וריב"ל עלו לירושלים נתמנו להן פירות וביקשו לפדותן בגבולין א"ל חד סבא אבוכון לא הוו עבדין כן אלא מפקעין חוץ לחומה ופודין אותו שם סבא הוה סבר מימר רואין את המחיצות כאלו עולות ואילין רבנן הוויין סבר מימר אין רואין את המחיצות כאלו עולות סבא הוה סבר מימר כר' יהושע ואילין רבנן הוויין סברין מימר כר"א ר' פנחס מסאב לה ופדה לה דו חשש לדין ולדין ר' יעקב בר אידי בשם ריב"ל הלכה כדברי התלמיד. ר"ל דסבא ורבנן פליגי אם קדושת ירושלים בטלה בזה"ז ובפלוגתת ר"א ור"י וכמ"ש בס"ד בפ"ק דמגילה (י"ד א') ופ"ב דשבועות ור' פנחס חשש לסברת ר"י דקדשה בזה"ז ולסברת ת"ק במתני' שם דבפירות שנגמרה מלאכתן שאל יוציא מירושלים אלא יחזור כו' ואמר ריב"ל הלכה כו' ר"ל כר"ש בן יהודה במתני' וקי"ל ג"כ כההוא סבא דלא בטלה וע"ל ס"כ:

רו **הפודה כו'**. דע"כ ל"פ ר' יוסי אלא בדיעבד וכן בגטין וקדושין. ושם בירושלמי מהו צריך לפרש זה גיטיך וזה קדושיך והכא זה פדיון מ"ש:

רז **ואם לא כו'**. והראב"ד כתב והוא שעסוקין באותו ענין או מענין לענין באותו ענין. וכמ"ש בפ"ק דקדושין (ו' א') ושם בירושלמי ועמ"ש בא"ה סי' כ"ז ס"א:

רח **הפודה כו' ואם כו' והפודה כו'**. ירושלמי ספ"ק דדמאי והביאו הר"ש שם:

רט **אין כו'**. סוכה מ"א א' ב"מ נ"ד א' וש"מ:

ריא **וכן כו'**. ב"מ שם:

ריא **ואינו פודה כו'**. שם ושם מ"ז ב' ופ"ק דמ"ש וש"מ:

ריב **ואם פדה כו'**. פ"ז דברכות (מ"ז ב') ופ"ג דעירובין (ל"א ב') ופי"ח דשבת (קכ"ח א') ופ"ב דפסחים (ל"ה ב') וש"מ:

ריג **ואין כו' מפני כו'**. ירושלמי רפ"ד א"ר חזקיה זה שהוא מחלל לא יהא מחלל על חצי פרוטה שלא יהא כמחלל על אסימון אלא עד ש"פ:

ריד **באותו כו'**. ב"ק צ"ז ב':

רטו **הפודה כו'**. תוספתא כנ"ל (בס"ק כ"א) והביאו תוס' בפ"ב דסוכה כ"ג ב' ובפ"ה דיומא וש"מ:

רטז **מ"ע כו'**. פ' תבא:

ריז **ואין כו'**. מתני' וירושלמי וספרי ועמ"ש בסי"ט:

ריח **אין מתודין כו'**. מתני' דמגילה שם זה הכלל דבר כו':

ריט **ובין כו'**. כמש"ש במתני' ז' ח' ט':

רכ **ולהתודות**. כמו הביעור. אבל הראב"ד חולק עליו שהוידוי לפני ה' ואינו אלא בבית. והא דיוחנן כ"ג העביר כו' ס"ל דוקא בימיו וע' בירושלמי שם ועמ"ש בסי"ט (בס"ק נ"ג):

רכא **ועי"ט האחרון**. כ"ה גי' הרמב"ם וראית כ"מ הוא תמוה:

רכב **ע"ג קרקע**. ב"מ י"א ב' וקדושין כ"ז א' ועבח"מ ר"ס ר':

רכג **או למי כו'**. שם ובמתני' שם וע' בירושלמי שם:

רכד **או אם כו'**. ירושלמי שם א"ר יונה זאת אומרת נשרף טבלו א"י להתודות:

## סימן שלב

א **והאידנא כו'**. ר"ל אפילו בא"י דלטעם הב"י והביאו ש"ך דוקא בח"ל כו'. ד"מ:

ב **לפי כו'**. ונתייאשו העניים ומותר בהן כמו משילכו הנמושות (בריש פ"ח דפאה):

## סימן שלג

א **וי"א כו'**. טור. כי רנב"י לא מדינא קאמר דודאי הלכה ככל התנאים והאמוראים דפליגי עליה ורנב"י גופא קניס אטמא וה"ה לראשית הגז דחד דינא להו וכן בטבילה וכלאים אלא מנהגא קאמר וערא"ש ר"פ ועתוס' קל"ו ב' ד"ה כר"א כו' ומשמע מדבריהם כסברא ראשונה וכ"ד כל הפוסקים:

ב **זכרים כו'**. מתני' קל"ה א' היו לו כו':

ג **התולש כו'**. כרבנן דר' יוסי שם קל"ז א':

ד **האומר כו'**. רמב"ם וס"ל דלא נהגו כר' אלעאי אלא במה שהקיל בח"ל:

ה **ואם לקח כו'**. אפי' לא קנה גוף הצאן לגיזתן רק הגיזה לבד כמ"ש ברמב"ם הואיל כו' והגיזות שלו אבל רש"י שם ד"ה הא צאנו כו' כתב שקנה הגוף דוקא לגיזה וז"ש וי"א כו':

ו **ואע"פ כו'**. גמ' שם:

ז **ואם היו כו'**. כ"פ בב"י וכר' אלעאי שם קל"ו ב'. וצ"ע שזהו סותר למ"ש בס"ו ודברי הרמב"ם תמוהין יותר שפסק גם בזכרים ונקבות שיתן מכ"א לעצמו וכבר תמה עליו הר"ן ובב"י אבל הרא"ש והטור פסקו כרבנן וכ' למתני' בעצה טובה כמסקנא דגמ':

ח **קנה כו'**. לשון הטור והוסיף בזה דרמב"ם וש"ע כתבו דקנה במחובר ושייר במחובר ואינהו כ' שקנה ושייר בתלוש:

ט **ואם פי'**. שם והרא"ש וכ"כ רש"י שם ב' ד"ה מנכה כו':

י **כמה כו'**. כב"ה ור' דוסא וחכמים דסוגיא דגמ' שם קל"ז ב' כוותייהו ודלא כר"י בר"י ורבי. הרמב"ם והרא"ש וש"פ דלא כנראה מדברי הרי"ף:

יא **והוא שיהיה כו'**. כרב ושמואל ור' יוחנן דידיה ל"פ עלייהו:

יב **ותהיה כו' ואם כו'**. כרב דבזה פליגי רב ושמואל והלכה כרב באיסורי ודלא כמ"ש בכ"מ דל"פ וכ"ז הוא דברי הרמב"ם וכדעת הרי"ף אבל הרא"ש והטור פסקו כר' ינאי וצ"ע על הרמב"ם וש"ע שהשמיטו דשיעור לכהן א' ששים:

יג **השותפים כו'**. כרבנן שם קל"ה א' וע"ל ס"ו:

יד **והוא כו'**. שם ברמב"ם ועכ"מ ודבריו תמוהים וצ"ע:

טו **וה"ה כו'**. כפירש"י שם וע"ל ס"ח:

טז **וי"ל להפריש כו'**. שם קל"ו א' דלא כר"א:

יז **היו לו כו'**. כן משמע שם ב' אלא עצה טובה כו' משמע אבל כולה מזכרים ושחופות לא לכן קאמר זה לעצמו. אבל מ"ש המרשים טור ליתא:

יח **אבל אם היתה כו'**. שם קל"ו א':

יט **מי כו'**. אוקימתא שם אליבא דרב וקי"ל כוותיה כנ"ל:

כ **אבל כו'**. טור וכשיטתו שפסק כר' ינאי ודברי הרב צ"ע (וכן תמה בדברי חמודות):

כא **ראשית כו'**. כמו במתנות שם קל"א ב' ואמרינן שם וכ"ד שאינו בקדושה כו' וע"ש קל"ג א' א"ר יוסף כו' ועתוס' דשבת י' ב' ד"ה יהבה כו':

## סימן שלד

א **העובר כו'**. ע"ל סמ"ג:

ב **מנדין כו'**. מ"ק ט"ז א' אר"י בריה דר"ש כו':

ג **אבל כו'**. שם ועתוס' שם ד"ה מתרינן. ויש מפרשים כו' וכ"כ הרמב"ם והרא"ש:

ד **אפי' פגע כו'**. שם י"ד ב' א"ר מי קתני כו' וכ"מ בירושלמי הביאו הרא"ש בר"פ סמ"ח והמנודה כו':

ה **ומנדין כו' ואפילו כו'**. קדושין ע"ב א':

ו **וי"א אף כו'**. מהנ"ל (עבה"ג ס"ק ז') דה"ה לב"ב. וכמ"ש הטעם דאשתו ובניו מותרים דמחיותיה לא אדרוהו וכמ"ש בנדרים ל"ט א' והוא דברי הרא"ש וטור וסברא הראשונה הוא דברי הרשב"א והר"ן מהא דנדרים ז' כ' [אבל במ"ק י"ז א' הגירסא באושפיזיה] וער"ן שם:

(**ליקוט**) **חוץ כו' וי"א כו'**. ער"נ בנדרים ז' ב' ד"ה וכי עייל כו' וברא"ש שם (ע"כ):

ז **ואין אוכלין כו'**. כ"מ שם ט"ז א' ודאכיל ושתי כו' משמע דמ"מ איסורא איכא בלא"ה:

ח **ואין כו' אבל כו'**. עבא"ח סי' נ"ה:

ט (**ליקוט**) **ואסור בתכבוסת ובתספורת**. גמרא ובריייתא שם אבל שאר דברים דסלקא באבעיא קי"ל ספיקא דרבנן להקל. רי"ף וכתב הרא"ש בשם הראב"ד וקשה דא"כ הא דתניא וכן אתה מוצא כו' אהייא קאי ונראה דע"כ אנעילת הסנרל קאי וכמו שמצינו בר"א ותניא בתוספתא (בתוספתא שלנו ליתא אלא באבל רבתי פ"ה) וירושלמי (פ"ב דברכות וש"מ) אבל ומנודה כו' וכמש"ל סי' שפ"ב ס"ד וערא"ש שם:

י **וכן אסור להנותו**. כ"כ הרא"ש בשם הראב"ד וע"ש סי' נ"ה (ע"כ):

יא **ומותר לדבר כו'**. ברפ"ב דמדות השוכן בבית כו' ועבה"ג.

(**ליקוט**) **ומותר לדבר כו'**. דהא רב יהודה דבר עם ההוא כו' שם י"ז א'. הרא"ש שם (ע"כ):

יב **ומ"מ לא כו'**. ע"ל סי' שפ"ה ס"א בהג"ה:

יג **ואין כו'**. דהא מבזין אותו שסוקלין ארונו כ"ש שאין עושין לו כבוד. שם וה"ה בכלל הפורשים מדרכי ציבור דאמרינן אין כו' וע"ל סי' שמ"ה וז"ש וה"מ לאפקירוסא כו':

יד **אפילו נידוהו כו'**. ממ"ש י"ז א' עיילוה למערתא כו'. שם:

טו **אע"פ כו'**. ממש"ש (ט"ז א') ודאכיל ושתי כו' משמע אבל מסתמא לא:

טז **אם רצו כו'**. הראב"ד מירושלמי וערא"ש סנ"ה:

יז **ויש רשות כו'**. עס"י בבה"ג שם:

יח **כשיגיע כו'**. שם מירושלמי הנ"ל וממ"ש בגמרא אין נידוי פחות מל' יום והיינו בלא תורה וכמ"ש בסי"ג וערא"ש סנ"ד:

יט **ומ"מ כו'**. שם מירושלמי הנ"ל:

כ **אם ירצו כו'**. גמרא שם:

כא **אם ראו כו'**. גמ' שם:

כב **הא כו'**. דאין אבלות לחצאין. רא"ש סנ"ה:

כג **הא כו' ומ"מ כו'**. שם סנ"ד מדברי הרי"ף שפסק דלא קי"ל כאביי שם מהא דנדרים ז' ב':

(**ליקוט**) **הא דאמרינן כו' ומ"מ כו' ויש מי שחולק כו' ותוך ל' כו'**. ער"נ בנדרים ז' ב' ד"ה וש"מ אין בין כו' (ע"כ):

כד **ואפילו כו'**. כתירוץ השני שם:

(**ליקוט**) **ואפילו אם לא כו'**. כן פי' הראב"ד שם לחד פירושא וכ"ה בגמרא דשבועות להדיא מ"א א' וכמ"ש בח"מ סי' פ"ז ס"ט והא דנגדינן ליה משום דמשהא עלוי שמתא כמ"ש בפ"ה דיבמות (נ"ב א') ופ"ק דקדושין אלא דשם משמע דאפילו אינו מבקש שיתירו לו וכן שם סי' צ"ח ס"ה ואף שאמרו שם צ' יום שם הנידוי להבא שיבא לב"ד ויפרע או יקבע זמן וכל שעה חייב בהנידוי משא"כ בנידוי לשעבר וכמו ההיא דשבועות דאין הנידוי משום הפירעון כמש"ש דלינקטיה בכובסיה כו' אלא משום דלא רצה לישבע אבל מהא דר"א (סנהדרין ס"ח א') ועקביא (פ"ה דעדיות) משמע דוקא שמבקש וכן בירושלמי רפ"ג דמ"ק והביאו הרא"ש שם והמנודה שהתירן כו' אלא במה אנן קיימין כו' אלא דשם משמע דאין מתירין לו כלל קודם שלשים יום ולא קי"ל כן כמ"ש (מ"ק ט"ז א' ובכל ענין לדברי הרי"ף) טוט אסור כו' (ע"כ):

כה **אבל אם כו'**. עובדא דר"א יוכיח:

כו **ויש כו'**. ממש"ש י"ד ב' דאזיל ופייסיה כו' ובירושלמי שם והביאו הרא"ש שם בר"פ והמנודה כו' אלא במה אנן קיימין כו' וז"ש ותוך כו':

כז **נזיפה כו'**. ערא"ש שם:

כח **אבל אינו כו'**. עש"ך:

כט **ודוקא כו'**. רפ"ה דעירובין (ס"ג א'):

ל **ואי פליג כו'**. פ"ח דב"ב (קי"ט ב'):

לא **רב כו'**. ע"ל ס"ס רכ"ח:

לב **תלמיד כו'**. שזהו ג"כ בכלל לכבודו:

לג **ומ"מ כו'**. גמ' שם:

לד **בד"א כו'**. גמ' שם:

לה **אבל מנודה כו'**. כמ"ש בתלמיד לרב הוא דאינו מנודה כו' וה"ה כאן דכללינהו בברייתא ומזה נלמד מ"ש למעלה אפילו גדולה כו':

לו **אבל הם כו'**. פ"ק דב"ב (ח' ב'):

לז **כיצד כו'**. ממ"ש בסנהדרין ס"ח א' הותר הנדר וכמו בנדר סי' רכ"ח (סעיף ג') ע"ש:

לח **מתירין כו'**. כן משמע בנדרים ח' ב' ופשיטא דלא חמיר מנדר וכמש"ש ועי"ן שם:

לט **או כו'**. גמ' שם:

מ **וכל חרם כו'**. מעובדא דר"א הנ"ל ובמ"ק י"ז א' וש"מ:

מא **ויש כו'**. ממש"ש גברא דחשיב כו' ומה שפחה כו' ועובדא דר"ל וערא"ש סנ"ג וסנ"ח:

מב **נידוהו ג' כו'**. מס' שמחות והביאו הרא"ש סנ"ג:

מג **אבל כו'**. דז"ש שם בגמרא וש"מ כ"א מפר חלקו. שם:

מד **ואם היו כו'**. מהנ"ל ג' שנידו כו' וה"ה ליותר:

מה **וכל אותם כו'**. כמ"ש (מגילה כ"ו וש"מ) בז' טובי העיר במעמד אנשי העיר:

מו **נידוהו סתם כו'**. כנ"ל סכ"ד בהג"ה: (אם זלזל כו'. ע"ל סי' ר"ח ס"ק ד' וס"ק ה'):

מז **ואם התירו כו'**. ער"ן ורא"ש שם וע"ל סי' רכ"ח ס"כ:

מח **אפילו אם כו'**. עט"ז וש"ך:

מט **ואפילו כו' ויש כו'**. ער"ן שם:

נ **לא מצא כו'**. כל זה כגירסא שלו (וכ"כ הב"ח דלא כהב"י):

נא **וי"א כו' ומיהו כו'**. כגירסא שלנו:

נב **י"א כו'**. כפי' תוס' שם:

נג **או שנשבע כו'**. עבפ"ק דתמורה ג' ב':

נד **או שבירך כו'**. פ"ה דברכות (ל"ג א'):

נה **וצריך כו'**. נדרים שם:

נו **בד"א כו'**. כ"מ ביבמות קכ"א א':

(**ליקוט**) **בד"א כו'**. וכן בכ"ד שחייב נידוי וכמ"ש ביבמות קכ"א אנא מיטעא כו' (ע"כ):

נז **אח גדול כו'**. עבה"ג וכמ"ש בפ"ב דיבמות (כ"ב ב') וש"מ:

נח **ואע"פ שנמנים כו'**. פ"ד דפסחים (נ"ב א'):

נט **ואי סני כו'**. מ"ק י"ז א':

ס **כגון כו'**. הרא"ש שם:

סא **שמתעסק כו'**. בפ"ב דחגיגה (ט"ו ב'):

סב **או כו'**. פ' בתרא דיומא (פ"ו א'):

סג **על כ"ד כו'**. לשון גמרא דרפ"ג דברכות (י"ט א') ונקטינהו הרמב"ם ממקומות מפוזרין מבבלי וירושלמי והראב"ד וקונדרסים השיגו דמצינו עוד הרבה וכמ"ש בסמ"ד וב"י תי' דכל הנהו נכללים ברביעי המזלזל כו' ודבריו תמוהין דא"כ ה"ל להרמב"ם הרבה להשמיט מכ"ד דברים ג"כ:

(**ליקוט**) **על כ"ד כו'**. עתוס' דקדושין כ"ח א' ד"ה הקורא כו' ור"נ בנדרים ז' ב' ד"ה ואם לא כו' שהרי כו' (ע"כ):

סד **וא"צ לענין כו'** כמ"ש (מ"ק י"ז א') ת"ח עביד דינא כו' וערא"ש שם ואמרינן (ב"ק קי"ב ב') שליח דב"ד כו':

סה **(ליקוט) וכן ת"ח המחזיק כו'**. עב"י שתירץ דברי הרמב"ם דלא חשיב לה שהוא בכלל המבזה החכם ודבריו תמוהין ולא עיין ברפ"ג דברכות (דא"כ מאי פריך שם ובמתני' ליכא. והא איכא כו' ותניא כו'. הלא כבר חשיב שם המספר אחר מטתן של ת"ח) (ע"כ):

סו **ואם דינו כו'**. שם לפי' הרא"ש בשם ר"ת:

סז **ואפי' לא כו'**. נדרים נ' ב':

סח **ראובן כו'**. שם לפי' הרא"ש וע' הג"א שם:

סט **וי"א כו'**. שם לפיר"ת ע"ש:

ע **אבל אם כו'**. מ"ק שם ואזיל ופייס כו':

עא **אע"פ כו' וכל כו'**. ספ"ה דשבת:

עב **מ"מ אין כו'**. קדושין ע"א א' (ע"ל סי' קנ"ז ס"ק ה'):

## סימן שלה

א **מצוה כו'**. סוטה י"ד א' ופי"ח דשבת (קכ"ז א) ופ"ט דב"ק (ק' א') ופ"ב דב"מ ופ"ד דנדרים (ל"ט מ'):

ב **הקרובים כו'**. מס' שמחות וכמ"ש למטה וירושלמי פ' התקבל והביאו הרא"ש שם סט"ו וספ"ג דפאה והביאו הרא"ש פ"ט דב"ב סי"ח איזהו ש"מ כל שלא קפץ עליו החולי דרך ארץ הקרובים נכנסים אצלו מיד והרחוקים אחר שלשה ימים ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסין אצלו מיד דלמא ר"ה ר' פנחס ר' חזקיה סלקון למבקרא לר' יוסי בתר תלתא יומין א"ל בי בעיתון מקיימא מתני' ר"ל שהחברים הן כקרובים:

ג **וכל המוסיף כו'**. שם בנדרים רבא אמר כו':

ד **ובלבד כו'**. שם בסוגיא:

ה **ולא נראה לי כו'**. סנהדרין י"ט א':

ו **ודוקא כו'**. תוס' שם ד"ה לא כו' והר"ן בנדרים מ' א' ר"ה לא כו':

ז **וכל שביקר כו'**. ממש"ש אר"ש בריה דר"א לא ליסעוד כו' וכמ"ש בש"ע ושם כי אתא רד"א כל המבקר כו':

ח **ובשבת כו'**. עמ"ש בא"ח סי' רפ"ז:

ט **אומרים לו שיתן כו'**. תה"א בשם מ"ש ואינה במס' שמחות שלנו וז"ל שם במ"ש דהיא א"ר ת"ר משאדם עולה למטה נכנסין אצלו ואומרים לו לא דברים מחיים ולא דברים ממיתים שמא הלוית או שמא הלווך אדם שמא הפקדת אצל בני אדם או שמא הפקידו אצלך ואין נכנסין אצלו לא בראשון ולא בשני אלא בשלישי ואם היה מטורף אפי' בראשון והקרובין נכנסין אצלו בכל שעה שביקור חולים אין לה שיעור:

י **וכן כל כו'**. ממש"ש מאי טעמא כדר"י דאר"י דיבורא כו':

יא **אלא כו' אם צריכין כו' ושומעין כו'**. כמש"ש מ' א' מעשה כו' כי אתא רד"א כו':

יב **מבקרין כו'**. גטין ס"א א' ומפרש עם לאו דוקא [ועמ"ש בר"ס שס"ז]:

יג **י"א כו'**. ב"ב קט"ז א':

יד **כי שינוי כו'**. בפ"ק דר"ה (ט"ז ב'):

טו **ניחום כו'**. עמ"ש בסי' ש"ה

## סימן שלו

א (**ליקוט**) **ומצוה היא**. כמ"ש בפ"ד דנדרים מ"א ב' ועיין בפירושיו שם ד"ה רפואת כו' ובפסקיו שם ע"כ:

ב **ואם מונע כו'**. כמ"ש בירושלמי אצל פ"נ והביאו הרא"ש בפ' בתרא דיומא השואל ה"ז ש"ד:

ג (**ליקוט**) **ואפילו כו'**. ירושלמי שם והביאו הרא"ש בפסקיו שם ע"ש ובר"נ שם ד ה אלא רפואת כו':

ד **ומיהו כו'**. ק"ו משאר דינין והוראות שבתורה שאסור אם לא בכה"ג ואמרינן ברפ"י דסנהדרין רב לא שבק כו' א"ה אחר כו' ובסוף קדושין טוב שברופאים כו' (ע"כ):

ה **ואם ריפא כו' ואם כו'**. תוספתא (פ"ו) דב"ק רופא אומן שריפא ברשות ב"ד פטור מדיני אדם ודינו מסור לשמים ומשמע דוקא ברשות ב"ד:

ו **ואם כו'**. תוספתא (הביא ההרמב"ן בתה"א) רופא אומן שריפא ברשות ב"ד והזיק ה"ז גולה:

ז (**ליקוט**) **הרופא כו'**. דאמרינן (בספרי וב"ק פ"א ב' וסנהדרין ע"ג א') והשבותו לו זה אבידת גופו וכל שמצווה אסור ליטול שכר ע"ז כמ"ש בפ"ד דבכורות (כ"ט א') וכן באבידה (ע"כ):

ח **אבל כו'**. כמ"ש שם [וספ"ב דקדושין] בגמ' לא קשיא כאן שכר כו':

ט **והבטלה**. שם במתני' וגמ' וספ"ב דב"מ:

י **מי כו' ולא עוד כו'**. מהא דיבמות ק"ו א':

יא (**ליקוט**) **אבל אם התנה כו' ואע"פ כו'**. דלא כי"מ דטעמא דבורח משום דחייב להצילו משום השבת אבידה ולדבריהם אפי' התנה בשכר הרופא וליתא דא"כ מאי ראיה הביא רב פפא שם לחליצה דהא חליצה לא רמי עליה למיחלץ ואע"ג דיבם שאינו הגון מ"מ אי כניס לאו איסורא עבד אלא הטעם משום שמתנה בשכירות יותר מכדי דמיה מפני האונס והדחק הוא וה"נ באשה ואע"ג דבאשה לאו דמים יתירים נינהו דא"ל אפסדתן אתתא ונכסי וכמ"ש בב"ק קי"ו כיון שאינו הגון לה והתורה השיאתן (כמ"ש ביבמות מ"ד א' ק"א ב' ק"ו ב') עצה ההוגנת לה כמ"ש ודברו כו' ועתוס' שם ד"ה אין כו' וכ"כ הרא"ש

שם אבל רש"י שם ד"ה א"ל כיון כו' כתב דגם בחליצה הטעם משום דעליה רמיא כו' משום דאינו הגון והתורה אמרה ודברו אליו כו' כנ"ל ועח"מ סי' רס"ד ס"ז (ע"כ):

יב (**ליקוט**) **ואע"פ כו'**. בא לתרץ קושית הריטב"א הביאו נ"י בסוף פרק מציות חליצה דהא מיחייב מדאורייתא משום אבידת גופו כמ"ש בסנהדרין ע"ג א' וכמ"ש בס"ב ובח"מ סי' תכ"ו (ע"כ):

(**ליקוט**) **ואע"פ כו'**. ממ"ש בקדושין ח' ב' כלב רץ כו' או דלמא כו' ולא איפשיטא להו ואע"ג דבעני שם אמר ואפילו עני הסמוך כו' מ"ט כו' והר"נ תירץ שם בע"א (ע"כ):

## סימן שלז

(**ליקוט**) **חולה כו'**. מ"ק כ"ו ב' ובמס' שמחות והביאו תה"א מת לו מת אין מודיעין אותו שמא תטרף דעתו ואין קורעין את חלוקו ואין בוכין ואין מספידין לפניו שלא ישברו את לבו ומשתקין את המהמין מלפניו ובטור כתב המנחמים מלפניו ואינו במ"ש שלפנינו (ע"כ):

## סימן שלח

א (**ליקוט**) **וא"ל הרבה כו'**. שם (בתה"א) בשם מ"ש נטה למות א"ל התודה עד שלא תמות הרבה שנתודו ולא מתו והרבה שלא נתודו ומתו והרבה שהולכין בשוק ומתודין שבזכות שאתה מתודה אתה חי אם יכול להתודות בפיו יתודה ואם לאו יתודה בלבו אחד המתודה בפיו ואחד בלבו ובלבד שתהא דעתו מיושבת עליו כל הדברים האלו אין אומרים לא בפני ע"ה ולא בפני נשים ולא בפני קטנים שמא יבכו וישברו את לבו מת לו מת אין כו' כמ"ש בסי' שקדם וכ"ז אינו במ"ש שלנו (ע"כ):

(ליקוט) סעיף א' עברא"ש פ"ג דמ"ק סי' קכ"ג בשם א"ר ובשם ספרי (ע"כ):

ב **וכל המתודה כו'**. מתני' פ"ו דסנהדרין:

ג **ואם א"י כו'**. טור (והוא ממ"ש הנ"ל בס"ק א'):

ד **ואם א"י כו'**. מתני' שם:

ה (**ליקוט**) **חטאים כו'**. עמ"ש בא"ה סי' תרכ"א ס"ה (ע"כ):

ו **ואם רוצה כו'**. אפילו בבריא הוא כמ"ש בפ"ק דעבודת כוכבים (ח' א') אלא דכאן טוב לעשות כן כמ"ש בפ' בתרא דיומא (פ"ו ב') שטוב לפרט חטאיו דקי"ל כראב"י וכמ"ש בהלכות יו"כ וע' ד"מ:

## סימן שלט

א (**ליקוט**) **הגוסס כו'**. עד ואין פותחין עליו הכל בתה"א בשם מ"ש [הכל כלשונו]. והוא בפ"ק שם אבל חסר שם בנוסחא שלפנינו הרבה:

ב **ואין פותחין עליו כו'**. מ"ש פ"ח אין מבטלין ת"ת עד שתצא נשמתו כו' אבל גי' הרמב"ן שם אין פותחין בצידוק הדין על המת עד שתצא נפשו של מת שכל הימים שהיה ר"ש בנו של ר"ע חולה לא ביטל כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **סעיף א' ערא"ש פ"ג דמ"ק סי' קכ"ב: סעיף ב' מי כו'**. ע"ש סי' קמ"ד (ע"כ):

ג **וי"א דאין כו'**. מהנ"ל ולא מכניסין עמו כו' אבל בב"י דחה דבריו דשם דוקא עמו שלא ישבר לבו:

ד **אומרים כו'**. ברייתא אין פותחין בצ"ה עד שתצא נפשו והביאו בתה"א:

## סימן שמ

א **מי כו'**. (בטור כתב וענשו מיתה בידי שמים אם אינו קורע) מ"ק כ"ד אבל שלא פרע כו':

ב **וצריך לחזור כו'**. גמ' שם (בעובדא דאמימר) וכתי' הראשון ברא"ש:

ג **או בשולי כו'**. גמ' שם:

ד **וי"א שיוצא כו'**. ז"ל סמ"ק תניא (במסכת שמחות פ"ט) הקורע למטה או מן הצדדין לא יצא ר' יהודה אומר יצא ונראה דהלכה כרבנן כו' ומיהו נהגו העולם לקרוע למטה ושמא סמכו העולם בשאר מתים על ר' יהודה:

ה **אם אחר כו'**. פסק להקל דמד"ס וקרא אסמכתא בעלמא הוא (וע"ל ס"ק מ"ט):

ו **ועל כו'**. שם איפסיק כריב"ב:

ז **וכן כו'**. (שם כ"ו ב'. ודוקא חמיו וחמותו כמ"ש) שם (כ' ב') לא אמרו לכבוד כו' (ומ"ש והאשה כו'. ע"ל סי' סע"ד ס"ק ז'):

ח **או כו'**. מדלא מתרץ בפי"ג דשבת ושם (במ"ק כ"ה א') בכה"ג וע' טור וב"י בשם תה"א:

ט **ואפילו כו'**. וראיה מאבשלום שאביו בכה עליו:

י **אבל רגיל כו'**. כמ"ש בפ"ו דסנהדרין (מ"ז א') יכול פירשו אבותיו כו' וכן במ"ש (פ"ב) הפורש מדרכי ציבור אין מתעסקין כו' וכן בהרוגי ב"ד בסנהדרין שם דהוי כמו להכעיס כיון שהתיר עצמו למיתה וכמ"ש בספ"ב דחולין (מ"א א') כיון שהתיר כו':

(**ליקוט**) **אבל רגיל כו' וכ"ש כו'**. כמ"ש בסנהדרין מ"ז א' דתני ר"ש יכול כו' וה"ה דאין מתאבל דחד דינא להו (ע"כ):

יא **וי"א שמומר כו'**. גמ' דסנהדרין פ"ו (מ"ז):

יב **וכן מומר כו'**. כמ"ש ברפ"ז דשבת תינוק שנשבה כו':

יג (**ליקוט**) **וי"א דאין כו'**. ממ"ש בתוספתא (פי"ד) דסנהדרין קטני עיר הנדחת שהודחו עמה ר"א נהרגין וחכ"א אין נהרגין וע"כ ל"פ רבנן אלא לענין נהרגין אבל לענין אבילות מודו דאין מתאבלין וסברא ראשונה ס"ל דלאו ראיה משם דשם מיירי שגדולים קצת ועבדו עבודת כוכבים אבל קטן שא"י בין ימינו לשמאלו חשוב כישראל ועוד דעיר הנדחת לא שייכא לשאר מקומות דקטן שעבד עבודת כוכבים אף לר"א אינו נהרג. מרדכי פ' היו בודקין (ע"כ):

יד **אע"פ כו' אע"פ כו'**. גמ' שם ושם:

טו **והוא שעומד כו'**. מדלא קרעו על רב ספרא ואמרו לא גמירנא כו' ובמס' שמחות (פ"ט) חכם שמת כל שעומדים בשעת מיתתו קורעין עליו ושאינן עומדין בשעת מיתתו אין קורעין עליו וט"ס מ"ש וחכם וצ"ל אדם כשר. הרא"ש ותה"א:

טז **ות"ח כו'**. כמו שאין חייבין בעמידה לפני הקטנים כמ"ש בספ"ב דב"מ דדוקא ת"ח שבבבל כו'. תה"א:

יז **וי"א כו'**. הר"ן בשם י"א (ולגירסא שלנו במ"ק כ"ה א' ואי אדם כשר הוא חיובי מיחייב למיקרע מבואר כסברא ראשונה. וצ"ל דסברא אחרונה ל"ג תיבת למיקרע וכגירסא דשבת וכן ברא"ש דמ"ק שם ליתא) וכן משמע לכאורה ממס' שמחות הנ"ל אבל סברא ראשונה מפרש דעד הקבורה קאמר:

יח **ועל ת"ח כו'**. ירושלמי והביאו הרא"ש כשם שקורעין על חכמים כך קורעין על ת"ח איזהו ת"ח כו' וע"ש סי' ק"ו:

יט **אפי' לאחר כו'**. בעובדא דרב ספרא סבור מאי דהוה כו' ואמרינן (כ"ד א') א"ל לשמואל נח נפשיה דרב כו' א"ל לר"י כו' וכן בירושלמי הביאו הרא"ש שם:

כ **אם הוא כו'**. כ' ב' וכר' מני וכמ"ש לקמן (בסעיף י"ח):

כא **לא קרע כו'**. כ"מ בגמ' שם סבור מאי כו' א"ל תנינא חכם כו' אבל בלא"ה לא:

כב **וכבר נהגו כו'**. לשון הרמב"ם:

כג **וי"א כו'**. כ"כ הרא"ש שם בשם הר"מ ממש"ש ועוד הא כל יומא שמעתיה כו' אבל הרא"ש הקשה עליו דאדרבה משם מוכח להיפך דקאמר ועוד כו' ומ"ש בב"מ ת"ה שבבבל כו' כבר פירש"י שם קרע שאין מתאחה כדין רבו:

כד **על רבו כו'**. ע' כל זה בסי' רמ"ב ומש"ש:

(**ליקוט**) **על רבו שרוב כו' וי"א** (דקרע) **כו'**. עתוס' דמ"ק כ"ה ב' ד"ה ועל כו' (ע"כ):

כה **וי"א** (דקרע) **כו'**. [עתוס' דב"מ ל"ג א' ד"ה ומקרעין כו' וע"ל סי' רמ"ב ס"ל] מהא דת"ח שבבבל כנ"ל:

כו **ת"ח כו'**. ערש"י שם. דמשמע כדין רבו שאינו מובהק ועוד דרבו מובהק אינו אלא א':

כז **וי"א דא"צ כו'**. ס"ל דכל מ"ש שם בשמואל ות"ח שבבבל הכל לחומרא בעלמא:

כח **ואם לא קרע כו'**. מדקאמר ואפרקסותו אינה מעכבת מכלל דשאר מעכבת. הרא"ש ותה"א בשם הראב"ד:

כט **וגוערים בו וכ"ז כו'**. שם ושם וכדין מי שלא קרע כלל וכמ"ש בסי"ה:

ל **א"צ כו'**. הרמב"ן ומביאו הרא"ש שם דלא כראב"ד והביא ראיה ממ"ש במס' שמחות [בסיפא דההיא] ר' בנימין אומר משום ר"ע קורע את אפרקסותו מכלל דלת"ק אפי' לכתחלה א"צ וע"ש:

לא **י"מ שהוא כו'**. והביא בערוך ראיה ממ"ש במס' ד"א הנכנס לבית המרחץ כו' ובירושלמי פ"ב דברכות כו' ועברא"ש שם:

לב **אלא כו'**. טור. וכגירסת הרי"ף שם אחד האיש ואחד האשה [דברי רשב"א שרשב"א] אומר כו' ומאן דפליג על רשב"א סבר שאין האשה קורעת אלא העליון והכי איתא פלוגתייהו בירושלמי סוף מ"ק ובא"ר פ"ט. וז"ש ואחד האשה פי' דגם האשה קורעת כל בגדיה דברי רשב"א לאפוקי מת"ק דא"ר וירושלמי שאינה קורעת אלא העליון משום צניעות. שרשב"א אומר שיש תקנה לזה האשה קורעת כו'. ומ"מ כיון דבגמ' לא הביא אלא דעת רשב"א מכלל דהלכה כמותו. ודלא כהב"ח שכתב דלפי גירסת הרי"ף ליכא מאן דפליג ארשב"א גם מ"ש אף לפי גירסא שלנו יש לפסוק כרשב"א משום דבדברי סופרים הלכה כדברי המיקל ז"א רק בשוין אבל לא ביחיד נגד רבים. והב"י כתב אפשר שסובר הטור דרשב"א מפרש דברי ת"ק הוא ולא חולק ועתוס' דיבמות פ"ג א' ד"ה בריה כו' ור"י ל"פ כו'. וכן דרך הטור בכמה מקומות. ומש"ה פסק הטור לקמן ס"ס שס"ד ור"ס שע"ד כר"י בשדרה וגולגולת. אבל מ"ש עוד הב"י ואפי' את"ל שהוא חולק פסק הטור כמותו משום דמסתבר טעמיה אינו נראה לפסוק מסברתינו כל כמה דלא פסק הש"ס להדיא כיחידאה. אבל המרדכי פסק כת"ק (וע"ל ס"ק מ"ב):

לג **כל הבגדים כו' ואינו כו'**. דאין הלכה כחד לגבי תרי. הרי"ף וש"פ ובירושלמי והביאו הרא"ש שם סע"ה הרי שהיה מחליף כל ז' חייב לקרוע ר"ח רבה ור' חמא אבוה דר' הושעיא תרווייהון אמרין כולם אסורים באיחוי בר קפרא אמר אין לך אסור אלא הראשון בלבד א"ר חנינא פליגא אחרינא ביניהון למ"ד שניהם אסורין באיחוי אינו עושה שאר ימים תוספת ואפילו עליו כמה בגדים חייב לקרוע את כולם ומ"ד אינו אסור באיחוי אלא הראשון בלבד עושה שאר ימים תוספת וכיון דקי"ל דאין מתאחין ה"ה לענין כל בגדיו. תה"א וז"ש כמו בפעם כו':

לד (**ליקוט**) **על כל המתים יכול כו'**. ולא משמע כן בא"ר ספ"י דתניא התם ליל שבת בה"ש הופך כו' ומשמע בכל כמו מגלה את ראשו (ע"כ):

לה **ואין חילוק כו'**. עש"ך:

לו **והולך כך כו'**. רמב"ם. ולמד ממ"ש בספ"ק דב"ק וכבוד עשו כו' משמע דאינו אלא לפני המטה. ב"י:

לז (**ליקוט**) **ואם הבן כו'**. ז"ל הרמב"ן על מש"ש כ"ב ומעשה כו'. וא"ת ומה הכבוד הזה להקל בכבוד אביו כו' י"ל שהיה ר"י אדם גדול ואינה לפ"כ לחלוץ ורצו לנהוג בר"י כבוד לחלוץ עמו שלא יחלוץ יחידי וחשש לכבודם אע"פ שלא חשש לכבוד עצמו דכבוד תורה עדיף ובפ"ק דקדושין (ל"ג ב') אמרינן בנו והוא רבו כו' ולא איפשיטא כ"ש במילתא דאית ביה זילותא וכן תניא בא"ר (פ"ט) אף על אביו ואמו אם אינו ראוי לחלוץ ואחרים ראוין לחלוץ אינו חולץ ומעשה שמת אביו של ר"ע וחלצו אחרים לפניו והוא לא חלץ:

לח **ומאחין כו'**. והרמב"ן תמה עליו למה אין מאחה בו ביום ובא"ר פ"ט הקורע לשם כבוד ה"ז מאחה מיד:

לט **ועל רבו מובהק שולל למחר**. בירושלמי כד דמך ר' יונה הורה ר"ח בר בא לנעול למחר מאן דמר לשלול בו ביום לנעול בו בו ביום וקי"ל שנוהג יום א' לכן שולל למחר וצ"ע מ"ש בנשיא לשלול למחר הא כתב בסי' שע"ד סי"א נשיא כו' ואמת שברמב"ן שם הניח בצ"ע:

מ **לעולם כו'**. בירושלמי א"ר מונא וכי יש קריעה בלא אבול שכן על אביו ועל אמו אפי' אחד כמה חייב לקרוע. ומשמע לעולם [ואע"ג דמעובדא דר"ח דלא קרע משמע דאין קורע וכמ"ש בתוס' כ' ב' בד"ה קורע כו' היינו לפי' ר"ה אבל הרמב"ן לא הסכים עמו אלא כפירש"י דעל אביו ואמו של רב שאלו ע"ש] (וערא"ש סי' פ"א) (ע"כ):

מא **כל בגדיו**. עמש"ל בסי"ד:

מב (**ליקוט**) **כשם כו'**. כרשב"א דבירושלמי (פ"א דשבת ופ"א דעבודת כוכבים) אמרינן בשבת ובאבל ובעבודת כוכבים הלכה כרשב"א (לפי גירסא זו שהיא גירסא שלנו י"ל דלא קאי אכל מילי דרשב"א אלא אמילתא דרשב"א בתוספתא דפ"ק דעבודת כוכבים דנ"מ גם לענין שבת ואבל. אבל בה"ג והרמב"ן במלחמות סוף מ"ק ובתה"א הביאו הגירסא בכלל גדול ובאבל ולפני אידיהן הלכה כרשב"א) והביאו תוס' בעבודת כוכבים כ"א ב' בד"ה אריסא כו' ודלא כתוס' דמ"ק שם ד"ה כך כו' וזה הטעם ג"כ לסעיף י"א דפסק ג"כ כרשב"א ועתוס' שם (כ"ב ב') ד"ה אחר כו' וכ"כ בה"ג (הירושלמי והרמב"ן שם ושם הביאו על דינא דרשב"א אוסר באיחוי וע' ברמב"ן מ"ש עוד בזה) (ע"כ):

מג **תפירה שהיא כו'**. הראב"ד והרא"ש אבל הרמב"ן חולק וכתב שהיא שוה למעלה ולמטה וכמ"ש בירושלמי איזהו האחוי כאריג:

(**ליקוט**) **דהיינו כו'**. בא"ר פ"ט איזהו האחוי כו' ועתוס' כ"ו ב' ד"ה ובאיחוי כו' (ע"כ):

מד **נתמלא מכאן כו'**. ירושלמי שלמו אלו ואלו נעשה כפוחח פי' ואינו קורע. תה"א:

מה **מתו אביו ואמו כא' כו'**. דריב"ב ל"פ אלא הם עם שאר קרובים. תה"א:

מו **א"ל כו' אבל כו'**. כפי' הר"ן וש"פ דרב אשי לא לאפלוגי אתא:

מז **א"ל כו'**. נלמד מסעיף שקדם דוקא ואח"כ מת כו':

מח (**ליקוט**) **הקורע בחלוק כו'**. ירושלמי פי"ג דשבת על מ"ש בסכ"ח הקורע בשבת בעון קומי ר' יוסי לא כן אר"י בשם ר"ש בן יהוצדק מצה גזולה אין אדם יוצא י"ח ר"ל משום מצוה הבאה בעבירה ומשני א"ל תמן גופא עבירה ברם הכא הוא עבר עבירה כך אנו אומרים הוציא מצה מרה"י לרה"ר אינו יוצא בה י"ח בפסח וכתב הרמב"ן וש"מ שהקורע בחלוק גזול לא יצא י"ח (ע"כ):

מט (**ליקוט**) **אין כו'**. אע"ג דבמ"ק כ"ו ב' אמרינן אבילות לחוד כו' היינו דליתא להאי כללא דלעולם כדברי המיקל אפי' יחיד נגד רבים אבל הוא כשאר ד"ס אע"ג דיליף מקרא וראשיכם כו' אסמכתא בעלמא הוא דאין באבלות מד"ת כלל רק אבלות יום דאשון לדברי הגאונים ואף בזה חולקין עליהם אבל קריעה וש"ד וגזירת שלשים בכולה הכל מד"ס. תה"א ע"ש (ע"כ):

נ **ואפי' אמרו כו'**. כ"מ שם דבלה"ק הדק"ל מי גמירי:

נא (**ליקוט**) **הרואה ס"ת כו'**. א"ר פ"ט על שריפת התורה לא כו' (ע"כ):

נב **למחרתו**. דאין ענין לזה ז' ול' כיון שאינן באבלות. שם:

## סימן שמא

א **שהוא חייב כו'**. גמ' (בברכות י"ז א') רב אשי אמר כל כו' וכפירוש הרא"ש שם דלא כר"ת ע"ש:

ב **ואפי' מחיצה כו'**. עבא"ה סי' שס"ב:

ג (**ליקוט**) **אפי' אם אוכל כו'**. עתוס' דמ"ק כ"ג ב' ד"ה ואין כו' וברפ"ג דברכות בתוס' שם (ע"כ):

ד **ואפי' אם כו'**. כחד מ"ד בירושלמי דשקלו וטרו שם הרבה אליביה:

ה **וי"א כו'**. עתוס' שם ד"ה ואינו מברך כו':

(**ליקוט**) **וי"א שאפי' כו'**. וכ"ה בא"ר ריש פ"י ואם רצה כו' מפני כו' (ע"כ):

ו **אם ירצה**. עש"ך:

ז **ואם צריך כו' ואם רוצה כו'**. בירושלמי שם וכפי' הרא"ש שם ע"ש:

ח **וכ"ש כו'**. שם וכמ"ש בפ"ק די"ט (ו' א'):

ט **י"א כו'**. ירושלמי פ"ג דברכות ועמש"ל סי' רמ"ב סכ"ז:

י **מי כו'**. כנ"ל ס"א:

יא **ול"ד כו'**. כיון שהיה פטור לגמרי:

יב **ולענין הבדלה כו'**. כמ"ש בפרק ע"פ (ק"ז א') מי שלא הבדיל כו' וקי"ל גם כן שם טעם מבדיל וערא"ש בברכות שם:

יג **מי שמת כו'**. עתוס' דברכות שם ורא"ש שם ובמ"ק:

יד **וכן מי כו'**. מ"ש (פ"ב):

טו **כ"ז כו'**. וראיה מדוד שרחץ כו' (שמואל ב' י"ב) ואבלות למדו ממנו ברפ"ג (ט"ו ב') שנאמר וינחם כו'. רמב"ם ועתוס' דכתובות ד' א' סד"ה בועל:

(**ליקוט**) **כל זמן כו' וי"א כו'**. עתוס' דמ"ק כ"ג ב' ד"ה ואינו אוכל כו' (ע"כ):

טז (**ליקוט**) **אבל אסור כו'**. א"ר פי"א אבל כ"ז שמת מוטל כו' (ע"כ):

יז **וכ"ש כו'**. דאפילו בשבת אסור כמ"ש בסעיף א':

(**ליקוט**) **וכ"ש שאסור כו'**. דל"פ ת"ק ורשב"ג אלא בשבת ואף בזה פסקו הפוסקים כת"ק כנ"ל (ע"כ):

יח **וי"א כו'**. ר"ל כל שהוא בשב ואל תעשה כל שהוא שמחה:

(**ליקוט**) **וי"א דאסור כו'**. ומה שכתוב בדוד וירחץ ויסך כו' שאני שהמלך מותר ברחיצה כמ"ש ביוה"כ (רפ"ח דיומא) והמלך והכלה כו'. תה"א ועוד תי' שם ובשם הראב"ד ע"ש (ע"כ):

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. ובמ"ש בא"ר פ"ח שר"ע חלץ תפלין וה"ה לכל הנך שהן בשב ואל תעשה וערא"ש (ע"כ):

## סימן שמב

א **והוא במקום כו'**. גמרא שם:

ב **ואיכא כו'**. כמו באביו ש"ח וערש"י שם ד"ה אביו של כו':

ג **מאחר כו'**. גמ' שם:

ד **י"א כו' וי"א כו'**. כ"ז ברא"ש ע"ש:

# סימן שמד

א **ואסור כו' ומוסיפין כו' וחכם כו'**. הכל במ"ש:

(**ליקוט**) **וחכם וחסיד כו'**. ספכ"ג דשבת ופ"ג דא"ר הלכה ו' בירושלים כו' וביהודה כו' ובפ"ק דסנהדרין (י"א א') וכשמת הלל כו' ובפי' בתרא דמגילה (כ"ח ב') ווי חסרא ארעא כו' ובפ' בתרא דמ"ק כמה עובדי:

ב **כשם כו'**. פ' בתרא דמגילה (כ"ח ב') ובספ"ב דר"ה ואותו היום מתה אמו כו' אבל אילו ראויה היה בלא"ה מספידה. תה"א (ע"כ):

ג (**ליקוט**) **במקום כו' ואם כו'**. א"ר פי"ד ועבה"ג:

ד **בני כו'**. א"ר פ"ג בני עשירים כבני חכמים בני חכמים כו':

ה **תינוק כו' הכלה כו'**. א"ר פ"ג:

ו **המחותך כו'**. א"ר פ"א (ע"כ):

(ליקוט) סעיף ד' וסעיף ה' וסעיף ו' וסעיף ז' ערא"ש פ"ג דמ"ק סי' קל"ה: סעיף ח'. ע"ש סי' קמ"א (ע"כ):

ז **לאחר כו'**. נלמד מסעיף שקדם ועב"י בא"ח סי' ע"ב:

(**ליקוט**) **לאחר כו'**. ירושלמי והביאו הרא"ש בפ"ג דמ"ק ובפ"ג דברכות סי"א וכ' הרמב"ן דהלכה כרבותינו וגירסתו שם בירושלמי מפסיקין לק"ש ואין כו' מעשה כו' ופי' ביום ראשון היינו השורה וכתב שמעינן מיניה דקודם קבורה בפני המת נשמטין וקורין ואין מתפללין אינו מוטל לפניהם קורין ומתפללין לאחר קבורה השורה אין מפסיקין לא לק"ש ולא לתפלה אבל ההספד מפסיקין בין לק"ש ובין לתפלה וזהו שלא כדברי הש"ע בסי"ב שכ' ומתפללין ועב"י:

ח **בתוך ד"א**. דחוץ לד"א בלא"ה מותר כמ"ש בירושלמי (פ"ג דברכות ופ"ז דנזיר) ר' יונה ור' יוסי גלילא בשם ר' יוסי בן חנניה אין שואלין הלכות לפני מטתו של מת האר' יוחנן שאל לר' ינאי קומי ערסיה דר"ש בן יהוצדק הקדיש עולתו לבדק הבית מהו והוא מגיב ליה נימא כד הוה רחיק או כד הוו מסקין ליה לסדרה והא ר' ירמיה שאל לר' עזריה קומי ערסיה דר"ש בר ר' יצחק נימא כד הוה רחיק הוה מגיב ליה כד הוה קריב לא הוה מגיב ליה והביאו בס' תה"א. ומ"ש ברא"ש בפ"ג דברכות סוף ס"ו וחוץ לד"א איירי צ"ל ותוך ד"א איירי (עיין בתוספת הרא"ש ברכות ג' ב' וצ"ע) דלא כרי"ו וע' בטור ובב"י ואמר ד"א כמ"ש ברפ"ג שם התם תוך ד"א כו' דאמר מר כו' (ע"כ):

## סימן שמה

א (ליקוט) שמ"ה ערא"ש פ"ג דמ"ק סי' קמ"א (ע"כ):

(**ליקוט**) **המאבד כו' איזהו כו'**. א"ר פ"ב (ע"כ):

ב **מי שגנב כו'**. כמ"ש בפ"ו דסנהדרין (מ"ז) בהרוגי מלכות דדוקא בהרוגי ב"ד שהתיר עצמו למיתה כו' דלא כמרדכי שהביא ראיה ממ"ש שאין מתאבלין עליו ועב"י ומהרי"ו כ' שט"ס במ"ש ועד"מ (וע"ל סי' שע"ה ס"ק יו"ד):

ג **אם אין בו סכנה**. כמ"ש בפ"ק דסנהדרין (י"א א') בר"י בן בבא ופ' בתרא דסוטה:

ד (**ליקוט**) **קטן כו'**. שם מעשה בבנו כו' מעשה בתינוק כו': ס"ה וס"ז כל הפורשים כו' מי שנפל כו'. שם (ע"כ):

ה **וכן גדול כו'**. ממ"ש בפ' הערל (ע"ח ב') שנענשו על שלא הספידו על שאול כמ"ש בב"ר פ' נח יכול אפילו נרדף כשאול ת"ל אך:

ו (**ליקוט**) **מנודה שמת כו'**. דהא סוקלין אותו משום בזיון כ"ש שאין מתעסקים בכבודו. תה"א (ע"כ):

ז **הפורש מן כו'**. ע"ל סי' של"ד ס"ג אבל לממונא כו':

ח **אבל אין כו'**. לגדר בעלמא ועד"מ:

ט **קטן כו'**. ממ"ש בתוספתא פרק בתרא דסנהדרין קטני בני עיר הנדחת רא"א נהרגין וחכ"א אין נהרגין משמע אבל באבלות דכ"ע מודי וע"ל סי' ש"מ שי"ח עליו וכ"כ במרדכי שם בשם ר"י וע"ש סי' אלף תקל"ח:

## סימן שמו

**ולא ישהא כו'**. שם במ"ש:

(ליקוט) שמ"ו ערא"ש פ"ג דמ"ק סימן קמ"ב (ע"כ):

## סימן שמז

(**ליקוט**) **מי כו' ואפילו כו'**. ערא"ש פ"א דמ"ק סי' י"ג ובשם ירוש' כו' (ע"כ):

## סימן שמח

(**אבל על הדיוטות אסור**. תוספתא פרק ח' דשבת ופ"ד דסנהדרין):

## סימן שמט

א (**ליקוט**) **בין עובד כוכבים**. אבל הרשב"א בב"ק כתב בפשיטות דמת עובד כוכבים מותר בהנאה וכ"כ תופ' שם י' א' סד"ה שהשור וכ' הרשב"א שם דהיינו עבד ערל ע"ש וכ"כ בפ' הפרה נ"ד א' וסתר תירוץ ראשון של תוס' וי"ל דוהמת יהיה כו' דליתא דודאי כולה משתמע מוהמת י"ל כמש"ש נ"ד א' אלא א"ק והמת י"ל כ"ד כו' ועוד דפריך בין לרבנן כו' ואם איתא הא משתעי בשור לבד כו' אלא כמסקנא דתוס' בשביל עבד ועובד כוכבים דאיסורא דמת ילפינן ממרים ודוקא ישראלים כמותה עכ"ל שם (ע"כ):

(**ליקוט**) **בין עובד כוכבים**. כ"כ בבד"ה בשם הרשב"א וליתא ובירושלמי פ"י דשבת הלכה ו' אמר בהדיא דמותר דגרסינן שם את המת במטה חייב דברי הכל לא כן תני אף ריח רע כל שהוא וא"ר אילא אף ר"ש מודה בה ומודה ר"ש באיסורי הנאה א"ר יודן תיפתר במת עובד כוכבים ושאין בו ריח רע והוציאו לכלבו תני חצי זית מן המת וחצי זית מן הנבילה ופחות מכעדשה מן השרץ חייב ור"ש פוטר מ"מ דר"ש כבר נתמעטה הטומאה מ"מ דרבנן כההיא דר' יודן תיפתר במת עובד כוכבים ושאין בו ריח רע והוציאו לכלבו וט"ס כאן בירושלמי וצ"ל ברישא מ"ט דרבנן ובסיפא מ"ט דר"ש וה"פ את כו' ד"ה ר"ל דל"פ אלא בסיפא בשיעורא דת"ק מחייב כשיעור טומאה ור"ש לא מחייב בכך אבל במת שלם מודה ר"ש ופריך לא כן כו' והוא בפ' כלל גדול על מתני' מקק ספרים כו' אמר שם תני כו' וה"נ ליחייב בכ"ש משום ריח רע ועוד משום איסורי הנאה וה"ה דיכול למיפרך את"ק אלא על ר"ש יותר קשה דאף בכזית פוטר וא"ר יודן כו' והוציאו לכלבו דצריכה לגופה דבלא"ה פוטר ר"ש ולכך פוטר ר"ש בכזית דבעי שיעור מלא פי כלב ואמר תני חצי כו' ר"ל מכזית כמ"ש בגמ' ור"ש פוטר וה"ה בכזית אלא משום ת"ק נקטה ואמר מ"מ דרבנן כבר כו' משום דמיעטה לטומאה אבל ר"ש פוטר משום זה משום דהוי מלאכה שא"צ לגופה אלא לטהרות הבית אבל בריח רע ואיסורי הנאה מודה דחייב אע"ג דהוי מלאכה שאצ"ל וקאמר מ"ט דר"ש כקושיא הנ"ל לא כן כו' ואמר כההיא כו'. מ"מ נשמע בהדיא דמותר וכ"כ הרשב"א והר"נ בשבת צ"ד ב' על מש"ש דמי קאמינא לר"ה כו' דמקשין דלר"ש יהא מותר אף לר"ה ותי' ר"ח דלא התירו אלא בדבר שעיקרו מד"ס אבל ר"ה לא דמי מפיס אם צריך לגופה או לא שהרי אפשר אף בהוצאת המת שיהא צריך לגופה כגון אותה שאמרו בירושלמי בעובד כוכבים שהוציאו לכלבו והן דברי הרמב"ן בספר תה"א שער ז' כ"ה ד' וכ"ד תוס' (בב"ק) הרי תוס' ורמב"ן ורשב"א ור"נ התירו וכן בירושלמי כנ"ל וכ"מ בגמ' דסנהדרין י"ט ב' ועכ"מ פ"ה דהלכות ערכין הלכה י"ז (ע"כ):

(**ליקוט**) **בין עובד כוכבים**. כ"כ בבד"ה בשם תשובת הרשב"א והוא שם סימן שס"ה אבל אין הכרח דפשיטא ליה לאיסור ובחידושיו (בב"ק) כתב בשני מקומות בפשיטות להיתר ויש ראיות על זה וע' משנה למלך סוף הלכות אבל שהאריך וכתב בשם הירושלמי (כנ"ל בליקוט ב') שמותר (ע"כ):

(**ליקוט**) **בין עובד כוכבים**. אבל תוס' ורשב"א לא כתבו כן והביאו משנה למלך ושאר אחרונים ראיה מדוד שקידש בערלות פלשתים ש"מ דלאו איסורי הנאה נינהו ובפ"ב דסנהדרין (י"ט ב') אמרינן דחזו לכלבי ושונרי (ע"כ):

ב **בד"א בסתם כו' אבל כו' אשה כו'**. הכל גמ' שם:

## סימן שנ

(**ליקוט**) **אם רצו כו' ועושים חופות כו'**. א"ר פ"ח (ע"כ):

(**ליקוט**) **אם כו'**. ערא"ש פ"ג דמ"ק סי' קכ"ח (ע"כ):

## סימן שנא

א **אין כו' וי"א כו'**. עתוס' דנדה ס"א ב' ד"ה לא כו' ובברכות י"ח א' ד"ה למחר כו':

(**ליקוט**) **אין כו'**. כמ"ש בפ"ד דמנחות (מ"א א') ההיא שעתא ודאי רמינן כו' ואע"ג דבפי"ב דא"ר אמר אבא שאול התירו תכלת מאפליוני ועליה סמכו תוס' וש"פ כ' בספר תה"א (ובמלחמות סוף מ"ק) דחכמים חולקין על אבא שאול כמ"ש במס' ציצית אין מתירין ציצית על המת אבא שאול בן בטנית מתיר אמר אבא שאול אבא אמר לי כשאמות התר לי ציצותי לפי שיש בהן משום קדושה וחכ"א אין בהן משום קדושה אלא עושה אותן תכריך למת ומרדעת לחמור והלכה כחכמים וכן אמרינן ברפ"ד דמגילה ת"ר תשמישי כו' (ע"כ):

ב (**ליקוט**) **וי"א כו'**. ערא"ש פ"ג דמ"ק סי' קכ"ז (ע"כ):

## סימן שנב

א (**ליקוט**) **נהגו כו'**. אע"ג דבפט"ו דשבת (קי"ד א') א"ל ר' ינאי כו' בירושלמי (סוף כלאים ופי"ב דכתובות) אמרו ר' יאשיה מפקד אלבשוניה חוורין חפתין א"ל מה את טב מן רבך א"ל ומה אנא בהית בעובדוי. ר' ירמיה מפקד אלבשוני חוורין חפיתין יהבון כו' ומכאן נתפשט המנהג הכל בלבנים (ע"כ):

ב **מעצימין כו'**. פכ"ג רשבת (קנ"א ב'):

## סימן שנג

א **ואפילו אי כו'**. תוס' שם ד"ה ואין כו':

ב (**ליקוט**) **אין מוציאין**. א"ר ספי"ב (ע"כ):

## סימן שנד

(**ליקוט**) **עיר כו'**. א"ר רפי"א: הוציאו כו' ואין כו'. שם (ע"כ):

(**ליקוט**) **עיר כו'** עד סוף הסימן ערא"ש פ"ג דמ"ק סי' קכ"ט (ע"כ):

## סימן שנה

א (**ליקוט**) **אין מניחין כו'**. כר"א שם וכן תניא בא"ר פי"ב להדיא (ע"כ):

ב (**ליקוט**) **ואין עולין כו'**. א"ר פי"א (ע"כ):

(**ליקוט**) **ואין כו'**. ערא"ש פ"ג דמ"ק סי' קל"א (ע"כ):

## סימן שנז

א (**ליקוט**) **או כדי כו'**. א"ר ריש פי"א מפני שאמרו כל המלין כו' (ע"כ):

ב (**ליקוט**) **או שהיו גשמים כו'**. א"ר פ"ט (ע"כ):

(**ליקוט**) **סעיף א' וסעיף ב' או כו'** או כו' ע"ש (בראש פ"ג דמ"ק) סי' פ"ח (ע"כ):

## סימן שנח

א (**ליקוט**) **כל שאין כו'**. א"ר פ"י אא"כ הקדימו כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **כל שאין כו'**. כמ"ש בירושלמי (פ"ג דברכות ופ"ב דסנהדרין) תני אין מוציאין את המת סמוך לק"ש אא"כ הקדימו שעה א' כדי שיקראו ויתפללו והא תנינן קברו את המת וחזרו אם יכולין להתחיל כו' תפתר באילין דהווין סברין דאית בה עונה ולית בה עונה (ע"כ):

ב **יש מקומות כו'**. תוספתא (פ"ג דפסחים וכגירסת הרמב"ן) מקום שנהגו להיות אבלים הולכין לפני המטה הולכין כו' והביאו הרמב"ן בתה"א וב"י בס"ס שנ"ט ועבה"ג:

## סימן שס

**וכן כו' אבל כו'**. בתה"א הביא ברייתא המת והמילה מילה קודמת שזו מצוה לחיים וזו מצוה למתים המת והכלה כלה קודמת בית האבל ובית המשתה בית המשתה קודמת ואם יש לו פרנסה בית האבל קודם אבל וחתן אבל קודם מפני שהחתן אוכל ומאכיל

אחרים והאבל אינו אוכל עד שיאכלוהו אחרים ועב"י:
(**ליקוט**) **וכן אם אין כו'**. א"ר פי"א: אבל אחר כו'. שם פי"ב (ע"כ):

## סימן שסא

א **למאן דלא כו'**. רש"י ותוס' שם בשם שאלתות:
ב (**ליקוט**) **ואין מבטלין כו' וא"צ לצאת כו'**. תה"א ממ"ש בירושלמי פ"ג דפסחים [ופ"א דחגיגה] ר' אבהו שלח לר"ח בריה לטבריא שלחין ליה גמיל חסד הוא שלח וא"ל המבלי אין קברים בקסרין שלחתיך לטבריא וכבר נמנו בעליית בית לוד הלימוד קודם למעשה רבנין אמרין הדא דתימא כשיש שם מי שיעשה מעשה דלמא ר"ח ור' יוסי ור' אמי חבשון מייתי קומי ר"א א"ל אין הוויתון א"ל גמלין חסד א"ל ולא הוו תמן אחרנין אמרין ליה מגיר הוה (ע"כ):
ג (**ליקוט**) **ותינוקות של כו'**. ירושלמי (הביאו הרא"ש ומרדכי פ"ג דמ"ק) אבוה דשמואל שלח לשמואל ללמוד תורה שלחון ליה גמיל חסדים הוא שלח ליה המבלי אין קברים כאן שלחתיך לשם הדא אמרה אין מבטלין תינוקות של בית רבן להוצאת המת ואמרינן בפט"ז דשבת (קי"ט ב') אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בה"מ (ע"כ):
ד **בד"א כו'**. עתוס' בכתובות שם א' ד"ה להוצאת כו' ובמ"ק כ"ז ב' ד"ה אסורין כו':

## סימן שסב

א **בארון**. גמרא (שם) א"ל שבור מלכא כו' דליעביד כו':
ב (**ליקוט**) **ואם נתנו בארון**. כמ"ש בירושלמי (פ"א דמ"ק ופ"ו דסנהדרין) בראשונה היו קוברין במהמורות כו' ומשימים בארון והביאו הרא"ש ובטוש"ע סי' שס"ג ס"ד (ע"כ):
ג **ומ"מ כו'**. ירושלמי פ' בתרא דכלאים (ופי"ב דכתובות) והביאו הטור:
(**ליקוט**) **ומ"מ יפה כו'**. ירושלמי (שם) בצוואתו של רבי תהא ארוני נקובה ופי' הרמב"ן שיטלוהו כף התחתון שבארון וישכיבוהו על הארץ שקבורות קרקע מצוה ול"ת משום חביבותא דא"י אלא אפי' בח"ל משום שנאמר ואל עפר תשוב עכ"ל (ע"כ):
ד **נותנין כו'**. ירושלמי (שם) יהבוני על כו' והביאו תה"א והטור ובסוף נזיר ירושלמי איזהו מושכב כדרכו רגליו מופשטות וידיו על לבו והביאו ב"י ועבה"ג:
(**ליקוט**) **נותנין כו'**. עבה"ג וה"ה בצדו כמ"ש בירושלמי (שם) בר' ירמיה שצוה כן ועב"י בשם תה"א וכן בגמ' דנזיר (ס"ה א') מושכב כו' (ע"כ):

ה (**ליקוט**) **אין כו' אבל כו'**. א"ר פי"ג (ע"כ):

(**ליקוט**) **אין כו'**. כמ"ש בב"ב ק' ב' המוכר כו' ושם ק"א ב' הא קנגעי כו' ובמתני' שם רשב"ג אומר הכל כו' וז"ש אא"כ כו' ופסק כרשב"ג:

ו **אין נותנין כו'**. תה"א בשם א"ר אין נותנין ב' ארונות זה ע"ג זה ואם נתן כופין את בעל העליון שיפנה שאין נוהגין בזיון במתים:

ז **ואם יש כו'**. כמ"ש בב"ב שם במעמיק:

ח **ו' טפחים**. טור. אבל בתה"א כתב ג"ט אלא שכתב שם ונשאל מר' האי כו' והשיב כו' ואי אפשר שלא יהא בין מת לחבירו ששה טפחים שלשה לתפוסת זה ושלשה לתפוסת זה כו' ועיין בב"ב ק' ב' ד"ה ושנים כנגדו כו' וה"ה למעלה ודלא כפי' הרמב"ם וש"ע ח"מ סי' רי"ז ס"ו (ע"כ):

ט **אבל קוברין כו'**. עספ"ה דברכות:

(**ליקוט**) **אבל קוברין כו'**. ממ"ש ברפ"ג (דמ"ק י"ז א') עיילוה למערתא דדייני כו' דעבד כר' אלעאי כו' ועש"ך (ע"כ):

## סימן שסג

א (**ליקוט**) **אין מפנין כו'**. א"ר פי"ג (ע"כ):

ב **וכן כדי כו'**. ג"כ מטעם הנ"ל דניחא ליה:

(**ליקוט**) **וכן כדי כו'**. שכל משום כפרה מותר כמ"ש בירושלמי ברשונה היו קוברין במהמורות כו' וכמ"ש בס"ד (ע"כ):

ג **ואם נתנוהו כו'**. ע"ל סי' שס"ד ס"א:

ד (**ליקוט**) **או שמוליכין כו'**. כמ"ש במכות י"א ב' תנא כו' וערש"י שם ד"ה תנא כו' אחר זמן ר"ל דאף לפנות מותר. וכמ"ש בס"א שערב כו' (ע"כ):

ה (**ליקוט**) **אין מלקטין כו'**. תה"א בשם א"ר ומסיים שם מקום שנהגו לעשות כן עושין מקום שנהגו שלא לעשות כן אין עושין וע"ז נאמר אל תסג גבול עולם ופי' שם דמ"ש מקום שנהגו כו' היינו כמ"ש בירושלמי לאחר עיכול הבשר וז"ש בס"ד מקום כו' (ע"כ):

ו (**ליקוט**) **המוצא כו'**. א"ר סוף פי"ג:

ז **אסור כו'**. שם פ"ד הלכה י"ב מעשה כו' גמ' פ"ט דב"ב (קנ"ד קנ"ה) (ע"כ):

## סימן שסד

א **וי"א דהקרקע כו' וי"א כו'**. הג"א בפ"ג דמ"ק בסי' קכ"ו:

ב **ויש חולקים כו'**. ממ"ש בגמ' דסנהדרין בקבר בנין משמע דוקא כה"ג ואינו מוכרח וגם על הסיפא חולק שאינו נחשב לקבר אלא לציון. טור:

ג **אפילו ע"ד לפנותו**. עבה"ג דאל"כ אסור לפנותו כמש"ל סי' שס"ג ס"א:

ד **אפילו שלא מדעת כו'**. סנהדרין מ"ז ב' וש"מ:

ה (**ליקוט**) **בין שדה כו'**. א"ר פ"ד הלכה ל"ג (וכ"ה בירושלמי פ"ז דנזיר אלא דשם איכא מ"ד בין שדה אילן לשדה כרם מפנהו לשדה כרם וכ"פ הרמב"ם ובספר האשכול) (**ע"כ**):

ו (**ליקוט**) **בד"א כו' ואינו כו'**. ירושלמי שם המוצא מ"מ ה"ז מטפל בו וקוברו במקומו אימתי בזמן שמצא חוץ לתחום אבל אם מצאו בתוך התחום ה"ז מביאו למקום בית הקברות וקוברו אר"ע כך תחלת תשמישי לפני חכמים פ"א כו' ושם מה ת"ל כי קבור תקברנו מכאן שאינו נעשה מת מצוה עד שיהא ראשו ורובו וכן תניא בא"ר (כ"כ בתה"א וליתא במ"ש שלנו) לעולם אינו מ"מ עד שימצא ראשו ורובו רי"א השדרה והגלגלת הן הן רובו (ע"כ):

ז **אפילו נקבר כו'**. דקאמר שם קבר הידוע כו' וקבר המזיק כו' משמע אפילו קבר ידוע:

ח (**ליקוט**) **אם קדם כו'**. ירושלמי סוף נזיר קבר שהוא מזיק את הרבים מותר לפנותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנאה הורי ר' אבא בר כהן בכפר עקביא מקומו מותר בהנאה מה ופליג כאן כשקדם את העיר כאן בשקדמתו העיר וכ"פ בתה"א (ע"כ):

ט (**ליקוט**) **קבר שפינוהו כו'**. א"ר פי"ג (ע"כ):

י **החוצב כו'**. עתוס' שם מ"ז ב' ד"ה איתביה כו' אבל הרמב"ן כתב דסוגיא שם לאביי אבל לרבא בכל ענין אסור:

## סימן שסה

(**ליקוט**) **ודוקא כו'**. כמו מלקט דפטורים אפילו רבים כמש"ל סי' ת"ג ועמש"ש (ע"כ):

## סימן שסו

(**ליקוט**) **אשה כו'** עד סוף הסימן הכל בא"ר פי"ד (ע"כ):

## סימן שסז

א **מתי עכו"ם כו'**. דמש"ש עם כו' לאו דוקא וכן בירושלמי (ספ"ה דגטין) לא שנו עם בכל אלו וכן בתוספתא (שם ספ"ג) מספידין [וקוברין] מתי עובדי כוכבים ומנחמין אביליהם מפני דרכי שלום. ר"ן:

ב **וה"מ כו'**. עמ"ש בא"ח סי' כ"ג:

## סימן שסח

א **או לאכול כו' ואין כו'**. דזהו קלות ראש כמש"ש בבה"כ שם כ"ח א' וערש"י שם ד"ה אין אוכלין כו':

ב **ואין קורין כו'**. משום לעג לרש כמ"ש בסי' שס"ז:

ג (**ליקוט**) **ולא יטייל כו'**. א"ר רפי"ד (ע"כ):

ד **וכן אין ליקח כו'**. מדברי המדרכי שכתב והא דאמרינן בפ"ו דסנהדרין (מ"ז ב') קבריה דרב כו' לרפואה שאני וכמש"ו:

ה **וכן מותר כו'**. וראיה מחזקיה שקצץ דלתות היכל כו' להציל שאר המקדש. שם:

## סימן שסט

א **וכל ארץ כו'**. פ"ד דעירובין (מ"ז א') וש"מ הרבה:

ב (**ליקוט**) **י"א כו'**. ר"ל לכלי מתכות והוא דעת ר"ת דלא אמרינן כלים הנוגעים במת שיהיו כמוהו אלא דוקא בכלי מתכות כמ"ש תוס' דנזיר נ"ד ב' בד"ה ומשני והר"ש בפ"ק דאהלות וכ"ד רש"י (בפסחים י"ד ב' וש"מ) וראב"ד (כפ"ה מהלכות טומאת מת) אבל הרי"מ ור"י ורמב"ם ורמב"ן דש"פ חולקין ע"ז ודעתם שה"ה בכל הכלים ובגדים לבד מכ"ח שאינם נעשים אב הטומאה לעולם וראיה ממתני' ריש אהלות דסתם ארבעה כו' וקאמר בכולם כלים סתם ועוד דכלים הנוגעים באדם שיהא כמוהו לא גמרינן מחלל חרב אלא מוכבסתם בגדיכם כו' כמ"ש בספרי אלא דבשאר טומאת בגדים דוקא בעורו נוגע וכאן אפילו לאחר פרישתו וע"כ צ"ל כל הכלים וה"ה לרישא ובריש חולין ובפ"ק דפסחים (י"ד י"ט ב'. ואצ"ל הא דשבת ק"א ב' עבתוס' שם) ובפ"ח דפסחים לא גרסינן חרב הרי הוא כחלל דהא לא מחלל חרב גמיר וכן א"צ שם לזה (עיין משנה למלך פ"ה מה' ט"מ) וכ"כ הר"ש בריש אהלות שם וכן קאמר בספרי הא למדנו לכלים ואדם כלים באדם מנין כו' אלמא בכל כלים הוא וכנ"ל ועוד הביא ר"י ראיה מתוספתא פ"ו דכלים החמת כו' ע"ש בתוס' ור"ש אע"ג שדחק ר"ת מ"מ פשטא דמתני' ובריית כדברי הרמב"ם. ולעיקר דינא דכאן הנה דעת ר"ת בתוס' הנ"ל דהנזיר מגלח על חרב בחלל ושלכן לא אוקמוהו גמרא שם בבלי מתכות כמ"ש בתוס' שם וא"כ ה"ה דכהן מוזהר עליו כמ"ש בתוספתא (פ"ג דמכות) ופ"ד דשמחות כל טומאה שהנזיר מגלח עליה כהן מוזהר כו' וזהו ג"כ ראיה לשיטתו דדוקא מתכות מדפריך גמ' והני כו' (וע"ש בתוס' שהניחו בצ"ע לשיטת הרי"מ אבל הרמב"ן בב"ב כ' א' תירץ דא"צ הזאה אלא הנוגע או מאהיל במת עצמו שכן משמעות המקראות. וכ"כ רבינו בליקוטיו) ולפ"ז אסור ג"כ ליכנס לאהל שהכלי שם שדעתו שם ג"כ שמטמא באהל כמ"ש בתוס'

שם ובפ"ב דב"ב כ' א' ד"ה בחבית ובחולין ק"ד א' בד"ה חלת ובפ"א דשבת (י"ז א') וש"מ (ואינו כן דעת הרמב"ם ועיין בא"ר ריש כלים) . אבל ש"פ חולקין עליו דאין הנזיר מגלח ואין הכהן מוזהר עליה (משמעות הלשון שבתוספתא ומ"ש דמ"מ איסורא מיהא איכא ועב"י ובספר האשכול) כמ"ש בתוספתא דאהלות והביאו תוס' שם והר"ש בפ"ק דאהלות כל המטמא במת טומאת שבעה כו' כלים בכלים כו' בד"א בתרומה וקדשים אבל אין הנזיר מגלח אלא על המת בלבד ואין חייבים על טומאת מקדש וקדשיו אלא על המת בלבד וכמ"ש בספ"ז דנזיר כלל אר"י כל כו' וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מהלכות נזירות אבל לענין טומאת מקדש וקדשיו פסק בפ"ה מהלכות טומאות מת שהנוגע במת והנוגע בו חייב מכאן ואילך פטורין והוא כר' יוחנן (בירושלמי פ"ז דנזיר) (ע"כ):

## סימן שע

**ומ"מ כו' ויש מתירין**. עתוס' דנזיר מ"ג א' ד"ה ומהכא כו':

## סימן שעא

א **אסור לכהן כו'**. פרק ד' דמגילה (כ"ו ב') וש"מ:

ב **ואפילו לבית כו'**. כמה משניות באהלות וש"מ:

ג **אפילו לא כו'**. פ"ד דמגילה (שם):

ד **וה"מ כו'**. עתוס' דב"ב כ' א' ד"ה היא כו':

ה **וכ"ד כו'**. גמרא שם ובמגלה שם:

ו **ולא מקרי כו'**. עבה"ג ועתוס' דב"ב י"ט ב' ד"ה רואין כו':

ז **חצר כו'**. ממתני' ג' פ"ז דאהלות:

ח **והטעם כו'**. וכמש"ש בפ"ד ע"ש:

ט **ויש מתירין**. עט"ז:

(**ליקוט**) **ויש מתירין**. וכ"ה במתני' ריש פי"א דאהלות הבית שנסדק כו' ובה"א כו' ולא אמרינן שסוף טומאה לצאת אלא תחת אהל א' והוא פשוט שם בכמה מקומות (ע"כ):

י **ואם נפתח כו'**. מתני' שם:

יא **ואם נפתח כו'**. כנ"ל ס"א:

יב **ב' גגין כו' דלא כו'**. כנ"ל ס"ב וכמ"ש בסוכה י"ח א':

יג **ואם היו כו'**. שם כ"ב א':

יד **הכהנים כו'**. מהא דפ"ד דמגילה (כ"ו ב') ולא הוציאוהו חוצה ודוחק לומר שהיה בשבת ועוד דאף בשבת מותר ע"י עובד כוכבים או ע"י ככר ותינוק. שם:

טו (**ליקוט**) **או של כו'**. כמש"ש במת וכמש"ש וה"מ חצר כו' משמע הא לא"ה דינו כמת וכ"כ רש"י בב"ב י"ב א' ד"ה פרץ כו' ועתוס' שם ד"ה פרץ כו'. אבל דברי רש"י ותוס' צ"ע דהא קבר סתום מטמא כל סביביו ואפ"ה מותר לעמוד בחצר הקבר הואיל מסיימי מחיצתא וכמש"ו כאן בד"א כו' (ע"כ):

טז **אבל אם הוא כו'**. גמ' שם:

יז (**ליקוט**) **אלא ד"ט**. צ"ע דבגמרא לא אמרינן אלא דצריך שיהיה בחצר ד"ט (ע"כ):

יח **ומותר כו'**. כמ"ש בב"ב י"ב א' ועתוס' שם ד"ה פרץ כו':

(**ליקוט**) **ומותר לכהן כו' ומותר כו'**. בב"ב שם דבית סתום אינו מטמא כל סביביו ואפילו בכתלים עצמן וכמ"ש תוס' שם בשם ספרי אבל לעמוד אצל הכותל אף בפרץ פצימיו מותר כנ"ל דלא כרש"י ומ"ש מטמא כל סביביו היינו ליגע בכתלים עצמן ותוס' שם בתחלה פי' פי' אחד עיין שם (ע"כ):

יט **מת כו'**. מתני' פ"ג דזבין והוא הדין למת אם מסיט את המת:

## סימן שעב

א (**ליקוט**) **אבל העובר כו' כהן ששוכב כו'**. עתוס' דברכות כ' א' ד"ה שב כו' אלא נראה כו' וכתב הרמב"ן (בתה"א) וכן יש נוסחאות דגרסי בגמרא הכי בהדיא וכ"כ רב האי גאון ולפ"ז אידחי ליה מש"ש בתחלה בטומאה דרבנן דכל לאו טומאה לאו שאינו שוה בכל הוא אבל נראין דברי רש"י שם ד"ה שב כו' דמעיקרא כו' וכמ"ש בפ"ק דיבמות (ג' ב' ז' א') אימור דאמרינן עשה דוחה ל"ת כו' ולא גמיר מאשת אח עצמה שדוחה ייבום אותה ע"ש (ע"כ):

ב **כהן שהוא כו'**. עש"ך:

ג **קברי כו' אע"פ כו'**. עתוס' דיבמות ס"א א' ד"ה ממגע כו':

ד **אבל כו'**. כמ"ש בפ"ו דסנהדרין (מ"ד א') אע"פ שחטא כו' ובפ"ד דיבמות מ"ז ב' (למאי הלכתא דאי הדר כו') ובספ"ק דקדושין (ל"ו א') לר"מ בין כך ובין כך קרויין בנים כו'. שם:

## סימן שעג

א **ודוקא כו'**. גמ' שם:

ב **אבל חלל**. בת"כ שם (ויבמות ק' ב') ובפ"ק דסנהדרין (ה' ב'):

ג **וכהנת**. בת"כ שם ובפ"ק דקדושין וספ"ג דסוטה וש"מ:

ד **וא' האשה**. ערש"י בכתובות נ"ג א' ד"ה ולא מטמאה כו':

ה **או גרושה**. ת"כ שם לשארו הקרוב ולא ארוסה אליו ולא גרושה:

(**ליקוט**) **או גרושה**. א"ר פ"ד ה"ג (ע"כ):

ו **או ארוסה**. כנ"ל וגמרא פ"ג דיבמות (כ"ט ב') ופ"ד דכתובות וש"מ:

ז **דקים ליה כו'**. עבה"ג וכמ"ש בפי"ט דשבת (קל"ו א'):

ח **אפילו הם כו'**. בת"כ ופ"ב דיבמות וכמש"ו:

ט **אבל לאחיו כו'**. בת"כ שם ובפ"ג דמ"ק (כ' ב'):

י **וכן אינו כו'**. יבמות ס' א' וכר"י ור"ש:

יא **ומיטמא לשומרת יבם**. ר"ל שנפלה לפניו כיון שיורש כתובתה וכמ"ש בכתובות פ"א א' יורשי כתובתה חייבין כו' וכמ"ש בקטנה ביבמות פ"ט ב'. שם. וצ"ע ועתוס' שם ד"ה כיון כו':

יב **ואפילו אם כו'**. דלא פלוג וכמש"ש בקטנה בסתם אפילו אין לה נכסים. שם:

יג **כל אלו כו'**. כ"מ במ"ש דפליגי כמה ימים מותר ליטמא להם ור"י אמר עד שיסתם הגולל וכמ"ש בס"ו משמע דאף שלא לצורך:

(**ליקוט**) **כל אלו כו'**. א"ר פ"ד הלכה י"א מעשה כו' (ע"כ):

יד **וי"א כו'**. תוס' דפסחים ט' א' סד"ה בשפחתו ובנדה ט"ו ב' סד"ה ובא:

טו (**ליקוט**) **אינו מטמא כו'**. א"ר פ"ד הלכה י' י"א (ע"כ):

טז **ואם דעתו כו'**. כמש"ל סי' שע"ה ס"ג לענין אבלות. שם ברשב"א:

יז **אסור כו'**. נזיר מ"ב ב' וירושלמי פ"ג דנזיר ומ"ש פ"ד ועתוס' דנדה נ"ז א' ד"ה ודלמא כו':

(**ליקוט**) **אסור כו'**. כמ"ש בנזיר מ"ב ב' ואע"ג דבפ"ד דא"ר פליגי בזה ר"ט ור"ע והלכה כר"ע בזה הלכה כר"ט דר"ה קאי כוותיה ועוד דסתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם ובמתני' שם א"ל אל תטמא כו' ועוד דסוגיין בפ"ב דשבועות (י"ז א') בענין נזיר בקבר כר"ט ועוד דבירושלמי שם המחלוקת להיפך דאיתמר שם יצא ונכנס ר"ט פוטר ור"ע מחייב א"ל ר"ט וכי מה הוסיף זה חלול על חלולו א"ל ר"ע בשעה שהיה שם טמא טומאת שבעה פירש טמא טומאת ערב חזר ונכנס טמא טומאת שבעה א"ל ר"ט עקיבא כל הפורש ממך כפורש מחיים וגם ר"ט הודה לו וכ"ז לחיוב אבל לאיסורא כ"ע מודי ודלא כר"ת ועראש"ש הלכות טומאה ס"ו (ע"כ):

(**ליקוט**) **אסור לכהן כו' ודוקא כו'**. א"ר פ"ד הלכה י"ג ט"ו ט"ז כהן הדיוט כו' היה עומד כו' נטמא כו' (ע"כ):

יח **ודוקא כו'**. גמ' שם וירושלמי שם ואמר במ"ש להדיא דאפילו לכתחלה מותר בכה"ג והביאו כ"ז הרא"ש בה' טומאה ס"ו ע"ש:

יט **כהן שפירשו כו'**. ת"כ (וסנהדרין מ"ז א') בעמיו בזמן שעושין כו':

כ **ולא לספק כו'**. מתני' פי"א דיבמות (ק' ב') ועבה"ג:

כא **אין כו'**. נזיר שם לד"ה:

כב **וכן כו' אע"פ כו' חסר כו'**. ר"ל דלא כראב"י ור"י אלא כרב וכזקנים ומעשה רב וכ"ש לחומרא. הרא"ש שם:

כג (**ליקוט**) **וי"א כו'**. דז"ש בנזיר מ"ג (ב') אלא מעתה קאזיל כו' (ד"ר צ"ע) (ע"כ):

## סימן שעד

א (**ליקוט**) **איזהו כו' באו כו'**. ירושלמי פ"ו דנזיר איזהו מ"מ כל שהוא צווח ואין בני העיר באין באו בני העיר ה"ז מושך את ידו עד היכן עד כדי נושאי המטה וחילופיהן וחילופי חילופיהן בשא"צ אבל היו צריכין לו לא בדא בשאין מכירין אותו אבל היו מכירין אותו לא בדא ושאין כבודו לכך אבל אם היה כבודו לכך לא בדא והנשיא כבודו לכן. ומהו שיטמא כהן לכבוד הנשיא כד דמך ר' יודן נשיא אכריז ר' ינאי ואמר אין כהונה היום כד דמך ר' יודן נשיא בר בריה דר' יודן נשיא דחף ר"ח בר בא לר"ז בכנישתא דגופנא דצפרין וסאביה. ומ"ש ומהו כו' ר"ל באינו מת מצוה וזהו שאמרו בגמרא בפי"ב דכתובות (ק"ג ב') אותו היום שמת ר' בטלה כהונה (כ"ה בתה"א וברא"ש הלכות טומאה) וכן בפ"ג דברכות (ופ"ז דנזיר) בירושלמי ודלא כתוס' דכתובות שם ד"ה אותו כו' ומפרש בירושלמי (שם ושם) שעשו אותו כמ"מ ושאלו בירושלמי בתלמיד אצל רבו אם יטמא ולא איפשטא הלכך לא יטמא. תה"א וע' סי"א נשיא כו' כ"כ הראב"ד והרמב"ן הניח בצ"ע (ע"כ):

(**ליקוט**) **איזהו מ"מ כו' באו כו'**. א"ר פ"ד הלכה כ"ט. אם יש לו כו'. שם הלכה ל' לעולם כו' (ע"כ):

ב **אם יש לו כ"צ כו'**. ירושלמי שם והביאו הרא"ש שם כל זה:

ג **מת הנמצא כו'**. בירושלמי נהרג מטבריא לצפורי חזקה הוא ישראל:

ד **וכשם שהוא כו'**. (מתני' ביבמות מ"א חוץ מן האלמנה מפני האיבול ובברייתא שם מ"ג ב' וכמה איבול שלה שלשים יום) עס"ו כל מי שמתאבל כו' וכן היא אינה כו':

ה **ודוקא אשתו כו' אבל כו'**. כמו בטומאה דלא הוסיפו אלא השנויין כברייתא כאן כמ"ש הוסיפו כו' ובארוסה אמרינן בהדיא בפ"ג דיבמות (כ"ט ב') וש"מ לא אונן כו':

ו **הנר כו'**. עפי"א דיבמות צ"ז ב':

ז **וכן היא כו' אבל כו'**. מדקאמר חמיה וחמותה:

(**ליקוט**) **וכן היא כו'**. תוס' שם ד"ה אלא כו' ועיין ס' תה"א (ע"כ):

(**ליקוט**) **וכן היא כו'**. מדקאמר וכן היא שמת כו' אבל י"ח ממש"ש לא אמרו לכבוד אשתו (אלא חמיו וחמותו) ול"ק ג"כ ולא אמרו לכבוד בעלה (אלא חמיה וחמותה) וכן תניא בירושלמי להדיא הרי שמת חמיו או חמותו (או א' מקרובי אשתו. כ"ה הגירסא שלנו בהירושלמי והיא הברייתא דא"ר ולפ"ז י"ל דשמואל משבש גם הסיפא ורישא נקט וה"ה לסיפא. ודברי הרמב"ן לפי גירסתו) אינו כופה לא לכחול ולא לפקוס אלא נוהג עמה כדרך שהיא נוהגת וכן היא שמת חמיה או חמותה או א' מקרובי בעלה אינה כוחלת ולא פוקסת אלא נוהגת עמו כדרך שהוא נוהג שמואל אמר ל"ש אלא חמיו וחמותו הא בשאר כל הקרובים לא וכן בא"ר (פי"א) אלא דשם קתני גם קרובי אשתו ומשובשת היא או י"ל דקתני משום זה דאינו יכול לכופה:

ח **ומ"מ נהגו כו'**. אבל מדינא חייב בכל אבלות שבעה ושלשים וכנ"ל כדרך שהיא נוהגת כו' וכן בגמ' דקאמר (סבר למיתב עליה שבעה ושלשים כו') צודנייתא קבעית כו'. תה"א (ע"כ):

(**ליקוט**) **ומ"מ נהנו כו'**. דמדינא בכל דיני אבלות חייב תוס' שם ד"ה באפה כו' (ע"כ):

ט **אין מתאבלין כו'**. כמו שהם אין מתאבלין עליו כמ"ש בס"ו:

י **אא"כ כו'**. עמ"ש בא"ח סי' של"א ס"ג:

יא **ספק כו'**. עתוס' דיבמות ל"ו ב' ד"ה הא. והא דתנן כו' וכ"כ הרא"ש בספ"ב דברכות ובפ"ג דמ"ק וכן תניא בהדיא בפ"ד דמ"ש ספק שהוא אחיו ספק שאינו אחיו ספק שהוא בנו ספק שאינו בנו מתאבל ואונן ואינו מטמא. ב"י:

יב **יש כו'**. עש"ך:

(**ליקוט**) **יש מי כו'**. עפ"ב דנזיר י"ג א' תוס' ד"ה והפילה כו' (ע"כ):

(ליקוט) ס"ט עהג"א סי' קמ"א ד"ה תאומים כו' (ע"כ):

יג **שהכל מטמאין לו**. ירושלמי פ"ז דנזיר וגמ' פי"ב דכתובות (וע"ל ס"ק א'):

יד **אין כו'**. עב"י (דלענין טומאה עשו אותו כמת מצוה אבל אבלות לא למדנו בו. וע"ל סי' ש"מ ס"ק ל"ט):

## סימן שעה

א (**ליקוט**) **מאימתי כו'**. דזהו נקרא סתימת הגולל ועתוס' (ברכות י"ט ב' וש"מ) ורא"ש וכ"מ בא"ר פ"ד מעשה כו' וכן בש"ט לא נקראו האבות הקדושים עד שנתנו בארץ ונסתם הגולל בפניהם וכן בא"ר פ"י ובגמ' בכמה מקומות (ע"כ):

ב **ונגמר כו'**. כן הכריע הרא"ש ע"ש בסי' פ"ו והתוס' האריכו בזה בכמה מקומות:

ג **אבל אינו כו'**. כמ"ש בפ"א דתענית (י"ג א') ובירושלמי (פ"ב דברכות וש"מ) ותוספתא (בתוספתא שלנו ליתא אלא בא"ר פ"ה) אבל ומנודה שמהלכין כו' וכמש"ל סי' פ"ב ס"ד. הרא"ש שם:

ד **היה כו'**. כמש"ל סי' ש"מ סכ"ה:

ה **וההולכים עמו כו' ואם גדול כו'**. ירושלמי הביאו הרא"ש סי' פ"ו:

ו **וגדול כו'**. שם:

ז **אם מפנין כו'**. ירושלמי הביאו הרא"ש סי' פ"ז:

ח **ואם מתחלה היה כו'**. שם ס"ס ק"ג ממ"ש ע"ש:

ט **אם כו'**. שם ברא"ש וכמ"ש בס"ג:

י **אע"פ כו'**. כ"ה הגי' במ"ש שם ודלא כמרדכי והביאו בה"ג ס"ק י' וכבר סתר דבריו בב"י סי' שמ"ה ועבד"מ שם וכמש"ש בהג"ה ס"ב:

יא **מי כו'**. ע"ל ס"א בהג"ה:

יב **מי כו'**. מ"ש וירושלמי הביאו הרא"ש סי' ק"ג ותוס' י"ז ב' ד"ה כשחל כו':

יג **שי"ל סוף**. עבא"ע סי' י"ז ס"ה בהג"ה ועבה"ג:

(**ליקוט**) **סעיף ה' וסעיף ז' הרוגי כו' מי שטבע כו'**. א"ר פ"ב:

יד **מצאוהו כו'**. כת"ק שם (ע"כ):

(ליקוט) ס"ה וס"ז ע"ש (ברא"ש) ס"ס קמ"א (ע"כ):

טו **ואם נמצא כו'**. עבראש שם וירושלמי א"ר מנא יש קריעה בלא איבול כו':

טז **ולא ידע כו'**. הרא"ש שם ע"ש:

יז **למקום כו'**. דוקא. הג"א שם:

יח **שהוא כו'**. תוס' שם ד"ה מקום כו' וש"פ:

יט **אפילו שננערו כו'**. בעיא דלא איפשיטא שם ולקולא:

כ **וי"א כו'**. שם ת"ש דאר"ח כו' ל"ק כו' והרי"ף ורמב"ם וש"ע השמיטוהו דס"ל דהוא אליבא דת"ק והרא"ש וש"פ כתבו דאתי אף כר"ש דר"ש מודה כה"ג היכא דהלך גדול לבדוק ועב"י וד"מ:

כא **מי שהוא כו'**. כמו בקריעה דמוסיף על קרע ראשון בתוך ז' כו' כמ"ש בירושלמי (לגירסת המרדכי שם) ודבריו תמוהין דבגמ' דידן קי"ל להיפך וכמש"ל סי' ש"מ סכ"א ולהא ה"ל לדמויי למש"ש סכ"ג מי שמתו לו כו' ול"ד לקרע ואח"כ מת כו' דקריעה הראשונה הלכה לה:

## סימן שעו

א **אין אבל כו'**. גמרא שם:

ב **לא יאמר כו'**. גמ' רפ"ג דברכות:

ג **ואל יאמר כו'**. גמ' פ"ד דב"ק (ל"ח א'):

ד (**ליקוט**) **ואח"כ תולשין כו'**. עבה"ג (וי"מ כו') וכמ"ש בסוטה (בירושלמי פ"ב דסוטה ומ"ר פ' נשא) ועוד טעם אחר שהוא רמז לטהרת הטומאה במים ואפר ואזוב וזה טעם יפה. תה"א (ע"כ):

ה (**ליקוט**) **וי"א שיושבין ז"פ כו'**. נוהגין כן ע"פ הסברא שכתב רשב"ם בב"ב ק' ב' בד"ה משבעה כו' וראיתי כתוב כו' אבל הוא סתר שם דבריו ע"ש (ע"כ):

ו (**ליקוט**) **ונמצא במדרשות**. תנחומא פ' נח ומסכת כלה מעשה בר"ע כו' והביאו במנורת המאור נר א' כלל א' חלק ב' פרק א'. אבל אינו בתנחומא ומס' כלה שלנו כידוע שחסר מהם בדפוס הרבה ועוד בתד"א סא"ז סוף פט"ז מעשה בריב"ז ועוד בז"ח רות כ"ה ד' ר' זמיראה כו' ארחב"א כה"ג אירע לר"ע (ע"כ):

ז **מצוה להתענות כו'**. כן משמע לכאורה ברפ"ג דשבועות ביום שמת כו' אבל ראיתי למפרשים שפירשו אותו היום דוקא וע"ל שע"ח ס"ד:

ח **י"א דמומר כו'**. ע"ל סי' ש"מ ס"ה:

## סימן שעז

**מנודה שמת כו'**. עיין לעיל סי' שמ"ה ס"א:

## סימן שעח

א (**ליקוט**) **אבל בשניה כו'**. אבל תוס' לא כתבו כן ע"ש כ' א' ד"ה שכבר כו' ושם כ"ז ב' ד"ה יום כו' (ע"כ):

ב (**ליקוט**) **אשה שאירעה כו'**. א"ר פי"א (ע"כ):

ג **אבל נשים כו'**. עבמ"ר פ' ויקרא פ' ו' ובאיכה רבתי על פ' ידי נשים רחמניות כו':

ד **וכן אם כו'**. נלמד מהנ"ל:

ה (**ליקוט**) **היו כו'**. ירושלמי (פ"ג דמ"ק) הרואה ת"ח שמת כרואה ס"ת שנשרף א"ר אבהו יבא עלי אם טעמתי כלום כל אותו היום ר' יונה הוה שמע דדמך בר בריה דר"י אע"ג דאכל גבינה ושתא מיא אסקיה צום כל ההוא יומא והביאו הרא"ש בפ"ק דתענית וכן בגמ' רפ"ג דשבועות כיום שמת כו' (ע"כ):

ו **יש מי כו'**. דקי"ל כר' יוסי בע"ש ועי"ט כמ"ש בפ' בתרא דפסחים (צ"ט ב'):

ז **ול"נ כו'**. כנ"ל ס"ג:

ח **טוב כו'**. עבא"ה סי' רמ"ט ס"ב:

ט **וא"א כו'**. כת"ק שם:

י **כיון כו'**. תענית י"ג ב' נדרים נ"ו א':

יא **מעט בתוך הסעודה**. פ"ק דכתובות (ח' ב') התחילו כו' חזרו הדבר ליושנה ופי' בתה"א משום דבתוך הסעודה אינו משכר כמ"ש בירושלמי פ' בתרא דפסחים והביאו הרא"ש וש"פ שם וז"ש אבל לא לרווות:

יב **מקום כו'**. מ"ש והביאו תה"א והטור וכן בגמ' דנדרים הנ"ל:

(**ליקוט**) **מקום כו'**. פי"ד דא"ר הכל מעלין כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **מקום כו'**. לשון הרמב"ן בשם א"ר מקום שנהגו לנחם אבלים בביצים ועדשים מאכילין מקום שנהגו בבשר ויין מאכילין וירושלמי פ"ג דברכות כד דמך ר' יוסי קבל ר"ח בר בא אבלויי ואוכלין בשר ואשקינן חמר כי דמך ר"ח בר בא קבל ר"ש בר ר"י אבלוי ואוכלון טלפחין (כ"ה בתה"א ולעיל סי' רמ"ב ס"ק ס"ו הביא רבינו גירסא שלנו) מימר כמא דו מנהגא ר"ז מידמך פקיד ומר לא תקבלון עלוי יומא דין אכילה ולמחר מדידיה וז"ש בס"ג אם רצה כו' (ע"כ):

יג **ומברין כו'**. ספ"ק דב"ב:

יד **אין לאכול כו'**. ירושלמי פ"ג דמ"ק והביאו הג"מ פי"ב הות מגורתיה זעירא וקרובוי בעי מיכל גביה מהו דיעלון ויתבין פלגא ופלגא מן לבד א"ל יעלון פלגא יומא דין ופלגא למחר:

(**ליקוט**) **אין לאכול כו'**. דכל בני המשפחה והעוסקין בהספד דינם לברות עמו ממ"ש בחה"מ אין מברין אלא קרוביו של מת (מתני' כ"ד ב') ובחכם (כ"ה א' ושבת ק"ה ב') הכל מברין עליו כו'. תה"א (ע"כ):

טו (**ליקוט**) **היכא כו'**. עתוס' כ' א' ד"ה שכבר כו' בשם רש"י ע"ש (ע"כ):

(**ליקוט**) **היכא כו'**. היינו שמת בי"ט האחרון אבל בלא"ה מברין בח"ה כמ"ש במתני' כ"ד ב' וכמש"ל סי' ת"א ס"ד ובא"ח סי' תקמ"ז (ע"כ):

טז (**ליקוט**) **אין כו'**. וכ"ה בסי' ת"ב ס"ג. תוס' כ"ד ב' ד"ה אלא כו' ע"ש (ע"כ):

## סימן שעט

א **בשבת כו'**. עתוס' כ' ב' סד"ה קורע כו':

ב **אבל מצטרף כו'** פ"ק דכתובות ח' ב' וערש"י ותוס' שם:

## סימן שפ

א (**ליקוט**) **אלו כו' ואסור כו'**. עתוס' שם ד"ה אלו כו' (ע"כ):

ב **ואסור בשאלת כו'**. שם ט"ו:

ג **ביום כו'**. שם כ"א:

ד **ואסור כו'**. כ"ג א' כ"ז ב':

ה **ובתספורת ושמחה ואיחוי כו'**. כ"ב ב':

ו (**ליקוט**) **כל ג' ימים כו'**. אע"ג דבירושלמי והביאו הרא"ש שם לת"ק שני ימים הלכה כבר קפרא שם ובמ"ש בגמ' דילן דהוא מתניתא דבר קפרא וכן כל ההיא דאיתמר בא"ר (פ"ו ועי"ל סי' שצ"ג ס"ק ב') ב' ימים לב"ק הוא שלשה ימים וכן הלכה. תה"א (ע"כ):

ז **אם הוא כו'**. כפסברא ראשונה בתוס' שם ד"ה מכאן כו' ועבה"ג:

(**ליקוט**) **אם הוא עני כו'**. עתוס' שם ד"ה מכאן כו' ושם א' ד"ה אלו כו' (ע"ב):

(**ליקוט**) **מכאן כו'**. ערא"ש סי' פ"ד ירושלמי וא"ר כו' (ע"כ):

ח **כשם שהוא כו'**. ע"ל סכ"ג ועבה"ג:

ט (**ליקוט**) **בין הוא כו'**. א"ר רפ"ה:

י **אסור כו'**. שם (ע"כ):

יא **אפי' דבר כו'**. עש"ך והוא דברי הרא"ש ע"ש:

יב **וי"א כו'**. כרשב"ג שם זתיו כו' ורי"ף ורמב"ם פסקו דלא כוותיה וערא"ש שם:

(**ליקוט**) **וי"א כו'**. ומיהו בצנעא דוקא. שם (ע"כ):

יג **פרקמטיא כו' להלוות כו' אי כו' אם י"ל כו'**. דע"י אחרים דינו כמו בחה"מ ועבא"ח סי' תקל"ט:

יד **כל הדברים כו'**. כנ"ל ס"ב מכאן ואילך אם כו' אבל כו' תבא כו' וכמ"ש בירושלמי. תה"א:

טו **אבל ששדהו כו'**. כגי' הראב"ד ופי' כמ"ש ברא"ש:

טז **ואפילו נשלם כו'**. שזה החילוק בינם לחמרין ע"ש:

יז **אם כו' אבל כו'**. כגי' רש"י ופי' וכ' הרא"ש דאפשר שגם הראב"ד יודה בזה:

יח **אם יש לאבל כו'**. כפי' הראב"ד וכנ"ל:

יט **אם היה כו'**. כפירש"י (צ"ע וגם מ"ש בס"ק שאח"ז צ"ע):

כ **ויש אוסרין**. שהראב"ד חולק עליו וכנ"ל ס"ב:

כא **אבל ע"י כו'**. עש"ך:

כב **ואם הוא כו'**. כנ"ל ס"ח וסי"ב:

כג **מותר לקבל כו'**. כמ"ש בחה"מ י"ב א':

כד **ובלבד כו'**. כנ"ל סי"ד:

כה **ה"ל בנין כו'**. כן פירש"י בלשון א' הביאו הרא"ש וכ"כ תוס' שם ד"ה אמר לפי' ר"ת וחה"מ ל"ד ה"ח חול ועראי"ש וז"ש בחול כו':

כו **אם כו'**. י"א שמותרין כו'. כנ"ל סי"א. הרא"ש שם סל"ד בשם הדאב"ד:

כז **ויש כו'**. כמו בבית וכמ"ש בא"ח בסי' רמ"ד ס"א לקצור כו':

כח **ואם האבל כו'**. גמ' שם ועבה"ג וערא"ש שם סל"ג:

כט **וכן מותר כו' וכן אשה כו'**. כמו בכיבוד כו'. שם ושם:

ל (**ליקוט**) **יקנה לצורך כו'**. כן פי' בתה"א בשם ר"ח מ"ש יגלגל עמהם (ע"כ):

לא (**ליקוט**) **כגון כו'**. תוס' כ"ז אי ד"ה אם כו' (ע"כ):

לב (**ליקוט**) **על כל כו'**. א"ר פ"ט (ע"כ):

(**ליקוט**) **על כו'**. ערא"ש סי' צ"ח (ע"כ):

## סימן שפא

א **ואם היה כו'**. כמ"ש ביה"כ ביומא ע"ז ב' ועתוס' דברכות ט"ז ב' ד"ה אסטניס כו':

ב **וכ"ז מדינא כו'**. כמש"ש י"ט ב' אבל כיון כו':

ג **ואצ"ל כו'**. דאפילו ביה"כ דאסור סיכה שאינו של תענוג כמ"ש כירושלמי (פ' בתרא דיומא וש"מ) אפ"ה מותר בכה"ג כמ"ש בגמ' ביומא שם:

(**ליקוט**) **ואצ"ל כו'**. ירושלמי (פ"ב דברכות ופ"ג דמ"ק) הדא דתימא ברחיצה של תענוג אבל ברחיצה שאינה של תענוג עלו לו חטטין מותר (ע"כ):

ד (**ליקוט**) **יולדת כו'**. עבה"ג ובירושלמי ספ"ב דברכות (ופ"ג דמ"ק) אבל אסור ברחיצה כל שבעה הדא דתימא ברחיצה של תענוג אבל רחיצה שאינה של תענוג מותר כהדא דשמואל עלו בו חטטים אתא שייליה לר' אסי א"ל מהו דאסחי א"ל יסחי במה אנן קיימין אם בדבר שיש בו סכנה אפילו בט' באב אפילו ביה"כ נמי אלא בשאין בו סכנה (כ"ה בערא"ש שם) וז"ש וכן מאן כו' וכ' שם הרא"ש ודלא כמו שפר"ח דאסטניס היינו מסוכן כו' אבל הרמב"ן פי' דברי ר"ח היינו מצטער הרבה וכמ"ש למטה ואם לא ירחץ כו':

ה **ולא כל כו'**. כן כתב ג"כ הרא"ש שם בשם הר"ח ועבה"ג (ע"כ):

ו **נדה כו'**. עמ"ש בא"ח סי' תקנ"ט:

ז **ואשת איש כו'**. ע"ל סי' ש"צ ס"ה:

ח (**ליקוט**) **בוגרת כו' נערה כו'**. עתוס' שם ד"ה אין כו' (ע"כ):

ט **אבל אסורה כו'**. גמ' שם:

## סימן שפב

א **דוקא כו'**. כמו ביוה"כ ועי' כל זה בא"ח סי' תרי"ד:

ב (**ליקוט**) **אבל כו'**. א"ר פ"ה הלכה י' (וירושלמי פ"ב דברכות וש"מ) (ע"כ):

ג **ולא ראיתי כו'**. כנ"ל ס"ד ויש כו' (ועש"ך):

## סימן שפג

א **אבל בשאר כו'**. כתובות ד' ב' וה"ה לכ"ד דחמירא ליה מנדה כמש"ש:

ב **ומותרת כו'**. אע"ג דאסור בנדה בפ"ק דשבת (במתני' י"א א'):

ג **ומותרת לישן כו'**. דהא אף בנדה איבעיא להו שם (י"ג א') בתחלה:

ד **אבל כו'**. הרא"ש שם ועבה"ג:

## סימן שפד

א (**ליקוט**) **אבל כל שבעה כו'**. עבה"ג. ודלא כי"ח ועתוס' כ"א א' ד"ה אלו כו' (ע"כ):

ב **אם האבל כו'**. כנ"ל בס"א דוקא שרבים צריכין לו משא"כ כה"ג שאינו אלא מפני דרכי שלום. שם:

ג **אם אין כו'**. נלמד מס"א:

ד **ומצוה כו'**. כמש"ל סי' שע"ו ס"ג:

ה **אבל מותר כו'**. עתוס' כ"א א' ד"ה ואסור כו':

ו (**ליקוט**) **וה"מ כו'**. א"ר פ"י חכם כו' וערא"ש סי' פ"ד (ע"כ):

ז **וה"מ כו'**. כנ"ל ס"א:

ח **אבל כו'**. עבה"ג וכמש"ל ס"ס שצ"ו:

## סימן שפה

א **ומאחר כו'**. ע"ל סי' שצ"ג ס"ב שניה כו':

ב **ואם עושה כו'**. גמ' שם:

ג (**ליקוט**) **מקום כו'**. עי' רא"ש דמ"ק סע"ה וספ"ה (ע"כ):

## סימן שפו

א (**ליקוט**) **דהיינו שמכסה כו' ויחזיר כו'**. בירושלמי (פ"ג) לא תעטה על שפם מכאן שצריך לכסות פניו וליכסיניה מלרע דלא ליהוין אמרין פומיה הוא חשש:

ב **בטלית או בסודר**. תה"א בשם רב מתתיה גאון וכמש"ש כ"ד א' אביי אשכחיה לר"י כו' (ע"כ):

ג **וה"מ כו'**. מ"ש והביאו תה"א והטור:

(**ליקוט**) **וה"מ כו'**. א"ר פ"י נסתם הגולל כו' בא לעמוד כו' באו כו' (ע"כ):

ד **וי"א כו'**. עתוס' כ"א א' ד"ה אלו כו':

## סימן שפז

א (**ליקוט**) **בכפיית כו'**. ערא"ש סי' קכ"ה אבל אם כפה כו' שאין החובה כו' כ"ש כו' וכמש"ש כ"א א' ודלמא מילתא כו' והתניא כו' ובא"ר פי"א היה ישן ע"ג מטה ע"ג ספסל ע"ג אודיינא חייב בכפיית המטה האומר איני כופה הריני ישן ע"ג ספסל אין שומעין לו וביר‌ושלמי (פ"ג) אמר איני כופה את המטה הריני ישן ע"ג ספסל אין שומעין לו מפני שאמר איני כופה את המטה אבל אם אמר הריני כופה את המטה שומעין לו מתני' לא אמרה כן וכשמבר‌ין אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הספסל בכהן גדול אבל הדיוט לא ומשני ברבים הא ביחיד לא ולא עבדין כן ר"ל שאפי' ברבים יושבין על הספסל ואין נזהרין בזה ומ"מ למדנו מזה שביחיד כל שכפה מותר לישן ע"ג ספסל וכ"ש ע"ג קרקע עכ"ל בתה"א ודברי טוש"ע צ"ע (ע"כ):

ב (**ליקוט**) **אבל כל כו'**. עתוס' כ"ז א' ד"ה מן כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **אבל כל היום כו' וכן כו'**. גמ' כ"ה ב' והביאו הרי"ף ורא"ש שם אר"י א"ר אין המנחמין כו' סקמ"ה וגירסת הרמב"ן (בתה"א) מנין לאבל שאין רשאי לישב ע"ג מטה אלא ע"ג הארץ שנאמר וישבו אתו לארץ ואר"י א"ר מנין למנחמין כו' וכ"כ בטור והכל ליתא בגמרא שלנו שהשמיטוהו המדפיסים (ע"כ):

ג **עכשיו כו'**. תוס' כ"א א' כנ"ל (ס"ס שפ"ו):

## סימן שפח

א **אבל כו' ואחר כו'**. וכן משמע בפ"ב דסוכה (כ"ה ב') ועמ"ש בא"ח סי' ל"ח:

ב **מיבעיא כו'**. כמש"ש (בסוכה שם) לענין סוכה:

(**ליקוט**) **מיבעי כו'**. כמ"ש (שבת י"ב א' וש"מ) חייב אדם למשמש כו'. תה"א (ע"כ):

ג **אבל בשעת כו'**. כמש"ש שנאמר פאר וערש"י שם:

## סימן שפט

א **אבל כו'**. פ"א דתענית ומ"ק י"ז ב' ט"ו א':

ב **כל כו' ואחר כו' והעולם כו'**. עתוס' כ"ג א' ד"ה כל כו' וביבמות מ"ג א' ד"ה שמותר כו':

ג **אפילו במים כו'**. עתוס' י"ז ב' ד"ה זאת. א"נ כו' וכ"ה בגמרא שם במים ולא כו':

ד **וכשם כו'**. עבא"ח סי' תקנ"א:

(**ליקוט**) **וכשם שאסור לכבס כו'**. תוס' כ"ד ב' ד"ה ברכת ועיי"ל ס"ז אחר ז' מותר כו' וזהו ראיה לדברי ר"י שם בתוס':

ה **ונוהגין שאדם כו'**. תוס' סד"ה הנ"ל (ע"כ):

ו **ואצ"ל כו' וגם כו'**. עבא"ח שם:

ז **וכן מטפחת כו' וכן כל כו' אא"כ כו'**. בתוספתא (פ"ב) דמ"ק כל אלו שאמרו מותר לגלח במועד מותרים לגלח בימי אבלן כל אלו שאמרו מותר לכבס כו' וכשם דההיא לגלח דוקא בשתכפוהו כמ"ש י"ז ב' ה"ה בלכבס דכחדא מיתניא ועמ"ש בא"ח סי' תקל"א בליקוטים.

(**ליקוט**) **וכן מטפחות כו' וכן כל כו' אא"כ כו'**. עתוס' כ"ג א' סד"ה כל (ע"כ):

ח **מותר כו'**. כנ"ל ס"ס שפ"ד:

ט **אסור כו'**. מדפליגי בגיהוץ שם כ"ג א' מכלל דבכיבוס לכ"ע אסור:

י **אסור כו'**. עבא"ח סי' תקנ"א:

יא **ואם היתה כו'**. ע"ל סי' ש"פ:

יב **כל ל' כו'**. כרבא כ"ג א':

(**ליקוט**) **סעיף ה' וסעיף ז' כל כו' אחר ז' כו'**. א"ר פ"ז ל' יום לגיהוץ כיצד כו' מותר להוליך כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **כל כו'**. הנה הראב"ד פי' דגם חדשים דוקא ביוצאין מן המכבש דאשניהם קאי וערא"ש שם ס"ק אבל הרמב"ן חלק עליו דא"כ הל"ל והוא שיוצאין כו' ומדקאמר ישנים יוצאין כו' משמע דקאי ישנים וזה שלא הזכירו בדברי רבי וראב"ש יוצאין מתחת המכבש דלדידהו דוקא בחדשין (ע"כ):

יג (**ליקוט**) **והוא כו'** עתוס' כ"ג א' ד"ה רבא כו' ופ' כו' (ע"כ):

יד **ואפילו הוא כו' גיהוץ י"א כו' יש מי שאומר כו'**. עיין כל זה בא"ח סי' תקנ"א מש"ש:

(**ליקוט**) **ואפילו הוא כו'**. דמ"ש (תענית כ"ט ב') כלי פשתן אין בהם משום גיהוץ בישנים אמרו שאין הזיעה והטינוף יוצא מהם לגמרי משא"כ כאן בחדשים ובירושלמי (פ"ג דמ"ק) איזהו גיהוץ כלי צמר חדשים וכלי פשתן מגוהצים לבנים למדנו שאף כלי פשתן יש בהם משום גיהוץ וכן אמרינן בפרק ע"פ (ק"ט א') בכלי פשתן המגוהצין ומיהו אנן קי"ל כגמרא דידן דאף כלי צמר דוקא לבנים:

טו **ועל אביו כו'**. שאע"ג דבירושלמי (סוף מ"ק) אמרינן יב"ח סמכינן אמ"ש בא"ר (פ"ט) עד שיגיע הרגל ויגערו כו' וכמ"ש בגמ' (כ"ב ב') בתספורת וחד דינא להו אלא דבגיהוץ בלא רגל אין חבריו מכירים שיגערו בו משא"כ בתספורת. תה"א דלא כהרמב"ם שפסק כסתמא דגמ' דבגיהוץ לא חלקו כלום ופסק דאפילו על אביו ואמו עד שלשים ע"ש (ע"כ):

טז **אחר ז' כו'**. מ"ש והביאו הרא"ש סי' ק':

## סימן שצ

א **אחד שער כו'**. מ"ש והביאו הרא"ש בסי' ק' ותוס' ביבמות מג"א ד"ה במקום כו':

ב **ושער כו' ומהצדדים כו'**. עבראש סי' ס"ז וכדברי הראב"ד שפסק כרבי אמי דשפה וצדדים כל שמעכבת ושלא כהרא"ש וכתב בת"ה שהראב"ד כתב דוקא בח"ה אבל באבל אסור (וכ"ד הרמב"ם) מברייתא הנ"ל וא' שער זקנו כו' והרי"ץ גיאות כתב דתוך ז' אסור ולאחר ז' מותר והרמב"ן הביא ראיה מירושלמי דאף תוך ז' מותר ועבב"י שהביא הירושלמי ופסק בש"ע כהרי"ץ גיאות ועשה הכרעה אבל דברי הרמב"ן עיקר כמו שהוכיח מירושלמי וכ"ה דעת הטור:

(**ליקוט**) **ושער שעל כו'**. דלא כהראב"ד שכתב דדוקא בחה"מ אבל באבלות אסור כמ"ש בא"ר לתספורת כיצד כו' וליתא דבירושלמי (פ"ג) אמרינן שפה ונטילת צפרנים אית תניי תני ברגל מותר ובאבל אסור ואית תניי תני ברגל אסור ובאבל מותר כו' חייא בר אשי בשם רב הלכה כדברי שהוא מיקל כאן וכאן ר"י בר אחא ר"ש בר רב משמיה דרב (כ"ה בתה"א) הלכה כדברי שהוא מיקל בהלכות אבל רב אמר שפה כנטילת צפרנים לכ"ד א"ר ירמיה ובלבד הנוטות ר"ל שנוטות על הפה ומעכב האכילה (ע"כ):

ג (**ליקוט**) **ישב כו'**. א"ר פ"ה ה"ח ועראש פקט"ו (ע"כ):

ד **ואפילו תוך כו'**. ממש"ש ומכבס כו' ועבה"ג:

ה **ובלבד כו'**. עבא"ח סי' תקל"א:

ו **ואין הרגל כו'**. עתוס' כ"ב ב' ד"ה עד כו':

ז **אשה כו'**. מ"ש והביאו הרא"ש סי' ק' ותוס' דיבמות שם:

(**ליקוט**) **אשה כו'**. בא"ר (כ"ה בתה"א) כל מה שיש באיש יש באשה חוץ מתספורת אבל תוס' מפרשים כל זה במעברת סרק ע"פ שלמטה וכן הסכים הרמב"ן וז"ש ויש אוסרין כו' (ע"כ):

ח **ויש אוסרין כו'**. עבתוס' שם ובתה"א כתב בשם תוס' דהאי תספורת דשרי היינו ע"פ שלמטה כו' וכ"כ בתוס' דמ"ק י"ח א' ד"ה ובגנוסתרי כו':

ט (**ליקוט**) **לסרוק כו'**. עתוס' י"ט ב' ד"ה אתיא כו' (ע"כ):

י **בכלי כו' אבל כו' אפילו כו'**. עבראש"ש שם סי' ס"ו ומשמע דברי הרי"ף שכל ל' יום אסור בכלי. תה"א ועתוס' שם י"ח א' ד"ה ובגנוסתרי. ולא ידענא מנ"ל כו':

יא (**ליקוט**) **אפילו תוך ז'**. מעובדא דשמואל שם. תה"א (ע"כ):

יב **ואשה כו'**. עבא"ח סי' תקל"ב:

## סימן שצא

א **אסור כו'**. כ"ב ב' וכמ"ש בס"ב:

ב **לפיכך כו'**. עבה"ג:

ג **אע"פ שחייב כו'**. מדמחלק לל' יום:

ד **ובחבורת כו'**. מ"ש וירושלמי והביאו תוס' שם ד"ה ולשמחת כו' ובכתובות ד' א סד"ה אבל וביבמות מ"ד א' סד"ה שאני ופי' הראב"ד דוקא כה"ג דשאר סעודת מצוה הא חמיר מסעודת רשות ממש"ש ולשמחת מריעות כו' ודוקא לאחר ל' יום וכן כההיא דירושלמי דמתיר בחבורת מצוה וקידוש החודש שא"א בלעדו כגון אכילת פסח וז"ש ואם לא כו' ועבראש"ש סימן פ"ט. ונ"י פי' כגון בסעודה דלית שמחה כגון ברית כו' וכמ"ש בפרק קמא דכתובות (ח' א') ת"ש אבל סעודת כו':

(**ליקוט**) **ובחבורת כו'**. אבל הרמב"ן חולק וכ' דוקא כמ"ש בירושלמי קידוש ר"ח ואכילת קדשים ופסח כו' (ע"כ):

ה **ויש אוסרין כו'**. כמ"ש בר"פ י"ט דשבת שנאמר שש אנכי כו' ועתוס' דמ"ק ד"ה הנ"ל:

ו **אבל שהוא כו'**. עבא"ח סי' תקנ"ט:

ז **ליכנס כו' יש מתירין לאבל כו' וי"א כו'**. עבתוס' ד"ה הנ"ל ף

ח (**ליקוט**) **וכ"ז בבית כו'**. כמ"ש בסוכה כ"ה ב' אין שמחה כו' אין שמחה כו' (ע"כ):

## סימן שצב

א **אפילו בלא כו'**. אפי' קודם שבוע של ת"ב אסור כה"ג וכ"ש כאן וכמ"ש ביבמות מ"ג ע"ש:

ב **אפי' על כו'**. תוס' שם בד"ה שאני כו' ובכתובות ד' א' ד"ה אבל כו':

ג **ומותר כו' והוא כו'**. כמו קודם ת"ב כנ"ל:

ד **אפילו ביום כו'**. עתוס' דיבמות שם במגילת סתרים כו':

ה **וי"א דגם כו'**. בגמרא שם ונראה דהרמב"ם מפרש מש"ש מתקיף כו' וה"נ במתני' חוץ מן האלמנה היינו ג"כ בסעודה ומפרש שאני אבילות כו' דאבילות דת"ב חמירא לכן

אסור במשא ומתן דלפרש"י קשה מ"ט אסור במו"מ ועתוס' הנ"ל שדחקו בזה וכתבו ומפרש ר"ת כו' וצ"ל דבאבילות דרבים כו' ועוד דייק הרמב"ם ממ"ש כאן כל שלשים לנשואין וכמו שהקשה תוס' שם וע"ש:

(ליקוט) א"ר פ"ז ל' יום לאירוסין ל' יום לנשואין אלא דשם אמרו בשניהן דוקא בסעודה (ועיין בחידושי הרמב"ן יבמות שם ובתה"א) כיצד לאירוסין כו' כיצד לנשואין כו' (ע"כ):

ו (**ליקוט**) **שלש רגלים**. עתוס' שם ד"ה עד שיעברו כו' (ע"כ):

ז **אבל ליכנס כו'**. פשוט הוא ולמד מדברי התוס' הנ"ל שכתבו וא"ת דהכא כו' א"נ נשואין נקט כו' וכל דברי תוס' כתב ג"כ הרא"ש במ"ק שם ועתוס' דמ"ק כ"ג א' ד"ה עד כו' דימי אבלו כו':

ח **ור"ה וי"כ כו'**. דטעמא ששמחת הרגלים ישכח את אשתו כמ"ש תוס' הנ"ל ועבא"ח סי' תקפ"ב ס"ח ובספ"ג דעירובין (מ' ב') א"ד כיון דלא איקרי רגלים כו':

ט **לקדש מיד כו' וליכנס כו' אא"כ כו'**. עבתוס' שם ושם ורא"ש שם:

(**ליקוט**) **אא"כ כו'**. כדעת ר"ת ואף שהתוס' ביבמות שם וכתובות שם הקשו על ר"ת תירץ הרא"ש במ"ק שם דמ"ש בא"ר אחר ל' מילתא פסיקתא נקט כו' ע"ש: שאז מותר לבא כו'. שבדידיה אין הכניסה אלא משום ביאה אבל דעת ר"י שבזה אפי' הכניסה אסור עד שלשים ושכן משמע בא"ר: אחר שבעה. דוקא מהא דכתובות ד' א' דע"כ שם בבחור וכמ"ש תוס' שם (ע"כ):

י **וה"ה כו'**. שם ושם:

יא **מי שלא כו' ובן כו'**. שם ושם מהא דמ"ק ואמר לאחותה כו' ע"ש:

## סימן שצג

א (**ליקוט**) **ואם אין שם כו'**. א"ר פ"ו בד"א כו' (ע"כ):

ב **ומקצת כו'**. עתוס' שם ד"ה מכאן כו' וה"נ תניא כו' מיום ג' ואילך כו' ושם א' ד"ה בשלישי כו':

(**ליקוט**) **ומקצת כו'**. שם (בא"ר פ"ו) מת באותה כו' בשלישי יוצא כו' וכן אמרו שם לענין שאילת שלום שאלו בשלומו כו' בשלישי כו' (ועיין לעיל סי' ש"פ ס"ק ו' בשם הרמב"ן) (ע"כ).

ג **והא דאסור כו'**. עתוס' ד"ז א' סד"ה אם כו':

ד **שניה כו' ואינו מדבר**. טור דכ"ש הוא:

ה **ואם רוצה כו' ועכשיו כו' כל שלשים**. עתוס' שם ד"ה ר' יהודה כו' (והמנהג הוא ע"פ הירושלמי דהלכה כר"י שבשבוע ד' יושב במקומו ואינו מדבר. לכן נהגו שלא לישב במקומו כדי שיוכל לדבר ועיין דרכי משה):

ו **האבל כו' וכן לבה"מ כו'**. במ"ש והביאו הרא"ש שם אלא דאוסר בבה"כ אף בשבת רק בבה"מ ור"ה גאון כתב דהכל לפי המנהג ע"ש ברא"ש:

ז **ואם האבל כו'**. כמו לבה"ק דס"א וכ"כ נ"י מכאן ואילך הולך כו' וכן בכל דבר מצוה כו':

ח **אא"כ אין כו' וכן כ"ד כו'**. כנ"ל ס"א ואם אין שם כדי כו':

ט **ויש מקילין כו'**. כ"כ ב"י לפי מנהגם שיוצא בכל קריאת התורה לבה"כ כנ"ל:

י **הנוהגים כו'**. משום שהוא דבר שבפרהסיא:

יא **וי"א כו'**. והביא ראיה ממ"ש בב"ב ק' א' א"ל א"כ אף בשבת כו' וב"י דחה דבריו ואין דבריו מוכרחין ועוד נ"ל ראיה מפרקי ר"א והביא הרא"ש בסי' צ"ג והיו ישראל הולכין בשבת כו' הנכנס כו' וע"ל ר"ס ת' ומש"ש (בס"ק ג'):

## סימן שצד

א **בד"א כו'**. וראיה מרבי וכמש"ו וכן במשה ואהרן:

ב **כל שלשה כו'**. גמ' כ"ז ב':

ג **וכל אותה כו' ואם נולד כו'**. ירושלמי שם:

ד **אלא יפחד כו'**. כמ"ש מה יתאונן כו':

## סימן שצה

א **כיון כו'**. י"ט ב' כמאן אזלא כו':

(**ליקוט**) **כיון כו'**. עתוס' כ"א ב' ד"ה אפילו כו' (ע"כ):

(**ליקוט**) **כיון כו' כיון כו'**. תוס' והרא"ש אבל הרמב"ן חלק עליהם וכתב דאפילו מקצת הלילה עולה ומ"ש (י"ט ב') כיון שעמדו המנחמין לפי שאם רצה לישב כל היום הרשות בידו ודרך היה לבא מנחמין ולכך אסור לפי שעדיין ינחמו אותו ומ"ש ראיה ממ"ש כ"ז א' ולמוצאי שבת אע"פ כו' משם ראיה להיפך דאי ס"ד דכל הלילה בעי צריכא למימר (וע"ש בריטב"א) אלא דמשום דמקצת הלילה עולה ס"ד דסגי בדבר אחד בחליצת מנעל קמ"ל דבעי כל דיני שבעה אף בכפיית המטה אף לשעה אחת ומה שהביאו ראיה משומרת יום (דספ"ב דמגילה) ג"כ אינה ראיה דשם גמרינן מזבה דטבילתן ביום ואדרבה משם ראיה להיפך וערש"י בפסחים פ"א א' ד"ה א"נ ברואה כו' ואע"ג דלרבנן דוקא ביממא היינו משום דס"ל דלא אמרינן מקצת היום ככולו וסותרת אפילו ראתה בסוף היום והוא מימי הזבה עדיין משא"כ לר"י אבל תוס' שם ד"ה א"נ פי' כשיטתן ע"ש וכתב הרמב"ן שכן הורה ר"ת בשעת הדחק וע"ש (בתה"א) (ע"כ):

ב **ל"ש כו'**. שם ונהרדעי כו':

ג (**ליקוט**) **כיון שתנץ כו'**. כמ"ש בספ"ב דמגילה ועברא"ש סי' ע"ז:

ד **שמועה כו'**. ברא"ש שם וכן נראה מדקאמר במגילה שם כיון דבעיא ספירה דוקא כה"ג וכן מדלא תני בסוף יומא (וש"מ) רק הזב כו' (משמע דשאר טמאים טובלין בין ביום בין בלילה ועברמב"ם פ"א דמקואות וראב"ד שם):

## סימן שצו

א **חוץ כו'**. כנ"ל סי' ש"מ סי"ח:

ב **קטן כו'**. דאין חייב כמ"ש י"ד ב' נמצא אבילות כו':

ג **ואפילו הגדיל כו'**. כמ"ש ברפ"ט דפסחים וכן קטן שהגדיל כו' ובסנהדרין מ"ז ב' הלכך הואיל כו' ועט"ז:

## סימן שצז

א **מתאבלין כו'**. ממעשה דר"ח ורב בריש פסחים ובפ"ג דמ"ק ואמרי' בפט"ו דיבמות (קט"ז ב' במתני') התרתם ערוה חמורה כו' ה"נ לענין אבילות וערא"ש סי' ע"ט ועמ"ש בא"ע סי' י"ז סל"ז:

ב **שנים כו'**. דנשאר בספק כמ"ש בפ"ו (ל"א ב') ופ"ט (מ"ז) דסוטה וכאן ספקו להקל כמ"ש בבכורות מ"ט א' (הכל מודים וכו'):

## סימן שצח

א **אבילות כו' וי"א כו'**. עברא"ש ספ"ב דברכות ורפ"ג דמ"ק סנ"א:

ב **אם הוא כו'**. כמ"ש בזבחים ק' א' רב מרי אמר ל"ק כו' ועברא"ש במ"ק שם ור"י דחה ראיה זו דשאני התם כו' ועבא"ח סי' תקמ"ח ס"ג:

## סימן שצט

א **הקובר כו'**. עבא"ח סי' תקמ"ח ומש"ש:

ב **אפי' לא נהג כו'**. טור. דהא עולה לו למנין ז' כמש"ל סי' ת"ב ס"ז ובא"ח שם:

ג **אלא נוהג ברגל כו'**. דהוי כמו קברו ברגל וכמ"ש בא"ח שם וכמש"ש בגמרא הקובר את מתו ב' ימים קודם הרגל כו' לת"ק:

(**ליקוט**) **אלא נוהג ברגל כו'**. כמ"ש בכתובות ד' א' ודלא כהרמב"ם פ"י שכתב דאינו נוהג כלל ברגל ונראה שגרס שם שבת במקום מועד וכמ"ש במ"ק כ"ד א' הכי אר"י כו' אבל ממקומו הוא מוכרע דהא חופה מדמינן לרגל ועתוס' שם ד"ה מסייע כו' וכ"ה בתוספתא

(פ"ב) אין אבל רשאי להתאבל בתוך המועד אבל נוהג בצנעה בתוך ביתו וכן בא"ר (פ"ז) אבל במועד כאלו שאינו אבל ונוהג בצנעה ובירושלמי על מתני' שבת עולה כו' רגלים מפסיקים כו' ואמר שם הטעם א"ר סימון בשם ר"י שהוא מותר בתשמיש המטה ר"ל ברגל משא"כ בשבת כו' ופריך והלא אמרו אין אבל ברגל אלא שהוא נוהג בצנעא מהו בצנעא שהוא אסור בתשמיש המטה כו' אלא אר"א אפשר לשבעה בלא רגל ואי אפשר לשבעה בלא שבת ועבתה"א (ובמלחמות סוף מ"ק. ועבריטב"א דמ"ק כ"ג ב') (ע"כ):

ד **ולא מתורת כו'**. עבה"ג ודלא כרש"י שם ד"ה דהא נהגא כו' דאם כדברי רש"י מצות ז' נמי תעלה שהרי נוהג דברים שבצנעה ורבים מתעסקים בו אלא ע"כ צ"ל דנהגא כו' כל מצות ל' קאמר דאינו אסור דברים שבפרהסיא אלא דוקא דברים שבתוך ז' וכ"כ מהרי"ו וע"ל ר"ס ת' בהג"ה מש"ש ובש"ך שם ס"ק ב' (ובתה"א ובמלחמות כתב וטעמא דמילתא מפני שהן מצות לא תעשה ומדין הרגל נמי נוהג בהן במקצתן הלכך כשנוהג בכולן באבלותו אין אבלותו מתפרסמת עליו. משמע דוקא דבר שהוא בשב ואל תעשה דלא כמהרי"ו):

(**ליקוט**) **ולא מתורת כו'**. ותדע שהרי אף מקצת שבעה נוהגת בו שאינו מכבס כסותו והרבים מתעסקים עמו אלא כיון דלא נהיג כדינו אינו עולה. ע"ש (בתה"א וכ"כ במלחמות סוף מ"ק) (ע"כ):

ה **אפילו קברו בחג הסוכות כו'**. דאפילו קודם לרגל אינו מבטל ש"ע כמש"ל סי"א וכ"ש זה שלא נהג כלל קודם וכנ"ל ס"א וע"ל סי' ת"ב ס"ח ועברא"ש סי' ע"ה והר"ז הלוי כו' והרמב"ן כו' וא"ת א"כ בחג נמי כו' ובתוס' כ"ד ב' ד"ה דר"א כו' ובסמוך פי' בענין זה כו':

ו (**ליקוט**) **מלאכתו נעשית כו'**. תוס' שם ד"ה שלשה כו':

ז **בבתיהם**. דלא כתוס' שם (י"ט ב') ד"ה ומלאכתו כו' (ע"כ):

ח (**ליקוט**) **אבל מדאין לו פנים כו'**. ירושלמי פ"ג הקובר את מתו ג' ימים בתוך הרגל מונה ז' לאחר הרגל ג' ימים הראשונים הרבים מתעסקין עמו ד' ימים האחרונים אין הרבים מתעסקים עמו מהו להראות לו פנים ר' יעקב ב"ר אידי בשם ר' חנינא והלא אמרו אין אבל בשבת מפני מה אמרו להראות לו פנים לא מפני הכבוד וה"נ מפני הכבוד. ב"י (ע"כ):

ט **ובע"ש כו'**. נראה דחשיב כמו מועד דקרא חשבו בתוך המועדים וכן מדמי בגמרא פ"ד דפסחים (נ"ה ב') ובפ"ב דמ"ק:

י (**ליקוט**) **הא דרגל כו'**. תוס' כ"ב ב' ד"ה עד כו' (ע"כ):

יא (**ליקוט**) **ויש מתירין כו'**. עתוס' י"ט ב' ד"ה שאסור. והרי"ט כו' וע"ש כ"ג א' ד"ה ואמר. וריב"א כו' ומיהו כו' (ע"כ):

יב **הקובר כו'**. כן תי' ר"ש מש"ש כ"ד ב' יום א' לפני ר"ה כו' ועתוס' שם ד"ה דר"א כו' ויותר היה י"ל לענין כו' ורא"ש סי' ע"ה ע"ש:

יג (**ליקוט**) **במקומות כו'**. עתוס' דמ"ק כ"ד ב' סד"ה דר"א כו' (ע"כ):

יד **אבל אם מת בי"ט שני של ר"ה כו'**. כמ"ש בפ"א די"ט (ה' ו'):

טו (**ליקוט**) **בד"א בז' כו'**. דלא כהרמב"ם שכתב דאשתו אינה אלא מד"ס והא שמטמא לה דעשאוה כמת מצוה דביבמות פ"ט ב' לא אמרו כן אלא באשתו קטנה. תה"א והמחלוקת של גאונים ותוס' ע"ש באריכות שיישב כל הקושיות של תוס' ע"ש (ע"כ):

טז **ואפילו כו'**. וכנ"ל סימן ש"מ סל"א וכמש"ש דלא אמרינן י"ט שני כחול אלא לענין צרכיו של מת דוקא:

## סימן ת

א **שהרי קצת כו'**. טור ולכאורה תמוה שאפילו בי"ט נמי תעלה אבל כבר תי' תוס' כ"ג ב' ד"ה מ"ד. ובתוס' הרב מקשה כו' ודברי הטור הוא כפי' ה"ר ר' שמעון שם בתוס' ע"ש:

ב **דהיינו כו'**. הרי"ף וש"פ דפסקו כשמואל משום דר"נ ס"ל כוותיה שם וכן ר' יוחנן שם דאמר ל"ש כו' ולא כתוס' שם ד"ה שמואל כו':

ג **ודוקא כו' הואיל כו'**. זה כתב מהרי"ו בטעם ב' אבל בטעם הראשון כתב משום דכל שבתוך ל' מותר אף בשבת וכמש"ל סי' שצ"ט ס"א (בס"ק ד') ובלא"ה כיון שאינו כעטיפת הישמעאלים מותר דשמואל ל"פ ארב אלא משום דשמואל לטעמיה כו' וכ"כ המרדכי וז"ל עטיפת הראש דבר של צנעה הוא ולא כעטיפת הישמעאלים אלא כיסוי הראש לבד כדאביי דאשכחא לרב יוסף ולטעמא דמנעלים ברגליו אפילו כעטיפת הישמעאלים מותר כמש"ש ושמואל לטעמיה כו' אר"י ל"ש כו' וכן בפרקי ר"א והביאו הרא"ש סי' צ"ג הולכין בשבת כו' הנכנס לשער אבלים והיה שפמו כו' ובש"ע השמיט דין זה דמנעלים ברגליו והא דרב יוסף ועבב"י בזה כמה שיטות:

ד **וללבוש מנעליו**. מדינא דגמרא רשות וחייב בחליצת אלא ממ"ש (שם) מאי שנא נעילת הסנדל דרשות דלאו כ"ע כו' והשתא כ"ע הולכין בסנדל. הרא"ש:

ה **גררתו כו'**. עתוס' י"ז ב' ד"ה בשחל כו':

ו **אם פגע כו'**. כמש"ש ומודים חכמים כו' אע"ג דאין מקצת יום ככולו לדידהו ה"נ:

## סימן תא

א **אלא לכבוד ת"ח**. כ"ז ב' ובמגילה ג' ב' וכמ"ש בס"ה:

ב **שמע בח"ה כו'**. מדפריך שם אמתני' ואפילו חכם והתניא חכם כו' משמע דברייתא איירי אף בחה"מ והיא איירי בשמועה קרובה דאי בין מיתה לקבורה אפילו לאו חכם רק אדם כשר חייבין לקרעו כמש"ש וכמש"ל סי' ש"מ ס"ו וס"ז ועבא"ח סי' תקמ"ז כ"ז הסי':

ג (**ליקוט**) **אבל הקרובים כו'**. ממתני' הנ"ל וירושלמי שם ועתוס' ך' א' ד"ה שכבר כו' ושם כ"ד ב' ד"ה אלא כו' (ע"ב):

ד **וה"ה לחנוכה כו'**. מדחילק בסיפא נשים במועד כו' בר"ח כו' ולא חילק ברישא ואינו מוכרח:

ה **אפי' בי"ט שני כו'**. שלא אמרו (י"ט ו' א') כחול שוויוה רבנן אלא למה שלצרכו בלבד מדקאמר אפילו למיגיז ליה אסא כו' משמע דוקא הכל לצרכו:

ו **אומרים כו' וי"ח**. עבא"ח סימן ת"כ ס"ב:

(**ליקוט**) **אומרים כו'**. ערא"ש סי' קל"ד: סעיף ז' ע"ש סי' קל"ב (ע"כ):

ז **מת כו'**. כמש"ו ואע"פ כו':

ח **ומ"מ**. עבא"ח סי' תרצ"ו:

## סימן תב

א **אפילו יום ל' עצמו**. ממש"ש ב' שמע שמועה קרובה בשבת ולמ"ש כו' וע"כ ביום למ"ד הוא דאי ביום כ"ט אכתי חייב לנהוג בליל מ"ש כמש"ל ר"ס שצ"ה (ודוחק לומר דמיירי בששמע בליל שבת דהלשון שמע שמועה בשבת בכל יום שבת משמע. ריטב"א):

ב **וקורע כו'**. מדאיבעיא להו שם בנעשית למ"ש רחוקה אם קורע ואף למ"ד שאינו קורע דליכא אבילות כמש"ש בשלמא לדידי כו' וכן שם כ"ה א' הכל קורעין כו' ומיירי ביום שמועה וכמש"ל סי' ת"א ס"ג:

ג **ומונה כו'** מיום השמועהו ערא"ש שם וכן משמע לשון מונה שבעה ושלשים:

ד **ל"ש כו'**. כמש"ל סימן שצ"ה ס"ב:

ה **ואפילו שמע על כו'**. ככל הני דשם וכמש"ש א"ל יחידאה הוא כו' ועבה"ג:

ו **השומע כו'**. כמ"ש וש"מ אבל אסור בנעילת הסנדל דמאי קמ"ל אלא דאינו אסור אלא בנעילת הסנדל כו'. רמב"ן והביאו הרא"ש שם סי' ע"ו:

ז **אין מברין כו'**. מהא דר' חייא הנ"ל ועתוס' ך"ד כ' ד"ה אלא:

ח **אין קורעין כו'**. מדאיבעיא להו ך' ב' בשמע בשבת:

(**ליקוט**) **אין כו' וע"ל כו'**. עתוס' כ' ב' ד"ה קורע כו' (וע"ל סי' ש"מ ס"ק מ') (ע"כ):

ט (**ליקוט**) **ומותר כו'**. עהגי"א סי' קכ"א (ע"כ):

## סימן תג

א (**ליקוט**) **המלקט כו**' עד סוף הסימן ערא"ש פ"א סי' יו"ד י"א י"ב ופ"ג סי' ק"ג (ע"כ):

ב (**ליקוט**) **כל שקורע כו**'. עד ס"ט הכל בא"ר פי"ב:

ג **המלקט כו**' שם רפי"ג וכת"ק (ע"כ):

ד **בין כו**'. הכל דלא כתנאים דשם דכולהו יחידאי נינהו והלכה כת"ק לבד. הרמב"ן והרא"ש ומ"ש ואפילו הם כו' היינו דלא כר' נתן וצ"ל דגריס להיפך אם יש חבילה עמהם חייב אבל גירסת הרא"ש פטור וכ"ה בתה"א אבל גורס קבלה עמהם ועיין תפארת שמואל וצ"ע (ע"כ):